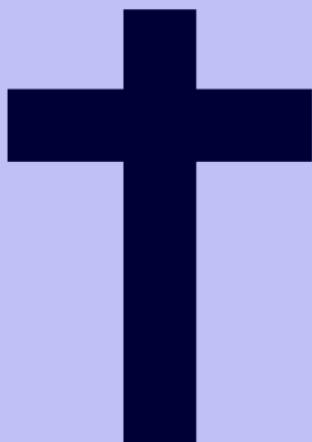

WURUBURE NOMBIA
KPAAKPAA
NOCCKEBAKESEE WOLE

The New Testament in the Delo language of Ghana: WURUBURE
NOMBIA KPAAKPAA NOCCKEBAKESEE WOLE

**WURUBURE NOMBIA KPAAKPAA
NCKEBAKESEE WCLE**

**The New Testament in the Delo language of Ghana:
WURUBURE NOMBIA KPAAKPAA NCKEBAKESEE
WCLE**

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Delo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 17 May 2025 from source files dated 17
May 2025
80e9f745-c10c-5e3f-94bb-9d65aa1a1b11

Contents

Mateo	1
Maake	80
Luka	129
Gyōn	212
Kpilala	272
Romantena . . .	349
1 Korintotena .	389
2 Korintotena .	424
Galatiatena . . .	447
Efesotena	461
Filipitena	472
Kolosetena	481
1 Tesalonikatena	490
2 Tesalonikatena	497
1 Timoti	501
2 Timoti	511
Tituse	518
Filemōn	523
Hiburutena	525
Gyemisi	555
1 Pita	565
2 Pita	576
1 Gyōn	583
2 Gyōn	592
3 Gyōn	594
Gyuudi	596
Kalesewola	599

Nombia kpaakpaa ḥan Mateo be ñmarase nε Mateo

*Yesu duuluŋ man balan
Luka 3:23-38*

¹ Gyoo Defidi na Aberaham be naanabii Yesu Kristo duuluŋ man balan yaa.

² Aberaham lolana Asiki te Asiki mō lola Gyekopo te Gyekopo mō lola Gyuda na o naabia.

³ Gyuda lolana Peresi na Sera ban
be naa yena Tama nε,
te Peresi mō lola Heserɔn,
te Heserɔn mō lola Ram.

⁴ Ram lolana Aminadabo te Aminadabo mō lola Nasɔn

te Nasɔn mō lola Salimɔn.
⁵ Salimɔn na o wéele Rabo lolana Boase
te Boase na o wéele Ruute
mō lolana Obedi
te Obedi mō lolana Gyese.

⁶ Gyese mō lolana gyoo Defidi te gyoo Defidi mō lolana Solomɔn. Solomɔn o naa yena Yuria lialo njon gyoo Defidi ba mo yala nε.

⁷ Solomɔn mō lolana Rehoboam
te Rehoboam mō lolana Abigya

te Abigya mō lolana Asa.

⁸ Asa lolana Gyehosafate
te Gyehosafate mō lolana Gyehoram

te Gyehoram mō lolana Yusia.

⁹ Yusia lolana Gyotam

te Gyotam mō lolana Ahase

te Ahase mō lolana Heskia.

¹⁰ Heskia lolana Manase te Manase mō lola Amɔn te Amɔn mō lola Gyosia.

¹¹ Gyosia lolana Gyekonia na o naabia debaŋ keŋ bɔɔ kyan Israetena yoo man mo gyu Babilɔn tæele man nε.

¹² Ba ke kyan Israetena gyu Babilɔn tæele man wɔle nε
te Gyekonia lola Selateli te Selateli mō lola Serubabeli.

¹³ Serubabeli lolana Abiudi
te Abiudi mō lola Eliakim te Eliakim mō lola Asɔ.

¹⁴ Asɔ lolana Sadoki
te Sadoki mō lola Akim te Akim mō lola Eliudi.

¹⁵ Eliudi mō lolana Elias te Elias mō lola Matan te Matan mō lola Gyekopo.

¹⁶ Gyekopo mō lolana Gyosefo.

Te Gyosefo yala Mɛere njon o ba lola Yesu
njon bɛs baake e nyi Kristo nε.

Njon yena nyeeleere njon Wurubuaré be yako see nyi waa kɔŋ nε.

¹⁷ Mena dɔɔ lee Aberaham dɔɔ kelii gyoo Defidi dɔɔ yɛs kalola kegyakaare kufu anaara. Te lee gyoo Defidi dɔɔ kelii debaŋ keŋ bɔɔ kyan Israetena gyu Babilɔn nε yɛs kalola kegyakaare kufu anaara. Te lee debaŋ keŋ bɔɔ kyaa Babilɔn kelii debaŋ keŋ bɔɔ lola Kristo mō nε yɛs kalola kegyakaare kufu anaara.

*Yesu Kristo kalola wose
man nombia
Luka 2:1-7*

¹⁸ Yesu Kristo kalola wose man nombia yaa. Gyosefo na Yesu o naa Mæere yakowæ see nyi baa yala døja. Møna Gyosefo ta kpeo ta e ya, te Wurubuare feliñ yela Mæere kyaña fulu.

¹⁹ Na Gyosefo yee walaj ñon o gbëenej tenëe Wurubuare siaman, te o bëe gyae nyi waa do Mæere desenj balaj man døo ya ne, o yee wa agyuej nyi waa yo bëe e ken ñolo na ñolo ba gyem ya.

²⁰ Debañ ken Gyosefo na mo mena agyuej kei ne, te de Gbenjyoo Wurubuare kpilale ñolo kaa lese o wose wola e dosee man, te o yako e nyiaa, "Defidi o naanabii Gyosefo, na yee Mæere ke yala ya. Nawolo nyi Wurubuare feliñ yele la te o kyaña fulu kei.

²¹ Waa lola bu baale na n ka do e yele nyi Yesu. Nawolo nyi ñon ne gyae la waa lese o balaj lee be nombiakumee man."

²² Keñja pou kɔñawo mena, na kpene keñ de Gbenjyoo Wurubuare be tæe o dekpenkpengyoore Yesaya døo yako see ne ke kɔñ mena ampañ. Nombia ñenañ yena nyiaa,

²³ "Alebu ñon o te doo ta na baale see ya ne waa kyan fulu na waa lola bu baale na baa baake e nyi Imanuele." Keñ nawolo nyi "Wurubuare kyaa de man."

²⁴ Mena døo Gyosefo keføn ne, o moo Mæere yala ñgba mena ken de Gbenjyoo Wurubuare kpilale ñon be yako e ne.

²⁵ Møna ñon na Mæere te doo ñgba alo na baale ne ya kaboenä o lola bu baale. Te Gyosefo doo e yele nyi Yesu.

2

*Siakaralatena baale kaa
doo Yesu nɔɔ*

¹ Ba lola Yesu bo Beteléhem donco keñ ke kyaa Gyudia tæele man ne man. Debañ kenañ na gyoo Herode ne diina gyoori. Be ka lola Yesu ne, te di weeya ala ya te siakaralatena baale bañ ba gyeñ kyolobiise wose man nombia ne lee weese dælee yenañ kɔñ Gyerusalém donco man,

² kaa bɔɔse balaj nyiaa, "Alein te ba lola bu ñon waa kaa bese Gyudatena gyoo ne? Da te naa kyolobii ñolo weese dælee yenañ ken na wola daa nyi be ta lola e, mena døo te de kɔñawo de kaa som e."

³ Gyoo Herode na bañ pou be kyaa Gyerusalém donco man ke nyii nombia keñ ne, takaa wɔnideli.

⁴ Mena døo gyoo Herode baake Gyudatena saese kegyiise na ba mmaraa wolala pou yilaa te o bɔɔse wɔ nyiaa, "Alein te baa lola nyeelære ñon Wurubuare be yako see nyi waa kɔñ ne?"

⁵ Keñte be tirano fa e nyiaa, "Beteléhem donco keñ ke kyaa Gyudia tæele

man nε." Nawolo nyi Wurubuarε dekpenkpenygoore njolo yakowɔ see lee Bεtelεhem wose man nyiaa,

⁶ Wurubuarε kpa,
"Σμες Bεtelεhemtena baŋ ε kyaa Gyudia tεele man nε ε yεs gyoorobiawɔ.

Nawolo nyi ε man te gyoo dinaa ηon waa kεs me balaŋ Israetena dɔɔ nε waa lee."

⁷ Mena dɔɔ gyoo Herode moo Siakaralatena baŋ lee yenaŋ, te o bɔɔse wɔ na waa gyeŋ debaŋ kitii keŋ kyolobii ηon ba lee.

⁸ Be ke tiranɔɔ fa e taŋ nε, o yako wɔ nyiaa, "Ε gyu na ε ke keo bu ηon nideli. Akpaa ε naa e na ε bese kaa yako maŋ, na maŋ mɔ ke gyu ka som e." Kente o lɔɔ wɔ gbeε te be laŋa Bεtelεhem donɔɔ man.

⁹ Be ke nyii gyoo ηon nɔɔwoya taŋ nε, ba korowɔ mo be gbeε bee gyu. Te kyolobii ηon bɔɔ naa weese dεslee yenaŋ nε, tεewo be siaman menεs te ke ka seŋawɔ botɔɔ keŋ bu ηon doo nε addido.

¹⁰ Ba kena kyolobii ηon mena nε, yεs wɔ gyοn nideli.

¹¹ Be ke gyu ka gyoo dekpanjalaj keŋ man nε, be naa bu ηon na o naa Μεεre kente ba buŋawɔ som bu ηon. Be gyuuus ba akpose te ba lese kɔba yayam, na oliifi na adudo kyeε bu ηon.

¹² Kenaŋ wɔle nε, Wurubuarε faree wɔ doseεs man nyi be na bese gyu ka mo gyoo Herode gyan bela ya,

mena dɔɔ ba moo gbeε wɔle kpoo man gyu be dεs.

Be ka mo Yesu yeu gyu Igyipite tεele man

¹³ Siakaralatena baŋ ke lanj wɔle nε, de Gbenjyoo Wurubuarε kpilale njolo kaa lese o wose wola Gyosefo doseεs man te o yako e nyiaa, "Koro mo bu ηon na o naa na ε ke yeu gyu Igyipite tεele man, na ε ke kyaa botɔɔ kelii debaŋ keŋ maa yako ηon nyi yaa koro botɔɔ. Nawolo nyi gyoo Herode waa keo bu ηon waa ko."

¹⁴ Mena dɔɔ Gyosefo korowɔ nelim kenaŋ te o moo bu ηon na o naa te be yeuwɔ gyu Igyipite tεele man,

¹⁵ te be kyaawɔ botɔɔ kaboenɛ gyoo Herode yεŋawɔ. Keŋa pou kɔŋawɔ mena na kpene keŋ de Gbenjyoo be tεs o dekpenkpenygoore dɔɔ yako see nε ke kɔŋ mena ampanj. O yakowɔ nyiaa, "Igyipite tεele man te ma lese me bu lee."

¹⁶ Gyoo Herode kena nyi Siakaralatena baŋ ta mo adao di o dɔɔ, keŋ be ta bese kɔŋ kaa mo o gyan bela ya nε o gyenja baŋ nideli. Kente o kpila o yoonɔɔtena nyi baa gyu Bεtelεhem donɔɔ man, na ke donɔɔsebia ηan benaa na ke nε, na baa koe bia baala baŋ pou be ta bee ta kela kulutooneŋ ala ya nε, nawolo nyi mena debaŋ kenaŋ man te Siakaralatena baŋ yako e nyi be naa kyolobii ηon.

17 Kei yele la kpene kej Wurubuarε dekpeŋkprenyuccore Gyeremia be yako see nε kɔŋawɔ ampaŋ. ɔ yakowɔ nyiaa,

18 "De nyii yeesa na kewii na kayeyεε dinaa Rama tεeple man.

Rahεle ne wii ɔ bia te o te bεε nyi be na kyɔlεε e ya, nawolo nyi ɔ bia pou te munu."

Be ka bese kɔŋ Nasarete donɔɔ man

19 Gyoo Herode yen wole nε, Wurubuarε kpilale ɔjolo kaa lese o wose wola Gyosefo dosee man Igyipite tεeple man te o yako e nyiaa,

20 "Koro na n ka mo bu ɔjon na o naa, na ε ka bese gyu Isarae tεeple man. Nawolo nyi balan baj nafo bεε gyae bu ɔjon baa ko nε ta yekee."

21 Mena dɔɔ Gyosefo desina o wose, te o moo bu ɔjon na o naa te be laŋa Isarae tεeple man.

22 Mɔna Gyosefo ke nyii nyi gyoo Herode bu Akelose kyaal a la o kya nawɔɔ man o ne di gyoori Gyudia tεeple dɔɔ nε, o yee botɔɔ ke gyu. Te kej Wurubuarε be faree e dosee man dɔɔ nε, o kpasewɔ gyu Galelia tεeple mañ.

23 Te o gyuuwɔ ke kyaal donɔɔ kej bεε baake ke nyi Nasarete nε man. Kei yela kpene kej Wurubuarε be tεε wa akpeŋkprenyuccra dɔɔ yako see nε, kɔŋawɔ ampaŋ. Be yakowɔ nyiaa, "Baa baake e nyi Nasarete baale."

3

Gyɔn Wurubuarε loŋsɔɔre ɔjon ke desina gbeε fa Yesu ke kɔŋ

*Maake 1:1-8; Luka 3:1-18;
Gyɔn 1:19-28*

1 Debaŋ kenaŋ man nε, Gyɔn Wurubuarε loŋsɔɔre kɔŋawɔ o ne kolosi Wurubuarε nombia Gyudia depampaa dinaa kej man. ɔ yakowɔ nyiaa,

2 "ε kyεεkee lee ε gbeεnenε kumee man na ε ke kɔŋ Wurubuarε gyaŋ, nawolo nyi Wurubuarε gyoori kej ta be-naa."

3 Gyɔn kei yεna ɔjon Wurubuarε dekpeŋkprenyuccore Yesaya be yako o wose man nombia nyiaa,

"Nolo ne fae yeesa depampaa dinaa kej man nyiaa,

ε desina de Gbenɔgyoo gbeεnenε.

ε yela o gbeεnenε pou ka tenee."

4 Kurumɔɔ tɔne te ba moowɔ ɔjara Gyɔn kegba, te wonembu tɔne te o moowɔ yεε abɔɔɔɔ kpaŋ o teŋa man. Akpataana na teeboɔ yεna o weenεε.

5 Balan lee Gyerusalem donɔɔ man na Gyudia tεelesε man, na donɔɔse ɔjan ɔje kya Gyɔɔdan boo kej yenaase ne kɔŋ o gyaŋ.

6 Bεε kaa tɔlesε be nombiakumee ɔjan pou bɔɔ yεε ne fa e, na o te so wɔ Wurubuarε loŋ Gyɔɔdan boo kej man.

7 Gyɔn kena balan burum baj bɔɔ lee Farasiitena na Sadukiitena akpii ɔjan man

kɔŋ የ gyaŋ nyi waa sō wō Wurubuare loŋ nē የ bɔ̄se wō nyiaa, "Kyoa, emee baŋ ε dana nombiakumee እgba doma nē. Amôte faree na ሽon nyi yaa yeu lee Wurubuare deŋele kewɔŋ keŋ gyaε ke kɔŋ balan dō nē man?"

⁸ የ yee nombia kpaakpaa ኃnawolo nyi ε te kyεeklee ε gbeεneŋ kumee man kɔŋ Wurubuare gyaŋ.

⁹ የ na yee ya agyueŋ nyi keŋ ε yee Aberaham የ naanasewō dō te Wurubuare lεs ሽon ya. Mee yako ሽon ε ke nyii nyiaa, Wurubuare waa tale yela boyo adoo kεnja ka bese naanase fa Aberaham.

¹⁰ የ kεs, Wurubuare taŋ desina የ debeŋa see waa tuŋii daase lo. Mena dō dan kamasε keŋ ke bεs se bia kpaakpaa ya na, waa tuŋ ke lo na baa keretii ke do boalan man.

¹¹ Keŋte Gyōn besewō yako wō nyiaa, maŋ dō loŋ te me dana mεs sō ሽon Wurubuare loŋ na kawola nyi ε te kyεeklee ε gbeεneŋ kumee man kɔŋ Wurubuare gyaŋ. Mōna maŋ wōle na ሽon የ kela maŋ nē waa kɔŋ, keŋ maŋ tekaboe gba nyi maa tela ስtenate nkyokotase gba ya. Non dō, Wurubuare felin na boalan te waa mo sō ሽon Wurubuare loŋ.

¹² የ dana የ pampaa የ nyijmaa man waa mo feefu wa amola na waa lese amola bia ኃn do የ kpee man, na waa kuu wura ኃn ka do

boalan keŋ ke bεs yem ya nē man.

*Yesu Wurubuare loŋkeso
Maake 1:9-11; Luka 3:21-22; Gyōn 1:31-34*

¹³ Gyōn kεs sō balan Wurubuare loŋ keŋ nē, te Yesu leewō Galelia tεele man kɔŋ Gyōdān boo nōcman nyi Gyōn waa sō e Wurubuare loŋ.

¹⁴ Mōna Gyōn gyaewō waa yee na Yesu ke kyεeklee wa agyueŋ. Keŋte የ bɔ̄se Yesu nyiaa, "Nyan te kabona nyi nya sō maŋ Wurubuare loŋ. Weera te nyaŋ besewō kɔŋ me gyaŋ nyi maŋ maa sō neŋ Wurubuare loŋ?"

¹⁵ Keŋte Yesu tirano fa Gyōn nyiaa, "Debaŋ kei man nē, nyaŋ yee ke mena. De yee nne na, Wurubuare kegyaebii yaa dεs yee baa." Keŋte Gyōn mo sεewō.

¹⁶ Gyōn ke sō Yesu Wurubuare loŋ taŋ, te Yesu ka mo waa lee loŋ keŋ man pe, te adido torowō. Keŋte የ naa Wurubuare felin ሽon moo duwuluŋ dinčo tisi kaa gyakaa የ dō.

¹⁷ Botčo te be nyii Wurubuare kolosiwō lee adido yako nyiaa, "Kei yεna me bu ሽon mεs gyaε lee me končo man, te የ na gyoo me sia nideli."

4

*Obənsam kekeεese Yesu
Maake 1:12-13; Luka 4:1-13*

¹ Kejte Wurubuarε felij
ηον yela Yesu gyuu depam-
paa dinaa daale man. Botcɔ
te ɔbɔnsam kεeṣe e kεe.

² Yesu ke bake o nɔɔ weeya
sɔnjola (40) nelim na ka
weese wɔle nε, tanam kyanja
e nideli.

³ Botcɔ te ɔbɔnsam
kɔnjawɔ o gyan kaa yako
e nyiaa, "Akpaan nyān yena
Wurubuarε bu ηοn na, yela
boya kεnja ka bese weenεe."

⁴ Kejte Yesu tirancɔ fa e
nyiaa, "Wurubuarε nombia
ajmarasej see ne yako daa
nyiaa,

'Na weenee ηaagen ne faa
na walaŋ nyeedonj ya,
mɔna Wurubuarε
nɔowoya kamase mo
ne fa walaj nyeedonj.'

⁵ Botcɔ te ɔbɔnsam moo
Yesu gyu Gyerusalem doncɔ
man, te o moo e gyu Wu-
rubuarε ɔsom deni dinaa
kenj nyeeman adido adido,

⁶ te o yako e nyiaa,
"Akpaan nyān yena Wu-
rubuarε bu ηοn na,
fuŋ n wose lee kεbo ke
lo tεele man,
nawolo nyi Wurubuarε
nombia ajmarasej
see ηan ne yako daa
nyiaa,

'Nyān dɔɔ Wurubuarε waa
kpila o kpilala,
na be kaa gyee nej
nideli,
na baa kɔlee nej kej nyi
n be gyae n ka mo n
nae gyɔ
na boe koraj gba ya.'

⁷ Kejte Yesu tirancɔ fa e
nyiaa, "Wurubuarε nombia

ajmarasej see na bese yako
daa nyiaa, 'Na kεeṣe n
Gbengyoo Wurubuarε ηοn
kee ya.'

⁸ Botcɔ te ɔbɔnsam be-
sewɔ mo Yesu gyu bulu di-
nnaa daale nyee dɔɔ, te o wola
e tεele kei dɔɔ gyoorobiiri na
ka kyeo pou.

⁹ Kejte o yako Yesu nyiaa,
"Akpaan n buŋ me nawɔɔ tεe
som maŋ na, maa mo abɔɔ
kejja pou fa nej."

¹⁰ Kejte Yesu yako e
nyiaa, "Obɔnsam ta lee me
siaman, nawolo nyi Wu-
rubuarε nombia ajmarasej
see ne yako daa nyiaa,
de Gbengyoo Wurubuarε
waagej te kaboenā nyi dee
buŋ e na dεe som e."

¹¹ Botcɔ te ɔbɔnsam leewɔ
Yesu gyan laŋ, te Wurubuarε
kpilala kɔnjawɔ kaa kee o
dɔɔ.

*Yesu kefi o tom keyee aseε
Galelia tεele man
Maake 1:14-15; Luka 4:14-
15*

¹² Yesu ke nyii nyi ba
te kyan Gyɔn Wurubuarε
lonɔɔcore ηοn to deni nε, te
o besewɔ gyu Galelia tεele
man.

¹³ Yesu ka lee Nasarεtε
doncɔ man nε, o gyuuwɔ ke
kyaa Kapanum doncɔ man.
Doncɔ kei kyaa Galelia de-
paa nɔɔman, te ka benaa na
Sebulɔn na Nafitali tεelese.

¹⁴ Kei yela kpene kej Wu-
rubuarε dekpenkpenγyɔcore
Yesaya be yako see lee tεele
kenaj wose man ne kɔnjawɔ
ampanj. Yesaya yakowɔ see
nyiaa,

15 "Σμεες balaŋ baŋ ε kyaas
Sebulon na Nafitali
teelese ḥjan ηε kyaas
benaa na Galelia
depaas,

botoo kej balaŋ baŋ ba
te yee Gyudatenawo
ya ne boe ne,
na Gyōdan boo dingyiŋ
ne, ε tei kebo.

16 Balaŋ baŋ be doo di
tintee man ne te
naa kejmanee dinaa
daale.

Balaŋ baŋ mo be kyaas botoo
kej yej ne di gyoori
ne,
kejmanee te koy fa
wɔ."

17 Lee debaŋ kenaŋ te
Yesu fiasεε o ne kolosi
Wurubuarε nombia nyiaa,
"Ε kyeεkee lee ε gbεεnen
kumεε man na ε ke koy
Wurubuarε gyan, nawolo
nyi Wurubuarε gyoori kej
ta benaa."

*Yesu ke baake o kaseela
gyaŋba nyibaŋ baŋ*

Maake 1:16-20; Luka 5:1-11

18 Wee daale Yesu keta
Galelia boo noo coo en, o
naa Simon ḥjon o yele daale
bela yena Pita ne, na o naabu
Anderiase na bee lo asawu
boo kej man, nawolo nyi be
yee kpeε kyanjarawo.

19 Kejte Yesu yako wo
nyiaa, "Ε kaa sila maŋ, na
maa yela ε ke yilaa balaŋ fa
maŋ."

20 Debokenaj man te be
tinaa ba asawuse ḥjan yela te
be kaa sila Yesu.

21 O ke gyu o siaman ky
omii ne, o naa Sebedeo bia
Gyemisi na o naabu Gyōn na

baŋ na be kya Sebedeo doo
degbele man bee desina ba
asawuse te Yesu baake wɔ,

22 debokenaj man te be
tinaa degbele kej na be kya
yela, te be sila Yesu laŋ.

*Yesu ke kyo kaweesee
Luka 6:17-19*

23 Kejte Yesu kila Galelia
teele kej pou, na o na wola
wɔ Gyudatena osom denes
man. O kolosi Wurubuarε
nombia kpaakpaa lee Wu
rubuarε gyoori kej wose
man, te o kyo kaweesee
kpookpoo balaŋ wose man.

24 Mena dɔɔ Yesu
yele leewo Siria teele
kej dɔɔ pou. Kejte
balaŋ moo kaweesetena
kpookpoo, ḥgba baŋ bee
wee keleuleuse na otakasese
na baŋ ba yenaase ba yekee
ne kona e, te o kyo wɔ te o
gberaa felinkumεε lee baale
mo man.

25 Mena dɔɔ balaŋ burum
lee Galelia, na Dekapolise
teele man na Gyerusalem
donco man na Gyudia teele
man, na Gyōdan dingyiŋ
kaa sila e.

5

*Yesu kawola balaŋ bula
dɔɔ*

Luka 6:20-23

1 Yesu kena balaŋ burum
baŋ ne, o gyenja bula daale
gyu ke kyaas ke dɔɔ. Kejte
o kaseela baŋ kɔŋawo kaa
kyaa kilisi e.

2 Botoo te o gyuuusu
na wola wɔ nyiaa,

3 "Σμεες βαη ε βα μο ε ωσε
που Ισ Wurubuare δο
νε εμεες na nyeebam,
nawolo nyi εμεες te Wurubuare
gyoori kej
yee ε wui.

4 Εμεες βαη ε ne di walaŋsa
ne εμεες na nyeebam,
nawolo nyi Wurubuare
waa kyolees ηον.

5 Εμεες βαη ε ne γκοσε ε
ωσε ne εμεες na ny-
eebam,
nawolo nyi εμεες te τεελε
kei gyae kaa bese ε
wui.

6 Εμεες βαη ε loo gyakaa
nideli nyi ε ke yee
kpene kej tenεεs
Wurubuare siaman ne
εμεεs na nyeebam,
nawolo nyi Wurubuare
waa fa ηον abeo ηαν
ε ne gyae lee ε konco
man ne.

7 Εμεεs βαη ε ne wii balan
warajase ne εμεεs na
nyeebam,
nawolo nyi Wurubuare
waa wii εμεεs mo
warajase.

8 Εμεεs βαη dukum kamase
be doo ε koncose man
ya ne
εμεεs na nyeebam, na-
wolo nyi εμεεs ne gyae
la ε kena Wurubuare.

9 Εμεεs βαη ε ne yele
wosefεεreŋ ne κοŋ
balan nsana ne εμεεs
na nyeebam,
nawolo nyi εμεεs te baa
baake nyi Wurubuare
bia.

10 Εμεεs βεε naase ηον
diyem nyi ε ne yee

kpene kej tenεεs Wu-
rubuare siaman δο
νε, εμεεs na nyeebam,
nawolo nyi εμεεs te Wu-
rubuare gyoori kej
yee ε wui."

11 "Εμεεs βαη balan na tee
ηον te βεε naase ηον diyem
te βεε kerεεs ε noose yako
nombiakumεεs gyakaa ε δο
νε, εμεεs na nyeebam.

12 ε yela ke yee ηον gyor
nideli, nawolo nyi kom kej
Wurubuare waa το ηον
adido ne ka boe. Mena kej
βεε naase ηον diyem ne,
mena ke te be naase Wurubuare
akpeŋkpeŋgyɔɔra
βαη bɔɔ kyaa pεte ε be κοŋ
ne diyem."

*Εμεεs γενα τεελε kei δο
yabia na ka κεημαjee
Maake 9:50; Luka 14:34-*

35

13 "ε yee ηgbα yabia ne fa
balan τεελε kei δο. Mɔna
akpaa yabia gyor kej da lee
ke man na, n be gyae n ke
tale yela ka ke yee gyor bela
ya. Dekɔŋ mena na yabia
kenaŋ be dei fa kolo na kolo
ke yee bela ya. Bee fun ke bo
leki, na balan ke sakatee ke
laŋ."

14 "ε yee ηgbα κεημαjee
ne fa balan τεελε kei δο.
Donco kej ke gyakaa bulu
δο ne βεε weese ya.

15 Nolo βεε kyanjee kanea
na waa mo kolo wuu ke δο
ya, mɔna ɔ na mo ke bo
gyakaa kolo δο adido, na ke
nyiŋ naa fa balan βαη pou be
kyaa dekpanalaŋ man ne.

16 Mena mō te ε yela balan kena ε keñmajee keñ. Kei ne gyae la ke yela balan kena ε nombia kpaakpaa ḥjan ε ne yεs ne, na baa nyij lese ε kya ḥjon o kyaa adido ne yele.”

Yesu te kɔŋ o kaa wɔlɛs Wurubuare mmaraase ḥjan ya

17 Keñte Yesu besewo yako wɔ nyiaa, “ε na gyueñ nyi me kɔñjae me kaa bεs Wurubuare mmaraase, yaa nombia ḥjan Wurubuare akpeñkpeñgyɔɔra be yako see ne ya. Ma te kɔŋ nyi me kaa bεs ḥja ya, mɔna me kɔñjae na maa yela nombia ḥjenaj pou ke kɔŋ ḥgba ba ke yako see ne.

18 Ampaŋ yaa mεs yako ḥjon ε ke nyii nyiaa, adido na tεle kei pou nyija te wɔlɛs ta ya ne, mmaraase ḥjan man dokolon, yaa keñmarasebii dokolon kooŋ gba be gyae ka feefo lee ḥje man ya, kelii debaŋ keñ nombia ḥjenaj pou gyae ke kɔŋ, ḥgba mena keñ bɔɔ yako see ne.

19 Mena dɔɔ walaŋ kamase ḥjon o bεs nyi o be di Wurubuare mmaraase keñja man kamase dɔɔ ya, te o wola balan mō nyi be na di ḥje dɔɔ ya ne, na mena walaŋ ḥjonaŋ waa yεs walaŋ kemaasabii Wurubuare gyoori keñ man. Mɔna walaŋ kamase ḥjon o di Wurubuare mmaraase ḥjan kamase dɔɔ, te o wola balan mō nyi baa di ḥje dɔɔ ne, baa baake e nyi walaŋ kegyia Wurubuare gyoori keñ man.

20 Mena dɔɔ mεs yako ḥjon ε ke nyii nyiaa, akpaa ε gbeñneñ ta tenee Wurubuare siaman kela Gyudatena mmaraa wolala ban, na Farasiitena dikpii keñ balan ya ne, ε be gyae ε ka gyoo Wurubuare gyoori keñ man ya.”

Yesu kawola lee ban wose man

21 Keñte Yesu besewo yako wɔ nyi, “ε nyii Wurubuare nombia yakowɔ nyiaa, beneñ beneñ keñ na, Wurubuare yako de naanaɔ nyi, ‘ε na ko walaŋ ya, te walaŋ kamase ḥjon o ko walaŋ na, maa bu e fɔɔ.’

22 Mɔna maŋ ne yako ḥjon baa nyiaa, ‘Walaŋ kamase ḥjon o gyen ban do o dɔɔ na baa bu e fɔɔ, te walaŋ kamase ḥjon o tee o dɔɔ nyi o yεs ohuhoo e na, baa mo e gyu kegyiise siaman na be kaa di o nombia. Te walaŋ kamase ḥjon o baake o dɔɔ nyi Diyinje na, ɔtenate benaa na boalan man kagyoo.’

23 Mena dɔɔ nyi akpaa nyaj ḥjon n mo kolo kɔŋ Wurubuare kedeesa boe keñ tεs n kaa deesi, te n tɔɔse nyi emεs na ḥjolo dana nombia na,

24 tina nya abɔɔ ḥjan yela kedeesa boe keñ tεs botɔɔ, na n ke gyu n dɔɔ ḥjon gyan na ε kaa desina ya nsana, pεna n kaa mo nya abɔɔ ḥjan deesi fa Wurubuare.

25 Nyi akpaa ḥjolo de same-naa neñ na, yεs kakyen na ε ke desina ya nsana pεna nombia kedi wee keñ kelii.

Na mena ya wee kenaŋ de lii na, waa mo neŋ ka do nombiadiiri ɣon nyijmaa man, na ɣon mɔ ka mo neŋ ka do kotötöténa nyijmaa man, na baa mo neŋ ketɔ deni.

²⁶ Ampaŋ yaa mɛɛ yako neŋ n ke nyii nyiaa, n be gyae n ka lee deni kenaŋ man ya, kaboenan ke tɔ kom ken pou baa do neŋ nɛ taŋ."

Yesu kawola lee yale kewɔlɛɛ wose man

Mateo 19:9; Maake 10:11-12; Luka 16:18

²⁷ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "ɛ nyii Wurubuarɛ nombia yakowɔ nyi alo na baale de yala dɔŋa na, ɣolo na lee o dɔɔ wɔle ya.

²⁸ Mɔna maŋ ne yako ɣon baa nyi walaŋ kamase ɣon o kee alo te o gyakaa e loona, ɔtenate te yee dukum Wurubuarɛ siaman. Nawolo nyi Wurubuarɛ siaman na o gyae e baa.

²⁹ Akpaa n dunoluŋ sibii ne yele la te n ne yee dukum na kulu ke leki. Dei nyi nya lee kadeŋ na n ke kya Wurubuarɛ gyan kela nyi baa mo n dibiliŋ pou ka do boalaŋ man.

³⁰ Te akpaa nyi n dunoluŋ baam ne yele la te n ne yee dukum na kara ke leki. Dei nyi nya lee kadeŋ na n ke kya Wurubuarɛ gyan kela nyi baa mo n dibiliŋ pou ka do boalaŋ man."

³¹ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa "ɛ nyii Wurubuarɛ nombia yakowɔ nyiaa, 'Walaŋ kamase ɣon waa bɛɛ o wɛele na, kaboenan

nyi waa fa e tɔne na kawola nyi o te bɛɛ e.'

³² Mɔna maŋ ne yako ɣon baa nyi akpaa alo te gyae baala ya te o baale de bɛɛ e na, o te yeli alo ɣon te wɔles yale mmaraase Wurubuarɛ siaman. Te nyan ɣon mɔ n yala alo ɣon o baale be bɛɛ e na, Wurubuarɛ siaman na n gyae ɣolo wɛele baa."

Yesu kawola lee ntamse kekaj wose man

³³ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "ɛ nyiiwɔ Wurubuarɛ nombia besewɔ yako gyan gba keŋ nyiaa, walaŋ kamase ɣon o kaŋ ntam fa de Gbeŋgyoo Wurubuarɛ na, waa yee kakyen na waa di ke dɔɔ.

³⁴ Mɔna maŋ ne yako ɣon baa nyiaa, ε na kaŋ ntam korakora gba ya. ε na kaŋ adido ntam ya, nawolo nyi botɔɔ te Wurubuarɛ kya o ne di gyroori balan pou dɔɔ.

³⁵ ε na kaŋ tɛele mɔ ntam ya, nawolo nyi botɔɔ yena Wurubuarɛ nae dɛɛ see. ε na kaŋ Gyerasalem donɔɔ mɔ ntam ya, nawolo nyi keŋ yena gyoo dinna ɣon donɔɔ.

³⁶ ε na kaŋ ε nyee ntam ya, nawolo nyi ɣolo be gyae waa tale yela o nyenyeɔɔse dokolon ke biri yaa ka wolose ya.

³⁷ Nombii keŋ kaboenan nyi nya sɛɛ 'Ayi' na sɛɛ nyi 'Ayi' te keŋ kaboenan nyi nya bɛɛ nyi 'Koa' na, bɛɛ nyi 'Koa.' Nombii da lee keŋa wɔle na, lee walaŋkum ɣon gyan."

Na mo dukum tɔ dukum kom ya

Luka 6:29-30

³⁸ Kejte Yesu besewɔ yako nyiaa, “ɛ nyii Wurubuarɛ nombia yakowɔ nyiaa, akpaa n dɔɔ de yεlεsε n sibii na nyaj mɔ yεlεsε ɔ wui tɔ kom. Te akpaa n dɔɔ de kulu n keli na, nyaj mɔ kulu ɔ wui tɔ kom.

³⁹ Mɔna maŋ ne yako ɔnon baa nyiaa, akpaa ɔnolo de yεsε neŋ nombiikum na, nyaj na mo nombiikum tɔ e kom ya. Te akpaa ɔnolo da ɔnmera neŋ n dunoluŋ laka man na, besena n demena mɔ wui kpu e.

⁴⁰ Nyi ɔnolo de samenaa neŋ nyi waa leo n kegba wurikyim na, kpee n kegba atetate kej mɔ kpu e.

⁴¹ Akpaa ɔnolo da ɔnere neŋ nyi εmεsε na e ke ta nawɔɔtɔose kufu na, sεs na εmεsε na e ke ta nawɔɔtɔose sao.

⁴² Akpaa ɔnolo da sola neŋ kolo na fa e, te akpaa ɔnolo de kɔŋ ɔ kaa paa n kolo na, na bεsε ya.”

Yesu kpa dεsε gyae balaj baŋ bεsε kɔla daa

Luka 6:27-28, 32-36; 1 Kɔrintotena 13

⁴³ Kejte Yesu besewɔ yako nyiaa, “ɛ nyii Wurubuarɛ nombia yakowɔ nyiaa, gyae n dɔɔ na n ke kɔla ɔnon ɔ ne kɔla neŋ ne.

⁴⁴ Mɔna maŋ ne yako ɔnon baa nyiaa, ε gyae balaj baŋ bεsε kɔla ɔnon ne, na ε ke fane fa baŋ bεsε naase ɔnon diyem ne,

⁴⁵ na kawola nyi ε yεsε ε kya ɔnon ɔ kyaa adido ne bia gbagbawɔ. Nawolo nyi ɔ ne yele weese ne gyɔɔ fa balaj kumεs na balaj kpaakpaa pou, te ɔ ne yele ɔga ne ɔnεs fa balaj baŋ be gbeεnεnε tenεs ɔ siaman, na baŋ be gbeεnεnε ba tenεs ɔ siaman ya ne pou.

⁴⁶ Nyi akpaa ε ne gyae balaj baŋ bεsε gyae ɔnon ne baageŋ bo na, ε na gyueŋ nyi ε ke nyij kolo kpaakpaa lee Wurubuarɛ gyaj ya, nawolo nyi nombiakumεsεera mɔ koraŋ ne gyae baŋ bεsε gyae wɔɔnε.

⁴⁷ Te akpaa ε do ε gyroona baageŋ nɔɔ na, woŋ te ε ne yεsε kela balaj akan baŋ? Na mena te balaj baŋ bɔɔ gyεŋ Wurubuarɛ ya ne mɔ ne yεsε yee?

⁴⁸ Mena dɔɔ ε yεsε balaj kpaakpaa kej nombiikum kamase na doo ε man ya kelii ɔto, ɔngba ε kya ɔnon ɔ kyaa adido ne.”

6

Yesu kawola lee deeli keyεsε wose man

¹ Kejte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa “ɛ keε nidieli nyi ε be yεsε deeli balaj man, na baa nyij naa ɔnon ya. Akpaa ε yεsε mena na, ε be gyae ε ke nyij kom ketɔ kamase lee ε kya ɔnon ɔ kyaa adido ne gyaj ya.

² Mena dɔɔ akpaa ε yεsε deeli fa diyemte ɔnolo na, ε na mo ke gyɔ dekpeŋkpeŋ ɔngba mena kej balaj baŋ bεsε beo ba wose ne ne yεsε

Gyudatena osom denes na abonterese man, na balan kenyij keles wō ne ya. Ampaŋ yaa mae yako non nyiaa, be taŋ nyij ba kom ket pou.

³ Mōna akpaa n yee deeli fa diyemte jolo na, na yele n dō kpaakpaa gba koraj ke nyii ya.

⁴ Yela kedoo walaŋ non n be yee deeli kej fa e ne, emee na e ε bala nsana. Dekoj mena na, n kya Wurubuare non o ne naa kpene kej n be yee weese ne, waa tō nej kom."

Yesu kawola lee kefane wose man

Luka 11:2-4

⁵ Kejte Yesu yako wō nyi, "Akpaa ε ne fane ne, ε na yee ḥgba mena kej balan baj beε beo ba wose ne yee ne ya. Nawolo nyi beε gyae Gyudatena osom denes man, na abonterese man keta sejje fane na balan kenyij naa wō. Ampaŋ yaa mae yako non nyi be taŋ tō wō ba kom pou.

⁶ Mōna akpaa ε ne gyae ε ke fane na, ε gyu ε denes man na ε keto disim na ε ke fane fa ε kya non ε beε naa ε na ε sia fonε ya ne. Akpaa ε yee mena na, ε kya non o ne naa kpene kej ε be yee weese ne, waa tō non kom.

⁷ Akpaa ε ne fane na, ε na kolosi nɔ̄woya burum ḥjan ḥjɔ̄ taŋ tɔ̄nɔ̄, ḥgba mena kej balan baj bō gyen Wurubuare ya ne yee ne ya. Ban gyen nyi akpaa be kolosi nɔ̄woya burum na, te Wurubuare waa nyii wō.

⁸ Mena dō ε na yee ḥgba be kee yee ne ya, nawolo nyi ε kya Wurubuare wulaa o gyen kpene kej ne hia non koraj gba pete ε ne bōse e."

⁹ "Ε ne gyae ε ke fane na, ε yako nyiaa, 'De kya non n kyaa adido, dēe fane nyi balan pou baa lese n yele.

¹⁰ Lese n gyroori debō, yela baa yee n kegyaebii tēele dō, ḥgba mena kej beε yee adido ne.

¹¹ Fa daa gyen wee kei weenε.

¹² Mo de nombiakumεs kyεs daa, ḥgba mena kej daa mō na mo kyεs balan baj beε yee nombiakumεs tia daa ne.

¹³ Na yele dēe yala kekeεsekεs man ya. Mōna lese daa lee walaŋkum non nyijmaa man.'

¹⁴ Nawolo nyi akpaa ε mo balan nombiakumεs kyεs wō na, ε kya non o kyaa adido ne mō waa mo εmee mō ε nombiakumεs kyεs non.

¹⁵ Mōna akpaa ε ta mo balan nombiakumεs kyεs wō ya na, ε kya non o kyaa adido ne mō be gyae waa mo εmee mō wui nombiakumεs kyεs non ya.

Yesu kawola lee nɔ̄kebake wose man

¹⁶ Kejte Yesu besewō yako wō nyi, "Akpaa ε ne bake ε nɔ̄ ne, ε na nyaje ε sia ḥgba mena kej balan baj beε beo ba wose ne yee

ne ya. Beε nyane be sia na balan̄ ke nyiŋ naa nyi beε bake be nɔɔ. Ampaŋ yaa mɛε yako ɻon nyi be taŋ nyiŋ ba kom keto.

¹⁷ Mɔna akpaa n bake n nɔɔ nɛ, faafo n sia na n ke tiu nuŋ na n ke fulaa n nyee.

¹⁸ N yεε mena na balan̄ ba gyem nyi n ne bake n nɔɔ ya. Mɔna n kya ɻon n beε naa e na n sia fonɛε ya, te o ne naa kpene kamase keŋ n ne yεε weese nɛ waa tɔ neŋ kom."

*ε na mo ε sia gyakaa abɔɔ
yan ɻe kyaa Wurubuare man
nɛ dɔɔ*

Luka 12:33-34

¹⁹ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "ε na gyae abɔɔ see tɛɛle kei dɔɔ fa ε wose ya. Nawolo nyi tɛɛle kei dɔɔ na, paapaase na kandorɔse gyae ke tale wɔlɛɛ ɻa, yaa ɻmɛɛlatena mɔ baa tale kaa ɻmɛɛle ɻa.

²⁰ Mɔna ε gyae abɔɔ see ε wose Wurubuare man, botɔɔ keŋ paapaase na kandorɔse be wɔlɛɛ ɻa ya, te ɻmɛɛlatena mɔ be gyae baa tale gyu ke ɻmɛɛle ɻa ya nɛ.

²¹ Nawolo nyi botɔɔ keŋ nya abɔɔ kpaakpaa doo nɛ, botɔɔ mɔ te n loo gyakaa."

*Sia yεna n wose keŋ
keŋmaŋee*

Luka 11:34-36

²² Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Sia yεε ɻgba kanea nɛ fa deniwalan̄ wose. N sia dei na n wose pou doo keŋmaŋee man.

²³ Mɔna n sia de wɔlɛɛ na, n wose pou doo ditin̄tɛɛ

tuum man. Nyi akpaa kanea keŋ doo n man nɛ da gyoo ditin̄tɛɛ na, kenaŋ na ditin̄tɛɛ dinaa ta gyoo neŋ."

*ε na mo ε konɔɔ rɔu
gyakaa ε wose man abɔɔ cɔɔ
cɔɔ yá*

Luka 12:22-31; 16:13

²⁴ "Walaŋ be kyaa keŋ waa tale som gbeŋgyoona bala ya. Dekɔŋ mena na, waa kɔla ɻolo na waa gyae ɻolo nombia, yaa waa som ɻolo nideli kela ɻolo. ε be gyae ε ke tale som Wurubuare na kɔba bom ya.

²⁵ Mena dɔɔ te mɛε yako ɻon nyiaa, ε na yεε na ε kekyaa man kedi na kenyɔɔ, na abɔɔ ɻan ε ka do ya. Nyeedoŋ ne hia kela weenɛɛ, te deniwalan̄ wose mɔ ne hia kela abɔɔ ɻan waa do.

²⁶ ε kεε gyebuse, bɔɔ ne duu abɔɔ ya te bɔɔ ne kɔɔ ya te bɔɔ dana kpeese yaa denɛɛ ɻan man baa see weenɛɛ ya. Mɔna ε kya ɻon o kyaa adido nɛ ne fa wɔ weenɛɛ. Kaboena ya gyen nyi, ε wose ne hia kela gyebuse.

²⁷ ε man woŋti te lee o kayeyɛɛ man nɛ, waa tale mo debaŋ dokoloŋ koon pɛ kpu na o weeya ɻan Wurubuare be fa e nɛ?

²⁸ Woŋ dɔɔ te ε na yεε na abɔɔ ɻan ε ka do. ε kεε mena keŋ kyenkyeŋkɔɔse na bee, ɻe bεε yεε tom ya te ɻe bεε loo kanyaŋse mɔ ya.

²⁹ Mɔna mɛε yako ɻon ε ke nyii nyiaa, Gyoo Solomɔn gba na o wosekenyiŋ koraj

ne, o te nyij kyenkyenkcose keja man dokoloj kyeo ya.

³⁰ Weera dōo te ε bεε lεε Wurubuare di nideli ya. Nyi akpaa mena te Wurubuare ne mia ḥalese ḥan ε kena ḥa gyej kyoo na be ta too ḥa na, kenaጀ na ε tōose nyi Wurubuare waa mia ḥon kela ḥalese ḥenaጀ.

³¹ Mena dōo ε na yeyεε na kpene kej ε ke di, yaa kpene kej ε ke nyoo yaa kpene kej ε ka do nε dōo ya.

³² Nawolo nyi mena abōo keja te tεele kei dōo balanj baŋ bōo gyej Wurubuare ya ne sia ne yεε ḥe dōo, mōna ε kya Wurubuare gyej nyi mena abōo keja ne hia εmεs mō.

³³ Mena dōo ε taŋgbεε mo ε loo pou gyakaa Wurubuare gyroori kej na o gbeεenej ḥan tenee ne dōo. Nyi akpaa ε yεε mena na, Wurubuare waa mo abōo akaጀ ḥan pou kpu ḥon.

³⁴ Mena dōo ε na yeyεε na kyoo wui nombia ya, te ε na mo gyej wui nombia kpu kyoo wui man ya. Nawolo nyi wee kamase na ke wui nombia.”

7

Ε na mo ε wose yεε nombiadiira ya

Luka 6:37-38, 41-42

¹ Kejte Yesu besewō yako wō nyiaa, “Ε na yεε ε wose balanj nombiadiira na ε ke bu wō fōo ya, na Wurubuare mō be di ε nombia na waa bu ḥon fōo ya.

² Nawolo nyi gbeε kej man ε ka mo di ε tebia nombia na, mena mo te Wurubuare waa mo di ε nombia. Nombii kej ε ka mo yεε ε tebia ne, kej ke te Wurubuare mō waa mo yεε ḥon.

³ Weera dōo te n ne naa woŋsilibii kej doo n dōo sibii man, te n be famenε na daakpee kej doo nyanj gbagba n sibii man ya?

⁴ Sena te n ke tale yako n dōo nyi, ‘Me dōo yela maa lese woŋsilibii lee n sibii man, kej nyanj gbagba be famenε na daakpee kej doo n sibii man ya?’

⁵ Nyanj walaጀ ḥon n na beo n wose, kaboenā nyi nya taŋgbεε lese daakpee kej doo n sibii man ne, pεna n kena nideli na n ka lese woŋsilibii kej doo n dōo sibii man ne.

⁶ Ε na mo kpene kej ke yεε kolo kpaakpaa ke Wurubuare siaman ne fa babaase ya, na mena ya na baa besena bo kōj ε dōo na baa doŋee ḥon. Ε na mo ε kegyanase kpaakpaa nyijan mō fuŋ lō kekuriise ya, na mena ya na baa sakatee ḥa bo.”

Ε sola Wurubuare kolo na waa fa ḥon

Luka 11:9-13

⁷ Kejte Yesu besewō yako wō nyiaa, “Ε sola Wurubuare kolo na ε nyijmaa gyaε ke kaj ke. Ε kεo kolo lee o gyan na ε ke nyij ke, te ε gyo e disim na waa toro fa ḥon.

⁸ Nawolo nyi walaጀ kamase ḥon o bōose e kolo na

ɔ nyijmaa ne kaŋ ke. ḥon ɔ gyae kolo lee ɔ gyaj na ɔ ne nyij ke, te ḥon mɔ ɔ gyɔ e disim na waa toro fa e.

⁹ ም man woŋti kyaa la keŋ nyi ɔ bu da sola e weenɛs na waa mo boe fa e?

¹⁰ Yaa ε man woŋti kyaa la keŋ nyi ɔ bu da sola e kpebi na waa mo dom fa e?

¹¹ Akpaa εmee baŋ ε yεs nombiakumεyεerawɔ koran gyeŋ abɔɔ kpaakpaa ka mo fa ε bia na, de yaa sena te ε kya ḥon ɔ kyaa adido ne be gyae waa mo abɔɔ kpaakpaa ḥan kela keŋa ne fa baŋ bεs sola e ne ya.

¹² Wurubuarε mmaraase na Wurubuarε akpeŋkpeŋgyɔɔra⁷ nombia ḥan pou bɔɔ wolo ne ḥa nyee yεna nyi, kpene keŋ n ne gyae nyi balaŋ baa yεs fa neŋ na, keŋ te kaboen nyi nyaŋ mɔ nya yεs fa wɔ.

Denanɔɔ bɔbɔɔkyee keŋ

Luka 13:24

¹³ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “ε yεs kakyeŋ na ε ka mo denanɔɔ bɔbɔɔkyee keŋ man gyoo Wurubuarε man. Nawolo nyi denanɔɔ keŋ ka keereɛ te ke gbεenaa fεlɛs te ke dɔɔ keta be taŋ baŋ ya ne, na mo balaŋ bo gyu kayeyεs keŋ be taŋ ɔto ya ne man. Mɔna ke man te balaŋ burum dɔŋɛs.

¹⁴ Te denanɔɔ bɔbɔɔkyee keŋ te gbεenaa yεs pepere te ke dɔɔ keta dana baŋ ne, na moona balaŋ gyu nyeedoŋ keŋ be taŋ ɔto ya ne man. Mɔna balaŋ baŋ bεs

naa ke te bεs moo ke man gyoo ne, be ta boo ya.”

Daŋ kamase na ke bii keŋ kεs see

Luka 6:43-44

¹⁵ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “ε kεs ε wose man nideli lee akεrεs akpeŋkpeŋgyɔɔra baŋ wose man. Akpaa be kɔŋ ε gyaj na, bεs yɔkɔse ba wose ηgba namense ne mɔna be konɔɔse man na be yεs ηgba gboughouse ne.

¹⁶ Be nombia ḥan bεs yεs ne te ε ka mo gyeŋ wɔ. Nolo bεs kɔ mango bia lee akutu daŋ man ya, mena mɔ te bɔɔ ne kɔ apaŋ lee abotoo woŋse man ya.

¹⁷ Mena mɔ te daŋ kpaak-paate kamase na se bia kpaakpaa, te daŋ kum mɔ na see bia kumεs.

¹⁸ Daŋ kpaakpaate be gyae ke tale see bia kumεs ya, te daŋ kum mɔ be gyae ke tale see bia kpaakpaa ya.

¹⁹ Daŋ kamase keŋ bεs se bia kpaakpaa ya ne, bεs kara ke na be ta mo do boalan.

²⁰ Mena dɔɔ nombia ḥan balaŋ benaŋ ne yεs ne, te ε ka mo gyeŋ wɔ.”

Walaŋ ḥon waa gyoo Wurubuarε gyoori keŋ man

²¹ “Na walaŋ kamase ḥon ɔ ne baake maŋ nyi ‘Me Gbeŋgyoo, me Gbeŋgyoo’ ne, ne gyae la waa gyoo Wurubuarε gyoori keŋ man ya. Mɔna walaŋ ḥon ɔ ne yεs kpene keŋ me kya ḥon ɔ kyaa adido ne gyae ne, ḥon waagen ne gyae la waa gyoo Wurubuarε gyoori keŋ man.

²² Nombia kedi wee dinaa kej man ne, balanj burum baa kaa yako nyiaa, ‘De Gbengyoo, na n yele man te de kolosi Wurubuare nomibia yee? Yaa na n yele te da moowə gegi felinkumee lee balanj man yee? Na n yele te da moowə yee gyakoloŋ nomibia na nomibia dinaana yee?’

²³ Botoo te maa toro yako wə nyiaa, ‘Moŋ gyenj ɻon ya, e lee me siaman. Emee nombiakumeeεεera! ’ ”

*Deneε maara bala
Luka 6:47-49*

²⁴ Kejte Yesu besewə yako wə nyiaa, “Mena dɔɔ walaŋ kamase ɻon e ne nyii me nočwoya keja te e ne di ɻe dɔɔ ne, e yee ɻgba siakar-alate ɻon e be banj e deni gyakaa boe dɔɔ ne.

²⁵ Ȼga ɻeeɛwə te booneŋ wuuwə te felin dinaa gyoo deni kej, mɔna ka te yale ya. Nawolo nyi e see ka mokoo gyakaa boe dɔɔ.

²⁶ Mɔna walaŋ kamase ɻon e ne nyii me nočwoya keja te e bee di ɻe dɔɔ ya ne, e yee ɻgba diyinte ɻon e be ma e deni gyakaa aŋasa dɔɔ ne.

²⁷ Ȼga ɻeeɛwə te booneŋ wuuwə te felin dinaa gyoo deni kej te ka leewə yala worom tekerii pou.”

²⁸ Yesu ke yako nomibia keja taŋ ne, e kawola kej doo balanj dikpii kej noo.

²⁹ Nawolo nyi e wolawo ɻgba walaŋ ɻon e dana doŋ nomibia ɻan dɔɔ ne, be yee

ŋgba mena kej ba mmaraa wolala banj na wolo ne ya.

8

Yesu kekyo akuntunje ɻolo kawee

Maake 1:40-45; Luka 5:12-16

¹ Yesu ke tisi lee bula kej dɔɔ kɔŋ ne, balanj burum kaa sila e.

² Kejte akuntunje ɻolo kaa buŋawo e naŋawo teε waase e nyiaa, “Me Gbengyoo, akpaa n ne gyae na nyaj ke tale kyo man me kawee.”

³ Botoo te Yesu tenee o nyijmaa tina e te o yako e nyiaa, “Mee gyae, n kawee dεε taŋ.” Debokenaŋ man te balee ɻon kawee taŋawo.

⁴ Kejte Yesu tɔɔ e kiŋ nyi, “Na yele walaŋ na walaŋ ke nyii ya, mɔna mo n wose gyu kawola Wurubuare sae ɻon, na n ke deesi fa Wurubuare ɻgba mena kej Mosesi ba wola ɻon ne, na ke di adansee fa walaŋ kamase nyi n kawee te taŋ.”

Yesu kekyo Romantena yoooncte kegyia ɻolo tobaale kawee

Luka 7:1-10

⁵ Yesu ke gyu ka gyoo Kapanum doncɔ man ne, Romantena yooonctena kegyia ɻolo kɔŋawo kaa waase nyiaa,

⁶ “Me Gbengyoo lεε man, nawolo nyi me tobaale te tekerii e doo deni man e ne naa diyem nideli.”

⁷ Kejte Yesu yako e nyiaa, "Maa kɔŋ na me kaa kyo e o kawee."

⁸ Botɔɔ te yoonaɔtena kegyia ɻon yako e nyiaa, "Me gbengyoo, na haa n wose ya. Nawolo nyi ma tekaboe nyi nya kɔŋ me dɛs ya. Mena doɔ nyaq betaay gyyusu n nɔɔ faree kawee kej, me tobaale ɻon waa koro.

⁹ Nawolo nyi maŋ gbagba mɔ yee walaŋ ɻon me doo baale tɛs, te yoonaɔtena mɔ doo me tɛs. Me yako ɻolo nyi waa gyu yenaj daale na o ne gyu, te me yako ɻolo nyi waa kɔŋ na o ne kɔŋ. Kpene kamase kej me yako be man ɻolo nyi waa yee na, kej te o ne yee."

¹⁰ Yesu ke nyii nɔɔwoya keŋa ne, doo o nɔɔ te o yako balanj dikpii kej be silana e ne nyiaa, "Ampaŋ yaa mɛɛ yako ɻon nyiaa, Iserae tɛele kei doɔ pou ne ma te naa ta walaŋ ɻon o ne lɛs Wurubuare di ɻgba balee kei ne ya."

¹¹ Mɛɛ yako ɻon ε ke nyii nyiaa, balanj burum baa lee weese dɛslee na weese dɛsyalae kɔŋ, na banj na Aberaham na Asiki na Gyekɔpo kaa kyaa Wurubuare gyoori kej man na baa di bom.

¹² Te εmɛɛ Gyudatena banj nafɔ kaboenɛ nyi yaa kyaa Wurubuare gyoori kej man ne, baa lese ɻon debɔɔ ka see ditintɛɛ kej man. Botɔɔ te ε ke kyan ε nyeyaa wii nideli.

¹³ Kejte Yesu yako yoonaɔtena kegyia ɻon nyiaa "Ta gyu dɛs, mena kej n be lɛs maŋ di ne doɔ gyae ke kɔŋ mena fa neŋ." Debokenaj man te o tobaale ɻon kawee taŋawɔ.

*Yesu kekyɔ balanj burum kaweesee
Maake 1:29-34; Luka 4:38-41*

¹⁴ Kenaj wɔle te Yesu korowɔ gyu Pita dɛs. ɔ ke gyu ne, na Pita wa awu doo o na wee kpaŋalaŋ.

¹⁵ Kejte Yesu kyaŋa e o nyijmaa man te kpaŋalaŋ kej taŋawɔ. Kejte o korowɔ keɛs be doɔ.

¹⁶ Kelii balinɔɔ ne, ba moo balanj banj felinkumɛɛ doo be man ne kɔŋ Yesu gyaŋ. ɔ moo nombii dokoloŋ kooŋ bo gegi felinkumɛɛ ɻjan pou, te o kyɔɔ kaweesetena banj mɔ pou.

¹⁷ ɔ ke yee kei yela nombia ɻjan Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔɔre Yesaya be yako see ne kɔŋawɔ ampaŋ. Yesaya yakowɔ nyiaa,

"Non lɛs na de kaweesee pou, te o moo de kaale mɔ seele."

*Balanj banj be kaboenɛ nyi baa sila Yesu
Luka 9:57-62*

¹⁸ Yesu kena nyi balanj burum te kilisi e ne, o yako o kaseela banj nyi baa ton gyu boo kej diŋgyin.

¹⁹ Kejte Wurubuare mmaraa wolale ɻolo kɔŋawɔ o gyaŋ kaa yako e nyiaa, "De Gbenɔgyoo, yenaŋ

kamase kej n ke gyu na, maa sila neŋ gyu."

²⁰ Kejte Yesu yako e nyiaa, "Nyanyase dana bɔ̄nɛŋ te gyebose mɔ̄ dana asaase, mɔ̄na Deniwalaŋ Bu ɣon be tan botɔ̄o kej waa mo ɔ̄ nyee teeli ya."

²¹ Botɔ̄o te Yesu silala baŋ man ɣolo mɔ̄ yako e nyiaa, "Me gbengyoo, yela maa tangbɛe gyu kewuu me kya pena me kaa sila neŋ."

²² Kejte Yesu yako e nyiaa, "Sila maŋ, na n ke yela woya kewuu ba woya."

*Yesu keyɔ̄kɔse felij epo
ccɔ̄*
Maake 4:35-41; Luka 8:22-25

²³ Botɔ̄o te Yesu gyoowɔ̄ degbele man, te ɔ̄ kaseela baŋ mɔ̄ gyoowɔ̄ kpu na e.

²⁴ Karatetee dokoloŋ te felij dinaa daale korowɔ̄ ne gyɔ̄o loŋ kej dɔ̄o, te gyɔ̄o loŋ do degbele kej man. Debaŋ kenaj na Yesu te doo dosorɔ̄ŋ.

²⁵ Mena dɔ̄o Yesu kaseela baŋ gyuuwɔ̄ ke gyuuusu e yako e nyiaa, "De Gbengyoo lɛs daa, dɛs gyae dɛs munu."

²⁶ Kejte Yesu yako wɔ̄ nyiaa, "Emɛɛ dɔ̄o e keleedi ta boo ya. Weera dɔ̄o te ε dana gyakoloŋ mena?" Botɔ̄o te ɔ̄ korowɔ̄ te ɔ̄ fae felij kej na loŋ kej te ɣe yɛewɔ̄ yididi.

²⁷ Balaj baŋ wose yena wɔ̄ te be bɔ̄ose ɖoŋa nyiaa, "Walaj woŋti yena kei, te felij na loŋ koraj ne nyii e ne?"

*Yesu kekyɔ̄ baŋ baŋ fe-
liŋkumɛe doo be man nɛ*

Maake 5:1-20; Luka 8:26-39

²⁸ Yesu ka ton gyu boo kej dingyiŋ Gadaratena tɛele man nɛ, baala bala baale leewɔ̄ amuseese man kɔ̄ŋ kaa gyanee na e. Na felinkumɛe doo balaj kewɔ̄ man, te ba wose dana gyakoloŋ. Mena dɔ̄o ɣolo bɛe tale mo gbɛe kenaŋ man ya.

²⁹ Ba kena Yesu nɛ be fae yeesa nedoŋ nyiaa, "Wurubuarɛ Bu, woŋ te n ne gyae de gyan? N kɔ̄ŋae n kaa naase daa diyem pena debaŋ kej kelii?"

³⁰ Debanj kenaj na, kekuiriise dikpii dinaa daale seŋɛe botɔ̄o yenaŋ bee dii.

³¹ Kejte felinkumɛe ɣan waase Yesu nyiaa, "Akpaan ke gegi daa na, yela de kaa gyoo kekuiriise dikpii kei man."

³² Kejte Yesu yako felinkumɛe ɣan nyiaa, "ɛ lee ta." Mena dɔ̄o felinkumɛe ɣan leewɔ̄ balaj baŋ man gyu ka gyoo kekuiriise baŋ man, te be dikpii kej pou yeuwɔ̄ tisi bulakyoloŋkyoloŋ kej gyu ka gyoo loŋ kej man te be munuwɔ̄ pou.

³³ Kejte balaj baŋ bɛe kɛe kekuiriise baŋ dɔ̄o nɛ, yeuwɔ̄ gyu donɔ̄o man te be yako nombia ɣan be kɔ̄ŋ ne pou na kpene kej be kɔ̄ŋ balaj baŋ felinkumɛe doo be man dɔ̄o nɛ fa balaj.

³⁴ Mena dɔ̄o donɔ̄o kej man balaj pou leewɔ̄ kɔ̄ŋ

kaa gyanjee na Yesu. Ba kena e nε, be waase e nyi waa lee be tεele dɔɔ.

9

*Yesu kekyɔ yenaj dayeŋasate ɣolo kawee
Maake 2:1-12; Luka 5:17-26*

¹ Yesu gyoowɔ degbele man te o toŋa boo keŋ gyu ɣon gbagba o donɔɔ man.

² Keŋte balanj baale seele yenaj dayeŋasate ɣolo o dofɔŋoŋ dɔɔ kɔŋ Yesu gyanj. Yesu kena mena keŋ balanj banj be lɛɛ e di nε, o yako kaweete ɣon nyiaa, "Me bu, nyiŋ konɔɔ. Me ta mo n nombiakumɛɛ kyɛɛ neŋ."

³ Botɔɔ te Wurubuare mmaraa wolala banj be kyaa botɔɔ ne ɣorokoteewɔ nyiaa, "Balee kei ne kolosi mmusuo nombia."

⁴ Na Yesu gyeŋ kpene keŋ bɛɛ gyueŋ ba nyeeya man nε te o bɔɔse wɔ nyiaa, "Weera dɔɔ te ε na gyueŋ nombiakumɛɛ ε nyeeya man?"

⁵ Nombia keŋja man wonji woɛla na keyako? 'Me ta mo n dukum kyɛɛ neŋ, yaa koro seŋ na n ke ta?'

⁶ Mɔna mɛɛ gyae ε ka gyeŋ nyi, maŋ Deniwalan̄ Bu dana doŋ tεele kei dɔɔ nyi maa mo dukum kyɛɛ.' Mena dɔɔ o yako kaweete ɣon nyiaa, "Koro seŋ, gate n dofɔŋoŋ na n ke ta gyu n dεɛ."

⁷ Keŋte balee ɣon korowɔ seŋ te o laŋa o dεɛ.

⁸ Balanj dikpii keŋ kena nombia keŋja nε, doo be nɔɔ te ba lese Wurubuare ɣon o

ba mo mena doŋ kei fa balanj nε yele.

*Yesu ke baake Mateo
Maake 2:13-17; Luka 5:27-*

32

⁹ Yesu ka lee botɔɔ o ne lam nε, o naa balee ɣon bɛɛ baake e nyi Mateo nε, na o kyaa o lempoo dɛɛlɛɛ man. Te Yesu yako e nyiaa, "Koro sila maŋ" Keŋte Mateo korowɔ sila e.

¹⁰ Wee daale Yesu ke kyaa Mateo dɛɛ o ne dii nε, lempoolɛɛra na nombiakumɛɛyɛɛra burum kɔŋawɔ kaa di bom na Yesu na o kaseela banj.

¹¹ Farasiitena banj kena mena nε be bɔɔse Yesu kaseela banj nyiaa, "Weera dɔɔ te ε Gbenɛyoo ɣon ne dii bom na lempoolɛɛra na nombiakumɛɛyɛɛra?"

¹² Yesu ke nyii nombia keŋja nε o yako wɔ nyiaa, "Kaweesetena te kaboenɛ nyi baa kɔ wɔ kawee. Balanj banj bɔɔ na wee ya nε dɔɔ, bɔɔ ne hia kawee kekyɔ ya.

¹³ Mɔna ε gyu na ε kaa gyueŋ kpene keŋ Wurubuare nombii aŋmaraseŋ see kei na wolo nε man. Be ɣmarasewɔ nyiaa, Wurubuare kpa,

'Na kedeesa te maŋ Wurubuare ne gyae lee ε gyaj ya.'

Keŋ mɛɛ gyae yɛna nyi yaa wii dɔŋa waranjase.'

Ma te kɔŋ nyi me kaa baake balanj banj be gbɛɛneŋ wulaa tenɛɛ Wurubuare siaman nε ya,

mōna me kōjae me
kaa baake nombi-
akumεεyεera."

*Be boose Yesu nɔɔkebake
wose man nombia
Maake 2:18-22; Luka 5:33-39*

14 Wee daale ne, Gyɔn Wurubuare lɔŋɔɔre ɔnon kaseela kōjaawɔ kaa bɔɔse Yesu nyiaa, "Weera dɔɔ te daa na Farasiitena ne bake de nɔɔ, te n kaseela baŋ dɔɔ baŋ bɛɛs bake be nɔɔ ya?"

15 Kejte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Sena te balan̄ baŋ be kyaas a lowoletɛs ne baa wii walaŋsa keŋ a lowole baale kyaas be gyan̄? Mōna debaŋ daale gyae kekɔŋ keŋ baa mo a lowole baale ɔnon lee be gyan̄. Mena debaŋ kenaj man na baa bake be nɔɔ.

16 Nolo bɛɛs kara kanyaŋ wɔle mo taa kakyeŋgbelaa keŋ ba yem ne ya. Akpaa ɔ yee mena na, kanyaŋ wɔle keŋ gyae ke wɔŋee bene keŋ tiri na bɔɔ keŋ ke wolose kpu.

17 Mena mɔ te ɔnolo bɛɛs mo soloŋ wɔle do wonembu tɔne ogele bene man ya. ɔ yee mena na, soloŋ wɔle keŋ gyae ke yela wonembu tɔne ogele keŋ ke bɛɛs, na soloŋ keŋ ke leki na wonembu tɔne ogele keŋ ke wɔlɛs. Mena dɔɔ kabona bo nyi baa mo soloŋ wɔle do wonembu tɔne ogele wɔle man, na ɔne popou be nyi wɔlɛs ya."

*Yesu kegyuusu alebubii
ɔnolo, na ɔ kekyɔ alo ɔnon*

*fatabo ne gyɔ e ne kawee
Maake 5:21-43; Luka 8:40-56*

18 Yesu կεս kolosi nombia keŋfa wɔ ne, Gyudatena ɔsom kegyia ɔnolo kaa buŋawɔ ɔ naawɔ tɛs sola e nyiaa, "Me bu alebu ta yem deboleiman. Mōna kōŋ na n kaa mo n nyiŋmaa gyaka ɔ dɔɔ, na waa nyiŋ nyeedon̄."

19 Mena dɔɔ Yesu korowɔ sila e, te ɔ kaseela baŋ mɔ sila e gyu.

20 Botɔɔ na te alo ɔnolo ɔnon fatabo ne gyɔ e kulutooneŋ kufu ala ne, moowɔ Yesu wɔle te ɔ moo ɔ nyiŋmaa tina Yesu kegba nɔɔbii.

21 Nawolo nyi alo ɔnon yakowɔ ɔ nyeeeman nyiaa, "Akpaam me nyiŋ tina ɔ kegba koraj na, me kawee gyae ke tan̄."

22 Kejte Yesu geesewɔ կεս te ɔ naa alo ɔnon te ɔ yako e nyiaa, "Me bu yela n wɔe ke feɛ neŋ. N kelɛs maŋ di dɔɔ te n nyiŋa kawee kekyɔ." Debokenaŋ man te alo ɔnon kawee tanjawɔ.

23 Yesu ke gyu ka gyoo Gyudatena ɔsom kegyia ɔnon dɛs, te ɔ kena baŋ bɛɛs wola kefereese na baŋ bee wii lia ɔnan tɛs ne,

24 ɔ yako wɔ nyiaa, "ɛ popou ɛ lee. Nawolo nyi alebu ɔnon ta yenja ta ya, ɔ doo dosorɔŋ bo." Kejte balan̄ baŋ pou bojo Yesu.

25 Balan̄ baŋ ka lee debɔɔ man ne, Yesu gyuuwɔ deni keŋ man woo ɔnon doo ne, te ɔ kyaŋa e ɔ nyiŋmaa man te alebu ɔnon foŋawɔ.

26 Mena nombia keŋja yaaseewə t̄eеле kenaŋ d̄c̄ pou.

Yesu kekyɔ kaweeese

27 Yesu ka lee bot̄o ɔ ne gyu nε, siayel̄esatena bala baale sila e na bεs fae yeesa baake nyiaa. "Gyoo Defidi ɔ naanabii, wii de waranjase."

28 Yesu ke gyu ka gyoo dekpaŋalan̄ man nε, siayel̄esatena ban̄ kɔŋawo ɔ gyan̄ te ɔ bɔ̄se wɔ nyiaa, "ɛ ne l̄es maŋ di nyi maa tale gyuusu ɛ sia?" Kenje be tiran̄o fa e nyi, "Ayi de Gbengyoo."

29 Kenje Yesu moo ɔ nyijmaa tina be sia te ɔ yako wɔ nyiaa, "Mena keŋ ε be l̄es di nε, dεekɔŋ mena fa ɣon."

Kenje be sia gyuusuwo.

30 Bot̄o te Yesu faree wɔnideli nyi, "ɛ na yele ɣolo na ɣolo ke nyii nombia keŋja ya."

31 M̄na ban̄ moo ɔ wose man nombia kpeŋkpelen̄ fa balan̄ t̄eèle kenaŋ pou d̄c̄.

32 Be ka lee bot̄o bee gyu nε, ba moo walaj̄ ɣon felinkum doo ɔ man te ɔ bεs tale kolosi ya ne kɔŋ Yesu gyan̄.

33 Yesu ke gegi felinkum keŋ lee balee ɣon man nε, te ɔ kolosiwɔ. Balan̄ dikpii keŋ kena mena nε, nombia ɣan̄ doo be nɔ̄o te be yakowɔ nyiaa, "Da te naa ta mena nombia keŋja see Iserae t̄eèle kei d̄c̄ ya."

34 M̄na Farasiitenā ban̄ yakowɔ nyiaa, "Feliŋkumεs pou gyoo ɣon doj yaa ɔ na mo gegi felinkumεs nε."

Yesu kewii balan̄ waranjase

35 Kenje Yesu t̄eewo kila doncoose na akuraase ɣan̄ pou man, na ɔ na wola wɔ Gyudatena ɔsom denεs man. ɔ ne kolosi Wurubuare gyoori keŋ nombia kpaakpaa fa wɔ, te ɔ kyɔ kaweeese kpoonkpo kamase m̄.

36 ɔ kena balan̄ dikpii keŋ nε, be nombia yεs e waranjase. Nawolo nyi bεs yeyεs te bɔ̄o dana walaj̄ ɣon waa l̄es wɔ ya. Be nombia yεs ɣgba namense ban̄ bɔ̄o dana gbengyoo ya nε.

37 Bot̄o te ɔ yako ɔ kaseela ban̄ nyiaa, "Wɔɔman abɔ̄ ɣan̄ boe na kekerεs, m̄ona tomyεera ban̄ ta boo ya.

38 Mena d̄c̄ ε fane fa wɔt̄e ɣon, na waa lese balan̄ ke kɔŋ ɔ wɔ̄o keŋ man kaa yεs tom."

10

Yesu kekpila ɔ kaseela kufu bala ban̄

Maake 3:13-19; Luka 6:12-16

1 Yesu baake ɔ kaseela kufu bala ban̄ kɔŋ ɔ gyan̄, te ɔ faa wɔ doj keŋ baa mo gegi felinkumεs lee balan̄ man, na baa kyɔ kaweeese kamase.

2 Kpilala kufu bala ban̄ yela yaa. Gyangbate ɣon yεna Simɔn, ɣon ɔ yele daale m̄ yεna nyi Pita nε, na ɔ naabu Anderiase, na Sebedeo bu Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn,

3 na Filipo na Batolomeo na Tomase na Mateo ɣon

nafo የ የ የ lempoolere e nε, na Alfeose bu Gyemisi na Tadeose,

⁴ na Simōn ኃ የ የ ne gya e የ balan nideli nε, na Gyudase Isekarote ኃ የ waa kaa lese Yesu fa nε.

⁵ Mena kpilala kufu bala kewo te Yesu kpilawo te የ faree wo nyiaa, “Ἐ na gyu balan bañ ba te yee Gyudatenawo ya nε gya ya, te ε na gyu Samariatena mō donco kamase man ya.

⁶ Mōna ε tañgbes gyu Israetena bañ gya. Be yee njeba namense bañ bōo yoo nε.

⁷ ε gyu na ε kolosi Wurubuarε nombia fa wo nyiaa, ‘Wurubuarε gyoori kej ta benaa.’

⁸ ε kyō kaweesetena na ε ke gyuuusu balan bañ bōo yekee nε, na ε ke kyō bañ bēe wee kawee yayam nε, na ε ke gegi felikumee lee balan man. Ba moo mena doj kei fa ኃ የ bo yakaa kej ε te tō kom ya, mena dōo emee mo ε mo fa wo yakaa kej ε na lees wo kolo ya.

⁹ ε na mo kōba na kōba tela ya.

¹⁰ ε na mo akpo ya, te ε na mo kegba alate yaa nkyokota alate yaa gbutu alate tela ya. Nawolo nyi kaboena nyi baa tō tomyeere kamase kom.

¹¹ Donco yaa akuraa kamase kej man ε gyoo nε, ε tañgbes bōose walañ ኃ የ kaboena te waa lees ኃ የ nε dōo, na ε ke kya e የ gya kaboena e ka mo lee donco kenañ man.

¹² ε gyoo dekpanalañ kenañ man nε, ε do dekpanalañmantena bañ nōo nyiaa, Wurubuarε wosefεerej dēs kyaa ε man.

¹³ Nyi akpaa dekpanalañmantena benañ de lees ኃ የ nideli na, ε sola Wurubuarε wosefεerej fa wo. Te akpaa ba te lees ኃ የ nideli ya na, ε yela wosefεerej kej ka bese kōj ε gya.

¹⁴ Mōna donco yaa akuraa kamase kej ke man balan de bēe ba te lees ኃ የ ya, yaa be te nyii ε nombia ኃ የ ya nε, nyi akpaa ε na lee botco na ε kpiisi ε nawo aŋasa lō wo, na kawola nyi be ta fom Wurubuarε.

¹⁵ Ampaŋ yaa mēe yako ኃ የ nyi wee kej Wurubuarε waa di balan nombia nε, waa naase mena balan benañ diyem kela Sodom na Gomoratena diyem kej bōo naa kaalañ nε.

¹⁶ ε kēe, mee kpila ኃ የ baa njeba namense nε, nyi yaa gyu gboughouse man. Mena dōo ε yela ε sia ke kara njeba doma nε, na ε ke yōkōe ε wose njeba awuluŋna nε.

¹⁷ Mena dōo ε kēe ε wose man nideli lee balan wose man. Nawolo nyi baa mo ኃ የ gyu kegyiise siaman na baa di ε nombia, na baa tuku ኃ የ bō oso denee man.

¹⁸ Lee maŋ dōo, baa mo ኃ የ gyu tēele kegyiise na gyoonej siaman. Kei gya ke yela ε ke nyi gbeε kolosi Wurubuarε nombia ኃ የ fa wo, na bañ ba te yee Gyu-

datenawo ya ne.

¹⁹ Mōna nyi akpaa be kyaŋ ḥon ka seŋ be siaman ne, ε na wōlēs na kpene keŋ ε ke yako, na mena keŋ ε ke yako ke ya. Debaŋ kenaŋ de lii ne, Wurubuarε waa wola ḥon kpene keŋ ε ke yako.

²⁰ Nawolo nyi na εmεs ne gyae la ε ke kolosi ya. Wurubuarε felin ḥon ne gyae la waa ta ε dōc kolosi.

²¹ Mena debaŋ kenaŋ ne, naa lolo bia baa lese dōnja fa yen. Kya waa lese o bu fa yen, te bia mō baa koro seŋ ba lolala nyeyea dōc na baa lese wō fa yen.

²² Lee maŋ dōc balan pou baa kōla ḥon. Mōna walaŋ ḥon o yee kakyeŋ seŋ keŋkeŋ o kelεedi man kelii oto ne, Wurubuarε waa lεs o nyee.

²³ Nyi akpaa be naase ḥon diyem donc̄ daale man na, ε yeu gyu donc̄ wōle man. Ampaŋ yaa mεs yako ḥon nyiaa, ε be gyae ε ke yee tom Iserae donc̄se ḥan man pou tan, pete maŋ Deniwalan Bu ḥon maa bese kōl ya.

²⁴ Walaŋ ḥon o ne kasee abc̄ ne o ba kela ḥon o na wola e ne ya, te gbeŋi mō ba kela o gbeŋgyoo ya.

²⁵ Kaboena nyi kaseele waa yee ḥgba o wolale ne, na gbeŋi mō ke yee ḥgba o gbeŋgyoo ne. Te akpaa bεs baake dekpaŋalanṭe ḥon nyi ḥon yεna felinkumεs gyoo Belisεbu na, woŋ dōc te bōc mo yela kumεs gyakaa o dekpaŋalanṭmantena banj dōc ya?

*Walaŋ ḥon o kaboenā nyi
yaa yee e*

Luka 12:2-9

²⁶ Mena dōc ε na yee wō ya. Nawolo nyi kolo be kyaα keŋ bōc wuu ke dōc keŋ nyi bōc gyae baa gyusu ke ya, te nombia aweseŋ ḥaale mō be kyaα keŋ be gyae ka lee debōc ya.

²⁷ Nombii kamase keŋ me yako ḥon nelim na ε yako ke weeseteŋteŋ, te nombii kamase keŋ me kolosi ke adadawoya man do ε deŋjela man na, ε mo ke gyō dekpeŋkpeŋ.

²⁸ ε na yee balan banj baa tale ko deniwalan kaagen bo, mōna bōc tale yee kolo kpu bela ne ya. Mōna ε yee Wurubuarε ḥon o ko walaŋ tan na, o dana doŋ nyi waa fuŋ e na o woo pou ka do boalan keŋ bεs yem ya ne man.

²⁹ Akpelee koya yee aŋmonj? Na kapere te bεs yee akpeleese bala yee? Mōna akpaa Wurubuarε te fa gbeŋ ya na, be man dokoloŋ gba be gyae waa yala yen ya.

³⁰ ε nyeeŋyōse koranε ne, Wurubuarε gyeŋ ḥe yaançole.

³¹ Mena dōc ε na yee ya, nawolo nyi ε dana tōnč kela akpeleese burum.

³² ε man walaŋ kamase ḥon o lεs man do deni-balaj siaman nyi me yee o Gbeŋgyoo e ne, maŋ mō maa lεs e do me kya ḥon o kyaα adido ne siaman.

33 Mɔna walaŋ kamaseŋ ɣon ɔ te lɛe maŋ do denibalaŋ siaman nyi me yee ɔ Gbenyoo e ya ne, maŋ mo maa bɛe e me kya ɣon ɔ kyaa adido ne siaman.

34 Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, ε na gyueŋ nyi wosefɛeren yaa ma moowɔ kɔŋ tɛele kei dɔɔ ya. Koa, na wosefɛeren ya, mɔna yoo te ma moowɔ kɔŋ, ɣgba mena keŋ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ne yako ne.

35 Bia baala baa koro seŋ tia be kyaɔ, na bia alebia mo ka koro seŋ tia be naɔ, na bia ala mo ka koro seŋ tia ba awuna.

36 Walaŋ dekpaŋalaŋ man balan gbagba ne gyae la baa kɔla e.

37 Akpaa ɣolo ne kɔŋ me gyan ɔ kaa sila maŋ te ɔ ne gyae ɔ kya yaa ɔ naa kela maŋ na, ɔ tekaboena nyi waa yee me kaseele ya. Te walaŋ ɣon mo ɔ ne gyae ɔ bu tobaale yaa ɔ bu alebu kela maŋ na, ɔ tekaboena nyi waa yee me kaseele ya.

38 Te walaŋ kamaseŋ ɣon ɔ ta mo ɔ ɔpaŋdaŋ keŋ ka seŋɛ fa kaale na yeŋ ne na waa sila maŋ ya na, ɔ tekaboena nyi waa yee me kaseele ya.

39 Walaŋ kamaseŋ ɣon ɔ mo ɣon gbagba doŋ ɔ ne keo ɔ nyeedon ne, ke gyae ka lee ɔ nyiŋmaa man. Mɔna walaŋ kamaseŋ ɣon ɔ mo ɔ wose fa yeŋ lee maŋ dɔɔ ne, waa bese nyi ɔ nyeedon keŋ.

40 Walaŋ kamaseŋ ɣon ɔ lɛe ɣon na maŋ yaa ɔ lɛewɔ,

te ɣon ɔ lɛe maŋ na Wurubuare ɣon ɔ be kpila maŋ ne yaa ɔ lɛewɔ.

41 Walaŋ kamaseŋ ɣon ɔ lɛe Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔore, nyi keŋ ɔ yee Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔore e dɔɔ ne, Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔore kom te Wurubuare waa mo to walaŋ ɣonaŋ. Te walaŋ kamaseŋ ɣon ɔ lɛe walaŋ ɣon ɔ gbeɛneŋ tenɛe Wurubuare siaman nyi keŋ ɔ gbeɛneŋ tenɛe Wurubuare siaman dɔɔ ne, walaŋ ɣon ɔ gbeɛneŋ tenɛe Wurubuare siaman ne kom te Wurubuare waa mo to walaŋ ɣonaŋ.

42 Walaŋ kamaseŋ ɣon ɔ fa balaŋ kewɔ man ɣolo loŋ defɛesa leenɔɔ tɔɔ nyi keŋ ɔ yee me kaseele e dɔɔ ne, Wurubuare waa tɔ e kom."

11

Gyɔn Wurubuare loŋsɔore kekpila ɔ kaseela gyu Yesu gyan

Luka 7:18-35

1 Yesu ke kolosi nombia keŋa fa ɔ kaseela kufu bala banj tanj ne, ɔ leewɔ botɔɔ gyu donɔɔse akan ɣan kyaa Galelia tɛele man ne ke kolosi Wurubuare nombia fa wɔ, te ɔ wola wɔ ɣe man nideli.

2 Mena debaŋ kenaŋ na ba te kyan Gyɔn Wurubuare loŋsɔore tɔ deni. ɔ ke nyii kpene keŋ Yesu ne yee ne, ɔ kpila ɔ kaseela nyi

3 baa gyu ke boɔse Yesu nyiaa, "Nyan yena walaŋ ɣon Wurubuare be yako see

nyi nyaŋ ke kɔŋ ne yaa, dɛɛs
kɛɛs walaŋ wɔle gbɛɛ?"

⁴ Be ke gyu ke boose Yesu
ne te o tiranɔɔ fa wɔ nyiaa,
"ɛ bese gyu ke yako Gyɔn
kpene keŋ ε be nyii na ε
dejela, na ḥjan ε be naa na
ε sia.

⁵ Siayεlɛɛsatena ne naa,
ɔtakasese ne tɛɛ, baŋ bɛɛ
wee kawee yayam ne
kaweeſe te taŋ, te dejela
atɔɔsatena ne nyii. Woya
ne foŋii, te bɛɛ yako
Wurubuarɛ nombia ḥjan mɔ
fa ayematena.

⁶ Walaŋ kamase ḥjon o
bɛɛ lɛɛ maŋ aŋmaareŋ nyi
maŋ yɛna ḥjon Wurubuarɛ
be kpili ya ne, ḥjon na nyee-
bam."

⁷ Gyɔn kpilala baŋ ka bese
bee gyu ne, Yesu kolosi Gyɔn
wose man nombia fa balaŋ
dikpii keŋ te o bɔɔse wɔ
nyiaa, "ɛ ke gyu Gyɔn gyan
depampaa dinaa keŋ man
ne, woŋ te ε gyaewɔ nyi ε
kena? Nale keŋ feliŋ ne gyɔ
ke wosi ne?

⁸ Akpaa na keŋ ya na,
woŋ te ε gyuuwɔ ε kaa kɛɛ?
Walaŋ ḥjon o doona abɔɔ
kpaakpaa nyiŋan yaa? Baŋ
bee mia mena ne, ne kyaa bo
gyooneŋ dɛɛ.

⁹ ε yako maŋ maa nyii,
woŋ te nafɔ ε gyuuwɔ nyi
ε kaa kɛɛ? Wurubuarɛ
dekpeŋkpeŋgyɔɔre? Am-
panj yaa mɛɛ yako ḥjon
nyi, ḥjon ε be naa ne
gba kela Wurubuarɛ
dekpeŋkpeŋgyɔɔre.

¹⁰ Nawolo nyi Gyɔn kei
yɛna ḥjon bɔɔ yako o wose

man nombia Wurubuarɛ
nombia aŋmaraseŋ see man
ne nyiaa,

'Wurubuarɛ kpa, mee kpila
me kpilale ke ta n si-
man,
ḥjon ne gyaε la waa
desina n gbɛɛ fa neŋ.'

¹¹ Keŋte Yesu besewɔ yako
wɔ nyiaa, mɛɛ yako ḥjon
ε ke nyii nyiaa, balaŋ baŋ
bɔɔ lolo tɛɛle kei dɔɔ ne,
ḥjolo be kyaa keŋ nyi o kela
Gyɔn Wurubuarɛ loŋsɔɔre
ya. Mɔna Wurubuarɛ gyoori
keŋ man ne, walaŋ ḥjon o yɛɛ
kemaasa e koran ne, o kela
Gyɔn kei.

¹² Leenaŋ Gyɔn Wu-
rubuarɛ loŋsɔɔre debaŋ kaa
lii na gyeŋ kei ne, balaŋ
na mo kale na doŋ nombia
bo gyanjee na Wurubuarɛ
gyoori keŋ nombia ḥjan, te
balaŋ baŋ mɔ bɛɛ gyaε ke ne,
na mo siadoŋ bo baa gyoo ke
man.

¹³ Nawolo nyi Wurubuarɛ
akpeŋkpeŋgyɔɔra, na Wu-
rubuarɛ mmaraase ḥjan pou
kolosi Wurubuarɛ gyoori
keŋ wose man nombia, pete
Gyɔn Wurubuarɛ loŋsɔɔre
kɔŋawɔ.

¹⁴ Akpaa ε ke sɛɛ lɛɛ mena
nombia keŋa di na, ḥjon
Gyɔn yɛna Elia ḥjon Wu-
rubuarɛ dekpeŋkpeŋgyɔɔre
ḥjolo be yako see nyi waa
bese kɔŋ ne.

¹⁵ Nyaŋ ḥjon n dana dejela
anenyiiŋ dei na, tei.

¹⁶ Keŋte Yesu bɔɔse wɔ
nyiaa, woŋ te maa mo gyeŋ
wee kei balaŋ maa na? Sena
te be wɔɛ? Be yɛɛ ḥgbɑ bia

kyaa la abontere man bee
yoi ne, na bee fae yeesa yako
dona nyiaa,

**17 De kpee a lowole noonejse
fa non**

mona ε te soe ya!

**De kpee lia noonejse mo fa
non,**

mona ε te wii ya.

18 Gyen Wurubuarε lojccore
non kɔjawɔ na o ne kya
bake o nɔc. O te nyɔc soloŋ
kamase ya te ε kpa nyi ‘Fe-
liŋkumεes doola o man.’

19 Maŋ Deniwalaŋ Bu non
kɔjawɔ mee dii mεs nyɔc,
te ε kpa nyi, ‘E kee balee
kei. O yee kedikumte na
soloŋnyɔc e. O gyoona
yεna lempoolεera na nombi-
akumεeyεera.’ Mona walaj
non o dana Wurubuarε
nyansa ne, o tom na wola
la.”

*Donɔcse jan man ne
balaj te lεs Yesu di ya ne*

Luka 10:13-15

20 Donɔcse jan man Yesu
be yee gyakoloŋ nombia ne,
ne man balaj burum te lεs
e di na baa kyεekεe lee
be gbeεneŋ kumεes man, na
baa kɔj Wurubuarε gyaŋ ya.
Keŋte Yesu kolosiwɔ tia wo
nyiaa,

21 “Emεs Korasintena na
Bettesaidatena, ε laako! Na-
wolo nyi gyakoloŋ nombia
jan Wurubuarε be yee ε
gyaŋ ne, nyi akpaa beŋ yee
ja Tae na Sidɔn donɔcse
man na nafo beŋ te wulaa
do titere abɔɔ kyaa mo tɔŋ
buraa ba wose, na kawola
nyi ba te kyεekεe ba agyuεŋ

lee be gbeεneŋ kumεes man
kɔj Wurubuarε gyaŋ.

22 Mɔna mεs yako non ε
ke nyii nyiaa, wee keŋ Wu-
rubuarε waa kaa di balaj
nombia ne, waa wii Taetena
na Sidɔntena waranjase kela
non.

23 Te nεnεs εmεs Kap-
panumtena, ε gyeŋ nyi
Wurubuarε waa kelees non
gyina non adido? Koa,
waa yɔkɔse non, na waa
mo non do boalan keŋ bee
yem ya ne man, na ε kena
diyem kekpaakekpaa. Nafo
gyakoloŋ nombia jan mɔɔ
yee ε man yaa meŋ yεewɔ
Sodom donɔc man ne, nafo
gyεŋ ke deŋ sεs ke kyaa.

24 Mɔna mεs yako non ε ke
nyii nyi wee keŋ Wurubuarε
waa kaa di balaj pou nom-
bia ne, waa wii Sodomtena
waranjase kela non.”

*Yesu kpa balaj baa kɔj o
gyaŋ na be kaa feεfo*

Luka 10:21-22

25 Mena debaj kenaŋ man
te Yesu fanewɔ nyiaa, “Me
kya, adido na ateta pou
Gbenjyoo, mεs fa neŋ karaŋ
nawolo nyi n ta mo abɔɔ
keŋta weese nyansatena na
baŋ ba gyeŋ nombia ne, te
n lese ja wola balaj baŋ be
dinɔc yee njba bia ne.

26 Taata, ma gyeŋ nyi kei
yεna nyaj gbagba n kegyae-
bii.”

27 Botɔɔ te Yesu yako balaj
baŋ nyiaa, “Me kya ta mo
kpene kamase do maŋ me
nyiŋmaa man. Nolo ba gyeŋ
maŋ o bu non ya, me kya
waageŋ kooŋ gyεŋa na maŋ.

Nolo mō ba gyeŋ kya ḥon ya, maŋ ɔ bu ḥon na baŋ maa lese me kya ḥon wola wō nε, baagen ne gyae la baa gyeŋ e."

²⁸ Keŋte Yesu besewo yako nyiaa, "Emee ban ε seelena kasolose yuŋnyiŋan te ne takaa ḥon nε, ε kɔŋ me gyan na maa yela ε ke feɛfо.

²⁹ ε kɔŋ na daa na ḥon ke yee nɔɔdokoloŋ na ε ke kasee maŋ, na ε ke nyiŋ wosefɛeren. Nawolo nyi ma woε, te ma te yɔkɔse ma wose mō lee me konɔɔ man.

³⁰ Nawolo nyi gbeε keŋ dɔɔ maa mo ḥon ta nε, be tanj baŋ ya te kasolɔ keŋ maa bake seele ḥon nε, be gyae ke yee ḥon yuŋ ya."

12

*Yesu kawola lee
kefɛɛfowee wose man*

Maake 2:23-28; Luka 6:1-5

¹ Te di weeya ala ya nε, Yesu na ɔ kaseela gyuuwɔ ka mo wɔɔ daale man. Na weenɛs ḥan seŋɛs wɔɔ ke-naŋ man nε yee ḥgba kefaa nε. Tanam kyaŋa ɔ kaseela baŋ te ba kpera ḥaale posaa bεε tao. Na wee kenaŋ yee Gyudatena kefɛɛfowee ke.

² Farasiitena baŋ kena mena nε be yako Yesu nyiaa, "Kee! N kaseela ne yee kpene keŋ da mmaraa bεε fa gbeε nyi dεε yee da kefɛɛfowee ya."

³ Botɔɔ te Yesu mō bɔɔse wō nyiaa, "ε te kala ta lee Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ḥan man kpene keŋ gyoo Defidi be yee

debaŋ keŋ tanam be kyaŋ ḥon na ɔ balaŋ baŋ ne yee?

⁴ ɔ gyoowɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man te ɔ ka moo weenɛs ḥan bɔɔ mo deesi fa Wurubuare, keŋ nafo tekaboena nyi walaj ḥon ɔ te yee Wurubuare sae e ya waa di ya nε, te ɔ diiwɔ te ɔ moo ḥaale mō fa ɔ balaŋ baŋ be silana e nε.

⁵ Yaa ε ta bese ta kala lee Wurubuare mmaraa tɔne keŋ man nyi, saese ban be kyaa Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man nε, deesiwɔ fa Wurubuare kefɛɛfowee keŋ mōna ḥolo te bu wō fɔɔ nyi ba te walaa ke yee?

⁶ Ampaŋ yaa mεε yako ḥon nyiaa, walaj ḥon ɔ kela Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ ne kyaa kεbo.

⁷ Wurubuare yakowɔ ɔ nombia aŋmaraseŋ see man nyiaa,

'Mεε gyae bo nyi yaa wii balaj waranjase,
na kedeesa te mεε gyae ya.'

Nyi yeŋ nyii nombia keŋa man nε, nafo ε be gyae ε ke bu balaŋ baŋ be nombia dei ne fɔɔ ya.'

⁸ Nawolo nyi maŋ Deni-walaj Bu ḥon yena kefɛɛfowee keŋ gbengyoo."

*Yesu kekyɔ baam
dayenjasate ḥolo kawee*

Maake 3:1-6; Luka 6:6-11

⁹ Yesu ka lee botɔɔ nε, ɔ gyuuwɔ Gyudatena ɔsom deni man.

¹⁰ Na balee ḥolo kyaŋ botɔɔ keŋ ɔ baam ba yem. Lee mena keŋ bεε gyae gbeε

na baa mo nombiikum seele
Yesu dōc nε, be bōcse e nyi
da mmaraa ne fa daa gbeε
nyi dεs kyo walaj kawee da
kefεεfowee?

¹¹ Kejte Yesu bōcse wō
nyiaa, "E man woŋti te ak-
paa o dana nam dokoloŋ
te o yale gyoo bōc man
kefεεfowee na, waa bεs nyi
o ba lese e ya?"

¹² Deniwalaj kela nam.
Mena dōc gbeε doo nyi dεs
yεs deeli kefεεfowee."

¹³ Botōc te Yesu yako balee
ηon nyiaa, "Tenee n baam
ken." Kejte balee ηon mō
tenee ke, te o baam ken yεs
don ηgba alate ken nε.

¹⁴ Lee mena dōc Farasi-
itenā banj leewō gyu kebake,
lee gbeε ken man baa mo na
baa ko Yesu.

¹⁵ Yesu kena mena nε, o
wōŋja o wose lee yenaj.
Balanj burum sila e te o kyo
be man kaweesetena banj
pou,

¹⁶ Mōna o faree wō nyi be
na yako o wose man nombia
fa ηolo na ηolo ya.

¹⁷ Kei yele la Wurubuarε
nombia ηan o be tεs o
dekrepēkrepēgyōcōre Yesaya
dōc yako nε kōjawō ampaŋ.
Yesaya yakowō nyiaa, Wu-
rubuarε kpa

¹⁸ "Kei yεna me tobaale ηon
mōc lese e,
ηon te mεs gyae te me
sia na gye o dōc.

Maa mo me felij do o man,
na waa yako debiise pou
nyi debanj ken maa lεs
ba nyee nε te lii.

¹⁹ C be gyae waa ta gyae
kale yaa waa ta fae
yeesa na abɔnterese
na balaj ke nyii ya.

²⁰ Waa nyij koncō fa banj
be nombia dana
waranjase nε,
te o be gyae waa yεs
banj bōc tanj doŋ mō nε
akpanyaŋnyaŋ ya.

Debaŋ kamase na waa nyij
koncō fa mena balaj
kewō dinco,
ken nyi o be gyae waa
yεs kolo na ba wose
keyokose wō ya
mo kelii debanj ken baa
nyij nyekelεs.

²¹ Te debiise balaj pou baa
mo be loo gyakaa o
dōc bo."

*Yesu na Belisεbu
Maake 3:20-30; Luka
11:14-23*

²² Wee daale ba moo
walaj ηon felinkum doo o
man, te o sia be yεles te o
bεs tale kolosi mō ya nε kōj
Yesu gyan. Kejte Yesu kycō
e te o kolosiwō te o sia mō
gyuusuwo.

²³ Nombia kenja doo balaj
banj pou nōc te be bōcse
dōŋja nyiaa, "Na kei yεna
gyoo Defidi o naanabii ηon
baa yaa?"

²⁴ Mōna Farasiitena banj
kenyii nombia kenja nε be
yakowō nyiaa, "Felinjumεs
pou gyoo Belisεbu faa na
balee kei doŋ te o ne tale gegi
felinjumεs nε."

²⁵ Mōna Yesu gyeŋ kpene
ken bεs gyueŋ nε te o yako
wō nyiaa, "Tεele kamase ken
ke man balaj de kpase ba

wose kpookpoo bee yoo na dɔŋa na, tɛeple kenaŋ be gyae ke de ya. Mena mɔ te donɔɔ yaa dekpanalaŋ daale man balan̄ de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na dɔŋa na, dekpanalaŋ kenaŋ ne yɛlɛɛ bo.

²⁶ Akpaa nyi ba mo ɔbɔnsam doŋ gegi felinkumɛɛ nɛ, na keŋ nawolo baa nyi o gyroori keŋ man balan̄ te kpase ba wose kpookpoo bee yoo na dɔŋa. Dekɔŋ mena na, sena te o gyroori keŋ gyae ke tale seŋ?

²⁷ Akpaa nyi Belisebu doŋ te mɛɛ mo gegi felinkumɛɛ na, amote doŋ yaa ε balan̄ baŋ mɔ na mo gegi felinkumɛɛ? Mena na εmɛɛ gbagba ε balan̄ ne gyae la baa bu ɔnon fɔɔ.

²⁸ Te akpaa Wurubuarɛ doŋ te mɛɛ mo gegi felinkumɛɛ na, kenaŋ na ε wulaa gyen̄ nyi Wurubuarɛ gyroori keŋ taŋ kekɔŋ ε gyen̄."

²⁹ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Sena te ɔnolo waa tale gyu donte ɔnolo dɛɛ na o kaa mo o kolo, keŋ nyi o te di donte ɔnon dɔɔ ya? Nyi akpaa o di donte ɔnon dɔɔ te o bake e see nɛ, kenaŋ na waa tale kuu wa abɔɔ pou.

³⁰ Walan̄ kamase ɔnɔn o be kpuɛ na maŋ ya nɛ na o ne kɔla maŋ, te walan̄ kamase ɔnɔn mɔ o bɛɛ kyu maŋ na dee yilaa balan̄ fa Wurubuarɛ ya nɛ, na o ne yaasee wɔ bo.

³¹ Mena dɔɔ mɛɛ yako ɔnon ε ke nyii nyiaa, Wurubuarɛ

rubuare waa mo balan̄ nombiakumɛɛ na mmusuo nombia ɔnan bɛɛ yako nɛ pou kyɛɛ wɔ, mɔna walaj ɔnon waa mo mmusuo nomibia gyakaa Wurubuarɛ felin̄ ɔnon dɔɔ nɛ, Wurubuarɛ be gyae waa mo kyɛɛ e korakora ya.

³² Walaj kamase ɔnon o kolosi nombiikum tia maŋ Deniwalaŋ Bu ɔnon nɛ, Wurubuarɛ waa mo kyɛɛ e. Mɔna walaj kamase ɔnon waa kolosi nombiikum tia Wurubuarɛ felin̄ ɔnon nɛ, Wurubuarɛ be gyae waa mo kyɛɛ e gyen̄ yaa kyoo ya.

Daj kamase na ke bii keŋ kɛɛ see

Luka 6:43-45

³³ N kɛɛ daj dɔɔ nideli te ke de nyiŋ doŋ nɛ, kɛɛ se bia kpaakpaa. Te akpaa n te kɛɛ ke dɔɔ nideli ya te kawee de kyan̄ ke na, kɛɛ se bia kumɛɛ bo. Nawolo nyi daj kamase nɛ, ke bia te bɛɛ mo gyeŋ ke diŋɔɔ.

³⁴ εmɛɛ baŋ ε dana nombiakumɛɛ ɔgba doma nɛ, sena te εmɛɛ balan̄ kumɛɛ kewɔ ε ke tale kolosi nomibia kpaakpaa? Nawolo nyi kpene kamase keŋ be wulu walaj konɔɔ man nɛ, keŋ na lee la o nɔɔman.

³⁵ Mena ke te denibalan̄ mɔ doo. Walaj kpaakpaa kamase na lese abɔɔ kpaakpaa ɔnan doo o konɔɔ man nɛ wola, te walankum kamase mɔ na lese nombiakumɛɛ ɔnan doo o konɔɔ man nɛ wola.

³⁶ Mena dɔɔ mɛɛ yako ɔnon ε ke nyii nyiaa, nombiikum kamase keŋ gyae ka

lee walaŋ kamase nɔɔman ne, wee keŋ Wurubuare waa di balaŋ pou nombia tɛeɛle kei dɔɔ ne, ɔteneate waa seŋ Wurubuare siaman na waa tira ke nɔɔ fa e.

³⁷ Nawolo nyi walaŋ kamase nɔɔwoya te baa mo di ɔ nombia, na baa naa nyi ɔ dii deŋele, yaa ɔ dii fɔɔ."

Beeɛ gyae nyi Yesu waayeeɛ gyakoloŋ nombia

Maake 8:11-12; Luka 11:29-32

³⁸ Botɔɔ te Farasiitenan mmaraa wolala banj baale yako Yesu nyiaa, "De Gbenygyoo, dɛɛ gyae n ke yeeɛ gyakoloŋ nombia wola daa."

³⁹ Kenje Yesu tirancɔ fa wɔ nyiaa, "ɛmeeɛ gyeeɛ wee kei balaŋ, ε yeeɛ nombiakumeeɛyeɛrawɔ te ε be yee Wurubuare ya. ε ne gyae nyi maa yeeɛ gyakoloŋ nombia na ε kena, mɔna mɔɔ gyae maa yeeɛ gyakoloŋ nombii kamase kpu na keŋ be kɔŋ Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔɔre Gyona dɔɔ ne ya.

⁴⁰ Mena keŋ Gyona be doo kpebii dinaa ɔnon tɔɔman weeya atooro nelim na ka weese ne, mena te maŋ Deniwalaŋ Bu ɔnon mɔ maa doo tɛeɛle tɔɔman weeya atooro nelim na ka weese.

⁴¹ Wee keŋ Wurubuare waa di balaŋ nombia ne, Niniwetena baa koro seŋ na baa bu gyeeɛ wee kei balaŋ fɔɔ, nawolo nyi debaŋ keŋ Gyona be kolosi Wurubuare nombia ɔnan fa wɔ ne, be kyɛɛkeewɔ lee be gbɛɛneŋ

kumeeɛ man te be kɔŋawɔ Wurubuare gyaŋ. Meeɛ yako ɔnon baa nyiaa, walaŋ ɔnon ɔ kela Gyona ne kyaa kεbo.

⁴² Mena mɔ te wee keŋ Wurubuare waa di balaŋ nombia ne, Seba gyoo ɔnon ɔ yeeɛ alo e te ɔ ba lee ata yenaŋ ne, waa koro seŋ na waa bu gyeeɛ wee kei balaŋ fɔɔ. Nawolo nyi ɔ ke nyii Solomon nyansa nombia ɔnan ne, ɔ tɛɛwɔ leenaŋ tɛeɛle ɔto kɔŋ kaa nyii ɔna. Meeɛ yako ɔnon baa nyiaa, walaŋ ɔnon ɔ kela gyoo Solomon ɔnonaj ne kyaa kεbo."

*Feliŋkumeeɛ kɛɛ bese kɔŋ
Luka 11:24-26*

⁴³ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Feliŋkum da lee walaŋ man ne ɔ ne tɛɛ kila kεo tɛeɛle awoleɛ ɔ ne gyae dekyae, mɔna ɔ bee nyim ya.

⁴⁴ Akpaa ɔ te nyiŋ dekyae ya na ɔ ne yako ɔ wose nyiaa, maa bese gyu ma dekyae bene keŋ mɔɔ lee ne man. Akpaa ɔ kɔŋ kaa naa nyi ba te gbee botɔɔ desina ke nideli keŋ nyi ayimeɛ kamase be doo ya ne,

⁴⁵ ɔ na bese gyu ka mo feliŋkumeeɛ nyetooro, ɔnan ɔne dana nombiakumeeɛ kela e ne kpu na ɔ wose na be kaa kyaa walaŋ ɔnonaj man. Dekɔŋ mena na, walaŋ ɔnonaj dinɔɔ na bese wɔleɛs kela ɔ kekyaa gyanɛba keŋ. Mena ne gyae la ke kɔŋ gyeeɛ wee kei balaŋ kumeeɛ dɔɔ."

*Yesu o naa na o naabia
Maake 3:31-35; Luka 8:19-*

21

⁴⁶ Yesu ke gyakaa o ne kolosi fa balanj banj ne, o naa na o naabia kɔŋawɔ kaa senj debɔɔ man keŋ bɛe gyaε gbeε baa kolosi na e.

⁴⁷ Botɔɔ te ɣolo yako Yesu nyiaa, "N naa na n naabia senjε debɔɔ man bɛe gyaε baa naa neŋ."

⁴⁸ Keŋte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Amotε yεna me naa, te bomɔ yεna me naabia?"

⁴⁹ Keŋte o tenee o nyiŋmaa wola o kaseela banj te o yakowɔ nyiaa, "Kewɔ yεna me naa na me naabia.

⁵⁰ Nawolo nyi walaŋ kamase ɣon o ne yεε me kya ɣon o kyaa adido ne kegyae-bii na, ɣon yεna me naabu na me deesi na me naa."

13

*Yesu kegyɔ dudu lee
wɔɔfarale ɣolo wose man*

Maake 4:1-9; Luka 8:4-8

¹ Mena wee kenaŋ ne, Yesu leewɔ dekpaŋalaŋ keŋ man o kyaa ne gyu ke kyaa boo nɔɔman.

² Keŋte balanj burum kaa yilaawɔ kilisi e. Mena dɔɔ o gyroowɔ ke kyaa degbele man, na balanj banj mɔ pou senjε dekenkeŋ dɔɔ.

³ Botɔɔ te o yako wɔ nombia burum aduya man nyiaa, "Wɔɔfarale ɣolo gyuuwɔ ke ɣamatee abɔɔ bia ɻgba amɔla ne o wɔɔman.

⁴ C keε ɣamatee abɔɔ bia ɣan ne, ɣaale yalawɔ wɔɔ

keŋ gbeεneŋ man te gyebuse kaa tɔɔsee ɣa di.

⁵ Naale mɔ yalawɔ kpalaŋse dɔɔ te ɣe tuuwɔ, mɔna tεele ta boo botɔɔ ya.

⁶ Mena dɔɔ oga kaa seŋawɔ na, te ɣa botowɔ. Te keŋ ɣe te nyiŋ lila burum dɔɔ ya ne, ɣe popou yekeewɔ.

⁷ Bia ɣan ɣaale mɔ yalawɔ kpalamse man te ɣe tuuwɔ, te kpalamse ɣan mɔ tuuwɔ milii ɣa mena dɔɔ ɣe te nyiŋ ɣa wose ya.

⁸ Abɔɔ bia ɣan ɣaale mɔ yalawɔ tεele kpaakpaa dɔɔ te ɣe tuuwɔ bee, te ɣa see bia burum. ɣaale see sɔŋonoŋ (100), te ɣaale mɔ see sɔŋotooro (60), te ɣaale mɔ see saonakufu (30)."

⁹ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, "Non o dana denjela waa nyii na, waa tei nideli."

*Yesu ka lese dudu keŋ aseε
Maake 4:10-12; Luka 8:9-*

¹⁰ Keŋte Yesu kaseela banj kɔŋawɔ o gyaŋ kaa bɔɔse e nyiaa, "Weera n ne kolosi fa balanj banj aduya man?"

¹¹ Te Yesu tiranoɔ fa wɔ nyiaa, "Emεε dɔɔ Wurubuare ta toro ya agyueŋse na ε ka gyeŋ nombia ɣan weesεε lee o gyroori keŋ wose man, mɔna na balanj pou ya.

¹² Nawolo nyi walaŋ kamase ɣon o gyeŋ Wurubuare gyroori keŋ nombia aweesε ɣan man na, ɣon te Wurubuare waa toro wa agyueŋ na waa gyeŋ kpu. Te walaŋ kamase ɣon o ba gyeŋ kolo lee Wurubuare gyroori keŋ

nombia aweeseñ ḥan man ya na, kyomii kej o na gyueñ nyi o gyeñ koraj nε, Wurubuarε waa leo ke lee o nyijmaa man."

¹³ Kej dɔɔ te mee kolosi fa wɔ aduya man yεna nyiaa, Beε kεo kεo mɔna bɔɔ ne naa kolo ya.

Beε tei tei,
mɔna bɔɔ ne nyii nom-
bia ḥenañ man ya.

¹⁴ Nombia akɔñaj balanj
kewɔ dɔɔ yela Wurubuarε
dekpeñkpeñgyoɔre Yesaya
nombia ḥan o be yako see
ne kɔñawɔ ampañ. Yesaya
yakowɔ nyiaa,

"Balanj kewɔ baa tei tei,
mɔna bɔɔ gyae baa nyii
nombia ḥenañ man
ya.

Te baa kεo kεo, mɔna bɔɔ
gyae baa naa kolo ya.

¹⁵ Nawolo nyi mena balanj
kewɔ dana konɔçuyŋ,
te be dana deñela tae.

Ba te kyanj be sia wuu na bɔɔ
nyij naa ya.

Nawolo nyi akpaa be sia ne
naa te ba deñela mɔ
ne nyii na,

kejte baa nyii nombia
ḥan man
na baa kyεekee lee be
gbeñneñ kumεe man
na baa kɔj me gyanj,
na maa mo be nombi-
akumεe kyεe wɔ.

¹⁶ Mɔna εmεe dɔɔ ε te yεs
nyeebam, nawolo nyi ε sia
ne naa te ε deñela mɔ ne
nyii.

¹⁷ Ampañ yaa mεe
yako nyiaa, Wurubuarε

akpeñkpeñgyoɔra na Wu-
rubuarε balanj bañ be
gbeñneñ tenεe o siaman bañ
bɔɔ kyaa kaalañ nε, gyaewɔ
nyi baa naa kpene kej ε ne
naa nε, mɔna ba te naa ya.
Te be gyaewɔ nyi baa nyii
kpene kej ε ne nyii nε, mɔna
be te nyii ya."

¹⁸ Kejte Yesu yako wɔ
nyiaa, "Nεnεe ε tei na ε ke
nyii wɔɔfarale ḥon dudu kej
asεe.

¹⁹ Abɔɔ bia ḥan be yale
wɔɔ kej gbeñneñ man nε,
señes fa balanj bañ bee nyii
Wurubuarε gyoori kej wose
man nombia, te ɔbɔnsam ne
kɔj kaa ḥmeεle ḥa lee be
konɔçse man, na bɔɔ nyij
nyii asεe ya nε.

²⁰ Bia ḥan be yale
kpananjse dɔɔ nε, señes
fa balanj bañ bee nyii
Wurubuarε nombia ḥan,
te beε lee ḥa na gyoñ
debokenaj man nε.

²¹ Mɔna kej Wurubuarε
nombia ḥan te nyij lila be
man dɔɔ ya nε, bɔɔ ne
tale señ kejkej kelii ɔto ya.
Mena dɔɔ akpaa de kɔj nyi
Wurubuarε nombia ḥan dɔɔ
te beε naase wɔ diyem na, be
ta bese be wɔle bileñ.

²² Bia ḥan be yale
kpalamse man nε, señes
fa balanj bañ bee nyii
Wurubuarε nombia ḥan,
te tεele kei dɔɔ nombia,
na kɔba kegyae beiñ, na
tεele kei dɔɔ abɔɔ akañ ḥan
kegyae da gyoo be man nε,
na bee yeli baa bee Kristo
man ya.

²³ Abɔɔ bia ḥan be yale

te'e kpaakpaa dōo nε, sejεes fa balaŋ baŋ bee nyii Wurubuarε nombia ḥjan te bεs leε ḥja do končo kpaakpaa man, te bεs tela ḥja nideli te bεs yεs kakyen di ḥe dōo nε. Mena dōo nombia ḥjan ne yeli bεs yεs abčo kpaakpaa ḥgba ḥjan ḥcc se bia sɔ̄jonoŋ (100), na sɔ̄jotooro (60), na saonakufu (30) nε.”

²⁴ Keñte Yesu besewo gyo dudu wole fa wɔ nyiaa, “Wurubuarε gyoori kej yεs ḥgba mena kej balee ḥjolo be gyu ke ḥmatee abčo bia kpaakpaa nyijan o wɔčman nε.

²⁵ Mɔna nelim balaŋ pou kedokii nε, o kɔlare kɔjawɔ kaa ḥmatee ḥalese kumεs bom na abčo bia ḥjan te o lanjawɔ.

²⁶ Abčo bia ḥjan ketu se bia nε, te ḥalese kumεs ḥjan mo lese ḥja wose debčo.”

²⁷ Botčo te wɔčte ḥjon tewulεs kɔjawɔ kaa bɔčse e nyiaa, “De gbenjyoo, na abčo bia kpaakpaa nyijan te n ḥmateewo n wɔč kej man yee? Te alej yaa ḥalese kumεs kejja leewɔ?”

²⁸ Keñte balee ḥjon yakowɔ nyiaa, “Me kɔlare ḥjolo kaa yεs laa mena nε.” Botčo te o tewulεs baŋ bɔčse e nyiaa, “N ne gyae nyi dee gyu ke kulii ḥalese kumεs ḥjan?”

²⁹ Keñte balee ḥjon tirančo fa wɔ nyiaa, “Koa ε yela ḥe ka sej, na mena ya nε, akpaa ε gyu ε ne kulii ḥalese kumεs ḥjan nε, ε te kεs nideli ya na ε ka kulii abčo bia kpaakpaa ḥjan mo kpu na ḥja.

³⁰ Mena dōo ε yela ḥe popou ka sej kelii kekerεs tεs. Debaŋ kenaŋ nε, maa yako baŋ baa keree ḥja nε nyiaa, ε tanjbεs kulii ḥalese kumεs ḥjan pe, na ε ke bake ḥja kaboeše man na ε ka too ḥja. Kenaŋ wole na ε ke yilaa abčo bia kpaakpaa ḥjan pou ka do me kpeese man.”

Yesu kegyo dudu lee Wurubuarε gyoori kej wose man

Luka 13:18-19; Maake 4:30-32

³¹ Keñte Yesu besewo gyo dudu wole fa wɔ nyiaa, “Wurubuarε gyoori kej yεs ḥgba daŋ daale bii peperee kej ke yεs ḥgba kpeli bii, kej balee ḥjolo ba mo ke duu o wɔčman nε.

³² Danbjii kei yεna bii peperee daaseibia pou man. Mɔna nyi akpaa ke da bee na, kεs bee bese daŋ dinaa kej nyi gyebuse ne kɔŋ kaa loo ba asaase do ke tombia man.”

³³ Keñte Yesu besewo gyo dudu fa wɔ nyiaa, “Wurubuarε gyoori kej yεs ḥgba tee kej alo ḥjolo ba mo kyakale bodobodo biliŋ tasa dinaa man, kaboeña biliŋ kej pou korowɔ wuku nε.”

³⁴ Aduya man te Yesu kolosiwɔ fa balaŋ dikpii kej pou. O te kolosi nombii daale fa ḥjolo kej o te gyo dudu ya.

³⁵ Kei yele la Wurubuarε nombia ḥjan o be tεs o dekpenkpenjyoo Yesaya dōo yako see ne kɔjawɔ ampaŋ. O yakowɔ nyiaa,

"Aduya man te maa kolosi
fa wɔ na maa yako wɔ
nombia aweesəŋ ɳan
bɔɔ gyen ya,
leenaj tεele kewalaŋ tεε
nɛ."

*Yesu kalese ɳalese kumεε
dudu kej man*

³⁶ Kejte Yesu lɔɔ balanj
dikpii kej gbeε te o gyuuwɔ
dekpaŋalaŋ man. O kaseela
baŋ kɔŋawɔ o gyan te be
yako e nyiaa, "Wola daa
dudu kej n be gyoo lee
ɳalese kumεε ɳan ɳɔɔ tuu
wɔɔ kej man ne aseε."

³⁷ Kejte Yesu tiranoɔ fa
wɔ nyiaa, "Walaj ɳon o be
duu abɔɔ bia kpaakpaa ɳan
ne yena maŋ Deniwalaj Bu
ɳon,

³⁸ wɔɔ kej yena tεele kei
pou. Abɔɔ bia kpaakpaa ɳan
yena Wurubuarε gyoori kej
man bia baŋ. ɳalese kumεε
ɳan yena ɔbɔnsam ɳon bia.

³⁹ Te walajkum ɳon o be
duu ɳalese kumεε ɳan yena
ɔbɔnsam ɳon. Kekereε tεε
kej yena debaŋ ɔtomante
kej. Baŋ baa kereε ne yena
Wurubuarε kpilala baŋ.

⁴⁰ Mena kej bɔɔ yila
ɳalese kumεε ɳan te bɔɔ
too ɳa ne, mena ne gyae la
ke kɔŋ debaŋ ɔtomante kej
man.

⁴¹ Maŋ Deniwalaj Bu ɳon
maa kpila me kpilala lee
adido na be kaa yila kpene
kamase kej ne yeli walaj
ne yee dukum ne, na nom-
biakumεεyεera pou lee me
gyoori kej man.

⁴² Wurubuarε kpilala baŋ
baa fuŋ balanj kumεε baŋ do

boalaŋ degyapaa kej man.
Botɔɔ te baa fae yeesa na baa
tao be kela.

⁴³ Mɔna baŋ be gbeεneŋ
tenεε Wurubuarε siaman
nɛ, baa ɳalakee ɳgba weese
nɛ be kya ɳon gyoori kej
man. Baŋ be dana denjela
anenyiiŋ dei na, baa tei
nideli."

*Yesu kekolosi lee Wu-
rubuarε gyoori kej wose
man*

⁴⁴ Kejte Yesu besewɔ yako
wɔ nyiaa, "Wurubuarε gy-
oori kej yee ɳgba kolo
kpaakpaate kej ke dana
koya doŋ te bɔɔ mo weese
tεele daale man nɛ. Balee
ɳolo ke gyu kena ke nɛ, te o
desina ke weese nideli. Ke
yee e gyen gbaa mena dɔɔ
o gyuuwɔ ka mo kpene ka-
mase kej o dana nɛ yɔɔ, te o
moowɔ ke lεε tεele kenaj."

⁴⁵ Yesu besewɔ yako wɔ
nyiaa, "Wurubuarε gyoori
kej yee ɳgba kebudiiri ɳon
o doŋ o ne gyae kegyaŋase
kpaakpaa nyiŋjan waa lεε nɛ.

⁴⁶ O ke gyu ke nyiŋ
kegyaŋa kpaakpaate nɛ,
o gyuuwɔ ke yɔɔ kpene
kamase kej o dana nɛ, te
o moowɔ ke lεε ke."

⁴⁷ Yesu besewɔ yako wɔ
nyiaa, "Wurubuarε gyoori
kej yee ɳgba asawu lɔɔra
baŋ bɔɔ fuŋ ba asawu do
lonj man te bɔɔ kyaŋ kpibia
kpookpoo nɛ.

⁴⁸ Ba kena nyi asawu kej
te wulu nɛ, be wɔŋee ke
kɔŋ dekenkej dɔɔ. Be
tisiwɔ kyaŋ te be tɔɔsee kp-
ibia kpaakpaa nyibaŋ do be

donjase man, te be funji akumee bañ pou leki.

⁴⁹ Mena ne gyae la ke kɔŋ wee otomante keŋ man. Wurubuarɛ kpilala bañ baa kɔŋ kaa lese balan̄ kumee bañ lee balan̄ kpaakpaa bañ man.

⁵⁰ Na baa funji balan̄ kumee bañ do boalan̄ keŋ ke bεe yem ya ne man. Botɔɔ te baa fae yeesa na baa tao be kela."

⁵¹ Kejte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "E nyii nombia keŋa pou aseε?" Te be seewɔ nyi "Ayi."

⁵² Kejte Yesu yako wɔ nyiaa, "Nombii kei nawolo baa nyiaa, mmaraa wolale kamasee ḥon o be kasee Wurubuarɛ gyoori keŋ nombia gyen ḥa ne, o yee ḥgba dekpaŋalaŋ kegyia ḥon o ne kyaa lese wa abɔɔ wɔles na benεe lee wa abɔɔ dεesee man ne."

Ba ke bεe Yesu Nasarete donɔɔ man

Maake 6:1-6; Luka 4:16-30

⁵³ Yesu ke gyɔ aduya keŋa taŋ ne, o leewɔ botɔɔ laŋ.

⁵⁴ O ke gyu ka gyoo o dεe ne, o gyuuwɔ ka wola wɔ Wurubuarɛ nombia bɔ osum deni man, te o kawola keŋ doo be popou noo, kejte be bɔɔse dɔŋa nyiaa, "Alein yaa o nyi nombia kagyen kei, na doŋ keŋ o na mo yee gyakoloŋ nombia na nombia dinaana keŋa lee?"

⁵⁵ Na kapenta ḥon bu yaa yee? Na o naa yena Mεere yee, na o naabia yena Gyemisi na Gyosefo na Simɔn na Gyuda yee?

⁵⁶ Na daa na o desina kyaa la kεbo yee? Aleŋ kitii yaa o nyiŋa mena doŋ kei lee?

⁵⁷ Mena dɔɔ ba te lεe e ya. Kejte Yesu yako wɔ nyiaa, "Balan̄ ne bu Wurubuarɛ dekpeŋkpengyɔɔre yenaŋ kamasee, mɔna ḥon gbagba o donɔɔ man balan̄, na o dekpaŋalaŋmantena bee buu na e ya."

⁵⁸ Te keŋ ba te lεe Yesu di dɔɔ ya ne, o te yee gyakoloŋ nombia burum o dεe botɔɔ ya.

14

Gyoo dinaa Herode ne gyae waa naa Yesu

Maake 6:14-29; Luka 9:7-9

¹ Mena debaŋ kenaŋ man te gyoo Herode ḥon o ne kεe Galelia tεele dɔɔ ne, nyii Yesu wose man nombia.

² Kejte o yako o tewulee nyiaa, gyae ke yee Gyɔn Wurubuarɛ loŋsɔɔre ḥon bese la foŋ lee yεŋ man kɔŋ ne. Mena dɔɔ te o ne tale yee gyakoloŋ nombia ne.

³ Nawolo nyi gyoo Herode gbagba yele la be kyaŋa Gyɔn te be bake e, te ba moo e ke tɔ deni lee o kegyia Filipo wεelee Herodia dɔɔ.

⁴ Kpene keŋ dɔɔ gyoo Herode be yee mena yεna nyi, Gyɔn yako e nyi gbeε be doo nyi waa mo o kegyia Filipo wεelee Herodia yala ya.

⁵ Gyoo Herode gyaewɔ nyi nafo waa ko Gyɔn mɔna o ne yee Gyudatena bañ, nawolo nyi bεe lεe Gyɔn di nyi o yee Wurubuarɛ dekpeŋkpengyɔɔre e.

6 Wee daale gyoo Herode kee di o kalolawee ne, Herodia bu alebu kɔŋawɔ kaa sɔe balan baj pou siaman, te yee gyoo Herode kyeo.

7 Mena dɔɔ gyoo Herode kana ntam yako alebu ɣon nyiaa, "Kpene kamase kej n gyae nyi maa fa nej na, yako na maa fa nej."

8 Kenje alebu ɣon o naa feefuwɔ do o bu nyi waa yako nyiaa, "Mee gyae n ke kara Gyɔn Wurubuarɛ loŋsɔore nyee do tasa tantajalaŋ man fa maŋ deboleiman."

9 Nombia ɣjan takaa gyoo ɣon, mɔna ntam kej o be kam na balan baj bɔɔ yilaa botɔɔ dɔɔ ne, o yela be yee alebu ɣon kegyaebii fa e.

10 Mena dɔɔ o yela be gyuuwɔ ke kara Gyɔn nyee deni kej man.

11 Kenje ba moo Gyɔn nyee kej do tasa tantajalaŋ man kɔna alebu ɣon, te o moo ke gyina o naa.

12 Kenar wɔle te Gyɔn kaseela gyuuwɔ ka mo Gyɔn woo ɣon ke wuu, te be gyuuwɔ ke yako Yesu.

Yesu kefa balan kakponse banɔŋ weenɛɛ

Maake 6:30-44; Luka 9:10-17; Gyɔn 6:1-14

13 Yesu ke nyii Gyɔn Wurubuarɛ loŋsɔore yeŋ ne, o gyroowɔ debgele man laŋ yenaŋ daale gyu ke kyaawaa waagen kooŋ. Balan dikpii kej ke nyii nyi o te lam ne, te ba leewɔ be donɔose man, mo na be nawɔɔ sila e.

14 Yesu ke tisi lee degbele kej man, te o kena balan dikpii kej ne, be nombia yee e waranjase te o kyɔɔ kaweesetena baj pou bɔɔ sila wo gyu ne.

15 Ke lili balinɔɔ ne, Yesu kaseela baj kɔŋawɔ o gyan kaa yako e nyiaa, "De Gbenyoo, tεε ne yuu te kebo mɔ yee ɣale nsana ke. Lo balan baj gbεε, na baa gyu akuraase ɣjan benaa ne man na be kaa gyae kolo lεε di."

16 Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Tekaboena nyi baa ta ya. Emee gbagba ε gyae kolo fa wo na baa di."

17 Botɔɔ te o kaseela baj yako e nyiaa, "Bodobodose abiliŋ anɔŋ na kpebia bala pε te de dana."

18 Kenje Yesu yako wo nyiaa, "ε mo ɣa kɔna maŋ."

19 Te o yela balan baj tisiwɔ kyakee tεele man. Kenje Yesu moo bodobodose anɔŋ na kpebia bala baj, te o gyinaa o nyee adido te o fanewɔ do Wurubuarɛ noɔ, te o kereŋ ɣa te o moo ɣa fa o kpilala baj, te baj mɔ moowɔ kpelees balan baj.

20 Balan baj pou diiwo baa, te be tɔɔsee weenɛɛ buruburu akaŋ ɣjan na, be nyiŋa donjase kufu ala (12).

21 Balan baj bɔɔ di weenɛɛ ɣjan ne, be yaanoole gyae ke yee ɣgaba baala kakponse banɔŋ (5000) ne. Ba te kala ala na bia kpu ya.

Yesu keta loŋ dɔɔ
Maake 6:45-52; Gyɔn 6:15-
21

22 Debokenaj man te Yesu yela o kaseela banj gyroowə degbele man kyan gbees gyu boo kej diŋgyin na waa nyij lɔ balaŋ banj gbees.

23 Yesu ke lo balaŋ banj gbees tanj ne, o gyuuwə bula dɔc waagen o kaa fane. Kelii balinco ne, na Yesu waagen kaa la botco.

24 Deban kenaj na degbele kej te lii lem, na felij dinaa daale mo ne gyoo degbele kej wosi lonj kej dɔc.

25 Tee kεe bee kena ne, Yesu tεewə lonj kej dɔc o ne gyu o kaseela banj gyaŋ.

26 O kaseela banj kena e o dɔŋees lonj kej dɔc o ne kɔŋ ne, be wɔe lɔc wɔ gbaa. Kenje be kpa "O yee woo e," te be fae yeesa nawolo nyi gyakoloŋ te kyan wɔ.

27 Debokenaj man te Yesu kolosiwə fa wɔ nyi, "E nyij konco, ε na yee ya, maŋ e."

28 Botco te Pita yako e nyiaa, "Me Gbenjyoo, akpaa nyaŋ e na, yela maa ta lonj kej dɔc kɔŋ n gyaŋ."

29 Kenje Yesu yako e nyiaa, "Kɔŋ" te Pita leewə degbele kej man ta lonj kej dɔc o ne gyu Yesu gyaŋ.

30 Mɔna Pita kena mena kej felij kej ne gyoo lonj kej dɔc ne, gyakoloŋ gyoo e te o fiases o na gyoo lonj kej man. Kenje o fae yeesa nyiaa, "Me Gbenjyoo, lεe maŋ!"

31 Debokenaj man te Yesu tenee o nyijmaa kyan e te o yako e nyiaa, "Baale, n kelεedi ta boo ya. Weera dɔc te n lεe maŋ aŋmaaren n konco man?"

32 Yesu na Pita ka gyeŋ gyoo degbele kej man ne, te felij kej tinaa kegyo yela.

33 Botco te banj be doo degbele kej man ne, korowə buŋ Yesu nawočes te be yako e nyiaa, "Nyan yεna Wurubuarε bu ḥon ampaŋ."

34 Be ka toŋ boo kej ne, be gyuuwə kelii tεele kej bεe baake ke Genesareti ne dɔc.

35 Balan banj be kyaa tεele kenaj dɔc ka gyeŋ nyi Yesu ḥonaj ne, be kpiliwə gyu ke yako doncose ḥan pou kyaa botco yenaŋ ne. Mena dɔc balaŋ moo be kaweesetena pou kɔŋ Yesu gyaŋ.

36 Kenje be waase e nyi waa yela kaweesetena banj ka mo be nyijmaase tina o kegba nɔɔbii paŋpaŋ bo gba. Te banj pou bɔc tina o kegba kej ne, wose yee wɔ don.

15

*Yesu kawola lee Gyudatena gbeεneŋ man
Maake 7:1-13*

1 Kenje Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala banj baale korowə lee Gyerusalem doncɔ man gyu ke bɔose Yesu nyiaa,

2 "Weera dɔc te n kaseela banj bee di da beneŋ amanberεse dɔc ya? Nawolo nyi bɔc ne faafo be nyijmaase ḥgba mena kej da beneŋ amanberεse nawolo ne pete baa di ya!"

3 Kenje Yesu tirancɔ fa wɔ nyiaa, "Weera dɔc te εmεεs mɔ, lee ε beneŋ amanberεse dɔc te ε bee di Wurubuarε mmaraase dɔc ya?"

⁴ Nawolo nyi Wurubuare yakowā nyiaa, "Bu n kya na n naa, te nyaŋ ḥon n falaa n kya yaa n naa na, kaboenā nyi baa ko neŋ."

⁵ Mōna emeε ne yako nyiaa, "Akpaα ḥolo de yako o kya yaa o naa nyi, 'Kpene keŋ nafo me dana maa fa neŋ nε, yee Wurubuare wui.'

⁶ Mena dōo be kaboenā nyi ḥtenate waa mo kpene kenaŋ fa o lolala ya. Nne na ε ne yako baa nyi ḥtenate na bu o kya na o naa na waa yee kpene keŋ kaboenā nyi waa yee fa wō nε ya. Kei nawolo baa nyi lee ε beneŋ amanberεse dōo, ε te bεε kpene keŋ Wurubuare kpa yaa yee nε.

⁷ Emeeε baŋ ε na beo ε wose, Wurubuare nombia ḥjan o be tεε o dekpenkpenγyōore Yesaya dōo yako see lee ε wose man nε yee ampanj. O yakowā nyiaa,

⁸ 'Balaŋ kewā na mo be noo bo yako nyi bee bu maŋ,

mōna be koncōse man na, bōo na mo maŋ yee kolo ya.

⁹ Bεε som maŋ bo yakaa, nawolo nyi mmaraase ḥjan denibalāŋ gbagba be kyaa yee nε,
ḥjan te bεε mo wola balāŋ beo wō nyi
ḥje yee maŋ Wurubuare mmaraase ḥja.'

Kpene keŋ ne yee walāŋ ayimeε

Maake 7:14-23

¹⁰ Keŋte Yesu besewō baake balāŋ baŋ pou kōj o gyaŋ te o yako wō nyiaa, "E popou ε tei me gyaŋ, na ε ke nyii nombia keŋta man nideli.

¹¹ Na kpene keŋ na gyoo walāŋ nooaman nε ne yee na e ayimeε ya, mōna kpene keŋ na lee o nooaman nε, keŋ ne yee na e ayimeε."

¹² Keŋte Yesu kaseela baŋ kōjawō o gyaŋ kaa bōose nyiaa, "Ngba n gyeŋ nyi debaŋ keŋ Farasiitena baŋ be nyii nombia ḥjan na, te yee wō gyoŋ ya?"

¹³ Keŋte Yesu tiranoč fa wō nyiaa, "Daŋ kamase keŋ ka te yee nyi me kya ḥon o kyaa adido nε duu na ke ya na, waa kulu ke na ke lila pou ke leki.

¹⁴ E tina Farasiitena be-naŋ yela botōo, be yee ḥgbā siayelēsatena baŋ bεε wola siayelēsatena gbεε nε. Ak-paa siayelēsatate na wola siayelēsatate gbεε nε, be bala pou baa kaa yala bōo man bo."

¹⁵ Botōo te Pita yako e nyiaa, "De Gbenγyoo, lese dudu kei aseε fa daa."

¹⁶ Keŋte Yesu bōose o kaseela baŋ nyiaa, "Keŋ dōo emeeε mo nyeeya ta yem?

¹⁷ Keŋ dōo ε ba gyeŋ nyi kpene kamase keŋ da gyoo walāŋ nooaman na, ne gyu ka gyoo o dubulu man na ke ta bese lee o wose man yee?

¹⁸ Mōna nombii kamase keŋ na lee walāŋ nooaman nε, na lee bo o koncō man, te keŋ ne yee na e ayimeε.

¹⁹ Nawolo nyi walāŋ koncō

man te nombiakumee ḥgba, balanj kako, na yale kewolæs na kafon na ḥmæselen na balanj nɔɔ kekeræs na balanj yela kewolæs na lee.

²⁰ Mena abɔɔ keŋa ne yεsε na walaŋ ayimæs, mɔna akpaa ḥolo te faafo o nyijmaase pεte waa di ya ne, ke bεs yεsε e ayimæs ya.”

*Alo ḥolo ke lee Yesu di
Maake 7:24-30*

²¹ Yesu ka lee botɔɔ ne, e nu cɔɔ, e wɔŋja o wose lee botɔɔ gyu Tae na Sidɔn doncɔse ḥjan yenaj.

²² Keŋte Kaanan alo ḥolo leewɔ botɔɔ yenaj kɔŋ Yesu gyan kaa wii fa e nyiaa, “Me Gbenjyoo, gyoo Defidi o naanabii, wii me waraŋase! Feliŋkum doo me bu alebubii man, te kεs naase e diyem nideli.”

²³ Mɔna Yesu te yako daale ya. Mena dɔɔ o kaseela banj waase e nyiaa, “Lɔ alo ḥon gbeε na waa ta, nawolo nyi o ne fae yeesa tɔ daa denjela.”

²⁴ Keŋte Yesu yako alo ḥon nyiaa, “Israetena banj bɔɔ yoo Wurubuare gbeε ne baageŋ gyan te Wurubuare kpila maŋ.”

²⁵ Mɔna alo ḥon kɔŋawo kaa buŋ Yesu nawɔɔ tεs waase e nyiaa, “Me Gbenjyoo, lee maŋ!”

²⁶ Keŋte Yesu yako alo ḥon nyiaa, “Tekaboena nyi baa mo bia weenεs fa babaase ya.”

²⁷ Botɔɔ te alo ḥon mo seewɔ nyiaa, “Ayi, me Gbenjyoo, doo mena, mɔna

babaase baa tale fiu weenεs ḥjan be gbenjyoo ne dii te ḥεs yale tεele man ne di.”

²⁸ Keŋte Yesu yako alo ḥon nyiaa, “Alo n kelɛedi boe. Kpene keŋ n ne gyae ne, dɛɛkɔŋ mena fa neŋ.” Debokeŋ man te o bu ḥon kawee tanjawɔ.

*Yesu kekyɔ balanj burum
kaweeese*

²⁹ Yesu ka lee botɔɔ ne, te o tεsεwɔ na Galelia boo keŋ cɔɔ cɔɔ. Keŋte o gyawɔ ka gyeŋ bulabii daale gyu ke kyaa ke dɔɔ.

³⁰ Balanj burum moo be kaweesetena kɔŋ o gyan. Kaweese ḥgba banj be nawɔɔ ba yekee, na banj be sia be yεsε na ɔtakasese na omumuuse na kaweeese kpookpoo ne. Keŋte Yesu kyɔɔ be popou.

³¹ Balanj banj kena nyi banj be nawɔɔ ba yekee ne tεs, te omumuuse ne kolosi te ɔtakasese wose ne yεsε wɔ doŋ, te siayεlɛesatena sia ne naa ne, doo be nɔɔ. Keŋte ba lese Israetena Wurubuare ḥon yele.

*Yesu kefa balanj kakpoŋse
banaara weenεs*

Maake 8:1-10

³² Keŋte Yesu baake o kaseela banj kɔŋ o gyan te o yako wɔ nyiaa, “Balanj kewɔ nombia dana maŋ waraŋase, nawolo nyi gyεŋ weeya kpaakpaa atooro yaa ḥgba be kyaa me gyan te be te dii ta kolo ya ne. Moɔ ne gyae maa lɔ wɔ gbeε na tanam ya, nawolo nyi be

sia de kaa biri wō gbεεnaa man."

³³ Botō te o kaseela banj bōcse e nyiaa, "Alein yaa dee nyin weenεε fa balanj burum kewō ḥale nsana kebo?"

³⁴ Kejte Yesu bōcse wō nyiaa, "Bodobodose aŋmoŋ te ε dana?" Te be tirančo fa e nyi, "Bodobodose nyetoro na kpebia buruburu akalansεε baale te de dana."

³⁵ Kejte Yesu yela balanj banj tisiwō kyakee tεele man.

³⁶ O moo bodobodose nyetoro ḥan, na kpebia banj te o fanewō fa Wurubuare karaj, te o kerεε ḥa mo fa o kaseela banj. Kejte o kaseela banj mō moo ḥa kpelεε balanj banj.

³⁷ Balanj banj pou diiwō baa. Te o kaseela banj tōcsee buruburu akaŋ ḥan na, be nyinjā donjase nyetoro.

³⁸ Balanj banj bōc di weenεε ḥan ne, be yaancōle yεε baala kakponjεe banaara (4000). Ba te kala ala na bia kpu ya.

³⁹ Yesu ke lo balanj banj gbeε taŋ ne, o gyroowō degbele man te o gyuu tεele kej bεε baake ke nyi Magadan ne dōc.

16

Gyudatena kegyiise ne gyae nyi Yesu waa yεε gyakoloŋ nombia

Maake 8:11-13; Luka 12:54-56

¹ Wee daale ne, Farasiitena na Sadukiitena kɔŋawō Yesu gyaj kaa teese e o nōcman

nyi waa yεε gyakoloŋ nombia wola wō, na kawola nyi o lee Wurubuare gyaŋ ampaŋ.

² Kejte Yesu tirančo fa wō nyiaa, "De lii balinčo te ḥoma yasεε na ε ne tale naa yako nyi, tεε de naa na weese waa gyō.

³ Te nebo mō na, ε ne tale kεε ḥoma dīnčo yako nyi gyεŋ ɔga waa ḥεε. ε ne tale kεε ḥoma na ε kawola kpene kej gyae ke kɔŋ. Mōna nombia ḥan ne yεε debanj kei man ne, ε bεε tale wola ne man ya.

⁴ Emee gyεŋ wee kei balanj, ε yεε balanj kumεewō te ε bee yee Wurubuare ya. ε ne gyae nyi maa yεε gyakoloŋ nombia ε kena, mōna mō gyae maa yεε gyakoloŋ nomibia kamase wola ḥon kpu na ḥan be kɔŋ Wurubuare dekpenkpenγyōcōre Gyona dōc ne ya." Kejte Yesu leewō be gyaŋ laŋ tina wō yela.

Yesu ke faree o kaseela lee Farasiitena na Sadukiitena wose man

Maake 8:14-21

⁵ Yesu na o kaseela ka toŋ gyu boo kej dingyiŋ ne, o kaseela banj wolee bodobodo ka mo bo.

⁶ Kejte Yesu faree wō nyiaa, ε kεε ε wose man nideli lee Farasiitena na Sadukiitena wose man. Nawolo nyi be dīnčo yεε ḥgba tee kej bεε mo do bodobodo man te kεε koro ne.

⁷ Mena dōc o kaseela banj bōcse dōŋa nyiaa, "Kej de ta mo bodobodo kɔŋ dōc ya te o

ne yako mena nombia keṇja yaa?"

⁸ Na Yesu ta gyenj kpene keṇ bee kolosi na dōja ne te o yako wō nyiaa, "E kelεedi ta boo ya. Weera dō te ε ne kolosi nyi ε ta mo bodobodo tela ya?

⁹ Mena dō ε sεε ε te nyii ta me nombia man yee? E bεε tōose bodobodose anoj ḥjan mōo kεrεe fa balan kakpoṇse banoj, na ḥjan bōo dii kaase te ε be tōosee wulu donjase ne yee?

¹⁰ Yaa ε bεε tōose bodobodose nyetooro ḥjan balan kakpoṇse banaara be dii, na ḥjan bōo dii kaase te ε be tōosee wulu donjase ne yee?

¹¹ Weera dō te ε ta gyem nyi na bodobodo wose man nombia yaa mee kolosi fa ḥjon ya? Mōna ε kεe ε wose man nideli lee Farasiitena na Sadukiitena wose man. Be dinčo yee ḥgba tee keṇ bεε mo do bodobodo man te kεe koro ne.

¹² Botō te o kaseela banj gyenjawo nyi, na tee keṇ ne yeli bodobodo na koro ne yaa o ne yako wō nyi baa kεe ba wose man nideli na ke ya. Mōna Farasiitena na Sadukiitena nombia ḥjan bεε wolo ne yaa o ne yako wō.

Pita keyako nyi Yesu yena nyeeleere ḥjon Wurubuare be yako see nyi waa kɔj ne

Maake 8:27-30; Luka 9:18-21

¹³ Yesu na o kaseela banj ka gyoo Kaesaria Filipi tεele man ne, o bōose o kaseela banj nyiaa, "Balan ne kolosi ma wose man nombia na be

kpa maṇ Deniwalaṇ Bu ḥjon yena amo?"

¹⁴ Keṇte o kaseela banj tirancō nyiaa, "Balan baale kpa nyān yena Gyōn Wurubuare lōnsōore ḥjon. Baale mō kpa nyān yena Wurubuare dekpeṇkpēngyōore Elia, te baale mō kpa nyān yena Wurubuare dekpeṇkpēngyōore Gyeremia, yaa Wurubuare akpeṇkpēngyōora banj man njolo."

¹⁵ Botō te Yesu bōose wō nyiaa, "Emee mō de? E kpa maṇ Deniwalaṇ Bu ḥjon yena amo?"

¹⁶ Botō te Simōn Pita tirancō nyiaa, "Nyān yena Kristo, nyeeleere ḥjon Wurubuare be yako see nyi waa kɔj ne. Wurubuare ḥjon o kyaa kekpaakekpaa ne Bu."

¹⁷ Keṇte Yesu yako e nyiaa, "Gyona bu Simōn, nyān na nyeebam, nawolo nyi na deniwalaṇ lese na nombia keṇja wola nej ya, mōna me kya ḥjon o kyaa adido ne lese na ḥja wola nej.

¹⁸ Mena dō mεe yako nej nyiaa, nyān yena Pita, te n yele kenaṇ aseε yena nyi boe. Nyān boe kei dō te maa baake me balan pou yilaa. Te yej gba koraj be gyae ke tale di be dō ya.

¹⁹ Maa mo Wurubuare gyoori keṇ safowaase do n nyijmaa man. Kpene kamase keṇ nyān ke gyro ke dowoe tεele kei dō ne, baa gyro ke dowoe adido, te kpene kamase keṇ nyān ke booli ke tεele kei dō ne, baa

booli ke adido mo."

²⁰ Keñte Yesu faree o kaseela banj nyi, be na yako walaj kamase nyi non yena nyeelere non Wurubuaré be yako see nyi waa kɔŋ ne ya.

Yesu kekolosi lee o yeŋ na o kefɔŋ wose man

Maake 8:31-9:1; Luka 9:22-27

²¹ Lee debanj kenaŋ pou ne, Yesu fiasse o na lese nombia ḥan asse fa o kaseela banj nyiaa, "Kaboena nyi maa gyu Gyerusalem donɔɔ man, na me kaa naa diyem nideli Gyudatena kegyiise na Wurubuaré saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj nyijmaa man. Baa ko maŋ, mɔna weeya atoorote keŋ man na, Wurubuaré waa gyusu maŋ lee yeŋ man."

²² Botɔɔ te Pita moo Yesu lee yenaj te o tɔɔ e nyi, "Me Gbenyoo, na yako mena ya. Wurubuaré dɛs mo keŋa gyu lem. Keňa na kɔŋ n dɔɔ korakora ya."

²³ Botɔɔ te Yesu geesewo keɛ Pita te o yako e nyiaa, "Obɔnsam, ta lee me gyan! N ne gyae n ke tɔ maŋ gbeɛ. Nawolo nyi na Wurubuaré kegyaebii te n na gyuen ya, mɔna denibalaj kegyaebii te n na gyuen."

²⁴ Keñte Yesu yako o kaseela banj nyiaa, "Akpaña jolo ne gyae waa sila maŋ na, o na yee kpene keŋ non gbagba ne gyae ya, mɔna waa mo o ɔpanđaj keŋ

seele, na waa sila maŋ wee kamase.

²⁵ Nawolo nyi walaŋ kamase non o ne gyae waa lɛs non gbagba nyeedon na, ke gyae ka lee o nyijmaa man. Mɔna walaj kamase non o nyeedon da lee o nyijmaa man lee maŋ Yesu na me nombia dɔɔ ne, waa bese nyij ke.

²⁶ Akpaña jolo de nyij tɛele kei dɔɔ abɔɔ pou te o nyeedon da lee o nyijmaa man na, woŋ tɔnɔ te waa nyij? Yaa woŋ te walaŋ waa tale mo kyεekée na o nyeedon?

²⁷ Maŋ Deniwalaŋ Bu non na me kpilala dɛs lee adido kɔŋ me kya Wurubuaré gyoorobiiri man, na me kaa tɔ walaj kamase kom lee o tom keŋ o be yee ne man.

²⁸ Ampaŋ yaa mɛɛ yako non ε ke nyii nyiaa, baale seŋɛs ε man kɛbo keŋ bɔɔ gyae baa yeŋ ya, kelii debanj keŋ maŋ Deniwalaŋ Bu non maa lese ma wose wola me gyoorobiiri man."

17

Yesu wose kekyεekée

Maake 9:2-13; Luka 9:28-36

¹ Weeya looro wole ne, Yesu moo Pita na Gyemisi na non Gyemisi o naabu Gyɔn kpu na o wose te be gyuuwɔ bulu dinaa daale dɔɔ baagen.

² Be ka seŋ botɔɔ ne, karatetee dokolon te Yesu wose kyεekewo be siaman. Na o sia gbeɛ ne ḥalakee ḥgba weese ne, te wa abɔɔ

ηαν ɔ doona ne bese abcc
wolomee futututu na ηεε
ηalakee polepolepole.

³ Debokenanj man te
Mosesi na Elia kaa bεεwɔ
lee be dɔɔ, te be kolosiwɔ na
Yesu.

⁴ Kenye Pita yako Yesu nyiaa, "De Gbenyoo, dei ḥgbaa daa mo be kɔŋ kεbo nε. Nyi akpaa n ne gyae na, yela dεε baŋ kefεeße atooro kεbo. N wui daale, Mosesi wui daale te Elia mo wui daale."

5 Pita ke gyakaa ɔ ne kolosi
ne, te ɳɔma ɳeleenjeləs ɳaale
kaa wuuwə be dɔɔ. Kejte
be nyii noɔwoya ɳaale lee
ɳɔma ɳan man nyiaa, "Kei
yena me bu ɳon mɛɛ gyae
e lee me konɔɔ man te ɔ na
gyoo me sia, ε nyii e."

⁶ ክ kaseela baŋ ke nyii
noɔwoya keŋa ne, gyakoloŋ
gyoo wə te be tisiwə bunji
teele man.

⁷ Kenje Yesu kaa mo o nyijmaa tina wɔ te o yako wɔ nyiaa, “Ε koro, ε na yee ya.”

⁸ Be ka koro gyina be sia
nε, ba te naa ηolo kpu na
Yesu ya.

9 Be ke tisi lee bulu kej
doo bees koy ne Yesu too
wɔ kiij nyiaa, "E na yako
walaŋ na walaŋ kpene kej
e be naa ne ya, kelii debaŋ
kej Wurubuare waa gyuuusu
maŋ Deniwalaŋ Bu ḥon lee
yen man."

¹⁰ Kenye o kaseela baŋ
boose e nyiaa, "Weera doɔ te
Gyudatena mmaraa wolala
baŋ ne yako nyi, kaboen
nyi Elia waa tangbees koŋ

¹¹ Kenje Yesu yako wɔnyiaa, "Ke doo mena nyi Elia waa taŋgbɛɛ nyeeleɛere ḥon kɔŋ na o kaa desina kpene kamase see ŋgba ḥa kedoobijj ne."

12 Mōna mēe yako ḥon baa
nyi Elia taŋ wulaa kōŋ laŋ
mōna balāŋ ta gyeŋ e ya, te
be yee e kpene kamassé keŋ
bēe gyaε. Mena mō te maŋ
Deniwalaŋ Bu ḥon maa naa
diyem be nyiŋmaa man.

¹³ Botoo te o kaseela baŋ
gyenjawo nyiaa, Gyɔn Wu-
rubuare loŋscɔre ḥon wose
man nombia yaa o ne yako
ne.

*Yesu kekyo tobaale yon o
na wee keleuleuse ne
Maake 9:14-29; Luka 9:37-
43*

¹⁴ Ba ke kɔŋ kaa gyoo
balan̄ burum baŋ man̄ ne,
balee ŋolo kaa tisiwɔ̄ buŋ
Yesu naawɔ̄tsees.

15 te o yako e nyiaa, "Me Gbenjyoo, wii me bu kei waranjase fa maŋ. O na wee keleuleuse, te o ne naa diyem nideli mo. Ne kyaakuu e lo boalan yaa lon man.

¹⁶ Ma moo e kɔŋ n kaseela
baŋ gyan̄, mɔna ba te tale
kyɔ e ya.”

17 Botoo te Yesu yako wonyiaa, "Ao! Σμες γυεη balanj baŋ ε bee lee maŋ di ya, te ε yee balanj kumeewo. Weeya aŋmonj te kaboenä nyi maa kyaa ε gyanj, na maa nyin konco fa ḥon?" Kente o

yako balee ḥon nyiaa, "Mo n bu ḥon kɔna maŋ."

¹⁸ Kejte Yesu fae felinkum kej te ka leewo bu ḥon man, te o kawee taŋawo deboke-naŋ man.

¹⁹ Kenaŋ wɔle te Yesu kaseela baŋ gyuuwɔ o gyaŋ, te be baake e lee yenaj bɔose e nyiaa, "Weera dɔɔ te daa te tale gegi felinkum kej lee bu ḥon man ya?"

²⁰ Botɔɔ te Yesu tirancɔ fa wɔ nyiaa, "Nawolo nyi ε kelεedi ta boo ya. Mɛɛ yako ḥon ε ke nyii nyiaa, nyi akpaa ε kelεedi yee pepereε ŋgba kefaabii koraj nɛ, nafo ε ke tale yako bula kei nyiaa, 'Kulu lee kεbo ke yala nne' te ke gyae ke kɔŋ mena. Te kolo be kyaa kej nyi ε be gyae ε ke tale yee ya."

²¹ Mɔna mena felinkumεε keŋa dinɔɔ dɔɔ nɛ, kefane na nɔɔkebake kaagen te n ke tale mo gegi ḥja.

Yesu kekolosi o yeŋ wose man bela

Maake 9:30-32; Luka 9:43-45

²² Debaŋ kej be popou be kɔŋ kaa gyanee Galelia tɛele man nɛ, Yesu yako o kaseela baŋ nyiaa, "Baa lese maŋ Deniwalan Bu ḥon fa balaj,

²³ na baa ko maŋ, mɔna weeya atoorote kej nɛ, Wurubuare waa gyusu maŋ lee yeŋ man." Botɔɔ te dekɔkɔrɔkɔɔ kyanja o kaseela baŋ.

²⁴ Yesu na o kaseela baŋ ke kɔŋ kaa gyoo Kapanum donɔɔ man nɛ, balaj baŋ bɛɛ lɛɛ lempoo Wurubuare

ɔsom deni dinaa kej man nɛ, kɔŋawo kaa bɔose Pita nyiaa, "E gbenygyoo ḥon bɛɛ tɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa lempoo kej yee?"

²⁵ Kejte Pita tirancɔ fa wɔ nyiaa, o ne tɔɔ. Pita ke kɔŋ kaa gyoo dekpanjalaj man pɛ nɛ, Yesu tanjbɛɛ la kolosi na e te o bɔose e nyiaa, "Simɔn, sena yɛna nya agyueŋ? Balaŋ bomɔ gyaŋ te tɛele kei dɔɔ gyoooneŋ ne lɛɛ lempoo lee? Donɔɔsetena gyan yaa nɔɔla gyan?"

²⁶ Te Pita tirancɔ nyiaa, "Nɔɔla gyan te bɛɛ lɛɛ." Kejte Yesu yako e nyiaa, "Akpaa mena na donɔɔsetena te nyiŋ ba wose.

²⁷ Mɔna kej dɔɔ ne gyae nyi daa na wɔ ke yala dɔŋa dɔɔ ya nɛ, mo n darawaa na n ke gyu boo man ke lo. Kpebii gyanjbate ḥon n ke kyan nɛ, n wola o nɔɔ na n kena kɔba kej gyae ka yee daa na neŋ wui lempoo kej ketɔ. Lese ke na n ka mo gyina wɔ."

18

Amɔte kela na o dɔɔ Wurubuare gyoori kej man?

Maake 9:33-37; Luka 9:46-48

¹ Mena debaŋ kenaŋ man nɛ, Yesu kaseela baŋ kɔŋawo o gyan kaa bɔose e nyiaa, "Amɔte yɛna walaj kegyia Wurubuare gyoori kej man?"

² Kejte Yesu baake bi-ikyaabii ḥolo kaa seŋ be sia-man,

³ te o yako wɔ nyiaa, "Ampaŋ yaa mɛɛ yako ḥjon ε ke nyii nyiaa, akpaa ε te kyeekee ε dinɔɔ na ε ke yɔkɔse ε wose yee ḥgba bia ya nε, ε be gyae ε ka gyoo Wurubuare gyoori keŋ man ya."

⁴ Mena dɔɔ walaŋ kamasɛ ḥjon o yɔkɔse o wose ḥgba biikyaabii kei nε, ḥjon yɛna walaŋ kegyia Wurubuare gyoori keŋ man.

⁵ Te walaŋ kamasɛ ḥjon o lɛs biikyaabii kei dinɔɔ ma yele man na, maŋ yaa o lɛswo.

⁶ Mɔna walaŋ kamasɛ ḥjon o yeli bia buruburu kewɔ baŋ bɔɔ lɛs maŋ di ne man ḥjolo de yee dukum nε, ke-naŋ na nyi akpaa ba mo boe dinaa dinaa kpaŋ o wɔnje man, te be fuŋ e do ɛpo man na dei kela.

⁷ Emɛɛ balaŋ baŋ ε kyaan tɛele kei dɔɔ ne ε laako lee abɔɔ ḥjan ne yeli balaŋ ne yee dukum ne dɔɔ. Kaboena nyi mena abɔɔ keŋja dɛɛ kɔŋ, mɔna nyaŋ walaŋ ḥjon ḥgyae ke ta n dɔɔ kɔŋ ne nyaalako.

⁸ Nyi akpaa n nyiŋmaa yaa n nae ne yele la te n ne yee dukum na kara ke leki. Nawolo nyi, dei nyi nya lee kaden na n ka gyoo Wurubuare gyoori keŋ man, kela nyi baa mo neŋ nyiŋmaase ala yaa nawɔɔ ala ka do boalaŋ keŋ ke bɛɛ yem ya ne man.

⁹ Te akpaa nyi n sibii ne yele la te n ne yee dukum na kulu ke leki. Dei nyi

nya mo sibii dokoloŋ gyoo Wurubuare gyoori keŋ man, kela nyi baa mo neŋ na n sia ala ka do boalaŋ keŋ ke bɛɛ yem ya ne man.

Nam ḥjon o ba yoo ne dudu

Luka 15:3-7

¹⁰ Keňte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, ε kɛɛ nideli nyi ε be kɛɛ balaŋ kewɔ baŋ bɔɔ lɛs maŋ di te bɔɔ yɔkɔse ba wose ḥgbɑ bia ne nyi be man ḥjolo yee walaŋ yakaate e ya. Mɛɛ yako ḥjon baa ε ke nyii nyiaa, mena balaŋ kewɔ dana Wurubuare kpilala baŋ ba seŋɛɛ me kya Wurubuare ḥjon o kyaadido ne siaman, bɛɛ fane fa wɔ debaŋ kamasɛ.

¹¹ Maŋ Deniwalaŋ Bu ḥjon kɔŋjae me kaa lɛs baŋ bɔɔ yoo Wurubuare gbeɛ man ne nyee.

¹² Keňte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, sena te ε na gyuen lee nombia keŋja man? Akpaa ḥjolo dana namense sɔŋonoŋ (100) te be man dokolon da yoo na woŋ te o ne yee? O be gyae waa tina sɔŋonaara na kufu kadaale (99) baŋ yela bulu dɔɔ botɔɔ, na waa ta kɛo ḥjon o ba yoo ne kaboena waa naa e yee?

¹³ Ampaŋ yaa mɛɛ yako ḥjon nyi akpaa o naa e na, o sia na gye o dɔɔ nideli kela sɔŋonaara na kufu kadaale baŋ be ta yoo ya ne.

¹⁴ Mena mɔ te ε kya ḥjon o kyaadido ne, bɛɛ gyae nyi balaŋ baŋ bɔɔ lɛs maŋ di nε, be man ḥjolo dɛɛ yo ya.

*Mena kej emeε na n dɔɔ
ŋon o be yee neŋ dukum ne ε
ke kyaa*

¹⁵ Kejte Yesu besewo yako wɔ nyiaa, akpaa n dɔɔ Kristo baale de yee neŋ nombiikum na, gyu o gyan na n kaa boose e. Mɔna yela ka ke yee emeε na e ε bala nombia. Akpaa o nyii neŋ na, n te tale baa besena e kɔŋ gbeε kpaakpaate dɔɔ.

¹⁶ Mɔna nyi akpaa o te nyii neŋ ya na, mo Kristo baale dokolon yaa balan bala kpu na n wose na ε ke gyu o gyan. Kei gyae ke yela n ke nyij adansεetena bala yaa batooro nombia ɣenaŋ man, ɣgba mena kej Wurubuarε nombia ne yako ne.

¹⁷ Akpaa o bεε o te nyii ɣon ya ne, kenaŋ na baake e n tebia Kristotena dikpii kej gyan. Te akpaa o bεε o te nyii baŋ mɔ ya ne, kenaŋ na kεε e nyi o yee walan ɣon o ba gyeŋ Wurubuarε ya, yaa o yee dukumyεere e.

¹⁸ "Ampaŋ yaa mεε yako ɣon ε ke nyii nyiaa, kpene kamase kej ε gyro ke dowoe tεεle kei dɔɔ ne, na ba te gyro ke dowoe adido, te kpene kamase kej ε booli ke tεεle kei dɔɔ ne, na ba te booli ke adido mɔ."

¹⁹ "Te mεε yako ɣon baa bela nyiaa, kpene kamase kej ε man balaŋ bala de yee nɔɔdokolon seŋ ke dɔɔ fane tεεle kei dɔɔ na, me kya ɣon o kyaa adido ne waa yee ke fa ɣon."

²⁰ Nawolo nyi botɔɔ kej balan bala yaa balan ba-

tooro de gyanee ma yele man na, me kpuε na wɔ.

*Betabοŋmon te kaboen
nyi baa mo walaŋ dukum
kyee e*

²¹ Kejte Pita kɔŋawo Yesu gyan kaa boose e nyiaa, "Me Gbenγyoo, betabοŋmon te me dɔɔ de yee nombiikum me dɔɔ na te maa mo kyee e? Maa mo kyee e betabonyetooro?"

²² Kejte Yesu tiranc fa e nyiaa, "Koa, na betabonyetooro ya, mɔna betabosoŋotooro na kufu akpeŋ nyetooro (70 x 7)."

²³ Kejte o yako wɔ nyiaa, "Nne te Wurubuarε gyoori kej doo. Ke yee ɣgba gyro ɣon o ne gyae nyi ɣon na o tewulee ke kyaa, na baa kεε koma ɣan be dana e ne.

²⁴ Be ka beta fiasεε bεε gyro ne man ne, te ba moo tobaale ɣon o dana e kom kɔba na nsendee ya ne kɔna e.

²⁵ Kej tobaale ɣon te nyij kɔba kej waa tɔ ya dɔɔ ne, o gbenγyoo ɣon yako wɔ nyi baa mo ɣon na o wεele na o bia na wa abɔɔ ɣan pou o dana ne ke yɔɔ, na baa mo kaa tɔ kom kej.

²⁶ Kejte o tobaale ɣon tisiwɔ buŋ o nawɔɔ tεε waase e nyiaa, 'Nyij konɔɔ fa man, maa tɔ neŋ kom kej pou.'

²⁷ Botɔɔ te o nombia yee o gbenγyoo ɣon waraŋase, te o moo kom kej pou kyee e te o tina e yela nyi waa ta.

²⁸ Mɔna mena tobaale ɣonaŋ ka lee botɔɔ ne, o ke

gyanee na o dco nolo non
o dana e kom bii daale ne.
Botco te tobaale non lco
kyan o dco non woye man te
o yako e nyiaa, 'To maj ma
kom kej pou n dana maj
ne?'

²⁹ Kejte o dco non mo
tisiwo buj o cawao tses
waase e nyiaa, 'Me dco nyi
konco fa maj maa to nej n
kom kej pou.'

³⁰ Mona tobaale non bee,
te o yela ba moo o dco non
keto deni nyi waa doo botco,
kelii debaj kej waa to e
kom kej pou.

³¹ Tewulee akan baj kena
mena ne takaa wo nideli,
kejte be gyuuwo ke tolue
nombia jan pou fa be
gbenyoo non.

³² Botco te be gbenyoo
non baake tobaale non te
o yako e nyiaa, 'N yee
walaikum non e. Nyan
waase maj te ma moo n kom
kej n dana maj ne pou kyee
nej.'

³³ Woj dco te nyan mo n
te wii n dco non warajase,
ngba mena kej maj be wii
nej ne ya?'

³⁴ Mena dco o gbenyoo
non gyenja baj, te o yela ba
moo tobaale non keto deni
na waa naa diyem kelii de-
baj kej, non mo waa to
koma jan o dana e ne pou.

³⁵ Mena dco emee baj e
ta mo e tebia nombiakume
kyee wo lee e koncose man
ya ne, mena te me kya non o
kyaa adido ne waa yee non.'

Yesu kawola lee yale
kebees wose man

¹ Yesu kekolosi nombia
kejte pou tan ne, o leewo
Galelia teele man gyu Gyu-
dia teele man, Gyocdan boo
kej dingyi.

² Balaq burum sila e gyu
botco te o kyco wa be
kawees pou.

³ Kejte Farasiitena baale
kojawa be kaa teese o
nooman te be boose e nyiaa,
"Da mmaraa ne fa daa gbees
nyi nolo waa tale bee o weele
lee nombii kamase dco?"

⁴ Kejte Yesu tiranco fa wo
nyiaa, "E te kala ta Wu-
rubuare nombia amarasee
see jan nyi, lee kewalaq kej
na, Wurubuare yee alo na
baale bo,

⁵ te o yakow o nyiaa, 'Lee
kei dco ne baale waa tina o
kyo na o naa yela, na waa
mo o wose mataa na o weele,
na be balaq bala ka bese
walaq dokolon yee?'

⁶ Mena dco be ta tekaa
yee balaq bala bela ya, mona
be ta bese walaq dokolon.
Mena dco kpene kej Wu-
rubuare ba mo bom yee ke
dokolon ne, nolo na nolo na
kpase ke man ya."

⁷ Kejte Farasiitena baj
boose Yesu nyiaa, "Nyi ak-
paa mena te doo na, weera
doo te de naana Mosesi yee
mmaraa see nyi, baale waa
tale amarase yale kebees
tone fa o weele na waa bee
e?"

⁸ Botco te Yesu tiranco fa
wo nyiaa, "E koncoyun
te de naana Mosesi fa non
mena gbees kenaq. Mona

lee kewalanj keŋ na, be doo mena ya.

⁹ Mena dɔɔ mɛɛ yako ḥon baa nyiaa, nyi akpaa na alo lee o baale wɔle bo ya, te o baale de bɛɛ e gyu ke yala alo wɔle nɛ, Wurubuare siaman na ɔtenate gyae ḥolo wɛɛle baa.”

¹⁰ Keŋte Yesu kaseela banj yako e nyiaa, “Nyi akpaa nne te yale wose man nombia doo na, kenaŋ na walaj te yale koranj ya na dei.”

¹¹ Keŋte Yesu yako wɔnyiaa, “Nombia ḥjan mɛɛ yako ḥon nɛ, na walaj kamase ne gyae la waa tale lɛɛ ḥja do ya, gyisɛ balaj banj Wurubuare ba mo mena bɛrɛs kenaŋ boele wɔ nɛ baagenj.

¹² Balaŋ baale kyaa keŋ nyi bɔɔ gyae baa tale yala ala ya, nawolo nyi mena te ba lola wɔ. Balaŋ baale mɔ dɔɔ, balaŋ yɛɛ na wɔ keŋ nyi bɔɔ gyae baa tale yala ala ya. Balaŋ baale mɔ dɔɔ, Wurubuare gyoori keŋ dɔɔ te banj gbagba bɛɛwɔ nyi bɔɔ yale ya. Walaj kamase ḥon waa tale lɛɛ nombia keŋa do na, waa lɛɛ ḥja do.”

*Yesu ke hiraa bia
Maake 10:13-16; Luka 18:15-17*

¹³ Keŋte balaŋ baale moo bia kɔŋ Yesu gyaŋ nyi waa mo o nyiŋmaa gyakaa be dɔɔ na waa fane fa wɔ. Mona o kaseela banj kena mena nɛ, be ḥmanyaŋ balaj banj.

¹⁴ Yesu kena mena nɛ o yako wɔ nyiaa, “E yela bia

baŋ ke kɔŋ me gyaŋ. E na tɔ wɔ gbɛɛ ya, nawolo nyi Wurubuare gyoori keŋ yɛɛ balaj banj bɛɛ yɔkɔse ba wose ḥgba bia kewɔ dinɔɔ nɛ wui.”

¹⁵ Yesu ka mo o nyiŋmaa gyakaa bia banj dɔɔ taŋ nɛ, te o leewɔ botɔɔ laŋ.

*Kɔbate ḥolo wose man nombia
Maake 10:17-31; Luka 18:18-30*

¹⁶ Wee daale nɛ tobaale ḥolo kaa bɔɔse Yesu nyiaa, “De Gben̄gyoo, woŋ deeli yaa maa yɛɛ na maa nyiŋ nyeedoŋ kekpaa keŋ?”

¹⁷ Botɔɔ te Yesu bɔɔse e nyiaa, “Weera te n ne bɔɔse maŋ lee deeli keyɛɛ wose man. Wurubuare waageŋ dei la. Mena dɔɔ nyi akpaa n ne gyae n ke nyiŋ nyeedoŋ kekpaa keŋ nɛ, kenaŋ na kabona nyi nya di Wurubuare mmaraase ḥjan dɔɔ.”

¹⁸ Botɔɔ te tobaale ḥon bɔɔse Yesu nyiaa, “Mmaraase ḥjem?” Keŋte Yesu tirano fa e nyiaa, “Na ko walaj ya, na lee n wɛɛle yaa n baale wɔle ya, na ḥmɛɛle ya, na kara n dɔɔ cuŋ ya.

¹⁹ Bu n kya na n naa, na n ke gyae n tebia ḥgba mena keŋ n ne gyae nyaŋ gbagba n wose nɛ.”

²⁰ Keŋte tobaale ḥon yakowɔ nyiaa, “Me wulaa mee di mmaraase keŋa pou dɔɔ. Woŋ kaa la nyi maa yɛɛ bela?”

²¹ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Nyi akpaa n ne gyae

n ke de kelii ɔto na, gyu ke yɔɔ nya abɔɔ ḥjan pou n dana ne, na n ka mo kɔba kej kpelεs ayematenε na n ke kɔŋ kaa sila maŋ. N yεε mena na, n ke nyiŋ abɔɔ kpaakpaa see n wose Wurubuare gyaŋ adido."

²² Tobaale ḥjon ke nyii nombia keŋa ne, o moo waraŋase lee botɔɔ nawolo nyi o dana kɔba na nsendee ya.

²³ Keŋte Yesu yako o kaseela baŋ nyiaa, "Mεε yako ḥjon ε ke nyii nyiaa, gyae ke yεε doŋ fa baŋ be dana kɔba ne nyi baa gyoo Wurubuare gyoori kej man.

²⁴ Mεε yako ḥjon bela nyiaa, gyae ke yεε doŋ fa baŋ be dana kɔba ne nyi baa gyoo Wurubuare gyoori kej man, kela nyi kurumoo ka gyoo ḥnarale bɔɔ man lee."

²⁵ Yesu kaseela baŋ ke nyii nombia keŋa ne doo be noɔ te be bɔɔse e nyiaa, "Nyi nnε te doo na, amote ne gyae la waa nyiŋ nyekelεs baa?"

²⁶ Keŋte Yesu kεε wɔ te o yako wɔ nyiaa, "Denibalaŋ gyaŋ na ḥjolo be tale yεε nombii kei ya, mɔna kpene kamase be kyaa kej Wurubuare be tale yεε ya."

²⁷ Botɔɔ te Pita bɔɔse Yesu nyiaa, "De Gben̄gyoo! Daa dɔɔ de te tina kpene kamase kej de dana ne yela, te de dɔŋεs de silana neŋ. Woŋ yaa dee nyiŋ baa?"

²⁸ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, "Ampaŋ yaa mεε yako ḥjon ε ke nyii nyiaa, debaŋ kej kpene kamase de kaa

bese wɔle te maŋ Deniwalaj Bu ḥjon de kyaa me gyrooro gbeli kej dɔɔ me gyroorobiiri man ne, εmεε baŋ ε be sila maŋ ne ε ke kyaa gyrooro gbεlεs kufu ala dɔɔ, na ε ke di Iseraetena akpaŋalaŋse kufu ala ḥjan balaŋ nombia.

²⁹ Te ε man walaŋ kamase ḥjon o be tina o dekpaŋalaŋ yaa o naabia yaa o deesina, yaa o kya yaa o naa yaa o bia yaa o tεelesε yela lee maŋ dɔɔ ne, waa bese nyiŋ ḥja akpeŋ sɔŋonoŋ (100) kpu, na waa bese nyiŋ nyeedoŋ kekpaa kej mɔ.

³⁰ Mɔna balaŋ burum baŋ be yεε siamantenawɔ ne, baa kaa bese wɔle nyibaŋ, na balaŋ burum baŋ be yεε wɔle nyibaŋwɔ ne kaa bese siamantena."

20

Tomyεεra baale dudu

¹ Keŋte Yesu gyɔɔ dudu lese nombia ḥjan o be yako ne man wola wɔ nyiaa, "Wurubuare gyoori kej yεε ḥgba wɔɔfarale ḥjon, o ba koro nebo nebo fuu gyu o ne gyae paasetena na be kaa yεε tom o wɔɔman ne."

² Balee ḥjon na paasetena baŋ pou ke sεε wee dokolon koya dɔɔ ne, o moo wɔ gyu o wɔɔ kej man nyi ba ke yεε tom.

³ Kegyɔ debaŋ kadaale ne, o leewɔ gyu abɔntere man te o kenaatewulee baale mɔ seŋεs yakaa bɔɔ ne yεε kolo ya.

⁴ Keŋte o yako wɔ nyiaa 'Emεε mɔ ε gyu me wɔɔ kej

man ke yee tom. Maa to non kom kej kaboena nyi maa to non ne."

⁵ Mena dco bañ mo gyuuwɔ o wɔc kej man. Weese ka sej dæs, na o ke gæsæs ne, o besewɔ ka mo balaj gyu o wɔc kej man bela.

⁶ Ke lii balinɔ weese n̄gba debaj anoj ne, o besewɔ gyu kena balaj baale mo sejæs yakaa. Kenje o bɔcse wɔ nyiaa, "Weera te gyeñ rou ε sejæs kebo yakaa ε bæs yee kolo ya?"

⁷ Kenje balaj bañ tiranɔ nyiaa, "Nawolo nyi n̄olo te fa daa tom dæs yee ya." Botoɔ te balee non yako wɔ nyiaa, "Kenaj na εmæs mo ε gyu ke yee tom me wɔcman."

⁸ Ke lii balinɔ ne, wɔcet e non yako o tewulæs bañ man kegyia non nyiaa, "Baake paasetena bañ na n ke to wɔ kom. Taŋgbæs to bañ bɔc wɔle gyu wɔc kej man ne kom, pəna n kaa to bañ bɔc taŋgbæs gyu ne."

⁹ Balaj bañ bɔc dco wɔle gyu wɔc kej man balinɔ weese ne kɔŋawɔ, te be tɔc wɔ kom n̄gba mena kej wɔcet e non be yako nyi wa a to gyaŋba nyibaŋ bañ ne.

¹⁰ Mena dco bañ bɔc taŋgbæs gyu wɔc kej man lee nebo nebo ne kɔŋawɔ na, ba agyueñ yena nyi bañ baa nyiñ kela be tebia bañ. Mɔna be tɔc bañ mo man walañ kamase kom n̄gba wɔle nyibaŋ bañ ne.

¹¹ Ba ke lεs be kɔbase tan ne, be fiasæs bæs kolosi tia

wɔcet e non nyiaa,

¹² "Balaj kewɔ bañ bɔc kɔŋ wɔle wɔle kei ne, yee tom bo debaj dokoloŋ kooŋ. Mɔna daa dco da sejawɔ weese kpalala kei man leenaj nebo kaa lii balinɔ kei. Kenaj wɔle koraj na, n besewɔ tɔ de popou kom kyεskeyeε."

¹³ Botoɔ te wɔcet e non tiranɔ fa be man n̄olo nyiaa, "Me gyoo, me ta n̄ere nej do ya na. N̄gba daa na nej kolosiwɔ see nyi n yee tom wee dibiliŋ na, nne te maa to nej kom.

¹⁴ Mo n kɔba na n ke ta gyu n dæs. Maŋ gbagba gyae la nyi maa to bañ bɔc dco wɔle kɔŋ ne kom n̄gba mena kej tɔc to nej ne.

¹⁵ Me dana gbæs kej nyi maa mo maŋ gbagba me kɔba yee kpene kej tæs gyae. Kej me dana wɔe dco te na wee nej ne?"

¹⁶ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Mena mɔ te wɔle nyibaŋ baa kaa bese gyaŋba nyibaŋ, na gyaŋba nyibaŋ mɔ kaa bese wɔle nyibaŋ."

Yesu ka bese kolosi lee o yeñ wose man

Maake 10:32-34; Luka 18:31-34

¹⁷ Wee daale Yesu kee gyu Gyerusalem donɔc man ne, o baake o kaseela kufu bala bañ lee yenañ te o yako wɔ nyiaa,

¹⁸ "Dee gyu Gyerusalem donɔc man baa. Baa lese maŋ Deniwalaj Bu non fa Wurubuarε saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wola

baŋ, na baa di me nombia bu maŋ fɔɔ nyi baa ko maŋ.

¹⁹ Baa mo maŋ do balan baŋ ba te yee Gyudate-nawɔ ya ne nyijmaa man na baa kulu maŋ, na baa tuku maŋ na baa gyɔ maŋ sakaa ḥraŋdaŋ dɔɔ na maa yen. Mɔna weeya atoorote na, Wurubuarɛ waa gyuusu maŋ lee yen man."

*Sebedeo bia
Maake 10:35-45*

²⁰ Kejte Sebedeo bia, Gyemisi na Gyɔn be naa moo wɔ kɔŋ Yesu gyar te ɔ buŋawɔ ɔ nawɔ tɛe sola e nyi waa kyc e na nombii daale.

²¹ Kejte Yesu bɔɔse e nyiaa, "Woŋ te n ne gyae nyi maa yee fa neŋ?" Te alo ɔnon tiranɔɔ fa Yesu nyiaa, "Mɛɛ gyae nyi n ke fa me bia bala kewɔ gbɛɛ, na ɔnolo ke kyaa n dunoluŋ dɔɔ, na ɔnolo mo ke kyaa n demena dɔɔ n gyoori keŋ man."

²² Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "ɛ ba gyeŋ kpene ɛ na solo ne ya. ɛ ke tale naa diyem keŋ maa naa ne?" Kejte be tiranɔɔ fa e nyi, "Ayi, dɛɛ tale."

²³ Te Yesu yako wɔ nyiaa, "ɛ ke tale naa diyem keŋ maa naa ne, mɔna moɔ taŋ doŋ keŋ maa lese walaŋ ɔnon waa kyaa ma dunoluŋ yaa ma demena dɔɔ ya. Mena akyae se keŋ doe fa balan baŋ me kya gbagba be desina see wɔ ne."

²⁴ Yesu kaseela kufu akan baŋ ke nyii mena nom-

bia keŋa ne, ba gyeŋa baŋ Gyemisi na Gyɔn dɔɔ.

²⁵ Botɔɔ te Yesu baake ɔ kaseela baŋ pou yilaa te ɔ yako wɔ nyiaa, "ɛ gyeŋ nyi teele kei dɔɔ gyooneŋ ne di gyoori bo be balan dɔɔ, te be kegyiise baŋ mo dana doŋ be dɔɔ.

²⁶ Mɔna emee dɔɔ, na mena te kabona nyi dɛɛ doo ɛ man ya. ɛ man walaŋ kamase ɔne gyae nyi waa bese ɛ kegyia ne, kabona nyi waa bese ɛ kegbetibii.

²⁷ Te ɛ man walaŋ kamase ɔne gyae nyi waa bese ɛ siamante ne, kabona nyi waa bese ɛ popou ɛ kegbetibii.

²⁸ Mena mo te maŋ Deni-walaŋ Bu ɔnon te kɔŋ nyi balan baa som maŋ ya, mɔna me kɔŋiae me kaa som balaŋ, na maa yen lɛɛ balan burum nyee."

*Yesu kekyɔ siayelɛesatena
bala baale*

*Maake 10:46-52; Luka
18:35-43*

²⁹ Yesu na ɔ kaseela baŋ keɛ lee Gyeriko donɔɔ man ne, balan burum sila wɔ.

³⁰ Na siayelɛesatena bala baale kyaa gbɛɛnaa nɔɔman botɔɔ. Be ke nyii nyi Yesu ne laja laa ne, be gyinnaa be nɔɔ baake nyiaa "De Gbeŋgyoo, gyoo Defidi ɔ naanabii, wii de waranjase."

³¹ Kejte balan baŋ ɔmanyaŋ wɔ nyi baa wu be nɔɔ. Mɔna nɛnɛɛ gba te be desina fae yeesa nedon nyiaa, "De Gbeŋgyoo, gyoo

Defidi ɔ naanabii, wii de waraŋjase."

³² Botɔɔ te Yesu dɔɔwɔ seŋ te ɔ baake wɔ bɔose wɔ nyiaa, "Wor te ε ne gyae nyi maa yεs fa ɣon?"

³³ Keŋte be tiranɔɔ nyiaa, "De Gbeŋgyoo, dεs gyae de sia ke gyuusu."

³⁴ Botɔɔ te Yesu wii be waraŋjase, te ɔ moo ɔ nyiŋmaa tinaa be sia. Debokenaj man te be sia gyuuusuwɔ, te be sila Yesu lan.

21

Yesu kegyu Gyerusalɛm gyoorobiiri man

Maake 11:1-11; Luka 19:28-40; Gyɔn 12:12-19

¹ Yesu na ɔ kaseela ka be-naa Gyerusalɛm donɔɔ, te be kelii Bɛtifagi donɔɔ keŋ ke kyaa oliifi bula keŋ dɔɔ nε, ɔ kpila ɔ kaseela bala,

² te ɔ yako wɔ nyiaa, "Ε gyu donɔɔ keŋ kyaa ε siaman nε man. Ε gyoo ke man re nε, ε kena afurum kpaŋɛs na ɔ bu seŋɛs ɔ gyaj. Ε booli wɔ na ε ka mo wɔ kɔna maŋ.

³ Akpaa ɣolo de bɔose ɣon nombii daale nε, ε yako e nyiaa, 'De Gbeŋgyoo Yesu ne gyae na wɔ.' Ε yako mena nε, waa tina wɔ yela fa ɣon debokenaj man."

⁴ Mena nombia keŋja pou kɔŋawɔ mena, te yela Wurubuarɛ nombia aŋmaraseŋ see ɣan ɔ be tεs ɔ dekpeŋkpeŋgyɔɔre dɔɔ yako nε, kɔŋawɔ ampaŋ.

⁵ ɔ yakowɔ nyiaa,

"Ε yako Gyerusalɛmtena nyiaa,

'Ε kεs! Ε gyoo ne kɔŋ ε gyaj. ɔ te yɔkɔse ɔ wose, te ɔ kyaa afurum dɔɔ.

ɔ kyae afurum bu dɔɔ ɔ ne kɔŋ.'

⁶ Keŋte Yesu kaseela baŋ gyuuwɔ ke yεs ḥgba mena keŋ ɔ be yako wɔ nε.

⁷ Ba moo afurum ɣon na ɔ bu kɔŋ, te ba moo be kanyaŋse gyakaa be dɔɔ, te Yesu gyenjawɔ kyaa.

⁸ Balan̄ burum feles be kanyaŋse lɔ gbɛenaa keŋ man, te baale mɔ kεrɛs daase tombia na ḥe faarense lɔ gbɛenaa man fa e.

⁹ Balan̄ burum baŋ be dɔŋɛs Yesu siaman, na baŋ be dɔŋɛs ɔ wɔle nε pou fiasɛs bεs fae yeesa nyiaa,

"Gyoo Defidi ɔ naanabii, lεs daa!

ε fa dεs lese walaŋ ɣon ɔ ne kɔŋ de Gbeŋgyoo Wurubuarɛ yele man nε yele.

Wurubuarɛ ɣon n kyaa adido, lεs daa!"

¹⁰ Yesu ke kɔŋ kaa gyoo Gyerusalɛm donɔɔ man nε, donɔɔ keŋ pou siŋiwiŋ te be bɔose dɔŋa nyiaa, "Walaŋ wɔnti yεna kei?"

¹¹ Keŋte balan̄ baŋ tiranɔɔ nyiaa, "Kei yεna Yesu, Wurubuarɛ dekpeŋkpeŋgyɔɔre ɣon ɔ ba lee Nasarete donɔɔ keŋ ke kyaa Galelia teɛle man nε."

*Yesu kegegi abccyccra
Wurubuare ɔsom deni dinaa
kej man*

*Maake 11:15-19; Luka
19:45-48; Gyoo 2:13-22*

12 Yesu gyuu Wurubuare ɔsom deni dinaa kej dekpanalaŋ man, te o kenaawɔ nyi balaŋ ne di kebu botɔɔ. Kejte o gegi balaŋ baŋ bεε ycc abcc na baŋ bεε lεe abcc botɔɔ ne pou. O besenaa balaŋ baŋ bεε yεεs kɔba ne tebuluse buŋii, te o tεesee balaŋ baŋ bεε ycc awuluŋna ne mɔ gbelεes lo.

13 Kejte o yako wɔ nyiaa, "Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ne yako daa nyiaa, Wurubuare kpa,

'Me deni gyae ke yεε botɔɔ
kej baa fane,'

mɔna εmεs ta besenaa
ke yεε ɿmεelatena
dεegyaŋee."

14 Siayelεesatena na ɔtakasese kɔŋawɔ o gyau Wurubuare ɔsom deni dinaa kej man botɔɔ, te o kycc wɔ be kawees pou.

15 Mɔna saese kegyiise na mmaraa wola baŋ kena gyakoloŋ nombia ɣan Yesu be yεε, na mena kej bia ne fae yeesa Wurubuare ɔsom deni dinaa kej man nyiaa, "Gyoo Defidi o naanabii lεe daa" ne, ba gyenja baŋ Yesu dɔɔ.

16 Kejte be boose Yesu nyiaa, "N ne nyii nombia ɣan bia baŋ ne yako?" Te Yesu tirancɔ fa wɔ nyiaa, "Ayi, mee nyii." Kejte o boose wɔ nyiaa, "ɛ te kala

ta na ε kena kpene kej Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ɣan ne yako ne yee? Ba te ɿmarase see nyiaa, 'Bia buruburu na kyokyoose te n lesewɔ see nyi baa lese n yele'

17 Kejte Yesu leewɔ be gyau donɔɔ kej man, te o gyauwɔ Bεtani donɔɔ man, te o doowɔ botɔɔ.

*Yesu ke falaa fiigi daŋ kej
Maake 11:12-14, 20-24*

18 Tεεs kena nebo nebo fuu kej Yesu ba bese o wɔle o ne kɔŋ Gyerusalem donɔɔ man ne, na tanam na ko e.

19 Botɔɔ te o naa fiigi daŋ daale seŋεs gbeεnaa nɔɔman, te o kpasewɔ gyu ke tεε nyi mberem waa nyij ke bia ɣaale di. Mɔna o te nyij bii dokoloŋ na dokoloŋ ya. Ke yεε faarense wolowolo bo. Botɔɔ te Yesu falaa daŋ kenaŋ nyiaa, "N be gyae n ka tekaa se bii na bii bela ya." Debokenaŋ man te fiigi daŋ kej botowɔ.

20 O kaseela baŋ kena mena ne, doo be nɔɔ te be boose e nyiaa, "Kɔŋaa sena te fiigi daŋ kej botowɔ karatetee dokoloŋ mena?"

21 Kejte Yesu yako wɔ nyiaa, "Mεε yako ɣon ε ke nyii nyiaa, akpaa ε lεe maŋ di nideli te ε te lεe aŋmaareŋ ya ne, na kpene kej be kɔŋ fiigi daŋ kei dɔɔ ne kaagen te ε ke tale yεε ya. Mɔna ε ke tale yako bula kei koran̄ nyiaa, 'Koro ke yala εpo man' te ke gyae ke kɔŋ mena.

²² Nyi akpaa ε lεs man di ne, kpene kamase keŋ ε ke fane bɔose Wurubuare ne, ε nyiŋmaa gyae ke kaŋ ke."

*Ba ke bɔose Yesu ε doŋ wose man nombia
Maake 11:27-33; Luka 20:1-8*

²³ Keŋte Yesu besewo kɔŋ Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man, te ε kεs wola wɔ Wurubuare nombia ḥan ne, saese kegyiise na doŋo kegyiise kɔŋawɔ ε gyan ke bɔose e nyiaa, "Doŋ woŋti yaa n dana n ne yee mena abɔɔ keŋa pou? Amote faa na neŋ mena doŋ kenaŋ?"

²⁴ Botɔɔ te Yesu tirano fa wɔ nyiaa, "Man mɔ ne gyae maa bɔose ḥon nombii dokoloŋ. Nyi akpaa ε tirano fa man ne kenaŋ na man mɔ maa wola ḥon doŋ keŋ me dana mes yee mena abɔɔ keŋa pou.

²⁵ Gyɔn Wurubuare loŋkeso keŋ ε be so balan ne, ka lee aleŋ? Ka lee Wurubuare gyan yaa balan gyan?" Botɔɔ te ba gyoo nombia ḥan man te be bɔose doŋa nyiaa, "Woŋ te dee yako? 'Akpa de yako nyi ka lee Wurubuare gyan na, waa bɔose daa nyi woŋ dɔɔ te da te lεs Gyɔn nombia ḥan di ya?"

²⁶ Te akpaa de yako nyi ka lee balan gyan na, dee yee balan burum kewo mɔ. Nawolo nyi be popou ne lεs di nideli nyi Gyɔn yee Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔɔre e."

²⁷ Mena dɔɔ be tirano fa Yesu nyiaa, "Dɔɔ gyeŋ ya." Keŋte Yesu mɔ yako wɔ nyiaa, "Akpaa mena na, man mɔ ba wola ḥon me doŋ keŋ da lee ya."

Bia bala baale wose man dudu

²⁸ Keŋte Yesu besewo gyo dudu fa wɔ nyiaa, "Balee ḥolo kyaawo keŋ ε dana bia baala bala. Wee daale ne, ε gyuu ε bu kegyia ḥon gyan ke yako e nyiaa, 'Me bu, mes gyae nyi gyeŋ n ke gyu me wɔɔman ke yee tom fa man.'

²⁹ Keŋte ε bu ḥon yako e nyiaa, mɔɔ gyae maa gyu ya, mɔna wɔle wɔle ne, ε kaa kyeekee wa agyuen te ε gyuuwɔ.

³⁰ Keŋte balee ḥon gyuuwɔ ε bu kemaasa ḥon gyan ke yako ḥon mɔ mena ke. ε bu kemaasa ḥon seewo nyi, 'Yoo taata me nyiwi, maa gyu,' mɔna ε te gyu ya.

³¹ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, ε wola man ya agyuen. Bia bala kewo man na, woŋti yeeна ε kya ḥon kegyaebii? Te balan baŋ tirano fae e nyiaa, 'Bu kegyia ḥon.' Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, 'Mes yako ḥon ε ke nyii nyiaa, lempoolera na kafontena te taŋbees ḥon bεs gyoo Wurubuare gyoori keŋ man.'

³² Nawolo nyi Gyɔn Wurubuare loŋsɔɔre ḥon kɔŋawɔ kaa wola ḥon gbees kpaakpaate keŋ ε ka mo, mɔna ε te lεs e di ya. Lempoolera na kafontena

baŋ dɔɔ, be lɛɛ e di. Kenaŋ wɔle ε kena mena koraŋ nε, ε te kyεεkee ya agyueŋ na ε ke lɛɛ e di ya."

Paasetena baale dudu

Maake 12:1-12; Luka 20:9-

19

³³ Kejte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Ε nyii dudu daale bela. Wɔofarale ηolo fara wɔɔ te ɔ duu daaseibia ηaale ηan ηe yee ηgba akutuse te bεε baake ηa nyi gerepo nε. ɔ dii abaa kilisi wɔɔ kej, te ɔ wula bɔɔ kej baa sara daaseibia ηan ke man na baa lese ηa lon lee ηe man nε. Te ɔ baŋa deni dɔɔloŋ dɔɔloŋ daale, kej walaj ke kyaα ke man na waa gyee wɔɔ kenaŋ. Te ɔ moo wɔɔ kej do paasetena baale nyiŋmaa man nyi baa kεε ke dɔɔ, te ɔ korowɔ laŋ gbeε.

³⁴ Debaŋ kelii nyi baa kɔ daaseibia ηan nε, ɔ kpila ɔ tewulεε gyu paasetena baŋ gyan nyi baa fa e ɔ wui nɔɔ.

³⁵ Botɔɔ te paasetena baŋ kyaŋa ɔ tewulεε baŋ, te be tuku ηolo te ba koo ηolo te be funji ηolo mɔ boyā.

³⁶ Kejte woɔte ηon besewɔ kpila ɔ tewulεε baŋ ba boe kela gyan̄gb̄a nyibāŋ baŋ gyu paasetena baŋ gyan̄, mɔna be yee baŋ mɔ mena ke.

³⁷ Kenaŋ wɔle nε, woɔte ηon kpila ηon gbagba ɔ bu te ɔ yakowɔ nyiaa, 'Mberem ηon na baa bu e.'

³⁸ Mɔna paasetena baŋ kena ɔ bu ηon nε be yako dɔŋa nyiaa, 'Kei yena bu ηon waa kaa di ɔ kya abɔɔ ηan.

Ε yela dεε ko e na abɔɔ ηan nafo, waa di ne ka bese de wui!'

³⁹ Mena dɔɔ be woɔnee e lee wɔɔ kej man ka ko.

⁴⁰ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, Mena cɔɔc wee kej woɔte ηon de kɔŋ na, wɔŋ te waa yee paasetena baŋ?"

⁴¹ Kejte be tiranɔɔ fa e nyiaa, "Waa koe mena balaŋ kumεε benaŋ pou, na waa mo wɔɔ kej do paasetena woɔles baŋ debaŋ de lii na, baa fa e ɔ wui nɔɔ ne nyiŋmaa man."

⁴² Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Ε te kala ta Wurubuarε nombia aŋmarasenε see ηan na ε kena kpene kej ne yako ne yee? Be aŋmarasewɔ see nyiaa,

'Boe kej deni mmaraa baŋ be bεε nε,

kej kaa bese na mokɔɔ kasee boe kej ne yeli deni kej ne yee don̄.

De Gbenygo Wurubuarε yee la te kɔŋawɔ mena, te ke yee kpene kej ke dana gyakoloŋ de siaman'

⁴³ Kejte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Mena dɔɔ mεε yako ηon ε ke nyii nyiaa, Wurubuarε waa leo ɔ gyroori kej lee ε gyan̄, na waa mo fa balaŋ baŋ baa yee ɔ kegyae-bii nε.

⁴⁴ Walaj kamase ε yale mena boe kei dɔɔ na, gyae ke keretii e kpetekpetekpete. Te nyaj walaj kamase ηon mɔ boe kej de yale n dɔɔ na, nyaj ke pεtεε."

⁴⁵ Saese kegyiise na Farasi-itenan banj ke nyii Yesu aduya kəŋa nə, ba gyeŋawə nyi ba wose man nombia yaa o ne yako.

⁴⁶ Mena dɔɔ be gyae gbees kenj baa mo kyan e, mɔna be yee balanj dikpii kenj. Nawolo nyi bɛɛ lɛɛ di nideli nyi Yesu yee Wurubuarɛ dekpeŋkpeŋgyɔɔre e.

22

*Alowɔle dudu
Luka 14:15-24*

¹ Yesu besewɔ kolosi fa balanj banj aduya man nyiaa,

² "Wurubuarɛ gyroori kenj yee ŋgba gyoo ɣon o ba do kesaa fa o bu ɣon o ba kpeo alo nə.

³ Kenjte o kpila o tewulɛɛ nyiaa, baa gyu ke baake balanj banj o be lo yele baake wɔ nə nyi baa kɔŋ na be kaa di, mɔna be bɛɛ ba te kɔŋ ya.

⁴ Mena dɔɔ o besewɔ kpila o tewulɛɛ wɔlɛɛ baale bela nyiaa, ε gyu ke yako balanj banj mɔɔ lo yele baake wɔ nə nyiaa, 'E kɔŋ, ma te taŋ kpene kamase. Be ta koe me nunkyue baala na me wonembia banj be dana nuj nə, te ba te yee kpene kamase mo taŋ. E kɔŋ alowɔle kenj tɛɛ na ε kaa di.'

⁵ Mɔna balanj banj o be lo yele baake nə ta mo o nombia ɣan yee kolo ya. Kei da koro na o te laŋ o wɔɔ, kei mo da koro na o te laŋ o tom man.

⁶ Balanj akaŋ banj kyaŋa gyoo ɣon tewulɛɛ banj, te be tuku wɔ te ba koe wɔ.

⁷ Mena dɔɔ gyoo ɣon gyeŋa banj nideli te o kpila o yoonoctena te be ka koe balanj banj bɔɔ koe o tewulɛɛ banj nə, te ba too be donɔɔ keŋ mo.

⁸ Kenjte gyoo ɣon baake o tewulɛɛ banj bɔɔ kaa nə te o yako wɔ nyiaa, 'Ba te saa ma alowɔle weenɛɛ ɣan taŋ, mɔna balanj banj mɔɔ lo yele baake wɔ nə, ba tekaboena nyi baa kɔŋ kaa di ya.

⁹ Mena dɔɔ ε ɣere gyoo donɔɔ keŋ abɔnterese man, na ε ke baake walaj kamase ɣon ε kena nə, nyi waa kɔŋ alowɔle kenj tɛɛ.'

¹⁰ Mena dɔɔ o tewulɛɛ banj gyroowɔ donɔɔ keŋ man te be baake balanj banj pou bɔɔ naa nə. Be baake balanj kpaakpaa nyibarŋ na balanj kumɛɛ pou, te balanj kaa wulu alowɔle dekpanjalaŋ keŋ man.

¹¹ Mɔna gyoo ɣon ke kɔŋ kaa gyoo dekpanjalaŋ keŋ man o kaa kɛɛ balanj banj pou bɔɔ baake nə, o naa baale ŋolo kyaa be man keŋ o ba doona alowɔletɛɛ kegba keŋ kaboenɛ nyi walaj kamase waa do nə ya.

¹² Kenjte gyoo ɣon bɔɔse e nyiaa, 'Me gyoo, sena te n yeeɛwɔ kɔŋ kɛbo keŋ n ba doona alowɔletɛɛ kegba ya?' Mɔna baale ɣon te tale tiranɔɔ fa e ya.

¹³ Botɔɔ te gyoo ɣon yako o tewulɛɛ banj nyi, 'E bake e o nyiŋmaase na o nawɔɔ, na ε ke fuŋ e leki ditintɛɛ man. Botɔɔ te waa kyaŋ o nyee wii na waa naa diyem nideli.'

¹⁴ Keñte Yesu yako wɔ nyiaa, Wurubuarɛ baake balan̄ burum, mɔna balan̄ kyomii te o lesewɔ lee be man."

Ba ke bɔɔse Yesu lee lempoo ketɔ wose man

Maake 12:13-17; Luka 20:20-26

¹⁵ Keñte Farasiitenā ban̄ korowɔ lee yenañ gyu ke bake Yesu nyeeman, mena keñ baa kaa teese o noɔman na baa mo ñon gbagba o noɔwoya kyan e.

¹⁶ Mena dɔɔ be kpila be kaseela ban̄ man baale kpu na gyoo Herode balan̄ gyu Yesu gyan. Keñte be yako e nyiaa, "De Gbenjyoo, da gyeñ nyi n nombia doo na ñe gbɛɛ, te n na wola balan̄ Wurubuarɛ gbɛeneñ kpaak-paa ñan bo na anokoare. Da gyeñ nyi ñolo be tale beo neñ ya, nawolo nyi n bɛɛ kɛɛ balan̄ siaman ya.

¹⁷ Mena dɔɔ yako daa nya agyueñ. Dei nyi dɛɛ tɔ lempoo fa Romantena gyoo dināa ñon, yaa de na tɔ ya?"

¹⁸ Mɔna Yesu kena ba agyueñ kumeeñ ñan ne o yako wɔ nyiaa, "Èmeeñ ban̄ e na beo e wose, woñ dɔɔ te e ne gyae e ka teese me noɔman.

¹⁹ E mo kɔbabii keñ e na mo tɔ lempoo ne kɔñ maa kɛɛ." Keñte ba moo kɔbabii keñ daale kɔna e.

²⁰ Keñte o bɔɔse wɔ nyiaa, "Amɔte nyee na o yele gyakaa la ke dɔɔ?"

²¹ Botɔɔ te be tirancɔ nyiaa, "Romantena gyoo dināa ñon." Mena dɔɔ Yesu yako wɔ nyiaa, "Mena na kpene keñ yee Gyoo dināa ñon wui na e mo fa e, te kpene keñ yee Wurubuarɛ mɔ wui na e mo fa e."

²² Be ke nyii Yesu noɔwoya keñja ne, doo be noɔ. Mena dɔɔ be lanjawɔ tina e yela.

Yesu kawola lee yeñ wɔle kefoñ wose man

Maake 12:18-27; Luka 20:27-40

²³ Mena wee kenañ ke ne, Sadukiitenā ban̄ bɛɛ yako nyi yeñ wɔle kefoñ be kyaa ya ne kɔñjawɔ Yesu gyan kaa bɔɔse e nyiaa,

²⁴ "De Gbenjyoo, de naana Mosesi ñamarase mmaraa kei fa daa nyi, akpaa ñolo da yem tina o weɛle yela te be ta lolo bia ya na, kabona nyi o naabu waa yala lialo ñon na baa lola bia o kegyia ñon yele man.

²⁵ Kɔñjawɔ nyi naa bia nyetoro baale kyaawɔ te kegyia ñon yala alo te o yeñjawɔ. Mɔna keñ be ta lola bia dɔɔ ya ne, te balate ñon mɔ yala alo ñon.

²⁶ O naabu balate na battorote mɔ yeñjawɔ yela alo ñon mena keñ be ta lola bia ya. Balañ nyetoro kewɔ pou yala alo kei te ba yekeewɔ, mɔna be man ñolo na alo ñon ta lolo ya.

²⁷ Kenaj wɔle ne, te alo ñon mɔ yeñjawɔ.

²⁸ Mena dɔɔ wee keñ Wurubuarɛ waa gyuusu balan̄

bañ pou bɔɔ yem ne lee
yen man na, baala nyetoro
kewɔ bañ bɔɔ yala alo kei
gyanee ne, be man woñti te
alo ñon waa yee o weele?"

²⁹ Keñte Yesu tirancɔ fa
wo nyiaa, "E ta yoo, nawolo
nyi ε ba gyeñ Wurubuare
nombia aŋmaraseñ see ñan
ya, te ε ba gyeñ Wurubuare
doñ mɔ ya.

³⁰ Nawolo nyi wee keñ Wurubuare waa gyuusu balan
lee yen man ne, baala be
gyae baa yala ya, te bɔɔ
gyae baa mo ala mɔ fa yale
ya. Be popou baa yee ñgba
Wurubuare kpilala bañ be
kyaa adido ne.

³¹ E te kala ta Wurubuare
nombia aŋmaraseñ see ñan,
na ε kena kpene keñ Wurubuare
be yako lee kefɔñ
lee yen man wose man nombia
yee? O yakowɔ nyiaa,

³² 'Mañ yena Aberaham na
Asiki na Gyekɔpo Wurubuare.'

Wurubuare te yee woya Wurubuare e ya,
mɔna o yee balan bañ
be kyaa na be sia ne
Wurubuare e."

³³ Balan dikpii keñ ke nyii
nombia keñ ne, o kawola
keñ doo be noɔ.

Mmaraa dinaate
Maake 12:28-34; Luka
10:25-28

³⁴ Farasiitená bañ ke nyii
nyi Yesu ta mo o nyansa
di Sadukiitená bañ doɔ ne,
be popou kaa gyaneewɔ debodokolon.

³⁵ Keñte be mañ ñolo ñon
o yee mmaraa wolale e ne,

kañjawɔ o kaa teese Yesu
nɔɔman te o bɔɔse e nyiaa,

³⁶ "De Gben̄gyoo, Wurubuare mmaraase ñan pou na,
woñti kela la?"

³⁷ Botɔɔ te Yesu tirancɔ fa
e nyiaa, "Mo n kɔɔ
pou na n wose pou na
nya agyueñ pou gyae n
Gben̄gyoo Wurubuare."

³⁸ Kei yena mmaraa siamante
na keñ ka kela ñe
popou.

³⁹ Alate keñ mɔ yee ñgba
gyangbate keñ ne. Keñ yena
nyi, 'Gyae n doɔ ñgba nyai
gbagba n wose ne.'

⁴⁰ Mosesi mmaraase ñan
pou na Wurubuare
akpenkpen̄gyɔɔra bañ pou
nombia ñan bɔɔ wolo ne,
señae mmaraase ala keñ
dɔɔ."

*Amote yena nyeeleere
Kristo ñon?*

Maake 12:35-37; Luka
20:41-44

⁴¹ Farasiitená bañ ke yila
debodokolon ne, Yesu bɔɔse
wɔ nyiaa,

⁴² "Sena te ε na gyueñ lee
nyeeleere ñon Wurubuare
be yako see nyi waa kɔñ ne
wose man? O yee amote
o naanabii e?" Keñte be
tirancɔ nyiaa, "O yee gyoo
Defidi o naanabii e."

⁴³ Keñte Yesu bɔɔse wɔ
nyiaa, "Akpaña mena na,
weera dɔɔ te Wurubuare
feliñ ñon yela gyoo Defidi
baake nyeeleere ñon Wurubuare
be yako see nyi waa
kɔñ ne nyi me 'Gben̄gyoo?'
Gyoo Defidi yakowɔ nyiaa,

44 'De Gbenjyoo Wurubuare ḥon yako me Gbenjyoo nyi, tisi kyaa me dunoluŋ dōo, kelii debaŋ kej maa mo n kɔlala ban do n tεε.'

45 Akpaa nyi gyoo Defidi baake nyeelεere ḥon nyi o 'Gbenjyoo' na, kenaŋ na sena te nyeelεere ḥon waa bese gyoo Defidi o naan-abii?"

46 Be man ḥolo te tale tirano fa Yesu ya. Te lee mena wee kenaŋ ne gyu mɔ na, ḥolo te tale gyc o konco bɔose e nombii daale bela ya.

23

Yesu kefaree o silala lee Gyudatena mmaraa wolala ban wose man

Maake 12:38-40; Luka 11:37-52; 20:45-47

1 Kejte Yesu kolosiwɔ fa balan dikpii kej na o kaseela ban nyiaa,

2 "Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena ban yena balan ban be dana gbεε nyii baa tale lese Wurubuare mmaraase ḥan man.

3 Mena dɔɔ kabona nyi yaa tei wɔ, na ε ke sila kpene kamase kej bεε wola ḥon ne. Mɔna ε na yεε kpene kej bεε yεε ne ya, nawolo nyi bɔɔ ne di be kawola kej dɔɔ ya.

4 Bεε bake kasolose ḥan kela balan ne yere wɔ, mɔna ban gbagba bεε sεε yεε kolo kyomii kyc wɔ na baa tale seele be kasolose ḥenaŋ ya.

5 Kpene kamase kej bεε yεε ne, bεε yεε bo na balan

ke nyiŋ naa wɔ. Wonembu tɔne adakaasebia ḥan bεε yεε te bεε ḥamarase Wurubuare nombia do ḥe man te bεε mo mataa be tirinɔɔse na be baamense dɔɔ ne, bee yeli be wui ḥan na keeree. Te ḥmeesεŋ ḥan bεε mo gbili ba kegba wurikyimse ḥan nɔɔsebia te ḥee wuluŋu ne, bee yeli be wui ne yεε dɔɔloŋ dɔɔloŋ.

6 Bεε gyae akyae kpaak-paa be dεegyanee di gyon, na Gyudatena osom denεs man.

7 Bεε gyae nyi balan ke buŋii do wɔ nɔɔ balan dεegyanee man, te bεε gyae mɔ nyi balan ke baake wɔ nyi 'Wolala.'

8 Mɔna εmεs dɔɔ, ε na yele baa baake ḥon nyi 'Wolala' ya, nawolo nyi ε popou dana wolale dokoloŋ kooŋ bo, te ε yεε walaŋ dokoloŋ mɔ biawɔ.

9 Te ε na baake ḥolo mɔ tεele kei dɔɔ nyi ε 'Kya' ya, nawolo nyi ε dana kya dokoloŋ kooŋ bo. ḥon yena ḥon o kyaa adido ne.

10 Mena ke te ε na yele baa baake ε man ḥolo nyi 'Siamante' ya, nawolo nyi ε dana siamante dokoloŋ bo. ḥon yena nyeelεere ḥon Wurubuare be yako see nyi waa kooŋ ne.

11 Walan ḥon o yεε kegyia ε ε man ne, waa bese ε kegbetibii.

12 Walan ḥon o gyina o wose adido na, Wurubuare waa yɔkɔse e, te ḥon o yɔkɔse o wose na, Wu-

rubuare waa gyina adido.

¹³ Εμες mmaraa wolala na Farasiitena banj ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε ne tɔ balanj gbeε nyi be na gyoo Wurubuare gyoori kej man ya. Εμες gbagba bεε gyoo ke man ya, mɔna banj bεε yεε kakyen baa gyoo ke man mɔ ne, ε bεε fa wɔ gbeε ya.

¹⁴ Εμες mmaraa wolala na Farasiitena banj ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε na beo liala leo ba abɔɔ ḥjan be dana ne. ε ne fane kyare na ε ka mo beo balanj nyi ε yεε balanj kpaakpraawɔ. Mena dɔɔ Wurubuare waa wɔŋj ε deñjela nideli kela walaŋ kamase.

¹⁵ Εμες mmaraa wolala na Farasiitena banj ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε na mo ερο dɔɔ, kila tεεle dɔɔ pou nyi ε ke nyiŋ walaŋ dokoloŋ na o kaa sila Wurubuare. Mɔna akpaa ε nyiŋ walaŋ ḥnonaŋ na, ε ne yeli o dinɔɔ na bese wɔlεε koranj kej nyi diyem kej waa naa boalanj man ne, kela εμες gbagba wui betabola.

¹⁶ Εμες siayelεesatena banj ε na wola balanj gbeε ne, ε laako nawolo nyi ε kpa akpaa ḥjolo de kaj Wurubuare osom deni dinaa kej ntam na ka te yεε kolo ya, mɔna akpaa ḥjolo de kaj kɔba yayam abɔɔ ḥjan doo Wurubuare osom deni dinaa kej man ntam na, kaboenia nyi waa di ntam kenaj dɔɔ.

¹⁷ Εμες siayelεesatena ayintena, wonjti kela na ke dɔɔ? Kɔba yayam abɔɔ ḥjan

yaa Wurubuare osom deni dinaa kej ne yele kɔba abɔɔ ḥjan na bese Wurubuare wui ne?

¹⁸ ε na bese yako nyi, akpaa ḥjolo de kaj Wurubuare kedeesa boe kej ntam na te yεε kolo ya, mɔna akpaa o kaj abɔɔ ḥjan gyakaa kedeesa boe kej dɔɔ ne ntam na, kaboenia nyi waa di ntam kej dɔɔ.

¹⁹ Εμες siayelεesatena, wonjti kela na ke dɔɔ? Abɔɔ ḥjan gyakaa kedeesa boe kej dɔɔ ne, yaa kedeesa boe kej ne yele kedeesa abɔɔ ḥjan na bese Wurubuare wui ne?

²⁰ Lee mena dɔɔ walaŋ kamasε ḥjon o kaj Wurubuare kedeesa boe kej ntam na, nawolo baa nyi o te kaj abɔɔ ḥjan pou gyakaa ke dɔɔ ne ntam.

²¹ Te walaŋ ḥjon o kaj Wurubuare osom deni dinaa kej ntam na, nawolo baa nyi o te kaj kej na Wurubuare ḥjon o kyaa ke man ne ntam.

²² Mena mɔ te walaŋ ḥjon o kaj adido ntam na, nawolo baa nyi o te kaj Wurubuare gyoorogbeli kej, na Wurubuare ḥjon o kyaa ke dɔɔ ne ntam.

²³ Εμες mmaraa wolala na Farasiitena banj ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε na mo ε wɔɔman abɔɔ buruburu gba kufu man dekpeŋ dokoloŋ fa Wurubuare, mɔna ε te tina kpene kej ne hia nyi yaa yεε mmaraa kej man ne yela. ε bee di nombia na ḥje gbeε ya, te ε bee wii balanj waranjase ya, te ε bee di anokoare mɔ

ya. Nafō kaboenā nyi yaa yee mena abōō kēja pou, na ε ka bese fa ε wōōman abōō buruburu ḥjan kufu man dekpenj dokoloj bela kpu.

²⁴ Εμες siayeléesatena ban ε dōj balaŋ siaman. ε ne tale kyōsee lese wonembia buruburu lee ε soloŋse man, mōna ε ne lilii wonembia dinaana.

²⁵ Εμες mmaraa wolala na Farasiitena ban ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε ne faafo ε leenōōse na ε nyefalεs wōle bo, mōna ḥje man dana ayimese. Nawolo nyi abōō ḥjan doo ḥje man nε, anibiri na doj te ε na mo ḥjere balaŋ leo ḥja.

²⁶ Εμες Farasiitena siayeléesatena, ε tanjbεs faafo ε leenōōse na ε nyefalεs ḥjan tōōman na, ḥje wōle mo gyae ka lee.

²⁷ Εμες mmaraa wolala na Farasiitena ban ε na beo ε wose, ε laako! Nawolo nyi ε yee ḥgba yebōōse ḥjan bōō mo kolo wolom gyilaa ḥje wōle na ke yee kyeo nε. Mōna ḥje tōōman na, denibalaŋ ḥjōō na ba wosenaane adales te wulu ḥje man.

²⁸ Mena ke te εμες mo doo. Balaŋ siaman na ε ne yee ε wose ḥgbā ε yee balaŋ kpaakpawō nε, mōna balaŋ kabeo na nombiakumεs te wulu ε konōōse man.

Yesu kekolosi lee dejele kewōj kej gyae ke kōj be dōō nε

²⁹ Εμες mmaraa wolala na Farasiitena ban ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε ne ma Wurubuarε

akpeŋkpeŋgyōōra na balaŋ baŋ be gbeεnej tenεs Wurubuarε siaman nε yebōōse nideli, na ḥja ke yee kyeo.

³⁰ Te ε ne yako nyi, ‘Daa dej kya la de naanaō debaŋ kej nε, nafō dej te kpuu na wō na baa koe Wurubuarε akpeŋkpeŋgyōōra baŋ ya.’

³¹ Mena dōō ε nōōwoya kēja nawola la nyi, ε te sεs nyi balaŋ ban bōō koe Wurubuarε akpeŋkpeŋgyōōra baŋ nε, ε yee be duuluŋ man balaŋwō.

³² ε betaas kyaŋ nombiakumεs ḥjan ε naanaō be yee nε man, na ε ke yee ḥja kelii sto.

³³ ε dana nombiakumεs ḥgbā doma nε. ε be gyae ε ke tale yeu lee Wurubuarε nyijmaa man, kej nyi o be bu ḥjon fōō na waa yela ε ka gyoo boalaŋ man ya.

³⁴ Μεs yako ḥjon baa ε ke nyii nyiaa, maa kpila Wurubuarε akpeŋkpeŋgyōōra na siakaralatenā na wolala ε gyanj. ε ka ko be man baale na ε ke gyōō be man baale ḥpanđaj dōō, na ε ke tuku be man baale yo ōōsom denes man na ε ke gegi wō na donōōse.

³⁵ Kej ε ba koe balaŋ ban be gbeεnej tenεs Wurubuarε siaman, lee Abele dōō kelii Berekia bu Sakaria ḥjon ε ba koo kedeesa boe kej na Wurubuarε ōōsom deni dinaa kej nsana nsana dōō nε, Wurubuarε waa wōj ε dejela nideli.

³⁶ Μεs yako ḥjon ε ke nyii nyiaa, kēja pou dejele

kewəŋ gyae ke kɔŋ emeɛs
gyen wee kei balaŋ dɔc.

*Mena kej Yesu ne gyae
Gyerusalem*

³⁷ O Gyerusaləmtena! O Gyerusaləmtena! Emeeɛs koona Wurubuare akpeŋkpeŋgyoɔra te ε funji balaŋ baŋ Wurubuare be kpilii ε gyaŋ nε boyo. Ma te yeeɛ kakyeŋ nyi maa yilaa ḥon do me tεs, ḥgba mena kej kegyim talabo ne feleɛs ε beŋkeleɛs wuu ε bia dɔc nε, mɔna ε te fa maŋ gbeɛs ya.

³⁸ Ε kεs, Wurubuare ta lese ε sia lee ε doncɔ kej dɔc. Ka seŋɛs bo yakaa.

³⁹ Mena dɔc mεs yako ḥon ε ke nyi nyiaa, ε be gyae ε ka tekaa naa maŋ bela ya, kelii debaŋ kej ε ke yako nyiaa ‘Walaj ḥon ε ne kɔŋ de Gbenyoo Wurubuare yele man nε, ḥon na nyebam.’ ”

24

Yesu kekolosi lee Wurubuare ɔsom deni dinaa kej kewɔlɛs wose man

Maake 3:1-13; Luka 21:5-19

¹ Yesu ka lee Wurubuare ɔsom deni dinaa kej man ε ne gyu nε, ε kaseela baŋ wɔŋja wa agyueŋ kɔŋ denɛs ḥan seŋɛs botɔc nε kyeo dɔc.

² Kejte ε tirancɔ fa wɔ nyiaa, “Ngbɑ ε ne naa abɔɔ kejna pou. Ampaŋ yaa mεs yako ḥon ε ke nyii nyiaa, baa tekerii ḥe popou lɔ kej nyi ε be gyae ε kena boe na boe gyakaa ke dɔc dɔc ya.”

³ Kejte Yesu gyuuwɔ ke kyaa oliifi bulu kej dɔc.

Botɔc te ε kaseela baŋ baagenj korowɔ gyu ε gyaŋ te be bɔɔse e nyiaa, “De Gbenyoo yako daa, debaŋ woŋti te kejna pou gyae ke kɔŋ. Woŋ te dεs mo gyeŋ nyi n kabese kɔŋ, na debaŋ Stomante kej ta benaa?”

⁴ Kejte Yesu tirancɔ fa wɔ nyiaa, “Ε kεs ε wose dɔc nideli kej nyi ḥolo ba beo ḥon ya.

⁵ Nawolo nyi balaŋ burum baa kɔŋ ma yele man, na be kaa mo ba wose nyi baŋ yena man nyelere ḥon, na baa beo balaŋ burum na baa yo gbeɛs.

⁶ Ε nyii yoo nombia na, ε na yele ε wɔe ke lɔ ḥon ya. Nawolo nyi kaboena nyi nombia kejna pou dεekɔŋ, mɔna kejna bεs wolo nyi oto kej te lii ya.

⁷ Teɛlese baa koro seŋ tia dɔŋja, na gyooneŋ mɔ ka koro seŋ tia dɔŋja. Tanam di-naa gyae ke yala, te teɛle mɔ gyae kewosi yenaase burum.

⁸ Kejna pou yeeɛ yaa ḥgba fulute kadoŋee kewalaŋ nε.

⁹ Lee maŋ dɔc balaŋ pou baa kɔla ḥon, na baa kyanjee ḥon na baa naase ḥon diyem na baa koe ḥon.

¹⁰ Debaŋ kenaŋ man te balaŋ burum baa tina maŋ kelɛedi yela. Baa kɔla dɔŋja, na baa lese dɔŋja fa.

¹¹ Akεrɛs akpeŋkpeŋgyoɔra baa kɔŋ, na be kaa beo balaŋ burum.

¹² Kej nombiakumɛs keyɛs gyae ka bo dɔc, balaŋ burum balaŋ kegyae nɔc gyae ke yɔkɔse.

¹³ Mōna walaŋ ḥon o yee kakyen seŋ keŋkeŋ kelii ḥoto na, Wurubuarε waa lęe o nyee.

¹⁴ Baa yako nombia kpaak-paa lee Wurubuarε gyoori keŋ wose man fa t̄eɛle kei d̄o balanç pou, na debiise pou balanç ke nyii, p̄ete ḥoto keŋ ke kɔŋ.

¹⁵ Akpaa ε naa mmusuo nombii Wurubuarε ōsom deni dinaa keŋ man, ḥgba mena keŋ Wurubuarε be t̄eɛ ō dekpeŋkpeŋgyɔɔre Daniel d̄o kolosi see lee ka wose man n̄e, na kaboenā nyi walaŋ kamassé ḥon waa kala mena n̄ɔ̄woya ḥenaŋ na, waa yee kakyen na waa nyii ḥe man nideli.

¹⁶ De kɔŋ mena na, balanç baŋ be kyaa Gyudia t̄eɛle man n̄e, baa yeu gyu bulase d̄o.

¹⁷ Nyi akpaa ḥolo kyaa ō deni nyee d̄o na, ō na tisi kɔŋ t̄eɛle man nyi ō kaa mo ō kolo ya.

¹⁸ Te akpaa ḥolo m̄o kyaa wɔ̄oman na, ō na bese gyu d̄es nyi ō kaa mo ō kegba ya.

¹⁹ Weeya ḥenaŋ man na, fulɛetena na talabose baa laako.

²⁰ Mena d̄o ε fane fa Wurubuarε nyi, ε keyeu wee kenaŋ na kɔŋ waaretεε yaa kefεεfowee ya.

²¹ Nawolo nyi debaŋ kenaŋ wui kayeyεε gyae ka bo kela ḥan pou be kɔŋ kaalaŋ, leenaŋ debaŋ keŋ Wurubuarε be yee t̄eɛle kei kaa lii gyen wee kei n̄e. Te kaale kenaŋ dinɔɔ be gyae

ka tekaa kɔŋ wee daale wee daale bela ya.

²² Mōna Wurubuarε taŋ wula kɔkee kayeyεε weeya keŋja. Na waa yee mena ya n̄e, nafo ḥolo na ḥolo be gyae waa ka ya. Mōna lee ō balanç baŋ ō ba lese see d̄o n̄e, te waa kɔkee weeya ḥenaŋ.

²³ Debaŋ kenaŋ de lii te ḥolo de yako ḥon nyi 'E kεε Kristo ḥon kyaa kεbo yaa ō kyaa yenāŋ daale na, ε na lęe ke di ya.'

²⁴ Nawolo nyi balanç baa dii akεrεε nyi baŋ yena maŋ Kristo ḥon, te baale m̄o baa dii akεrεε nyi be yee Wurubuarε akpeŋkpeŋgyɔɔrawo. Baa yee gyakoloŋ nombia na nombia dinaana, na akpaa be tale nyij gbeε koraj na, baa mo beo Wurubuarε balanç baŋ ō ba lese see n̄e.

²⁵ Mōna εmεs d̄o, me te wulaa yako ḥon nombia keŋja pena debaŋ keŋ ke kɔŋ.

²⁶ Mena d̄o akpaa ḥolo de yako ḥon nyi, ε kεε ō kyaa depampaa dinaa keŋ man na, ε na gyu botɔɔ ya. Te akpaa be yako ḥon nyi, ō te kɔŋ ō yos yenāŋ daale na, ε na lęe di.

²⁷ Nawolo nyi maŋ Deni-walaŋ Bu ḥon kekɔŋ gyae ke yee bo ḥgba mena keŋ ōga ne ḥmaale lee weese d̄εεle man, te balanç pou ne naa ke ō d̄εεyalae man n̄e.

²⁸ Botɔɔ keŋ kolo punta doo na, botɔɔ te bapεtεεna m̄o ne yilaa.

*Deniwalaŋ Bu ɻon kekɔŋ
Maake 13:24-31; Luka
21:25-33*

²⁹ Weeya ɻenaŋ man kaale keŋa pou wɔle nε, be gyae ke di weeya ala ya weese waa gyoo ditintεs, te gyaalanɔ mɔ be gyae waa wolose ya. Kyolobiise baa lee adido kaa yala. Te abɔɔ ɻan pou ɻe kyaa adido nε, gyae ke wosi.

³⁰ Debaŋ kenaj nε, balanj baa naa kolo adido keŋ gyae kawola nyi, maŋ Deniwalaŋ Bu ɻon kekɔŋ te lii. Te tεele kei dɔɔ balanj pou baa wii walanssa. Baa naa maŋ Deniwalaŋ Bu ɻon ta mo doŋ na gyoorobiiri lee ɻɔma man adido mεs kɔŋ.

³¹ Ba wola kabere dinaa keŋ na, maŋ Deniwalaŋ Bu ɻon maa kpila me kpilala lee adido kɔŋ tεele kei dɔɔ, na be kaa yilaa me balanj banj mɔɔ lese see nε lee tεele kei dɔɔ yenaase kamase.

³² Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, ε keε fiigi daŋ na ε ke kasee kolo lee ka wose man. Akpaa ε naa ɻɔba ke tombia da potee faarenje wɔlees nε, na ε gyeŋ nyi awuluntεs ta benaa.

³³ Mena mɔ te akpaa ε naa mena nombia keŋa pou ne kɔŋ na, ε gyeŋ nyi maŋ Deniwalaŋ Bu ɻon kekɔŋ ta benaa tanj.

³⁴ Ampaŋ yaa mεs yako ɻon nyi balanj banj be kyaa gyeŋ kei nε, be duuluŋ be gyae ke munu tanj ya, pete nombia keŋa kekɔŋ.

³⁵ Adido na tεele kei pou gyae ke gyu ɔto, mɔna me

nɔɔwoya dɔɔ ɻan gyae ke kyaa kekpaakekpa.

Nolo ba gyeŋ wee na debaŋ keŋ maa mo kɔŋ ya

³⁶ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, nolo ba gyeŋ wee na debaŋ keŋ keŋa pou gyae ke kɔŋ ya. Wurubuarɛ kpi-lala banj be kyaa adido, na maŋ Deniwalaŋ Bu ɻon koraj ba gyeŋ ya. Gyisε me kya ɻon ɔ kyaa adido nε waagen gyeŋa la.

³⁷ Mena keŋ be kɔŋ Nowa debaŋ keŋ nε, mena te maŋ Deniwalaŋ Bu ɻon mɔ kabese kɔŋ gyae ke yεs.

³⁸ Weeya ɻenaŋ man pete lon keŋ ke kɔŋ kaa wɔlees tεele nε, na balanj ne dii na bεs nyɔɔ. Baala ne yala ala na bεs mo ala mɔ fa yale, kelii wee keŋ Nowa ba gyoo adakaa dinaa keŋ man nε.

³⁹ Be ta gyeŋ kpene keŋ ne kɔŋ ya, kelii debaŋ keŋ lon be kaa waale kuu wɔ pou lan nε. Mena te maŋ Deniwalaŋ Bu ɻon ke kɔŋ gyae ke yεs.

⁴⁰ Debaŋ kenaj man na, baala bala baa kyaa wɔɔman bεs yεs tom. Wurubuarɛ waa mo nolo tina nolo yela.

⁴¹ Ala bala baa seŋ bεs naŋ abɔɔ. Wurubuarɛ waa mo nolo tina nolo yela.

⁴² Mena dɔɔ ε doo ε wose dɔɔ, nawolo nyi ε ba gyeŋ wee keŋ ε gbeŋgyoo ɻon waa kɔŋ ya.

⁴³ ε tɔɔse nyiaa, nyi dek-paŋalanje deŋ gyeŋ debaŋ keŋ ɻmεsɛlate waa kɔŋ kaa ɻmεsɛle e nε, nafo waa deke ɔ dekpaŋalan keŋ nyi

ημεεlate be nyij gbeεε kaa gyoo kuu wa abeo ya.

⁴⁴ Mena dco emeeε mō ε doo ε wose, nawolo nyi manj Deniwalanj Bu ηon mō maa kōj debaj kej ε loo be gyakaa ya.

⁴⁵ Kejte ɔ besewo bccse wō nyiaa, amote yεna tobaale ηon ɔ sia be kare te ε ne di ɔ gbengyoo mmaraase dco? Νon yεna tobaale ηon ɔ gbengyoo waa mo ɔ tebia akanj baj do ɔ nyijmaa man nyi waa kεs be dco, na waa fa wō weenee debaj kej kaboenā nε.

⁴⁶ Akpaa tobaale ηonaŋ sejεs ɔ tom man ɔ ne yεs ke nideli mena, te ɔ gbengyoo ηon de kōj kaa naa e na, ηon na nyebam.

⁴⁷ Mεε yako ηon ε ke nyii nyiaa, mena tobaale ηonaŋ ɔ gbengyoo waa mo wa abeo pou do e ɔ nyijmaa man nyi waa kεs ḥe dco.

⁴⁸ Mōna akpaa nyi tobaale ηonaŋ yεs tobaale kum e, te ɔ yεs wa agyueŋ nyi ɔ gbengyoo be gyae waa kōj bileŋ ya,

⁴⁹ te ɔ gyoo ɔ tebia akanj baj ketuku, te ηon na soloŋ nyɔora ne dii bεs nyɔna,

⁵⁰ ɔ gbengyoo ηon waa kaa lee ɔ dco wee kej ɔ loo be gyakaa ya nε.

⁵¹ ɔ gbengyoo ηon de kōj kaa naa e mena na, waa wōj ɔ dejele nideli na waa gegi e lee ɔ gyaj, na waa yela ɔ kaa kyaa balaŋ baj bεs beo ba wose nε gyaj. Botco te waa kyaj ɔ nyee wii na waa tao ɔ kela.”

25

Alebia kufu baale dudu

¹ Yesu besewo gyo dudu fa wō nyiaa, “Weeya ηenaŋ man na Wurubuarε gyoori kej gyae ke yεs ηgba, alebia kufu baj bcc koro mo be kanease be kaa gyanee na alowole baale nε.

² Be man banοj yεs ayiŋtenawo, te banοj mō yεs siakaralatenawo.

³ Ayiŋtena baj ka mo be kanease na, be ta gyem na baa mo nuŋse tela kpu na ηan doo be kanease man nε.

⁴ Mōna siakaralatena baj dco, baj moo nuŋ do porontiase man tela kpu na ηan doo be kanease man nε.

⁵ Alowole baale ηon te kōj bileŋ ya, mena dco alebia baj pou moowο bee dejeli te be doo dosorοj.

⁶ Ke lii tεs nsana nε te akelelee yalawo nyiaa, ‘Alowole baale ηon te kōj! ε lee kaa gyanee na e!’

⁷ Kejte alebia kufu baj pou korowο te be gyinaa be kanea ηmeesεj ηan.

⁸ Botco te ayiŋtena baj yako siakaralatena baj nyiaa, ‘De kanease na yekee, mena dco ε fa daa ε nuŋse ηan kyomii.’

⁹ Kejte siakaralatena baj yako wō nyiaa, ‘Koa de nuŋse ηan be gyae ka yee dεs fa ηon ya.’ Mena dco ε gyu donco man na ε kaa gyae ηaale lεs.

¹⁰ Mōna debaj kej ayiŋtena baj be lam be kaa lεs nuŋse ηan nε te alowole

baale ɳon kaa gyoowə. Alebia banɔŋ baŋ bɔɔ desina ba wose see ne, gyoowə alowɔle nɔɔkedi deni kej man, te be kyanja disim kej to.

¹¹ Kenaj wɔle te alebia akanj baŋ mɔ kɔŋawɔ kaa gyoo. Kejte be fae yeesa baake nyi, 'De Gbenjyoo toro daa.'

¹² Kejte alowɔle baale ɳon yako wɔ nyiaa, 'Mεε yako ɳon ε ke nyii nyiaa mɔɔ gyen ɳon ya.'

¹³ Botɔɔ te Yesu yako ɔ kaseela baŋ nyiaa, 'Ε doo ε wose dɔɔ nideli, nawolo nyi ε ba gyen wee yaa debaŋ kej man Deniwalan Bu ɳon maa bese kɔŋ ya.'

Tewulees batooro baale dudu

Luka 19:11-27

¹⁴ Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, "Debaŋ kenaj man na Wurubuarε gyoori kej gyae ke yεε ɳgba balee ɳon ɔ ne gyae waa gyu gbεε, te ɔ be baake ɔ tewulees te ɔ be kpεεes wa abɔɔ do wɔ be nyijmaa man ne.

¹⁵ ɔ faa walaj kamass ɳgba mena kej waa tale tela ne. ɔ faa ɳolo kɔba kakponse anoj (5,000) te ɔ faa ɳolo kakponse ala (2,000) te ɔ faa ɳolo mɔ kakpon dokolon (1,000). Kejte ɔ korowɔ laj ɔ gbεεs kej.

¹⁶ Tobaale ɳon ɔ be fa e kakponse anoj ne, korowɔ debokenaj man te ɔ moo kɔba kej ke yεε tom te ɔ

nyiŋa kakponse anoj kpu bela.

¹⁷ Mena mɔ te ɳon ɔ be fa e kakponse ala ne, nyiŋa kakponse ala bela kpu.

¹⁸ Mɔna tobaale ɳon bɔɔ fa e kakpon dokolon ne, korowɔ ke wula bɔɔ te ɔ moo ɔ gbenjyoo kɔba kej kewuu.

¹⁹ Be gbenjyoo ɳon kyaawɔ botɔɔ kyare pεete ɔ kɔŋawɔ. ɔ ke kɔŋ ne te ɔ baake ɔ tewulees baŋ gyanee nyi baa gyoo be kɔbase ɳan man.

²⁰ Tobaale ɳon ɔ be fa e kɔba kakponse anoj ne, moo kakponse kufu kɔŋ te ɔ yako ɔ gbenjyoo ɳon nyiaa, kεε kakponse anoj te n faa man mɔna me ta bese nyiŋ kakponse anoj kpu bela.

²¹ Kejte ɔ gbenjyoo ɳon yako e nyiaa, 'Ao baale kpaakpaa anokoarete, karaŋ na keyεε. N te di anokoare lee kyomii maa moo fa nej kei man, mena dɔɔ maa mo abɔɔ burum do n nyijmaa man. Kɔŋ na dee di gyoŋ kej mee dii ne.'

²² Tobaale ɳon ɔ be fa e kɔba kakponse ala ne mɔ kɔŋawɔ kaa yako e nyiaa, 'Me gbenjyoo, n faa man kakponse ala, mɔna me te nyiŋ kakponse ala kpu bela.'

²³ Kejte ɔ gbenjyoo ɳon yako e nyiaa, 'Tobaale kpaakpaa anokoarete, karaŋ na ke yεε. N te di anokoare lee kyomii maa moo fa nej kei man, mena dɔɔ maa mo abɔɔ burum do n nyijmaa man. Kɔŋ na dee di gyoŋ kej mee dii ne.'

24 Tobaale ɳon ɔ be fa e kakpoŋ dokoloŋ ne mɔ kɔŋawɔ te ɔ yako ɔ gbeŋgyoo ɳon nyiaa, 'Me gbeŋgyoo, ma gyen nyi n nombia dana doŋ te botɔɔ keŋ n te duu kolo mɔ ya ne, botɔɔ te n ne kɔɔ.

25 Me yee neŋ mena dɔɔ ma moo n kɔba keŋ ka weese bɔɔ man. Kεε, n kɔba yaa, lεs n woni.'

26 Keŋte ɔ gbeŋgyoo ɳon yako e nyiaa, 'N yεε tobaale kum na kebɔŋjalete e. N gyen nyi mεε kɔ abɔɔ botɔɔ keŋ me te duu ya, te mee yilaa abɔɔ botɔɔ keŋ ma te ɳmatee ya na,

27 weera n ta moo me kɔba ka see maŋ kɔba dεesee man ya. Nafo ma ke kɔŋ kei na, ɳgbɑ maa gyu ke lεs keŋ na ka loŋ. Keŋte ɔ yako ɔ tewulεε baŋ nyiaa,

28 ε leo kɔba keŋ lee ɔ gyen na ε ka mo kpu ɳon ɔ be nyiŋ kakpoŋse kufu ne.

29 Nawolo nyi walaŋ ɳon ɔ dana kolo na baa kpu e na waa nyiŋ burum, te ɳon ɔ be dana ya na, kyomii keŋ koran ɔ dana ne baa leo ke lee ɔ gyen.

30 Mena dɔɔ ε fuŋ tobaale ohuhoo kei ɳon ɔ be dana tɔnɔɔ ya ne leki ditințεe keŋ man. Botɔɔ te waa kyan ɔ nyee wii na waa tao ɔ kela.'

Nombia kedi otomante keŋ

31 Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Debaŋ keŋ maŋ Deniwalan Bu ɳon maa bese kɔŋ na, daa na Wurubuarɛ

kplala ne gyae la dεe kɔŋ. Maa kɔŋ me gyoorobiiri man kaa kyaa me gyooro gbeli keŋ dɔɔ.

32 Tεele kei balan pou baa kaa yilaa me gyan, na maa kpase be man akpeŋ ala ɳgbɑ mena keŋ wonembia keɛlere ne kpase asoose lee namense man ne.

33 Maa mo namense baŋ see me dunoluŋ dɔɔ, na maa mo asoose baŋ see ma de-mena dɔɔ.

34 Botɔɔ te maŋ gyoo ɳon maa yako baŋ be kyaa ma dunoluŋ dɔɔ ne nyiaa, 'Emεε baŋ me kya be hiraa ɳon. ε kɔŋ kaa kyaa Wurubuarɛ gyoori keŋ ɔ be wulaa desina see ɳon leenaŋ debaŋ keŋ ɔ be yεε tεele kei ne man.

35 Nawolo nyi debaŋ keŋ tanam na ko maŋ na, ε faa maŋ weenεε me diiwɔ. Debaŋ keŋ loŋboaneŋ na ko maŋ na ε faa maŋ loŋ me nyɔɔwɔ. Debaŋ keŋ me yεε ɳɔole e na, ε lεs maŋ gyu ya akpaŋalaŋse man,

36 debaŋ keŋ me dɔŋεε ditențeli na, ε faa maŋ abɔɔ ma doowɔ. Debaŋ keŋ mεε wee na ε kaa kεε me dɔɔ, debaŋ keŋ bɔɔ kyan maŋ ketɔ deni na, ε ka doo maŋ nɔɔ.'

37 Keŋte mena balan kewɔ baŋ be gbeɛneŋ tenεε Wurubuarɛ siaman ne, baa bɔɔse gyoo ɳon nyiaa, 'De gbeŋgyoo, woromɔ te de naa neŋ nyi tanam na ko neŋ te de faa neŋ weenεε, yaa loŋboaneŋ na ko neŋ te de faa neŋ loŋ n nyɔɔwɔ.

³⁸ Woromɔ te de naa neŋ nyi n yee ḥoole te de leɛ neŋ gyu da akpaŋalanse man, yaa n dɔŋɛɛ diteŋteli te de faa neŋ abɔɔ n doowɔ?

³⁹ Woromɔ te de naa neŋ nyi n na wee, yaa ba te kyan neŋ ketɔ deni te de kaa doo neŋ nɔɔ?

⁴⁰ Botɔɔ te maŋ gyoo ḥon maa tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, 'Ampaŋ yaa mɛɛ yako ḥon nyiaa, kpene kamase keŋ ε be yee fa me balan kewɔ man kemaasabii koran ya nɛ, na maŋ yaa ε bɛɛwɔ ε te yee fa ya.'

⁴¹ Botɔɔ te maa yako banj be kyaa ma demena dɔɔ nɛ nyiaa, 'E seŋ lee me gyan, emeɛ banj Wurubuarɛ be falaa ḥon nyi ya gyu ka gyoo boalan degyapaa keŋ ε be desina see fa ɔbɔnsam na ɔ kpilala banj nɛ man.

⁴² Nawolo nyi tanam koo maŋ na, ε te fa maŋ weenɛɛ ya, lon̄boaneŋ koo maŋ na ε te fa maŋ lon̄ ya.

⁴³ Debaŋ keŋ me yee ḥoole e na ε ta mo maŋ gyu ya akpaŋalanse man ya. Metɛɛwɔ diteŋteli na, ε te fa maŋ kolo maa do ya. Ma weewɔ mɔna ε te kaa do maŋ nɔɔ ya, te be kyanja maŋ ketɔ deni, mɔna ε te kaa do maŋ nɔɔ ya.'

⁴⁴ Botɔɔ te balan banj baa bɔɔse maŋ gyoo ḥon nyiaa, 'De gbeŋgyoo woromɔ te de naa neŋ nyi tanam na ko neŋ, yaa lon̄boaneŋ na ko neŋ, yaa n yee ḥoole e yaa n dɔŋ diteŋteli yaa n weewɔ yaa be kyanja neŋ ketɔ deni te da te kyo neŋ ya?'

⁴⁵ Keŋte maa tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, ampaŋ yaa mɛɛ yako ḥon ε ke nyii nyiaa, 'Kpene keŋ ε be bɛɛ ε te yee fa me balan kewɔ man kemaasabii koran ya nɛ, na maŋ yaa ε bɛɛwɔ ε te yee fa ya.'

⁴⁶ Botɔɔ te baa mo balan benaŋ gyu botɔɔ keŋ baa naa diyem kekpaakekpaa nɛ, mɔna balan banj be gbeɛneŋ tenɛɛ Wurubuarɛ siaman nɛ dɔɔ, baa nyiŋ nyeedoŋ kekpaakekpaa."

26

*Ba kebake Yesu nyeeman
Maake 14:1-2; Luka 22:1-2; Gyɔn 11:45-53*

¹ Yesu kawola abɔɔ keŋta pou taŋ nɛ, o yako o kaseela banj nyiaa,

² "Ngba ε gyeŋ nyi teka weeya ala na nyeekelɛɛwɛe kedi keŋ te lii. Debaŋ kenaŋ man te baa lese maŋ Deniwalan Bu ḥon fa na baa gyɔ maŋ sakaa ɔraŋdaŋ dɔɔ."

³ Debaŋ kenaŋ man te Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena kegyiise gyuuwɔ ke gyanjee saese pou kegyia Kaifase dekpaŋalan man.

⁴ Keŋte be bakewɔ nyi baa yo kyan Yesu na baa ko e.

⁵ Mɔna be yakowɔ nyi, "Tekaboena nyi dɛɛ ko e nyeekelɛɛwɛe kedi kei man ya, na mena ya na balan banj baa yela donɔɔ keŋ te sinji."

*Alo ɔolo ka mo nuŋ woli
Yesu Betani donɔɔ man
Maake 14:3-9; Luka 7:36-50; Gyɔn 12:1-8*

⁶ Kenaŋ wole na te Yesu gyuuwɔ Simɔn ɣon nafo c na wee kawee yayam ne dεs Beñani donɔc man.

⁷ C kekyaa botɔc ne, te alo ɣolo kɔñawɔ c gyaŋ na c dana nuŋ ofonofonte ken ke dana koyadoŋ ne porontia tɔc. Keñte o toosi nuŋ ken woli Yesu nyeeman.

⁸ C kaseela banj kena kpene ken alo ɣon be yεε ne, yεε wɔ banj te be yakowɔ nyiaa, "Weera dɔc te o ne wolee nuŋ kei mena."

⁹ "Nafo beŋ yɔc nuŋ kei na, baa nyiŋ kɔba burum na baa mo fa ayematena."

¹⁰ Na Yesu gyeŋ nombia ḥan bεε gyueŋ ne te o bɔose wɔ nyiaa, "Weera te ε ne kale na alo ɣon mena? Nombii kpaakpaa yaa o yεεwɔ fa maŋ ne.

¹¹ Ayematena dɔc be kyaa ε gyaŋ debaŋ kamase, mɔna maŋ dɔc mɔc gyae maa kyaa ε gyaŋ debaŋ kamase ya.

¹² Mena keŋ o be kyεekke nuŋ kei woli maŋ ne, kei nawolo baa nyi o te desina maŋ fa me kewuu.

¹³ Ampaŋ yaa mεε yako ɣon ε ke nyii nyiaa, tεele kei dɔc yenaŋ kamase keŋ baa kolosi Wurubuarε nombia kpaakpaa ḥan ne, baa yako alo kei nombii waa ayεenj kei na baa mo tɔose e."

Gyudase te sεε nyi waa lese Yesu fa

Maake 14:10-11; Luka 22:3-6

¹⁴ Kenaŋ wole ne, o kaseela kufu bala banj man ɣolo, ɣon bεε baake e

nyi Gyudase Isekaroṭe ne, korowɔ gyu saese kegyiise banj gyaŋ.

¹⁵ Keñte o ke bɔose wɔ nyiaa, "Akpa ma lese Yesu fa ɣon na, woŋ te ε ke fa maŋ?" Botɔc te be tirancɔ fa e nyi dεs fa neŋ kɔba wolom bia sao na kufu (30) Te be kala kɔba keŋ do e o nyijmaa man.

¹⁶ Lee debaŋ kenaŋ te Gyudase fiasεε o ne gyae gbeεε keŋ waa mo lese Yesu fa wɔ.

Yesu na o kaseela kedi nyekelεewee weenεε ḥan

¹⁷ Nyekelεewee kedi wee gyanjbate keŋ bee di bodobodo keŋ tee be doo ke man ya ne, Yesu kaseela banj kɔñawɔ o gyaŋ kaa bɔose e nyiaa, "Aleŋ te n ne gyae nyi de kaa desina see fa nyekelεewee weenεε kedi keŋ?"

¹⁸ Keñte o yako wɔ nyiaa, "ε gyu balee ɣolo gyaŋ Gyerusalεm donɔc keŋ man na ε kaa yako e nyiaa, 'De Gbenγyoo ɣon kpa ma debaŋ keŋ te lii, te n dekpanalaŋ man te o ne gyae nyi ɣon na daa o kaseela banj kaa di nyekelεewee weenεε ḥan.'

¹⁹ Keñte o kaseela banj gyuuwɔ ke yεε ɣgba mena keŋ o be yako wɔ ne te be desina nyekelεewee weenεε ḥan see.

²⁰ Kelii balinɔc ne, Yesu na o kaseela kufu bala banj gyuuwɔ ke kyaa weenεε ḥan dedii man.

²¹ Ba ke kyaa bee dii ne Yesu yako o kaseela banj

nyiaa, "Ampaŋ yaa mɛɛ yako ḥon ε ke nyii nyi, ε man ḥolo waa lese maŋ fa."

22 Lee nombia ḥan ε be yako wɔ nɛ dɔɔ, dekɔkɔrɔkɔɔ kyaŋa ε kaseela banj pou te be fiasɛe bɛɛ bɔɔse e dokolon dokolon nyiaa, "De gbenjyoo, maŋ yaa amôte?"

23 Kenjeté Yesu tiranoɔ fa wɔ nyiaa,

"Walaŋ ḥon daa na e kyaadɛɛ do nyijmaa nye-fale dokolon kei man nɛ,
ḥon ne gyae la waa lese maŋ fa.

24 Maŋ Deniwalaŋ Bu ḥon maa yeŋ ḥgba mena keŋ Wurubuarɛ nom-bia aŋmaraseŋ see ne yako lee ma wose man nɛ,

mɔna ḥon waa lese maŋ fa nɛ waa laako.

Nafɔ beŋ ta lola walaj ḥonaŋ ya na, dei."

25 Kenjeté Gyudase ḥon waa kaa lese Yesu fa nɛ mɔ bɔɔse e nyiaa, "Me Gbenjyoo, maŋ yaa amôte?" Te Yesu tiranoɔ fa e nyiaa, "Mena yaa nyaj gbagba yakowɔ nɛ."

Yesu na ε kaseela kedi nyekelεεwεe dinaa weenɛɛ ḥan

Maake 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korintotena 11:23-25

26 Be kee dii nɛ, Yesu moo bodobodo te ε fanewɔ fa Wurubuarɛ karaj, te ε kara ke mo fa ε kaseela banj. Kenjeté ε yako wɔ nyiaa, "E lɛɛ di, kei yena ma wose-naane ken."

27 Kenaŋ wɔle te ε moo leenɔɔ keŋ te ε fanewɔ fa Wurubuarɛ karaj, te ε moo ke fa ε kaseela banj. Kenjeté ε yako wɔ nyiaa "E popou ε lɛɛ nyɔɔ."

28 "Kei yena me fatabo keŋ Wurubuarɛ ba mo tɔ ḥon na ε balaŋ nɔɔkebakesee keŋ nɔɔ. Kei yena fatabo keŋ gyae ke kyεɛkee leki, na Wurubuarɛ ka mo balaŋ burum nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ.

29 Ampaŋ yaa mɛɛ yako ḥon nyi mɔɔ gyae maa tekaa nyɔɔ soloŋ kei bela ya, kelii wee keŋ daa na ḥon dɛɛ nyɔɔ soloŋ wɔle me kya Wurubuarɛ gyoori keŋ man."

30 Kenaŋ wɔle nɛ, be kpɛe nɔɔneŋ lese Wurubuarɛ yele te ba leewɔ laŋ oliifi bula keŋ dɔɔ.

Yesu keyako nyi Pita waa bɛɛ e

Maake 14:27-31; Luka 22:31-34; Gjon 13:36-38

31 Kenjeté Yesu yako ε kaseela banj nyiaa, "Gyeŋ nelim kei nɛ ε popou ε ke yeu yela maŋ. Nawolo nyi Wurubuarɛ yakowɔ ε nombia aŋmaraseŋ see ḥan man lee ma wose man nyiaa, 'Maa gyɔ namensekɛelere ḥon lo,
na ε namense baŋ pou ke yaasee.'

32 Mɔna me fom lee yeŋ man na, maa kyaŋ ḥon gbeɛ gyu Galelia tɛɛle man."

33 Kenjeté Pita yako e nyiaa, "Akpaα be popou de yeu tina neŋ yela koraŋ na, maŋ dɔɔ

mōo gyae maa tina nej yela korakora ya."

³⁴ Botōo te Yesu yako Pita nyiaa, "Ampaŋ yaa mēe yako nej nyi gyen nelim kei pete kegyim kelō woya nε, nyāŋ ke bēe betabotooro nyi n ba gyeŋ maŋ korakora ya."

³⁵ Keŋte Pita tirančo fa e nyiaa, "Akpaŋ nyi ke yee yen ke koraŋ na, mōo gyae maa bēe nej korakora ya." Te o kaseela akaŋ banj pou mo yakowō mena.

*Yesu kefane Gekyemane
Maake 14:32-42; Luka 22:39-46*

³⁶ Kenaŋ wōle nε, Yesu na o kaseela banj gyuu yenaŋ daale keŋ bēe baake botōo nyi Gekyemane nε. Keŋte o yako wō nyiaa, "E kyaa kεbo, mee gyu siaman me kaa fane maa kōŋ."

³⁷ Keŋte o moo Pita na Sebedeo bia bala banj kpu na o wose. Botōo te dekōkōrōkōo kyaŋa e keŋ nyi o bēe gyeŋ mena keŋ waa yee o wose ya.

³⁸ Keŋte o yako wō nyiaa, "Dekōkōrōkōo te kyaŋ maŋ gbaa keŋ nyi ne gyae ka ko maŋ. E kyaa kεbo na ε ka deke."

³⁹ Botōo te Yesu tuuwō gyu siaman kyomii te o tisiwō buŋ wuluŋu o nyee te o fanewō fa Wurubuarə nyiaa, "Taata, akpaŋ nyi gyae ke de na, yela mena kayeyee kei ke laŋ me dōo. Mōna na maŋ kegyaebii ya. Yee kpene keŋ nyāŋ gbagba ne gyae."

⁴⁰ Yesu ka bese kōŋ o kaseela banj gyau nε, o

kaa naawō nyi ba te doo dosorōŋ. Keŋte o bōose Pita nyiaa, "Mena dōo ε te tale deke debaŋ dokoloŋ kooŋ keŋ nyi ε be doo yee?"

⁴¹ Keŋte o besewō yako wō nyiaa, "E deke na ε ke fane, na ε be nyiŋ ka gyoo kekeksekeε man ya. Nawolo nyi ma gyen nyi ε konoose man na ε ne gyae ε ke yee ma kegyaebii, mōna ε wosenaaŋ betaj mena doŋ kenaj ya."

⁴² Keŋte Yesu besewō lee o kaseela banj gyau bolate gyu ke fane nyiaa, "Taata, nyi be gyae ke de nyi mena kayeyee kei ka lee me dōo ya nε, kenaŋ na yee nyāŋ gbagba n kegyaebii"

⁴³ Yesu ka bese kōŋ nε, o kaa naawō nyi o kaseela banj sεe be dokεe, nawolo nyi dosorōŋ doo be siaman.

⁴⁴ Keŋte o besewō lee be gyau gyu o kaa fane botoorote. Te o fanewō yako nombii dokoloŋ kenaŋ ke bela.

⁴⁵ Keŋte o besewō kōŋ o kaseela banj gyau te o kaa bōose wō nyiaa, "E sεe ε doo ε ne feefo? E kεe, debaŋ keŋ te lii. Be ta lese maŋ Deniwalan Bu ḥon do balan kumee nyiŋmaa man.

⁴⁶ E koro dee gyu, ε kεe walaŋ ḥon waa lese maŋ fa nε te tuŋ daa taŋ."

*Ba kekyau Yesu
Maake 14:43-50; Luka 22:47-53; Gyōn 18:3-12*

⁴⁷ Yesu ke gyakaa o ne kolosi nε, o kaseela kufu bala

baŋ man ɻolo ɻon bɛɛ baake
e nyi Gyudase ne kaa leewo
botoo. Non na balaj dikpii
keŋ boɔ lee saese kegyiise
na donoo kegyiise gyan ne
kɔŋala. Na be man baale
dana yoosilase na apkop-
pose.

⁴⁸ Gyudase ḥjon waa kaa
lese Yesu fa ne tanj wu-
laa yako balanj banj nyiaa,
“Walanj ḥjon maa kaa pukaan
e ne, ḥjon yena walanj ḥjon e
ne gyae ne. E kyan e.”

⁴⁹ Mena dɔɔ Gyudase
tɛɛwɔ teen gyu Yesu gyan te
ɔ baake e nyi "De Gbenygyoo,
te ɔ pukaa e doo e doo."

⁵⁰ Keñte Yesu yako e nyiaa,
"Me gyoo, yee kpene keñ doo
n be kɔŋ kεbo ne." Botoo te
balanq bañ kaa too Yesu do te
be kyana e.

⁵¹ Botoc te Yesu kaseela
banj manj nolo lese o yoosila,
te o moowoc kara saese pou
kegyia non tobaale dejele
lese ke lo.

52 Kenye Yesu yako o
kaseele ኃን ነያଆ, "Mo n
yoosila ken do ke ብርሃዬ
man. Nawolo nyi walaj
kamase ኃን ዓ ነው የ
yoosila na, waa yen bo
yoosila ንርማን.

53 N ba gyeŋ nyi maa tale
sola me kya na waa yela o
kpilala kakpoŋkakpoŋse ka
lee adido kɔŋ debokeiman
kaa yoo lee maŋ yee?

54 Mona akpaa me yee
mena na, sena te Wu-
rubuare nombia aymaraseej
see yan ne yako nyi,
kaboena nyi mena nombia
keja deekon ne, gyae ke yee

ampang.”

55 Kente Yesu boose balanj dikpii kene boso kɔŋ be kaa kyan e ne nyiaa, "Me yee walankum e te ε moo yoosilase na akpokpose ε ne kɔŋ ε kaa kyan man? Wee kamase na mee kyaaw Wurubuare ɔsom deni dinaa man wola nɔn Wurubuare nombia, mona ε te kyan man ya.

⁵⁶ Mōna kēja pou kōnjae
mena na nombia ḥan Wu-
rubuare akpeṇkpeṇgyoora
be ḥamarase see ne ke kōn-
mena." Botō te o kaseela
bañ pou korowō yeu tina e
yela.

*Be ka mo Yesu gyu kegyi-
ise siaman*

Maake 14:53-65; *Luka* 22:54-55, 63-71; *Gjøn* 18:13-14, 19-24

⁵⁷ Balan̄ bañ boo kyan̄ Yesu
ne moo e gyu saese pou
kegyia Kaifase dekpanjalān̄
man, botcō kej mmaraa
wolala na doncō kegyiise
pou be gyanee ne.

58 Pita sila Yesu wôle wôle
menee kelii saese kegyia non
dekpanjalan man. ။ gyoowō
ke man te ။ gyuuwō ke kyaa
tewulee baŋ bee gyee dek-
panjalan keŋ ne gyan, na
waa naa kpene gyae ke kɔŋ
Yesu dɔc.

59 Saese kegyiise na doncc
kegyiise baŋ pou bcc gyanee
botcc ne, ne gyae nombii
keŋ baa mo gyakaa Yesu dcc
na baa nyin gbeε ko e.

⁶⁰ Balan̄ burum kōjawač
kaa kereę Yesu nōose, mōna
be te nyiŋ nombiikum keň
baa mo gyakaa ya.

Wôle wôle na te baala bala baale kɔ̄jawɔ̄ kaa yako nyi,

⁶¹ “De nyiiwɔ̄ balee kei yakowɔ̄ nyi ‘Waa tale tekerii Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kei lɔ̄, na waa mo weeya atooro ma ke bela.’ ”

⁶² Botɔ̄ te saese kegyia ɔnon korowɔ̄ seŋ te o bɔ̄cse Yesu nyiaa, “Nombia ɔjan bɛ̄s mo gyakaa n dɔ̄c ne, n be tale tira ne noɔ̄ yee?”

⁶³ Mɔ̄na Yesu te gyuusu o nɔ̄c ya. Kente saese kegyia ɔnon yako Yesu nyiaa, “Ma te kɛ̄s Wurubuarɛ ɔnon o kyaa kekpaakekpaa ne nae fa neŋ, akpaa nyaŋ yɛ̄na nyeeleɛ̄re ɔnon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔ̄ŋ, ɔnon o yɛ̄s Wurubuarɛ bu dokoloŋ koɔ̄ŋ ɔnon e na, yako daa”

⁶⁴ Kente Yesu tiranɔ̄ fa e nyiaa, “Keŋ yaa n yakowɔ̄ ne. Mɔ̄na mɛ̄s yako ε popou ε ke nyii nyiaa, wee daale ne ε kena maŋ Deniwalanɔ̄ Bu ɔnon kyaa Wurubuarɛ doŋ pou gbeŋgyoo ɔnon dunoluŋ dɔ̄c, na ε ka bese naa maŋ na me ta lee ɔnɔ̄ma man adido mɛ̄s kɔ̄ŋ.”

⁶⁵ Saese kegyia ɔnon ke nyii nombia keŋa ne, o kyanya o kegba tirii (Keŋ nawolo nyi nombia ɔjan ta wee e gbaa) te o yakowɔ̄ nyiaa, “ɔ te kolosi mmusuo nombia! Woŋ nombii yaa dɛ̄s gyae dɛ̄s tekaa nyii kpu bela? Neneɛɛ gbagba ε nyii mmusuo nombia ɔjan o be kolosi ne.

⁶⁶ Sena yɛ̄na ya agyueŋ lee nombia keŋa man?” Kente be tiranɔ̄ nyi, “ɔ kaboenä

yen.”

⁶⁷ Kente be tɔ̄c nɔ̄closɔ̄se woli o siagbɛ̄s te be takee e akɔ̄tase. Baale mɔ̄ ɔnmeree e o lakaase man,

⁶⁸ te be yako e nyiaa “Wurubuarɛ dekpenkpenyɔ̄ore Kristo, wola daa ɔnon o be gyɔ̄ neŋ.”

Pita kebeεε Yesu

Maake 14:66-72; Luka 22:56-62; Gyɔ̄n 18:15-18, 25-27

⁶⁹ Debaŋ kenaŋ na Pita kyaa dekpaŋalaŋ keŋ man. Kente saese kegyia ɔnon alebu ɔjolo kɔ̄jawɔ̄ o gyanya kaa yako e nyiaa, “Nyaŋ mɔ̄ n kpu na Yesu ɔnon o ba lee Galelia tɛ̄ele man ne.”

⁷⁰ Kente Pita lɛ̄s aŋmaaren̄ balan̄ baŋ pou siaman botɔ̄ nyiaa, “Mɔ̄ gyen̄ nombia ɔjan n ne yako ne man korakora ya.”

⁷¹ Te o leewɔ̄ gyu dekpaŋalaŋ keŋ denanɔ̄ man. Botɔ̄ te alebubii ɔjolo mɔ̄ besewo naa e te o yako o tebia baŋ be kyaa botɔ̄ ne nyiaa, “Balee kei mɔ̄ kpu na Yesu ɔnon o ba lee Nasarete donɔ̄c man ne.”

⁷² Kente Pita besewo lɛ̄s aŋmaaren̄ te o kaŋa ntam nyiaa, “Mɔ̄ gyen̄ balee kei korakora ya.”

⁷³ Te kyare ya ne, balan̄ baŋ be kyaa botɔ̄ ne kɔ̄jawɔ̄ Pita gyanya kaa yako e nyiaa, “Kei dɔ̄c ke yɛ̄s ampaŋ ke kaŋa nyi nyaŋ mɔ̄ n kpu na balee kei. N kekolosi koran̄ nawolo nyi n yɛ̄s be man ɔjolo e.”

⁷⁴ Botoc te Pita fiases o ne falaa o wose te o kaŋa ntam nyiaa, "Mo gyeŋ balee kei korakora ya." Debokenan man te kegyim lɔɔ woya.

⁷⁵ Kenje Pita tɔose nombia ḥan Yesu be yako e nyiaa, "Pete kegyim ke lɔ woya na, nyaj ke bɛe betabotooro nyi n ba gyeŋ maŋ ya" nɛ. Te Pita leewɔ debɔɔman ke kyaŋ o nyee wii.

27

*Be kamo Yesu gyu gyoo
Pilato gyan*

*Maake 15:1; Luka 23:1;
Gyɔn 18:28*

¹ Tɛɛs kena nebo nebo fuunɛ, saese kegyiise na donɔɔ kegyiise banj gyanjeeɛwɔ te be yakowɔ sɛs dɔŋa nyi baa ko Yesu.

² Mena dɔɔ be bake e te ba moo e gyu ka do Pilato ḥon o seŋɛs Romantena gyoo dinna nawɔɔ man nɛ nyijmaa man.

*Gyudase yeq
Kpilala 1:18-19*

³ Gyudase ḥon o ba lese Yesu fa kena nyi be te bu Yesu fɔɔ nyi baa ko e nɛ, takaa e nideli te o kyεekeeɛ wa agyuer. Mena dɔɔ o besena kɔba keŋ o be lɛɛ Yesu nyeeeman nɛ gyina kegyiise banj.

⁴ Kenje o yako wo nyiaa, "Ma te yɛɛ nombiakumɛɛ ḥgbɑ mɔɔ lese walaj ḥon dukum kamase be doo o man ya fa ḥon nɛ." Te kegyiise banj mo tiranɔɔ fa e nyiaa, daa be famene na

nyenaj ya. Ne yɛɛ nyaj gbagba n nombia ḥa.

⁵ Botoc te Gyudase fuŋa kɔba keŋ lɔ wo Wurubuarɛ ɔsom deni dinna keŋ man, te o gyuuwɔ kado o wose ɻmeleŋ.

⁶ Kenje saese kegyiise banj tɔɔsee kɔba ḥan te be yakowɔ nyiaa, "Da mmaraa bɛe fa daa gbɛe nyi dɛɛ mo kɔba kei kyakale na dɔ ɔsom deni kɔba man ya. Nawolo nyi kɔba keŋ dana ayimɛɛ."

⁷ Kenje kegyiise banj moo ba nyeeya banj na dɔŋa te be sɛɛwɔ nyi, baa mo kɔba kenaŋ ke lɛɛ tɛɛle saabuse maare ḥolo gyan, na baa kyaa wuu ḥɔɔla botoc.

⁸ Mena dɔɔ kaa lii naŋ gyeŋ nɛ, bɛe baake tɛɛle kenaŋ bo nyi fatabo tɛɛle.

⁹ Kεŋa pou yela Wurubuarɛ nombia ḥan o be tɛɛ o dekpenkpenɛgycɔre Gyeremia dɔɔ yako see nɛ kɔŋawɔ mena. O yakowɔ nyiaa,

"Ba moo kɔba wolom bia sao na kufu 30 ḥan ḥje yɛɛ koya keŋ Iser-aetena be dii o nyee-man nɛ,

¹⁰ ke lɛɛ tɛɛle saabuse maare gyan ḥgbɑ mena keŋ de Gbeŋgyoo Wurubuarɛ ba wola maŋ nɛ."

*Be kamo Yesu gyu Pilato
gyan*

*Maake 15:2-5; Luka 23:3;
Gyɔn 18:33-38*

¹¹ Kenje ba moo Yesu kaa seŋ Pilato ḥon o seŋɛs Romantena gyoo dinna nawɔɔ

man ne siaman. Te Pilato bɔose e nyiaa, "Nyan yεna Gyudatena gyoo ḥon?" Te Yesu tirancɔ fa e nyiaa, "Kej yaa n yakowɔ ne."

¹² Mɔna debaŋ kej saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ba mo nombia gyakaa Yesu dɔɔ ne, o te gyuusu o nɔɔ ya.

¹³ Botɔɔ te Pilato bɔose Yesu nyiaa, "Nombia burum keŋa bεe mo gyakaa n dɔɔ ne, n bee nyii yee?"

¹⁴ Mɔna Yesu bεe o te gyuusu o nɔɔ yako nombii dokolon koon gba ya. Nombii kei doo Pilato nɔɔ nideli.

Be kalese Yesu fa yεŋ

Maake 15:5-15; Luka 23:13-25; Gyɔn 18:39-19:6

¹⁵ Gyudatena nyeekeklesewee kedi wee kamase ne, kaboeni nyi Pilato ḥon o seŋɛɛ Romantena gyoo dinnaa nawɔɔ man ne, waa tina balan banj bɔɔ kyam to deni ne man dokolon, ḥon balan benaj gbagba ne gyae ne yela fa wɔ.

¹⁶ Mena debaŋ kenaŋ na Barabase ḥon o yεe nombiakumεyεere e, te balan pou be nyii o nombia ne doo deni man.

¹⁷ Balan dikpii kej ke kɔŋ kaa yilaa ne Pilato bɔose wɔ nyiaa, "Balan bala kewɔ man na be man woŋti te ε ne gyae nyi maa tina yela fa ḥon. Barabase yaa Yesu ḥon bεe baake e nyi Kristo ne?"

¹⁸ Nawolo nyi na Pilato gyeŋ nyi, kej balan banj ne kɔla Yesu dɔɔ te ba lese e fa.

¹⁹ Pilato kekyaa o ne di nombia ḥan ne, o wεele kpilawɔ kaa yako e nyiaa,

"Lese n nyiŋmaase lee mena walaj ḥon nombiikum kamase be doo o man ya ne nombia man. Nawolo nyi nelim me doosi dosee ḥaale lee o wose man na, yεe maŋ gyakolon te me naa diyem nideli."

²⁰ Mɔna Wurubuarε saese kegyiise na kegyiise akan banj feefuwɔ do balan dikpii kej nyi, baa sola Pilato na waa tina Barabase yela na baa ko Yesu.

²¹ Kejte Pilato besewɔ bɔose balan banj nyiaa, "Balan bala kewɔ man na, be man woŋti te ε ne gyae nyi maa tina e yela?" Te be tirancɔ fa nyiaa, "Tina Barabase yela fa daa."

²² Kejte Pilato besewɔ bɔose wɔ nyiaa, "Kenaj na sena te maa yεe Yesu ḥon bεe baake nyi Kristo ne?" Botɔɔ te be popou yakowɔ nyi, "Yela baa gyɔ e sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ."

²³ Kejte Pilato bɔose wɔ nyiaa, "Woŋ dukum te o yεewɔ?" Mɔna be sεe bεe fae yeesa nedoŋ nyiaa, "Yela baa gyɔ e sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ."

²⁴ Pilato kena nyi balan banj noowoya na kela e te o be gyae waa tale yεe kolo lee Yesu wose man ya ne, o kyee lon faafo o nyiŋmaase balan dikpii kej siaman te o yako wɔ nyiaa, "Maŋ nyiŋmaa be doo balee kei yεŋ man korakora ya. Ke yεe εmεe gbagba ε nombia ḥa."

²⁵ Kejte balan banj pou sεewɔ yako nyiaa, "Deŋele

kewəŋ keŋ gyae ke kəŋ lee
ɔ kako wose man nε, dεekeŋ
daa na de bia dɔɔ."

²⁶ Mena dɔɔ Pilato tinaa
Barabase yela fa wɔ, te ɔ
yela ba ŋmeree Yesu dambini-
se te ɔ moo e fa yoonoɔtēna
baŋ nyi baa gyu ke gyɔ e
sakaa ɔpanđaŋ dɔɔ.

Be kekulu Yesu
Mateo 27:27-32

²⁷ Keŋte Pilato yoonoɔtēna
baŋ moo Yesu gyu ɔn Pi-
lato dekpanjaŋ man, te be
baake yoonoɔtēna akaŋ baŋ
pou kaa gyanee kilisi Yesu.

²⁸ Be kyanja ɔ kegbase kpee
te ba moo kegba yayam
wurikyim daale ŋgba ɔnan
Romantena gyooneŋ na doo
nε do e.

²⁹ Keŋte ba moo sɔɔse loo
gyooro kotɔtɔɔ wuu e, te ba
moo gbutu do e ɔ dunoluŋ
nyiŋmaa man na bεε buŋ ɔ
siaman kulu e nyiaa, "Gyu-
datena gyoo nyāŋ na ke yεε.
N nyee dεe wolose."

³⁰ Be tɔɔ noɔloŋse woli e,
te be leo ɔ gbutu keŋ mo
ŋmeree e ɔ nyee man.

³¹ Be ke kulu e taŋ nε, te
ba kpee kegba yayam keŋ
bɔɔ mo do nε te ba moo ɔn
gbagba wui abɔɔ do e. Te ba
moo lee be kaa gyɔ e sakaa
ɔpanđaŋ dɔɔ.

*Ba kegyɔ Yesu ɔpanđaŋ
dɔɔ*

*Maake 15:21-32; Luka
23:26-43; Gyɔn 19:17-27*

³² Be ka lee debɔɔ man
bee gyu nε, te be gyanee
na balee ɔjolo ɔn ɔ ba lee
Kirene te bεε baake e nyi
Simɔn nε. Keŋte ba ɔnere

e nyi waa lεε Yesu ɔpanđaŋ
keŋ seele.

³³ Keŋte be gyuuwɔ ka
gyoo botɔɔ keŋ bεε baake
nyi "Golgata," keŋ nawolo
nyi Nyepookoo dεe nε.

³⁴ Botɔɔ te ba moo tee
ŋajte daale mo kyakale na
soloŋ fa Yesu nyi waa nyɔɔ.
Mɔna ɔ ke daa ke kεε nε te ɔ
bεεwɔ nyi ɔ be nyɔɔ ya.

³⁵ Ba ke gyɔ e sakaa
ɔpanđaŋ dɔɔ nε, te be kpeleɛ
ɔ kegbase bunji te be lɔɔ boe
ŋe dɔɔ na baa naa keŋ walaj
kamase waa nyin.

³⁶ Kenaj wɔle nε, te be
kyaaawɔ botɔɔ bεε deke e.

³⁷ Keŋte be ŋmarase nom-
bii keŋ dɔɔ bɔɔ gyɔ e
ɔpanđaŋ dɔɔ nε mataa ɔ
nyee gbeε nyiaa,

"KEI YENA YESU,
GYUDATENA GYOO ɔN."

³⁸ Botɔɔ te be gyɔɔ
ŋmeɛlatena bala baale sakaa
ɔpanđaase dɔɔ kpu na Yesu.
Njolo sakaa ɔ dunoluŋ dɔɔ
te ɔjolo mɔ sakaa ɔ demena
dɔɔ.

³⁹ Na balaŋ baŋ bεε lam
botɔɔ nε na tee e na bee
kpiisi ba nyeyaa,

⁴⁰ na bεε yako e nyiaa,
"Nyāŋ ɔn n kpa n ke tek-
erii Wurubuarɛ ɔsom deni
dinaa keŋ na n ka mo weeya
atooro ma ke nε, lεε n wose
na dεe kεε. Akpaa nyāŋ
yena Wurubuarɛ bu ɔn na,
lεε n wose na n ke tisi lee
ɔpanđaŋ keŋ dɔɔ."

⁴¹ Mena mɔ te saese kegyi-
ise na mmaraa wolala na
donɔɔ kegyiise baŋ mɔ kulu
e nyiaa,

42 "C ne lεs balaŋ nyee, mɔna o be tale lεs ɔnon gbagba wose ya. Ngba n kpa nyaj yεna Iseraetena gyoo ɔnon, tisi lee daŋ keŋ dɔc na dεs lεs neŋ di.

43 C na mo o wose lɔ Wurubuarε dɔc te o ne yako nyi, 'Non yεna Wurubuarε bu. Akpaa Wurubuarε ne gyae e na, ε yela dεs kεs nyi waa lεs e.'

44 Mena mɔ te nombi-akumεεyεera baŋ bɔc gycc wɔ sakaa ɔpanjaase dɔc kpu na e ne mɔ kulu e.

Yesu yεŋ

Maake 15:33-41; Luka 23:44-49; Gyɔn 19:28-30

45 Lee weese kaseŋ dεs ke- lili o ke gεeſe ne, ditinjteſe kaa lεs tεele keŋ dɔc pou.

46 Debaŋ kenaŋ ne, te Yesu fae yeesa keŋkeŋ nyiaa, "Eli, Eli lama sabatani?" Keŋ nawolo nyi, "Me Wurubuarε me Wurubuarε, weera te ne lese n sia yela maŋ?"

47 Balaŋ baŋ ba seŋεs botɔc ke nyii mena ne be yakowɔ nyiaa, "ε nyii, o ne baake Elaegya."

48 Debokenaŋ man te be man ɔnolo yeuwɔ ka mo kolo ɔngba kokyaŋ keŋ gyae ke tale lεs Iɔŋ ne do soloŋ denyanjesa daale man, te o moo ke tooso na daŋ te o gyinaa ke adido fa Yesu nyi waa nyɔɔ.

49 Keŋte balaŋ akan baŋ yakowɔ nyiaa, "ε yela dεs kεs nyi Elaegya waa kɔŋ kaa lεs e?"

50 Keŋte Yesu besewɔ fae yeesa keŋkeŋ te o kara weesi.

51 Kekɔŋ mena ne, kanyaŋ keŋ bɔc mo kpase Wurubuarε ɔsom deni dinaa keŋ man ne bεesewɔ kyεekyεs ala lee adido kaa lii ka mokɔɔ man. Tεele wosiwɔ, te boyaa dinaana mɔ yεleewɔ.

52 Yebɔɔse gyuuusuwɔ te Wurubuarε gyuuusu o balaŋ baŋ be gbeεneŋ tenεs o siaman te bɔc yekee ne, man balaŋ burum lee ba yebɔɔse man.

53 Yesu kefɔŋ lee yεŋ man ne, Wurubuarε balaŋ baŋ bɔc foŋji lee ba yebɔɔse man ne, gyuu Gyerusalem donɔɔ man ka lese ba wose wola balaŋ burum.

54 Romantena yoonačtena siamante ɔnon na baŋ ba seŋεs bεs gyee Yesu ne kena tεele kewosi na gyakoloŋ nombia ɔjan be yεs pou ne, ba wose yεŋa wɔ te be yakowɔ nyiaa, "Balee kei yεna Wurubuarε bu ɔnon am-paŋ."

55 Na ala burum baale mɔ seŋεs yenaŋ botɔc lemlem bεs kεs. Be wulaa be silana Yesu leenaa Galelia donɔɔ man bεs kεs o dɔc.

56 Ala benaŋ man baale yεna Meere ɔnon o ba lee Magedala ne, na Gyemisi na Gyosefo be naa Meere, na Sebedeo bia baŋ be naa.

Yesu kewuu

Maake 15:42-47; Luka 23:50-56; Gyɔn 19:38-42

57 Kelii balinɔɔ ne kɔbatε ɔnolo ɔnon bεs baake e nyi

Gyosefo, ḥon o ba lee Arimatisa donc̄ man ne kɔŋawɔ botɔ̄. Na ḥon mo yee Yesu silala baŋ man ḥolo e.

⁵⁸ C gyuu Pilato gyan ka sola e nyi waa fa e gbɛe na waa mo Yesu woo ḥon ke wuu. Kenje Pilato sɛewɔ nyi baa moo Yesu woo ḥon fa e.

⁵⁹ Kenje Gyosefo moo woo ḥon, te o moo akaralee wɔle wɔle daale milii e.

⁶⁰ Te o moo e ke wuu boe bɔ̄ɔ wɔle kej ḥon Gyosefo gbagba be kare see o wose ne man. Kenje o biliŋi boe dinaa daale tɔ̄ yebɔ̄ɔ kej nɔ̄o te o laŋawɔ.

⁶¹ Na Mɛere ḥon o ba lee Magedala ne, na Mɛere balate ḥon baŋeet botɔ̄ be sia tee na yebɔ̄ɔ kej.

⁶² Tɛe kena kej ke yee Gyudatena kefɛefowee ke ne, Wurubuare saese kegyiise na Farasiitena baŋ gyuuwɔ ke gyanjee Pilato dekpaŋalan man.

⁶³ Kenje be yako Pilato nyiaa, "Kegyia dɛe tɔ̄se nyi Yesu dekarate ḥon ke kyaa kej ne o yakowɔ nyiaa, weeyaa atoorote wɔle na waa fɔ̄n lee yee man.

⁶⁴ Mena dɔ̄ɔ yela be kaa deke yebɔ̄ɔ kej na baa gyee ke nideli kelii weeyaa atoorote kej. Na mena ya na o kaseela baŋ baa yo gyu ke ŋmɛele e lese na baa yako nyi, o fɔ̄njae lee yee man. Na mena ya na, dekara alate kei gyae ka kela gyanɔba te kej."

⁶⁵ Kenje Pilato yako wɔ nyiaa, ε lese emeε gbagba ε

balaŋ na baa gyu ka deke yebɔ̄ɔ kej nideli fa ḥon ŋgba mena kej baa tale ne.

⁶⁶ Mena dɔ̄ɔ be gyuuwɔ ke desina yebɔ̄ɔ kej to nideli kej nyi ḥolo na ḥolo be tale tɛeboe kej lee ke nɔ̄o man ya. Kenje ba lese balan nyi baa gyee yebɔ̄ɔ kej nideli.

28

*Yesu kefɔ̄n lee yee man
Maake 16:1-10; Luka 24:1-12; Gɔ̄n 20:1-10*

¹ Gyudatena kefɛefowee wɔle tɛe kena nebo nebo fuu ne, Mɛere ḥon o ba lee Magedala na Mɛere balate ḥon korowɔ gyu botɔ̄ kej bɔ̄ɔ wuu Yesu ne.

² Debaŋ kenaŋ ne tɛe wosiwɔ nawolo nyi de Gbenɛyoo Wurubuare kpi-lale te tisi lee adido kɔ̄ŋ kaa biliŋi boe kej see yenaj, te o tisiwɔ kyaa ke dɔ̄ɔ.

³ Na Wurubuare kpi-lale ḥon ne ŋalakee ŋgba oga kejmaale ne, te o kegba woloɔe futututu ŋgba akaralee ne:

⁴ Balan baŋ bɛe deke yebɔ̄ɔ kej kena Wurubuare kpi-lale ḥon ne, gyakoloŋ gyoo wɔ nideli te be dɔ̄ɔwɔ ba seŋɛe botɔ̄ ŋgba woya ne.

⁵ Kenje Wurubuare kpi-lale ḥon yako ala baŋ nyiaa, "E na yee ya, ma gyeŋ nyi Yesu ḥon bɔ̄ɔ gyɔ̄ɔ sakaa ɔpaŋdaŋ dɔ̄ɔ ne yaa ε ne kɛo.

⁶ C be kyaa kebo ya. C te fom lee woya man ŋgba mena kej o be yako see ne. ε kɔ̄ŋ kaa kɛe o dedoi man,

7 na ε ke ta bileybileŋ ke yako ɔ kaseela baŋ nyiaa. C te fom lee woya man te ɔ te kyan ɳon gbɛs ɔ ne gyu Galelia tɛele man. Botɔɔ te ε kena e. Kei yena nombii keŋ me dana maa yako ɳon.' "

8 Kenje ala baŋ moo gyakoloŋ yeu lee yebɔɔ keŋ gyan. Mɔna yee wɔ gyon te be yeuwɔ gyu be kaa yako ɔ kaseela baŋ.

9 Karatetee dokoloŋ te Yesu gyanjee na ala baŋ te ɔ doo wɔ nɔɔ nyiaa, "Wurubuarɛ waa fa ɳon wosefɛeren." Kenje ala baŋ tuuwɔ benaa e te be tisiwɔ buŋ kyan ɔ naawɔ som e.

10 Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "ɛ na yee ya, ɛ gyu ke yako me tebia baŋ nyiaa, baa gyu Galelia tɛele man. Botɔɔ te baa naa maŋ."

11 Debaŋ keŋ ala baŋ ne gyuu nɛ, yoonoɔtena baŋ bee gyee yebɔɔ keŋ ne man baale gyuuwɔ donɔɔ man ke yako Wurubuarɛ saese kegyiise kpene kamase keŋ be kɔŋ nɛ.

12 Botɔɔ te Wurubuarɛ saese kegyiise na donɔɔ kegyiise baŋ gyaneewɔ, te be bakewɔ te be faa yoonoɔtena baŋ bɛs deke yebɔɔ keŋ ne kɔba burum daale,

13 na baa yako nyi nelim ba ke doo na, te Yesu kaseela baŋ kɔŋawɔ kaa ɳmɛeple ɔ woo ɳon.

14 Te be yako wɔ nyi akpaa Pilato de nyii nombia keŋna, daa dee gyu kekolosi na e na dɛs lese ɳon lee nombia man.

15 Mena dɔɔ yoonoɔtena baŋ lɛs kɔba keŋ te be gyuuwɔ ke yee ɳgba mena keŋ kegyiise baŋ be yako wɔ nɛ. Mena nombia keŋna te yaasee Gyudatena tɛele man kaa lii na gyenj.

Tom dinaa keŋ Yesu ba ma do ɔ kaseela nyijmaa man Maake 16:14-18; Luka 24:47-49

16 Mena dɔɔ Yesu kaseela kufu daale akaŋ baŋ gyuuwɔ Galelia tɛele man, te be gyuu bulu keŋ dɔɔ Yesu ba wola wɔ nyi baa gyu nɛ.

17 Botɔɔ te Yesu ka lese ɔ wose wola wɔ te be buŋawɔ som e, mɔna be man baale te lɛs di ya.

18 Kenje Yesu tuuwɔ benaa wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Wurubuarɛ te fa maŋ doŋ adido na tɛele kei pou dɔɔ.

19 Mena dɔɔ ɛ gyu tɛele kei pou dɔɔ na ɛ kaa wola balaj na baa bese me kaseela. ɛ sɔ wɔ Wurubuarɛ loŋ lee Wurubuarɛ kya ɳon na ɔ Bu ɳon na ɔ Feliŋ ɳon yele man.

20 Na ɛ ka wola wɔ na baa di kpene kamase keŋ mɔɔ faree ɳon nɛ dɔɔ. Te mɛs yako ɳon ɛ ke nyii nyiaa, me kpuɛ na ɳon debaŋ kamase kelii tɛele kei ɔto."

Nombia kpaakpaa ḥan Maake be ñmarase nε Maake

*Gyɔn Wurubuare lojssɔɔre ḥon ke desina gbeε
fa Yesu kekɔŋ*

*Mateo 3:1-12; Luka 3:1-8;
Gyɔn 1:19-28*

¹ Wurubuare bu Yesu Kristo nombia kpaakpaa ḥan kewalan yaa.

² Wurubuare kpila tobaale ḥon bεε baake nyi Gyɔn ne nyi waa kyaŋ Yesu gbeε kɔŋ, ḥgba mena kej Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔɔre ḥon bεε baake e nyi Yesaya be yako Wurubuare nombia ñmaraseŋ see ḥan man ne. Ḫ yakowɔ nyiaa,

“Kεε! Mee kpila me kpilale na waa ta n siaman.
Non ne gyae la waa desina n gbeεneŋ see neŋ.”

³ Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔɔre Yesaya besewɔ yako Gyɔn wose man nombia Wurubuare nombia ñmaraseŋ see ḥan man bela nyiaa,

“Nolo ne fae yeesa depampaa dinaa kej man nyiaa,

‘ε desina de Gbenyoo gbeεnaa,
na ε ke yela o gbeεneŋ pou ka tenee.’”

⁴ Mena dɔɔ kɔŋawɔ ampanj nyiaa, Gyɔn ḥon o ne sɔ balaj Wurubuare loj ne kyaawɔ depampaa dinaa

kej man. Na o ne kolosi fa balaj nyi baa kyεεkee lee be gbeεneŋ kumεε man na baa kɔŋ Wurubuare gyan, na baa sɔ wɔ Wurubuare loj na Wurubuare ka mo be nombiakumεε kyεε wɔ.

⁵ Mena dɔɔ balaj burum leewɔ Gyudia tεelese pou man, na Gyerusalem donɔɔ man gyu ketɔlεε be nombiakumεε ḥan bεε yεε ne fa Gyɔn, te o sɔɔ wɔ Wurubuare loj Gyɔɔdan boo man.

⁶ Na kurumɔɔ tɔne te ba moowɔ ḥara Gyɔn kegba, te wonembu tɔne te o moowɔ yεε abɔɔcɔ kraj o teŋa man. Akpataana na teeboɔ yεna o weenεε ḥan o ne dii.

⁷ Kejte Gyɔn yako balaj baŋ nyiaa, “Walaj ḥolo dɔŋ me wɔle o ne kɔŋ kej o kela man. Maŋ tekaboena nyi maa buŋ booli ɔtenate nkyokota ḥmeesen gba ya.

⁸ Maŋ dɔɔ loj te maŋ dana mεε sɔ ḥon Wurubuare loj, mɔna akpaa ḥon de kɔŋ na Wurubuare feliŋ te waa mo ssɔ ḥon Wurubuare loj.”

*Yesu Wurubuare lojkesɔ
Mateo 3:13-4:11; Luka
3:21-22; 4:1-4*

⁹ Gyɔn kee sɔ balaj Wurubuare loj ne, te Yesu leewɔ Nasarete donɔɔ kej ke kyaa Galelia tεele man ne kɔŋ, te Gyɔn sɔɔ e Wurubuare loj Gyɔɔdan boo man.

¹⁰ Yesu ka mo waa lee loj kej man ne, karatetee dokolon te o naawɔ na adido ta toro, te Wurubuare feliŋ

ηον moo duwuluŋ dinoɔ tisi
lee adido kaa gyakaa ɔ dɔɔ.

¹¹ Botɔɔ te be nyii woya
ŋaale kolosiwɔ lee adido
yako nyiaa, "Nyaŋ yɛna me
bu ηοn mɛɛ gyae lee me
konɔɔ man, te n na gyoo me
sia nideli."

¹² Debokenaj man te
Wurubuarɛ felij ηοn yela
Yesu gyuuwɔ depampaa
dinaa daale man.

¹³ Yesu kyaawɔ depampaa
kenaj man weeya sɔŋjola
(40). ɔ kekyaa botɔɔ ne, te
ɔbɔnsam kɔŋawɔ kaa kɛse
e kɛse e kina. Na Yesu kyaε
ŋale man wonembia man,
te Wurubuarɛ kpilala leewɔ
adido kɔŋ kaa kεs ɔ dɔɔ.

*Yesu kebaake ɔ kaseela
gyaŋba nyibaŋ*

*Mateo 4:12-22; Luka 4:14-
15; 5:1-11*

¹⁴ Te di weeya ala ya te be
kyanja Gyɔn tɔ deni. Ba ke
kyanj e tɔ deni wɔle ne, Yesu
kɔŋawɔ Galelia tɛele dɔɔ ɔ
ne kolosi Wurubuarɛ nombia
kpaakpaa ηan fa balanj
nyiaa,

¹⁵ "Debanj keŋ te lii, te
Wurubuarɛ gyoori keŋ mo
ta benaa. ɛ kyɛskee lee
ɛ gbɛseneŋ kumɛɛ man kɔŋ
Wurubuarɛ gyan, na ɛ ke lɛs
nombia kpaakpaa ηan di!"

¹⁶ Keŋte Yesu gyuuwɔ ka
mo Galelia boo nɔɔman.
Botɔɔ te ɔ naa Simɔn na
ɔ naabu Anderiase na bɛɛ
lo asawuse boo keŋ man,
nawolo nyi be yɛɛ kρεs
kyanjarawo.

¹⁷ Keŋte Yesu yako wɔ
nyiaa, "ɛ kaa sila maŋ, na

maa yela ɛ ke yilaa balanj fa
maŋ ŋgba mena keŋ ɛ ne
kyanj kρεs ne."

¹⁸ Debokenaj man te be
tinaa ba asawuse ηan yela,
te be kaa sila Yesu.

¹⁹ ɔ ke gyu ɔ siaman ky
omii ne, ɔ naa Sebedeo bia
Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn na
be doo ba degbele man bee
desina ba asawuse.

²⁰ Debokenaj man te Yesu
baake wɔ, te be tinaa be kya
Sebedeo na be paasetena
baŋ pou yela degbele keŋ
man te be kaa sila Yesu.

*Yesu kegegi felijkum lee
balee yolo man*

Luka 4:31-37

²¹ Keŋte be gyuuwɔ Kap
panum donɔɔ man. Te Gyud
atena kefɛɛfowee kelii ne,
Yesu gyuuwɔ bɔ ɔsom deni
man ɔ kaa wola wɔ Wur
ubuarɛ nombia.

²² Yesu kawola keŋ doo
balanj baŋ pou nɔɔ. Na
wolo nyi ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ
wola ŋgba walaŋ ηon ɔ
dana donj nombia ηan ɔ na
wolo ne dɔɔ ne. ɔ kawola
keŋ te yɛɛ ŋgba Gyudatena
mmaraa wolala baŋ ne ya.

²³ Debanj kenaj na balee
yolo kyaα bɔ ɔsom deni man
botɔɔ keŋ felijkum doo ɔ
man. Karatetee dokoloŋ te ɔ
fae yeesa keŋkeŋ nyiaa,

²⁴ "Nyaŋ Yesu Nasarete
baale, woŋ yaa n ne gyae de
gyan? N kɔŋae n kaa wɔles
daa? Ma gyen neŋ nyi nyaŋ
yɛna Wurubuarɛ walaŋ ηon
ayimɛɛ be doo n man ya ne."

²⁵ Botɔɔ te Yesu faree fe
lijkum keŋ nyiaa, "Wu n
nɔɔ, na n ka lee ɔ man."

²⁶ Kejte felinkum kej wosi balee ḥon nidieli, te ke fae yeesa kejkej te ka leewo o man laj.

²⁷ Nombii kei doo balaj baŋ pou noo te be boose dɔŋa nyiaa, "Wor nombii yaa? Kawola wɔle? O dana doŋ felinkumee dɔɔ, kej nyi o ne kolosi fa ḥa na ḥee nyii o dei."

²⁸ Mena dɔɔ Yesu wose man nombia yaaseewo gyu Galelia tsele man na ka yenaase pou.

Yesu kekyɔ balaj burum kaweesee

Mateo 8:14-17; Luka 4:38-41

²⁹ Be ka lee bo osom deni kej man pɛ, te baŋ na Gyemisi na Gyɔn gyuuwɔ Simon na Anderiase deɛ.

³⁰ Be ke gyu na Simon wa awu doo o na wee kpaŋalaŋ, kejte be yako Yesu.

³¹ Botɔɔ te Yesu gyuuwɔ alo ḥon gyan, te o kyaŋa e o nyijmaa man gate e kyaase. Debokenaj man te alo ḥon kawee kej taŋawɔ, te o kɛe be dɔɔ.

³² Mena wee kenaj balinɔɔ weese kagyoo ne, balaj moo be kaweesetena na baŋ pou felinkumee doo be man ne kɔŋ Yesu gyan.

³³ Kejte donɔɔ kej man balaj pou kɔŋawɔ kaa wuu dekpaŋalaŋ kej denanɔɔ man.

³⁴ Te Yesu kyɔɔ balaj burum be kaweesee kpoonkpoou pou. O gegi felinkumee burum mɔ lee balaj man kej o te fa ḥa gbeɛ nyi ne dee kolosi ya, nawolo nyi ḥa

gyen walaj ḥon dinɔɔ Yesu yɛɛ.

Yesu kekolosi Wurubuare nombia Galelia tsele man

Luka 4:42-44

³⁵ Ke tɛɛ kena nebo nebo fuu ne, Yesu karatɛɛwɔ lee dekpaŋalaŋ man gyu yenaŋ daale kej botɔɔ yɛɛ yididi ne, te o ke fanewɔ fa Wurubuare.

³⁶ Kejte Simon na o tebia baŋ gyuuwɔ bɛɛ kɛo e.

³⁷ Ba kena e ne te be yako e nyiaa, "Balaj baŋ pou ne kɛo neŋ."

³⁸ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "E yela dee gyu donɔɔse ḥjan ne kyaa siaman ne man, na me kaa kolosi Wurubuare nombia ḥjan botɔɔ mɔ. Nawolo nyi kej dɔɔ te me kɔŋawɔ tsele kei dɔɔ."

³⁹ Mena dɔɔ o tɛɛwɔ kila Galelia tsele pou dɔɔ, te o kolosi Wurubuare nombia ḥjan fa wɔ bo osom denɛɛ man pou, te o gegi felinkumee lee balaj man.

Yesu kekyɔ akunṭunte ḥolo kawee

Mateo 8:1-4; Luka 5:12-16

⁴⁰ Te akunṭunte ḥolo kaa buŋawɔ o doona dɔɔ Yesu nawɔtɛɛ waase e nyiaa, "Me Gbenɔgyoo, akpaa n ne gyae na n ke tale kyɔ man me kawee kei."

⁴¹ Botɔɔ ne, o nombia yɛɛ Yesu waraŋase te o mɔo o nyijmaa gyakaa o dɔɔ yako e nyiaa, "Mɛɛ gyae, n kawee deɛ taŋ."

⁴² Debokenaj man te o kawee kej taŋawɔ, te o nyija o wose.

⁴³ Pe Yesu ke lo balee non gbees ne, o faree e nideli nyiaa,

⁴⁴ "Kee nyi walañ na walañ na nyii kpene kej be kɔŋ ne ya. Mɔna mo n wose gyu kawola Wurubuarɛ sae non, na n ketɔ kedeesa abɔɔ ñan de naana Mosesi ba wolo nyi yaa to ne. Kei gyae ke yela walañ kamase kena nyi n kawee kej te tanj."

⁴⁵ Mɔna balee non ka lee debɔɔ man pe te o gyoo nombia ñan dekpenjkpeñ kegyo, te walañ kamase nyiwo. Lee mena doɔ Yesu te tale gyoo donɔɔ kamase man na balan kena e ya. O ne gyu bo ke kyaa donɔɔ kej nɔɔman, botɔɔ kej balan be gyae baa naa e ya ne. Mo kej koranj na, balan na lee yenañ kamase kɔŋ o gyaj.

2

Yesu kekyɔ ɔtakase ñolo kawee

Mateo 9:1-8; Luka 5:17-26

¹ Weeya akalansse ñaale wɔle ne, Yesu besewɔ gyu Kapanum donɔɔ man te balan nyiwo nyi o te kɔŋ dɛs.

² Kejte balan burum kaa wuuwɔ botɔɔ, kej nyi nae daseñjae be doo ya. Mena doɔ gbees be doo kej ñolo waa mo gyoo dekpañalañ kej man gba ya. Te Yesu kolosi Wurubuarɛ nombia fa wɔ.

³ Kejte balan banaara baale seele ɔtakase ñolo bεs kɔŋ Yesu gyaj.

⁴ Kej balan boe doɔ be te nyiñ gbees mo e ta denanɔɔ man ya. Mena doɔ ba gyeña deni kej man Yesu kyaa ne nyee doɔ te be wolee yenañ daale, te be tisinaa kaweete non na o dofɔnjɔñ kej pou dɛedɛs see Yesu siaman.

⁵ Yesu kena mena kej balan banj be lεs e di ne, o yako kaweete non nyiaa, "Me bu, me ta mo n nombi-akumɛs kyɛs nej."

⁶ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala banj be kyaa botɔɔ ne yakowɔ ba nyeyya man nyiaa,

⁷ "Weera doɔ te balee kei ne kolosi mena? O te kolosi mmusuo nombia. Lee Wurubuarɛ wɔle na, amɔte kyaa la kej waa tale mo dukum kyɛs?"

⁸ Debokenaj man te Yesu gyeña kpene kej bεs gyueñ ne te o yako wɔ nyiaa, "Woñ doɔ te ε na gyueñ keja ε nyeyya man?

⁹ Nombia keja man woñti woëla na keyako fa ɔtakase non? 'Me ta mo n dukum kyɛs nej,' yaa 'Koro sej na n ka mo n dofɔnjɔñ na n ke ta?'

¹⁰ Mɔna mεs gyae ε ka gyen nyi, Mañ Deniwalanj Bu dana doj teele kei doɔ nyi maa mo dukum kyɛs." Mena doɔ o yako kaweete non nyiaa,

¹¹ "Koro sej. Gate n dofɔnjɔñ, na n ke ta gyu n dɛs."

¹² Debokenaj man te kaweete non korowɔ sej o nawɔɔ doɔ, te o gate o dofɔnjɔñ kej doɔ o doo ne, te o leewɔ laj o dɛs balan banj

pou siaman. Nombia keŋa doo balaŋ baŋ pou nɔ̄o te ba lese Wurubuarə yele yako nyiaa, "Da te naa ta mena nombia keŋa dinoč see ya."

Yesu ke baake Lewi
Mateo 9:9-13; Luka 5:27-

32

¹³ Kenaj wôle te Yesu besewə gyu Galelia boo nɔ̄cman, te balaŋ burum kɔ̄ŋawo ɔ̄ gyan te ɔ̄ wola wɔ̄ Wurubuarə nombia.

¹⁴ ɔ̄ ke ta ɔ̄ ne lam ne, ɔ̄ naa Alfeose bu Lewi ŋon ɔ̄ yee lempooləera e ne, na ɔ̄ kyaa ɔ̄ lempoo delee man. Te Yesu yako e nyiaa, "Sila maŋ." Kenje Lewi korowɔ̄ sila e.

¹⁵ Kenaj wôle ne, Lewi baake Yesu na ɔ̄ kaseela baŋ gyu ɔ̄ dœ̄s be kaa di. Lempooləera na nombiakumεyεera burum sila Yesu na ɔ̄ kaseela baŋ gyu botɔ̄, te baŋ na wɔ̄ pou ke diiwɔ̄ bom.

¹⁶ Gyudatena mmaraa wolala baŋ bɔ̄o lee Farasi-itenan dikpii keŋ man kena ŋgba Yesu ne dii bom na lempooləera na nombiakumεyεera ne be bɔ̄ose ɔ̄ kaseela baŋ nyiaa, "Weera dœ̄ te Yesu ne dii bom na lempooləera na nombiakumεyεera?"

¹⁷ Yesu kenyii mena ne te ɔ̄ yako wɔ̄ nyiaa, "Kaweesetena te kaboenyi baa kyo wɔ̄ kawee. Balaŋ baŋ bɔ̄o na wee ya ne, dœ̄ bɔ̄o ne hia kawee kekyo ya. Ma te kɔ̄ŋ nyi me kaa baake balaŋ baŋ be gbeεneŋ wulaa tenε Wurubuarə siaman ne

ya. Mɔ̄na me kɔ̄ŋae na me kaa baake balaŋ baŋ be yee nombiakumεyεera wɔ̄ ne."

*Ba ke bɔ̄ose Yesu
nɔ̄cke baake nombia*
Mateo 9:14-17; Luka 5:33-39

¹⁸ Wee daale balaŋ baale naawɔ̄ na Gyɔ̄n Wurubuarə loŋsɔ̄ore silala na Farasi-itenan ne bake be nɔ̄o. Kenje be bɔ̄ose Yesu nyiaa, "Weera dœ̄ te Gyɔ̄n Wurubuarə loŋsɔ̄ore silala na Farasi-itenan ne bake be nɔ̄o, te nyaj wui kewɔ̄ dœ̄ bɔ̄o ne bake be nɔ̄o ya?"

¹⁹ Botɔ̄ te Yesu tiranɔ̄ fa wɔ̄ nyiaa, "Sena te balaŋ baŋ be kyaa alowɔ̄letεs ne baa tale bake be nɔ̄o keŋ alowɔ̄le baale kyaa be gyan? Alowɔ̄le baale nyiŋa ɔ̄ kyaa be gyan ne, bɔ̄o gyae baa tale bake be nɔ̄o ya.

²⁰ Mɔ̄na debaŋ daale gyae kekɔ̄ŋ keŋ baa mo alowɔ̄le baale ŋon lee be gyan. Mena wee kenaj man te baa bake be nɔ̄o.

²¹ Nolo bεε kara kanyaŋ wôle mo taa kakyenɔ̄gbelaan keŋ ba yem ne bɔ̄o ya. Akpaa ɔ̄ yee mena ne, kanyaŋ wôle keŋ gyae ke tao kakyenɔ̄gbelaan keŋ wolose ke bɔ̄o keŋ yee ke dinaa.

²² Mena mo te nolo bεε mo soloŋ wôle do wonembu tɔ̄ne ogele bene man ya. Akpaa ɔ̄ yee mena na soloŋ keŋ gyae ke tao tɔ̄ne keŋ lii, na soloŋ keŋ na wonembu tɔ̄ne ogele keŋ pou ke wɔ̄les. Bεε mo soloŋ wôle bo do

wonembu tōne ogele wōle man."

*Yesu kawola lee
kefεεfowee wose man*
Mateo 12:1-8; Luka 6:1-5

23 Kelii Gyudatena kefεεfowee nε, Yesu na o kaseela banj gyuuwō ka mo wōo daale man. Na weenεs ḥan seŋεs wōo kenaŋ man nε yεs ḥngba kefaa nε. Kejte ba kpera ḥaale posaa bεe tao.

24 Kejte Farasiitena bōose Yesu nyiaa, "Weera te n kaseela banj ne yεs kpene kej dεe kōle nε da kefεεfowee?"

25 Botōo te Yesu tirano fa wō nyiaa, "E te kala ta lee Wurubuarε tōne kej man kpene kej de naana Defidi be yεs debanj kej tanam be kyaŋ ḥon na o tebia, te ba wose be kyaŋ wō nε yee?

26 Debanj kej Abiata yεs Wurubuarε sae kegyia e nε, de naana Defidi gyoowō Wurubuarε ḥsom deni dinaa kej man, te o dii bodobodo kej bōo mo deesi fa Wurubuarε kej ḥolo be dana gbeεs waa di ke kpu na Wurubuarε saese ya nε. Kejte o moo ḥaale mō fa o tebia banj be kpuus na e nε, te banj mō diwō."

27 Te Yesu torowō yako wō nyiaa, "Wurubuarε yεs kefεεfowee bo fa walaj. O te yεs walaj fa kefεεfowee ya.

28 Mena dōo maŋ Deni-walaj Bu ḥon yεna kefεεfowee kej gba Gben̄gyoo."

3

*Yesu kekyɔ baam
dayenjasate ḥolo kawee*

Mateo 12:9-14; Luka 6:6-11

1 Wee daale Yesu besewō gyu Gyudatena ḥsom deni man. O ke gyu nε, na baam dayenjasate ḥolo kyaa botōo.

2 Na balaj banj baale na deke Yesu nyi waa kyo balee ḥon kawee ba kefεεfowee kej, na baa nyiŋ mo nombia gyakaa o dōo.

3 Kejte Yesu yako baam dayenjasate ḥon nyiaa, "Lee kaa seŋ siaman kεbo."

4 Botōo te Yesu bōose wō nyiaa, "Woŋ te da mmaraa ne fa gbeεs nyi dεe yεs kefεεfowee? Da mmaraa ne fa daa gbeεs nyi dεe yεs kolo kpaakpaa yaa dεe yεs kolo kum? Dεe lεe walaŋ nyee yaa, dee yela waa yeŋ?" Botōo na, ḥolo te tale gyuusu o noo ya.

5 Te Yesu keε wō pou gyanee banj man, te takaa e nideli lee ba denjele doŋ kej dōo. Kejte o yako kaweeete ḥon nyiaa, "Tenee n baam." Botōo te balee ḥon tenee o baam kej, te kawee kej tanawō te o baam kej yεs doŋ.

6 Mena dōo Farasiitena na Herode silala leewō be kaa bake mena kej baa mo ko Yesu.

*Balaj burum kesila Yesu
Mateo 12:15-16; Luka 6:17-19*

7 Kenaj wōle te Yesu na o kaseela banj wōŋa ba wose lee botōo gyu Galelia boo noo man, te balaj burum

baŋ bɔ̄o lee Galelia ne sila e gyu botɔ̄o.

⁸ Be ke nyii kpene keŋ o ne yee nε, balan̄ burum leew̄ Gyerusalem na Idu-mia donɔ̄ose na tεele keŋ ke kya Gyɔ̄odan boo diŋgyin̄ nε, na donɔ̄ose ḥjan be kilisi Tae na Sidɔ̄n ne man kɔ̄ŋ o gyan̄.

⁹ Balan̄ baŋ booroŋ dɔ̄o o yako o kaseela baŋ nyi baa gyae degbele fa e, na balan̄ baŋ be nyij tɔ̄ e do ya.

¹⁰ Nawolo nyi o te kyɔ̄ balan̄ burum kawees, mena dɔ̄o baŋ be sεe be dana kawees nε te kaa wuu o dɔ̄o keŋ bεe gyae baa mo be nyijmaase tina e.

¹¹ Te akpaa balan̄ baŋ felinkum doo be man nε de naa e na, bεe buŋii o nawɔ̄tεes na bεe fae yeesa nyiaa, "Nyan̄ yεna Wurubuar̄ bu ḥjon̄."

¹² Keŋte Yesu faree wɔ̄ nyi, be na yela balan̄ ka gyen̄ walaŋ ḥjon̄ dinɔ̄o o yee ya.

Yesu ka lese o kpilala kufu bala baŋ

Mateo 10:1-4; Luka 6:12-16

¹³ Keŋte Yesu gyen̄a buladaale, te o baake balan̄ baŋ o ne gyae nε te be kaa yilaaw̄ o gyan̄.

¹⁴ Te o lese balan̄ baŋ man baala kufu bala, te o baake wɔ̄ o kpilala nyi baa kpu na e na waa kpili wɔ̄ na baa ta yako Wurubuar̄ nombia ḥjan̄.

¹⁵ Na waa fa wɔ̄ doŋ na baa gberaa felinkumεe lee balan̄ man.

¹⁶ Baala kufu bala baŋ Yesu ba lese nε yela yaa, Simɔ̄n te o doo e yele nyi Pita, na

¹⁷ Sebedeo bu Gyemisi na o naabu Gyɔ̄n, te o besew̄o do wɔ̄ yela nyi Boanegesi. Yele kei nawolo nyi bεe yee nombia bo yakaa yakaa na doŋ ḥngba oga kefae nε,

¹⁸ na Anderiase na Filipo na Batolomeo na Matteo na Tomase na Alfeose bu Gyemisi na Tadeose na Kaanan baale Simɔ̄n ḥjon o ne gyae o balan̄ nideli nε,

¹⁹ na Gyudase Isekaroṭe ḥjon o ba lese Yesu fa nε.

Yesu na Belisεbu
Mateo 12:25-29; Luka 11:17-22

²⁰ Yesu ka lese o kpilala baŋ taŋ nε te o gyuuw̄o o dεe. Keŋte balan̄ burum kɔ̄ŋaw̄o kaa wuu o dɔ̄o, keŋ ḥjon na o kaseela bee nyij gbees baa di weenes paŋpaŋ gba ya.

²¹ O loŋtona kenyii mena nε be gyuuw̄o be kaa kyan̄ e gyu dεe, nawolo nyi na balan̄ baŋ kpa o nyee ne wɔ̄les.

²² Botɔ̄o te Gyudatena mmaraa wolala baŋ bɔ̄o lee Gyerusalem donɔ̄o man kɔ̄ŋ botɔ̄o nε yakow̄o nyiaa, "Feliŋkumεe pou gyoo ḥjon bεe baake e nyi Belisεbu nε doola Yesu man. ḥJon faa na e doŋ te o na mo gberaa felinkumεe lee balan̄ man nε."

²³ Keŋte Yesu baake balan̄ baŋ kɔ̄ŋ o gyan̄ yako wɔ̄ aduya man nyiaa, "Sena te

ɔbɔnsam waa tale gegi o wose?

²⁴ Akpaa tæele daale man balan de kpase ba wose bee yoo na dɔnja nε, tæele kenaŋ be gyae ke seŋ ya.

²⁵ Mena mo te akpaa dekpanalaŋ daale man balan de kpase ba wose bee yoo na dɔnja nε, dekpanalaŋ kenaŋ mo be gyae ke tale seŋ ya.

²⁶ Te akpaa ɔbɔnsam na o tewulεε de kpase ba wose kpookpoo te ba koro seŋ tia dɔnja na, o be gyae waa tale seŋ ya. Na o gyoori keŋ oto kenaŋ."

²⁷ Keŋte Yesu besewo yako wɔ nyiaa, ɣolo be tale gyu donje ɣolo dεe na o kaa mo o kolo, keŋ nyi o te di donje ɣon dɔo ya. Nyi akpaa o di donje ɣon dɔo te o bake e see nε, kenaŋ na waa tale kuu wa abɔc pou.

²⁸ Mεε yako ɣon anokoare baa ε ke nyii nyiaa, Wurubuare waa tale mo balan pou nombiakumεε na mmusuo nombia ɣan bεε yεε ne kyεε wɔ.

²⁹ Mɔna walaŋ ɣon waa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare feliŋ ɣon nε, o be gyae waa mo kyεε ɔtenate korakora ya. Nawolo nyi walaŋ ɣonaŋ te yεε nombiakumεε ɣan ɣe doo kekpaakekpaa.

³⁰ Keŋ dɔo te Yesu be yako nombia keŋya yena nyiaa, na balan ne yako nyi feliŋkum doo la o man.

*Yesu o naa na o naabia
Mateo 12:46-50; Luka 8:19-21*

³¹ Keŋte Yesu o naa na o naabia kɔŋawɔ kaa seŋ debɔɔman kpila nyi baa baake e fa wɔ.

³² Na balan burum kyaα kilisi e te be yako e nyiaa, "Kεε, n naa na n naabia seŋεε debɔɔman bεε gyae neŋ."

³³ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Bomo yεna me naa na me naabia?"

³⁴ Keŋte o kεε baŋ be kyaα kilisi e nε gyanjee te o yakowɔ nyiaa, "Kεε, me naa na me naabia yεna kewɔ.

³⁵ Walaŋ kamase ɣon o ne yεε Wurubuare kegyaebii nε, ɣon yεna me naabu na me deesi na me naa."

4

*Yesu kegyɔ dudu lee
wɔɔfarale ɣolo wose man
Mateo 13:1-17; Luka 8:4-10*

¹ Wee daale Yesu besewo o na wola Wurubuare nombia Galelia boo noɔman. Te mena keŋ balan burum be kaa wuu o cɔc dɔc nε, o gyoowɔ ke kyaα degbele man gyu loŋ keŋ dɔo na balan akan baŋ pou seŋεε dekenkeŋ dɔo.

² Botɔɔ te o wola wɔ nombia aduya man.

³ Te o yako wɔ nyiaa, "ε tei kebo, wɔɔfarale ɣolo gyuuwɔ ke ɣamatee abɔɔbia ɣgba amɔla ne o wɔɔman.

⁴ O kεε ɣamatee ɣa nε, ɣaale yalawɔ gbeεneŋbia ɣan doo wɔ keŋ man nε man, te gyebuse kaa tɔɔsee ɣa di.

5 Naale mō yalawō kpapanjse dōc te ḥe tuuwō, mōna tēele ta boo botōc ya.

6 Mena dōc ḥoga kaa sejyawō na te ḥa botowō. Te kej ḥe te nyij lila burum dōc ya nē, ḥe popou yekeewō.

7 Bia ḥan ḥaale mō yalawō kpalamse man te ḥe tuuwō, te kpalamse ḥan mō tuuwō milii ḥa. Mena dōc ḥe te nyij ḥa wose se bia ya.

8 Abōobia ḥan ḥaale mō yalawō tēele kpaakpaa dōc te ḥe tuuwō bee, te ḥa see bia burum. ḥaale see bia sao na kufu (30), te ḥaale mō see bia sōjotooro (60), te ḥaale mō see bia sōjononj (100)."

9 Kejte Yesu yako wō nyiaa, "Nōn ḥo dana dejela waa nyii na, waa tei nideli."

10 Keka Yesu waagej nē, ḥo kaseela kufu bala baŋ na balanj baŋ be kyaa botōc kpu na wō nē yako e nyi waa wola wō dudu kej asee.

11 Kejte Yesu yako wō nyiaa, "Ἐμεῖς δοῦτοι Wurubuare ta toro ya agyuejse na ε ka gyej nombia ḥan weesee lee ḥo gyoori kej wose man. Mōna balanj baŋ bōc kpu na ḥon ya nē dōc, aduya man te baa kolosi fa wō,

12 na ke yela,

'Baa keo keo mōna bōc gyae
baa naa kolo ya,
te baa tei tei mōna
bōc gyae baa nyii nom-
bia ḥenaŋ man ya.

Na mena ya nē,

baa kyεεkee lee be gbeεneŋ kumee man, na Wurubuare ka mo be nombiakumee kyεε wō.' "

*Yesu kalese dudu kej asee
Mateo 13:18-23; Luka
8:11-15*

13 Kejte Yesu yako wō nyiaa, "Akpaā ε bee nyii dudu kei asee ya na, sena te ε ke yee na ε ke nyii aduya akaj man?

14 Abōobia ḥan wōçfarale nōn be ḥmatee nē sejεe fa Wurubuare nombia ḥan.

15 Balanj baale yee ḥgba bia ḥan be yale wōc kej gbeεneŋibia man nē. Be nyii Wurubuare nombia ḥan pē, na əbōnsam te kōj kaa lese ḥa lee be koncose man.

16 Balanj baale mō yee ḥgba bia ḥan be yale kpapanjse dōc nē. Be nyii Wurubuare nombia ḥan na, bēe lēe ḥa na gyōj debokenaj man.

17 Mōna kej Wurubuare nombia ḥan te nyij lila be man dōc ya nē, bōc ne tale sej kejkej kelii ḥto ya. Mena dōc akpaa de kōj nyi Wurubuare nombia ḥan dōc te bēe naase wō diyem na, be ta bese be wōle bilej.

18 Balanj baale mō yee ḥgba bia ḥan be yale kpalamse man nē. Bee nyii Wurubuare nombia ḥan,

19 mōna akpaa tēele kei dōc nombia na kōba kegyae beiŋ, na tēele kei dōc abōc akaj ḥan kegyae da gyoo be man nē, na bee yele baa bee Kristo man ya.

20 Balan̄ baale m̄o yeē ḥgba bia ḥjan be yale t̄ēele kpaakpaa d̄ō ne. Bee nyii Wurubuare nombia ḥjan te b̄eē l̄eē ḥja do kon̄ō kpaakpaa man, te b̄eē tela ḥja nideli te b̄eē yeē kakyen di ḥjē d̄ō. Mena d̄ō nombia ḥjan ne yele b̄eē yeē ab̄ō kpaakpaa ḥgba ḥjan ḥjɔ̄ se bia sao na kufu (30) na sɔ̄n̄otooro (60), na sɔ̄n̄ononj (100), ne.

Yesu kegyo dudu lee kanea wose man

Mateo 5:15; Luka 8:16-18

21 Ken̄te Yesu yako w̄o nyiaa, "Nolo b̄eē kyajee kanea na waa mo kolo wuu ke d̄ō yaa waa mo ke do mpa ateta ya. M̄ona o na mo ke bo gyakaa kolo d̄ō adido.

22 Nawolo nyi kolo ba weeseē kēj be gyae ka lee deb̄ō ya, te kolo m̄o be wuē kēj nyi be gyae ka lee deb̄ō ya.

23 Walan̄ ḥjon o dana dejele anenyiij dei ne, waa see dejele na waa tei."

24 Ken̄te Yesu yako w̄o bela nyiaa, "E k̄eē e wose nideli lee nombia ḥjan e ne nyii ne man. Nawolo nyi kpene kēj n mo yeē n d̄ō ne, kēj ke te Wurubuare m̄o waa mo yeē nej, te waa yeē nej gba kela mena kēj n ba mo yeē n d̄ō ne.

25 Nyāj ḥjon n dana kolo na Wurubuare waa kpu nej na n ke nyij kpu. Te nyāj ḥjon n be dana kolo ya na, kyomii kēj n na gyuej nyi n dana koran̄ ne, Wurubuare

waa leo ke lee n nyijmaa man."

Wɔ̄ɔ̄man kolo kabee dudu

²⁶ Yesu besewō gyo dudu fa w̄o nyiaa, "Wurubuare gyoori kēj yeē ḥgba mena kēj walan̄ ne ḥmatee ab̄ōobia ḥjaale ḥgba am̄ola o w̄ɔ̄ɔ̄man ne.

²⁷ Nelim na ka weese o doo te o fom na ab̄ōobia ḥjan ne tuu na ḥjɛ̄s bee, m̄ona ḥjon gbagba ba gyen̄ mena kēj ne yeē p̄ete ḥjɛ̄s bee ya.

²⁸ T̄ēele kēj gbagba ne yele la te bia ḥjan ne tuu. Ne tan̄gb̄eē yeē faaren̄se na te fulu, p̄ete kaa yeē bia.

²⁹ Am̄ola bia ḥjan de yeē p̄e, na w̄ɔ̄t̄e ḥjon ta mo o sakawa gyu ke kara ḥja, na-wolo nyi am̄ola ḥjan kekara debañ te lii."

Dan̄bii kēj b̄eē baake ke nyi Mastade ne dudu

Mateo 13:31-32, 34; Luka 13:18-19

³⁰ Yesu besewō b̄ɔ̄ose w̄o nyiaa, "Wōj te d̄eē mo Wurubuare gyoori kēj maa na? Yaa dudu wōnt̄i te d̄eē gyo na d̄eē mo lese ke man?

³¹ Wurubuare gyoori kēj yeē ḥgba dan̄bii peperee daale kēj b̄eē baake nyi Mastade ne. W̄ɔ̄ man ab̄ō ḥjan bee duu pou ne, dan̄bii kei yena ḥjē man kemaasa.

³² M̄ona nyi akpaa be duu ke ne, k̄eē bee bese kolo din̄aa kela daaseibia akan̄ ḥjan pou, kēj nyi gyebuse ne k̄ōj kaa loo ba asaase do ke tom̄bia man."

³³ Aduya burum ḥgba kei din̄ō ne te Yesu moow̄o kolosi Wurubuare nombia fa

balan̄ ban̄, ḥgba mena ken baa tale nyii ḥe man nideli nε.

³⁴ O te kolosi nombii yakaa fa wɔ ken ḥ te gyo dudu ya. Mo nyi akpaa de ka ḥjon na ḥ kaseela ban̄ baagen̄ nε, ḥ na lese aduya ḥjan pou man wola wɔ.

Yesu keyɔkɔse felij ερο
doo

Mateo 8:23-27; Luka 8:22-25

³⁵ Mena wee kenaj balinɔc nε, Yesu yako ḥ kaseela ban̄ nyiaa, “Σ yela dεε ton̄ gyu boo ken dingyin̄.”

³⁶ Ken̄te be tinaa balan̄ dikpii ken̄ yela, te ḥjon na ḥ kaseela ban̄ gyoow̄ degbele man te be lajawɔ. Na agbelese ḥnaale mo silana wɔ.

³⁷ Be kee gyu na te felij dināa daale korow̄ ne gyro, te gyro loj̄ do degbele ken̄ man te ke yela ke munu.

³⁸ Deban̄ kenaj na Yesu te doo dosorōj̄ degbele ken̄ wɔle mo ḥ nyee gyakaa keputu dɔɔ. Ken̄te ḥ kaseela ban̄ ke gyuuusu e bɔose e nyiaa, “De Gben̄gyoo, n̄ be famene ḥgba dεε gyae dee munu yee?”

³⁹ Botɔɔ te Yesu korow̄ te ḥ fae felij ken̄ te ḥ yako loj̄ ken̄ nyiaa, “Yεε yididi!” Ken̄te felij ken̄ tinaa kegyɔ yela, te loj̄ ken̄ mo yεew̄ yididi.

⁴⁰ Ken̄te Yesu bɔose ḥ kaseela ban̄ nyiaa, “Wοj̄ dɔɔ te ε dana gyakoloj̄ mena? Ε sεε ε te lεε ta maŋ̄ di yee?”

⁴¹ Gyakoloj̄ kyaŋ̄ ḥ kaseela ban̄ te be bɔose dɔŋ̄a nyiaa, “Walaŋ̄ won̄ti yaa kei, te felij na loj̄ gba ne nyii ḥ dei nε?”

5

Yesu kekyɔ walaj ḥjon felijkumεε doo ḥ man nε

Mateo 8:28-34; Luka 8:26-39

¹ Kenaj wɔle te Yesu na ḥ kaseela ban̄ ton̄ boo ken̄ gyu Gerasenetena tεele man.

² Yesu ka lee degbele ken̄ man pε te balee ḥolo ḥjon felijkum doo ḥ man nε, leewɔ amusee man kɔŋ̄ kaa gyanee na e.

³ Na mena balee ḥonaŋ̄ kyaε amusee man botɔɔ, te ḥolo na ḥolo bεε tekaa tale kyan̄ e do agbaraagbaraa bela ya.

⁴ Nawolo nyi nafo bεε mo agbaraagbaraa do e ḥ nyiŋ̄maase na ḥ nawɔɔ man, mɔna ḥ ne tirii ḥa pou leki. Te ḥolo be dana doj̄ ken̄ waa tale yɔkɔse e ya.

⁵ Nelim na ka weese na ḥ doj̄ amusee man na bulase dɔɔ botɔɔ ḥ ne fae yeesa, na ḥ na mo boyā kεrεe ḥ wose.

⁶ Balee ḥonaŋ̄ kena Yesu ne kɔŋ̄ lemlem nε, te ḥ yeuwɔ ke buŋ̄ ḥ siaman.

⁷⁻⁸ Botɔɔ te Yesu fae felijkum ken̄ nyi waa lee balee ḥjon man. Ken̄te balee ḥjon fae yeesa ken̄ken̄ nyiaa, “Yesu, Wurubuarε Adidote Bu, woŋ̄ te n ne gyae me gyaj̄? Mεε mo Wurubuarε mεε doo nej̄ teree nyi, na naase maŋ̄ diyem ya.”

⁹ Te Yesu bɔose balee ɳon nyi, "N yele yena sena?" Te ɔ yako e nyi, "Ma yele yena dikpii, nawolo nyi da boe."

¹⁰ Kente balee ɳon waase Yesu agbaatee agbaatee nyi, ɔ na negi felinkumee ɳan lee depuŋ kenaŋ man ya.

¹¹ Kekɔŋ mena na kekuiriise dikpii daale seŋee bulaken teŋa man bee dii.

¹² Kente felinkumee ɳan doo Yesu teree nyi, "Waaseda, fa daa gbɛe na de kaa gyoo kekuiriise kewɔ man."

¹³ Botɔɔ te Yesu sɛɛwɔ te ba leewɔ ka gyoo kekuiriise banj man. Kekuiriise banj baa yɛɛ ɳgba kakponjse ala nɛ, te be yeuwɔ tisi dekenkɛn kyolɔŋkyolɔŋ keŋ gyu ka gyoo loŋ man, te be popou munuwɔ.

¹⁴ Mena dɔɔ balaŋ banj bɛɛ kɛɛ kekuiriise banj dɔɔ nɛ yeuwɔ, te be gyuuwɔ ke yako kpene keŋ be kɔŋ nɛ fa balaŋ banj be kyaa donɔɔ keŋ man nɛ na akuraase ɳan man pou. Kente balaŋ kɔŋawɔ kaa kɛɛ kpene keŋ be kɔŋ nɛ.

¹⁵ Mena dɔɔ te kyare ya te balaŋ kɔŋawɔ Yesu gyau te be naa walaŋ ɳon nafo felinkumee doo ɔ man nɛ banjɛɛ, na ɔ doona wa abɔɔ na ɔ diteŋ keŋ te taŋ. Ba kena nyi balee ɳon diteŋ te taŋ nɛ, gyakoloŋ gyoo wɔnideli.

¹⁶ Botɔɔ te balaŋ banj bɔɔ naa kpene keŋ be kɔŋ balee ɳon felinkumee doo ɔ man na kekuiriise banj dɔɔ nɛ,

yako nombia ɳan pou be kɔŋ nɛ fa balaŋ akaŋ banj.

¹⁷ Kente balaŋ banj waase Yesu nyi waa lee be tɛelee dɔɔ.

¹⁸ Yesu ka mo waa gyoo degbele man nɛ, balee ɳon ɔ be kyo e nɛ waase e nyi waa sila e.

¹⁹ Mɔna Yesu te sɛɛ ya te ɔ yako e nyiaa, "Ta gyu n dɛɛ, na n kaa yako n loŋtona kpene keŋ n Gbenyoo be yɛɛ fa neŋ, na mena keŋ ɔ be wii n waranjase nɛ."

²⁰ Mena dɔɔ balee ɳon laŋawɔ, te ɔ gyuuwɔ donɔɔse kufu ɳan ɲe kyaa dupuŋ kenaŋ man nɛ ɔ ne yako kpene keŋ Yesu be yɛɛ fa e nɛ. Te gyakoloŋ gyoo balaŋ banj pou.

*Yesu kegyuusu Gyariose
bu alebubii ɳolo, na ɔ kekyɔ
alo ɳon fatabo ne gyɔ e nɛ
kawee*

Mateo 9:18-26; Luka 8:40-56

²¹ Kenaŋ wɔle te Yesu beswɔ gyoo degbele man toŋ boo keŋ gyu dingyiŋ. Kente balaŋ burum kɔŋawɔ kaa wuu ɔ dɔɔ boo nɔɔman botɔɔ.

²² Kente Gyudatena ɔsom deni man kegyia ɳon bɛɛ baake e nyi Gyariose nɛ kɔŋawɔ botɔɔ. ɔ kena Yesu nɛ, ɔ ke buŋawɔ ɔ nawɔɔ tɛɛ,

²³ te ɔ waase e nideli nyiaa, "Me bu alebubii ne gyae waa yeŋ. Kɔŋ na n kaa mo n nyiŋmaa gyakaa ɔ dɔɔ na waa nyiŋ nyeedon."

²⁴ Mena dōo Yesu sila e laj. Be kee gyu na balaj burum silana wɔ, na bɛe soko e.

²⁵ Na alo ɲolo kyaa kej fatabo ne gyɔ e kulutoonej kufu ala yaa.

²⁶ C te naa diyem nideli teenenjena nyijmaa man, te ɔ wɔlɛs ɔ kɔba kej pou ɔ dana ne nyi waa nyij kawee kekyɔ. Mɔna ɔ kawee kej na bese bo yee doj kpu.

²⁷⁻²⁸ Alo ɲon ke nyii Yesu wose man nombia nɛ, ɔ gyooowɔ balaj baj man kaa sila Yesu te ɔ yakowɔ ɔ nyeeman nyiaa, "Akpa me nyij mo me nyijmaa tina ɔ kegba koraj na, me kawee gyae ke tanj." Kenje ɔ ɲereketee ɔ wose do balaj baj man ka sen Yesu wɔle, te ɔ moo ɔ nyijmaa tina ɔ kegba.

²⁹ Karatetee dokoloj te fatabo kej ne gyɔ e ne karawɔ, te ɔ naawo ɔ wose man nyi ɔ kawee te tanj.

³⁰ Debokenaj man te Yesu naawo nyi doj daale ta lee ɔ man. Kenje ɔ besenawɔ kɛs balaj baj gyanee te ɔ bɔose wɔ nyiaa, "Amote tinaa na ma kegba?"

³¹ Botɔɔ te ɔ kaseela baj yako e nyiaa, "Nyan gbagba n naa mena kej balaj be wuu n dɔɔ, na n na bese bɔose nyi 'Amote tinaa na maŋ?'

³² Mɔna Yesu gyakaa ɔ ne keo nyi waa naa walaj ɲon ɔ be tina ɔ kegba nɛ.

³³ Alo ɲon kena mena kej ɔ wose be yee e nɛ, ɔ moo gyakoloj na wose keseree

kaa buj Yesu nawɔctees te ɔ yako e kpene kej be kɔŋ ne pou.

³⁴ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "Me bu, n kelɛs maŋ di dɔɔ te n nyiŋa kawee kekyɔ. Ta wosefɛereŋ man, nawolo nyi n kaale kej pou te tanj."

³⁵ Yesu ka sej botɔɔ ɔ ne kolosi nɛ, baale leewɔ Gyudatena ɔsom deni man kegyia Gyariose ɲon dɛs kaa yako e nyiaa, "N bu alebu ɲon ta yem. Weera te n ne naase de Gbenjyoo ɲon diyem bela"

³⁶ Mɔ Yesu ta mo balaj baj nombia ɲan bɔɔ kaa yako ɲon ne yee kolo ya. Mena dɔɔ ɔ yako ɔsom deni man kegyia ɲon nyiaa, "Na yee ya, nyan lɛs maŋ di."

³⁷ Mena dɔɔ Yesu te yela ɲolo ke sila e kpu na Pita na Gyemisi, na Gyemisi ɔ naabu Gyɔn baageŋ ya.

³⁸ Be ka benaa Gyudatena ɔsom deni man kegyia Gyariose ɲon dɛs nɛ, Yesu nyiiwɔ na balaj ne wii na bɛe fae yeesa keŋkej.

³⁹ Yesu ka gyoo dekpanjalaj kej man ne te ɔ bɔose balaj baj nyiaa, "Weera te ε ne wii te ε ne fae yeesa? Bu ɲon ta yena ta ya, ɔ doo dosorɔn bo."

⁴⁰ Botɔɔ te balaj baj boŋo Yesu. Kenje ɔ gegi balaj baj pou lee te ɔ moo bu ɲon ɔ kya na ɔ naa, na ɔ kaseela batooro baj be silana e nɛ, te be gyuuwɔ deni kej man woo ɲon doo nɛ.

⁴¹ Kenje ɔ kyaŋa bu ɲon

nyijmaa man te o yako e nyiaa, "Talita kumi!" Kei nawolo nyi, "Alebubii, me kpa koro."

⁴² Karatetee dokoloj te alebu non korowɔ seŋ o ne tɛɛ. Kejte gyakoloj gyoo wɔ nideli. Na bu non te di kulutoonej kufu ala.

⁴³ Botɔɔ te Yesu faree wɔ nideli nyi be na yeli walaj na walaj ke nyii nombii kei ya. Te o yako wɔ nyi baa gyae kolo fa bu non ke di.

6

Ba ke bɛɛ Yesu Nasarete donɔɔ man
Mateo 13:53-58; Luka 4:16-30

¹ Kenaŋ wɔle te Yesu na o kaseela baŋ lee botɔɔ gyu non gbagba o dɛɛ.

² Gyudatena kefɛɛfowee kelii nɛ, o korowɔ gyu bɔ ɔsom deni man o na wola wɔ Wurubuare nombia. O nombia ḥan o na wolo nɛ doo balaj baŋ pou noɔ te be bɔɔsewɔ nyiaa, "Alein yaa balee kei nyija abɔɔ keŋa pou lee? Alein yaa o nyija mena nyansa kei lee? Kɛɛ gyakoloj nombia ḥan o ne yɛɛ?

³ Na kapenta ḥon yaa yee? Na o naa yɛna Mɛɛre yee? Na o naabia yɛna Gyemisi na Gyosefo na Simɔn na Gyuda yee? Na daa na o desina kyaa la kɛbo yee?" Mena dɔɔ ba te lɛɛ e do ya.

⁴ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "Balaj ne bu Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔɔre yenaŋ kamase, mɔna ḥon

gbagba o donɔɔ man balaj, na o loŋtona na o dekpanjalajmantena bee buu na e ya."

⁵ Mena dɔɔ Yesu te tale yɛɛ gyakoloj nombia burum o dɛɛ botɔɔ ya. O moo o nyijmaa bo gyakaa balaj kyomii baale bo dɔɔ, te o kyɔɔ wɔ be kawese.

⁶ Yesu wose yɛja e ɲgba mena keŋ o balaj gbagba te lɛɛ e di ya ne dɔɔ. Kejte o leewɔ donɔɔ keŋ man, ta kila akuraase ḥan man o na wola wɔ Wurubuare nombia.

Yesu kekpila o kaseela kufu bala baŋ

Mateo 10:5-15; Luka 9:1-6

⁷ Te Yesu baake o kaseela kufu bala baŋ te o kpilii wɔ bala bala. Te o fa wɔ doŋ keŋ baa mo di feliŋkumɛɛ dɔɔ.

⁸ Kejte o yako wɔ nyiaa, "ɛ na mo kolo tela kpu na ɛ gbutuse ya. ɛ na mo weenɛɛ, yaa akpo yaa kɔba tela ya.

⁹ ɛ do nkyokotase, mɔna ɛ na mo kegbase tela kpu ya.

¹⁰ ɛ gyu donɔɔ daale man te dekpanjalaj keŋ man be lɛɛ ḥon nɛ, ɛ kyaa botɔɔ kaboenɛ ka mo lee donɔɔ kenaŋ man.

¹¹ Te akpaa ɛ gyu yenaŋ daale te ba te lɛɛ ḥon yaa be te nyii ḥon ya nɛ, ɛ lee botɔɔ na ɛ kpiisi ya nkyokotase anasa lɔ wɔ na ke di adansɛɛ tia wɔ nyi Wurubuare be gyae waa tina wɔ yela ya."

¹² Mena dɔɔ be gyuuwɔ kekolosi Wurubuare nombia ḥan fa balaj, nyi baa kyɛɛkee lee be gbeɛneŋ

kumεs man kɔŋ Wurubuarε
gyaŋ.

¹³ Be gegi felinkumæs burum lee balaj man, te ba moo nuŋ fee kaweesetena burum te ba wose yee wæ don.

*Gyōn
lo lə reccsloŋ
yen* Wurubuarε

Mateo 14:1-12; Luka 9:9-13, 19-20

14 Abco ኃንጂ pou Yesu be
የሱስ ብቻ, yela የ yele yaaseewo
gyu yenaን kamase te gyroo
Herode መ ነዕወር. Be
ke nyii Yesu yele ብቻ, na
baale kpa "Gy়on Wurubuare
lo়ssore ኃን የ ba yem ብቻ
yaa Wurubuare gyuuusumwo
lee yeን man, mena dዕር te የ²
nyiንa doን የ ne የ yee gyakoloን
nombia na nombia dinaana
keንa ብቻ."

15 Baale mɔ kpa,
"Non yεna Wurubuarε
dekpenkpenygoɔre Elia,"
te baale mɔ kpa "C"
yεs gyanqba Wurubuarε
akpenkpenygoɔra ban bɔɔ
kyaa kaalaŋ ne man nolo e."

16 Gyoo Herode kenyii
mena ne o yakowə nyiaa,
"Gyən ɳon məc kara o nyee
ne bese la fon ne!"

17-18 Nawolo nyi na Gyɔn
gyakaa o ne yako gyoo
Herode nyi, "Gbεε be doo
nyi waa mo o kegyia Filipo
wεεle yala ŋgba mena ken
o be yεε ne ya." Mena dɔɔ
gyoo Herode gbagba yela be
kyanja Gyɔn te ba doo e
agbaraagbaraase mo e ketɔ
deni.

¹⁹ Nombii kei dōc Herodia
moo Gyōn dōc cō man, te cō

gyae gbεε keŋ waa mo ko e
mɔna o bεε tale ya.

²⁰ Nawolo nyi gyoo Herode
gyen nyi Gyɔn yee walanj
ŋon o gbɛseneŋ tenɛɛ Wu-
rubuare siaman, te o ta
mo o wose mɔ fa Wu-
rubuare. Mena dɔɔ gyoo
Herode na weese Gyɔn keŋ
nyi nombiikum daale be yeeɛ
e ya. Debaŋ kamase keŋ
gyoo Herode de nyii Gyɔn
nɔɔwoya na bɛɛ seŋ e nideli
ya, mɔna o ne gyae nyi waa
tei e.

²¹ Kεŋja pou wole nε, gbeε
kaa torowɔ fa Herodia. Na-
wolo nyi Gyoo Herode kee
di o kalolawee nε, o baake
o kegyiise na o yoonɔɔtena
kegyiise na Galeiatena ban
ba wose dana obuo nε, nyi
be kaa di wee ken kyo e.

²² Ba ke gyanjee kej ne,
Herodia bu alebu kɔŋawo
kaa soe te yee gyoo Herode
na balan ban pou kyeo.
Botoo te gyoo Herode yako
alebu non nyiaa, "Yako man
kpene kamase kej n ne gyae,
na maa fa neŋ."

²³ Kente gyoo Herode kaŋa ntam kpu fa bu ŋon nyiaa, "Kpene kamase keŋ n bɔɔse maŋ na maa fa neŋ. Akpaa me gyoori koran te n ne gyae na, maa kpase ke man fa neŋ."

24 Botčo te alebu የንግድ leewa yenaq gyu ke bcoose ይህንን naa nyiaa, "Nna, woን te maa bcoose?" Botčo te ይህንን naa yako e nyiaa, "Yako nyi n ne gyae Gyón Wurubuar ልቦንኩሬ ነውና."

25 Debokenan man te

alebu ɻon barasewo gyu gyoo Herode gyae ke yako e nyiaa, "Mee gyae n ke kara Gyɔn Wurubuarɛ loŋɔɔre nyee do tasa taŋtaŋalaŋ man fa maŋ."

²⁶ Nombii kei takaa gyoo Herode nideli, mɔna ntam keŋ ɔ be kam ɻɔcla baŋ siaman dɔɔ ne, ɔ te tale bɛe ya.

²⁷ Mena dɔɔ debokenaŋ man te ɔ kpila ɔ balan baŋ bɛe kereɛ balan nyeeya ne man ɻolo nyi, waa gyu ke kara Gyɔn nyee kɔna e. Keŋte balee ɻon gyuu deni keŋ man Gyɔn doo ne ka lese e kara ɔ nyee.

²⁸ Keŋte ɔ moo ke do tasa taŋtaŋalaŋ man kɔna gyoo Herode te ɔ moowɔ fa alebu ɻon, te ɻon mɔ moo ke fa ɔ naa.

²⁹ Gyɔn kaseela baŋ kenyii ɔ yeq ne, be gyuuwɔ ka mo e ke wuu.

Yesu kefa balan kakponjse banɔŋ weenɛɛ

Mateo 14:13-21; Luka 9:10-17; Gyɔn 6:1-14

³⁰ Yesu kpilala kufu bala baŋ ɔ be kpilii ne besewo kɔŋ kaa yako e nombia ɻan pou bɔɔ yee, na ɻan pou bɔɔ wola balan ne.

³¹ Na mena keŋ balan na gyem tisi be dɔɔ beiŋ dɔɔ ne, be te nyiŋ gbeɛ baa di weenɛɛ gba ya. Mena dɔɔ Yesu yako wɔ nyiaa, "ɛ yela dɛe wɔŋ da wose lee yenan gyu botɔɔ keŋ balan be kyaa ya ne, na ɛ kaa feɛfo."

³² Keŋte ba gyroowɔ degbele man te be laŋa botɔɔ keŋ balan be kyaa ya ne.

³³ Mɔ be kee gyu ne, balan burum naa wɔ te ba gyenjawɔ nyi baŋ be-naŋ. Mena dɔɔ balan leewɔ donɔɔse ɻan man pou yeu gyu ka gyoo botɔɔ keŋ bee gyu ne, pete Yesu na ɔ kaseela baŋ kaa gyroowɔ botɔɔ.

³⁴ Yesu ke tisi lee degbele keŋ man na ɔ kena balan burum baŋ ne, be nombia yee e waraŋase. Nawolo nyi na be yee ɻgba namense baŋ bɔɔ dana gbeŋgyoo ya ne. Mena dɔɔ ɔ fiasɛɛ ɔ na wola wɔ abɔɔ burum.

³⁵ Mena debaŋ kenaŋ na te lii balinɔɔ, mena dɔɔ ɔ kaseela baŋ kɔŋawɔ ɔ gyae kaa yako e nyiaa, "Kebo yee ɻale nsana ke, te tɛɛ mɔ te yuu.

³⁶ Lɔ balan baŋ gbeɛ na baa gyu donɔɔse na akuraase ɻan ɻa benaa ne man, na be kaa gyae kolo lɛɛ di."

³⁷ Mɔ Yesu yako wɔ nyiaa, "ɛmeeɛ gbagba ɛ gyae kolo fa wɔ na baa di." Keŋte be bɔɔse e nyiaa, "Da mo tomyɛɛre kulutoo dokoloŋ kɔba lɛɛ weenɛɛ koraŋ na, gyae ka yee balan burum kewɔ pou?"

³⁸ Botɔɔ te Yesu mɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Bodobodose aŋmonj te ɛ dana? ɛ gyu ke kɛɛ." Be ke gyu ke kɛɛ ne te be kaa yako e nyiaa, "Bodobodose abiliŋ anɔŋ na kpebia bala pɛ te de dana."

³⁹ Keŋte Yesu yako ɔ

kaseela banj nyi baa yela balanj banj ke kyakee akpii akpii njaalese nalañ ñan doo.

⁴⁰ Mena dœo balanj banj kyakeewo akpii akpii. Akpii njaale yee balanj sɔñonoñ (100) te njaale mœ yee balanj sɔñola na kufu (50).

⁴¹ Botœo te Yesu moo bodobodose anoj na kpebia bala banj, te o gyinna o nyee kœ adido te o fanewo do Wurubuarœ nœ. Te o kœreœ ña fa o kaseela banj nyi baa kpeleœ fa balanj banj.

⁴² Balanj banj pou diiwœ baa ba kegyaabii.

⁴³ Be ke di tañ ne, o kaseela banj tœsee bodobodose na kpebia buruburu ñan bœ dii kaase na, be nyiña donjase kufu ala (12).

⁴⁴ Balanj banj bœ di weenœ ñan ne, be man baala baagen yee balanj kakponse banon (5000).

Yesu keta loj dœo

Mateo 14:22-23; Gyɔn 6:15-21

⁴⁵ Debokenañ man te Yesu yela o kaseela banj gyoowœ degbele man kyan gbeœ bee gyu Betesaida donœo kej ke kyaa boo kej diñgyiñ ne, na ñon ke lœ balanj banj gbeœ.

⁴⁶ O ke lœ balanj banj gbeœ tañ ne, o gyuuwœ bula dœo o kaa fane.

⁴⁷ Kelii balinœ ne, na degbele kej te lii boo kej nsana nsana, te kaa Yesu waagen boo kej diñgyiñ.

⁴⁸ Botœo te Yesu kœewœ na felij ne gyœo gyanee na o kaseela banj, mena dœo bœ kaa na degbele kej kesaa.

Kejte o karatœewœ ta loj kej dœo gyu be gyan, te o yœewœ ñgba o ne gbaa wœ ne.

⁴⁹ O kaseela banj kena e o dœj loj kej dœo o ne kœj ne, na ba gyeñ nyi o yee woo e te be fae yeesa.

⁵⁰ Nawolo nyi be popou naa e te gyakoloñ kyaña wœ. Debokenañ man te Yesu kolosiwœ na wœ nyi, "E nyiñ konœ! E na yee ya! Man e."

⁵¹ Botœo te o gyoowœ kyaa degbele kej man kpu na wœ, te felij ñon nœ yœkœsewœ. Nombia kœña doo o kaseela banj nœ nideli.

⁵² Yesu ka mo bodobodose anoj kpala balanj kakponse banon banj ne, o kaseela banj te nyii ka aseœ ya, nawolo nyi na be seœ be ta gyeña walanj ñon dinœo Yesu yee ya.

Yesu kekyœ kaweesee Genesareti tœele man

Mateo 14:34-36

⁵³ Kejte ba tonja boo kej gyu Genesareti tœele man, te be kpaña ba degbele kej botœo.

⁵⁴ Be ka betaœ lee degbele kej man pœ, te balanj naa Yesu te ba gyeñawœ nyi ñon ñonaj.

⁵⁵ Mena dœo balanj yekiiwœ lee tœele kenañ yenañ kamase man kœj o gyani. Yenañ kamase kej be nyii nyi Yesu kyaa na, bœ kœj na ba seele be kaweesetena ba afonjoneœ dœo bœ kœj botœo.

⁵⁶ Te akuraase yaa donœose kamase ñan man Yesu de gyu ne, balanj na mo be kaweesetena kaa see abontere man, na ba

te waase e nyi waa yela kaweesetena banj ka mo be nyijmaase tina o kegba nɔɔbii paŋpaŋ bo gba. Te banj pou bɔɔ tina o kegba kej ne, wose yee wɔ doŋ.

7

Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala kolosi be naanaɔ kesila wose man nombia

Mateo 15:1-9

¹ Wee daale ne, Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala baale banj bɔɔ lee Gyerusalem donɔɔ man ne, kaa yilaawɔ Yesu gyan.

² Botɔɔ te be naawɔ nyi, o kaseela banj baale te faafo be nyijmaase ŋgaba mena kej ba benej amanberese na wola wɔ ne ya pete bee dii.

³ Nawolo nyi Farasiitena na Gyudatena banj pou bee tina ba benej amanberese ɣan yela ya. Mena dɔɔ nyi akpaa ba te faafo be nyijmaase ŋgaba mena kej be naanaɔ be yako see ya na bɔɔ ne dii ya.

⁴ Mena ke mɔ te akpaa ba lee kebu man kɔŋ na, bɛɛ saase ba wose pete baa di weenɛɛ. Ba benej amanberese boe nideli. Be dana gbeɛneŋ ɣan bɛɛ mo saase ba leenɔɔse na tasase na osunjɛ mo.

⁵ Mena dɔɔ Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala banj bɔɔse Yesu nyiaa, "Weera dɔɔ te n kaseela banj bee di da benej amanberese dɔɔ ya? Nawolo nyi bɔɔ ne faafo be nyijmaase

ŋgaba mena kej da benej amanberese nawolo ne pe baa di ya!"

⁶ Kejte Yesu tirancɔ fa wɔ nyiaa, "ɛ ne yee ε wose ŋgaba ε yee balanj kpaakpaawɔ ne, mɔna ε na beo ε wose bo. ɛ nombia ɣan Wurubuare be tɛε o dekpeŋkpeŋgyɔɔre Yesaya dɔɔ yako o nombia aŋmaraseŋ see ɣan man ne yee ampaŋ. O yakowɔ nyiaa, 'Wurubuare kpa, balanj kewɔ dana be nɔɔ bo bɛɛ yako nyi bee bu maŋ, mɔna be konɔɔse man na bɔɔ na mo maŋ yee kolo ya.'

⁷ Bɛɛ som maŋ bo yaka, nawolo nyi mmaraase ɣan denibalanj be yee ne te be dana bɛɛ wola balanj nombia."

⁸ ɛ te tina Wurubuare mmaraase ɣan yela, te ε dana ε benej amanberese ɣan balanj na wolo ne man."

⁹ Kejte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "ɛ gyeŋ adao gbeɛneŋ ɣan ε na mo bɛɛ Wurubuare nombia ɣan, na ε ke nyiŋ di ε benej amanberese ɣan dɔɔ.

¹⁰ Nawolo nyi gyanɔba kej de naana Mosesi yakowɔ Wurubuare mmaraase ɣan man nyiaa, 'Bu n kya na naa, te walaŋ kamase ɣon o kolosi nombiakumɛɛ tia o kya yaa o naa na, kaboena nyi baa ko e.'

¹¹ Mɔna εmɛɛ ne yako nyiaa, 'Akpaa ɣolo de yako o kya yaa o naa nyi, "Kpene kej nafɔ me dana maa mo kyo

nej ne yee Koriban ke." (Koriban kei nawolo nyi, kpene kej yee Wurubuaré wui).

¹² Dekoj mena na, ε bεs tekaa fa otenate gbεs waa yee kolo fa o kya yaa o naa ya.

¹³ Mena yaa ε na mo ε benej amanberese ḥjan wāles Wurubuaré nombia ḥjan, te ε yee ḥja see ε bia mo. Te ε ne yee nombia burum ḥjan ḥje yee ḥgba kejna dinoo ne kpu."

Kpene kej ne yee walaj ayimεs

Mateo 15:10-20

¹⁴ Kenaj wōle ne, Yesu besewo baake balaj baj pou kaa yilaa o gyaj te o yako wō nyiaa, "Ε popou ε tei manj, na ε ke nyii nombia kejna man nideli.

¹⁵ Kolo be kyaa kej ke da lee yenaŋ gyoo walaj wose man na, ke gyae ke tale yee e ayimεs ya. Mōna kpene kej na lee walaj man kōj ne, kej ne yee na e ayimεs.

¹⁶ Walaj kamase ḥjon o dana dejele anenyiŋ dei ne, waa see dejele na waa nyii."

¹⁷ Yesu ka lee balaj baj man gyu dekpanalaŋ man ne, o kaseela baj bōse e dudu kej aseεs.

¹⁸ Botōo te o bōse wō nyiaa, "Mena dōo emεs mo bee nyii nombia aseεs yee? ε ba gyeŋ nyi kpene kamase kej na lee yenaŋ gyoo walaj wose man na, ke bεs yee e ayimεs yee?

¹⁹ ε ba gyeŋ nyi na o konco man te ḥnee gyu ka gyoo

yee? Nee gyu bo ka gyoo o dubulu man, na ta lee o wose man." Yesu ke yako kei ne, na o nawolo baa nyi weenεs kamase dei na kedi.

²⁰ Kenje Yesu yako wō nyiaa, "Kpene kamase kej na lee walaj konco man ne, kej ne yee na e ayimεs.

²¹ Nawolo nyi walaj konco man te nombiakumεs pou na lee. Mena abeo kejna ḥjaale yεna, kafon na ḥmεelej na balaj kako na yale kewōles,

²² na sibii na nombiakumεs keyεs, na kabeo na kewōles nombia na balaj kekōla, na nombiakumεs ka mo gyakaa balaj dōo, na wose kegate adido na diyin nombia.

²³ Nombiakumεs kejna pou na lee bo walaj konco man, te ḥjan ne yee na e ayimεs."

Siria alo ḥjolo ke lee Yesu di

Mateo 15:21-28

²⁴ Lee botōo te Yesu korow gyu Tae na Sidon doncose ḥjan ḥje yee Iseraetena doncose ḥja ne yenaŋ. Te o ka gyroow dekpanalaŋ daale man kej o te gyae nyi ḥjolo ka gyeŋ nyi o kyaa botōo ya, mōna balaj naa e.

²⁵ Te alo ḥjolo ḥjon felinkum doo o bu alebubii man ka betaa nyii nyi Yesu kyaa botōo ne, te o kaa buŋawo o naawo tεεs.

²⁶ Na alo ḥjonaŋ yee Giriki alo e, te ba lola e bo Fonisia kej ke kyaa Siria tεεle man ne. Kejte o sola Yesu nyi

waa gegi felinkum kej lee o bu non man.

²⁷ Botoo te Yesu boose e nyiaa, "Nyi n dana bia na, n ke see mo be weenee fa babaase? Koa, n ke tangbees mo weenee jan fa bia kedi pe. Te akpaa be dii kaase na, pena na n ka mo fa babaase."

²⁸ Kejte alo non mo yako e nyiaa, "Ayi, me Gbenygyoo, doo mena. Mo babaase baa tale fiu weenee jan bia ne dii te ees yale tessele man ne di."

²⁹ Botoo te Yesu yako alo non nyiaa, "Noo kej n be tiri fa man ne doo ta, felinkum kej ta lee n bu alebubii non man."

³⁰ Alo non ka lee botoo gyu o dees ne, te o kenaawo nyi o bu non doo mpa doo na felinkum kej ta lee o man.

Yesu kekyo omumuu yolo kawee

Mateo 15:29-31

³¹ Yesu ka lee Tae donoo man ne, o tseewo Sidon donoo man ka lee Galelia boo noo noo koy donooose kufu jaale tessele man.

³² Kejte balaj baale moo balee yolo non o dejela be too te o bees tale kolosi nideli ya ne koy Yesu gyan. Te ba sola e nyi waa mo o nyinmaa gyakaa o doo, na waa kyo e o kawee.

³³ Botoo te Yesu moo kawete non lee balaj ban man gyu yena. Te o moo o nyinmaasebia do kawete non dejela man, te o too nooloj mo tina o laakem.

³⁴ Te Yesu kese adido te o lee weesee te o yako e nyiaa,

"Efata!" Kej nawolo nyi toro!

³⁵ Debokenaj man te o dejela torowoo te o laakem booliwo, te o talewo kolosi nideli.

³⁶ Kejte Yesu faree balaj banj nideli nyi be na yako walaj kamase ya. Mona kej na o ke faree wo koraj ne, kej gba te be yela balaj nyiiwaa bei.

³⁷ Balaj banj wose yenawo nideli te be yakowoo nyiaa, "Yesu te yes kpene kamase nideli. O te yela dejela atoosatena ne nyii dei, te omumuuse mo ne kolosi."

8

Yesu kefa balaj kakpojse banaara (4000) weenee
Mateo 15:32-39

¹ Debaaj daale bela ne, balaj burum baale besewo koy kaa yilaa Yesu gyan. Na booo dana kolo baa di ya, te Yesu baake o kaseela banj koy o gyan yako wo nyiaa,

² "Balaj kewo nombia dana man warajase. Nawolo nyi gyen weeya kpaakpaa atooro yaa njeba be kyaa me gyan, te kolo be doo baa di ya ne.

³ Nyi akpaa me lo wo gbees na tanam na, be sia gyae kaa biri wo gbeenaa man. Nawolo nyi be man baale lee lemlem"

⁴ Botoo te o kaseela banj boose e nyiaa, "Aien te walaj waa nyin weenee depampaa kei doo na ka yee mena balaj burum kewo?"

⁵ Keñte Yesu bɔose wɔ nyiaa, "Bodobodose aŋmoŋ te ε dana?" Te be yako e nyi be dana bodobodose nyetooro.

⁶ Te Yesu yela balaj baŋ kyakeewɔ tɛele man, te o moo bodobodose nyetooro ḥan te o fanewɔ fa Wurubuarɛ karaŋ, te o kereɛ ḥa mo fa o kaseela baŋ nyi baa mo kpelɛɛ balaj baŋ. Keñte baŋ mɔ moo ḥa kpelɛɛ balaj baŋ.

⁷ Na o kaseela baŋ dana kpebia kyomii baale mɔ. Te Yesu moo kpebia baŋ mɔ te o fanewɔ fa Wurubuarɛ karaŋ te o moo ḥa fa wɔ nyi baa mo kpelɛɛ fa balaj baŋ.

⁸ Balaj baŋ pou diiwo baa nideli. Kenaj wɔle te o kaseela baŋ tɔɔsee buruburu akaŋ ḥan na, be nyija donjatɔose nyetooro.

⁹ Balaj baŋ bɔ di weenɛɛ ḥan ne, be man baala yee balaj kakponjse banaara (4000). Yesu ke lɔ balaj baŋ gbeɛ ne,

¹⁰ te ḥon na o kaseela baŋ gyoowɔ degbele man gyu Dalimanuta tɛele man.

*Farasiitena ne gyae nyi
Yesu waa yee gyakoloŋ nombia wola wɔ*

Mateo 16:1-4

¹¹ Keñte Farasiitena baale kɔnjawɔ Yesu gyan bɛɛ bɔose e nombia na baa mo teese o nɔɔ man. Be yako e nyi waa yee gyakoloŋ nombia na kawola nyi o lee Wurubuarɛ gyan ampaŋ.

¹² Botɔɔ te Yesu lee weesɛɛ o man te o yako wɔ nyiaa,

"Woŋ dɔɔ te εmɛɛ gyen wee kei balaj ne gyae nyi maa yee gyakoloŋ nombia wola ḥon? Ampaŋ yaa mɛɛ yako ḥon nyiaa, mɔɔ gyae maa yee gyakoloŋ nombia wola ḥon ya."

¹³ Keñte Yesu leewɔ balaj baŋ gyan, te o moo degbele ton gyu boo keñ diŋgyiŋ.

*Yesu kefaree o kaseela lee
Farasiitena na Herodetena
wose man*

Mateo 16:5-12

¹⁴ Yesu na o kaseela baŋ kee gyu ne, na o kaseela baŋ te wolee be ta mo bodobodo ḥaale tela kpu na dokoloŋ keñ doo ba degbele keñ man ne ya.

¹⁵ Te Yesu faree o kaseela baŋ nyiaa, "Σ kεε ε wose man nideli lee Farasiitena na Herodetena wose man. Nawolo nyi be dincɔ yee ḥgba tee keñ bɛɛ mo do bodobodo man te kεε koro ne."

¹⁶ Botɔɔ te o kaseela baŋ yako dɔŋa nyiaa, "Keñ de ta mo bodobodo tela ya dɔɔ te o ne yako mena ne."

¹⁷ Yesu ka gyen kpene keñ bɛɛ yako ne te o bɔose wɔ nyiaa, "Weera dɔɔ te ε ne kolosi nyi ε ta mo bodobodo tela ya? Mena dɔɔ ε ta gyenja ta nombia man yee? Ya agyuɛnje man ta toro ta yee?

¹⁸ Σ dana sia ne, ε bɛɛ naa yee? Te ε dana deŋela mɔ ne, ε bee nyii nombia yee? Σ bɛɛ tɔɔse nombia yee?

¹⁹ Debaŋ keñ mɔɔ kereɛ bodobodose anoŋ ḥan kpelɛɛ balaj kakponjse banon̄ baŋ te bɔɔ dii baa

ne, doŋatcose aŋmoŋ te ε tɔɔsee buruburu akaŋ ɳan wulu?" Kenjet be tirancɔ nyi, "Doŋatcose kufu ala."

²⁰ Te Yesu besewɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Debaŋ keŋ mɔ kerɛe bodobodose nyetoro ɳan kpɛlɛs balan kakponjse banaara (4000) baŋ te bɔɔ dii baa ne, doŋatcose aŋmoŋ te ε tɔɔsee buruburu akaŋ ɳan wulu?" Kenjet be tirancɔ nyi, "Doŋatcose nyetoro."

²¹ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyi, "ɛ sɛs ɛ te nyii ta nombia ɳan man yee?"

Yesu kekyɔ siayeleesate ɳolo

²² Yesu na ɔ kaseela baŋ ke kɔŋ Betesaida donɔɔ man ne, te balan baale mɔo siayeleesate ɳolo kɔŋ ɔ gyau te ba waase e nyi waa mɔ ɔ nyijmaa tina e na ɔ sia ke gyuuusu.

²³ Botɔɔ te Yesu kyanja siayeleesate ɳon nyijmaa man te ɔ mɔo e lee donɔɔ keŋ man, te ɔ tɔɔ nɔɔlɔŋ woli ɔ sia te ɔ mɔo ɔ nyijmaa gyakaa ɔ cɔɔ te ɔ bɔɔse e nyiaa, "N ne naa kolo?"

²⁴ Kenjet balee ɳon gyinnaa ɔ sia kɛɛ adido te ɔ yakowɔ nyiaa, "Mɛɛ naa balan, mɔna be yɛɛ ɳgba daase ne tɛɛ la ne."

²⁵ Te Yesu besewɔ mo ɔ nyijmaa tina balee ɳon sia bela. Kenjet ɔ sia gyusuwɔ, te ɔ naa kpene kamase nideli.

²⁶ Botɔɔ te Yesu lɔɔ balee ɳon gbɛɛ te ɔ faree e nyiaa, "Na bese gyu donɔɔ keŋ man bela ya. Ta gyu n dɛɛ."

Pita kpa Yesu yɛna nyeeleere ɳon

Mateo 16:13-20; Luka 9:18-21

²⁷ Kenjet wole te Yesu na ɔ kaseela baŋ gyuu donɔɔse ɳan ɲe kyaa benaa na Kae-saria Filipi donɔɔ keŋ ne. Be kee gyu keŋ ne te ɔ bɔose ɔ kaseela baŋ nyiaa, "Balan ne kolosi ma wose man nombia na, be kpa maŋ yɛna amo?"

²⁸ Botɔɔ te ɔ kaseela baŋ tirancɔ nyi, "Baale kpa nyau yɛna Gyɔn Wurubuare loŋsɔɔre ɳon, baale mɔ kpa nyau yɛna Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔɔre Elia, te baale mɔ kpa n yɛɛ Wurubuare akpeŋkpeŋgyɔɔra baŋ man ɳolo e."

²⁹ Kenjet Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "ɛmɛɛ mɔ de? ɛ kpa maŋ yɛna amo?" Botɔɔ te Pita tirancɔ nyiaa, "Nyaŋ yɛna Kristo, nyeeleere ɳon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne"

³⁰ Botɔɔ te Yesu faree wɔ nyi be na yako ɔ wose man nombia fa ɳolo na ɳolo ya.

Yesu kekolosi lee ɔ yɛŋ na ɔ kefɔŋ wose man

Mateo 16:21-28; Luka 9:22-27

³¹ Kenjet wole te Yesu fiasɛɛ ɔ na wola ɔ kaseela baŋ nombia nyiaa, "Kaboena nyi maŋ Deni-walaŋ Bu ɳon maa naa diyem nideli, na Gyudatena kegyiise na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala baŋ ke bɛɛ maŋ nyi na maŋ yɛna nyeeleere ɳon ya. Baa ko

maŋ, mɔ weeya atoorote keŋ na maa foŋ lee yeŋ man."

³² Yesu ka toro nombia keŋya yako fa o kaseela baŋ ne, te Pita moo e lee yenan te o faree e nyi o na kolosi mena ya.

³³ Botɔɔ te Yesu gɛɛsewɔ keɛ o kaseela baŋ te o fae Pita nyiaa, "Ta lee me gyae, obɔ̄nsam! Na Wurubuarɛ kegyaebii te n na gyueŋ ya, mɔna denibalaj kegyaebii te n na gyueŋ."

³⁴ Keŋte Yesu baake balaj dikpii keŋ na o kaseela baŋ kɔŋ o gyae te o yako wɔ nyiaa, "Akpaŋa nolo ne gyae waa sila maŋ na o na yee kpene keŋ non gbagba ne gyae ya. Mɔna waa mo o ɔpanḍaŋ keŋ seele, na waa sila maŋ.

³⁵ Nawolo nyi walaj kamase non o ne gyae waa lɛs non gbagba nyeedon na, ke gyae ka lee o nyijmaa man. Te walaj kamase non o nyeedon da lee o nyijmaa man lee maŋ Yesu na me nombia dɔɔ ne, waa bese nyij ke.

³⁶ Akpaŋa nolo de nyij tɛele kei dɔɔ abɔɔ pou te o nyeedon da lee o nyijmaa man na, woŋ tɔnɔɔ te waa nyij?

³⁷ Yaa woŋ te walaj waa tale mo kyɛɛkee na o nyeedon?

³⁸ Akpaŋa maŋ Yesu na me nombia de yee non desen gyen wee kei balaj baŋ bɔɔ besena be wɔle tee Wurubuarɛ te be yee nombi-akumɛɛyɛɛrawɔ ne siaman na, kenaŋ na wee keŋ maŋ

Deniwalaj Bu non maa bese kɔŋ daa na me kya Wurubuarɛ na Wurubuarɛ kpi-lala baŋ gyoorobiiri man ne, walaj nonaŋ mɔ nombia gyaɛ ke yee maŋ desen."

9

¹ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Ampaŋ yaa mɛɛ yako non nyi ε man baale kyaa kebo kei keŋ bɔɔ gyae baa yeŋ ya, kelii debaŋ keŋ baa naa Wurubuarɛ gyoori keŋ nyi ka seŋɛɛ na ke don."

Yesu wose kekyɛɛkee

Mateo 17:1-3; Luka 9:28-36

² Weeya looro wɔle ne, Yesu moo Pita na Gyemisi na Gyɔn kpu na o wose te be gyuuwɔ bulu dinaa daale dɔɔ baŋ baageŋ. Botɔɔ te Yesu wose kyɛɛkeewɔ be siaman.

³ Wa abɔɔ ḥjan o doona ne bese abɔɔ wolomɛɛ parepare, na ḥɛɛ ḥalakee polepolepole. ḥa wolosewɔ keŋ nyi, nolo be kyaa tɛele kei dɔɔ keŋ waa tale faafo kolo na ke ka lee mena ya.

⁴ Keŋte Mosesi na Elia kaa bɛɛwɔ lee be dɔɔ, te be kolosiwɔ na Yesu.

⁵ Botɔɔ te Pita yako Yesu nyiaa, "De Gbenɛgyoo, dei ḥgba daa mɔ be kɔŋ kebo ne. Yela dɛɛ baŋ kefɛɛse atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale te Elia mɔ wui daale."

⁶ Na Pita ta gyen kpene waa yako ya, nawolo nyi gyakolon te kyaŋ wɔ gbaa.

⁷ Botɔɔ te ḥɔma kaa wuu be dɔɔ, te be nyii nɔɔwoya

ŋaale ŋɔma kej man nyiaa, "Kei yɛna me bu ŋon mɛɛ gyae e. ɛ nyii e."

⁸ Debokenaq man ɔ kaseela batooro baŋ besewɔ kɛɛ na, ba te naa walaŋ kamase kpu na Yesu ya.

⁹ Be ke tisi bulu kej bɛɛ kɔŋ ne Yesu faree wɔ nyi, "Mɔɔ ne gyae nyi ɛ ke yako ŋolo na ŋolo kpene kej ɛ be naa ne ya, kelii debaŋ kej maŋ Deniwalan Bu ŋon maa forŋ lee yeŋ man."

¹⁰ Mena dɔɔ nombia ŋan dɔɔwɔ ba nyeeya man na bɛɛ ɔɔse dɔŋa nyiaa, kefɔŋ lee yeŋ man kei na wolo baa nyi sena?

¹¹ Keŋte be ɔɔse Yesu nyiaa, "Weera dɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala baŋ ne yako nyi, kabona nyi Elia waa kyan gbeɛ kɔŋ pɛna Kristo ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne ke kɔŋ?"

¹² Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Ke yɛɛ ampaŋ nyi Elia waa taŋgbɛɛ nyelɛɛre ŋon kɔŋ, na ɔ kaa desina kpene kamasee see nideli. Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ŋan besewɔ yako yenaŋ daalee Deniwalan Bu ŋon wose man nyiaa, kabona nyi waa naa diyem nideli na baa bɛɛ e nyi na ŋon yɛna nyelɛɛre ŋon ya. Weera dɔɔ te be ŋmarase mena nombia keŋa?

¹³ Mɔ mɛɛ yako ŋon baa nyiaa, Elia taŋ kekɔŋ te balan yɛɛ e kpene kamasee kej be gyae ŋgba mena

kej Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see be yako lee ɔ wose man ne."

*Yesu kekyɔ tobaale ŋon ɔ na wee keleuleuse ne
Mateo 17:14-21; Luka 9:37-42*

¹⁴ Ba ke kɔŋ ɔ kaseela akaŋ baŋ gyaŋ ne, be naa balan burum te yilaa kilisi wɔ. Na Gyudatena mmaraa wolala baŋ, na ɔ kaseela baŋ ne wɔŋee nombia ŋaale.

¹⁵ Balan baŋ pou ke gyɔ sibii naa Yesu ne, doo be nɔɔ te be yeuwɔ ke gyaŋee na e te ba doo e nɔɔ.

¹⁶ Botɔɔ te Yesu ɔɔse ɔ kaseela baŋ nyiaa, "Woŋ nombia yaa ɛmɛɛ na wɔ ne wɔŋee?"

¹⁷ Keŋte balan baŋ man ŋolo tiranɔɔ nyiaa, "De Gbenɛyoo, ma moo me bu tobaale ŋon felinkum doo ɔ man, te kej dɔɔ ɔ bɛɛ tale kolosi ya ne baa kɔna neŋ nyi nya kɔɔ.

¹⁸ Debaŋ kamasee kej ka de kɔŋ ɔ dɔɔ ne, ne fuŋ e lo teɛle man. Afofose na lee ɔ nɔɔman, na ɔ ne tao ɔ kela na ɔ te kem. Me yako n kaseela baŋ nyi baa gegi felinkum kej lee ɔ man, mɔna ba te tale ya."

¹⁹ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "Ao! ɛmɛɛ gyɛŋ balan baŋ ɛ bɛɛ lɛs Wurubuare di ya. Weeya aŋmoŋ yaa ɛ ne gyae nyi maa nyiŋ konɔɔ kyaa ɛ gyaŋ, pɛna ɛ ke lɛs maŋ di? ɛ mo bu ŋon kɔna maŋ."

²⁰ Mena dɔɔ ba moo tobaale ŋon kɔna Yesu. Felinkum kej kena Yesu

ne, debokenaj man te ke yela bu non kenzawo ngba keleuleuse kyanja na ene. Bu non leewo yala tessele man, na o ne biliyi gyu koj, na afosofe na lee o noooman.

²¹ Botco te Yesu bcose bu non o kya nyiaa, "Weeya aymo yaa ngba kawee kei ba gyoo e ne?" Kente balee non tirancoc nyiaa, "Lee naaj o biatese."

²² Kawee koj ne tale fuji e do boalan yaa lon man yen yen wui. Nyi akpaa n ke tale yee kolo na, wii de warajase na n ke kyo daa."

²³ Kente Yesu bcose e nyi, "N ne bcose maaj nyi maa tale ne, nafo nyaj gbagba nyaj ke tale, nyi akpaa n lse maaj di na. Nawolo nyi walaq kamase non o ne lse Wurubuare di ne, kpene kamase ne dee fa e."

²⁴ Debokenaj man te bu non o kya fae yeesa yako nyiaa, "Mee lse di. Kyo maaj na maa lse nej di kpu nideli."

²⁵ Yesu kena nyi balaj te yeu bee koy botco ne, o faree felinkum koj nyiaa, "Nyan denjela atcosa na omumu felinkum, mee yako non nyi e lee o man. Lee gyen ne gyu, e na tekaa kaa gyoo o man bela ya."

²⁶ Botco te felinkum koj fae yeesa te ke wosi bu non nideli ngba keleuleu weere ne, te ka leewo o man laj. Na bu non doo tessele man ngba o yejae ne, mena dco balaj burum kpa o ta yem.

²⁷ Kente Yesu kyanja bu

nyijmaa man gate e sej o nacawo dco, te o sejawo.

²⁸ Kena wole Yesu ka gyoo deni man ne, o kaseela baaj bcose e deni man nyiaa, "Woj dco te daa te tale gegi felinkum koj lee bu non man ya?"

²⁹ Botco te Yesu yako wo nyiaa, "Nyi akpaa e te fane fa Wurubuare nideli ya ne, e be gyae e ke tale gegi mena felinkum kei dinco ya."

Yesu kekolosi o yey wose man bela

Mateo 17:22-23; Luka 9:43-45

³⁰ Be ka lee botco ne, be tewo na Galelia tessele man. Na Yesu te gyae nyi walaj kamase ka gyen botco koj be kyaa ya.

³¹ Nawolo nyi na o na wola o kaseela baaj nombia. Kente o yako wo nyiaa, "Baa lese maaj Deniwalaj Bu non fa balaj na baa ko, mo weeya atoorote koj ne maa fon lee yen man."

³² Mona o kaseela baaj te nyii koj o be yako ne man ya, te be yee mena koj baa bcose e nomibia jenaj man.

Amote kela na o dco Wurubuare gyoori koj man?

Mateo 18:1-5; Luka 9:46-48

³³ Kena wole te be kenzawo Kapanum donco man. Be ke gyu dee ne te o bcose o kaseela baaj nyiaa, "Woj aymaaren yaa e ne lse gbeenaa man ne?"

³⁴ Mona be man jolo te tale kolosi ya. Nawolo nyi gbeenaa man ne na bee lse

ajmaaren nyi be man woñti kela na o ñoo.

³⁵ Botoo te Yesu tisiwaa kya te o baake o kaseela kufu bala bañ yako wɔ nyiaa, "Akpaña ñolo ne gyae nyi waa yee siamante nɛ, kaboenä nyi waa yoko se o wose ñgba biikyaa nɛ, na waa som e popou."

³⁶ Botoo te o moo biikyaabii ñolo kaa señ ba nsana, te o pukaa e te o yako wɔ nyiaa,

³⁷ "Walañ kamase ñon o lese biikyaabii kei dinoo ma yele man na o te lese mañ, te ñon o lese mañ na o te lese ñon o be kpila mañ nɛ."

Balee ñolo moo Yesu yele o ne gegi felinkumee

Luka 9:49-50

³⁸ Botoo te Gyɔn yako Yesu nyiaa, "De Gben̄gyoo, de naa balee ñolo na o ne gegi felinkumee lee n yele man te de too e, nawolo nyi o be kpuñ de man ya."

³⁹ Kente Yesu yako wɔ nyiaa, "E na too e gbeñ ya. Nawolo nyi ñolo be kyañ ken waa mo ma yele yee gyakoloñ nombia, na waa bese kolosi ma wose man nombiikum debokenañ man ya.

⁴⁰ Nawolo nyi walañ kamase ñon o bee yoo na daa ya nɛ, na o kpuñ na daa.

⁴¹ Ampañ yaa mæs yako ñon nyiaa, walañ kamase ñon o fa ñon loñ leenoo too nyi ken e yee mañ Kristo balanwɔ ñoo nɛ, Wurubuarɛ waa to otenate kom."

Kpene keñ ne yele walañ ne yee dukum

Mateo 18:6-9; Luka 17:1-2

⁴² "Walañ kamase ñon o yeli bia buruburu kewo bañ ñoo lese mañ di ne man ñolo de yee dukum nɛ, kenan na nyi akpaa ba mo boe dinaa dinaa kpañ o wɔñte man, te be fun e do epo man na dei kela.

⁴³ Nyi akpaa n nyinmaa ne yele la te n ne yee dukum na, kara ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya lee kadeñ na n gyoo Wurubuarɛ gyoori keñ man, kela keñ n ka mo nyinmaase ala ka gyoo boalañ keñ ke beñ yem ya ne man.

⁴⁴ Nawolo nyi feelæs bañ beñ gyoo balanç botoo ne ñoo na yem ya, te boalañ keñ mo beñ yem korakora ya.

⁴⁵ Te akpaa n nae ne yele la te n ne yee dukum na kara ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya mo nae dokoloñ gyoo Wurubuarɛ gyoori keñ man, kela nyi baa mo neñ na n nawoo ala ka do boalañ keñ ke beñ yem ya ne man.

⁴⁶ Nawolo nyi feelæs bañ beñ gyoo balanç botoo ne ñoo na yem ya, te boalañ keñ mo beñ yem korakora ya.

⁴⁷ Te akpaa n sibii ne yele la te n ne yee dukum na kulu ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya mo sibii dokoloñ gyoo Wurubuarɛ gyoori keñ man, kela nyi baa mo neñ na n sia ala ka do boalañ keñ ke beñ yem ya ne man.

⁴⁸ Nawolo nyi feelæs bañ beñ gyoo balanç botoo ne ñoo

na yem ya, te boalanj kej mo bεε yem korakora ya.

⁴⁹ Wurubuarε waa mo boalanj desina walaj kamasε, ηgbα mena kej bεε mo yabia do kolo man te ke bεε wɔlεes ya ne.

⁵⁰ Yabia dei, mɔna akpaa ka gyroj da lee ke man na, sena te ε ke yεε na ka gyroj kej ka bese kaa gyoo ke man bela? Ε yela ε nombia ayεesa ke yεε gyroj ηgbα yabia ne, na ε ke kyaa na dɔnja wosefεerεn man.”

10

*Yesu kawola lee yale
kebεε wose man*
Mateo 19:1-12; Luka
16:18

¹ Yesu ka lee botɔɔ ne, o gyroswa Gyudia tεeεle kej ke kyaa Gyɔɔdan boo kej dingyiŋ ne. Balaj burum besewɔ kaa wuu o dɔɔ botɔɔ, te o wola wɔ nombia ηgbα mena kej o ne kyaa wola wɔ ne.

² Kejte Farasiitenā baale kɔnjawo be kaa teese o nɔɔman te be bɔɔse e nyiaa, “Da mmaraa ne fa daa gbeε nyi ηolo waa tale bεε o wεεle?”

³ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Sena te de naana Mosesi yako ηon nyi yaa yεε?”

⁴ Kejte be yako e nyi, “De naana Mosesi faa gbeε nyi baale waa tale ηmarase yale kebεε tɔne kej nawolo nyi o te bεε o wεεle ne, pεna waa bεε e”

⁵ Te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ε konɔɔyun dɔɔ te Mosesi yεε mena mmaraa kena j fa ηon.

⁶ Nawolo nyi lee kewala j kej ne, ‘Alo na baale te Wurubuarε yεεwɔ.’

⁷ ‘Lee kei dɔɔ baale waa tina o kya na o naa yela na ηon na o wεεle kaa bom,

⁸ na ηon na o wεεle ka bese walaj dokoloj.’ Mena dɔɔ be ta tekaa yεε kpookpoo ya, mɔna be ta bese walaj dokoloj.

⁹ Lee mena dɔɔ kpene kej Wurubuarε ba mo bom yεε ke dokoloj ne, ηolo na ηolo na kpase ke man ya.”

¹⁰ Be ke gyu kagyoo deni man bela ne, Yesu kaseela ba j bɔɔse e nombia kejna man.

¹¹ Kejte o tirancɔ fa wɔ nyiaa, “Nyi akpaa baale de bεε o wεεle te o ke yala alo wɔle ne, na yεε yaa ηgbα o lee o wεεle ηon wɔle baa ne.

¹² Te akpaa alo mɔ de bεε o baale te o ke yala baale wɔle ne, na yεε yaa ηgbα ηon mɔ lee o baale wɔle baa ne.”

Yesu kehiraa bia
Mateo 9:13-15; Luka
18:15-17

¹³ Botɔɔ te balaj moo bia kɔj Yesu gyanj nyi waa mo o nyijmaa gyakaa be dɔɔ. Mɔna o kaseela ba j ηmanya j balaj ba j bɔɔ mo bia ba j kɔj ne bo.

¹⁴ Yesu kena mena ne, te yεε e gyroj ya te o yako wɔ nyiaa, “Ε yela bia ba j kekɔj me gyanj, ε na to wɔ gbeε ya. Nawolo nyi Wurubuarε gyroori kej yεε balaj ba j

beε ε yokoε ba wose ηgba bia
keωc dincō ne wui.

¹⁵ Ampaŋ yaa mεε yako
ηon nyiaa, walaŋ kamase
ηon o te yokoε o wose do
Wurubuarε tεε ηgba biikyaa
e ya ne, o be gyae waa gyoo
Wurubuarε gyoori keŋ man
korakora ya.”

¹⁶ Keŋte Yesu kyaŋa bia
baŋ nyiŋmaa man te o moo
o nyiŋmaa gyakaa be dɔɔ, te
o hiraa wɔ.

*Kɔbate ηolo wose man
nombia*

*Mateo 19:16-30; Luka
18:18-30*

¹⁷ Yesu ka mo gbεε o
ne gyu ne, tobaale ηolo
yeuwɔ kaa buŋ o nawɔtεes
te o boose e nyiaa, “Me
Gbenjyoo kpaakpaa, woŋ te
kaboena nyi maa yεε na maa
nyi nyeedoŋ kekpaa?”

¹⁸ Botɔɔ te Yesu boose e
nyiaa, “Woŋ dɔɔ te n ne
baake maŋ walaŋ kpaak-
paa? Lee Wurubuarε wole
ne, walaŋ kamase be kya
keŋ o yεε walaŋ kpaakpaa
e ya.”

¹⁹ Ngba n gyeŋ Wurubuarε mmaraase ηan ne
yako nyi, “Na ko walaŋ ya,
na lee n baale yaa n weɛle
wole ya, na ηmεele ya, na
kara n dɔɔ noɔ ya, na ηere
ηolo do ya, bu n kya na n
naa ne?”

²⁰ Keŋte balee ηon
mo yakowɔ nyiaa “Me
Gbenjyoo, me wulaa mee
di mmaraase keŋ pou dɔɔ
leenaŋ me biatεε”

²¹ Botɔɔ te Yesu kεε o sia-
man yididi, na o ne gyae o

nombia, mena dɔɔ o yako e
nyiaa, “Ta bese ka neŋ kolo
dokoloŋ n ke yεε. Gyu ke yoo
nya abɔɔ ηan pou n dana ne,
na n ka mo kɔba keŋ kpelees
ayematen, na n ke kɔŋ kaa
sila maŋ. N yεε mena na,
n ke nyiŋ abɔɔ kpaakpaa
see n wose Wurubuarε gyan
adido.”

²² Tobaale ηon ke nyii
nombia keŋa ne, o moo
warajase lee botɔɔ nawolo
nyi na o dana o wose nideli.

²³ Keŋte Yesu kεε balan
baŋ gyarjee te o yako o
kaseela baŋ nyiaa, “Dana
doŋ fa balan baŋ be dana
ba wose nideli ne, nyi baa
gyoo Wurubuarε gyoori keŋ
man.”

²⁴ O kaseela baŋ ke nyii
nombia keŋa ne, doo be
noɔ. Te Yesu besewɔ yako
wɔ nyiaa, “Me bia, ηgba ε
naa mena keŋ gyae ke yεε
doŋ fa balan baŋ be dana ba
wose nideli ne, nyi baa gyoo
Wurubuarε gyoori keŋ man.

²⁵ Gyae ke yεε doŋ fa balan
baŋ be dana ba wose nideli
ne nyi baa gyoo Wurubuarε
gyoori keŋ man, kela nyi
kurumɔɔ ka gyoo ηarale bɔɔ
man lee.”

²⁶ O kaseela baŋ ke nyii
nombia keŋa ne, besewɔ doo
be noɔ nideli te be boose
dɔŋa nyiaa, “Nyi nne te doo
na, amɔte ne gyae la waa
nyiŋ nyekelεε baa?”

²⁷ Te Yesu kεε wɔ yididi
yako wɔ nyiaa, “Balan gyan
na dana doŋ, mɔna Wurubuarε
gyan na be dana doŋ ya. Nawolo nyi Wu-

rubuarε gyan na, kpene kamase gyaε ke tale kɔŋ mena."

²⁸ Botɔɔ te Pita yako Yesu nyiaa, "De Gbenyoo, daa mɔ te tina kpene kamase keŋ de dana nε yela, te de silana neŋ."

²⁹ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Ampaŋ yaa mεε yako ɣon nyiaa, ε man ɣolo be kyaa keŋ o be tina o dekpaŋalaŋ yaa o naabia yaa o desina, yaa o kya yaa o naa yaa o bia yaa o tεεlese yela lee maŋ na nyekelεs nombia ɣan dɔɔ,

³⁰ te o be gyaε waa bese nyiŋ akpaŋalaŋse na naabia na desina na naa na kya na bia na tεεlese akpeŋ sɔŋonoŋ (100) kpu gyεŋ weeyaa keŋa man ya. Mɔ kayeyεs gyaε ke kɔŋ o dɔɔ, na balan kekɔla e kpu. Te kenaŋ wɔle na, waa nyiŋ nyeedoŋ kekpaakekpaa.

³¹ Mɔ balan burum ban be yεε siamantenawɔ nε baa kaa bese wɔle nyibaŋ, na wɔle nyibaŋ kaa bese siamantena."

Yesu ka bese kolosi lee o yεε wose man

Mateo 20:17-19; Luka 18:31-34

³² Lee botɔɔ te Yesu na o kaseela ban moo gbeε bee gyu Gyerusalem donɔɔ man, na Yesu dɔŋεs la be siaman. Be kee gyu nε, o kaseela ban wose yεja wɔ, te gyakoloŋ mɔ kyanja balan ban be silana wɔ nε. Keŋte o baake o kaseela kufu bala ban lee yenaŋ te o yako wɔ

kpene keŋ gyaε ke kɔŋ o dɔɔ nε nyiaa,

³³ "ε kεε! Dee gyu Gyerusalem donɔɔ man baa. Baa lese maŋ Deniwalan Bu ɣon fa Wurubuarε saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban. Baa di me nombia na baa bu maŋ fɔɔ nyi baa ko maŋ, na baa mo maŋ do balaŋ ban ba te yεε Gyudatenawɔ ya nε nyijmaa man.

³⁴ Baa kulu maŋ na baa tɔ nɔɔloŋ woli maŋ, na baa ɣmeree maŋ dambiise na baa ko maŋ. Mɔna weeya atooro wɔle na, maa fon lee yeŋ man."

Sebedeo bia
Mateo 20:20-28

³⁵ Kenaŋ wɔle nε, Sebedeo bia Gyemisi na Gyɔn kɔŋawɔ Yesu gyan kaa yako e nyiaa, "De Gbenyoo, dεε gyaε nyi kpene kamase keŋ de boɔse neŋ na, n ke yεε ke fa daa."

³⁶ Botɔɔ te Yesu boɔse wɔ nyi, "Woŋ te ε ne gyaε nyi maa yεε fa ɣon?"

³⁷ Keŋte be yako e nyiaa, "Dεε gyaε nyi de man ɣolo ke kyaa n dunoluŋ dɔɔ, na ɣolo mɔ ke kyaa n demena dɔɔ n gyroori keŋ man."

³⁸ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "ε ba gyen kpene keŋ ε ne boɔse nε ya. ε ke tale nyiŋ konɔɔ naa diyem keŋ maa naa nε, yaa ε ke tale gyoo kayeyεs keŋ man maa gyoo nε?"

³⁹ Keŋte be tiranɔɔ fa e nyi, "Ayi, dεε tale." Te Yesu yako wɔ nyiaa, "ε ke tale naa

diyem kej maa naa, na ε ka gyoo kayeyεε kej maa gyoo nε man.

⁴⁰ Mɔna mɔɔ taŋ doŋ kej maa lese walaŋ ηon waa kyaa ma dunoluŋ yaa ma demena dɔɔ ya. Mena akyae se kεŋa doe fa balan̄ baŋ me kya Wurubuarε gbagba be desina see wɔ nε."

⁴¹ Yesu kaseela kufu akan̄ baŋ kenyii nombia kεŋa nε, ba gyen̄a baŋ Gyemisi na Gyɔn dɔɔ.

⁴² Botɔɔ te Yesu baake ε kaseela baŋ pou yilaa te ε yako wɔ nyiaa, "Ε gyen̄ nyi tεle kei dɔɔ gyrooneŋ ne di gyroori bo be balan̄ dɔɔ, te be kegyiise baŋ mɔ dana don̄ be dɔɔ.

⁴³ Mɔ εmεε dɔɔ, na mena te kaboen̄a nyi dεε doo ε man ya. Ε man walaŋ kamase ηon ε ne gyae nyi waa bese ε kegyia nε, kaboen̄a nyi waa bese ε kegbetibii.

⁴⁴ Te ε man walaŋ kamase ηon ε ne gyae nyi waa bese ε siamante nε, kaboen̄a nyi waa bese ε popou ε kegbetibii.

⁴⁵ Nawolo nyi maŋ Deniwalaŋ Bu ηon te kɔŋ nyi balan̄ baa som maŋ ya, mɔna me kɔŋae me kaa som balan̄, na maa yeŋ mo ma nyeedon̄ lεe balan̄ burum nyee."

Yesu kegyuusu Batimeo sia

Mateo 20:29-34; Luka 18:35-43

⁴⁶ Kenar̄ wɔle te Yesu na ε kaseela baŋ gyuuwɔ Gyeriko donɔɔ man. ηon na ε kaseela na balan̄ burum baŋ

ka lee botɔɔ bee gyu nε, be naa Timeo bu Batimeo ηon ε sia be yεlεε nε na ε kyaa gbeεnnaa nɔɔman ε na solee abɔɔ.

⁴⁷ Balee ηon kenyii nyi Yesu Nasarete baale ηon ne kɔŋ nε, ε fae yeesa yako nyiaa, "Yesu, gyoo Defidi ε naanabii, wii me warajase."

⁴⁸ Kejte balan̄ baŋ man burum too be nɔɔ gyakaa ε dɔɔ nyi waa wu ε nɔɔ. Mɔna nεnεε gba te ε ne fae yeesa kenkeŋ nyiaa, "Gyoo Defidi ε naanabii, wii me warajase."

⁴⁹ Botɔɔ te Yesu seŋawɔ yako wɔ nyi, "Ε baake e fa maŋ." Te be baake siayεlεesate ηon yako e nyiaa, "Yela ke yεε neŋ gyro na n ka koro seŋ. ε ne baake neŋ."

⁵⁰ Botɔɔ te ε fuŋa ε kegba wurikyim lɔ yenan̄, te ε tonjawɔ seŋ ta kɔŋ Yesu γyan̄.

⁵¹ Kejte Yesu bɔose e nyiaa, "Woŋ te n ne gyae nyi maa yεε fa neŋ?" Botɔɔ te siayεlεesate ηon yako e nyiaa, "Me Gbengyoo, mεε gyae me sia ke gyuusu"

⁵² Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "Ta, n ke lεe maŋ di dɔɔ n kawee te taŋ." Debokenaŋ man te ε sia gyuusuwɔ, te ε sila Yesu laŋ.

11

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Mateo 21:1-11; Luka 19:28-40; Gyɔn 12:12-19

¹ Keñte Yesu na o kaseela bañ korowɔ mo gbeε bee gyu Gyerusalem donɔɔ man. Be kelii Betifagi na Betani donɔose ḥjan ne kyaa oliifi buł keñ teñ man ne, o kpila o kaseela bañ man bala nyiaa,

² "E gyu donɔɔ keñ ke kyaa ε siaman ne man. E betaε ε na gyoo ke man pε ne, ε kena afurum bu ḥjolo kpañee keñ ḥjolo te kyaa ta o dɔɔ see ya. E booli e na ε ka mo e kona mañ.

³ Akpaa ḥjolo de bɔɔse ḥjon nyi, Weera dɔɔ te ε ne booli e na? E yako e nyiaa, De Gbenjyoo ne gyae na e, mɔna be gyae ke kyare ya waa besena e kɔñ."

⁴ Keñte be gyuuwɔ kena afurum bu ḥjon kpañee de-nanɔɔ man benaa na gbeε te be booli e.

⁵ Be kεε booli e ne, balanj bañ ba señee botɔɔ ne bɔɔse wɔ nyiaa, "Woñ yaa ε ne booli e ε ke yεε?"

⁶ Botɔɔ te be tiranɔɔ ḥjgba mena keñ Yesu be yako wɔ ne, te balanj bañ yela ba moo e lañ.

⁷ Keñte ba moo e kona Yesu te ba moo be kanyañse gyakaa o dɔɔ, te Yesu gyenjawo kyaa o dɔɔ.

⁸ Botɔɔ te balanj burum moo be kanyañse na ba keg-base ḥjaale lɔ gbεenaa man, te baale mɔ moo faarenjse ḥjan bɔɔ kεere lee ḥjale man ne lɔ gbεenaa man.

⁹ Na balanj bañ be dɔñee Yesu siaman na bañ be dɔñ o wɔle ne ne fae yeesa kεleε

e akelegyi yako nyiaa,
"Wurubuare waa hiraa
walañ ḥjon o ne kɔñ De
Gbenjyoo yele man
ne."

¹⁰ De naana Defidi gyoori
keñ bese la kεε kɔñ.
Wurubuare dee yela ka
kekɔñ.

Mena dɔɔ ε yela dεε lese Wurubuare ḥjon o kyaa adido ne yele."

¹¹ Yesu kelii Gyerusalem donɔɔ man ne, o gyoo Wurubuare osom deni dinaa keñ man te o kεε abɔɔ ḥjan pou gyanjee. Na tεε te lam dɔɔ, ḥjon na o kaseela kufu bala bañ gyuu Betani donɔɔ man.

Yesu kefalaat fiigi dan daale

Mateo 21:18-19

¹² Tεε kena keñ Yesu na o kaseela bañ ba lee Betani bεε kɔñ Gyerusalem donɔɔ man ne tanam kyaña e.

¹³ Keñte o naa fiigi dan daale lemlem keñ faarenjse doo ke man, te o tuuwɔ benaa ke nyi waa nyiñ ke bia di. O ke gyu ke gyan na ke yεε faarenjse bo keñ bia be doo ke man ya. Nawolo nyi na te lii ta debar keñ fiigi daase na see ya.

¹⁴ Botɔɔ te o falaa dan keñ nyiaa, "Lee gyεñ ne gyu n be gyae n ka tekaa se bia na ḥjolo ke di ya." Te o kaseela bañ nyii kpene keñ o be yako ne.

*Yesu kegegi abɔɔgyɔɔra
Wurubuare osom deni dinaa
keñ man*

*Mateo 21:12-17; Luka
19:45-48; Gyɔn 2:13-22*

¹⁵ Be kelii Gyerusalem doncɔ man ne, o gyuuwɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa kej dekpanajan man. O ke gyu botɔɔ ne, na balanj ban ta mo botɔɔ besena kebu dedii. Kenje o gegr̄i balanj ban bɛe yɔɔ abɔɔ na ban bɛe lɛe abɔɔ botɔɔ ne. O besena ban bɛe yelɛe kɔbase ne tebuluse bunjii, te o tɛese ban bɛe yɔɔ awulunja ne gbelees mɔ lo.

¹⁶ Te o te fa ɔnolo gbees waa seele kolo aneyɔɔŋ kaalan Wurubuare ɔsom deni dinaa kej dekpanajan man ya.

¹⁷ Botɔɔ te o bɔɔse balanj ban nyiaa, "E te kala ta Wurubuare nombia aijmaraseŋ see ɔnan ne yako nyi, Wurubuare kpa,

'Me deni gyae ke yee botɔɔ kej tɛele kei doɔ balanj pou baa kɔŋ kaa fane, mɔna emeεε ta besena ke yee ɔnmeεlatena dɛegyanjee.'

¹⁸ Saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban ke nyii kpene kej o be yako ne, be gyae gbees kej baa mo koe e. Mɔna gyakoloŋ gyoo wɔ, nawolo nyi o kawola kej te yeli balanj ban pou wose ta yeŋ wɔ.

¹⁹ Kelii balinco ne, te ba leewɔ Gyerusalem doncɔ man laŋ.

Yesu kawola fiigi dan kej yeŋ aseεε

Mateo 21:20-22

²⁰ Tɛɛ kena nebo kej be dɔŋ bee gyu ne, be naawɔ nyi fiigi dan kej Yesu be

falaal ke ne ta yem leenanj ke lila man.

²¹ Botɔɔ te Pita tɔɔse kpene kej Yesu be yako ne te o yako e nyiaa, "Me Gbenjyoo, kɛɛ! Fiigi dan kej n be falaal ke ne ta yem."

²² Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "E lɛe Wurubuare di.

²³ Ampaŋ yaa mɛɛ yako ɔnon nyiaa, walaj kamase ɔnon waa yako bulu kei nyi, 'Kulu lee kebo ka gyoo ɛpo man' te o te lɛe o wose aijmaarenj ya, te o lɛe di nyi kpene kej o be yako ne gyae ke kɔŋ mena fa e ne, ke gyae ke kɔŋ mena fa ɔtenate.

²⁴ Mena dɔɔ mɛɛ yako ɔnon nyiaa, kpene kamase kej ε fane nyi Wurubuare waa yee fa ɔnon ne, ε lɛe di nyi ε te wulaa nyiŋ ke, te ε ke nyiŋ ke mɔ.

²⁵ Te akpaa n seŋɛɛ n ne fane fa Wurubuare, te n tɔɔse nyi ɔnolo nombia doo n koncɔ man ne, kaboeni nyi nya mo ɔtenate nombiakumɛɛ kyee e, na n kya Wurubuare ɔnon o kyaa adido mɔ ke nyiŋ mo n wui nombiakumɛɛ kyee neŋ.

²⁶ Mɔna akpaa ε ta mo ε tebia nombiakumɛɛ kyee wɔ ya ne, ε kya ɔnon o kyaa adido mɔ be gyae waa mo ε wui nombiakumɛɛ kyee ɔnon ya."

Ba ke bɔɔse Yesu o doŋ wose man nombia

Mateo 21:23-27; Luka 20:1-8

²⁷ Kenje Yesu na o kaseela ban besewɔ kɔŋ Gyerusalem doncɔ man. Te Yesu ke ta Wurubuare ɔsom deni

12

dinaa kej̄ dekpañalañ man
ɔ ne lam nε, Wurubuarε
saese kegyiise na Gyudatena
mmaraa wolala na Gyu-
datena kegyiise kɔñawɔ c
gyañ.

²⁸ Te be bɔose e nyiaa,
"Doñ won̄ti yaa n dana n
ne yee mena abɔɔ kej̄ pou?
Amɔte faa na neñ mena doñ
kenañ?"

²⁹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ
fa wɔ nyiaa, "Mañ mɔ ne
gyae maa bɔose ñon nom-
bii dokoloñ. Nyi akpaa ε
tiranɔɔ fa mañ nε, kenañ
na maa wola ñon doñ kej̄
me dana mεe yee mena abɔɔ
kej̄ pou.

³⁰ Gyɔn Wurubuarε
lon̄kesɔ kej̄ ɔ be sɔ balan
nε, ka lee Wurubuarε gyañ
yaa ka lee balan gyañ? ε
tiranɔɔ fa mañ."

³¹ Botɔɔ te ba gyoo nombia
ñan man te be bɔose doña
nyiaa, "Akpaa de yako nyi
ka lee Wurubuarε gyañ na
waa bɔose daa nyi, 'Kenañ
na woñ dɔɔ te da te lεe Gyɔn
nombia ñan di ya?'

³² Te akpaa de yako nyi
'Ka lee balañ gyañ' na, dee
yee balañ burum kewɔ mɔ.
Nawolo nyi be popou ne lεe
di nideli nyi Gyɔn yee Wurubuarε
dekpeñkpeñgyɔore e."

³³ Mena dɔɔ be tiranɔɔ
fa Yesu nyiaa, "Dɔɔ gyen̄
ya." Kene te Yesu mɔ yako
wɔ nyiaa, "Akpaa mena na
mañ mɔ ba wola ñon me doñ
kej̄ me dana mεe yee tom nε
dalee ya."

Paasetena baale dudu
Mateo 21:33-46; Luka
20:9-19

¹ Kene te Yesu besewɔ kolosi
nombia burum fa wɔ aduya
man, te ɔ gyɔɔ dudu fa wɔ
nyiaa, "Wɔɔfarale ñolo fara
wɔɔ te ɔ duu daasebia ñaale
ñan ñe yee ñgba akutuse
te bεε baake ña nyi gerepo
nε ke man. ɔ dili abañ kil-
isi wɔɔ kej̄, te ɔ wula bɔɔ
kej̄ baa sara daasebia ñan
ke man na baa lese ña loñ
lee ñe man nε. Te ɔ banja
deni dɔɔloñ dɔɔloñ daale
kej̄ walañ ke kyaa ke man
na waa gyee wɔɔ kenañ. Te
ɔ moo wɔɔ kej̄ do paasetena
baale nyijmaa man nyi baa
kees ke dɔɔ, te ɔ korowɔ lañ
gbεεs.

² Debañ kelii nyi baa kɔ
daasebia ñan nε, balee ñon
kpila ɔ tobaale ñolo gyu
paasetena bañ gyañ nyi baa
fa e ɔ wui nɔɔ.

³ Mɔna paasetena bañ
kyanya ɔ tobaale ñon, te be
tuku e te be yela ɔ lañawɔ
nyijmaase kufu nawɔɔ
kufu.

⁴ Kene te wɔote ñon besewɔ
kpila ɔ tobaale ñolo bela gyu
paasetena bañ gyañ. Mɔna
be tuku ñon mɔ do e gyamees
ɔ nyee man, te ba doo e
desεej̄.

⁵ Kenañ wɔle wɔote ñon
besewɔ kpila ɔ tobaale ñolo
bela, mɔna paasetena bañ
koo e bo. ɔ kpila tewulee
burum, mɔna be tuku baale
te ba koe baale.

6 Walaŋ ɳon ὁ be kaa keŋ wɔ̄te ɳon waa kpila yɛna, ɳon gbagba bu dokoloŋ kooŋ ɳon ὁ bɛε sɛε ὁ cɛp ὁ ya ne. Wole wole nɛ, ὁ kaa kpila ɳon mo gyu paasetena ban gyau te ὁ yakowɔ nyiaa, 'Mberem me bu na, baa bu e.'

7 Mɔ paasetena baŋ kena ὁ bu ɳon ne be yako dɔŋa nyiaa, 'Kei yɛna bu ɳon waa kaa di ὁ kya abɔɔ ɳan. Ɛ yela dɛε ko e, na abɔɔ ɳan nafo waa di ne ka bese de wui!'

8 Mena dɔɔ be kyanja bu ɳon ko, te be wɔŋee e lee wɔɔ keŋ man ke leki.'

9 Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Woŋ te wɔ̄te ɳon waa yɛε? Waa kɔŋ kaa koe mena paasetena benaj, na waa mo wɔɔ keŋ do paasetena wɔlɛε nyijmaa man."

10 Te ὁ besewɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "ɛ te kala ta Wurubuař nombia aŋmarasen see ɳan na ε kena kpene keŋ ne yako ne yee? Be aŋmarasewɔ nyiaa,

'Boe keŋ deni maara baŋ be bɛε ne,
keŋ kaa bese na mokɔɔ kasee boe keŋ ne yeli deni keŋ ne yɛε doŋ.

11 De Gbenjyoo Wurubuař yɛε la te kɔŋawɔ mena,

te ke yɛε kpene keŋ ke dana gyakoloŋ de siaman'

Saese kegyiise na Farasiitena ban ke nyii Yesu aduya keŋa ne, ba gyenjawaŋ nyi ba wose man nombia yaa ὁ ne yako ne.

12 Botɔɔ te Gyudatena kegyiise baŋ gyae gbeε baa kyan Yesu, nawolo nyi be naawɔ nyi baŋ dɔɔ te ὁ gyoo dudu kei. Mɔna bee yee balaj baŋ, mena dɔɔ be tinaa e yela te be laŋawɔ.

Ba ke bɔɔse Yesu lee lempoo kete wose man

Mateo 22:15-22; Luka 20:20-26

13 Kenaŋ wole te Gyudatena kegyiise baŋ gyuuwɔ ke kpila gyoo Herode balaj baale, na Farasiitena baŋ baale nyi baa kɔŋ kaa teese Yesu nɔɔman na baa nyiŋ gbeε kyan e.

14 Baŋ mɔ kɔŋawɔ ὁ gyau kaa bɔɔse e nyiaa, "De Gbenjyoo, da gyen nyi n bee di dekara ya, te n be famenɛ na kpene keŋ balaj ne yako ne ya. N bɛε kɛε walaŋ siaman ya, te n na wola Wurubuař gbeεneŋ kpaakpaa ɳan ne gbeε dɔɔ. Dei nyi dɛε tɔ lempoo fa Romantena gyoo dinaa Kaesa, yaa de na tɔɔ ya?"

15 Mɔ Yesu kena ba agyueŋ kumɛε ɳan ne ὁ yako wɔ nyiaa, "ɛmɛε baŋ ε na beo ε wose, woŋ dɔɔ te ε ne gyae ε ka teese me nɔɔman. Ɛ mo kɔbabii keŋ kɔŋ maa kɛε"

16 Keŋte ba moo kɔbabii dokoloŋ kɔna e. Botɔɔ te ὁ bɔɔse wɔ nyiaa, "Amote nyee na ὁ yele gyakaa la ke dɔɔ?" Te be yako e nyi gyoo dinaa Kaesa wui.

17 Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, "Kpene keŋ yɛε gyoo Kaesa wui na ε mo fa e,

te kpene kej mō yee Wurubuarē wui nē, ε mo ke fa e." Botōo te gyakoloŋ gyoo balan̄ ban̄ lee noo kej Yesu be tiri fa wō ne dōo.

Yesu kawola lee yey wōle kefōn wose man

Mateo 22:23-33; Luka 20:27-40

¹⁸ Kenaj wōle te Saduki-itenā ban̄ bōo ne lēe di nyi walaj̄ da yem na waa bese foŋ ya nē, man baale kōnjawō Yesu gyan̄ kaa bōose e nyiaa,

¹⁹ "De Gbeŋgyoo, de naana Mosesi ḥamarase mmaraa fa daa nyi, akpaa walaj̄ da yem tina o wēele yela te be ta lola bia ya na, o naabu waa yala lialo ḥon na baa lola bia o kegyia ḥon yele man.

²⁰ Kōnjawō nyi balee ḥolo bia baala nyetoro baale kyaawō, te be kegyia ḥon yala alo kej be ta lola bia ya te o yeŋawō.

²¹ Balate ḥon mō yala alo ḥonan̄ te ḥon mō yeŋawō kej be ta lola bia ya. Batoorote ḥon mō mena.

²² Mena mō te akan̄ ban̄ mō pou yala alo ḥonan̄, mōna be ta lolo ya. Te kyare ya, te alo ḥon mō yeŋawō.

²³ Mena dōo wee kej Wurubuarē waa gyuuusu balan̄ ban̄ pou bōo yem ne lee yey man na, baala nyetoro kewō ban̄ bōo yala alo kei gyan̄ee nē, be man woŋti te alo ḥon waa yee o wēele?"

²⁴ Kejte Yesu tiran̄oo fa wō nyiaa, "ε ta yoo, nawolo nyi ε ba gyeŋ Wurubuarē

nombia aŋmaraseŋ see ḥan̄ ya, te ε ba gyeŋ Wurubuarē doŋ kej mō ya.

²⁵ Wee kej Wurubuarē waa gyuuusu balan̄ lee yey man nē, baala be gyae baa yala ya, te bōo gyae baa mo ala mō fa yale ya. Be popou baa yee bo ḥgba Wurubuarē kpilala ban̄ be kyaa adido nē.

²⁶ Lee kefōn lee yey man wose man nombia na, ε te kala ta de naana Mosesi tōne man mena kej Wurubuarē be kolosi na ḥon Mosesi depoŋfa kej ne kpaa ne man yee? O yakowō nyiaa,

'Maŋ yena Aberaham na Asiki na Gyekopo Wurubuarē.'

Wurubuarē keyako kei nē, na nawolo baa nyi o siaman na balan̄ kewō sēs be kyaa

²⁷ Wurubuarē te yee woya Wurubuarē e ya, o yee balan̄ ban̄ be kyaa na be sia ne Wurubuarē e. Mena dōo ε ta yoo nideli ḥgba ε ne yako nyi yey wōle kefōn be kyaa ya nē."

Mmaraa dinaate

Mateo 22:34-40; Luka 10:25-28

²⁸ Botōo te Gyudatena mmaraa wolala ban̄ man ḥolo kōnjawō botōo. O ke kōŋ kaa nyii mena kej bēs wōŋee nombia ḥan̄, na o kena nyi Yesu ke tiran̄oo fa wō nideli ne o bōose e nyiaa, "Wurubuarē mmaraase ḥan̄ pou na, woŋti yena ken ne hia kela?"

²⁹ Botōo te Yesu tiran̄oo fa e nyiaa, "Iseraetena pou ε nyii, 'De Gben̄gyoo Wurubuarē ḥon yee dokolon̄.

³⁰ Mena dɔɔ kaboenya nyi nya mo n konɔɔ pou na nya agyueŋ pou na n doŋ pou gyae n Gben̄gyoo Wurubuare.

³¹ Alate keŋ mɔ yena nyi, 'Gyae n dɔɔ ŋgba nyauŋ gbagba n wose ne.' Mmaraa daale be kyaa keŋ kela keŋ ya."

³² Keŋte Gyudatena mmaraa wolale ɔnon yako Yesu nyiaa, "De Gben̄gyoo, ampaŋ yaa n yakowɔ nyi Wurubuare yee dokoloŋ, te ɔnolo be kyaa kpu na e ya.

³³ Te n besewɔ yako nyi kaboenya nyi walaj waa mo ɔ konɔɔ pou na ɔ doŋ pou na wa agyueŋ pou gyae Wurubuare, na waa bese gyae ɔ dɔɔ ŋgba ɔnon gbagba ne. Mmaraase keŋta dɔɔ kedi dei kela keŋ walaj ka mo abɔɔ ke deesi fa Wurubuare."

³⁴ Yesu kena nyi Gyudatena mmaraa wolale ɔnon te tiranɔɔ nideli ne ɔ yako e nyiaa, "Emee na Wurubuare gyoori keŋ nsana be dana lem ya." Lee kei wɔle ne, ɔnolo te tale gyɔ ɔ konɔɔ bɔɔse e nombii daale bela ya.

Amote yena Kristo nyelere ɔnon?

Mateo 22:41-46; Luka 20:41-44

³⁵ Yesu ke gyakaa ɔ na wolo Gyudatena ɔsom deni dinaa keŋ dekpanjalaŋ man ne ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Sena dɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala baj ne tale yako nyi, Kristo ɔnon Wurubuare ba

lese ne yee gyoo Defidi ɔ naanabii e?

³⁶ Nawolo nyi Wurubuare felin ɔnon yela gyoo Defidi gbagba yakowɔ nyiaa,

'Me Gben̄gyoo Wurubuare yako me Gben̄gyoo nyi,

Tisi kyaa me dunoluŋ dɔɔ, kelii debaj keŋ maa mo n kɔlala pou do n tɛe.'

³⁷ Te akpaa nyi gyoo Defidi baake nyeelere ɔnon nyi ɔ 'Gben̄gyoo' na, kenaŋ na sena te nyeelere ɔnon waa bese gyoo Defidi ɔ naanabii?" Keŋte yee balaj baj pou bɔɔ gyanjee bee tei ne gyroŋ.

Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala baj wose man

Mateo 23:1-36; Luka 20:45-47

³⁸ Yesu kɛɛ wolo ne ɔ faree wɔ nyiaa, "E kɛɛ e wose nideli na Gyudatena mmaraa wolala baj. Bees gyae kegbase dɔɔloŋ nyiŋan kado na be dɔŋ na kebu agantaŋ man, na balaj kenyin do wɔ nɔɔ.

³⁹ Akpaa be gyanjee Gyudatena ɔsom denee man, na botɔɔse ɔnan bees gyanjee di be nɔɔ ne, na bees gyae akyaese kpaakpaa baa kyaa.

⁴⁰ Bees beo liala leo ba abɔɔ kamase ɔnan be dana ne. Te bees fane balaj man kyare mo wola ba wose. Wurubuare waa wɔŋ mena balaj benaj dinɔɔ denjela nideli."

*Lialo diyemte ɣolo kɔba
kado*

Luka 21:1-4

⁴¹ Yesu ke gyu ka gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kej man ne, o ke kyaawɔ yenaŋ mo o sia tee adakaa kej bɛe do kɔba ke man ne. Te o gyinnaa o sia o ne kɛe mena kej balan̄ na mo kɔba kaa do adakaa kej man. Balan̄ ban̄ be dana kɔba ne, moo kɔba burum kaa do adakaa kej man.

⁴² Kenje lialo diyemte ɣolo moo kɔbabia ala, ɣan ne gyae ke yee ɣgba kotoku dokoloŋ ne kaa do adakaa kej man.

⁴³ Botɔɔ te Yesu baake o kaseela ban̄ gyanee te o yako wɔ nyiaa, "Ampaŋ yaa mɛɛ yako ɣon nyi lialo diyemte kei ta do kɔba kela balan̄ akaŋ ban̄ pou.

⁴⁴ Nawolo nyi balan̄ ban̄ pou lese kɔba kyomii bo lee burum ɣan be dana ne man kaa do. Mɔ lialo diyemte kei dɔɔ, kej na o diyem koran̄ ne kpene kamase kej o dana ne yaa o moowɔ kaa do ne."

13

Yesu kekolosi lee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kej kewɔlɛe wose man

Mateo 24:1-2; Luka 21:5-6

¹ Yesu kɛe lee Gyudatena ɔsom deni dinaa kej man ne, o kaseela ban̄ man ɣolo yako e nyiaa, "De Gbeŋgyoo, kɛe boyaa ɣan bɔɔ mo ma deni kei, na deni kej mɔ kyeo!"

² Botɔɔ te Yesu mɔ yako wɔ nyiaa, "Ngba ε ne naa denɛɛ dinaana kej? Baa tekerii ne popou lɔ kej nyi ε be gyae ε kena boe na boe gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya."

*Yesu kawola lee diyem kej
gyae kekɔŋ ne wose man*

Mateo 24:3-14; Luka 21:7-19

³ Kenje Yesu gyuuwɔ ke kyaa oliifi bulu kej dɔɔ, te o moo o sia tee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kej. O kekyaa botɔɔ te Pita na Gyemisi na Gyɔn na Anderiase baagen̄ kɔŋawɔ o gyan̄ kaa yako e nyiaa,

⁴ "Wola daa debaŋ kej nombia kejna pou gyae ke kɔŋ. Won̄ te dɛɛ mo naa nyi kejna pou gyae ke kɔŋ?"

⁵ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "E kɛe ε wose man nideli, na ɣolo ba beo ɣon ya.

⁶ Balan̄ burum baa kɔŋ ma yele man na be kaa yako nyi, 'Baŋ yena maŋ Nyeelɛere ɣon,' na baa beo balan̄ burum na baa yo gbeɛɛ.

⁷ Akpaa ε nyii yoo na yoose nombia ne, ε na yeli ε wɔε ke lɔ ɣon ya. Kaboena nyi mena abɔɔ kejna pou deɛkɔŋ mena, mɔna kei bɛe wolo nyi debaŋ ɔtomante kej te lii ya.

⁸ Teɛlese baa koro sej tia dɔŋa, na gyooneŋ mɔ ka koro sej tia dɔŋa. Teɛle gyae ke wosi yenaase burum, te tanam mɔ gyae ke yala teɛle dɔɔ. Mɔna kejna pou yee yaa ɣgba fulute kadoŋee kewalan̄ ne.

⁹ Mena dōc̄ ε kεε ε wose dōc̄ nideli, nawolo nyi baa mo ḥon gyina donc̄ kegyiise na baa tuku ḥon Gyudatena ɔsom denεε man. Lee maŋ dōc̄, baa mo ḥon gyu tεele kegyiise na gyoooneŋ siaman. Kei gyae ke yela ε ke nyiŋ gbeε kolosi Wurubuarε nombia ḥan fa wo.

¹⁰ Mɔna kaboenā nyi me silala baa tangbeε kolosi Wurubuarε nombia kpaak-paa ḥan fa tεele kei dōc̄ balan̄ pou pe.

¹¹ Nyi akpaa be kyan̄ ḥon gyu nombia dedii man nε, ε na wɔlεε na kpene kej ε keyako ya. Kpene kej Wurubuarε waa mo do ε nɔc̄se man debaŋ kenaŋ nε, kej te kaboenā nyi yaa yako. Nawolo nyi na εmεε ne gyae la ε kekolosi ya, mɔna Wurubuarε felin̄ ḥon ne gyae la waa kolosi fa ḥon.

¹² Naa lolo bia baa lese dɔŋa fa yeŋ, na kya mɔ ka lese o bu fa yeŋ. Bia baa koro seŋ tia ba lolala, na baa lese wɔ fa yeŋ.

¹³ Maŋ dōc̄ balan̄ pou baa kɔla ḥon. Mɔ walaŋ ḥon o kyan̄ o wose seŋ keŋkeŋ kelii oto nε, Wurubuarε waa lεe ε nyee.

¹⁴ Nyi akpaa ε naa kpene kej bεε kɔle te ke dana duwaare nε de kaa seŋ botɔɔ kej tekaboenā nyi ke dεe seŋ ya nε, (kaboenā nyi walaŋ kamaseŋ ḥon o ne kala tɔne kei nε, waa yεε kakyeŋ na waa nyii ke man). Dekɔŋ mena na, balan̄ baŋ be kyaa Gyudia tεele dōc̄ nε, baa yeu

gyu bulase dōc̄.

¹⁵ Nyi akpaa ḥolo kyaa o deni nyee dōc̄ na, o na tisi kɔŋ tεele man nyi o kaa mo o kolo ya.

¹⁶ Te akpaa ḥolo mɔ kyaa wɔɔman na, o na bese gyu dεe nyi o ka mo o kegba ya.

¹⁷ Mena weeya ḥenaŋ man nε, fulεetena na talabose baa laako.

¹⁸ Mena dōc̄ ε fane fa Wurubuarε nyi, mena nombia keŋa naa kɔŋ waaretεε ya.

¹⁹ Nawolo nyi weeya ḥenaŋ man nε, balan̄ baa naa diyem kej leenāŋ debaŋ kej Wurubuarε be yεε tεele kei kaa lii na gyεŋ nε, mena diyem kenaŋ te kɔŋa ta see ya, te ke dinc̄ mɔ be gyae kekɔŋ mɔ see ya.

²⁰ Na Wurubuarε ke kɔkee kayeyεε weeya keŋa ya nε, nafo ḥolo na ḥolo be gyae waa ka ya. Mɔna lee o balan̄ baŋ o ba lese see nε dɔc̄, te o kɔkee weeya ḥenaŋ.

²¹ Debaŋ kenaŋ de lii te ḥolo de yako ḥon nyi 'E kεε Kristo ḥon kyaa kεbo, yaa o kyaa yenāŋ daale na' ε na lεe ke di ya.

²² Nawolo nyi balan̄ baa dii akεrεε nyi baŋ yεna maŋ Kristo ḥon, te baale mɔ baa dii akεrεε nyi be yεε Wurubuarε akpeŋkpeŋgyɔɔrawɔ. Baa yεε gyakoloŋ nombia na nombia dinaana, te akpaa be tale nyiŋ gbeε koraj na, baa mo beo Wurubuarε balan̄ baŋ o ba lese see nε.

²³ Mɔna εmεε dōc̄ ε doo ε wose dōc̄, nawolo nyi me

taŋ wulaa yako ɳon nombia keɳja."

*Deniwalaŋ Bu ɳon kekɔŋ
Mateo 24:29-31; Luka 21:25-28*

²⁴ Weeya ɳenaŋ man kayeyees keɳja pou wole na weese waa gyoo ditintee, te gyaalan mo be gyae waa wolose ya.

²⁵ Kyolobiise baa lee adido kaa yala. Te abɔɔ ɳan pou ɳe kyaa adido ne, gyae ke wosi.

²⁶ Debaŋ kenaŋ ne, balan baa naa maŋ Deniwalaŋ Bu ɳon ta mo doŋ na gyroorobiri lee ɳɔma man adido mɛɛ kɔŋ.

²⁷ Te maa kpila me kpilala lee adido na be kaa yilaa me balan baŋ Wurubuarɛ ba lese wɔ see tɛele kei dɔɔ yenaŋ kamase ne.

²⁸ Keɳte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "E kɛɛ figi dan na ε ke kasee kolo lee ka wose man. Akpaa ε naa ɳgba ke tombia da potee faarenje wɔlɛɛ ne, na ε gyeŋ nyi awuluntee ta benaa baa.

²⁹ Mena mɔ te akpaa ε naa mena nombia keɳja ne kɔŋ na, ε gyeŋ nyi maŋ Deniwalaŋ Bu ɳon kekɔŋ ta benaa taŋ.

³⁰ Ampaŋ yaa mɛɛ yako ɳon nyi balan baŋ be kyaa gyeŋ kei ne, be duuluŋ be gyae ke munu taŋ ya, pete nombia keɳja kekɔŋ.

³¹ Adido na tɛele kei pou gyae ke gyu ɔto, mɔna me nɔɔwoya dɔɔ ɳan gyae ke kyaa kekpaakekpaa."

Nolo ba gyeŋ mena debaŋ keŋ nombia keɳja gyae kekɔŋ ya

Mateo 24:36-44

³² Keɳte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Nolo ba gyeŋ wee na debaŋ keŋ keɳja pou gyae ke kɔŋ ya. Wurubuarɛ kpilala baŋ be kyaa adido, na maŋ Deniwalaŋ Bu ɳon koraj ba gyeŋ ya. Gyisɛ me kya ɳon ɔ kyaa adido ne waageŋ gyeŋa la.

³³ Mena dɔɔ ε kɛɛ nideli na ε ke desina ε wose see, nawolo nyi ε ba gyeŋ wee keŋ debaŋ kenaŋ gyae ke kɔŋ ya.

³⁴ Ke yee ɳgba walaŋ ɳon ɔ ba koro ɔ ne gyu gbɛɛ, te ɔ ba mo ɔ dekpaŋalaŋ do ɔ tewuleɛs nyiŋmaa man ne. ɔ faa be man walaŋ kamase tom keŋ waa yee, te ɔ yako ɳon ɔ na deke denancɔ keŋ ne nyi waa deke ke nideli.

³⁵ Mena dɔɔ ε mɛɛ mɔ ε doo ε wose dɔɔ, nawolo nyi ε ba gyeŋ wee keŋ dekpaŋalaŋtɛ ɳon waa kɔŋ ya. Waa tale kɔŋ balinɔɔ yaa tɛensana, yaa kegyim kɛɛ lɔ woya, yaa nebo nebo.

³⁶ E doo ε wose dɔɔ na ɔ be kɔŋ kaa futaa ɳon nyi ε doo dosoroŋ man ya.

³⁷ Nombii kei mɛɛ yako ɳon ne, mɛɛ yako baa fa balan pou. ε doo ε wose dɔɔ."

14

Kegyiise ne bake Yesu nyee man

Mateo 26:1-5; Luka 22:1-2; Gyɔn 11:45-53

¹ Keka weeya ala na Gyudatena nyeekelεewee dinaa kej kedi kelii ne, Wurubuare saese kegyiise banj na Gyudatena mmaraa wolala gyae gbeε kej baa mo adao gbeεnenj kyanj Yesu na baa ko e.

² Kejte be yakowɔ nyi, "E na fa deε kyanj e nyeekelεewee dinaa kei kedi man ya, na mena ya na balanj banj baa yela donco kej ke sinjii."

Alo ɿolo ka mo nuŋ woli Yesu Betani donco man
Mateo 26:6-13; Gyɔn 12:1-8

³ Yesu ke kyaa Betani donco man ne, o gyuuwɔ Simɔn non nafo o na wee kawee yayam ne deε o kaa di. Te alo ɿolo kɔŋawɔ botco na o dana nuŋ ofonofojte kej ke dana koyadoŋ ne porontia tɔɔ. Botco te o toro ke te o toosi nuŋ kej woli Yesu nyeeman.

⁴ Te balanj banj be kyaa botco ne baale gyeŋa banj bɔɔse dɔŋa nyiaa, "Weera dɔɔ te o wɔlee nuŋ kei mena.

⁵ Nafo baa tale yɔɔ nuŋ kei kela tomyεere kulutoo dokoloŋ kɔba, na waa mo ke fa ayematena." Botco te ba too be nɔɔ gyakaa alo dɔɔ.

⁶ Kejte Yesu yako wɔ nyiaa, "E yela e, weera dɔɔ te ε ne kale na alo non mena e? O te yεε kolo kpaakpaa fa maŋ.

⁷ Ayematena dɔɔ, baa kyaa ε gyanj debanj kamase. Te debanj kamase kej ε gyaε na, ε ke tale yεε deeli fa wɔ.

Mɔna maŋ dɔɔ, mɔɔ gyae maa kyaa ε gyanj kelii oto ya.

⁸ O te yεε kpene kej waa tale. O te taŋgbεε kyεεkee nuŋ woli maŋ, na kawola nyi o te desina maŋ fa me ke wuu pεna maa yenj.

⁹ Ampaŋ yaa mεε yako non ε ke nyii nyiaa, tεele kei dɔɔ yenaŋ kamase kej baa kolosi Wurubuare nomibia kpaakpaa ḥan ne, baa yako kpene kej alo kei be yεε ne na baa mo tɔɔse e."

Gyudase te sεε nyi waa lese Yesu fa

Mateo 26:14-16; Luka 22:3-6

¹⁰ Kejte Gyudase Isekaroṭe non o yεε Yesu kaseela kufu bala banj man ɿolo e ne, gyuuwɔ Wurubuare saese kegyiise banj gyanj nyi waa lese Yesu fa wɔ.

¹¹ Be ke nyii mena ne, yεε wɔ gyon te be yakowɔ see nyi baa fa e kɔba. Lee botco te Gyudase Isekaroṭe keo gbeε kej waa mo lese e fa wɔ.

Yesu na o kaseela kedi nyeekelεewee dinaa weenεε ḥan

Mateo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Gyɔn 13:21-30

¹² Nyeeekelεewee kedi wee gyanjbate kej bee di bodobodo kej tee be doo ke man ya, te bεε ko Nyeeekelεewee kedi nambu non kelii ne, Yesu kaseela banj kɔŋawɔ o gyanj kaa bɔɔse e nyiaa, "Alef te n ne gyaε nyi de kaa desina see fa

nyeekelεewee dinaa weenεε
ηαν?"

¹³ Botɔɔ te ɔ kpila ɔ
kaseela baŋ bala te ɔ
yako wɔ nyiaa, "ɛ gyu
Gyerusalεm donɔɔ man. ɛ
ne gyu na ε ke gyanee na
balee ηolo seele na loŋ na
ogele. ɛ sila e.

¹⁴ Dekpaŋalaŋ keŋ man
waa gyoo ne, ε yako
dekpaŋalanje ηon nyi, De
Gbεŋgyoo ηon kpa dεε
bɔɔse neŋ nyiaa, 'Alein te
ηɔɔla deni keŋ daa na me
kaseela baŋ dεε kaa di
nyeekelεewee dinaa weenεε
ηαn ne kyaa?

¹⁵ Balee ηonaŋ waa wola
ηon abansoro deni dinaa
daale keŋ ke kyaa adido te
bɔɔ desina ke man nideli ne.
ɛ desina botɔɔ na de kaa di
weenεε ηαn."

¹⁶ ɔ kaseela baŋ ke gyu
kelii donɔɔ keŋ man ne, be
naa kpene kamase keŋ Yesu
be yako wɔ ne pεrεεpε, te
be desina nyeekelεe weenεε
ηαn see botɔɔ.

¹⁷ Kelii balinɔɔ ne, Yesu
na ɔ kaseela kufu bala baŋ
kɔŋawɔ botɔɔ.

¹⁸ Ba ke kyaa bee dii ne, te
Yesu yako wɔ nyiaa, "Ampaŋ
yaa mεε yako ηon nyi εmεε
baŋ daa na ηon kyaa dee dii
ne, ε man ηolo waa lese maŋ
fa."

¹⁹ Botɔɔ te dekɔkɔrɔkɔɔ
kyanya ɔ kaseela baŋ, te be
bɔɔse Yesu dokoloŋ dokoloŋ
nyiaa, "De Gbεŋgyoo, maŋ
yaa amote?"

²⁰ Te Yesu yako wɔ nyiaa,
"Εmεε kufubala kewɔ man

ηolo ηon daa na e na do
de nyiŋmaa nyefale dokoloŋ
kei man ne.

²¹ Maŋ Deniwalaŋ Bu
ηon maa yeŋ ŋgba mena
keŋ Wurubuare nombia
aŋmaraseŋ see ne yako lee
ma wose man ne, mɔna
walaŋ ηon waa lese maŋ
fa ne waa laako. Nyi beŋ
ta lola walalŋ ηonan ya na,
nafo dei."

*Yesu na ɔ kaseela kedi
nyeekelεewee dinaa weenεε
ηαn*

*Mateo 26:26-30; Luka
22:14-20; 1 Korintotena
11:22-25*

²² Yesu na ɔ kaseela baŋ
kee dii ne, ɔ moo bodobodo
te ɔ fanewɔ fa Wurubuare
karaj, te ɔ kara ke mo fa ɔ
kaseela baŋ. Keŋte ɔ yako
wɔ nyiaa, "ɛ lεε di, kei yεna
ma wosenaane keŋ."

²³ Kenaŋ wɔle te ɔ moo
leenɔɔ keŋ soloŋ doo ke
man ne te ɔ fanewɔ fa Wu
rubuare karaj, te ɔ moo ke
fa ɔ kaseela baŋ. Keŋte be
popou nyɔɔwɔ lee ke man.

²⁴ Botɔɔ te ɔ yako wɔ nyiaa
"Kei yεna me fatabo keŋ
Wurubuare be kyεεkee leki
na waa mo tɔ nɔɔkebakesee
wɔle keŋ nɔɔ. Kei ne gyae la
ke yela na Wurubuare ka mo
balaŋ burum nombiakumεε
kyεε wɔ.

²⁵ Ampaŋ yaa mεε yako
ηon nyiaa, mɔɔ gyae maa
tekaa nyɔɔ soloŋ kei bela ya,
kelii wee keŋ maa bese nyɔɔ
ke wɔle Wurubuare gyoori
keŋ man."

²⁶ Ba ke kpee nɔɔneŋ lese
Wurubuare yele ne, te ba

leewo donoo kej man gyu oliifi bulu kej doo.

Yesu keyako nyi Pita waa kaa bεε e

Mateo 26:31-35; Luka 22:31-34; Gyɔn 13:36-38

27 Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "ɛ popou ε ke yeu tina maŋ yela. Nawolo nyi Wurubuare yakowoo ɔ nombia aŋmaraseŋ see ḥan man lee ma wose man nyiaa,

'Maa gyɔ namensekεelere ḥon lo,

na ɔ namense baŋ pou ke yaasee.'

28 Mɔna me fom lee yeŋ man na, maa kyaŋ ḥon gbeε gyu Galelia tεεle man."

29 Keŋte Pita yako e nyiaa, "Akpaab be popou de yeu tina neŋ yela koraj na, maŋ doo mɔɔ gyae maa tina neŋ yela korakora ya."

30 Botoo te Yesu yako Pita nyiaa, "Ampaŋ yaa mεε yako neŋ nyi gyεŋ nelim kei pεte kegyim keloo woya betabola ne, nyaŋ ke bεε betabotooro nyi n ba gyεŋ maŋ korakora ya."

31 Keŋte Pita yakowoo seŋ ke dɔɔ keŋkeŋ nyiaa, "Akpaab nyi ke yεε yeŋ ke koraj na, mɔɔ gyae maa bεε nyi mɔɔ gyεŋ neŋ korakora ya." Te ɔ kaseela akan baŋ pou mo yakowoo mena.

Yesu kefane Gεkyεmane

Mateo 26:36-46; Luka

22:40-46

32 Yesu na ɔ kaseela ban kelii botoo kej bεε baake nyi Gεkyεmane ne ɔ yako wo

nyiaa, "ɛ kyaa kεbo na me kaa fane."

33 Te ɔ moo Pita na Gyemisi na Gyɔn sila ɔ wose. Botoo te nombia takaa e nideli, kej nyi ɔ bεε gyεŋ mena kej waa yεε ɔ wose ya.

34 Te ɔ yako ɔ kaseela baŋ nyiaa, "Nombia ne takaa maŋ nideli kej mεε gyae maa yeŋ. ɛ kyaa kεbo, ɛ na doo ya."

35 Keŋte ɔ gyuuwɔ ɔ siaman kyomii te ɔ tisiwɔ buŋ te ɔ fanewo fa Wurubuare nyi, akpaa ɔ ne gyae na waa yela kaale kei ke laŋ ɔ nyee doo.

36 Te ɔ yakowoo nyi, "Me kya, kpene kamase be taŋ neŋ doŋ ya. Lese kaale kei me doo. Mɔ na yεε kpene kej maŋ ne gyae ya. Yεε kpene kej nyaŋ gbagba ne gyae."

37 ɔ ka bese kɔŋ ne, ɔ kaa naawɔ na ba te doo te ɔ gyuuusu wo bɔɔse Simɔn Pita nyiaa, "Simɔn, ε te doo? ɛ te tale kyaa na ε ka deke debaŋ dokoloŋ kooŋ kej nyi ε be doo yee?

38 ɛ na doo ya, ɛ fane na ε be nyiŋ gyoo kekeεsekεs man ya. Ma gyεŋ nyi ε konɔɔse man na ε ne gyae ε ke yεε ma kegyaebii, mɔna ε wosenaane man na ε be taŋ mena doŋ kenaŋ ya."

39 Keŋte Yesu besewo gyu ke fane yako nombii dokoloŋ kenaŋ bela.

40 ɔ ka bese kɔŋ be gyaj na be sεε be doo, nawolo nyi dosorooŋ doo be siaman te be ta gyεŋ kpene kej baa yako

ya.

⁴¹ Kejte Yesu besewo kɔŋ be gyan betabotoorote te o bɔ̄ose wɔ nyi, "E sεε ε gyakaa dosorɔŋ kei dɔɔ ε ne fεefo? Tekaboe mena, debaŋ keŋ te lii. Be ta lese maŋ Deniwalaŋ Bu ɔnon fa nombiakumεeyεera.

⁴² E koro dee gyu de kaa gyanee na wɔ. ɔnon o na lese maŋ waa fa ne te tuŋ daa tan."

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Luka 22:47-53; Gyɔn 18:3-12

⁴³ Yesu ke gyakaa o ne kolosi ne, Gyudase ɔnon o yεε kaseela kufu bala baŋ man ɔjolo e ne, kaa bεewo lee be dɔɔ. Na balanj dikpii keŋ be dana yoosilase na akpokpose, na Wurubuarε saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala baŋ Gyudatena kegyiise ba lese do na e ne silana e.

⁴⁴ Na Gyudase ɔnon o ba lese e fa ne tanjgbεes yako balanj baŋ nyiaa, "Walanj ɔnon maa pukaa e ne ɔnon ɔnonaj, ε kyan e keŋkeŋ na ε ka mo e ta."

⁴⁵ Gyudase ka betaa lii Yesu gyan ne, o baake e nyi, "Me Gbengyoo," te o pukaa e.

⁴⁶ Botɔɔ te balanj baŋ kyanja e.

⁴⁷ Kejte Yesu kaseela baŋ man ɔjolo ɔnon o seŋεε botɔɔ ne lese o yoosila kara Wurubuarε saese kegyia ɔnon tobaale deŋele lese ke lo.

⁴⁸ Botɔɔ te Yesu bɔ̄ose wɔ nyiaa, "Me yεε walanjkum e

te ε moo yoosilase na akpokpose ε ne kɔŋ ε kaa kyan maŋ?

⁴⁹ Wee kamase keŋ me kyaa ε gyan Wurubuarε ɔsom deni dinaa keŋ man mεε wola ɔnon ne, ε te kyan maŋ ya. Mɔna nombia keŋa pou kɔŋiae, na ke yela Wurubuarε nombia aŋmaraseŋ see ɔnan ke kɔŋ mena."

⁵⁰ Kejte Yesu kaseela baŋ pou yeuwɔ tina e yela.

⁵¹ Na tobaale ɔjolo ɔnon o wuuna kanyaŋbii ne silana Yesu. Be ka mo baa kyan e ne,

⁵² te o leewo be nyiŋmaa man yeu ditenjeteli tina o kanyaŋbii keŋ yela.

Be kamo Yesu gyu kegyiise siaman

Mateo 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Gyɔn 18:13-14, 19-24

⁵³ Kejte ba moo Yesu gyu Wurubuarε saese kegyia ɔnon gyan, te Wurubuarε saese kegyiise baŋ pou na Gyudatena mmaraa wolala, na Gyudatena kegyiise kaa gyanjeewo botɔɔ.

⁵⁴ Na Pita silana Yesu wɔle wɔle lemlem gyu Wurubuarε saese kegyia ɔnon dekpaŋalaŋ man. Botɔɔ te Pita gyuuwɔ ke kyan kotötötena baŋ bee gyee dekpaŋalaŋ keŋ ne gyan bee woli boalanj.

⁵⁵ Na Wurubuarε saese kegyiise, na Gyudatena kegyiise akaŋ baŋ ne kεo nombii keŋ baa mo gyakaa o dɔɔ na baa nyiŋ gbeε ko e, mɔ be te nyim ya.

56 Balaŋ burum kɔŋawo kaa kerees ɔ nɔcose, mɔna be nɔɔwoya ḥjan te kyaa na dɔŋa ya.

57 Te baale korowɔ kerees ɔ nɔcose nyiaa,

58 "De te nyii nyi ɔ kpa waa tekerii Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ balaŋ be maa ne, te weeya atooro wɔle na waa ma wɔle keŋ te yee walaj maa na ke ya."

59 Baŋ mɔ nombia ḥjan bɔɔ kaa yako ne, te kyaa na dɔŋa ya.

60 Botɔɔ te Wurubuarɛ saese kegyia ḥjon korowɔ sen kebu keŋ nsana nsana te ɔ bɔose Yesu nyiaa, "N be tiranɔɔ yee? Woŋ dɔɔ te balaŋ kewɔ ne kerees n nɔcose, te n be tiranɔɔ ya?"

61 Mɔ Yesu te gyuuusu ɔ nɔɔ ya. Botɔɔ te Wurubuarɛ saese kegyia ḥjon bɔose e nyi, "Nyan yɛna nyeelɛere ḥjon Wurubuarɛ be yako see nyi nyan ke kɔŋ ne? Nyan yɛna Wurubuarɛ ḥjon kaboeni nyi baa lese ɔ yele ne bu dokoloŋ ḥjon?"

62 Keŋte Yesu tiranɔɔ nyi, "Ayi, man ḥjonan. ε kena man Deniwalaj Bu ḥjon kyaa Wurubuarɛ donje ḥjon dunoluŋ dɔɔ. Na ε ka bese naa man na me dɔŋi ḥɔma man adido mɛɛ kɔŋ."

63 Botɔɔ te Wurubuarɛ saese kegyia ḥjon tiri ɔn gbagba kegba te ɔ bɔose wɔ nyiaa, "Woŋ adansɛe yaa dɛɛ gyae dee nyii bela?"

64 ε te nyii mmusuo nombia ḥjan ɔ be yako yee? Sena yaa ε na gyueŋ lee ke man?

Te kegyiise baŋ pou too be nɔɔ gyakaa ɔ dɔɔ bu e fɔɔ nyi, "Kaboena nyi baa ko e."

65 Keŋte balaŋ baŋ baale fiasɛe bɛɛ tɔ nɔɔloŋ woli e, te be wuu ɔ sia na bɛɛ takee e akɔtase. Te be bɔose e nyi, "Wurubuarɛ dekpeŋkpeŋgyɔɔre, wola daa ḥjon ɔ be gyɔ neŋ." Keŋte ba moo e fa kɔtɔtɔtɔtɔna baŋ te baŋ mɔ ke tuku e.

Pita kebeε Yesu

Mateo 26:69-75; Luka 22:56-62; Gyɔn 18:15-18, 25-27

66 Pita ke kyaa dekpanalaŋ keŋ man ne, Wurubuarɛ saese kegyia ḥjon alebu ḥolo kɔŋawɔ botɔɔ.

67 ε kena Pita kyaa ɔ ne woli boalaŋ ne, ɔ kεɛ e yididi te ɔ yako e nyiaa, "Nyan mɔ n kpuɛ na Yesu Nasarete baale ḥjon."

68 Mɔ Pita lεɛ aŋmaarenj te ɔ yako e nyi, "Mɔɔ gyen kpene keŋ n ne yako ne man korakora ya." Botɔɔ te Pita leewɔ gyu denanɔɔ keŋ man.

69 Alebu ḥjon ka bese naa Pita botɔɔ ne ɔ yako balaŋ baŋ ba seŋɛe botɔɔ ne nyiaa, "Balee kei mɔ kpuɛ na wɔ."

70 Mɔ Pita besewɔ bɛɛ ke bela. Kenaŋ wɔle ne, balaŋ baŋ ba seŋɛe botɔɔ ne besewɔ yako Pita nyiaa, "Ke yee ampaŋ nyi n kpuɛ na wɔ, nawolo nyi n yee Galelia baale e."

71 Botɔɔ te Pita moo nɔɔpoŋ kolosi te ɔ kaŋa ntam kpu nyiaa, "Mɔɔ gyen balee kei ḥjon ε ne kolosi

ɔ wose man nombia ne korakora ya”

⁷² Debokenaq man te kegyim lɔɔ woya betabolate. Keñte Pita tɔɔse nombia ḥan Yesu be yako e ne nyiaa, “Pe kegyim kelo woya betabola na, nyaj ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyej maŋ ya.” Keñte o yeləewo do o ne wii.

15

Be kamo Yesu gyu gyoo Pilato gyaŋ

Mateo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Gyɔn 18:28-38

¹ Teε kena nebo nebo fuu ne, saese kegyiise na donɔɔ kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala gyaneewo te be bake Yesu nyeeman. Mena dɔɔ be bake e te ba moo e gyu ka do Pilato ḥon o seŋɛɛ Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man ne, nyijmaa man.

² Keñte Pilato bɔɔse e nyiaa, “Nyan yena Gyudatena gyoo ḥon?” Te Yesu tiranɔɔ nyi, “Mena yaa n yakowɔ ne.”

³ Te Gyudatena saese kegyiise baŋ kerees o nɔɔse mo nombia burum gyakaa o dɔɔ.

⁴ Keñte Pilato bɔɔse e nyi, “Be ta mo nombia keŋa bɛɛ gyakaa n dɔɔ na, n ba lese n nɔɔse yee?”

⁵ Botɔɔ te nombia ḥan doo gyoo Pilato nɔɔ, nawolo nyi Yesu te yako daale ya.

Be kalese Yesu fa yeq

Mateo 27:15-27; Luka 23:13-25; Gyɔn 18:39-19:16

⁶ Gyudatena nyekelεewee kedi kamase ne, kabona nyi Pilato waa tina balaj baŋ bɔɔ kyam tɔ deni ne man dokoloŋ, ḥon balaj benaj gbagba ne gyae ne yela fa wɔ.

⁷ Mena debaj kenaq na ba te kyan Barabase tɔ deni. Barabase kei kpue balaj baŋ bɔɔ koro seŋ tia gyoo dinaa, te bɔɔ ko balaj ne man.

⁸ Botɔɔ te balaj dikpii keŋ kɔŋa Pilato gyaŋ nyi waa yɛɛ kpene keŋ o ne taŋ yɛɛ debaj kamase ne fa wɔ.

⁹ Te Pilato bɔɔse wɔ nyiaa, “ɛ ne gyae nyi maa lese Gyudatena gyoo ḥon fa ḥon?”

¹⁰ Keŋ dɔɔ Pilato be bɔɔse mena yɛna nyi, o gyej nyi saese kegyiise baŋ ne kɔla Yesu dɔɔ te ba lese e fa yeq.

¹¹ Mo Wurubuarɛ saese kegyiise baŋ feefuwɔ do balaj dikpii keŋ nyi, baa yako Pilato nyi waa lese Barabase fa wɔ.

¹² Botɔɔ te Pilato bɔɔse wɔ nyi, “Sena te ε ne gyae maa yɛɛ walaj ḥon ε ne baake e nyi Gyudatena gyoo ne?”

¹³ Te balaj dikpii keŋ fae yeesa nyi, “Yela baa gyɔ e nyelabia sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ na waa yeq”

¹⁴ Keñte Pilato bɔɔse wɔ nyiaa, “Woŋ dukum te o yɛɛwɔ?” Moŋa be gyakaa bo bɛɛ fae yeesa keŋkeŋ nyi, “Gyɔ e nyelabia sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ”

¹⁵ Keŋ Pilato ne gyae mena keŋ be wɔe ke fɛɛ wɔ dɔɔ o lese Barabase fa wɔ, te o yela o yoonaotena tuku Yesu te o

moo e fa nyi baa gyu ke gyo
e nyeelabia sakaa ɔpanđan
dɔc.

*Be kekulu Yesu
Mateo 27:27-31*

¹⁶ Keñte yoonoɔtena bañ
moo Yesu gyu Pilato dek-
panjalaj man botɔɔ keñ bee
di nombia ne, te be baake be
tebia yoonoɔtena akan bañ
pou gyanee.

¹⁷ Te ba moo kegba yayam
do e, te ba moo sɔose loo
gyoro kotɔtɔ wuu e.

¹⁸ Na bee kulu e nyiaa,
"Gyudatena gyoo, n nyee dɛɛ
wolose"

¹⁹ Botɔɔ na be gyakaa bɛɛ
mo dañ ŋmeree e o nyee-
man, na bɛɛ tɔ nɔçloñ woli e
na bɛɛ buñ o nawoɔtæs kulu
e.

²⁰ Be ke kulu e tañ ne, ba
kpee kegba yayam keñ te ba
moo ɔjon gbagba wui keñ do
e. Te ba moo e lee be kaa gyo
e sakaa ɔpanđan dɔc.

*Ba kegyo Yesu ɔpanđan
dɔc*

*Mateo 27:32-44; Luka
23:26-43; Gyɔn 19:17-27*

²¹ Be ka lee donɔɔ keñ man
bee gyu ne, te be gyanee
na Simɔn ɔjon o ba lee
Kirene donɔɔ man ne na
o ne kɔñ. Simɔn kei bia
yεna Alekesanda na Rufuse.
Keñte ba ɔjere e nyi waa lεɛ
Yesu ɔpanđan keñ seele.

²² Te ba moo Yesu gyu
botɔɔ keñ bɛɛ baake nyi
"Golgata" keñ nawolo nyi
"Nyeepookoo" dɛɛ ne.

²³ Keñte ba moo tee keñ
bɛɛ baake nyi mɛɛre ne
kyakale soloñ man fa Yesu

nyi waa nyɔɔ, mɔna o te
nyɔɔ ke ya.

²⁴ Ba ke gyo e sakaa
ɔpanđan dɔc ne, te be kpɛlɛs
o kegbase bunji te be lɔɔ
boe ɔne dɔc, na baa naa keñ
walan kamase waa nyiñ.

²⁵ Gyae ke yεɛ ɔngba nebo
weese debaj atoorote man
ne, te be gyoɔ Yesu sakaa
ɔpanđan dɔc.

²⁶ Keñte be ɔnymarase
dukum keñ be kpa o be yεɛ
ne mataa o nyee gbeɛ nyiaa,
"GYUDATENA GYOO ɔNON
YAA."

²⁷ Botɔɔ te be gyoɔ
ɔnymelatena bala baale mɔ
sakaa ɔpanđaase dɔc kpu na
Yesu. ɔjolo sakaa o dunoluñ
dɔc, te ɔjolo mɔ sakaa o
demena dɔc.

²⁸ Kei yela Wurubuarɛ
nombia aŋmarasen see ɔjan
kɔñawo mena. Nombia
ɔjenañ yεna nyi, "Be ta
mo e kpu na nombi-
akumɛɛyεɛra."

²⁹ Na balaj bañ bɛɛ lam
botɔɔ ne, na tee e na bee
kpiisi ba nyeyya yako nyiaa,
"Nyañ ɔjon n kpa n ke tek-
erii Wurubuarɛ ɔsom deni
dinaa keñ na n ka mo weeya
atooro maa ke ne,

³⁰ lεɛ n wose na n ke tisi
lee ɔpanđan keñ dɔc na dɛɛ
kɛɛ."

³¹ Mena mɔ te Wurubuarɛ
saese kegyiise na Gyudatena
mmaraa wolala bañ mɔ kulu
e. Te be yako dɔñja nyiaa, "ɔ
ne tale lεɛ baale nyee, mɔna
o be tale lεɛ ɔjon gbagba nyee
ya."

³² Nyi akpaa ɔjon yεna ny-
eedon Gbenjgyoo na Iser-

aetena gyoo ኃን Wurubuarε be yako see nyi waa kɔj nε, kenaŋ na waa lεs የ wose lee የpaŋdaŋ keŋ dɔo na dεs naa na dεs lεs e di. Te balan bala baŋ bɔo gyo wɔ sakaa የpaŋdaase dɔo kpu na e nε mɔ tee e mena.

Yesu yeq

Mateo 27:45-56; Luka 23:44-49; Gyɔn 19:28-30

33 Weese ka seŋ dεs nε, ditintęe kaa lεs tεele keŋ dɔo pou kelii የ ke gεeſe.

34 Te weese ke gεeſe kenaŋ nε Yesu fae yeesa keŋkeŋ nyiaa, “Eli, Eli, lama sabatani?” Keŋ nawolo nyi, “Me Wurubuarε, Me Wurubuarε, weera te n lese n sia yela maŋ?”

35 Balan baŋ ba seŋeſe botɔo ke nyii mena nε be yakowɔ nyiaa, “E nyii, የ ne baake Elaegya.”

36 Debokenaŋ man te be man ኃolo yeuwɔ ka mo kolo ኃngba kokyaa keŋ gyae ke tale lεs lon nε do soloŋ denyaŋesa daale man, te የ moo ke tooso na daŋ te የ gyinaa ke adido fa Yesu nyi waa nyɔo. Keŋte የ yakowɔ nyiaa, “E seŋ dεs kεe nyi Elaegya waa kɔj kaa lese e lee የpaŋdaŋ keŋ dɔo.”

37 Botɔo te Yesu besewo fae yeesa keŋkeŋ, te የ kara weesi.

38 Kekɔŋ mena nε, kanyan keŋ bɔo mo kpase Wurubuarε የsom deni dinaa keŋ man nε bεesewo kyεekyεe ala lee adido kaa lii ka mokɔo man.

39 Yoonɔɔtena kegyia ኃን የ seŋeſe botɔo kena Yesu ke fae yeesa kara weesi nε, የ yakowɔ nyiaa, “Balee kei yεna Wurubuarε bu ኃን am-paŋ.”

40 Na ala baale seŋeſe lem-lem bεe kεe. Ala benaŋ man baale yεna Mεere ኃን የ ba lee Magedala nε, na Gyemisi kemaasa na Gyose be naa Mεere na Salome.

41 Ala kεwɔ silana Yesu kεe የ dɔo debaŋ keŋ የ kya Galelia nε. Na ala burum baŋ bɔo sila e kɔj Gyerusalem donɔo man nε mɔ seŋeſe botɔo.

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Luka 23:50-56; Gyɔn 19:38-42

42 Na wee kenaŋ yεe wee keŋ Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefεeſowee keŋ kedi. Ke lii balinɔo nε,

43 balee ኃን bεe baake e nyi Gyosefo ኃን የ ba lee Arimatia donɔo man nε gyɔo የ konɔo gyu Pilato gyau ka sola e nyi waa mo Yesu woo ኃን fa e የ kaa wuu. Gyosefo kei yεe donɔo kegyia ኃolo e, te ኃን mɔ ne gyeki Wurubuarε gyoori keŋ.

44 Pilato ke nyii nyi Yesu ta yem nε, yεe e gyakolon. Mena dɔo የ baake የ yoonɔɔtena kegyia ኃን bɔose e nyiaa, “Yesu ኃን wulaa yeŋawo?”

45 የ ke nyii lee yoonɔɔtena kegyia ኃን nɔɔman nyi ke yεe am-paŋ nε, የ faa Gyosefo ኃን gbees nyi waa gyu ka mo woo ኃን.

⁴⁶ Mena dōc Gyosefo gyuuwā ke lēs akaralee te o lese woo ḥon lee ḥpanđan kej dōc te o moo akaralee kej milii e. Kejte o moo e ke wuu yebōo kej bōo kare boe daale man nē man. Te o biliñi boe dinaa daale tō yebōo kej nōo.

⁴⁷ Na Mēere ḥon o ba lee Magedala nē, na Gyose o naa Mēere sejēe botōo. Mena dōc be naa botōo kej bōo wuu e nē.

16

Yesu kefōn lee yēj man

Mateo 28:1-8; Luka 24:1-12; Gyōn 20:1-10

¹ Gyudatena kefēfowee kej ke tañ nē, Mēere ḥon o ba lee Magedala na Gyemisi o naa Mēere na Salome, lēs abōo ofōn nyinjan be kaa buraa Yesu woo ḥon.

² Kosida nebo nebo weese ke bēe nē, ala banj korowō bee gyu yebōo kej tēs.

³ Be kee gyu na bēe bōose dōja nyiaa, "Amōte ne gyae la waa biliñi boe kej lee yebōo kej nōoman fa daa?"

⁴ Mo be ke gyina be sia kēs na, be naawō nyi be te biliñi boe dinaa dinaa kej lee yebōo kej nōoman.

⁵ Be ka mo baa gyoo yebōo kej man nē, te be naa tobaale ḥolo na o doona kegba wolom wurikyim na o banjēe dunoluŋ dōc te be ḥenjawō.

⁶ Botōo te o yako ala banj nyiaa, "E na ḥenjii ya. Ma gyen nyi Yesu ḥon o ba lee Nasarete, ḥon bōo gyō e sakaa ḥpanđan dōc ne yaa s

ne keo. O te fom. O be kyaa kebo ya. E kēs botōo kej o be doo nē.

⁷ Mena dōc e gyu ke yako o kaseela banj na Pita nyiaa, "O te kyan ḥon gbees o ne gyu Galelia donōo man. Botōo te e kena e ḥngba mena kej o be yako ḥon nē."

⁸ Kejte ala banj leewō yebōo kej man bilenj, nawolo nyi gyakoloj ta gyoo wō te ba wose mo ta yēj wō. Te ba te yako ḥolo mo kolo ya, nawolo nyi bee yee.

⁹ Yesu kefōn lee yēj man Kosida nebo nebo fuu kej nē, o tañgbēewō lese o wose wola Mēere ḥon o ba lee Magedala nē. Mēere kei te Yesu gegi felijkumēs nyetoro lee o man nē.

¹⁰ Mena dōc ḥon mo gyuuwā ke yako balanj banj be silana Yesu nē. O ke gyu na be kyaa bee wii na bee di walaŋsa.

¹¹ Kej na be ke nyii nyi Yesu te fom te Mēere naa e koraj nē, ba te lēs di ya.

¹² Kenañ wole nē, Yesu lese o wose dinōo wole daale man wola o kaseela bala baale debanj kej bee gyu donōo daale man nē.

¹³ Kejte banj mo besewō kōj kaa yako be tebia akañ banj. Mo banj mo te lēs wō di ya.

Yesu kalese o wose wola o kaseela kufu daale banj

Mateo 28:16-20; Luka 24:36-49; Gyōn 20:19-23; Kpilala 1:6-8

¹⁴ Kejna pou wole nē, o kaseela kufu daale banj yi-laawō bee dii te Yesu besewō

kaa lese ɔ wose wola wɔ. Kenjet ɔ gyenja baŋ do wɔ lee mena keŋ balaŋ be kɔŋ kaa yako wɔ nyi ɔ te fom, te ba lɛs wɔ di ya ne dɔɔ.

¹⁵ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “E gyu tɛele kei pou dɔɔ na ε kaa kolosi Wurubuare nombia ɳan fa balaŋ pou.

¹⁶ Walaj kamase ɳon ɔ lɛs nombia ɳan di te be sɔ e Wurubuare loŋ na, waa nyiŋ nyeedon. Mɔ walaj kamase ɳon ɔ te lɛs nombia ɳan di ya ne, Wurubuare waa bu e fɔɔ.

¹⁷ Balaŋ baŋ baa lɛs man di ne, baa yee gyakoloŋ nom- bia keŋja. Baa gberaa fe- liŋkumɛs lee balaŋ man lee ma yele man, na baa kolosi deise wɔlɛs kpoonpoo ɳan bɔɔ gyen ja.

¹⁸ Nyi akpaa be gate doma na be nyiŋmaase yaa be nyɔɔ teekum daale koran na, be gyae ke yee wɔ kolo ya. Baa mo be nyiŋmaase gyakaa kaweesetena dɔɔ, na ba wose ke yee wɔ doŋ.”

¹⁹ De Gbenjgyoo Yesu kekolosi fa wɔ taŋ ne, Wurubuare moo e gyu adido te ɔ ke kyaawɔ Wurubuare dunoluŋ dɔɔ.

²⁰ Yesu kaseela baŋ ka lee botɔɔ ne, be gyuuwɔ tɛele kei pou dɔɔ kekolosi Wu- rubuare nombia ɳan. Te de Gbenjgyoo seŋawɔ be wɔle te be yee gyakoloŋ nom- bia, na kawola nyi Wurubuare nombia ɳan yee ampanj.

Nombia kpaakpaa ḥan Luka be ñmarase nε Luka

¹ Kegyia kpaakpaa Teyofilose, balaŋ burum te yεs kakyeŋ ñmarase nombia ḥan be kɔŋ de gyaŋ kebo lee Yesu Kristo wose man nε see.

² Nombia ḥan bɔɔ ñmarase nε, mena nombia ñenaŋ ke te baŋ bɔɔ mo be sia naa ḥa leenaŋ kewalaŋ, te bɔɔ kolosi de Gbenyoo Yesu Kristo wose man nombia fa daa nε yakowo.

³ Kegyia Teyofilose, lee mena dɔɔ maŋ gbagba gyoo nombia keŋa man nideli leenaŋ ḥa kewalaŋ keŋ na, me naawo nyi kaboeni nyi maa tɔles ḥa kekɔŋ bii dokoloŋ dokoloŋ fa neŋ,

⁴ na n ke nyiŋ gyeŋ nyi nombia ḥan pou bɔɔ wola neŋ nε yεs amparj.

Gyɔn Wurubuare loŋsɔɔre ḥon kalola wose man nombia

⁵ Debaŋ keŋ gyoo Herode ne di gyroori Gyudia tæle man nε, na Wurubuare sae ñolo kyaa keŋ bεs baake e nyi Sakaria. Na o kpuə Abigya saere dikpii man, te o wεele Elisabete mɔ lee Wurubuare sae Aarɔn duulun man.

⁶ Sakaria na o wεele gbeεneŋ tenεs Wurubuare siaman. Te bee di de

Gbenyoo Wurubuare mmaraase na o nombia ḥan pou dɔɔ nideli keŋ ba wose man be dana nombiikum daale ya.

⁷ Mɔna bɔɔ taŋ bu ya nawolo nyi Elisabete yεs ñolamanbo e, te ḥon na o baale Sakaria mɔ pou te ñmee.

⁸ Wee daale nε, kaa liiwɔ Sakaria saese dikpii keŋ dɔɔ nyi baa gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man ke fa Wurubuare kedi.

⁹ Be lɔɔ boe ḥgba mena keŋ ba amanberε na wolo nε, te yalawɔ Sakaria dɔɔ nyi waa gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man o kaa too oliifi.

¹⁰ Debaŋ keŋ o ba gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man o kaa too oliifi nε, na balaŋ dikpii keŋ pou kyaa debɔɔ man bεs fane.

¹¹ Sakaria kεs too oliifi keŋ nε, botɔɔ te Wurubuare kplale kɔŋawɔ o gyaŋ kaa seŋ kedeesa boe keŋ o na too oliifi ke dɔɔ nε dunoluŋ dɔɔ.

¹² Sakaria kena e nε, o wɔe lɔɔ e te gyakoloŋ gyoo e.

¹³ Keŋte Wurubuare kplale ḥon yako e nyiaa, "Sakaria na yee ya, Wurubuare te nyii n kefane mena dɔɔ n wεele Elisabete waa lola bu baale fa neŋ, na n ka do e yele nyi Gyɔn.

¹⁴ Ba lola bu ḥon na, gyae ke yεs neŋ gyɔŋ nideli te balaŋ burum mɔ sia gyae ka gye o dɔɔ,

¹⁵ nawolo nyi bu ḥon waa yεs walaj dinaa Wurubuare siaman, mena dɔɔ o na mo

soloŋ na soloŋ daa ɔ nco ya. Wurubuare waa mo ɔ felij do ɔ man leenaŋ ɔ naa tɔɔman pɛna baa lola e.

¹⁶ Te waa kyεεkee Israetena balaj burum agyuen kɔŋ be Gbenjyoo Wurubuare gyan.

¹⁷ Wurubuare waa mo ɔ felij do ɔ man, na waa fa e doŋ ŋgba mena keŋ ɔ be fa ɔ dekpeŋkpeŋgyɔɔre Elia ne. Waa ta de Gbenjyoo ŋon siaman na waa desina kyaɔ na be bia nsana, te balaŋ baŋ bɔɔ ne bu Wurubuare ya ne, waa besena wɔ kɔŋ gbeε kpaakpaate keŋ dɔɔ na waa desina de Gbenjyoo balan see e."

¹⁸ Botɔɔ te Sakaria bɔɔse Wurubuare kpilale ŋon nyiaa, "Sena te maa yee na maa naa nyi nombia keŋa yee ampan? Nawolo nyi daa na me weele pou te ŋmee."

¹⁹ Keŋte Wurubuare kpilale ŋon tiranɔɔ fa e nyiaa, "Maŋ yena Gaberele, Wurubuare kpilale ŋon ma seŋεe ɔ siaman debaŋ kamase. Non kpila na maŋ nyi me kaa yako neŋ mena nombia kpaakpaa keŋa.

²⁰ Nombia ŋan mɔɔ yako neŋ ne, gyae kekɔŋ ŋgba mena keŋ mɔɔ yako see ne. Mɔna keŋ n te lεs me nombia keŋa di ya dɔɔ ne, n be gyae n ke tale kolosi ya kabona nombia ŋan mεs yako neŋ ne kekɔŋ ampan debaŋ keŋ mɔɔ see neŋ ne."

²¹ Debaŋ kenaj pou man na, balaŋ baŋ kyaa debɔɔ man bεs daa Sakaria, na bεs

gyueŋ kpene keŋ dɔɔ ɔ be dɔɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man mena.

²² Debaŋ keŋ ɔ ba lee kɔŋ balaŋ baŋ gyan ne, ɔ te tale kolosi na wɔ ya, mena dɔɔ ba gyeŋawɔ nyi ɔ te naa kalesewola daale Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man. ɔ nyiŋmaase te ɔ moowɔ kolosi na wɔ, nawolo nyi ɔ ta bese omumu.

²³ Debaŋ keŋ ɔ be yee ɔ saere tom keŋ taŋ ne, te ɔ besewɔ gyu ɔ dεs.

²⁴ Nombia keŋa kekɔŋ wɔle ne, te kyare ya te ɔ weele Elisabete kyaŋa fulu, te ɔ weese ɔ wose gyaalaŋna banɔŋ keŋ ɔ bεs lee debɔɔ ya.

²⁵ Keŋte ɔ yakowɔ nyiaa, "De Gbenjyoo Wurubuare te wii me waraŋase ŋgba ɔ ba lese desen dinaa kei lee me dɔɔ balaŋ siaman ne."

Yesu kalola dekpeŋkpeŋ kegyɔ

²⁶ Elisabete fulu keŋ ke di gyaalaŋna looro ne, Wurubuare kpila ɔ kpilale Gaberele gyu Nasarete keŋ kyaa Galelia tεelee dɔɔ ne.

²⁷ O kpila e gyu alebu ŋolo ŋon ɔ te doo ta na baale ya ne gyan. ɔ yele yena Mεere. Mεere kei na Gyosefo ŋon ɔ ba lee gyoo Defidi duuluj man ne bake la see nyi baa yala dɔŋa ne.

²⁸ Keŋte Wurubuare kpilale ŋon gyuuwɔ ke yako e nyiaa, "Mεere nyaŋ na nyeebam, nawolo nyi Wurubuare kpuε na neŋ, te ɔ nyiŋmaa gyakaa n dɔɔ nideli."

²⁹ Mεεre kenyii nɔɔwoya keŋja nε, o wose gbiris i e nawolo nyi o te nyii nombia ḥjan man nideli ya.

³⁰ Keŋte Wurubuarε kpilale ḥnon yako e nyiaa, "Mεεre na yee ya, Wurubuarε ta mo o bεrεe boele nej."

³¹ Nyaŋ ke kyan fulu na n ka lola bu baale na n ka do e yele nyi Yesu.

³² Waa yεε walaŋ dinaa Wurubuarε siaman, na baa baake e nyi Wurubuarε Kpatakperε ḥnon bu. De Gben̄gyoo Wurubuarε waa yela waa di gyoori ḥn̄gb̄a o naana Defidi nε.

³³ Waa di gyoori Gyekopo duulun man balan dɔɔ kek-paakekpaa, te o gyoori ke-naŋ betaŋ oto ya."

³⁴ Botɔɔ te Mεεre boose Wurubuarε kpilale ḥnon nyiaa, "Sena te nombia keŋja gyae ke tale kɔŋ mena, debaŋ keŋ mɔɔ gyen baale na baale ya?"

³⁵ Keŋte Wurubuarε kpilale ḥnon tirano fa e nyiaa, "Wurubuarε felin ḥnon gyae kekɔŋ kaa gyoo n man, na Wurubuarε Kpatakperε ḥnon ka mo o doŋ keŋ do n man na n ke kyan fulu. Mena dɔɔ bu ḥnon nyaŋ ka lola nε, waa yεε bu ḥnon ayimεε be doo o man ya, te baa baake e nyi Wurubuarε bu."

³⁶ Kee! N loŋto Elisabεte ḥnon be kpa o yεε ɔlamabo e te o be ȳmεε koraj mo nε, te kyan fulu gyaalaŋna looro yaa.

³⁷ Nawolo nyi kpene kamase be kyaa keŋ nyi Wu-

rubaare be gyae waa tale yεε ya."

³⁸ Keŋte Mεεre yakowɔ nyiaa, "Ma nyee tεsεe bo na Wurubuarε. ḥJan pou n be yako maŋ nε dεεkɔŋ mena." Keŋte Wurubuarε kpilale ḥnon laŋawɔ yela e.

Mεεre kegyu Elisabεte gyay

³⁹ Weeyā akalansεe ḥjaale wole nε, Mεεre desina o wose te o gyuu Sakaria na o weele Elisabεte gyay Gyudia tεelee man. Na donɔɔ keŋ man be kyaa nε, gyakae bulase dɔɔ.

⁴⁰ O ka gyoo donɔɔ keŋ man nε, o gyuuwɔ Sakaria dεe te o doo Elisabεte nɔɔ.

⁴¹ Debaŋ keŋ Elisabεte be nyii Mεεre nɔɔ kado keŋ nε, o bu ḥnon wosi o wose o tɔɔman, te Wurubuarε felin ḥnon kaa gyoowɔ Elisabεte man nideli.

⁴² Keŋte Elisabεte nyaneewɔ fae yeesa nyiaa, "Nyaŋ yεna alo ḥnon Wurubuarε ba mo o nyiŋmaa gyakaa n dɔɔ nideli ala pou man, te o ta mo o nyiŋmaa gyakaa n bu ḥnon nyaŋ ka lola nε dɔɔ."

⁴³ Woŋ nombia dinaana yaa Wurubuarε yεεwɔ fa maŋ nε, nyi me Gben̄gyoo o naa waa kɔŋ kaa do maŋ nɔɔ?

⁴⁴ Nawolo nyi me ka betaan yii n nɔɔ kado pε, te me bu ḥnon o doo me tɔɔman nε nyaneewɔ wosi o wose.

⁴⁵ Wurubuarε te hiraan nej, ḥn̄gb̄a n be lεedi nyi de Gben̄gyoo nombia ḥjan o be

yako nε, gyae kekɔŋ mena fa
nenj nε.

⁴⁶ Kenye Mære yakowɔ
nyiaa,
“Mæ lese de Gbenyoo yele
lee me konɔɔ man.

47 Wurubuarę yena ma ny-
eelaaere,
mena dōc te mœs
nyanee,

48 nawolo nyi o te tɔose maŋ
wa alebu kei dincɔ,
ŋon nafo bɔɔ ne kala
maŋ do balan man ya
nɛ.

Lee nεnεe ne gyuu nε, walanj
kamase waa baake
maŋ nyi,

alo ɻon Wurubuarə be
hiraa e.

49 Nawolo nyi Wurubuaré
Kpatakperé ñon te yee
nombia dinaana fa
man.

ɔ yεε Wurubuarε ηon
ayimεε be doo ɔ man
ya.

50 Deniwalan̄ duuluŋ kamasə
man nə,
o ne wii ban̄ pou bee yee
e ne waran̄jase.

⁵¹ Ο τα μοι δον γεγκολον
νομβία,

te o yaasee balanj baŋ
bee gyina ba wose ne
na be nombia ḥan pou
bees gyueŋ ba nyeeya
man ne lee o siaman.

52 ♂ te yokose gyoonej di-
naana tsele man,
te ♂ gyinaa balanj banj bese
yokose ba wose ne
adido.

53 C te yeli baŋ tanam na
ko wɔ ne te nyiŋ abɔɔ
kpaakpaa,
te ɔ yela baŋ be dana
kɔba ne laŋawɔ

nyinmaase kufu
nawoo kufu.

54 C te di ntam keŋ o be kaŋ
fa de naanaa ne dœ, cœ,
te e kœŋawœ kaa kyœ
tewulee Iseraetena.

55 *ŋgba mena kej o be yako*
see nyi,
waa wii Abraham na o du-
uluj man balanj pou
waranjase kekpaakek-
naa ns.”

⁵⁶ Μεere kyaawə Elisabete
gyaŋ ɳgba gyaalaŋna ba-
tooro ne, te ɔ besewo gyu ɔ
dɛɛ.

Gyn *Wurubuare*
lonscore kalola

57 Debanj kenj Elisabete
kalola be lii ne, o lola bu
baale.

⁵⁸ Balanj baŋ be kyaa be-
naa na e, na o loŋtona nyii
mena keŋ de Gbeŋgyoo be
wii o waraŋase nideli ne, be
popou nyaŋeewə kpu na e.

⁵⁹ Bu ኃንስ ክዕስ ወይያ
ግያናራር ነ، በመንው በ
ካአ ካራ የ በላል ወሱ እና
ባል ሎ የኩያ ሪክሪያ ደ
ይ،

⁶⁰ mɔna ɔ naa bɛɛwɔ te ɔ
kpa "Baa baake e nyi Gyɔn."
⁶¹ Kento balan ban yako

“Kejte baiaj baiaj yako e nyiaa, “Yele kei te yee n dekpanjalaŋ man yele ya.”

⁶² Botoo te ba moo be nyinmaase kolosi na o kya boose e yele ken o ne gyae nyi baa mo do o bu njon.

⁶³ Kenye Sakaria yako wɔ nyiaa baa fa e kolo waa ɻamarase ke dɔɔ, te o ɻamarasewɔ nyi, "O yele yena Gyɔn." Nombii kei yεε be popou gyakolon.

64 Debokenaq man te Sakaria nɔɔ gyuuusuwɔ te o fiasεs kolosi lese Wurubuarε yele.

65 Keñte gyakoloŋ gyoo be tebia banj pou, te nombia ñenaŋ yaaseewɔ gyu Gyudia tεeple man donɔose ñan ñe kyaa bulase dɔɔ ne pou man.

66 Walaŋ kamase ñon o be nyii nombii kei ne bɔɔse o wose nyiaa, "Walaŋ woŋti dinɔɔ yaa bu kei waa kaa yεs baa?" Nawolo nyi be naawɔ nyi, de Gbenjyoo Wurubuarε nyijmaa gyakaa o dɔɔ nideli.

Sakaria ke kpee nɔɔneŋ lese Wurubuarε yele

67 Wurubuarε moo o felin ñon do Gyɔn o kya Sakaria man, te o kolosi Wurubuarε nombia see nyiaa,

68 "De Gbenjyoo Wurubuarε,
dεs lese n yele nawolo nyi n te kɔŋ kaa lεs n balan Iseraetena nyee.

69 N te fa daa nyeelεere dinaa ñolo,
ñon o ba lee n tobaale Defidi duuluŋ man.

70 Ngba mena keñ n be tεs nya akpenkpenjgyɔɔra
banj ayimεs be doo be man ya ne dɔɔ kolosi see ne nyiaa,

71 waa lεs daa lee de kɔlala,
na banj bɔɔ ne naa de sia laŋ ya ne nyijmaa man.

72 N yakowɔ nyi nyaŋ ke wii de naanaɔ waranjasε,
na n ke tɔɔse nɔɔkebakesee keñ

εmεs na wɔ be bake
see ne.

73 N kaŋa ntam fa de naana Aberaham,
te εmεs na e bakewɔ see nyi,

74 n ka lese daa lee de kɔlala nyijmaase man,
na ke yela dεs tale gyɔ de konɔɔ som neŋ keñ dɔɔ yee gyakoloŋ ya,

75 na dεs yεs balan banj be gbeεneŋ tenεs n siaman,
na banj ba wose betan ayimεs ya kelii debanj keñ dεs yen ne.

76 Sakaria ke yako keñ pou taŋ ne

te o kolosiwɔ fa bu ñon nyiaa,
nεnεs nyaŋ me bu Gyɔn,
baa baake neŋ nyi
Wurubuarε Kpatakpere ñon dekpenkpenjgyɔɔre,
nawolo nyi nyaŋ keta de Gbenjyoo ñon siaman
na n ke desina o gbeεneŋ fa e.

77 Na n ke yela o balan ka gyεŋ nyi ba sola Wurubuarε te o mo be nombiakumεs kyεs wɔ na,
baa nyiŋ nyeekelεs.

78 Nawolo nyi Wurubuarε yεs waranjasete e,
te o te kpila nyeelεere ñon nyi waa kɔŋ kaa lεs da nyee.

ɔ kekɔŋ gyae ke yεs ñgba keñmanee ne,

79 keñmanee kei gyae ka lee adido kɔŋ banj pou be kyaa ditinjtεs man na yen gbeεneŋ man ne dɔɔ,

na kawola daa gbeε
kpaakpaa kej dεε ta
wosefεεreñ man."

⁸⁰ Keñte bu ñon beewo
te de Gbenjyoo Wurubuarε
moo o felin ñon do o man te
o nyiña doñ. O kyaawo de-
pampaa dinaa man kaboen
wee kej o ba lese o wose
debøo wola Iseraetena ne
liiwo.

2

*Yesu kalola wose man
nombia*

¹ Debañ kenañ man te Ro-
man gyoo dinaa ñon bεε
baake e Agustuse ne, faa
mmaraa nyi baa kala balan
ban pou be kyaa o tεele man
ne.

² Kei yena balan kekala
gyaŋbate, debañ kej Kire-
niuse kyaa Romantena gyoo
dinaa nawoɔ man Siria tεele
man ne.

³ Lee mmaraa kej gyoo
ñon be faa døo, walaj kaa-
mase gyuu o dεε o kaa
ñmarase o yele.

⁴ Keñte Gyosefo mo lee
Nasarete kej kyaa Galelia
tεele man ne, gyu Bεtelεhem
kej ke kyaa Gyudia tεele
man ne. Bεtelεhem donoɔ
kei man te ba lola gyoo Defidi.
Gyosefo gyuu botøo
nawolo nyi o lee gyoo Defidi
duuluñ man.

⁵ Non na Mεere ñon, ñon
na e be yako see nyi baa
yala døña ne, gyuu la be kaa
ñmarase ba yela. Debañ
kenañ man na Mεere dana
fulu.

⁶ Ba kekyaa Bεtelεhem
botøo ne te kadoñee kyaña
Mεere.

⁷ Kej be te nyiñ deni ñøcla
dasoe kej man ya døo, be
gyue ka gyoo wonembia de-
doi man. Botøo te o lola o
bu baale gyaŋbate te o mo
kakyengbelaase milii e mo e
doosi adakaa kej wonembia
ne dii ke man ne man.

*Wurubuarε kpilala baj
kekolosi na namensekeeler
baale*

⁸ Debañ kenañ man na,
namensekeelerbaale kyaa
ñale man benaa na botøo
yenaj bee gyee be namense
nelim kenañ.

⁹ Botøo te de Gbenjyoo
Wurubuarε kpilale ñolo kaa
bεewo lee be døo te de
Gbenjyoo Wurubuarε gyoo-
orobiiri kej ñalakeewo kil-
isi wo, keñte gyakoloñ gyoo
wo.

¹⁰ Keñte Wurubuarε kpi-
lale ñon yako wo nyiaa, "E
naa yee ya! E kεe! Me ta
mo nombia kpaakpaa ñaale
mεe kona ñon. Nombia keña
gyae ke yεe balan pou gyon.

¹¹ Nawolo nyi gyεi wee kei
ne, be ta lola ε nyeelεere
fa ñon gyoo Defidi donoɔ
Bεtelεhem man. Non yena
de Gbenjyoo Kristo, (walaj
ñon Wurubuarε be yako see
nyi waa kaa lese o balan nyee
ne).

¹² Kpene kej gyae kawola
nyi nombia ñan mεe yako ne
yεe ampañ yena nyi, ε kena
kyokyoo ñon doo adakaa
kej wonembia ne dii ke
man ne man, na be ta mo
kakyengbelaase milii e."

13 Debokenan man te Wurubuarə kpilala burum baale kɔŋawə kaa kpu na kpilale gyanjbate ɣon, te be kpee nɔɔneŋ lese Wurubuarə yele nyiaa,

14 "Wurubuarə ɣon n kyaa adido,
n gyoorobiiri kaboenan
neŋ."

N wosefɛereŋ dɛɛkɔŋ balanj
baŋ

bɛɛ gyoo n sia tɛɛle kei
dɔɔ nɛ man."

15 Wurubuarə kpilala baŋ ka bese lee be gyan gyu adido nɛ, namensekɛelerə baŋ yako dɔŋa nyiaa, "E fa dee gyu Betelhem, na de kaa kɛɛ kpene kej be kɔŋ te de Gbenjyoo Wurubuarə ba lese wola daa nɛ."

16 Mena dɔɔ be yɛɛwɔ biley te be gyuuwɔ te ba ke naa Mɛɛre na Gyosefo na kyokyoo ɣon, na o doo adakaa kej wonembia ne dii ke man nɛ man.

17 Namensekɛelerə baŋ kena kyokyoo ɣon nɛ, be yako wɔ mena kej Wurubuarə kpilale ɣon be kolosi kyokyoo ɣon wose man nombia fa wɔ nɛ.

18 Nombia ɣan namensekɛelerə baŋ be yako nɛ, yela balaŋ baŋ pou bɔɔ nyii ɣa nɛ wose gbirisi wɔ.

19 Mɔna Mɛɛre kyanja nombia kejə pou do o konɔɔ man, na o na gyueŋ ɣe man nideli.

20 Namensekɛelerə baŋ besewɔ laŋ, na bee kpee nɔɔneŋ lese Wurubuarə yele lee ɣan pou bɔɔ nyii te bɔɔ naa nɛ dɔɔ, nawolo nyi

nombia ɣan pou bɔɔ nyii te bɔɔ naa nɛ, kyaawɔ na ɣan Wurubuarə kpilale ɣon be yako wɔ nɛ.

Be kado Yesu yele

21 Weeya gyanaarate kej kelii nyi baa kara bu ɣon baala wose nɛ, ba doo e yele nyi Yesu. Mena yele kei te Wurubuarə kpilale ɣon yakowɔ nyi baa baake e pete Mɛɛre kyanja o fulu.

Gyosefo na Mɛɛre kamo Yesu gyu Gyerusalem

22 Debaŋ kej ba ayimɛɛ kegberaa weeya ɣan be gyanjee ŋgbɑ mena kej Wurubuarə mmaraase ɣan o be yeli Mosesi be ŋmarase see nawolo nɛ, Gyosefo na Mɛɛre moo Yesu gyu Gyerusalem donɔɔ man be kaa do de Gbenjyoo Wurubuarə nyijmaa man,

23 nawolo nyi de Gbenjyoo Wurubuarə mmaraase ɣan o be yeli Mosesi be ŋmarase see nɛ ne yako nyiaa, "Bu baale kamase ɣon o naa waa tanjbɛɛ lola na, baa mo e ka do de Gbenjyoo Wurubuarə nyijmaa man."

24 Kejte Gyosefo na Mɛɛre gyuuwɔ ke deesi fa Wurubuarə ŋgbɑ mena kej Wurubuarə mmaraase ɣan o be yeli Mosesi be ŋmarase see ne yako nɛ nyiaa, "Baa mo donɔɔ man yaa ɣale man awuluŋna bala deesi nɛ."

25 Debaŋ kenaj na balee njolo kyaa Gyerusalem donɔɔ man kej o yele yɛna

Simeon. O yee walaj non o gbeenej tenee Wurubuare siaman te o ne yee Wurubuare. Wurubuare felij doo o man te o ne daa wee kej Wurubuare waa kaa lës Iseraetena nyee ne.

²⁶ Wurubuare felij non lese la wola e nyi, waa naa nyeelere non de Gbenyoo Wurubuare be yako see nyi waa køj ne pena non Simeon ka yej.

²⁷ Wurubuare felij non yela Simeon gyuu Wurubuare osom deni dinaa kej man. Gyosefo na Mæere ka mo be bu Yesu non køj be kaa do de Gbenyoo Wurubuare nyijmaa man, njgba mena kej Wurubuare mmaraase jan ne yako ne,

²⁸ te Simeon tee o nyijmaase lës bu non te o lese Wurubuare yele nyiaa,

²⁹ "De Gbenyoo Wurubuare, nombii kej n be yako see ne n te di ke doo. Mena dco nyan ke tale lo n tobaale gbees woseferej man.

³⁰ Nawolo nyi man gbagba ta mo me sibii naa nyeelere non n be kpili ne,

³¹ n kpila e nyi waa køj na balaj pou kena e.

³² Non yena kejmanee kej gyae ke yela bañ bco yee Israetenawo ya ne, kena n gbeenej na baa lese n balaj Israetena yele."

³³ Simeon noçwoya jan o be yako lee be bu non wose

man ne, doo bu non o kya na o naa noç.

³⁴ Kejte Simeon fanewo fa wɔ nyi Wurubuare waa hiraa wo te o yako bu non o naa Mæere nyiaa, "Wurubuare lese na bu kei. Israetena burum bañ baa bës e na baa naa diyem, te bañ mɔ baa lës e di na baa nyij nyeedon. Bu kei waa yee Wurubuare gbagba tobaale, mɔna balaj baa koro sen tia e,

³⁵ na ka lese jan balaj burum na gyuej ne pou debɔ. Te nyan Mæere n kena diyem njgba sila te ba moowɔ cɔs nej n konç man ne."

Ana kekolosi lee Yesu wose man

³⁶ Alo kegyia non kyaawo non bës baake e nyi Ana. O yee Wurubuare dekpenkpenyɔɔre e te o kya yele yena Fanuweli. Fanuweli kei lee Asa dekpañalan man. Ana kei yalawo te non na o baale kyaawo kulutoonej nyetoro, te o baale yejawo yela e.

³⁷ Te o kyaawo lialo man kulutoonej soñonaara na anaara (84). Nelim na ka weese pou na o kyae Wurubuare osom deni dinaa kej man o ne bake o noç fane.

³⁸ Simeon kës kolosi ne, te non Ana mɔ køjawo. O fanewo fa Wurubuare karañ, te o kolosiwɔ lee bu non wose man fa balaj bañ bës daa nyeelere non waa køj kaa lese

Gyerusalemtena lee ba diyem man nε.

³⁹ Gyosεfo na Mεεre keyεε kpene kamase taŋ ηgba mena keŋ de Gbenygyoo Wurubuare mmaraase ηan nawolo nε, ba besewo gyu be dεe Nasarete keŋ kya Galelia tεele man nε.

⁴⁰ Bu ηon beewo yεε doŋ te o sia karawo nideli, te Wurubuare moo o berεε boele e.

Yesu kegyu Wurubuare osom deni dinaa man

⁴¹ Kulutoo kamase nε, Yesu o kya na o naa ne gyu Gyerusalem ke di ba nyeekeleewee dinaa kei ηgba mena keŋ bεε taŋ gyu nε.

⁴² Yesu ke di kulutooneŋ kufu ala nε, be gyuu Gyerusalem be kaa di ba nyeekeleewee dinaa kei ηgba mena keŋ bεε taŋ gyu nε.

⁴³ Be ke di wee keŋ taŋ bese bee gyu nε, Yesu dɔcω Gyerusalem botcω mɔna o kya na o naa ta gyem ya.

⁴⁴ Na baŋ gyen nyi o kpuε na be balan dikpii keŋ mena dɔc be tεewo wee debiliŋ pou, pεte ba gyoo e kekeo be tebia na ba loŋtona man.

⁴⁵ Keŋ ba te naa e ya dɔc, ba besewo gyu Gyerusalem doncω man be kaa kεo e.

⁴⁶ Ka weeya atoorote te ba ke naa e Wurubuare osom deni dinaa keŋ man na ηon na Gyudatena mmaraa wolala baŋ kyaa la. O ne tei be nombia, na ηon mɔ ne bɔcse wɔ nombia.

⁴⁷ Mena keŋ o ne nyii nombia ηan aseε na mena keŋ o ne tira ηe nɔc fa wɔ nε, doo baŋ pou be tei ne nɔc.

48 O kya na o naa ke gyu kena e botcω nε, ba wose gbirisi wɔ. Keŋte o naa boose e nyiaa, "Me bu, weera te n yεε daa mena? Kεε, daa na n kya sia te yεε, de dɔŋεε dεe kεo nε."

⁴⁹ Botcω te Yesu boose wɔ nyiaa, "Weera dɔc te ε ne kεo man? ε ba gyen nyi kabona nyi maa kya me kya dεe yee?"

⁵⁰ Mɔna o kya na o naa te nyii kpene keŋ o be yako wɔ nε aseε ya.

⁵¹ Botcω te Yesu korowɔ sila wɔ gyu Nasarete doncω man, te o nyii o kya na o naa dei. O naa moo nombia keŋa pou do o koncω man, na o na gyuen ηe man nideli.

⁵² Yesu beewo nideli te o sia karawo kpu, te o gyoo Wurubuare na balan pou sia.

3

Gyɔn Wurubuare loŋɔɔre ke desina gbεε fa Yesu kekɔŋ

Mateo 3:1-12; Maake 1:1-8

¹⁻² Debaŋ keŋ Sakaria bu Gyɔn sεε o kya depampaa dinaa keŋ man nε, Wurubuare kolosiwɔ fa e nyi waa gyu kekolosi Wurubuare nombia fa balan. Debaŋ kenaŋ na gyoo dinaa Kaesa Tiberiuse ke di gyroori Roman tεele dɔc kulutooneŋ kufu anοntε man kenaŋ, na Pɔntiɔse Pilato ne diina gyroori Gyudia tεele dɔc. Herode mɔ ne diina gyroori Galelia tεele dɔc, te o naabu Filipo mɔ ne diina gyroori Iturea na Tirakonitise

tezelese dōo, te Lisaniase mo ne di gyroori Abilene tezele dōo. Na Ana na Kaifase mo yena Wurubuare saese kegyiise Gyerusalēm donoo man.

³ Kejte Gyōn tezewo donōcose ḥan ḥe kya Gyōdan boo nōcman ne pou dōo o ne kolosi nyiaa, "E kyēkēe lee ε gbeεnej kumee man na ε ke kōj Wurubuare gyan, na waa mo ε nombiakumee pou kyēs ḥon."

⁴ Ngba mena kej Wurubuare dekpenkpenygoore ḥon bēs baake nyi Yesaya be ḥmarase o tōne man lee Gyōn wose man ne nyiaa, "Nolo ne fae yeesa depampaa dinaa man nyiaa, ε desina de Gbenyoo gbeεnej, na ε ke yela o gbeεnej pou ka tenee.

⁵ E tō bojebii kamase na ε ke yelēs bulase na bulasebia pou, na ḥja ke doo kyēkys. E tenee gbeεnej ḥan be gokii ne, na ε ke kyalase gbeεnej ḥan ḥja be kyalasē ya ne.

⁶ Kejna pou wōle na, balaj pou baa naa ny eelēere ḥon Wurubuare ba lese nyi o kaa lēe daa ne."

⁷ Balaj burum kōjawa Gyōn gyan nyi waa sō wō Wurubuare loj te o bōsse wō nyiaa, "Emee ba jε dana nombiakumee ḥgba doma ne, amōtē faree na ḥon nyi yaa yeu lee Wurubuare ba jε

dinaa kej gyae kekōj balaj dōo ne man?

⁸ E yee nombia kpaakpaa ḥan nawolo nyi ε te kyēkēe lee ε gbeεnej kumee man ne. E na yee ya agyuej nyi kej ε yee Aberaham o naanasewō dōo te Wurubuare lēe ḥon ya. Mee yako ḥon nyi Wurubuare waa tale yela boyā adoj kejna ka bese naanase fa Aberaham.

⁹ Wurubuare te desina o debeja see waa tuŋii daase lō, mena dōo daj kamase kej bēs se bia kpaakpaa ya na, waa tuŋ ke lō na baa keretii ke do boalaŋ man."

¹⁰ Botōo te balaj dikpii kej bōsse Gyōn nyiaa, "Akpa mena na, woj te kaboena nyi dēs yee?"

¹¹ Kejte Gyōn tirano fa wō nyiaa, "Nyan ḥon n dana kegbase ala na, mo dokoloj fa ḥon o be taŋ ya ne, te nyan ḥon mō n dana weenēs na, fa ḥon o be taŋ ya ne."

¹² Lempoolēera baale mō kōjawa nyi Gyōn dēs sō wō Wurubuare loj te be bōsse ε nyiaa, "De Gbenyoo, woj te kaboena nyi daa mō dēs yee?"

¹³ Kejte Gyōn tirano fa wō nyiaa, "E na lēe kōba kela kej kaboena nyi yaa lēe ne ya."

¹⁴ Yoonōtēna baale mō bōsse ε nyiaa, "Daa mō de? Woj te kaboena nyi dēs yee?" Kejte Gyōn yako wō nyiaa, "E na mo siadoj leo ḥolo kōba ya, yaa ε na mo nombiakumee gyakaa ḥolo

d  o ya.   E yela k  oba kej b  e  s
t     n  on n  e ka gyoo   sia.”

¹⁵ Lee mena kej balaj ba  
ne daa nyeele  re   n  on Wurubuare
be yako see nyi waa
k  o   d  o n  e, walaj kamase
y  e   wa agyuej nyi Gy  on
y  e  na nyeele  re   n  on.

¹⁶ Kejte Gy  on tiran  o fa
be popou nyiaa, “Ma  j d  o
lo  j te m  e   mo s  o   n  on
Wurubuare lo  j, m  ona   n  on
o kela ma  j n  e waa k  o  j
kej ma  j tekaboe gba nyi
maa bu  j booli o nkyokota
n  m  es  n koraj gba ya. Non
d  o Wurubuare feli  j na
boala  j, te waa mo s  o   n  on
Wurubuare lo  j.

¹⁷ O dana o pampa   o
nyijma   man waa mo feefu
wa am  la, na waa lese am  la
bia   jan do o kpee man, na
waa kuu wura   jan ka do
boala  j kej b  e  s yem ya n  e
man.”

¹⁸ Kejte Gy  on t  ew  o
gb  e  ne   burum d  o kolosi
Wurubuare nombia fa w  o,
te o doo w  o kakyej nyi
baa ky  e  kee lee be gb  e  ne  
kum  es man.

¹⁹ Gy  on lese nombiakum  es
burum   jan Herode   non o
sej  es Romantena gyoo di
naa naw  o man be y  e  s n  e
si e, na mena kej o be leo
non gbagba o kegyia w  e  le
Herodia yala n  e.

²⁰ Te nombiikum kej
Herode be y  e  s t  o n  o koraj
y  e  na nyi, o yela be kyan  a
Gy  on ke t  o deni.

*Yesu Wurubuare lojkeso
Mateo 3:13-17; Gy  on 1:31-
34; Maake 1:9-11*

²¹ Gy  on ke s  o balaj dikpii
kej Wurubuare loj ta  j n  e,
o s  o Yesu m  o Wurubuare
loj. O ke s  o e tan na te Yesu
moow  o o ne fane. Bot  o te
adido torow  o,

²² Kejte Wurubuare feli  j
  n  on moo duwulu  j din  o te
o kaa gyakaaw   Yesu d  o.
Bot  o te be nyii n  cwoya
n  jaale lee adido nyiaa, “Nyan
y  e  na me bu   n  on m  e  s gya  e
nej lee me kon  o man, te n
na gyoo me sia nideli.”

Yesu o naana  

²³ Deban j kej Yesu be fi
o tom key  es ase  s n  e, na o
te di ng  ba kulutoonej sao
na kufu n  e, na balaj na
gyuej nyi Yesu y  e   Gyosefo
bu dalolasa e.

Gyosefo o kya y  e  na Heli,

²⁴ Heli m  o o kya y  e  na
Matati,

te Matati m  o o kya y  e  na
Lewi.

Lewi o kya y  e  na Melki
te Melki m  o o kya y  e  na
Yanai

te Yanai o kya y  e  na
Gyosefo.

²⁵ Gyosefo o kya y  e  na
Matatia,

te Matatia o kya y  e  na
Amose

te Amose o kya y  e  na
Nahum

te Nahum m  o o kya y  e  na
Esili,

te Esili o kya y  e  na Nagai.

²⁶ Nagai o kya y  e  na Maati
te Maati m  o o kya y  e  na
Matatia,

te Matatia o kya y  e  na Se
meni

te Semeni o kya y  e  na
Gyoseki

te Gyoseki ၊ kya yena Gyoda.
 27 Gyoda ၊ kya yena Gyoana
 te Gyoana ၊ kya yena Resa
 te Resa ၊ kya yena Sorobabeli,
 te Sorobabeli ၊ kya yena Selateli
 te Selateli ၊ kya yena Neri.
 28 Neri mō ၊ kya yena M̄eliki
 te M̄eliki mō ၊ kya yena Adi.
 Adi ၊ kya yena Kosam
 te Kosam mō ၊ kya yena Elemadam
 te Elemadam mō ၊ kya yena Eri.
 29 Eri ၊ kya yena Gyosua
 te Gyosua mō ၊ kya yena Eliasa
 te Eliasa ၊ kya yena Gyorim
 te Gyorim ၊ kya yena Matati
 te Matati mō ၊ kya yena Lewi.
 30 Lewi ၊ kya yena Simeon
 te Simeon ၊ kya yena Gyuda,
 te Gyuda ၊ kya yena Gyosefo
 te Gyosefo ၊ kya yena Gyonam,
 te Gyonam ၊ kya yena Eliakim.
 31 Eliakim ၊ kya yena Melea
 te Melea ၊ kya yena Mena.
 Mena ၊ kya yena Matata
 te Matata mō ၊ kya yena Natan,
 te Natan mō ၊ kya yena Defidi.
 32 Defidi ၊ kya yena Gyesse
 te Gyesse mō ၊ kya yena Obedi.

Obedi ၊ kya yena Boase
 te Boase ၊ kya yena Salimōn,
 te Salimōn mō ၊ kya yena Nasōn.
 33 Nasōn ၊ kya yena Aminadabo
 te Aminadabo ၊ kya yena Adimi,
 te Adimi mō ၊ kya yena Arini
 te Arini ၊ kya yena Heserōn
 te Heserōn mō ၊ kya yena Peresi,
 te Peresi ၊ kya yena Gyuda.
 34 Gyuda ၊ kya yena Gyekōpo
 te Gyekōpo ၊ kya yena Asiki
 te Asiki ၊ kya yena Aberaham,
 te Aberaham mō ၊ kya yena Tera
 te Tera ၊ kya yena Nahō.
 35 Nahō mō ၊ kya yena Serugi
 te Serugi ၊ kya yena Rewu,
 te Rewu ၊ kya yena Pelegi
 te Pelegi mō ၊ kya yena Eberi,
 te Eberi mō ၊ kya yena Sela.
 36 Sela ၊ kya yena Kainan
 te Kainan mō ၊ kya yena Afahade
 te Afahade mō ၊ kya yena Sem,
 te Sem mō ၊ kya yena Nowa,
 te Nowa mō ၊ kya yena Lamēke.
 37 Lamēke ၊ kya yena Metusala
 te Metusala mō ၊ kya yena Enōke,

te Enøke mō ɔ kya yena
Gyaredi
te Gyaredi mō ɔ kya yena
Mahalali,
te Mahalali mō ɔ kya yena
Kainan.
38 Kainan mō ɔ kya yena
Enose
te Enose mō ɔ kya yena
Sæete,
te Sæete ɔ kya yena Adam,
te Wurubuare mō yεena
Adam.

4

*Obɔ̄nsam kekeεse Yesu
Mateo 4:1-11; Maake 1:12-*

13

¹ Yesu ka lee Gyoɔdan boo
kej man nε, na Wurubuare
feliŋ doo ɔ man nideli. Te
Wurubuare feliŋ ɔnon yela
Yesu gyuu depampaa dinaa
daale man,

² Botɔɔ te ɔbɔ̄nsam kaa
keεse e weeya sɔŋola.
Weeya ɔnenaŋ man pou na ɔ
ta mo kolo daa ɔ nɔɔ ya. Te
weeya ɔnenaŋ kesi nε, tanam
kyanya e nideli.

³ Botɔɔ te ɔbɔ̄nsam yako
e nyiaa, "Akpaα nyaŋ yena
Wurubuare bu ɔnon na, yela
boe kei ka bese weenεε."

⁴ Kejte Yesu tiranɔɔ fa e
nyiaa, "Wurubuare nombia
aŋmaraseŋ see ne yako daa
nyiaa, na weenεε kaagen ne
gyae la ke fa walaŋ nyeedon
ya."

⁵ Botɔɔ te ɔbɔ̄nsam moo
Yesu gyu bula dinaa daale
nyee dɔɔ, te ɔ lese tεele kei
dɔɔ gyoɔrobiiri pou wola e
karatetee dokolon.

⁶ Kejte ɔ yako Yesu nyiaa,
"Maa mo gyoɔrobiiri na

abɔɔ nya anaŋ keŋa pou doŋ
do n nyijmaa man na n ke
di ɔne dɔɔ. Nawolo nyi be ta
mo ɔne popou fa maŋ, mena
dɔɔ maa tale mo ɔna fa walaj
kamase ɔnon mεε gyae.

⁷ Mena dɔɔ nyi akpaa n
buŋ me nawɔctεε som maŋ
na, abɔɔ keŋa pou gyae ka
bese n wui."

⁸ Kejte Yesu tiranɔɔ fa
e nyiaa, "Wurubuare nom-
bia aŋmaraseŋ see ne yako
daa nyiaa, De Gbenjyoo Wu-
rubuare waagen te kaboena
nyi nya buŋ na n ka som e."

⁹ Botɔɔ te ɔbɔ̄nsam moo
Yesu gyu Gyerusalem donɔɔ
man te ɔ mo e gyu Wu-
rubuare ɔsom deni dinaa
kej nyee man adido adido te
ɔ yako e nyiaa, "Akpaα nyaŋ
yena Wurubuare bu ɔnon na,
funj n wose lee kebo ke lɔ
tεele man,

¹⁰ nawolo nyi Wurubuare
nombia aŋmaraseŋ see ɔnan
ne yako daa nyi,

'Nyaŋ dɔɔ Wurubuare waa
kpila ɔ kpilala
na be kaa gyee neŋ
nideli,

¹¹ na baa kɔlee neŋ kej nyi,
n be gyae n ka mo n nae
gyɔ na boe koraj gba
ya.'

¹² Kejte Yesu tiranɔɔ fa
e nyiaa, "Wurubuare nom-
bia aŋmaraseŋ see na bese
yako daa nyiaa, 'Na keεse
n Gbenjyoo Wurubuare ɔnon
keε ya.'

¹³ Debaŋ kej ɔbɔ̄nsam be
keεse e kina taŋ nε, ɔ tinaa
Yesu yela pε kelii debaŋ kej

waa bese nyij gbeε wole bela.

*Yesu kefi o tom keyee aseε
Galelia tεεle man
Mateo 4:12-17; Maake
1:14-15*

¹⁴ Wurubuare felij ηon yela Yesu besewo gyu Galelia tεεle man, te o wose man nombia yaaseewo tεεle kenan pou doo.

¹⁵ Yesu tεεwο wola Gyudatena osom denee man, te walaŋ kamase kεlεe e.

*Ba kebeε Yesu Nasarete
donco man*

*Mateo 13:53-58; Maake
6:1-6*

¹⁶ Yesu gyuuwο Nasarete botco kej bco keele e ne, te Gyudatena kefεεfowee keli ne, o gyuuwο Gyudatena osom deni man ηgba mena kej o ne taŋ yee ne. Kenje o korowο seŋ nyi waa kala Wurubuare nombia ηan,

¹⁷ botco te ba moo Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔɔre Yesaya tone fa e. O gyuuusu tone kej te o kala botco kej bco ηmarase nyiaa,

¹⁸ “De Gbenyoo Wurubuare felij doo me man,
nawolo nyi o ta lese maŋ
see nyi
maa kolosi o nombia
kpaakpaa ηan fa aye-
matena.

O te kpila maŋ nyi maa yako
yoo gbeŋa nyi

Wurubuare waa lese wo
lee be gbeŋiri man,
na maa yako siayεεsatena
nyi be sia gyae ke
gyuuusu,

na baŋ mo bee wuri-
tii wο ne ke nyij ba
wose,

¹⁹ na maa yela balaŋ pou ka
gyen nyi,

debaŋ kej de Gbenyoo
Wurubuare
waa kaa lεe o balaŋ nyee
ne ta benaa.”

²⁰ Kenje Yesu bco tone kej te
o besena ke fa tobaale ηon o
ba mo ke fa e ne, te o tisiwο
kyaa. Balaŋ baŋ pou be kyaa
bco osom deni kej man ne,
fee be sia beε kεs e ne fee.

²¹ Botco te Yesu yako wο
nyiaa, “Gyen wee kei ne,
Wurubuare nombia ma
akalaŋ keja te kοŋ mena
εmee gbagba ε siaman ηgba
mena kej ε be nyii mοc kale
ne.”

²² Nombia kpaakpaa ηan
Yesu be yako ne, doo balaŋ
baŋ pou bco gyaneε botco
ne nοc te be kεlεe e. Kenje
be boose dɔŋa nyiaa, “Na
Gyosefo bu ηon yaa yee?”

²³ Kenje Yesu yako wο
nyiaa, “Ma gyen nyi ε ke
gyo maŋ dudu kei nyi ‘Nyaŋ
ηon n ne kyo balaŋ ne,
kyo n wose na dεe kεs.’
Te ε ka bese yako maŋ
nyi, ‘Gyakoloŋ nombia ηan
doo nyii n be yee Kapanum
donco man ne, yee ηa nyaŋ
gbagba n donco man kεbo
mο na dεe kεs.’”

²⁴ Yesu besewo yako wο
kpu nyiaa, “Ampaŋ yaa mεs
yako ηon nyi Wurubuare
dekpeŋkpeŋgyɔɔre ηolo be
kyaa kej bee lεe e ηon
gbagba o dεe ya.”

25 Ampaŋ yaa mεε yako nyi, debaŋ keŋ Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔɔre Elia be kyaan ne, na liala burum kyaan Israe teɛle dɔɔ, mɔna debaŋ keŋ ɔga ba sem kulutooneŋ atooro na yaale, te tanam dinaa be yale teɛle keŋ pou dɔɔ ne,

26 Wurubuare te kpila Elia nyi waa gyu ke kyo be man ɲolo ya. ɔ kpila e bo gyu lialo ɲon o te yee Israe alo e ya, te o kyaan Sarefate donɔɔ keŋ kyaan Sidɔn teɛle man ne gyaj.

27 Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔɔre³⁵ Elisa mɔ ke kyaan ne, na akunjuntjena burum kyaan Israe teɛle dɔɔ mɔna Wurubuare te kyo be man ɲolo ya. Siria baale Naaman ɲon waagen te o kycɔwɔ.

28 Balan̄ ban̄ pou be kyaan Gyudatena ɔsom deni keŋ man kenyii nombia keŋa ne, ba gyeŋa ban̄ nideli.

29 Botɔɔ te balan̄ ban̄ kɔrowɔ gyu ke kyaŋ Yesu wɔŋee e lee donɔɔ keŋ man, te ba moo e gyu bula keŋ dɔɔ donɔɔ keŋ gyakaa ne nyee man, nyi baa fuŋ e ke lo delɔkɔtɔɔ keŋ man.

30 Mɔna Yesu moowɔ balan̄ ban̄ pou nsana nsana te o laŋawɔ.

Yesu kegegi felinkum lee balee ɲolo man

Maake 1:21-28

31 Yesu gyuuwɔ Kapanum donɔɔ keŋ ke kyaan Galelia teɛle man ne man. Te Gyudatena kefɛɛfowee kelii na, o gyuuwɔ ka wola wɔ Wurubuare nombia.

32 Yesu kawola keŋ doo balan̄ ban̄ pou nɔɔ, nawolo nyi o ne gyɔ o konɔɔ wola ɲgbɑ walaŋ ɲon o dana doŋ nombia ɲan o na wolo ne dɔɔ ne.

33 Na balee ɲolo kyaan Gyudatena ɔsom deni keŋ man keŋ felinkum doo o man. O fae yeesa keŋkeŋ nyiaa,

34 "Nyaŋ Yesu Nasarete baale, woŋ yaa n ne gyae de gyaj? N kɔŋae n kaa wɔles daa? Ma gyeŋ neŋ nyi nyaŋ yɛna Wurubuare walaŋ ɲon ayimɛɛ be doo n man ya ne."

35 Botɔɔ te Yesu yase o sia yako felinkum keŋ nyiaa, "Wu n nɔɔ, na n ka lee o man." Keŋte felinkum keŋ funja balee ɲon lo balan̄ ban̄ pou siaman te ka leewɔ o man laŋ, mɔna balee ɲon te gooli ya.

36 Nombii kei doo balan̄ ban̄ pou nɔɔ te be bɔɔse doŋa nyiaa, "Woŋ kawola yɛna kei? O na mo doŋ kolosi fa felinkumɛɛ na ɲee lee balan̄ man."

37 Keŋte Yesu wose man nombia yaaseewɔ gyu debiise ɲan ɲa benaa na botɔɔ ne pou man.

Yesu kekyɔ balan̄ burum kaweeese

Mateo 8:14-17; Maake 1:29-39

38 Yesu ka lee Gyudatena ɔsom deni keŋ man na, te o gyuuwɔ Simɔn dɛɛ. O ke gyu botɔɔ na Simɔn wa awu doo o na wee kpaŋalaŋ. Keŋte be waase Yesu nyi waa kyo e kawee fa wɔ.

³⁹ Botōo te o ka sejawō alo ḥon yenaŋ te o fae kpaŋalaŋ keŋ, te o kawee keŋ taŋawō. Debokenaj man te alo ḥon korowō kyaa te o kεs be dōo.

⁴⁰ Kelii balinōo nε, balan̄ burum moo kaweesetena baŋ bεs wee kawees kpoonkroo nε kɔŋ Yesu gyaŋ, te o moo o nyiŋmaa gyakaa kaweeete kamase dōo te o kyoo wō.

⁴¹ Feliŋkumee mō leewō balan̄ burum man na ḥees fae yeesa nyi, "Nyaŋ yena Wurubuare bu ḥon." Mōna o fae ḥa keŋ o te fa ḥa gbεs ḥa ke kolosi ya, nawolo nyi ḥa gyeŋ nyi ḥon yena Kristo, ny-eelεere ḥon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nε.

Yesu kolosi nombia burum Galelia tεele man

⁴² Tεe kena nε, Yesu wɔŋja o wose lee yenaŋ. Botōo na balan̄ baŋ te fiasεe bεs keo e. Ba kena e nε, ba te fa e gbεs waa lee be gyaŋ ya.

⁴³ Mōna o yako wō nyiaa, "Kaboena nyi maa kolosi Wurubuare gyroori keŋ wose man nombia kpaakpaa ḥan fa donɔose akan ḥan mō, nawolo nyi keŋ dōo te Wurubuare kpila man."

⁴⁴ Mena dōo Yesu tεewō kolosi Wurubuare nombia Gyudatena osom denεe man Galelia tεele dōo pou.

5

Yesu kebaake o kaseela gyaŋba nyibaŋ baŋ Mateo 4:18-22; Maake 1:16-20

¹ Wee daale Yesu ka seŋ Genesareti boo nɔɔman nε, balan̄ burum kaa yilaawō kilisi e bee nyii Wurubuare nombia.

² Keŋte o naa agbelese ala boo keŋ nɔɔman, na kρεs kyanara baŋ ta lee bεs faafo ba asawuse.

³ Yesu gyoowō degbele keŋ daale man, keŋ ke yεs Simōn wui nε. Te o yako e nyi waa tεeſe e gyu loŋ keŋ man kyomii. Yesu kyaawō degbele keŋ man botōo te o wola balan̄ dikpii keŋ Wurubuare nombia.

⁴ O kekolosi tan̄ nε, o yako Simōn nyiaa, "E saa gyu loŋ keŋ nsana nsana botōo keŋ dana siiliŋ nε, na ε ke lo ya asawuse ḥan na ε ke kyan kρεs."

⁵ Botōo te Simōn tiranōo nyiaa, "De Gbeŋgyoo, da te yεs tom nelim pou da te kyan kolo ya! Mōna keŋ nyāŋ be yako dōo, dεs lo da asawuse."

⁶ Ba ke lo ba asawuse ḥan nε, be kyan kρεs burum keŋ nyi ba asawuse ḥan ne lεs gbεs ḥe ke tiri.

⁷ Mena dōo be baake be tebia baŋ be doo degbele daale man nε nyi be kaa kyo wō. Ba kekɔŋ nε, be kaa lese kρεs wulu agbelese ala ḥan pou keŋ nyi, ḥe lεs gbεs nafo ḥe ke munu.

⁸ Simōn Pita kena kpene keŋ be kɔŋ nε, o buŋawō o doona dōo Yesu siaman yako e nyiaa, "Lee me gyaŋ, me Gbeŋgyoo! Me yεs nombi-akumεeyεere e."

⁹ Nawolo nyi lee kpees burum baŋ bɔɔ kyam ne dɔɔ, doo ḥon na o tebia baŋ pou nɔɔ.

¹⁰ Mena mo te doo o tebia Sebedeo bia Gyemisi na Gyɔn baŋ baŋ na wo ne yee tom ne nɔɔ. Botɔɔ te Yesu yako Simɔn nyiaa, "Na yee ya, lee gyen ne gyu ne, balan te maa yela n ke kyan."

¹¹ Mena dɔɔ ba ke saa ba agbelese ḥan kɔŋ dekenkeŋ dɔɔ ne, be tinaa kpene kamase yela botɔɔ te be sila Yesu laŋ.

*Yesu kekyɔ akunyuntunye
jolo kawee*

Mateo 8:1-4; Maake 1:40-45

¹² Yesu kekyaa donɔɔse ḥan daale man ne, balee jolo kɔŋawɔ keŋ kaweeeyayam te di o wose pou. O kena Yesu ne, o kaa buŋawɔ o nawɔɔtεε waase e nyiaa, "Me Gben̄gyoo, akpaa n ne gyae na nyaa ke tale kɔŋ maŋ kawee."

¹³ Botɔɔ te Yesu tenee o nyiŋmaa tina e te o yako nyiaa, "Mεε gyae, n kawee dεε taŋ." Debokenaŋ man te balee ḥon kawee taŋawɔ.

¹⁴ Keŋte Yesu tɔɔ e kiŋ nyi, "Na yeli walaj na walaj ke nyii ya, mɔna mo n wose gyu kawola Wurubuarε sae ḥon, na n ke deesi ḥgba mena keŋ Mosesi ba wola ḥon ne, na kedi adansε fa walaj kamase nyi n kawee te tan."

¹⁵ Mɔna nεnεε gba te Yesu wose man nombia yaaseewɔ

gyu yenaŋ kamase, te balan burum kɔŋawɔ be kaa nyii e na waa kɔ wɔ be kaweeese.

¹⁶ Mɔna Yesu ne kyaa wɔŋ o wose lee yenaŋ gyu kefane.

*Yesu kekyɔ yenaŋ
dayenjasate jolo kawee*

Mateo 9:1-8; Maake 2:1-12

¹⁷ Wee daale Yesu kεε wolo ne, na Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala baŋ bɔɔ lee Galelia na Gyudia tεelese man, na Gyerusalem donɔɔ man ne, baale kyaa botɔɔ. Debaŋ kenaŋ na, de Gben̄gyoo Wurubuarε doo Yesu man keŋ waa tale mo kɔ kaweeese.

¹⁸ Te balan baale seele walaj ḥon o yenaŋ ba yem ne dofɔŋɔŋ dɔɔ kɔŋ, na bεε gyae gbεε na baa mo e gyoo dekpaŋalaŋ keŋ man ka see Yesu siaman,

¹⁹ mɔna be te nyiŋ gbεε mo e ta denancɔ man ya, nawolo nyi balan boe. Mena dɔɔ ba gyenjawɔ gyu deni keŋ nyee dɔɔ te be wolee yenaŋ daale, te be tisinaa e na o dofɔŋɔŋ keŋ pou dεεdεε see Yesu siaman balan baŋ nsana nsana.

²⁰ Yesu kena mena keŋ bɔɔ lεε e di ne, o yako kaweeete ḥon nyiaa, "Me gyoo, me ta mo n nombiakumεε pou kyεε neŋ."

²¹ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena baŋ fiasεε bεε bɔɔse dɔŋa nyiaa, "Walaj woŋti yaa kei te o na mo o wose kεεse na Wurubuarε mena? Lee Wurubuarε wɔle na amo

kyaa la kej waa tale mo dukum kyee?"

²² Na Yesu gyej kpene kej bεs gyuej ne te o bεose wɔ nyiaa, "Woŋ dɔc te ε na gyuej kejja ε nyeeya man?"

²³ Nombia kejja man woŋti woela na keyako? 'Me ta mo n dukum kyee neŋ,' yaa 'Koro seŋ na n ke ta?'

²⁴ Mɔna mεe gyae ε ka gyej nyi maj Deniwalaŋ Budana doŋ tεele kei dɔc nyi maa mo dukum kyee. Mena dɔc o yako kaweeete ḥon nyiaa, Koro seŋ, gate n dofɔnɔŋ na n ke ta gyu n dεe!"

²⁵ Debokenaj man te kaweeete ḥon korowɔ seŋ o nawɔc dɔc be siaman te o gate o dofɔnɔŋ kej dɔc o doo ne, te o laŋa o dεe. O ne gyu na o na lese Wurubuarε yele.

²⁶ Nombia kejja doo balanj banj pou nɔc nideli te ba lese Wurubuarε yele. "Gyakolɔŋ gyoo wɔ te be yakowɔ nyiaa, gyej dɔc da te naa nombia ḥan te kɔŋja ta see ya."

*Yesu ke baake Lewi
Mateo 9:9-13; Maake 2:13-*

¹⁷ ²⁷ Nombia kejja wole ne Yesu leewɔ te o ke naa lempoolεere ḥolo ḥon bεs baake e nyi Lewi ne, na o kyaa o lempoo delεe man. Kejte Yesu yako e nyiaa, "Koro sila man."

²⁸ Debokenaj man te Lewi tinaa kpene kamase yela te o korowɔ sila Yesu.

²⁹ Kejte Lewi moo Yesu gyu ḥon Lewi dεe te o ke saa e weenεe ampaŋ

ampaŋ. Lempoolεera burum na balaŋ yakaa nyibaŋ kɔŋjawɔ kaa di bom na wɔ.

³⁰ Botɔc te Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala baŋ bɔc lee Farasiitena dikpii kej man ne ḥorokoteewɔ bɔose Yesu kaseela baŋ nyiaa, "Weera dɔc te εmεe na lempoolεera na nombiakumεeyεera ne dii te ε ne nyɔc bom?"

³¹ Kejte Yesu tirancɔ fa wɔ nyiaa, "Kaweesetena te kaboenɛ nyi baa kyɔ wɔ kawee. Baŋ bɔc na wee ya ne dɔc, bɔc ne hia kawee kekyɔ ya.

³² Ma te kɔŋ nyi me kaa baake balanj banj be gbεneŋ wulaa tenεe Wurubuarε siaman ne ya, mɔna me kɔŋjae me kaa baake nombiakumεeyεera na baa kyεekee lee be gbεneŋ kumεe man na baa kɔŋ Wurubuarε gyan."

*Ba ke bɔcse Yesu
nɔckebeke wose man nombia
Mateo 9:14-17; Maake
2:18-22*

³³ Kejte be yako Yesu nyiaa, "Gyɔn Wurubuarε lonɔcɔre ḥon silala ne kyaa bake be nɔc fane, te mena mɔ yaa Farasiitena silala mɔ ne yεe. Mɔna nyaa wui kewɔ dɔc bee dii bεs nyɔc debanj kamase."

³⁴ Botɔc te Yesu yako wɔ nyiaa, "ε ke tale yela balanj banj be kyaa alowɔletεs ne ke bake be nɔc kej alowɔle baale kyaa be gyan?"

³⁵ Mɔna debanj daale gyae kekɔŋ kej baa mo alowɔle

baale ɻon lee be gyao. Mena weeya ɻenaŋ man te baa bake be noo."

³⁶ Kejte Yesu gyoo wo dudu kei nyiaa, "Nolo bœs kara kanyaŋ wole mo taa kakyengbelaa kej ba yem ne ya. Akpaa o yee mena na o te wœes kanyaŋ wole kej, nawolo nyi kanyaŋ wole kej be gyae ke kyaa na bene kej ya.

³⁷ Mena mo te ɻolo bœs mo soloŋ wole do wonembu tone ogel bene man ya. O yee mena na soloŋ wole kej gyae ke tao wonembu tone ogel kej lii na soloŋ ken ke leki, na wonembu tone ogel kej mo ke wœes.

³⁸ Mena dœ kabona bo nyi baa mo soloŋ wole do wonembu tone ogel wole man.

³⁹ Te ɻolo be kyaa kej nyi o nyœ soloŋ apesa na, waa yako nyi o ne gyae ntonkum waa nyœ bela ya. Nawolo nyi o ne yako nyi apaesate kej yena kpaakpaate."

6

*Yesu kawola lee
kefœfowee wose man*
Mateo 12:1-8; Maake 2:23-28

¹ Gyudatena kefœfowee daale ne, Yesu na o kaseela gyuuwo ka mo wo daale man. Na weenœs ɻan sejœs wo kej man ne yee ɻgba kefaa ne. Kejte o kaseela ban kpera ɻaale posaa bœs tao.

² Kejte Farasiitenaa baale naa wo te be boose wo nyiaa, "Weera dœ te e ne

yee kpene kej da mmaraa bœs fa gbœs nyi baa yee da kefœfowee ya ne?"

³ Botœ te Yesu tiranoœ fa wo nyiaa, "E te kala ta lee Wurubuarœ tone man kpene kej gyoo Defidi be yee debanj kej tanam be kyaŋ ɻon na o balaŋ ban yee?

⁴ O gyuuwo Wurubuarœ œsom deni dinaa kej man te o ka moo weenœs ɻan bœs mo deesi fa Wurubuarœ, kej nafo tekaboena nyi walaj ɻon o te yee Wurubuarœ sae e ya waa di ya ne, te o diiwœ te o moo ɻaale mo fa o balanj ban be silana e ne."

⁵ Kejte Yesu yako wo nyiaa, "Man Deniwalan Bu ɻon yena kefœfowee kej Gbenjyoo."

*Yesu kekyo baam
dayenjasate ɻolo kawee
Mateo 12:9-14; Maake 3:1-6*

⁶ Gyudatena kefœfowee daale bela ne, Yesu gyuu Gyudatena œsom deni man o na wola wo. Na baale ɻolo kyaa botœ kej o dunoluŋ baam ba yem.

⁷ Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitenaa baale gyae gbeœ kej baa mo nombiikum daale seele Yesu na baa nyij kyaŋ e, mena dœ ba deke e na baa kœs nyi waa kyo ɻolo kawee Gyudatena kefœfowee kej.

⁸ Mœna na Yesu gyen kpene kej bœs gyuen te o yako baam dayenjasate ɻon nyiaa, "Koro sej na n ke kœj kaa sej balaŋ kewo pou

siaman." Keñte balee ḥon korowā kaa sej be siaman.

⁹ Botō te Yesu bōose wō nyiaa, "Wor te da mmaraa ne fa gbēs nyi dēs yēs kefesfowee kej? Da mmaraa ne fa daa gbēs nyi dēs yēs kolo kpaakpaa yaa dēs yēs kolo kum? Dēs lēs walañ nyee yaa dee yela waa yen?"

¹⁰ Keñte Yesu kēs wō pou gyanee te ḥo yako balee ḥon nyiaa, "Tenee n baam." Balee ḥon tenee ḥo baam kej te kawee kej tañawō te ḥo baam kej yēs doj.

¹¹ Botō te kegyiise bañ gyeña bañ nideli, te be fiasēs bēs gyueñ kpene kej baa mo yēs Yesu.

Yesu kalese ḥo kpilala kufu bala bañ

Mateo 10:1-4; Maake 3:13-19

¹² Debañ kenañ man wee daale nē Yesu gyuuñwō bulu dōc ḥo kaa fane, te ḥo fanewō fa Wurubuaré nelim kenañ pou.

¹³ Tēs kena nē ḥo baake ḥo kaseela kōj ḥo gyañ te ḥo lese baala kufu bala lee be man nyi baa yēs ḥo kpilala.

¹⁴ Baala kufu bala bañ Yesu ba lese nē yela yēna Simōn, ḥon Yesu ba do e yele nyi Pita nē, na ḥo naabu Andriase na Gyemisi na Gyōn na Filipo na Batolomeo na

¹⁵ Mateo na Tomase na Alfeose bu Gyemisi na Simōn ḥon ḥo ne gyae ḥo balañ nideli nē

¹⁶ na Gyemisi bu Gyudase na Gyudase Isekarōte ḥon waa kaa lese Yesu fa nē.

Yesu kekyō kawee

Mateo 4:23-5:1; Maake

^{3:7-12}

¹⁷ Yesu na ḥo kpilala bañ ka lee bulabii kej dōc kōj detangya man nē, ḥo kaseela burum na balañ dikpii burum bañ bōc lee Gyudia tēle dōc na Gyerusalēm doncō man na Tae na Sidōn doncōse ḥon kyaa epo nōcman nē kōjawa ḥo gyañ.

¹⁸ Be kōjawa be kaa nyii Wurubuaré nombia na waa kyo wō be kawee. Bañ felinkumēs ne haa wō nē, ḥo kyo cō bañ mo.

¹⁹ Na balañ bañ pou ne gyae nyi baa tina e, nawolo nyi doj na lee ḥo man na ne kyo wō be kawee pou.

Yesu kawola lee siakagye na waranjase wose man

Mateo 5:3-4; 5:6; 5:11-12

²⁰ Yesu gyinaa ḥo sia kēs ḥo kaseela bañ te ḥo yako wō nyiaa,

"Emēs bañ ε yēs ayemate-nawō nē emēs na nyeebam,

nawolo nyi emēs te Wurubuaré gyoori kej yēs ε wui.

²¹ Emēs bañ tanam dana ḥon debokeiman nē emēs na nyeebam,

nawolo nyi emēs ne gyaela ε kaa baa.

Emēs bañ ε ne wii debokeiman nē emēs na nyeebam,

nawolo nyi emēs ne gyaela ε kaa bojo.

²²⁻²³ Emēs bañ balañ ne kōla ḥon te bōc ne lēs ḥon do ba wose man ya te bēs tee ḥon, te bēs baake ḥon

nyi balaŋ kumee lee manj Deniwalaŋ Bu ɣon dɔɔ nε emee na nyebam. Mena ke te be naanaɔ mɔ naase Wurubuarɛ akpeŋkpeŋgyɔɔra baŋ diyem. Dekɔŋ mena na ε yela ε sia ka gye na ε ke nyajee nideli, nawolo nyi kom keŋ Wurubuarɛ waa tɔ ɣon adido nε te yee nsendee ya.

²⁴ Mɔna emee baŋ ε dana kɔba nε ε laako,
nawolo nyi ε taŋ ke di ε gyoŋ pou taŋ tεele kei dɔɔ.

²⁵ Emee baŋ ε be dii baa debaŋ kei nε ε laako,
nawolo nyi tanam gyae kaa ko ɣon.

Emee baŋ ε na boŋo debaŋ kei nε ε laako,
nawolo nyi yaa kaa wii na ε ke di walansa.

²⁶ Emee baŋ balaŋ pou ne kolosi ε wose man nombia kpaakpaa nε ε laako,
nawolo nyi mena mɔ te be kyaɔ yee balaŋ baŋ bɔɔ dii akεrɛs nyi be yee Wurubuarɛ akpeŋkpeŋgyɔɔrawɔ nε.

Yesu kpa deε gyae baŋ bεε kola daa nε nombia
Mateo 5:39-48

²⁷ Emee baŋ ε ne tei manj nε mεe yako ɣon na ε ke nyii nyiaa, ε gyae balaŋ baŋ bεε kola ɣon nε na ε ke yee deeli fa wɔ.

²⁸ ε sola Wurubuarɛ na waa hiraa baŋ bεε falaa ɣon nε, na ε kefane fa baŋ bεε naase ɣon diyem nε.

²⁹ Akpaa ɣolo de gyɔ n lakaan man na besena alate keŋ mɔ fa e. Mena mɔ te akpaa ɣolo da mo n kegba wurikyim na mo atetate keŋ mɔ kpu e.

³⁰ Akpaa ɣolo da sola neŋ kolo na fa e te akpaa ɣolo da mo n kolo na, na gyu ke bɔɔse ke dɔɔ bela ya.

³¹ Kpene keŋ n ne gyae nyi walaj waa yee fa neŋ nε nyaj mɔ yee ke fa e.

³² Akpaa ε ne gyae balaŋ baŋ bεε gyae ɣon nε baagen bo na, ε na gyueŋ nyi ε ke nyij kolo kpaakpaa lee Wurubuarɛ gyaŋ ya, nawolo nyi nombiakumεεyεera mɔ koraj ne gyae baŋ bεε gyae wɔ nε.

³³ Akpaa ε yee deeli fa baŋ bεε yee deeli fa ɣon nε baagen na, ε na gyueŋ nyi ε ke nyij kolo kpaakpaa lee Wurubuarɛ gyaŋ ya. Nawolo nyi nombiakumεεyεera mɔ koraj ne yee mena.

³⁴ Te akpaa ε pakee abɔɔ fa balaŋ baŋ ε gyeŋ nyi baa nyij tɔ ɣon na, ε na gyueŋ nyi ε ke nyij kolo kpaakpaa lee Wurubuarɛ gyaŋ ya. Nawolo nyi nombiakumεεyεera koraj ne pakee abɔɔ fa be tebia baŋ ba gyeŋ nyi baa nyij pou tɔ wɔ nε.

³⁵ Mɔna ε gyae baŋ bεε kola ɣon nε na ε ke yee deeli fa wɔ. ε paa wɔ kolo na ε lese ε loo lee ke dɔɔ. ε yee mena na, Wurubuarɛ waa tɔ ɣon kom nideli te ε ka bese Wurubuarɛ ɣon kpene kamase doo o tεε nε bia.

Nawolo nyi ɔ dana woe fa banj kolo bεε gyoo be sia ya, na banj be dana nyeemandoŋ ne pou.

³⁶ Ε wii balanj waranjase ḥgba mena keŋ ε kya Wurubuare ne wii balanj waranjase ne.”

Ε na mo ε wose yεε nombiadiira ya

Mateo 7:1-5

³⁷ “Ε na mo ε wose yεε balanj nombiadiira na ε ke bu wɔ fɔɔ, na Wurubuare mɔ be nyij di ε nombia na waa bu ɔnon fɔɔ ya. Ε mo balanj nombiakumεε kyεε wɔ, na Wurubuare mɔ ka mo ε nombiakumεε kyεε ɔnon.

³⁸ Ε yεε deeli fa balanj na Wurubuare mɔ ke yεε deeli fa ɔnon. Ε yεε mena na, kpene keŋ Wurubuare waa fa ɔnon ne te yεε nsendee ya. Waa nyij konɔɔ maa ke nideli na ke wulu gba leki, na waa mo do ε nyijmaa man. Nawolo nyi mena keŋ ε ke maa fa ε tebia ne, mena ke te Wurubuare mɔ waa maa fa ɔnon.”

³⁹ Botɔɔ te Yesu gyɔɔ wɔ dudu kei nyiaa, “Siayelεesate waa tale wola ɔ dɔɔ siayelεesate gbεε? Akpaa ɔ yεε mena na, be balanj bala pou be gyae be kaa gyoo bɔɔ man yee?

⁴⁰ Kaseele bεε kela ɔ gbengyoo ya, mɔna kaseele kamase ɔnon ɔ kasee tom nideli ne waa yεε ɔngba ɔ gbengyoo ne.

⁴¹ Weera dɔɔ te n ne naa woŋsilibii keŋ doo n dɔɔ

sibii man, te n be famenε na daakpee keŋ doo nyaj gbagba n sibii man ya?

⁴² Sena te n ke tale yako n dɔɔ nyi, ‘Me dɔɔ, yela maa lese woŋsilibii lee n sibii man,’ keŋ nyaj gbagba be famenε na daakpee keŋ doo n sibii man ya? Nyaj walaj ɔnon n na beo n wose, kaboenā nyi nya taŋgbεε lese daakpee keŋ doo n sibii man ne, pεna n kena nideli lese woŋsilibii keŋ doo n dɔɔ sibii man ne.”

Daŋ kamase na ke bii keŋ kεε see

Mateo 7:16-20; 12:33-35

⁴³ Daŋ kpaakpaate kamase bεε se bia kumεε ya, mena mɔ te daŋ kum bεε se bia kpaakpaa ya.

⁴⁴ Daŋ kamase ne, ke bia te bεε mo gyeŋ ke. Bɔɔ ne kɔ akutu bia lee mango daŋ man ya, mena mɔ te bɔɔ ne kɔ apan lee abotoo woŋse man ya.

⁴⁵ Mena ke te denibalanj mɔ doo. Walaŋ kpaakpaate kamase na lese abɔɔ kpaakpaa ɔnan doo ɔ konɔɔ man ne wola, te walanjum kamase mɔ na lese nombiakumεε ɔnan doo ɔ konɔɔ man ne wola. Kpene kamase keŋ be wulu walaŋ konɔɔ man ne, keŋ na lee la ɔ noɔman.

Yesu kekolosi lee deni maara bala wose man

Mateo 7:24-27

⁴⁶ Keŋte Yesu boose wɔ nyiaa, “Woŋ dɔɔ te ε ne baake man ɔnyi, ‘Ε Gbenjyoo,’ te ε bεε yεε

kpene kej mōo yako ḥon nyi
yaa yee nē ya?

⁴⁷ Walaŋ kamase ḥon o ne
kōj me gyaŋ te o ne nyii me
nōcwoya te o ne di ḫe dōo
ne, maa wola ḥon mena kej
e cīnōo doo.

⁴⁸ C yee ḥgba walaŋ ḥon
o ne ma deni te o be wula
bōo te o ba see ka mokōo
nideli boe dōo ne. Kente boo
wuuwā kaa mo ke dōo mōna
ka te yale ya, nawolo nyi
see ka mokōo nideli.

⁴⁹ Mōna walaŋ ḥon o ne
nyii me nōcwoya te o bee di
ᬁe dōo ya ne, o yee ḥgba
walaŋ ḥon o be ma deni te
o ta see ka mokōo nideli ya
ne. Boo wuuwā kaa mo ke
dōo, te ke yalawā tekerii pou
kej n be naa ka mokōo gba
ya.”

7

*Yesu kekyō Romantena
yoonocte kegyia ḥolo tobaale
kawee*

Mateo 8:5-13

¹ Yesu kekolosi nombia
kej fa balaŋ baj taj ne, o
gyuu Kapanum donōo man.

² Donōo kenaŋ man na, Ro-
mantena yoonoctena kegyia
ḥolo kyaa na o dana tobaale
ḥolo ḥon o bēs sēs o dōo
ya. Te kawee kaa gyōo mena
tobaale kei yej yej.

³ Yoonoctena kegyia kei ke
nyii Yesu nkaŋ ne, o kpila
Gyudatena kegyiise baale
gyu o gyaŋ nyi waa kōj kaa
kyōo o tobaale ḥon fa e.

⁴ Kente Gyudatena kegyi-
ise baj kōjawa Yesu gyaŋ
caa waase e nideli nyiaa,

“Yee kakyej na n ke kyō
balee kei fa daa,

⁵ nawolo nyi o ne gyae de
tæele kei deeli, te ḥon gba
maana dōo ḥosom deni fa daa.”

⁶ Mena dōo Yesu sila wō
gyu. O ka benaa yoonoctena
kegyia ḥon dēs ne, o kpila
o gyoona gyu keyako Yesu
nyiaa, “Me Gbenjyoo, na
haa n wose ya nawolo nyi
ma tekaboena nyi nya kōj
me dēs ya,

⁷ mena ke te ma gyeŋ nyi
maŋ gbagba mō tekaboena
nyi maa kōj n gyaŋ ya.
Mena dōo nyiaŋ yako nombii
dokoloŋ bo, me tobaale ḥon
waa koro.

⁸ Nawolo nyi maŋ gbagba
mō yee walaŋ ḥon me doo
baale tæs, te yoonoctena mō
doo me tæs. Me yako ḥolo
nyi waa gyu yenaŋ daale na
o ne gyu, te me yako ḥolo nyi
waa kōj na o ne kōj. Kpene
kamase kej me yako be man
ḥolo nyi waa yee na, kej te
o ne yee.”

⁹ Yesu ke nyii nōcwoya
kejna ne, doo o nōo te o
geesewō kēs balaŋ dikpii kej
be silana e ne te o yako
wō nyiaa, “Ampaŋ yaa mēs
yako ḥon nyiaa, Israe tæele
kei dōo pou ne ma te naa
ta walaŋ ḥon o ne lēs Wu-
rubuare di ḥgba balee kei ne
ya.”

¹⁰ Kente yoonoctena
kegyia ḥon kpilala baj
besewō gyu be dēs. Be
gyuuwā na o tobaale ḥon ta
koro.

*Yesu kegyuusu lialo ḥolo
bu*

¹¹ Kei wôle nè Yesu gyuu donoɔ kej bëe baake ke nyi Nai nè man. O kaseela baŋ na balan̄ burum sila e gyu botɔɔ.

¹² Yesu ka betaa benaa donoɔ kej noɔman nè, te o naa ba seelena woo ɣolo bëe kɔŋ be kaa wuu. Na woo ɣonan̄ waagen̄ yëna bu baale ɣon o naa ba lolo te o naa ɣon mɔ yëe lialo e. Na donoɔtena baŋ burum silana alo ɣon.

¹³ De Gben̄gyoo Yesu kena alo ɣon nè waranjase kyan̄a e te o yako e nyiaa, "Alo na wii ya."

¹⁴ Botɔɔ te Yesu gyuuwo ke tina woo ɣon, te baŋ ba seelena e nè sejawo. Ken̄te Yesu yakowɔ nyiaa, "Tobaale, koro."

¹⁵ Ken̄te woo ɣon korowɔ kyan̄a te o fiasse ɔ ne kolosi, te Yesu besena e fa o naa.

¹⁶ Nombia kεn̄ja yëe walaj̄ kamase gyakolon̄ te ba lese Wurubuar̄ yele yako nyiaa, "Wurubuar̄ dekpeŋkpeŋgyooore dinaa ɣolo te kaa bëe lee de gyaŋ," te ba besewɔ yako nyiaa "Wurubuar̄ te kɔŋ kaa kyo o balan̄."

¹⁷ Yesu wose man nombia kεn̄ja yaaseewo Gyudia tεeɛle dɔɔ pou na tεeleset ɣan̄ pou benaa na botɔɔ nè.

*Gyɔn Wurubuar̄
loŋsɔɔre kekpila o kaseela
gyu Yesu gyaŋ
Mateo 11:2-19*

¹⁸ Gyɔn Wurubuar̄ loŋsɔɔre kaseela gyuuwo

keyako e abɔɔ ɣan̄ pou Yesu be yëe nè.

¹⁹ Ken̄te Gyɔn kpila o kaseela bala baale nyi baa gyu ke bɔɔse de Gben̄gyoo Yesu nyiaa, "Nyan̄ yëna walaj̄ ɣon Wurubuar̄ be yako see nyi nyau kekɔŋ nè yaa dëe kεe walaj̄ wôle gbëe?"

²⁰ Gyɔn kaseela baŋ ke gyu Yesu gyaŋ nè be yako e nyiaa, "Gyɔn Wurubuar̄ loŋsɔɔre ɣon kpila na daa n gyaŋ nyi de kaa bɔɔse neŋ nyiaa, 'Nyan̄ yëna walaj̄ ɣon Wurubuar̄ be yako see nyi nyau kekɔŋ nè yaa dëe kεe walaj̄ wôle siaman?'"

²¹ Debaŋ kenaŋ man na Yesu te kyo balan̄ burum kaweeese lese wɔ lee be kayeyëe man. O gegi felinkumee lee baale mɔ man, te o kyo siayelæsatena burum mɔ.

²² Mena dɔɔ Yesu tiranɔɔ fa Gyɔn kpilala baŋ nyiaa, "E bese gyu keyako Gyɔn kpene kej ε be naa na ε sia, na ɣan̄ ε be nyii na ε deŋela. Siayelæsatena ne naa, ṣatakase ne tεe, baŋ bëe wee kawee yayam nè kaweeese te tan̄, te deŋele atɔɔsatena ne nyii. Woya ne fonji, te bëe yako Wurubuar̄ nombia ɣan̄ mɔ fa ayematena.

²³ Walaj̄ kamase ɣon o bëe lese maŋ aŋmaareŋ nyi maŋ yëna ɣon Wurubuar̄ be kpili ya nè, ɣon na nyeebam."

²⁴ Gyɔn kpilala baŋ ka bese laŋ nè, Yesu kolosi Gyɔn

wose man nombia fa balan dikpii kej te o bɔose wɔ nyiaa, "ɛ ke gyu Gyɔn gyan depampaa dinaa kej man ne, woŋ te ε gyaewo nyi ε kena? Nale kej feliŋ ne gyɔ ke wosi ne?

²⁵ Akpaa na kej ya na, woŋ te ε gyuuwɔ ε kaa keε? Walan ɣon o doona abɔɔ kpaakpaa nyiŋan yaa? Ban bee mia mena te bee di gyon ne ne kyaa bo gyooneŋ akpanalan man.

²⁶ ε yako maŋ maa nyii, woŋ te nafo ε gyuuwɔ nyi ε kaa keε? Wurubuarε dekpeŋkpeŋgyɔɔre? Ampanj yaa mεe yako ɣon nyi, ɣon ε be naa ne gba kela Wurubuarε dekpeŋkpeŋgyɔɔre.

²⁷ Nawolo nyi Gyɔn yεna Wurubuarε kpilale ɣon Wurubuarε nombia aŋmaraseŋ see ɣan ne yako nyiaa, Wurubuarε kpa,
'Mee kpila me kpilale keta n siaman,
ɣon ne gyae la waa desina n gbεε fa neŋ.'

²⁸ Kejte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa,
"Mεe yako ɣon ε ke nyii nyiaa,
balan ban bɔɔ lolo tεeple
kei dɔɔ ne,
ɣolo be kyaa kej nyi o kela Gyɔn ya.

Mɔna Wurubuarε gyoori
kej man ne,
walan ɣon o yεs kamase
e koraj ne
o kela Gyɔn ɣonaŋ."

²⁹ Debaŋ kej balan ban pou na lempoolεera be nyii nombia keŋa ne, be ɬεswɔ do nyi Wurubuarε gbeεneŋ tenεs, nawolo nyi be ɬεswɔ Gyɔn sɔɔ wɔ Wurubuarε lonj.

³⁰ Mɔna Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban bεε kpene kej Wurubuarε ne gyae nyi waa yεs fa wɔ ne, nawolo nyi be bεεwɔ nyi Gyɔn na sɔ wɔ Wurubuarε lonj ya.

³¹ Kejte Yesu bɔɔsewɔ nyiaa, "Woŋ te maa mo gyεŋ wee kei balan maa na? Sena te be doo?

³² Be yεs ɳgba bia kyaa la kebu man bee yoi ne, na bεε fae yeesa yako dɔŋa nyiaa, 'De kpee alowole nɔɔnenje fa ɣon,
mɔna ε te sɔe ya!

De kpee lia nɔɔnenje mɔ,
mɔna ε te wii ya!'

³³ Gyɔn Wurubuarε loŋɔɔre ɣon kɔŋawɔ na o ne kyaa bake o nɔɔ kej o te nyɔɔ soloŋ kamase ya. Te ε kpa nyi, 'Feliŋkumεe doola o man.'

³⁴ Maŋ Deniwalan Bu ɣon mɔ kɔŋawɔ mee dii mεe nyɔɔ, te ε kpa nyi, 'ɛ keε balee kei! O yεs kedikumte na soloŋnyɔɔre e. O gyoona yεna lempoolεera na nombi-akumεyεεra.'

³⁵ Mɔna ban bɔɔ ɬεs Wurubuarε di ne, ta lese wola nyi Wurubuarε dana nyansa nideli."

*Alo dukumyεεre ɣolo ke
tiu Yesu nuŋ*

36 Wee daale ne Farasii baale nolo baake Yesu nyi waa kɔŋ o dɛɛ na nɔn na e ke di bom. Yesu sɛɛwɔ te o gyuuwɔ ke kyaa bee dii.

37 Na alo nolo kyaa donɔɔ kenaŋ man keŋ o yee futooli alo e. O kenyii nyi Yesu kyaa Farasii baale nɔn dɛɛ o ne dii ne, o moo nuŋ ofoŋofonṭe daale porontia tɔɔ kɔŋ botɔɔ,

38 Kejte o kaa seŋawɔ Yesu wɔle benaa na o nawɔɔ. Kejte o wii siasaranj woli Yesu nawɔɔ. Te o moo o nyeenyɔɔse feefo Yesu nawɔɔ nenaŋ te o kyaŋa ḥa obuo man, te o toosi nuŋ ofoŋofonṭe keŋ woli ḥa.

39 Farasii baale nɔn o be baake Yesu gyu o dɛɛ kena mena ne, o yakowɔ o nyeeeman nyiaa, "Akpa a balee kei deŋ yee Wurubuarɛ dekpeŋkpeŋgyɔɔre gbagba e na, nafo waa gyeŋ alo nɔn o ne tina e ne dinɔɔ. Nawolo nyi o yee dukumyɛere e."

40 Kejte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Simɔn, me dana kolo maa yako neŋ." Kejte o yako e nyiaa, "De Gbeŋgyoo, yako maŋ."

41 Botɔɔ te Yesu gyɔɔ e dudu kei nyiaa, "Balaŋ bala baale kyaawɔ te be gyuuwɔ ke paa kɔba lee kɔbate nolo gyaŋ. Nolo wui yee kɔbabia kakpoŋ yaale, te nolo mo wui yee sɔŋjola na kufu.

42 Be man kamase bɛɛ tale waa to o kom ya, mena dɔɔ balee nɔn moo ba koma ḥan pou kyee wɔ. Yako maŋ! Balaŋ bala kewɔ na, be man

wonṭi ne gyae la waa gyae kɔbate nɔn nombia nideli?"

43 Kejte Simɔn tiranɔɔ nyiaa, "Mɛɛ leedi nyi nɔn o kom boe ne." Te Yesu yako e nyiaa, "N tiranɔɔ nideli."

44 Botɔɔ te Yesu besena o sia tee alo nɔn te o yako Simɔn nyiaa, "N naa alo kei? Me kɔŋa n dɛɛ na n te fa maŋ lon maa faafo me nawɔɔ ya. Mɔna alo kei dɔɔ nɔn ta mo o siasaranj faafo me nawɔɔ te o moo o nyeenyɔɔse feefo ḥa.

45 N te pukaa maŋ ya, mɔna lee debaj keŋ mɔɔ kɔŋ kεbo ne, alo kei te tinaa ta me nawɔɔ ke pukaa yela ya.

46 N ta mo nuŋ paŋpanj gba tiu ma nyee ya, mɔna alo kei dɔɔ nɔn kyεɛke nuŋ woli me nawɔɔ.

47 Mena dɔɔ mɛɛ yako neŋ n ke nyii nyi o nombiakumɛɛ ḥan pou o be yee ne, Wurubuarɛ ta mo ḥa kyee e, mena dɔɔ te o ne gyae me nombia nideli. Nyaŋ nɔn nolo da mo n dukum kyomii kyee neŋ na, n ne gyae ḥtenate nombia bo kyomii."

48 Botɔɔ te Yesu yako alo nɔn nyiaa, "Wurubuarɛ ta mo n nombiakumɛɛ kyee neŋ."

49 Kejte balaŋ baŋ be kyaa botɔɔ bee dii ne bɔɔse dɔŋa nyiaa, "Amɔte yɛna kei, nɔn o na mo nombiakumɛɛ kyee?"

50 Botɔɔ te Yesu yako alo nɔn nyiaa, "N kelɛedi te yeli n te nyiŋ nyeedon kekpaa, ta wosefɛɛreŋ man."

8

Ala baŋ bɔɔ tεε sila Yesu

¹ Kedi weeya ala ne Yesu gyuuwɔ ke kila donccose na akuraase pou man, na o ne yako Wurubuare gyoori keŋ wose man nombia kpaakpaa ḥan fa balaj, na o kaseela kufu bala baŋ mɔ silana e.

² Na ala baale baŋ o be kyc wɔ be kaweesee te o be gegi felinkumee lee be baale man ne mɔ kpu e na e. Be man baale yena Mæere ḥon bɛe baake e nyi Magedala, ḥon Yesu be gegi felinkumee nyetoro lee o man ne,

³ na Gyoana ḥon o baale yena Kusa ne. Kusa kei yee kegyia ḥolo e gyoo Herode dekpanjalaj man, na Susana na ala burum baŋ bɔɔ mo ba abɔɔ kɛe Yesu na o kaseela dɔɔ ne.

Yesu kegyɔ dudu lee wɔɔfarale ḥolo wose man
Mateo 13:1-23; Maake 4:1-20

⁴ Debaŋ keŋ balaj burum kpu na baŋ bɔɔ lee debiise man kɔŋ be kaa yilaa Yesu gyaŋ ne, o gyɔɔ dudu fa wɔ nyiaa,

⁵ "Wɔɔfarale ḥolo gyuuwɔ ke ḥmatee abɔɔ bia ḥgba amola ne o wɔɔman. O kɛe ḥmatee ḥa ne ḥaale yalawɔ wɔɔ keŋ gbɛeneŋ man te balaj tεewɔ ḥe dɔɔ sakatee ḥa lan, te gyebuse kaa tɔɔsee ḥa di.

⁶ ḥaale mɔ yalawɔ kpananjse dɔɔ te ḥe tuuwɔ, mɔna te kyare ya te ḥa yekeewɔ. Nawolo nyi tεele

ta boo kpananjse ḥan dɔɔ na ke lɛe loŋ see ya.

⁷ Bia ḥan ḥaale mɔ yalawɔ kpalamse man te ḥe tuuwɔ, te kpalamse ḥan mɔ cwanu milii ḥa.

⁸ ḥaale mɔ yalawɔ tεele kpaakpaa dɔɔ te ḥe tuuwɔ bee, te ḥa see bia burum." Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "Non o dana denjele waa nyii na, waa tei nideli."

Yesu kalese dudu keŋ aseɛ

⁹ Keŋte Yesu kaseela baŋ yako e nyi waa wola wɔ dudu keŋ aseɛ.

¹⁰ Te Yesu yako wɔ nyiaa, "Emee dɔɔ Wurubuare ta toro ya agyuenjse na ε ka gyeŋ nombia ḥan weesee lee o gyoori keŋ wose man. Mɔna balaj akan baŋ dɔɔ aduya kaagen man te maa kolosi fa wɔ.

'Baa keo na baa keo mɔna bɔɔ gyae baa naa ya, te baa tei na baa tei mɔna bɔɔ gyae baa nyii aseɛ ya.'

¹¹ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, dudu keŋ mɔɔ gyɔɔ ne ka aseɛ yaa. "Abɔɔ bia ḥan seŋɛe fa Wurubuare nombia ḥan.

¹² Bia ḥan be yale gbɛenaa man ne, seŋɛe fa balaj baŋ bee nyii Wurubuare nombia ḥan te ɔbɔnsam ne kɔŋ kaa ḥmɛe ḥa lee be konccose man, na bɔɔ nyi lɛe ḥa di na Wurubuare ke lɛe ba nyee ya ne.

¹³ Bia ḥan be yale kpananjse dɔɔ ne seŋɛe fa balaj baŋ bee nyii Wurubuare nombia ḥan te

beε lεs ɳa na gyoŋ, mɔna ɳe bee nyiŋ lila be man ya. Beε lεs ɳa di debaŋ kyomii bo, te akpaa ɔbɔnsam de kεsε wɔ kεsε na ba te yale.

¹⁴ Bia ɳan be yale kpalamse man ne seŋεs fa balaŋ baŋ bee nyii Wurubuare nombia ɳan, te tεsεlε kei dɔɔ nombia, na kɔba kegyae beiŋ, na tεsεlε kei dɔɔ abɔɔ akaŋ ɳan kegyae da gyoo be man ne, na bee yeli baa bee Kristo man ya.

¹⁵ Abɔɔ bia ɳan be yale tεsεlε kpaakpaa dɔɔ ne seŋεs fa balaŋ baŋ bee nyii Wurubuare nombia ɳan, te beε lεs ɳa do konɔɔ kpaakpaa man, te beε tela ɳa nideli te beε yεs kakyeŋ di ɳe dɔɔ kelii debaŋ keŋ nombia ɳan ne yeli beε yεs abɔɔ kpaakpaa ne.”

Yesu kegyɔ dudu lee kanea wose man

Maake 4:21-25

¹⁶ Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, “Nolo beε kyaŋee kanea na waa mo kolo wu ke dɔɔ yaa waa mo ke do mpa ateta ya. Mɔna ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido na kena dekpaŋalaŋ pou, na baŋ beε kɔŋ na baa nyiŋ naa.

¹⁷ Kolo ba weesεs keŋ be gyae ka lee debɔɔ ya, te kolo mɔ be wuε keŋ nyi be gyae ka lee debɔɔ ya.

¹⁸ Mena dɔɔ ε kεs ε wose nideli lee mena keŋ ε na mo tei nombia ɳan. Nawolo nyi nyaŋ ɳon n dana kolo na Wurubuare waa kpu neŋ burum, te nyaŋ ɳon n be

dana kolo ya na kyomii keŋ n na gyueŋ nyi n dana korɔŋ ne, Wurubuare waa leo ke lee n nyiŋmaa man.”

Yesu o naa na o naabia
Mateo 12:46-50; Maake 3:31-35

¹⁹ Yesu o naa na o naabia kɔŋawɔ o gyaŋ, mɔna balaŋ dikpii keŋ dɔɔ be te nyiŋ baa benaa e ya.

²⁰ Botɔɔ te ɳolo yako Yesu nyiaa, “N naa na n naabia seŋεs debɔɔ man beε gyae baa naa neŋ.”

²¹ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Me naa na me naabia yεna baŋ bee nyii Wurubuare nombia ɳan te bee di ɳe dɔɔ ne.”

Yesu keyɔkɔse felij ερο dɔɔ
Mateo 8:23-27; Maake 4:35-41

²² Wee daale ne Yesu yako o kaseela baŋ nyiaa, “E yela dεs ton gyu boo keŋ dinggyiŋ.” Mena dɔɔ ba gyroowɔ degbele man te be laŋawɔ.

²³ Debaŋ keŋ be kyaa degbele keŋ man bee gyu ne te dosorɔŋ moo Yesu. Keŋte felij dinaa daale korowɔ ne gyɔɔ loŋ keŋ dɔɔ, mena dɔɔ ke gyɔɔ loŋ do degbele keŋ man te Yesu kaseela baŋ sia yεs wɔ nideli.

²⁴ Mena dɔɔ Yesu kaseela baŋ gyuuwɔ ke gyuusu e yako e nyiaa, “De Gbenygyoo, de Gbenygyoo dεs gyae dee munu.” Botɔɔ te Yesu korowɔ te o fae felij keŋ na loŋ keŋ pou te ɳe yεswɔ yididi.

²⁵ Keñte Yesu bɔose ɔ kaseela bañ nyiaa, "Weera dɔɔ te ε bεε lεe mañ di ya?" Gyakoloñ kyanja wɔ te ba wose yεra wɔ te be bɔose dɔña nyiaa, "Walañ woñti yεna kei? ɔ ne kolosi fa feliñ na loñ koran na ḥee nyii e."

Yesu kekyɔ walañ ḥon feliñkumεs doo ɔ man nε

Mateo 8:28-34; Maake 5:1-20

²⁶ Keñte Yesu na ɔ kaseela bañ tonjawɔ gyu Gerasenetena tεele man keñ kyaña Galelia boo diñgyiñ nε.

²⁷ Yesu ka betaa lee deg-bele keñ man pε, te baale ḥolo ḥon feliñkumεs doo ɔ man nε leewɔ donɔc keñ man kɔñ kaa gyanjee na e. ɔ te tεe diteñteli kyare te ɔ bεε kyaña dεs ya. ɔ kyaña amuseese man.

²⁸ Debañ keñ ɔ be naa Yesu nε ɔ fae yeesa te ɔ leewɔ yala ɔ nawɔc tεe, na ɔ ne fae yeesa keñkeñ nyiaa, "Yesu Wurubuarε Adidote Bu, woñ te n ne gyae me gyanj? Mεs waase neñ bo, na naase mañ diyem ya."

²⁹ Nawolo nyi na Yesu tan ke fae feliñkum keñ nyi ke dεs lee ɔ man. Debañ kamase na feliñkum keñ ne naase e diyem, na ba te kyan e bake e agbaraagbaraase ɔ nyinmaase na ɔ nawɔc man na balan ne gyee e. Keñ koran na ɔ ne tirii ḥa, na feliñkum keñ ta mo e gyu kefula man.

³⁰ Keñte Yesu bɔose e nyiaa, "N yele yεna sena?" Te balee ḥon tirancɔ nyi

ma yele yεna "Dikpii" ɔ tirancɔ mena nawolo nyi feliñkumεs burum doo ɔ man.

³¹ Botɔɔ te feliñkumεs ḥan waase Yesu nyi, ɔ na gegi wɔ ka do bɔɔ keñ betañ oto ya nε man ya.

³² Debañ kenañ na kekuiriise dikpii daale señes bulaa daale dɔɔ bee dii. Keñte feliñkumεs ḥan waase Yesu nyi waa yela be kaa gyoo kekuiriise bañ man, te Yesu faa wɔ gbeε.

³³ Mena dɔɔ feliñkumεs ḥan leewɔ balee ḥon man ka gyoo kekuiriise bañ man, te ba dikpii keñ pou yeuwɔ tisi bulaa kyolɔñkyolɔñ keñ gyu ka gyoo loñ keñ man te be munuwɔ pou.

³⁴ Balan bañ bεε kεs kekuiriise bañ dɔɔ kena kpene keñ be kɔñ nε, ba korowɔ yeu gyu ke yako kpene keñ be kɔñ nε fa balan bañ be kyaña donɔc keñ man nε na akuraase ḥan man pou.

³⁵ Keñte balan yeuwɔ gyu be kaa kεs kpene keñ be kɔñ nε. Ba ke kɔñ Yesu gyanj nε, be naa walañ ḥon nañ feliñkumεs doo ɔ man nε bañees Yesu nawɔc tεe, na ɔ wose te fεe e keñ ɔ doona abɔɔ. Te gyakoloñ gyoo balan bañ pou.

³⁶ Balan bañ bɔɔ naa kpene keñ be kɔñ nε yako bañ bɔɔ kɔñ nε mena keñ Yesu be kyo balee ḥon kawee.

³⁷ Keñte balan bañ pou be kyaña Gerasene tεele dɔɔ nε waase Yesu nyi waa lee be

gyan̄ nawolo nyi gyakoloŋ dinaa ta gyoo wɔ. Mena dɔɔ Yesu gyoowɔ degbele kej man te o lajawaw.

³⁸ Walan̄ ɔnon Yesu be gegi felinkumee lee o man ne waase Yesu nyi waa sila e. Mɔna Yesu bɛewɔ te o yako e nyiaa,

³⁹ "Bese gyu n dɛɛ, na n kaa yako kpene kej Wurubuare be yɛɛ fa neŋ ne fa balan̄." Mena dɔɔ balee ɔnon gyuuwɔ donɔɔ kej man ke yako balan̄ pou kpene kej Yesu be yɛɛ fa e ne.

*Yesu kegyuusu Gyariose
bu alebu lee yen̄ man*

Mateo 9:18-26; Maake 5:21-43

⁴⁰ Yesu ka bese lee boo kej dingyiŋ kɔŋ ne, balan̄ burum kɔŋawɔ kaa gyanjee na e. Nawolo nyi na be popou ne kɛɛ o gbeɛ.

⁴¹ Botɔɔ te balee ɔnolo ɔnon bɛɛ baake nyi Gyariose, ɔnon o yɛɛ Gyudatena ɔsom deni man kegyia e ne kɔŋawɔ kaa buŋ Yesu nawɔɔ tɛɛ sola e nyi waa kɔŋ o dɛɛ.

⁴² Nawolo nyi o bu alebu dokoloŋ kooŋ ɔnon o be di kulutooneŋ kufu ala ne ne gyae waa yen̄. Yesu kee gyuu kej ne na balan̄ ban be silana e te yɛɛ nsendee ya, mena dɔɔ na o bee nyiŋ gbeɛ gba waa besena o wose ya.

⁴³ Na alo ɔnolo kpuɛ balan̄ burum ban be silana Yesu ne man kej fatabo ne gyo e kulutooneŋ kufu ala yaa, mɔna ɔnolo te tale kyo e ya.

⁴⁴ Alo ɔnon moowɔ balan̄ ban̄ man ka lee Yesu wɔle te o tinaa o kegba noobii. Debokenaŋ man te fatabo kej ne gyo e ne karawɔ.

⁴⁵ Botɔɔ te Yesu bɔɔsewɔ nyiaa, "Amɔte tinaa na maŋ?" Balan̄ ban̄ pou kebeɛ nyi be te tina e ya ne te Pita yako e nyiaa, "De Gbengyoo, balan̄ burum ke kilisi neŋ gyanjee te bɛɛ tɛɛse dɔŋa kei na, n ne bɔɔse nyi amɔte tinaa na neŋ?"

⁴⁶ Mɔna Yesu yakowɔ nyiaa, "Nolo te tina maŋ. Nawolo nyi ma te naa nyi doŋ daale ta lee me man."

⁴⁷ Alo ɔnon kena nyi o be gyae waa tale weese o wose ya ne, o moo gyakoloŋ na wose keseree kaa buŋ Yesu nawɔɔ tɛɛ. Botɔɔ te o yako kpene kej dɔɔ o be tina Yesu kegba, na mena kej o kawee kej be taŋ debokenaŋ man ne balan̄ ban̄ pou siaman.

⁴⁸ Kejte Yesu yako alo ɔnon nyiaa, "Me bu, n kelɛɛ maŋ di dɔɔ te n nyiŋa kawee kekyɔ. Ta wosefɛɛreŋ man."

⁴⁹ Yesu ke gyakaa o ne kolosi ne, walaj ɔnolo lee Gyudatena ɔsom deni man kegyia Gyariose ɔnon dɛɛ kaa yako e nyiaa, "N bu alebu ɔnon ta yem. Na tekaa naase de Gbengyoo ɔnon diyem bela ya."

⁵⁰ Yesu ke nyii nombia kejna ne o yako Gyariose nyiaa, "Na yee ya, nyai lɛɛ maŋ di. N bu ɔnon waa nyiŋ nyeedon."

⁵¹ Yesu ke gyu ka gyoo Gyariose dɛɛ ne, o te yeli

ŋolo ke sila e gyoo deni kej man ya. Pita na Gyɔn na Gyemisi na bu ŋon ɔ kya na ɔ naa baagen te ɔ moowɔ sila ɔ wose.

⁵² Na balaŋ banj bɔɔ yilaa botɔɔ ne pou ne wii na bee di walaŋsa. Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ na wii ya, alebu kei ta yeŋa ta ya, ɔ doo dosoroŋ bo.”

⁵³ Kejte balaŋ banj pou boŋo Yesu, nawolo nyi ba gyen nyi bu ŋon ta yem.

⁵⁴ Kejte Yesu kyaŋa alebu ŋon nyijmaa man te ɔ yakowɔ nyiaa, “Me bu! Koro senj.”

⁵⁵ Botɔɔ te bu ŋon woo besewɔ kɔŋ kaa gyoo ɔ man te ɔ korowɔ seŋ debokenaj man. Kejte Yesu yako wɔ nyi baa gyae kolo fa bu ŋon na waa di.

⁵⁶ Gyakoloŋ gyoo bu ŋon ɔ kya na ɔ naa, te Yesu tɔɔ wɔ nideli nyi be na yako walaŋ na walaŋ kpene kej be kɔŋ ne ya.

9

Yesu kekpila ɔ kaseela kufu bala banj

Mateo 10:1, 7, 9-11, 14; Maake 6:7-13

¹ Wee daale Yesu baake ɔ kaseela kufu bala banj gyanjee, te ɔ faa wɔ doŋ nyi baa mo di felinkumee dɔɔ na baa kyc kaweesete.

² Kejte ɔ kpila wɔ nyi baa gyu ke yako Wurubuare gyoori kej wose man nombia na baa kyc kaweesetena.

³ Botɔɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ ne gyu na ɛ na mo kolo

na kolo tela ya. ɛ na mo gbutu yaa akpo yaa weenɛɛ, yaa kɔba, yaa kegba alate gba tela ya.

⁴ Dekpaŋalaŋ kamase kej man ɛ soo te be leɛ ŋon atuu na, ɛ kyaa botɔɔ kaboenɛ ɛ ka mo lee donɔɔ kenaŋ man.

⁵ Donɔɔ kej man ɛ gyu te ba te leɛ ŋon ya na, ɛ na lee ke man na ɛ kpiisi ɛ nawɔɔ aŋasa lo wɔ na ke di adansɛɛ tia wɔ nyi Wurubuare be gyae waa tina wɔ yela ya.”

⁶ Mena dɔɔ Yesu kaseela banj korowɔ gyu akuraa kamase man, na be dɔŋ bɛɛ yako Wurubuare nombia ŋan te be kyc balaŋ kaweesee yenaŋ kamase.

Gyoo dinaa Herode ne gyae waa naa Yesu

Mateo 14:1-2; Maake 6:14-16

⁷ Galeliatena Gyoo dinaa Herode ke nyii abɔɔ ŋan pou Yesu be yɛɛ ne ŋe haa e ɔ konɔɔ man, nawolo nyi balaŋ baale ne yako nyi, “Gyɔn Wurubuare loŋſɔɔre ŋon ɔ ba yem ne foŋala lee yeŋ man.

⁸ Baale mo kpa Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔɔre Elia bɛɛ la lee, te baale mo kpa Wurubuare akpeŋkpeŋgyɔɔra benɛɛ banj maŋ ŋolo foŋala lee yeŋ man.”

⁹ Botɔɔ te gyoo Herode yakowɔ nyiaa, “Ma te yela ba te kara Gyɔn nyee, te walaŋ woŋti yɛna ŋon mee nyii ɔ wose man gyakoloŋ nombia keŋa ne?” Mena dɔɔ

ɔ yase ɔ sia gyae gbεε kej waa mo naa Yesu.

Yesu kefa balanj kakponjse banon weenεε

Mateo 14:13-21; Maake 6:30-44; Gyɔn 6:1-14

¹⁰ Debaŋ kej kpilala kufu bala baŋ ba bese kɔŋ nε, be yako Yesu kpene kamase kej bɔɔ yεε nε. Kejte Yesu baake wɔ te ɣon na wɔ gyuu donɔɔ kej bεε baake ke nyi Betesaida nε man.

¹¹ Balanj dikpii kej kenyii nyi ɔ te lam botɔɔ nε be sila ɔ gbεε. Be ke gyu kena nε ɔ lεε wɔ atuu te ɔ kolosi Wurubuarε gyoori kej wose man nombia fa wɔ, te ɔ kyɔɔ baŋ be hia kawee kekyɔ nε.

¹² Ke lii balinɔɔ weese nε, Yesu kpilala kufu bala baŋ kɔŋjawɔ ɔ gyāŋ kaa yako e nyiaa, "Yela balanj baŋ keta na baa gyu akuraase na donɔɔse ɣan benaa nε man, na be kaa gyae weenεε na adoise, nawolo nyi kεbo kei yεε ɣale nsana kej kolo be kyaa ya."

¹³ Mɔna Yesu yako wɔ nyiaa, "ɛmεε gbagba ε fa wɔ kolo baa di." Botɔɔ te be tiranɔɔ nyi, "Njan pou de dana yεna bodobodose abiliŋ anοŋ na kpebia bala. Yaa n ne gyae nyi dee gyu ke lεε weenεε kɔna balanj dikpii kei pou?"

¹⁴ Na baala baŋ baagen baa yεε ɳgbα balanj kakponjse banon (5000)nε. Kejte Yesu yako ɔ kpilala baŋ nyiaa, "ɛ yela balanj baŋ ke kyaa dikpii, dikpii. Dikpii

kamase dεε yεε balanj sɔŋola na kufu (50)."

¹⁵ Kejte kpilala baŋ yela balanj baŋ pou kyakeewɔ ɳgbα mena kej Yesu be yako nε.

¹⁶ Botɔɔ te Yesu moo bodobodose abiliŋ anοŋ ɣan na kpebia bala baŋ te ɔ gyinaa ɔ nyee adido, te ɔ fanewɔ do Wurubuarε nɔɔ te ɔ kereε ɣa te ɔ moo ɣa fa ɔ kpilala baŋ nyi baa mo kpεlεε balanj baŋ.

¹⁷ Balanj baŋ pou diiwɔ baa, te be tɔɔsee weenεε buruburu akaŋ ɣan na be nyiŋa donjase kufu ala (12).

Pita keyako nyi Yesu yεna nyeeleɛere ɣon Wurubuarε be yako see nyi waa kɔŋ nε

Mateo 16:13-28; Maake 8:27-9:1

¹⁸ Wee daale Yesu kεε fane waageŋ nε ɔ kaseela baŋ gyuuwɔ ke kpu na e te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Balanj ne kolosi ma wose man nombia na be kpa maŋ yεna amo?"

¹⁹ Kejte ɔ kaseela baŋ tiranɔɔ nyiaa, "Balanj baale kpa nyaj yεna Gyɔn Wurubuarε lɔŋsɔɔre ɣon. Baale mɔ kpa nyaj yεna Wurubuarε dekpenjkpenjgycɔre Elia, te baale mɔ kpa Wurubuarε akpenjkpenjgycɔra benεε baŋ man ɣolo foŋala."

²⁰ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "ɛmεε mɔ de? ε kpa maŋ yεna amo?" Te Pita tiranɔɔ nyiaa, "Nyaŋ yεna nyeeleɛere ɣon Wurubuarε be yako see nyi waa kɔŋ nε."

²¹ Botɔɔ te Yesu tɔɔ wɔɔ nidieli nyi be na yako nombii kei fa walaj na walaj ya.

Yesu kekolosi lee o yeŋ na o kefɔŋ wose man

Mateo 16:20-28; Maake 8:30-9:1

²² Keŋte o besewɔ yako wɔɔ nyiaa, "Kaboena nyi man Deniwalaj Bu maa naa diyem nidieli. Gyudatena kegyiise na Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala baŋ baa bɛɛ maŋ. Baa ko maŋ, te weeya atoorote keŋ man na, Wurubuarɛ waa gyuusu maŋ lee yeŋ man."

²³ Keŋte Yesu yako be popou nyiaa, "Akpaalɔolo ne gyae waa sila maŋ na o na yɛɛ kpene keŋ ɔnon gbagba ne gyae ya, mɔna waa mo o ɔpanḍan seele na waa sila maŋ wee kamase.

²⁴ Nawolo nyi walaj kamase ɔnon o ne gyae waa lɛɛ ɔnon gbagba nyeedon na, ke gyae ka lee o nyijmaa man. Mɔna walaj kamase ɔnon o nyeedon da lee o nyijmaa man lee maŋ Yesu dɔɔ ne waa bese nyij ke.

²⁵ Akpaalɔolo de nyij tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ pou te o nyeedon da lee o nyijmaa man na, woŋ tɔnɔɔ te waa nyij?

²⁶ Akpaalɔolo Yesu na me nombia de yɛɛ ɔnon desen tɛɛle kei dɔɔ ne, kenaŋ na wee keŋ maŋ Deniwalaj Bu ɔnon maa bese kɔŋ daa na me kya Wurubuarɛ na Wurubuarɛ kpilala baŋ gyroorobiiri man ne, walaj ɔnonaj

mɔ nombia gyae ke yɛɛ maŋ desen.

²⁷ Ampaŋ yaa mɛɛ yako ɔnon nyi ε man baale kyaa kɛbo kei keŋ bɔɔ gyae baa yeŋ ya, kelii debaŋ keŋ baa naa Wurubuarɛ gyroorobiiri keŋ."

Yesu wose kekyɛɛkee

Mateo 17:1-9; Maake 9:2-9

²⁸ Yesu keyako nombia keŋja weeya gyanaara wɔle ne, o moo Pita na Gyemisi na Gyɔn sila o wose gyu bula dɔɔ o kaa fane.

²⁹ O keɛɛ fane ne, karatetee dokolon te o sia gbeɛɛ kyɛɛkeewɔ te wa abɔɔ ɔnan o doona ne bese abɔɔ wolomɛɛ futututu na ŋɛɛ ɔnalakee ne polepolepole.

³⁰ Debokenaj man te baala bala baale kaa bɛɛwɔ lee Yesu dɔɔ te be kolosiwɔ na e. Balaj bala kewɔ yena Mosesi na Elia.

³¹ Be kɔŋawɔ gyroorobiiri man kaa yako Yesu mena keŋ waa yeŋ Gyerusalem donɔɔ man, ɔngba mena keŋ Wurubuarɛ be bake see ne.

³² Mena debaŋ kenaŋ na Pita na o tebia baŋ bɔɔ sila Yesu gyu ne te doo dosorɔŋ. Ba ke fonji ne, be naa Yesu gyroorobiiri man na baala bala seŋɛɛ o gyan.

³³ Baala bala baŋ ka lee Yesu gyan bee gyu ne te Pita yako Yesu nyiaa, "De Gbenyoo, dei ɔngba daa mɔ be kɔŋ kɛbo ne. Yela dɛɛ baŋ kefɛɛse atoro kɛbo. N wui daale, Mosesi wui daale, te Elia mɔ wui daale." Mɔna o ba gyeŋ kpene keŋ o ne yako ne ya.

³⁴ Pita kεs kolosi kej nε te ηcma kaa wuuwɔ be dɔc, kεnte gyakoloŋ kyaŋa kaseela baŋ ηgbα ηcma ηan be kaa wuu be dɔc nε.

³⁵ Botɔɔ te be nyii nɔcwɔya ηaale lee ηcma ηan man nyiaa, "Kei yεna me bu ηon mɔc lese e, ε nyii e."

³⁶ Nɔcwɔya ηan kekolosi taŋ nε, be kεs na Yesu waagen seŋee la te kaseela baŋ wuu be nɔc. Ba te yako walaŋ kamase kpene kej bɔc naa weeya ηenaŋ man nε ya.

Yesu kekyɔ tobaale ηon c na wee keleuleuse nε

Mateo 17:14-18; Maake 9:14-27

³⁷ Tεs kena kej bɔc lee bulu kej dɔc bεs kɔj nε, balau burum kɔŋawɔ kaa gyanee na Yesu,

³⁸ botɔɔ te balee ηolo fae yeesa lee balau burum baŋ man nyiaa, "De Gbenyoo, mεs waase neŋ kεs me bu fa maŋ, nawolo nyi ηon waagen yεna me bu.

³⁹ Feliŋkum ne kyaa c dɔc na c te peti fae yeesa na te fuŋ e ηmera na c nɔc ne tɔ afofose. Ne yεs doŋ pete kεs koro c dɔc, mɔna ke gyaka kεs wɔlɛs e.

⁴⁰ Me waase n kaseela baŋ nyi baa gegi feliŋkum kej, mɔna ba te tale ya."

⁴¹ Botɔɔ te Yesu tirancɔ nyiaa, "Ao! Ε mεs gyen balau baŋ ε bεs lεs maŋ di ya te ε gbeεneŋ ba tenεs ya. Weeya aŋmoŋ te kaboeni nyi maa kyaa ε gyen na maa

nyiŋ konɔc fa ηon?" Kεnte o yako balee ηon nyi, "Mo n bu ηon kɔna maŋ."

⁴² Bu ηon kεs kɔj nε, felinkum kej doo o man nε kara e lo na ne wɔŋee e tokii. Mɔna Yesu fae felinkum kej te o kyɔc bu ηon kawee te o besena e fa o kya.

⁴³ Balau baŋ wose yεna wɔ lee Wurubuarε doŋ dinaa kej bɔc naa nε dɔc. Nombia ηan Yesu be yεs nε doo balau baŋ nɔc te be ka seŋ bεs gyuen ne man nε o yako o kaseela baŋ nyiaa,

⁴⁴ "Ε nyii nombia ηan mεs gyae maa yako ηon nε nideli. Baa lese maŋ Deniwalaŋ Bu ηon do balau nyiŋmaa man."

⁴⁵ Mɔna o kaseela baŋ te nyii kpene kej o ne yako wɔ nε man ya. Nawolo nyi Wurubuarε ta lese wola wɔ na baa nyii aſεs ya, mɔna bee yee nyi baa bɔcse e nombii kenaŋ man.

Amote kela na c dɔc Wurubuarε gyoori kej man?

Mateo 18:1-5; Maake 9:33-40

⁴⁶ Kεnte aŋmaareŋ gyoo Yesu kaseela baŋ man nyi be man woŋti kela na c dɔc.

⁴⁷ Na Yesu gyen kpene kej bεs gyuen nε te o kyaŋa biikyaabii ηolo kaa seŋ o yenəŋ,

⁴⁸ kεnte o yako wɔ nyiaa, "Walaŋ ηon o lεs biikyaabii kei ma yele man na o te lεs maŋ, te ηon o lεs maŋ na o te lεs ηon o be kpila maŋ nε. Nawolo nyi walaŋ ηon ε bεs

mo e yee koloo e man ya ne,
non kela na e popou."

⁴⁹ Botoo te Gyoo yako Yesu nyiaa, "De Gbenjyoo, de naa balee nolo na o ne gegi felinkumee lee n yele man te de too e, nawolo nyi o be kpuu de man ya."

⁵⁰ Kejte Yesu tiranoo fa e nyiaa, "E na to e gbeey ya, nawolo nyi non o bee yoo na non ya ne, na o seye e wole."

Samariatena kebeey Yesu

⁵¹ Weeya non Wurubuaare waa mo Yesu gyu adido kee benaa ne, o yee wa gyuey nyi waa gyu Gyerusalem donoo man.

⁵² Kejte o kpila o kaseela baale nyi baa kyaay gbeey gyu Samaria donoo daale man na be kaa desina botoo see e.

⁵³ Mona balay bay be kyaa botoo ne bee nyi booy leey e ya, nawolo nyi na o sia gyakae nyi o ne gyu Gyerusalem donoo man.

⁵⁴ O kaseela Gyemisi na Gyoo kena mena ne be boso e nyiaa, "De Gbenjyoo, n ne gyae deey baake boalaay lee adido na kaa kpa wo woleey?"

⁵⁵ Botoo te Yesu besenawo kee wo te o faree wo nyi be naa yee mena ya.

⁵⁶ Kejte be popou gbaawo gyu akuraa wole man.

Balaay bay be kaboenay nyi baa sila Yesu

Mateo 8:18-22

⁵⁷ Ba ke ta bee gyu kej ne, walay nolo konyawo kaa yako Yesu nyiaa, "Yenan kamaase kej n ke gyu ne maa sila ney gyu."

⁵⁸ Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Nyanyase dana bosooy te gyebuse mo dana asaase, mona Deniwalan Bu non betay botoo kej waa mo o nyee teeli ya."

⁵⁹ Walay wole nolo mo konyawo Yesu gyan te Yesu yako e nyi, "Sila maay." Moma walay non yako e nyiaa, "Me Gbenjyoo, yela maa tangbeey gyu kewuu me kya pena me kaa sila ney."

⁶⁰ Kejte Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Yela woya kewuu ba woya, mona nyany dco gyu na n kaa kolosi Wurubuaare gyroori kej wose man nombia."

⁶¹ Nolo mo yako Yesu nyiaa, "Me Gbenjyoo maa sila ney, mona yela maa gyu kekalaa ma lojtona pe."

⁶² Kejte Yesu yako e nyiaa, "Nyany walay non n bujey fare dco te n ne geese kee n wole ne, n tekaboena Wurubuaare gyroori kej man ka gyoo ya."

10

Yesu kekpila o silala sɔnjotooro na kufu bala bay (72)

¹ Kei wole ne de Gbenjyoo lese baala sɔnjotooro na kufu bala (72) te o kpila wo bala bala nyi, baa kyaay gbeey gyu donoo ne yenaase non pou man non gbagba ne gyae waa gyu ne.

² Kejte Yesu yako wo nyiaa, "Wooyman weeneey non boe na ke tekerii, mona balaay bay baa tekerii ne ta boo ya. Mena doo e waase

wɔote ɳon na waa kpila balaj burum kɔŋ wɔɔ kej man na be kaa tekerii.

³ Ε ta! Mee kpila ɳon baa ɳgba namensebia ne gyuula gbooughouse man nε.

⁴ Ε ne gyu na ε na mo kɔba yaa akpo yaa nkyokota ya. Te ε na wɔlɛe debaŋ na balaŋ nɔɔ kado gbɛenaa man ya.

⁵ Dekpaŋalaŋ kamase kej man ε gyoo na, ε tanjbɛε yako dekpaŋalaŋmantena ban nyi, 'Wosefɛeren dɛɛkɔŋ dekpaŋalaŋ kei man.'

⁶ Akpaa walaŋ ɳon ɔ ne gyae wosefɛeren kyaα dekpaŋalaŋ kenaŋ man na, ε wosefɛeren gyae ke kyaα na e. Te akpaa walaŋ ɳon ɔ ne gyae wosefɛeren be kyaα botɔɔ ya na, ε wosefɛeren kej gyae ka bese kɔŋ ε gyaj.

⁷ Nyi be lεe ɳon na ε kyaα dekpaŋalaŋ kenaŋ man na ε ke di na ε ke nyɔɔ kpene kamase kej baa fa ɳon nε, nawolo nyi kaboena nyi baa tɔ tomyɛere kamase kom. ε na tεe na akpaŋalaŋ yakaa yakaa ya.

⁸ Akpaa ε gyu donɔɔ daale man te be lεe ɳon atuu na, ε di kpene kamase kej balaŋ ban baa fa ɳon nε.

⁹ Ε kyc kaweesetena kawee donɔɔ kenaŋ man, na ε keyako donɔɔsetena benaj nyi, 'Wurubuare gyoori kej ta benaa ɳon tan.'

¹⁰ Mɔna donɔɔ kej man ε gyu te ba te lεe ɳon ya nε, ε gyu ka abɔnterese ɳan man na ε ke yako nyiaa,

¹¹ 'Ε donɔɔ aŋasa ɳan be

mataa de nawɔɔ koraj nε, de te kpiisi ɳa woli ε nyeyea nsana. Mɔna ε tɔɔse nyi Wurubuare gyoori kej ta benaa tan.'

¹² Mεε yako ɳon na ε ke nyii nyi wee kej Wurubuare waa kɔŋ kaa di balaŋ nombia nε, waa wii Sodomtena waraŋase koraj kela mena donɔɔ kenaŋ man balaŋ."

Donɔɔse ɳan ye balaŋ te lεe Yesu di ya ne

Mateo 11:20-24

¹³ "Korasin na Bɛtesaida donɔɔsetena! Mεε fa ɳon laako. Nawolo nyi gyakoloŋ nombia ɳan Wurubuare be yεε ε gyaj nε, nyi akpaa bej yεε ɳa Tae na Sidɔn donɔɔse man ne nafo bej te wulaa do titere abɔɔ kyaα mo tɔŋ buraa ba wose, na kawola nyi ba te kyeɛkee ba agyueŋ lee be gbeɛneŋ kumee man kɔŋ Wurubuare gyan.

¹⁴ Mɔna wee kej Wurubuare waa kaa di balaŋ nombia nε, waa wii Taetenə na Sidɔntena waraŋase kela njon.

¹⁵ Te nεnε εmεε Kapumtena! Ε gyeŋ nyi baa gyina ɳon adido gyu Wurubuare gyan? Koa, baa tisina ɳon ateta ateta kɔŋ botɔɔ kej ε kena diyem kekpaakekpaa."

¹⁶ Kejte Yesu yako ɔ kaseela baŋ nyiaa, "Walaŋ ɳon ɔ nyii ɳon na maŋ yaa ɔ nyiiwɔ, te ɳon ɔ bεε ɳon na maŋ yaa ɔ bεεwɔ. Te ɳon ɔ bεε maŋ na ɔ te bεε ɳon ɔ be kpila maŋ nε."

¹⁷ Te kyare ya te balan sɔnjotooro na kufu bala banj Yesu be kpila wɔ ne besewo kɔŋ. Na te yɛɛ wɔ gyoŋ nideli te be yako e nyiaa, "De Gben̄gyoo, lee n yele man dɔɔ felinkumee gba ne nyii daa."

¹⁸ Keŋte Yesu tirancɔ fa wɔ nyiaa, "Me naa ɔbɔnsam lee adido kaa yala ŋgba ɔga ŋmaalela ne."

¹⁹ E nyii, ma te fa ŋon doŋ nyi yaa mo sakatee doma na kanase dɔɔ na ε ke di ε kɔlare ŋon doŋ dɔɔ, te kolo be gyaε ke tale yɛɛ ŋon ya.

²⁰ E na yela keyεε ŋon gyoŋ nyi felinkumee ne nyii ŋon ya, mɔna ε yela keyεε ŋon gyoŋ nyi ba te ŋmarase ε yela adido."

Yesu kefane fa Wurubuare karaj

Mateo 11:25-27; 13:16-17

²¹ Debanj kenaŋ man te Wurubuare felin ŋon yela gyoŋ kaa gyoowɔ Yesu man nideli te o yakowɔ nyiaa, "Me kya adido na ateta pou Gben̄gyoo! Mεε fa neŋ karaj nawolo nyi n ta mo abɔɔ keŋa weese nyansatena na banj ba gyeŋ nombia ne, te n lese ŋa wola banj be dinɔɔ yɛɛ ŋgba bia ne. Taata, ma gyeŋ nyi kei yena nyān gbagba n kegyae-bii."

²² Botɔɔ te Yesu yako balan banj nyiaa, "Me kya ta mo kpene kamase do maŋ me nyiŋmaa man. Nolo ba gyeŋ maŋ o Bu ŋon ya, me kya waageŋ kooŋ gyenja na maŋ. Nolo mo ba gyeŋ kya ŋon ya,

maŋ o Bu ŋon na banj maa lese me kya ŋon wola wɔ ne daageŋ ne gyaε la dεε gyeŋ e."

²³ Keŋte Yesu besenawɔ kεε o kaseela banj te o yako wɔ nyiaa, "E te yɛɛ nyeebam ŋgba ε ne naa mena abɔɔ jan ε ne naa ne!"

²⁴ Mεε yako ŋon ε ke nyii nyiaa, Wurubuare akpenkpen̄gyɔɔra na gyrooneŋ gyaewɔ baa naa kpene keŋ ε ne naa ne mɔna ba te naa ya, te be gyaewɔ baa nyii kpene keŋ ε ne nyii ne mɔna be te nyii ya."

Yesu kegyɔ dudu lee Samaria baale ŋolo wose man

²⁵ Wee daale ne Gyudatena mmaraa wolale ŋolo kɔŋawɔ o kaa teese Yesu nɔɔman te o bɔɔse e nyiaa, "De Gben̄gyoo, woŋ te maa yɛɛ na maa nyiŋ nyeedoŋ kekpaa keŋ?"

²⁶ Botɔɔ te Yesu bɔɔse e nyi, "Woŋ te be ŋmarasewɔ do Wurubuare mmaraa tɔne keŋ man? Sena te ε ne nyii mmaraase jan man?"

²⁷ Keŋte balee ŋon tirancɔ nyiaa, "Be ŋmarasewɔ nyi mo n konɔɔ pou na n wose pou na n doŋ pou na nyā agyueŋ pou gyaε n Gben̄gyoo Wurubuare, na n ke gyaε n dɔɔ ŋgba nyān gbagba n wose ne."

²⁸ Keŋte Yesu yako e nyiaa, "N tirancɔ nideli, yɛɛ ŋgba mena keŋ n be yako ne na n ke nyiŋ nyeedoŋ kekpaa keŋ."

²⁹ Mōna kej mmaraa wolale ḥon ne gyae waa wola nyi ɔ gbεεnεnε tenεs Wurubuare siaman dōc nε, ɔ bōcē Yesu nyi, "Amōte yεna me dōc?"

³⁰ Botōc te Yesu gyōc dudu daale tiranōc fa e nyiaa, "Wee daale balee ḥolo lee Gyerusalēm donōc man tisi ɔ ne gyu Gyeriko donōc man. Kejte ɔ gyuuwō kegyanee na ḥmεεlatena, te be leo ɔ kpene kamase te be tuku e yεn yεn, te be tinaa e yela ditejteli.

³¹ Te kōjawō nyi Wurubuare Sae ḥolo tisiwō mo gbeε kenaj ɔ ne gyu. ɔ kena balee ḥon doo nε ɔ kpasewō mo yenaq laj.

³² Mena mō te Lewi baale ḥolo ḥon ɔ ne gyu ɔ gbεε nε, kaa leewō balee ḥon dōc. ɔ kena e kej nε ɔ tōc nyakee e, te waranjase kyanja e fa balee ḥon.

³⁴ ɔ tuuwō benaa e te ɔ doo e tee ɔ gyamεε ḥan man te ɔ bake ḥa. Botōc te ɔ moo balee ḥon gyakaa ḥon gbagba ɔ wonembu ḥon ɔ kyaα ne dōc, te ɔ moo e gyu ḥōcā deesoe kej man nyi baa kεe ɔ dōc fa e.

³⁵ Tεε kena nε, ɔ lese kōba fa kegyia ḥon ɔ ne kεe ḥōcā deesoe kej dōc ne te ɔ yako e nyiaa, 'Kεe balee kei dōc fa maj. Ma bese kōj na me kaa tō nej kom kamase kej

n be wōlεs ɔ dōc ne kpu.' "

³⁶ Kejte Yesu bōcē balee ḥon nyiaa, "Nya agyuej man na, balaj batoooro kewō man woŋti yεna balee ḥon ḥmεεlatena be tuku e ne ɔ dōc?"

³⁷ Kejte mmaraa wolale ḥon tiranōc nyiaa, "Walaj ḥon ɔ be wii ɔ waranjase nε." Botōc te Yesu yako e nyiaa, "Nyaŋ mo gyu na n kaa yεε wōcē mena."

Yesu kegyu Maata na Mεεre dεε

³⁸ Yesu na ɔ kaseela kegyakaa be gbeε dōc bee gyu nε, ɔ keliwō akuraa daale man te alo ḥon bεε baake e nyi Maata nε moo e gyu ɔ dεε.

³⁹ Na Maata dana naabu ḥolo ḥon bεε baake e nyi Mεεre. Kejte Mεεre kōjawō kaa kyaa de Gbenjgyoo Yesu gyaŋ ɔ ne nyii Wurubuare nomibia.

⁴⁰ Maata kεe ka ɔ wose na ḥōcā baŋ kedi man nε, ɔ kōjawō kaa bōcē Yesu nyiaa, "De Gbenjgyoo, n be famenε ḥgba me naabu be tina maŋ yela maagej yee? Yako e nyi waa kōj kaa kyō maŋ."

⁴¹ Kejte de Gbenjgyoo Yesu tiranōc fa e nyiaa, "Maata, Maata, n ne naase n wose diyem abōc burum dōc,

⁴² mōna kolo dokoloŋ ne hia la kej kabona nyi nya yεε. Mena kolo kpaakpaa kenaq yaa Mεεre moowo, te bōcō gyae baa leo ke lee ɔ nyijmaa man ya."

11

*Yesu wola ɔ kaseela mena
ken baa fane*

Mateo 6:9-13

¹ Wee daale Yesu gyuu yenaŋ daale ɔ ne fane. ɔ kefane tan ne, ɔ kaseela banj man ɣolo yako e nyiaa, “De Gbenyoo, wola daa mena ken dɛs fane ɣgba mena ken Gyɔn ba wola ɔ kaseela ne.”

² Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa,

“ɛ ne gyae ε ke fane na ε yako nyiaa,

‘De kya,
dɛs fane nyi balanj pou baa lese n yele

Lese n gyoori debɔɔ.

³ Fa daa wee kamase weenɛɛ ɲan ne hia daa ne.

⁴ Mo de nombiakumɛɛ kyɛɛ daa,

⁵ 3 nawolo nyi daa mɔ na mo kyɛɛ balanj banj bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ tia daa ne.

Na yeli dɛs yala kekɛɛsekɛɛ man ya.’”

⁶ Yesu besewɔ yako ɔ kaseela banj nyiaa, “ɛ yela dɛs mo ke nyi n dana gyoo, te n gyu ɔ dɛs tɛs nsana ke gyo ɔ disim yako e nyi ‘Me gyoo, waaseda paa maŋ weenɛɛ kyomii.

⁷ Nawolo nyi me gyoo ɣolo ta lee gbeɛɛ kɔŋ me gyan, te mɔɔ dana kolo na kolo maa fa e ya.’

⁸ Na n gyoo ɣon te tiranɔɔ deni tɔɔman nyi, ‘Na haa maŋ ya, me tan ketɔ me disim te daa na me bia mo tan kedoo. Mɔɔ gyae maa

tale koro kaa fa neŋ kolo ya.’”

⁸ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Akpaan nyi ɣon na e gyoori kaagenj wui dɔɔ ne nafo ɔ be gyae waa koro ya. Mɔna mena ken ɔ ne gyo disim ken kakyekyemaare man dɔɔ ne, waa koro toro na waa fa e kpene ken ɔ ne gyae ne.

⁹ Mena dɔɔ mɛɛ yako ɣon baa nyi ε sola Wurubuarɛ kolo na, ε nyiŋmaa gyae ke kaij ke. ε keo kolo lee ɔ gyan na ε ke nyiŋ ke, te ε gyo e disim mɔ na waa toro fa ɣon.

¹⁰ Nawolo nyi walaŋ kamaſe ɣon ɔ bɔɔse e kolo na ɔ nyiŋmaa ne kaij ke, te ɣon ɔ gyae kolo lee ɔ gyan na ɔ ne nyiŋ ke, te ɣon mɔ ɔ gyo e disim na waa toro fa e.

¹¹ Lolala, ε man woŋti kyaa la ken nyi ɔ bu da sola e kpebii na, waa mo dom fa e?

¹² Yaa ɔ sola e wɔɛ na, waa mo kana fa e?

¹³ Akpaan εmɛɛ banj ε yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawɔ koraj gyenj abɔɔ kpaakpaa ka mo fa ε bia na, de yaa sena te ε kya ɣon ɔ kyaa adido ne, ba mo ɔ felin do banj bɛɛ sola e ne man nideli ya?”

Yesu na Belisbu
Mateo 12:22-30; 12:43-45;
Maake 3:22-27

¹⁴ Wee daale Yesu gberaa felinkum ken ne yeli walaŋ bɛɛ tale kolosi ya ne lee balee ɣolo man. Feliŋkum ken ka lee ne, balee ɣon kolosiwɔ te doo balanj dikpii

keñ be kyaa botøø ne pou nco.

¹⁵ Keñte balañ bañ baale yakowø nyiaa, "Feliñkumee pou gyoo Belisëbu faa na balee kei doñ te o ne tale gegi feliñkumee ne."

¹⁶ Keñ baale mo ne gyae baa teese Yesu nocoñman dco be yako e nyi waa yee gyakoloj nombia, na kawola nyi o lee Wurubuarø gyaj.

¹⁷ Møna Yesu gyeñ kpene keñ bæs gyuen ne te o yako wo nyiaa, "Tæele kamase keñ ke man balañ de kpase ba wose kpoonkpo bee yoo na doña na, tæele kenañ be gyae ke de ya. Mena mo te dekpañalañ daale man balañ de kpase ba wose kpoonkpo bee yoo na doña na, dekpañalañ kenañ ne yeele bo.

¹⁸ Akpaa nyi øbonsam gyoori keñ man balañ de kpase ba wose kpoonkpo bee yoo na doña ne, sena te o gyoori keñ gyae ke tale señ? Keñ dco mæs yako kei yena nyi, emæs kpa feliñkumee pou gyoo Belisëbu faa na mañ doñ te mæs mo gegi feliñkumee.

¹⁹ Akpaa nyi Belisëbu doñ te mæs mo gegi feliñkumee na, amôte doñ yaa ε silala bañ na mo gegi feliñkumee? Emæs gbagba ε silala ne gyae la baa bu ñon fœ.

²⁰ Te akpaa Wurubuarø doñ te mæs mo gegi feliñkumee na, kenañ na ε wulaa gyeñ nyi Wurubuarø gyoori keñ tan kekœn ε gyaj.

²¹ Akpaa doñte ñolo de desina o wose mo yoo abœ

o na deke o dæs ne, ñolo be tale kaa mo o kolo ya.

²² Møna akpaa walañ ñon o dana doñ kela e de kœn kaa yokii na e te o di o dco ne, o ne leo o yoo abœ ñan o na mo o wose lœ ñe dco ne pou, na o te kuu wa abœ pou ke kpœlœs balañ.

²³ Walañ kamase ñon o be kpuø na mañ ya ne na o ne kœla mañ, te walañ kamase ñon mo o bæs kyœ mañ na dee yilaa balañ fa Wurubuarø ya ne, o ne yaasee wœ bo."

²⁴ Keñte Yesu yako wo nyiaa, "Feliñkum da lee walañ man ne, o ne tæs kila kœo tæele awolee o ne gyae dekyae. Akpaa o te nyiñ dekyae ya na o ne yako o wose nyiaa, 'Maa bese gyu ma dekyae bene keñ moø lee ne man.'

²⁵ Akpaa o kœn kaa naa nyi ba te gbee botøø desina ke nideli keñ nyi ayimee kamase be doo ya ne.

²⁶ O na bese gyu ka mo feliñkumee nyetoro ñan ñe dana nombiakumee kela e ne kpu na o wose na be kaa kyaa walañ ñonañ man. Dekœn mena na, walañ ñonañ dinœ na bese wœles kela o kekyaa gyangba keñ."

²⁷ Yesu kœs kolosi nombia keñna ne, alo ñolo gyinnaa o nœ balañ bañ man yako nyiaa, "Alo ñon o ba lola neñ te o be kœle neñ ne, ñon na nyebam."

²⁸ Keñte Yesu tiranœ nyiaa, "Balañ bañ bee nyii Wurubuarø nombia ñan te

bee di ḡe dōc nē, baŋ gba te kaboenā nyi be sia dēe gye."

Bee gyae nyi Yesu waa yee gyakoloŋ nombia

Mateo 12:38-42

29 Balan̄ baŋ ke kōŋ kaa wuku nē Yesu besewō yako nyiaa, "Gyeŋ wee kei balan̄ yee nombiakumεyεεrawō. Bee gyae bo nyi baa naa gyakoloŋ nombia, mōna mōc gyae maa yee gyakoloŋ nombia kpu na ḷan be kōŋ Wurubuar̄ dekpeŋkpeŋgyooř Gyona dōc nē ya.

30 Mena kej Gyona nombia ḷan ba bese kolokekasee fa Niniwetena nē, mena mō te maŋ Deniwalan̄ Bu ḷon mō me nombia gyae ka bese kolokekasee fa gyen̄ wee kei balan̄.

31 Wee kej Wurubuar̄ waa kōŋ o kaa di balan̄ nombia nē, Seba gyoo ḷon o yee alo e te o ba lee ata yenaŋ nē, waa koro seŋ na waa bu gyen̄ wee kei balan̄ fō. Nawolo nyi o ke nyii Solomōn nyansa nombia ḷan nē, o tεewō leenaŋ tεele oto kōŋ kaa nyii ḥa. Mee yako ḷon baa nyi walaŋ ḷon o kela gyoo Solomōn ḷonaŋ kyaa kebo mōna ε bee nyii e ya.

32 Mena mō te wee kej Wurubuar̄ waa kōŋ o kaa di balan̄ nombia nē, Niniwetena baa koro seŋ na baa bu gyen̄ wee kei balan̄ fō. Nawolo nyi debaŋ kej Gyona be kolosi Wurubuar̄ nombia ḷan fa wō nē, be kyεεkeewō lee be gbeεeneŋ kumeε man te be kōŋawō

Wurubuar̄ gyaŋ. Mee yako ḷon baa nyi walaŋ ḷon o kela Gyona ḷonaŋ ne kyaa kebo."

Deniwalan̄ wose kanea

Mateo 5:15; 6:22-23

33 Kejte Yesu besewō yako wō nyiaa "Nolo bεe kyajee kanea na waa mo ke weese yaa waa mo kolo wu ke ya. Mōna o na mo ke bo gyakaa kolo dōc adido na balan̄ baŋ bεe kōŋ dekpanjalaŋ kej man ne ke nyij naa.

34 Deniwalan̄ kanea yena o sia. N sia ne naa na n wose pou yee kejmaŋee ke, mōna n sia de wōlēe na n wose pou doo ditinjtēe tuum man.

35 Mena dōc ε kεe nideli nyi kejmaŋee kej doo ε man nē ba bese ditinjtēe ya.

36 Nyi akpaa n wose pou doo kejmaŋee man te ka yenaŋ daale be doo ditinjtēe man ya na, kenaj na n wose pou gyae ke ḷalakee ḷgba mena kej kanea ne ḷalakee nē."

Yesu kekolosi Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala nombia

Mateo 23:1-36

37 Yesu kekolosi taŋ nē Farasii baale ḷolo baake e gyu o dēe o kaa di, mena dōc o gyuuwō kekyaa weeneŋ ḷan tεe.

38 Farasii baale ḷon kena nyi Yesu te faafo o nyijmaase ḷgba mena kej ba beneŋ mmaraa nawolo ya nē, doo o nōc.

39 Kejte de Gben̄gyoo Yesu yako e nyiaa, "Emee Farasiitena ne faafo ε

leenoɔse na ε nyefalεε wole bo, mɔna ḥe man dana ayimεε. Mena te εmεε mo konɔose man doo, ε dana sibii te nombiakumεε mo te wulu ε man.

⁴⁰ Εmεε ayintena; ε ba gyeη nyi Wurubuarε ḥon o be yee kolo wole ne, ḥon yεna ke tɔɔman mo yee?

⁴¹ Mena dɔɔ ε yee deeli fa ayemata, na kawola nyi ε wose betan ayimεε ya.

⁴² Εmεε Farasiitena ε laako! Nawolo nyi ε na mo ε wɔɔman abɔɔ buruburu gba kufu man dekpeη dokolon fa Wurubuarε, mɔna ε bee di nombia na ḥe gbεε ya te ε bεε mo Wurubuarε mo yee kolo ya. Kaboena nyi nafo yaa yee mena abɔɔ kεnja pou, na ε ka bese fa ε wɔɔman abɔɔ buruburu ḥan kufu man dekpeη dokolon bela kpu.

⁴³ Εmεε Farasiitena ε laako! Nawolo nyi ε ne gyae akyaese kpaakpaa Gyudatena ɔsom denεε man, te ε ne gyae mo nyi ε lii balan man na balan dee buŋ do ḥon nɔɔ.

⁴⁴ ε laako! Nawolo nyi ε yee ḥgba yebɔose ḥan ba yoo te balan ne tεε ḥe dɔɔ kej bɔɔ gyeη nyi ḥe yee yebɔose ḥa ya ne.”

⁴⁵ Botɔɔ te mmaraa wolala baŋ man ḥolo bɔɔse e nyiaa, “De Gbenygyoo, nya ayakon kεnja ne ḥgba n tee daa mo baa.”

⁴⁶ Keŋte Yesu tiranoɔ fa e nyiaa, “Εmεε mmaraa wolala mo ε laako! Nawolo nyi ε ne bake kasolose ḥan

kela balan ne yere wɔ, mɔna εmεε gbagba bεε yee kolo kyomii kyc wɔ na baa tale seele be kasolose ḥenaŋ ya.

⁴⁷ ε laako! Nawolo nyi ε ne desina Wurubuarε akpeŋkpeŋgyɔɔra baŋ yebɔose, mɔna εmεε gbagba ε naanaɔ koona wɔ.

⁴⁸ Mena dɔɔ kei nawolo baa nyiaa, εmεε gbagba te lεε nombia ḥjan ε naanaɔ be yee ne do. Nawolo nyi ε naanaɔ koona Wurubuarε akpeŋkpeŋgyɔɔra baŋ, te εmεε mo kɔŋawɔ ε ne desina ba yebɔose.

⁴⁹ Kei dɔɔ te Wurubuarε nyansate ḥon kolosiwɔ nyiaa, ‘Maa kpila ma akpeŋkpeŋgyɔɔra na me kpilala be gyaŋ. Baa ko be man baale, na baa naase be man baale mo diyem.’

⁵⁰ Wurubuarε akpeŋkpeŋgyɔɔra baŋ bɔɔ koo lee debaŋ kej Wurubuarε be yee tεele kei ne, ka deŋele kewɔŋ gyae ke kɔŋ εmεε gyεŋ balan kewɔ dɔɔ,

⁵¹ Iee Abele kako man ke lii Sakaria dɔɔ. Sakaria kei te ba koowɔ Wurubuarε kedeesa boe kej, na Wurubuarε ɔsom deni dinaa kej nsana nsana ne. Mεε yako ḥon ε ke nyii nyiaa, kεnja pou deŋele kewɔŋ gyae ke kɔŋ εmεε gyεŋ balan kewɔ dɔɔ.

⁵² Εmεε mmaraa wolala ε laako! ε ta mo Wurubuarε kagyεŋ gbεε weese balan te εmεε gbagba mo bεε tεε gbεε kεnaj dɔɔ ya, te ε ne tɔ baŋ bεε gyae baa ta gbεε kεnaj dɔɔ mo ne gbεε.”

⁵³ Yesu ka lee botoo ne, mmaraa wolala na Farasiitena bañ moo nombia gyu ke tuñ e bañ man te be bɔcse e nombia burum,

⁵⁴ mo teese o nɔɔman na baa nyiñ kyan e.

12

Ε κεε ε ωσε δο νιδελι

Mateo 10:26-33; 12:32; 10:19-20

¹ Debañ kenañ man ne, balan burum kɔñawɔ kaa yi-laa keñ nae daserjae be doo ya. Keñte Yesu fiasse ò ne yako ò kaseela bañ nyiaa, "Ε κεε ε ωσε man nideli na Farasiitena dinɔɔ keñ ke yee ñgba tee keñ bæs mo do kolo man te ne wuku ne. Nawolo nyi bæs yee ba wose ñgba be yee balan kpaakpraawɔ ne mɔna bæs beo bo.

² Te kolo be kyañ keñ bɔɔ wu ke dɔɔ keñ nyi bɔɔ gyae baa gyusu ke ya, te nombia aweesen ñaale mɔ be kyañ keñ be gyae ka lee debɔɔ ya.

³ Mena dɔɔ nombii kamase keñ ε be yako ke ditintse man ne gyae ka lee debɔɔ, te nombii kamase keñ ε be kolosi adadawoya man do ñolo denjele man deni tɔɔman ne, baa mo ke gyɔ dekpeñkpeñ.

⁴ Me tebia mes yako ñon baa nyi ε na yee balan bañ bæs ko wosenaane kaagen bo, mɔna bɔɔ tale yee kolo kpu bela ne ya.

⁵ Mes gyae maa wola ñon walañ ñon kaboena nyi yaa yee. Ε yee Wurubuarε ñon ò ko walañ na, ò dana doj nyi waa fuñ ò woo ka do

boalañ keñ bæs yem ya ne man. Ampañ yaa mes yako ñon nyiaa, ñon yena walañ ñon kaboena nyi yaa yee.

⁶ Akpelee koya yee aŋmoŋ? Na kaperε ala te bæs yee akpeleese banon yee? Mɔna Wurubuarε bee wolee be man dokoloñ koraj gba ya.

⁷ Ε nyeenyɔɔse koraj ne, Wurubuarε gyeñ ñe yaanɔɔle. Mena dɔɔ ε na yee ya, nawolo nyi ε dana tɔɔk kela akpeleese burum."

⁸ Keñte Yesu kpa, "Mes yako ñon ε ke nyii nyiaa, walañ kamase ñon ò lees mañ do denibalañ siaman nyi me yee ò Gbengyoo e na, mañ Deniwalan Bu ñon mo maa lees e do Wurubuarε kpilala bañ siaman adido.

⁹ Mɔna walañ ñon ò te lees mañ do denibalañ siaman nyi me yee ò Gbengyoo e ya ne, mañ Deniwalan Bu ñon mo maa bæs e Wurubuarε kpilala bañ siaman adido.

¹⁰ Nyi akpaa ñolo de kolosi nombiakumεs tia mañ Deniwalan Bu ñon ne Wurubuarε waa mo kyεs e, mɔna nyi akpaa ñolo de kolosi mmusuo nombia tia Wurubuarε felij ñon na, Wurubuarε be gyae waa mo kyεs e korakora ya.

¹¹ Akpaa be wɔñee ñon gyu Gyudatena osom denεs man na gyoonej na donɔɔ kegyiise siaman nyi be kaa di ε nombia na, ε na wɔlees na mena keñ ε ke tira ε nɔɔse yaa kpene keñ ε ke yako ya.

12 Nawolo nyi debaŋ ke-naŋ nε, Wurubuarε feliŋ ḥon ne gyae la waa wola ḥon kpene keŋ ε ke yako."

*Yesu kegyɔ dudu lee
kobate diyin̄te ḥolo wose
man*

13 Yesu kee kolosi nε, walaŋ ḥolo korowɔ balan̄ dikpii keŋ man yako e nyiaa, "De Gben̄gyoo, yako me kegyia na dεs kpala de kya abɔɔ."

14 Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyi "Baale, amote lese na man̄ nyi maa yεs ε nombiadiiri yaa ya abɔɔ kpalare?"

15 Keŋte o yako wɔ nyiaa, "E kεs nideli na ε ka deke ε wose lee kedikum kamase man, nawolo nyi deniwalaŋ nyeedoŋ be doo abɔɔ burum kenyin̄ man ya."

16 Keŋte Yesu gyɔɔ dudu kei fa wɔ nyiaa, "Kobate ḥolo kyaawɔ keŋ o wɔɔman weenεs deewɔ fa e nideli.

17 Keŋte balee ḥonaŋ yako o wose nyiaa, 'Woŋ te maa yεs, nawolo nyi mɔɔ taŋ botɔɔ keŋ maa see me weenεs bela ya.'

18 Keŋte balee ḥon yako o wose nyi 'Ma gyeŋ kpene keŋ maa yεs, maa tekerii me kpeese beneε ḥan pou na maa ban̄ dinaana na maa see me weenεs na ma abɔɔ pou ḥe man.'

19 Na maa yako ma wose nyiaa, 'Me dana abɔɔ kpaak-paa burum ḥan gyae ke doo fa man̄ kulutooneŋ burum. Mena doo maa kyaa feɛfo na

maa di na maa nyɔɔ na maa di gyoŋ! "

20 Mɔna Wurubuarε yako e nyiaa, "Nyaŋ diyin̄te! Gyεŋ nelim kei maa leo n nyeedoŋ lee n nyiŋmaa man. Na nya abɔɔ ḥan pou n be gyae see nε, gyae ka bese amote wui?"

21 Keŋte Yesu yakowɔ nyiaa, "Nnε kei te gyae ke kɔŋ walaŋ kamase ḥon o ne gyae abɔɔ burum fa o wose tεele kei doo, mɔna Wurubuarε siaman na o be doo kolo man ya nε doo."

*Mo n loo gyakaa Wu-
rubuarε doo
Mateo 6:24-34*

22 Keŋte Yesu yako o kaseela baŋ nyiaa, "Mena doo te mεs yako ḥon nyi 'E na naase ε wose diyem lee ε kekyaa man kedi na kenyɔɔ na abɔɔ ḥan ε ka do ya.

23 Nyeedoŋ ne hia kela weenεs, te deniwalaŋ wose mɔ ne hia kela abɔɔ ḥan waa do.

24 E kεs gyebuse, bɔɔ ne duu abɔɔ ya te bɔɔ ne kɔɔ ya, te bɔɔ dana kpeese yaa denεs ḥan man baa see weenεs ya, mɔna Wurubuarε ne fa wɔ weenεs. Kaboena yaa gyeŋ nyi ε wose ne hia kela gyebuse.

25 E man woŋti te lee o kayeyεs man nε, waa tale mo debaŋ dokoloŋ koon pε kpu na o weeya ḥan Wurubuarε be fa e nε?

26 Akpaa nyi ε be gyae ε ke tale yεs kolo pepere kei ya na, woŋ doo te ε ne naase ε

wose diyem abco akan ḥan dco?

²⁷ ε κες mena kej kyenkyenkcose na bee, ḥe bεs yεs tom ya te ḥe bεs loo kanyanse mō ya. Mōna mεs yako ḥon ε ke nyii nyi Gyoo Solomōn na ḥ wosekenyin koraj nε, o te nyij kyenkyenkcose kejna man dokoloj kyeo ya.

²⁸ Weera dco te ε bεs lεs Wurubuarε di nideli ya? Nyi akpaa mena te Wurubuarε ne desina ḥalese ḥan ε kena ḥa gyεj kyoo na be ta too ḥa na, kenaŋ na ε tcose nyi Wurubuarε waa tale desina ḥon kela ḥalese ḥenaŋ.

²⁹ Mena dco ε na mo ε konco gyakaa kpene kej ε ke di yaa kpene kej ε ke nyco dco ya. ε na yeyεs na mena abco ḥenaŋ ya.

³⁰ Nawolo nyi mena abco kejna te tεle kei dco balanj baŋ bco gyej Wurubuarε ya nε sia ne yεs ḥe dco, mōna ε kya Wurubuarε gyej nyi mena abco kejna ne hia εmεs mō.

³¹ Mena dco ε taŋgbεs mo ε loo pou gyakaa Wurubuarε gyroori kej dco. Nyi akpaa ε yεs mena na, Wurubuarε waa mo abco akan ḥan pou kpu ḥon.’”

³² “Emεs me balanj dikpiibii, ε ta boo ya mōna ε na yee ya nawolo nyi dana ε kya Wurubuarε gyoj nyi waa yela ε ke di gyroori kpu na e.

³³ ε yco ya abco na ε ka mo ḥe koba pou fa ayematena. Kei gyae ke yela ε ke nyij abco kpaakpaa see ε wose

Wurubuarε man. ḥmεsεlate be gyae waa tale gyu botco ke ḥmεsεle ya, te kolo be gyae ke tale wolees ḥa mō ya.

³⁴ ε tcose nyi botco kej ya abco kpaakpaa doo nε, botco te ε loo mō gyakaa.”

*ε doo ε wose dco
Mateo 24:45-51; Maake
13:32-37*

³⁵ Kejte Yesu besewo yako wō nyiaa, “ε doo ε wose dco nideli na ε ke kyanee ε kanease see,

³⁶ ḥgba tewulee baŋ bεs daa be gbeŋgyoo ka lee alowole tεs kōj nε. Na nyi akpaa o betaa kōj kaa gyε disim na baa koro toro e biliŋ.

³⁷ Tewulee baŋ be gbeŋgyoo waa kaa naa nyi ba delena nε, baŋ na nyebam. Ampaŋ yaa mεs yako ḥon nyiaa, be gbeŋgyoo ḥon waa kpee wa abco desina ḥ wose na waa yela baa kyakee na waa fa wō weenεs baa di.

³⁸ Akpaa nyi be gbeŋgyoo ḥon da bese kōj tεs nsana yaa nebo fuu koraj te o naa nyi o tewulee baŋ delena na, baŋ na nyebam.

³⁹ Mōna ε tcose nyiaa, akpaa dekpaŋalanje deŋ gyej debaŋ kej ḥmεsεlatena baa kōj kaa ḥmεsεle e nε, nafo waa doo ḥ wose dco na bco nyij kōj kaa kuu wa abco ya.

⁴⁰ Mena dco kabona nyi εmεs mō yaa doo ε wose dco, nawolo nyi maŋ Deniwalan

Bu ɣon mɔ maa kɔŋ bo debaŋ keŋ ε loo be gyakaa ya ne."

⁴¹ Botɔɔ te Pita bɔɔse Yesu nyiaa, "Me Gbenygyoo, daa yaa n gyɔɔ dudu kei fa yaa walaŋ kamase?"

⁴² Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyi, "Amotε yena tobaale ɣon bεε lεε e di te o sia be kare?" ɣon yena walaŋ ɣon o gbenygyoo ba mo e nyi waa kεε o tewulεε akaŋ banj dɔɔ, na waa fa wɔ weenεε debaŋ keŋ kaboenε ne man.

⁴³ Nyi o gbenygyoo ɣon de kɔŋ kaa naa e nyi o ne yεε o tom ɣgba mena keŋ o kpa waa yεε ne, na ɣon na nyεebam.

⁴⁴ Ampaŋ yaa mεε yako ɣon nyiaa, o gbenygyoo ɣon waa mo wa abɔɔ pou do tobaale ɣonaŋ nyijmaa man nyi waa kεε ɣe dɔɔ.

⁴⁵ Mɔna akpaa tobaale kei de yako o wose nyiaa, "Me gbenygyoo te kyare o bεε kɔŋ ya, te o gyoo tewulεε na alebia akaŋ banj akpanyanŋyaŋ keyεε te o ne dii te o ne nyɔɔ dεεse ne,

⁴⁶ o gbenygyoo ɣon da bese kɔŋ wee yaa debaŋ keŋ tobaale ɣon loo be gyakaa ya ne, waa wɔŋ tobaale ɣonaŋ denjele na waa gegi e na waa yela waa naa diyem ɣgba banj bɔɔ ne lεε Wurubuarε di ya ne.

⁴⁷ Tobaale ɣon o gyεn kpene keŋ o gbenygyoo ne gyae te o te desina o wose see na waa yεε o gbenygyoo kegyaebii ya ne, baa kebii e dambiise nideli.

⁴⁸ Mɔna tobaale ɣon o ba gyεn kpene keŋ o gbenygyoo ne gyae ya te o yεε kpene keŋ kaboenε ketuku na, baa tuku e bo kyomii. Walaŋ kamase ɣon ba mo abɔɔ burum do o nyijmaa man na, baa bɔɔse abɔɔ burum lee o gyan. Te ɣon mɔ ba mo abɔɔ ɣan ɣa boe nideli do e o nyijmaa man na, mena ke mɔ te baa bɔɔse lee o gyan."

Yesu nombia ta mo kekpase kɔŋ

Mateo 10:34-36

⁴⁹ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, "Me kɔŋae me kaa do boalaŋ tεεle kei dɔɔ, te ma kegyaebii yεna nyi nafo ke deŋ wulaa kεε kpaα.

⁵⁰ Kaale daale doo daa na maŋ te mεε yeyεε kelii debaŋ keŋ kaale kenaŋ gyae ke tanj.

⁵¹ ε gyεn nyi wosefεεreŋ yaa ma moowɔ kɔŋ tεεle kei dɔɔ? Koa! Na wosefεεreŋ ya, mɔna me kɔŋae na balaj kekpase kpoonkpo.

⁵² Lee gyεn ne gyu ne dek-paŋalaŋ keŋ ke man balaj yεε balaj banɔŋ na baa kpase ba wose. Balaj batoro baa koro seŋ tia balaj bala, na balaj bala mɔ ka koro seŋ tia balaj batoro.

⁵³ Kyaɔ baa koro seŋ tia be bia baala te bia baala mɔ baa koro seŋ tia be kyaɔ. Naɔ baa koro seŋ tia be bia alebia te bia alebia mɔ baa koro seŋ tia be naɔ. Awuna baa koro seŋ tia be bia ala te bia ala mɔ baa koro seŋ tia ba awuna."

Debaŋ otomante keŋ wose man nombia

Mateo 16:2-3

⁵⁴ Kente Yesu besewo yako balan̄ dikpii keŋ nyiaa, “ɛ naa ḥoma da lee weese deeyalae man ne, debokenaŋ man na ε kpa ‘Oga ne kɔŋ’ na ampan̄ ɔga te ḥεε.

⁵⁵ Te ε naa ḥgba felin̄ ne gyoo lee ata yenaŋ na ε kpa ‘Weese waa seŋ’ na ampan̄ te kɔŋ mena.

⁵⁶ Emee baŋ ε na beo ε wose! ε ne tale kεs adido na ateta na ε ta wola kpene keŋ gyae ke yee. Woŋ dɔɔ te ε be tale kεs abɔɔ ḥjan ne kɔŋ gyen̄ ne, na ε ka wola ḥne man ya?

⁵⁷ Woŋ dɔɔ te emee gbagba be tale gyueŋ naa kpene keŋ dei fa ḥjon na ε ke yee ya?

⁵⁸ Nyi akpaa ḥjolo de same-naa neŋ te ε ne gyu ε kaa di nombia ḥjan na, yee kakyen̄ na ε ke desina ya nsana gbeεnaa man. Na mena ya na waa mo neŋ gyu nom-biadiiri ḥjon gyaŋ na ḥjon mo ka mo neŋ kefa kototočtena na baŋ mo kewɔŋee neŋ ketɔ deni.

⁵⁹ Mee yako neŋ n ke nyi nyiaa, n be gyae n ka lee deni man botɔɔ ya kaboenā n ketɔ kom keŋ baa kara fa neŋ ne pou tan̄.”

13

Kyεekee lee n gbeεneŋ kumee man na n ke kɔŋ Wurubuarε gyaŋ

¹ Yesu ke gyakaa o ne kolosi fa balan̄ baŋ ne balan̄ baale kɔŋawo kaa yako

e nyiaa, Galeiatena baale gyuuwɔ Wurubuarε ɔsom deni dinaa keŋ man be kaa deesi fa Wurubuarε. Kente gyoo dinaa Pilato yela be ka koo wɔ, te be fatabo kyakalewɔ na ba kedeesa fatabo keŋ.

² Kente Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “ɛ na gyueŋ nyi Galeiatena baŋ bɔɔ naa mena diyem kei gyu ka yen̄ ne, be nombiakumee kela Galeiatena akan̄ baŋ pou?

³ Koa be doo mena ya, mεs yako ḥjon baa nyiaa akpaa ε te kyεekee lee ε gbeεneŋ kumee man na ε ke kɔŋ Wurubuarε gyaŋ ya ne, emee mɔ ε ka yen̄.

⁴ Yaa ε na gyueŋ nyi balan̄ kufu gyanaara baŋ deni dɔɔlon̄te keŋ be yale ḥjere wɔ Siloam ne, be nom-biakumee kela balan̄ akan̄ baŋ be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne pou?

⁵ Koa be doo mena ya, mεs yako ḥjon baa nyiaa akpaa ε te kyεekee lee ε gbeεneŋ kumee man na ε ke kɔŋ Wurubuarε gyaŋ ya ne, emee mɔ ε ka yen̄.”

Daj keŋ ke bεε see ya ne dudu

⁶ Botɔɔ te Yesu gyoo dudu kei fa wɔ nyiaa, “Balee ḥjolo duu daj keŋ bεε baake ke nyi fiigi ne o wɔɔman, te o gyuuwɔ o kaa kεs nyi waa nyiŋ ke bia di mɔna ke ta see ya.”

⁷ Kente o yako o paate ḥjon nyiaa, ‘Kεs kulutooneŋ atooro sɔɔŋ yaa ḥgba mεs

kɔŋ kɛbo kaa kɛs nyi maa nyiŋ daŋ kei bia, mɔna me bee nyim ya. Kara ke leki! Wɔŋ dɔɔ te ka seŋɛs kɛs wɔlɛs me tɛele?”

⁸ Kejte o paate ɔnon tiranɔɔ nyiaa, ‘Me gbenyoo, yela ke ka seŋ kulutoo dokoloŋ kpu na maa wula tɛele kej ke dei ne kaa do ka ateta na dɛs kɛs.

⁹ Akpaa ke da see bia kulutoo anekɔŋaŋ na dei, te akpaa ke ta see ya na dɛs kara ke leki.’ ”

*Yesu kekyɔ alo ɔnolo kawee
Gyudatena kefɛɛfowee*

¹⁰ Gyudatena kefɛɛfowee daale ne, na Yesu na wolo Gyudatena osom deni daale man.

¹¹ Na alo ɔnolo kyaa botɔɔ kej felinkum ba do e kawee kulutooneŋ kufu gyanaara, te ke yela o goowɔ kej o bɛɛ tale waa tenee o wose koran̄ ya.

¹² Yesu kena alo ɔnon ne, o baake e kaa seŋ balaŋ siaman te o yako e nyiaa, “Alo, n te nyiŋ kawee kekyɔ.”

¹³ Kejte Yesu moo o nyiŋmaa gyakaa o dɔɔ, debokenaŋ man te alo ɔnon teneewɔ te o lese Wurubuarɛ yele.

¹⁴ Botɔɔ te bɔ osom deni man kegyia ɔnon gyenja baŋ nyi Yesu te kyɔ walaŋ kawee ba kefɛɛfowee, mena dɔɔ o kolosiwɔ fa balaŋ baŋ bɔɔ gyanee botɔɔ ne nyiaa, “ɛ dana weeya looro kej ε na mo yee tom. ɛ kɔŋ weeya ɔnenaj man na baa kyɔ ɔnon ε kaweesee, te yee

nyi kefɛɛfowee te ε ke kɔŋ ya.”

¹⁵ Kejte de Gbenyoo Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa “ɛmɛɛ baŋ ε na beo ε wose! ε man woŋti bɛɛ booli na o wonembu lee o dekpanjae man mo e gyu kefa e loŋ kefɛɛfowee ya?

¹⁶ Te nɛnɛs alo kei ɔnon o ba lee Aberaham duulun̄ man te ɔbɔnsam ba do e kawee kulutooneŋ kufu gyanaara sɔcɔ yaa ne, tekaboena nyi maa kyc e kawee kefɛɛfowee yee?”

¹⁷ Yesu noɔ ketira kej yela o kɔlala baŋ pou sia yenjawo, te gyakoloŋ nombia ɔnan o be yee ne yee balaŋ baŋ pou gyroŋ.

Yesu kegyɔ dudu lee Wurubuarɛ gyoori kej wose man

Mateo 13:31-33; Maake 4:30-32

¹⁸ Kejte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Sena te Wurubuarɛ gyoori kej doo? Yaa won te dɛs mo ke maa na?

¹⁹ Ke yee ɔngba daŋ daale bii pepere ɔngba kpeli bii kej balee ɔnolo ba mo ke duu o wɔɔman ne. Te ke tuuwɔ bese daŋ dinaa dinnaa te gyebuse kɔŋawo kaa loo ba asaase do ke tombia man.”

²⁰ Kejte Yesu besewɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Wɔŋ te maa mo Wurubuarɛ gyoori kej maa na?

²¹ Wurubuarɛ gyoori kej yee ɔngba tee kej alo ɔnolo ba mo kyakale bodobodo bilin̄ tasa dinnaa man, kaboenā

biliŋ keŋ pou korowə wuku nə."

*Denancə bəbəɔkyee keŋ
Mateo 7:13-14, 21-23*

22 Yesu ka mo o nyee baŋ o ne gyu Gyerusalem doncə man nə, o təewə doncəse na akuraase man o na wola wə Wurubuarə nombia.

23 Keŋte walaj ḥolo bɔɔse e nyiaa, "Me Gben̄gyoo, balaj akalansəe te Wurubuarə waa lee ba nyee yaa?" Te Yesu tirançə nyiaa,

24 "Nyi akpaa ε ne gyae ε ka gyoo Wurubuarə gyroori keŋ man nə, ε yee kakyen na ε ka mo denancə bəbəɔkyee keŋ man gyoo. Nawolo nyi balaj burum baa peree nyi baa mo botɔɔ gyoo, mɔna bɔɔ gyae baa tale ya.

25 Debaŋ keŋ dekpaŋalanje ḥon waa koro na waa tɔ o disim nə, debaŋ kenaŋ te ε ka seŋ debɔɔ man na ε ke gyo disim keŋ na ε ke waase e nyiaa, 'De Gben̄gyoo toro denancə keŋ fa daa.' Keŋte waa tirançə fa ḥon nyi, 'Mɔɔ gyen̄ ḥon ya te mɔɔ gyen̄ botɔɔ keŋ ε ba lee mɔ ya.'

26 Botɔɔ te ε ke tirançə nyiaa, daa na neŋ doo nyijmaa di te de nyɔɔwə, te n wola nombia de debiise mɔ man.

27 Mɔna dekpaŋalanje ḥon waa bese yako nyiaa, 'Mɔɔ gyen̄ ḥon ya te mɔɔ gyen̄ botɔɔ keŋ ε ba lee mɔ ya. ε ta lee me siaman, εmεs nombiakumεyεera!'

28 Debaŋ keŋ ε kena de naanaɔ Aberaham na Asiki

na Gyekɔpo na Wurubuarə akpeŋkpeŋgyɔɔra baŋ pou Wurubuarə gyroori keŋ man te ε be gyae ε ke tale ke kpu na wɔ ya nə, botɔɔ te ε ke kyan̄ ε nyeeya wii na ε ka doŋee ε nyimbia.

29 Balaj baa lee weese dɛelee na weese dɛeyalaε man, na ado na ata yenaŋ kɔŋ kaa kyaa Wurubuarə gyroori keŋ man di gyroŋ.

30 Mεs yako ḥon ε ke nyii nyiaa, balaj baŋ bɔɔ dɔɔ wɔle ne baa kaa laŋ siaman, te baŋ be kyaa siaman ne baa dɔɔ wɔle."

*Mena keŋ Yesu ne gyae
Gyerusalem*

Mateo 23:37-39

31 Debaŋ kenaŋ man te Farasiitena baale kɔŋawɔ Yesu gyan̄ kaa yako e nyi "Lee kεbo kei gyu yenaŋ daale, nawolo nyi gyoo Herode ne gyae neŋ waa ko."

32 Keŋte Yesu tirançə fa wə nyiaa, "ε gyu ke yako mena adaote ḥonaŋ nyiaa, maa gberaa felinkumεs na maa kyo balaj gyen̄ na kyoo, te weeya atoorote man na maa taŋ ma tom."

33 Mɔna kaboenä nyi maa mo me sia tee me dee gyue dɛeđee gyen̄ na kyoo na ke tεs kena. Nawolo nyi yee senaa ne, Gyerusalem doncə man te kaboenä nyi Wurubuarə akpeŋkpeŋgyɔɔre waa yen̄.

34 Keŋte Yesu yakowə nyiaa, "O Gyerusalemtena, O Gyerusalemtena, εmεs koonä Wurubuarə akpeŋkpeŋgyɔɔra baŋ te ε funji Wurubuarə

kpilala banj o be kpili e gyan ne boyo. Ma te yee mena kej maa yilaa non koy me gyan ngba mena kej kegyim talabo ne yilaa o bia do o beŋkelεs tεe nε, mōna ε te fa man gbeε ya.

³⁵ E kεε, Wurubuarε ta lese o sia lee ε donoo kej doo. Te mεe yako non ε ke nyii nyiaa, ε be gyae ε kena man bela ya kelii debaŋ kej ε keyako nyiaa, ‘Walaŋ non o ne koy de Gbenjyoo Wurubuarε yele man nε, non na nyeebam.’

14

Yesu kekyo balee nolo kawee

¹ Gyudatena kefεεfowee daale nε, Yesu gyuu Farasiitena siamante nolo dεs o kaa di. O ke kyaa botoo kej na, Farasiitena banj na deke e baa kεe nyi baa nyij kolo yako lee o wose man.

² Kejte balee nolo non o ba bokee nε koyawo Yesu gyan,

³ te Yesu bɔɔse Gyudatena mmaraa wolala banj na Farasiitena banj nyiaa, “Da mmaraa ne fa gbeε nyi dεs kyo walaŋ kawee kefεεfowee yaa bεs fa daa gbeε ya?”

⁴ Mōna be man nolo te gyuuusu o nɔɔ ya. Kejte Yesu kyanja kaweeete non nyijmaa man te o kyo e kawee te o lɔɔ e gbeεs.

⁵ Botoo te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Akpaα ε man nolo dana bu baale bii yaa wonembu te o yale ditiribunj

man kefεεfowee na, o be gyae waa lese e debokenaŋ man yee?”

⁶ Mōna ba te tale tirano fa e ya.

Wose keyɔkɔse

⁷ Yesu kena mena kej balanj banj bɔɔ baake wɔ koy weenεs non tεe kεe tɔɔsee akyaese kpaakpaa nyijan nε, o gyoo dudu kei fa wɔ nyiaa,

⁸ “Akpaα non o de baake neŋ alowɔlere weenεs tεe nε na peree dekyae kpaakpaate ya. Nawolo nyi gyae ke tale koy nyi o te baake walaŋ nolo non o kela neŋ nε mo koy botoo.

⁹ Akpaα de koy mena na walaŋ non o be baake ε bala nε, waa koy kaa yako neŋ nyiaa ‘Koro mo n dekyae fa balee kei.’ Botoo na desεŋ gyae ke kyanj neŋ, na n ke gyu ke kyaa botoo kej be tanj obuo ya nε.

¹⁰ Mōna nyi akpaα nolo de baake neŋ gyu o dεs nε, gyu ke kyaa botoo kej be tanj obuo ya nε te akpaα walaŋ non o be baake neŋ de koy nε waa yako neŋ nyiaa, ‘Me gyoo koro ke kyaa dekyae kpaakpaate man.’ Kei gyae ke fa neŋ obuo balaŋ banj bɔɔ baake wɔ nε pou siaman.

¹¹ Nawolo nyi walaŋ kamase non o gyina o wose na Wurubuarε waa yɔkɔse e, te walaŋ kamase non o yɔkɔse o wose na Wurubuarε waa gyina e adido.”

¹² Botoo te Yesu yako walaŋ non o be baake e gyu

ɔ dɛe nɛ nyiaa, "Akpaan do kesaa te n ne gyae n ke baake balanj kaa di be noo ne, na baake n gyoona yaa n naabia yaa n lojtona yaa n tebia banj be dana kɔba nɛ ya. Nawolo nyi n yee mena na banj mɔ baa kaa baake neŋ wee daale tɔ kom.

¹³ Mena dɔɔ nyi akpaan do kesaa na, baake ayemadena na ḥtakasese na abafanjse na siayeləesatena.

¹⁴ N yee mena na Wurubuare waa hiraa neŋ. Nawolo nyi banj be gyae baa tale yee mena tɔ neŋ kom ya, mɔna Wurubuare ne gyae la waa tɔ neŋ kom wee keŋ waa gyusu balanj banj be gbeenəŋ tenee ɔ siaman lee yen man nɛ."

*Nɔɔkedi dinaa daale dudu
Mateo 22:2-10*

¹⁵ Balanj banj na wɔ kyaa bee di weenee ɔnan man ɔnolo kenyii nombia kɛnja nɛ ɔ yako Yesu nyiaa, "Walanj ɔnon waa di weenee Wurubuare gyoori keŋ man nɛ, ɔnon na nyebam!"

¹⁶ Kɛnje Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Balee ɔnolo kyaawo te wee daale ɔ doo kesaa, te ɔ baake balanj burum nyi be kaa di.

¹⁷ Debanj keŋ weenee ɔnan kedi be lii nɛ, ɔ kpila ɔ tobaale nyi waa ta baake balanj banj ɔ be lɔ yele baake wɔ ne nyiaa, 'E kɔŋ, ba te tanj kpene kamase.'

¹⁸ Mɔna be popou wɔnjee ba wose lee wɔle dokolonj dokolonj. Walanj gyanjbate ɔnon tobaale ɔnon be gyu ɔ

gyaŋ nɛ yakowɔ nyiaa, 'Ma ke lɛe tɛele daale yaa te mee gyu me kaa kɛe ke mena dɔɔ mɛe waase neŋ bo mɔɔ gyae maa tale kɔŋ ya.'

¹⁹ Nolo mɔ yako e nyiaa, 'Ma te lɛe nunkyuese baala kufu banj baa yee tom fa maŋ te mee gyu me kaa mo wɔ fara kɛe be doŋ man, mena dɔɔ mɛe waase neŋ bo mɔɔ gyae maa tale kɔŋ ya.'

²⁰ Kɛnje ɔnolo mɔ yakowɔ nyiaa, 'Ma ke yala alo yaa, mena dɔɔ mɔɔ gyae maa tale kɔŋ ya.'

²¹ Mena dɔɔ tobaale ɔnon besewɔ gyu ke yako ɔ gbeŋgyoo ɔnon nombia ɔnan bɔɔ yako e nɛ. ɔ gbeŋgyoo ɔnon ke nyii nombia kɛnja nɛ ɔ gyeŋga banj nideli te ɔ yako ɔ tobaale ɔnon nyiaa, 'Bese gyu donɔɔ keŋ abɔntere se na ɔne gbeenəŋ ɔnɔman, na n kaa baake ayemadena na ḥtakasese na siayeləesatena na abafanjse nyi be popou baa kɔŋ.'

²² Te kyare ya ne tobaale ɔnon besewɔ kɔŋ kaa yako ɔ gbeŋgyoo ɔnon nyiaa, 'Me gbeŋgyoo, kpene keŋ n be kpila maŋ nyi maa yee nɛ, ma te yee mɔna akyaese sɛe doo burum.'

²³ Kɛnje balee ɔnon yako ɔ tobaale ɔnon nyiaa, 'Gyu donɔɔ keŋ denee wɔla na ke gbeenəŋ pou man, na n kaa mo balanj kɔŋ na ma dekpanjalanj keŋ kenyinj wulu.'

²⁴ Mɛe yako ɔnon ε ke nyii nyiaa, 'Balanj banj mɔɔ lɔ yele baake wɔ ne, be man

ŋolo na ŋolo nɔɔ be gyae ke daa me weeneε kεŋ ya.' "

*Kaale keŋ doo Yesu kesila
Mateo 10:37-38*

²⁵ Wee daale balan̄ burum baale kesila Yesu bee gyuu ne, o besena o sia tee wɔ te o yako wɔ nyiaa,

²⁶ "Akpaα ŋolo ne kɔŋ me gyan̄ o kaa sila maŋ te o te gyae maŋ kela o kya na o naa na o wɛeple na o bia na o kegyiise na o naabia na o deesina na ŋon gbagba o wose koran̄ ya ne, o be gyae waa tale bese me kaseele ya.

²⁷ Te walaŋ kamase ŋon o ta mo o ɔpaŋdaŋ keŋ ka seŋεε fa kaale na yeŋ na waa sila maŋ ya ne, o be gyae waa tale bese me kaseele ya.

²⁸ Akpaα ε man ŋolo ne gyae waa ban̄ deni dinaa na, o beε kyaa na waa bu deni keŋ abɔɔ koya kεε nyi kɔba keŋ o dana ne gyae ka yee deni kenan̄ keban̄ yee?

²⁹ Nawolo nyi akpaα o see deni keŋ mokɔɔ te o te tale tan̄ ke ya na, ban̄ pou baa naa ke ne baa boŋo e,

³⁰ nyiaa 'Balee kei korowɔ nyi o ne ban̄ deni mɔna o nyiŋmaa te gyanjee ya.'

³¹ Keŋte Yesu besewɔ yako nyiaa, akpaα gyoo ŋolo dana yoonoɔtēna kakpoŋse kufu (10,000) te o ne gyu o kaa yoo na o dɔɔ gyoo ŋon o dana yoonoɔtēna kakpoŋse sao (20,000) na, o be gyae waa kyaa na waa gyueŋ kεε nyi waa tale mo o wui yoonoɔtēna kakpoŋse kufu (10,000) ban̄ ke yoo na o

dɔɔ ŋon wui yoonoɔtēna kakpoŋse sao (20,000) ban̄ yee?

³² Nyi akpaα o kεε nyi o be tale yoo na e ya ne, debaŋ keŋ o ta benaa ta e ya na waa kpila teree gyu ke doo e nyi waa yela baa desina ba nsana na baa kyaa wosefεεreŋ man.

³³ Mena mɔ te ε man walaŋ kamase ŋon o be gyae waa tale tina kpene kamase keŋ o dana yela ya ne, o be gyae waa tale bese me kaseele ya."

³⁴ Keŋte Yesu besewɔ yako nyiaa, "Yabia dei mɔna akpaα ka gyoŋ keŋ da lee ke man ne, n be gyae n ke tale yela ka ke yee gyoŋ bela ya.

³⁵ De kɔŋ mena na, yabia kenaŋ be dei fa kolo na kolo keyεε bela ya, bee fuŋ ke bo leki. Walaŋ kamase ŋon o dana denjela anenyiiŋ dei na, waa tei nombia ŋan mεε yako ne."

15

Nam ŋon o ba yoo ne dudu

Mateo 18:12-14

¹ Debaŋ daale ne, lempoolεera burum na nombi-akumεεyεera kɔŋawɔ Yesu gyan̄ be kaa nyii nombia ŋan o na wolo ne.

² Keŋte Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ŋorokosowɔ yako nyiaa, "Balee kei dɔɔ o ne lεε nombiakumεεyεera do o wose man te o ne dii bom na wɔ gba koran̄."

³ Mena dōo Yesu gyōo
dudu kei fa wō nyiaa,

⁴ "Akpaas ε man ηolo dana
namense sōjonoŋ (100) te
be man ηolo da yoo na woŋ
te ε ne yεε?" Ο be gyae
waa tina sōjonaara na kufu
kadaale (99) baŋ yela ηale
nsana botōo na waa ta kεo
ηon ε ba yoo ne kaboen
waa naa e yee?

⁵ Te akpaa ε naa e na, ε
be gyae waa nyanee na waa
gate e gyakaa ε degbaŋgban
dōo mo e gyu dεε yee?

⁶ Ο gyu dεε ne waa baake ε
gyoona na ε tebia gyanee na
waa yako wō nyiaa, "Ε yela
dεε nyanee nawolo nyi ma
te naa me nam ηon ε ba yoo
ne.

⁷ Μεε yako ηon ε ke
nyii nyiaa, mena ke te
akpaa nombiakumεεyεεre
dokoloŋ de kyεεkee lee ε
gbεεneŋ kumεε man te ε
kɔŋ Wurubuare gyan ne,
baŋ be kyaa Wurubuare
man adido ne baa nyanee
ε dōo kela balan sōjonaara
na kufu kadaale baŋ bεε
gyueŋ nyi be gbεεneŋ tenεε
Wurubuare siaman, mena
dōo tekaboena nyi baa
kyεεkee lee be gbεεneŋ
kumεε man ya ne."

Kɔbabii keŋ kɔɔ yoo ne dudu

⁸ Yesu besewo yako nyiaa,
akpaa alo ηolo dana kɔba
wolom bia kufu te ηe man
dokoloŋ da yoo na woŋ te
ε ne yεε? Ο be gyae waa
kyanee kanea na waa gbee ε
deni man na waa kεo yenaj

kamase nideli kaboen wa
naa ke yee?

⁹ Te akpaa ε naa ke na, ε
ne baake ε gyoona na ε tebia
gyanee na waa yako wō
nyiaa, "Ε yela dεε nyanee
nawolo nyi ma te naa me
kɔba wolom bii keŋ kɔɔ yoo
ne.

¹⁰ Μεε yako ηon ε ke
nyii nyiaa, mena ke te
akpaa nombiakumεεyεεre
dokoloŋ de kyεεkee lee ε
gbεεneŋ kumεε man te ε
kɔŋ Wurubuare gyan ne,
Wurubuare kpilala baŋ be
kyaa adido ne baa nyanee ε
dōo."

*Yesu kegyɔ dudu lee bu
ηon ε ba yoo ne wose man*

¹¹ Yesu besewo gyɔ dudu
kei fa wō nyiaa, "Balee ηolo
kyaawo na ε dana bia baala
bala.

¹² Wee daale balee kei bu
kemaasa ηon yako ε kya
nyiaa, 'Taata, kpala nya abɔɔ
ηan n dana ne na n ka mo
me wui fa maŋ.' Mena dōo ε
kya ηon kpala wa abɔɔ ηan
fa ε bia baŋ.

¹³ Te di weeya ala ya te
ε bu kemaasa ηon yoo abɔɔ
ηan ε be nyim ne pou te
ε moo kɔba keŋ do ε wose
man te ε moo ε nyee baŋ
tεεle wɔle daale man. Ο ke
gyu botōo ne, ε moo kɔba
keŋ ε dana ne ke yεε ke
huhoori wɔlεε ke pou.

¹⁴ Ο ke wɔlεε kɔba keŋ pou
tan ne, tanam dinaa daale
yalawo tεεle kenaŋ pou dōo
te ε wose kyanja e nideli.

¹⁵ Mena dōo ε gyuuwɔ ε
kaa di paa fa donɔɔte ηolo,

te donoɔte ɣon moo e gyu nyi waa gyu ke kεε o kekuiriise dɔɔ.

¹⁶ Na nafɔ ɔ loo gyakaa nyi waa nyiŋ kekuiriise baŋ weenɛɛ ɣan ɣaale di, mɔna ɣolo te fa e ɣa ya.

¹⁷ C sia ke ɣmajee e ne ɔ yako ɔ wose nyiaa, 'Me kya tewuleɛ pou ne dii baa kaase, te maj kya kebo kej tanam ne gyae ke kara ma nyee?'

¹⁸ Maa koro na maa bese gyu me kya gyaj na me kaa yako e nyiaa, 'Taata, ma te yee nombiakumɛɛ tia Wurubuarɛ te ma te yee tia nyaj mo.

¹⁹ Mena dɔɔ ma tekaboena nyi nya baake maj n bu bela ya, mo maj yee ɣgba n tewuleɛ baŋ man ɣolo ne.'

²⁰ Mena dɔɔ ɔ korowɔ mo gbeɛ ɔ ne gyu ɔ kya gyaj. Debaŋ kej ɔ dɔŋɛɛ lemlem ɔ ne kɔŋ dɛɛ ne, ɔ kya naa e te ɔ bu ɣon nombia yee e waranjase te ɔ yeuwɔ kegyanee na e te ɔ pukaa e nyaneen na e.

²¹ Botɔɔ te ɔ bu ɣon yako e nyiaa, "Taata, ma te yee nombiakumɛɛ tia Wurubuarɛ te ma te yee tia nyaj mo. Mena dɔɔ ma tekaboena nyi nya baake maj n bu bela ya. Mo maj yee ɣgba n tewuleɛ baŋ man ɣolo ne."

²² Kejte ɔ kya ɣon baake ɔ tewuleɛ baŋ yako wo nyiaa, "ɛ kaŋ ɛ wose na ɛ ka lese kegba dɔɔloŋ kpaap-paate kej kɔŋ kaa do e. ɛ do e kɔlabia ɔ nyiŋmaase man na ɛ ka do e nkyokotase.

²³ Na ε ke gyu ka mo nunkyüe baale dinaa ɣon kɔŋ kaa ko na dee di de nɔɔ.

²⁴ Nawolo nyi yee yaa ɣgba me bu kei yeqae te ɔ besewɔ foŋ ne. Nafɔ na ɔ ta yoo te nɛnɛɛ ma te naa e bela." Kejte be fiasɛɛ bɛɛ nyaneen na bee di be nɔɔ.

²⁵ Debaŋ kej bɛɛ yee kejja pou ne, na ɔ bu kegyia ɣon kyaawɔɔman. ɔ ka lee wɔɔ ɔ ne kɔŋ te ɔ ba benaa dɛɛ ne, ɔ nyii nɔɔneŋ na sua na tao kela.

²⁶ Kejte ɔ baake ɔ kya tewuleɛ baŋ man ɣolo bɔɔse e kpene kej be kɔŋ dekpanjalaj man.

²⁷ Te ɔ tiranɔɔ fa e nyiaa, "N naabu ɣon ta bese kɔŋ donɔɔ te n kya koo nunkyüe baale dinaa ɣon, nawolo nyi ɔ ta bese kɔŋ dɛɛ na nyeedonj."

²⁸ Botɔɔ te ɔ bu kegyia ɣon gyenja baŋ bɛɛ nyi ɔ ba gyoo dekpanjalaj kej man bela ya. ɔ kya ke nyii mena na te ɔ leewɔ kɔŋ kaa waase e nyi waa gyoo dɛɛ.

²⁹ Kejte ɔ yako ɔ kya nyiaa, "Taata nyaj kεε, kuluoneŋ kejja pou me kyaamɛɛ som neŋ ɣgba gbeni ne, te ma te yee deŋele doŋ n dɔɔ ya. Won te n faa maj? N te faa ta maj asoobii paŋpan gba na daa na me gyroona mo kedi de nɔɔ ya.

³⁰ Mɔna n bu kei ɣon ɔ ba mo nya abɔɔ pou ke wɔleɛ futooli ala dɔɔ te ɔ ba bese kɔŋ donɔɔ nyiŋmaase wolo ne te n koo nunkyüe baale dinaa ɣon fa."

³¹ Keñte o kya ñon yako e nyiaa, "Me bu, debañ kamase n kyaæ me gyan te kpene kamase keñ me dana ne yee n wui.

³² Mɔna kaboenä nyi dee di de nɔɔ na dæe nyanjee. Nawolo nyi yee yaa ñgba n naabu kei yenjae te o besewo foñ ne, nafo na o ta yoo te nenee da te naa e."

16

Tomyεere kegyia ñolo wose man dudu

¹ Keñte Yesu gyɔɔ dudu fa o kaseela banj nyiaa, "Kɔbate ñolo kyaawɔ keñ o dana tobaale ñon o ne kεe wa abɔɔ pou dɔɔ, te be yako balee ñon nyi o tobaale ñon ne wɔlɛe o kɔba.

² Mena dɔɔ balee ñon baake o tobaale ñon te o bɔɔse e nyiaa, woñ nombia yaa mee nyii lee n wose man ne? Kɔñ kaa bu abɔɔ ñan pou doo n nyiñmaa man ne akontaa fa mañ, nawolo nyi n ba tekaa kεe ma abɔɔ dɔɔ bela ya."

³ Botɔɔ te tobaale ñon yakowɔ o nyee man nyiaa, "Me gbeñgyoo ne gyae waa gegi mañ lee ma tom man. Sena te maa yee? Mɔɔ tan doñ me kaa fara ya, te abɔɔ kasolee mo dana mañ desen."

⁴ Keñte o yako o wose nyi me ta gyeñ kpene keñ maa yee keñ nyi akpaa ma tom de wɔlɛe na, maa nyiñ balan banj baa lεe mañ be dæe.

⁵ Mena dɔɔ o baake balan banj pou be dana

o gbeñgyoo ñon koma ne dokoloñ dokoloñ. Keñte o bɔɔse gyangbate ñon nyiaa, "Kom aŋmoñ te n dana me gbeñgyoo?"

⁶ Keñte o tirancɔ fa nyiaa, "Nuñ garawaase sɔŋonaara na kufu (90)." Te tobaale ñon lese o kom tɔne keñ fa e te o yako e nyiaa, "Tisi kyaa bileñ na n ke kyεekée ke yee garawaase sɔŋola na anoñ (45)."

⁷ Keñte o besewo bɔɔse balate ñon mo nyi, "Kom aŋmoñ te nyaj dana me gbeñgyoo?" Te ñon mo tirancɔ fa e nyiaa, "Mañ dana e kom kameese tasase kakpoñ (1000)." Keñte tobaale ñon lese o kom tɔne fa e te o yako e nyiaa, "Kyεekée ke yee sɔŋonoñse akpen gyanaara (800)."

⁸ O gbeñgyoo ñon ke nyii wa ayεen ne, o keleñ o tobaale nkontopootë ñon nyi o gyeñ adao nideli. Nawolo nyi tεele kei dɔɔ balan gyeñ adaosebia ñan baa mo kyaa na be tebia kela balan banj bee yee Wurubuare ne.

⁹ "Mena dɔɔ mεe yako ñon ε ke nyii nyi ε mo tεele kei dɔɔ abɔɔ yee deeli lese gyoori, na akpaa abɔɔ ñan de tan ne, na ke yela Wurubuare ke lεe ñon na ε ke kyaa o gyañ kekpaakekpaa.

¹⁰ Walañ kamase ñon o ne di anokoare kolo peperee dɔɔ kekeε man ne, waa di anokoare kolo dinaa mo dɔɔ kekeε man. Te walañ kamase ñon o bee di anokoare kolo peperee dɔɔ kekeε man

ya ne, o be gyae waa di anokoare kolo dinaa mo doo kekees man ya.

¹¹ Akpaa nyi n bee di anokoare teele kei doo abeo kekees doo ya na, amote ne gyae la waa mo abeo kpaakpaa jan je dana tongo Wurubuare man ne do nej n nyijmaa man?

¹² Te akpaa n te di anokoare kee jolo abeo doo nideli ya na, amote ne gyae la waa see mo nyan gbagba wui do nej n nyijmaa man?

¹³ Tobaale kamase be gyae waa tale som gbeengyoona bala ya. De koj mena na waa kola jolo na waa gyae jolo nombia, yaa waa som jolo kela jolo. E be gyae e ke tale som Wurubuare na koba bom ya."

¹⁴ Farasiitena ban be sia ne yee koba doo nideli ke nyii nombia keja ne, ba bojo Yesu kulu e.

¹⁵ Kenye Yesu yako wo nyiaa, "Emee yena balaj ban e ne desina e wose balaj siaman, mona Wurubuare gyen e koncose man. Nawolo nyi kpene kamase kej balaj ne bu ke nideli ne, ke yee kolo anekolan ke Wurubuare siaman.

¹⁶ Wurubuare mmaraase jan, na Wurubuare akpenkpenngyora nombia jan doo te balaj ne dii pete Gyen Wurubuare lojsoore non kojawo. Lee mena debaj kej Gyen be koj pou na, bee kolosi Wurubuare gyoori kej wose man nombia kpaakpaa jan, te walaj kamase na peree nyi

waa gyoo ke man.

¹⁷ Dana doj nyi kolo bii pepere ka yo lee Wurubuare mmaraase jan man, kela nyi adido na ateta ke jaalaa.

¹⁸ Walaj kamase non e bese o weele te o yala alo wole ne, Wurubuare siaman na otenate gyae jolo weele baa. Te walaj kamase non mo o yala alo non o baale be bese e na, Wurubuare siaman na otenate mo gyae jolo weele baa."

Kobate jolo na Lasarose wose man nombia

¹⁹ Kenye Yesu besewo yako nyiaa, "Kobate jolo kyaawo kej o na do abeo kpaakpaa nyijan jan je dana koyadoj te o ne di gyoj wee kamase.

²⁰ Wee na wee mo na, bese mo balee diyemte jolo non bese baake e nyi Lasarose ne, kaa see kobate non denanc man. Na Lasarose kei wose pou te kulii gyamee.

²¹ O ne koj kaa kyaa botoo gyakaa loo nyi waa nyij kobate non weenee jan ne yale teele man ne jaale di. Na babaase gba ne koj kaa dejee o gyamee jan.

²² Wee daale ne, balee diyemte non kaa yeqawo te be wuu e te Wurubuare kplala kaa seele o woo gyu Abraham gya Gyen Wurubuare man. Kenaj wole te kobate non mo kaa yeqawo te be wuu e te o gyuuwo ka gyoo boalaaj kej ke bese yem ya ne man.

²³ O ke doo botoo o ne naa diyem ne, o gyinaa o sia

kεε adido na te o naa Aberaham lemlem na Lasarose ηon kyaa o yenaŋ.

²⁴ Botɔɔ te kɔbate ηon gyinnaa o nɔɔ baake Aberaham nyiaa, ‘Me kya Aberaham! Wii me waraŋase na n ke yela Lasarose ka mo o nyimbii ke sɔɔ loŋ man, na waa mo kaa tina me laakem na ma wose ke fεε maŋ kyomii, nawolo nyi mεε naa diyem nideli boalaŋ kei man!’

²⁵ Keŋte Aberaham tiranɔɔ fa e nyiaa, ‘Me bu, tɔɔse nyi debaŋ ker n kyaa tεelee dɔɔ ne n nyiŋ abɔɔ kpaakpaa di gyoŋ, na Lasarose ηon doo diyem man o na yeyεε, te nεnεs ηon mɔ ne di gyoŋ kεbo te nyiŋ mɔ n doo diyem man n na yeyεε.

²⁶ Te agyakan yεna nyi, bɔɔ dinaa dinaa daale doo daa na ηon nsana keŋ nyi ban be kyaa kεbo ne be gyae baa tale gbaa kɔŋ ε gyan ya, mena mɔ te ban be kyaa botɔɔ ne be gyae baa tale gbaa kɔŋ de gyan kεbo ya.’

²⁷ Keŋte kɔbate ηon yako e nyiaa, ‘Me kya, kenaŋ na mεε sola neŋ bo, kpila Lasarose ka bese gyu me kya dεε,

²⁸ nawolo nyi me dana naabia baala banɔŋ na o kaa faree wɔ, na mena ya na banj mɔ baa kɔŋ kaa naa diyem boalaŋ kei man.’

²⁹ Keŋte Aberaham yako kɔbate ηon nyiaa, ‘Ba gyeŋ Wurubuarε mmaraase ηan o be yeli Mosesi be ηmarase see, na Wurubuarε nombia ηan Wurubuarε

akpeŋkpeŋgyɔɔra ba wolo ne. Mena dɔɔ baa tei nombia ηenaŋ nideli.’

³⁰ Botɔɔ te kɔbate ηon tiranɔɔ nyiaa, ‘Koa me kya Aberaham! Akpaa ηolo da lee woya man kεbo gyu keyako wɔ ne, baa kyεεkee lee be nombiakumεε keyεε man na baa kɔŋ Wurubuarε gyan.’

³¹ Keŋte Aberaham yako e nyiaa, ‘Nyi akpaa be te nyii Mosesi na Wurubuarε akpeŋkpeŋgyɔɔra baŋ nom- bia ya ne, mena mɔ te ηolo de fom lee yeŋ man kεbo gyu be gyan koraŋ na bɔɔ gyae baa taŋ bua e ya.’ ”

17

Yesu kekolosi lee dukum na keleɛdi na tom keyεε wose man

¹ Keŋte Yesu yako o kaseela banj nyiaa, “Abɔɔ ηan ne yeli balan ne yεε dukum ne gyae ke kɔŋ, mɔna nyiŋ ηon ne gyae ke ta n dɔɔ kɔŋ ne nya laako!

² Akpaa nyi ba mo boe dinaa dinaa kpaŋ n wɔŋe man te be fuŋ neŋ do ερο man ne, dei fa neŋ kela nyi n ke yela bia buruburu kewɔ man ηolo keyεε dukum.

³ Mena dɔɔ ε kεε ε wose nideli. Akpaa n dɔɔ de yεε neŋ dukum na lese si e, te akpaa o nyii o wose asεε te o kyεεkee na mo kyεε e.

⁴ Akpaa o yεε nombiikum tia neŋ betabonyetooro wee dokoloŋ, te o bese kɔŋ n gyan betabonyetooro wee

dokoloŋ kenaŋ kaa doo neŋ teree na mo kyee e."

⁵ Keŋte Yesu kpilala kufu bala baŋ yako e nyiaa, "De Gben̄gyoo, yela da kelεedi ka bo kpu."

⁶ Keŋte de Gben̄gyoo Yesu yako wɔ nyiaa, "Akpaε ε kelεedi yεε pepereε ŋgbα kefaabii koran nε, ε ke tale yako daŋ nyi 'Kulu na n lila pou na n kaa seŋ εpo man, te gyae ke kɔŋ mena.'

⁷ Dεε mo ke nyi ε man ŋolo dana tobaale ŋon o ne fare fa e yaa o ne keε ε namense dɔɔ. Akpaε tobaale ŋon da lee ŋale man kɔŋ nε, o gben̄gyoo ŋon bεε yako e nyi tisi kyaa bileŋ na n kedi ya.

⁸ Mɔna o ne yako e bo nyi, 'Desina n wose na n ke saa me balinɔɔ weeneε fa maŋ na n ke kyaa daa maŋ maa di na maa nyɔɔ, me taŋ na pena nyān mɔ n kaa di na n ke nyɔɔ.'

⁹ Kaboena nyi balee ŋon waa do o tobaale ŋon nɔɔ nyi o te yεε kpene keŋ o be yako e nyi waa yεε dɔɔ? Koa.

¹⁰ Mena te doo fa εmεε mɔ, nyi akpaε ε yεε kpene kamase keŋ mɔɔ yako ŋon nyi yaa yεε nε, kaboena yaa yako nyi de taŋ yεε n tewuleewɔ, tom keŋ kaboena nyi dεε yεε nε te de yεewɔ."

Yesu kekyɔ balaŋ kufu baale kawee yayam

¹¹ Yesu ka mo o nyee baŋ o ne gyu Gyerusalem donɔɔ

man nε, o tεεwɔ Samaria na Galelia tεelese wulu man.

¹² Debaŋ keŋ o na gyoo akuraa daale man nε, balan kufu baale baŋ bεε wee kawee yayam nε kɔŋjawɔ be kaa gyanee na e te be dɔɔwɔ seŋ lemlem,

¹³ keŋte be gyinaa be nɔɔ nyiaa, "De Gben̄gyoo Yesu! Waaseda wii de waranjase!"

¹⁴ Yesu kena wɔ keŋ nε, o yako wɔ nyiaa "ε mo ε wose kawola Wurubuarε saese baŋ." Be kee gyuu nε te be kaweeese ŋan taŋawɔ.

¹⁵ Be man ŋolo kena nyi o kawee te taŋ nε, o besewɔ kɔŋ Yesu gyaŋ na o ne fae yeesa lese Wurubuarε yele.

¹⁶ Keŋte o kaa buŋawɔ Yesu nawɔɔtεε do e nɔɔ. Na mena balee kei yεε Samaria baale e.

¹⁷ Botɔɔ te Yesu bɔɔsewɔ nyiaa, "Na balan kufu te me kycawɔ yee? Te nde balan kadaale akan baŋ?

¹⁸ Weera dɔɔ te ŋɔole kei waagen yεna walaŋ ŋon o ba bese kɔŋ o kaa fa Wurubuarε karaj?"

¹⁹ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "Koro na n ke ta, n kelεedi dɔɔ te n nyiŋa kawee kekyɔ."

Yesu kekolosi lee Wurubuarε gyoori keŋ wose man

Mateo 24:23-28, 37-41

²⁰ Wee daale nε Farasi-iteni baale bɔɔse Yesu nyiaa, debaŋ wonjt te Wurubuarε gyoori keŋ gyae ke kɔŋ. Keŋte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyi, "Wurubuarε gyoori keŋ be

gyae ke kɔŋ na ε kena ke na ε sia foneε nyi kεε kɔŋ ya.

²¹ Nolo be gyae waa yako ḥon nyiaa ‘Σ kεε, keŋ yaa kebo,’ yaa ke kyaa yenaj daale ya! Nawolo nyi Wurubuarε gyoori keŋ kyaa ε man.”

²² Keŋte Yesu yako o kaseela baŋ nyiaa, “Debaŋ daale gyae kekɔŋ keŋ ε ke gyae nyi ε ka bese naa maŋ Deniwalaŋ Bu ḥon kekyaa man wee dokoloŋ gba, mɔna ε be gyae ε kena ya.”

²³ Balan̄ baa yako ḥon nyiaa, “O kyaa kebo, yaa o kyaa yenaj daale! Mɔna ε na yekii sila wɔ̄ ya.

²⁴ Nawolo nyi wee keŋ maŋ Deniwalaŋ Bu ḥon maa bese kɔŋ nε, walaŋ kamase waa naa maŋ ḥgba mena keŋ ɔga ne ḥmaale adido te walaŋ kamase ne naa ka keŋmaŋee keŋ nε.

²⁵ Mɔna kaboenä nyi maa tangbεε naa diyem nideli, na gyεŋ wee kei balan̄ ke bεε maŋ pe.

²⁶ Mena keŋ be kɔŋ Nowa kekyaa man nε, mena mɔ te gyae ke kɔŋ maŋ Deniwalaŋ Bu ḥon ka bese kɔŋ man.

²⁷ Mena Nowa weeya ḥenaj man nε, na balan̄ gyakaa bee dii na bεε nyɔɔ, na ala na baala mɔ ne yala dɔŋa kelii debaŋ keŋ Nowa ba gyoo adakaa keŋ man te lon̄ keŋ waalewɔ kaa koe balan̄ pou.

²⁸ Mena mɔ te yεεwɔ Lɔ̄te kekyaa man. Balan̄ gyakaa bee dii na bεε nyɔɔ, na baale ne yɔɔ abɔɔ na baale mɔ ne

lεε, na baale ne duu abɔɔ na baale mɔ ne ma denεε.

²⁹ Mɔna wee keŋ Lɔ̄te ba lee Sodom donɔɔ man nε, Wurubuarε yela boalaŋ na kpatakpela leewɔ adido kɔŋ kaa kpa Sodom donɔɔ rou.

³⁰ Mena mɔ te wee keŋ maŋ Deniwalaŋ Bu ḥon maa bεε lee nε gyae ke futaa balan̄.

³¹ Mena wee kenaŋ nε walaŋ kamase ḥon o be kyaa o deni man ya te wa abɔɔ doo o deni man nε, o na bese gyu ka lese ḥa ya. Mena mɔ te walaŋ ḥon o kyaa woɔman nε o na bese gyu dεε nyi o kaa mo o kolo ya.

³² Σ na wolee kpene keŋ be kɔŋ Lɔ̄te wεεle dɔɔ nε ya.

³³ Walaŋ kamase ḥon o ne gyae nyi waa lεε ḥon gbagba nyeedoŋ na ke gyae ka lee o nyiŋmaa man, mɔna walaŋ ḥon o nyeedoŋ da lee o nyiŋmaa man lee maŋ dɔɔ nε waa bese nyiŋ ke.

³⁴ Mena dɔɔ mεε yako ḥon ε ke nyii nyi mena wee kenaŋ nelim nε balan̄ bala baa doo dofonoŋ dokoloŋ dɔɔ, mɔna Wurubuarε waa mo ḥolo tina ḥolo yela.

³⁵ Ala bala baa seŋ debodokoloŋ bεε naŋ abɔɔ, mɔna Wurubuarε waa mo ḥolo tina ḥolo yela.

³⁶ Mena mɔ te baala bala baa seŋ woɔman bεε yεε tom, mɔna Wurubuarε waa mo ḥolo tina ḥolo yela.”

³⁷ Botɔɔ te o kaseela baŋ boose e nyiaa, “De Gbenγyoo, aleŋ gbεε te mena nombia keŋja pou gyae kekɔŋ?” Keŋte Yesu tiranoɔ

fa wɔ nyiaa, "Botɔɔ kej kolo punta doo ne, botɔɔ te bapetɛena ne yilaa."

18

Lialo ɣolo na nombiadiiri ɣolo wose man dudu

¹ Kejte Yesu gyɔɔ dudu fa ɔ kaseela baŋ wola wɔ nyiaa, kaboeni nyi baa fane wee kamase kej ba wose na yɔkɔse wɔ ya.

² ɔ yako wɔ nyiaa "Donɔɔ daale man ne nombiadiiri ɣolo kyaawɔ kej ɔ bee yee Wurubuarɛ ya, te ɔ be famenɛ na walaŋ mɔ ya.

³ Na lialo ɣolo mɔ kyaan donɔɔ kenaŋ man. ɔ ne kyaan kɔŋ nombiadiiri ɣon gyan kaa waase e wee kamase nyiaa, 'Kεs na n ke di daa na me walaŋ ɣon daa na e be nyim ne nombia ɣan nideli fa man.'

⁴ Nafo nombiadiiri ɣon bεewɔ kelii debaŋ daale, mɔna wɔle wɔle ne ɔ yako ɔ wose nyiaa, 'Yεs ampaŋ nyi mɔɔ ne yee Wurubuarɛ ya te mɔɔ famenɛ na walaŋ mɔ ya.

⁵ Mɔna alo kei nombia te poro maŋ mena dɔɔ maa kεs na maa di ɔ nombia ɣan nideli fa e, na ɔ be nyiŋ gyem tisi me dɔɔ naase man diyem bela ya.'

⁶ Botɔɔ te Yesu yakowɔ nyiaa, "ɛ nyii kpene kej nombiadiiri kum kei be yako.

⁷ Akpaa mena na Wurubuarɛ be gyae waa di nombia anokoare man fa ɔ balan baŋ bee wii baake e

nelim na ka weese ne yee? ɛ ne leedi nyi waa wɔnje o wose nyi ɔ be kyo wɔ yee?

⁸ Mεs yako ɣon ε ke nyii nyiaa, Wurubuarɛ waa di nombia ɣan anokoare man fa wɔ bileŋ na waa yela baa di dejele. Te nyi akpaa maŋ Deniwalan̄ Bu ɣon ma bese kɔŋ na, balan̄ baa kyaa tεele kei dɔɔ kej baa lεe maŋ di?"

Farasii baale ɣolo na lempoolɛere ɣolo wose man dudu

⁹ Yesu besewɔ gyɔ dudu kei fa balan̄ baŋ bεs kεs ba wose gyɔ konɔɔ nyi be gbeeneŋ tenɛs Wurubuarɛ siaman, te bɔɔ na mo walaŋ kamase yεs kolo ya ne nyiaa!

¹⁰ "Baala bala baale gyuu Wurubuarɛ osom deni dinaa kej man be kaa fane. Nolo yεs Farasii baale e te ɣolo mɔ yεs lempoolɛere e.

¹¹ Farasii baale ɣon korowɔ seŋ te ɔ fanewɔ keles ɔ wose nyiaa, 'Wurubuarɛ mεs fa neŋ karaŋ nyi ma te yεs nombiakumεyεere e ɳgba balan̄ akan̄ baŋ ne ya. Mɔɔ yεs ɳgba ɳmεelatena na balan̄ kumεs na kafon̄tena yaa ɳgba lempoolɛere kei ne ya.

¹² Mεs bake me nɔɔ betabola weeya nyetoro kamase man, te mεs kpase ma kpene kamase kej mee nyim ne akpeŋ kufu na me ta mo dekpeŋ dokoloŋ fa nyaj Wurubuarɛ.'

¹³ Mɔna lempoolɛere ɣon dɔɔ, ɣon gyuuwɔ ka seŋ yenaŋ kej nyi ɔ te gyina ɔ sia kεs adido gba ya te

ɔ moo ɔ nyiŋmaase gyakaa
ɔ konco dɔɔ waranjase man
yako nyiaa, 'Wurubuare, wii
maŋ nombiakumεεyεere kei
waranjase.'

¹⁴ Kejte Yesu yakowɔ
nyiaa, "Mεε yako ɣon ε
ke nyii nyi ba ke fane
taŋ ne, lempoolεere ɣon
te Wurubuare lεewɔ do
nyi ɔ gbeεneŋ tenεε ɣon
Wurubuare siaman. Nawolo
nyi walaŋ kamase ɣon ɔ
gyina ɔ wose adido na
Wurubuare waa yɔkɔse e, te
walaŋ kamase ɣon ɔ yɔkɔse
ɔ wose na Wurubuare waa
gyina e adido."

Yesu kehiraa bia
Mateo 19:13-15; Maake
10:17-20

¹⁵ Wee daale balaŋ baale
moo be bia kɔŋ nyi Yesu
waa mo ɔ nyiŋmaa gyakaa
be dɔɔ na waa hiraa wɔ. ɔ
kaseela baŋ kena mena ne,
be ɣmanyaaŋ balaŋ baŋ.

¹⁶ Kejte Yesu baake bia
baŋ kɔŋ ɔ gyaŋ te ɔ yakowɔ
nyiaa, "ɛ yela bia baŋ kekɔŋ
me gyaŋ, ε na tɔ wɔ gbeε
ya. Nawolo nyi Wurubuare
gyoori keŋ yεε balaŋ baŋ
beε yɔkɔse ba wose ɣgba bia
kewɔ dinco ne wui.

¹⁷ Ampaŋ yaa mεε yako
ɣon nyiaa, walaŋ kamase
ɣon ɔ te yɔkɔse ɔ wose do
Wurubuare tεε ɣgba biikyaa
e ya ne, ɔ be gyae waa gyoo
Wurubuare gyoori keŋ man
korakora ya."

Yesu na kɔbate ɣolo wose
man nombia
Mateo 19:16-29; Maake
10:17-30

¹⁸ Wee daale ne Gyudatena
siamante ɣolo kaa bɔɔse
Yesu nyiaa "De Gbeŋgyoo
kpaakpaa, woŋ te maa yεε
na maa nyiŋ nyeedoŋ kek-
paa keŋ?"

¹⁹ Botɔɔ te Yesu bɔɔse e
nyiaa, "Woŋ dɔɔ te n ne
baake maŋ walaŋ kpaak-
paa? Lee Wurubuare wɔle
ne walaŋ kamase be kyaa
keŋ ɔ yεε walaŋ kpaakpaa-
te e ya."

²⁰ Ngba n gyeŋ Wu-
rubuare mmaraase ɣan ne
yako nyi, "Na lee n baale
yaa n wεelee wɔle ya, na ko
walaŋ ya na ɣmεelee ya, na
kara n dɔɔ nɔɔ ya. Bu n kya
na n naa ne?"

²¹ Kejte balee ɣon mo
tiranɔɔ nyiaa "Me wulaa
mee di mmaraase keŋja pou
dɔɔ leenaŋ me biatεε"

²² Yesu ke nyii ɔ nɔɔwoya
ɣan ne ɔ yako e nyiaa, "Ta
bese ka neŋ kolo dokolonj
koŋ n ke yεε. Gyu ke yɔɔ
nya abɔɔ ɣan pou n dana ne
na n ka mo kɔba keŋ kpelees
ayematena na n ke kɔŋ kaa
sila maŋ. N yεε mena na
n ke nyiŋ abɔɔ kpaakpaa
see n wose Wurubuare gyaŋ
adido."

²³ Balee ɣon ke nyii nom-
bia keŋja ne, takaa e nideli
nawolo nyi ɔ dana abɔɔ bu-
rum.

²⁴ Kejte Yesu gεεsewɔ keεε
e te ɔ yakowɔ nyiaa, "Gyaε
ke yεε doŋ fa baŋ be dana
kɔba ne nyi baa gyoo Wu-
rubuare gyoori keŋ man.

²⁵ Mεε yako ɣon ε ke nyii
nyiaa, gyae ke yεε doŋ fa

baŋ be dana kɔba ne nyi baa gyoo Wurubuare gyoori keŋ man, kela nyi kurumɔɔ ka gyoo ḥarale bɔɔ man lee.”

²⁶ Balaŋ baŋ ke nyii nombia keŋna ne be bɔose e nyiaa, “Nyi nnɛ te doo na, amotɛ ne gyae la waa nyiŋ nyekelɛɛ baa?”

²⁷ Keŋte Yesu tiranɔɔ nyiaa, “Kpene keŋ deniwalaŋ be gyae waa tale yɛɛ ya ne, Wurubuare dɔɔ waa tale yɛɛ.”

²⁸ Botɔɔ te Pita yakowɔ nyiaa, “De gben̄gyoo, daa dɔɔ de te tina kpene kamase keŋ de dana ne yela, te de dɔŋɛɛ de silana neŋ.”

²⁹ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Mɛɛ yako ḥon ɔ ke nyii nyiaa, walaj kamase ḥon ɔ be tina ɔ dekpaŋalaŋ yaa ɔ wɛɛle yaa ɔ naabia yaa ɔ kya na ɔ naa yaa ɔ bia yela lee Wurubuare gyoori keŋ dɔɔ ne,

³⁰ waa bese nyiŋ ḥa burum kpu gyen̄ weeya keŋna man, na waa bese nyiŋ nyeedɔŋ kekpaa wee daale.”

*Yesu besewɔ kolosi lee ɔ
yen na ɔ kefɔŋ wose man*

Mateo 20:17-19; Maake 10:32-34

³¹ Wee daale ne Yesu baake ɔ kaseela kufu bala baŋ lee yenaŋ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Dee gyu Gyerusalem donɔɔ man baa, te kpene kamase keŋ Wurubuare akpeŋkpren̄gyɔɔra be ḥamarase lee maŋ Deniwalaŋ Bu ḥon wose man ne, gyae ke kɔŋ mena.

³² Baa mo maŋ do balaŋ baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne nyiŋmaa man, na baa kulu maŋ na baa tee maŋ na baa tɔ nɔɔloŋ woli maŋ na baa tuku maŋ na baa ko maŋ.

³³ Mɔna weeya atoorote keŋ ne, Wurubuare waa gyusu maŋ lee yeŋ man.”

³⁴ Yesu kaseela baŋ te nyii nombia keŋna man ya, nawolo nyi Wurubuare ta lese ɲe man wola wɔ ya mena dɔɔ be te nyii ɲe man dokoloŋ man ya.

*Yesu kekyɔ siayelɛɛsate
ŋolo kawee*

Mateo 20:29-34; Maake 10:46-52

³⁵ Yesu keɛɛ benaa Gyeriko donɔɔ man ne, na siayelɛɛsate ŋolo kyaa gbɛɛnaa man ɔ na solee abɔɔ.

³⁶ ɔ ke nyii balaŋ burum baŋ keɛɛ lam ne, ɔ bɔɔse wɔ nyi woŋ kɔŋala?

³⁷ Keŋte balaŋ baŋ yako e nyiaa “Yesu Nasarete baale ḥon ne laŋa laa.”

³⁸ Botɔɔ te ɔ gyinaa ɔ nɔɔ baake nyiaa, “Yesu, Defidi ɔ naanabii! Wii me waraŋjase!”

³⁹ Balaŋ baŋ be dɔŋɛɛ siaman ne ḥmanyan e nyi waa wu ɔ nɔɔ. Mɔna nɛnɛs gba te ɔ desinaa fae yeesa nedɔŋ nyiaa, “Defidi ɔ naanabii! Wii me waraŋjase.”

⁴⁰ Mena dɔɔ Yesu seŋawɔ te ɔ yakowɔ nyi baa mo siayelɛɛsate ḥon kɔŋ ɔ gyan̄. ɔ ka benaa e ne, Yesu bɔɔse e nyiaa,

⁴¹ "Wor te n ne gyae nyi maa yee fa neŋ?" Kejte siayeléesate ḥon tirancō nyiaa, "Me Gbenyoo, mée gyae me sia ke gyuuusu."

⁴² Kejte Yesu yako e nyiaa, "N sia dee gyuuusu na n kena. N ke lée maŋ di dō te n nyija kawee kekyo."

⁴³ Debokenaj man te o sia gyuuusuwō, te o naawō te o sila Yesu na o na lese Wurubuaré yele. Balan̄ dikpii ken̄ pou kena ne, ban̄ mo lese Wurubuaré yele.

19

Yesu na Sakio wose man nombia

¹ Yesu ke gyu ka gyoo Gyeriko doncō man o ne lam ne,

² na balee ḥolo kyaa botcō ken̄ o yele yena Sakio. O yee lempooléesera kegyia e te o dana koba mo nideli.

³ Sakio kei gyaewo nyi waa naa Yesu mōna o yee walaŋ dugunte e dōcō o te tale naa e ya, nawolo nyi balan̄ ban̄ boe.

⁴ Mena dōcō o kyaŋa gbees gyu siaman ka gyeŋ daŋ daale, na waa nyij naa e nawolo nyi botcō te Yesu waa kaa mo.

⁵ Yesu kelii daŋ ken̄ tēe ne o gyinaa o sia kēs adido te o naa Sakio te o baake e nyiaa, "Sakio tisi kōŋ biliŋ, nawolo nyi gyeŋ n dēe te maa soo."

⁶ Mena dōcō Sakio mo tisiwō biliŋ kōŋ te o lée Yesu gyoŋ man.

⁷ Balan̄ ban̄ pou bōc naa ne fiasēe bēe ḥorokotee nyi,

"Balee kei ne gyu o kaa soo nombiakumeeeyere kei."

⁸ Be ke gyu ka gyoo Sakio dēe ne, o korowō kaa seŋ balan̄ ban̄ siaman te o yako Yesu nyiaa, "De Gbenyoo kēs, maa kpase ma abōc ḥjan pou me dana ne yaale fa ayematenā. Te akpaa me te sisii ḥolo na maa to e betabonaara kpu"

⁹ Kejte Yesu yako Sakio nyiaa, "Gyeŋ Wurubuaré te lée emee na n dekpanjalāmantena pou nyee, nawolo nyi nyaj mo n yee Abraham o naanabii e.

¹⁰ Nawolo nyi maŋ Deniwalaŋ Bu kōŋiae me kaa kēo na maa lée ban̄ bōc yoo ne nyee."

*Yesu kegyo dudu lee koba bia ḥaale wose man
Mateo 25:14-30*

¹¹ Balan̄ ban̄ kee tei mena nombia kēja ne, Yesu besewō gyō dudu fa wō nawolo nyi bēe benaa Gyerusalem doncō man, na balan̄ gyeŋ nyi Wurubuaré gyoori ken̄ gyae ke bēe lee debokenaj man.

¹² Mena dōcō Yesu yakowō nyiaa, "Balee ḥolo kyaawō ken̄ o yee gyooro bu e, te o korowō gyu tēe daale dōcō lemlem o kaa di gyoori na waa bese kōŋ.

¹³ Deban̄ ken̄ o ne gyae waa gyu ne o baake o tewulēs kufu baale te o faa wō koba kyεεkyε te o yako wō nyiaa, 'E mo koba kei besena ε wose kelii deban̄ ken̄ maa bese kōŋ.'

¹⁴ Mōna o dεetena baŋ bεε
gyae o nombia ya, mena dōo
be kpila balan̄ gyu keyako
don̄o kej man o ne gyu ne
kegyiise nyiaa, ‘De bεε gyae
balee kei kaa bese de gyoo
ya.’

¹⁵ Mōna kegyiise baŋ see
balee ηon gyoo te o besew̄
kōj o dεe. O ka bese kōj ne o
kpilaw̄ baake o tewulεε baŋ
o be fa w̄ kōba ne nyi baa
kōj, na waa kεe kpene kej
bōc nyim gyakaa be kōbase
ηan dōo.

¹⁶ O tobaale gyan̄gbate
ηon kōjaw̄ kaa yako e
nyiaa, ‘Me gbeŋgyoo, kōba
kej n ba mo fa maŋ ne ta
lola kufu kpu na bene kej.’

¹⁷ Kejte o gbeŋgyoo ηon
yako e nyiaa, ‘Nyaŋ na
keyεε, n yεε tobaale kpaap-
paate e! Mena kej n be di
anokoare abōc peperee kejna
man dōo ne, maa yela n
ke kεe don̄oſe kufu dōo fa
maŋ.’

¹⁸ O tobaale balate ηon mo
kōjaw̄ kaa yako e nyiaa,
‘Me gbeŋgyoo, n kōba kej n
ba mo fa maŋ ne ta lola anoŋ
kpu na bene kej.’

¹⁹ Botōc te o yako e nyiaa,
“Nyaŋ mo n ke kεe don̄oſe
anoŋ dōo fa maŋ.”

²⁰ Kejte o tobaale ηolo
mo kōjaw̄ kaa yako e
nyiaa, “Me gbeŋgyoo, n
kōba kej n ba mo fa maŋ
ne yaa, ma moo ke kpaŋ na
kakyen̄gbelaa ka weese.

²¹ Nawolo nyi na mee yee
neŋ nyi n nombia dana doŋ.
N na mo kpene kej te yεε n

wui ya, te n ne ko abōc ηan
n te duu ya ne mo.”

²² Kejte o gbeŋgyoo ηon
yako e nyiaa, “N yεε to-
baale kum e, nyāŋ gbagba n
nōcwoya te maa mo bu neŋ
fōc. N gyeŋ nyi me nombia
dana doŋ te mεε mo kpene
kej te yεε me wui ya, te mεε
ko abōc ηan me te duu ya na,

²³ woŋ dōo te n ta mo me
kōba kej ka do kōba dεesee
man na me kōj na, me kaa
lεε kej na ka loŋ kej ya?”

²⁴ Botōc te be gbeŋgyoo
ηon yako baŋ ba seŋεε botōc
ne nyiaa, “E leo kōba ken lee
o gyaŋ na ε ka mo fa walan̄
ηon o kōba ba lola kufu kpu
ne.”

²⁵ Kejte o tewulεε baŋ
yako e nyiaa, “De gbeŋgyoo,
ŋgba ηon wulaa o dana kōba
burum?”

²⁶ Botōc te be gbeŋgyoo
ηon tiran̄o fa w̄ nyiaa,
“Mεε yako ηon ε ke nyii nyi
walan̄ kamase ηon o wulaa o
dana abōc burum ne baa mo
ŋaale kpu e bela. Te walan̄
kamase ηon o betaŋ ya ne,
kyomii kej gba o dana koran̄
ne baa leo ke lee o nyiŋmaa
man.”

²⁷ Te me kōlala baŋ ba te
gyae nyi maa di gyroori be
dōo ya ne, ε mo w̄ kōj na
ε kaa koe w̄ me siaman
kebo.”

*Yesu kegyu Gyerusalem
gyoorobiiri man*

*Mateo 21:1-11; Maake
11:1-11; Gyōn 12:12-19*

²⁸ Yesu keyako nombia
kejna tan̄ ne, o tεew̄
balan̄ baŋ siaman te ba

moo ba nyee banj bee gyu
Gyerusalem donoɔ man.

29 ɔ kεs benaa Betifagi na
Betani donoɔse ɔjan kyaa oli-
ifi bulu kej teja man ne,
ɔ kpila ɔ kaseela banj man
balan bala

30 nyiaa, "ɛ gyu akuraa
kej kyaa ε siaman ne man.
ɛ betaa ε na gyoo ke man pε
ne, ε kena afurum bu ɔjolo
kpaŋεs kej walaj na walaj
te kyaa ta ɔ dɔɔ see ya. ɛ
booli e na ε ka mo e kɔna
man kεbo.

31 Akpaa ɔjolo de bɔɔse
ɔjon nyi, "Weera dɔɔ te ε ne
booli e?" na "ɛ yako e nyi de
Gbengyoo Yesu ne gyae na
e."

32 Kejte banj Yesu be kpili
ne gyuuwɔ kena afurum bu
ɔjon kpaŋεs ɔjgba mena kej
ɔ be yako wɔ ne.

33 Be kee booli afurum bu
ɔjon ne ɔ gbeŋgyoo bɔɔse wɔ
nyiaa, "Weera dɔɔ te ε ne
booli ma afurum bu ɔjon?"

34 Kejte be tiranoɔ fa e
nyiaa, "De Gbengyoo Yesu
ne gyae na e."

35 Te ba moo afurum bu
ɔjon kɔna Yesu. Botɔɔ
te ɔ kaseela banj moo be
kanyaŋse gyakaa afurum bu
ɔjon dɔɔ te be gate Yesu
gyakaa ɔ dɔɔ.

36 Yesu kekyaa ɔ dɔɔ ɔ
ne gyuu ne, baale felesε be
kanyaŋse lɔ gbeŋenaa man fa
e.

37 Yesu kεs gyoo
Gyerusalem donoɔ man, te
ɔ ka benaa na botɔɔ kej
gbεs kej be tisi lee oliifi
bulu kej nyee man ne kɔŋ

ka teja man ne, ɔ silala
burum banj pou sia gyeeewɔ
te be fiasεs bεs fae yeesa
lese Wurubuarε yele gyoo
man lee nombia dinaana na
gyakoloŋ nombia ɔjan bɔɔ
naa ne dɔɔ.

38 Be fae yeesa yako nyiaa,
"ɛ fa dεs lese gyoo ɔjon ɔ ne
kɔŋ

de Gbengyoo Wu-
rubuarε yele man ne
yele.

Wosefεsεren dεs kyaa adido,
te Wurubuarε ɔjon ɔ
kyaa adido mɔ ne
gyoorobiiri dεs kaboenɛ."

39 Na Farasiitenɛ baale
kpuε na balaj banj be silana
e ne te be yako Yesu nyiaa,
"De Gbengyoo, tɔ n silala
banj nyi baa wu be nɔɔ."

40 Kejte Yesu yako wɔ
nyiaa, "Akpaa balaj kewɔ de
wu be nɔɔ koraj ne, boyaa
gyae ke fae yeesa lese Wu-
rubuarε yele."

Yesu kewii fa Gyerusalemtena

41 Yesu ka benaa
Gyerusalem donoɔ te ɔ kena
ke ne, ɔ wiiwɔ fa ke,

42 kejte ɔ yakowɔ
nyiaa, "Nafo akpaa εmεsε
Gyerusalemtena deŋ gyeŋ
kpene kej gyae ke fa ɔjon
wosefεsεren gyεŋ wee kei ne,
nafo na dei. Mɔna ε ba gyεŋ
ke ya!

43 Te weeya ɔnaale gyae
kekɔŋ kej ε kɔlala baa kilisi
ɔjon, na baa tɔ ɔjon do lee
yenaj kamase.

44 Na baa wɔlεsε εmεsε na ε
donoɔ kej pou kej nyi boe
na boe be gyae ke gyakaa ke

dɔɔ dɔɔ ya, nawolo nyi de-baŋ keŋ Wurubuare be kɔŋ nyi o kaa lεe ḥon nε ε bεe e bo."

*Yesu kegegi aabcccaabccca
Wurubuare osom deni dinaa
keŋ man*

*Mateo 21:12-17; Maake
11:15-19; Gyɔn 2:13-22*

⁴⁵ Keŋte Yesu gyuuwɔ ka gyoo Wurubuare osom deni dinaa keŋ dekpanalaŋ man. Na balaj ne yoo abɔɔ botɔɔ te o gegin wɔ,

⁴⁶ te o yako wɔ nyiaa, "Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ne yako nyi Wurubuare kpa,

'Me deni dinaa keŋ gyae ke yee botɔɔ keŋ baa fane.

Mɔna εmeeɛ ta besena ke yee ȳmeeɛlatena dɛegyanjee!'

⁴⁷ Wee na wee na Yesu ne kyaa wola balaj Wurubuare nombia Wurubuare osom deni dinaa keŋ man. Te saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na donɔɔ kegyiise baŋ gyae gbɛɛ nyi baa ko e.

⁴⁸ Mɔna be ta gyeŋ gbɛɛ keŋ baa mo kyan e ya, na-wolo nyi na balaj baŋ pou ne tei o nombia ḥan o na wolo nε nideli keŋ bɔɔ ne gyae ḥa ke laj wɔ ya.

20

*Ba kebɔɔse Yesu o doŋ
wose man nombia*

*Mateo 21:23-27; Maake
11:27-33*

¹ Wee daale Yesu ke kyaa Wurubuare osom deni dinaa keŋ man o na wola balaj

nombia te o ne kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa ḥan fa wɔ nε, saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na donɔɔ kegyiise kɔŋawɔ o gyaŋ

² kaa bɔɔse e nyiaa, "Yako daa, doŋ woŋti yaa n dana n ne yee mena abɔɔ keŋa pou? Amote faa na neŋ mena doŋ kenaj?"

³ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Maŋ mɔ ne gyae maa bɔɔse ḥon nombii dokoloŋ."

⁴ Gyɔn Wurubuare loŋkesɔ keŋ o be sɔ balaj nε, lee Wurubuare gyaŋ yaa balaj gyaŋ?"

⁵ Botɔɔ te be lεe aŋmaareŋ na dɔŋa nyiaa, "Woŋ te dεe yako? Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuare gyaŋ na, waa bɔɔse daa nyi woŋ dɔɔ te da te lεe Gyɔn nombia ḥan di ya?

⁶ Te akpaa de yako nyi ka lee balaj gyaŋ na, balaj dikpii kewɔ pou baa funji daa boyo. Na-wolo nyi bεe lεe di nideli nyi Gyɔn yee Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔɔre e."

⁷ Mena dɔɔ be tiranɔɔ fa Yesu nyiaa "Dɔɔ gyeŋ botɔɔ keŋ kɔɔ lee ya."

⁸ Keŋte Yesu mɔ yako wɔ nyiaa, "Akpaa mena na, maŋ mɔ ba wola ḥon me doŋ keŋ da lee ya."

*Paasetena baale dudu
Mateo 21:33-46; Maake
12:1-12*

⁹ Botɔɔ te Yesu gyɔɔ dudu kei fa balaj baŋ nyiaa, "Wɔɔfarale ḥolo fara wɔɔ te

ɔ duu daasebia ɳaale ɳan
ŋe yee ɳgba akutuse te bɛɛ
baake ɳa nyi gerepo nɛ, te ɔ
moo ɳa do paasetena baale
nyiŋmaa man nyi baa kɛɛ ŋe
dɔɔ, te ɔ korowɔ gyu tɛɛle
wɔle daale man lemlem ke
kyaa botɔɔ kyare.

¹⁰ Debaŋ kelii nyi bɛɛ kɔ
daasebia ɳan nɛ, ɔ kpila ɔ
tobaale ɳolo gyu paasetena
baŋ gyaaŋ nyi baa fa e ɔ wui
nɔɔ. Botɔɔ te paasetena baŋ
tuku tobaale ɳon, te be tina
e yela ɔ laŋawɔ nawɔɔ kufu
nyiŋmaase kufu.

¹¹ Wɔɔte ɳon besewɔ kpila
tobaale wɔle bela, mɔna be
tuku ɳon mɔ do e desen te be
yela e ɔ laŋawɔ nawɔɔ kufu
nyiŋmaase kufu.

¹² Botɔɔ te ɔ besewɔ kpila
tobaale batoorote, mɔna be
tuku ɳon mɔ do e gyamɛs te
be gegi e lee wɔɔ keŋ man."

¹³ Keŋte woɔte ɳon
yakowɔ nyiaa, "Woŋ te maa
yee? Maa kpila maŋ gbagba
me tɔɔman lolo bu, mberem
ɳon na baa bu e."

¹⁴ Mɔna paasetena baŋ
kena bu ɳon nɛ be yako
dɔŋa nyiaa, "Kei yɛna bu
ɳon waa di ɔ kya abɔɔ ɳan.
E yela dɛɛ ko e na wa abɔɔ
ɳan ka bese de wui."

¹⁵ Mena dɔɔ be wɔŋee e
lee wɔɔ keŋ man ka ko.

Keŋte Yesu bɔose wɔ
nyiaa, "Woŋ te ε ne leɛdi
nyi woɔte ɳon waa yee
paasetena baŋ?"

¹⁶ "Waa kɔŋ na ɔ kaa ko
paasetena benaŋ, na waa
mo wɔɔ keŋ do balan̄ wɔlɛɛ
nyiŋmaa man."

Debaŋ keŋ balan̄ baŋ be
nyii nombia keŋa ne be
yakowɔ nyiaa, "Wurubuarɛ
na yeli kekɔŋ mena ya."

¹⁷ Keŋte Yesu kɛɛ wɔ te ɔ
bɔose wɔ nyiaa,

"Nyi akpaa mena na,
sena te ε ne nyii Wu
rubaarɛ nombia keŋa
aseɛ?

'Boe keŋ deni maara baŋ be
bɛɛ nɛ,
ta bese mokɔɔ kasee boe
keŋ ne yeli deni keŋ
ne yee donj.'

¹⁸ Walaŋ kamase ɳon ɔ yale
boe kei dɔɔ na,
ke gyae ke keretii e
kpetekpetekpete.

Te nyaŋ walaŋ kamase ɳon
mɔ boe keŋ de yale n
dɔɔ na,
nyaŋ ke pɛtɛs."

*Ba kebɔose Yesu lee lem
poo ketɔ wose man
Mateo 22:15-22; Maake
12:13-17*

¹⁹ Botɔɔ na saese kegyi
ise na Gyudatena mmaraa
wolala baŋ gyae gbɛɛ baa
kyaaŋ Yesu debokenaŋ man.
Nawolo nyi ba gyen nyi baŋ
yaa ɔ gyɔɔ dudu keŋ, mɔna
na bee yee balan̄ baŋ.

²⁰ Keŋ dɔɔ ba moo be sia
gyakaa ɔ dɔɔ. Botɔɔ te
kegyiise baŋ gyae kɔba fa
balan̄ te be kpila wɔ nyi
baa yee ba wose ɳgba be
yee balan̄ kpaakpaawɔ nɛ na
baa deke Yesu, na be kaa
teesɛ ɔ nɔɔman na baa nyiŋ
lese e fa gyoo dinaa ɳon ɔ ne
di be dɔɔ nɛ.

²¹ Keŋte balan̄ baŋ
gyuuwɔ ke bɔose e nyiaa,

"De Gbeŋgyoo, da gyeŋ nyi kpene keŋ n ne yako te n na wolo mō nε yεs ampaŋ. Da gyeŋ nyi n bεs kεs walaj siaman ya, mōna n na wola balaj Wurubuarε gbeŋneŋ kpaakpaa ḥjan bo na anokoare.

²² Dei nyi dεs tō lempoo fa Romantena gyoo dinaa ḥjon yaa de na tōo ya?"

²³ Yesu kena ba adao ḥjan bee dii nε o yako wō nyiaa,

²⁴ "E mo kɔbabii keŋ daale kɔŋ maa kεs. Amɔte nyee na o yele gyakaa la ke dɔɔ?" Botɔɔ te be tiranɔɔ nyi "Romantena gyoo dinaa ḥjon."

²⁵ Mena dɔɔ Yesu yako wō nyiaa, "Mena na kpene keŋ yεs Gyoo dinaa ḥjon wui na ε mo fa e, te kpene keŋ yεs Wurubuarε mō wui na ε mo fa e."

²⁶ Kpene keŋ o be yako ne dɔɔ ba te tale mo o nɔɔwoya ḥjan kyan e balaj banj siaman ya. Mena dɔɔ o nɔɔwoya yεs wō gyakoloŋ te be wuu be nɔɔse.

Yesu kawola lee yeŋ wōle kefɔŋ wose man

Mateo 22:23-33; Maake 12:18-27

²⁷ Keŋte Sadukiitenā banj bεs yako nyi yeŋ wōle kefɔŋ be kyaa ya nε man baale kɔŋawo Yesu gyan kaa bɔɔse e nyiaa,

²⁸ "De Gbeŋgyoo, de naana Mosesi ḥmarase mmaraa kei fa daa nyi, 'Akpaal walaj ḥolo o kegyia yaa o naabu da yem tina o wεsle yela te be ta lola bia ya na, kaboenā nyi ḥjon o kyaa

nε waa mo lialo ḥjon yala na baa lola bia yere ḥjon yele man.'

²⁹ Kɔŋawo nyi baala nyetoro baale kyaawo te be kegyia ḥjon yala alo te o yεnawo keŋ o ta lola bia ya.

³⁰ Botɔɔ te balate ḥjon mō yala alo ḥjon,

³¹ te batoorote ḥjon mō mena. Balaj nyetoro kewo pou yala alo kei te ba yekewo, mōna be man ḥolo na alo ḥjon ta lolo ya.

³² Kenaŋ wōle na te alo ḥjon mō yεnawo.

³³ Mena dɔɔ wee keŋ Wurubuarε waa gyuusu balaj banj pou bɔɔ yem nε lee yeŋ man na, baala nyetoro kewo banj bɔɔ yala alo kei gyanjee nε, be man woŋti te alo ḥjon waa yεs o wεsle?"

³⁴ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wō nyiaa, "Bεs mo ala banj be kyaa tεsle kei dɔɔ ne fa yale te baala banj mō be kyaa tεsle kei dɔɔ ne ne yala ala,

³⁵ mōna balaj banj be kaboenā nyi Wurubuarε waa gyuusu wō lee yeŋ man na baa kyaa kekpaakekpaa nε, baala be gyae baa yala ya te bɔɔ gyae baa mo ala mō fa yale debanj wōle kenaŋ man ya.

³⁶ Yeŋ be tale ko wō bela ya nawolo nyi be yεs ḥgbā Wurubuarε kpilala nε. Be yεs Wurubuarε biawo, na-wolo nyi ba te fom lee yeŋ man.

³⁷ Mosesi mō torowɔ yako nyiaa, balaj ayenjan baa foŋ lee yeŋ man. Nawolo nyi debanj keŋ o be naa de-

ponfa kej ne kpaa ne o yakowɔ nyiaa, de Gbenyoo Wurubuare yena Aberaham na Asiki na Gyekɔpo Wurubuare.

³⁸ Kei nawolo baa nyiaa, o yee balan baŋ be kyaa na be sia ne Wurubuare e. O te yee woya Wurubuare e ya, nawolo nyi Wurubuare siaman na o balan pou delena."

³⁹ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala baŋ baale yakowɔ nyiaa, "De Gbenyoo, n tirancɔnideli."

⁴⁰ Mena dɔɔ nɔlo te tale gyɔɔ e konɔɔ bɔɔse e nombii bela ya.

Amote yena nyeelɛere Kristo ɔnon?

Mateo 22:41-46; Maake 12:35-37

⁴¹ Kejte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Sena te baa tale yako nyi nyeelɛere ɔnon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne yee gyoo Defidi o naanabii e?"

⁴² Nawolo nyi gyoo Defidi gbagba yakowɔ nɔɔneŋ tɔne kej man nyiaa,

'De Gbenyoo Wurubuare ɔnon yako me Gbenyoo nyi

"Tisi kyaa me dunoluŋ dɔɔ,

⁴³ kelii debaŋ kej maa mo n kɔlala baŋ do n tɛɛ."

⁴⁴ Gyoo Defidi baake nyeelɛere ɔnonaj nyi o Gbenyoo. Akpaa mena na, sena te nyeelɛere ɔnonaj waa bese gyoo Defidi o naanabii?"

Yesu kefaree o silala lee Gyudatena mmaraa wolala baŋ wose man

Mateo 23:1-36; Maake 12:38-40

⁴⁵ Balaŋ baŋ pou kee tei Yesu ne o yako o kaseela baŋ nyiaa,

⁴⁶ "E kee e wose nideli na Gyudatena mmaraa wolala baŋ. Beε gyaε kegbase dɔɔloŋ nyiŋan keta do kila, te beε gyaε balaŋ ke bunji do wɔ nɔɔ balaŋ dɛegyanee man, te beε gyaε akyae se kpaakpaa Gyudatena osom denεs na be dɛegyanee di gyroŋ man.

⁴⁷ Beε beo liala leo ba abɔɔ ɔnan be dana ne. Beε fane kyare na baa mo beo balaŋ nyi be yee balaŋ kpaakpaa." Wurubuare waa wɔŋ mena balaŋ kewɔ dinɔɔ deŋela nideli kela walaj kamaſe.

21

Lialo diyemte ɔnon kɔba kado

Maake 12:41-44

¹ Yesu kekyaa Wurubuare osom deni dinaa kej man ne, o gyinaa o nyee na o naa kɔbatena kεs mo be kɔba kaa do kɔba adakaa kej man,

² te o naa lialo diyemte ɔnɔlo mo moo kɔbasebia ala kaa do kɔba adakaa kej man.

³ Botɔɔ te Yesu yakowɔ nyiaa, "Ampaŋ yaa mɛɛ yako ɔnon nyi lialo diyemte kei ta do kɔba kela balaŋ akan baŋ pou.

⁴ Nawolo nyi baŋ pou bɔɔ do kɔba ne, ba lese kyomii

bo lee ḥan be dana nε man. Mɔna lialo kei na o diyem koraj na, o moo kɔba kej pou o dana nε kaa do."

Yesu kekolosi lee Wurubuare ɔsom deni dinaa kej kewɔlɛɛ wose man

Mateo 24:1-21; Maake 13:1-19

⁵ Na Yesu kaseela banj man baale ne kolosi Wurubuare ɔsom deni dinaa kej kyeo na mena kej bɔɔ mo boyaa kpaakpaa nyiŋan ma ke, na abɔɔ kpaakpaa ḥan balanj ba mo kaa fa Wurubuare te bɔɔ mo desina deni kenaj nε wose man nombia. Kenje Yesu yako wɔ nyiaa,

⁶ "Abɔɔ ḥan pou ε ne naa kebo nε, debanj daale gyae kekɔŋ kej baa tekerii nε popou lɔ kej nyi ε be gyae ε kena boe na boe gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya."

⁷ Kejte o kaseela banj bɔɔse e nyiaa, "De Gbenjgyoo, debanj wonṭi te mena nombia kejya gyae kekɔŋ? Wonj ne gyae la ke yεs na kawola nyi debanj kej nombia kejya gyae ke kɔŋ nε te lii?"

⁸ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Ε kεs ε wose nideli nyi ḥolo na beo ḥon ya. Nawolo nyi balanj burum baa kɔŋ ma yele man nyi, 'Baŋ yεna maŋ nyeelɛere ḥon,' na baa yako ḥon nyi 'Debanj kej te lii.' Akpaa ε nyii mena na ε na sila wɔ ya.

⁹ Te akpaa ε nyii yoo na yoo nombia na ε na yeli gyakoloŋ kekyaj ḥon ya, nawolo nyi kaboenia nyi mena

nombia kejya pou dεekɔŋ. Mɔna kejya bεs wolo nyi debanj otomante kej gyae ke kɔŋ debokenaj man ya."

¹⁰ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Tεelese gyae ka koro yokii na dɔŋa, te gyrooneŋ mɔ baa yokii na dɔŋa.

¹¹ Tεele gyae ke wosi, tanam dinaa gyae ke yala tεelese dɔɔ te kaweeše mɔ gyae ke gbiki tεelese dɔɔ. Gyakoloŋ nombia na nombia dinaana gyae ka lee adido kɔŋ.

¹² Mɔna pεte kejya pou kekɔŋ nε, lee maŋ dɔɔ baa kyan ḥon na baa naase ḥon diyem. Baa mo ḥon fa Gyudatena ɔsom denεs man kegyiise na gyrooneŋ na gyrooneŋ kegyiise na baa di ε nombia na baa do ḥon denεs man.

¹³ Kejya gyae ke yela ε kenyiŋ gbeε kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa ḥan fa wɔ.

¹⁴ Mɔna ε yela ke doo ya agyueŋ man nyiaa, te yεs kej ε ka yeyεs na nombii kej ε ka mo kolosi lese ε nɔɔse ya,

¹⁵ nawolo nyi maŋ ne gyae la maa wola ḥon nombia ḥan ε ke yako. Na maa fa ḥon nyansa kej ε kɔlala be gyae baa tale seŋ ε siaman nyi εmεs na wɔ kedi nombia yā.

¹⁶ Εmεs gbagba ε kyaɔ na ε naɔ na ε naabia na ε loŋtona na ε gyroona ne gyae la baa lese ḥon fa, na baa koe ε man baale.

¹⁷ Lee maŋ dɔɔ balaŋ pou baa kɔla ḥon.

¹⁸ Mɔna ε nyeeenyɔose dokoloŋ koraj gba be gyae ka yo ya.

¹⁹ ε seŋ keŋkeŋ ε kelɛedi man kelii oto na, ε ke nyiŋ nyeedorj."

Yesu kekolosi lee mena keŋ baa wɔlɛɛ Gyerusalɛm donɔɔ nɛ wose man

Mateo 24:15-21; Maake 13:14-19

²⁰ Kenje Yesu yako wɔnyi, "Debaŋ keŋ ε naa yoonɔɔtena de kaa kilisi Gyerusalɛm donɔɔ nɛ, botɔɔ te ε ka gyeŋ nyi ka kewɔlɛɛs ta benaa.

²¹ Akpaa de kɔŋ mena na balaŋ baŋ be kyaa Gyudia tɛele man nɛ, baa yeu gyu bulase dɔɔ te baŋ mɔ be kyaa Gyerusalɛm donɔɔ man nɛ baa lee ke man, te baŋ mɔ be kyaa ka yenaase nɛ be na bese kɔŋ donɔɔ keŋ man ya.

²² Nawolo nyi kei yena denjele kewɔŋ keŋ gyae ke kɔŋ ḥgbɑ̄ mena keŋ Wurubuarɛ nombia aŋmarasenj see ḥan be yako nɛ.

²³ Weeya ḥenəŋ man nɛ, fulɛetena na talabose baa laako. Nawolo nyi kayeyɛɛs dinaa gyae ke kɔŋ tɛele kei dɔɔ, na Wurubuarɛ denjele kewɔŋ kekɔŋ balaŋ kewɔ dɔɔ.

²⁴ Baa mo sila ko balaŋ baŋ baale, na baa kyan baale ketɔ deni tɛelese wɔlɛɛ dɔɔ. Balaŋ baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ baa di Gyerusalɛm donɔɔ dɔɔ kelii

debaŋ keŋ Wurubuarɛ ba see nɛ."

Deniwalaj Bu ḥon ka bese kɔŋ

Mateo 24:29-31; Maake 13:24-27

²⁵ Kenje Yesu yakowɔ nyiaa, "ε kena gyakoloŋ nombia weese na gyaalan na kyolobiise man, te gyakoloŋ gyae ka gyoo tɛele kei dɔɔ balaŋ pou te bɔɔ gyae baa gyeŋ kpene keŋ baa yɛɛ ya, lee mena keŋ εpo ne muusu te kɛs gyɔɔ nedɔŋ nɛ dɔɔ.

²⁶ Debaŋ keŋ bɛɛ wɔlɛɛs na nombia ḥan gyae ke yɛɛ tɛele kei dɔɔ nɛ, gyakoloŋ gyae ke yela balaŋ woya ke yekii lee be man, nawolo nyi abɔɔ ḥan ḥe kyaa adido te ḥe dana doŋ nɛ pou gyae ke wosi.

²⁷ Debaŋ kenaj nɛ, ε kena maŋ Deniwalaj Bu ḥon ta mo doŋ na gyoorobiiri lee ḥɔma man adido mɛɛ kɔŋ.

²⁸ Akpaa ε naa abɔɔ keŋa ne kɔŋ na ε koro seŋ na ε ke kpaŋ ε gbegyase, nawolo nyi ε nyekelɛɛs ta benaa."

Fiigi daŋ keŋ dudu

Mateo 24:32-35; Maake 13:28-31

²⁹ Kenje Yesu gyɔɔ dudu fa wɔ nyiaa, "ε kɛs fiigi daŋ keŋ na daase akaŋ ḥan pou.

³⁰ Akpaa ε naa ḥgbɑ̄ ḥe tombia ne pɔrɔkee na, ε gyeŋ nyi dekpao ta benaa.

³¹ Mena mɔ te akpaa ε naa mena abɔɔ keŋa ne kɔŋ na, ε gyeŋ nyi Wurubuarɛ gyoori keŋ ta benaa.

³² Ampaŋ yaa mɛɛ yako ḥon nyiaa, mena duuluŋ kei

be gyae ke munu p̄ete ab̄o
keñja pou ke k̄oj ya.

³³ Adido na t̄eñle kei pou
gyae ke gyu ɔto, m̄ona me
nɔçwoya ḥan d̄oç ḥan gyae
ke kyaa kekpaakekpaa."

³⁴ "Ε k̄es ε wose d̄oç nideli!
ε na yeli t̄eñle kei d̄oç ab̄o
kegyae ka bere ε sia ya. ε na
mo soloj kenyɔɔ do ε wose
ya. ε na gyuen t̄eñle kei d̄oç
nombia beiñ, na wee keñ be
nyiñ k̄oj kaa futaa ḥon ya.

³⁵ Nawolo nyi mena wee
kenaŋ gyae ke k̄oj t̄eñle kei
balan̄ pou d̄oç.

³⁶ Mena d̄oç ε k̄es ε wose
d̄oç nideli debaŋ kamase na
ε ke fane na ε kenyiñ tale
lese ε wose lee nombia ḥan
pou gyae ke k̄oj ne man,
na ε ke nyiñ tale señ man
Deniwalan̄ Bu ḥon siaman."

³⁷ Wee kamase na, Yesu na
wolo Wurubuare ɔsom deni
dinaa keñ man te balinɔɔ de
lii na ɔ ne gyu ke doo oliifi
bula keñ d̄oç.

³⁸ T̄ee de naa nebo nebo
na, balan̄ baŋ pou ne gyu ke
yilaa Wurubuare ɔsom deni
dinaa keñ man na baa nyiɔ ɔ
nombia ḥan.

22

*Gyudase Isekaroṭe kalese
Yesu fa*

*Mateo 26:1-5; Maake 14:1-
2; Gyōn 11:45-53*

¹ Gyudatena debaŋ keñ
b̄eε baake ke nyi nyekelεε
debaŋ keñ bee di bodobodo
keñ bodobodo tee be doo ke
man ya ne k̄es benaa ne,

² Wurubuare saese kegyi-
ise na Gyudatena mmaraa

wolala gyae ḡbeε keñ baa mo
ko Yesu, m̄ona bee yee balan̄
baŋ.

³ Keñte ɔbɔnsam gyoo
Yesu kaseela kufu bala baŋ
man ḥolo ḥon b̄eε baake nyi
Gyudase Isekaroṭe ne man.

⁴ Keñte Gyudase gyuuwɔ
te ḥon na Wurubuare saese
kegyiise na Wurubuare
ɔsom deni dinaa keñ
kotötötötena kegyiise bakewɔ
see mena keñ waa lese Yesu
fa wɔ.

⁵ Yee kegyiise baŋ gyon te
be s̄eewɔ nyi baa fa e k̄oba.

⁶ Keñte Gyudase m̄o s̄eewɔ
te ɔ gyae ḡbeε keñ waa mo
lese Yesu fa wɔ keñ balan̄ ba
gyem ya.

*Yesu na ɔ kaseela kedi
nyeekelεεwee dinaa weenεε
jan*

*Mateo 26:17-25; Maake
14:12-21; Gyōn 13:21-30*

⁷ Gyudatena wee dinaa
keñ bee di bodobodo keñ
bodobodo tee be doo ke man
ya, te b̄eε mo nyekelεε
nambu ḥon m̄o deesi kelii
ne,

⁸ Yesu kpila Pita na Gyōn
nyiaa, "Ε gyu ke desina ab̄o
ḥan d̄eε mo di nyekelεε
weenεε ḥan ne see."

⁹ Botɔɔ te be b̄oçse e nyiaa,
"Anej te n ne gyae de kaa
desina see?"

¹⁰ Keñte Yesu yako wɔ
nyiaa, "Ε betaα ε na gyoo
donɔɔ keñ man ne, ε kena
balee ḥolo seelena loŋ na
ogele. ε sila e gyu dek-
panalaŋ keñ man waa gyoo
ne,

¹¹ na ε ke yako dek-
panalaŋ ḥon nyiaa, 'De

Gbenjyoo ḥon kpa dεε bɔ̄ose neñ nyi aleñ te ḥɔ̄ola deni keñ daa na me kaseela dεε kaa di nyekelεewee weenεε ḥan ne kyaa?"

¹² Balee ḥonañ waa wola ḥon abansoro deni dinaa daale keñ ke kyaa adido te bɔ̄o desina ke man nideli nε. ይ desina botɔ̄o na de kaa di weenεε ḥan."

¹³ Yesu kaseela bañ ke gyu keñ nε, be naa kpene kamase doo pεrεerε ḥgba mena keñ Yesu be yako wɔ̄ nε, te be desina nyekelεewee weenεε ḥan see botɔ̄o.

¹⁴ Deban keñ kelii nε, Yesu na o kaseela bañ kyaawo bom baa di.

¹⁵ Keñte Yesu yako o kaseela bañ nyiaa, "Me gyaewo nideli me konɔ̄o man nyi daa na ḥon ke di mena nyekelεewee weenεε keñja pεna me kaa naa diyem!"

¹⁶ Mena dɔ̄o mεe yako ḥon ε ke nyii nyiaa, mɔ̄o gyaε maa tekaa di weenεε keñja bela ya kelii wee keñ kpene keñ mena kedi kei señεε fa nε, gyaε ke kɔ̄n mena Wurubuare gyoori keñ man."

¹⁷ Keñte Yesu moo leenɔ̄o keñ te o fanewo do Wurubuare nɔ̄o te o yakowɔ̄ nyiaa, "E lεe kei na ε ke nyɔ̄o fa dɔ̄oja.

¹⁸ Nawolo nyi mεe yako ḥon baa nyiaa, mɔ̄o gyaε maa nyɔ̄o soloñ kei bela ya kelii wee keñ Wurubuare gyoori keñ gyaε ke kɔ̄n."

¹⁹ Keñte o moo bodobodo te o fanewo do Wurubuare

nɔ̄o te o kara ke mo fa wɔ̄ te o yakowɔ̄ nyiaa, "Kei yεna ma wosenaane keñ mɔ̄o deesi fa ḥon. ይ kyaa yεε kei na ε ka mo tɔ̄ose mañ."

²⁰ Mena mɔ̄ te be ke di tañ nε, o moo leenɔ̄o te o yakowɔ̄ nyiaa, "Kei yεna me fatabo keñ Wurubuare be kyεεkee leki mo tɔ̄ nɔ̄ɔkebakesee wɔ̄le keñ nɔ̄o fa ḥon.

²¹ Mɔ̄na mεe yako ḥon ε ke nyii nyiaa, walañ ḥon waa lese mañ fa nε kpue na mañ weenεε keñja dedii man kεbo.

²² Mañ Deniwalañ Bu ḥon maa yeñ ḥgba mena keñ Wurubuare be yako see nε, mɔ̄na walañ ḥon waa lese mañ fa nε waa laako."

²³ Botɔ̄o te o kaseela bañ gyoo dɔ̄oja ke bɔ̄ose nyiaa, "De man walañ wonji kitii ne gyae la waa yεε mena nombii kei?"

Amote yεna kegyia?

Mateo 20:20-28; Maake 10:35-45

²⁴ Keñte aŋmaareñ gyoo Yesu kaseela bañ man nyi be man wonji ne gyae la waa yεε be kegyia?

²⁵ Botɔ̄o te Yesu yako o kaseela bañ nyiaa, "Tεele kei dɔ̄o gyooneñ ne di don be balañ dɔ̄o, mɔ̄na balañ ne baake mena gyooneñ kewo nyi be yεε balañ kpaak-paawo.

²⁶ Mɔ̄na tekaboena nyi εmεe ke yεε ḥgba mena balañ kewo nε ya. Walañ ḥon o yεε kegyia e ε man nε waa yεε o wose ḥgba ε man

kemaasabii nε, te ηon o yee ε siamante e nε waa som ηon.

27 Walan̄ ηon o kyaa o ne dii na ηon o na som e nε, be man won̄ti yεna kegyia? Na walaŋ ηon o kyaa o ne dii nε yee? Mɔna maŋ kyaa ε man ḥgba walan̄ ηon o na som nε.

28 Σmεε yεna baŋ ε ba sem me wɔle lee me kayeyεε man pou,

29 mena dɔɔ mεε see ηon gyoori ḥgba mena keŋ me kya ba see maŋ gyoo nε.

30 Na daa na ηon kedi na dεε nyɔɔ me gyoori keŋ man, na ε ke kyaa me gyooro gbeleεε ηan dɔɔ ε ke di Israetena akpanalaŋ kufu ala ηan balaŋ nombia.”

Yesu keyako nyi Pita waa bεε e

Mateo 26:31-35; Maake 14:27-31; Gγɔn 13:36-38

31 Keŋte Yesu yako Simɔn Pita nyi “Simɔn, Simɔn nyii! Obɔnsam ta sola gbεε lee Wurubuarε gyaŋ waa kεεse ε popou kεε na waa kpase ε man ḥgba mena keŋ bee feefu amɔla lese bia nε.

32 Mɔna ma te fane fa nyāŋ Simɔn na n keleedi be yɔkɔse ya. Te akpaa n kyεεkee lee n gbεεneŋ kumεε man bese kɔŋ me gyaŋ nε, do n tebia me kaseela akaŋ baŋ kakyeŋ.”

33 Botɔɔ te Pita tiranɔɔ nyiaa, “Me Gben̄gyoo, nyi akpaa ke yεε deni kedoo ke yaa yeŋ ke koran̄ na, ma te desina ma wose nyi maa sila neŋ.”

34 Keŋte Yesu tiranɔɔ nyiaa, “Pita, mεε yako neŋ nyi pεte kegyim kelɔ woja gyeŋ na, nyāŋ ke bεε betabotooro nyi n ba gyeŋ maŋ korakora ya.”

35 Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Debaŋ keŋ mɔɔ kpila ηon keŋ ε ta mo kɔba yaa akpo, yaa ε ta mo nkyokotase tela ya nε kolo hia ηon?” Keŋte be tiranɔɔ nyiaa, “Koa, kolo te hia daa ya.”

36 Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Nεnε dɔɔ nyāŋ ηon n dana kɔba yaa akpo na mo tela, te nyāŋ ηon n be dana sila ya na yɔɔ n kegba na n ka mo ke lεe daale.

37 Nawolo nyi ba te ηmarase ma wose man nombia see nyiaa, ‘Ba te kala e do nombiakumεεyεεra man,’ te mεε yako ηon ε ke nyii nyiaa, Wurubuarε nombia ηan bɔɔ ηmarase see lee ma wose man nε ta benaa ka ke kɔŋ.”

38 Botɔɔ te o kaseela baŋ yako e nyiaa, “De Gben̄gyoo kεε silase ala yaa.” Keŋte Yesu yako wɔ nyi, “Tekaboe mena.”

Yesu kefane Gεkyεmane
Mateo 26:36-46; Maake 14:32-42

39 Keŋte Yesu leewɔ donɔɔ keŋ man gyu oliifi bulu keŋ dɔɔ ḥgba mena keŋ o ne kyaa gyu nε, te o kaseela baŋ sila e gyu.

⁴⁰ Be kelii botoo ne Yesu yako o kaseela bañ nyiaa, "E fane na ε be nyij gyoo kekkesekes man ya."

⁴¹ Kenje o wɔŋa o wose lee yenaŋ gyu siaman kyomii te o ke buŋawɔ fane nyiaa,

⁴² "Taata, akpaa ke yεε n kegyaebii ke na, lese maŋ lee kaale kei man. Mɔna na yεε maŋ kegyaebii ya, yεε nyān gbagba n kegyaebii."

⁴³ Botoo te Wurubuare kpile ale lee adido kɔŋ kaa do e kakyen.

⁴⁴ Yesu kεε yeyεε keŋ nε, o kyanja o wose fane nideli te dufuŋ keŋ ba lee e nε kyoseewo yala tεele man ñgba fatabo nε.

⁴⁵ O ke fane taŋ keŋ nε te o besewo gyu o kaseela bañ gyan. O ke gyu keŋ na o ke naawo ñgba o kaseela bañ te dokii, nawolo nyi dekɔkɔrɔkɔ te kyan wɔ.

⁴⁶ Kenje Yesu bɔose wɔ nyiaa, "Weera ε ne doo? ε koro na ε ke fane na ε be nyij gyoo kekkesekes man ya."

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Maake 14:43-50; Gyɔn 18:2-11

⁴⁷ Yesu ka seŋ o ne kolosi ne balanj dikpii baale kaa beewo lee o doo, na Gyudase ñon o yεε Yesu kaseela kufu bala bañ man ñolo e nε ñɔŋεε la be siaman. O kena Yesu ne te o kɔŋawɔ o kaa pukaa e.

⁴⁸ Kenje Yesu bɔose e nyiaa, "Gyudase, kepukaa te

nyāŋ ka mo lese maŋ Deniwalaŋ Bu ñon fa?"

⁴⁹ Yesu kaseela bañ kena kpene keŋ ne gyae ke kɔŋ ne te be bɔose e nyiaa, "De Gbenjgyoo, dεε mo de silase na dee yoo?"

⁵⁰ Botoo te Yesu kaseela bañ man ñolo moo o yoosila kara saese kegyia tobaale ñolo dunoluŋ ñejele lese ke lɔ.

⁵¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "E tina yela, ε na yεε mena ya." Te o tinaa balee ñon ñejele keŋ te ka towaawo bela.

⁵² Kenje Yesu bɔose saese kegyiise na Wurubuare dεε kotötötena kegyiise na kegyiise bañ bɔɔ kɔŋ botoo be kaa kyan e ne nyiaa, "Weera te ε moo yoosilase na akpokpose ε ne kɔŋ me ñoo ñgba me yεε walankum e nε?

⁵³ Wee kamase daa na ñon ne kyaal Wurubuare osum deni dinaa keŋ man, mɔna ε te kyan maŋ ya. Neneε te gbεε torowɔ fa ñon nyi yaa kyan maŋ, na ε ke yεε ñɔnsam ditintεε gyoo ñon kegyaebii."

Pita kebeεε Yesu

Mateo 26:57-58, 69-75; Maake 14:53-54, 66-72; Gyɔn 18:12-18, 25-27

⁵⁴ Botoo te be kyanja Yesu mo e gyu Wurubuare saese kegyia ñon dekpanalan man, na Pita mo silana wɔ wɔle wɔle.

⁵⁵ Kenje balanj bañ doo boalan dekpanalan keŋ nsana nsana te be yilaawo

ke gyaŋ bee woli, te Pita mo gyuuwɔ ke kyaa be gyaŋ.

⁵⁶ Alebia baŋ bɛɛ yɛɛ tom dekpaŋalaŋ keŋ man ne ɲolo naa Pita kyaa boalaŋ keŋ gyaŋ, te o gyene e nideli te o yakowɔ nyi "Na balee kei mo kpuɛ na Yesu!"

⁵⁷ Kejte Pita lɛɛ anjmaaren nyiaa, "Alebu, moɔ gyen e ya."

⁵⁸ Te kyare ya te ɲolo mo naa e te o yako e bela nyiaa, "Nyaŋ mo n yɛɛ be man ɲolo e!" Kejte Pita tiranɔɔ nyiaa, "Baale, moɔ kpuɛ na wɔ ya!"

⁵⁹ Debaŋ dokolon daale wɔle ne, ɲolo mo kaa yase o sia do Pita ɲonaŋ nyiaa, "Ke yɛɛ ampaŋ kaeŋ nyi balee kei kpuɛ na Yesu, nawolo nyi o yɛɛ Galelia baale e!"

⁶⁰ Botɔɔ te Pita tiranɔɔ nyiaa, "Baale, moɔ gyen nombia ɲan n ne yako ne man ya." Pita ke gyakaa o ne kolosi ne te kegyim lɔɔ woya.

⁶¹ Botɔɔ te de Gbenyoo Yesu geesewɔ kɛɛ Pita, te Pita tɔɔse de Gbenyoo Yesu nombia ɲan o be yako e ne nyiaa, "Pe kegyim ke lɔ woya gyen na, nyaŋ ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyen maŋ ya ne."

⁶² Kejte Pita leewɔ debɔɔ man gyu ke kyaŋ o nyee wii nideli.

Be ketuku Yesu

Mateo 26:67-68; Maake 14:65

⁶³ Balaŋ baŋ bɛɛ kɛɛ Yesu dɔɔ ne fiasɛe bee kulu e na bee tuku e.

⁶⁴ Ba moo kanyan bake o sia na bɛɛ takee e akotase na

bɛɛ bɔɔse e nyi "Yako daa, amote gyɔɔ na neŋ?"

⁶⁵ Te ba tee e tuubia kpaŋ kpaŋ kpu.

Be kamo Yesu gyu donɔɔ kegyiise siaman

Mateo 26:59-66; Maake 14:55-64; Gyɔn 18:19-24

⁶⁶ Tɛɛ kena keŋ ne, donɔɔ kegyiise na Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala baŋ gyanjeewɔ te ba moo Yesu kɔŋ kaa seŋ be siaman.

⁶⁷ Kejte be yako Yesu nyiaa, "Akpaŋ nyaŋ yena nyeeɛɛre ɲon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔŋ ne na yako daa dee nyii." Kejte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Akpaŋ me yako ɲon na ε be gyae ε ke lɛɛ maŋ di ya,

⁶⁸ te akpaŋ me bɔɔse ɲon nombia mo ne ε be gyae ε ke tiranɔɔ fa maŋ ya.

⁶⁹ Mɔna lee debaŋ kei ne gyu ne, maŋ Deniwalan Bu ɲon maa kyaa Wurubuarɛ Kpatakperɛ ɲon dunoluŋ dɔɔ."

⁷⁰ Kejte be popou bɔɔse e nyiaa, "Akpaŋ mena na nyaŋ yena Wurubuarɛ bu ɲon?" Kejte Yesu tiranɔɔ nyi, "Mena yaa ε ne yako ne."

⁷¹ Kejte be yakowɔ nyiaa, "Woŋ nombia yaa dɛɛ gyae dɛɛ bese nyii kpu bela. Daa gbagba te nyii lee ɲon gbagba noɔman!"

23

Be kamo Yesu gyu Pilato

na Gyoo Herode gyaŋ

Mateo 27:1-2, 11-31;

Maake 15:1-5; Gyɔn 18:28-38

¹ Kejte balaŋ baŋ bɔɔ
gyanee botčo ne pou korow
mo Yesu gyu Pilato ḥon o
sejɛe Romantena gyoo di
naa nawočo man ne gyan,

² te be fiasɛe bɛe mo nom
bia gyakaa o dɔɔ nyiaa, "De
naa balee kei doŋ de balaŋ
siaman o na wola wɔ nom
biakumee keyee. O ne bɛe
nyi be na tɔ lempoo fa gyoo
dinaa Kesa ya, te o ne gyo o
konco yako nyi ḥon yena ny
eelere ḥon Wurubuaré be
yako see nyi waa kɔŋ ne, te
o yee gyoo mo e."

³ Botčo te Pilato bɔɔse
Yesu nyiaa, "Nyan yena Gyu
datena gyoo ḥon?" Te Yesu
tiranco nyi, "Mena yaa n
yakowc ne."

⁴ Kejte Pilato yako saese
kegyiise baŋ na balaŋ dikpii
kej nyiaa, "Ma te naa nom
biikum kej balee kei be yee
kej kaboena nyi maa bu e
fɔɔ ya."

⁵ Mɔna nenee gba te
ba sejɛe be nɔčwoya dɔɔ
kejkej nyi, "O ta mo o
kawola kej wɔlɛe balaŋ
agyuene Gyudia tɛele kei dɔɔ
pou. O fiasɛe lee Galelia tɛele
dɔɔ te nenee o te kaa lii de
gyan kɛbo."

⁶ Pilato ke nyii nombia
kejna ne o bɔɔsewɔ nyiaa,
"Balee kei yee Galelia baale
e?"

⁷ Pilato ka gyen nyi Yesu
lee gyoo Herode tɛele man
ne, o yela ba mo e gyu
gyoo Herode gyan. De
baŋ kenaŋ na gyoo Herode

mɔ kyaa Gyerusalɛm donco
man botčo.

⁸ Gyoo Herode kena Yesu
ne yee e gyonideli, nawolo
nyi o wulaa nyii Yesu wose
man nombia te o ne gyaɛ
e mɔ waa naa. Lee mena
kej o be nyii Yesu wose man
nombia dɔɔ ne, wa agyuene
yena nyi waa yee gyakoloŋ
nombia wola e.

⁹ Mena dɔɔ gyoo Herode
bɔɔse Yesu nombia burum,
mɔna o te tira ḥe man
dokoloŋ nɔɔ ya.

¹⁰ Botčo na saese kegyi
ise na Gyudatena mmaraa
wolala baŋ sejɛe kejkej
bɛe kereɛ nombia dinaana
gyakaa Yesu dɔɔ.

¹¹ Kejte gyoo Herode na
o yoonɔɔtena baŋ kulu Yesu
te ba do e desen. Ba doo
e gyooro kegba te o yela ba
besena e gyina Pilato.

¹² Lee wee kenaŋ te gyoo
Herode na Pilato nsana be
sewo de, nafɔ na bɔɔ na gyoo
ya.

¹³ Botčo te Pilato baake
saese kegyiise baŋ na donco
kegyiise na balaŋ baŋ pou
gyanee,

¹⁴ te o yako wɔ nyiaa,
"Emee moona balee kei kɔŋ
me gyan te ε kpa o na beo
balaŋ baŋ. Maŋ gyoo ke
man ε siaman kɛbo mɔna
ma te naa nombiakumee
ḥan o be yee te ε ne kara o
nɔɔ ya.

¹⁵ Gyoo Herode mɔ te naa
nombiikum lee o wose man
ya, te o yela ba besena e
kɔna daa. N kɛɛ paa na
balee kei te yee kolo kum kej
kaboena nyi baa ko e ya.

¹⁶ Mena dɔɔ maa yela baa tuku e na baa tina e yela."

¹⁷ Na ke yee ba mmaraa ke nyi ba nyekelεewee kedi kamase na, kaboeni nyi Pilato waa tina balanq baŋ bɔɔ kyam to deni man ne, be man ɣolo ɣon balanq Gydatena ne gyae ne yela fa wɔ.

¹⁸ Botɔɔ te balanq dikpii keŋ pou fae yeesa nedonj nyiaa, "Ko balee kei na n ke tina Barabase yela fa daa."

¹⁹ Keŋ dɔɔ bɔɔ kyanj Barabase to deni yena nyi, ɣon tɛe la balanq siaman te ba korowɔ seŋ tia kegyiise te ɔ koo walaŋ nombia ɣenaj man.

²⁰ Keŋ Pilato ne gyae waa tina Yesu yela dɔɔ ne, o besewɔ kolosi fa balanq baŋ.

²¹ Mɔna balanq baŋ gyakaa bɛɛ fae yeesa nyiaa, "Yela baa gyɔ e sakaa ɔpanjdaŋ dɔɔ"

²² Keŋte Pilato besewɔ kolosi fa wɔ betabotoorote nyiaa, "Wɔŋ nombiikum yaa balee kei yeesewɔ? Maŋ te naa kpene keŋ o be yee keŋ kaboeni nyi baa ko e ya. Mena dɔɔ maa yela baa tuku e na maa tina e yela."

²³ Mɔna balanq baŋ seŋεε keŋkeŋ bɛɛ fae yeesa nedonj nyi baa gyɔ e sakaa ɔpanjdaŋ dɔɔ, te be yeesa ɣan kela Pilato.

²⁴ Mena dɔɔ Pilato yee wa agyueŋ nyi waa yee balanq baŋ kegyaebii fa wɔ.

²⁵ Keŋte Pilato tinaa Barabase ɣon bɔɔ kyanj to deni ne yela fa wɔ. Barabase kei tɛe la balanq baale siaman

te ba korowɔ seŋ tia kegyiise te ɔ koo walaŋ mɔ. Non yena walaŋ ɣon balanq baŋ be yako nyi waa tina e yela fa wɔ ne. Te ɔ moo Yesu fa wɔ nyi baa gyu ke yee e ba kegyaebii.

Ba kegyɔ Yesu sakaa ɔpanjdaŋ dɔɔ

Mateo 27:32-44; Maake 15:21-32; Gyɔn 19:17-27

²⁶ Be ka mo Yesu lee Pilato gyanj bee gyuu ne, be gyanjee na balee ɣolo ɣon bɛɛ baake e nyi Simɔn ɣon o ba lee Kirene donɔɔ man ne, na o ta lee akuraa o ne kɔŋ Gyerusalem donɔɔ man. Keŋte be kyanj e te ba ɣere e mo ɔpanjdaŋ keŋ seele e na o silana Yesu wɔle wɔle.

²⁷ Na balanq burum silana Yesu, mo kpu na ala baŋ bee wii te be tɔɔse ne kyonji wɔ fa e ne.

²⁸ Keŋte Yesu besenawɔ kɛɛ wɔ te o yako wɔ nyiaa, "Gyerusalem ala, ε na wii fa maŋ ya. Mɔna ε wii fa ε wose na ε bia.

²⁹ Nawolo nyi debaq daale ne kɔŋ keŋ ε ke yako nyiaa, 'Olamanbose, εmεε baŋ bia te doo ε tɔɔman see ya te bia te ɣmase ya ade ya ne, εmεε na nyebam.'

³⁰ Debaŋ kenaq te balanq baa yako bulase nyiaa,

'Ε kaa ɣere daa,'
na baa yako bulasebia mɔ nyiaa,

'Ε kaa wuu de dɔɔ!'

³¹ Akpaa danq lanje ne kpaa la nne na, sena te danq dowolo gyae ke yee?"

32 Keñte ba moo nombi-akumεεyεera bala baale mō kaa kpu na Yesu na be kaa ko wō.

33 Be kelii botōo keñ bεε baake ke nyi "Nyepookoo dεs" nε, be gyōo Yesu sakaa ḥpañdañ dōo. Keñte be gyōo nombiakumεεyεera bala bañ mō sakaa ḥpañdaase kpu na e. Nolo sakaa o dunoluñ dōo te nolo mō sakaa o demena dōo.

34 Keñte Yesu yakowō nyiaa, "Taata! Mo balan kewō nombiakumεε kyεε wō, nawolo nyi bōo gyen kpene keñ bεε yεε nε ya." Keñte be lōo boe mo kpala Yesu kegbase.

35 Na balan burum señεε botōo bεε kεε te Gyudatena kegyiise bañ mō kulu e nyiaa, "O ne lεe balan nyee, ε yela waa lεe o wose na dεε kεε. Ngba nōn kpa nōn yεna nyelεere nōn Wurubuare be yako see nyi waa kōñ nε."

36 Keñte yoonɔotena bañ mō kulu e te be faa e soloñ keñ kōo nyane nε,

37 te be yakowō nyiaa, "Ak-paa nyāñ yεna Gyudatena gyoo nōn na, kenañ na lεe n wose!"

38 Te be n̄marase nombia keñta see o nyee adido nyiaa,

"KEI YΕNA GYUDATENA
GYOO ΝΟΝ."

39 Botōo te nombi-akumεεyεera bala bañ be sakaa ḥpañdaase dōo nε man nōlō tee Yesu nyiaa, "Na nyāñ yεna nyelεere nōn yee? Lεe n wose na n ke lεe daa mō."

40 Keñte o balate nōn gyōo o nōo dōo nyiaa, "N bee yee Wurubuare ḥgba de popou doo deñele kewōñ dokoloñ man yee?

41 De nombiakumεε nōn dōo yεε nε, nōn deñele kewōñ yaa de nyiñawō nε. Mōna balee kei dōo o te yεε nom-biikum daale ya."

42 Botōo te o yako Yesu nyi "Yesu, n kōñ n gyoori keñ man na, na wolee mañ ya."

43 Keñte Yesu yako e nyiaa, "Ampañ yaa mεs yako neñ nyiaa, gyεñ nyāñ ke kyaa me gyāñ Wurubuare man."

Yesu yeñ

Mateo 27:45-56; Maake 15:33-41; Gyon 19:28-30

44 Weese ka señ dεε nε, weese tinaa kegyo yela te ditinjεes lεe tεele keñ dōo pou kelii debañ keñ weese be gεesē nε.

45 Botōo te kanyañ keñ kranjεes Wurubuare osom deni dinaa keñ man nε bεesewō kyεεkyεes ala.

46 Keñte Yesu fae yeesa keñkeñ nyiaa, "Taata, me ta mo ma woo do n nyiñmaa man." O ka betañ yako mena pe te o kara weesi.

47 Yoonɔotena kegyia nōn kena kpene keñ be kōñ nε, o lese Wurubuare yele yako nyiaa "Ampañ, balee kei gbeñneñ tenεes Wurubuare siaman!"

48 Balañ bañ pou bōo gyaneñ botōo bεε kεε nε naa kpene keñ be kōñ, te ba besewō gyu donōo man na ba nyiñmaase gyakaa ba nyeyaa dōo warañase man.

⁴⁹ Mōna baŋ pou ba gyen Yesu na ala baŋ bɔɔ sila e lee Galelia donɔɔ man nə, seŋawɔ lemləm bɛɛ kɛɛ nombia keŋ.

*Yesu kewuu
Mateo 27:57-61; Maake 15:42-47; Gyɔn 19:38-42*

⁵⁰⁻⁵¹ Balee ŋolo kyaawɔ na bɛɛ baake e nyi Gyosefo. ɔ lee Gyudatena donɔɔ keŋ bɛɛ baake ke nyi Arimatia nə man. Na ɔ gbɛeneŋ tenɛɛ Wurubuarɛ siaman te bee bu e mo nideli. ɔ yɛɛ walaŋ ŋon ɔ ne kɛɛ Wurubuarɛ gyoori keŋ siaman te ŋon mo kpuɛ Gyudatena kegyiise baŋ man, mōna ɔ te lɛɛ kpene keŋ bɔɔ bake na kpene keŋ bɔɔ yɛɛ nə do ya.

⁵² Mena balee kei gyuuwɔ Pilato gyan ka sola gbɛɛ nyi waa mo Yesu woo ŋon ke wuu.

⁵³ Keŋte ɔ ka lese woo ŋon lee ɔpanḍaŋ keŋ dɔɔ te ɔ moo akaralɛɛ milii e te ɔ moo e ke wuu yebɔɔ keŋ bɔɔ kare boe man te be te wuu ta walaŋ na walaŋ ke man see ya nə man.

⁵⁴ Wee kenaŋ yɛɛ wee keŋ Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefɛɛfowee keŋ kedi.

⁵⁵ Ala baŋ bɔɔ sila Yesu lee Galelia kɔŋ nə, sila Gyosefo gyu te ba ke naa yebɔɔ keŋ na mena keŋ ɔ be wuu Yesu.

⁵⁶ Keŋte ba besewɔ gyu ba akpaŋalaŋse man be kaa gyae teeneŋ ofoŋofoŋ ŋan bɛɛ mo desina woo nə, na baa mo kaa buraa woo ŋon na ɔ be nyiŋ wɔlɛɛ bileŋ ya. Mōna be fɛɛfowɔ Gyudatena

kefɛɛfowee keŋ ŋgba mena keŋ Mosesi mmaraase ŋan na wolo nə.

24

*Yesu kefoŋ lee yeŋ man
Mateo 28:1-10; Maake 16:1-8; Gyɔn 20:1-10*

¹ Ba kefɛɛfowee keŋ wɔle tɛɛ kena nebo nebo fuu nə, ala baŋ moo ba teeneŋ ofoŋ nyiŋan ŋan bɔɔ gyae see nə te be gyuuwɔ yebɔɔ keŋ tɛɛ.

² Be kelii botɔɔ nə be naawɔ ŋgba boe keŋ bɔɔ mo ɔ yebɔɔ keŋ nɔɔman nə te biliŋi lan yenaŋ,

³ mena dɔɔ ba gyoowɔ yebɔɔ keŋ man mōna ba te naa de Gbenɛgyoo Yesu woo ŋon ya.

⁴ Be ka seŋ botɔɔ bɛɛ gyuen nombia keŋa man nə, karatetee dokoloŋ te baala bala baŋ ba doona kegbase wolomɛɛ ŋan ŋɛɛ ŋalakee ŋgba akaralɛɛ nə kaa bɛɛwɔ lee be dɔɔ.

⁵ Gyakoloŋ kyanja ala baŋ te be goŋjase ba nyeeya. Keŋte baala baŋ bɔɔse wɔ nyiaa, "Weera dɔɔ te ε ne kɛo walaj ŋon ɔ delena nə woya dɛɛ?

⁶ ɔ be kyaa kɛbo ya ɔ te fom. ε te wolee nombia ŋan ɔ be yako ŋon debaŋ keŋ ɔ kyaa ε gyan Galelia nə nyiaa,

⁷ 'Kaboena nyi baa lese maŋ Deniwalaj Bu ŋon fa nombiakumɛɛyɛɛra, na baa gyɔ maŋ nyelabia sakaa ɔpanḍaŋ dɔɔ na maa yeŋ. Mōna weeyaa atoorote na Wurubuarɛ waa "gyuuusu maŋ lee yeŋ man.' "

⁸ Botčo te ala baŋ tɔose ɔ nɔcwoyoa keŋa.

⁹ Be ka lee yebčo keŋ tɛs ne, ba ke yako nombia keŋa pou fa ɔ kpilala kufu daale baŋ na ɔ kaseela akaŋ baŋ pou.

¹⁰ Mɛere Magedala na Gyoana na Gyemisi ɔ naa Mɛere, na ala akaŋ baŋ be kpue na wɔ ne gyuu la ke yako nombia keŋa fa kpilala baŋ.

¹¹ Mɔna kpilala baŋ gyueŋwɔ nyi ḥjan ala baŋ be yako ne pou yee diyiŋ nombia ḥja, mena dɔɔ ba te lɛs wɔ di ya.

¹² Keŋte Pita ḥjon korowɔ yeu gyu yebčo keŋ tɛs. C ke buŋawɔ do ɔ sibii keɛ yebčo keŋ man na, ɔ naa akaraleɛ keŋ bɔɔ mo milii e ne kaagen doo la. Botčo te ɔ besewɔ gyu dɛs na ɔ na gyueŋ nombia ḥjan be kɔŋ ne man.

Yesu kalese ɔ wose wola ɔ kaseela bala baale

Maake 16:12-13

¹³ Mena wee kenaŋ ne, Yesu kaseela bala baale leewɔ Gyerusalem donɔɔ man bee gyu donɔɔbii daale keŋ bɛs baake ke nyi Emause ne man. Lee botčo gyu Gyerusalem donɔɔ man gyae ke yee ḥgba gbeɛkemaase nyetooro (kilometase kufu daale) ne.

¹⁴ Na be dɔŋɛs bɛs yoo nombia ḥjan be kɔŋ ne afa.

¹⁵ Ba ke ta bɛs yoo afa keŋa ne, Yesu gbagba kaa bɛsɛwɔ lee be dɔɔ.

¹⁶ Mɔna be ta gyem nyi Yesu ḥjonaŋ ya.

¹⁷ Botčo te Yesu bɔose wɔ nyiaa, "Woŋ afa yaa ɛ dɔŋɛs ɛ ne yoo mena?" Keŋte be dɔɔcə seŋ waranjase man.

¹⁸ Te be man ḥjolo ḥjon bɛs baake e nyi Kilopase ne bɔose Yesu nyiaa, "N yee ḥjɔle e Gyerusalem donɔɔ man kɛbo, keŋ n ba gyen kpene keŋ be kɔŋ weeyā ala keŋa yee?"

¹⁹ Botčo te Yesu bɔose wɔ nyiaa "Woŋ nombia ḥjonalā?" Keŋte be tiranɔɔ fa e nyiaa, "Yesu Nasarete baale ḥjon wose man nombia. Balee kei yee Wurubuare dekpeŋkpengyɔɔre e te ɔ kekolosi na ɔ nombia ḥjan ɔ be yee ne, lesewɔ wola nyi Wurubuare kpue na e te balaŋ mɔ lɛs e di.

²⁰ Wurubuare saese kegyiise na de donɔɔ kegyiise lese na e fa nyi baa ko, te be gyoo e sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ.

²¹ Mɔna nafo ḥjon te de loo gyakaa ɔ dɔɔ nyi waa kaa lɛs Iseraetena nyee. Gyen yena weeyā atoorote ḥgba keŋa pou be kɔŋ ne.

²² Keŋja wole ne, ala baale baŋ be kpue na daa ne kɔŋawɔ kaa yako daa gyakoloŋ nombia ḥjaale. Be kpa be karatɛɛwɔ gyu yebčo keŋ tɛs,

²³ mɔna ba te naa Yesu woo ḥjon ya te ba besewɔ kɔŋ kaa yako nyi, Wurubuare kpilala bala baale kaa lese ba wose wola wɔ, te be yako wɔ nyi Yesu delena.

²⁴ De man baale mō gyuu yebōo kej tēe na, ba ke naa kpene kamase ḥgba mena kej ala banj be yako nē mōna banj mō te naa Yesu ḥon ya."

²⁵ Botōo te Yesu yako wō nyiaa, "O εμες ayīntena, weera dōo te ε yees nyoeñyos na nombia ḥjan pou Wurubuarε akpeñkpeñgyɔɔra banj be yako see nē ke lēe di mena.

²⁶ Tekaboena nyi nyelere ḥon Wurubuarε be yako see nyi waa kōj nē, waa naa diyem kei pena waa gyoo o gyoori kej man yee?"

²⁷ Botōo te Yesu fiasεε o na wola wō kpene kej bōo ḥmarase Mosesi mmaraase ḥjan man, na ḥjan Wurubuarε akpeñkpeñgyɔɔra be yako see lee o wose man nē man.

²⁸ Be ka benaa donōobii kej man bee gyuu nē, Yesu yeeswō ḥgba o ne gbaa waa laj nē.

²⁹ Mōna be waase e nideli nyi, "Tēe te yuu dōo waa kōj kaa doo be gyan." Mena dōo o gyuuwō kekyaa be gyan.

³⁰ Non na wō ke kyaa baa di nē, o moo bodobodo te o fanewō do Wurubuarε nōo te o kerees ke kpala wō.

³¹ Botōo te be sia gyusuwō te ba gyenjawo nyi Yesu ḥonaŋ, kejte o ḥaalaawo be siaman.

³² Kejte be bōose dōja nyiaa, "Debanj kej o ne kolosi na daa gbeεnaa man te o ba lese Wurubuarε nombia aŋmarasej see ḥjan man wola daa nē, de wōe te lō daa yee?"

³³ Debokenaj man te ba korowō biliñ bese gyu Gyerusalem donōo man. Botōo te ba ke naa kpilala kufu daale banj na balaj akaŋ banj te yilaa botōo

³⁴ na bēe yako nyiaa, "Ampaj de Gbenjyoo ḥon te fom! O ta lese o wose wola Simōn!"

³⁵ Botōo te kaseela bala banj mō yako wō kpene kej be kōj Emause gbeεnaa man nē, na mena kej Yesu be kerees bodobodo kpala wō te bōo gyem nyi ḥon ḥonaŋ nē.

Yesu kalese o wose wola o kaseela banj

Mateo 28:16-20; Maake 16:14-18; Gyon 20:19-23; Kplala 1:6-8

³⁶ Ba ke gyakaa bee kolosi o wose nombia kejna nē, Yesu gbagba kaa señawō be gyan te o yako wō nyiaa, "Wosefεerenj dēs kyaas ε man."

³⁷ Be ḥeñawō te gyakoloj kyaña wō, na banj gyenj nyi woo yaa be naawō.

³⁸ Kejte Yesu bōose wō nyiaa, "Woñ dōo te ε ne yee yaa woñ dōo te ε ne lēe aŋmaarej ε nyeeya man?

³⁹ E kēs me nyiñmaase na me nawōo! Mañ gbagba ḥonaŋ. E tina mañ kēs! Nawolo nyi woo be dana wose-naane na ḥōo ḥgba mena kej ε ne naa mañ dana nē ya."

⁴⁰ O kekolosi tanj nē, o moo o nyiñmaase na o naawōo wola wō.

⁴¹ Nombia ḥjan doo be nōo te yees wō gyoñ gbaa kej nyi

ba te lεε di ya. Keñte Yesu bɔçse wɔ nyiaa, "Σ dana weeneεε ηaale kεbo?"

⁴² Keñte ba moo kpebii keñ bɔɔ ηasee ke ne dugun fa e.

⁴³ Te o lεε ke tao be siaman botɔɔ.

⁴⁴ Keñte o yako wɔ nyiaa, "Debanj keñ me kyaa ε gyan ne me yako ηon nyiaa, nombii kamase keñ bɔɔ ηmarase Mosesi mmaraase ηan man, na ηan Wurubuarε akpeñkpeñgyɔɔra be ηmarase see na ηan bɔɔ ηmarase see nɔɔneñ tɔne man lee ma wose man ne, kaboenä nyi ηe dεε kɔñ mena."

⁴⁵ Botɔɔ te o toro ba agyueñ na baa nyin nyii Wurubuarε nombia aηmaraseñ see ηan man.

⁴⁶ Keñte Yesu yako wɔ nyiaa, "Be yakowɔ Wurubuarε nombia aηmaraseñ see ηan man nyiaa, nyeeleñere ηon Wurubuarε be yako see nyi waa kɔñ ne, waa naa diyem na waa yεñ mɔna ka weeya atoorote keñ na waa fɔñ lee yεñ man,

⁴⁷ te baa kolosi Wurubuarε nombia o yele man fa balaj pou tεele kei dɔɔ, na baa kyεεkee lee be gbeñneñ kumee man na baa kɔñ Wurubuarε gyan, na Wurubuarε ka mo be nombiakumee kyεε wɔ. Baa fiasεε lee Gyerusalεm donɔɔ man, pεna baa gyu donɔɔse akañ ηan man.

⁴⁸ Σmeεε yεna balaj ban ε ke di mena nombia keñja wose man adansεε.

⁴⁹ Maa mo me kya Wurubuarε felij ηon o be yako see nyi waa fa ηon ne kaa do ε man. Mɔna ε kyaa Gyerusalεm donɔɔ man kεbo kelii debanj keñ waa mo mena donj kei lee adido kaa do ε man."

Yesu kegyu adido

Maake 16:19-20; Kpilala

1:9-11

⁵⁰ Keñte Yesu moo o kaseela banj lee donɔɔ kenañ man gyu Betani donɔɔ nɔɔman, botɔɔ te o gyinaa o nyijmaase adido te o hiraa o kaseela banj.

⁵¹ O kee hiraa wɔ ne, o tinaa wɔ yela te Wurubuarε moo e lanj adido.

⁵² Keñte ba som e te ba moo kenyaneε dinaa bese kɔñ Gyerusalεm donɔɔ man,

⁵³ te debanj kamase na bee gyu ke kyaa Wurubuarε osoñ deni dinaa keñ man lese Wurubuarε yele.

Nombia kpaakpaa ηan Gyɔn be ηmarase ne Gyɔn

*Wurubuare nombii kej
keε fa nyeedoŋ*

¹ Lee kewalaŋ kej rena Wurubuare ke yεε kpene kamase na, ηon bεε baake e nyi Wurubuare nombii ηon ne wulaa o kyaa. Na ηon na Wurubuare kyaa la, te ηon yena Wurubuare.

² Non na Wurubuare kyaa la leenaj kewalaŋ kenaj man.

³ O dɔɔ te Wurubuare tεεwɔ yεε kpene kamase, te Wurubuare ta lee o wɔle yεε kolo na kolo ya.

⁴ Wurubuare nombii kei ne faa na nyeedoŋ, te nyeedoŋ kenaj yεna kejmaŋee kej ne gyuusu balaj sia na baa naa Wurubuare gbeε.

⁵ Kejmaŋee kenaj ne ηmaŋee ditintεε man, mɔna ditintεε kej bεε tale di ke dɔɔ ya.

⁶ Debaŋ daale liiwɔ na Wurubuare kpila o kpilale ηolo ηon bεε baake e nyi Gyɔn.

⁷ Non kɔŋala o kaa di adansεε lee kejmaŋee kej wose man fa balaj, na balaj pou kenyin ta o dɔɔ lεε kejmaŋee kej di.

⁸ Na ηon Gyɔn gbagba yεna kejmaŋee kej ya, mɔna o kɔŋae kaa di

adansεε lee kejmaŋee kej wose man.

⁹ Non bεε baake e kejmaŋee gbagba kej ne waa kɔŋ tεεle kei dɔɔ, na o kaa ηmaŋee fa walaj kamase.

¹⁰ Kejmaŋee kenaŋ kaa kyaawɔ tεεle kei dɔɔ. O dɔɔ te Wurubuare tεεwɔ yεε kpene kamase tεεle kei dɔɔ, mɔna tεεle kei dɔɔ balaj ta gyen e ya.

¹¹ O kɔŋawɔ ηon gbagba o balaj gyan, mɔna o balaj te lεε e ya.

¹² Mɔna balaj ban pou bɔɔ lεε e te bɔɔ lεε di ne, o faa wɔ gbeε te ba bese Wurubuare bia.

¹³ Ba te yεε Wurubuare bia ηgbə mena kej alo na baale na lola bia ba kegyae man ne ya. Mɔna Wurubuare gbagba kegyaebii man te o lese wɔ nyi baa yεε o bia.

¹⁴ Non bεε baake e nyi Wurubuare nombii ne, kaa bese deniwalaj te o kaa kyaawɔ de man weeya akalansεε ηaale. De naa o gyoorobiiri kej nawolo nyi ηon waagen yεna o kya Wurubuare bu dokolon ηon ne. O man te Wurubuare bεεsε na anokoare kej doo.

¹⁵ Gyɔn dii adansεε lee o wose man. O fae yeesa yako nyi, "Walaj kei wose man nombia yaa me wulaa yako ηon nyiaa, 'Walaj ηon o dɔŋ me wɔle o ne kɔŋ ne o kela maŋ, nawolo nyi o wulaa o kyaa pεte ba lola maŋ.'

¹⁶ Lee o bεεsε kej be wulu o man ne dɔɔ, te o ne hiraa daa agbaatee agbaatee.

¹⁷ Mosesi dōc te Wurubuare tēswā mo mmaraase ḥan fa daa, mōna Yesu Kristo dōc te o tēswā wola daa o bērēs na wa anokoare kej.

¹⁸ Nolo na ḥolo te naa ta Wurubuare na o sia ya, mōna Wurubuare bu dokoloj kooj ḥon loj bēs lam ḥon na o kya nsana ya ne, kaa lesena Wurubuare dinōc wola daa.

Gyōn Wurubuare
lojssōre ḥon kekolosi Wurubuare nombia

Mateo 3:1-12; Maake 1:1-8; Luka 3:1-18

¹⁹ Gyudatena kegyiise baŋ be kyaa Gyerusalēm donōc man ne, kpila Wurubuare saese na Lewitena baale nyi be kaa bōcse Gyōn nyiaa, "Nyan yena amote?" Gyōn ta beo wō ya.

²⁰ Mōna o torowā yako wō nyiaa, "Na maŋ yena nyelēere ḥon Wurubuare be yako see nyi waa kōj ne ya."

²¹ Kejte be bōcse e nyiaa, "Kenaŋ na nyan yena amote? Nyan yena Elaegya?" Kejte o tiranōc fa wō nyi, "Koa, na maŋ yena Elaegya ya." Ba besewō bōcse e nyiaa, "Nyan yena Wurubuare dekpenjkpenjgyōcōre ḥon dēs daa ne?" Kejte Gyōn tiranōc fa wō nyi "Koa, na maŋ ya."

²² Kejte be bōcse e nyi "Te kenaŋ na nyan yena amote? Yako daa nombii dokoloj na dee nyij gyu ke yako baŋ bōc kpila daa ne. Sena te n

ne yako lee nyan gbagba n wose man?"

²³ Botōc te Gyōn moo nōcwoya ḥan Wurubuare dekpenjkpenjgyōcōre Yesaya be yako see ne tiranōc fa wō nyiaa, "Maŋ yena woya ḥan ne fae yeesa depampaa dinaa kej man ne nyiaa, E tenee de Gbenjgyoo Wurubuare gbees see e na o kaa ta ke dōc."

²⁴ Balaj baŋ bōc kpili gyu Gyōn gyaŋ ne, man baale yee Farasiitenawō,

²⁵ Kejte be bōcse Gyōn nyiaa, "Akpaā na nyan yena nyelēere ḥon Wurubuare be yako see nyi waa kōj ne ya, yaa Elaegya yaa Wurubuare dekpenjkpenjgyōcōre ḥon ya na, woŋ dōc te n ne sō balaj Wurubuare loj?"

²⁶ Botōc te Gyōn tiranōc fa wō nyiaa, "Maŋ dōc loj yakaa te me dana mēs sō balaj Wurubuare loj, mōna ḥolo kyaa ε man kej ε ba gyen e ya.

²⁷ Non yena walaj ḥon o dōj me wōle o ne kōj, kej ma te kaboe gba nyi maa buŋ booli o nkyokota njmeesē koraj gba ya."

²⁸ Nombia kejā pou kōjāe Gyōcđan boo dīngyīj donōc kej bēs baake ke Bētani ne man, botōc kej Gyōn ne sō balaj Wurubuare loj ne.

²⁹ Tēs kena ne, Gyōn naa Yesu ne kōj o gyaŋ te o yakowā lee Yesu wose man nyiaa, "E kēs Wurubuare nambu ḥon. Non na lesena balaj lee be dukum man.

³⁰ Kei yena walaj ḥon mōc

wulaa yako ɳon ɔ wose man nombia nyiaa, 'Walaŋ ɳon ɔ dɔŋ me wɔle ɔ ne kɔŋ ne ɔ kela maŋ. Nawolo nyi ɔ wulaa ɔ kyaa pete ba lola maŋ.'

³¹ Nafɔ na maŋ gbagba ba gyeŋ e ya, mɔna ɳon dɔɔ te Wurubuare kpila maŋ nyi me kaa sɔ balan̄ Wurubuare lon̄, na maa lese e debɔɔ wola Israetena na baa nyiŋ gyeŋ e."

³² Keŋte Gyən dii adansɛɛ nyiaa, "Me naa Wurubuare felin̄ ɳon moo duwuluŋ dinɔɔ tisi lee adido kaa kyaa ɔ dɔɔ.

³³ Nafɔ maŋ gbagba ba gyeŋ e ya, mɔna Wurubuare ɳon ɔ be kpila maŋ nyi me kaa mo loŋ sɔ balan̄ Wurubuare loŋ ne yako na maŋ nyiaa, 'Walaŋ ɳon n naa Wurubuare felin̄ ɳon de tisi kaa kyaa ɔ dɔɔ ne, ɳon ne gyaela waa mo Wurubuare felin̄ ɳon sɔ balan̄ Wurubuare lon̄.'

³⁴ Ma te naa te mee di adansɛɛ nyiaa, ɳon yəna Wurubuare bu ɳon."

Yesu kpilala gyanjba nyibaj baj

³⁵ Tɛɛ kena nɛ, Gyən na ɔ kaseela bala besewɔ gyu boo keŋ nɔɔman.

³⁶ Keŋte Gyən naa Yesu ne lam. ɔ kena e ne te ɔ yakowɔ nyiaa, "ɛ kɛɛ Wurubuare nambu ɳon!"

³⁷ Gyən kaseela bala baj kenyii Gyən nɔɔwoya keŋa nɛ, be tinaa Gyən yela gyu ke sila Yesu.

³⁸ Yesu gɛɛsewɔ kɛɛ na te ɔ naa wɔ keŋte ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Woŋ yaa ɛ ne gyae?" Botɔɔ te baj mɔ bɔɔse e nyiaa, "De Gbenjgyoo, aleŋ te n kyaa?"

³⁹ Keŋte Yesu tirancɔ fa wɔ nyiaa, "ɛ kɔŋ na ɛ kaa kɛɛ." Mena dɔɔ be gyuuwɔ kena botɔɔ keŋ ɔ kyaa. Deban̄ kenaj na te gyɔ balinɔɔ deban̄ anaara te be kyaawɔ ɔ gyanj wee kenaj pou.

⁴⁰ Balan̄ bala baj bɔɔ nyii Gyən nɔɔwoya te bɔɔ sila Yesu nɛ, be man ɳolo yəna Simɔn Pita ɔ naabu Anderiase.

⁴¹ Kpene keŋ Anderiase be taŋgbɛɛ yɛɛ yəna nyi, ɔ gyuuwɔ ke kɛo ɔ kegyia Simɔn te ɔ yako e nyiaa, "Da te naa Mesaya ɳon, nyelere ɳon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne."

⁴² Keŋte Anderiase moo Simɔn kɔŋ Yesu gyanj. Yesu kena Simɔn nɛ ɔ kɛɛ e yididi te ɔ yako e nyiaa, "Me gyeŋ nyi nyaj yəna Gyən bu Simɔn ɳon. Baa baake neŋ nyi Kefase yaa Pita." Ka aseɛ yəna nyi boe.

Yesu kebaake Filipo na Natanɛle

⁴³ Tɛɛ kena nɛ, Yesu yɛɛ wa agyueŋ nyi waa gyu Galelia tɛele man. Keŋte ɔ naa Filipo te ɔ yako e nyiaa, "Kaa sila maŋ."

⁴⁴ Filipo lee donɔɔ keŋ bɛɛ baake ke Bɛtesaida ne man. Donɔɔ kenaj man mɔ te Anderiase na Pita mɔ leewɔ.

⁴⁵ Filipo mɔ naa Natanɛle te ɔ yako e nyiaa, "Da

2

Alowole keyee Kaanan doncc man

¹ Ka weeya atoorote kej nə, ba kpeo alo ɣolo Kaanan doncc kej ke kyaa Galelia tæle man nə man. Na Yesu o naa mə kyaa botcc.

² Be baake Yesu na o kaseela mə kɔj alowole kej tæe botcc.

³ Balan̄ baj soloj ke taŋ nə, Yesu o naa yako e nyi "Balan̄ baj soloj te taŋ."

⁴ Botcc te Yesu tirancc fa e nyiaa, "Nna kei te yee daa na nej de nombia ya. Deban̄ kej Wurubuare ba see maŋ nə te lii ta ya."

⁵ Kejte Yesu o naa yako dekpañalaŋ kej tewulee baj nyiaa, "Kpene kamase kej o yako ɣon nyi yaa yee na, ε yee ke."

⁶ Deban̄ kenaŋ na, osunjse dinaana looro ɣaale bajee botcc. Gyudatena ɔsom man na, osunjse keŋa man te bee kyekii lon̄ do mo faafo ba wose. Dokoloj gyae ke lεs lon̄ ɣgba garawaase anoy yaa looro nə.

⁷ Botcc te Yesu yako tewulee baj nyiaa, "Ε kyekii lon̄ do osunjse ɣan man wulu." Kejte tewulee baj kyekii lon̄ wulu ɣa belebelebele.

⁸ Kejte o yako wɔ nyiaa, "Nenee ε kyee lon̄ kej ɣaale gyina kegyia ɣon o seŋee alowole kej siaman nə." Te be kyeewɔ gyina e.

⁹ Kegyia ɣon daa lon̄ kej ba bese soloj nə kεs. O naawɔ nyi soloj kej dei,

te naa walaŋ ɣon Mosesi be ɣmarase o wose man nombia do mmaraa tøne kej man, te Wurubuare akpeŋkpeŋgyɔra baj mə be ɣmarase o wose man nombia nə. Bees baake e nyi Yesu. Non yena Yesu, Gyosəfo bu ɣon o ba lee Nasarəte nə."

⁴⁶ Kejte Natanele bɔɔse e nyiaa, "Nasarəte ya? Kolo kpaakpaa daale gyae ke tale lee botcc?" Kejte Filipo yako e nyiaa, "Nyan̄ kɔj na n kaa kεs."

⁴⁷ Yesu kena Natanele ne kɔj o gyar̄ nə o kolosiwɔ lee o wose man nyiaa, "Ε kεs, Iserae baale gbagba yaa kei kej dekara be doo o man ya."

⁴⁸ Botcc te Natanele bɔɔse e nyiaa, "Sena te n yeewo gyeŋ maŋ?" Kejte Yesu tirancc fa e nyi, "Me wulaa naa nej fiigi dan̄ kej tæe pεte Filipo baake nej."

⁴⁹ Kejte Natanele torowo yako nyiaa, "De Gbenyyoo, nyan̄ yena Wurubuare bu ɣon! Nyan̄ yena Iseraetena gyoo ɣon!"

⁵⁰ Kejte Yesu yako e nyiaa, "Kej mə yako nej nyi me naa nej fiigi dan̄ kej tæe dɔɔ te n ne lεs maŋ di? N kena nombia dinaana ɣan kela keŋa."

⁵¹ Kejte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Mεs yako ɣon ε ke nyii nyiaa, ε kena ɣgba adido ta toro na Wurubuare kpilala baj na gyem tisi maŋ Deniwalan̄ Bu ɣon dɔɔ."

mɔna o ba gyej ke dalee ya, mɔna tewulee baj bɔɔ kyee lon kej kɔna e ne baj gyej botɔɔ kej kɔɔ lee. Kenje kegyia ɔnon baake alowole baale ɔnon lee yenaj,

¹⁰ te o yako e nyiaa, "Balan degyanjee na, bɛe taŋgbɛe bo mo soloj kpaakpaate fa wɔ, te akpaa be dɛese na te bɛe mo soloj kej kɔɔ dei ya ne kɔŋ. Mɔna nyaj moo soloj kpaakpaate kej bo weese kaa lii debaj kei pete n lese ke debɔɔ."

¹¹ Kei yena gyakoloj nombia gyangbate kej Yesu be yee Kaanan donɔɔ kej ke kya Galelia tɛele dɔɔ ne man. O moo ke lese o gyroobiiri wola, te o kaseela baj mɔ lɛe e di.

¹² Kei wɔle ne, ɔnon na o naa na o naabia na o kaseela baj gyuu donɔɔ kej bɛe baake ke Kapanum ne man ke di weeya akalansɛe ɔnaale botɔɔ.

Yesu kegegi balanj Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kej man

Mateo 21:12-13; Maake 11:15-17; Luka 19:45-46

¹³ Deban kej Gyudatena nyekelɛewee kej na benaa ne, Yesu gyuu Gyerusalem donɔɔ man.

¹⁴ Yesu ke gyu ka gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kej dekpaŋalaŋ man ne, o naawɔ nyi baale ne yɔɔ nunkyuese na namense na awuluŋna, na balanj baale mɔ kyakɛe bɛe yelees kɔba.

¹⁵ Mena dɔɔ o moo ɔmeeſen ɔmee ſe yee dambila te o moowɔ gegi balanj

baj na be nunkyuese na be namense pou lee dekpaŋalaŋ kej man. O yaasee be kɔbasebia ɔnan te o besena be tebuluse ɔnan pou buŋji.

¹⁶ Kenje o yako balanj baj bɛe yɔɔ awuluŋna ne nyiaa, "ɛ mo wɔ lee kɛbo! ɛ na mo me kya dɛe besena ε kebu dedii ya!"

¹⁷ Nombia kejna yela o kaseela baj tɔose Wurubuarɛ nombia anmarasen ɔ see ɔnan ne yako nyi, "O Wurubuarɛ, n deni dinaa kej man nombia ne hia maŋ nideli, te ɔne te di ma nyee mɔ."

¹⁸ Botɔɔ te Gyudatena kegyiise kaa bɔɔse e nyiaa, "Woŋ gyakoloj nombia te nyaj ke tale yee na kawola daa nyi Wurubuarɛ faa na neŋ doŋ nyi nya yee mena abɔɔ kejna?"

¹⁹ Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "ɛ yelees Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kei, weeya atoorote na maa ma ke bela."

²⁰ Botɔɔ te Gyudatena kegyiise baj yako Yesu nyiaa, "Ba moo kulutooneŋ sɔŋola na looro bo ma Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kei, te nyaj n ke tale mo weeya atoro ma ke?"

²¹ Mɔna Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kej Yesu ne kolosi ka wose man nombia ne, yena ɔnon gbagba o wose.

²² Mena dɔɔ debaj kej Yesu be fom lee yeŋ man ne, o kaseela baj tɔɔsewɔ nyi o yako mena nombia kejna. Te be lɛe Wurubuarɛ nom-

bia aŋmaraseŋ see, na Yesu nombia ḥjan o be yako ne di nideli.

²³ Yesu ke kyaa Gyerusalem Gyudatena nyekelεεweeya kedi ḥjan man ne, balan̄ burum naa gyakoloŋ nombia ḥjan o be yεε ne te be lεε e di.

²⁴ Mɔna Yesu ta mo o wose lo be doo ya, nawolo nyi o gyeŋ walaŋ kamase dinɔɔ.

²⁵ Te yεε keŋ nyi ḥjolo keyako deniwalaŋ nombii fa e ya, nawolo nyi o gyeŋ walaŋ kamase nyeeman nombia.

3

Yesu kawola Nikodemose nombia

¹ Mena debaŋ kenaj man ne, na Gyudatena kegyia ḥjolo kyaawo keŋ o yele yena Nikodemose. O kruε Farasitenā dikpii keŋ man.

² Wee daale nelim ne o korowɔ gyu Yesu gyan te o yako e nyiaa, "Kegyia, da gyeŋ nyi n yεε wolale e ḥjon Wurubuarε be kpila neŋ. Nawolo nyi ḥjolo be kyaa keŋ waa tale yεε gyakoloŋ nombia na nombia dinaana ḥjan n ne yεε ne, keŋ nyi Wurubuarε be kruε na e ya."

³ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "Mεε yako neŋ anokoare n ke nyii nyiaa, akpaa be ta bese lola walaŋ ya ne, o be gyae waa naa Wurubuarε gyoori keŋ ya."

⁴ Keŋte Nikodemose boɔse Yesu nyiaa, "Walaŋ ḥjon o ba bee na, sena te baa bese tale lola e? Waa bese tale gyoo

ɔ naa tɔɔman na baa lola e bela?"

⁵ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Mεε yako neŋ anokoare n ke nyii nyiaa, akpaa ba te sɔ neŋ Wurubuarε ḥjon na Wurubuarε ka mo o felij do n man ya na, n be gyae n ke tale gyoo Wurubuarε gyoori keŋ man ya.

⁶ Deniwalaŋ na lola o dinɔɔ bo, te Wurubuarε felij ḥjon mo na lola walaŋ bo ḥngba Wurubuarε dinɔɔ ne.

⁷ Na yela keyεε neŋ gyakoloŋ nyi me kpa, kaboenā nyi ba bese lola neŋ bela ya.

⁸ Felij ne gyoo bo gyu botɔɔ keŋ kεε gyae. N ne nyii mena keŋ kεε gyoo mɔna n ba gyeŋ ke dalee yaa ke dee gyue ya. Mena mo te doo fa walaŋ kamase ḥjon Wurubuarε felij ba lola e ne."

⁹ Keŋte Nikodemose boɔse Yesu nyiaa, "Sena te keŋa gyae ke tale kɔŋ mena?"

¹⁰ Botɔɔ te Yesu boɔse e nyiaa, "Ngba n yεε Gyudatena wolale kegyia e. N bee nyii mena nombia keŋa man yee?

¹¹ Mεε yako neŋ anokoare n ke nyii nyiaa, nombia ḥjan da gyeŋ ne te dεε yako te ḥjan dεε naa mo ne te dee di ḥja wose man adansεε, mɔna ε bεε lεε nombia ḥjan dεε yako ḥjon ne di ya.

¹² Mεε yako ḥjon tεele kei dɔɔ nombia te ε bεε lεε ḥja di ya na, sena te me yako ḥjon Wurubuarε man nombia na ε kelεε ḥja di?

¹³ Nolo na ɔjolo te gyuu ta Wurubuarɛ man ya, Gyisɛ maŋ Deniwalaŋ Bu ɔnon mɔɔ lee botɔɔ kɔŋ ne maageŋ.

¹⁴ ɔ gyeŋ nyi gyaŋba keŋ na Wurubuarɛ yela Mosesi yεs dom te ɔ moowɔ mataa na daŋ adido depampaa di-naa keŋ man. Walaŋ kamase ɔnon ɔ be gyina ɔ sia kεs mena dom kei na ɔ nyiŋ nyeedoŋ. Mena ke te baa gyɔ maŋ Deniwalaŋ Bu ɔnon mɔ mataa na ɔpanđan adido.

¹⁵ Na walaŋ kamase ɔnon ɔ lεs maŋ di na, waa nyiŋ nyeedoŋ kekpaa keŋ.

¹⁶ Lee mena keŋ Wurubuarɛ ne gyae balaŋ dɔɔ te ɔ moo ɔ bu dokoloŋ kooŋ ɔnon fa, nyi walaŋ kamase ɔnon ɔ lεs e di na ɔ be gyae waa yen leki ya, mɔna waa nyiŋ nyeedoŋ kekpaa."

¹⁷ Nawolo nyi Wurubuarɛ te kpila ɔ bu tεele kei dɔɔ nyi ɔ kaa bu balaŋ fɔɔ ya, mɔna ɔ kpila e bo na balaŋ ke ta ɔ dɔɔ nyiŋ nyeedoŋ.

¹⁸ Walaŋ kamase ɔnon ɔ lεs e di na bɔɔ gyae baa bu e fɔɔ ya, te ɔnon ɔ te lεs e di ya na be wulaa bu e fɔɔ, nawolo nyi ɔ te lεs Wurubuarɛ bu dokoloŋ kooŋ ɔnon di ya.

¹⁹ Nombia ɔnan bɔɔ mo bu tεele kei dɔɔ balaŋ fɔɔ yεna nyi, keŋmaŋee te kɔŋ tεele kei dɔɔ, mɔna balaŋ ne gyae ditintɛe bo kela keŋmaŋee keŋ. Nawolo nyi be nombia ɔnan bεs yεs ne yεs dukum ke.

²⁰ Walaŋ kamase ɔnon ɔ ne yεs dukum na, ɔ ne kɔla

keŋmaŋee keŋ te ɔ bεs be-naa ke ya. Nawolo nyi ɔ bεs gyae nyi ɔ nombiakumεs ɔnan ka lee debɔɔ ya.

²¹ Mɔna walaŋ kamase ɔnon ɔ ne yεs nombia kpaakpaa ne, ɔ na benaa keŋmaŋee keŋ. Nawolo nyi keŋmaŋee keŋ gyae ka lese ɔ nombia ɔnan ɔ ne yεs ne wola nyi ɔ ne yεs Wurubuarɛ kegyaebii.

Gyɔn Wurubuarɛ loŋsɔɔre kedi Yesu wose man adansɛe

²² Keŋja wɔle ne Yesu na ɔ kaseela ban Gyudia tεele man. Yesu kyaawɔ botɔɔ weeya akalansɛe ɔnaale te ɔ sɔɔ balaŋ Wurubuarɛ loŋ.

²³ Debaŋ kenaŋ na Gyɔn mɔ ne sɔ balaŋ Wurubuarɛ loŋ donɔɔ keŋ bεs baake ke nyi Aenɔn keŋ ka benaa na Salim donɔɔ ne man. Nawolo nyi na loŋ boe botɔɔ, te balaŋ mɔ na gyem tisi ɔ dɔɔ nyi waa sɔ wɔ Wurubuarɛ loŋ.

²⁴ Debaŋ kenaŋ na ba te kyanja ta Gyɔn tɔ deni ya.

²⁵ Gyuda baale ɔjolo na Gyɔn kaseela ban man baale lεs aŋmaareŋ lee mena keŋ bεs mo loŋ faafo ba wose lee ba amanberɛ gbeεs ne wose man.

²⁶ Botɔɔ te Gyɔn kaseela ban kɔŋjawɔ Gyɔn gyan kaa yako e nyiaa, "De Gbenjgyoo, n ne tɔose balee ɔnon nafo ɔ kpus na daa Gyɔɔdan boo keŋ diŋgyiŋ, te n be di ɔ wose man adansɛe nideli

nə? Kəs, o ne sə balaŋ Wurubuare loŋ, te balaŋ pou ne gyu o gyaŋ."

²⁷ Keňte Gyən tirançə fa wə nyiaa, "Nyi Wurubuare te fa walaŋ gbeɛs nyi waa yee kolo ya nə, ətenate be gyaæ waa tale yee ya.

²⁸ Emeeɛ gbagba e ke tale di maŋ adansəe nyi me yakowə nyiaa, Na maŋ yəna Nyeeleere ɣon Wurubuare be yako see nyi waa kəŋ nə ya, məna Wurubuare kpila maŋ bo nyi maa kyaŋ gbeɛs ta o siaman kəŋ."

²⁹ Keňte Gyən gyoo dudu yako wə nyiaa, "Walaŋ ɣon o dana alowole na, ɣon yəna alowole ɣon baale. Məna alowole baale ɣon o gyoona dəɔ̄ bəɛ sem bo yenaŋ tei, te akpaa be nyii alowole baale ɣon woya na ne yee wə gyoŋ nideli. Mena mo yaa yee maŋ gyoŋ nideli debokeiman ɣgba moɔ̄ nyii Yesu nkaŋ nə.

³⁰ Kaboena nyi Yesu yele dəɛ lee kela maŋ.

³¹ Walaŋ ɣon o ba lee adido kəŋ nə o kela walaŋ kamase, te walaŋ ɣon o ba lee təɛle kei dəɔ̄ ne o yee təɛle kei dəɔ̄ walaŋ e te o ne kolosi təɛle kei dəɔ̄ nombia bo. Walaŋ ɣon o ba lee adido nə, o kela kpene kamase.

³² Nombia ɣan o be naa na ɣan o be nyii nə wose man adansəe te o ne dii, məna ɣolo te ləɛ wa adansəe kej di ya.

³³ Te walaŋ ɣon o be ləɛ wa adansəe kej di na, na ətenate te səɛ baa nyi

Wurubuare nombia ɣan yee ampaŋ.

³⁴ Walaŋ ɣon Wurubuare be kpila e na o ne kolosi Wurubuare nombia bo, nawolo nyi Wurubuare ta mo o felij ɣon do walaŋ ɣonaŋ man nideli.

³⁵ Kya ɣon ne gyaæ o bu ɣon nombia, te o moo kpene kamase do e o nyiŋmaa man.

³⁶ Walaŋ kamase ɣon o ləɛ o bu ɣon di na waa nyiŋ nyeedoŋ kekpaa, te walaŋ kamase ɣon o bəɛ o bu ɣon na o be gyaæ waa nyiŋ nyeedoŋ kei ya, məna Wurubuare waa gyeŋ baŋ do e kekpaakekcaa."

4

Yesu kekolosi na Samaria alo ɣolo

¹ Farasiitena baŋ nyiwič nyi Yesu ne nyiŋ balaŋ burum sə wə Wurubuare loŋ kela Gyən Wurubuare loŋsɔɔre.

² Məna Yesu gbagba dəɔ̄ o te sə ɣolo na ɣolo Wurubuare loŋ ya, o kaseela baŋ səɔ̄ na wə.

³ Yesu ke nyii mena kej balaŋ ne kolosi o wose man nombia nə, o korowə lee Gyudia təɛle man bese gyu Galelia təɛle man.

⁴ Na kaboena nyi waa mo na Samaria təɛle man.

⁵ Mena dəɔ̄ o moowə botɔ̄ kelii Samariatena donɔ̄ kej bəɛ baake ke nyi Sikya nə man. Sikya donɔ̄ kei benaa na təɛle kej Gyekɔ̄po ba mo fa o bu Gyosefo nə.

⁶ Na Gyekɔ̄po ditiribuŋ doo botɔ̄. Yesu kelii botɔ̄

ne, na o te kaa mena dəo o tisiwə kyaa ditiribuŋ keŋ gyaŋ. Debaŋ kenaŋ na weese ta seŋ dəe.

⁷ O ke kyaa botəo ne Samaria alo ŋolo kɔŋawo botəo o kaa kyee loŋ, kente Yesu sola e nyi "Fa maŋ loŋ maa nyoo."

⁸ Debaŋ kenaŋ na, o kaseela baŋ te lam donoo keŋ man be kaa ləe weeneɛ.

⁹ Botəo te Samaria alo ɣon yako Yesu nyiaa, "N yee Gyuda baale e te maŋ mo yee Samaria alo e. Woŋ dəo te n na sola maŋ loŋ?" Keŋ dəo o be bɔɔse mena yena nyi, Gyudatena na Samariatena bəe gyoo ya.

¹⁰ Kente Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Akpaan nyen gyeŋ Wurubuarə kolo anefan na walaŋ ɣon o na sola neŋ loŋ kei ne, nafo nyar ka sola e na waa fa neŋ loŋ keŋ kəe fa nyeedon ne."

¹¹ Botəo te alo ɣon yako e nyiaa, "Kegyia, ditiribuŋ keŋ dana siiliŋ te n be dana kpene keŋ n ka mo kyee loŋ keŋ ya. Aleŋ te nyar kenyin mena nyeedon loŋ kei.

¹² Yaa nyar kela na de naana Gyekopo ɣon o be wula ditiribuŋ kei fa daa ne? ɣon gbagba na o bia na o wonembia pou nyoo loŋ lee ditiribuŋ kei man."

¹³ Kente Yesu tiranoo fa alo ɣon nyiaa, "Walaŋ kamase ɣon waa nyoo loŋ kei ne, loŋboaneŋ gyae ka ko e bela.

¹⁴ Mɔna walaŋ kamase ɣon waa nyoo loŋ kei maa

fa e ne, loŋboaneŋ be gyae ka ko e bela ya. Loŋ keŋ maa fa e ne gyae ke doo o man ŋgba ditiribuŋ ne, na ka ke fa e nyeedon loŋ na waa nyiŋ nyeedon kek-paakekpaa."

¹⁵ Botəo te alo ɣon yako e nyiaa, "Kegyia, akpaa mena na fa maŋ mena loŋ kei na loŋboaneŋ ba tekaa ko maŋ bela ya, na maa tina ditiribuŋ kei man kekɔŋ yela."

¹⁶ Kente Yesu yako e nyiaa, "Gyu ke baake n baale na ε ke kɔŋ."

¹⁷ Te alo ɣon yako e nyiaa, "Mɔɔ dana baale ya." Kente Yesu yako e nyiaa, "N te yako anokoare nyi n be dana baale ya.

¹⁸ N taŋ ke yala baala banooŋ, te ɣon gyaŋ n kyaa deboleiman ne o te yee n baale e ya. Mena dəo nom-bia ɣan n be yako maŋ ne yee ampan."

¹⁹ Botəo te alo ɣon yako e nyiaa, "Kegyia ma te naa nyi n yee Wurubuarə dekpeŋkpengyɔɔre e ampan."

²⁰ De naanaɔ som Wurubuarə bo bulu kei dəo, mɔna εmee Gyudatena kpa Gyerusalem donoo man te kabona nyi dəe som Wurubuarə."

²¹ Kente Yesu yako e nyiaa, "Alo ləe maŋ di, debaŋ daale gyae kekɔŋ keŋ bɔɔ gyae baa tekaa som Wurubuarə bulu kei dəo yaa Gyerusalem donoo man ya.

²² εmee Samariatena na som Wurubuarə ɣon ε ba

gyen e ya, te daa Gyudatena dəc dəs som Wurubuarə ɳon da gyen e, nawolo nyi nyekeləs gyae ke ta bo Gyudatena dəc kəj.

²³ Debaŋ daale ne kəj te ke taŋ kekəj, kej nyi baŋ bəs som Wurubuarə anokoare man nə, baa mo Wurubuarə Feliŋ na anokoare bo som Wurubuarə nawolo nyi mena somra kewo dincə te Wurubuarə ne gyae.

²⁴ Wurubuarə yee feliŋ e, mena dəc baŋ baa som e nə kabona nyi baa mo o feliŋ na anokoare som e."

²⁵ Botəc te Samaria alo ɳon yako e nyiaa, "Ma gyeŋ nyi Nyeeleere ɳon bəs baake e nyi Kristo nə waa kəj. O kəj na waa kaa lese kpene kamase man fa daa."

²⁶ Kejte Yesu torowə yako e nyiaa, "Maŋ ɳon məs kolosi na neŋ nə, maŋ yena nyeeleere ɳon."

²⁷ Be kee kolosi kenəŋ nə, te Yesu kaseela baŋ leewə doncə man kəj. Ba kena ɳgba Yesu na alo ɳon seŋes bee kolosi nə, yee wə gyakoloŋ. Məna be man ɳolo te tale booſe alo ɳon nyi woŋ te o ne gyae ya, te ba te tale booſe Yesu mo nyi weera o ne kolosi na alo ɳon ya.

²⁸ Botəc te alo ɳon tina osuŋ kej yela, te o yeuwə gyu doncə kej man ke yako balan̄ nyiaa,

²⁹ "E kəj kaa kəs balee ɳolo ɳon o be yako maŋ ma wose man nombia ɳan pou məc yee nə. Na ɳon yena Kristo, nyeeleere ɳon

Wurubuarə be yako see nyi waa kəj nə baa yaa?"

³⁰ Mena dəc balan̄ leewə doncə kej man kəj Yesu gyar̄.

³¹ Debaŋ kenaŋ na te o kaseela baŋ waase e nyiaa, "De Gbenjyoo mo kolo tina n nəc"

³² Kejte Yesu yako wə nyiaa, "Me dana weenəs ɳaale maa di ker̄ ε ba gyen ya."

³³ Botəc te o kaseela baŋ booſe ɳoŋa nyiaa, "Doona ɳolo saa weenəs baa kəna e?"

³⁴ Kejte Yesu yako wə nyiaa, "Me weenəs yena nyi maa yee me kya ɳon o be kpila maŋ nə kegyaebii, na maa yee tom kej o ba mo fa maŋ nə kelii oto.

³⁵ Emeeß gbagba ne tale yako nyi 'Te ka gyaalaŋna banaara na weenəs kekerəs te lii.' Məs yako ɳon ε ke nyii nyiaa, ε gyina ε sia na ε ke kəs wəoſe ɳan. ε kena nyi aboč ɳan te yee na kekerəs.

³⁶ Walan̄ ɳon o ne kərəs weenəs ɳan nə baa tə e kom, te o ne yilaa aboč ɳenaŋ bo see fa nyeedon̄ kekpaakek-paa kej. Mena dəc walan̄ ɳon o be fare na walan̄ ɳon o be kərəs nə pou baa bom di gyroŋ.

³⁷ Dudu kej bəc gyoo nyi, 'ɳolo ne duula te ɳolo mə ne karala' nə yee ampar̄.

³⁸ Me kpila ɳon baa nyi ya gyu ke kərəs weenəs wəc kej ε te yee tom ya nə man. Baale yeeна tom kej, te emeeß kəŋawə ε ne di ba

tom kej bɔɔ yee nə təncoo."

³⁹ Balaj baŋ be kya Samaria donco kej man ne, be man burum ləs Yesu di nawolo nyi alo ḥon yakowə nyiaa, "J te yako maŋ ma wose man nombia ḥan pou weesee ne."

⁴⁰ Mena dɔɔ Samariatena baŋ kekɔŋ ɔ gyan ne, be waase e nyi waa kyaa be gyan, te Yesu dii weeya ala be gyan.

⁴¹ Yesu nombia ḥan ɔ ba wolo ne yela balaj burum ləs e di.

⁴² Kejte be yako alo ḥon nyiaa, "Nenee dɔɔ ne na n nɔɔwoya ḥan dɔɔ te de ləs e di ya, mɔna daa gbagba te nyii e te da te naa nyi ḥon yena balaj pou nyeelere gbagba ḥon."

Yesu kekyo tomyeere kegyia ḥolo bu kawee

⁴³ Yesu kedi weeya ala botɔɔ wɔle ne, ɔ leewə botɔɔ beset gyu Galelia tæle man.

⁴⁴ Nawolo nyi Yesu gbagba yakowə nyiaa, "Bɔɔ ne ləs Wurubuare dekpenkpengyɔɔre kamase do ḥon gbagba ɔ donco man ya."

⁴⁵ Yesu kekɔŋ kaa gyoo Galelia ne, botɔɔtene ləs e nideli, nawolo nyi be naa nombia ḥan pou ɔ be yee Gyerusalem donco man debaj kej bɔɔ gyu be kaa di ba nyekelεewee kej ne.

⁴⁶ Kejte Yesu besewo gyu Kaanan donco kej ke kya Galelia tæle man ne man. Mena donco kenaŋ man te ɔ besena loŋ yee soloŋ ne.

Debaŋ kenaŋ na tomyeere kegyia ḥolo kyaa botɔɔ kej ɔ bu na wee Kapanum donco man.

⁴⁷ Tomyeere kegyia ḥon kenyii nyi Yesu ta lee Gyudia kɔŋ Galelia botɔɔ ne, ɔ gyuuwɔ ɔ gyan ke waase e nyi ɔ bu na wee ɔ doo Kapanum donco man ɔ ne gyae waa yen. Mena dɔɔ waa kɔŋ na ɔ kaa kyo e kawee fa e.

⁴⁸ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "Na ε kena gyakolonj nombia na nombia dinaana ya ne, nafo ε man walaj kamase be gyae waa ləs maŋ di ya."

⁴⁹ Kejte kegyia ḥon yako Yesu nyiaa, "Me Gbenyyoo, waase kɔŋ dee gyu bilen na mena ya na me bu ḥon waa yen."

⁵⁰ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "Ta, n bu ḥon waa nyiŋ nyeedonj." Balee ḥon ləs Yesu nɔɔwoya ḥan di te ɔ laŋawo.

⁵¹ Balee ḥon keta ɔ ne gyu ɔ dəs ne, ɔ gyanee na ɔ tewulee gbeenaa man te be yako e nyiaa, "N bu ḥon wose te yee e donj."

⁵² Botɔɔ te balee ḥon bɔɔse ɔ tewulee baŋ nyiaa, debaj woŋti man te me bu ḥon wose yee e donj? Kejte be tiranɔɔ fa nyiaa, "Dana weesetenjeŋ kegyo ḥgba debaj dokoloŋ ne, te bu ḥon wose yee e donj."

⁵³ Botɔɔ te ɔ kya ḥon tɔɔsewɔ nyiaa, debaj kenaŋ man pərɛɛp te Yesu yako e nyiaa, "N bu ḥon wose gyae ke yee e donj." Mena dɔɔ ḥon

na o dekpañalañmantena
pou lęs Yesu di.

⁵⁴ Yesu ka lee Gyudia kɔŋ
Galelia tɛele man nε, kei
yena gyakoloŋ nombia bo-
late keŋ o be yεs.

5

*Yesu kekyɔ ɔtakase ɣolo
kawee*

¹ Kεŋja wole nε, Gyudatena
ne di bɔ ɔsom wee di-
naa daale Gyerusaləm donɔɔ
man, te Yesu mɔ gyuu botɔɔ.

² Na depaa daale kyaa
Gyerusaləm donɔɔ man keŋ
bεs baake ke be dεs dei man
nyi Bεtesaida. Mena depaa
kei benaa na denanɔɔ keŋ
bεs baake ke nyi "Namense
Denanɔɔ" nε, te be banjee
kefεeſe anoŋ kilisi ke.

³ Kaweesetena kpookpoo
burum ɣgba siayelεesatena
na ɔtakasese na baj ba
yenaase ba yekee nε na lee
donɔɔ keŋ man kaa doo
botɔɔ daa loŋ keŋ kewosi.

⁴ Nawolo nyi be kyaa be
kyaa na, Wurubuarε kpilale
ne kyaa kaa wosi loŋ kenaŋ
te kaweete ɣon o taŋgbεs
ka gyoo loŋ keŋ man na, o
kawee ne tanj.

⁵ Na balee ɣolo ɣon o be
tekerii kulutooneŋ sao na
kufu gyanaara nε doo botɔɔ.

⁶ Yesu kena balee ɣonan te
o ke nyii nyi o ta wee kyare
nε o bɔɔse e nyiaa, "N ne
gyae n kawee ke tan?"

⁷ Botɔɔ te kaweete ɣon
tiranɔɔ fa e nyiaa, "Me
Gben̄gyoo, akpaa be wosi
loŋ keŋ na, mɔɔ ne nyiŋ ɣon
waa gate maŋ ka do ke man

ya. Akpaa ma mo maa yεs
kakyeŋ koro ka gyoo na ɣolo
te taŋgbεs maŋ."

⁸ Botɔɔ te Yesu yako e
nyiaa, "Koro! Gate n do-
foŋoŋ na n ke ta."

⁹ Debokenan man te balee
ɣon kawee taŋjawɔ te o ko-
rowɔ gate o dofoŋoŋ te o
tεewɔ lanj. Mena wee kenaŋ
yεs Gyudatena kefεeſowee
ke.

¹⁰ Mena dɔɔ Gyudatena
kegyiise yako balee ɣon bɔɔ
kyɔ e nε nyiaa, "Gyeŋ yεs
da kefεeſowee ke, te da
mmaraa bεs fa gbeŋ nyi nya
seele n dofoŋoŋ ya."

¹¹ Keŋte balee ɣon tiranɔɔ
fa wɔ nyiaa, "Walaŋ ɣon o
be kyɔ maŋ me kawee nε,
yako na maŋ nyi maa gate
ma dofoŋoŋ na maa ta."

¹² Botɔɔ te be bɔɔse e
nyiaa, "Walaŋ won̄ti yako na
neŋ nyi nya gate n dofoŋoŋ
na n keta?"

¹³ Mɔna balee ɣon Yesu be
kyɔ e o kawee nε, ta gyem
nyi Yesu kyɔɔna e o kawee
keŋ ya. Nawolo nyi na balan
boe botɔɔ te Yesu mɔ ta ɣere
gyoo be man.

¹⁴ Kenaŋ wole nε, Yesu
kena balee ɣonan Wurubuarε
ɔsom deni dinaa keŋ man te o
yako e nyiaa, "Kεε, nεnεs n wose te yεs
neŋ doŋ, na tekaa yεs
dukum bela ya. Na mena
ya na kpene keŋ gyae kekɔŋ
n dɔɔ nε, gyae ka kela kei."

¹⁵ Botɔɔ te balee ɣon
gyuuwɔ keyako Gyudatena
kegyiise baj nyiaa, Yesu
kyɔɔ na e o kawee keŋ.

16 Mena dōo Gyudatena kegyiise baŋ naase Yesu diyem, nawolo nyi o te kyo kawee ba kefεεfowee.

17 Kejte Yesu yako wɔ nyiaa, "Me kya Wurubuarε ne yεε tom debaŋ kamase kaa lii na gyεεŋ, mena dōo kaboenā nyi maŋ mɔ maa yεε tom mena."

18 Lee mena nombia keŋa dōo ne Gyudatena kegyiise baŋ yase sia gyae gbeεε keŋ baa mo ko Yesu. Nawolo nyi na keŋ o be wɔlεε ba kefεεfowee keŋ kaageŋ dōo ya, mɔna o kpa o kya yεna Wurubuarε keŋ nawolo nyi o dokoso yεna Wurubuarε.

19 Kejte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Ampaŋ yaa mεε yako ηon ε ke nyii nyiaa, kolo be kya keŋ maŋ Wurubuarε bu ηon ne yεε ma wose dōo ya. Kpene keŋ me naa me kya ne yεε na keŋ te mεε yεε. Kpene keŋ kya ηon ne yεε na, keŋ te maŋ o bu ηon mɔ ne yεε.

20 Nawolo nyi me kya ne gyae maŋ te o na wola maŋ kpene kamase keŋ ηon gbagba ne yεε nε. Waa wola maŋ abɔɔ dinaana ηan kela keŋa na maa yεε, na ε wose ka yεŋ ηon.

21 Mena keŋ kya ηon ne gyuuusu woya te o ne fa wɔ nyeedoŋ nε, mena kee te maŋ o bu ηon mɔ maa fa balan̄ baŋ maŋ gbagba ne gyae ne nyeedoŋ.

22 Kya ηon gbagba bee di balan̄ nombia ya. O ta mo balan̄ nombia kedi pou do maŋ o bu ηon nyiŋmaa man,

23 na balan̄ pou ke nyiŋ lese maŋ o bu ηon yele ηgba mena keŋ bεε lese me kya ηon yele nε. Walaŋ ηon o bεε lese maŋ o bu ηon yele ya na, o bεε lese me kya ηon o be kpila maŋ o bu ηon nε yele ya.

24 Ampaŋ yaa mεε yako ηon ε ke nyii nyiaa, walaŋ kamase ηon o nyii me nɔɔwoya te o lεε walaŋ ηon o be kpila maŋ nε di na, waa nyiŋ nyeedoŋ kekpaα te bɔɔ gyae baa bu e fɔɔ ya. Kei nawolo baa nyi o ta lee yεŋ man kɔŋ nyeedoŋ man.

25 Ampaŋ yaa mεε yako ηon ε ke nyii nyiaa, debaŋ daale ne kɔŋ te ke tan ke kɔŋ keŋ balan̄ baŋ be yεε ηgba woya nε, nawolo nyi ba te lεε Wurubuarε nombia ηan di dōo ya nε, baa nyii maŋ Wurubuarε bu ηon dei. Balan̄ baŋ baa nyii me dei te baa yεε kpene keŋ mɔ yako wɔ nε na baa nyiŋ nyeedoŋ.

26 Mena keŋ me kya ηon ne fa balan̄ nyeedoŋ nε, mena mɔ te o faa maŋ o bu doŋ nyi maa fa balan̄ nyeedoŋ.

27 O te fa maŋ o bu ηon doŋ nyi maa di balan̄ nombia, nawolo nyi maŋ yεna Deniwalaŋ Bu ηon.

28 ε na yeli nombia keŋa ke yεε ηon gyakoloŋ ya, nawolo nyi debaŋ daale gyae kekɔŋ keŋ woya pou baa nyii ma woya,

29 na baa lee ba yeboose man kɔŋ. Baŋ bɔɔ yεε nombia kpaakpaa nε baa koro na baa nyiŋ nyeedoŋ, te baŋ

bɔɔ yee nombiakumee ne baa koro na baa bu wɔ fɔɔ."

Yesu adansεetena

30 "Maŋ gbagba bεε yee kolo me baam dɔɔ ya. Mena keŋ me kya Wurubuare de yako maŋ ne, mena te mee di balan nombia, te me nombia kedi mɔ doo na ke gbeεε. Nawolo nyi na maŋ gbagba kegyaebii te mεε yee ya, mɔna me kya ɔnɔ be kpila maŋ ne kegyaebii te mεε yee.

31 Nyi akpaa maŋ gbagba de di ma wose man adansεε na, ε be gyae ε ke lεε maŋ di ya.

32 Mɔna ɔnɔlɔ kya keŋ ɔ ne di ma wose man adansεε, te ma gyeŋ nyi wa adansεε keŋ ɔ ne dii lee ma wose man ne yee ampaŋ.

33 ε kpila balan gyu Gyɔn gyaŋ, te ɔ dii anokoare keŋ wose man adansεε fa ɔnɔ.

34 Na mεε gyae bo nyi denibalan baa di ma wose man adansεε ya, mɔna ε nyeedon kenyiŋ dɔɔ te mεε yako keŋa.

35 Gyɔn yee ɔnɔba kanea keŋ kεε naa te kεε ɔnalakee ne, te ε gyaewɔ nyi ε ke di kanea kenaŋ gyɔn kyomii.

36 Me dana ɔnɔlɔ ɔ ne di ma wose man adansεε, te wa adansεε kenaŋ kela Gyɔn wui keŋ ɔ be dii lee ma wose man ne. Nawolo nyi tom keŋ me kya Wurubuare ba mo do maŋ me nyiŋmaa man nyi maa yee ke kelii ɔto te mεε yee ke ne, ne diina adansεε lee ma wose man nyi me kya ɔnɔlɔ kpila na maŋ.

37 Me kya ɔnɔ ɔ be kpila maŋ ne, ɔnɔ gbagba mɔ ne di ma wose man adansεε. ε te nyii ta ɔ nɔcwoya ya, te ε te naa ta ɔ dincɔ mɔ ya.

38 C nombia be doo ε konɔcɔse man ya, nawolo nyi ε bεε lεε walaŋ ɔnɔ ɔ be kpili ne di ya.

39 ε ne yase ε sia kasee Wurubuare nombia ɔnɔ nawolo nyi na ya agyueŋ yεna nyi ɔne man te ε ke nyiŋ nyeedon kekpaa keŋ. Te mena Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see keŋa ne di ma wose man adansεε.

40 Mɔna ε bεε gyae ε ke kɔŋ me gyaŋ na ε kaa nyiŋ nyeedon kekpaa keŋ ya.

41 Na ma kegyaebii yεna nyi balan baa kεleε maŋ ya.

42 Mɔna ma gyeŋ ε dincɔ te ma gyeŋ nyi ε bεε gyae Wurubuare lee ε konɔcɔse man ya.

43 Me kɔŋae me kya ɔnɔ yele man mɔna ε te lεε maŋ ya. Mɔna akpaa ɔnɔlɔ de kɔŋ ɔnɔ gbagba yele man na ε ke lεε ε.

44 ε ne gyae nyi ε ke kεleε dɔŋa, mɔna ε bεε gyae nyi Wurubuare dokoloŋ ɔnɔ ke kεleε ɔnɔ ya. Kenaŋ na sena te ε ke tale lεε maŋ di?

45 ε na gyueŋ nyi maŋ ne gyaela me kaa yako ε nombiakumee fa me kya Wurubuare ya. Mosesi ɔnɔ ε ba mo ε loo gyakaa ɔ dɔɔ ne, ɔnɔ ne gyaela waa mo ε nombiakumee gyu me kya siaman.

46 Nyi yeŋ lεε Mosesi di na nafo ε kεleε maŋ mɔ di, na-

wolo nyi ma wose man nombia te Mosesi ɲamarasewo.

⁴⁷ Mōna nyi akpaa ε bεε lεε kpene kej ɔ be ɲamarase ne di ya na, sena te ε kelεs kpene kej mεε yako ne di?"

6

Yesu kefa balanj kakponjse banonj (5000) weenεε

Mateo 14:13-21; Maake 6:30-44; Luka 9:10-17

¹ Weeyā akalansεe ɳaale wole ne, Yesu toŋa Galelia depaa kej bεε baake ke bela nyi Tiberiase ne gyu ke dingyiŋ.

² Balanj burum sila ɔ gbeε gyu botɔɔ, nawolo nyi be naa gyakoloŋ nombia na nombia dinaana ɳan ɔ be yεε lee mena kej ɔ be kyo balanj kaweeſe ne dɔɔ.

³ Kejte Yesu na ɔ kaseela banj gyenja bula daale kekyaa botɔɔ.

⁴ Debanj kenaj na Gyudatena nyekelεεwée kedi kej ta benaa.

⁵ Yesu geεsewɔ kεε te ɔ naawɔ nyi balanj burum ne kɔŋ ɔ gyanj kejte ɔ bɔɔse Filipo nyiaa, "Alej te dee nyij weenεε lεε fa balanj burum kewɔ dinɔɔ kedi?"

⁶ Yesu bɔɔse Filipo mena nombia kejna na waa mo kεε wa agyueŋ nawolo nyi ɳon gbagba wulaa ɔ gyenj kpene kej waa yεε.

⁷ Botɔɔ te Filipo tiranɔɔ fa e nyiaa, "Pe walanj kamasε kenyinj kyomii di koraj na, kaboenā nyi dεε mo tomyεere kegyia ɳolo

gyaalaŋna gyanaara kɔba bo lεε weenεε."

⁸ Kejte ɔ kaseela banj ɳolo ɳon bεε baake e nyi Anderiase, ɳon ɔ kegyia yεna Simɔn Pita ne yakowɔ nyiaa,

⁹ "Bu ɳolo kyaa kεbo kej ɔ dana bodobodose anoj na kpεbia bala. Mōna woŋ te kejna gyae keyεε balanj burum kewɔ."

¹⁰ Botɔɔ te Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, "E yela balanj banj pou ke tisi kya-kee." Na ɳalese murumuru ɳaale kyaa botɔɔ, mena dɔɔ balanj banj pou tisiwɔ kyakee botɔɔ. Baala banj be kyaa botɔɔ ne baa yεε ɳgba balanj kakponjse banonj ne.

¹¹ Kejte Yesu moo bodobodose ɳan te ɔ fanewɔ fa Wurubuarε karaj, te ɔ moo ɳa kpεles fa balanj banj be kyaa botɔɔ ne. Mena ke te ɔ moo kpεbia ɳan mo te ɔ fanewɔ fa Wurubuarε karaj te ɔ kpεles ɳa fa balanj banj pou. Balanj banj diiwɔ baa ba kegyaebii.

¹² Balanj banj pou kedi baa ne Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, "E tɔɔsee weenεε akaŋ ɳan pou, ε na yeli ɳa kewɔlεes ya."

¹³ Weenεε ɳan balanj banj be dii kaase ne, be tɔɔsee ɳa buruburu akaŋ ɳan na be nyija doŋase kufu ala.

¹⁴ Balanj banj kena gyakoloŋ nombia ɳan Yesu be yεε ne be yakowɔ nyiaa, "Kei yεna Wurubuarε dekpeŋkpεŋgyɔɔre ɳon ɔ be yako see nyi waa kɔŋ teεle kei dɔɔ ne ampanj."

15 Na Yesu tanj kena nyi balanj banj ne gyae be kaa kyan e, na baa ḥere e mo e see be gyoo mena dōc ḥon waagen wɔŋa o wose lee be man gyu ke kyaa bulu ken dōc bela.

*Yesu keta loj dōc
Mateo 14:22-33; Maake
6:45-52*

16 Kelii balinōc nə Yesu kaseela banj besewō gyu depaa kenj nōcman,

17 Kenjte ba gyoowō degbele daale man te ba moo ba nyee banj bee gyu Kapanum donōc man. Debanj kenaj na təs te biri mōna Yesu səs o te kōja ta be gyan ya.

18 Te felij dināa daale korowō ne gyōc loj kenj dōc kenj te yee nsendee ya.

19 O kaseela banj kesaa degbele kenj gyu siaman kenj gyae keyes ḥgba gbēkemaa atooro na yale nə, be naa Yesu dōjess loj kenj dōc o ne kōj ba degbele kenj gyan, kenjte gyakoloj gyoo wō.

20 Kenjte Yesu yako wō nyiaa, "E na yee ya, maŋ ḥonaŋ."

21 Botōc te be ləs Yesu gyon man do ba degbele kenj man, debokenaj man te be kelii botōc kenj bee gyu nə.

22 Təs kena nə, balanj burum banj bōc kaa depaa kenj dingyiŋ nə naawō nyi degbele dokoloj doo la botōc. Te ba gyen mō nyi Yesu ta gyoo degbele kenaj man kpu na o kaseela banj ya. O kaseela banj baagen gyoola ke man laŋ.

23 Agbelese ḥaale mō lee Tiberiase donōc man kōj dingyiŋ botōc, benaa na botōc kenj Yesu ba mo bodobodo fane fa Wurubuarə karaŋ te o ba mo fa balanj burum banj be dii nə.

24 Balanj burum banj kena nyi Yesu na o kaseela banj be kyaa botōc ya nə, ba gyoowō agbelese ḥenaŋ man gyu Kapanum donōc man bəe kəo e.

*Yesu yəna nyeedoŋ
weenəs*

25 Balanj banj ke gyu kena Yesu boo kenj dingyiŋ nə be bōcse e nyiaa, "De Gbenjgyoo, debanj wonji yaa n tanj kaa lii kəbo?"

26 Kenjte Yesu tiranōc fa wō nyiaa, "Ampaŋ yaa məs yako ḥon ε ke nyii nyiaa, na gyakoloj nombia ḥan ε be naa mōc yee nə dōc te ε silana me gbēs ya, mōna weenəs ḥan ε be nyim di baa ε kegyaebii nə dōc te ε silana me gbēs.

27 E na naase ε wose diyem gyae weenəs ḥan gyae kewōlεs nə ya, mōna ε yee kakyen gyae weenəs ḥan gyae kefa ḥon nyeedoŋ kekpaa kenj nə. Weenəs kəja te maŋ Deniwalanj Bu ḥon maa fa ḥon, nawolo nyi me kya Wurubuarə ta mo o doŋ do me man kenj nawolo nyi o te ləs maŋ do."

28 Kenjte be bōcse Yesu nyiaa, "Woj te kaboenā nyi dəs yee, na dəs tale yee kpene kenj Wurubuarə ne gyae nyi dəs yee nə?"

²⁹ Botōo te Yesu tiranōo fa wō nyiaa, "Tom kej Wurubuaré ne gyae nyi yaa yee yena nyiaa, ε lee walaj̄on o be kpila e ne di."

³⁰ Kejte be boose Yesu nyiaa, "Woŋ gyakoloŋ nombia te nyān ke yee wola daa na dēe lee nej̄ di nyi Wurubuaré kpila na nej̄? Woŋ te nyān ke yee?"

³¹ De naanao dii weenēs ḥan bēe baake ḥa nyi maana ne depampaa kej̄ man, ḥgba mena kej̄ Wurubuaré nombia aŋmaraseŋ see ḥan ne yako daa ne nyiaa, 'O faa wō weenēs lee adido te be diwō.'

³² Kejte Yesu yako wō nyiaa, "Ampaŋ yaa mēe yako ḥon nyiaa, na Mosesi faa na ḥon weenēs lee adido ya, ḥona me kya yena walaj̄on o ne fa weenēs gbagba ḥan ba lee adido ne."

³³ Nawolo nyi weenēs ḥan me kya Wurubuaré ne faa ne yena ḥon o ba lee adido kōŋ tēele kei dōo, te o ne fa balaj̄ nyeedoŋ kekpaa ne."

³⁴ Kejte be yako e nyiaa, "De Gbeŋgyoo, akpaa mena na lee gyen̄ ne gyu na fa daa weenēs kēja wee kamase."

³⁵ Te Yesu yako wō nyiaa, "Maŋ yena nyeedoŋ weenēs ḥan. Walaj̄ kamase ḥon o kōŋ me gyaj̄ ne, tanam be gyae ka ko e ya. Te walaj̄ kamase ḥon o lee maŋ di na, lonboaneŋ be gyae ka ko e ya."

³⁶ Ngba mena kej̄ mo taŋ yako ḥon kaalaŋ ne, ε te naa

maŋ ḥona ε bēe lee maŋ di ya.

³⁷ Walaj̄ kamase ḥon me kya ba mo e fa maŋ ne, waa kōŋ me gyaj̄. Te walaj̄ kamase ḥon o kōŋ me gyaj̄ ne, mōo gyae maa gegi e ya.

³⁸ Nawolo nyi me ta lee adido kōŋ tēele kei dōo nyi me kaa yee maŋ gbagba kegyaebii ya, ḥona me kōŋae me kaa yee ḥon o be kpila maŋ ne kegyaebii.

³⁹ ḥon o be kpila maŋ ne kegyaebii yena nyiaa, balaj̄ baŋ pou o ba mo do maŋ me nyij̄maa man ne, me na yela be man dokoloŋ ka yo ya. ḥona wee otomante kej̄ man ne, maa gyuusu wō pou lee yeŋ̄ man kōŋ nyeedoŋ man.

⁴⁰ Nawolo nyi me kya ḥon kegyaebii yena nyi walaj̄ kamase ḥon o mo o loo gyakaa me dōo te o lee maŋ di na, waa nyij̄ nyeedoŋ kekpaa kej̄. Te wee otomante kej̄ man ne, maa gyuusu mena walaj̄ ḥonaŋ lee yeŋ̄ man kōŋ nyeedoŋ man."

⁴¹ Botōo te Gyudatena baŋ fiasēs bēe ḥorokoso lee Yesu wose man nawolo nyi o kpa, ḥon yena weenēs ḥan ba lee adido kōŋ ne.

⁴² Kejte be yakowō nyiaa, "Na kei yena Gyosefo bu ḥon bēe baake e nyi Yesu ne yee? Da gyen̄ o kya na o naa. Woŋ dōo te nēnēs o ne yako daa nyi o lee adido bo kōŋ?"

⁴³ Botōo te Yesu tiranōo fa wō nyiaa, "E na ḥorokoso na dōŋa ya."

⁴⁴ Nyi akpaa me kya ḥon

ɔ be kpila maŋ nε te wɔŋ
ŋolo benaa na maŋ ya nε,
mena walaŋ ŋonaŋ be gyae
waa tale kɔŋ me gyaŋ ya. Te
wee otomante keŋ nε, maa
gyuuusu mena walaŋ ŋonaŋ
lee yeŋ man na waa nyiŋ
nyeedoŋ.

⁴⁵ Wurubuarɛ akpeŋkpeneŋgyɔra
baŋ man ŋolo ŋmarasewɔ
see nyiaa, 'Wurubuarɛ ne
gyaela waa wola walaŋ
kamase nombia.' Mena dɔɔ
walaŋ kamase ŋon ɔ tei me
kyā Wurubuarɛ nombia te
ɔ kasee ŋa nε, waa kɔŋ me
gyaŋ.

⁴⁶ Kei bεε wolo nyi ŋolo te
naa me kya ŋon ya. Walaŋ
ŋon ɔ ba lee Wurubuarɛ
gyaŋ kɔŋ nε, ŋon waagenj
naa na e.

⁴⁷ Ampaŋ yaa mεε yako
ŋon nyiaa, walaŋ ŋon ɔ lεε
maŋ di na waa nyiŋ nyeedoŋ
kekpaakekpaa.

⁴⁸ Maŋ yεna nyeedoŋ
weenεε ŋjan.

⁴⁹ ε naanaɔ dii weenεε
ŋjan bεε baake ŋa nyi maana
nε depampaa keŋ man,
mɔna ba yekeewɔ.

⁵⁰ Mɔna nyeedoŋ weenεε
ŋjan ba lee Wurubuarɛ man
kɔŋ te mεε yako ŋon ŋa
wose man nombia nε dɔɔ,
walaŋ kamase ŋon ɔ di ke na
ɔ be gyae waa yen ya.

⁵¹ Maŋ yεna nyeedoŋ
weenεε ŋjan ba lee adido
kɔŋ tεele kei dɔɔ nε. Walaŋ
kamase ŋon ɔ di mena
weenεε kεŋa na, waa nyiŋ
nyeedoŋ kekpaakekpaa.
Weenεε ŋjan maa mo fa
balan na baa nyiŋ nyeedoŋ
nε yεna ma wosenaane."

⁵² Botɔɔ te Gyudatena baŋ
gyoo aŋmaareŋ na dɔŋa
nyiaa, "Sena te balee kei waa
tale mo ɔ wosenaane fa daa
na dee di?"

⁵³ Kenje Yesu yako wɔ
nyiaa, "Ampaŋ yaa mεε yako
ŋon nyiaa, nyi akpaa ε te
di maŋ Deniwalaŋ Bu wose-
naane na ε kenyɔɔ me fatabo
ya nε, ε be gyae ε ke nyiŋ
nyeedoŋ ya.

⁵⁴ Walaŋ kamase ŋon waa
di ma wosenaane na waa
nyɔɔ me fatabo nε, waa nyiŋ
nyeedoŋ kekpaak keŋ. Wee
otomante keŋ man nε, maa
gyuuusu mena walaŋ ŋonaŋ
lee yeŋ man.

⁵⁵ Nawolo nyi ma wose-
naane yena weenεε anediŋ
gbagba, te me fatabo mɔ
yena kolo anenyɔɔŋ gbagba.

⁵⁶ Walaŋ kamase ŋon ɔ di
ma wosenaane te ɔ nyɔɔ me
fatabo na, daa na e ta bese
walaŋ dokoloŋ.

⁵⁷ Me kya ŋon ɔ ne fa
balan nyeedoŋ ne kpila na
maŋ, te wa adaworoma dɔɔ
te me dana nyeedoŋ. Mena
ke mɔ te walaŋ kamase ŋon
ɔ di ma wosenaane na, maa
fa e nyeedoŋ.

⁵⁸ Maŋ yεna weenεε ŋjan
ba lee adido kɔŋ tεele kei
dɔɔ nε. Ma te yεε ŋgba
weenεε ŋjan ε naanaɔ be dii
te bɔɔ yekee nε ya. Walaŋ
kamase ŋon wa di mena
weenεε kεŋa nε, waa nyiŋ
nyeedoŋ kekpaakekpaa."

⁵⁹ Debaŋ keŋ Yesu na wolo
Gyudatena ɔsom deni man
Kapanum donɔɔ man nε, te
ɔ yako mena nombia kεŋa.

60 Yesu kaseela baŋ kenyii nombia keŋja ne be yakowɔ nyiaa, "Mena kawola keŋja man dana doŋ. Amote ne gyaela waa tale lεs ɳa do?"

61 Yesu ka gyeŋ nyi o kaseela baŋ na ɳorokoso lee nombia keŋja wose man ne o bɔɔse wɔ nyiaa, "Nombia keŋja ne takaa ɳon?"

62 Kenaj na akpaa ε naa man Deniwalaŋ Bu ɳon na gyem mee gyu adido, botɔɔ keŋ mɔɔ lee na sena te ε ke yεs?

63 Wurubuarε feliŋ ne faa na balaj nyeedoŋ. Kpene keŋ denibalaŋ na mo baŋ gbagba be doŋ yεs ne be taŋ tɔɔcɔ ya. Nombia ɳan mɔɔ yako ɳon ne lee Wurubuarε feliŋ ɳon man te ɳεs fa nyeedoŋ.

64 Mɔna ε man baale bεs lεs di ya." Yesu yako nombia keŋja nawolo nyi lee kewalaŋ keŋ na, o wulaa o gyeŋ baŋ bɔɔ gyae baa lεs e di ya, na ɳon waa kaa lese e fa.

65 Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Kei dɔɔ te me yako ɳon nyiaa, akpaa me kya te fa ɳolo gbeɛs nyi waa kɔŋ me gyaŋ ya na, o be gyaɛ waa tale kɔŋ ya ne."

66 Kei wɔle ne, o silala baŋ man balaj burum wɔŋa ba wose lee wɔle keŋ be te sila e bela ya.

67 Kenje Yesu bɔɔse o kaseela kufu bala baŋ mo nyiaa, "Emεs mo ne gyae ε ka bese ε wɔle yaa?"

68 Botɔɔ te Simɔn Pita tirancɔ nyiaa, "De Gben̄gyoo, amote gyaŋ te

dee gyu? Nyaŋ nyaageŋ danaana nombia ɳan ɳεs fa nyeedoŋ kekpaa keŋ.

69 Neneε da te lεs neŋ di, te de ta gyem nyi nyaŋ yεna walaŋ ɳon Wurubuarε be kpili te ayimeε be doo o man ya ne."

70 Kenje Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Na emεs balaŋ kufu bala te me baakewɔ yee? Mɔna ε man ɳolo yεs walanjkum e."

71 Na Simɔn Isekaroṭe bu Gyudase wose man nombia yaa Yesu ne yako ne. Nawolo nyi Gyudase yεs o kaseela kufu bala baŋ man ɳolo e, mɔna ɳon ne gyae la o kaa lese Yesu fa yeŋ.

7

Yesu na o naabia

1 Nombia keŋja wɔle ne Yesu tεewɔ kila Galelia doncɔse man. O te gyae nyi waa gyu Gyudia tεele man ya, nawolo nyi Gyudatena kegyiise baŋ be kyaa botɔɔ ne ne gyae gbeɛs baa ko e.

2 Debaŋ kenaj na Gyudatena kefεsε man kekyaa wee dinaa kedi ta benaa.

3 Mena dɔɔ Yesu o naabia yako e nyiaa, "Kaboena nyi nya lee kebo na n ke gyu Gyuda tεele man na n kaseela baŋ ke nyiŋ naa gyakoloŋ nombia ɳan n ne yεs ne."

4 Nawolo nyi walaŋ ne gyae o yele ka lee na, o bεs yεs kolo weese ya. Mena dɔɔ n keta n ne yεs gyakoloŋ nombia keŋja ne, kaboenā

nyi nya lese n wose debə̄ fa balan̄ pou."

⁵ Ə naabia ban̄ kolosi nombia keŋa nawolo nyi ban̄ gbagba koran̄ te lə̄ e di ya.

⁶ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, "Deban̄ keŋ Wurubuare ba see fa maŋ ne te lii ta ya, məna εmee də̄ deban̄ kamase dei fa ɣon̄.

⁷ Tə̄ele kei də̄ balan̄ bə̄ kola ɣon̄ ya məna maŋ də̄ bə̄ kola maŋ, nawolo nyi me gyakaa mə̄e yako wɔ nyi be nombia ɣan̄ bə̄ yee ne be dei ya.

⁸ εmee ε ta gyu kedi wee dinaa keŋ, maŋ be gyae maa gyu ya nawolo nyi ma deban̄ keŋ te lii ta ya."

⁹ Ə ke yako nombia keŋa fa wɔ taŋ ne, te ɣon̄ də̄cə̄wə Galelia tə̄ele man.

¹⁰ Yesu ə naabia ke lan̄ ba wee dinaa keŋ dedii man ne, te ɣon̄ mə korowə gyu botə̄. Məna ə weese ə wose bo.

¹¹ Na Gyudatena kegyiise ban̄ də̄ŋes bə̄ keo e na bə̄ bə̄cə̄se nyiaa "Ə kyaa aleŋ?"

¹² Keŋte balan̄ ban̄ man balan̄ burum gyoo kekolosi na də̄ŋa lee Yesu wose man. "Baale kpa ə yee walan̄ kpaakpaa e, te baale mə kpa koa, ə na beo balan̄ bo na baa yo lee Wurubuare gbeŋeneŋ ɣan̄ man."

¹³ Məna ɣolo te tale kolosi ə wose man nombia balan̄ man ya, nawolo nyi be yee Gyudatena kegyiise ban̄.

¹⁴ Be kedi ba wee dinaa keŋ kelii nsana nsana ne, Yesu gyuu Wurubuare əsom deni dinaa keŋ man

ə na wola balan̄ Wurubuare nombia.

¹⁵ Ə kawola keŋ doo Gyudatena kegyiise ban̄ nō te be bə̄cə̄sewə nyiaa, "Sena te balee kei yeeεwə gyeŋ nombia keŋa keŋ nyi ə te kasee lee ɣolo gyaŋ ya?"

¹⁶ Keŋte Yesu tiran̄ fa wɔ nyiaa, "Kpene keŋ mə̄e wolo ne ta lee maŋ gbagba gyaŋ ya, məna ka lee me kya Wurubuare ɣon̄ ə be kpila maŋ ne gyaŋ.

¹⁷ Walan̄ kamase ɣon̄ ə ne gyae nyi waa di Wurubuare nombia ɣan̄ də̄ ne, ətenate waa gyeŋ nyi kpene keŋ mə̄e wolo ne, lee Wurubuare gyaŋ yaa lee maŋ gbagba gyaŋ.

¹⁸ Walan̄ kamase ɣon̄ ə ne kolosi ɣon̄ gbagba ə baam də̄ ne, na ə ne gyae yele bo wa fa ə wose. Te walan̄ kamase ɣon̄ ə ne gyae bo nyi waa lese ɣon̄ ə be kpila e ne yele na, ə nombia doo na ke gbeεε keŋ nyi dekara be doo ke man ya.

¹⁹ Na Mosesi faa na ɣon̄ mmaraase ɣan̄ yee? Məna ε man ɣolo bee di ɣe də̄ ya. Woŋ də̄ te ε ne gyae ε ka ko maŋ?"

²⁰ Botə̄ te balan̄ dikpii keŋ tiran̄ fa e nyiaa, "Feliŋkumεe doo n man. Aməte ne gyae la waa ko neŋ?"

²¹ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, "Gyakoloŋ nombii dokoloŋ te me yeeεwə ε kefεεfowee, keŋ na doo na ɣon̄ gyakoloŋ ne.

²² Mosesi yako ɣon̄ nyi ya kara ε bia baalawose. (Kei

ta lee Mosesi gyan ya, mɔna ka lee ε naanao gyan), mena dɔɔ ε ne kara ε bia baala-wose ε kefεεfowee.

²³ Nyi akpaa ε ne kara ε bia baala-wose ε kefεεfо te ken bεε wɔlεε ya mmaraa ya na, weera dɔɔ te ε na gyeŋ baŋ do maŋ nyi ma te kyɔ walaŋ dibiliŋ kawee kefεεfowee?

²⁴ Ε na barase bu balan fɔɔ ya, ε di nombia na ḥe gbeε.”

²⁵ Keňte Gyerusalemtena baale bɔɔsewɔ nyiaa, “Na balee kei te bεε kεo nyi baa ko nε yee?

²⁶ Ε kεε ɔ ka seŋ balan man ɔ ne kolosi keŋ ɣolo bεε bɔɔse e daale ya. Yaa nεnε dɔɔ kegyiise baŋ te lεε e do nyi ḥon yεna nyeelεere ḥon?

²⁷ Balee kei dɔɔ de popou gyeŋ botɔɔ keŋ ɔ ba lee. Mɔna akpaa nyi nyeelεere ḥon waa kɔŋ na, ɣolo be gyae waa gyeŋ botɔɔ keŋ waa lee ya.”

²⁸ Yesu kεε wola abɔɔ Wurubuarε ɔsom deni dinaa keŋ man nε, ɔ gyinaa ɔ woya bɔɔse wɔ nyiaa, “Mena dɔɔ ε gyeŋ maŋ nideli na botɔɔ keŋ mɔɔ lee? Na maŋ gbagba me baam dɔɔ te me kɔŋawɔ ya. Walan̄ ḥon ɔ be kpila maŋ nε ɔ yεs anokoarete e, mɔna ḥon dɔɔ ε ba gyeŋ e ya.

²⁹ Mɔna maŋ dɔɔ ma gyeŋ e nawolo ɔ gyan te ma leewɔ te ḥon kpila na maŋ.”

³⁰ Mena dɔɔ be yela baa kyan Yesu, mɔna ɣolo te tale mo ɔ nyiŋmaa tina e ya, nawolo nyi debaŋ keŋ

Wurubuarε ba see nyi waa yeŋ ne te lii ta ya.

³¹ Mɔna balan burum lεε e di te be bɔɔsewɔ nyiaa, “Ak-paa nyeelεere ḥon de kɔŋ na, waa yεs gyakoloŋ nom-bia kela balee kei aneyεen̄ keŋja?”

Be kpila balan nyi baa gyu ke kyan Yesu

³² Farasiitena ke nyii mena keŋ balan ne kolosi nom-bia keŋja adadawoya man lee Yesu wose man nε, baŋ na Wurubuarε saese kegyiise kpila kotɔtɔtēna baŋ bεε deke Wurubuarε ɔsom deni dinaa keŋ ne nyi baa gyu kekyan̄ e kɔŋ.

³³ Keňte Yesu yakowɔ nyiaa, “Maa kyaα ε gyan bo weeya akalansε ɣaale na maa bese gyu walaŋ ḥon ɔ be kpila maŋ ne gyan̄.

³⁴ Ε ke kεo maŋ mɔna ε be gyae ε kena maŋ ya, te botɔɔ keŋ me kyaα mɔ nε, ε be gyae ε ke tale kɔŋ ya.”

³⁵ Botɔɔ te Gyudatena kegyiise baŋ bɔɔse dɔŋa nyiaa, “Aleŋ yaa balee kei ne gyae waa yeu gyu te dɔɔ gyae dεε naa e ya? Yaa ɔ ne gyae waa yeu ba gyu Girikitena gyan̄ botɔɔ keŋ de balan be yaasε gyu ne ɔ kaa wola wɔ abɔɔ?”

³⁶ ɔ ke yako nyi, “Ε ke kεo maŋ mɔna ε be gyae ε kena maŋ ya, Te botɔɔ keŋ me gyu nε ε be gyae ε ke tale gyu ya nε, na sena yaa ɔ ne yako baa? Na woŋ nombia yεna keŋja baa?”

Nyeedoŋ nombia

³⁷ Gyudatena kefēsse man kekyaa weekedi otomante kej nē, Yesu korowā sej te o gyinaa o nōo kolosi te o yako wō nyiaa, "Akpaā nyāj ḥon lonboanej dana nej na kōj me gyan na n kaa nyōo loj.

³⁸ 'Walañ kamase ḥon o lēs mañ di na, nyeedoñ nombia gyae ka lee o man kōj ḥgba mena kej loj na lee ditiribuj man kōj nē. Nnē te Wurubuarē nombia aŋmarasej see yakowō.'

³⁹ Yesu kekolosi kei nē, na Wurubuarē felij ḥon waa kaa mo do bañ baa lēs e di nē man nombia yaa o ne kolosi nē. Debañ kenaj na o ta moo ta Wurubuarē felij ḥon do ḥolo man ya, nawolo nyi Yesu gyroorobiiri kej ta lee ta debōo ya.

Balañ kekpase lee Yesu dōo

⁴⁰ Balañ bañ ke nyii Yesu nōowoya kejā nē be man baale yakowō nyiaa, "Ampañ, balee kei yēna Wurubuarē dekpeñkpenyōore ḥon Wurubuarē be yako see nyi waa kōj nē."

⁴¹ Baale mō yakowō nyiaa, "Balee kei yēna nyeelēere ḥon Wurubuarē be yako see nyi waa kaa kōj nē ampañ. Mōna baale mō yakowō nyiaa, na Galelia tēele man te nyeelēere ḥon waa lee ya."

⁴² Wurubuarē nombia aŋmarasej see ḥan ne yako nyiaa, "Nyeelēere ḥon waa lee bo Bētelēhem dōo man botōo kej Gyoo Defidi be

kyaa nē, te waa lee bo gyoo Defidi lonjtoro man."

⁴³ Lee Yesu dōo, balañ bañ man kpasewō.

⁴⁴ Balañ bañ baale gyaewō nyi baa kyañ Yesu, mōna ḥolo te tale mo o nyiñmaa tina e ya.

Gyudatena kegyiise te lēs Yesu di ya

⁴⁵ Wōle wōle kej nē, kotoñtōtēna bañ bēs deke Wurubuarē ḥsom deni dinaa kej te bōo kpila wō nē besewō kōj Wurubuarē saese kegyiise na Farasiitena bañ gyan. Kejte kegyiise bañ bōose wō nyiaa, "Weera dōo te ε te kyañ e kōj ya?"

⁴⁶ Kejte be tiranōo fa kegyiise bañ nyiaa, "Nolo na ḥolo te kolosi ta see ḥgba balee kei nē ya."

⁴⁷ Te Farasiitena bañ bōose wō nyiaa, "Doona o tañ beo emēs mō?

⁴⁸ ε te nyii nyi donōo kegyiise kewō man ḥolo yaa Farasiitena kewō man ḥolo te lēs Yesu di?

⁴⁹ Mōna mena balañ burum kewō bañ bōo gyen Mosesi mmaraa kej ya nē, bañ doola kefaala tēe."

⁵⁰ Nikodemose ḥon o be kyaa gyu Yesu gyan nē yēs kegyiise bañ man ḥolo e. Te o bōose wō nyiaa,

⁵¹ "Da mmaraa ne fa daa gbeε nyi dēe bu ḥolo fōo kej de te nyii ta o nōoman nombia yee?"

⁵² Kejte be tiranōo fa e nyiaa, "Weera nyāj mō ne kolosi ḥgba n yēs Galelia baale e nē? Nyañ

keəs Wurubuares nombia aŋmaraseŋ see ɳan man nideli, n kena nyi Wurubuares dekpenjkpenyuccore ɳolo ta lee ta Galelia ya."

⁵³ Kenye be popou yaaseewo dokolon dokolon gyu be dəese.

8

Alo futoolite ɳolo nombia

¹ Balan̄ ban̄ ke yaasee ne, Yesu gyuuwɔ oliifi bula kej dɔc.

² Teɛs kena ne o besewo kɔŋ Wurubuares ɔsom deni dinaa kej man. Balan̄ ban̄ pou be kya a botɔɔ ne kaa wuuwɔ o dɔc te o tisiwo kya a o na wola wɔ Wurubuares nombia.

³ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena ban̄ moo alo ɳolo ɳon o ba lee o baale wɔle te bɔɔ kyan̄ e nyijmaa nyijmaa ne kɔŋ kaa sej Yesu na balan̄ ban̄ pou siaman.

⁴ Kenye be yako Yesu nyiaa, "De Gben̄gyoo, da te kyan̄ alo kei o ne gyae baala.

⁵ Mosesi mmaraa ɳan na wola daa nyi dee funjii mena alo kei dinɔɔ boyo ko. Te nyaj mɔ n kpoo?"

⁶ Be yako nombia kej nyi baa mo teese Yesu nɔɔman, na baa nyij mo nombia gyakaa o dɔc. Mɔna Yesu gɔŋasewo te o moo o nyimbii ɳmarase kolo tɛele man.

⁷ Be kasej bɛs daa e nyi waa tiranɔɔ fa wɔ ne, o korowɔ sej te o yako wɔ nyiaa, "Nyan̄ ɳon n gyen̄ nyi

n te yee ta dukum see ya ne tan̄gbɛe mo boe fuŋ e"

⁸ Te o besewo gɔŋase ɳmarase kolo tɛele man.

⁹ Be ke nyii nombia kej ne, be yaaseewo dokolon dokolon tina e yela. Be man kegyiise ban̄ tan̄gbɛe la lee botɔɔ, te kaa Yesu na alo ɳon na balaŋ dikpii kej baagen̄.

¹⁰ Kenye Yesu korowɔ sej te o boose alo ɳon nyiaa, "Alo nde wɔ? Nolo te tale bu nej fɔɔ yee?"

¹¹ Te alo ɳon tiranɔɔ fa e nyiaa, "Me Gben̄gyoo, ɳolo te bu maŋ fɔɔ ya." Te Yesu yako e nyiaa, "Maŋ mɔ be gyae maa bu nej fɔɔ ya. Ta, na tekaa yee dukum bela ya."

Yesu yena keŋmaŋee fa balan̄ tɛele kei dɔɔ

¹² Nombia kejna wɔle ne Yesu besewo kolosi fa balan̄ ban̄ nyiaa, "Maŋ yena keŋmaŋee fa balan̄ tɛele kei dɔɔ. Walan̄ kamase ɳon o sila maŋ na o sia gyae ke gyuuusu na waa naa nyeedoŋ gbɛe kej. O be gyae waa ta ditin̄t̄ee man ya."

¹³ Kenye Farasiitena ban̄ yako e nyiaa, "Nyan̄ gbagba ne diina n wose man adansɛɛ, mɔna nya adansɛɛ kej betan̄ tɔnɔɔ fa daa ya."

¹⁴ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "Nyi akpaa maŋ gbagba de di ma wose man adansɛɛ koraj ne, ke doo na ke gbɛe. Nawolo nyi ma gyen̄ botɔɔ kej mɔɔ lee na botɔɔ kej mee gyu. Emes ba gyen̄ botɔɔ kej mɔɔ lee ya,

te ε ba gyeŋ botčo keŋ mee gyu ya.

¹⁵ Σμεε ne bu balan fōo bo lee denibalan nombia kedi gbeε man, mōna maŋ dōo ne bu ḥolo fōo ya.

¹⁶ Mōna nyi akpaa me yako nyi maa bu ḥolo fōo koran ne, ke doo na ke gbeε nawolo nyi na maŋ maagen ne buu na fōo keŋ ya. Daa na me kya ḥon o be kpila maŋ ne ne buu na fōo kenaŋ.

¹⁷ Ba te ḥamarase do ya mmaraa tōne man nyiaa, akpaa adansætēna bala nōo de yee dokoloŋ lee nombii man na, na ke yee ampaŋ.

¹⁸ Maŋ gbagba ne di ma wose man adansæe, te me kya ḥon o be kpila maŋ ne mo ne di ma wose man adansæe.”

¹⁹ Keŋte be bōose e nyiaa, “N kya ḥonaŋ kyaal aleŋ?” Te Yesu tirančo fa wō nyiaa, “E ba gyeŋ maŋ ya te ε ba gyeŋ me kya ḥon mo ya. Nyi akpaa yeŋ gyeŋ maŋ ne, nafo ε ka gyeŋ me kya ḥon mo.”

²⁰ Debaŋ keŋ Yesu na wola nombia keŋa Wurubuarε ɔsom deni dinaa keŋ man ne, na o seŋεs benaa na adakaase ḥan bεe mo abčo do ne man fa Wurubuarε ne. Mōna ḥolo te tale kyan e ya, nawolo nyi debaŋ keŋ Wurubuarε ba see e ne te lii ta ya.

Yesu kekolosi lee o ka bese gyu adido wose man

²¹ Keŋte Yesu besewo yako wō nyiaa, “Mee gyu baa. E ke keo maŋ, mōna ε ka yeŋ ε nombiakumee man. E be

gyae ε ke tale gyu botčo keŋ mee gyu ne ya.”

²² Mena dōo Gyudatena kegyiise baŋ bōose dōŋa nyiaa, “Na o ne gyae waa ko o wose baa yaa sena te o ne yako nyi, ε be gyae ε ke tale gyu botčo keŋ mee gyu ya ne?”

²³ Keŋte Yesu yako wō nyiaa, “Σμεε lee tēele kei dōo kεbo, mōna maŋ dōo ma lee adido. E yee tēele kei dōo balanwō, mōna maŋ te yee tēele kei dōo walaj e ya.

²⁴ Mena dōo te mεe yako ḥon nyiaa, ε ka yeŋ ε nombiakumee man ne. Nyi akpaa ε bεe ε te lεe maŋ di nyi maŋ yena ḥon o kyaa pεte be yee kpene kamase ya ne, ε ka yeŋ ε nombiakumee man.”

²⁵ Keŋte be bōose Yesu nyiaa, “Nyaŋ yena amote?” Te Yesu tirančo fa wō nyiaa, “Maŋ yena walaŋ ḥon mo tanj wulaa yako ḥon lee ke-walaŋ keŋ ne.

²⁶ Me dana nombia burum nan kaboenā nyi maa yako lee ε wose man na maa bu ḥon fōo. Mōna walaŋ ḥon o be kpila maŋ ne o nombia doo na ke gbeε, mena dōo kpene keŋ me nyi lee o gyan na, keŋte mεe yako fa balan tēele kei dōo.”

²⁷ Mōna balan baŋ te nyii nombia ḥan man nyi Yesu ne kolosi baa lee o kya Wurubuarε wose man ya.

²⁸ Mena dōo Yesu yako wō nyiaa, “Nyi akpaa ε gyō maŋ Deniwalan Bu ḥon ɔraŋdaŋ dōo mataa adido ne, botčo te ε kena nyi maŋ yena

walaŋ ɳon me kpa me yee nə. Botcə te ε kena nyiaa məcə ne yee kolo me baam dəcə ya. Məna məe kolosi kpene keŋ me kya ɳon ne yako maŋ nə bo.

²⁹ Te ɳon ε be kpila maŋ ne kpuε na maŋ. ḡ te tinaa ta maŋ yela maageŋ ya, nawolo nyi debaŋ kamase na məe yee ε kegyaebii bo."

³⁰ Keŋte balaŋ burum baŋ bəcə nyii nombia ɳan Yesu ne yako ne lee e di.

Anokoare keŋ ne gyaela ke yela ε ke nyiŋ ε wose

³¹ Mena dəcə Yesu yako Gyudatena baŋ bəcə lee e di nə nyiaa "Akpaα ε di kpene keŋ məe wola ɳon nə dəcə na, kenaŋ na ε yee me kaseela gbagbawəc.

³² Kei gyae ke yela ε ka gyen anokoare keŋ, te anokoare keŋ gyae ke yela ε ke nyiŋ ε wose."

³³ Keŋte be tirancə nyiaa, "De yee Abraham ε naanasewə, te de ta bese ta ɳolo gbeŋi ya. Sena yaa n ne yako nyi dəe lee gbeniri man na dee nyiŋ da wose?"

³⁴ Yesu tirancə fa wə nyiaa, "Anokoare yaa məe yako ɳon nyi nyəŋ ɳon n yee dukum nə, n ta bese gbeŋi fa dukum keŋ."

³⁵ Gbeŋi bəe bese dekpanalaŋ duuluŋ walaŋ ya, məna dekpanalanṭe bu dəcə ε yee dekpanalaŋ duuluŋ walaŋ e kekpaa.

³⁶ Mena dəcə nyi maŋ Wurubuare bu de yela n nyiŋ n

wose na, n ke nyiŋ n wose kekpaa.

³⁷ Ma gyen nyi ε yee Aberaham ε naanasewə məna ε ne gyae ε ka ko maŋ, nawolo nyi me nombia be doo ε konccse man ya.

³⁸ Nombia ɳan me kya ba wola maŋ nə ɳan te mee kolosi fa ɳon, te εmee dəcə ɳan ε be nyii lee ε kya gyaŋ nə ɳan te ε ne yee."

³⁹ Botcə te be tirancə fa ε nyiaa, "Aberaham yəna de kya." Te Yesu yako wə nyiaa, "Akpaα ε yee Abraham biawə nə, nafo ε keyes abəcə ɳan Abraham be yee nə.

⁴⁰ Məna ε te yase sia nyi ε ka ko maŋ nawolo nyi ma te yako ɳon anokoare keŋ məcə nyii lee Wurubuare gyaŋ nə. Abraham te yee mena nombia keŋa dinccə ya.

⁴¹ ε ne yee kpene keŋ εmee gbagba ε kya ne yee nə bo." Te be lee ka ajmaareŋ nyiaa, "Wurubuare waageŋ yəna de kya, da te yee diidccore bia ya."

⁴² Keŋte Yesu yako wə nyiaa, "Nyi akpaα ε kya yəna Wurubuare nə nafo ε ke gyae maŋ, nawolo nyi Wurubuare ɳonaŋ gyaŋ te ma leewə kəŋ kəbo. Na maŋ gbagba me baam dəcə te me kəŋawə ya. Wurubuare ɳonaŋ gbagba kpila na maŋ.

⁴³ Weera dəcə te ε be nyii me nombia ɳan man ya? Nawolo nyi ε bəe gyae ε ke nyii me nombia ya.

⁴⁴ ε kya yəna əbənsam te ε kya ɳonaŋ kegyaebii te ε ne

gyae ε ke yee. Ə yee awudiini e leenaŋ gyanjba gyanjba keŋ, te o bεε gyae anokoare ya nawolo nyi anokoare be doo o man ya. Akpaa o ne di dekara ne ke yee ḥon gbagba dincc ke, nawolo nyi akεrεε te wulu o man te ḥon yεna akεrεε pou nyee.

45 Mɔna maŋ dɔɔ nombia ḥan ḥe doo na ḥe gbεε ne te mεε yako ḥon, mena dɔɔ te ε bεε lee maŋ di ya.

46 ε man woŋti ne gyae la waa tale wola nyi nombiikum kei te me yεewɔ? Te akpaa mεε yako ḥon anokoare na, woŋ dɔɔ te ε bεε lee maŋ di ya?

47 Walan ḥon o yee Wurubuare walanj e ne, o ne nyii Wurubuare dei. Kpene keŋ dɔɔ te ε bee nyii Wurubuare dei yεna nyi, ε te yee o balanjwɔ ya.”

48 Keŋte Gyudatena kegyiise baŋ bɔɔse Yesu nyiaa, “De yako nyi n yee Samaria baale e te feliŋkum doo n man na, de karae?”

49 Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Feliŋkum be doo me man ya. Mεε lese me kya ḥon yele bo, mɔna εmεε bee bu maŋ ya.

50 Mɔɔ ne gyae maa lese maŋ gbagba yele ya, mɔna ḥolo kyaa keŋ waa lese ma yele. Non yεna nombiadiiri ḥon.

51 Ampaŋ yaa mεε yako ḥon ε ke nyii nyiaa, walanj kamase ḥon o di me nombia dɔɔ ne o be gyae waa yεŋ ya.”

52 Keŋte Gyudatena kegyiise baŋ yako e nyiaa, “Nεnεε da te naa gyeŋ nyi feliŋkum doo n man. Aberaham ta yem mena mɔ te Wurubuare akpeŋkpeŋgyɔɔra baŋ mɔ yekeewɔ. Mɔna nyaj ne yako nyi walanj kamase ḥon o di n nombia dɔɔ na o be gyae waa yεŋ ya.

53 Nyaj kela na de naana Aberaham ḥon? Aberaham ta yem mena mɔ te Wurubuare akpeŋkpeŋgyɔɔra baŋ mɔ yekeewɔ. N ne yako baa nyi nyaj yεna amotε?”

54 Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Akpaa ma lese maŋ gbagba yele ne, ma yele kalese keŋ yee yakaa. Me kya ḥon εmεε kpa ḥon yεna ε Wurubuare ne na lesena ma yele.

55 εmεε ba gyeŋ e ya, mɔna maŋ dɔɔ ma gyeŋ e. Nyi akpaa me yako ḥon nyi mɔɔ gyeŋ e ya ne na me ta bese dekarate ḥgba εmεε ne, mɔna ma gyeŋ e te mee dii o nombia dɔɔ.

56 Yee ε kya Aberaham gyroŋ ḥgbɑ o be naa ma kekɔŋ ne. Ə naa ke te yee e gyroŋ.”

57 Keŋte Gyudatena kegyiise baŋ bɔɔse Yesu nyiaa, “N te dii ta kulutooneŋ sɔŋola na kufu gba ya, sena te n yεewɔ naa Aberaham?”

58 Keŋte Yesu tiranoɔ fa wɔ nyiaa “Ampaŋ yaa mεε yako ḥon ε ke nyii nyiaa, pe baa lola Aberaham ne na maŋ kyaa.”

59 Botɔɔ te be gate boyaa baa funji e, mɔna Yesu sara-

keewɔ lee Wurubuarə ɔsom
deni dinaa kej man.

9

*Yesu kekyɔ siayeléesate
ŋolo kawee*

¹ Yesu keta ɔ ne lam ne ɔ
naa balee ŋolo ŋon ɔ sia be
yelees leenaŋ ɔ biatese ne.

² Botɔ te ɔ kaseela
baŋ bɔose e nyiaa, "De
Gbengyoo, amote dukum
faa la te ba lola e
siayeléesate? Yee ŋon
gbagba wui yaa ɔ lolala
wui?"

³ Yesu tiranɔ fa wɔ nyiaa,
"ɔ sia keyelees te yee ɔ
dukum yaa ɔ lolala wui ya.
Ba lola e bo mena na balan
kena gyakoloŋ nombia ŋan
Wurubuarə waa yee ɔ man.

⁴ Weese nyiŋa ɔ kyaa ne,
kaboena nyi dɛe yee ŋon ɔ
be kpila maŋ ne tom, Tɛɛ
gyae ke yuu kej ŋolo be gyae
waa tale yee tom bela ya.

⁵ Me nyiŋa me kyaa
tɛele kei dɔɔ ne, maŋ
yenä keŋmajee fa tɛele kei
balan."

⁶ ɔ keyako nombia keŋa
taŋ ne, Yesu tɔɔ nɔčloŋ lo
tɛele man te ɔ buu tɛele te
ɔ moowɔ taa balee ŋon sia
ŋan dɔɔ,

⁷ keŋte ɔ yako e nyiaa,
"Gyu kefaafø n sia depaa
kej bɛɛ baake ke Siloam ne
man." (Siloam kei aseɛ yenä
"Kekpila".) Mena dɔɔ balee
ŋon gyuuwɔ kefaafø ɔ sia, ɔ
ka bese kɔŋ dɛe na ɔ sia te
gyuuus.

⁸ ɔ tebia na balan baŋ ba
gyen e nyi nafo ɔ kyaa na

ɔ na solee abɔɔ ne bɔose
nyiaa, "Na balee kei ne kyaa
la kyaa solee abɔɔ ne yee?"

⁹ Botɔ te baale kpa "Non
ŋonaŋ" mɔna baale mɔ kpa
"Koa, na ŋon ŋonaŋ ya, ɔ lee
e bo." Mena dɔɔ balee ŋon
gbagba yakowɔ nyiaa, "Maŋ
ŋonaŋ."

¹⁰ Te be bɔose e nyiaa,
"Sena yaa n yeeɛwɔ te n sia
gyuuusuwɔ?"

¹¹ Keŋte ɔ tiranɔ fa wɔ
nyiaa, "Balee ŋon bɛɛ baake
e nyi Yesu ne, buuna tɛele
te ɔ moowɔ mataa me sia
te ɔ yako maŋ nyi maa gyu
Siloam depaa kej man ke
faafø me sia. Mena dɔɔ me
gyuuwɔ, te me kabetaa faafø
me sia na te ne gyuuusuwɔ."

¹² Keŋte be bɔose e nyiaa,
"ɔ kyaa aleŋ?" Te ɔ tiranɔ
fa wɔ nyi "Mɔɔ gyeŋ ya."

*Farasiitena ne kɛo balee
ŋon kekyɔ kej man*

¹³ Te ba moo balee ŋon
nafo ɔ sia be yelees ne kɔŋ
Farasiitena gyan.

¹⁴ Wee kenaŋ kej Yesu
be buu tɛele mo kyɔ
siayeléesate ŋon ne yee
Gyudatena kefɛɛfowee ke.

¹⁵ Mena dɔɔ Farasiitena
baŋ besewɔ bɔose balee ŋon
bela mena kej be yee te ɔ
sia ŋan be gyuuus. Keŋte
ɔ yako wɔ nyi, "ɔ buu tɛele
bo taa me sia, te me gyuuwɔ
kefaafø te ne gyuuusuwɔ."

¹⁶ Botɔ te Farasiitena baŋ
baale yakowɔ nyi "Balee ŋon
ɔ be yee nombii kei ne ta lee
Wurubuarə gyan ya, nawolo
nyi ɔ bee di da kefɛɛfowee
kej dɔɔ ya." Mɔna baale

mō yakowō nyiaa, "Sena te walaŋ ḥjon የ ፩ yee nombiakumεeyεere e ne, waa tale yee gyakoloŋ nombia kεŋa?" Botčo na te be man kpasewo.

¹⁷ Mena dōc Farasiitena ban besewo bōcse balee ḥjon bela nyiaa, "N sia te የ gyuuuswō. Mena dōc sena te n ne yako lee የ wose man?" Kejte balee ḥjon tirančo nyiaa, "C yee Wurubuarę dekpeŋkpeŋgyōore e."

¹⁸ Kεŋa pou wōle ne Gyudatena kegyiise baŋ te sēs lēs di nyi የ sia yelεewō te nēnēs ba te kyo e kawee ya, te ba ke baake የ kya na የ naa kōŋ,

¹⁹ te be bōcse wō nyiaa, "Ξ bu yēna kei? Ξ ne yako baa nyi ba lola e na የ sia te yelεes? Sena kōŋala te nēnēs dōc የ ne naa?"

²⁰ Kejte የ kya na የ naa tirančo nyiaa, "Da gyeŋ nyi de bu ḥonaŋ, te da gyeŋ nyi da lola e na የ sia te yelεes.

²¹ Mōna dōc gyeŋ mena kej be kōŋ te የ ne naa ne ya, te dōc gyeŋ ḥjon የ be kyo e ya. Ξ bōcse e, የ ta bee kej waa tale tirančo fa የ wose."

²² C kya na የ naa yako nombia kεŋa nawolo nyi bee yee Gyudatena kegyiise baŋ. Na Gyudatena baŋ tan kāŋ ntam nyi nyaŋ ḥjon n ka koro yako nyi Yesu yēna nyelεere ḥjon na baa gegi neŋ lee bō ɔsom deni man.

²³ Mena dōc te balee ḥjon የ kya na የ naa yakowō nyi, "C ta bee, Ξ bōcse e ne."

²⁴ Te ba besewo baake balee ḥjon nafo የ sia be yelεes

ne kōŋ te be yako e nyiaa, "Kaŋ Wurubuarę nyi nyaŋ keyako anokoare. Da gyeŋ nyi balee ḥjon የ be kyo neŋ ne yee dukumyεere e." Yako mena na n ka mo lese Wurubuarę yele.

²⁵ Kejte balee ḥjon tirančo fa wō nyiaa, "C yee dukumyεere o, የ yee walaŋ kpaakpaa e o maŋ ba gyeŋ ya. Kej maŋ gyeŋ yēna nyi nafo na me sia te yelεes te nēnēs dōo mēs naa."

²⁶ Kejte ba besewo bōcse e nyiaa, "Woŋ te የ yee neŋ te n sia gyuuusuwō?"

²⁷ Te የ tirančo nyiaa, "Me tan keyako ḥjon, te ε bēs gyaε ε ke tei ya. Woŋ dōo te ε ne gyaε ε kenyii ke bela? Ξmēs mō ne gyaε ε ka bese ε kaseela?"

²⁸ Kejte ba tee e te be yakowō nyiaa, "Nyaŋ yēna walaŋ ḥonaŋ kaseele, mōna daa yee Mosesi wui kaseelawō.

²⁹ Da gyeŋ nyi Wurubuarę kolosiwō fa Mosesi, te balee kei dōc dōc gyeŋ botčo kej የ ba lee gba ya."

³⁰ Botčo te balee ḥjon yako wō nyiaa, "Te doo me noč ḥgbā ε ba gyeŋ botčo kej የ ba lee ya, mōna ḥjon gyuuusu na me sia.

³¹ Da gyeŋ nyi Wurubuarę bee nyii nombiakumεeyεera ya. C ne nyii balaŋ baŋ bee nyii e te bēs yee kpene kej የ ne gyaε ne bo.

³² Lee tēle kei kewalan ne, ḥjolo te nyii ta nyi ḥjolo te gyuuusu walaŋ ḥjon bōc lola e na የ sia te yelεes ne sia ya.

³³ Akpaa balee kei ta lee Wurubuarə gyaŋ ya nε, o be gyaε waa tale yεε nombii kei ya.”

³⁴ Te be tirančč fa e nyiaa, “Nyaŋ ḥon bčč lola neŋ dukum man te bčč kεεle neŋ dukum man na, nyaŋ ne gyaε n kawola daa nombia?” Keňte be gegi e lee te be tčč e nyi o na kčč bčč ɔsom deni keň man bela ya.

³⁵ Yesu kenyii nyi ba te gegi e lee bčč ɔsom deni keň man nε, o ke kεo e te o naa e te bččse e nyiaa, “N ne lεε Deniwalan̄ Bu ḥon di?”

³⁶ Te balee ḥon tirančč fa e nyi, “Me Gbenjyoo, amotε ḥonan̄? Yako maŋ na maa lεε e di.”

³⁷ Botčč te Yesu yako e nyiaa, “N taŋ kena e. ḥon yεna ḥon o ne kolosi fa neŋ debokeiman ne.”

³⁸ Te balee ḥon yakowčč nyiaa, “Mεε lεε e di me Gbenjyoo.” Te o buŋawčč Yesu siaman som e.

³⁹ Botčč te Yesu yakowčč nyiaa, “Me kččjae tεεle kei dčč na balan̄ nombiakumεε ka lee debčč. Na baŋ bčč ne naa ya ne kena, na baŋ bεε naa ne sia keyεεs.”

⁴⁰ Farasiitenā baŋ be kyaa o gyaŋ botčč nε, baale nyii kpene keň o be yako mena dčč be boose e nyiaa, “Mena dčč n ne yako baa nyi daa mo sia te yεεs?”

⁴¹ Keňte Yesu tirančč fa wčč nyiaa, “E sia deŋ te yεεs ne načč ḥolo be gyaε waa bu ḥon fčč ya. Te keň ε kpa ε ne naa dčč te ε sεε ε doo ε

dukum keyεε man.”

10

Yesu yεna namensekεεlere kpaakpaate ḥon

¹ Keňte Yesu yakowčč nyiaa, “Mεε yako ḥon ε ke nyii nyiaa, walaj ḥon o ta mo denančč keň man gyoo namense debččlčč keň man ya, te o gyem mo yεna kale gyoo na o yεε ȳmeεlate e, te o na mo doŋ bo leo balaj.

² Walaj ḥon o na mo denančč keň man gyoo na, ḥon yεna namensekεεlere ḥon.

³ Denančč dekere ḥon na toro fa e te namense baŋ ne nyii o woya. O ne baake ḥon gbagba namense baŋ yele na o ta mo wčč lee.

⁴ Te o mo wčč pou lee na o ne tεε be siaman, te namense baŋ ne sila e nawolo nyi ba gyen̄ o woya.

⁵ Bčč gyaε baa sila walaj yakaate ya. Baa yeu lee o gyaŋ nawolo nyi bčč gyen̄ o woya ya.”

⁶ Yesu gyčč dudu kei fa wčč, mčna be te nyii kpene keň o ne yako ne aſεε ya.

⁷ Mena dčč Yesu besewčč yako wčč nyiaa “Ampaŋ yaa mεε yako ḥon nyiaa, maŋ yεna namense debččlčč keň denančč.

⁸ Baŋ pou bčč tangbεεs maŋ kčč kaa beo nyi Wurubuarə kpila na wčč nε, be yεε ȳmeεlatenawčč na baŋ bεε mo doŋ leo balaj abčč nε, mčna namense baŋ te nyii wčč ya.

⁹ Maŋ yεna denančč keň, akpaa ḥolo de tεε me man

gyoo na, maa lee o nyee. Waa gyoo na waa lee na waa nyij weenee kpaakpaa di.

¹⁰ Nmeeelate dōo o ne kōj bo kaa nmeele na o ta koo na o te wōles abōo. Maŋ kōjae na ε kenyij nyeedoŋ, na ε kenyij ke kekpaas.

¹¹ Maŋ yena namensekelere kpaakpaate ḥon. Namensekelere kpaakpaate ḥon na mo o wose fa yeŋ o namense baŋ dōo.

¹² Mōna paate ḥon bōo moo nyi waa kεs namense baŋ dōo na baa tō e kom nε, na ḥon yena namensekelere ḥon o tee namense baŋ ya. Mena dōo o naa nyi gbourghouse ne kōj na, o ne yeu tina namense baŋ yela, na gbourghouse baŋ te kyan baale na akaŋ baŋ te yaasee.

¹³ O ne yeu nawolo nyi ba mo e bo na bεs tō e kom, mena dōo o be famenε na namense baŋ ya.

¹⁴⁻¹⁵ Maŋ yena namensekelere kpaakpaate ḥon. Mena keŋ me kya gyen maŋ te maŋ mō gyen e nε mena ke te ma gyen me namense te baŋ mō gyen maŋ, te ma te sεs nyi maa mo ma wose fa yeŋ me namense baŋ dōo.

¹⁶ Me dana namense baale baŋ bōo kpu kewō man ya. Kaboena nyi maa mo baŋ mō kaa kpu na kewō na be popou keyεs walaj dokolon namense, debocloč dokolon man, na be kεelere ke yεs dokolon na baa nyii ma dei.

¹⁷ Kpene keŋ dōo me kya ne gyae me nombia yena nyi, ma te desina ma wose nyi maa mo ma wose fa yeŋ ma kegyaebii man na maa bese fon lee yeŋ man.

¹⁸ Nolo be gyae waa tale leo ma nyeedoŋ lee me gyan ya. Mōna maŋ gbagba ma kegyaebii man te maa mo ma wose fa yeŋ. Me dana doŋ maa mo ma wose fa yeŋ, te me dana doŋ maa bese nyij nyeedoŋ bela. ‘Kei yena kpene keŋ me kya ḥon be yako maŋ nyi maa yεs.’ ”

¹⁹ Lee nōwoya keŋa dōo Gyudatena baŋ besewō kpase ba wose man.

²⁰ Be man balaj burum yakowō nyiaa, “C dana felinkum mena dōo o nyee ne wōles. Woŋ dōo te ε ne nyii e?”

²¹ Baale mō kpa, “Walaj ḥon felinkum doo o man be gyae waa tale kolosi nnε ya! Sena te felinkum gyae ke tale gyuuusu siayelεesate sia?”

Balaj baŋ kebεs Yesu

²² Keŋte Gyudatena wee dināa daale kaa liiwo. Mena wee kei te bee dii mo tōsē debaŋ keŋ bōo mo bō ɔsom deni dināa keŋ do Wurubuarε nyijmaa man nε. Mena debaŋ kenaj yεs waare tεs Gyerusalem doncō man.

²³ Na Yesu dōŋεs o ne kila poto keŋ bεs baake ke Solomon poto Wurubuarε ɔsom deni dināa keŋ dek-paŋalaŋ man nε.

²⁴ Keŋte Gyudatena baale kaa yilaawō o gyan bōose

e nyiaa, "Sena yaa n tinaa daa yela te de bɛɛ gyeŋ da nyee na de nawɔɔ ya ne? Yako daa anokoare keŋ. Nyāŋ yena nyeelɛere ɣon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne?"

²⁵ Keňte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Me taŋ keyako ɣon mɔna ε bɛɛ lɛɛ maŋ di ya. Gyakoloŋ nombia ɣan mɔɔ yɛɛ me kya yele man ne, ne diina ma wose man adansɛɛ,

²⁶ mɔna ε bɛɛ lɛɛ maŋ di ya, nawolo nyi ε te yɛɛ me namensewɔ ya.

²⁷ Me namense ne nyii me dei, te ma gyeŋ wɔ te bee sila maŋ.

²⁸ Mɛɛ fa wɔ nyeedoŋ kekpaa keŋ, te bɔɔ gyae baa yo lee Wurubuare siaman ya. Nolo be gyae waa tale leo wɔ lee me kya nyiŋmaa man ya.

²⁹ Me kya ɣon ɔ ba mo wɔ do me nyiŋmaa man ne, dana doŋ kela kolo kamase te ɣolo be gyae waa tale leo wɔ lee me kya nyiŋmaa man ya.

³⁰ Daa na me kya yɛɛ walaŋ dokoloŋ."

³¹ Botɔɔ te Gyudatena banj gate boyaa fun e bela.

³² Keňte Yesu yako wɔ nyiaa, "Me kya te yeli ma te yɛɛ nombia kpaakpaa burum ε siaman, ɣe man wonṭi dɔɔ te ε ne gyae ε ke fuŋii maŋ boyaa?"

³³ Te Gyudatena banj tiranɔɔ fa e nyiaa, "Na abɔɔ nya ayeen keŋa dɔɔ te dɛɛ gyae dee fuŋii neŋ boyaa ya, mɔna mena keŋ n ne yako mmusuo nombia dɔɔ.

Nawolo nyi n yɛɛ deniwalanɔ e, mɔna n na mo n wose maa na Wurubuare."

³⁴ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Ba te ɣamarase emɛɛ gbagba mmaraa tɔne keŋ man nyi, Wurubuare kpa, ε yɛɛ Wurubuare kemaasasewɔ yee?

³⁵ Da gyeŋ nyi kpene keŋ Wurubuare nombia ɣan ne yako ne yɛɛ anokoare kekpaa. Te Wurubuare de baake balanɔ baŋ ɔ ba mo ɔ nombia ɣan fa ne nyi be yɛɛ Wurubuare kemaasasewɔ na,

³⁶ weera dɔɔ te ε ne yako maŋ ɣon Wurubuare ba lese maŋ te ɔ be kpila maŋ kɔŋ tɛɛle kei dɔɔ ne nyi mɛɛ mo ma wose maa na Wurubuare keŋ mɛɛ yako nyi me yɛɛ Wurubuare bu e dɔɔ?

³⁷ Akpaa me bɛɛ yɛɛ kpene keŋ me kya ɣon kpa ma yɛɛ ya na, ε na lɛɛ maŋ di ya,

³⁸ te akpaa mɛɛ yɛɛ ɣa na, nyi ε be lɛɛ maŋ di koran̄ ya na ε lɛɛ abɔɔ ɣan mɛɛ yɛɛ ne di, na ε ka gyeŋ na ε kenyii asɛɛ nyiaa daa na me kya ɣon yɛɛ dokoloŋ"

³⁹ Mena dɔɔ be gyaewɔ baa kyan̄ e bela, te ɔ sarakewɔ lee be man.

⁴⁰ Keňte Yesu besewɔ toŋ Gyɔɔdan boo keŋ gyu botɔɔ keŋ Gyɔn be kyaas ɔ balanɔ Wurubuare loŋ kaalaŋ ne, te ɔ ke kyaawɔ botɔɔ.

⁴¹ Balanɔ burum kɔŋawɔ ɔ gyaa te be yako dɔŋa nyiaa, "Gyɔn te yɛɛ gyakoloŋ nombia ya, mɔna kpene kamase keŋ ɔ be yako lee balee kei wose man ne yɛɛ ampaŋ."

⁴² Kejte balaŋ burum ban
ba seŋɛɛ botɔɔ ne lɛɛ Yesu di.

11

Lasarose yeq

¹ Balee ɣolo kyaawo
Betani donɔɔ man kej bɛɛ
baake e nyi Lazarose. Betani
donɔɔ kenaŋ man te Mɛere
na ɔ kɔɔ Maata leewo.

² Mɛere kei yena walaŋ
ŋon ɔ be toosi nuj ofonofon
woli Yesu nawɔɔ, te ɔ ba mo
ɔ nyenyeɛɛ feefo ɳa ne. ɔ
ŋmɛetee yena Lazarose ŋon
ɔ na wee ne.

³ Mena dɔɔ Mɛere na
Maata doo Yesu tiila nyiaa,
"De Gbenjgyoo, n gyoo ɳon
lon bɛɛ lam ɛmɛɛ na e nsana
ya ne na wee."

⁴ Yesu kenyii tiila kej ne
ɔ yakowɔ nyiaa, "Kawee kei
te yɛɛ kawee kej gyae ka
ko Lazarose ya. Mɔna ke
gyae ke yela balaŋ kena Wur
rubuarɛ gyoorobiiri na ka
ke yela baa lese maŋ Wur
rubuarɛ bu ɳon mɔ yele."

⁵ Na Yesu ne gyae Maata
na ɔ naabu Mɛere na
Lazarose nombia.

⁶ Mɔna ɔ kenyii nyi
Lazarose na wee ne, ɔ
besewɔ di weeyaa ala botɔɔ
kej ɔ kyaa ne.

⁷ Kenaŋ wɔle ne ɔ yako ɔ
kaseela banj nyiaa, "ɛ fa deɛ
bese gyu Gyudia tɛɛle man
bela."

⁸ Botɔɔ te ɔ kaseela banj
yako e nyiaa, "De Gbenjgyoo,
weeyaa akalansɛɛ ɳaale yaa
ŋgba Gyudatena be yele baa
funji neŋ boyaa ne. Woŋ dɔɔ
te n ne gyae n ka bese gyu
botɔɔ bela?"

⁹ Kejte Yesu tiranɔɔ fa wɔ
nyiaa, "Wee kamase dana ke
nelim na ka weese. Akpaa
ŋolo dɔŋɛɛ weesetenɛɛ ne,
ɔ bɛɛ gyɔ ɔ nae ya nawolo
nyi weese kyaa.

¹⁰ Mɔna nyi akpaa ɔ dɔŋɛɛ
ditintɛɛ man na ɔ ne gyɔ ɔ
nae, nawolo nyi kejmaŋee
be kyaa na waa naa ya."

¹¹ Kei wɔle na Yesu besewɔ
yako wɔ nyiaa, "De gyoo
Lazarose te doo dosoroŋ
mɔna maa gyu na me kaa
gyuusū e."

¹² Botɔɔ te ɔ kaseela
banj tiranɔɔ nyiaa, "De
Gbenjgyoo, akpaa ɔ doe na
ɔ kawee kej gyae ke taŋ."

¹³ Na Lazarose yeq nom
bia yaa Yesu ne yako, mɔna
ɔ kaseela banj na gyueŋ
bo nyi dosoroŋ gbagba yaa
Lazarose doowɔ.

¹⁴ Botɔɔ te Yesu torowɔ
yako wɔ nyiaa, "Lazarose ta
yem,

¹⁵ mɔna lee ɛmɛɛ dɔɔ dana
maŋ gyon nyi mɔɔ kyaaa
botɔɔ pate ɔ yeqawɔ ya, na
ɛ kenyij lɛɛ maŋ di. ɛ fa dee
gyu ɔ gyanj."

¹⁶ Mena dɔɔ ɔ kaseela banj
man ɣolo ɳon bɛɛ baake
e Tomase yaa Ata ne yako
ɔ tebia kaseela akaŋ banj
nyiaa, "ɛ fa de popou ke sila
da wolale ɳon gyu. Nyi yɛɛ
yeŋ ke na, de popou ka yeŋ
kpu na e."

¹⁷ Yesu ke gyu ka gyoo
Betani donɔɔ man ne, be
yako e nyiaa be kewuu
Lazarose weeyaa anaarate ke
naŋ.

¹⁸ Betani yɛɛ donɔɔ kej
ka benaa na Gyerusalem

donoč. Ke lem gyae ke yee
ŋgaba gbeεkemaase atooro
nɛ.

¹⁹ Na Gyudatena burum te
kɔŋ Maata na Mɛere gyan be
kaa gyam wɔ lee be ŋmɛetee
ŋon yeŋ man.

²⁰ Maata ke nyii nyi Yesu
ne kɔŋ nɛ, o leewɔ gyu ke
gyanee na e. Na Mɛere dɔɔ
ŋon kyaa dekpaŋalaŋ man.

²¹ Maata ke gyu ke tuŋ
Yesu nɛ o yako e nyiaa,
"Me Gbenjyoo, nyi akpaa
nyeŋ kyaa kɛbo na nafo me
ŋmɛetee deŋ ta yem ya!"

²² Mɔna ma gyeŋ nyi de-
bokeiman koraj nɛ, kpene
kamase kɛŋ n bɔɔse Wurubuare
na waa yee fa neŋ."

²³ Keŋte Yesu yako e nyiaa,
"N ŋmɛetee ŋon waa bese
fɔŋ na waa nyin nyeedon
bela."

²⁴ Te Maata yako e nyiaa,
"Ayi ma gyeŋ nyi wee
ɔtomante kɛŋ woya pou baa
fɔŋ lee yeŋ man nɛ, ŋon mɔ
waa fɔŋ."

²⁵ Keŋte Yesu yako e bela
nyiaa, "Maŋ yena walaŋ o ne
gyuuusu balaŋ lee yeŋ man
te be nyin nyeedon. Walaŋ
kamase ŋon waa lɛɛ maŋ di
na, nyi o yem koraj na waa
bese nyin nyeedon,

²⁶ te walaŋ kamase ŋon o
kyaa te o lɛɛ maŋ di na, o be
gyae wa yeŋ leki ya." Keŋte
Yesu bɔɔse Maata nyiaa, "N
ne lɛɛ nombia kɛŋa di?"

²⁷ Te Maata sɛɛ e nyiaa,
"Ayi me Gbenjyoo, mɛɛ lɛɛ
di nyi nyaŋ yena nyeeleɛere,
Wurubuare bu ŋon dɛɛ daa
nyi waa kɔŋ tɛele kei dɔɔ

nɛ."

Yesu kewii

²⁸ Maata kekolosi nombia
kɛŋa taŋ nɛ, o besewɔ gyu
dekpaŋalaŋ man ke baake o
naabu Mɛere lee yenaŋ te o
yako e nyiaa, "De Gbenjyoo
ŋon te kɔŋ te o kpa nya kɔŋ."

²⁹ Mɛere kenyii mena nɛ, o
korowɔ bileŋ gyu ke gyanee
na e.

³⁰ Debaŋ kenaŋ na Yesu ta
gyoo ta donɔɔ kɛŋ man ya.
Na o sɛɛ o kyaa botɔɔ kɛŋ
Maata be gyu ke tuŋ e nɛ.

³¹ Debaŋ kenaŋ mɔ na,
Gyudatena te kɔŋ dek-
paŋalaŋ kɛŋ man bee kolosi
do Mɛere. Ba kena ŋgaba
Mɛere ba koro karatetee
dokoloŋ lee o ne gyu nɛ, na
baŋ gyeŋ nyi o ne gyu baa o
ŋmɛetee Lasarose yebɔɔ kɛŋ
tɛɛ o kaa wii. Mena dɔɔ baŋ
mɔ korowɔ sila e.

³² Mɛere ke gyu kelii botɔɔ
kɛŋ Yesu kyaa nɛ te o tisiwɔ
buŋ Yesu nawɔɔ tɛɛ te o yako
e nyiaa, "Me Gbenjyoo,
nyeŋ kyaa kɛbo na nafo me
ŋmɛetee deŋ ta yem ya."

³³ Yesu kena mena kɛŋ
Mɛere na Gyudatena baŋ be
silana e ne wii nɛ, takaa e te
dekočorokočo kyaŋa e.

³⁴ Keŋte o bɔɔse wɔ nyiaa,
"Alep te ε wuu e?" Te be
yako e nyiaa, "De Gbenjyoo,
kɔŋ na n kaa kεɛ."

³⁵ Keŋte Yesu wiiwɔ.

³⁶ Keŋte Gyudatena baŋ
yakowɔ nyiaa, "ɛ kɛɛ mena
kɛŋ o ne gyae Lasarose nom-
bia."

³⁷ Mɔna balaŋ baale
yakowɔ nyiaa, "Na Yesu kei

gyuuusuna siayeləesate ɳon sia yee? Nafo ɳgba ɳon talewə ləs Lasarose na o ba yem ya?"

38 Dekəkərəkəo kyanja Yesu bela te o gyuu botəo kej bəc wuu Lasarose nə. Na be wuu e bo boe bəc daale man, te be biliŋi boe dinaa daale tə ke nəc.

39 Kejte Yesu yako wə nyiaa, "E biliŋi boe kej lee yebəc kej nəɔman." Te yere ɳon o deesi Maata yako Yesu nyiaa, "De Gbenygyoo, debaŋ kei dəc o ne wələs. Nawolo nyi gyen yəna weeya anaara yaa ɳgba bəc wuu e nə."

40 Te Yesu yako e nyiaa, "Ma te yako nej nyi akpaa n ləs man di na nyən kena Wurubuarə gyoorobiiri kej yee?"

41 Mena dəc be biliŋi boe kej lee yebəc kej nəɔman. Botəo te Yesu gyinnaa o nyee kəs adido te o fanewə fa Wurubuarə nyiaa, "Taata, məs fa nej karaŋ ɳgba n ne nyii man nə."

42 Maŋ dəc ma gyen nyi n ne nyii man debaŋ kamase, məna balan baŋ ba seŋɛs kebo dəc te məs yako mena na baa nyiŋ gyen nyi nyən kpila na man."

43 Yesu ke yako mena taŋ nə, te o fae yeesa keŋkeŋ baake Lasarose nyiaa, "Lasarose, lee kəŋ!"

44 Kejte Lasarose ɳon o ba yem nə leewə kəŋ, na kewuu abəc ɳan bəc mo bake o nyiŋmaase na o nawəc, na kanyan kej bəc mo bake o sia gbeɛ nə doo mena. Te

Yesu yako wə nyiaa "E booli e, na waa ta."

*Ba kebake Yesu nyeeman
Mateo 26:1-5; Maake 14:1-2; Luka 22:12*

45 Gyudatena burum baŋ bəc kəŋ Məere gyaŋ te bəc naa kpene kej Yesu be yee nə ləs e di.

46 Məna be man baale besewə gyu Farasiitena baŋ gyaŋ gyu ke yako wə kpene kej Yesu be yee nə.

47 Kejte Wurubuarə saese kegyiise na Farasiitena baake doncə kegyiise gyanjee. Te be bəcse dəŋa nyiaa "Sena yaa dəs yee? Nawolo nyi balee kei ne yee gyakoloŋ nombia burum.

48 Akpaa de tina e yela te o gyakaa o ne yee mena tom kei na, balan baŋ pou baa ləs e di na ke yela Romantena kaa yeeɛ de Wurubuarə ɔsom deni dinaa kej na baa ləo de təele pou."

49 Te balan baŋ man ɳolo ɳon bəc baake e nyi Kaifase ɳon o be yee saese kegyia kulutoo kenaŋ man nə yakowə nyiaa, "Emee dəc ε ba gyen daale ya."

50 ε ba gyen nyi dei nyi walaŋ dokoloŋ waa yen fa balan baŋ pou kela kej nyi təele pou balan kewələs yee?"

51 Te yee Kaifase gbagba agyueŋ yaa o moowə yako nombia keŋya ya, məna kej o be yee Wurubuarə sae kegyia kulutoo kenaŋ man dəc te Wurubuarə yela o yako mena nombia ɳenaŋ

see nyi, kaboenä nyi Yesu waa yenj fa Gyudatena pou.

⁵² Te yee nyi Gyudatena baagej te Yesu waa yenj fa ya, mōna waa yenj bo fa Wurubuarə bia banj pou bōo yaasee nē na waa nyinj mo wō kaa yilaa.

⁵³ Leenanj wee kenaŋ keŋ kegyiise banj be gyanee nē, te be fiasεε bεε gyae gbeεε keŋ baa mo ko Yesu.

⁵⁴ Lee mena dōo na Yesu bεε tekaa lese o wose debōo Gyudia tæle man bela ya. Mōna o leewō botōo gyu doncō keŋ bεε baake ke nyi Eferam te ka benaa na depampaa dinaa daale nē. Botōo te ḥon na o kaseela banj gyuuwō ke kyaa.

⁵⁵ Na Gyudatena nyekelεewee kedi keŋ ta benaa, mena dōo balan burum lee doncōse ḥan man gyu Gyerusalem be kaa gyoraa ba wose pəna nyekelεewee kedi keŋ kelii.

⁵⁶ Debanj kenaŋ man pou na bεε keo Yesu. Be ka seŋ Wurubuarə oson deni dinaa keŋ man nē be bōose dōŋa nyiaa, "Sena yəna ya gyueŋ? Doona o be gyae waa kōŋ nyekelεewee kedi kei man ya?"

⁵⁷ Na Wurubuarə saese kegyiise na Farasiitena banj te yako wō nyiaa, walaŋ kamasee ḥon o gyueŋ Yesu dekyae na o kaa yako wō na be kaa kyaj e.

12

Alo ḥolo ka mo nuŋ woli

*Yesu Betani doncō man
Mateo 26:6-13; Maake
14:3-9; Luka 7:37-39*

¹ Keka weeyā looro na Gyudatena kedi ba nyekelεewee dinaa keŋ nē, Yesu gyuu Betani doncō man. Mena doncō kenaŋ man te Lasarose ḥon Yesu be gyuuusu e lee yenj man nē leewō.

² Be lōo yele saa weenεε fa Yesu. Maata mō kruis banj bεε krepεε weenεε ḥan nē man. Na Lasarose mō kruis na banj be kyaa bee dii nē.

³ Keŋte Mæere moo nuŋ ofonofoŋte keŋ ke dana koyadoŋ nē porontia tōo, te o kaa toosi ke woli Yesu naawō te oo o ooo o nyeeenyōcse feefo o naawō ḥan. Te nuŋ keŋ ofoŋ lεε dekpaŋalaŋ keŋ pou. Danj keŋ bεε baake ke nyi Naade nē te ba moowō yεε nuŋ kenaŋ

⁴ Te Yesu kaseela banj man ḥolo ḥon bεε baake e nyi Gyudase Isekaroṭe, ḥon waa kaa lese Yesu fa na baa ko nē yakowā nyiaa,

⁵ "Woŋ dōo te ba te yōo mena nuŋ ofonofoŋ kei na baa mo ke kōba keŋ fa ayematena ya." Nyi beŋ yōo ke na nafō baa nyinj tomyεere kulutoo dokoloŋ kōba lee ke man.

⁶ Gyudase keyako nombia keŋa nē, na ayematena wose man yaa o na gyueŋ ya, mōna o yee ḥmεεlate e. Non na see na be kōba, te o ne kyaa mo ḥaale desina o wose.

⁷ Keŋte Yesu yako e nyiaa, "E tina alo ḥon yela! O yee

kei baa mo daa me kewuu.

⁸ Ayematena dōo be kyaa ε gyan̄ debaŋ kamase, mōna man dōo mōo gyae maa kyaa ε gyan̄ kekpaa ya.”

Gyudatena kegyiise kegyae gbeε baa ko Lasarose

⁹ Gyudatena burum kenyii nyi Yesu kyaa Betani donoo man nε, be gyuuwɔ̄ botoo. Na Yesu waageŋ dōo te be gyuuwɔ̄ botoo ya, mōna bεε gyae baa naa Lasarose ḥon Yesu be gyuuusu e lee yen man nε mō.

¹⁰ Mena dōo saese kegyiise baŋ mō gyae gbeε baa ko Lasarose mō,

¹¹ nawolo nyi Yesu ke gyuuusu e lee yen man dōo Gyudatena burum te bεε wō te ba ke lεε Yesu di.

Yesu kegyu Gyerusaləm gyoorobiiri man

Mateo 21:1-11; Maake 11:1-11; Luka 19:28-40

¹² Tεε kena nε, balan̄ burum baŋ bōo kōj nyekelεewee kedi kej man nyiliwɔ̄ nyi Yesu dōj gbeε o ne kōj Gyerusaləm donoo man.

¹³ Mena dōo be gyae bakεεna faaren̄se gyu be kaa gyan̄ee na e na bεε fae yeesa nyiaa,

“Lεε daa.

De Gbeŋgyoo Wurubuare waa hiraa walaj ḥon o ne kōj o yele man nε,

na waa hiraa Israetena gyoo ḥon mō.”

¹⁴ Yesu gyae afurum te o kyaawɔ̄ o dōo, ḥgba mena kej Wurubuare nombia

anjmaraseŋ see be yako nε. Nombia ḥenaŋ yena nyiaa,
¹⁵ “Emee Gyerusaləmtena, ε na yela ε woe ke lō ḥon ya.

ε kεε, ε gyoo ne kōj, o kyaa afurum bu dōo o ne kōj.”

¹⁶ Kewalan̄ kej nε, o kaseela baŋ te nyii nombia keja man ya. Mōna kenaŋ wōle Wurubuare ka lese Yesu gyoorobiiri wola nε te be tōsewɔ̄ nyiaa, nombia ḥan Wurubuare nombia anjmaraseŋ see be yako lee o wose man nε kōjala mena nε.

¹⁷ Kejte balan̄ burum baŋ be kpuε na Yesu, debaŋ kej o be baake Lasarose lee yebōo man te o be gyuuusu e lee yen man nε, yaasē nombia kej.

¹⁸ Kej dōo te balan̄ burum leewɔ̄ donoo man kōj kaa gyan̄ee na e nε, nawolo nyi be nyiliwɔ̄ nyi o yee mena gyakoloŋ nombii kei.

¹⁹ Botoo te Farasiitena baŋ yako dōjya nyiaa, “Ngbā ε ne naa nyi da te tale yee kolo ya na? ε kεε! Balan̄ pou silana e.”

Girikitena kekeo Yesu

²⁰ Na Girikitena baale mō kpuε na balan̄ baŋ bōo gyu Gyerusaləm be kaa som Wurubuare Gyudatena nyekelεewee kedi kej man nε.

²¹ Be gyuuwɔ̄ Filipo ḥon o ba lee Betesaida kej ke kyaa Galelia tεele man nε gyan̄ ke yako e nyiaa, “Kegyia, dεε gyae dεε naa Yesu.”

²² Keñte Filipo mō gyuuwō ke yako Anderiase. Te be balaj bala gyuuwō keyako Yesu.

²³ Botōo te Yesu tira nombia keñta nōc fa wō nyiaa, "Debañ keñ te lii nyi baa lese mañ Deniwalañ Bu ḥon gyoorobiiri keñ wola.

²⁴ Ampañ yaa mēe yako ḥon ε ke nyii nyiaa, nyi akpaa be ta mo wambelebii do bōo man na ke ka yen ya nε, na ke sēe ke yee bii dokoloñ. Mōna nyi akpaa ba mo ke do bōo man te ke da yem te ke de tuu na te kēe see bia burum.

²⁵ Walaj kamase ḥon o ne gyae ḥon gbagba nyeedon kela Wurubuarε nε, waa yen leki. Mōna walaj kamase ḥon lee Wurubuarε nombia dōo o be famene na ḥon gbagba nyeedon ya nε, Wurubuarε waa fa e nyeedon kekpaa."

²⁶ Keñte Yesu besewō yako nyiaa, "Walaj kamase ḥon o ne gyae nyi waa som mañ nε, kabona nyi waa sila mañ. Na botōo keñ me kyaan na, ḥon mō ke nyiñ kpu na mañ. Walaj kamase ḥon o na som mañ na, me kya mō waa lese o yele."

Yesu kekolosi lee o yen wose man

²⁷ Te Yesu besewō yako nyiaa, "Nēnēe dekōkōrōkō te kyan mañ nideli, te sena yaa maa yako? 'Maa yako nyi me kya, lese mañ lee mena kaale dināa kei man?' Mōna mena kaale kei dōo te me kōñawō tēele kei dōo."

²⁸ Keñte Yesu fanewō nyiaa, "Me kya, lese n gyoorobiiri wola." Te be nyii woya ḥaale kolosiwō lee adido nyiaa, "Me te wulaa lese me gyoorobiiri wola, te maa bese lese ke wola."

²⁹ Balaj burum bañ ba señee botōo te bōo nyii woya ḥan nε, be man baale yakowō nyiaa, "Oga faela" te baale mō yakowō nyi, "Wurubuarε kpilale ḥolo kolosi la na e lee adido."

³⁰ Keñte Yesu yako wō nyiaa, "Emēe dōo te mena nōcwoya keñta kōñawō, na mañ dōo ya.

³¹ Nēnēe yena debaj keñ Wurubuarε waa di balaj nombia tēele kei dōo. Nēnēe te Wurubuarε waa gegi ḥōnsam ḥon o ne di gyoori tēele kei dōo ne lee o gbeli keñ dōo.

³² Mōna mañ dōo nyi akpaa be gyina mañ adido lee tēele kei dōo nε, maa wōj walaj kamase benaa ma wose."

³³ O kekolosi kei na wola yen keñ waa kaa yen nε baa.

³⁴ Botōo te balaj burum bañ tiranōo fa e nyiaa, "De kalawō lee da mmaraa tōne man nyiaa, Nyelēere ḥon waa kyaan keñ o be gyae waa yen ya. Te sena yaa n ne yako nyi kabona nyi baa gyina Deniwalañ Bu ḥon adido? Amote yena Deniwalañ Bu kei?"

³⁵ Te Yesu tiranōo fa wō nyiaa, "Keñmanjee keñ nyiñ ke kyaan ε gyan nε ε ta ke man na ditintee be nyiñ futaa ḥon ya. Nawolo nyi

walaŋ ḥon o dɔŋɛs ditintɛs man nɛ, o ba gyen botɔɔ keŋ o ne gyu ya.

36 Walaj ḥon o ne fa keŋmaŋee nyiŋa o kyaa ε gyaŋ nɛ, ε lɛs e di na ε kenyiŋ bese balaŋ baŋ be doo keŋmaŋee man." Yesu kekolosi nombia keŋa taŋ nɛ, o wɔŋa o wose kekyaa yenaj daale keŋ bɔɔ ne naa e ya.

Gyudatena burum te lɛs Yesu di ya

37 Yesu yɛs gyakoloŋ nom-
bia burum be siaman, mɔna
keŋa pou wɔle na be bɛe ba
te lɛs e di ya.

38 Kei yela nom-
bia ḥan Wurubuarɛ
dekpeŋkpeŋgyɔɔre Yesaya
be yako ne kɔŋawɔ ampaŋ.
Yesaya yakowɔ nyiaa,
"De Gbeŋgyoo, amotɛ lɛs na
nombia ḥan dɔɔ yako
nɛ di?"

Amotɛ te de Gbeŋgyoo lese o
wɔole wola?"

39 Lee mena dɔɔ bɔɔ ne tale
baa lɛs Wurubuarɛ nombia
di ya ḥgba mena keŋ Yesaya
be yako nɛ.

40 O besewo yako nyiaa,
"Wurubuarɛ te yelɛs be sia
na bɔɔ nyiŋ naa ya,
te o tɔɔ ba agyuense na
bɔɔ tale nyii kolo man
ya.

Na mena ya na nafo
baa kyεεkee lee be
gbεεneŋ kumɛs man
na baa kɔŋ me gyaŋ na
maa kyc wɔ."

41 Yesaya te kolosi nombia
keŋa yakaa ya, mɔna o wu-
laa naa Yesu gyoorobiiri keŋ

dinɔɔ keŋ dɔɔ te o kolosiwɔ
lee o wose man.

42 Nombia keŋa wɔle ne
Gyudatena kegyiise burum
lɛs Yesu di, mɔna Farasi-
itenɛ baŋ dɔɔ ba te tale
lese ba kelɛedi keŋ debɔɔ
ya, nawolo nyi be yeewɔ nyi
Farasiitenɛ baŋ baa tɔɔ wɔ
gbɛɛ nyi be na kɔŋ bɔ ɔsom
deni man bela ya.

43 Be ta lese ba kelɛedi keŋ
debɔɔ ya nawolo nyi bɛɛ
gyae bo nyi balanj ka lese ba
yele kela Wurubuarɛ ka lese
ba yele.

44 Keŋte Yesu gyinaa o noo
kolosi nyiaa, "Nyan ḥon n lɛs
maŋ di nɛ, na maageŋ te n
lɛswɔ di ya mɔna ḥon o be
kpila maŋ ne mɔ yaa n lɛswɔ
di.

45 Nyan walaŋ ḥon n naa
maŋ na, n te naa walaŋ ḥon
o be kpila maŋ nɛ.

46 Me kɔŋae tɛele kei dɔɔ
ŋgbɛ kaŋmaŋee ne na maa
ŋmanjee fa balanj. Nyan ḥon
n lɛs maŋ di na n be gyae n
ke dɔɔ ditintɛs man ya.

47 Walaŋ ḥon o nyii me
nombia te o te lɛs ḥa do ya
na, mɔɔ gyae maa di o nom-
bia ya. Nawolo nyi ma te
kɔŋ me kaa di balanj nombia
tɛele kei dɔɔ na maa bu wɔ
fɔɔ ya, mɔna me kɔŋae me
kaa lɛs ba nyee.

48 Nyan ḥon n bɛɛ maŋ te
n te lɛs me nombia ya na,
nombiadiiri ḥolo kyaa keŋ
waa di n nombia. Nɔɔwoya
ḥan mɔɔ kolosi nɛ, ḥan te
baa mo di n nombia wee
ɔtomante keŋ man na baa bu
neŋ fɔɔ.

⁴⁹ Nawolo nyi ma te kolosi man gbagba me doj man ya, mōna me kya ḥon o be kpila man n̄e, ḥon yako na man kpene kej maa yako na mena kej maa yako ke.

⁵⁰ Te man gyen mo nyi kpene kej o be yako daa nyi d̄es yee n̄e, kej ne faa na nyeedoŋ kekpaa kej. Mena d̄oɔ kpene kej m̄es yako n̄e, yee kej me kya be yako man nyi maa yako."

13

*Yesu kefaafo o kaseela baŋ
nawoo*

¹ Pe t̄es kena na Gyudatena kedi ba nyekelεewee kej n̄e, na Yesu wulaa gyen nyi o debaŋ te lii kej waa lee t̄eɛle kei d̄oɔ gyu o kya gyaŋ. Mōna mena kej o ne gyaε o balan̄ baŋ be kyaa t̄eɛle kei d̄oɔ n̄e, mena te waa gyaε be nombia kelii oto.

² Yesu na o kaseela baŋ ke kyaa baa di be balin̄oɔ weenεε n̄e, na ɔbɔnsam taŋ ka mo nombiakumεε do Simōn bu Gyudase Isekarōte nyeeeman nyi waa lese Yesu fa na baa ko.

³ Yesu mo gyen nyi o kya ta mo kpene kamase do o niŋmaa man, te o gyen mo nyi o lee Wurubuarε gyaŋ bo kɔŋ te o gyaŋ te waa bese gyu.

⁴ Mena d̄oɔ Yesu korow̄ lee weenεε ḥon t̄es te o kppee o kegba wurikyim kej do bela te o gyuuwa kekyaa o dekyae man. Te o bɔɔse w̄a nyiaa, "E ne nyii kpene kej moɔ yee fa ḥon ne man?"

⁵ Kejte o toosi loj do tasa man te o fiasεε o ne faafo o kaseela baŋ nawoo, te o moɔ

bɔroboa kej kpaŋεε o teŋa man ne feefo w̄o.

⁶ O kelii Simōn Pita gyaŋ ne Pita bɔɔse e nyiaa, "Me Gben̄gyoo, nyān ne gyaela n kefaafo me nawoo?"

⁷ Te Yesu tiranoɔ fa e nyiaa, "Kpene kej m̄es yee ne n̄ be gyae n̄ ke nyii ke man debokeiman ya, mōna nyān kaa nyii ke man wɔle wɔle."

⁸ Kejte Pita yako e nyiaa, "Koa, moɔ s̄es na n̄ ke faafo me nawoo korakora ya." Botoo te Yesu tiranoɔ fa e nyiaa, "Akpa ma te faafo n̄ nawoo ya na, daa na nej be doo daale man ya."

⁹ Te Simōn Pita yako e nyiaa, "Me Gben̄gyoo, akpa ma na na faafo me nawoo kaagen̄ ya, mōna faafo me niŋmaase na ma nyee mo."

¹⁰ Te Yesu yako e nyiaa, "Walaŋ ḥon o be s̄os ne o wose pou ta lee. O be kabona nyi waa s̄o bela ya. Kabona bo nyi waa faafo o nawoo kaagen̄. E popou wose ta lee, mōna walaŋ dokoloŋ wose danaana ayimeε."

¹¹ Nawolo nyi na Yesu gyen walaŋ ḥon waa lese e fa, mena d̄oɔ te o yakow̄ nyi "Walaŋ dokoloŋ wose danaana ayimeε."

¹² Yesu kefaafo be nawoo taŋ n̄e, o moo o kegba wurikyim kej do bela te o gyuuwa kekyaa o dekyae man. Te o bɔɔse w̄a nyiaa, "E ne nyii kpene kej moɔ yee fa ḥon ne man?"

¹³ E ne baake man nyi ε wolale na ε Gben̄gyoo. Dei

ηgba ε ne baake maŋ mena ne, nawolo nyi ḥe kaboena maŋ.

¹⁴ Te akpaa maŋ ε Gbenjyoo na ε wolale te faafo ε nawoo ne, mena te kaboena nyi εmee mo yaa faafo dɔŋa nawoo.

¹⁵ Me yee kei baa wola ηon na εmee mo kenyiŋ yee fa dɔŋa ηgba mena keŋ maŋ be yee ne.

¹⁶ Anokoare yaa mεs yako ηon nyiaa, gbeŋi bεs kela o gbenjyoo ya, te kpilale mo bεs kela walaŋ ηon o be kpila e ne ya.

¹⁷ Neneε keŋ ε ba gyen nombia keŋa ne, akpaa ε di ηe dɔc na gyro gyae ke doo ε man.

¹⁸ Na ε popou yaa me dana ya, nawolo nyi ma gyen balan ban moɔ lese. Mɔna kaboena nyi Wurubuarε nombia ηan bɔc ηmarase see ne dεs kɔŋ mena. Be ηmarasewo see nyiaa, walaŋ ηon daa na e na do nyijmaa di ne, ta koro seŋ me dɔc.

¹⁹ Mena dɔc me wulaa mεs yako ηon nombii kei baa pεna ka ke kɔŋ, na ka de kɔŋ na ε ke lεs di nyiaa, maŋ yεna ηon o kyaa pεte be yee kpene kamase.

²⁰ Anokoare yaa mεs yako ηon nyiaa, walaŋ ηon o lεs walaŋ kamase ηon maa kpila ne na maŋ yaa o lεsw, te walaŋ ηon o lεs maŋ na o te lεs walaŋ ηon o be kpila maŋ ne."

Yesu yakowɔ nyi o kaseela

*baŋ man ηolo waa lese e fa
Mateo 26:20-25; Maake
14:17-21; Luka 22:21-23*

²¹ Yesu keyako nombia keŋa taŋ ne, nombia takaa e o konɔɔ man nideli te o kolosiwɔ balan man keŋ o ta mo kolo weese ya nyi, "E man ηolo waa lese maŋ fa na baa ko."

²² Botɔɔ te o kaseela baŋ wose yenjawo te be kεs dɔŋa dokoloŋ dokoloŋ, na-wolo nyi be ta gyen ηon o dana ya.

²³ O kaseela baŋ man ηolo ηon Yesu ne gyae nideli ne kyaa la benaa e,

²⁴ mena dɔc Simɔn Pita fat-tee e te o yakowɔ nyi, "Boɔse e walaŋ ηon o dana."

²⁵ Mena dɔc kaseele ηon tuuwɔ benaa na Yesu te o boɔse e nyiaa, "Me Gbenjyoo, amote yaa n dana?"

²⁶ Te Yesu tirancɔ nyiaa, "Walaŋ ηon maa kara bodobodo mo nyoko tasa kei man fa e ne, na ηon yaa me dana." Keŋte o kara bodobodo keŋ te o moowɔ nyoko tasa keŋ man te o moowɔ fa Simɔn bu Gyudase Isekaroṭe ηon.

²⁷ Gyudase kedi bodobodo keŋ pε te oboŋsam gyoo o man. Te Yesu yako e nyi, "Kpene keŋ n ne gyae n keyee ne, yee ke bileŋ."

²⁸ Mɔna baŋ be kyaa weenεs ηan tεs ne, be ta gyen kpene keŋ dɔc te Yesu be yako e mena ya.

²⁹ Na Gyudase ne kεs na be kɔba dɔc, mena dɔc kaseela

baŋ baale gyueŋwɔ nyi Yesu yako e baa nyi waa gyu ke lɛs weeneɛ ɣan baa mo gyu kedi ba nyekelɛewee kedi keŋ man nɛ, yaa waa lese kɔba fa ayematena.

³⁰ Mena dɔɔ Gyudase ka betaa lɛs bodobodo keŋ di pɛ, te o leewɔ bilenj. Na tɛɛ te yuu.

³¹ Gyudase kalee laŋ nɛ Yesu yakowɔ nyiaa, "Nɛnɛɛ te Wurubuarɛ waa lese maŋ Deniwalan̄ Bu ɣon gyoorobiiri debɔɔ. Waa ta me dɔɔ yela balan̄ kena o gyoorobiiri keŋ."

³² Keŋte Yesu besewɔ yako nyi, "Akpaan̄ Wurubuarɛ waa ta me dɔɔ lese o gyoorobiiri wola na, mena mɔ te waa ta ɣon gbagba dɔɔ lese me gyoorobiiri wola. Be gyae ke kyare pɛte waa yɛɛ nombii kei ya.

³³ Me bia mɔɔ gyae maa kyaa ε gyaaŋ kyare ya. ε ke keo maŋ, mɔna ɣgb̄a mena keŋ mɔɔ yako Gyudatena baŋ nɛ, mena yaa mɛɛ yako ɣon debokeiman̄ nyiaa 'Botɔɔ keŋ mee gyu nɛ ε be gyae ε ke tale kɔŋ botɔɔ ya.'

³⁴ Mɛɛ fa ɣon mmaraa wɔle nyiaa, ε gyae dɔŋa. ɣgb̄a mena keŋ maŋ be gyae ɣon nɛ, εmɛɛ mɔ ε gyae dɔŋa mena.

³⁵ Akpaan̄ ε ne gyae dɔŋa na, walan̄ kamassɛ waa naa nyi ε yɛɛ me kaseelawɔ."

*Yesu keyako nyi Pita waa
bɛɛ e*

*Mateo 26:31-35; Maake
14:27-31; Luka 22:31-34*

³⁶ Botɔɔ te Simɔn Pita boose e nyiaa, "Me Gben̄gyoo, aleŋ yaa n ne gyuu?" Te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Botɔɔ keŋ mee gyu nɛ, n be gyae n ke tale sila maŋ debokeiman̄ ya, mɔna nyaaŋ kaa sila maŋ wɔle wɔle."

³⁷ Te Pita boose e nyiaa, "Me Gben̄gyoo, weera dɔɔ te mɔɔ tale sila neŋ debaŋ kei ya? Ma te sɛɛ nyi maa yeŋ fa neŋ."

³⁸ Te Yesu tiranɔɔ nyiaa, "N ne leedi nyi nyaaŋ ke tale yeŋ fa maŋ? Ampaŋ yaa mɛɛ yako neŋ nyi pɛ kegyim kelɔ woya nɛ, nyaaŋ ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyeŋ maŋ korakora ya."

14

*Yesu yena gbeɛε keŋ ne gyu
Wurubuarɛ gyaŋ*

¹ Keŋte Yesu yako o kaseela baŋ nyiaa, "ɛ na yeli ε wɔe ke lɔ ɣon ya. ɛ lɛs Wurubuarɛ di na ε ke lɛs maŋ mɔ di.

² Denɛɛ burum doo me kya ɣon dekpaŋalaŋ man. Akpaan̄ te yɛɛ mena ya na nafɔ mɔɔ yako nyi mee gyu me kaa desina akyaese see ɣon ya.

³ Akpaan̄ me gyu ke desina botɔɔ tarŋ na maa bese kɔŋ kaa mo ɣon gyu me gyaaŋ, na botɔɔ keŋ me kyaan̄ na εmɛɛ mɔ ke kyaan̄ botɔɔ.

⁴ Botɔɔ keŋ mee gyu nɛ ε gyen̄ ke gbeɛε."

⁵ Botɔɔ te Tomase boose e nyiaa, "Me Gben̄gyoo, dɔɔ gyen̄ botɔɔ keŋ ne gyu ya,

sena te dəe yee na dəe gyej ke gbəe?"

⁶ Keñte Yesu tiranç fa e nyiaa, "Mañ yəna gbəe keñ na anokoare keñ na nyeedon keñ. Nolo be kyañ nyi waa tale gyu me kya ñon gyan keñ o te təe me doo ya.

⁷ Nyi akpaa yen gyej mañ na nafo ε ka gyej me kya ñon mə. Lee gyej ne gyu nε, ε ta gyej e te ε ne naa e mə."

⁸ Keñte Filipo mə yakowə nyiaa, "De Gbenjgyoo, wola daa n kya ñon. Akpaa n wola daa n kya ñon na, keñ kaagen koran dei fa daa."

⁹ Te Yesu mə bɔose e nyiaa, "Filipo, mena doo leenañ ma ke kyañ ε gyañ kei nε, na ε ba gyej mañ yee? Walanj ñon o naa mañ na, o te naa me kya ñon mə. Sena yaa n ke tale yako mañ nyi, 'Maa wola ñon me kya ñon bela?'

¹⁰ Filipo n bεe lεe di nyi daa na me kya ñon yee dokoloñ yee? Na mañ gbagba me baam doo te mee kolosi nombia keñya ya. Məna me kya ñon o doo me man nε, ñon ne təe la me doo yee o tom.

¹¹ Me yako nyi daa na me kya ñon yee dokoloñ na, ε lεe mañ di. Akpaa nyi ε be lεe mañ di koran ya nε, ε kεe gyakoloñ nombia ñan mεe yee ne na ε ke lεe mañ di.

¹² Mεe yako ñon ε ke nyii nyiaa, walañ kamase ñon waa lεe mañ di nε, waa yee abɔɔ ñan mεe yee nε, te waa yee gyakoloñ nombia kela ñan mεe yee nε. Nawolo nyi mee gyu me kya ñon gyan.

¹³ Te kpene kamase keñ ε ke bɔose lee ma yele man na, me kya waa yee fa ñon na mañ o bu ñon ke yela baa lese o yele.

¹⁴ Akpaa ε bɔose kpene kamase ma yele man na, maa yee fa ñon."

Yesu yakowə see nyi Wurubuare felij ñon waa kɔŋ

¹⁵ "Akpaa ε ne gyae mañ na, nafo ε ke di mañ mmaraase ñan doo.

¹⁶ Te maa waase me kya ñon na waa fa ñon walañ ñon waa yako do ñon, na o kaa kyañ me nawɔɔ man kekpaakekpaa. Ñon yəna o felij ñon waa lese Wurubuare dinɔɔ wola nε.

¹⁷ Balanj banj be loo gyakaa tεele kei abɔɔ doo nε, bɔɔ gyae baa tale lεe Wurubuare felij ñon ya. Nawolo nyi bɔɔ ne naa e ya te bɔɔ gyej e mə ya. Məna εmεe doo ε gyej e, nawolo nyi o kyañ na ñon te o doo ε man.

¹⁸ Debanj keñ me lam nε, mɔɔ gyae maa tina ñon yela ñgba yoyolobiise nε ya, məna maa bese kɔŋ ε gyañ.

¹⁹ Teka kyomii balanj be gyae baa tekaa naa mañ bela ya, məna εmεe doo ε kena mañ. Keñ me dana nyeedon doo εmεe mɔ ε ke nyij nyeedon.

²⁰ Debanj kenañ de lii na ε kena nyi daa na me kya ñon kyañ la, te εmεe mɔ ε kyañ na mañ te mañ mɔ me kyañ na ñon.

²¹ Walanj kamase ñon o lεe mañ mmaraase ñan do te o

di ḥe dɔɔ na, ḥon ne gyae na me nombia ta me kya ḥon mɔ waa gyae ḥon o ne gyae me nombia ne nombia. Maŋ mɔ maa gyae o nombia na maa lese ma wose wola e.”

²² Botɔɔ te Gyudase (na Gyudase Isekaroṭe ḥon o ba lese Yesu fa ne ya) bɔɔse e nyiaa, “Me Gbeŋgyoo, sena te gyae ke tale kɔŋ nyi nyān ka lese n wose wola daa daagen, te n be gyae n ka lese wola balan pou ya?”

²³ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpaan ḥolo ne gyae maŋ na, waa lɛe me nombia ḥan mɛɛ wolo ne do, na daa na me kya ke gyae o nombia na de kaa kyaa o gyān.

²⁴ Walan kamase ḥon o bɛɛ gyae me nombia ya na, o bee di me nombia ḥan mɛɛ wolo ne dɔɔ ya. Nombia ḥan mɛɛ yako ḥon ne ta lee me gyān ya mɔna ḥa lee me kya ḥon o be kpila maŋ ne gyān.

²⁵ Debaŋ keŋ me sɛɛ me kyaa ε gyān ne yaa mɛɛ yako ḥon nombia keŋta.

²⁶ Walan ḥon waa yako do ḥon ne, ḥon yena felin ḥon me kya waa kpila ma yele man ne. Waa kaa wola ḥon abɔɔ pou, na waa tɔɔse ḥon abɔɔ ḥan pou mɔɔ yako ḥon ne.

²⁷ Ma wosefɛɛreŋ dɛɛs kyaa na ḥon, mɛɛ fa ḥon wosefɛɛreŋ. Na wosefɛɛreŋ keŋ balan ne nyim tɛɛle kei dɔɔ ne yaa mɛɛ fa ḥon ya, mɔna ma wosefɛɛreŋ gbagba yaa mɛɛ fa ḥon. ε na yele ε wɔe ke lɔ ḥon ya, te ε na yele gyakoloŋ mɔ ke

kyan ḥon ya.

²⁸ Me yako ḥon nyi, mee gyu mɔna maa bese kɔŋ ε gyān. Akpaan nyi yeŋ ne gyae me nombia na nafo gyae ke yɛɛ ḥon gyoŋ nyi mee gyu me kya ḥon gyān, nawolo nyi o kela maŋ.

²⁹ Me wulaa mɛɛ yako nombia keŋta pou pɛna ḥa ke kɔŋ, na akpaan nyi ḥa de kɔŋ na, ε ke nyiŋ lɛe maŋ di.

³⁰ Mɔɔ gyae maa tekaa kolosi na ḥon burum bela ya, nawolo nyi ɔbɔnsam ḥon o ne di doŋ tɛɛle kei dɔɔ ne ne kɔŋ. O be tanj doŋ me dɔɔ berɛ ya,

³¹ mɔna mɛɛ gyae balan pou ka gyeŋ nyi mɛɛ gyae me kya ḥon nombia, te kpene kamase keŋ o yako maŋ nyi maa yɛɛ na keŋ te mɛɛ yɛɛ. ε koro dɛɛ lee kɛbo.”

15

Yesu yena daŋ keŋ gbagba

¹ Keŋte Yesu besewɔ yako o kaseela banj nyiaa, “Maŋ yena daŋ keŋ gbagba, te me kya yena wɔɔfarale ḥon.

² Tombii kamase keŋ doo me man te ke bɛɛ see bia ya ne waa kara ke leki. Mɔna tombii kamase keŋ doo me man te kɛɛ se bia na, waa kpaase ke na ke kenyin se bia burum.

³ Lee nombia ma ayakoŋ ḥon keŋta dɔɔ ne, ḥe tanj ke yela ε wose ta lee keŋ ayimɛɛs be doo ε man ya.

⁴ ε doo me maŋ, na maŋ mɔ ke doo ε man. Tombii kamase be kyaa nyi ke gyae

ke tale se bia ka wose dōc, keŋ kōc towaa na ke daŋ ya. Mena mo yaa emee mo be gyae ε ke tale yee kolo ε wose dōc keŋ nyi ε be doo me man ya.

⁵ Maŋ yəna daŋ keŋ te emee yəna ke tombia ḥjan. Walaŋ kamase ḥjon o doo me man, te maŋ mo doo o man ne, waa se bia burum. Nawolo nyi ε be gyae ε ke tale yee kolo ε wose dōc keŋ mōc kruε na ḥjon ya.

⁶ Walaŋ kamase ḥjon o be doo me man ya ne, o yee ḥgba tombii keŋ bōc kare leki te kōc wolo ne. Baa yilaa mena tombia ḥjenaj bo na baa mo ḥja do boalaŋ man na ḥja ke kpa.

⁷ Nyi akpaa ε s̄ee doo me man te me nombia ḥjan mo de doo ε man ne, kpene kamase keŋ ε ke bōcse na maa yee fa ḥjon.

⁸ Akpaa ε se bia burum ne, ke gyae ke yela baa lese me kya ḥjon yele. Kei gyae ke yela balan ka gyeŋ nyi ε yee me kaseelawō.

⁹ ḅgb̄a mena keŋ me kya ḥjon ne gyae me nombia ne, mena ke yaa maŋ mo ne gyae ε nombia. Mena dōc ε yela maa gyae ḥjon kelii ɔto.

¹⁰ Nyi akpaa ε di ma mmaraase ḥjan dōc ne, maa gyae ε nombia kelii ɔto ḅgb̄a mena keŋ mōc di me kya ḥjon mmaraase dōc te o ne gyae me nombia ne.

¹¹ Mee yako mena nombia keŋ baa na ke yela ma gyoŋ keŋ ke doo ε man, na ε ke nyiŋ di gyoŋ nideli.

¹² Mmaraa keŋ mee fa ḥjon yəna nyiaa, ε gyae dōŋa ḅgb̄a mena keŋ mōc gyae ḥjon ne.

¹³ Walaŋ kegyae daale be kyaa keŋ ka kela kegyae keŋ ḥjolo waa gyae o gyoona na waa yen fa wō ne ya.

¹⁴ Nyi akpaa ε yee kpene keŋ mōc yako ḥjon nyi yaa yee ne, mena na ε yee me gyoona gbagbawō.

¹⁵ Mōc tekaa baake ḥjon me tewulεs bela ya, nawolo nyi tobaale ba gyeŋ o gben̄gyoo nyeeman nombia ya. Mōna mee baake ḥjon me gyoona, nawolo nyi ma te yako ḥjon kpene kamase keŋ me kya be yako maŋ.

¹⁶ Na emee lese na maŋ ya, mōna maŋ lese na ḥjon. Ma lese ḥjon bo nyi yaa yee nombia kpaakpaa ḥjan ḥje dana tōcōc debaŋ kamase. ε yee mena na me kya waa fa ḥjon kpene kamase keŋ ε ka sola e lee ma yele man.

¹⁷ Mmaraa keŋ mee fa ḥjon yəna nyi, ‘ε gyae dōŋa.’ ”

Ba kekɔla Yesu na o kaseela

¹⁸ Akpaa t̄eеле kei dōc balan ne kōla ḥjon ne, ε tōcse nyi mena te be taŋgbεewō kōla maŋ.

¹⁹ Nyi yen yee ḅgb̄a balan ban be kyaa t̄eèle kei dōc ne, nafo baa gyae ḥjon ḅgb̄a ban gbagba be balan ne. Mōna kpene keŋ dōc te bēs kōla ḥjon yəna nyi me ta lese ḥjon lee be man, te ε ba tekaa kruε na wō ya.

²⁰ Ε τοσε ουώογα ην μω̄ γακό ην ηε νη, “Το-βααλε καμασε βα κελα ω γβενγυο γα. Νηι βε ναασε μαγ διγεμ ηε, μενα κε τε βαα ναασε εμεε μω̄ διγεμ. Νηι ακπαα βε λεε με καωλα κεη δι να, μενα μω̄ τε βαα λεε εμεε μω̄ ωυι δι.

²¹ Μόνα λε μαγ δω̄ βαα μο μενα νομβια κεηα που γεε ην, ναωλο νηι ωρα γγεη ωλαη ην ω βε κριλα μαγ ηε γα.

²² Ακπαα μεη τε κοη καα κολοσι φα ωρα γα, ναφωρα γγαε βαα δι φω̄ βε δυκυμ κεγεε μαγ γα. Μόνα νενεε νηι βε γεε δυκυμ να, ωρα γγαε βαα ταλε γακό νηι βε τα γγεμ βο τε βε γεεω γα.

²³ Νγαη ην ηε κολα μαγ να, ηε κολα με κγα ην μω̄.

²⁴ Ακπαα μεη τε γεε τομσε ην ηολο τε γεε τα σεε βε μαγ γα, ναφωρα βεη τε δι φω̄ βε δυκυμ κεγεε μαγ γα. Μόνα νενεε βα τε ναα γγακολογ νομβια κεηα που μόνα βεες κολα ταα να με κγα ην.

²⁵ Κει γελα κρηνε κεη ωρα γγαρασε σεε βα μμαραα τονε μαγ ηε κοηωρα μενα. Βε γγαρασεω γνιαα, ‘Βε κολα μαγ βο γακαα.’

²⁶ Μόνα μαα γελα Wurubuare felin ην κα λε με κγα ην γγαη κοη να ω καα κγαα να ην. Νηι νε γγαε λα ωω γακο δο ην να ωω λεσε ανοκοαρε κεη δοο Wurubuare μαγ ηε ωλα ην, να ωω δι adansεε λε μα ωσε μα.

²⁷ Τε εμεε μω̄ ε δι adansεε λε μα ωσε μα, ναωλο

νηι λε κεωλαη κεη που να ε κγαα με γγαη.’

16

¹ “Μεε γακό μενα νομβια κεηα που βαα να ε βε νηιν τινα ε κελεεδι κεη γελα γα.

² Gyudatena kegyiise βαα το ην νηι ε να κοη βο ωσομ δενεε μαγ δονωρα καμασε μαγ γα. Debaη daale γγαε κελιη ηε, ακπαα ωλαη δα κο ε μαγ ηολο να ωω γακό νηι Wurubuare ωσομ νομβια δω̄ τε ω κρι ην. Na ωω γακό νηι ω γεε δεει βαα fa Wurubuare.

³ Βαα μο μενα νομβια κεηα γεε ην ναωλο νηι βε τα γγεηα τα ταα να με κγα ην.

⁴ Μεε ωλαα γακό ην νομβια κεηα βαα να ακπαα δεβαη κεναη δε λιι να, ε κε τοσε νηι με ωλαα γακό ην νομβια κεηα να ε κε νηιν δο ογο.”

Wurubuare felin ην τομ

⁵ “Μα τε γακό ην νομβια κεηα λε κεωλαη κεη γα, ναωλο νηι να μαγ γγαρα κγαα ε γγαη δω̄. Μόνα νενεε γαα μεε γακό ην ναωλο νηι με με γγυ ην ω βε κριλα μαγ ηε γγαη, μόνα ε μαγ ηολο τε ταλε ωρα μαγ νηι ‘Αλεη γαα ηε γγυ γα.’

⁶ Τε νενεε κεη μω̄ γακό ην να, τε ε γγοο καγεγεε?

⁷ Μόνα μεε γακό ην νομβιι ανοκοαρε βαα γνιαα, ε δεει δω̄ τε με με γγυ ηε. Nawolo νηι ακπαα με τε γγυ γα, Wurubuare felin ην να ωω γακό δο ην ηε βε γγαε γα, Wurubuare felin ην να ωω γακό ε γγαη γα. Μόνα

akpaa me gyu na, maa kpila e na waa kəŋ ε gyaŋ.

⁸ Təele kei baləŋ kpa ba gyeŋ kpene keŋ yee dukum ke, te ba gyeŋ kpene keŋ doo na ke gbəε, te ba gyeŋ Wurubuarε nombia kedi keŋ wose man nombia mə. Məna akpaa ɔ kəŋ na waa yela baa gyeŋ nyi be nombia be dei ya.

⁹ Bəɔ gyeŋ kpene keŋ yee dukum ke ya, nawolo nyi ba te ləe maŋ di ya.

¹⁰ Te bəɔ gyeŋ kpene keŋ mə doo na ke gbəε ya, nawolo nyi məε bese mee gyu me kya ŋon gyaŋ te ε be gyae ε ka tekaa naa maŋ bela ya.

¹¹ Bəɔ gyeŋ Wurubuarε nombia kedi keŋ wose man daale ya, nawolo nyi əbənsam ŋon ɔ ne di təele kei dəɔ gyoori nə, Wurubuarε te wulaa di ɔ nombia bu e fəɔ.

¹² Me dana nombia burum maa yako ŋon, məna de-bokeiman man nə ḡe dana yuŋ kela ŋon.

¹³ Məna akpaa Wurubuarε felin ŋon ɔ bee di dekara ya nə de kəŋ na, waa lese nombia ŋan ḡe doo na ḡe gbəε pou nə wola ŋon. Nawolo nyi na ŋon gbagba ɔ baam dəɔ te ɔ ne kolosi ya, məna nombia ŋan pou ɔ be nyii nə yaa ɔ ne kolosi na waa lese nombia ŋan pou gyae ke kəŋ wee daale nə wola ŋon.

¹⁴ Wurubuarε felin ŋon waa yela baləŋ kena me gyoorobiiri, nawolo nyi waa lese kpene kamase keŋ me dana maa yako ŋon nə wola

ŋon.

¹⁵ Kpene kamase keŋ me kya dana na ke yee me wui, mena dəɔ te məε yako ŋon nyi Wurubuarε felin ŋon waa lese kpene kamase keŋ me dana maa yako ŋon nə wola ŋon."

ε warajase gyae kabese gyon

¹⁶ Keňte Yesu besewə yako nyiaa, "Teka kyomii ε be gyae ε kena maŋ bela ya, məna kenaŋ wole nə be gyae ke kyare ya, ε ka bese naa maŋ."

¹⁷ Botəɔ te ɔ kaseela baŋ baale bəɔse dəŋa nyiaa, "Sena yaa balee kei ne yako baa, ɔ kpa 'Teka kyomii ε be gyae ε kena maŋ bela ya, te kenaŋ wole na be gyae ke kyare ya na, ε ka bese naa maŋ.' Nawolo nyi mee gyu me kya gyaŋ dəɔ?"

¹⁸ Keňte ba besewə bəɔse dəŋa nyiaa, " 'Teka kyomii' kei mə na wolo baa sena? Dəɔ ne nyii nombia keňa man ya."

¹⁹ Na Yesu gyeŋ nyi bəε gyae baa bəɔse e nombia keňa man, mena dəɔ ɔ bəɔse wə nyiaa, "Keŋ məɔ yako ŋon nyi, 'Teka kyomii ε be gyae ε kena maŋ bela ya, məna kenaŋ wole na be gyae ke kyare ya ε ka bese naa maŋ' nə yaa ε ne bəɔse dəŋa nə?"

²⁰ Ampaŋ yaa məε yako ŋon ε ke nyii nyiaa, ε ke wii na ε ka yeyee məna baləŋ baŋ be loo gyakaa təele kei abəɔ dəɔ nə baa di gyon. Emee ε ka yeyee, məna ε

kayeyes kej gyae kaa bese gyoŋ kedi.

²¹ Akpaa alo na dojee na o na yeyes, nawolo nyi o debaŋ te lii. Məna akpaa o lola bu ɣon na, ne yee e gyoŋ nyi o ta lola bu kɔŋ tɛele kei dɔɔ. Mena gyoŋ kei ne yele o ne wolee o kaale kej o be naa nε.

²² Mena ke mɔ yaa doo fa ɣon. Debaŋ kei na ε na yeyes, mɔna maa bese kɔŋ ε gyaŋ na ε wose ke fεε ɣon, na ε ke di gyoŋ. Te ɣolo be gyae waa tale lese gyoŋ kenaj lee ε man ya.

²³ Mena wee kenaj dɔɔ nε, ε be gyae ε ke bɔɔse maŋ daale ya. Mεε yako ɣon ε ke nyii nyiaa, kpene kamase kej ε ka sola me kya ɣon ma yele man na, waa mo fa ɣon.

²⁴ Kaalii na gyeŋ kei nε, ε ta sola ta kolo ma yele man ya. ε sola na ε ke nyij, na ke yee ɣon gyoŋ nideli.

²⁵ Mεε yako ɣon ε ke nyii nyiaa, debaŋ daale gyae keli na mɔɔ gyae maa tekaa kolosi na ɣon aduya man bela ya. Məna maa toro me kya ɣon nombia yako ɣon.

²⁶ Debaŋ kenaj de lii nε, ε ka sola e ma yele man. Məna te yee nyi maa seŋ ε nawɔɔ man na maa sola me kya ɣon fa ɣon ya.

²⁷ Nawolo nyi me kya ɣon gbagba ne gyae ɣon, kej ε ne gyae maŋ te ε be lεε di nyi ma lee Wurubuarε gyaŋ nε dɔɔ.

²⁸ Daa na me kya kyaa la pete ma lee o gyaŋ kɔŋ tɛele kei dɔɔ, te nεnεs mεε bese

mεε lee tɛele kei dɔɔ mee gyu me kya ɣonaŋ gyaŋ."

²⁹ Botɔɔ te o kaseela baŋ yako e nyiaa, "Nεnεs dɔɔ n bεε kolosi aduya man fa daa bela ya. N ta lese nombia ɣan man wola daa.

³⁰ Nεnεs da te naa nyi n gyeŋ kpene kamase, te tekaboena nyi ɣolo dεε bɔɔse neŋ nombia daale bela ya. Kei te yeli da te naa nyi n lee Wurubuarε gyaŋ."

³¹ Keŋte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Nεnεs ε ne lεε maŋ dī?

³² Debaŋ kej ne kɔŋ te ke taŋ kekɔŋ, kej ε popou ε ke yaasee. Walaj kamase waa gyu o dεε tina maŋ yela na ke ka maagen. Məna na maagen kyaa la ya, nawolo nyi me kya ɣon kpuε na maŋ.

³³ Mεε yako nombia keŋa baa, na ε ke ta me dɔɔ nyij wosefεεreŋ. Balaŋ baa yela ε kena diyem nideli tɛele kei dɔɔ, mɔna ε nyij konɔɔ na ε ka seŋ keŋken nawolo nyi me te di tɛele kei dɔɔ!"

17

Yesu kefane

¹ Yesu ke yako nombia keŋa taŋ nε, o gyinnaa o sia keε adido te o fanewɔ nyiaa, "Taata, debaŋ kej te lii. Lese maŋ n bu ɣon yele na maŋ mɔ ka lese n yele.

² Nawolo nyi n te fa maŋ doŋ balaj pou dɔɔ, nyi maa fa baŋ pou n ba mo do maŋ me nyijmaa man nε nyeedoŋ kekpaakekpa.

³ Nyeedoŋ kekpaa kenaŋ yəna nyiaa, balanŋ pou baa gyeŋ neŋ na baa gyeŋ nyi nyanŋ nyaagenŋ yəna Wurubuarə ŋon n ne di anokoare. Na baa bese gyeŋ maŋ Yesu Kristo ŋon n be kpili nə.

⁴ Me ta lese n yele təeple kei dəcə, nawolo nyi ma te yee tom keŋ n ba fa maŋ nə kelii kə oto.

⁵ Taata, nənəe lese me gyoorobiiri keŋ me dana n siaman pete n be yee kpene kamase təeple kei dəcə nə wola.

⁶ Me ta lese n dinčə wola balanŋ banŋ n ba lese wə lee təeple kei dəcə fa maŋ nə. Be yee n balanŋwə te n moo wə fa maŋ. Be te di n nombia ŋan dəcə,

⁷ te nənəe ba te naa nyi kpene kamase keŋ me dana nə lee n gyaŋ.

⁸ Nawolo nyi ma te yako wə nombii kamase keŋ n be yako maŋ nə, te be ləe ŋa do. Ba te naa nyi ke yee ampanj nyi ma lee n gyaŋ, te ba te ləe di nyi nyanŋ kpila na maŋ.

⁹ Məe fane baa fa wə. Na təeple kei dəcə balanŋ pou yaa məe fane maa fa ya. Məe fane maa fa balanŋ banŋ n ba mo wə fa maŋ nə, nawolo nyi be yee n wui.

¹⁰ Kpene kamase keŋ n dana nə yee me wui, te keŋ maŋ mə dana nə yee n wui. Te n te təe be dəcə lese me gyoorobiiri wola.

¹¹ Nənəe məe kəŋ baa n gyaŋ. Məo gyae maa tekaa kyaa təeple kei dəcə bela ya, məna banŋ səe be kyaa

təeple kei dəcə. Me kya ŋon ayiməe be doo n man ya, doŋ keŋ n ba mo gyee maŋ nə, mo mena doŋ kenaŋ gyee wə nideli, na baa yee noɔdokoloŋ ŋgba mena keŋ daa na neŋ yee dokoloŋ nə.

¹² Debaŋ keŋ me kyaa be gyaŋ nə, me gyee wə nideli lee n doŋ keŋ n ba do me man nə dəcə. Me gyee wə nideli keŋ be man ŋolo ta yoo ya. Non kaboenä nyi waa yo nə waagenŋ yoo la, na ke yela Wurubuarə nombia aŋmaraseŋ see ŋan ke nyiŋ kəŋ mena.

¹³ Nənəe məe kəŋ n gyaŋ. Te debaŋ kei keŋ me səe me kyaa təeple kei dəcə nə, məe yako nombia keŋa baa na ke yela gyoŋ keŋ doo me maŋ nə ke nyiŋ doo be man nideli.

¹⁴ Ma te kolosi n nombia fa wə məna təeple kei dəcə balanŋ kəla wə, nawolo nyi banŋ na wə ta tekaa yee dokoloŋ ya, ŋgbə mena keŋ daa na təeple kei dəcə balanŋ ta tekaa yee dokoloŋ ya nə.

¹⁵ Məo ne fane nyi nya lese wə lee təeple kei dəcə ya, məna məe fane bo nyi nya gyee wə nideli na bəcə yale walankum ŋon kəta man ya.

¹⁶ Ngba mena keŋ daa na təeple kei balanŋ te yee dokoloŋ ya nə, mena kee yaa banŋ mə na təeple kei dəcə balanŋ te yee dokoloŋ ya.

¹⁷ Mo nya anokoare nombia ŋan desina wə see. Nawolo nyi n nombia ŋan doo na ŋe gbeɛ.

¹⁸ Mena keŋ n be kpila

maŋ təele kei dɔɔ nε, mena ke yaa maŋ mɔ ne kpila wɔ təele kei dɔɔ.

¹⁹ Baŋ dɔɔ te ma moo ma wose fa neŋ, na baŋ mɔ ke nyiŋ mo ba wose fa neŋ kekpaakekpaa.

²⁰ Na me kaseela kewɔ baagen yaa mεε fane fa ya. Mɔna mεε fane mεε fa balan ban pou baa nyii me kaseela kewɔ nombia te baa lεε maŋ di nε.

²¹ Mεε fane bela nyiaa, be popou baa yεε nɔɔdokoloŋ ŋgba mena keŋ me doo nyāŋ me kya man te nyāŋ mɔ n doo me man nε. Mena ke yaa yela baa doo de man na təele kei balan pou ke nyiŋ lεε di nyi nyāŋ kpila na maŋ.

²² Ma te fa wɔ gyoorobiiri keŋ n ba mo fa maŋ nε, na baa yεε nɔɔdokoloŋ ŋgba mena keŋ daa na neŋ yεε dokoloŋ te loŋ bεε lam da nsana ya nε.

²³ Me doo be man ŋgba mena keŋ nyāŋ mɔ n doo me man nε, na baa nyiŋ yεε dokoloŋ keŋ nyi loŋ gba be lam ba nsana ya. Na təele kei dɔɔ balan ke nyiŋ gyeŋ nyi nyāŋ kpila na maŋ, te n ne gyaε be nombia ŋgba mena keŋ n ne gyaε me nombia nε.

²⁴ Taata! Mεε gyaε nyi me kaseela baŋ n ba mo wɔ fa maŋ nε, baa kyaa me gyaε botɔɔ keŋ me kyaa nε, na baa nyiŋ naa me gyoorobiiri keŋ n ba mo fa maŋ nε. N moo gyoorobiiri kei fa maŋ nawolo nyi, n wulaa n ne gyaε maŋ pte n yεε təele kei.

²⁵ Me kya, nyāŋ yεna walaj ŋon n gbeεneŋ tenε. Balaj baŋ be loo gyakaa təele kei dɔɔ nε, be ta gyeŋa ta neŋ ya mɔna maŋ dɔɔ ma gyeŋ neŋ. Te me kaseela baŋ mɔ gyeŋ nyi nyāŋ kpila na maŋ.

²⁶ Me ta lese n dincɔ wola wɔ te maa bese lese ke wola wɔ bela, na kegyae keŋ n ne gyaε maŋ nε ke nyiŋ doo be man na maŋ mɔ ke doo be man."

18

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Maake 14:43-50; Luka 22:47-53

¹ Yesu ke fane taŋ nε, ŋon na o kaseela baŋ korowɔ gyu ka toŋ boŋobii keŋ bεε baake ke Kidrɔn nε, te be ka gyoowɔ oliifi wɔɔbii daale man.

² Na Gyudase ŋon o ba lese Yesu fa ne mɔ gyeŋ botɔɔ, nawolo nyi Yesu na o kaseela baŋ ne kyaa gyu ke gyanee botɔɔ.

³ Mena dɔɔ Gyudase moo balaj burum baŋ be dana kanease na kefuluse te ba doona yoo abɔɔ nε gyu botɔɔ. Mena balaj kewɔ baale yεε yoonočotenawɔ, te baale mɔ yεε kototčotena baŋ bεε deke Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ nε. Gyudatena saese kegyiise na Farasiitena kpila na wɔ.

⁴ Keŋ Yesu gyeŋ kpene keŋ ne kɔŋ o dɔɔ dɔɔ nε, o leewɔ o kaseela baŋ man kɔŋ siaman te o bɔɔse balaj baŋ nyiaa, "Amote yaa ε ne gyaε?"

5 Keñte be tirançō fa e nyiaa, "Yesu Nasarëte baale ḥon yaa dæs gyae." Te Yesu yako wō nyi, "Mañ yaa." Debañ kenaj na Gyudase ḥon waa lese Yesu fa ne mō kpuç balanj banj man.

6 Yesu ke yako wō nyi "Mañ yaa" ne, be tuuwā lee wōle wōle te ba ke yalawā teæle man.

7 Botçō te Yesu besewō bççse wō nyiaa, "Amôte yaa ε ne gyae?" Te be yakowā nyi, "Yesu Nasarëte baale ḥon yaa dæs gyae."

8 Keñte Yesu yakowā nyiaa "Me wulaa yako ḥon nyi mañ yaa. Akpaa mañ te ε ne gyae berε na, ε yela me balanj kewā ke ta."

9 Kei yela nombia ḥan e be wulaa yako ne kɔñawā mena. Ḫ yakowā nyiaa, "Balanj banj nyaj me kya ba mo fa mañ ne, ma te yeli be man dokoloj ka yo ya."

10 Botçō na Simōn Pita dana yoosila, te ḫ wɔñja ke lese kara saese kegyia ḥon tobaale ḥolo dunoluñ derjele lese ke lɔ. Tobaale ḥonañ yele yena Maakuse.

11 Botçō te Yesu fae Pita nyiaa, "Besena n sila kej do ke bççlee man. N bεs gyae nyi maa naa diyem kej me kya be yako nyi me kaa naa ne yee?"

Be kamo Yesu gyu saese kegyia Anase gyaj

12 Keñte yoonoçtena siamante ḥon na ḫ yoonoçtena dikpii kej, na Gyudatena kotötötetenä banj kyanja Yesu te be bake e,

13 te be taŋgbεεwō mo e gyu Anase gyaj. Kaifase ḥon ḫ yεs saese kegyia e kulutoo kenaj man ne, ḫ neŋgya yena Anase ḥonañ.

14 Kaifase kei faa na Gyudatena agyueñ nyi, dei nyi walañ dokoloj waa yen fa balanj banj pou.

*Pita kebeε Yesu
Mateo 26:69-70; Maake 14:66-68; Luka 22:55-57*

15 Debañ kej bçç mo Yesu bee gyu saese kegyia ḥon dæs ne, na Simōn Pita na ḫ dɔç kaseela banj man ḥolo silana e wōle wōle. Kej kaseele ḫ dɔç ḥon gyen saese kegyia ḥon dɔç ne, ḥon sila Yesu ka gyoo dekpañalañ kej man.

16 Mɔna Pita ḥon dœ de-nancō man. Botçō te kaseele ḥon saese kegyia ḥon gyen ne, besewō kej kaa kolosi na alebu ḥon ḫ na deke de-nancō kej ne nyi waa yela Pita mō ka gyoo. Keñte ḫ moo e gyu dekpañalañ kej man.

17 Keñte alebu ḥon bççse Pita nyiaa, "Ngba nyaj mō n yεs Yesu kaseela banj man ḥolo e?" Te Pita tirançō nyi, "Koa, ma te yεs be man ḥolo e ya"

18 Debañ kenaj na waare kyaa, mena dɔç kotötötetenä banj na dekpañalañ kej man tomyεera baale doo boalañ bee woli. Te Pita mō gyuuwā ka sej be gyaj ḫ ne woli boalañ kej.

*Saese kegyia Anase kebççse Yesu nombia
Mateo 26:59-66; Maake 14:55-64; Luka 22:66-71*

19 Be ka mo Yesu gyu saese kegyia ḥon dekpanalaŋ man ne, o bɔ̄ose Yesu nombia lee o kaseela na o kawola keŋ wose man.

20 Kenje Yesu tirançœ nyiaa, "Ma seňawœ balanç man kolosi. Debaŋ kamase mɔ̄ na mœs wola Wurubuarœ nombia Gyudatena ɔsom denes man, na Wurubuarœ ɔsom deni dinaa keŋ Gyudatena pou ne kyaa gyanjee ke man ne man. Mɔ̄na ma te yako kolo weese ya.

21 Woŋ dɔ̄o te n ne bɔ̄ose maŋ mena nombia keŋja? Bɔ̄ose balanç baŋ bɔ̄o nyii me kawola keŋ ne. Baŋ gyenja na kpene keŋ mɔ̄o yako ne.

22 Yesu kekolosi nombia keŋja ne te kegyiise baŋ man ḥolo gyoo e o laka man te o bɔ̄ose e nyiaa, 'Mena te kabona nyi nya tirançœ fa saese kegyia ḥon?'

23 Kenje Yesu yako e nyiaa, "Akpaam e yako nombiikum daale na wola maŋ ke. Te akpaam e nombia doo na ke gbœs na weera te ne gyoo maŋ?"

24 Kenje Anase yela ba moo Yesu gyu saese kegyia Kaifase gyaŋ, na o sse ɔ̄ doo ḥmeesəŋ ḥan bɔ̄o mo bake e ne man.

Pita kabese bœs nyi o ba gyeŋ Yesu ya

Mateo 26:71-75; Maake 14:69-72; Luka 22:57-62

25 Simɔ̄n Pita ka seŋ botœ o ne woli boalanç keŋ ne te be bɔ̄ose e nyiaa, "Ngba nyan mɔ̄ n yœs Yesu kaseela baŋ man ḥolo e?" Kenje Pita

tirançœ nyi "Koa, ma te yœs be man ḥolo e ya."

26 Botœ te saese kegyia ḥon tobaale ḥolo ḥon o loŋto yœna tobaale ḥon Pita be kara o deŋele ne bɔ̄ose Pita nyiaa, "Ngba me naa nyan mɔ̄ n kpuə na wɔ̄ oliifi wɔ̄ɔbii keŋ man?"

27 Kenje Pita besewœ bœs nyi koa. Debokenaŋ man te kegyim lɔ̄o woya.

Be kamo Yesu gyu Roman-tena kegyia Pilato gyaŋ

Mateo 27:1-2, 11-14; Maake 15:1-5; Luka 23:1-5

28 Tœs kena nebo nebo fuu ne, ba moo Yesu lee Kaifase dœs gyu Pilato ḥon o seňees Romantena gyoo dinna nawœ man o ne kœs Gyuda tœtele dœs ne dœs. Debaŋ kenaŋ na Gyudatena nyekelœswee kedi keŋ ta benaa. Gyudatena kegyiise baŋ ta gyoo Pilato dekpanalaŋ keŋ man ya. Nawolo nyi ba te gyae baa walaa ba wose pœ baa di ba nyekelœswee dinaa keŋ ya.

29 Mena dœs kegyia Pilato leewœ kœj be gyaŋ debœs man kaa bɔ̄ose wɔ̄ nyiaa, "Woŋ dukum te balee kei yœswœ te ε ne gyae ε ke bu e fœc?"

30 Kenje be tirançœ fa e nyiaa, "Nyi ḥon te yœs bu kum e ya ne, nafo dœs mo e kœj kœbo ya."

31 Botœ te Pilato yako wɔ̄ nyiaa, "ε mo e ta na εmœs gbagba kaa di o nombia ngba mena keŋ ya mmaraa na wola ḥon ne." Kenje Gyudatena kegyiise baŋ tirançœ

fa e nyiaa, "Əməə Roman-tena mmaraa bəə fa daa gbeə nyi dəə ko walaŋ ya."

³² Kei yela Yesu nombia ɳan o be wulaa yako see lee o yəŋ keŋ waa yəŋ wose man ne kəŋawə ampaŋ.

³³ Kejte kegyia Pilato besewə gyoo o dekpaŋalan man te o baake Yesu bəçse e nyiaa, "Nyaŋ yəna Gyudatena gyoo ɳon?"

³⁴ Te Yesu mə besenawə bəçse e nyiaa, "Nyaŋ gbagba nyemən nombii yaa n ne bəçse maŋ ne yaa ɳolo yako na ma wose man nombia fa neŋ?"

³⁵ Botəcə te Pilato bəçse e nyiaa, "Me yəs Gyuda baale e? Nyaŋ gbagba n balaŋ na e saese kegyiise moona neŋ kəna maŋ. Woŋ dukum te n yəswə?"

³⁶ Kejte Yesu tirənəcə fa e nyiaa, "Me gyoori ta lee təeple kei dəcə ya, nyi ke deŋ lee təeple kei dəcə ne, naſə me tewuləs baa yoo ləs maŋ na bəcə nyiŋ mo maŋ ka do Gyudatena nyiŋmaa man ya. Məna me gyoori ta lee təeple kei dəcə ya."

³⁷ Kejte Pilato yako e nyiaa, "Kənaŋ na ɳgba n yəs gyoo e baa?" Te Yesu tirənəcə nyiaa, "Keŋ yaa n yakowə ne. Məna nombia keŋa dəcə te ba lola maŋ, te ɳan mə dəcə te me kəŋawə təeple kei dəcə na me kaa yako anokoare keŋ. Walaŋ kaməsə ɳon o ne gyae anokoare keŋ ne o ne tei maŋ."

³⁸ Botəcə te Pilato bəçse e nyiaa, "Woŋ yəna anokoare

kei?" C ke bəçse e nombia keŋa taŋ ne te o besewə lee kəŋ Gyudatena banj gyaŋ kaa yako wə nyiaa, "Ma ta naa nombiikum daale lee o wose man ya.

³⁹ Məna ke yəs ya mmaraa ke nyi ε nyekeləewee kedi kaməsə man na, maa tina balaŋ banj bəcə kyam tə deni ne man dokoloŋ yela fa ɳon. Məna dəcə ε ne gyae nyi maa tina Gyudatena gyoo ɳon yela yaa sena?"

⁴⁰ Kejte be fae yeesa yako nyiaa, "Koa, na Yesu te dəs gyae nyi nya tina e yela ya. Barabase te dəs gyae nyi nya tina e yela." Barabase kei yəna walaŋ ɳon o be kyaa koro seŋ tia gyooneŋ te o ba ko walaŋ ne.

19

*Be kebu Yesu fəc nyi baa
ko e
Mateo 27:27-31; Maake
15:16-20*

¹ Kejte Kegyia Pilato yela ba ɳmeree Yesu mpiree.

² Kei wəle ne, Romantena yoonočtəna banj moo soçse loo gyooro kotəcə te ba moowə wuu Yesu. Te ba doo e kegba yayam wurikyim daale ɳgba gyoo ne.

³ Na bee gyu bəə kəŋ kaa ɳmiŋ e kulu e nyiaa, "Gyudatena gyoo! N nyee dəs wolose!" Na bəə felee e o lakaase man.

⁴ Botəcə te kegyia Pilato besewə kəŋ debəcə man te o yako Gyudatena banj nyiaa, "Ə nyii, məə mo e maa lee kəna ɳon debəcə man kəbo

na ε kena nyi ma te naa ɔ dukum kej ɔ be yee ya."

⁵ Mena dōo te kyare ya te Yesu leewə debōo man, na ɔ wuuna gyooro kotōtōo kej te ɔ doona ɔ kegba yayam kej mō! Kente kegyia Pilato yako wō nyiaa, ε walaj̄ ɔnon yaa.

⁶ Saese kegyiise na Wurubuare dēs kotōtōotena banj ke gyō ba sibii na Yesu nε, ba fae yeesa nedoj̄ nyiaa, "Gyō e sakaa ɔpanđaŋ dōo, gyō e sakaa ɔpanđaŋ dōo." Botōo te kegyia Pilato yako wō nyiaa, "Ma te naa dukum kej ɔ be yee ya. Emes gbagba ε mo e kegyō sakaa ɔpanđaŋ dōo."

⁷ Botōo te Gyudatena banj tirančč nyiaa, "Daa dana mmaraa daale te kεs wolo nyi kaboena nyi waa yenj, nawolo nyi ɔ ta mo ɔ wose nyi ɔ yee Wurubuare bu e."

⁸ Kegyia Pilato ka betaa nyii nombia kejna nε, gyakoloŋ gyoo e gbaa.

⁹ Botōo te ɔ besewō gyu dekpanđalaŋ kej man ke bōsse Yesu nyiaa, "N lee aleŋ?" Mōna Yesu diŋi e bo.

¹⁰ Mena dōo kegyia Pilato bōsse e nyiaa, "N be kolosi yee? N ba gyeŋ nyi me dana doj̄ kej maa tale tina neŋ yela, yaa maa yela baa gyō neŋ sakaa ɔpanđaŋ dōo yee?"

¹¹ Botōo te Yesu tirančč nyiaa, "Me kya faa na neŋ gbeɛ, mena dōo te n nyiŋa doj̄ me dōo. Nafo nyān gbagba n baam dōo na, n be dana doj̄ me dōo ya. Mena

dōo walaj̄ ɔnon ɔ ba lese man fa nε, ɔnon wui dukum kela la."

¹² Debaŋ kej kegyia Pilato be nyii nombia kejna nε, ɔ gyae gbeɛ kej waa mo tina Yesu yela, mōna na Gyudatena banj ne fae yeesa yako nyiaa, "Akpa n tina balee kei yela na, n te yee Romantena gyoo dinā Kaesa ɔ dōo e ya. Walaj̄ kamase ɔnon ɔ see ɔ wose gyoo nε, na ɔ na koro baa seŋ tia gyoo dinā Kaesa."

¹³ Kegyia Pilato ka betaan nyii nōcōwoya kejna nε, ɔ moo Yesu lee kōŋ debōo man te ɔ kaa gyeŋawā kyaa ɔ gbeli kej dōo ɔ ne kyaa di nombia nε. Boya te ba moowō ma ɔ dekyae kenaŋ, te Gyudatena dei man na bēs baake ke nyi "Gabata."

¹⁴ Debaŋ kenaŋ na weese ta seŋ dēs. Wee kenaŋ te Gyudatena ne desina ba wose na ke tēs naa na, baa di ba nyekelēwē kej. Kente kegyia Pilato yako Gyudatena banj nyiaa, "Ε kεs, ε gyoo ɔnon yaa."

¹⁵ Botōo te be fae yeesa nyiaa, "Ε mo e lee de siaman, ε mo e lee de siaman. Ε gyō e sakaa ɔpanđaŋ dōo." Te kegyia Pilato bōsse wō nyiaa "Ε gyoo yaa te ε ne gyae nyi maa ko e?" Kente saese kegyiise banj tirančč nyi, "Da be dana gyoo kamase kpu na Kaesa ya."

¹⁶ Kεjna pou wōle nε, kegyia Pilato moo Yesu do balaŋ banj nyijmaa man nyi baa gyu ke gyō e sakaa

ɔpaŋdaŋ dōc.

*Ba kegyo Yesu sakaa
ɔpaŋdaŋ dōc*

*Mateo 27:32-44; Maake
15:21-32; Luka 23:26-43*

¹⁷ Mena dōc yoonočtena baŋ moo Yesu lee donoč kej man na o seelena o ɔpaŋdaŋ kej te ba moo e laŋ gyu botōc kej bεe baake "Nyeep-oookoo dεe" nε. Gyudatena dei man na bεe baake ke bo nyi "Golgata."

¹⁸ Botōc te be gyōc e nyelabia sakaa ɔpaŋdaŋ dōc. Kejte be gyōc balaŋ bala baale mō sakaa ɔpaŋdaase dōc kpu na e. Nolo sakaa o dunoluŋ dōc te nolo mō sakaa o demena dōc.

¹⁹ Kejte kegyia Pilato yela be ɻamarase nōčwoya kejna mataa na ɔpaŋdaŋ kej. Nōčwoya ɻenaŋ yena nyiaa,

"YESU NASARETE BAALE,
GYUDATENA GYOO ɻON."

²⁰ Gyudatena burum kala kejmarase kei nawolo nyi botōc kej bōc gyōc Yesu ɔpaŋ dōc ne betaŋ lem na donoč kej ya. Be ɻamarase ke Gyudatena dei man na Romantena dei man na Giriki dei man.

²¹ Gyudatena saese kegyi-ise kena kejmarase kej ne be yako kegyia Pilato nyiaa, "Nyeŋ te ɻamarase ke nyi Gyudatena gyoo ya. Nyeŋ ɻamarase ke bo nyi, balee kei kpa ɻon yena Gyudatena gyoo."

²² Botōc te kegyia Pilato tiranoč nyiaa, "Kpene kej mōc ɻamarase nε, me taŋ kejmarase."

²³ Debaŋ kej yoonočtena baŋ be gyōc Yesu ɔpaŋdaŋ dōc taŋ nε, ba moo o wose man abōc ɻan te be kpala ɻa akpeŋ anaara, na be man kamase ka mo dekpeŋ dokoloŋ. Ba ke kpala taŋ na te kaa o kegba atetate kej. Mena kegba kei dōc kanyan dokoloŋ te ba moowō loo ke karatetee lee ka nyeeman tisi. Be ta loo ke towaa towaa ɻgba mena kej bεe loo kegba yakaa nyijan nε ya.

²⁴ Kejte yoonočtena baŋ yako dōja nyiaa,

"E na fa dee tirii kegba kei ya.

E fa dεe lō boe na dεe kεs ɻon waa nyij ke."

Kei yela Wurubuaré nombia ɻamaraseŋ see ɻan kɔŋawō ampanj. Be ɻamarasewō see nyiaa,

"Be kpala ma abōc,
te ma kegba atetate dōc
be lōc boe bo ke dōc"
Kej dōc mena mō te yoonočtena baŋ yεswō.

²⁵ Debaŋ ɻenaŋ na Yesu o naa na o niinaa na Kilopase weele Mεere, na Mεere ɻon o ba lee Magedala ne sejɛs benaa na Yesu ɔpaŋdaŋ kej.

²⁶ Yesu kena o naa na o kaseele ɻon o ne gyae o nombia sejɛs benaa na dōja nε, o yako o naa nyiaa, "Nna, n bu ɻonaŋ."

²⁷ Kejte o kεs o kaseele ɻon mō te o yako e nyiaa, "Kεs, n naa ɻonaŋ." Lee debaŋ ɻenaŋ na, te kaseele ɻon moo Yesu o naa gyu o dεe te o ke kyaawō o gyaj.

Yesu yeq

Mateo 27:45-56; Maake 15:33-41; Luka 23:44-49

28 Keñte wole Yesu kena nyi neneε kpene kamase te taŋ ne o yakowə nyiaa, "Loŋboanəŋ dana maŋ." Kei yela Wurubuarə nombia aŋmaraseŋ see ḥan kɔŋawə mena.

29 Na osuŋ na soloŋ denyanjesa daale baŋeε botcə. Mena dəo ba moo kolo ḥgba kokya keŋ gyae ke tale ləs loŋ ne do soloŋ keŋ man, te ba moo ke tooso na daŋ daale te ba moo ke cən cən o nyi waa nyəcə.

30 Soloŋ keŋ ke tina Yesu nu te o yakowə nyiaa, "Te taŋ." Botcə te o gɔŋjase o nyee te o kara weesi.

31 Wee kenaŋ yəna wee keŋ Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefɛɛfowee kedi. Mena kefɛɛfowee kei yəs wee dinaa ke. Te ke yəs kpene keŋ bəs kōle nyi baa tina woo yela ɔpanđaŋ dəo na ba kefɛɛfowee keŋ kaa tuŋ e. Lee mena dəo Gyudatena kegyiise baŋ gyuu kegyia Pilato gyan ka sola e nyi, waa fa wə gbeε na be kaa tekerii balan baŋ bee fiti na yeq ne nawcə na baa nyiŋ yeq biliŋ, na baa nyiŋ lese wə ɔpanđ daase ḥan dəo.

32 Mena dəo yoonočtena baŋ gyuuwə ke tekerii balan bala baŋ bəcə gyə wə sakaa kpu na Yesu ne nawcə.

33 Məna ba kekəŋ Yesu gyan te ba kena nyi o taŋ ke wulaa yeq ne, ba te tekerii o nawcə ya.

34 Keñte yoonočtena baŋ ḥolo moo wa apia səcə Yesu yenaabia man. Debokenaŋ man te fatabo na loŋ leewə.

35 Maŋ walaŋ ḥon məc naa nombia keñna na me sia ne ne diina ka wose man adansəs, te ma adansəs keŋ yəs anokoare. Ma gyeŋ nyi anokoare yaa məs yako, te mee di adansəs baa na emes mə ke nyiŋ ləs di.

36 Kei yela Wurubuarə nombia aŋmaraseŋ see ḥan kɔŋawə ampaŋ. Nombia ḥenaŋ yəna nyiaa, "Bəc gyae baa tekeri o ḥoe dokolon pə gba ya."

37 Wurubuarə nombia aŋmaraseŋ daale məc yakowə nyiaa, "Balan baa kəs walan ḥon bəc cəs e apia ne."

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Maake 15:42-47; Luka 23:50-56

38 Keñte pou wole ne, Gyosefo ḥon o ba lee Arimatia doncə man ne kaa sola gbeε lee kegyia Pilato gyan na o kaa lese Yesu woo ḥon kewuu. Na Gyosefo kei mə yəs Yesu kaseele e, məna o weese o wose bo nawolo nyi o ne yee Gyudatena kegyiise baŋ. Kegyia Pilato ke fa e gbeε ne te o gyuuwə ka lese woo ḥon.

39 Nikodemose ḥon o be kyaa kɔŋ Yesu gyan nelim ne, mə kaa kpuwə na Gyosefo ḥon. Nikodemose kei moo pəperə na oliifi na aboo ofoŋ nyiŋan ḥaale tasatcə kɔŋ te ba moowə desina woo ḥon.

⁴⁰ Be balaŋ bala moo akaralee na aboo ofoŋ nyiŋjan mo milii Yesu ḥgba mena kej Gyudatena ne desina woo pte bee wuu e nə.

⁴¹ Na wɔɔbii daale kyaabotoo kej bɔɔ gyə Yesu sakaa ḥpaŋdaŋ dɔɔ nə. Yeboo wole wole daale doobotoo kej be te wuu ta walaŋ ke man see ya.

⁴² Kej Gyudatena kefəɛfowee kej na benaa te bee desina ba wose mə te yeboo kej mə benaa na botoo dɔɔ nə, ba moo woo ḥjon kewuu ke man. Kenye be biliŋi boe dināa daale tə ke nɔɔ.

20

Yesu kefəŋ lee yeŋ man

Mateo 28:1-8; Maake 16:1-8; Luka 24:1-12

¹ Kosida nebo nebo fuukej təe te ḥmaŋee ta nideli ya nə, Mæere ḥjon o ba lee Magedala donoo man nə, karateewo gyu botoo kej bɔɔ wuu Yesu nə. O ke gyu botoo nə, o naawo nyi be te biliŋi boe kej lee yeboo kej nɔɔman.

² Mena dɔɔ o yeuwɔ kɔŋ Simən Pita na kaseele ḥjon Yesu ne gyae o nombia ne gyar kaa yako wə nyiaa, "Be ta lese de Gbenyoo lee yeboo kej man, te dɔɔ gyen botoo kej bɔɔ moo e ka see ya."

³ Kenye Pita na kaseele ḥjon yeuwɔ gyu yeboo kej təe.

⁴ Be kee yeu kej nə, kaseele ḥjon Yesu ne gyae o

nombia ne yeuwɔ gbaa Pita kyaŋ gbeɛ ka gyoo yeboo kej təe.⁵

O buŋawo kɛɛ yeboo kej man na, o naa akaralee kej kaagen doo la mɔna o ta gyoo ke man ya.

⁶ Simən Pita ka lee wole kɔŋ na te ḥjon kaa gyooowɔ yeboo kej man. O gyooowɔ na te o naa akaralee kej,

⁷ na kanyaŋ kej bɔɔ mo bake o nyee nə. Kanyaŋ kej be doo akaralee kej gyan ya, mɔna akaralee kej te bɔɔ ke doo yenay.

⁸ Wole wole na te kaseele o dɔɔ ḥjon mə gyooowɔ kena aboo ḥjan, kenye ḥjon mə leɛdi.

⁹ Mɔna Wurubuarə nombia aŋmaraseŋ see ḥjan ne yako nyi "Yesu waa foŋ lee yeŋ man nə, be səɛ be te nyii ta ḥje man nideli ya."

¹⁰ Kenye kaseela baŋ besewo gyu be dəɛ.

*Yesu kalese o wose wola
Mæere Magedala*

Mateo 28:9-10; Maake 16:9-11

¹¹ Mɔna Mæere ḥjon o be sila wə gyu ne seŋɛɛ yeboo kej təe o ne wii. O ka seŋ o ne wii ne te o buŋawo kɛɛ yeboo kej man,

¹² kenye o naa Wurubuarə kpilala bala na ba doona kegbase wolomeɛ be kyaabotoo kej bɔɔ mo Yesu woo ḥjon doosi nə. Nolo kyaayeboo kej nyee gbeɛ te ḥjolo mə kyaay ke nawɔɔ gbeɛ.

¹³ Kenye be bɔɔse e nyiaa, "Alo, weera n ne wii?" Te o tiranɔɔ fa wə nyiaa, "Nawolo nyi be ta lese me

Gbenjyoo lee yebəo kej man, te məo gyen botəo kej bəo mo e ka see ya.”

¹⁴ C ke yako mena nə, o gəsesewə kəs na te o naa Yesu sejəs, məna o ta gyem nyi Yesu ḥonaŋ ya.

¹⁵ Kejte Yesu bəose e nyiaa, “Alo, weera n ne wii? Aməte yaa n ne kəo?” Na Məere gyen nyi walaŋ ḥon o ne kəs wəobii kej dəc nə ḥonaŋ, mena dəc o yako e nyiaa, “Tobaale, akpaa nyən moona woo ḥon ka weese na, wola maŋ botəo kej n ba mo e ka see na me kaa mo e ta.”

¹⁶ Kejte Yesu baake e nyiaa, “Məere!” Məere gəsesewə kəs te o fae yeesa baake e be dəs dei man nyiaa, “Raboni” kej nawolo nyi “De Gbenjyoo”

¹⁷ Kejte Yesu yako e nyiaa, “Na tina maŋ ya, nawolo nyi me te gyuu ta me kya ḥon gyan ya. Məna bese gyu me kaseela baŋ gyan na n kaa yako wə nyi ‘Mee gyu me kya ḥon o yee e kya e nə, na me Wurubuare ḥon o yee e Wurubuare e nə gyan.’”

¹⁸ Mena dəc Məere Magedala ḥon gyuuwo ke yako kaseela baŋ nyiaa “Ma te naa de Gbenjyoo Yesu ḥon.” Te o besewə yako wə nombia ḥan Yesu be yako e nyi waa yako wə nə.

Yesu kalese o wose wola o kaseela baŋ

Mateo 28:16-20; Maake 16:14-18; Luka 24:36-49

¹⁹ Kosida kenaŋ balinçə nə, kaseela baŋ gyuuwo ke

gyanee deni man te be təc disim do ba wose, na-wolo nyi bee yee Gyudatena kegyiise baŋ. Debokenaŋ man te Yesu kaa bəewə lee ba nsana te o yako wə nyiaa, “Wosefəreŋ dəs kyaa na ḥon.”

²⁰ C ke yako wə mena nə, o moo o nyiŋmaa na o yenaabia gyam kej wola wə. Kejte yee o kaseela baŋ gyroŋ nideli nyi ba te naa be Gbenjyoo ḥon bela.

²¹ Kejte Yesu besewə yako wə nyiaa, “Wosefəreŋ dəs kyaa na ḥon, mena kej me kya ḥon be kpila maŋ nə, mena ke yaa məs kpila eməs mə.”

²² C kekolosi nombia kejə taŋ nə, o lee weesəs woli wə te o yako wə nyiaa, “E ləs Wurubuare feliŋ ḥon na waa kyaa ε man.

²³ Akpaa ε mo ḥolo nombiakumee kyee e na, Wurubuare mə waa mo kyee e. Te akpaa ε bəs ε ta mo ḥolo nombiakumee kyee e ya na, Wurubuare mə be gyae waa mo kyee e ya.”

Yesu kalese o wose wola Tomase

²⁴ Wee kenaŋ kej Yesu be kaa lese o wose wola o kaseela kufu bala baŋ nə, na be man ḥolo ḥon bəs baake e nyi Tomase yaa Ata nə be kpuə na o tebia ya.

²⁵ Mena dəc Yesu kaseela akaŋ baŋ yako Tomase nyiaa, “Da te naa de Gbenjyoo ḥon.” Kejte Tomase yako wə nyiaa, “Akpaa me ta mo me sia naa

nyeelabia gyantaree ɳan, na maa mo me nyimbii do o yenaabia gyam kej man ya ne, maŋ be gyae maa lee di korakora ya."

²⁶ Weeya gyanaara wole ne, na o kaseela baŋ te gyanee deni man bela. Wee kenaŋ na Tomase mɔ kruŋ na wo. Ba te to asima ɳan pou, karatetee dokolon te Yesu kaa bɛewo lee be dɔɔ te o yako wo nyiaa, "Wosefereŋ dees kyaa na ɳon."

²⁷ Kejte o yako Tomase nyiaa, "Mo n nyijmaa do me nyijmaa boo man na n ke kεs me nyijmaase, na n ka mo n nyimbii do ma yenaŋ kεs. Tina aŋmaareŋ kelees yela na n ke lee di."

²⁸ Botɔɔ te Tomase tirancɔ nyiaa, "Nyaŋ yena me Gben̄gyoo na me Wurubuare."

²⁹ Kejte Yesu bɔɔse e nyiaa, "Kej n be naa maŋ dɔɔ te n leeɛwɔ di? Balan̄ baŋ ba te naa maŋ ya te bɔɔ lee di ne, baŋ na nyebam."

³⁰ Yesu besewo yee gyakoloŋ nombia burum ɳan o kaseela ban be naa na be sia, mɔna na ɳe popou te be ɳmarasewo do tɔne kei man ya.

³¹ Mɔna be ɳmarase kejna bo na ε ke lee di nyi Yesu yena Wurubuare bu na nyeeleere ɳon. Na nyaŋ ɳon n lee e di na, n ke nyij nyeedoŋ kekpaa kej o yele man.

Yesu kalese o wose wola o kaseela baale

¹ Kejna pou wole ne, Yesu besewo lese o wose wola o kaseela baale Tiberiase boo nɔɔman. Mena kej o ba lese o wose wola wo yaa.

² O kaseela baŋ bεe baake wo Simon Pita na Tomase ɳon bεe baake e Ata ne na Natan̄ele ɳon o ba lee Kaanan donɔɔ kej ke kyaa Galelia t̄eеле man ne, na Sebedeo bia na o kaseela bala baale gyuuwo ke kyaa bom.

³ Kejte Simon Pita yako wo nyiaa, "Mee gyu boo man me kaa kyaŋ kpebia." Te baŋ mɔ yako e nyiaa, "Daa mɔ dee sila neŋ gyu." Mena dɔɔ be gyuuwo ka gyoo degbele man te be laŋawo. Be lɔɔ asawu nelim kenaŋ pou mɔna ba te kyaŋ kolo ya.

⁴ Tεes kena nebo nebo fuu ne, be kεs na ɳolo seŋεs la boo nɔɔman, na n kεs ne Yesu ɳonaŋ. Mɔna o kaseela baŋ ta gyeŋ e ya.

⁵ Kejte Yesu bɔɔse wo nyiaa, "Tewuleε, doona ε te kyaŋ kolo ya?" Te be tirancɔ nyiaa, "Koa de te nyij kpebii dokolon paŋpaŋ gba ya."

⁶ Kejte o yako wo nyiaa, "ε fuŋ ya asawu kej lo degbele kej dunoluŋ dɔɔ na ε ke kyaŋ kpebia." Mena dɔɔ be fuŋa asawu kej lo botɔɔ yenaŋ te be kyaŋa kpebia burum kej nyi bɔɔ ne tale baa wɔŋee asawu kej gba ya.

⁷ Botɔɔ te Yesu kaseele ɳon o ne gyae o nombia ne yako Pita nyiaa, "De Gben̄gyoo

Yesu ənonaq." Simən Pita kenyii nyi de Gbenjyoo Yesu ənonaq nə te o moo o kegba wurikyim milii o wose, na-wolo nyi o wulaa kpee ke. Kənje ə tonjawo gyoo lən kən man yəlesə o ne gyu Yesu gyan.

⁸ Məna kaseela akan ban saa degbele kən bəe kən dekenkən dəc na bəe wənjee asawu kən kpebia be wulu ke man nə, nawolo nyi na ba dekyae kən tan lem na dekenkən ya. Ke lem gyae ke yəsə əgba baam təose sənjola na kufu nə (50).

⁹ Be kelii dekenkən dəc nə be naa boalaq na nyewalaq, na kpebia gyakaa ke dəc na bodobodo mə doo yenaq.

¹⁰ Kənje Yesu yako wə nyiaa, "Ə mo kpebia ban ə be kyam nə baale kən."

¹¹ Mena dəc Simən Pita besewə gyu degbele kən man, te o ke wənjee asawu kən kən dekenkən dəc. Na kpebia dinaana ban bəc wulu asawu kən nə, be yaançole yəsə sənjonon na sənjola na kufu batoro (153). Kən na kpebia ban boorən kei korən nə, asawu kən te tirii ya.

¹² Kənje Yesu yako wə nyiaa, "Ə kən kaa di ə nebo weenəs." Məna o kaseela ban əholo te tale gyə o konco bəcəse e nyi "Nyaŋ yəna amətə ya?" Nawolo nyi ba gyen nyi be Gbenjyoo Yesu ənonaq.

¹³ Te Yesu kənawə kaa mo bodobodo kən fa wə, kenən wəle te o moo kpebia ban mə fa wə.

¹⁴ Yesu kefoñ lee yən man nə, kei yəna betabotoorote kən o ba lese o wose wola o kaseela ban.

Yesu kekolosi na Pita

¹⁵ Be kedi weenəs əjan tan nə te Yesu bəcəse Simən Pita nyiaa, "Gyən bu Simən, n ne gyae maŋ kela n tebia kewə kəs gyae maŋ?" Kənje Pita tiranç fa e nyiaa, "Ayi, me Gbenjyoo, n gyen nyi məs gyae n nombia." Kənje Yesu yako e nyiaa, "Kəs me silala ban dəc əgba mena kən namensekəselere ne kəs namense dəc nə."

¹⁶ Te Yesu besewə bəcəse e bolate nyiaa, "Gyən bu Simən, n ne gyae me nombia?" Te Pita tiranç fa e nyiaa, "Ayi me Gbenjyoo, nyaŋ gbagba gyen nyi məs gyae n nombia." Kənje Yesu yako e nyiaa "Kəs me silala ban dəc əgba mena kən namensekəselere ne kəs o namense dəc nə."

¹⁷ Kənje Yesu besewə bəcəse e betabotoorote nyiaa, "Gyən bu Simən, n ne gyae me nombia nideli?" Nombia əjan takaa Pita nideli nawolo nyi o te bəcəse e betabotooro nyi, "N ne gyae maŋ nideli?" Kənje Pita yako e nyi, "Me Gbenjyoo, nyaŋ gbagba n gyen kpene kamase. N gyen nyi məs gyae neŋ nideli." Kənje Yesu yako e nyiaa, "Mena na kəs me silala ban dəc əgba mena kən namensekəselere ne kəs o namense dəc nə."

¹⁸ Məs yako neŋ anokoare nyiaa, "Debaŋ kən n yəsə to-baale e nə nyaŋ gbagba ne

tale mo n kegba do n wose, na n ka koro gyu botɔɔ kej n ne gyae. Mɔna n kaa ɣmɛs na ɣolo ne gyae la waa do neŋ kegba na waa kyaŋ neŋ n nyiŋmaa man mo neŋ gyu botɔɔ kej n bɛɛ gyae nyi n ke gyu ya.”

¹⁹ Yesu yako nombia keŋa baa na kawola yeŋ kej Pita waa yeŋ na ka lese Wu-rubuarɛ yele. Yesu kekolosi nombia keŋa pou taŋ nɛ te o yako Pita nyiaa, “Sila maŋ!”

²⁰ Ba ke ta bee gyu nɛ, Pita gɛɛsewɔ kɛs te o naawɔ ɣgba kaseele ɣon Yesu ne gyae o nombia nideli nɛ silana wɔ wôle wôle. Mena kaseele kei yɛna ɣon o be kyaa teelina Yesu debaŋ kej bee di be balinɔɔ weenɛs te o be bɔɔse e nyiaa, “Me Gben̄gyoo, amôte ne gyae la waa lese neŋ fa yeŋ nɛ?”

²¹ Pita kena kaseele ɣon nɛ o bɔɔse Yesu nyiaa, “Me Gben̄gyoo, sena te baa yɛɛ balee kei mɔ?”

²² Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpaam tɛɛ gyae nyi waa kyaa kelii debaŋ kej maa bese kɔŋ na, n woŋ faa la? Nyanj sila maŋ!”

²³ Mena dɔɔ nombia keŋa yaaseewɔ Yesu kaseela baŋ man nyiaa, kaseele ɣon Yesu ne gyae o nombia nɛ be gyae waa yeŋ ya. Mɔna Yesu te yako nyi o be gyae waa yeŋ ya. Kej o be yako yɛna nyi, “Akpaam tɛɛ gyae nyi waa kyaa kelii debaŋ kej maa bese kɔŋ na, n woŋ faa la?”

²⁴ Mena kaseele kei dinia nombia keŋa wose man

adansɛɛ te o ɣamarase ɣa see. Te da gyeŋ mɔ nyi wa adansɛɛ kej yɛɛ ampaŋ.

²⁵ Yesu yɛɛ abɔɔ burum ɣaale mɔ. Akpaa bej ɣamarase ɣa dokoloŋ dokoloŋ nɛ, tɛele kei dɔɔ pou bɔɔ gyae baa nyiŋ botɔɔ kej baa mo ɣa see ya.

Kristo Kpilala

Baŋ Tom

Kpilala

¹ Kegyia Teyofilose, man Luka ne njmarase na tɔne kei mee yelee nerj. Me tɔne gyanjbate kej man ne, ma wola abɔɔ njan pou Yesu be yee na njan o ba wolo debanj kej o be fi o tom aseεε,

² mo kelii wee kej Wurubuare ba mo e laŋ adido ne. Pe Wurubuare ka mo Yesu gyu adido ne, Wurubuare felin njon tɛewɔɔ njon Yesu dɔɔ wola o kpilala baŋ o ba lese ne tom kej baa yee.

³ Yesu Kristo ka yeŋ wole weeya sɔŋjola man ne, o lese o wose wola o kaseela baŋ agbaatee agbaatee lee gbeεenej burum man wola nyi o delena, kej nyi nolo be tale lɛɛ ka aŋmaarenj ya. Be naa e na be sia, te o kolosiwɔ fa wɔ lee Wurubuare gyroorobiiri kej wose man.

⁴ Ba kekyaa man ne, wee daale o faree o kaseela baŋ nyi "E na lee Gyerusalem donɔɔ man ya, mɔna ε kyaabotɔɔ daa kpene kej me kya be yako see nyi waa fa njon ne." Me wulaa yako njon ka wose man nombia nyi,

⁵ Iɔŋ te Gyɔn moowɔ sɔ njon Wurubuare Iɔŋ, mɔna weeya akalansɛe ɣaale wole na Wurubuare waa mo ε felin njon bo sɔ njon Wurubuare Iɔŋ.

*Yesu adido kegyu
Maake 16:19-20; Luka
24:50-53*

⁶ Debanj kej Yesu na o kpilala baŋ be yilaa ne te be bɔɔse e nyiaa, "De Gbenjyoo, mena dɔɔ nɛnɛɛ n ka besena gyoori kej fa Iseraetena?"

⁷ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyi, "Ka te yee kpene kej nyi ε ka gyen debanj kej ya, nawolo nyi debanj kej na wee kej mena nombii kei gyae ke kɔŋ dɔɔ, kyaε me kya gyanj. O doŋ dɔɔ te o see nya.

⁸ Mɔna debanj kej Wurubuare waa mo o felin njon do ε man ne, ε ke nyiŋ doŋ. Na ε ka bese ma adansɛetena Gyerusalem donɔɔ man, na Gyudia na Samaria tɛelese pou dɔɔ mo kelii tɛele pou oto."

⁹ O kekolosi keŋa pou taŋna, te Wurubuare mo e laŋ adido be popou siaman ka gyoo ɣɔma man. Mena dɔɔ ba te naa e bela ya.

¹⁰ Be ka seŋ botɔɔ be sɛɛ bɛɛ kɛɛ adido fee ne, karatee na tewuleɛ bala baale seŋɛɛ laa ba yenaŋ na ba doona abɔɔ wolomɛɛ.

¹¹ Te be bɔɔse Yesu kpilala baŋ nyi, "Galeiatena, weera te ε seŋɛɛ ε ne kɛɛ adido fee mena? Yesu kei, njon Wurubuare ba mo e lee ε gyanj laŋ adido ne, mena ke te waa bese kɔŋ ɣɔba mena kej ε be naa e o ne gyu adido ne."

Ba lese Matiase nyi waa kya Gyudase nawɔɔ man

¹² Te o kpilala bañ besewo lee oliifi bulu keñ dœ̄ kœ̄ Gyerusalem. Lee botœ̄ kœ̄ Gyerusalem donœ̄ keñ man benaa na dœ̄ja. Gyae ke yee ñgba wœ̄ ñmeeser sao na kufu ne.

¹³ Ba ke kœ̄ kaa gyoo Gyerusalem donœ̄ keñ man ne, te ba gyejawœ̄ gyu abansoro deni be dœ̄ekyae keñ man. Balañ bañ be kyaa botœ̄ yena, Pita na Gyœ̄n na Anderiase na Filipo na Tomase na Batolomeo na Mateo na Alfeose bu Gyemisi na Simœ̄n ñon o ne gyae o balan nideli ne, na Gyemisi bu Gyudase.

¹⁴ Be popou na ala baale na Yesu o naa Mœ̄ere, na Yesu o naabia ne yee na nœ̄dokoloñ yilaa fane deban kamase.

¹⁵ Wee daale balan bañ bœ̄o lees Yesu di ne kaa yilaawœ̄, na baa yee ñgba balan sœ̄jonon na balan sao ne (120). Botœ̄ te Pita koroñ señ yako wœ̄ nyiaa,

¹⁶ "Me tebia, nombia ñjan Wurubuarœ̄ nombia be yako see lee Gyudase wose man ne, kabona nyi ñe dœ̄ kœ̄ mena. Gyudase kei wose man te gyoo Defidi yakowœ̄ see nyiaa, ñon ne gyae la waa ta balan bañ baa gyu ke kyañ Yesu ne siaman."

¹⁷ Nafœ̄ na Gyudase kei kpuœ̄ de man, nawolo nyi Yesu lese na ñon mo nyi waa kpu na daa na dœ̄ yee tom kei.

¹⁸ Kœ̄ba keñ ñon Gyudase be nyim lee o nombiakumœ̄s

keñja keyee man ne, te o moowœ̄ lees tœ̄ele. Tœ̄ele keñnañ man te o yalawœ̄ te o tœ̄o bœ̄ewœ̄ te o loobia pou leewœ̄.

¹⁹ Balañ bañ pou be kyaa Gyerusalem donœ̄ man ne nyii mena nombii kei, mena dœ̄ ba doo botœ̄ yele be dœ̄ dei man nyi Akaledama, keñ nawolo nyi Fatabo tœ̄ele.

²⁰ Gyoo Defidi yako Gyudase wose man nombia Wurubuarœ̄ Nœ̄cœ̄neñ tœ̄ne keñ man nyi,

"O dekpañalan dœ̄ doo yakaa keñ ñolo na kyaa ke man ya."

O besewœ̄ yako nyi,

"Walañ wœ̄le waa kyaa o nawœ̄ man na waa yee o tom."

²¹⁻²² "Mena dœ̄ kabona nyi ñolo waa kyaa o nawœ̄ man kpu na daa, na dee di de Gbenjyoo Yesu kefon lee yee man keñ adansœ̄. Kabona nyi walañ ñonan waa yee walañ ñon na o kpuœ̄ na daa deban keñ pou daa na de Gbenjyoo Yesu ne gyu dœ̄ kœ̄, lee deban keñ Gyœ̄n be so e Wurubuarœ̄ loj kelii deban keñ Wurubuarœ̄ ba mo e lee de gyañ gyu adido ne."

²³ Mena dœ̄ ba lese Gyosefo ñon bœ̄ baake e nyi Basabase yaa Gyustuse ne na Matiase.

²⁴ Te be fanewœ̄ nyi, "De Gbenjyoo, ñyan gyeña na walañ kamase konœ̄ man. Mena dœ̄ wola daa tewuleœ̄ bala kewœ̄ man ñon n ba lese nyi waa yee Yesu kpliale,

²⁵ na waa kyaa Gyudase ñon o be tina o tom yela

te o be lam gyu botɔɔ kej kaboenā e nɛ nawɔɔ man."

²⁶ Mena dɔɔ be lɔɔ boe, te boe kej yalawɔ Matiase yele dɔɔ. Kei nawolo nyi ḥon te Wurubuarɛ lesewɔ, te ba moo e kpu Yesu kpilala kufu daale baŋ man.

2

*Wurubuarɛ felij ḥon
kekɔŋ*

¹ Gyudatena wee dinaa kej bɛɛ baake ke nyi Pentekosite kej kelii nɛ, baŋ pou bɔɔ lee Kristo Yesu di nɛ ke yilaawɔ debodokolonj.

² Karatetee dokoloŋ te be nyii nkan̄ daale lee adido ḥgba felij dinaa daale ne gyɔɔ la nɛ, te ke kaa lee dekpaŋalaŋ kej man be kyaa nɛ pou.

³ Botɔɔ te be naa kolo ḥgba boalaŋ laakemse nɛ, te ḥe yaaseewɔ kaa gyakaa walaŋ kamase nyee dɔɔ.

⁴ Te Wurubuarɛ moo o felij ḥon do be popou man, te be fiasse bɛɛ kolosi deise kpookpoo ḥgba mena kej Wurubuarɛ felij ḥon be fa wɔ nɛ.

⁵ Deban̄ kenaj na Gyudatena baŋ bee yee Wurubuarɛ te bɔɔ lee tɛele kei dɔɔ pou nɛ, kyaa Gyerusalem donɔɔ kej man.

⁶ Be kenyii mena nkan̄ kei nɛ, te balaj burum kaa yilaawɔ. Balaj baŋ pou wose yena wɔ nawolo nyi walaŋ kamase nyiiwɔ ḥgba bee kolosi o dees dei nɛ.

⁷ Yee wɔ gyakoloŋ te be bɔɔse dɔŋa nyiaa, balaj

anekoloseŋ kewɔ pou te yee Galeliatenawɔ yee?

⁸ Te weera de man walaŋ kamase ne nyii bee kolosi ḥon gbagba o dees dei?

⁹ De popou lee tɛelese kpookpoo dɔɔ. De man baale lee Patia na Media na Elam te baale mɔ lee Mesopotamia na Gyudia na Kapadosia, te baale mɔ lee Pontuse na Esia.

¹⁰ Baale lee Firigia na Pampilia na Igyipite te baale mɔ lee Libia tɛelese ḥaale ḥan benaa na donɔɔ kej bɛɛ baake ke Kirene nɛ man.

¹¹ Gyudatena na baŋ ba te yee Gyudatenawɔ ya te bɔɔ kyɛɛkee gyoo Gyudatena ɔsom man nɛ, man baale mɔ lee Roman donɔɔ man kɔŋ. De baale mɔ lee Kreti na Arebia, mɔna dee nyii bee kolosi nombia dinaana ḥan Wurubuarɛ be yee nɛ daa gbagba de deise man.

¹² Gyakoloŋ gyoo wɔ te ba nyeyya man mɔ yee wɔ basaa te be bɔɔse dɔŋa nyiaa, na nombia kej asees yena sena baa?

¹³ Mɔna be man baale mɔ kulu wɔ nyi kei dɔɔ be deesee.

*Pita kekolosi lese nombia
ḥan man wola balaj baŋ*

¹⁴ Botɔɔ te Pita na o tebia Yesu kpilala kufu daale baŋ korowɔ seŋ, te o gyinaa o woya kolosi fa balaj dikpii kej nyiaa, "Me tebia Gyudatena na emee baŋ pou ε kyaa Gyerusalem nɛ, ε tei me gyan̄ nideli na maa wola ḥon kpene kej nombii kei nawolo.

¹⁵ Ne yee ḥon nyi balanj
kewo d̄esee, m̄ona na be
d̄esee ya. Nawolo nyi nebo
weese gba yaa, n̄en̄ee te gyoo
debañ kadaale.

¹⁶ M̄ona nombii kei yena
kpene kej Wurubuaré
dekpeñkpeñgyoo Gyowele
be kolosi see nyi ke gyae ke
kɔ̄n̄ ne.

¹⁷ Wurubuaré dekpeñkpeñgyoo
Gyowele yakow̄ see nyi,
'Wurubuaré kpa,
"T̄eile kei na benaa k̄ oto
na,

maa mo me felij do
walan kamase man.

ε bia ala na baala baa kolosi
nombia see ma yele
man.

ε tewulee baa naa me nom-
bia ḥan̄ ne doo na ḥe
gbeε ne na be sia
ŋḡba doseε man ne.

Akpegyiina mo baa doosi
naa me nombia ḥan̄
ne doo na ḥe gbeε ne.

¹⁸ Debañ kenañ man ne maa
mo me felij do ma
alebia na me tewulee
man na baa kolosi
nombia see ma yele
man.

¹⁹ Maa yee gyakoloñ nombia
adido,
na maa lese me woole
wola t̄eile kei d̄ō.

ε gyae ε kena fatabo na
boalan̄ na nȳce
tuum.

²⁰ Weesetenjen̄ gyae ka bese
ditin̄t̄ee tuum
na gyaalan̄ ke yase ὅḡba
fatabo ne.

Nombia kej pou gyae ke
kɔ̄n̄,
pete wee dinā kej de
Gben̄gyoo waa lese o

gyoorobiiri wola ne
kelii.

²¹ Te walaj kamase ḥon waa
baake de Gben̄gyoo
Wurubuaré yele na,
waa l̄ee o nyee."

²² Pita gyina o kekolosi
kej d̄ō nyiaa, Iseraetena,
ε tei nombia kejā nideli.
Wurubuaré t̄eew̄ Yesu
Nasarete baale ḥon d̄ō
yee gyakoloñ nombia lese
o woole wola ε man ὅḡba
mena kej emee gbagba ε
gyeñ ne. Kejā diina adansε
nyi Wurubuaré kpila na e.

²³ Lee Wurubuaré gbagba
kegyaebii na o ka gyeñ man
te o wulaa bakew̄ see nyi
baa lese Yesu fa ḥon, te
ε yela balanj kumee gyoo e
ɔpanđañ d̄ō ko.

²⁴ M̄ona Wurubuaré gyu-
usu e lee yey man, te o lese e
lee yey weeleñ man, nawolo
nyi yey be tale kyan̄ e see o
gyañ kekpaakekpaa ya.

²⁵ Gyoo Defidi yakow̄ lee
Yesu wose man nyi,
'Me naa de Gben̄gyoo ḥon
me siaman debañ ka-
mase.

o sej̄ee ma yenañ mena d̄ō
kolo be tale t̄eese man̄
ya,

²⁶ mena d̄ō me woε te feε
man̄,
me sia mo ta gye.

Me yee walaj ḥon maa yey
wee daale,
m̄ona me sia gyakaa
aboo ḥan̄ Wurubuaré
waa kaa fa man ne
d̄ō.

²⁷ Nawolo nyi n be gyae n
ke yela maa d̄ō yeb̄oo
mān̄ ya.

N be gyae n ke yela n walan
 ḥjon ayimεε be doo
 o man ya ne ke doo
 yebco man dala ya.

28 N ta wola maŋ nyeedon
 gbeε.

Nawolo nyi n kpuε na maŋ
 dco te yee maŋ gyoo
 nideli.'

29 Me tebia, mεε gyae maa
 yako ḥjon kolo lee de naana
 Defidi wose man, o yeŋawo
 te be wuu e, o yebco sse doo
 de gyan kεbo kaa lii na gyen.

30 Na o yee Wurubuare
 dekpeŋkpeŋgyooore e, te
 o gyen nombia ḥjan Wu
 rubuare be kaŋ ntam yako
 see lee o wose man nyi,
 waa mo Defidi duuluŋ man
 ḥolo see gyoo na waa kyaa
 o gyroorogbeli keŋ dco di
 gyroori ḥgba ḥjon Defidi ne.

31 Gyoo Defidi naa kpene
 keŋ Wurubuare waa kaa
 yee, mena dco o kolosiwɔ
 lee Kristo kefɔŋ lee yen man
 wose man nombia nyi, 'Wu
 rubuare te tina e yela yebco
 man na waa dala ya.'

32 Wurubuare te gyusu
 Yesu kei lee yen man, te
 de popou ne di adansεe nyi
 nombii kei yee ampaŋ.

33 O kya Wurubuare gyi
 naa e adido te o moo e see o
 dunoluŋ dco te o moo o feliŋ
 ḥjon fa e ḥgba mena keŋ o be
 kaŋ ntam see ne. Mena feliŋ
 kei yaa Yesu moowɔ do de
 man gyen. Wurubuare feliŋ
 kei tom yaa ε ne naa te ε ne
 nyii ne.

34 Gyoo Defidi gbagba te
 gyu adido ḥgba Yesu ne ya,

mɔna o talewo yako Yesu
 wose man nombia nyi,
 'De Gben̄gyoo Wurubuare
 ḥjon yako me
 Gben̄gyoo nyi,

"Kyaa me dunoluŋ dco,

35 kelii deban keŋ maa
 mo
 baŋ bεε kola neŋ ne do
 n nawco tεe."

36 Mena dco emεε Iseraetena
 pou ε gyen nideli nyi, Yesu
 kei ḥjon ε be gyo e nyelabia
 ko ɔpanداŋ dco ne, ḥjon ke
 te Wurubuare moowɔ yee de
 Gben̄gyoo na da nyeeleere
 ḥjon o be yako see nyi waa
 kɔŋ ne."

37 Balaŋ baŋ kenyii nom
 bia keŋa ne, takaa wɔ nideli
 te be bɔɔse Pita na Yesu
 kpilala akaŋ baŋ nyiaa, "De
 tebia, sena yaa dee yee?"

38 Te Pita tirancɔ fa wɔ nyi,
 "Walaŋ kamase waa kyεεkee
 lee o nombiakumεε man, na
 baa sɔ e Wurubuare loŋ lee
 Yesu Kristo yele man, na
 Wurubuare ka mo o nombi
 akumεε kyee e, na waa mo o
 feliŋ ḥjon do o man.

39 Wurubuare nombii keŋ
 o be yako see nyi waa mo
 o feliŋ do ε man ne, yee
 emεε na ε bia na baŋ pou be
 kyaa lemlem, na baŋ pou de
 Gben̄gyoo Wurubuare waa
 baake wɔ kɔŋ ḥjon gbagba
 gyan ne wui."

40 Pita kolosiwɔ fa wɔ
 nideli te o faree wɔ te o sola
 wɔ nyi, "E lese ε wose lee
 tεele kei dco balaŋ kumεε
 kewɔ man, na Wurubuare
 ke lεe ε nyee."

41 Be man balaŋ burum lεe
 o nombia ḥjan di, te be sɔɔ

wə Wurubuare lonj. Balanj kakpoŋse batooro (3000) kaa kpu la na Kristotena dikpii ken menj mena wee kenaŋ.

Baŋ bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ kekyaabii man

⁴² Be kyaŋa Yesu kpilala baŋ kawola man nideli, te be popou ne yee nɔɔdokoloŋ gyanjee debaŋ kamase. Bee yee nɔɔdokoloŋ di weenee ŋan Yesu kpa baa di na baa mo tɔɔse e nɛ, te bee besee yee nɔɔdokoloŋ gyanjee fane.

⁴³ Yesu Kpilala baŋ yee gyakoloŋ nombia burum, te gyakoloŋ gyoo balanj baŋ pou.

⁴⁴ Baŋ pou bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ, yee nɔɔdokoloŋ ba kekyaa man, na bee kɛe ba abɔɔ ŋan be dana ne nyi yee be popou wui.

⁴⁵ Te be yɔɔ ba abɔɔ ŋaale mɔ, na bee kpala kɔba keŋ fa walanj kamase ŋgba mena keŋ ne hia e nɛ.

⁴⁶ Wee kamase na, be dikpii keŋ ne gyanjee be Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man. Bee yee nɔɔdokoloŋ te bee mo konɔɔ kpaakpaa, na sia kagye di weenee bom ba akpanjalanj man.

⁴⁷ Bee lese Wurubuare yele, te balanj pou mɔ ne kelies wɔ. Te wee kamase mɔ ne, de Gbenjyoo na mo balanj wɔles baŋ o ne lɛɛ ba nyeyea ne kaa kpu na wɔ.

3

Otakase ŋolo kawee kekyɔ

¹ Wee daale balinɔɔ weese ŋgbɑ debaŋ atoorote man nɛ, Pita na Gyɔn korowɔ gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man nyi be kaa fane. Debaŋ kenaŋ yɛna kefane debaŋ.

² Na balee ŋolo kyaa keŋ o yee otakase e leenaŋ o biatee. Wee kamase ne bee mo e kaa see Wurubuare ɔsom deni dinaa denanɔɔ keŋ bee baake ke nyi Denanɔɔ Kyeote ne man, na waa sola kɔba lee balanj baŋ bee gyoo deni kenaŋ man ne gyanj.

³ Debaŋ keŋ o be naa nyi Pita na Gyɔn ne kɔŋ be kaa gyoo deni dinaa keŋ man nɛ, te o sola wə nyi baa fa e kɔba.

⁴ Kenje be kɛe e yididi te Pita yako e nyiaa, "Kɛe daa."

⁵ Te balee ŋon mɔ kɛe wɔ gyakaa loo nyi, waa nyij kolo lee be gyanj.

⁶ Te Pita yako e nyi, "Nyi kɔba na, mɔɔ dana ŋaale maa fa neŋ ya, mɔna kpene keŋ me dana ne te maa fa neŋ. Lee Yesu Kristo Nasarete baale ŋon yele man nɛ, koro seŋ na n ke ta,"

⁷ Te Pita kyaŋa o dunoluŋ nyijmaa man kyu e te o korowɔ seŋ. Debokenaj man te o doona na o nawɔɔ rou yee e doŋ.

⁸ Karatetee dokoloŋ te o toŋawɔ seŋ o nawɔɔ cɔcɔ, te o fiasɛe o ne tɛɛ. Kenje o sila wɔ gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man o dɔŋɛe na o na toŋee na o na lese Wurubuare yele.

9 Balan̄ baŋ pou be kyaat botoo nε, naa e na o dɔjεs o na lese Wurubuare yele.

10 Te be ka gyeŋ e nyi ɣon yena walaŋ ɣon nafo o ne kyaat Denancɔ Kyote keŋ man solee aboo nε, ba wose yeaŋ wo gbaa, te gyakoloŋ gyroo wo lee kpene keŋ bɔɔ naa o man nε dɔɔ.

Pita kekolosi Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man

11 Balan̄ baŋ kena balee ɣon mataa na Pita na Gyɔn botoo keŋ bεs baake nyi Solomɔn poto man nε, doo be popou nɔɔ te be yeuwɔ gyu be gyaŋ botoo.

12 Pita kena balan̄ baŋ nε o bɔɔse wo nyiaa, "Iseraetena, weera dɔɔ te kei ne doo ε nɔɔ? Yaa weera dɔɔ te ε ne kεs daa fee mena? ε fεs ε sia baa ε ne kεs daa nyi mberem daa gbagba de doŋ na de Wurubuare keyee dɔɔ te de yela balee kei tεewɔ?

13 De naanaa Aberaham na Asiki na Gyekɔpo Wurubuare ɣon o yεs de naanaa pou Wurubuare e nε, lesena o tobaale Yesu gyroorobiiri wola. Emεs moona e do Romantena kegyiise nyiŋmaa man, te ε bεs e Pilato siaman nyi baa ko e, mɔna nafo o yεs wa agyueŋ koraj nyi waa tina e yela, nyi o te naa dukum o man ya.

14 ε bεs Yesu ɣon ayimεs be doo o man ya te o gbeεneŋ tenεs Wurubuare siaman man nε, te ε sola Pilato nyi waa tina awudiini Barabase ɣon bɔɔ kyan̄ tɔ deni nε yela fa ɣon.

15 Te ε koo Yesu ɣon o ne fa balan̄ nyeedoŋ kekpaa nε. Mɔna Wurubuare gyuusu e lee yeaŋ man keŋ de popou ne di ka wose man adansεe.

16 Mena keŋ dɔɔ lee Yesu di dɔɔ, te Wurubuare yela balee aseŋaŋ ε siaman kei ɣon ε gyeŋ e nε, nyiŋa kawee kekyɔ. Ke yεs ampaŋ nyi mena keŋ dɔɔ lee Yesu di dɔɔ, te balee kei nyiŋa wosedoŋ, ŋgba mena keŋ ε ne naa e nε.

17 Me tebia, ma gyeŋ nyi kpene keŋ εmεs na ε siamantena be yεs Yesu nε, ε ta gyem bo ya.

18 Lee gyaŋgbɑ gyaŋgbɑ keŋ, te Wurubuare tεewɔ wa akpeŋkpeŋgyɔɔra pou dɔɔ yako see nyi, nyeeleɛere ɣon o be yako see nyi waa kɔŋ nε, waa naa diyem. Wurubuare yele la nombia keŋa pou kɔŋjawɔ mena.

19 Mena dɔɔ ε kyεskee lee ε gbeεneŋ kumεs man, na ε kekɔŋ Wurubuare gyaŋ, na waa gberaa ya ayimεs pou lee ε wose man.

20 Na de Gben̄gyoo Wurubuare kefa ɣon wosefεsereŋ na waa yela ɣon o yεs nyeeleɛere ɣon o be wula lese e see fa ɣon nε kekɔŋ. ɣon yena Yesu.

21 Kaboena nyi waa kyaat adido kelii debaŋ keŋ Wurubuare waa yεs kpene kamase wole, ŋgba mena keŋ Wurubuare be tεs wa akpeŋkpeŋgyɔɔra dɔɔ yako see gyaŋgbɑ keŋ nε.

22 Na Mosesi mɔ yεs Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔɔre

e, o yakowɔ see nyi, 'ɛ Gbenjyoo Wurubuarɛ waa lese dekpenkpenjyɔɔre lee εmɛɛ gbagba ε balan man fa ɲon, ɲgba maŋ Mosesi nɛ. Ε tei kpene kamase kej waa yako ɲon nɛ.

²³ Walaŋ kamase ɲon o te tei kpene kej dekpenkpenjyɔɔre kei waa yako ya nɛ, Wurubuarɛ waa lese e lee o balan man na waa yo.'

²⁴ Wurubuarɛ akpenkpenjyɔɔra baŋ Wurubuarɛ be tɛɛ be dɔɔ kolosi nɛ pou, lee Samuele dɔɔ kelli baŋ bɔɔ kɔŋ o wɔle pou nɛ, be wula yako kolo see lee nombia ɲan ne kɔŋ weeya keja man nɛ man.

²⁵ Nombia ɲan pou Wurubuarɛ be tɛɛ wa akpenkpenjyɔɔra dɔɔ yako see nɛ yɛɛ ε wui, te εmɛɛ mɔ kpus kebakesee kej Wurubuarɛ be bake na ε naanaɔ nɛ man. Nawolo nyi o yako Aberaham nyi, 'N duuluŋ man te maa ta hiraa tɛele kei dɔɔ balan pou.'

²⁶ Mena dɔɔ debaŋ kej Wurubuarɛ ba lese o tobaale Yesu nɛ, o yela o taŋgbɛɛwɔ kɔŋ ε gyaŋ nyi o kaa hiraa ɲon, na waa yela ε man walaŋ kamase kekyɛɛkee lee o gbeɛnenɛ kumɛɛ man."

4

Be kamo Pita na Gyɔn gyu donɔɔ kegyiise siaman

¹ Debaŋ kej Pita na Gyɔn sɛɛ bɛɛ kolosi fa balan baŋ nɛ, te Wurubuarɛ saese na kegyia ɲon o ne kɛɛ balan

baŋ bɛɛ gyee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kej nɛ, na balan baŋ bɛɛ baake wɔ ɲy Sadukiitena nɛ baale kɔŋawɔ be gyaŋ.

² Ba gyenja baŋ nideli na-wolo nyi, Pita na Gyɔn na wola balan baŋ nyi, Yesu te fom lee yeŋ man, kej na-wolo nyi balan pou baa foŋ lee yeŋ man bela.

³ Mena dɔɔ be kyanja Pita na Gyɔn ka do deni man, na tɛɛte lam dɔɔ, be yela be doowɔ kelii tɛɛ kena.

⁴ Mɔna balan baŋ bɔɔ nyii nombia ɲan Pita na Gyɔn be yako nɛ, be man burum lɛɛ ɲa di, mena dɔɔ balan baŋ pou bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ, be man baala wukuwɔ kelii balan kakpoŋse banɔŋ (5000).

⁵ Tɛɛ kena kej nɛ, Gyudatena kegyiise na be siamantena na ba mmaraa wolala baŋ gyaneewɔ Gyerusalem donɔɔ man.

⁶ Be gyaneewɔ na saese pou kegyia Anase na Kaifase na Gyɔn na Alekesanda na baala baale baŋ bɔɔ lee saese pou kegyia ɲon dek-paŋalaŋ man nɛ.

⁷ Be yela ba moo Pita na Gyɔn kaa seŋ be siaman te be bɔɔse wɔ ɲyi, "Wɔŋ wɔɔle yaa amtɔ yele man yaa ε kyɔɔ balee ɲon?"

⁸ Te Pita ɲon Wurubuarɛ felij ɲon doo o man nideli nɛ, tiranɔɔ fa wɔ ɲyi, "Kegyiise na siamantena,

⁹ akpaa gyen ε te baake daa kaa seŋ ε siaman ε ne bɔɔse daa lee kolo kpaakpaa

ken dɔɔ yεε, te otakase ɳon be nyiŋ doŋ koro seŋ ne dɔɔ na,

¹⁰ kenaj na mεε gyaε emεε na Iseraetena pou ka gyeŋ nyi, Yesu Kristo ɳon o ba lee Nasarete ne yele man yaa balee aseŋaj ε siaman kei nyiŋa doŋ ne. ɳon te ε gyccwɔ sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ ko, te Wurubuare gyuusu e lee yeŋ man.

¹¹ Yesu yεna walaŋ ɳon Wurubuare nombia tɔne be yako nyi,

'Boe keŋ emεε deni maara baŋ be bεε ke ne,
keŋ kaa bese na deni mokɔɔ kasee boe keŋ ne yeli deni keŋ ne yεε doŋ nideli.'

¹² Yesu waageŋ kooŋ yεna nyeelεere, ɳon waageŋ kooŋ te Wurubuare lesewɔ tεεle kei dɔɔ nyi de baake o yele na waa lεε da nyee."

¹³ Mena keŋ Pita na Gyɔn be kolosi nideli te ba, te yee gyakoloŋ ya, te kegyiise baŋ kenyii nyi be yεε balan̄ yakaa nyibaŋwɔ keŋ be te gyu sukuu ya ne, ba wose yεna wɔ. Botɔɔ te be naawɔ nyi baŋ na Yesu tεε la.

¹⁴ Mena ba kena balee ɳon bɔɔ kyo e seŋε Pita na Gyɔn gyan̄ botɔɔ ne, ba te tale nyiŋ nombiikum daale yako lee ba wose man ya.

¹⁵ Mena dɔɔ be yako wɔ nyi baa lee nombia dedii deni keŋ man, botɔɔ te kegyiise baŋ moo ba nyeeya baŋ na dɔŋa.

¹⁶ Bεε bɔɔse dɔŋa nyi, "Woŋ yaa dεε yεε balan̄

kewo? Walaŋ kamase ɳon o kyaa Gyerusalɛm donɔɔ man ne, gyeŋ nyi baŋ yεεna gyakoloŋ nombii kei, te dɔɔ gyaε dεε tale lεε ka aŋmaaren ya.

¹⁷ Mena keŋ dɔɔ ne gyaε nyi baa mo nombia keŋa kpεŋkpelen̄ dɔɔ ya ne, ε yela dεε to wɔ nideli nyi be na tekaa kolosi Yesu kei nombia fa walaŋ na walaŋ ya."

¹⁸ Mena dɔɔ be baake wɔ gyoo be gyaŋ bela, te be tɔɔ wɔ nyi be na tekaa kolosi Yesu nombia, yaa baa wola balaŋ kolo lee o yele man korakora bela ya.

¹⁹ Keŋte Pita na Gyɔn tiranɔɔ nyi, "Emεε gbagba ε keε nombia keŋa man nideli nyi woŋti dei la Wurubuare siaman? Dee nyii ε wui yaa dee nyii Wurubuare wui?

²⁰ Nawolo nyi daa dɔɔ, dɔɔ tale tina kpene keŋ dɔɔ naa, na keŋ dɔɔ nyii ne kekolosi yela ya."

²¹ Mena dɔɔ kegyiise baŋ tɔɔ wɔ nideli bela, te be tina wɔ yela. Be te nyiŋ gbeε keŋ baa mo wɔŋ ba deŋela ya, nawolo nyi balan̄ baŋ pou na lese Wurubuare yele lee kpene keŋ o be yεε ne dɔɔ.

²² Balee ɳon bɔɔ kyo e kawee kei ne, kela kulu-tooneŋ sɔŋola (40).

Kristotena baŋ kefane

²³ Be ke tina Pita na Gyɔn yela ne, te ba besewɔ gyu be tebia gyan̄ keyako wɔ kpene kamase keŋ saese kegyiise na donɔɔ kegyiise baŋ be yako wɔ ne.

²⁴ Kristotena baŋ kenyii nombia ḥenaaŋ nε, be popou moo nɔɔdokoloŋ fane fa Wurubuař nyi, "De Gben̄gyoo, ḥyaŋ ḥon n be yεs adido na ateta, na ɛpo na kpene kamase keŋ doo ḥe man.

²⁵ Nyaŋ tεe la n felij ḥon dɔɔ te n yela de naana Defidi ḥon ɔ yεs n tobaale e nε yakowɔ̄ nyi,

'Weera dɔɔ te tεele kei dɔɔ balaŋ na gyerjee baŋse,

te bεs bake nombi-
akumεs yakaa yakaa,
mɔna ḥe bee dee ya nε?

²⁶ Tεele kei dɔɔ gyooneŋ ne
desina ba wose fa yoo,
te siamantena baŋ mɔ
na koro seŋ tia de
Gben̄gyoo

Wurubuař na ny-
eelεere ḥon ɔ be yako
see nyi waa kɔŋ nε.'

²⁷ Ampaŋ te gyoo Herode na Pɔntiɔse Pilato na Is-
eraetena na baŋ mɔ ba
te yεs Iseraetenawɔ̄ ya nε,
gyaneeewɔ̄ donɔɔ kei man te
be bakewɔ̄ tia n tobaale Yesu
ḥon ayimees be doo ɔ wose
man ya, te nyaŋ Wurubuař
ba mo e yεs nyeeleere na
gyoo nε.

²⁸ Be gyaneeewɔ̄ te be yεs
kpene keŋ nyaŋ Wurubuař
n be wula yako see nyi gyae
kekɔŋ nε, lee n doŋ na n
kegyaebii man.

²⁹ Nεnεs de Gben̄gyoo Wurubuař, kεs mena keŋ bεs
ŋmaase daa na n ka do daa
n tewulεs kakyeŋ na dεs
tale gyɔ̄ de konɔɔ kolosi n
nombia ḥan.

³⁰ Wurubuař koro seŋ na n
kekyc kaweeše, na n ke ta
de dɔɔ yεs gyakoloŋ nom-
bia lese n wɔɔle wola lee n
tobaale Yesu ḥon ayimees be
doo ɔ wose man ya nε yele
man."

³¹ Ba ke fane taŋ keŋ nε,
te botɔɔ keŋ bɔɔ gyanee
nε wosiwɔ̄ te Wurubuař
felij ḥon kaa gyoowɔ̄ be
popou man nideli te be gyɔ̄
be konɔɔ kolosi Wurubuař
nombia ḥan.

Kristotena baŋ nɔɔdokoloŋ keyεs

³² Balaŋ baŋ pou bɔɔ lεs
Kristo Yesu di nε, kyaawɔ̄
nɔɔdokoloŋ man te ba
agyueŋ mɔ yεs dokoloŋ.
Njolo bεs yako nyi ɔ kolo
yεs waagen wui ya, mɔna be
kpεlεs ba abɔɔ pou fa dɔŋa.

³³ Yesu kpilala baŋ moo
Wurubuař doŋ dinaa keŋ
di adansεs nyi, de Gben̄gyoo
Yesu te fom lee yeŋ man,
te Wurubuař moo ɔ bεrεs
boele baŋ pou bɔɔ lεs Yesu
di nε.

³⁴ Kolo te hia be man njolo
ya, nawolo nyi baŋ be dana
denεs na tεelese nε yɔɔ ḥa
na bεs mo kɔba keŋ bɔɔ
nyim nε,

³⁵ kɔna Yesu kpilala baŋ na
be ta mo kpala fa wɔ̄. Bεs
fa walaŋ kamase ḥgba mena
keŋ ne hia e nε.

³⁶ Mena ke te Lewi baale
njolo ḥon ɔ ba lee Saiporɔse
tεele man, te ɔ yele yεna
Gyosefo nε yεewɔ̄. Yesu
kpilala baŋ doo e yele nyi
Banabase, keŋ nawolo nyi

walaŋ ɻon ɔ na do balan
kakyeŋ.

³⁷ ɻon mɔ ka moo ɔ tæle
keŋ ɔ dana nɛ yɔc, te ɔ moo
kɔba keŋ ɔ be nyim nɛ kaa
fa Yesu kpilala baŋ.

5

Ananiase na Safira

¹ Balee ɻolo kyaawɔ keŋ
bɛs baake e nyi Ananiase, na
ɔ wɛle mɔ yele yɛna Safira.
Baŋ mɔ gyuuwɔ ka mo ba
agyapadɛs daale yɔc.

² ɻon na ɔ wɛle yɛs nɔc
te ba moo kɔba keŋ bɔɔ
nyim nɛ man ɻaale weese, te
baale ɻon moo akaŋ keŋ gyu
kefa Yesu kpilala baŋ.

³ Botɔɔ te Pita bɔɔse e
nyi, "Ananiase, weera dɔɔ te
n yela ɔbɔnsam dii n dɔɔ
mena, te ɔ yela n dii dekara
fa Wurubuarɛ felij ɻon, te
n moo n kɔba keŋ n be nyim
lee agyapadɛs keŋ n be yɔc
nɛ man ɻaale weese?

⁴ Agyapadɛs keŋ te yɛs n
wui pete n yɔc ke yee? N
yɔc ke taŋ mɔna kɔba keŋ
n be nyim nɛ te yɛs n wui
yee? Nɛnɛs weera n bakewɔ
n konɔɔ man te n yɛs nom-
biikum kei mena? Na deni-
balan te n dii dekara fa ya,
Wurubuarɛ te n dii dekara
fa."

⁵ Ananiase ka betaan nyii
nombia keŋa pɛ, te kara e
lɔ te ɔ yenjawɔ. Mena dɔɔ
gyakoloŋ gyoo baŋ pou bɔɔ
nyii nombia ɻenaj nɛ.

⁶ Keŋte tewulɛs kɔŋjawɔ
kaa mo kolo milii e, te be
gate e lee gyu kewuu.

⁷ Te kyare ya te ɔ wɛle
ɻon mɔ kaa gyoowɔ botɔɔ
mɔna ɻon ba gyen kpene
keŋ be kɔŋ ya.

⁸ Te Pita bɔɔse alo ɻon
nyiaa, "Yako maŋ, kɔba keŋ
ɛmɛs na n baale Ananiase
be nyim lee agyapadɛs keŋ
keyɔɔ man pou yaa ɔ moowɔ
kɔŋ nɛ?" Te ɔ tiranɔɔ nyi ayi,
mena te de yɔc ke.

⁹ Botɔɔ te Pita bɔɔse e
nyi, "Weera te ɛmɛs na n
baale yɛs nɔc nyi ε kekeɛse
de Gbengyoo felij ɻon kɛɛ!
Kɛɛ, balan baŋ bɔɔ moo n
baale kewuu nɛ, baŋ seŋɛs la
denanɔɔ man nɛ, baa seele
nyanj mɔ lee."

¹⁰ Karatetee dokoloŋ te
kara ɻon mɔ lɔ Pita nawɔɔ
tɛs te ɔ yenjawɔ. Tewulɛs
baŋ kekɔŋ kaa gyoo te ba
kena nyi ɻon mɔ ta yem nɛ,
te ba mo e lee gyu kewuu ɔ
baale yenaj.

¹¹ Mena dɔɔ gyakoloŋ di-
nnaa daale gyoo Kristotena
dikpii keŋ pou, na baŋ pou
bɔɔ nyii nombia keŋa nɛ.

Kristo kpilala baŋ kekyɔ kaweesetena

¹² Yesu kpilala baŋ yɛs
gyakoloŋ nombia na nombia
dinaana burum balan baŋ
man. Te baŋ pou bɔɔ lɛs
Yesu Kristo di nɛ, ne gyu ke
yilaa Solomɔn poto keŋ man.

¹³ Na balan ne bu
wɔ nidieli, mɔna balan
yenaasetena baŋ yee mena
keŋ baa kaa kpu na wɔ.

¹⁴ Mɔna ala na baala bu-
rum lɛs de Gbengyoo Yesu
di, te Wurubuarɛ moo wɔ
kaa kpu na Kristotena baŋ.

¹⁵ Lee gyakoloŋ nombia ḥyan Yesu kpilala baŋ ne yee dɔ̄c, balan na mo be kaweesetena kaa doosi afonjorṣe na mpase dɔ̄c gbeεnaa nɔ̄ɔman, na akpaa Pita de kɔ̄ŋ o ne lam na o wɔ̄ŋtaa ke yala be man baale dɔ̄c, na baa nyiŋ kawee kekyo.

¹⁶ Balan lee donɔ̄ose ḥyan benaa na Gyerusalem ne kɔ̄ŋ Gyerusalem donɔ̄o keŋ man, te ba moo be kaweesetena na baŋ feliŋkumεs ne naase wɔ̄ diyem ne kɔ̄ŋ te be kyɔ̄c wɔ̄ pou.

Kristotena baŋ diyem kena

¹⁷ Mena dɔ̄c Wurubuare sae kegyia ḥjon, na o kegyiise na baŋ bɔ̄c lee Sadukiitena dikpii man ne sia yeeɛwɔ̄ Yesu kpilala baŋ dɔ̄c, te be bakewɔ̄ see nyi baa gyae kolo yee wɔ̄.

¹⁸ Mena dɔ̄c be kyaŋa Yesu kpilala baŋ te ba moo wɔ̄ ketɔ̄ deni.

¹⁹ Mɔ̄na ke nelim ne, de Gbenyoo Wurubuare kpile kɔ̄ŋawɔ̄ kaa toro deni keŋ fa wɔ̄, te o moo wɔ̄ lee deni keŋ man, te o yako wɔ̄ nyi,

²⁰ “E gyu ka seŋ Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man na ε kekolosi nyeedoŋ wɔ̄le kei wose man nombia fa balan baŋ pou.”

²¹ Yesu Kristo kpilala baŋ yeeɛwɔ̄ ŋgba mena keŋ Wurubuare kpilale ḥjon be yako ne, mena dɔ̄c nebo nebo fuu te be gyuuwɔ̄ Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man,

te be fiasɛɛ bɛɛ wola balan baŋ. Wurubuare Sae kegyia ḥjon na o kegyiise baake Gyudatena kegyiise baŋ pou, te be gyaneewɔ̄ te be kpilawɔ̄ nyi be ka mo Yesu kpilala baŋ lee deni keŋ man kɔ̄ŋ.

²² Mɔ̄na balan baŋ bɔ̄c kpili ne gyuuwɔ̄ kelii botɔ̄c na, ba te naa Yesu kpilala baŋ deni keŋ man ya. Mena dɔ̄c ba besewɔ̄ kɔ̄ŋ kaa yako kegyiise baŋ nyi,

²³ “De gyuu botɔ̄c keŋ bɔ̄c kyaŋ wɔ̄ do ne na disim keŋ tɔ̄e kiiŋ, na baŋ mɔ̄ bee gyee ke ne seŋɛɛ be daseŋae man. Mɔ̄na da toro disim keŋ na, da te naa Yesu kpilala baŋ deni keŋ man ya.”

²⁴ Debaŋ keŋ kegyia ḥjon o ne kɛɛ balan baŋ bɛɛ gyee Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ dɔ̄c ne, na saese kegyiise baŋ be nyii nombia kɛŋa ne, ta seŋ wɔ̄ nideli ya. Te be bɔ̄cse dɔ̄ŋa nyi, “Na wɔ̄j yena tewulɛɛ kewɔ̄ baa?”

²⁵ Botɔ̄c te balee ḥjolo kɔ̄ŋawɔ̄ kaa yako wɔ̄ nyi, “E nyii, balan baŋ ε be kyam do deni man ne, seŋɛɛ Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man bɛɛ wola balan Wurubuare nombia.”

²⁶ Mena dɔ̄c kegyia ḥjon o ne kɛɛ balan baŋ bee gyee Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ dɔ̄c ne, na o tewulɛɛ gyuuwɔ̄ ka moo wɔ̄ kɔ̄ŋ kegyiise baŋ gyan, mɔ̄na be ta mo wɔ̄ doŋ man ya, na-wolo nyi bee yee nyi balan baŋ baa fuŋji wɔ̄ boyo.

²⁷ Be ka mo wɔ̄ kɔ̄ŋ nombiadiira baŋ siaman ne, te

sae kegyia ḥon yako wō

²⁸ nyi, "De faree ḥon nyi ε na wola kolo lee Yesu yele man ya, mōna ε kεε ya aneyεεŋ, ε ta mo ɔ nombia ḥan ε na wolo ne wulu Gyerusalēm doncō pou, te ε ne gyae ε ka mo ɔ yeŋ seele daa."

²⁹ Botō te Pita na Yesu kpilala akan baŋ tiranoč nyi, "Kaboena nyi dee nyii Wurubuare dei kela baŋ wui."

³⁰ De naanač Wurubuare ḥon gyuuusu na Yesu ḥon ε be gycc e sakaa ɔraŋdaŋ dōc ko e ne lee yeŋ man.

³¹ Wurubuare gyina e adido te ɔ mo e see ɔ dunoluŋ dōc, te ɔ moo e yee siamante na nyeelεere, na waa yela Iseraetena ke nyij gbεε kyεekee lee be nombiakumee man na baa kōŋ Wurubuare gyaŋ, na waa mo be nombiakumee kyεe wō.

³² Daa ne diina nombia keŋa adansee. Wurubuare felij ḥon ɔ ba mo do baŋ bee nyii ɔ dei man ne, mō ne di nombia keŋa adansee.

³³ Kegyiise baŋ bōc gyaŋee ne nyii nombia keŋa na ba gyeŋa baŋ nideli, mena dōc be gyaewō nyi baa ko Yesu kpilala baŋ.

³⁴ Mōna be man ḥolo, ḥon ɔ doo Farasiitena dikpii keŋ man te bεε baake e nyi Gamaleli, te ɔ yee Wurubuare mmaraa keŋ wolale e, te ɔ wose man dana obuo doncō keŋ man ne, korowō sen be man. Botō te ɔ yela ba lese Yesu kpilala baŋ yenaŋ.

³⁵ Te ɔ yako kegyiise baŋ nyi, "Me tebia Iseraetena, ε kεε kpene keŋ ε ne gyae ε ke yee baŋ kewō ne nideli.

³⁶ Debaŋ duguŋ daale kaa laŋawō na, balee ḥon bεε baake e nyi Teudase ne korowō sen te ɔ yee ɔ wose ḥgba walaj dināa ḥolo ne, te baŋ sɔŋonoŋ akpeŋ anaara (400) korowō sila e. Mōna be ka ko e na ɔ baŋ baŋ pou mō yaaseewō, keŋte ɔ kawola keŋ pou mō kaa yeewō yakaa.

³⁷ Kei mō wōle debaŋ keŋ bεε kala baŋ ne, te Galelia baale Gyuda korowō sen, te ḥon mō kaa beo baŋ burum sila ɔ wose. Be ka ko ḥon mō ne, ɔ baŋ baŋ pou bōc sila e ne yaaseewō.

³⁸ Mena dōc nombia keŋa man ne, mō yako ḥon nyi ε na yee baŋ kewō kolo ya. ε yela baa ta, nawolo nyi akpaa kpene keŋ bεε wolo te bεε yee ne, lee deniwalaj gyaŋ na, keŋ mō gyae ke yee yakaa bo mena.

³⁹ Mōna akpaa ka lee Wurubuare gyaŋ na, ε be gyae ε ke tale tō wō gbεε ya. ε kena bo nyi ε ne yoo bo na Wurubuare." Mena dōc kegyiise baŋ mō yeewō ḥgba mena keŋ Gamaleli be yako wō ne.

⁴⁰ Mena dōc be baake Yesu kpilala baŋ kōŋ te be yela be tuku wō, te be tōc wō nyi be na kolosi kolo lee Yesu yele man bela ya. Te be tina wō yela.

⁴¹ Yesu kpilala baŋ ka lee kegyiise baŋ gyaŋ ne na be

sia ta gye, nawolo nyi Wurubuare te kεε wɔ nyi baŋ mɔ kaboenia nyi baa do wɔ desen lee Yesu dɔɔ.

⁴² Te wee kamase na, bee gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa man na balanç akpanalanje man. Beε wola nombia kpaakpaa ḥjan nyi Yesu yεna Kristo, nyeelæere ḥjon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne. Te be te tina nombia kεŋa kawola yela ya.

6

Ba lese balanç nyetoro nyi baa kɔŋ Yesu kpilala baŋ

¹ Weeya ala ḥjenaj man na baŋ bɔɔ lεε Yesu di ne korowɔ bee wuku te kekolosi kaa gyoo Gyudatena baŋ bεε kolosi Giriki dei, na Gyudatena akan baŋ man. Gyudatena baŋ bεε kolosi Giriki dei ne, kpa Gyudatena akan baŋ ne wuritii wɔ weenεε kekpala man, nawolo nyi be kpa wee kamase weenεε ḥjan bεε kpeleεε ne, bee tuŋ baŋ wui liala baŋ ya.

² Kejte Yesu kpilala kufu bala baŋ baake baŋ pou bɔɔ lεε Yesu di ne gyanee, te be yako wɔ nyiaa, "Tekaboena nyi daa dεε bese tina Wurubuare nombia ḥjan keyako yela, na dεε kɔŋ kaa kεε abɔɔ kekpeleεε dɔɔ bela ya.

³ Mena dɔɔ de tebia, ε kεε ε man na ε ka lese baala nyetoro baŋ ba wose man dana obuo, te Wurubuare felij ḥjon doo be man nideli te be sia be kare mɔ ne, na dεε mo mena tom kei do be nyiŋmaa man.

⁴ Na daa ke nyiŋ mo de doŋ pou do kefane, na Wurubuare nombia ḥjan keyako man."

⁵ Nombia naŋ Yesu kaseela baŋ be yako ne, seŋa balanç baŋ pou nideli. Te ba lese Sitifin ḥjon ε ne lεε Wurubuare di nideli te Wurubuare felij doo ε man nideli ne. Te ba besewɔ lese Filipo na Prokoro na Nikanɔ na Timɔn na Pamena na Nikolase ḥjon ε ba lee Antiɔke te ε ba mo ε wose kpu Gyuda ɔsom keŋ man ne.

⁶ Kejte ba moo balanç nyetoro kewɔ kaa seŋ Yesu kpilala baŋ siaman. Te ba moo be nyiŋmaase gyakaa be dɔɔ te be fanewɔ fa wɔ.

⁷ Mena dɔɔ Wurubuare nombia ḥjan yaaseewɔ bileyibileŋ, te baŋ bɔɔ lεε Yesu di ne wukuwo burum Gyerusalem donɔɔ keŋ man. Te Wurubuare saese burum baale mɔ lεε Yesu di.

Ba kekyan Sitifin

⁸ Te Sitifin ḥjon Wurubuare ba mo ε berεε boele e nideli, te ε doŋ doo ε man ne yεε gyakoloŋ nombia na nombia dinaana balanç baŋ man.

⁹ Mɔna Gyudatena baale baŋ bεε gyanee Gyudatena ɔsom deni keŋ bεε baake ke nyi gbeŋa baŋ bɔɔ tina wɔ yela ne ɔsom deni man ne, fiasεε bεε lεε aŋmaaren na Sitifin. Balanç benaŋ baale lee Kirene na Alɛkesanderia na Silisia na Esia tεelese man.

¹⁰ Mɔna Wurubuare felij ḥjon faa Sitifin nyansa te ε

kolosiwɔ nidieli mena dɔɔ be te nyiŋ keŋ baa yako bela ya.

¹¹ Keŋ dɔɔ be gyuuwɔ ke feefu do balan̄ baale nyi baa di dekara gyakaa ɔ dɔɔ nyi, "De nyiiwɔ ɔ ne kolosi mmusuo nombia gyakaa de naana Mosesi na Wurubuare dɔɔ."

¹² Nne te be wɔlees e fa balan̄ ban̄ na osom kegyiise na mmaraa wolala ban̄ pou, te ba korowɔ sej ɔ dɔɔ te ba kyan̄ e gyu donɔɔ kegyiise siaman.

¹³ Mena dɔɔ be gyae balan̄ baale kɔŋ, te be kaa dii akerees gyakaa ɔ dɔɔ nyi, "Debaŋ kamase na balee kei ne kolosi bo tia de Wurubuare osom deni dinaa keŋ, na Wurubuare mmaraase ḥan Mosesi ba wola daa ne."

¹⁴ Nawolo nyi de nyiiwɔ ɔḡba ɔ ne yako nyi, "Yesu ḥon ɔ ba lee Nasarete ne, waa yεlεs Wurubuare osom deni dinaa kei lɔ, na waa kyεekee abɔɔ ḥan pou Mosesi ba mo see daa ne."

¹⁵ Te nombiadiira ban̄ be kyaa deni keŋ man ne, kεe Sitifin ne yididi te be naawɔ ɔḡba ɔ sia gbeε te kyεekee yεs ɔḡba Wurubuare kpilale sia gbeε ne.

7

Sitifin kekolosi donɔɔ kegyiise ban̄ siaman

¹ Keŋte Wurubuare sae kegyia ḥon bɔose Sitifin nyi, "Mena dɔɔ nombia ba ayakɔŋ keŋa pou yεs ampan̄?"

² Botɔɔ te Sitifin tirancɔɔ nyi, "Me tebia na me kyaɔ, ε tei me gyaŋ. Wurubuare ḥon ɔ ne di gyoori ne lese na ɔ wose wola de naana Abraham, debaŋ keŋ ɔ kyaaa Mesopotamia tεele man ne, kenaŋ wole pete ɔ korowɔ gyu kekyaa Haran donɔɔ man,

³ botɔɔ te Wurubuare yako e nyi, 'Koro lee n tεele man na n loŋtona gyaŋ, na n ke tu gyu ke kyaaa tεele keŋ maa wola neŋ ne dɔɔ.'

⁴ Mena dɔɔ Abraham korowɔ lee Kaldea tεele man, te ɔ gyuuwɔ kekyaa Haran donɔɔ man. ɔ kya yeŋ wole ne, Wurubuare moo e kaa see tεele ya akyaj ke dɔɔ kei dɔɔ.

⁵ Tεele naetɔɔ dokoloŋ koran̄ ɔ te fa e botɔɔ nyi dεs bese ḥon gbagba ɔ wui ya. Mɔna Wurubuare yakowɔ see nyi, waa mo tεele kenaŋ fa ḥon na ɔ duuluŋ man balan̄. Debaŋ kenaŋ mo na Abraham be dana bu koran̄ gba ya.

⁶ Keŋte Wurubuare yako e nyi, 'N duuluŋ man balan̄ baa kyaa dei wole daale tεele dɔɔ bese ḥɔcla. Baa moo wɔ yεs gbeŋa, na baa yεs wɔ nyeemandoŋ na akpanyan̄yaŋ kulutooneŋ sɔŋonoŋ akpeŋ anaara (400).

⁷ Mɔna maa wɔŋ tεele kenaŋ mantena ban̄ baa mo n duuluŋ man balan̄ ban̄ yεs gbeŋa ne deŋjele. Kenaŋ wole na, n duuluŋ man balan̄ ban̄ baa lee tεele kenaŋ man, na be kaa som maŋ kebo kei.'

8 Te Wurubuarə na Aberaham bakewə see nyi, ḥon na o duuluŋ man balaŋ pou baa kara ba baala wose. Mena dɔɔ Aberaham ka lola o bu Asiki weeya gyanaarate nε te o kara o baala wose. Kenaŋ wole Asiki mɔ kaa lola Gyekɔpo, te Gyekɔpo mɔ lola de naanaɔ kufu bala banj.

9 Gyosefo mɔ yee de naanaɔ kufu bala banj man ḥolo e. Kej o kegyiise ne kɔla e dɔɔ nε te ba mo e yoo te o ka bese gbeni Igyipite tæele man, mɔna Wurubuarə seŋawo o wole,

10 te o lese e lee o diyem pou man. Te o fa e nyansa, te o yela Igyipitetena gyoo Faaro gyae o nombia, mena dɔɔ gyoo ḥon moo o dekpaŋalaŋ na Igyipite tæele kej pou do ḥon Gyosefo nyiŋmaa man nyi waa kεε ḥe dɔɔ.

11 Debanj kenaŋ te tanam dinaa daale kaa yalawo Igyipite na Kaanan tæelese pou dɔɔ, te ka moo kaale dinaa mɔ kaa lɔ be dɔɔ. Mena dɔɔ de naanaɔ banj te nyiŋ weenee baa di ya.

12 Debanj kej Gyekɔpo be nyii nyi weenee kya Igyipite nε, te o kpila o bia de naanaɔ banj botɔɔ.

13 Be ka bese gyu Igyipite bolate nε, Gyosefo lese o wose wola o kegyiise banj, te gyoo Faaro mɔ kaa gyenja Gyosefo o loŋtona banj.

14 Mena dɔɔ Gyosefo doo o kya Gyekɔpo tila nyi ḥon na o balaŋ pou baa tu kɔŋ Igyipite. Be yaanɔole pou

yee balaŋ sɔŋotooro na kufu banoŋ (75).

15 Mena dɔɔ Gyekɔpo gyuuwɔ ke kya Igyipite, te ḥon na o bia pou yekeewɔ botɔɔ.

16 Ba besena ba woya banj kɔŋ Sekyem donɔɔ man, te be kaa wuu wɔ boe bɔɔ kej Aberaham be kala kɔba lee Hamɔ bia gyaŋ nε man.

17 Debanj kej Wurubuarə nombii ayakoŋ see fa Aberaham kej na benaa kekɔŋ ampaŋ nε, te de balaŋ banj be kya Igyipite nε wukuwɔ nideli.

18 Kenaŋ wole nε, gyoo wole ḥolo ḥon o ba gyen kolo lee Gyosefo wose man ya nε, kaa dii gyoori Igyipite tæele kej dɔɔ.

19 Mena dɔɔ o yee de naanaɔ banj nyeemandon na akpanyaŋnyaŋ, te o ḥere wɔ dekpaŋkpasare man nyi baa tirii be bia wɔlɛɛ leki na baa nyiŋ yen.

20 Mena debanj kenaŋ man mɔ te ba lola Mosesi, mɔna o te yee bu yakaate e Wurubuarə siaman ya. Ba weese e o kya deni man te be kεεle e botɔɔ gyaalaŋna batooro.

21 Lii debanj daale na, be tira e leki debɔɔ man, te gyoo Faaro bu alebu naa e mo ke kεεle ḥeba ḥon gbagba o bu nε.

22 Ba wola e Igyipitetena nyansa pou. Te o kaa bese walaj dinaa o kekolosi na o tom keyee pou man.

23 Mosesi kedi kulutooneŋ sɔŋola nε, te kɔŋawo o nyee-

man nyi waa koro gyu ke kεε
ɔ tebia Iseraetena kekyaa
man.

²⁴ ɔ ke gyu kej nε, ɔ ke
naawɔ ŋgba Igyipite baale
ŋolo ne naase Israe baale
ŋolo diyem na, te ɔ gyuuwɔ
ke lεe ɔ dεe baale ŋon nɔo te
ɔ koo Igyipite baale ŋon.

²⁵ Mosesi agyuen man na,
ŋon gyen nyi ɔ balaj baŋ
baa nyii aseε nyi Wurubuare
waa ta ɔ dɔo bo lese wɔ lee
be kaale man, mɔna be te
nyii aseε mena ya.

²⁶ Ke tεε naa nε, ɔ ke naa
Iseraetena wolεewoleε bala
mɔ ne yoo, te ɔ gyuuwɔ ɔ
kaa pataa wɔ te ɔ yako wɔ
nyiaa, ‘Me tebia ε kεε, ε
wolεewoleε. Weera dɔo te ε
ne yεε dɔŋa akpanyaŋnyan
mena?’

²⁷ Mɔna ŋon ɔ ne yεε ɔ
dɔc akpanyaŋnyan ne tεεse
Mosesi lee yenaŋ te ɔ bɔɔse
e nyiaa, ‘Amɔte moona neŋ
yεε de siamante na de nom-
biadiiri?’

²⁸ ‘N ne gyae baa n ka ko
maj ŋgba mena kej dana n
ba ko Igyipite baale ŋon nε?’

²⁹ Mosesi kenyii nombii kei
ne te ɔ korowɔ yeu gyu ke
kyaa Midian tεεle man bese
ŋɔɔle botɔo. Botɔo te ɔ
yalawɔ te ɔ lola bia baala
bala.

³⁰ Kulutooneŋ sɔŋola wɔle
nε, Wurubuare kpilale ŋolo
kaa lese ɔ wose wola Mosesi,
boalan daale kej ne kpaa
deponfa daale man depampaa
nsana Sinai bulu kej gyan
nε.

³¹ Mosesi naa ke na,
gyakoloŋ kyaŋa e. Te ɔ
tuuwɔ benaa ke na waa nyiŋ

naa ke nideli. Botɔo te ɔ nyii
de Gbenjyoo Wurubuare
woya nyiaa,

³² ‘Maŋ yεna n naanaɔ
Aberaham na Asiki na
Gye��po Wurubuare ŋon.’
Te gyakoloŋ gyoo Mosesi te
ɔ sereewɔ, mena dɔɔ ɔ te
tale kej ke bela ya.

³³ Te de Gbenjyoo Wu-
rubuare yako e nyiaa, ‘Kpee
nyaŋ nkyokotase lee n
naawɔ man, nawolo nyi maj
Wurubuare gbagba kyaa
botɔo kej n seŋɛε nε.

³⁴ Ampaŋ, ma te naa me
balaj baŋ be kyaa Igyipite
nε kaale te me te nyii mena
kej mɔ bεε toroŋ, mena dɔɔ
me te tisi lee adido kɔŋ me
kaa lεe wɔ. Desina n wose
na maa kpila neŋ Igyipite!’

³⁵ Mosesi kei nombia te be
bεεwɔ, te be bɔɔse e nyi,
‘Amɔte yεε na neŋ de siam-
ante, na de nombiadiri.’
Wurubuare tεεwɔ ɔ kpilale
ŋon ɔ ba lese ɔ wose wola
Mosesi deponfa kej man nε
dɔɔ, yεε e siamante na ny-
eelɛɛere.

³⁶ Mosesi kei yεna
gyakoloŋ nombia na nombia
dinaana debaŋ kej ɔ ba mo
Iseraetena lee Igyipite ta
be siaman mo wɔ kaa torŋ
ɛpo yayam kej, gyu ke ta
depampaa dinaa kej man
kulutooneŋ sɔŋola (40) nε.

³⁷ Mosesi kei yako na
Iseraetena nyiaa, ‘Wu-
rubuare waa kpila ɔ
dekpeŋkpeŋgyɔɔre ŋolo ε
gyaŋ ŋgba mena kej ɔ be
kpila maj nε. Waa lee bo
ɛmɛɛ gbagba ε balaj man.’

³⁸ Mosesi kei na Israetena banj ke kyaā depampaa kej man nε, Wurubuarε kpilale kaa kolosiwɔ na e Sinai bulu kej dɔɔ te o lεs Wurubuarε nyeedoŋ nombia ḥjan fa de naanaɔ, te ḥje kaa tuŋa daa mɔ.

³⁹ Mɔna de naanaɔ yεs denjele doŋ te be bεs o nombia ḥjan, te be tεsε e see yenaŋ. Te banj be koncose man na, nafo be gyaewɔ nyi baa bese gyu Igypite.

⁴⁰ Mena dɔɔ be yako Aarɔn nyi, 'Yεs bεsneŋ fa daa na baa ta de siaman, nawolo nyi dɔɔ gyen kpene kej be yεs Mosesi ḥjon o ba mo daa lee Igypite nε ya.'

⁴¹ Weeya ḥjenan man te be yεs nunkyüe bu mo yεs be bane, te be faa ke kedi te be dii be nɔɔ mo lese kpene kej banj gbagba ba mo be nyijmaase yεs nε yele.

⁴² Mena dɔɔ Wurubuarε lese o sia yela wɔ, te o moo wɔ fa adido kyolobiise kasom, ḥgb̄a mena kej bɔɔ ḥmarase do Wurubuarε akpenkpenyɔɔra tɔne kej man nε. Ba ḥjolo ḥmarasewɔ nyi Wurubuarε kpa,

'O Israetena, na man te ε
koo wonembia deesi
fa
kulutooneŋ sɔŋola (40)
depampaa dinaa kej
mān yā.

⁴³ ε bane Moléki te ε yεs
kanyaŋ deni do ke,
na ε bane Refan wulu
kej ke yεs ḥgb̄a ky-
olobii nε,
te ε moowɔ sila ε wose.

Baŋ yεna banεs banj ε be yεs
nyi ε ka som!

Mena dɔɔ maa yela baa mo
ḥjon gyu lemlem,
naŋ Babilɔn donɔɔ kej
wɔle.'

⁴⁴ Depampaa dinaa kej man nε, na de naanaɔ dana kanyaŋ deni dinaa daale kej ne di wɔ adanssε nyi Wurubuarε kyaā be gyanj. Be yεs kanyaŋ deni dinaa kei ḥgb̄a mena kej Wurubuarε ba lese wola Mosesi nyi waa yεs ke nε.

⁴⁵ De naanaɔ ke lεs kanyaŋ deni dinaa kei lee be kyaɔ gyanj nε, ba moo ke sila be siamante Gyosua kelii tεsε kej Wurubuarε be yeli bɔɔ yoo gegi ke balanj te o be lεo ke fa wɔ nε man. Kanyaŋ deni dinaa kei doowɔ botɔɔ kelii debaj kej Defidi be kaa di gyroori nε.

⁴⁶ Defidi kei nombia gyoo Wurubuarε sia, te o yako Wurubuarε nyi waa fa e gbeε na waa banj ɔsom deni dinaa gbagba fa o naana Gyekɔpo Wurubuarε ḥjon.

⁴⁷ Mɔna o bu Solomon kaa banja na ɔsom deni dinaa kenaj.

⁴⁸ Mɔna Wurubuarε ḥjon o kela kpene kamase nε, bεs kyaā deni kej bɔɔ mo nyijmaase ma ke nε man ya. Wurubuarε dekpenkpenyɔɔre ḥjolo yako mena nombii kei nyiaa,

⁴⁹ De Gbenygyoo Wurubuarε kpa,
'Adido te me gyooro
gbeli kyaā,

te tεεle dɔɔ yεna me nae
dεesee.

Wοj deni dinɔɔ yaa ε ke ma
fa man,

yaa alej te maa kyaa fεεfo?

50 Na maŋ gbagba yεena
abɔɔ kεnja pou yee?"

51 Te Sitifin yako
wɔ bela nyiaa, "Εmεε
konɔɔyuntena, ε dana
konɔɔyun ŋgba balaj baŋ
bɔɔ ne nyii Wurubuare dei
ya nε, te ε ne yεe deŋele doŋ
ŋgba ε kyaɔ nε. Nawolo nyi
debaŋ kamase na ε na koro
senj tia Wurubuare felij ηon.

52 Wurubuare dekpeŋkpεŋyɔɔre
ŋolo kyaawɔ keŋ ε naanaɔ
te naase e diyem yee? Ba
koo Wurubuare kpilala baŋ
bɔɔ wula yako see nyi Yesu
Kristo ηon o nombia tenεε
ne waa kɔŋ nε, te nεnεε ε
lese Yesu ηonan fa te ba koo
e.

53 Εmεε yεna baŋ ε be nyiŋ
Wurubuare mmaraase ηan
lee o kpilala gyan, mɔna ε te
di ηe dɔɔ ya."

Be ke funji Sitifin boyā

54 Debaŋ keŋ donɔɔ kegyi-
ise baŋ be nyii nombia keŋja
ne, be sia yεεwɔ o dɔɔ te ba
gyenja baŋ nideli.

55 Mɔna Sitifin ηon Wu-
rubuare felij ηon doo o man
nideli ne kεε adido na, te o
naa Wurubuare gyoorobiiri
keŋ, na Yesu mɔ seŋεε Wu-
rubuare dunoluŋ dɔɔ.

56 Te Sitifin yakowɔ nyiaa,
"Ε kεε, mεε naa ŋgba
adido ta toro, na Deniwalan
Bu ηon seŋεε Wurubuare
dunoluŋ dɔɔ."

57 O keyako mena nε
te kegyiise baŋ moo be
nyijmaase tɔ ba denjela,
te be fae yeesa keŋken.
Karatetee te be popou kaa
wuuwɔ o dɔɔ,

58 te be wɔŋjee e lee donɔɔ
keŋ man ke funji e boyā.
Baŋ bɔɔ gyu be kaa funji
e boyā nε, kpee ba kegbā
wurikyimse ηan fa tobaale
ηon bεε baake e nyi Sɔɔl nε.

59 Be kee funji Sitifin boyā
ηan nε, na o ne fane nyi,
"Me Gbenjgyoo Yesu, lεs ma
woo."

60 Botɔɔ te o ηmiŋawɔ o
doona dɔɔ te o fae yeesa
nyiaa, "Me Gbenjgyoo Yesu,
na mo nombiakumεε keŋja
tɔ wɔ kom ya." O kekolosi
nombia keŋja tanj pε, te o
kara weesi. Be kεε ko Sitifin
na Sɔɔl mɔ seŋεε botɔɔ o na
do wɔ kakyeŋ.

8

Sɔɔl ke naase Kristotena diyem

1 Lee wee kenaj te be
fiasεε bεε naase Kristotena
dikpii keŋ diyem nideli
Gyerusalεm donɔɔ man.
Mena dɔɔ Kristotena baŋ
pou yaaseewɔ laŋ Gyudia
na Samaria tεεlese man,
kaase kpilala baŋ baagen
Gyerusalεm donɔɔ man.

2 Keŋte balaj baŋ bee
yee Wurubuare nε, baale
gyuuwɔ kewuu Sitifin te be
wii o lia nideli.

3 Mɔna Sɔɔl korowɔ seŋ
o ne naase Kristotena baŋ
diyem nideli. O na gyoo
akpanjalanjse man ke wɔŋjee

Kristotena ala na baala gyu ketə deni.

Filipo yako Wurubuare nombia Samaria tεεle man

⁴ Yenaj kamase kej Kristotena banj be yaasee gyu ne, be kolosi Wurubuare nombia jan fa balaj.

⁵ Te Filipo gyuu Samari- atena donco dinaa daale man keyako Wurubuare nombia nyi, Yesu Kristo yena nyeelere jan Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne.

⁶ Debaŋ kej balaj burum banj be nyii nombia jan Filipo be yako, te bɔɔ naa gyakoloŋ nombia jan o be yee ne doɔ, be tei o nombia jan nideli.

⁷ Filipo kekolosi kej ne, balaj banj felinkumee doo be man ne fae yeesa kejkej, te felinkumee jan leewo be man. Te banj mo be baamense ba yekee, na otakasese burum mo wose yee wo doŋ.

⁸ Mena doɔ yee donco kenaj mantena banj pou gyroŋ nideli.

⁹ Donco kenaj man na balee jolo kyaa botco kej bɛe baake e nyi Simɔn. O ne yee baalabiiri nombia wola Samariatena, kej nyi ba wose na gbirisi wɔ. O ne gyina o wose adido wola o wose nyi o yee walaj dinaa jolo e.

¹⁰ Mena doɔ walaj kamase, bia na kegyiise pou ne tei e te bɛe yako nyi, "Non yena Wurubuare doŋ kej bɛe baake nyi doŋ dinaa ne."

¹¹ O ta mo o baalabiiri nombia kejə wola wɔ yela ba wose te gbirisi wɔ kyare, mena doɔ bɛe lɛe e di nideli.

¹² Mɔna Filipo ke yako wɔ Wurubuare gyroori na Yesu Kristo wose man nombia jan ne be lɛewɔ di, te be sɔɔ ala na baala pou Wurubuare loŋ.

¹³ Simɔn gbagba mo lɛe nombia jan di te be sɔɔ e Wurubuare loŋ, te o moo o wose do na Filipo nideli. Te gyakoloŋ nombia na nombia dinaana jan o be naa Filipo ne yee doɔ, o wose gbirisi e.

¹⁴ Debaŋ kej Yesu kpilala banj be kyaa Gyerusalem be nyii nyi Samariatena te lɛe Wurubuare nombia jan di ne, be kpila Pita na Gyɔn be gyaj.

¹⁵ Ba kekɔŋ kaa gyroŋ na, be fanewo fa wɔ nyi Wurubuare waa mo o felij jan do be man.

¹⁶ Nawolo nyi na Wurubuare ta moo ta o felij jan do baŋ Samariatena benaj man jolo man ya. Be sɔɔ wɔ Wurubuare loŋ bo lee de Gbenyoo Yesu waageŋ yele man.

¹⁷ Te Pita na Gyɔn moo be nyiŋmaase gyakaa be doɔ te be fanewo fa wɔ, te Wurubuare moo o felij jan do be man.

¹⁸ Simɔn naawo nyi Yesu kpilala banj ka mo be nyiŋmaase gyakaa balaj banj doɔ fane fa wɔ ne, Wurubuare moo o felij jan do be man kejte o lese kɔba waa fa wɔ,

¹⁹ te o yako wɔ nyiaa, “ɛ mo mena doŋ kei fa maŋ mɔ, na walaŋ kamase ɣon maa mo me nyijmaa gyakaa o dɔɔ na, Wurubuare ka mo o felij ɣon do o man.”

²⁰ Te Pita yako e nyi, “Wurubuare waa yela εmεs na n kɔba pou ka gyoo boalan man. Nawolo nyi n te yεs nya agyuen nyi n ka mo kɔba lεs Wurubuare kolo anefan̄.

²¹ N be dana dedii yaa daseŋae da tom kei man ya, nawolo nyi n konɔɔ man nombia ba tenεs Wurubuare siaman ya.

²² Kyεekee nya agyueŋ lee n nombiikum kei man, na n kefane fa de Gbeŋgyoo Wurubuare na waa mo ke kyεe neŋ.

²³ Nawolo nyi ma te naa nyi n dana sibiikum, te nombiakumεs te di n dɔɔ.”

²⁴ Te Simɔn yako wɔ nyi, “Mεs waase ɣon bo ε fane fa de Gbeŋgyoo Wurubuare fa maŋ, na ɣan pou ε be yako ne man dokoloŋ gba be kɔŋ me dɔɔ ya.”

²⁵ Pita na Gyɔn kekolosi Wurubuare nombia ɣan di adansεs lee Yesu Kristo wose man taŋ ne, te ba besewo laŋ Gyerusalem donɔɔ man. Be ka bese bee gyu kej ne, be kolosi Kristo nombia kpaak-paa ɣan Samariatena akuraase burum man.

Filipo na Itiopia baale ɣolo wose man nombia

²⁶ De Gbeŋgyoo Wurubuare kpilale ɣolo lee adido kaa yako Filipo nyiaa, “Koro desina n wose na n ka

mo ata yenaj gbεs bene kej ba lee Gyerusalem ne gyu Gasa donɔɔ man ne.”

²⁷ Kejte Filipo korowɔ desina o wose moo gbεs. O kee gyu kej na te o ke gyanee na Itiopia baale saayete ɣolo. O yεs Itiopia ala gyoo ɣon bεs baake e nyi Kandase ne wose man walaŋ kegyia ɣolo e. Non ne kee na ala gyoo ɣon kɔba pou dɔɔ. Balee kei gyuu Gyerusalem bo ka som Wurubuare,

²⁸ te o besewo kaa laŋ o ne gyu o dεs. Na o kyaa anebiliŋinbii daale man kej dεekyɔŋse ne wɔŋee na ke. O kyaa o ne kala Wurubuare dekpeŋkpεŋgyɔɔre Yesaya tɔne.

²⁹ Te Wurubuare felij ɣon yako Filipo nyi, “Tuu benaa anebiliŋinbii kej.”

³⁰ Kejte Filipo yeuwɔ gyu botɔɔ, te o ke nyiwiɔ ŋgba balee ɣon ne kala kolo lee Wurubuare dekpeŋkpεŋgyɔɔre Yesaya tɔne kej man ne te Filipo bɔɔse e nyi, “Mena dɔɔ n ne nyii kpene kej n ne kale ne man?”

³¹ Te balee ɣon tiranɔɔ fa Filipo nyi, “Sena te maa tale nyii ke man, kej ɣolo ta lese ke man fa maŋ ya?” Te o baake Filipo nyi waa gyeŋ kaa kyaa o gyaŋ.

³² Na Wurubuare nombia ɣan bɔɔ ŋmarase see te o ne kale yεna nyi,

“Ba te kparaa e laŋ ŋgba nam ɣon bee gyu be kaa ko e ne.”

O yεs ŋgba nambu ɣon bεs

kerees o wona
 te o sejess yididi ne.
 O te wii koran gba ya.
 33 Be tisinaa e tsele man, do
 e desen,
 te be sukutii o nombia
 do.
 Amo ne gyae la waa tale
 yako kolo
 lee o duuluu man balan
 wose man,
 ngba bco ko e biley ne."

34 Botoo te Itiopia baale
 kegyia non bcose Filipo
 nyiaa, "Kegyia waaseda,
 amote wose man nom-
 bia yaa Wurubuare
 dekpeenkpeengyooore kei ne
 yako ne, non gbagba yaa
 walaj wole nolo bo?"

35 Te Filipo sejawo Wurubuare
 nombia jan bco
 kale ne dco yako e Yesu wose
 man nombia jan.

36 Be kee gyu kej ne, te
 be ka leewo loj daale dco.
 Botoo te balee non bcose Filipo
 nyiaa, "Kee loj daale yaa
 kei, woj ne tco na man gbees
 na Wurubuare lojkeso?"

37 Te Filipo yako e nyi,
 "Akpaan mo n konco pou
 lees Kristo di na, gbees doo
 nyi maa so nej Wurubuare
 loj." Balee non mo yakowu
 nyiaa, "Mee leedi nyi Yesu
 Kristo yena Wurubuare bu
 non."

38 Mena dco balee non yela
 anebiliqinbibii kej sejawo, te
 non na Filipo pou tisiwo ka
 gyoo loj kej man te Filipo
 soe Wurubuare loj.

39 Be ka lee loj kej man
 ne, te de Gbenjyoo Wurubuare
 felij non moo Filipo
 lan debokenaj man, mena

dco balee non te naa e bela
 ya. Mena balee non besewo
 mo o gbees o ne gyu gyro
 man.

40 Filipo kewo na, o kyaa
 Asotuse donco man. O tseewo
 doncose jan man kolosi
 Kristo nombia jan, kaboena
 o gyuuwaa ka lee Kaesaria
 donco man.

9

Sool keles Yesu di

1 Weeya jenan pou man
 na Sool see o ne jmaase
 de Gbenjyoo Yesu silala banj
 nyi waa ko wo. Mena dco o
 gyuu Wurubuare sae kegyia
 non gya,

2 ka sola e lees o nyiema
 man tene kej gyae ke fa
 e doj na waa mo gyu
 Damasekuse donco man
 kefa Gyudatena osom denes
 man kegyiise banj. Na baa
 fa e gbees waa kyan walaj
 kamase, ala na baala banj
 pou o naa nyi be silana
 Yesu kawola wole kei ne.
 Na waa nyi kyan wo koy
 Gyerusalem donco man kaa
 to deni.

3 O ke gyu ka benaa
 Damasekuse donco ne, debo-
 kenaj man te boalan daale
 lee adido kaa jmaale pole
 kilisi e.

4 Mena dco o leewo yala
 te o nyii woya jaale baake e
 bcose nyi, "Sool, Sool, weera
 dco te n ne naase man diyem
 mena?"

5 Botoo te Sool tirano
 bcose e nyiaa, "Nyan amote
 nonaj me Gbenjyoo?" Te
 non mo yako e nyiaa, "Man
 yena Yesu non n ne naase
 diyem ne.

6 Mɔna koro na n ke gyu donɔɔ kej man, na baa yako neŋ kpene kej kaboenɛ nyi nya yeeɛ."

7 Balaj baŋ baŋ na Sɔɔl dɔɔŋɛɛ nɛ, ba woya yeuwɔ lee be gyan kej ba te tale gyuuusu be nɔɔ ya. Baŋ mo nyii nɔɔwoya ḥan, mɔna ba te naa ḥolo ya.

8 Sɔɔl korowɔ seŋ te o gyuuusu o sia mɔna o te tale naa kolo ya, mena dɔɔ be kyanja e o nyijmaa man, te ba moo e gyu Damasekuse donɔɔ man.

9 O kyaawɔ botɔɔ weeya kpaakpaa atooro kej nyi o bɛɛ naa ya, te o bee dii ya, te o bɛɛ nyɔɔ mɔ ya.

10 Na Yesu silale ḥolo kyaaa Damasekuse botɔɔ kej bɛɛ baake e nyi Ananiase. O nyiwi de Gbenɔgyoo baake e ḥgbɑ doseɛ man nɛ nyi, "Ananiase." Te o kpaawɔ nyi, "Me Gbenɔgyoo maŋ yaa!"

11 Te de Gbenɔgyoo Yesu yako e nyi, "Koro gyu Gyuda dɛɛ, ke kyaaa gbɛɛnɛa kej bɛɛ baake ke nyi gbɛɛnɛa kej ka Teneɛ ne nɔɔman, na n ke bɔɔse Sɔɔl ḥon o ba lee Tasuse ne dɔɔ. O kyaaa botɔɔ o ne fane.

12 Wurubuare ta lese wola ḥon Sɔɔl mo ḥgbɑ doseɛ man nɛ nyi, balee ḥon bɛɛ baake e nyi Ananiase nɛ, te kɔŋ o kaa mo o nyijmaase gyakaa o dɔɔ, na waa bese naa bela."

13 Ananiase tirancɔ nyiaa, "Me Gbenɔgyoo, balaj bu-rum te yako maŋ balee kei

wose man nombia, na mena kej o be yee n balaŋ baŋ be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne akpanyaŋnyan.

14 O lɛɛ tɔne kej ne fa e doŋ baa lee Gyudatena saese kegyiise gyan kɔŋ Damasekuse kɛbo, na o kaa kyanja baŋ pou bɛɛ som neŋ nɛ."

15 Kejte de Gbenɔgyoo Yesu tirancɔ fa Ananiase nyiaa, "Gyu o gyan, nawolo nyi maŋ lese na e nyi waa som maŋ, na waa yela baŋ pou ba te yee Gyudatenawɔ ya, na be gyooneŋ na Iseraetena pou ke nyii ma yele.

16 Maŋ ne gyae la maa wola e mena kej kaboenɛ nyi waa naa diyem nideli lee ma yele dɔɔ."

17 Kejte Ananiase gyuuwɔ ka gyoo dekpanalaŋ kej man. Te o moo o nyijmaase gyakaa Sɔɔl nyee dɔɔ fane nyiaa, "Me dɔɔ Sɔɔl, de Gbenɔgyoo Yesu ḥon o ba lese o wose wola neŋ gbɛɛnɛa man debaŋ kej ne kɔŋ kɛbo nɛ, ḥon kpila na maŋ n gyan nyi me kaa fane fa neŋ na n kabese naa. Na Wurubuare kenyiŋ mo o felin ḥon do n man."

18 Debokenaŋ man te kolo leewɔ o sia ḥan man yala ḥgbɑ kpebii bɔɔlɛɛ bia nɛ, te Sɔɔl sia ḥan gyuuusuwa, te o besewɔ o ne naa bela. O korowɔ seŋ te ba ke sɔɔ e Wurubuare ḥon.

19 Kenaj wɔle te be faa e weenɛɛ. O ke di taŋ nɛ, o wose besewɔ yee e doŋ. Te o dii weeya akalanseɛ

ŋaale Yesu silala baŋ gyan
Damasekuse doncɔ man
botɔɔ.

*Sɔɔl kekolosi Wurubuare
nombia Damasekuse*

²⁰ Debokenaq man te Sɔɔl fiasɛɛ ɔ ne kolosi Yesu nombia Gyudatena oɔom denɛɛ man nyi, Yesu yɛna Wurubuare bu ŋon.

²¹ Baŋ pou bɔɔ nyii e ne wose gbirisí wɔ, te be bɔɔse dɔŋa nyi, "Na balee kei kyaa la Gyerusalem doncɔ man ɔ ne naase baŋ bɛɛ som Yesu ne diyem yee? Na keŋ dɔɔ te ɔ kɔŋawɔ kɛbo ɔ kaa kyan wɔ na waa mo wɔ gyina saese kegyiise baŋ yee?"

²² Te Sɔɔl besewo nyiŋ doŋ kpu te ɔ kolosiwɔ lese ŋe man nideli fa Gyudatena baŋ nyi, Yesu yɛna nyeelɛere ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne. ɔ kolosiwɔ nideli keŋ nyi Gyudatena baŋ be kyaa Damasekuse doncɔ man ne, te tale gyusu be nɔɔ bela ya.

²³ Weeyaa ala ŋaale wɔle ne, Gyudatena kegyiise gyanjeewɔ yee nɔɔ nyi baa ko Sɔɔl.

²⁴ Mɔna Sɔɔl nyii be nombiakumɛɛ ŋan bɔɔ bake ɔ nyeeman ne. Nelim na ka weese pou na, bɛɛ deke doncɔ keŋ anaancɔse ŋan na baa nyiŋ ko e.

²⁵ Mɔna nelim daale ne, ɔ kaseela baŋ moo e do dokyonjoloŋ man, te be tisinaa e mo nfansere man gbaa dekyaq keŋ bɔɔ maa kilisi doncɔ keŋ ne, te ɔ yeuwɔ lan Gyerusalem.

Sɔɔl kegyu Gyerusalem

²⁶ Sɔɔl ka bese gyu Gyerusalem doncɔ man ne, ɔ gyaewɔ nyi waa mo ɔ wose kpu na Yesu silala baŋ. Mɔna be popou ne yee nawolo nyi na ba te lɛɛ ta di nyi, ŋon mɔ ta bese Yesu silale gbagba ya.

²⁷ Keŋte Banabase moo e gyu Kristo kpilala baŋ gyan. Te ɔ yako wɔ mena keŋ Sɔɔl be naa de Gben̄gyoo Yesu Damasekuse gbeɛɛnaa man, na mena keŋ de Gben̄gyoo Yesu be kolosi na e, na mena keŋ ɔ be gyɔ ɔ koncɔ mo Yesu yele keyako Wurubuare nombia ŋan Damasekuse doncɔ man ne.

²⁸ Mena dɔɔ Sɔɔl kpuswɔ na Yesu silala baŋ. ɔ kyaawɔ be gyan te be gyɔɔ be koncɔ ta na Gyerusalem doncɔ kolosi Wurubuare nombia ŋan lee de Gben̄gyoo Yesu yele man.

²⁹ Sɔɔl kolosiwɔ nideli te ŋon na Gyudatena baŋ bee kolosi Giriki dei ne, lɛɛ aŋmaaren̄ nideli. Te be gyae gbeɛ keŋ baa mo ko e.

³⁰ Mena dɔɔ Yesu silala baŋ ka gyen̄ mena ne, ba moo e gyu Kaesaria doncɔ man te be yela ɔ laŋa Tasuse.

³¹ Mena dɔɔ Kristotena baŋ be kyaa Gyudia na Galelia na Samaria tɛɛlese man ne, wose fɛɛ wɔ mena debaŋ kenaŋ man. Be lɛɛ Yesu nombia ŋan di nideli, te be tɛɛwɔ Wurubuare kegyaebii man, te Wurubuare felin̄ ŋon doo

wɔ kakyeŋ te be wukuwo kpu.

Pita kekyɔ Anease na Dɔkase

³² Kɔŋawɔ debaŋ daale nyi Pita keta o ne kila tɛele keŋ nɛ, o gyuu Lida donɔɔ man o kaa kɛɛ Kristotena baŋ be kyaa botɔɔ nɛ.

³³ Keŋte o ke naa balee ɲolo na o yele yɛna Anease ɲon o wose pou ba yem nɛ. O doowɔ dofɔŋɔn dɔɔ kulu-tooneŋ gyanaara keŋ o bɛɛ tale koro ya.

³⁴ Botɔɔ te Pita baake e nyiaa, "Anease kɛɛ, Yesu Kristo te kyo neŋ n kawee. Koro seŋ na n ke bɔ n dofɔŋɔn!" Debokenaj man te Anease korowɔ seŋ.

³⁵ Balan̄ baŋ pou be kyaa Lida na Sarɔn kena Anease dɔŋɛs nɛ, be lɛs de Gben̄gyoo Yesu nombia ɲan di te ba bese o silala.

³⁶ Na alo ɲolo mɔ kyaa Gyopa keŋ ɲon mɔ yɛɛ Yesu silale e te o yele yɛna Tabita. Giriki dei man na baa baake e nyi Dɔkase keŋ nawolo nyi ɲaa. Debaŋ kamase na alo kei ne yɛɛ deeli fa balan̄, te o ne kyo ayematena mɔ nideli.

³⁷ Debaŋ kenaŋ man nɛ, o gyoo kawee te o yeŋawo. Te be sɔɔ e teeli abansoro deni daale man.

³⁸ Lida na Gyopa donɔɔse tan̄ lem na dɔŋa ya. Te kaseela baŋ be kyaa Gyopa kenyii nyi Pita kyaa Lida nɛ, be kpila tewulɛs bala gyu o gyan̄ nyi, "Pita, waaseda, yɛɛ bileŋ na n kekɔŋ de gyan̄."

³⁹ Mena dɔɔ Pita korowɔ sila wɔ. Be ka gyoo botɔɔ nɛ te ba moo e gyu deni adidote keŋ man. Te liala ban̄ pou kaa yilaawɔ kilisi Pita bee wii, na bɛɛ mo kegbase na abɔɔ ɲan Tabita be ɲare fa wɔ pate o ba yem nɛ wola e.

⁴⁰ Keŋte Pita lese be popou lee deni keŋ man, te o ɲmiŋawɔ o doona dɔɔ te o fanewɔ. Te o besenawɔ kɛɛ woo ɲon te o yakowɔ nyiaa, "Tabita, koro!" Te woo ɲon gyuusu o sia, te o kena Pita nɛ, o korowɔ kyaa.

⁴¹ Keŋte Pita kyaŋa e o nyiŋmaa man kyo e te o korowɔ seŋ. Te o baake Yesu silala baŋ na liala baŋ, te o moo Dɔkase do wɔ be nyiŋmaa man na o delena.

⁴² Nombia kɛŋja yaaseewɔ kila Gyopa keŋ pou, te balan̄ burum kaa lɛs de Gben̄gyoo Yesu di.

⁴³ Kenaj wɔle na Pita dii weeya burum Gyopa donɔɔ man botɔɔ. Na o kyaɛ Simon ɲon o ne yɛɛ wonembia tɔna wose man tom nɛ gyan̄.

10

Pita kekolosi Wurubuarɛ nombia fa Kɔnelio

¹ Balee ɲolo kyaawɔ Kae-saria donɔɔ man na o yele yɛna Kɔnelio. O yɛɛ Itali tɛele yoongoɔtena dikpii siamante e. Na yoongoɔtena sɔŋonoŋ doo la o tɛɛ.

² O yɛɛ walaŋ ɲon o ba mo o wose fa Wurubuarɛ, te ɲon na o dekpaŋalan̄mantena pou ne yee Wurubuarɛ nideli. O dana wɔe fa

Gyudatena ayematena te o ne fane fa Wurubuare debaŋ kamase.

³ Wee daale balinɔɔ weese debaŋ atoorote nε, o naa kolo na o sia ɳgba doseɛ man nε. O naa Wurubuare kpilale ɳolo ta lee adido kɔŋ o gyaŋ te o baake e nyi, "Kɔnelio."

⁴ Te Kɔnelio kεs e yi-didi gyakoloŋ man te o bɔɔse e nyi, "Me Gbenjyoo weera?" Keŋte Wurubuare kpilale ɳon yako e nyiaa, "Wurubuare te lεs n kefane. O te naa mena keŋ n ne yεs wɔe fa ayematena baŋ, te ne ta gyoo o sia.

⁵ Mena dɔɔ kpila balaŋ gyu Gyopa donɔɔ keŋ man, be kaa baake walaj ɳon bεs baake e nyi Simɔn yaa Pita nε.

⁶ O kyaa Simɔn ɳon o ne yεs wonembia tɔna wose man tom ne dεs. O dεs kyaa εro nɔɔman."

⁷ Wurubuare kpilale ɳon kekɔŋ kaa kolosi fa e tan te o be lam nε, Kɔnelio baake o dekpaŋalaŋ man tewulεs bala, na yoɔnɔɔtēna baŋ bee gyee e ne man ɳolo, ɳon o benaa na e te o ne yee Wurubuare nε.

⁸ Te o yako wɔ kpene keŋ pou be kɔŋ nε, te o kpila wɔ Gyopa donɔɔ man.

⁹ Tεε kena weesetenjeŋ keŋ be dɔŋ bee gyuu te be ka benaa Gyopa donɔɔ keŋ nε, debaŋ kenaŋ te Pita mɔ gyenjawo laŋ abansoro dɔɔ o kaa fane.

¹⁰ Tanam kyaŋa e te o gyaæ kolo waa di, mɔna debaŋ

keŋ bεs saa weenεs ɳan nε, o naa kolo na o sia ɳgba doseɛ man nε.

¹¹ O naawɔ ɳgba adido ba toro na, te o naa kolo ɳgba kanyaŋ dinaa daale nε, na be dana ke nɔɔsebia anaara ɳan man lee adido, te be tisinaa ke kaa see tεeple man.

¹² Na wonembia kpookpoo doo ke man. Baŋ be dana nawɔɔ anaara, na baŋ bee tuu be tɔɔse dɔɔ, na baŋ bee furufu nε doo ke man.

¹³ Keŋte o nyii nɔɔwoya ɳaale nyi, "Pita, koro na n ka ko di."

¹⁴ Te Pita yakowɔ nyi, "Koa, dee gyu lem me Gbenjyoo, nawolo nyi me te dii ta kolo kum yaa kpene keŋ dεs kɔle nε see ya."

¹⁵ Te nɔɔwoya ɳan besewɔ yako e bela nyi, "Kpene keŋ Wurubuare be lεs do nyi ke dei nε, na baake ke nyi kolo anekɔlaŋ bela ya."

¹⁶ Kei yεswɔ mena betabotooro. Te debokenaj man ba moo kanyaŋ keŋ laŋ adido bela.

¹⁷ Pita kekyaa o na gyueŋ nombia ɳan o be naa nε wose man nε, na Kɔnelio kpilala baŋ mɔ te bɔɔse gyu kena dekpaŋalaŋ keŋ man Simɔn kyaa, te be gyuuwɔ ka seŋ ka denancɔ man.

¹⁸ Keŋte be baake ɳolo dekpaŋalaŋ keŋ man bɔɔse e nyiaa, "Kεbo te balee ɳon bεs baake e nyi Simɔn Pita nε kyaa?"

¹⁹ Na Pita sεs o na gyueŋ nombia ɳan o be naa nε wose man, te Wurubuare felin yako e nyiaa, "Simɔn, nyii

kebo, tewulee batooro baale ne gyae neŋ.

²⁰ Mena dɔɔ̄ desina n wose na n ke tisi gyu be gyan. Sila wɔ̄ ta, na lε̄e n wose aŋmaaren̄ ya nawolo nyi maŋ kpila na wɔ̄.

²¹ Mena dɔɔ̄ Pita tisiwɔ̄ gyu balan̄ ban̄ gyan te o ke yako wɔ̄ nyiaa, "Maŋ yena walaŋ ŋon ε ne keo ne. E keta gyakoloŋ?"

²² Kejte balan̄ ban̄ tiranɔ̄c nyiaa, "De gbengyoo yoonɔ̄ctena dikpii siamante ŋon bε̄e baake e nyi Konelio ne kpila na daa n gyan. O yee walaŋ ŋon o ne yee Wurubuar̄, te ŋon na e mɔ̄ nsana dei, te Gyudatena pou ne bu e. Wurubuar̄ kpilale ŋolo kɔ̄jala kaa yako e nyi, waa kpila kaa mo neŋ kɔ̄j o gyan, na waa nyii kpene kej n dana fa e."

²³ Te Pita moo balan̄ ban̄ gyu o dε̄e, te o yela be doowɔ̄ o gyan.

Tε̄e kena kej ne, Pita desina o wose te ŋon na wɔ̄ pou lanjawo. O tebia Kristotena baale mɔ̄ leewo Gyopa sila wɔ̄ gyu.

²⁴ Tε̄e kena te ba gyoo Kaesaria, na Konelio ne kε̄e be gbε̄e mena dɔɔ̄ o yila a lontona na o gyroona kpaak-paa nyiban̄.

²⁵ Pita ka gyoo dekpanjalaj kej man ne, Konelio kaa gyanjeewo na e te o tisiwɔ̄ buŋ o nawɔ̄ctee obuo man.

²⁶ Kejte Pita yako e nyi "Koro, na yee mena ya. Nawolo nyi maŋ mo yee deni-walaŋ e ŋgba nyaj ne."

²⁷ Te ŋon na Pita moo afa keyɔ̄c mo gyoo dekpanjalaj kej man, te Pita ke naa balan̄ burum baŋ pou bɔ̄ɔ̄ yila botɔ̄c ne.

²⁸ Te o yako wɔ̄ nyi, "Emeɛ gbagba ε gyen nideli nyi nafō daa Gyudatena ɔsom kε̄e wolo man na, gbε̄e be doo kej nyi Gyuda baale ka mo o wose do na walaŋ ŋon o te yee Gyuda baale e ya, yaa waa gyu o gyan ya. Mɔ̄na Wurubuar̄ ta lese wola maŋ nyi, me na kε̄e walaŋ ŋolo nyi o yee walaŋ yakaate e ya.

²⁹ Lee mena dɔɔ̄ n ke kpila baake maŋ na, ma te bε̄e nyi mɔ̄c kɔ̄j ya. Meɛ gyae maa nyii kpene kej dɔɔ̄ n be kpili baake maŋ."

³⁰ Botɔ̄c te Konelio tiranɔ̄c nyiaa, "Weeya anaara yaa ŋgba me kyaa me dε̄e meɛ fane balinɔ̄c weese ŋgba debaŋ atoorote man ne, debokenaj man te baale ŋolo kaa bε̄ewo lee me dɔɔ̄. Na o doona abɔ̄ɔ̄ ŋjan ne ŋalakee ne, te o kaa seŋawo me siaman.

³¹ Te o yako maŋ nyi, 'Konelio, Wurubuar̄ te nyii n kefane te o ne tɔ̄ose n wɔ̄e kej n dana fa ayematena ne, mena dɔɔ̄

³² kpila gyu Gyopa donɔ̄c man ke baake Simɔ̄n Pita, o kyaa Simɔ̄n ŋon o ne yee wonembia tɔ̄na wose man tom te o dekpanjalaj kyaa ερο nɔ̄ɔ̄man ne gyan.'

³³ Mena dɔɔ̄ te me kpila balan̄ n gyan debokenaj man. N yee ke nideli ŋgba n be kɔ̄j ne. Nε̄nε̄

de popou te kaa gyanee kebo Wurubuare siaman dεe daa neŋ, na dee nyii nɔɔwoya ḥan de Gbenjyoo Wurubuare kpa nya yako daa ne.”

Pita kekolosi

³⁴ Botɔɔ te Pita gyinaa ɔ nɔɔwoya nyi, “Nεnεs dɔɔ ma te naa ampaŋ nyi balaŋ pou yεs kyεεkyεs Wurubuare siaman, te ɔ bεs kεs ḥolo siaman ya.

³⁵ Mɔna walaŋ kamase ḥon ɔ ne yee e te ɔ ne yεs abɔɔ ḥan doo na ḥe gbeε na, ɔ ne lεs e do. ɔ be famenε na ɔteneate dalee ya.

³⁶ Emεs gbagba gyeŋ nɔɔwoya kpaakpaa ḥan Wurubuare ba mo fa Iseraetena ne. ɔ yako wɔ nyi baa sila Kristo ḥon ɔ yεs walaŋ kamase Gbenjyoo e ne, na banj na ḥon Wurubuare nsana ke de na baa nyiŋ wosefεeren.

³⁷ ε gyeŋ nombii dinaa keŋ be kɔŋ Iserae tεele dɔɔ, keŋ be fiasεs lee Galelia tεele man debaŋ keŋ Gyɔn be kolosi lee Wurubuare lonkεsɔ keŋ wose man nombia ḥan wɔle ne.

³⁸ ε gyeŋ mena keŋ Wurubuare ba mo ɔ felij na ɔ doŋ keŋ do Yesu Nasarete baale ḥon man, mena dɔɔ Yesu tεewɔ yεs deeli te ɔ kyɔɔ banj pou ɔbɔnsam be di be dɔɔ ne kaweesε. ɔ yεs keŋa pou nawolo nyi Wurubuare kpuε na e.

³⁹ Te dee di adansεs lee kpene kamase keŋ ɔ be yεs Gyudatena tεele man na Gyerusalem donɔɔ man ne.

Be gyoo e sakaa ɔpaŋdaŋ dɔɔ ko.

⁴⁰ Mɔna weeya atoorote keŋ man ne, Wurubuare gyuusu e lee yeŋ man, te ɔ yela ɔ lese ɔ wose wola balan.

⁴¹ Na balan pou naa na e ya, mɔna daa banj Wurubuare be wulaa lese nyi dεe yεs wa adansεetena ne, daa daagen naa na e. Wurubuare ke gyuusu e lee yeŋ man mɔ ne, daa na e diiwač te de nyɔɔwač.

⁴² Te ɔ yako daa nyi dee kolosi ɔ nombia fa balan na dee di adansεs lee ɔ wose man nyi, ḥon yεna walaŋ ḥon Wurubuare ba lese nyi, waa di balan banj bɔɔ yekεe na banj be kyaa na be sia ne pou nombia.

⁴³ Wurubuare akpeŋkpεŋgyɔɔra banj pou kolosiwɔ lee ɔ wose man nyi, walaŋ kamase ḥon waa lεs e di na, Wurubuare waa mo ɔ nombiakumεs kyεs e lee Yesu yele man.”

Wurubuare ta mo ɔ felij do balan banj ba te yεs Gyudatena wɔ ya ne man

⁴⁴ Pita kegyakaa ɔ ne kolosi ne, te Wurubuare felij ḥon kaa gyoo banj pou bee tei e ne man.

⁴⁵ Te Gyudatena banj bɔɔ lεs Yesu di te bɔɔ sila Pita kɔŋ ne, wose gbirisí wɔŋgbɑ Wurubuare ba mo ɔ felij ḥon do balan banj ba te yεs Gyudatena wɔ ya mɔ man ne.

⁴⁶ Nawolo nyi be nyiwič bee kolosi deise kpoopkpo, na bεs lese Wurubuare yele. Keŋte Pita yako wɔ nyiaa,

⁴⁷ "Wurubuarε ta mo ɔ felij ɔjon do balaj kewɔ mo man, ɔngba mena kej kej ɔ ba mo do de man nε. Nolo waa tale tɔ wɔ gbeε nyi be na sɔ wɔ Wurubuarε loj yee?"

⁴⁸ Mena dɔɔ ɔ yela be sɔɔ wɔ Wurubuarε loj lee Yesu Kristo yele man. Te ba sola e nyi, waa kyaa be gyan weeya ala.

11

Pita ketira o nombia nɔɔ

¹ Yesu kpilala na Kris-totena banj be kyaa Gyudia tεeεle kej dɔɔ nyiiwɔ nyi, balaj banj ba te yεε Gyudatenawɔ ya nε mɔ te lεε Wurubuarε nombia ɔjan do.

² Pita ke gyu ka gyoo Gyerusalεm donɔɔ man nε, Gyudatena banj ba sejεε nyi Yesu silala pou baa kara be baala wose nε te sεε e ya.

³ Be boɔse e nyi, "Weera te n gyuuwɔ balaj banj ba te kara be baala wose ya nε gyan, te n ke diiwɔ bom na wɔ?"

⁴ Botɔɔ te Pita lese kpene kej be kɔŋ ne man dokoloŋ dokoloŋ fa wɔ nyiaa,

⁵ "Na me kyaa Gyopa donɔɔ man mεε fane. Kenje me naa kolo ɔngba kanyan dinnaa daale nε na me sia ɔngba doseε man nε, kej be dana ke noobia anaara ɔjan man te be tisinaa ke lee adido kaa see me siaman.

⁶ Me kεε ke man nideli na te me naa wonembia kpookpoo, banj be dana nawɔɔ anaara na banj bee tuu be tɔɔse dɔɔ na banj bee

furu-fu na wonembia kumeε pou.

⁷ Te me nyii nɔɔwoya ɔjaale nyi, 'Pita, koro na n ka ko di.'

⁸ Te me yakowɔ nyiaa, 'Me Gbenγyoo koa, dee gyu lem, kolo kum yaa kpene kej dεε kɔle nε te tinaa ta me nɔɔ see ya.'

⁹ Te nɔɔwoya ɔjan besewɔ yako man lee adido bolate nyiaa, 'Kpene kej Wurubuarε be lεε do nyi ke dei nε, na baake ke nyi kolo anekɔlaŋ ya.'

¹⁰ Ke yεεwɔ mena betabotooro te be wɔŋa woni kej pou laj adido bela.

¹¹ Debaŋ kenaj na baala batooro banj Konelio be kpili lee Kaesaria kɔŋ me gyan nε, te kaa sem dekpaŋalaŋ kej man me kyaa nε.

¹² Te Wurubuarε felij yako maj nyi, me na lεε ma wose ajmaaren ya, maa sila wɔ gyu. Me tebia looro kewɔ sila maj lee Gyopa gyu Kaesaria te de popou gyuuwɔ ka gyoo Konelio dεε.

¹³ Botɔɔ te o yako daa mena kej Wurubuarε kpliale be kaa bεε lee ɔ dɔɔ ɔ dekpaŋalaŋ man, te o yako e nyi kpila gyu Gyopa ke baake balee ɔjon bεε baake e nyi Simɔn Pita nε.

¹⁴ Waa kɔŋ kaa yako ɔjon nombia kpaakpaa ɔjan gyae ke yela εmεε na n dekpaŋalaŋmantena pou ke nyiŋ nyekelεε.

¹⁵ Me ke gyina me nɔɔ mee kolosi pε, te Wurubuarε felij ɔjon kɔŋawɔ kaa gyoo

be man, njeba mena kej ba gyoo de man kewalaŋ kej nɛ.

¹⁶ Botɔɔ te me tɔɔse de Gbenjgyoo Yesu nɔɔwoya ḥan o be yako nyi, 'Loŋ te Gyɔn moowɔ sɔ balaŋ Wurubuare loŋ, mɔna Wurubuare waa mo o felin ḥon bo so ḥon Wurubuare loŋ.'

¹⁷ Mena kej Wurubuare ba mo o felin do de man debaŋ kej man dɔɔ lee de Gbenjgyoo Yesu Kristo di nɛ, mena ke yaa o moowɔ do baŋ mɔ man. Kenaj na, man yena amote ḥon maa tale to Wurubuare gbeɛɛ."

¹⁸ Be ke nyii nombia kejna nɛ be tinaa nombia ḥan kewɔnjee yela te ba lese Wurubuare yele nyi, "Nenɛs dɔɔ, Wurubuare te fa balaŋ baŋ ba te yee Gyudate-nawɔ ya nɛ mɔ gbeɛɛ nyi, baa kyεɛke lee be gbeɛnenj kumɛɛ man na baa nyiŋ nyeedonj."

Kristotena dikpii kej kyaa Antiɔke nɛ

¹⁹ Be ka ko Sitifin wole nɛ, baŋ bɔɔ lee Kristo di nɛ yaaseewɔ lee mena kej bɛɛ naase wɔ dijem dɔɔ. Baale gyuuwɔ naŋ Tunisia na Saiporɔse tɛɛle man, na Antiɔke donɔɔ man bɛɛ yako Yesu nombia ḥan fa Gyudatena baagenj.

²⁰ Mɔna baŋ bɔɔ lee Kristo di nɛ man baale baŋ bɔɔ lee Saiporɔse na Kirene nɛ, gyuu Antiɔke ke yako de Gbenjgyoo Yesu wose man nombia kpaakpaa ḥan fa

balaŋ baŋ ba te yee Gyudate-nawɔ ya nɛ.

²¹ De Gbenjgyoo Wurubuare sejawaŋ be wɔle te balaŋ burum lee nombia ḥan di te be kyεɛkeewɔ lee be gbeɛnenj kumɛɛ man, te be kɔŋjawaŋ de Gbenjgyoo Yesu gyanj.

²² Debaŋ kej Kristotena baŋ be kyaa Gyerusalem be nyii nombia kejna nɛ, be kpila Banabase gyu Antiɔke.

²³ O ke gyu ka gyoo botɔɔ te o kena mena kej Wurubuare ba mo o bɛrɛs boele wɔ nɛ, yee e gyon te o doo be popou kakyeŋ nyi baa mo be konɔɔ pou sila de Gbenjgyoo Yesu.

²⁴ Banabase yee walaj kpaakpaate ḥon o be lee Kristo nombia ḥan di, te Wurubuare felin doo o man nideli. De Gbenjgyoo Wurubuare moo balaŋ burum kaa kpu na Kristotena dikpii kej.

²⁵ Te Banabase gyuu Tasuse o kaa keo Sɔɔl.

²⁶ O kena e nɛ o moo e kɔŋj Antiɔke. Kulutoo dibiliŋ pou na Banabase na Sɔɔl ne kyaa gyanjee Yesu kaseela dikpii dinna kej na bɛɛ wola wɔ. Antiɔke botɔɔ te be tanjbeɛewɔ baake Yesu silala baŋ nyi Kristotena.

²⁷ Weeyaa ḥenaj man te Wurubuare akpeŋkpeŋgyɔɔra baale lee Gyerusalem gyu Antiɔke.

²⁸ Kejte be man ḥolo ḥon bɛɛ baake e Agabuse nɛ korowɔ sej te Wurubuare felin tɛɛwɔ o dɔɔ yako nombia see nyiaa, tanam dinna

daale gyae kekɔŋ tɛeɛle ken pou dɔɔ. (Tanam dinaa kei kɔŋawɔ mena ampaŋ debaŋ ken gyoo dinaa Klaudiuse ne di gyroori nɛ.)

²⁹ Mena dɔɔ kaseela baŋ yɛɛ ba agyuen nyi be man walaj kamase waa fa kolo o ke talebii man, na baa mo yeleebi tebia Kristotena baŋ be kyaa Gyudia tɛeɛle man nɛ.

³⁰ Te ampaŋ be yɛɛwɔ mena. Ba moo abɔɔ ḥjan bɔɔ faa nɛ do Banabase na Sɔɔl nyijmaa man, te ba moowɔ gyina kegyiise baŋ be kyaa botɔɔ nɛ.

12

Ba kekyan Pita tɔ deni

¹ Debaŋ kenaŋ man te gyoo Herode fiasse o ne naase Kristotena baŋ baale diyem.

² O yela ba moo sila ko Gyɔn o kegyia Gyemisi.

³ O kena nyi kpene kej o be yɛɛ nɛ dana Gyudatena baŋ gyoŋ nɛ, te o yela be kyanja Pita mɔ. Na ke yɛɛ Gyudatena wee dinaa kej bee di bodobodo kej tee kej ne yeli bodobodo na koro nɛ be doo ke man ya nɛ.

⁴ O ke kyanja Pita do deni man wɔle nɛ, o moo e do yoonɔɔtēna akpeŋ anaara nyijmaa man nyi baa gyee e. Yoonɔɔtēna banaara doo la dekpeŋ kamase man. Herode yɛɛ ke nyi akpaa be di ba nyeekelɛɛwée dinaa kej taŋ nɛ, na waa di o nombia balaj nsana.

⁵ Mena dɔɔ o yela Pita doowɔ deni man botɔɔ, mɔna Kristotena dikpii kej ne fane nideli fa Wurubuare o dɔɔ.

Wurubuare kpilale kalese Pita lee deni man

⁶ Nelim kej pe tɛɛ kena, na gyoo Herode ka lese Pita lee deni man na baa di o nombia nɛ, na o doo yoonɔɔtēna bala nsana kej bɔɔ do e agbaraagbaraase ala. Debaŋ kenaŋ na yoonɔɔtēna baŋ bee gyee denancɔ kej mɔ seŋɛɛ be daseŋɛɛ man.

⁷ Karatetee dokolon na te de Gbenjyoo Wurubuare kpilale ḥolo bɛewɔ lee botɔɔ te deni kej man ḥmaŋeewɔ. Te o kyanja Pita o degbaŋbaŋ dɔɔ wosi e te o gyuusu e yako e nyi, "Korobileŋ." Debokenaŋ man te agbaraagbaraase ḥjan leewɔ o nyijmaase man yala.

⁸ Botɔɔ te Wurubuare kpilale ḥjon yako e nyiaa, "Monya abɔɔ do na n ka do nyan nkyokotase." Te Pita mɔ yɛɛwɔ mena te kpilale ḥjon yako e bela nyi, mo n kegba wurikyim kej do na n ke sila maŋ.

⁹ Te Pita sila e lee debɔɔ man. Mɔna o ta gyem nyi kpene kej Wurubuare kpilale ḥjon ne yɛɛ nɛ yɛɛ ampaŋ ya. Nawolo nyi ḥjon gyaŋ na, yɛɛ e bo ḥgba doseɛ nɛ.

¹⁰ Be tɛɛwɔ gbaa balaj gyanjba nyibaj baŋ bee gyee botɔɔ nɛ, na baŋ be gyakaa be dɔɔ nɛ, kaboeni be ke lii nyeele denancɔ kej

na mo lee doncō kej man ne gyanj. Be kelii botcō na, te nyeele denancō kej torowō fa wō ka wose dōcō, te ba leewō laj. Ba ke ta bee gyuu na, te kpilale ḥon ḥaalaawō yela Pita karatetee dokoloj.

¹¹ Botcō te Pita sia ḥmanjee e te o yakowō nyiaa, "Nenēs, me ta gyem nyi de Gbenjgyoo Wurubuare kpila na o kpile ale nyi o kaa lese man lee gyoo Herode nyijmaa man, na ḥan pou nafo Gyudatena be bake see nyi baa yee man ne."

¹² Pita kena mena nombia kejna ne, te o gyuu Gyōn Maake o naa Mεere dēe. Debañ kenaj na balaj burum te yilaa botcō bēe fane.

¹³ Pita ke gyō be disim kej te alebu ḥolo ḥon bēe baake e nyi Roda ne, gyuuwō ke kēs nyi amōte ne gyōcō laa.

¹⁴ O ke gyu kenyii woya ḥan te o ba gyem nyi Pita woya ḥenañ ne, yee e gyōn nideli te o woleewō nyi waa toro e denancō kej. Mena doo o yeuwō keyako wō nyiaa, "Pita te kōj o sejēs denancō man!"

¹⁵ Te be bōcōse e nyiaa, "Yaa n na gyoo ditej bo?" Mōna o yase o sia yako wō nyi yee ampañ. Kejte be yakowō nyi gyae ke yee o woo bo.

¹⁶ Na Pita gyakaa bo o ne gyō denancō kej. Nenēs be ka toro denancō kej na Pita sejēs laa, mena doo ba wose gbirisi wō.

¹⁷ Te Pita gyina o nyijmaa adido mo yako wō nyi baa wu be nōcō. Te o yako wō

mena kej de Gbenjgyoo Wurubuare ba lese e lee deni kej man. Te o yako wō nyi, "E yako Gyemisi na Kristotena akan baj mena nombia kejna." Te o korowō laj yenaj wōle.

¹⁸ Tēe kena kej ne, te ḥajmaarenj dinaa daale gyroowō yoonōtēna baj nsana. Be bōcōse dōjā nyi, "Anej yaa Pita moowō baa?"

¹⁹ Gyoo Herode yela be kēo Pita nideli, mōna ba te naa e ya. Mena doo o baake yoonōtēna baj bōcō gyee e ne, nyii be nōcōman nombia, te o yela ba koo wō pou. Kenañ wōle ne, gyoo Herode leewō Gyudia tēele man gyu kekyaa Kaesaria doncō man kyomii.

Gyoo Herode yej

²⁰ Gyoo Herode gyēna baj Taetenā na Sidōntēna doo. Mena doo balañ benaj yee nōcō te be gyuuwō kena e. Be taŋgbēewō mo nombia ḥenañ do Bilasituse nōcōman nyi waa doo e teree fa wō, nawolo nyi doncōse ala ḥenañ pou ne nyin be weenēs bo lee gyoo ḥonañ tēele man. Bilasituse yēna gyoo ḥon dekpañalañ kej pou kegyia.

²¹ Wee kej bōcō see kelii ne, te gyoo Herode moo o gyrooro abōcō do, te o gyuuwō ka gyēn gyakaa o gyrooro gbeli kej doo te o kolosiwōcō ba balaj baj pou.

²² Te balañ baj pou fae yeesa yako nyi, "Kei doo te

yεε deniwalaŋ ne kolosi la ya, yεε bane ηolo e."

²³ Debokenaŋ man te de Gbenjyoo Wurubuarε kpi-lale kɔŋawɔ kaa gyɔ e do kawee, nawolo nyi o ta lese Wurubuarε yele ya. Te gyoo ηon wose pou gyoo feelεε te o yeŋawɔ.

²⁴ Keŋja pou man na, Wurubuarε nombia ηan sεe ηεε yaasee na balan burum mo ne leε ηa di.

²⁵ Deban keŋ Banabase na Sɔɔl be tan ba tom keŋ ne, ba besewɔ lee Gyerusalem gyu Antiɔke. Be kee gyu keŋ ne, te ba moo Gyɔn Maake sila ba wose.

13

Be kekpila Banabase na Sɔɔl

¹ Kristotena dikpii keŋ ke kyaa Antiɔke donɔɔ man ne, na be dana Wurubuarε akpenkpenjygɔra na wolala be man. Baŋ yεna Banabase na Simeɔn ηon bεε baake e nyi walaŋ bibiini ne na Lusiuse ηon o ba lee Kirene ne, na Sɔɔl na Manayen ηon bɔɔ keele ηon na gyoo Herode Antipase bom ne. Gyoo Herode Antipase yεna walaŋ ηon o seŋεε gyoo dinaa nawɔɔ man Galelia tεele man.

² Wee daale be kεε som Wurubuarε ne, be bake be nɔɔ bεε fane te Wurubuarε felij yako wɔ nyiaa, "ε lese Banabase na Sɔɔl fa maŋ, na baa yεε tom keŋ dɔɔ cɔɔ baake wɔ ne."

³ Mena dɔɔ ba kebake be nɔɔ fane tan ne, ba moo be

nyiŋmaase gyakaa be dɔɔ fane fa wɔ te be lɔɔ wɔ gbeε.

⁴ Wurubuarε felij ke kpila Banabase na Sɔɔl ne, be gyuu Selusia. Botɔɔ te ba moo degbele dinaa mo loŋ dɔɔ gyu Saiporɔse tεele keŋ loŋ be kilisi ke ne man.

⁵ Be kelii Salamise ne be yako Wurubuarε nombia ηan Gyudatena ɔsom denεε man. Na Gyɔn Maake mo kpuε na wɔ o ne kyu wɔ.

⁶ Be kila tεele kenaŋ dɔɔ pou gbaa ke gyu ke lii Pafose donɔɔ man. Botɔɔ te ba ke naa ηmeesentje ηolo ηon bεε baake e nyi Baa Yesu ne. O yεε Gyuda baale e te o moo o wose yεε ηgbɑ Wurubuarε dekpenkpenjygɔre ne.

⁷ Na o yεε gyoo ηon o seŋεε gyoo dinaa nawɔɔ man tεele kenaŋ man ne o dɔɔ e. Bεε baake e nyi Segiuse Pɔluse. Na o yεε walaŋ ηon o gyεŋ nombia nideli. O baake Banabase na Sɔɔl o gyaŋ, nawolo nyi na o ne gyae waa nyii Wurubuarε nombia ηan.

⁸ Mɔna ηmeesentje ηon o yele Giriki dei man yεna nyi Elimase ne, korowɔ seŋtia Banabase na Sɔɔl. O gyaewɔ nyi waa lese gyoo ηon agyueŋ lee Wurubuarε nombia ηan man, na o be nyiŋ leε ηa di ya.

⁹ Keŋte Sɔɔl ηon bεε baake e nyi Pɔl te Wurubuarε felij doo o man nideli ne, kεε ηmeesentje ηon diiŋ te o yako e nyiaa,

¹⁰ "Nyan ɔbɔnsam bu! N ne kɔla kpene kamase

kej dei, nyaj yena dekara na adao kumee pou nyee. Woromo te n ke tina de Gbenyoo Wurubuare nombia jan doo na ne gbeε ne ketulii yela?

¹¹ De Gbenyoo Wurubuare waa lese o doj wola nej. N sia gyae keyeleε, te n be gyae n kena weese ya, kelii debaŋ daale.” Debokenaj man te o sia yεlεewε, na o dɔŋ o ne lalaa o ne gyae walaj ijan waa kyan e o nyijmaa man wola e gbeε.

¹² Gyoo kemaasa ijan kena kpene kej be kɔŋ balee kei dɔc ne o lees Yesu di, nawolo nyi o nombia jan bɔɔ wolo ne yela o wose gbirisi e.

*Pɔɔl na Banabase gyuu
Antiɔke, donɔɔ kej ke kyaa
Pisidia tεele man ne*

¹³ Pɔɔl na o tebia moowε ijan dɔc lee Pafose kelii Pega kej kyaa Pamfilia tεele man ne. Botɔɔ te Gyɔn Maake tinaa wɔ yela te o besewo lan Gyerusalem.

¹⁴ Be ka lee Pega ne, be gyuuwε kelii Antiɔke kej kyaa Pisidia tεele man ne, te Gyudatena kefεefowee kej kelii ne, be gyuu Gyudatena osoom deni man kekyaa.

¹⁵ Gyudatena baj kekala lee Mosesi mmaraa tɔne na akpeŋkpeŋgyɔra tɔna jan man tan ne, bɔ osoom deni man kegyiise baj yako Pɔɔl na o tebia nyiaa, “De tebia, akpaa ε dana kolo ε ka mo do balaj baj kakyeŋ na, ε kolosi fa wɔ.”

¹⁶ Botɔɔ te Pɔɔl korowɔ seŋ te o gyinaa o nyijmaa adido nyi baa yela kekolosi. Te o fiasse ε ne kolosi nyiaa, “Iseraetena na εmee baŋ ε te yee Iseraetenawε ya, te ε ne yee Wurubuare ne ε tei maŋ!

¹⁷ Iseraetena Wurubuare lese na de naanaɔ, te o yela be nyija ba wose debaŋ kej be kyaa Igyipite tεele man ne. Wurubuare moo o doj dinaa kej lese wɔ lee tεele kenaŋ man.

¹⁸ Te o nyija konɔɔ fa wɔ kulutooneŋ sɔŋola (40) depampaa dinaa kej man.

¹⁹ Wurubuare yela o balaj dii debiise nyetoro dɔc Kaanan tεele man, te o leo be tεelese fa wɔ kekpaakekpa.

²⁰ Lee debaŋ kej Wurubuare ba lese o balaj lee Igyipite, kaa lii mena debaŋ kei ne yee kulutooneŋ sɔŋononj akpeŋ anaara na sɔŋola na kufu (450). Kei wɔle ne, Wurubuare faa wɔ nombiadiira kelii o dekpeŋkpeŋgyɔre Samuele dɔc.

²¹ Kejte balaj baj yako Wurubuare nyi waa see gyoo fa wɔ. Te o moo Kisi ijan o ba lee Bengyamen dekpanjalaj man ne bu Sɔɔl fa wɔ, te Sɔɔl dii gyoori kulutooneŋ sɔŋola (40). ”

²² Wurubuare ka lese Sɔɔl lee gyoori man ne, o moo Defidi see gyoo. Wurubuare dii adansseε lee o wose man nyiaa, “Me te nyij Gyese bu Defidi ijan mεε gyae ε lee me konɔɔ man. Non ne gyae la

waa yee kpene kamase kej
mee gyae.

²³ Defidi kei duuluŋ man
te Wurubuarə lese nyeeləere
Yesu, te o kɔŋawɔ Iseraetena
gyan ḥgba mena kej o be
yako see ne.

²⁴ Petē Yesu ke kɔŋ na,
Gyɔn taŋ kekolosi fa Iser-
aetena pou nyi, baa kyεekee
lee be gbεeŋeŋ kumee man,
na baa kɔŋ Wurubuarə gyan
na baa so wɔ Wurubuarə
lon.

²⁵ Gyɔn kee gyae waa taŋ
o tom ne o bɔɔse balaj ban
nyiaa, ‘Emee gyen nyi man
yenam amote? Na man yenam
walaŋ ḥon ε ne daa ne ya. E
keε, ḥon ε ne daa ne dɔŋ me
wole o ne kɔŋ. Te man Gyɔn
be kabona nyi maa buŋ
booli o nkyokota ḥmeeseŋ
gba ya.’

²⁶ Me tebiā Aberaham du-
uluŋ man bia, na emee ban
ε te yee Israetenawɔ ya te
ε ne yee Wurubuarə ne, daa
te Wurubuarə yela ba moo
nyeedoŋ nombia keŋa kɔna.

²⁷ Nawolo nyi Gyerusaləmtena
na be siamantena ban
ta gyem nyi ḥon yenam
nyeeləere ḥon ya. Be
te nyii nɔɔwoya ḥan
akpeŋkpeŋgyɔɔra ban be
ḥmarase see, te bɛe kale ba
kefεeŋfowee kamase man ne
ya. Mɔna be ke bu e fɔɔ kej
ne, yela akpeŋkpeŋgyɔɔra
nɔɔwoya ḥan bɔɔ ḁmarase
see lee o wose man ne
kɔŋawɔ mena.

²⁸ Kej koraj be te nyij
nombiikum baa seŋ ke dɔɔ
bu e fɔɔ na ba ko e ya ne, ba

sola Gyoo Pilato nyi waa lese
e fa wɔ na baa ko.

²⁹ Ba ke yee ḥan pou bɔɔ
ḥmarase lee o wose man taŋ
ne, ba lese e lee ḥpandaŋ kej
dɔɔ ke wuu boe bɔɔ daale
man.

³⁰ Mɔna Wurubuarə gyu-
usu e lee yeŋ man.

³¹ Te o lese o wose wola
balaj ban ḥon na wɔ ne
kyaa ta lee Galelia gyu
Gyerusaləm donɔɔ man ne
weeya burum man. Balaj
ban o ba lese o wose wola
wɔ ne, ne diina o wose
man adansεe fa de balaj
Iseraetena gyen ne.

³²⁻³³ Wurubuarə nombia
kpaakpaa ḥenaj yaa dεe
yako ḥon ne. Wurubuarə
nombia kpaakpaa ḥan o be
yako see fa de naanaɔ nyi
waa yee ne, nεnεe o te yee ḥa
fa daa ban de yee be duuluŋ
man balajwɔ ne, nawolo nyi
o te gyuusu Yesu lee yeŋ
man. Be ḁmarasewɔ Defidi
nɔɔneŋ alate man nyi,
Wurubuarə kpa ‘Nyaŋ yenam
me bu,

gyen me yee n kya e.’

³⁴ Wurubuarə besewɔ yako o
tɔne kej yenaj daale mena
kej waa gyuusu Yesu lee yeŋ
man na o be doo yebɔɔ man
dala ya ne nyi,

‘Maa mo me nyijmaa
gyakaa ε dɔɔ ampaŋ
amparŋ,

ŋgba mena kej tɔɔ
yako see fa Defidi ne.’

³⁵ Defidi nɔɔneŋ tɔne kej
man yenaj daale na, o be-
sewɔ yako nyi,

‘N be gyae n ke yela n to-
baale ḥon ayimεe be

doo

ɔ wose man ya ne ke
dala ya.'

³⁶ Defidi ke kyaa na ɔ sia,
te ɔ ka som Wurubuare taŋ
ŋgba mena kej Wurubuare
ne gyae ne, ɔ moo ɔ kpa
teeli te ba moo e ke wuu ɔ
naanaɔ gyaŋ te ɔ dalawo.

³⁷ Mɔna walaŋ ɔnon Wu
rubuare be gyuusu e lee yeŋ
man ne, ɔnon te dale ya.

³⁸ Mena dɔɔ me tebia, mɛɛ
gyae ε ka gyen nideli nyi
Yesu adaworoma dɔɔ te dɛɛ
yako ɔnon mena kej walaŋ
waa yee, na Wurubuare ka
mo ɔ dukum kyee e.

³⁹ Lee Yesu dɔɔ walaŋ ka
mase ɔnon ɔ leɛ Wurubuare
nombia ɔjan di na waa di
dejеле, nawolo nyi nafo
ŋolo be kyaa kej waa tale
di Mosesi mmaraase ɔjan
dɔɔ, na waa di dejеле Wurubuare
siaman ya.

⁴⁰ Lee mena dɔɔ ε
kɛɛ ε wose man nideli,
na nombia ɔjan Wurubuare
akpeŋkpeŋgyɔɔra
be ɔmarase see ne, be kɔŋ
ε dɔɔ ya. Be ɔmarasewo
nyiaa,

⁴¹ 'E kɛɛ, ε mɛɛ baŋ ε ne kulu
Wurubuare ne,
gyakoloŋ gyae ka gyoo
ɔnon, na ε ka yeŋ futaa
ε wose.

Nawolo nyi maa yee tom
daale ε weeya keŋa
man,
kej nyi ε be gyae ε ke
lɛedi ya.

Akpaa ɔolo de yako ɔnon ko
raŋ na,
ε be gyae ε ke lɛedi ya.'
"

⁴² Mena dɔɔ debaŋ kej Pɔɔl
na Banabase ba lee bɔɔ ɔsom
deni kej man bee gyu kej
ne, balan̄ baŋ waase wɔɔ nyi
baa bese kɔŋ ba kefɛɛfowee
anekɔŋjan, na be kaa yako
wɔɔ mena nombia keŋa bela
kpu.

⁴³ Balan̄ baŋ ke yaasee taŋ
kej ne, Gyudatena burum
na balan̄ baŋ ba te yee
Gyudatenawo ya te bee yee
Wurubuare te bɔɔ mo ba
wose do Gyudatena ɔsom
kej man ne, sila Pɔɔl na Ban
abase. Te Pɔɔl na Banabase
kolosiwɔ do wɔɔ kakyeŋ nyi,
wee kamase na baa tɔɔse
Wurubuare bɛɛɛɛ kej ɔ ba
mo boele wɔɔ ne nideli na baa
kyaa fa e.

⁴⁴ Gyudatena kefɛɛfowee
ka bese lii ne, donɔɔ kej pou
kaa yilaawo nyi baa nyii de
Gbengyoo Wurubuare nom
bia.

⁴⁵ Gyudatena kena balan̄
baŋ yaanoole ne be sia
yeeɛwɔ be dɔɔ, mena dɔɔ be
leɛ Pɔɔl nombia ɔjan ɔ ne
yako ne aŋmaaren te ba tee
e.

⁴⁶ Te Pɔɔl na Banabase
gyɔɔ be konɔɔ yako wɔɔ
nyi, "Nafo kabona nyi dɛɛ
taŋgbɛɛ kolosi Wurubuare
nombia ɔjan bo fa ɔnon pɛ,
mɔna kej ε be bɛɛ ɔna te ε be
kɛɛ ε wose nyi ε be kabona
nyi ε ke nyiŋ nyeedoŋ kek
paa kej dɔɔ ya ne, dɛɛ lee ε
gyaŋ dee gyu baŋ ba te yee
Gyudatenawo ya ne gyan.

⁴⁷ Nawolo nyi kej de
Gbengyoo Wurubuare be
yako daa yɛna nyi,

'Me ta mo neŋ yee

kejmañee
fa balanj bañ ba te yee
Gyudatenawo ya ne,
na n ka wola wo gbeε
kej tæele kei dœc balanj
baa mo na baa nyij ny-
eekelεs ne.

⁴⁸ Mœna balanj bañ ba te
yee Gyudatenawo ya ke nyii
nombia kejna ne, yee wo
gyoñ nideli te ba lese Wurubuañ
yele lee o nyeedon
nombia ñan dœc. Te bañ Wurubuañ
ba lese wo nyi baa
nyij nyeedon kekpaa kej ne,
lee de Gbenjyoo Yesu di."

⁴⁹ Te de Gbenjyoo Yesu
nombia ñan yaaseewo tæele
kej dœc pou.

⁵⁰ Mœna Gyudatenana bañ
feefuwœ do kegyiise bañ na
ala bañ bee yee Wurubuañ
te ba wose dana obuo donœc
kenaj man ne, te be naase
Pœol na Banabase diyem, te
be gegi wo lee tæele kej man.

⁵¹ Mena dœc Kristo kpi-
lala bañ kpiisi be nawœc tœs
aŋasa see wo na kawola nyi
ba te bœs wo, te ba lese be
nae botœc te be laŋa Ikonium.

⁵² Mœna Yesu silala bañ be
kyaa botœc ne dœc, yee wo
gyoñ nideli na Wurubuañ
feliŋ ñon mœ doo be man
nideli.

14

Pœol na Banabase kolosi
Wurubuañ nombia Ikonium
donœc man

¹ Pœol na Banabase ka gyoo
Ikonium donœc kej man ne,
be gyuu Gyudatenana osom
deni kej man ñgba mena
kej bœs tan yee ne. Be

kolosi Wurubuañ nombia
ñan nideli, te Gyudatenana na
bañ ba te yee Gyudatenawo
ya ne burum lee Yesu di.

² Mœna Gyudatenana bañ bœc
bœs nyi bœc lee Yesu di ya
ne, feefuwœ do bañ ba te
yee Gyudatenawo ya ne te
ba korowœ sej tia Pœol na
Banabase.

³ Pœol na Banabase
kyaaawœ botœc weeyaa
akalansœ ñaale, te be
gyœc be konœc kolosi de
Gbenjyoo Yesu nombia ñan.
Ñon mœ sejawœ be wœle te
o moo o bœres boele wo, te
be yee nombia dinaana na
gyakoloñ nombia botœc wola
nyi o nombia ñan bee kolosi
ne doo na ñe gbeε.

⁴ Mena dœc donœc kej
man balanj kpasewœ akpeñ
ala. Dekpeñ daale sejawœ
Gyudatenana bañ wœle, te
daale mœ sejawœ Kristo
kpilala bañ wœle.

⁵ Kejte Gyudatenana bañ
ba te yee Gyudatenawo ya
ne, man baale na be siaman-
tena yee noçdokoloñ nyi,
baa naase Pœol na Banabase
diyem na baa funji wo boyaa.

⁶⁻⁷ Pœol na Banabase ke
nyii mena nombia kejna ne,
be yeuwœ lee donœc kenañ
man gyu Listra na Dœbi
donœcse ñan kyaa Likonia
tæele man ne, na donœcse
ñan benaa na botœc ne pou
kekolosi Wurubuañ nombia
kpaakpaa ñan.

Otakase yolo kawee
kekyœ

⁸ Be ke gyu kelii Lis-
tra donœc kej man ne, na

ɔtakase ɳolo kyaa botoo kej nyi leenan bɔɔ lola e na, o te tale ta koro ta ya.

⁹ O ke kyaa botoo o ne tei Pɔɔl kekolosi ne, Pɔɔl kɛs e yididi te o naawo nyi o kelɛedi gyae ke tale yela waa nyiŋ kawee kekyɔ.

¹⁰ kejte Pɔɔl yako e keŋkeŋ nyi "Koro seŋ n naawo dɔɔ." Botoo te ɔtakase ɳon tonjawo seŋ o naawo dɔɔ te o fiasse o ne tɛs.

¹¹ Balan baj kena kpene kej Pɔɔl be yee ne, be fae yeesa be dɛs Likonia dei man nyi, "Beeñen̄ besena na ba wose yee denibalañ kaa seŋ de gyañ yaa?"

¹² Mena dɔɔ ba moo be beeñen̄ yela do Banabase na Pɔɔl. Ba doo Banabase nyi Sewuse, te ba doo Pɔɔl mo nyi Hemise nawolo nyi ɳon yena be kolosire.

¹³ Na be bane ɳon bɛs baake e nyi Sewuse ne deni seŋee donoo kej nɔɔman. Te bane Sewuse sae ɳon moo nunkyuese na kyenkyen̄kɔɔse kaa seŋ donoo kej nɔɔman, nawolo nyi ɳon na balan dikpii kej ne gyae baa fa Pɔɔl na Banabase kedi ɳgba beeñen̄ ne.

¹⁴ Mɔna Banabase na Pɔɔl ke nyii nombia keŋa ne, be kyanja ba kegbase tirii na kawola nyi nombia ɳan te takaa wɔ, te ba moo yeesa yeu karatetee dokoloŋ kagyoo balan dikpii burum ban nsana nyi,

¹⁵ "De tebia, woŋ nombia yaa keŋa, weera ε ne yee

mena? Daa mo yee denibalañwɔ ɳgba emee ne. De kɔŋae de kaa yako Kristo nombia kpaakpaa ɳan fa ɳon, na ε ke tina ε nombia keŋa ɳan be taŋ tɔnɔ ya ne keyee yela, na ε ke kɔŋ Wurubuarɛ ɳon o bɛs yem ya ne gyañ. Non yee na adido na ateta na εro, na kpene kamase kej doo ɳe man ne.

¹⁶ Gyañgba kej na, o yela balan yee kpene kej baj bgagba ne gyaæ.

¹⁷ Mɔna o na lese o wose wola nyi o kyaa ampanj, lee deeli kej o ne yee ne dɔɔ, te o ne fa ɳon ɔga na ε wɔose man weenɛs debaŋ kpaakpaa man. O ne fa ɳon weenɛs te o ne yeli ε sia na gye."

¹⁸ Kristo kpilala baj ke yako keŋa koraj na, yee wɔ doŋ pete be talewɔ tɔ balan baj gbees nyi be na fa wɔ kedi ya.

¹⁹ Gyudatena baale lee Antiɔke kej kyaa Pisidia tɛele man ne, na Ikonium kɔŋ botoo kaa wɔles balan baj agyuen̄ te ba seŋawo be wɔle. Kejte be fuŋii Pɔɔl boyaa, te be tuu e na tɛele lee donoo kej man kelɔ donoo nɔɔman. Na baj gyeñ nyi o ta yem.

²⁰ Mɔna Yesu silala baj kekɔŋ kaa yilaa o gyañ ne, o korowɔ bese gyu donoo kej man. Ke tɛs kena na te ɳon na Banabase lanja Dəbi donoo man.

Pɔɔl na Banabase besewo gyu Antiɔke kej kyaa Siria tɛele man ne

²¹ Pooł na Banabase kekolosi Kristo nombia kpaakpaa ḥan Dəbi donco man ne, balaj burum kɔŋawo kaa lεs Yesu di te ba bese o silala, Kenje ba besewo gyu Listra na Ikonium na Antiōke ken kyaa Pisidia ne.

²² Be kolosiwo fa Kristotena banj te ba doo wo kakyeŋ nyi Kristo nombia ḥan bɔɔ lεs di ne, baa kyan ḥa keŋkeŋ. Ba besewo do wo kakyeŋ nyi, "Kaboena nyi dεs naa diyem nideli pena dεs tale gyoo Wurubuare gyoori keŋ man."

²³ Kristotena dikpii kamase man na, Pooł na Banabase na lese siamantena fa wo. Ba lese wo taŋ na, bεs bake be noo fane fa wo, na be ta mo be popou do de Gbenyoo Kristo ḥon bɔɔ lεs e di ne nyijmaa man.

²⁴ Ba ke ta kila Pisidia tεele dɔɔ taŋ ne, be gyuu Pamfilia tεele man.

²⁵ Be kolosi Kristo nombia ḥan Pega donco man. Be ka lee botco na, te be gyuuwɔ Atalia donco man.

²⁶ Be ka lee botco mo ne, ba moowɔ loŋ dɔɔ bese kɔŋ Antiōke. Antiōke botco te Kristotena banj fanewo mo wo do Wurubuare nyijmaa man nyi, waa mo o bεrεs boele wo na baa gyu ke yεs tom keŋ bɔɔ yεs taŋ ne.

²⁷ Ba ke kɔŋ kaa gyoo botco ne, be yilaa Kristotena dikpii keŋ pou te be yako wo tom keŋ pou Wurubuare be tεs be dɔɔ yεs, na mena keŋ o ba toro gbees fa balaj banj

ba te yεs Gyudatenawo ya, te banj mo be lεs Kristo nombia ḥan di ne.

²⁸ Lee kenaŋ wɔle na, be kyaawo be tebia Kristotena banj gyaŋ weeya burum.

15

Ba kegyaŋee Gyerusalem donco man

¹ Balaŋ baale leewo Gyudia tεele man kɔŋ Antiōke donco man bεs wola Kristotena banj nyi, "Nyi akpaa ε te kara ε baala wose ኃgbä mena keŋ Wurubuare mmaraase ḥan o be yela Mosesi be ኃmarase see ne nawolo ya na, Wurubuare be gyae waa tale lεs ε nyee ya."

² Mena dɔɔ aŋmaaren dinaa daale gyoo balaŋ benaŋ na Pooł na Banabase nsana. Kenje Kristotena banj lese Pooł na Banabase na Antiōke Kristotena banj baale te be kpila wo Gyerusalem na be kaa naa Kristo kpilala banj na osum kegyiise banj lee nombii kei dɔɔ.

³ Kristotena banj ke lo wo gbees taŋ ne, ba moowɔ Fonisia na Samaria tεelese man. Te be yako be tebia Kristotena banj be kyaa botco ne, mena keŋ balaŋ banj ba te yεs Gyudatenawo ya ne ke lεs Yesu nombia ḥan di. Kristotena banj nyii nombia keŋna, yεs wo gyoo nideli.

⁴ Be ke gyu ka gyoo Gyerusalem ne, Kristo kpilala banj na osum kegyiise na Kristotena dikpii keŋ pou lεs wo nideli, te banj mo

yako wɔ kpene kamase kej Wurubuarε be tεε be dɔɔ yεε nε.

⁵ Te balaj banj nafo be doo Farasiitena dikpii kej man te nεnεs bɔɔ lεε Yesu di nε, man baale korowɔ sej te be yako wɔ nyi "Kaboena nyi baa yela banj ba te yεε Gyudatenawɔ ya nε, ke kara be baala wose na baa di Wurubuarε mmaraase ɻanɔ be yeli Mosesi be ɻamarase see nε dɔɔ."

⁶ Mena dɔɔ Kristo kpilala banj, na ɔsom kegyiise banj gyaneewɔ na baa gyoo nombia ɻenanɔ man.

⁷ Ba ke kyɔɔle dɔŋa gyu siaman nε, Pita korowɔ sej te ɔ yako wɔ nyi, "Me tebia, εmεε gbagba ε gyen nyi leenaŋ kewalanj kej, te Wurubuarε lese maŋ nyi maa kolosi Kristo nombia kpaak-paa ɻan fa balaj banj ba te yεε Gyudatenawɔ ya nε, na baa nyiŋ nyii na baa lεε Yesu di.

⁸ Wurubuarε ɻon ɔ gyen walaŋ kamase konɔɔ man nombia nε, lesewɔ wola nyi ɔ te lεε wɔ do lee ɔ felinj ɻon ɔ ba mo do be man, ɻgba mena kej ɔ ba mo do daa mo man nε dɔɔ.

⁹ Wurubuarε te kεε wɔ nyi be yεε balaj kpoo lee de man ya, mɔna ɔ moo be nombiakumεε kyeεε wɔ lee kej bɔɔ lεε Kristo di dɔɔ.

¹⁰ Nεnεs weera te ε ne gyae ε ke kεεs Wurubuarε kεε, kej ε ne gyae ε ka mo kasolo kej daa na de naanaɔ te tale seele ya nε, seele banj bɔɔ lεε Yesu di nε?

¹¹ ε na yeli ke kɔŋ mena ya! Dεε lεε di nyi de Gbenjyoo Yesu bεrεε kej dɔɔ te Wurubuarε lεε da nyee, ɻgba mena kej ɔ be lεε banj mɔ nε."

¹² Balaj banj pou bɔɔ gyaneε nε, kyaawɔ yididi debanj kej bee tei Banabase na Pɔɔl ne yako wɔ mena kej Wurubuarε be tεε be dɔɔ yεε gyakoloŋ nombia na nombia dinaana balaj banj ba te yεε Gyudatenawɔ ya man nε.

¹³ Ba kekolosi taŋ nε, te Gyemisi mɔ gyinaa ɔ nɔɔ nyi, "ε tei me gyan, me tebia.

¹⁴ Debokeiman te Simon Pita yako daa mena kej Wurubuarε be taŋgbεε yεε wola daa nyi ɔ ne gyae balaj banj ba te yεε Gyudatenawɔ ya nε, te o lese be man baale mo yεε ɔ wui.

¹⁵ Nombia keŋa na Wurubuarε akpeŋkpeŋgyɔɔra nombia ɻan te yεε dokoloŋ. Nawolo nyi be ɻamarasewɔ see nyi Wurubuarε kpa nyi,

¹⁶ 'Kei wɔle na,
maa bese kɔŋ
na maa bese ma De-
fidi dekpanalanj kej
be yεεs nε,
na maa desina ka abɔɔ
ɻan be wɔlεε nε,
na ke ka sej nideli.

¹⁷ Denibalaj akanj banj
na balaŋ banj pou ba te
yεε Gyudatenawɔ ya
te mɔɔ lese wɔ yεε me
wui nε,
baa keo maŋ be
Gbenjyoo Wu-
rubuarε ɻon.

18 Nne yaa maŋ ε Gbenygyoo
Wurubuare ḥon,
mɔɔ wulaa lese keŋa
wola lee gyan̄gb̄a nε
ne yako! ”

19 Gyemisi besewo gyina o
nɔɔwoya ḥan dɔɔ nyi, “Ma
agyuεŋ man na, ε na yeli
dεs mo nombia ḥaale ḥere
balan̄ ban̄ ba te yεs Gyudate-
nawo ya, te bεs mo ba wose
fa Wurubuare nε ya.

20 Mɔna ε yela dεs ḥmarase
wɔ tɔne nyi, be na di bane
dεs weenεs ya, na baa lese
ba wose lee kafoŋ nombia
man. Be na di wonembu ḥon
ba te kara o nyee ya te o ba
yem nε na wonembu fatabo
ya.

21 Nawolo nyi be wula bεs
kala Wurubuare mmaraase
ḥan o ba mo fa Mosesi
nε Gyudatena osoom deni
man kefεεfowee kamase, te
bee kolosi o nombia ḥenaŋ
donɔɔ kamase mɔ man.”

*Tɔne keŋ bɔɔ ḥmarase
yelee Kristotena ban̄ ba te yεs
Gyudatenawo ya nε*

22 Keŋte Kristo kpilala ban̄
na osoom kegyiise ban̄ na
Kristotena dikpii keŋ man-
tena akan̄ pou yεs nɔɔ nyi
baa lese be man balan̄ baale
na baa kpu na Pɔɔl na Banabase,
na baa kpila wɔ Antiɔke. Mena doo ba lese
Gyuda ḥon bεs baake e nyi
Basabase nε, na Silase ban̄
ba wose man dana obuo be
man nε.

23 Nɔɔwoya ḥan doo tɔne
ken man yεna nyi.

“Daa Kristo kpilala
na osoom kegyiise na

ε tebia ban̄ be kyaa
Gyerusalɛm donɔɔ man
nε, ne ḥmarasena tɔne kei
dee yelee εmεs Kristotena
ban̄ ε te yεs Gyudatenawo
ya, te ε kyaa Antiɔke na
Siria na Silisia tεelesε man
nε. Dεs do ḥon nɔɔ.

24 De te nyii nyi balan̄
baale ta lee de man kɔŋ
ε gyan̄, kaa mo nɔɔwoya
ḥaale bεs ḥere ḥon te bεs
do ḥon kaale, keŋ nyi na
daa faa na wɔ gbεs ya.

25 Mena dɔɔ de
gyanjeewo kolosi see nyi, dεs
lese balan̄ baale kpu na de
gyoona kpaakpaa Banabase
na Pɔɔl, na dee kpila wɔ ε
gyan̄.

26 Be yεs balan̄ ban̄ lee
de Gbenygyoo Yesu Kristo
yele man dɔɔ, te ba moo ba
wose fa yεj.

27 Keŋ dɔɔ te dee kpila
Gyudase na Silase mɔ, na
baa mo be nɔɔ yako ḥon
nombia ḥan dɔɔ ḥmarase do
tɔne keŋ man nε.

28 Daa na Wurubuare fe-
liŋ ḥon te sεs nyi dɔɔ gyae
dεs mo nombia ḥaale ḥere
ḥon ya. Mɔna ḥan dεs gyae
ε ke yεs yεna nyi,

29 ε na di bane dεs
weenεs, yaa wonembu fa-
tabo yaa wonembu ḥon ba
te kara o nyee te o ba yem
nε ya. Nεnεs mɔ ε lese
ε wose lee kafoŋ nombia
man. Akpaa ε lese ε wose
lee keŋa pou man na, kpene
kamase gyae ke de fa ḥon.
De nɔɔwoya oto yaa. ε kyaa
nideli.”

30 Be lɔɔ balan̄ ban̄ bɔɔ

kpili ne gbeεε, te be laŋa Anticke. Be ke gyu ka gyoo botoo ne, be yilaa Kristotena dikpii keŋ pou te ba moo tøne keŋ fa wɔ.

³¹ Balaŋ banj ke kala tøne keŋ ne, yee wɔ gyon lee mena keŋ bɔ do wɔ kakyen ne dɔc.

³² Gyudase na Silase banj mɔ be yee Wurubuare akpeŋkpeŋgyɔɔrawɔ nɛ kolosiwɔ nidieli do wɔ kakyen na doŋ.

³³ Be ke di weeya akalansse ɣaale ne, Kristotena banj be kyaa botoo ne lɔɔ wɔ gbeεε wosefεerεn man te ba besewɔ laŋ balaŋ banj bɔ kpila wɔ ne gyan.

³⁴ Mɔna Silase yee wa agyuen nyi waa dɔc botoo.

³⁵ Pɔɔl na Banabase kyawawɔ Anticke kyare kyomii, te banj na balaŋ burum baale kolosi de Gbenyoo Wurubuare nombia ɣan fa balaŋ te ba wola wɔ mɔ.

Pɔɔl na Banabase ketira dɔŋja

³⁶ Debaŋ daale wɔle ne, Pɔɔl yako Banabase nyi, "Yela dɛs bese gyu donco kamase keŋ man dɔc gyu kekolosi de Gbenyoo Yesu nombia ɣan ne, na de kaa kɛs balaŋ banj bɔɔ lɛs Kristo nombia ɣan di ne kekyaabii man."

³⁷ Nafo Banabase gyaewɔ nyi waa mo Gyɔn Maake kpu na ba wose.

³⁸ Mɔna Pɔɔl kɛs ke nyi tekaboena nyi waa sila wɔ ya. Nawolo nyi ba ke kyaa Pamfilia ne, o te yee tom na

wɔ kelii ɔto ya, mɔna o tinaa wɔ yela botoo.

³⁹ Mena dɔc kewɔŋee dinaa daale gyoo ba nsana te be tira dɔŋja. Banabase moo Maake te ba moowɔ loŋ dɔc lan Saiporɔse.

⁴⁰ Te Pɔɔl mɔ moo Silase, te Kristotena banj fanewɔ nyi de Gbenyoo Wurubuare waa mo o bɛrɛεε boele wɔ te be lɔɔ wɔ gbeεε.

⁴¹ Pɔɔl tɛɛwɔ Siria na Silisia tɛɛlese man do Kristotena banj kakyen.

16

Timoti sila Pɔɔl na Silase

¹ Pɔɔl gyuu Dεbi donco man, te o gyuu Listra donco man mɔ. Botoo te o ke naa Kristo baale ɣolo ɣon bɛs baake e nyi Timoti ne. O naa yee Gyuda alo ɣon o be lɛs Yesu di, mɔna o kya yee Giriki baale e.

² Kristotena banj pou be kyaa Listra na Ikonium doncose man ne dii adansse kpaakpaate lee o wose man.

³ Na Pɔɔl ne gyae waa mo Timoti sila o wose dɔc, o yela be kara o baala wose, nawolo nyi Gyudatena banj pou be kyaa botoo ne gyen nyi Timoti o kya yee Giriki baale e.

⁴ Ba ke ta bɛs lam doncose ɣan man ne, be yako wɔ nombia ɣan Kristo kpilala na kegyiise banj be kyaa Gyerusalem be yako see nyi baa di ne dɔc ne.

⁵ Mena dɔc Kristotena banj senjawɔ keŋkeŋ ba keleedi

kej man nideli, na wee kamaṣe na balan̄ ne kaa kpuu na wɔ.

Ba ke baake Pool gyu Masedonia tεele man

⁶ Pɔɔl na o tebia tεewo ka mo na Firigia na Galatia tεelese ḥan man, nawolo nyi Wurubuare felin̄ ḥon te fa wɔ gbeε nyi baa gyu kekolosi nombia ḥan Esia tεele man ya.

⁷ Be ke gyu kelii Misia tεele wulu man ne, be yee kakyen̄ nyi baa gbaa gyoo Bitinia tεele man, mɔna Yesu felin̄ ḥon te fa wɔ gbeε ya.

⁸ Mena dɔɔ be gbaa Misia tεele man tisi laj Torase donco man.

⁹ Ke nelim na, te Pɔɔl naa kolo na o sia ḥgba dosee man ne nyi, o te naa balee ḥolo ta lee Masedonia tεele man kɔŋ o na sola e nyi, "Gbaa kɔŋ de gyan̄ Masedonia na n kaa kyɔ daa."

¹⁰ Pɔɔl kena ke pe, te da korowɔ desina da wose bilen̄ na dee gyu Masedonia nawolo nyi, de lεewo di nyi Wurubuare baake na daa nyi dee gyu ke yako Kristo nombia kpaakpaa ḥan fa balan̄ botco mo.

Lidia keleye Yesu di

¹¹ Da moo degbele dinaa lee Torase teen̄ gyu Samoterase. Tεε naawo na te de gyuu Neyapolise donco man.

¹² De ka lee botco na, te de gyuuwɔ Filipi donco man. Filipi donco kena yee Masedonia tεele yenaj daale donco dinaa ke. Na Roman-tena kyaa donco kena man

burum, te de kyaawɔ botco weeya akalansε ḥaale.

¹³ Gyudatena kefεεfowee kelii ne, te da leewɔ donco kej man gyu boo daale noɔman. Na da gyej nyi dεe naa Gyudatena dεegyanee fane botco. De lii botco na te de tisiwɔ kya. Na ala baale te yilaa botco, te de fiasεe dee kolosi Wurubuare nombia fa wɔ.

¹⁴ Ala baŋ bɔɔ tei de nombia ne, man ḥolo yele yena Lidia. O lee Tiatira donco kej man te o ne yɔɔ agoo kanyaŋse ḥaale, na o yee walan̄ ḥon mo o na som Wurubuare nideli. Mena dɔɔ de Gben̄gyoo toro wa agyuen̄, te o lεe nombia ḥan Pɔɔl ne yako ne do nideli.

¹⁵ Mena dɔɔ be sɔɔ ḥon na o dekparajalaŋmantena pou Wurubuare loj. Te o yako wɔ nyi, "Akpaas ε te lεe maŋ do nyi ampaŋ ma te lεe de Gben̄gyoo Yesu di na, kenaŋ na mεe sola ḥon nyi ε kɔŋ kaa kyaa me dεe." Te o waase daa nideli mo daa gyu o dεe.

Ba kekyan̄ Pool na Silase tɔ deni

¹⁶ Wee daale ne da korowɔ dee gyu botco kej bεe fane ne, te de gyanee na alebubii ḥolo na o yee balan̄ baale alebu e. Felinkum daale doo o man, kej ne yeli o ne tale gbala. Lee o kegbala dɔɔ o gben̄gyoona baŋ nyiŋa kɔba nideli.

¹⁷ Botco te alebu kei sila daa na Pɔɔl na o ne fae yeesa nyi, "Balan̄ kewɔ yena Wurubuare adidote ḥon

tewułee. Mena kej ε ke yee na Wurubuare ke lęe ε nyee ne yaa bęe wola ḥon ne."

¹⁸ C yeeewę mena weeya burum te yee Pooł ahij te c gęesewę kęe e, te c faree e yako nyiaa, "Lee Yesu Kristo yele man, męe yako nyę felinkum kej doo c man nyi, lee c man!" Debokenaj man te felinkum kej leewę c man lan.

¹⁹ Debań kej alebu ḥon gbenygoona be naa nyi be koba kenyiń gbeε te tco nę, te ba ke kyańa Pooł na Silase te be wąńee wę gyu kegyiise dęegyanee man balan nsana.

²⁰ Ba moo wę gyu Roman kegyiise gyań te ba ke yako wę nyi, "Balaj kewę yee Gyudatenawę, te ba te kęń bęe wąlee donco kej.

²¹ Beε wola abco ḥan na sej tia da mmaraase. Daa yee Romantenawę, dco gyaε deε tale di ḥe dco ya."

²² Mena dco balaj dikpii kej pou kaa kyco wę te ba seňawę tia wę. Kegyiise banj yela ba kpee Pooł na Silase kegbase te be yela dambiise yee wę nideli.

²³ Be ke tuku wę nideli tan ne ba moo wę do deni man, te be faree deni kej dco keere ḥon nyi waa to deni kej nideli na bco nyij lee ya.

²⁴ Deni kej dco keere ḥon kenyii nombia keja dco, c moo wę do deni tcomantekęj man te c gyco wę ɔrań kej man.

²⁵ Kelii tse nsana ne, Pooł

na Silase korowę bęe fane na bee kpee nōćenę lese Wurubuare yele. Na balaj akań banj mo be doo deni man ne ne tei wo.

²⁶ Debokenaj man te tcele wosiwę kejkej, te deni kej mokco wosiwę. Denee ḥan anaanoće pou torowę, te be nawę leewę ɔrań kej man.

²⁷ Deni kej dco keere ḥon kefоn ne, c naawę nyi denee ḥan ta toro te c wąńa c sila lese nyi waa ko c wose. Nawolo nyi ḥon gyen nyi balaj banj pou be doo deni kej man ne ta lee yeu.

²⁸ Kejte Pooł fae yeesa kejkej yako e nyi, "Na gooli n wose ya, de popou kyaa kębo!"

²⁹ Mena dco deni kej dco keere ḥon yela ba moo kanea kona e, te c yewę gyoo deni kej man te c ke ḥmiňawę Pooł na Silase nawę tse. Na c ne seree kpakpapkakpa.

³⁰ Te c moo wę lee te c bcoče wę nyi, "E waase da, woń te maa yee na Wurubuare ke lęe ma nyee?"

³¹ Botco te be tiranco yako e nyi, "Lee de Gbenygyoo Yesu di, na Wurubuare ke lęe emee na n dekpanjalajmantena pou nyee."

³² Te be kolosi de Gbenygyoo Wurubuare nombia ḥan fa deni kej dco keere ḥon na c dekpanjalajmantena pou.

³³ Botco te deni kej dco keere ḥon moo Pooł na Silase gyu ka nyekée be gyamee, te banj mo cco ḥon na c dekpanjalajmantena pou Wu-

rubuare loŋ.

³⁴ Ȼ moo wɔ gyu ɔ dɛɛ ke fa wɔ weenɛɛ. Yɛɛ ɻon na ɔ dekpaŋalaŋmantena pou gyon, nawolo nyi ba te kaa lɛɛ de Gbeŋgyoo Wurubuare di.

³⁵ Tɛɛ kena te Romantena kegyiise baŋ kpila kotötötena kegyiise nyi, baa gyu keyako deni keŋ dɔɔ keɛere ɻon nyi, "Waa lese Pɔɔl na Silase na baa ta."

³⁶ Mena dɔɔ deni keŋ dɔɔ keɛere ɻon yako Pɔɔl nyi, "Kegyiise baŋ te kpila balan kɔŋ nyi maa tina ɻon yela na ɛ ke ta, mena dɔɔ ɛ ke tale ta wosefɛɛreŋ man."

³⁷ Mɔna Pɔɔl yako kotötötena kegyiise baŋ nyi, "Be te di de nombia ya te be tuku daa balan nsana te be kyaŋa daa ke tɔ deni, keŋ de yɛɛ Romantena gbagbawo. Te neneɛ bɛɛ gyae baa yo tina daa yela nyi dɛɛ ta. Koa, dɔɔ gyu ya, kegyiise baŋ gbagba baa kɔŋ na be kaa lese daa."

³⁸ Mena dɔɔ kotötötena kegyiise baŋ besewo gyu ke yako nombia keŋa fa Romantena kegyiise baŋ. Te be kenyii nyi Pɔɔl na Silase yɛɛ Romantenawo ne, gyakoloŋ gyoo wɔ.

³⁹ Mena dɔɔ be kɔŋawo be gyan kaa doo wɔ teree, te ba lese wɔ lee deni keŋ man, te be waase wɔ nyi baa lee be donɔɔ keŋ man.

⁴⁰ Pɔɔl na Silase ka lee deni keŋ man ne, be gyuu alo ɻon bɛɛ baake e nyi Lidia ne dɛɛ. Te ba ke naa Kristotena baŋ

botɔɔ te be kolosiwɔ fa wɔ do wɔ kakyeŋ te be laŋawo.

17

Pɔɔl na Silase kekolosi Wurubuare nombia Tesalonika donɔɔ man

¹ Pɔɔl na Silase moowɔ Antipolise na Apolonia donɔɔse man te be gyuu Tesalonika donɔɔ man, na Gyudatena ɔsom deni kyaa botɔɔ.

² Pɔɔl gyuu Gyudatena ɔsom deni keŋ man, ɻgba mena keŋ ɔ ne taŋ yɛɛ ne. Pɔɔl na balan benaŋ moo Gyudatena kefɛɛfoweeya atooro sɔɔŋ gyoo Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ɻan man.

³ Na ɔ na lese nombia ɻan man wola wɔ nyi, "Kaboena nyi Kristo ɻon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne waa naa diyem na waa foŋ lee yeŋ man. Te ɔ besewo yako nyi, Yesu ɻon nombia mɛɛ yako ɻon ne, ɻon yɛna Kristo nyeelɛɛre ɻon."

⁴ Te Gyudatena baale agyueŋ kyɛɛkeewɔ te be lɛɛ Yesu di, te be sila Pɔɔl na Silase. Girikitena baŋ bee yee Wurubuare na ala burum baale, baŋ ba wose man dana obuo ne mɔ lɛɛ nombia ɻan do.

⁵ Mɔna Gyudatena baŋ ba te lɛɛ Yesu di ya ne, man baale sia yɛɛwɔ Pɔɔl na Silase dɔɔ, te ba korowɔ yilaa donɔɔ keŋ man abɔŋtena, te be wosi donɔɔ keŋ ampaŋ ampaŋ. Mena dɔɔ be gyuu balee ɻon bɛɛ baake e nyi Gyason ne dɛɛ

bεε keo Pɔɔl na Silase baa lese wɔ fa balaŋ dikpii kej.

⁶ Kej ba te naa wɔ dɔɔ ya nε, be wɔnjee Gyason na Kristotena baale gyu donɔɔ kej kegyiise gyan na yeesa nyi, "Balaŋ kewɔ yεε tεεleyelεelawɔ. Ba de lanjae kamase na bee loo nombia do, te nεnεs ba te kaa lii de gyan kebo,

⁷ te Gyason dɔɔ ηon lεε wɔ see ɔ dεε. Bεε wɔlεes gyoo dinaa Kaesa mmaraase ηan, te bεε yako nyi gyoo ηolo kyaa bela ηon bεε baake e nyi Yesu."

⁸ Donɔɔ kej mantena na kegyiise baŋ kenyii nombia kejna nε, ba nyonowɔ nideli.

⁹ Mena dɔɔ be yela Gyason na balaŋ akaŋ baŋ tɔɔ kɔba daale mo sej be wɔle nyi, bɔɔ tekaa yεε mena bela ya te be tina wɔ yela.

Pɔɔl na Silase kegyu Beria donɔɔ man

¹⁰ Tεε ke yu pε te Kristotena baŋ moo Pɔɔl na Silase lee donɔɔ kej man, te be gyuu Beria donɔɔ man. Be ke gyu ka gyoo botɔɔ nε, be gyuuwɔ Gyudatena ɔsom deni kej man.

¹¹ Balaŋ baŋ be kyaa Beria nε, gyen nombia kela Tesalonikatena, nawolo nyi ba moo be konɔɔse pou lεε Wurubuare nombia ηan. Te bεε gyoo Wurubuare nombia ajmarasej see ηan man wee kamase, na bεε kεe nyi nombia ηan Pɔɔl na wola wɔ nε yεε ampaŋ?

¹² Mena dɔɔ Gyudatena balaŋ burum lεε Kristo nombia ηan di. Te Girikitena ala baŋ ba wose man dana obuo na Girikitena baala burum mɔ lεε Kristo nombia ηan di.

¹³ Gyudatena baŋ be kyaa Tesalonika kenyii nyi Pɔɔl ne yako Wurubuare nombia ηan Beria mɔ nε, be kɔŋawɔ kaa wosi botɔɔ wɔlεes Pɔɔl na ɔ tebia fa wɔ.

¹⁴ Debokenaj man te Kristotena baŋ lɔɔ Pɔɔl gbeε te ɔ laŋa εpo nɔɔman. Mɔna Silase na Timoti dɔɔ baŋ cɔɔcɔ Beria botɔɔ.

¹⁵ Balaŋ baŋ bɔɔ moo Pɔɔl ka tee nε, moo e kelii na Atense donɔɔ man. Be ka bese bεε kɔŋ Beria nε, Pɔɔl doo wɔ tiila nyi baa yako Silase na Timoti nyi be kaa tuŋ e bilen.

Pɔɔl kyaa Atense donɔɔ man

¹⁶ Pɔɔl kεe gyeki Silase na Timoti Atense donɔɔ man nε, ɔ naawɔ nyi bεεnej te wulu donɔɔ kej man mena dɔɔ takaa e nideli.

¹⁷ Mena dɔɔ ɔ gyuu Gyudatena ɔsom deni kej man, na ηon na Gyudatena na balaŋ baŋ ba te yεε Gyudatenawɔ ya te bee yee Wurubuare nε, na gyoo Wurubuare nombia ηan man nideli. Mena te wee kamase mɔ, ɔ ne kolosi fa balaŋ baŋ bεε kɔŋ botɔɔ kej balaŋ ne gyanee nε.

¹⁸ Botɔɔ te wolala baale baŋ bεε baake wo nyi Epikuritena na Setɔyikitenan nε, na ηon Pɔɔl wɔnjee nombia ηaale. Pɔɔl kekolosi lee Yesu

kabese foŋ lee yen man nombia ne, balan̄ baale bɔɔsewɔ nyi "Na woŋ yaa nkpee kei ne yako baa? Te baale mo kpa, mberem o ne kolosi bɛεneŋ wɔlɛe baale nombia bo."

¹⁹ Mena dɔɔ ba moo Poɔl gyu be dɛεgyaŋee keŋ bɛε baake ke nyi Areopaguse ne, kegyiise siaman. Te be bɔɔse Poɔl nyi, "Nyaj ke tale lese n kawola wɔle kei man wola daa?"

²⁰ Nawolo nyi n nombia ḥjan n na wolo ne, ta bese nombia wɔlɛe da derjela man. Mena dɔɔ dɛε gyae nyi n ka lese ne man wola daa."

²¹ Balan̄ baŋ be kyaa Atense donɔɔ keŋ man na ḥɔɔla baŋ be kyaa botɔɔ ne, bɛε yee kolo kpu na nombia wɔlɛe kenyii na ḥa keyako ya.

²² Keŋte Poɔl korowɔ seŋ kegyiise baŋ be kyaa Areopaguse dɛεgyaŋee keŋ siaman te o yako wɔ nyiaa, "Atensetena, ma te naa nyi gbeε kamase man na, ε dana yɔ ɔsom keŋ man nideli.

²³ Nawolo nyi ma keta mee kila donɔɔ keŋ na, me naa abɔɔ ḥjan ε na som ne, te me naawɔ nyi ε te ḥmarase gyakaa ε kedeesa boe daale dɔɔ nyi, 'Wurubuare ḥjon dɔɔ gyeŋ e ya ne kedeesa boe.' Mena Wurubuare ḥjon ε ba gyeŋ e ya te ε na som e ne, o nombia yaa mɛε gyae maa yako ḥjon ne.

²⁴ Wurubuare ḥjon o be yee tɛεle kei na kpene kamase keŋ doo ke man ne, ḥjon yena

adido na ateta Gbeŋgyoo. Ḫ bɛε kyaa denεε ḥjan denibalan̄ be bam te bɛε som ne man ne man ya.

²⁵ Te yee mo nyi kolo ne hia na e, te o ne gyae nyi denibalan̄ baa yee fa e ya. Nawolo nyi ḥjon ne faa na balan̄ pou nyeedoŋ na weesεε na kpene kamase.

²⁶ Walan̄ dokoloŋ dɔɔ, te o tɛεwɔ yela debiise balan̄ pou kɔŋawɔ tɛεle kei dɔɔ. ḥnon see na debaŋ, na botɔɔ keŋ walan̄ kamase waa kyaa tɛεle kei dɔɔ.

²⁷ Wurubuare yee keŋa pou see na balan̄ kenyij keo e na baa naa e. Mɔna o be dana lem lee de man ḥolo gyaj ya.

²⁸ Ngba mena keŋ ḥolo be yako see nyi, ḥjon dɔɔ te de dana nyeedoŋ te dɛε tale wosi da wose te de kyaa ne. Emee gbagba ε noɔneŋ kpeere ḥolo yako nombii kei nyi, daa mo de yee o biawɔ.

²⁹ Mena dɔɔ keŋ de yee o biawɔ dɔɔ, de na kεε nyi Wurubuare yee ḥgbɑ kɔba yayam, yaa nyeele wolom, yaa boe keŋ balan̄ ba mo ba agyueŋ na ba adao mo ke yee bane see ne ya.

³⁰ Gyan̄gba keŋ na Wurubuare lese o sia lee nombia ḥjan balan̄ ba gyeŋ ya te bɛε yee ne dɔɔ. Mɔna nɛnɛe dɔɔ o ne faree balan̄ pou yenaj kamase nyi, baa kyεεkee lee be gbeεneŋ kumee man na baa kɔŋ o gyaŋ.

³¹ Nawolo nyi o ta lese wee daale see, keŋ waa ta

walaŋ ɻon o ba lese see ne dɔɔ, na waa di walaŋ kamase nombia gbeε kpaak-paate man. Mena keŋ balaŋ kenyin gyen nyi mena nombia keŋa yee ampaŋ dɔɔ, te o gyuuusu walaŋ ɻonan lee yen man."

³² Balaŋ baŋ kenyii mena keŋ Pɔɔl ne kolosi lee yen wɔle kefɔŋ wose man nombia ne, be man baale kulu e te baale mɔ yako e nyi, "Deε gyaε n ka bese yako daa mena nombia keŋa bela."

³³ Mena dɔɔ Pɔɔl korowɔ lee balaŋ baŋ degyanee keŋ man.

³⁴ Balaŋ baŋ baale seŋawɔ Pɔɔl wɔle te be lεε Yesu di. Be man baale yena Dinis-use ɻon o yee botɔɔ keŋ bεε gyanee ne kegyia ɻolo e, na alo ɻon bεε baake e Damarise ne, na be man balaŋ burum baale.

18

Pɔɔl kegyu Korinto donɔɔ man

¹ Kei wɔle ne, Pɔɔl korowɔ lee Atense donɔɔ keŋ man laŋ Korinto.

² Botɔɔ te o ke naa Gyuda baale ɻolo ɻon bεε baake e nyi Akuila ne. O yee Pontuse baale e, te ɻon na o wεεle Pirisila ka lee Itali kɔŋ Korinto donɔɔ man te kyare ta ya. Nawolo nyi gyoo dinaa Klaudiuse ta see mmaraa nyi, Gyudatena pou baa lee Roman donɔɔ keŋ man. Pɔɔl gyuuwɔ Akuila na o wεεle gyen Korinto botɔɔ.

³ Te keŋ ɻon na wɔ pou tom yee dokolon dɔɔ, o

kyaaawɔ be gyen te be yee tom bom. Ba tom keŋ bεε yee yena nyi, kanyaŋse te bεε mo yee denεε yɔɔ.

⁴ Gyudatena kefεεfowee kamase ne, Pɔɔl ne gyu Gyudatena ɔsom deni man, na ɻon na wɔ ta gyoo Wurubuarε nombia ɻan man nideli, na Gyudatena na Girikitena kenyin lεε Wurubuarε nombia ɻan di.

⁵ Silase na Timoti ka lee Masedonia kɔŋ na, Pɔɔl te yee kolo kpu na Kristo nombia ɻan keyako ya. O na lese ne man wola Gyudatena baŋ nideli nyi Yesu yena nyeeleere ɻon Wurubuarε be yako see nyi waa kɔŋ ne.

⁶ Mena be bεε Pɔɔl nombia ɻan te ba tee e. Mena dɔɔ ɻon mɔ kpiisi o kegba ayimeε woli wɔ keŋ nawolo nyi o ta lese o nyijmaase lee be nombia man te o yako wɔ nyi, "Akpaε ε yoo Wurubuarε gbeεman na, εmeeε gbagba ε nombia ɻenaŋ, te yee me nombia bela ya. Nawolo nyi keŋ kaboenā nyi maa yee yaa me yeeuwε ne. Lee gyen ne gyu dɔɔ, maa gyu kekolosi Wurubuarε nombia bo fa baŋ ba te yee Gyudatenawɔ ya ne."

⁷ Mena dɔɔ o leewɔ be gyen gyu kekyaa Tituse Gyustuse ɻon o te yee Gyuda baale e ya te o na som Wurubuarε ne dekpaŋalaŋ man. O dekpaŋalaŋ kenaŋ benaa na Gyudatena ɔsom deni keŋ.

⁸ Bo ɔsom deni man kegyia ɻon bεε baake e

nyi Kirispuse ne na o dekpañalañmantena pou leë de Gbenjyoo Wurubuare nombia ñan di. Korintotena burum mo nyii nombia ñan te be leë ña di, te be sœ wœ Wurubuare loñ.

⁹ Wee daale nelim ne, de Gbenjyoo Wurubuare kolosiwo fa Pœol ñgba dosees man ne nyi, "Na yee ya, mœna kolosi Wurubuare nombia ñan debañ kamase. Na tina ña keyako yela ya.

¹⁰ Nawolo nyi me kpuë na neñ. Nolo be gyae waa tale yee neñ kolo ya, nawolo nyi balan burum kyaawo donœ kei man keñ be yee me wui."

¹¹ Mena dœc Pœol kyaawo botœkulutoo dokoloñ na yaale na o na wola wœ Wurubuare nombia ñan.

¹² Debañ keñ Galio ba senj Romantena gyoo dinaa nawœ man dii gyroori Girikitena dœc ne, te Gyudatena yee noo te be kyaña Pœol mo e gyu nombia dedii man.

¹³ Te be yakowœ nyi "Balee kei na wola balan Wurubuare œsom wœle daale keñ ne tia da mmaraase."

¹⁴ Pœol ka mo waa kolosi pe, te Galio yako Gyudatena ban nyi, "Nyi akpaa deñ yee nyi nombiikum daale yaa balee kei yeeewœ na, nafo maa nyij konœ fa ñon.

¹⁵ Mœna kei dœc, ke yee nœwoya na yela, na emœe gbagba ya mmaraase wose man te e ne wœjee dœc, emœe gbagba e gyu kedi e nombia. Nombia keñja dinœc

dœc, mañ be gyae maa tale di ña ya."

¹⁶ Te o yela be gegi wœ lee nombia dedii man botœc.

¹⁷ Keñte balan banj pou korowœ kyaawo Sositene ñon o yee œsom deni keñ kegyia e ne, te be tuku e nombia dedii man botœc, mœna Galio te tanj bua wœ ya.

Pœol kabese gyu Antioke donœc man

¹⁸ Pœol kyaawo Kristotena banj be kyaawo Korinto ne gyan kelii debañ daale, te o korowœ lee botœc mo loñ dœc gyu Siria teele man. O ne gyu na te o moo Pirisila na Akuila kpu na o wose. O ke gyu ka gyoo Kenkiria donœc man ne, o gbee o nyee lee ntam keñ o be kam fa Wurubuare ne dœc.

¹⁹ Be ke gyu ka gyoo Efeso donœc man ne, o tinaa Pirisila na Akuila yela, te waagen gyuu Gyudatena œsom deni man, te ñon na wœ gyoo Wurubuare nombia ñan man.

²⁰ Keñte balan banj yako e nyi nafo waa kyaaw be gyan kyomii te o bœewœ.

²¹ O kee gyu na te o yako wœ nyiaa, "Akpa Wurubuare de sœe na, maa bese kœ e gyan." Te o moowœ loñ dœc lee Efeso donœc man lanj.

²² O kelii Kaesaria donœc man ne, o leewœ botœc gyu Gyerusalem donœc man ka do Kristotena banj noo, te o laja Antioke.

²³ O dii weeya akalansœe botœc, kenaj wœle ne o tœewœ Galatia na Firigia

teelese man do Kristotena banj kakyen.

²⁴ Debanj kenaŋ man na, Gyuda baale ḥon bɛe baake e nyi Apolo, ḥon bɔc lola e Alekesanda donc̄ man ne, te kɔŋ e kyaa Efeso donc̄ man. Ḫ yee walaj ḥon e gyeŋ kekolosi nideli, te e gyeŋ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ḥan mo nideli.

²⁵ Na be taj wola e de Gbengyoo Yesu nombia ḥan nideli. Ḫ moo e konc̄ pou yase sia kolosi te e wola de Gbengyoo Yesu wose man nombia ḥan man nideli, mɔna Gyɔn kesɔ balaj Wurubuare loŋ keŋ kaagen wose man nombia te e gyeŋ.

²⁶ Ḫ gyoo Gyudatena ɔsom deni man te e gyɔc e konc̄ kolosi Wurubuare nombia ḥan. Pirisila na Akuila kenyii e nombia ḥan e na wolo ne, be kaa moo e gyu be dɛɛ te be desinawo lese Wurubuare nombia ḥan man wola e nideli.

²⁷ Debanj keŋ Apolo be yee wa agyueŋ nyi e ne gyu Akaya Girikitena teele man ne, Kristotena banj be kyaa Efeso ne doo e kakyen, te be faa e be nyiŋmaa man tɔne nyi waa mo gyina Kristotena banj be kyaa botɔc ne, nyi baa lɛe e nideli. Ḫ ka gyoo botɔc ne, e kyɔc banj lee Wurubuare bɛeres keŋ dɔc, bɔc lɛe de Gbengyoo Yesu di ne nideli.

²⁸ Be gyanee balaj man bɛe lɛe aŋmaareŋ lee Wurubuare nombia man na e ne di Gyudatena banj dɔc,

nawolo nyi e na mo Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ḥan wola wɔ nyi Yesu yena nyeelɛere ḥon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne.

19

Pɔɔl kabese gyu Efeso donc̄ man

¹ Debanj keŋ Apolo kyaa Korinto ne, Pɔɔl besewɔ kila menɛɛ kelii Efeso donc̄ man. Botɔc te e ke naa Yesu silala baale,

² te e bɔcɔse wɔ nyi, "Debanj keŋ e be lɛe Yesu di na, Wurubuare moo e feliŋ ḥon do e man?" Te be tiranc̄ fa e nyi, "De te nyii ta gba nyi Wurubuare feliŋ daale kyaa ya."

³ Te Pɔɔl bɔcɔse wɔ bela nyi, "Kenaŋ na Wurubuare loŋ wonṭi yaa be sɔɔ ḥon?" Te be tiranc̄ fa e nyiaa, "Gyɔn Wurubuare loŋkesɔ te be sɔɔ daa."

⁴ Botɔc te Pɔɔl yako wɔ nyi, "Baŋ bɔc kyεekɛe lee be gbeεenɛ kumɛɛ man ne, baŋ te Gyɔn sɔɔ wɔ Wurubuare loŋ. Keŋte e yako Iseraetena nyi, baa lɛe ḥon waa kɔŋ ḥon Gyɔn wɔle ne di. Non yena Yesu."

⁵ Be ke nyii nombia keŋa ne, be yela be sɔɔ wɔ Wurubuare loŋ lee de gbeŋgyoo Yesu yele man.

⁶ Pɔɔl moo e nyiŋmaa gyakaa be dɔc, te Wurubuare moo e feliŋ do be man. Botɔc te be kolosi deise wɔlɛe, te Wurubuare tɛewɔ be dɔc kolosi nombia.

⁷ Na be yee ḥgba baala kufu bala (12) nɛ.

⁸ Gyaalaṇna batooro sɔɔŋ na, Pɔɔl ne gyu Gyudatena osom deni man, na o ne gyɔ o konɔɔ kolosi Wurubuarɛ nombia ḥjan fa wɔ. Non na wɔ na gyoo Wurubuarɛ nombia ḥjan man, te o ne wɔṇee ba agyuen kɔŋ Wurubuarɛ gyoori deedii kej wose man nombia man, na baa nyiŋ lɛs Yesu di.

⁹ Mɔna be man baale yee konɔɔyuŋ te be bɛewɔ bɔɔ lɛs Yesu nombia ḥjan di ya, te be yako nombiakumɛe lee de Gben̄gyoo Yesu nyeedoŋ gbeɛ kej o ba wolo nɛ wose man balan nsana. Mena dɔɔ Pɔɔl moo silala baŋ kpu na o wose, te ba korowɔ tina balan baŋ yela. Wee kamase na bɛe gyane Tiranuse deni dinaa kej o na wola abɔɔ nɛ man gyoo Wurubuarɛ nombia ḥjan man.

¹⁰ O yee kei menɛe kulu-tooneŋ ala mena dɔɔ walaŋ kamase ḥjon o kyaa Esia tɛele kej man nɛ, na baŋ ba te yee Gyudatenawɔ ya nɛ pou nyii de Gben̄gyoo Yesu nombia ḥjan.

Siifa bia

¹¹ Wurubuarɛ tɛewɔ Pɔɔl yee gyakoloŋ nombia na nombia dinaana.

¹² Kej nyi balan moo adukuse na kanyansebia ke tina Pɔɔl, na be ta mo ke tina be kaweesetena na ba wose te yee wɔ doŋ, te baŋ mo felinkumɛe doo be man na, nyee lee be man.

¹³ Na Gyudatena baale mɔ dɔŋɛe bee kili gegi felinkumɛe lee balan wose man. Be gyɔɔ be konɔɔ mo de Gben̄gyoo Yesu yele nyi baa gegi felinkumɛe. Bɛe gyae baa gegi felinkumɛe lee balan wose man na bɛe yako nyi, "Lee Yesu ḥjon Pɔɔl ne yako o nombia nɛ yele man, mɛe faree ḥjon nyi 'E lee o man.' "

¹⁴ Na Gyudatena saese kegyia ḥjolo ḥjon bɛe baake e nyi Siifa nɛ bia baala nyetoro baale ne yee na mena nombia kɛŋa.

¹⁵ Be kɛe yee mena nɛ, wee daale felinkum daale boɔse wɔ nyi, "Ma gyen Yesu te ma gyen Pɔɔl mo, te emeɛ yena bomɔ?"

¹⁶ Mena dɔɔ balee ḥjon felinkum kej doo o man nɛ yeuwa gyoo wɔ ketuku. O tuku wɔ tirii ba kegbase, te ba moo fatabose yekii lee dekpaŋalaŋ kej man ditenjeteli.

¹⁷ Te Gyudatena na baŋ ba te yee Gyudatenawɔ ya te be kyaa Efeso donɔɔ man nɛ, nyii nombia kɛŋa na, gyakoloŋ gyoo wɔ. Mena dɔɔ ba moo obuo fa de Gben̄gyoo Yesu, te be ta mo o yele do nsendee ya.

¹⁸ Te baŋ bɔɔ lɛs Yesu di nɛ, be man balan burum leewɔ balan nsana tɔleɛs be noɔwoya lese be nombiakumɛe ḥjan bɔɔ yee nɛ debɔɔ.

¹⁹ Be man ḥmeeṣetena burum mɔ moo ba ḥmeeṣet tɔna ḥjan bɛe ḥmarase ba

ηmeesən nombia do ηe man ne kəŋ, te Pɔɔl na o tebia too ηa balaŋ baŋ pou siaman. Ba mo tɔna ηan bɔɔ too ne pou koya bom na, te yee kɔba nsendee ya.

²⁰ Lee mena dɔɔ de Gbenyoo Yesu nombia ηan yaaseewɔ gyu lem te balaŋ lεs ηa do nideli.

Efeso donɔɔ kesinji

²¹ Nombia keŋa pou wole ne, Pɔɔl yee wa agyuen nyi waa mo na Masedonia na Giriki tεelese man, na waa gyu Gyerusalem donɔɔ man. Botɔɔ te o yakowɔ nyi, "Ak-paa me gyu kelii botɔɔ na, kaboenia nyi maa gyu Roman donɔɔ man mɔ."

²² Mena dɔɔ o kpila balaŋ baŋ bεs kyo e ne man balaŋ bala, baŋ yena Timoti na Erasituse nyi baa gyu Masedonia, na ηon Pɔɔl kekyaa Esia tεele man kyomii.

²³ Debanj kenaj man te aŋmaareŋ dinaa daale gyoo Efesotena man lee de Gbenyoo Yesu nyeedon gbeɛs keŋ o silala baŋ na wolo ne dɔɔ.

²⁴ Na nyeele wolom luure ηolo kyaa ηon bεs baake e nyi Demetiriyu. O na mo nyeele wolom luu be bane Atemise denɛɛbia yɔɔ. Mena dɔɔ balaŋ baŋ bεs yee mena tom kei ne nyiŋa kɔba nideli.

²⁵ Keŋte Demetiriyu ηon baake o tomyɛera, na baŋ pou bεs yee mena tom kenaj dinɔɔ ne te o yako wɔ nyiaa, "Me tebia ηgba ε gyen nyi dee nyiŋ kɔba lee da tom kei man.

²⁶ Εmee gbagba ε ne naa te ε ne nyii mena keŋ Pɔɔl kei ne wɔles balaŋ nyeeya, te o na wola balaŋ nyi kpene keŋ bεs mo nyijmaase yee ne, te yee kpene keŋ kaboenia nyi baa som ya. Na Efeso kebo kaagen te o ne wɔles balaŋ nyeeya ya, mɔna o ta mo o nombia ηenaj kila Esia tεele kei pou.

²⁷ Te yee nyi da tom kei kaagen ne gyae la ke wɔles ya, mɔna de bane alo Atemise deni dinaa keŋ Esia na tεele kei dɔɔ balaŋ pou ne kaa som ne, yele gyae ke yala te de bane Atemise ηon mɔ be gyae waa tekaa nyiŋ obuo bela ya."

²⁸ Balaŋ dikpii keŋ ke nyii nombia keŋa ne, ba gyeŋa baŋ te ba gyoo yeesa kefae nyi, "Daa Efesotena bane Atemise ηon yee bane dinaa e!"

²⁹ Mena dɔɔ donɔɔ keŋ sinjiwɔ, te ba ke kyaŋa Gayose na Arisitakuse. Baŋ yena Masedonia tewuleš bala baŋ be kpuɛ na Pɔɔl ne, keŋte be yee nɔɔdokoloŋ wɔŋee wo gyu be dεegyanjee keŋ man.

³⁰ Nafɔ Pɔɔl gyaewɔ nyi waa gyu botɔɔ, mɔna kaseela baŋ te fa e gbeɛs ya.

³¹ Te Esiatena kegyiise baŋ be yee Pɔɔl o gyroonawɔ ne, kpilawɔ ka sola Pɔɔl nyi o na fa waa gyu ba degyanjee keŋ man ya.

³² Debanj kenaj na donɔɔ keŋ te sinji na bεs fae yeesa. Baale kpa kei, baale mɔ ne yako ηaale kpoo. Be man

dikpii dinaa daale mō dōo, banj ba gyen kpene kej be kōj dōo te bōo kaa gyanee botōo ya.

³³ Te Gyudatena banj moo nombia gyakaa Alekesanda dōo. Be tēse e lee siaman kōj balanq nsana, mena dōo balanq banj baale gyuenjwā nyi Alekesanda gyae na nombia ḥjan kōj, kejte Alekesanda gyinnaa o nyiñmaa adido nyi waa kolosi lese o nōose.

³⁴ Mōna balanq banj ka gyen nyi o yee Gyuda baale e nē, ba señawā nombii dokoloñ dōo bēe fae yeesa ḥgba debanjse ala nē nyi, "Daa Efesotena bane Atemise yee bane dinaa e!"

³⁵ Kejte donōo kej tōne ḥmarasere ḥjon yela balanq banj pou tinaa kekolosi yela te o yako wō nyi, "Efesotena, amōte kyaal la tēele kei dōo kej nyi o ba gyen nyi Efeso donōo yēna de bane dinaa Atemise deni na o boe kej kēs wola o dinōo kej ba lee adido kaa yala nē nyee ya?

³⁶ Nolo be kyaal kej nyi waa tale lēe mena nombia kejna aŋmaarenj ya. Mena dōo e nyiñ konōo, e na barase yee kolo ya.

³⁷ Balanq kewō banj e ba mo wō kōj nē, te ḥmēele kolo lee de bane deni man ya. Te ba te yako nombiikum mō tia de bane kei ya.

³⁸ Akpaa Demetiriyu na o tebia na ḥolo dana nombia na, nombia kedi weeya kyaal te kegyiise banj mō kyaal. Baa tale mo dōja gyu botōo.

³⁹ Mōna nyi akpaa e dana nombia wōlēe ḥjaale na, kaboenā nyi donōo setena gbagba baa di ḥja ḥgba mena kej da mmaraa kej na wolo nē.

⁴⁰ Akpaa da te kēs nideli ya na, dee nyiñ nombia lee gyen basabasa kei dōo. Te akpaa de nyiñ nombia mō na, dōo gyae dēe tale tiranoñ lese da wose lee ḥje man ya, nawolo nyi basabasa kei be tanj nyee na nāwōo ya."

⁴¹ O kekolosi tanj nē, te o yela balanq banj pou yaaseewōo.

20

Pooł kegyu Masedonia na Giriki tēele man

¹ Basabasa kej wōle nē, Pooł baake Kristotena banj pou yilaa te o kolosiwō fa wō do wō kakyej te o kalaa wō, te o lee botōo laj Masedonia.

² O tēewō kila botōo yēnañ pou, na o ne kolosi do balanq banj pou kakyej te o leewō botōo kōj Giriki tēele man.

³ O kyaawō botōo gyaalañna batooro. O kēs desina o wose waa gyu Siria tēele man na te o naawō nyi Gyudatena ne bake o nyeeman. Mena dōo o yee wa agyuej nyi waa bese ka mo na Masedonia tēele man.

⁴ Balanq banj bōo sila e gyu nē yēna Piruse ḥjon o ba lee Beria nē bu Sopata, na Arisitakuse na Sekunduse banj bōo lee Tesalonika nē, na Gayose ḥjon o ba lee Dēbi nē, na Timoti na Tikikuse na Tirofimuse banj bōo lee Esia tēele man nē.

5 Mena balaŋ kewɔ̄ kyaŋa gbeɛ te ba ke kyaawɔ̄ Torase donɔ̄ man daa daa.

6 Gyudatena bodobodo keŋ tee be doo ke man ya kedi wee dinaa keŋ wole ne, da moo degbele dinaa lee Filipi. Weeya anoi wole ne te de ka tuŋa banj bɔ̄ kyaŋ gbeɛ laŋ ne Torase donɔ̄ man te de dii weeya nyetooro botɔ̄.

Pɔ̄ol kegyuusu Yutikuse lee yeŋ man

7 Gyudatena kefɛefowee keŋ wole ne de popou kaa gyaneewɔ̄ dee di weenɛɛ ḥan de Gbengyoo Yesu ba wola daa nyi dee di na dɛɛ mo tɔ̄ose e ne. Lee keŋ tɛɛ de naa na Pɔ̄ol waa bese dɔ̄, o kolosi Wurubuarɛ nombia ḥan meneɛ kelii tɛɛ nsana.

8 Na kanease burum doo abansoro deni keŋ man dɔ̄ gyanee ne.

9 Pɔ̄ol keɛ kolosi keŋ ne, na tobaale ḥon bɛɛ baake e nyi Yutikuse banjɛɛ abansoro deni keban gyakaa atoorote keŋ nfansere dɔ̄ o ne deŋeli. Lee Pɔ̄ol kekolosi kyare dɔ̄ dosorɔ̄ moo tobaale ḥon, te tira e lee botɔ̄ kaa lɔ̄ tɛele man. Be gyuuwɔ̄ ke gate e na o ta yem.

10 Keŋte Pɔ̄ol tisiwɔ̄ gyu ke buŋ tobaale ḥon dɔ̄ te o pukaa e te o gyuuusu e lee yeŋ man. Keŋte o yako wo nyi, "ɛ na yeli ɛ woe ke lɔ̄ ḥon ya, o delena."

11 Keŋte Pɔ̄ol besewɔ̄ gyu ba dekyae keŋ man adido botɔ̄ te be ke dii weenɛɛ

jan de Gbengyoo Yesu kpa baa di na baa mo tɔ̄ose e ne. O besewɔ̄ kolosi menɛɛ kelii tɛɛ keɛ yɛɛ maa na te o laŋawɔ̄.

12 Te balaŋ banj moo tobaale ḥon o ba yem te Pɔ̄ol be gyuuusu e ne, gyu o dekpaŋalaŋ man te be popou wɔ̄e fɛɛ wɔ̄.

Pɔ̄ol kekalaa Efeso kegyiise banj

13 Keŋte da gyoowɔ̄ degbele dinaa keŋ man gyu Asose donɔ̄ man, na de kaa mo Pɔ̄ol kpu na da wose. Nawolo nyi o yako daa nyi waa kyan gbeɛ na o naawɔ̄, na de kaa mo e botɔ̄.

14 O ke kɔŋ kaa tuŋ daa Asose donɔ̄ man keŋ ne, da moo e kpu na da wose gyu Mitilene donɔ̄ keŋ man.

15 Tɛɛ kena keŋ ne te da moo degbele dinaa keŋ bela kelii Kiyose tɛɛlebii keŋ loŋ be kilisi ke ne yenaŋ. Weeya alate keŋ na te de gbaawɔ̄ gyu Samose tɛɛlebii keŋ loŋ be kilisi ke ne man, te ka weeya atoorote na, te da gyoo Miletuse donɔ̄ man.

16 Pɔ̄ol yɛɛ wa agyuen nyi, o be gyae waa seŋ Efeso donɔ̄ man ya, na o be nyiŋ wɔ̄les deban Esia tɛɛle man ya. Nawolo nyi o ne gyae biley nyi akpaa o tale na, waa gyu Gyerusalem donɔ̄ man ke tuŋ Gyudatena wee dinaa keŋ bɛɛ baake ke nyi Pentekosite ne.

17 O ke kyaas Miletuse na, te o kpilawɔ̄ ka mo Efeso Kris-totena ɔsom kegyiise banj.

¹⁸ Ba ke kɔŋ kaa gyoo nɛ, o yako wɔ nyi "ɛmɛs gbagba ε gyeŋ nyi, leenaŋ wee gyanjbate keŋ mɔɔ kɔŋ ε gyanj Esia tɛele man nɛ, daa na ɔnon kyaawɔ nideli weeya ɔnenaŋ pou man.

¹⁹ ε gyeŋ mena keŋ mɔɔ yɔkɔse ma wose te mɔɔ mo siasaran yɛs tom keŋ nideli ɔnɔba de Gbeŋgyoo Wurubuare tobaale nɛ. Te ε naa mena keŋ Gyudatena ba koro seŋ me dɔɔ te bɔɔ do maŋ sibiiyam nɛ.

²⁰ ε gyeŋ nyi debaŋ keŋ mee kolosi Wurubuare nombia ɔnan fa ɔnon balanç nsana na ya akpaŋalanje man nɛ, me ta mo kolo weese ɔnon ya. Ma lese abɔɔ ɔnan gyae ke kyc ɔnon nɛ pou wola ɔnon.

²¹ Gyudatena na Girikitena pou te me fareewɔ nyi, baa kyεekee lee be nombi-akumɛs man na baa kɔŋ Wurubuare gyan na baa lɛs de Gbeŋgyoo Yesu di.

²² Te nɛnɛs, mɛs gyae maa yɛs kpene keŋ Wurubuare felij ɔnon ne gyae dɔɔ mɛs gyu Gyerusalɛm, mɔna mɔɔ gyeŋ kpene keŋ gyae ke kɔŋ me dɔɔ botɔɔ ya.

²³ Nombii dokoloŋ keŋ ma gyeŋ yɛna nyi, Wurubuare felij ɔnon ne faree maŋ donɔɔ kamase man nyi, baa naase maŋ diyem na baa kyan maŋ tɔ deni.

²⁴ Mɔna mɔɔ ne kɛs ma nyeedoŋ nyi ke yɛs kolo ke fa maŋ ya. Mɛs gyae maa yɛs tom keŋ de Gbeŋgyoo Yesu be fa maŋ nyi maa yɛs nɛ ke si kɔ ɔto. Tom

kenaŋ yɛna nyi, maa yako o nombia kpaakpaa ɔnan fa balanç nyi Wurubuare waa mo o bɛrɛs boele wɔ.

²⁵ Nɛnɛs ma gyeŋ nyi ɛmɛs baŋ pou mɔɔ kili ε dɔɔ yako ɔnon Wurubuare gyoori keŋ wose man nombia ɔnan nɛ, ε man ɔnolo be gyae waa tekaa naa maŋ bela ya.

²⁶ Mena dɔɔ gyeŋ wee kei mɛs yako ɔnon baa nyi, akpaa ε man ɔnolo da yoo lee Wurubuare gbɛs man na, me nɔɔ be doo ya.

²⁷ Nawolo nyi ma te yako ɔnon Wurubuare nyeeeman nombia ɔnan pou.

²⁸ ε kɛs ε wose dɔɔ nideli, na ε ke kɛs balanç baŋ Wurubuare felij ɔnon ba mo wɔ do ε nyiŋmaa man nɛ mɔ dɔɔ nideli. ε kɛs Kristotena dikpii keŋ dɔɔ nideli ɔnɔba mena keŋ wonembu kɛelere ne kɛs o wonembia dɔɔ nɛ. Baŋ yɛna baŋ Wurubuare be yela o bu ba yem lɛs ba nyeeya nɛ.

²⁹ Ma gyeŋ nyi ma ke lan wɔle na, balanç kumɛs baa kaa gyoo ε man ɔnɔba mena keŋ gbougbouse na gyoo wonembia man nɛ, te bɔɔ gyae baa tina ɔnon yela ya.

³⁰ Te debaŋ daale gyae kelii nɛ, baale baa lee ɛmɛs gbagba ε dikpii keŋ man na baa beo ε tebia Kristotena baŋ baale sila ba wose.

³¹ Mena dɔɔ ε doo ε wose dɔɔ, na ε ke tɔose nyi kuluooŋ atooro sɔɔŋ te me faree ɔnon na siasaran nelim na ka weese pou.

³² Te nɛnɛs mɛs mo

ηον μεε do Wurubuare nyijmaa man. Nombia ηjan na wola Wurubuare bεrεs kej o dana fa deniwalanη ne, ne gyae la ke kyo ηοn na ε ke tale sej nombia ηjan ε be lεe di ne man nideli. Wurubuare waa mo o nyijmaa gyakaa εμεε na o balan akaŋ banj o ba lese ne pou dco.

³³ Me sia te yee ηolo kɔba yayam yaa o kɔba, yaa wa abeo dco ya.

³⁴ Εμεε gbagba ε gyen nyi ma nyijmaase keja te ma moowɔ yee tom te me nyiŋ kolo kyo banj bco dana don ya ne. Na ε ke tcose de Gbenyoo Yesu kawola kej nyi, "Kolo kefa dana gyro na wosefεeren kela kolo kenyin lee ηolo gyan."

³⁶ O kekolosi keja tan ne, be popou tisiwo buŋ ba doona dco te be fanewo.

³⁷ Kejte be man walān kamase moo kewii pukaa e te be kalaa e.

³⁸ Kej o be yako wo nyi bco gyae baa tekaa naa e bela ya ne, kej yena kpene kej be takaa wo nideli. Ba moo e ka tee, te o gyro degbele dinaa kej man lanj.

21

Pɔɔl kamo o nyee banj Gyerusalem

¹ Da ke kalaa dɔŋa tan kej ne, da moowɔ loŋ kej dco teej te da tonjawɔ gyu Kosi donco man. Tεe naawɔ na te de ka gyro Rodesi donco man, te da leewɔ botco gyu Patara donco man.

² Botco te de naa degbele dinaa daale na kee gyu Foniisia tεele man te da gyro ke man lanj.

³ De sia ke gyro Saiporose tεelebii kej loŋ be kilisi ke ne, te de tinaa ke yela te de kpasewɔ mo ka ata yenaŋ gyu ka sej Tae boo nɔɔman Siria tεele kej dco. Botco te ba lese kasolose ηjan doo degbele dinaa kej man ne see.

⁴ Botco te de naa Kristotena baale te de kyaawɔ be gyan weeya nyetoro. Te Wurubuare felij ηjan tεewɔ be dco yako Pɔɔl nyi, o na fa waa gyu Gyerusalem ya.

⁵ Mɔna debaŋ kej kelii nyi dεe koro lee be gyan ne, te da korowɔ mo de gbεs bela. Kejte banj na be wεela na be bia pou gyuuwɔ ka tee daa donco kej nɔɔman. Te de popou buŋawɔ da doona dco εpo kej nɔɔman te de fanewo.

⁶ De kalaa dɔŋa te de ka gyro degbele dinaa kej man te banj mɔɔ besewɔ lanj be dεe.

⁷ Da besewɔ mo de gbεs kej dco lee Tae menee kelii Pitolemase te da doo Kristotena banj be kya botco ne nɔɔ te de kyaawɔ be gyan wee dokolonj.

⁸ Tεe kena na te da korowɔ ka gyro Kaesaria donco

man, te de ka soo Filipo ḥon የ ne tēe kolosi Kristo nombia ne. Non Filipo mo kpuε balan̄ nyetoro ban̄ bōc̄ kyaa lese Gyerusalem nyi baa kēs weenēs kekpelees dōc̄ ne man.

⁹ Na የ dana bia alebia ba-naara ban̄ ba te yala ta ya, na Wurubuare ne tēe be dōc̄ kolosi.

¹⁰ De ke di weeya akalansēs ኃaaale botōc̄ ne, te Wurubuare dekpeñkpeñgyōc̄re ኃolo ኃon bēs baake e nyi Agabuse ne, lee Gyudia tēele man kōj.

¹¹ የ kōja de gyan̄ na, te የ moo Pōol abōsōc̄ mo baake ኃon gbagba የ nawc̄ na የ nyiñmaase te የ yakow̄ nyiaa, “Nne yaa Wurubuare felij̄ ኃon ne yako. Nne te Gyudatena ban̄ be kyaa Gyerusalem donc̄ man ne, baa bake ኃon የ tee abōsōc̄ kei ne, na baa lese e fa balan̄ ban̄ ba te yee Gyudatenawo ya ne.”

¹² Deban̄ kej dōc̄ nyii mena nombia kēna ne, te daa na balan̄ akañ ban̄ be kyaa botōc̄ ne waase Pōol nyi የ na gyu Gyerusalem ya.

¹³ Keñte Pōol tiranoos fa wō nyi, “Weera ε ne wii te ε ne yeli dekōkōrōkōo ne kyan̄ mañ mena? Na me desina ma wose bo fa ke-bake kaageñ Gyerusalem ya, mōna ma te desina ma wose fa yen̄ mo lee de Gben̄gyoo Yesu yele man.”

¹⁴ Da te tale kyεskee wa agyueñ ya, mena dōc̄ de tina e yela te de yakow̄ nyi, “Wurubuare gbagba waa

yee የ kegyaebii.”

¹⁵ Da ke kyaa botōc̄ kyomii ne, da moo da wose te de lajan̄ Gyerusalem.

¹⁶ Kristotena ban̄ bōc̄ lee Kaesaria የ man baale sila daa, te ba moo daa gyu Masōne ኃon የ ba lee Saiporōe donc̄ man ne dēs. Masōne kei yee walaj̄ ኃon የ be wulaa lēs Kristo di leenan̄ kewalañ ken̄.

Pōol kagyoo Gyerusalem donc̄ man

¹⁷ De ka gyoo Gyerusalem donc̄ man ne, Kristotena ban̄ be kyaa botōc̄ ne lēs daa nideli.

¹⁸ Ke tēe naa kej ne, daa na Pōol gyuuwō ka do Gyemisi nōc̄. De ke gyu kej na የsom kegyiise ban̄ pou kyaa botōc̄.

¹⁹ Pōol doo wō nōc̄ te የ yako wō kpene kamase kej Wurubuare be tēe የ dōc̄ yee balan̄ ban̄ ba te yee Gyudatenawo ya man ne.

²⁰ Be ke nyii nombia ኃan tan̄ ne, be popou lese Wurubuare yele. Te be yako e nyi, “Kegyia Pōol, ኃgba n naa mena kej Gyudatena burum be lēs Kristo nombia ኃan di, mōna be sēs be dana Wurubuare mmaraase ኃan የ be yeli Mosesi be ኃmarase see ne man nideli.

²¹ Be te nyii n nombia nyi, n na wola Gyudatena ban̄ pou be kyaa balan̄ ban̄ ba te yee Gyudatenawo ya ne tēele dōc̄ nyi, baa tina Wurubuare mmaraase ኃan የ be yeli Mosesi be ኃmarase see ne dōc̄ kedi yela. Be na

kara ba bia baala wose ya, te be na sila de naanaɔ beneŋ nombia ɣjan bela ya.

²² Kei na sena yaa dɛɛ yɛɛ baa, de yɛɛ senaa baa nyii nyi n te kɔŋ kebo.

²³ Mena dɔɔ yɛɛ kpene kej dɛɛ yako neŋ ne. Balan banaara baale kya de gyan kebo kej bɔɔ kaŋ ntam.

²⁴ Gyu ke kpu na balan banaara kewo na ε ka gberaa ε wose, na n ke tɔ kom kej baa gyoo ne, na baa nyiŋ tale tisi ba nyeyea. N yɛɛ mena na, walaŋ kamase waa naa nyi nombia ɣjan pou bɔɔ yako lee n wose man ne te yɛɛ ampaŋ ya. Mɔna baa naa nyi nyaŋ gbagba mɔ n ne di Wurubuarε mmaraase ɣjan ε be yeli Mosesi be ɣmarase see fa daa ne, na Wurubuarε ɔsom deni dinaa kej. Lee kenaŋ wɔle koraj na, ε ta mo balan baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawo ya ne kɔŋ Wurubuarε ɔsom deni dinaa kej man mo ayimɛɛ kaa buraa ke.”

²⁵ Balan barj ba te yɛɛ Gyudatenawo ya te bɔɔ lɛɛ Yesu di ne dɔɔ, da te ɣmarase tone yelee wɔ te de yako wɔ kpene kej dɔɔ bake see ne nyi be na di bane dɛɛ weenɛɛ ya. Be na di fatabo ya te be na di wonembu ɣjon ba te kara ε nyee pɛte ε ba yem ne ya. Nɛnɛɛ baa lese ba wose lee kafoŋ nombia man.”

²⁶ Mena dɔɔ tɛɛ kena kej na, te Pɔɔl moo balan banaara banj, te be gyuuwɔ kegberaa ba wose. Te ε gyuu Wurubuarε ɔsom deni dinaa kej man ka see wee kej ba wose kegberaa kej gyae ke tanj, na wee kej be man walaŋ kamase waa fa Wurubuarε kedi.

Ba kekyan Pɔɔl

²⁷ Weeya nyetooro ɣjan keɛ benaa kej ne, Gyudatena baale banj bɔɔ lee Esia teele man ne naa Pɔɔl Wurubuarε ɔsom deni dinaa kej man. Te be feefuwɔ do balan dikpii kej bɔɔ gyanee botɔɔ ne te be kyanja e,

²⁸ te be fae yeesa nyi, “Iseraetena ε kaa kyo daa, balee kei yena walaŋ ɣjon ε dɔŋ yenaŋ kamase ε na wola balan pou nombia tia de balan na Wurubuarε mmaraase ɣjan ε be yeli Mosesi be ɣmarase see fa daa ne, na Wurubuarε ɔsom deni dinaa kej. Lee kenaŋ wɔle koraj na, ε ta mo balan baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawo ya ne kɔŋ Wurubuarε ɔsom deni dinaa kej man mo ayimɛɛ kaa buraa ke.”

²⁹ Kej dɔɔ bɔɔ yako mena yena nyi, na be wulaa naa Efeso baale ɣjon bɛɛ baake e nyi Tirofimuse ne, na Pɔɔl dɔŋɛɛ donɔɔ kej man, mena dɔɔ na banj gyen nyi Pɔɔl ta mo e gyu Wurubuarε ɔsom deni dinaa kej man.

³⁰ Botɔɔ te donɔɔ kej pou siŋjiwɔ te balan yeuwɔ lee yenaŋ kamase kɔŋ kaa kyanja Pɔɔl te be wɔŋee e lee Wurubuarε ɔsom deni dinaa kej man. Karatetee dokolon te be kyanja ka asima ɣjan pou tɔ.

³¹ Be keɛ gyae baa ko e ne, te tiila ke tuŋa Roman-tena yoonaɔtena siamante ɣjon nyi, Gyerusalɛm donɔɔ kej pou te siŋji.

³² Debokenaj man te ε moo yoonaɔtena kegyiise

na yoonoɔtena baale, te be yeuwɔ gyu balaj dikpii kej gyan. Balaj ban kena siamante ɔnon na yoonoɔtena ban ne, te be tinaa Pɔɔl ketuku yela.

³³ Be siamante ɔnon gyuu Pɔɔl gyan te o ke kyanja e te o yakowɔ nyi baa mo agbaraagbaraase ala bake e. Kejte o boose wɔ nyi, "Amɔte yena balee kei, te woŋ yaa o yeeɛwɔ?"

³⁴ Balaj ban baale ne yako nombii dokoloŋ na baale mo ne yako ɔnaale kpoo. Botɔɔ kee wosi dɔɔ, yoonoɔtena siamante ɔnon ta gyeŋ nombia ɔnan nyee na ɔne nawɔɔ ya, mena dɔɔ o yako o tewulɛɛ ban nyi baa mo e gyu ba dekyae man.

³⁵ Be ka mo e kelii botɔɔ kej bɛɛ mo gyeŋ gyoo deni kej man ne, balaj ban sia keyɛɛ dɔɔ yoonoɔtena ban gate Pɔɔl seele adido.

³⁶ Na balaj ban be silana wɔ ne, ne fae yeesa nyii, "ɛ ko e."

³⁷ Be kɛɛ gyae baa mo Pɔɔl gyoo yoonoɔtena ban dekyae kej man ne, o yako yoonoɔtena siamante ɔnon nyi, "Mɛɛ gyae maa yako neŋ nombii daale." Te o bɔɔse Pɔɔl nyi, "N ne nyii Giriki dei?"

³⁸ "Na nyaj yena Igyipite baale ɔnon n be kyaa koro seŋ tia kegyiise te n ba mo awudiina kakpoŋse banaara (4,000) sila n wose gyu kefula man ne yee?"

³⁹ Te Pɔɔl tiranoɔ fa e nyi, "Koa, me yɛɛ Gyuda baale

e te ba lola maŋ bo Silisia tɛele man. Ma lee Tasuse donɔɔ kej ke dana yele ne man. Waaseda, fa maŋ gbeɛ na maa kolosi fa balaj ban."

⁴⁰ Te yoonoɔtena siamante ɔnon faa e gbeɛ nyi waa kolosi. Mena dɔɔ Pɔɔl seŋawɔ botɔɔ kej bɛɛ mo gyeŋ gyoo deni kej man ne, te o gyinnaa o nyijmaa adido nyi baa wu be noɔɔ na baa tei e. Balaj ban ke wu be noɔɔse ne, te Pɔɔl kolosiwɔ Hiburu dei man fa wɔ.

22

¹ Kejte Pɔɔl kolosiwɔ lese o noɔɔse nyiaa, "Me tebia na me kyaɔ, ε tei maŋ."

² Be kenyii o kekolosi na wɔ Hiburu dei man ne, be wuu be noɔɔse te botɔɔ yeeɛwɔ diij. Te Pɔɔl yakowɔ nyi,

³ "Me yɛɛ Gyuda baale e te ba lola maŋ bo Tasuse Silisia tɛele dɔɔ mɔna be kɛɛle maŋ bo Gyerusalɛm donɔɔ man kebo, Na me yɛɛ Gamaleli tobaale e. O kɛɛle maŋ nideli de naanaɔ osoom amanberɛ gbeɛ man te me yase me sia mo ma wose lo Wurubuarɛ dɔɔ ɔngba mena kej ε man walaj kamase ne yɛɛ gyen ne."

⁴ Me naase ban be dɔŋ de Gbengyoo Yesu nyeedoŋ gbeɛ kei dɔɔ ne diyem nideli kej nyi be baale koraj yekeewɔ, te me kyanja be man ala na baala pou ketɔ deni.

⁵ Sae kegyia na nombiadira kegyiise baa di adansɛɛ nyi kpene kej mɛɛ yako ne yɛɛ anokoare. Nawolo nyi

me lεε tɔna koraj lee be
gyaŋ, ḥan bɔɔ ḥamarase fa
be tebia Gyudatena baŋ be
kyaa Damasekuse nε, te me
gyuuwɔ me kaa kyaŋ Kris-
totena baŋ be kyaa botɔɔ
nε, na maa do wɔ akyakaase
kɔŋ Gyerusalɛm na baa wɔŋ
ba deŋela.

*Pɔɔl kekolosi lee o
kekyεekee wose man*

⁶ Keŋte Pɔɔl yakowɔ nyi,
ma keta gyu ka benaa
Damasekuse donɔɔ keŋ na
weese ta seŋ dεε. Karatetee
dokoloŋ te keŋmajee dinaa
daale lee adido kaa ḥmaale
pole kilisi maŋ.

⁷ Kara maŋ lɔ tεeɛle man te
me nyii nɔɔwoya ḥaale ne
bɔose maŋ nyi, 'Sɔɔl! Sɔɔl!
Weera te n ne naase man
diyem?'

⁸ Te me bɔose e nyi,
'Nyaŋ amote ḥonan me
Gben̄gyoo?' Te o tiranɔɔ nyi
'Maŋ Yesu Nasarete baale
ḥon n ne naase diyem nε.'

⁹ Balaŋ baŋ daa na wɔ
dɔŋɛɛ nε naa keŋmajee
keŋ, mɔna be te nyii
nɔɔwoya ḥan be kolosi na
maŋ nε man ya.

¹⁰ Me bɔɔsewɔ nyi, 'Wɔŋ
te maa yεε me Gben̄gyoo?'
Te de Gben̄gyoo yako maŋ
nyi, 'Koro gyu Damasekuse.
Botɔɔ te baa yako neŋ kpene
kamase keŋ Wurubuarɛ ne
gyae nyi n ke yεε.'

¹¹ Keŋmajee dinaa keŋ
yela me sia yεεɛwɔ, mena
dɔɔ balaŋ baŋ daa na wɔ
dɔŋ nε, kyaŋa na maŋ me
nyiŋmaa man gyu ka gyoo
Damasekuse donɔɔ man.

¹² Balee ḥolo ḥon bεε
baake e nyi Ananiase ne
kɔŋawɔ kaa keɛ maŋ. O
yεε walaŋ ḥon o ne yee
Wurubuarɛ, te o ne di Wu-
rubuarɛ mmaraase ḥan dɔɔ
nideli, te Gyudatena baŋ pou
be kyaa Damasekuse nε ne
bu e nideli.

¹³ O kɔŋawɔ kaa seŋ me
gyaŋ te o yakowɔ nyi, 'Me
dɔɔ Sɔɔl, gyuuusu n sia na n
kena.' Debokenaŋ man te
me sia gyuuuwɔ te me naa
e.

¹⁴ Te Ananiase yako maŋ
nyi, 'De naanaɔ Wurubuarɛ
lese na neŋ nyi nya gyen
kpene keŋ o ne gyae nyi nya
yεε, na n kena o walaŋ ḥon
o gbeɛneŋ tenɛɛ Wurubuarɛ
siaman nε, na n ke nyii o
nɔɔwoya.

¹⁵ Nawolo nyi nyaŋ ne
gyae la n ke di o wose man
adansɛɛ fa balaŋ pou lee
kpene keŋ n be naa, na
kpene keŋ n be nyii lee o
wose man nε.

¹⁶ Neneɛ woŋ yaa n ne
daa? Koro seŋ na n ke
yela baa sɔ neŋ Wurubuarɛ
loŋ na n ke fane de
Gben̄gyoo Yesu yele man, na
Wurubuarɛ ke gberaa nya
ayimɛɛ lee n wose man.'

*Pɔɔl yako Wurubuarɛ
nombia balaŋ baŋ ba te yεε
Gyudatenawɔ ya ne man*

¹⁷ Keŋte Pɔɔl besewɔ
gyina o kekolosi dɔɔ nyi,
debaŋ keŋ mɔɔ bese gyu
Gyerusalɛm te mɔɔ gyu
Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa
keŋ man me kaa fane nε,

me naa kolo na me sia ḥgaba
dosee man ne.

¹⁸ Keman te me naa de Gbengyoo Yesu te o yako man nyi, 'Yee bilen na n ka lee Gyerusalém de-bokeiman! Nawolo nyi, balan kewo be gyae baa lëe nya adansée kej n ne dii lee ma wose man ne di ya.'

¹⁹ Kejte me tiranç nyi, 'Me Gbengyoo, balan kewo gyej nyi me gyuu Gyudatena osom denes man donç kama-se man, ke kyajee balan ban bee lëe nej di ne, te me tuku wo.

²⁰ Te debaŋ kej bee ko Sitifin ḥjon o be di n wose man adansée nideli ne, na ma sejje botoc mëe do wo kakyen, te man koran këe na ba kegbase dœ.

²¹ Te de Gbengyoo yako man nyi, 'Ta! Maa kpila nej lemlem, balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne gyaŋ.'

²² Balan ban tei e kelii debaŋ kej o be kolosi nombia kej pou tan ne. Botoc te be fae yeesa nyi, "E ko e! E ko e! O tekaboena nyi waa kyaa tæle kei dœ ya."

²³ Na bee fae yeesa, te ba kpée ba kegbase na bee fiili ja adido na be funji aŋasa gyu adido.

²⁴ Mena dœ yoonçtena siamante ḥjon faree o tewulee ban nyi, baa mo Pœl gyu yoonçtena dekyae kej man na baa kebii e dambiise na baa boose e kpene kej dœ balan ne fae yeesa o dœ mena.

²⁵ Ba ke bake e baa tuku e

ne te Pœl boose yoonçtena kegyia ḥjon o sejje botoc ne nyi, "Gbœs doo nyi ya tuku Roman bu dalolasa ḥjon e te di o nombia na e ke bu e fœ yee?"

²⁶ Yoonçtena kegyia ḥjon ke nyii nombia kejna ne, o korowœ gyu yoonçtena siamante ḥjon gyaŋ ke yako e nyi, "Won yaa e ne gyae e ke yee ne? Balee kei yee Roman bu dalolasa e o!"

²⁷ Yoonçtena siamante ḥjon gyuu Pœl gyaŋ ke boose e nyi, "Yako man, n yee Roman bu dalolasa e?" Kejte Pœl tiranç nyi, "Ayi me yee Roman bu dalolasa e."

²⁸ Botoc te yoonçtena siamante ḥjon yakowœ nyi, "Man tœ kom dinaa pœte ma bese Roman baale." Te Pœl mœ yako e nyi, "Man dœ me yee Roman bu dalolasa e."

²⁹ Mena dœ ban nafo bœc yeli baa boose e nombia ne, tuuwœ lee o gyaŋ bilen. Debaŋ kej yoonçtena siamante ḥjon gbagba be naa nyi Pœl yee Roman bu dalolasa e te bœc do e akyakaase ne, gyakoloŋ gyoo e.

Be kamo Pœl gyu donç kegyiise siaman

³⁰ Yoonçtena siamante ḥjon gyaewœ waa gyej kpene kej kitii dœ Gyudatena ne kara Pœl noose ne nideli, mena dœ tœ kena ne o yela ba lese Pœl akyakaase ḥjan, te o yela Wurubuare saese kegyiise na donç kegyiise pou gyaŋeewœ, te o moo Pœl kaa sej be siaman.

23

¹ Pɔɔl kεε kegyiise baŋ bɔɔ gyanee nε sia gbeε te ɔ yakowɔ nyi, "Me tebia Is-eraetena, me konɔɔ bee bu maŋ fɔɔ gbeε kamase man ya, nawolo nyi me kyaawɔ nidel i Wurubuarε siaman kaa lii naŋ gyεŋ."

² Botɔɔ te Wurubuarε sae kegyia Ananiase faewɔ do baŋ ba seŋεs benaa na Pɔɔl nε nyi, baa gyɔ e ɔ nɔɔ gbeε.

³ Kejte Pɔɔl mɔ yako e nyi, "Wurubuarε waa gyɔ nyan mɔ. Kεε ɔ ke kyaa botɔɔ ŋgba deni dekyaj kej bɔɔ gyilaa ke wɔle wolom nε. N kyaa botɔɔ n na mo mmaraa di me nombia, mɔna nyan gbagba mɔ n ta fom Wurubuarε mmaraa, ŋgba n be fae do wɔ nyi baa gyɔ maŋ nε."

⁴ Botɔɔ te balanj baŋ ba seŋεs benaa na Pɔɔl nε yakowɔ nyi, "Wurubuarε sae kegyia yaa n na tee nε!"

⁵ Kejte Pɔɔl tirancɔ nyi, "O me tebia, me ta gyem nyi ɔnon yena Wurubuarε sae kegyia ɔnon ya. Nawolo nyi Wurubuarε nombia aŋmaraseŋ see ne yako nyi, 'E na kolosi walaŋ ɔnon ɔ ne di balanj dɔɔ nε wose man nombiikum ya.'

⁶ Te Pɔɔl kena nyi balanj baŋ baale yεε Sadukiitena wɔ te baale mɔ yεε Farasiitena nε ɔ fae yeesa nyi, "Me tebia, me yεε Farasii baale e, te me kya mɔ yεε Farasii baale e. Kej dɔɔ bee di me nombia yena nyi, me

sia gyakaa nyi baŋ bɔɔ yem nε baa foŋ lee yeŋ man."

⁷ ɔ ke yako mena nε, kale gyoo Sadukiitena na Farasiitena baŋ man te dikpii kej kpasewɔ akpeŋ ala.

⁸ Nawolo nyi Sadukiitena ne yako nyi yeŋ wɔle kefoŋ be kyaa bela ya, yaa Wurubuarε kpilala na felinkumεs be kyaa ya, mɔna Farasiitena ne lεs keŋa pou di nyi ɔne kyaa.

⁹ Kale dinaa daale gyoo wɔ, kejte Gyudatena mmaraa wolala baŋ be yεε Farasiitenawɔ nε, man baale korowɔ seŋ keŋkeŋ nyi, "Da te naa dukum kej balee kei be yεε ya! Mberem Wurubuarε felij yaa Wurubuarε kpilale ɔnolo kolosila na e."

¹⁰ Kale kej nɔɔ ke yεε doŋ nε, yoonɔɔtena siamante ɔnon yeewɔ nyi mberem baa tirii Pɔɔl kpetekpetekpete. Mena dɔɔ ɔ faewɔ do ɔ yoonɔɔtena baŋ nyi baa leo Pɔɔl doŋ man lee balanj baŋ gyaŋ, na baa mo e gyu ba dekyae man.

¹¹ Wee kenaŋ nelim nε, de Gbenjyoo Yesu kɔŋjawɔ kaa seŋ Pɔɔl gyaŋ yako e nyi, "Nyij konɔɔ! Na yee ya! Mena kej n be di ma wose man adansεs Gyerusalεm kεbo nε, mena mɔ te kaboeni nyi nya di ma wose man adansεs Roman donɔɔ man."

Ba kebake Pɔɔl nyee man apam

¹² Tεε kena nebo nε, Gyudatena baale gyaneewɔ mo

agyuəŋ. Be kaŋa ntam nyi be nɔɔ be gyae ke daa weenɛɛ yaa loŋ ya kelii debaŋ keŋ baa ko Pɔɔl.

¹³ Balaŋ baŋ bɔɔ mo Pɔɔl wose man agyuəŋ kum kei kela balan sɔŋola (40).

¹⁴ Te be gyuu Wurubuarɛ saese kegyiise na donɔɔ kegyiise baŋ gyan ke yako wɔ nyi, "Da te kaŋ ntam nyi, de nɔɔ be gyae ke daa kolo ya, kelii debaŋ keŋ dɛɛ ko Pɔɔl.

¹⁵ Mena dɔɔ emɛɛ na nombiadiira baŋ ε kpila gyu Romantena yoonɔɔtēna siamante ɣon gyan ka sola e na waa mo Pɔɔl kɔŋ ε gyan. ε gyu ka beo e nyi ε ne gyae ε ka gyoo Pɔɔl nombia ɣan man nideli, mɔna nyi ɔ fa gbeɛ nyi baa mo e kɔŋ na, da te desina da wose nyi dɛɛ koe e gbeɛnāa man."

¹⁶ Pɔɔl wa agbelebii nyii nombii kei na, te ɔ korowɔ gyu yoonɔɔtēna baŋ dekyae man ke bɔ Pɔɔl amandɛɛ.

¹⁷ Keŋte Pɔɔl baake yoonɔɔtēna baŋ man kegyia ɣolo te ɔ yako e nyi, "Mo tobaalebii kei gyu yoonɔɔtēna siamante ɣon gyan, nawolo nyi ɔ dana nombii daale waa yako e."

¹⁸ Te ɔ moo tobaalebii ɣon gyu yoonɔɔtēna siamante ɣon gyan te yoonɔɔtēna kegyia ɣon yako e nyi, "Pɔɔl ɣon ɔ doo deni man nε kpila la baake maŋ te ɔ yako maŋ nyi maa mo tobaalebii kei kɔŋ n gyan, nawolo nyi ɔ dana nombii daale waa yako neŋ."

¹⁹ Yoonɔɔtēna siamante ɣon kyanja bu ɣon nyijmaa man te ɔ mo e lee yenaŋ bɔɔse e nyi, "Wor te n dana n ke yako maŋ?"

²⁰ Keŋte bu ɣon tiranɔɔ nyiaa, "Gyudatena kegyiise te yɛɛ nɔɔdokoloŋ nyi baa sola neŋ na n ke yela Pɔɔl ke gyu kena wɔ kyoo. Baa beo neŋ nyi bɛɛ gyae baa gyoo ɔ nombia ɣan man nideli.

²¹ Na sɛɛ ya nawolo nyi balan kela sɔŋola keŋ ba yɔɛ gbeɛnāa man bɛɛ daa Pɔɔl. Ba te kaŋ ntam nyi be nɔɔse be gyae ke daa kolo ya kelii debaŋ keŋ baa ko Pɔɔl. Baŋ taŋ desina ba wose taŋ, nyaj yaa bee gyeiki."

²² Te yoonɔɔtēna siamante ɣon lɔɔ tobaalebii ɣon gbeɛ te ɔ faree e nyi, "Na yeli ɣolo ke nyili nyi, n te kaa yako maŋ mena nombia keŋja ya."

Be kalese Pɔɔl gyu Kae-saria donɔɔ man

²³ Mena dɔɔ yoonɔɔtēna siamante ɣon baake ɔ yoonɔɔtēna kegyiise baŋ man balan bala te ɔ yako wɔ nyi, "Ε gyae yoonɔɔtēna sɔŋonoŋ akpeŋ ala (200) na yoonɔɔtēna baŋ bɛɛ kyaa dɛɛkyɔŋse nε sɔŋotooro na kufu (70), na yoonɔɔtēna baŋ bɛɛ mo apiese yokii nε sɔŋonoŋ akpeŋ ala (200). Baa desina ba wose na baa koro nelim debaŋ kadaalete man gyu Kae-saria.

²⁴ Ε gyae dɛɛkyɔŋ fa Pɔɔl na ε ka mo e ka do gyoo Felisi ɣon ɔ ne kɛɛ botɔɔ

teele dōo ne nyijmaa man wosefēerej man."

²⁵ Te yoonoctena siamante ḥon ḥamarase tōne fa wō nyi.

²⁶ "Maŋ Klaudiuse Lisi-
ase ne ḥamarasena tōne
kei mee yelee nyan gyoo
kpaakpaa Felisi. Mεε do
neŋ nōc.

²⁷ Gyudatena kyanjana
balee kei nyi baa ko e, te ma
moo me yoonoctena te de
gyuuwō ke lεe e, nawolo nyi
me naawō nyi o yee Roman
bu dalolasa e.

²⁸ Me gyaewō maa gyen
kpene kej dōo cōo mo
nombiakumee gyakaa o dōo,
mena dōo ma moo e gyu baŋ
gbagba be kegyiise siaman.

²⁹ Botōo te me naawō
nyi, nombia ḥan bōo mo
gyakaa o dōo ne, yee ba
mmaraase nombia ḥa, mōna
ma te naa kpene kej o be
yee kej kabona nyi baa ko
e yaa baa kyan e tō deni ya.

³⁰ Te ba ke yako man nyi
Gyudatena baale te bake o
nyee man nyi baa ko e ne,
debokenaj man te me yee
ma agyueŋ nyi maa mo e kōj
n gyanj. Te me yako baŋ baŋ
na e dana nombia ne nyi baa
mo be nombia kōj n gyan na
be kaa gyoo ḥe man. Me nōo
te si."

³¹ Mena dōo yoonoctena
baŋ yeeuwō ḥgba mena kej
be kegyia ḥon be faree wō
nyi baa yee ne. Ba moo Pōol
nelim kenaŋ menee te be
keliiwō Antipatirise donōo
man.

³² Tēe kena ne, yoonoctena
baŋ be dōo na be nawōo ne,
besewō gyu be dalee man, te

baŋ bēe kyaa dεεkyōŋse ne
moo e lan.

³³ Be ka gyoo Kaesaria
donōo man ne, ba moo tōne
kej fa gyoo Felisi te ba moo
Pōol do o nyijmaa man.

³⁴ Gyoo ḥon kala tōne kej
te o boose Pōol nyi, teele
kei yenaj woŋti man yaa n
leewō. Gyoo ḥon ke nyii nyi
o lee Silisia teele man ne,

³⁵ o yakowō nyi, "Debaŋ
kej balanj baŋ emee na wō
be nyij nombia de kōj ne,
na maa nyii n nōcwoya." Te
o yakowō nyi baa mo
Pōol gyu gyoo Herode dek-
panjalaj dinaa kej man na
baa gyee e.

24

*Be kedi Pōol nombia gyoo
Felisi gyan*

¹ Weeya anoj wōle ne,
Wurubuaré sae kegyia
Ananiase na donōo kegyiise
baale na Lōya ḥon bēe baake
e Tētulōse ne gyuu Kaesaria
ke tōles be nōcwoya fa gyoo
Felisi lee Pōol wose man.

² Botōo te be baake Pōol
kōj. Kejte Tētulōse tōles
o nōcwoya lee Pōol wose
man nyi, Gyoo kpaakpaa, de
te nyij wosefēerej kyare n
gyoori kedi kei man. Nawolo
nyi nyansa kej n ba mo di
gyoori ne, te desina abōo
burum de teele kei dōo.

³ Gyoo kpaakpaa Felisi,
yenaj kamase na gbēe ka-
mase man na, de sia ta gye
abōo nya ayeŋ fa daa kejā
dōo, mena dōo dēe do neŋ
nōo nideli.

⁴ Mɔna me bɛɛ gyae maa wɔlɛɛ n debaŋ bela ya, mena dɔɔ mɛɛ sola neŋ bo, nyiŋ konɔɔ na n ke tei daa kyomii.

⁵ "Da gyeŋ nyi balee kei yɛɛ tɛɛle yɛlɛɛre e. ɔ te loo nombia do Gyudatena baŋ be kyaa tɛɛle kei dɔɔ pou nɛ, te o yɛɛ Nasaretena ɔsom siamante mɔ e.

⁶⁻⁷ Nafɔ ɔ gyaewɔ waa mo ayimɛɛ tina Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ mɔ, te de kyanja e. Daa gyaewɔ nyi nafɔ dee di ɔ nombia daa gbagba da mmaraa gbɛɛ, mɔna yooonɔɔtena kegyia Lisia kaa leo e doŋ man lee de nyiŋmaa man, te o yako daa nyi daa baŋ daa na Pɔɔl dana nombia nɛ, dɛɛ mo kɔŋ n gyanj.

⁸ Akpaa n bɔɔse e o nɔɔwoya na, nyiŋ gbagba n kena nyi ɔnan pou dɔɔ yako lee o wose man nɛ, doo na ke gbɛɛ."

⁹ Te Gyudatena mɔ moo be nɔɔ do nyi mena nombia ɔnan dɔɔ yako lee o wose man nɛ, doo na ne gbɛɛ.

Pɔɔl kekolosi lese o nɔɔse

¹⁰ Gyoo Felisi ke fa Pɔɔl gbɛɛ nyi waa kolosi nɛ, Pɔɔl tɔlɛɛ ɔ nɔɔwoya nyi, "Ma gyeŋ nyi n ne di nombia tɛɛle kei dɔɔ te yɛɛ gyeŋ ya. Mena dɔɔ dana maŋ gyroŋ ɔgaba mɛɛ kolosi maa lese me nɔɔse fa neŋ nɛ.

¹¹ Nyaŋ gbagba n gyoo ke man na, n kena nyi weeya kufu ala yaa ɔgaba mɔɔ gyu Gyerusalem me kaa som nɛ.

¹² Te balan̄ baŋ daa na wɔ be nyim nɛ, te naa daa

na ɔnolo ke lɛɛ aŋmaaren̄ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ man ya. Ba te naa maŋ nyi maa loo nombia do balan̄ Gyudatena ɔsom deni man, yaa yenar̄ daale ya.

¹³ Te bɔɔ gyae baa tale gyɔ be konɔɔ na baa seŋ kolo dɔɔ wola nyi nombia ɔnan bɛɛ mo gyakaa me dɔɔ nɛ yɛɛ ampaŋ ya.

¹⁴ Mɔna ma te sɛɛ nyi, mɛɛ som de naanaɔ Wurubuarɛ lee de Gben̄gyoo Yesu gbɛɛ keŋ baŋ ne yako nyi ke yɛɛ ɔsom kum ke nɛ man. Te mɛɛ lɛɛ kpene kamase keŋ bɔɔ ɔmarase do Wurubuarɛ mmaraase ɔnan o be yeli Mosesi be ɔmarase see nɛ, na Wurubuarɛ akpeŋkpeŋgyɔɔra tɔna man nɛ di.

¹⁵ Me loo gyakaa Wurubuarɛ nombii dokolon̄ kei dɔɔ nyi, yeŋ wɔle na, balan̄ kpaakpaa na balan̄ kumɛɛ pou baa foŋ lee yeŋ man ɔgaba mena keŋ baŋ mɔ loo gyakaa nɛ.

¹⁶ Mena dɔɔ mɛɛ yɛɛ kakyeŋ wee kamase na maa yɛɛ kpene keŋ me konɔɔ be gyae ke bu maŋ fɔɔ Wurubuarɛ na balan̄ siaman ya.

¹⁷ Me ka lee Gyerusalem donɔɔ man kulutooneŋ burum wɔle nɛ, ma besewɔ kɔŋ botɔɔ te ma moo kɔba na abɔɔ kɔna me tebia Gyudatena baŋ na baa mo fa ayematena, te me faa Wurubuarɛ mɔ kedi.

¹⁸ Debaŋ kei man te be naa maŋ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ man na ma

te gberaa ma wose taŋ, na balan̄ dikpii mō be kpuə na maŋ ya, te gidigidi mō te kɔŋ botcō ya.

¹⁹ Mōna Gyudatena baale ban̄ bɔɔ lee Esia tɛele dɔɔ ne kɔŋawɔ̄ botcō. Ban̄ te nafo kaboenā nyi baa kɔŋ n siaman kebo, na nombii kej doo na dees gyoo ke man.

²⁰ Te n gyae mō na, yela ban̄ ba seŋɛɛ kebo ne ke yako dukum kej bɔɔ naa lee ma wose man deban̄ kej bɔɔ kyan̄ maŋ gyu doncō kegyiise ban̄ gyan̄ ne.

²¹ Nombii dokoloŋ kej mɔɔ gyɔ̄ me koncō yako be siaman yena nyi, ban̄ bɔɔ yem ne baa bese foŋ lee yen̄ man bela. Mena nombii kei dɔɔ te bee di me nombia gyen̄ ne."

²² Botcō te Felisi ḥon ɔ wulaa ɔ gyeŋ de Gbenygyoo Yesu nyeedoŋ gbeɛ̄ kej wose man nombia nideli ne, tuu nombia kedi wee kej see wee wɔle. Kejte ɔ yakowɔ̄ nyi, "Wee kej yoonoɔtēna kegyia Lisiase ḥon de kɔŋ na, maa di n nombia keŋa."

²³ Kejte ɔ yako yoonoɔtēna kegyia ḥon bɔɔ mo Pɔɔl do ɔ nyiŋmaa man ne nyi waa kɛɛ ɔ dɔɔ nideli, be naa seŋ ɔ dɔɔ beiŋ ya. Mōna waa fa ɔ tebia gbeɛ̄ baa fa e kpene kamase kej ne hia e.

²⁴ Ke di weeyā ala ḥaale ne, Felisi na ɔ wɛele Durusila ḥon ɔ yee Gyuda alo e ne kɔŋawɔ̄ botcō. Kejte Felisi yela Pɔɔl kɔŋawɔ̄ kaa kolosi fa wɔ̄, te Pɔɔl kolosiwɔ̄

lee Kristo Yesu kelɛedi wose man.

²⁵ Pɔɔl ke gyakaa ɔ ne kolosi lee abɔɔ ḥan tenɛɛ na deeli keyɛɛ, na wose dɔɔ kedi na mena kej Yesu waa di balan̄ pou nombia wee daale ne, gyakoloŋ gyoo Felisi te ɔ yakowɔ̄ nyi, "Tekaboe mena ta pe, me nyiŋ ma wose na maa baake neŋ bela."

²⁶ Na ɔ sia gyakaa nyi Pɔɔl waa fa e kɔba na waa tina e yela mena dɔɔ ɔ kyaa ɔ kyaa na, ɔ te baake Pɔɔl kolosi na e.

²⁷ Kulutoonenjse ala wɔle ne, Pokiuse Fesituse kaa dii gyoori gyoo Felisi nawcō man. Mōna kej Felisi ne gyae waa yee Gyudatena deeli dɔɔ, ɔ ta lese Pɔɔl lee deni man ya.

25

Gyoo Fesituse kedi Pɔɔl nombia

¹ Fesituse ke kɔŋ tɛele kej dɔɔ ɔ ne di gyoori ne, ka weeya atooro wɔle na ɔ leewɔ̄ Kaesaria gyu Gyerusalem.

² Botcō te Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena ɔsom kegyiise moo Pɔɔl nombia ḥan ban̄ kpa ɔ be yee ne kaa see ɔ siaman.

³ Ba sola Fesituse nyi waa wii wɔ̄ na waa yela baa lese Pɔɔl kɔŋ Gyerusalem nawolo nyi, na ba te bake ba nyeeeman nyi de kɔŋ mena na baa yo gbeɛnnaa man na baa deke e ko.

⁴ Kejte Fesituse tiranɔɔ nyi, "Pɔɔl waa doo deni man

Kaesaria botɔɔ, nawolo nyi maŋ gbagba maa gyu botɔɔ weeya ala kɛŋa man.

⁵ Akpaa nyi o te yee nombiikum daale na ε yela ε kegyiise baale ke sila maŋ gyu Kaesaria na be kaa wola dukum keŋ o be yee."

⁶ O ke kyaa be gyaŋ weeya gyanaara yaa kufu ne, o korowɔ gyu Kaesaria. Ke tεe kena ne, o baake nombia ḥjan te o yela ba moo Pɔɔl kɔŋ be siaman.

⁷ Pɔɔl ka betaa bεe lee pε, te Gyudatena baŋ bɔɔ lee Gyerusalεm ne kaa seŋawɔ kilisi e te be fiasεe bεe mo nombiakumεe dinaana gyakaa o dɔɔ, mɔna be te nyij nombii keŋ baa seŋ ke dɔɔ wola nyi ḥje yee ampanj ya.

⁸ Pɔɔl kolosiwɔ lese o nɔɔse nyi, "Ma te yee nombiikum kamase tia Gyudatena mmaraase yaa Wurubuarε ɔsom deni dinaa keŋ ya. Ma te yee nombiikum tia Romantena gyoo dinaa mɔ ya."

⁹ Fesituse gyaewɔ waa yee Gyudatena deeli mena dɔɔ, o bɔɔse Pɔɔl nyi, "N ne gyaε n ke sila maŋ gyu Gyerusalεm na me kaa di n nombia ḥjan botɔɔ?"

¹⁰ Keŋte Pɔɔl tirancɔ nyi, "Gyoo dinaa Kesa nombia dedii dekpaŋalan man yaa ma seŋεe ne. Mena dɔɔ kebo te kaboenā nyi baa di me nombia. Nyaŋ gbagba n gyeŋ nideli nyi ma te yee Gyudatena dukum kamase ya.

¹¹ Akpaa ma te yee dukum keŋ kaboenā nyi baa ko man

na, baa tale ko maŋ, mɔɔ ne bεe ya. Mɔna akpaa nyi nombia ḥjan bεe mo gyakaa me dɔɔ yee akerεe ḥja na, ḥjolo be gyae waa tale mo maŋ do be nyijmaa man nyi baa ko man ya. Akpaa nne te doo na mεe sola neŋ bo, mo maŋ gyu Roman gyoo dinaa ḥjon gyaŋ."

¹² Gyoo Fesituse na o kegyiise baŋ ka lee yenaŋ kolosi na dɔŋa taŋ ne o kaa tirancɔ nyiaa, "Gyoo dinaa Kaesaria gyaŋ te n ne gyae baa di n nombia, mena dɔɔ o gyaŋ te n ke gyu."

Fesituse kekolosi na gyoo Agiripa

¹³ Ke di weeya ala ne, gyoo Agiripa na o deesi Bεenise kɔŋjawɔ Kaesaria kaa do Fesituse noɔ.

¹⁴ Be ke di weeya ala ḥjaale botɔɔ ne, te Fesituse moo Pɔɔl nombia ḥjan see gyoo Agiripa siaman e nyiaa, "Tobaale ḥjolo kyaa kebo kei ḥjon gyoo Felisi be yeli o be dɔɔ deni man,

¹⁵ te debaŋ keŋ mɔɔ gyu Gyerusalεm ne, Wurubuarε saese kegyiise na Gyudatena ɔsom kegyiise moo nombia gyakaa o dɔɔ te be yako maŋ nyi maa bu e fɔɔ.

¹⁶ Mɔna me yako wɔ nyi, daa Romantena kεe yee yεna nyi, akpaa balaj bala de nyij nombia te da te gyaneε ta wɔ na baa lese be nɔɔse ya na, de bee bu fɔɔ ya.

¹⁷ Te daa na wɔ ke kɔŋ kebo ne, ma te kyaa nombia ḥjan dɔɔ kyare ya, mɔna tεe kena ne, me baake nombia

ηan te me yela ba lese balee ηon kɔŋ.

¹⁸ Te balan̄ baŋ ηon na wɔ be nyim ne korowɔ tɔlɛs be nɔɔwoya. Nombiakumɛs ηan maŋ ba gyueŋ nyi nafo baa yako lee o wose man ne, na ηan gba te be yakowɔ ya.

¹⁹ Mɔna baŋ na Pɔɔl lɛs dɔŋa aŋmaareŋ bo lee be Wurubuarɛ ɔsom wose man, na balee ηon bɛs baake e nyi Yesu ηon o ba yem te Pɔɔl ne gyɔ o konɔɔ yako nyi o delena ne wose man.

²⁰ Na mɔɔ gyen̄ mena keŋ maa gyoo nombia keŋa dinɔɔ man ya, mena dɔɔ me bɔɔse Pɔɔl nyi waa sɛe gyu Gyerusalem na be kaa di o nombia botɔɔ?

²¹ Mɔna Pɔɔl solawo nyi baa yela waa doo be nyijmaa man na gyoo dinaa Kaesa kedi o nombia. Mena dɔɔ me yela be gyee e kelii debaŋ keŋ maa kaa mo e gyina gyoo dinaa ηon.”

²² Keŋte gyoo Agiripa yako Fesituse nyi, “Maŋ gbagba ne gyae nyi maa nyii balee kei nɔɔwoya.” Te Fesituse tiranɔɔ fa e nyi, “Nyan̄ ke nyii o nɔɔwoya kyoo.”

²³ Ke tɛe kena ne, gyoo Agiripa na Beenise desinaa ba wose te yoounɔɔtena kegyiise na donɔɔ kegyiise sila wɔ kaa gyoo deni keŋ man bɛs gyaneŋ ne. Be kee gyu na nɔɔneŋ na sua silana wɔ. Te Fesituse yela ba moo Pɔɔl kɔŋ.

²⁴ Te Fesituse yakowɔ nyi, “Gyoo Agiripa na baŋ pou e be yilaa kɛbo, ε ne naa

balee kei. Gyudatena baŋ be kyaa Gyerusalem na Kae-saria kɛbo kaa wiwɔ fa maŋ nyi kaboenā nyi baa ko e.

²⁵ Maŋ te naa dukum keŋ o be yɛɛ keŋ kaboenā nyi baa koe ya. Mɔna o ka sola nyi Roman gyoo dinaa waa di o nombia ne, mena dɔɔ te me yɛɛ ma gyueŋ nyi maa mo e yelee e.

²⁶ Mɔna mɔɔ taŋ kolo kitii maa ŋmarase yelee gyoo dinaa lee o wose man ya. Mena dɔɔ te ma moo e kɔŋ ε popou siaman tuturu na, nyan̄ gyoo Agiripa gyan̄ nyi n gyoo o nombia ηan man na, maa nyiŋ kolo ŋmarase lee o wose man yelee gyoo dinaa ηon.

²⁷ Nawolo nyi me naawo ma agyueŋ man nyi, tek-aboena nyi maa mo walaj̄ ηon o doo deni man ne yelee gyoo dinaa keŋ nyi, mɔɔ tale wola nombiikum keŋ o be yɛɛ ya.”

26

Pɔɔl kekolosi lese o noose gyoo Agiripa siaman

¹ Gyoo Agiripa yako Pɔɔl nyi, “Neneɛ gbeɛs doo, nyan̄ gbagba tɔlɛs n nɔɔwoya.” Te Pɔɔl gyinaa o nyijmaa adido te o kolosiwɔ lese o noose nyi,

² “Gyoo Agiripa, ma te yɛɛ nyeebam ŋgbɑ gyen̄ wee kei ma seŋɛs n siaman mɛs lese me nɔɔse lee nombia ηan pou Gyudatena ba moo gyakaa me dɔɔ ne.”

³ Gbagbaagba na te yɛɛ maŋ gyon̄ nideli nawolo

nyi n gyen Gyudatena mmaraase na kewojee kej doo ne man ne pou. Mena dɔɔ mɛɛ sola nej nyi, nya nyij konco na n ke tei man.

⁴ Gyudatena pou gyen mena kej mɔɔ kyaa lee me biatese. Ba gyen mena kej mɔɔ kyaa man gbagba me balanj man na Gyerusaləm donco man.

⁵ Ba gyen man te yee gyen ya, te akpaa nyi baa seɛ yako nombii na ke gbeɛ na, baa tale di adansse nyi me kyanya dɔ ɔsom mmaraase ŋan nyinmaase ala ŋgaba Farasii baale ne.

⁶ Kej dɔɔ gyen ma sejɛɛ kebo bee di me nombia yɛna nyi, me sia gyakaa kpene kej de Gbengyoo Wurubuare be yako see nyi waa yee fa de naanaɔ ne dɔɔ.

⁷ Mena nombii kei dɔɔ te daa Gyudatena akpaŋalaŋ kufu ala ŋan pou sia gyakaa nyi Wurubuare waa yee fa daa. Mena dɔɔ te deɛ som Wurubuare na sibiiyam debanj kamasɛ. Gyoo kpaakpaa, me sia gyakaa mena nombii kei dɔɔ nyi Wurubuare waa yee fa daa, kej dɔɔ te Gyudatena moo nombia gyakaa me dɔɔ.

⁸ Weera te dana doj fa ŋon nyi ya lɛɛ di nyi Wurubuare waa gyusu banj bɔɔ yem ne?

⁹ Maŋ gbagba me lɛɛwɔ di me konco man nyi, kaboenia nyi maa mo gbeɛ kamase man na maa wɔlɛɛ Yesu ŋon o ba lee Nasarete ne yele.

¹⁰ Mena mɔ te me yeeɛwɔ Gyerusaləm donco man.

Saese kegyiise faa man gbeɛ te me kyanya Kristotena burum to deni, te akpaa beɛ gyae baa ko wɔ mɔ na, mɛɛ sej be wɔle nyi ke gbeɛ kenaj, baa ko wɔ.

¹¹ Debanj kamasɛ na me dojɛɛ Gyudatena ɔsom denɛɛ man mɛɛ naase Kristotena diyem, na baa nyij tina ba kelɛedi kej yela. Me banj ka koro be dɔɔ nideli ne, me sila wɔ gyu tessele wɔlɛɛ dɔɔ ke naase wɔ diyem nideli.

Pɔɔl keyako o kekyεɛkeɛ wose man nombia
Kpilala 9:1-19; 22:6-16

¹² Lee kei dɔɔ te Wurubuare saese kegyiise faa man be nyinmaa man tɔne kej ne fa man doj, te ma moo ma nyee banj Damasekuse gbeɛ.

¹³ Gyoo kpaakpaa, weesetenjeŋ me ka koro mee gyu kej ne, karatetee dokoloŋ te keŋmanjee daale kej ne naa kela weese ne, leewɔ adido kaa ŋmaale kilisi daa na me tebia banj de dɔjɛɛ ne.

¹⁴ De popou leewɔ yala tɛɛle man te me nyii nɔɔwoya ŋaale yako man Hiburu dei man nyi, 'Sɔɔl, Sɔɔl, weera te n ne naase man diyem? N ne naase n wose diyem bo ŋgaba mena kej bɛɛ wɔnjeɛ wonembu te ŋon mɔ ne wɔnjeɛ o wose lee wɔle naase o wose diyem ne.'

¹⁵ Te me bɔɔsewɔ nyi, 'Nyanj amôte ŋonaŋ me Gbengyoo?' Te de

Gbeŋgyoo tiranɔɔ nyi, 'Man yena Yesu ɔjon n ne naase diyem ne.'

¹⁶ Mɔna koro sej ma lese ma wose baa wola neŋ, na maa mo neŋ yee me tobaale na n ke di adansɛe lee kpene keŋ n be naa lee ma wose man na ɔjan maa kaa wola neŋ ne.'

¹⁷ Maa lɛs neŋ lee nyang gbagba n balanj, na banj ba te yee Gyudatenawɔ ya te mee kpila neŋ be gyan ne nyiŋmaa man.

¹⁸ Mee kpila neŋ baa na n kaa gyuusu be sia, na baa tale lee ditințee man kɔŋ keŋmaŋee man, na baa tale lee ɔbɔnsam nyiŋmaa man kɔŋ Wurubuare gyan. Na baa lɛs maŋ di na Wurubuare ka mo be nombi-akumee kyeɛ wɔ na baa nyiŋ dekyae kpu na banj Wurubuare ba lese see fa ɔ wose ne.'

*Pɔɔl kekolosi lee o tom
keyɛɛ wose man*

¹⁹ Mena dɔɔ gyoo Agiripa, ma te yee deŋjele doŋ lee kpene keŋ Wurubuare ba lese wola maŋ lee adido, te mɔɔ naa ke na me sia ɔnɔga doseɛ man ne ya.

²⁰ Me taŋgbɛɛwɔ yako Wurubuare nombia Damasekuse te me gyuu Gyerusalem na Gyudia tɛɛle dɔɔ pou. Kenaŋ wɔle te me kaa kolosi ɔna fa banj ba te yee Gyudatenawɔ ya ne. Me yako wɔ niyi baa kyeɛkee lee be gbeɛneŋ kumee man na baa kɔŋ Wurubuare gyan, na baa yee abɔɔ ɔjan gyae

kawola nyi ba te kyeɛkee lee be gbeɛneŋ kumee man kɔŋ Wurubuare gyan ne.'

²¹ Kei dɔɔ te Gyudatena kyaŋa maŋ Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man te bɛɛ gyaɛ gbeɛ baa ko maŋ ne.

²² Mɔna Wurubuare ta sej me wɔle kaa lii gyen, mena dɔɔ te me talewɔ sej kebo keŋkeŋ mɛɛ di nombia keŋa adansɛe fa bia na kegyiise pou nyi, kpene keŋ mɛɛ yako ne na keŋ Wurubuare akpeŋkpeŋgyɔra na Mosesi be yako see nyi gyae ke kɔŋ ne, yee dokoloŋ.

²³ Nombii keŋ bɔɔ yako see yena nyi, nyeeleɛere ɔjon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne, waa naa diyem te ɔjon ne gyaɛla waa taŋgbɛɛ foŋ lee yen man, na waa wola ɔ balanj Gyudatena na banj ba te yee Gyudatenawɔ ya ne pou nyi, keŋmaŋee keŋ man baa ta na baa nyiŋ nyeedoŋ ne te kɔŋ."

²⁴ Botɔɔ te gyoo Fesituse gyɔɔ Pɔɔl nɔɔ dɔɔ fae e nyi, "Pɔɔl, n nyee ne wɔleɛ do? N tɔne kagyɛŋ beiŋ na doo na neŋ diten ne."

²⁵ Keŋte Pɔɔl tiranɔɔ nyi, "Gyoo kpaakpaa! Ma nyee bɛɛ wɔleɛ ya, me sia ala kaen. Nombia ɔjan mee kolosi ne yee nombia kpaakpaa ɔna, te ne doo na ne gbeɛ mɔ.

²⁶ Gyoo Agiripa, n gyen nombia keŋa pou man mena dɔɔ maa tale gyɔ me konɔɔ kolosi na neŋ lee me konɔɔ man. Mɛɛ lɛs di nyi n

gyen nombia keŋa man keŋ dokoloŋ koraŋ te lam n dɔɔ ya, nawolo nyi ba te yee ɳa weese ya.

²⁷ Gyoo Agiripa, n ne lɛɛ Wurubuarɛ akpeŋkpeŋgyɔɔra ban ɳɔɔwoya di? Ma gyen nyi n ne lɛɛ ɳa di."

²⁸ Keŋte gyoo Agiripa mɔ bɔɔse Pɔɔl nyi, "N gyen nyi nyaŋ ke tale yela maa bese Kristobaale deboleiman?"

²⁹ Te Pɔɔl tiranoɔ nyi, "Gyeŋ bo o kyoo bo o, maŋ ne fane bo nyi Wurubuarɛ waa yela emeɛ na balan akaŋ baŋ pou ε be tei maŋ gyen wee kei ne, ε ka bese Kristotena ɳgba maŋ Pɔɔl ne. Mɔna be na do ɳon akyakaase bo ya!"

³⁰ Keŋte gyoo Agiripa na Fesituse ɳon ɔ sejɛɛ Romantena gyoo dinaa nawoɔ man ne, na Beenise na balan akaŋ baŋ korowɔ lee deni keŋ man.

³¹ Be ka koro ne be kolosiwɔ na dɔŋa nyiaa, "Balee kei te yee dukum keŋ kabona nyi baa ko e yaa baa do e deni ya."

³² Keŋte gyoo Agiripa yako Fesituse nyi, "Nyi balee kei deŋ te yako nyi dɛɛ mo ɔ nombia gyina gyoo dinaa Kaesa ya na, nafo dɛɛ tale tina e yela."

27

Be kamo Pɔɔl laj Roman

¹ Keŋte be bakewɔ see nyi dɛɛ mo degbele dinaa na dee gyu Romantena gyoo dinaa ɳon gyan Itali tɛɛle man. Te ba moo Pɔɔl na balan

baŋ bɔɔ kyam tɔ deni ne baale do yoonɔɔtena kegyia ɳon bɛɛ baake e Gyuliɔse ne nyiŋmaa man. Gyuliɔse yee Roman gyoo dinaa ɳon yoonɔɔtena kegyia ɳolo e.

² Te da gyoo degbele dinaa keŋ kɔɔ lee Adaramitium donɔɔ man kee gyu Esia yenaj donɔɔse ɳan ɳe kya boo ɳɔɔman ne, te de kuluwɔ laŋ. Na Arisitakuse ɳon ɔ ba lee Tesalonika donɔɔ keŋ ke kyaas Masedonia tɛɛle man ne doo de man.

³ Tɛɛ kena keŋ ne, de gyuuwɔ ka gyoo Sidɔn donɔɔ man, botɔɔ te Gyuliɔse naa Pɔɔl waranjase te ɔ faa e gbeɛ te ɔ gyuu ɔ tebia gyan na baa fa e kpene keŋ ne hia e.

⁴ De ka koro lee botɔɔ dee gyu keŋ ne, na felij ne gyɔɔ kɔŋ de gyan mena dɔɔ da moowɔ na Saiporɔse tɛɛlebi keŋ loŋ be kilisi ke ne yenaj, nawolo nyi na felij bɛɛ gyɔɔ kɔŋ botɔɔ ya.

⁵ Da moowɔ ɛpo dɔɔ ke lanj Silia na Pamfilia tɛɛlese yenaj te de ka gyoo Mira donɔɔ keŋ ke kyaas Lisiase tɛɛle dɔɔ ne.

⁶ Botɔɔ te yoonɔɔtena kegyia ɳon naa degbele dinaa daale na ke ta lee Alekesanda kee gyu Itali te ɔ lese daa do ke maŋ.

⁷ Degbele keŋ moo daa dɛɛdɛɛ te de naa diyem mɔ nideli weeya burum pɛte de ka benaa donɔɔ keŋ bɛɛ baake ke Kiniduse ne. Felij keŋ te fa daa gbeɛ dɛɛ mo da nyee baŋ botɔɔ keŋ nafo

dee gyu ne ya, mena dɔɔ de gyuuwɔ ka mo na Kreti tɛɛle kej loj be kilisi ke ne, ata ata kelii Salimone donɔɔ yenaŋ dɔɔ, nawolo nyi na felij kej bɛɛ gyɔɔ kɔŋ botɔɔ yenaŋ ya.

⁸ Da moowɔ na ɛpo nɔɔ nɔɔ, te de kaawɔ mɔ nideli pete de kaa lii botɔɔ kej bɛɛ baake nyi Agbelese dasenjae kpaakpaa, kej benaa na donɔɔ kej bɛɛ baake nyi Lasea ne.

⁹ De wɔlɛɛ debaŋ boo kej dɔɔ ampaŋ ampaŋ, te wee kej Gyudatena ne fa Wurubuarɛ kedi na waa mo ba dukum kyɛɛ wɔ ne kaa lanjawɔ. Mena debaŋ ke-nan na felij ne yeli loj dɔɔ keta ne yɛɛ gyakoloŋ nideli. Mena dɔɔ Pɔɔl kolosiwɔ fa wɔ nyi,

¹⁰ "Me tebia, ma te naa nyi dɛɛ naa diyem nideli na dee di gyerebi de gbɛɛ kei man. Na degbele dinaa kei na kasolose ḥjan ḥaagen ne gyae la ke wɔlɛɛ ya, mɔna balanj mɔ baa yekee. Mena dɔɔ ε yela dɛɛ kyaα kebo."

¹¹ Mɔna yoonɔɔtena kegyia ḥjon bɛɛ Pɔɔl nɔɔwoya bo, te o moo degbele dinaa kej gbeŋgyoo na saare ḥjon wui.

¹² Kentε be kpa agbelese dɛɛsenjae kenaŋ be dei na kekyaa kyɛŋbelelee debaŋ kenaŋ man ya. Mena dɔɔ be man dekpeŋ dinaa gyaewɔ nyi baa kyan ba wose na be kaa lii donɔɔ kej bɛɛ baake ke nyi Fonisi ne, na baa kyaα botɔɔ kyɛŋbelelee debaŋ kenaŋ man. Fonisi yɛɛ ag-

belese dɛɛsenjae kej ke kyaα Kreti tɛɛle man te ke sia tee bo weese dɛɛlee na weese dɛɛyalae nsana.

Felinjum kegyɔ ɛpo kej dɔɔ

¹³ Felinbjii daale kɛɛ gyɔɔ lee ata yenaŋ ne, balanj banj gyuenjwɔ nyi baa nyiŋ gbeɛɛ ta ba kegyaebii, mena dɔɔ be wɔŋee nyeele kej ne kyan degbele dinaa sen debodokoloŋ dekenkej dɔɔ ne, kaa do degbele dinaa kej man te be kuluwɔ ta na Kreti ɛpo nɔɔ nɔɔ.

¹⁴ Te kyare ya te felin dinaa daale gyɔɔwɔ lee weese dɛɛlee man demena dɔɔ, lee Kreti tɛɛlebii kej loj be kilisi ke ne yenaŋ kɔŋ.

¹⁵ Felij kej gyɔɔwɔ gyaneɛ na degbele dinaa kej mena dɔɔ ka te tale gyu ke siaman bela ya. Mena dɔɔ de yela felij kej wɔŋee daa gyu botɔɔ kej kɛɛ gyae.

¹⁶ Te de gyuuwɔ ka mo na Kauda tɛɛlebii kej loj be kilisi ke ne yenaŋ, na felij bɛɛ gyɔɔ botɔɔ nideli ya, mɔna de kaawɔ pete de talewɔ lese degbele bii kej bɛɛ mo lɛɛ balanj nyeyya ne lee degbele dinaa kej man.

¹⁷ Balanj banj wɔŋee degbelebii kej do degbele dinaa kej man te ba moo ḥmeesɛŋ bake degbele dinaa kej na felij be nyiŋ gyɔ ke tekerii ya. Be yeewɔ nyi degbele dinaa kej kaa ta dɔɔ Libya boo nɔɔ aŋasa man ya, mena dɔɔ be tisinaa degbele dinaa kej kanyanje te be

tinaa degbele kej yela, te felij moo ke ke doj dεε dεε.

¹⁸ Felinkum kej moo daa kyengbenj kyengbenj boo kej dɔɔ, mena dɔɔ tεε kena ne te be fiasεε bεε lese kasolose lee degbele dinaa kej man do loj man.

¹⁹ Ke tεε kena ne, ba lese degbele kej gbagba abɔɔ ḥjan ḥnaale funjii leki do epo man.

²⁰ Dii weeya burum na de bεε tekaa naa weese yaa kyolobiise ya, na felij kej mɔ gyakaa ne gyɔɔ akpanyanjyaj man, mena dɔɔ de ta teka gyakaa loo nyi dee nyi nyeedoŋ bela ya.

²¹ Balaj banj kyaawɔ weeya burum kej be bee di weenεε ya, kejte Pɔɔl korowɔ sej be siaman yako wɔ nyi, "Me tebia, nyi yen nyii kpene kej mɔɔ yako ḥjon nyi ε na kulu degbele dinaa kej lee Kreti ya ne, nafɔ deŋ te naa diyem kei na dee di gyerebi kei mɔ ya.

²² Nεεε mεε sola ḥjon bo nyi ε nyi konɔɔ, ε man ḥjolo be gyae waa yen ya mɔna degbele dinaa kej kaagen ne gyae la ke wɔlεε.

²³ Nawolo nyi dana nelim me Wurubuare ḥjon me yεε ḥ wui te mεε som e ne, kpila ḥ kpilale kɔj me gyaj,

²⁴ kaa yako maŋ nyi, 'Pɔɔl na yee ya, kaboenä nyi nya gyu ka sen gyoo dinaa Kaesa siaman, na baa di n nombia ḥjan. Lee nyaj dɔɔ, Wurubuare waa gyee banj pou be doo degbele dinaa kej man ne.'

²⁵ Mena dɔɔ me tebia, ε nyi konɔɔ, nawolo nyi mεε lεε di nyi ḥjan pou Wurubuare be yako ne gyae ke kɔj ḥgb̩a mena kej ḥ be yako maŋ ne.

²⁶ Mɔna dεε kaa lee tεεlebjj daale kej loj be kilisi ne dɔɔ."

Degbele dinaa kej kewɔlεε

²⁷ Weeya kufu anaarate kej man nelim ne, na felinkum kej sεε kεε wɔjεeē daa Aderia epo dɔɔ. Tεε nsana ne, banj bεε saa degbele dinaa kej ne naawɔ nyi be ta benaa tεεlebjj daale.

²⁸ Te ba moo kpene kej bεε mo maa loj siiliŋ ne mo do loj kej man te be naawɔ nyi ke siiliŋ man yεε naawɔ tɔɔse sɔŋjonoŋ na sao(120). Be ke gyu be siaman kyomii ne, ba besewɔ maa loj kej te be naawɔ nyi yεε naawɔ tɔɔse sɔŋjonaara na kufu (90).

²⁹ Be yeewɔ nyi degbele dinaa kej gyae ka too na boe, mena dɔɔ ba lese nyeela anaara ḥjan ne kyan agbelese sen debodokoloŋ ne do loj man degbele kej wɔle. Te be fanewɔ nyi tεε dεε naa biley.

³⁰ Baŋ bεε saa degbele dinaa kej ne yela baa yeu tina daa yela, mena dɔɔ ba lese degbelebjj kej ke gyakaa degbele dinaa kej dɔɔ ne gyakaa loj dɔɔ. Te ba beowɔ yεε ḥgb̩a bee gyu be kaa fuŋ nyeela ḥjan ne kyan degbele dinaa sen debodokoloŋ

ne do loj man degbele kej siaman.

³¹ Te Pɔɔl yako yoonɔɔtena kegyia ɻon na yoonɔɔtena baŋ nyi, "Akpaan balaj kewo te kyaa degbele dinaa kei man ya na, ε be gyae ε ke nyiŋ nyeedoŋ ya."

³² Mena dɔɔ yoonɔɔtena baŋ tirii ɻmeeseeŋ ɻan bɔɔ mo kpaŋ na degbelebii kej ne te loj wɔŋee ke laŋ.

³³ Tee kεe ɻmaŋee maa kej nε, Pɔɔl doo wɔ kakyeŋ nyi baa di weenεe. Te o yako wɔ nyi, "Gyeŋ weeya kpaakpaa kufu anaara yaa ɻgba ε wɔe ne lo ɻon, te ε nɔɔ mo te daa ta kolo ya.

³⁴ Mena dɔɔ mεe waase ɻon bo nyi yaa di na ε ke nyiŋ nyiŋ nyeedoŋ, nawolo nyi kolo na kolo be kyaa kej gyae ke yεe ε man ɻolo ya."

³⁵ O kekolosi nɔɔwoya keŋta tarj nε, o moo bodobodo te o fanewɔ fa Wurubuaré karaj be popou siaman, te o kara ke te o diiwo.

³⁶ Botɔɔ te be popou wɔe fεe wɔ te ba moo weenεe do be nɔɔman.

³⁷ Daa baŋ pou de doo degbele dinaa kej man nε, yεe balaj sɔŋonoŋ akpeŋ ala na sɔŋotooro na kufu looro (276).

³⁸ Be popou kedi baa nε, ba lese weenεe ɻan doo degbele kej man ne fuŋ do epo man, na debgele dinaa kej ke nyiŋ koro yuŋ.

³⁹ Tee kεe naa kej nε, be naawo ɻgba epo kej yenaŋ daale te sɔɔ gyoo tεele daale man, na aŋasa doo

botɔɔ mɔna be ta gyen tεele dokoloŋ kenaŋ ya. Mena dɔɔ be yεe ba gyueŋ nyi akpaa baa tale na, baa besena degbele dinaa kej gyu ka seŋ botɔɔ.

⁴⁰ Te be kεe ɻmeeseeŋ ɻan bɔɔ mo kpaŋ na neela ɻan ne kyaŋ degbele dinaa seŋ debodokoloŋ ne do loj man, te be booli ɻmeeseeŋ ɻan bɔɔ mo bake na woni kej ne kii degbele dinaa nε. Te be gyinaa degbele dinaa kej kanyaŋ adido degbele kej siaman te felij gyɔɔwɔ, te tuu degbele dinaa ken sia tee dekenkeŋ dɔɔ gbeɛe.

⁴¹ Mɔna degbele dinaa kej siagbeɛ gyuuwɔ ka gyoo aŋasa man te ke dɔɔwɔ debodokoloŋ, te ka ateta kej ɻerewo gyoo aŋasa ɻan man te ke dɔɔwɔ kej ke bee wosi gba ya. Te felij dinaa kej ne gyɔɔ nε yela epo loj kej gyɔɔ degbele dinaa kej wɔle gbeɛe aguŋ kpetekpetekpete.

⁴² Yoonɔɔtena baŋ yεe ba agyueŋ nyi baa ko balaj baŋ bɔɔ kyam do deni nε pou, na be man ɻolo be nyiŋ yεlees ton yeu ya.

⁴³ Mɔna yoonɔɔtena kegyia ɻon gyaewɔ waa lεe Pɔɔl nyee mena dɔɔ o tɔɔ wɔ nyi be na yεe ɻgba mena kej bɔɔ bake see nε ya. Mena dɔɔ o yako balaj baŋ pou nyi baŋ baa tale yεlees na, baa taŋgbεe ton gyoo loj man na baa yεlees ton gyu dekenkeŋ dɔɔ.

⁴⁴ Te baŋ bɔɔ kaa nε baa gɔtaa degbele dinaa kej be

yεlεε ne daase pampasaŋse ḥan be kyakaree ne, na baa ṫoŋ gyu dekeŋken dɔɔ. Nne te de popou yεewɔ toŋ gyu dekeŋken dɔɔ keŋ ḥolo te dɔɔ ya.

28

Maleta dekeŋken dɔɔ

¹ De ka lee εpo man kaa seŋ dekeŋken dɔɔ ne te balan̄ ban̄ be kyaa botɔɔ tεelebii kei keŋ loŋ be kilisi ke ne dɔɔ yako daa nyi, bεε baake botɔɔ nyi Maleta.

² Donɔɔsetena benaŋ kεε de dɔɔ nideli. Na oga te fiasεε ɔ ne ḥεε, mena dɔɔ ba doo boalan̄ fa daa nyi dee woli nawolo nyi, na waare kyaa.

³ Pɔɔl ke kuu daase ḥaale waa do boalan̄ keŋ man ne, te boalan̄ ogyefeliŋ keŋ yela dom keŋkeňtente ḥolo leewɔ daase ḥan man kaa milii ɔ nyijmaa.

⁴ Donɔɔsetena ban̄ kena mena ne be yako dɔŋa nyi, "Balee kei waa yεε awudiini e. Nawolo nyi, nyi ɔ yεε nyeebam ḥgba ɔ te dɔɔ εpo man koran̄ ya ne, ɔ nombi-akumεε be gyae ke yela waa nyi nyeedoŋ ya."

⁵ Mɔna Pɔɔl ḥmanyan̄ dom ḥon do boalan̄ man, keŋ kolo te yεε e ya.

⁶ Balan̄ ban̄ gyueŋwɔ nyi waa bokee, yaa gyae ke kara e lɔ karatetee dokoloŋ na waa yeŋ. Mɔna ba ke daa gyu siaman te ba kena nyi kolo te yεε e ya ne, be

kyεεkee ba agyueŋ nyi balee kei waa yεε bane ḥolo e.

⁷ Botɔɔ gyoo yele yεna Pubiliyuse. Na ɔ tεele benaa na botɔɔ keŋ de kyaa ne. ɔ kεε de dɔɔ nideli te de kyaawɔ ɔ dεε weeya kpaakpaa atooro.

⁸ Gyoo Pubiliyuse ḥonaŋ ɔ kya kaa wee kpaajan̄, na ɔ na kyeree. Keunte Pɔɔl gyuuwɔ ka mo ɔ nyijmaa gyakaa ɔ dɔɔ fane fa Wurubuarε fa e, te ɔ kyɔɔ e kawee.

⁹ Ke kɔŋ mena ne, kaweesetena akan̄ ban̄ pou be kyaa Maleta tεele keŋ dɔɔ ne kɔŋawɔ, te Pɔɔl kyɔɔ wɔ be kawee pou.

¹⁰ Balan̄ benaŋ moo obuo dinaa fa daa, te be fa daa abɔɔ burum, te de ka koro lee botɔɔ dee gyuu ne, be fa daa abɔɔ ḥan gyae ke hia daa gbeenaa man ne.

Pɔɔl ka lee Maleta gyu Roman donɔɔ man

¹¹ De dii gyaalaŋna battooro tεelebii keŋ dɔɔ pεte da leewɔ botɔɔ. Keunte da moo degbele dinaa keŋ kɔɔ lee Alékesanda donɔɔ man kaa seŋ botɔɔ dugbutu tεε ne. Ba te yεε banεε atawaase gyakaa degbele dinaa keŋ dɔɔ, te da gyoo ke laŋ.

¹² De gyuuwɔ ka gyoo Sirakuse donɔɔ man, te de kyaawɔ botɔɔ weeya atooro.

¹³ Da leewɔ botɔɔ ka gyoo Regium donɔɔ man. Tεε kena keŋ ne, felin̄ daale lee ata yenaŋ kaa gyɔ, mena dɔɔ ka weeya alate man te de gyuuwɔ ka gyoo Puteyoli donɔɔ man.

¹⁴ Botoo te de naa Kristotena baale te ba sola daa nyi dee di weeya gyanaara be gyanj. Nne te de tewo menes ka gyoo Roman donco man.

¹⁵ Kristotena baaj be kyaa Roman kenyii da nkaaj ne, be man baale kɔnjawo kaa gyanjee na daa naaj Apiuse donco man, te baale mo kaa gyanjee na daa nɔɔla dæsøe denes atooro jan man. Poɔl kena wo ne, doo e kakyen te o faa Wurubuare karanj.

¹⁶ De ka gyoo Roman donco man ne, yoonaɔtēna kegyia jan faa Poɔl gbeɛ nyi waa gyu ke kyaa botoo kenj dei fa e ne, te ba lese yoonaɔte nolo nyi waa gyee e.

Poɔl kekolosi Roman donco man

¹⁷ Weeya atoro wole ne, Poɔl baake Gyudatena kegyise baaj be kyaa donco kenanjan man ne gyanjee. Ba ke gyanjee kenj ne te o yako wo nyi, "Me tebia Iseraetena, ma te yee kolo kum tia de tebia yaa tia amanberese jan de naanaa ba wola daa koranj ya, mɔna be kyanya maj Gyerusalem donco man te ba moo maj do Roman-tena nyijmaa man.

¹⁸ Ba korowɔ gyoo me nombia man na, be yela baa tina maj yela, nawolo nyi ba te naa nombiikum kenj moɔ yee kenj kaboeni nyi baa ko man ya.

¹⁹ Mɔna kenj Gyudatena be bæs dɔɔ, yela ma solawo nyi maa mo me nombia kɔŋ

gyoo dinaa gyanj, mɔna maj dɔɔ ma gyeŋ nyi daa na me tebia betaj daale ya.

²⁰ Kei dɔɔ te me baake jan na maa nyij lese nombia jan man wola jan. Walaj jan Iseraetena sia gyakaa o dɔɔ nyi waa kɔŋ ne dɔɔ te me doo akyakaase kenja man ne."

²¹ Kenje kegyiise baaj tiranoɔ fa e nyi, "Da te lee n wose man tone lee Gyudia tæle man ya. Te de walaj nolo mo ta lee botoo kɔŋ kaa yako daa kolo kum lee n wose man ya.

²² Mɔna dæs gyae dæs gyeŋ nya agyueŋ nawolo nyi da gyeŋ nyi yenaŋ kamase na balaj ne kolosi tia dikpii kenj man n doo ne."

²³ Te balaj baaj na Poɔl see wee kenj baa gyanjee. Wee kenjan kelii ne, be man balaj burum kɔnjawo botoo kenj Poɔl kyaa ne. Lee nebo kelii balinco ne, o kolosi Wurubuare gyoori kenj wose man nombia. O moo Wurubuare mmaraase jan o be yeli Mosesi be nmarase see ne, na Wurubuare akpeŋkpeŋgyɔɔra nɔɔwoya aŋmaraseŋ see kolosi de Gbenjyoo Yesu wose man nombia fa wo na baa nyij lee e di.

²⁴ Be man baale lee o nombia jan di mɔna baale dɔɔ ba te lee ja di ya.

²⁵ Mɔna, pɛna Poɔl nɔɔ ke si na, nombii dokoloŋ te o yakowɔ te aŋmaareŋ gyoo wo, te be popou korowɔ yaasee. Nombii kenj o be yako wo yena nyi,

"Nombii keŋ Wurubuarɛ
feliŋ be tɛɛ Wurubuarɛ
dekpeŋkpeŋgyɔɔre Yesaya
dɔɔ yako fa ε naanaɔ nɛ, doo
na ke gbɛɛ. ɔ yako wɔ nyi,
26 'Gyu ke yako balan̄ kewɔ
nyi,

ε ke tei, na ε ke tei,
mɔna ε be gyae ε ke nyii
nombia ɳenaŋ man
ya.

ε ke kɛo, na ε ke kɛo,
mɔna ε be gyae ε kena
kolɔ ya.

27 Nawolo nyi balan̄ kewɔ
agyueneŋ ta yem.

Ba te tɔ ba deŋjela te be wuu
be sia,
na mena ya na nafo be
sia gyae kena,
na ba deŋjela ke nyii,
na baa nyii nombia ɳan
man,
na baa bese kɔŋ me
gyaŋ,
na maa kyc wɔ be
kaweeſe.'"

28 Te Pɔɔl kolosiwɔ tɔ nɔ
nyi, "Lee mena dɔɔ mɛɛ gyae
ε ka gyen̄ nyi, Wurubuarɛ
te yeli be ta mo nyeedoŋ
nombia ɳan gyina baŋ ba te
yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. Baŋ
dɔɔ baa tei ɳa."

29 Pɔɔl ke yako nombia keŋa
nɛ, te baageŋ baageŋ moo
aŋmaareŋ koro yaasee.

30 Kulutooneŋ ala sɔɔŋ na
Pɔɔl kyaa botɔɔ keŋ ɔ be
hare deni ɔ kyaa nɛ, na ɔ ne
lɛɛ baŋ pou bɛɛ kɔŋ ɔ gyaŋ
nɛnideli.

31 ɔ gyɔɔ ɔ konɔɔ kolosi
Wurubuarɛ gyoori keŋ na de
Gbengyoo Yesu wose man
nombia ɳan fa balan̄ keŋ
ŋolo te tɔ e gbɛɛ ya.

Poɔl tɔne keŋ o be ŋmarase yelee Romantena nɛ

¹ Tɔne kei lee maŋ Poɔl ɔnon me yee Yesu Kristo to-baale e ne gyaŋ. Wurubuare baake na maŋ nyi me kaa yee ɔ kpilale, te o lese maŋ see nyi maa yako ɔ nombia kpaakpaa ɔnan.

² Gyanjba gyanjba keŋ ne, Wurubuare tɛewɔ wa akpeŋkpeŋgyɔra dɔɔ yako ɔ nombia keŋa see ɔ nombia aŋmaraseŋ see ɔnan man.

³ Nombia kpaakpaa keŋa yee ɔ bu Yesu Kristo ɔnon ɔ yee de Gbenjyoo e ne nombia ɔna. Lee lolo gbɛe man na, Yesu kei lee gyoo Defidi duuluŋ man.

⁴ Wurubuare felij ɔnon doŋ keŋ o ba mo gyusu Yesu lee yeŋ man ne, keŋ lese la wola nideli nyi ɔ yee Wurubuare bu e keŋ ayimɛɛ be doo ɔ man ya.

⁵ Wurubuare tɛe ɔnon Kristo ɔnonaŋ dɔɔ mo ɔ bɛrɛs boele daa nyi de kaa bese ɔ kpilala. Na ke yela tɛele kei dɔɔ balan pou ke lɛe ɔnon Wurubuare di, na baa nyii ɔ dei na baa lese ɔ yele.

⁶ ɔmɛɛ Romantena baŋ Wurubuare be baake ɔnon te ε be kaa bese Yesu Kristo balan ne, ɔmɛɛ mo kpuɛ mena balan kewɔ man.

⁷ Lee mena dɔɔ te ɔmɛɛ ɔmarase tɔne kei mee yelee

ɛmɛɛ Romantena baŋ pou Wurubuare ne gyaɛ ɔnon te o be baake ɔnyi ε kaa bese o balan ne. De kya Wurubuare na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛs boele ɔnon, na baa fa ɔnon wosefɛɛreŋ.

⁸ Pe maa kolosi nombii daale ne, me dɔŋ Yesu Kristo dɔɔ ɔmɛɛ fa Wurubuare karaŋ lee ε popou dɔɔ. Nawolo nyi balan ne nyii mena keŋ ε be lɛe Wurubuare nombia ɔnan di tɛele kei dɔɔ pou.

⁹ Wurubuare ɔnon ɔmɛɛ mo me konɔɔ pou som e te ɔmɛɛ yako ɔ bu nyekelɛɛ nombia ɔnan ne, ɔnon yena ma adansɛɛ nyi ɔmɛɛ tɔose ɔnon nideli debaŋ kamase ma ke-fane man.

¹⁰ Debaŋ kamase keŋ ɔmɛɛ fane na, ɔmɛɛ sola Wurubuare nyi waa toro gbɛe fa maŋ lee ɔnon gbagba kegyaebii man na maa nyin kɔŋ ε gyaŋ.

¹¹ ɔ nombia ne gyɔ maŋ loo, mena dɔɔ ɔmɛɛ gyaɛ nyi maa kɔŋ ε gyaŋ na maa yela ε ke nyin Wurubuare felij abɔɔ anefan ɔnan, na ɔne ka do ɔnon doŋ ε keleɛdi man.

¹² Kei nawolo baa nyi ak-paa me kɔŋ ε gyaŋ na, daa na ɔnon pou keleɛdi gyaɛ ka do dɔŋa kakyeŋ.

¹³ Me tebia ɔmɛɛ gyaɛ ε ka gyen nyi nafo me gyaewɔ agbaatee agbaatee nyi maa kɔŋ ε gyaŋ, na Wurubuare ke ta me dɔɔ yela balan ke lɛe Yesu di nideli ε man, ɔngba mena keŋ ε tebia baŋ

ba te yee Gyudatenawo ya ne
be lees e di debiise akaŋ ɻan
man ne, mɔna gbees ta toro fa
maŋ debaŋ kenaŋ man ya.

¹⁴ Ke yee kpene keŋ doo
me dɔɔ nyi maa kolosi Wurubuaře nombia fa walaj
kamase. Siakaralatena na
ayintena pou, balaj baŋ ba
gyeŋ nombia na baŋ bɔɔ
gyeŋ nombia ya ne pou.

¹⁵ Lee kei dɔɔ te me sia
yεεwɔ̄ nyi maa kolosi Kristo
nombia ɻan fa emee baŋ ε
kyaa Roman donɔɔ man mo
ne.

¹⁶ Kristo nombia kpaakpaa
ɻan kekolosi be dana maŋ
desenj ya. Nawolo nyi ɻan
yεna Wurubuaře doŋ keŋ o
na mo lees walaj kamase ɻon
o ne lees ɻa di ne nyee. Gyudatena tangbees la nyii nombia
keŋa, pete balaj akaŋ
baŋ mo kaa nyii ɻa.

¹⁷ Kristo nombia kpaakpaa
ɻan na wola na mena
keŋ Wurubuaře ne yee pete
balaj gbeeneŋ na tenee o
siaman. Nombia ɻenaŋ na-
wolo nyi akpaa walaj ɻon o
ne lees Yesu di ne de tale seŋ
o kelεedi man lee kewalaŋ
kelii ɔto na, ɔtenate gbeeneŋ
gyae ka tenee Wurubuaře
siaman. Be ɻamarase mena
nombii kei Wurubuaře nombia
aŋmaraseŋ see ɻan man
nyiaa, "Walaj ɻon lee o
kelεedi dɔɔ te o gbeeneŋ
da tenee Wurubuaře siaman
na, waa nyiŋ nyeedonj kek-
paa."

Wurubuaře baŋ

¹⁸ Wurubuaře ɻon o kyaa
adido ne ta lese wola nyi o

ta gyeŋ baŋ balaŋ kumeε na
balaŋ baŋ bɔɔ ne nyii o dei
ya ne dɔɔ. Nawolo nyi be
nombiakumee bee yeli Wurubuaře
nombia ɻan je doo
na je gbees ne ka lee debɔɔ
ya.

¹⁹ Wurubuaře ta gyeŋ baŋ
nawolo nyi gbees keŋ man
balaŋ baa mo gyeŋ e ne
te yee nombia akeesesa ya.
Non Wurubuaře gbagba lese
na ɻa wola wo.

²⁰ Wurubuaře wose man
nombia ɻaale kyaa keŋ nyi
walaj be tale naa ɻa na o sia
foneε ya. ɻan yεna o doŋ
kekpaakekpaa na o dinɔɔ
keŋ o dana keŋ nawolo nyi o
yee Wurubuaře e ne. Mɔna
n kεs na leenaŋ tεele keyεs
kewalaŋ keŋ na, Wurubuaře
dinɔɔ kenaŋ ba weesεs ya.
Nawolo nyi abɔɔ ɻan pou o
be yee ne na lese o dinɔɔ
wola nideli keŋ balaj baa
tale naa na baa lees di. Mena
dɔɔ walaj ɻon o te lees di ya
na, o tanj nombii daale waa
yako mo lees o wose ya.

²¹ Mena balaj kewo
gyeŋ nyi Wurubuaře kyaa
mɔna bɔɔ na mo obuo keŋ
kaboena e ne fa e ya, te bɔɔ
na lese o yele mo ya. Nyansa
nombii kamase be doo ba
agyueŋ man ya, te ditintεs
wolowolo doo la be konɔɔse
man.

²² Bee yee ɻgba be sia
te kare ne, mɔna be yee
ayintenawo.

²³ Be te tina Wurubuaře
ɻon o kyaa kekpaa
ne yela, gyu bee som banεs
ɻan bɔɔ maa yaa bɔɔ yae ɻa
ɻgba balaj yaa gyebuse yaa

wonembia nε.

²⁴ Mena dɔɔ Wurubuarε mɔ ta besena ɔ wɔle tee wɔ, te bεε yεε nombia nkaraŋkaraŋ ḥjan ba lee baŋ gbagba be koncoose man nε. Be dana kewɔlεε nombia bee fulu ba wose.

²⁵ Be te tina Wurubuarε nombia ḥjan nε doo na nε gbeε ne kelεedi yela gyu bεε lεs akεrεes nombia di. Mena dɔɔ bεε som abɔɔ ḥjan Wurubuarε be yεε nε bo tina Wurubuarε ḥjon ɔ be yεε nε ne yela. ḅnon Wurubuarε te kabona nyi dεe lese ɔ yele kekpaakekpaa Amen.

²⁶ Keŋ bεε yεε mena dɔɔ Wurubuarε ta besena ɔ wɔle tee wɔ te ba gyoo desεŋ nombia keyεε. Be man ala baŋ gba koran te tina baala gyan kedoo ḥngba mena keŋ Wurubuarε ba wolo nε yela gyu bεε yεε dɔŋa yεε, te ba gyoo desεŋ nombia nkaraŋkaraŋ keyεε na dɔŋa. Mena dɔɔ Wurubuarε waa wɔŋ ba denjela ḥngba mena keŋ kabona nε.

²⁷ Keŋ bɔɔ bεε Wurubuarε nombia ḥjan kagyεŋ dɔɔ, ḥjon mɔ ta besena ɔ wɔle tee wɔ. Mena dɔɔ nombia nkaraŋkaraŋ te bεε gyueŋ te bεε yεε nombia ḥjan tekaboena nyi nafo baŋ baa yεε ya nε.

²⁸ Nombiakumεε te wulu be man. Akpanyaŋnyaŋ na nombiakumεε na sibii na baŋ kekɔla na sia keyεε baŋ abɔɔ dɔɔ, na baŋ

kako na kale nombia na akεrεes kedi na nombia ka mo gyakaa baŋ dɔɔ te wulu be man. Mena mɔ te bεε yako baŋ wose man nombia.

³⁰ Bεε mo nombiakumεε gyakaa dɔŋa dɔɔ, te bεε kɔla Wurubuarε. Be dana deboŋ te bɔɔ ne bu baŋ ya, te bεε wola ba wose mɔ. Bεε gyae gbeεneŋ wɔlεε ḥjan baa mo yεε nombiakumεε debaŋ kamase, te bɔɔ ne bu ba lalala mɔ ya.

³¹ Bɔɔ dana nyansa ya te bɔɔ ne di nombia ḥjan bεε yako ne dɔɔ ya. Bɔɔ ne gyae baŋ ya, te bɔɔ ne wii baŋ waraŋase mɔ ya.

³² Keŋ na keŋ ba gyeŋ nyi Wurubuarε mmaraa nawolo nyi walaj ḥjon ɔ doo mena dinɔɔ kei man na ɔtenate be gyae waa nyiŋ nyeedoŋ kekpaa ya koran nε, be gyakaa bεε yεε mena nombiakumεε keŋa kpu. Kenaj wɔle koran nε, bεε bese do baŋ baŋ bεε yεε mena nombiakumεε keŋa mɔ nε kakyeŋ.

2

Wurubuarε waa di walaj kamase nombia

¹ Nyaŋ walaj ḥjon n ne bu n dɔɔ fɔɔ nε, n be dana daale n ke yako ya nawolo nyi nyaŋ mɔ n ne yεε nombiakumεε ḥjan ɔtenate ne yεε nε. Mena dɔɔ nyi akpaa n bu ḥolo fɔɔ na, nyaŋ gbagba n wose yaa n buu fɔɔ nε.

² Da gyeŋ nyi Wurubuarε de di mena baŋ kewɔlεε nombia te ɔ bu wɔ fɔɔ na, na ke doo na ke gbeε.

³ Mena dōo akpaa nyān deniwalan n bu ḥolo fōo lee nombiakumēs ḥan nyān gbagba mō ne yēs nē dōo nē, wulaa gyēj nyi Wurubuare mō waa bu nej fōo. N be gyae n ke tale lee Wurubuare nyinmaa man ya.

⁴ Wurubuare ta lese o wōe na o konco kej o dana nē wola nej kekpaa, mōna n ta mo ḥa yēs kolo ya. Yaa n ba gyēj nyi Wurubuare lese o wōe baa wola nej na ke yela n ke kyεεkee nya agyuej lee n gbeεenej kumēs man, na n ke kōj o gyāj yee?

⁵ Mōna n dana koncoyuŋ na deñele doj. Mena dōo n deñele kewōj kej ne wuku kpu, te ke doo kēs daa nej kelii wee kej Wurubuare waa mo baŋ di balaŋ nombia nē. Mena wee kenaŋ te waa wōj n deñele. Wee kenaŋ te balaŋ baa naa mena kej Wurubuare ne di o nombia na ke gbeε nē.

⁶ Nawolo nyi Wurubuare waa tō walaŋ kamase kom ḥgba mena kej ɔtēnate be yēs nē.

⁷ Baale ta mo be loo gyakaa nyi baa nyin gyroorobiiri na yele na nyeedoŋ kej ka dokoso be kyaa ya nē. Mena dōo bee nyin konco te bēs yēs nombia kpaakpaa weeyaa pou man. Baŋ te Wurubuare waa fa nyeedoŋ kekpaakekpaa kej.

⁸ Mōna balaŋ baŋ lee sibii dōo te bōo bēs anokoare kej gyu ke sila nombiakumēs nē, Wurubuare baŋ kum na o deñele kewōj kej gyae ke

kōj be dōo na baa naa diyem nideli.

⁹ Wurubuare waa yela kaale na kayeyēs ke kōj balaŋ baŋ pou bēs yēs nombiakumēs nē dōo. Ke gyae ke fiasēs bo lee Gyudatena dōo, pēna ke kōj balaŋ baŋ ba te yēs Gyudatenawō ya nē mō dōo.

¹⁰ Mōna Wurubuare waa yela balaŋ baŋ bēs yēs nombia kpaakpaa nē ke nyin gyroorobiiri na yele na wosefēεεrēj. Kej mō gyae ke fiasēs bo lee Gyudatena dōo, pēna ke kōj balaŋ baŋ ba te yēs Gyudatenawō ya nē mō dōo.

¹¹ Nawolo nyi Wurubuare ne di o nombia na ke gbeε kej o bēs kēs walaŋ siaman ya.

¹² Balaŋ baŋ ba te yēs Gyudatenawō ya nē, bōo gyēj Mosesi mmaraase ḥan ya. Mena dōo akpaa be yēs nombiakumēs na, na Mosesi mmaraase ḥenaj te Wurubuare waa mo di be nombia ya. Mōna deñele kewōj kej baa nyin lee be nombiakumēs keyes dōo nē yēna yēj kekpaa kej. Te Gyudatena dōo akpaa be yēs nombiakumēs na, Mosesi mmaraase ḥan te Wurubuare waa mo di be nombia. Nawolo nyi baŋ dōo ba gyēj mmaraase ḥenaj.

¹³ Nawolo nyi na balaŋ baŋ ba gyēj Mosesi mmaraase ḥan nē gbeεenej tenēs la Wurubuare siaman ya. Mōna balaŋ baŋ bee di mmaraase ḥenaj dōo nē, baŋ gbeεenej tenēs la

Wurubuare siaman.

¹⁴ Balan̄ baŋ ba te yee Gyudatenaw̄ ya ne, b̄c̄ gyej Mosesi mmaraase jan ya. M̄na akpaa nyi baŋ gbagba kon̄c̄ man nombia na wola w̄ nyi baa yee kpene kej mmaraase jan na wolo ne, kenaŋ nawolo baa nyi mmaraase jan doo be kon̄c̄se man.

¹⁵ Be nombia jan b̄eε yee ne nawolo baa nyi ba gyej nombia jan Mosesi mmaraase jan na wolo nyi baa yee ne be kon̄c̄se man. Mena kej be yee kolo kum yaa kolo kpaakpaate te be kon̄c̄ man nombia ne yee w̄ ne mo ne di adans̄e kpu. Nawolo nyi ḥaale man na ne yee w̄ nyi mena nombia ayεesa kej̄a be dei ya, mena d̄c̄ be w̄oe b̄eε f̄ee w̄ ya. Debaŋ ḥaale man mo na be kon̄c̄ man nombia na wola w̄ nyi be nombia ayεesa kej̄a doo na ke gbeε. Kenaŋ na be w̄oe ne f̄ee w̄.

¹⁶ Mena yaa Kristo nombia kpaakpaa jan me d̄c̄se mee kolosi ne na wolo. Nombia ḥenaj̄ na wolo baa nyiaa, wee daale Wurubuare wā ta Yesū Kristo d̄c̄ di balan̄ nombia jan b̄eε yee weese ne na waa bu w̄ f̄oo.

¹⁷ Nεnεs̄ nyaj̄ kpa n yee Gyuda baale e te n na mo n wose l̄ Mosesi mmaraase jan d̄c̄, mena d̄c̄ n ne gyina n wose adido nyi n gyej Wurubuare nideli.

¹⁸ Nyaj̄ kpa n gyej Wurubuare kegyaebii nawolo nyi Mosesi mmaraase jan na wola na nej̄ nombia jan

je doo na je gbeε ne.

¹⁹ Nyaj̄ kpa nyaj̄ d̄c̄se la siayeleesatena siaman, te n kpa nyaj̄ yena kanea fa balan̄ baŋ be doo ditin̄t̄e man ne.

²⁰ Nyaj̄ kpa nyaj̄ yena walaj̄ ḥon n na wola ayin̄tena na balan̄ baŋ b̄c̄ gyej daale ya ne nombia. N ne gȳ n kon̄c̄ nyi lee Mosesi mmaraase jan d̄c̄ n gyej kpene kamase na nombia jan pou je doo na je gbeε ne.

²¹ Nyaj̄ ḥon n kpa n na wola balan̄ nombia ne, weera d̄c̄ te n be tale wola n wose ya? N ne yako balan̄ nyi be na ḥmεele ya m̄na nyaj̄ gbagba ne ḥmεele.

²² N ne yako balan̄ nyi be na lee be w̄eela yaa be baala w̄ole ya, m̄na nyaj̄ gbagba ne yee mena. Nyaj̄ kpa balan̄ na som b̄eεne ya, m̄na nyaj̄ d̄c̄ b̄eεne denε man n ne ḥmεele.

²³ N na wola n wose lee Mosesi mmaraase jan d̄c̄, m̄na n bee di je d̄c̄ ya. Lee mena d̄c̄ n na do Wurubuare desej̄.

²⁴ Wurubuare nombia aymarasen̄ see jan ne yako nyiaa, lee εmεs̄ Gyudatena nombia ayεesa d̄c̄ balan̄ baŋ ba te yee Gyudatenaw̄ ya ne ne kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare.

²⁵ Akpaa n ne di Mosesi mmaraase jan d̄c̄ ne, kenaŋ na n baala wose kekara kej̄ dana t̄on̄c̄. M̄na akpaa n bee di Mosesi mmaraase jan d̄c̄ ya ne, kenaŋ na n baala wose kekara kej̄ yee

yakaa. Kenaŋ na yee yaa ḥgbaa n te kara n baala wose gba ya ne.

²⁶ Nyi akpaa ḥolo te kara o baala wose ya te o ne di Mosesi mmaraase ḥan dɔɔ ne, Wurubuare siaman na yee yaa ḥgbaa ḥtenate kara o baala wose baa ne.

²⁷ Nyaŋ Gyuda baale, n gyeŋ mmaraase ḥan nawolo nyi be ḥmarase ḥa bo see neŋ te be kara n baala wose mo, mɔna n bee di ne dɔɔ ya. Mena dɔɔ walaŋ ḥon o te kara o baala wose ya te o ne di mmaraase ḥan dɔɔ ne, waa bu neŋ fɔɔ.

²⁸ Nawolo nyi te yee nyi keŋ ḥolo ne yee Gyudatena abɔɔ ayeesa dɔɔ te ḥtenate yee Gyuda baale e ya. Te na baala wose mo ḥekara kaagen na wola la nyi ḥolo yee Gyuda baale gbagba e ya.

²⁹ Akpaa nyi ḥolo yee Gyuda baale gbagba e na, o konco man na wola la. Te baala wose kekara gbagba mo yee konco man nombia ḥa. Wurubuare felin ḥon ne kyεekee na ḥtenate konco. Ka te yee nyi mmaraase ḥan bɔɔ ḥmarase see ne dɔɔ kedi ya. Mena walaŋ ḥonaŋ ne, Wurubuare na lese na o yele. Te yee denibalaŋ ya.

3

¹ Akpaa ḥolo de yako nyi o yee Gyuda baale e na, gbeɛ wɔŋti man yaa o kela ḥon o te yee Gyuda baale e ya ne? Tɔnco wɔŋti doo la Gyuda baale keyee man?

Yaa woŋ tɔnco doo la baala wose kekara man?

² Ke yee ampaŋ nyi n yee Gyuda baale e na, ke dana tɔnco lee gbeɛ kamase man. Gyanjbate yea nyi, Wurubuare moo o nombia ḥan bo do Gyudatena nyiŋmaa man.

³ Ke yee ampaŋ nyi Gyudatena baŋ man baale te lɛɛ Wurubuare nombia ḥan di ya. Mɔna ba deŋele doŋ keŋ bɔɔ yee ne, gyae ke tale tɔ Wurubuare gbeɛ nyi o na yee kpene keŋ o be wulaa yako see nyi waa yee ne yee?

⁴ Be doo mena korakora ya. Keŋ na keŋ balan yee akεrεetenaŋ koraj ne, Wurubuare dɔɔ o nombia doo na ke gbeɛ ḥgbaa mena keŋ Wurubuare nombia ḥmarasen see ḥan ne yako lee Wurubuare wose man ne nyiaa,

"Akpaa n ne kolosi na,
n ne kolosi nombia na
anokoare bo
te walaŋ kamase ne naa
nyi n nombia doo na
ke gbeɛ.

Te n di walaŋ kamase nom-
bia na,
beɛ naa nyi n nombia
kedi mo dei"

⁵ Deniwalaŋ waa tale bɔose nyiaa, nyi de nombiakumee de yeli balan de naa nyi Wurubuare nombia doo na ke gbeɛ na, kenaŋ na akpaa de yee nombiakumee te o woŋ da deŋele na, dɛɛ tale yako nyi o ta ḥere daa do?

⁶ Ka te yee mena korakora ya. Akpaa nyi Wurubuare nombia ḥan be doo na ke

gbεε ya na, sena te waa yεε
na waa di balaŋ pou nombia?

⁷ Nyi akpaa ma dekara kej
mee dii ne da lese Wurubuarε nombia ḥan ne doo
na ke gbεε ne wola nideli te
da lese o yele na, woŋ dɔɔ
te Wurubuarε sεε o ne bu
maŋ fɔɔ nyi me yεε nombi-
akumεεyεεre e?

⁸ Mena na woŋ dɔɔ te dɔɔ
ne yako nyi, "E yela de kaa
yεε nombiakumεε na Wurubuarε
nombia kpaakpaa
ke nyij lee debɔɔ ya." Balaŋ
baale taŋ kara me noɔ nyi
ma te yako mena nombii kei
see. Balaŋ baŋ bεε kara
me noɔ ne, Wurubuarε waa
wɔŋ ba deŋeje ḥgba mena
kej kaboenā ne.

Walaj kamasee gbεε ba tenεε ya

⁹ Nεε sena yaa dεε
gyueŋ baa lee nombia kejya
man? Daa Gyudatena na
gyueŋ baa nyi de dei kela
balaŋ akan baŋ yaa? Koa be
doo mena ya. Nawolo nyi
de wulaa yako ḥon nyi Gyudatena
na baŋ ba te yεε Gyudatenawo
ya ne pou daseŋae
yεε dokolon. Nombiakumεε
te wulu be popou man.

¹⁰ Wurubuarε nombia
aŋmaraseŋ see ḥan ne
di nombii kei wose man
adansεε nyiaa,

"Nolo na ḥolo be kyaa kej
o gbεεneŋ tenεε Wurubuarε siaman ya.

¹¹ Nolo na ḥolo be kyaa kej
o dana nyansa
na waa nyii Wurubuarε
nombia ḥan man ya,

te ḥolo mɔ be kyaa kej
o ne keo Wurubuarε
gbεεneŋ ya.

¹² Balaŋ pou te wɔŋ ba
wose lee Wurubuarε
gbεεneŋ man.

Be popou te wɔlεε.

Nolo na ḥolo be kyaa kej o
ne yεε nombia kpaak-
paa ya"

¹³ "Bεε gyae nombia
nkaraŋkaraŋ keyako.

Bεε mo be noɔ beo balaj."

"Be noɔwoya na koo ḥgba
yeŋ ne."

¹⁴ "Bεε mo noɔwoya ḥaŋ
nyiŋ falaa balaj."

¹⁵ "Balaŋ kako be dana wɔ
baŋ ya.

¹⁶ Yenaŋ kamasee kej bee
gyu na bεε wɔlεε abɔɔ
botɔɔ,
te bεε mo kayeyεε mɔ lɔ
balaj dɔɔ.

¹⁷ Mena balaŋ kewɔ bεε yεε
kpene kej gyae
ka mo wosefεεreŋ kɔŋ
ya."

¹⁸ "Te Wurubuarε keyee be
doo be man mɔ ya."

¹⁹ Da gyeŋ nyi kpene kamasee
kej Wurubuarε mmaraase
ḥan na wolo ne, doo bo fa
balaŋ baŋ be doo mmaraase
ḥan tεε ne. Mena dɔɔ ḥolo
be kyaa nyi waa nyij gbεε
tira nombii daale noɔ yako
nyi o te yεε ta dukum kej
kaboenā na nyi Wurubuarε
waa wɔŋ o deŋeje ya. Kei
nawolo baa nyi Wurubuarε
waa di walaj kamasee nom-
bia wee daale.

²⁰ Nawolo nyi mmaraase
ḥan dɔɔ kedi be gyae ke

tale yela ɣolo gbeεneŋ ka te-nee Wurubuare siaman ya. Mɔna mmaraase ɣenaŋ ne yele la te dɛɛ gyem nyi de yee nombiakumeeeyεera wo.

*Keleedi ne yele la walaj
gbeεneŋ na tenee*

²¹ Te nenee dɔɔ Wurubuare ta wola daa gbeε keŋ dɛɛ mo na de nombia ka tenee o siaman, keŋ te yee nyi mmaraase ɣan dɔɔ kedi ya. Mosesi mmaraase ɣan na Wurubuare akpeŋkpeŋgyɔɔra nombia aymaraseŋ see ɣan wulaa yako mena gbeεnaa kenaj nombia.

²² Mena gbeεnaa kenaj yena Yesu Kristo keleedi. Nawolo nyi walaj kamase ɣon o lees Yesu di na, Wurubuare waa lees ɔtenate do nyi o gbeεneŋ tenee ɣon Wurubuare siaman. Gbeε kei man te Wurubuare waa mo na waa lees walaj kamase ɣon waa lees Yesu Kristo di ne nyee. Wurubuare be famenə na botɔɔ keŋ ɔtenate ba lee ya.

²³ Nawolo nyi walaj kamase te yee dukum, mena dɔɔ Wurubuare gyoorobiiri keŋ nafo kabona nyi ke dee doo de man ne, de te nyin ke mena ya.

²⁴ Mɔna lee Wurubuare berεε keŋ o ba mo boele daa ne dɔɔ te walaj gbeεneŋ na tenee o siaman. Yesu Kristo dɔɔ te o tεewɔ mo mena berεε kei boele daa. Non Yesu tɔɔ na balan pou nombiakumee kom, te o lese wɔ lee be nombiakumee keyεε man te be nyiŋ ba wose.

²⁵ Wurubuare gbagba moona Yesu Kristo fa ɣgba kedeesa ne, nyi o kaa yeŋ ɣgbɑ mpataa ne lee de nombiakumee dɔɔ na Wurubuare ke ta o yeŋ kei dɔɔ mo de nombiakumee pou kyεε daa. Mena dɔɔ walaj kamase ɣon waa lees Yesu nombia di ne, Wurubuare waa mo o nombiakumee pou kyεε e. Wurubuare yee nombii kei bo na ka wola nyi o nombia doo na ke gbeε, te o bεε ɣere ɣolo mɔ do ya. Gyangba gyangba keŋ ne, Wurubuare nyiŋa konɔɔ te o lese o sia lee balaj nombiakumee ɣan bεε yee ne dɔɔ.

²⁶ Mɔna nenee dɔɔ Wurubuare bεε lese o sia lee deniwalaj dukum keyεε dɔɔ ya. Kei na wola la nyi Wurubuare nombia ayεesa doo na ke gbeε, te walaj kamase ɣon o lees Yesu di na waa yela ɔtenate mɔ nombia ka tenee ɣon Wurubuare siaman.

²⁷ Nenee woŋ dɔɔ te dɛɛ gyɔ de konɔɔ? Kolo be kyaa ya. Nawolo nyi na mmaraase ɣan kesila ne yele la te walaj gbeεneŋ na tenee Wurubuare siaman ya, mɔna lee Yesu Kristo keleedi dɔɔ te walaj gbeεneŋ na tenee Wurubuare siaman.

²⁸ Mena dɔɔ de nombii keŋ dɔɔ da seŋεε yena nyi, na mmaraase ɣan dɔɔ kedi dɔɔ te walaj gbeεneŋ na tenee Wurubuare siaman ya. Mɔna lee Yesu Kristo keleedi dɔɔ, te walaj gbeεneŋ na tenee Wurubuare siaman.

²⁹ E yela maa bɔɔse ɣon nyiaa, Wurubuare yee Gy-

datena baagej Wurubuarə e? Koa, o yee balaj baŋ ba te yee Gyudatenawə ya ne mo Wurubuarə e.

³⁰ Wurubuarə dokoloŋ kooŋ kyaa la. Mena dɔɔ lee kelεedi keŋ Gyudatena be lεs e di dɔɔ te waa lεs wɔ do nyi be gbεeneŋ tenεs o siaman. Mena kelεedi kenaj ke mo dɔɔ te waa lεs balaj baŋ ba te yee Gyudatenawə ya ne mo do nyi be gbεeneŋ tenεs o siaman.

³¹ Mena dɔɔ dee sila kelεedi keŋ gbεe, na dee tina mmaraase ḥan dɔɔ kedi yela yaa? Koa, da kelεedi ne gyae la ke yela na dεs tale di mmaraase ḥan dɔɔ nideli.

4

Aberaham kelees Wurubuarə di

¹ Nεnεs woŋ yaa daa Gyudatena dana dεs yako lee de naana Aberaham wose man? Woŋ te Aberaham naawɔ lee kelεedi da anekoloseŋ kei wose man?

² Akpaa nyi Wurubuarə lεs Aberaham bo do nyi o gbεeneŋ tenεs ḥon Wurubuarə siaman lee tom keŋ o be yee ne dɔɔ na, kenaj na ḥon Aberaham waa tale gyɔ o konɔɔ, mɔna na Wurubuarə siaman ya.

³ Sena te Wurubuarə nombia aŋmaraseŋ see ḥan ne yako? Nombia ḥenaj ne yako nyiaa, "Aberaham lεs Wurubuarə di, mena dɔɔ te Wurubuarə lεs e do nyi o gbεeneŋ tenεs ḥon Wurubuarə siaman."

⁴ Akpaa walaŋ de yee tom te n tɔ e kom na, kom keŋ n be tɔ e ne te yee nyi n moo ke bo kyεe e ya. Mɔna ke yee kpene keŋ kaboenā nyi waa nyiŋ lee tom keŋ o be yee ne dɔɔ.

⁵ Nyi akpaa te yee nyi ḥolo tom keŋ o be yee ne dɔɔ ya, mɔna akpaa o lεs di nyi Wurubuarə ne tale yela nombiakumεeyεera baŋ bɔɔ lεs Yesu di ne gbεeneŋ ne tale tenee ḥon Wurubuarə siaman ne, kenaj na ɔtenate kelεedi gyae ke yela Wurubuarə ke lεs e do nyi o gbεeneŋ tenee o siaman.

⁶ Gyoo Defidi wulaa yako nombia keŋja Wurubuarə nombia aŋmaraseŋ see man wola nyiaa, akpaa Wurubuarə te kεs ḥolo nombia ayεesa ya te o lεs e do nyi o gbεeneŋ tenεs ḥon Wurubuarə siaman na, kenaj na walaŋ ḥonaŋ ḥon na nyebam. Gyoo Defidi nombia ḥenaj yεna nyiaa,

⁷ "Balaŋ baŋ Wurubuarə ba mo be nombiakumεe kyεe wɔ te o be gyae waa tɔɔse ḥa bela ya ne, baŋ na nyebam.

⁸ Walaŋ ḥon Wurubuarə bεs mo o nombiakumεe do o konɔɔ man ya ne, ḥon na nyebam."

⁹ Mena nyebam kei ne, na ke yee fa balaŋ baŋ bɔɔ kara be baala wose ne baagej yaa baŋ ba te kare ya ne mo kpuε? Koa, ke yee be popou wui. De wulaa dεs yako nyiaa, lee Aberaham kelεedi

dɔɔ te Wurubuare lεε e do nyi ɔ gbεεneŋ tenεε ḥon Wurubuare siaman.

¹⁰ Mɔna debaŋ woŋti te Wurubuare lεε Aberaham do nyi ɔ nombia tenεε ɔ siaman? Debaŋ kenaŋ na, Aberaham te kara ɔ baala wose yaa ɔ te kara ta ya? Na ɔ ke kara ɔ baala wose wole ya, mɔna Wurubuare lεε e do pεte ɔ kara ɔ baala wose.

¹¹ Aberaham baala wose kekara yee kpene keŋ ne di adansεε nyi lee ɔ kelεedi dɔɔ te debaŋ keŋ ɔ te kara ta ɔ baala wose ya ne, Wurubuare lεε e do nyi ɔ gbεεneŋ tenεε ḥon Wurubuare siaman. Mena dɔɔ balan̄ ban̄ pou ba te kara ta be baala wose ya te bɔɔ lεε Wurubuare di ne, ɔ te yeli be gbεεneŋ ta tenεε ḥon Wurubuare siaman. Kei te yeli Aberaham te kaa bese ban̄ mo be naana.

¹² Non Aberaham ḥonaŋ bese yaa ɔ yee balan̄ ban̄ bɔɔ kara be baala wose ne mo be naana. Na keŋ bɔɔ kara be baala wose ne kaagen dɔɔ te ɔ bese be naana ya, mɔna keŋ bɔɔ lεε Wurubuare di kpu ḥgba mena keŋ ḥon Aberaham be lεε Wurubuare di pεte bɔɔ kara ɔ baala wose ne dɔɔ te ɔ bese be naana.

¹³ Wurubuare yakowɔ see nyiaa, Aberaham na ɔ duulun̄ man balan̄ ne gyae la baa di tεele kei dɔɔ. Te yee nyi keŋ Aberaham be di Mosesi mmaraase ḥan dɔɔ, dɔkaa te Wurubuare yako nombia keŋ ya, mɔna keŋ Aberaham be lεε Wu-

rubuare di te Wurubuare be lεε e do nyi ɔ gbεεneŋ tenεε ḥon Wurubuare siaman ne dɔɔ te ɔ yako nombia ḥenaŋ.

¹⁴ Nyi akpaa balan̄ ban̄ bee di mmaraase ḥan dɔɔ ne dɔɔ te Wurubuare yako keyako see kei ne, kenaŋ na Wurubuare kelεedi keŋ yee yakaa te ɔ keyako see keŋ mɔ be dana tɔnɔɔ ya.

¹⁵ Nawolo nyi mmaraase na moona Wurubuare ban̄ kɔŋ. Te botɔɔ keŋ mɔ mmaraase be kyaa ya na, dukum mɔ keyee be kyaa ya.

¹⁶ Mena dɔɔ lee kelεedi dɔɔ te balan̄ baa tale nyiŋ Wurubuare abɔɔ ḥan ɔ be yako see ne. Na abɔɔ keŋ ka bese kpene keŋ Wurubuare na mo boele balan̄ yakaa. Kei na wolo baa nyi Aberaham duulun̄ man balan̄ pou baa nyiŋ mena abɔɔ ḥenaŋ. Te yee nyi ban̄ bee di mmaraase ḥan dɔɔ ne baagen ne gyae la baa nyiŋ ḥa ya, mɔna ban̄ pou bɔɔ lεε di ḥgba mena keŋ Aberaham be lεε di ne mo baa nyiŋ mena abɔɔ ḥenaŋ. Nawolo nyi Wurubuare siaman na, Aberaham yea de popou de naana.

¹⁷ ḥgba mena keŋ Wurubuare nombia ajmaraseŋ see ne yako nyiaa, "Ma te yeli n ta bese tεele kei dɔɔ balan̄ pou be naana." Aberaham ḥon ɔ be lεε Wurubuare di ne, ɔ yee de naana e Wurubuare siaman. Non Wurubuare kei ne gyusu na woya lee yeŋ man, te ḥon ne tale la yela abɔɔ ḥan

nafo ηοօ kyaa ya ne ne kօյ ηgba ղe wulaa ղe kyaa ne.

¹⁸ Na kolo na kolo be kyaa kej gyae ke yela Aberaham ka mo օ loo gyakaa nyi, Wurubuare waa yee kpene kej օ be yako see nyi waa yee ne ya. Mօna Aberaham ləs Wurubuare di te օ moo օ loo pou gyakaa օ dօc. Lee mena dօc օ kaa bese təeple kei dօc balaj pou be naana, ղgba mena kej Wurubuare be yako see nyi, “O duulun man balaj baa bo ղgba kyolobiise ne.”

¹⁹ Debaŋ kej Wurubuare be yako Aberaham mena nombii kei ne, na օ te di kulutooneŋ səŋonoŋ (100) mena dօc օ te ղmee kej nyi ղolo loo be gyakaa nyi waa tale lola bela ya. Mena mo te օ weele Saara mo te ղmee gbaa lolo. Kεŋa pou wole ne, Aberaham ta lee wole Wurubuare kelεedi man ya.

²⁰ Mena mo te օ te ləs anmaaren nyi nombia ղan Wurubuare be yako see ne be gyae ke kօյ mena ya, mօna օ yee kakyeŋ seŋ օ kelεedi kej man keŋkeŋ te օ lese Wurubuare yele.

²¹ Nawolo nyi na օ gyen lee օ konco man nideli nyi, Wurubuare dana doŋ kej waa tale yee kpene kej օ be yako see nyi waa yee ne.

²² Lee Aberaham kelεedi kei dօc te “Wurubuare ləs e do nyi օ gbeεneŋ tenee օ siaman.”

²³ Ba ke ղmarase nyi “O ləs Wurubuare di dօc te օ gbeεneŋ teneewə Wurubuare siaman” ne, na

Aberaham waageŋ dօc te be ղmarase mena nombii kenaj ya.

²⁴ Mօna daa baŋ mo dəs ləs Wurubuare ղon օ be gyuusu de Gbenjgyoo Yesu Kristo lee yeŋ man ne di, na waa yela de gbeεneŋ ka tenee օ siaman ne mo dօc te be ղmarase mena nombii kenaj.

²⁵ Lee de nombiakuməs dօc te Wurubuare lese Yesu Kristo nyi օ kaa yeŋ fa daa. Mena mo te օ gyuusu e lee yeŋ man, na ke yela de gbeεneŋ ka tenee ղon Wurubuare siaman.

5

Daa na Wurubuare nsana ta bese de

¹ Nenee lee kej dօc ləs de Gbenjgyoo Yesu di dօc, Wurubuare te ləs daa do nyi de gbeεneŋ tenee օ siaman. Te lee de Gbenjgyoo Yesu Kristo ղonaŋ dօc, gyroŋ te kaa doo daa na Wurubuare nsana.

² Lee de Kristo kelεedi dօc te de nyiŋa Wurubuare berεes kej օ ba mo boelee daa te de doŋ ke man ne. Mena dօc dana daa gyroŋ, nawolo nyi de loo gyakaa nyi dəs kaa di gyroori kpu na e.

³ Na kej kaageŋ ya. Kenaj wole na dana daa gyroŋ bela lee da diyem kena man, nawolo nyi diyem kena ne yele la walaj ne tale kyan օ wose seŋ keŋkeŋ.

⁴ Walaj de kyan օ wose seŋ keŋkeŋ na, ne yeli Wurubuare ne ləs ղtenate do. Mena mo te nyi walaj da gyem nyi Wurubuare te ləs

e do na, ne yeli o ne nyij kpene kej dɔɔ waa mo o loo gyakaa.

⁵ Mena loo kegyakaa kei mo be gyae ka do daa desen ya, nawolo nyi Wurubuare te tɛɛ o felij ḥon o ba mo do de man ne dɔɔ mo o balan kegyae do de man.

⁶ Nawolo nyi debaj kej de sse de yee nombi-akumeeeyεεrawɔ te dɔɔ dana doj kej dees tale mo kyεekee da kekyaabii ya ne, Kristo kɔŋawɔ kaa yej fa daa debaj kej Wurubuare ba see ne man.

⁷ Gyae ke yee doj nideli pete ḥolo ke tale lees walaŋ ḥon o gbeεenej tenεε Wurubuare siaman ne yej yej. Mɔna nyi akpaa ḥolo ne yee deeli fa balan na, mberem na ḥolo waa sse lees o yej yej.

⁸ Mɔna Wurubuare ta lese wola nyi o ne gyae daa nideli, nawolo nyi debaj kej de sse de yee nombi-akumeeeyεεrawɔ ne, o yela Kristo kaa yejawɔ fa daa.

⁹ Lee Kristo fatabo kej o ba mo feefo de nombi-akumee dɔɔ, te Wurubuare lees daa do nyi de gbeεenej tenεε o siaman. Mena mo te lee Kristo fatabo kenaŋ dɔɔ, Wurubuare waa lees da nyee wee kej waa mo ban di tɛɛle kei dɔɔ balan pou nombia ne.

¹⁰ Nafo na de yee balan ban dees kɔla Wurubuare, mɔna lee o bu yej kej dɔɔ o ta mo daa yee o gyoona ban o ne gyae. Nyi o bu Yesu yej kej te yeli de ta bese

o gyoona na, kenaŋ na Yesu nyeedoŋ kej o be nyim ne be gyae ke yela waa lees da nyee kekpaa yee?

¹¹ Te yee nyi o lees da nyee bo kaagen ya, mɔna lee Yesu Kristo dɔɔ dee di gyoŋ Wurubuare osom kej man. Nawolo nyi lee ḥon Yesu Kristo dɔɔ gyoŋ te kaa doo daa na Wurubuare nsana.

Be ka mo Adam maa na Kristo

¹² Lee walaŋ dokoloŋ dɔɔ te nombiakumee kɔŋawɔ tɛɛle kei dɔɔ. ḥon yena de naana Adam. Nombiakumee keyee mo moona yej kɔŋ. Mena dɔɔ te yej nyija doj balan dɔɔ, nawolo nyi walaŋ kamase te yee dukum.

¹³ Pete Wurubuare ka mo mmaraase ḥjan fa Mosesi na, nombiakumee wulaa kyaa tɛɛle kei dɔɔ. Mɔna botɔɔ kej mmaraaa be kyaa ya ne, bɔɔ ne kala dukum keyee do kolo man ya.

¹⁴ Leenan de naana Adam debaj kaa lii de naana Mosesi debaj man ne, yej ne dii na doj balan pou dɔɔ. Balaŋ ban ba te yee dejele doj Wurubuare nombia ayakoŋ see ḥjan dɔɔ ḥgba Adam koran ya ne, yej dii doj be dɔɔ. Adam sejɛɛ fa walaŋ ḥon waa kɔŋ ne. Walaŋ ḥonan yena Yesu Kristo.

¹⁵ Ke yee anokoare ke nyi mena balan bala kewɔ yee kpoonkpo. Nawolo nyi kpene kej be tɛɛ Adam dɔɔ kɔŋ, na kpene kej be tɛɛ Kristo dɔɔ kɔŋ ne te yee

dokoloŋ ya. Lee Adam dukum keŋ o be yee nε dɔɔ te balaŋ burum nyiŋa yen. Te lee Yesu Kristo bεrεs dɔɔ te Wurubuare lese o bεrεs wola balaŋ burum, kela balaŋ banj bɔɔ yem lee Adam dukum dɔɔ nε.

¹⁶ Wurubuare bεrεs keŋ o ba mo boele daa nε, na kpene keŋ Adam dukum keŋ ba mo kɔŋ nε te yee dokoloŋ ya. Adam dukum keŋ o be yee nε yele la te balaŋ pou dii fɔɔ Wurubuare siaman. Mɔna balaŋ nombiakumεs burum keŋa wole na, Wurubuare ta mo o bεrεs boele daa te o moo da akumεs kyee daa te o yela de kaa bese balaŋ banj be gbeεneŋ tenee o siaman.

¹⁷ Lee walaj dokoloŋ dukum keyee dɔɔ te yεŋ dii gyroori balaŋ pou dɔɔ. Mɔna keŋ Yesu Kristo be yee fa daa nε, ke tɔnɔɔ kela kpene keŋ Adam dukum keŋ ba mo kɔŋ nε. Wurubuare te tεs Yesu Kristo dɔɔ wii de waranjase nideli te o moo o bεrεs boele daa te o yela da bese balaŋ banj de gbeεneŋ tenee o siaman. Walaj kamase njon Wurubuare be wii o waranjase, te o ba mo o bεrεs boele e te o be yeli o gbeεneŋ ba tenee o siaman nε, waa nyiŋ nyeedoŋ kekpaan na waa yela njon na Yesu Kristo ke di gyroori.

¹⁸ Mena dɔɔ nɔgb̩a mena keŋ lee walaj dokoloŋ nombiakumεs keyee dɔɔ te balaŋ pou be di fɔɔ Wurubuare siaman nε, mena ke mɔ te

lee walaj dokoloŋ nombia kpaakpaa keyee dɔɔ te Wurubuare waa lεs balaŋ burum do nyi be gbeεneŋ tenee o siaman na waa fa wɔ nyeedoŋ.

¹⁹ Mena keŋ lee walaj dokoloŋ deŋejele doŋ dɔɔ te balaŋ pou ba bese nombiakumεyεera nε, mena ke mɔ te lee walaj dokoloŋ obuo dɔɔ Wurubuare waa lεs balaŋ burum do nyi be gbeεneŋ tenee o siaman.

²⁰ Mosesi mmaraase njan koŋae na ke yela balaŋ kena be nombiakumεs njan bεs yee nε nideli. Mɔna debaŋ keŋ nombiakumεs na boo na, Wurubuare bεrεs keŋ mɔ na boo kpu.

²¹ Nafɔ na nombiakumεs ne diina doŋ balaŋ dɔɔ, te ne kpase banj na Wurubuare nsana. Mɔna nεnεs dɔɔ Wurubuare ta mo o bεrεs boele daa yela de ta bese balaŋ banj be gbeεneŋ tenee njon Wurubuare siaman, na ke yela dεs ta de Gbenjyoo Yesu dɔɔ nyiŋ nyeedoŋ kekpaan.

6

Kristo dɔɔ te de nyeedoŋ dana tɔnɔɔ

¹ Akpaa nnε te nombia keŋa doo na, na sena yaa dεs yako baa? Kaboena nyi dεs dɔɔ da dukum keyee man na Wurubuare bεrεs keŋ ka bo yaa?

² Korakora, be kɔŋ mena ya. Nawolo nyi da te wɔŋ da wose lee dukum keyee man. Mena dɔɔ tekaboena nyi dεs

bese gyu ke kyaa da dukum keyee man bela ya.

³ Debaŋ keŋ bɔɔ sɔ daa Wurubuarɛ loŋ te daa na Yesu Kristo be yee dokoloŋ ne, na ε ba gyeŋ nyi da te yee dokoloŋ baa lee ε yey keŋ man yee?

⁴ Ba ke sɔ daa Wurubuarɛ loŋ keŋ ne, na yee yaa ḥgba daa na Yesu Kristo yey la te be wuu daa na e ne, nawolo nyi daa na e te yee dokoloŋ. Mena dɔɔ ḥgba mena keŋ de kya Wurubuarɛ ba mo ε gyroorobiiri doŋ keŋ gyusu Yesu Kristo lee woya man fa e nyeedoŋ ne, mena te kaboenɛ nyi daa mo dεs kyaa dinɔɔ wɔle man.

⁵ Nawolo nyi akpaa daa na Yesu te yee dokoloŋ lee ε yey man na, kenaŋ na Wurubuarɛ waa gyusu daa mo lee yey man ḥgba mena keŋ ε be gyusu Yesu lee yey man ne.

⁶ Da gyeŋ nyi debaŋ keŋ bɔɔ gyε e mataa ɔpanđaŋ keŋ dɔɔ te ε ba yem ne, na ḥnon Yesu na de dinɔɔ bene keŋ yaa be gyɔɔwɔ ko ne. Kei te yeli doŋ keŋ nombiakumɛe dana de dɔɔ ne noɔ ta yem, keŋ de ta tekaa yee nombiakumɛe gbeŋawɔ bela ya.

⁷ Nawolo nyi akpaa ḥjolo da yem na, ε te tira ε wose lee nombiakumɛe keyee man.

⁸ Nyi akpaa daa na Kristo ta yem na, kenaŋ na dεs lεs di nyi daa na e mo dεs kyaa nyeedoŋ man.

⁹ Da gyeŋ nyi Wurubuarɛ gyusu Yesu Kristo lee

yey man, te ε be gyae waa yey bela ya. Nawolo nyi yey ba tekaa dana doŋ ε dɔɔ bela ya.

¹⁰ Yey keŋ ε ba yem ne, ε yeyae karatetee dokoloŋ na waa ko nombiakumɛe noɔ. Mena dɔɔ nεnɛe keŋ ε kyaa nyeedoŋ man ne, ε kyae fa Wurubuarɛ.

¹¹ Mena ke mo te kaboenɛ nyi yaa kεs ε wose nyi εmɛs mo yeyae na ε ka ko nombiakumɛe noɔ, te nεnɛe ε kyae fa Wurubuarɛ. Nawolo nyi εmɛs na Kristo Yesu te yee dokoloŋ.

¹² Mena dɔɔ ε na tekaa yela nombiakumɛe kedi doŋ ε wosenaane keŋ gyae ka yey ne dɔɔ, na ε ke sila abɔɔ kumɛe ḥjan εmɛs gbagba ne gyae tεsle kei dɔɔ ne ya.

¹³ ε na mo ε wosenaane yenaŋ daale fa nombiakumɛe keyee ya. Mɔna ε mo ε wose fa Wurubuarɛ ḥgba balan̄ baj bɔɔ lese wɔ lee yey man kɔŋ nyeedoŋ man ne. ε mo ε wose pou fa Wurubuarɛ na waa mo ḥnon yee kpene keŋ dei te ke doo na ke gbeε ne.

¹⁴ Tekaboena nyi nombiakumɛe dee di doŋ ε dɔɔ bela ya, nawolo nyi ε ba tekaa ε doo Mosesi mmaraase ḥjan tεs ya, mɔna nεnɛe dɔɔ ε dɔŋ bo Wurubuarɛ bεrεs keŋ man.

¹⁵ Mena dɔɔ nεnɛe keŋ de dɔŋ Wurubuarɛ bεrεs keŋ man, te dɔɔ tekaa doo mmaraase ḥjan tεs ya ne, na kaboenɛ nyi dεs gyakaa nombiakumɛe keyee dɔɔ

bela yaa? Korakora, be doo mena ya.

¹⁶ Ε ba gyen nyi akpaa n mo n wose fa lolo te n na som e te n ne yee o kegyaabii na, na n ta bese o gbeji yee? Kei na wolo baa nyi akpaa n yeli dukum da mo nej yee o gbeji na, yen ne sila la. Mɔna nyi n mo n wose fa Wurubuarε te n ne tei o dei ḥgba o gbeji ne, waa yela n nombia ka tenee o siaman.

¹⁷ Mɔna dɛs do Wurubuarε nɔc nawolo nyi debaj daale na, nafo ε yee nombiakumee gbejawo. Te nenee dɔc ε ta mo ε konco rou ε silana Wurubuarε gbeenej ɔnan bɔc wola ɔnon ne.

¹⁸ Wurubuarε te yeli ε ta lese ε wose lee nombiakumee keyee man, te ε kaa bese Wurubuarε gbeja na ε ke tale yee nombia ɔnan tenee o siaman.

¹⁹ Ε nombia man kenyii dana doj kyomii, mena dɔc te ma moo nombii kei mɛe maa na deniwalaŋ kekyaabii man ne. Gyangba kej na ε moo ε wose pou besena gbeja fa nombia nkaraŋkaran na nombiakumee keyee. Mena mo te kaboeni nyi nenee yaa mo ε wose bese Wurubuarε gbeja, na ε ke tale yee nombia ɔnan ne doo na ne gbeε na ε ka bese balaŋ baŋ ayimee be doo ba wose man ya kelii oto.

²⁰ Debaŋ kej ε yee nombiakumee gbejawo ne, na ε be famene na abɔc ɔnan ja tenee Wurubuarε siaman ne keyee ya.

²¹ Debaŋ kej ε be yee nombiakumee ɔnan gyen kei ɔne dana ɔnon desen ne, woŋ cɔnɔ te ε nyijawo lee ɔne man? Mena nombia ɔnenaj cɔnɔ yena yen.

²² Mɔna nenee Wurubuarε te yeli ε ta lese ε wose lee nombiakumee keyee man te ε bese o gbeja. Kpene kej ε ke nyij lee ke man yena nyi, ε ke kyaa dinɔc kpaakpaate kej ayimee be doo ke man ya ne man na ε ke nyij nyeedon kekpaa.

²³ Nawolo nyi kpene kej n ke nyij lee nombiakumee keyee man yena yen, mɔna walaŋ ɔnon o lees de Gbenyoo Yesu Kristo di na, kpene kej Wurubuarε waa fa yena nyeedon kekpaakekpaat kej.

7

Mosesi mmaraase ɔnan ba tekaa dana doj Kristotena dɔc ya

¹ Me tebia, ε popou ε gyen Mosesi mmaraase ɔnan. Te ε gyen mɔ nideli nyi, akpaa walaŋ kyaa na o sia na te mmaraase ɔnan ne di doj o dɔc.

² Ε yela dɛs mo mena nombii kei maa na alo yalale. Akpaa o baale nyija o kyaa kej o ta yenja ta ya ne, na alo ɔnon doe o baale ɔnonaj tɛe. Mɔna akpaa o baale ɔnonaj da yem na alo ɔnon te nyij o wose lee mmaraase ɔnan tɛe, nawolo nyi yale mmaraa bɛs tekaa bake e bela ya.

³ Mena dɔc nyi akpaa o baale ɔnon ta yenja ta ya te

alo ḷon de bεε e gyu ke yala baale wōle nε, na o ta lee o baale wōle baa. Te akpaa o baale ḷon da yem te alo ḷon de gyu ke yala baale wōle nε, kenaŋ na o te lee o baale wōle ya nawolo nyi yale mmaraa kej bεε tekaa bake e bela ya.

⁴ Me tebia, mena yaa doo fa εmεε mɔ nε. Debaŋ kej ε be leε Kristo di nε, na yεε yaa ḥgba εmεε na e yeŋa la nε. Kej εmεε na Kristo be yεε dokoloŋ o yeŋ man dɔɔ, mmaraase ḷan ba tekaa dana doj ε dɔɔ bela ya. Mena dɔɔ ε yεε walaŋ wōle ḷon Wurubuare be gyuuusu e lee yeŋ man ne wui, na ε ke nyiŋ yεε nombia kpaakpaa fa Wurubuare.

⁵ Nawolo nyi debaŋ kej de doo de dinɔɔ bene kej man nε, na mmaraase ḷan yela da moo da wose do abɔɔ kumεε ḷan daa gbagba ne gyae nyi dεε yεε nε man nidel. Nafɔ̄ mena abɔɔ kumεε kerja deŋ moo yeŋ bo kɔna daa, na daa na Wurubuare nsana ke tira kek-paakekpaa.

⁶ Mɔna nεnε dɔɔ Wurubuare te yeli mmaraase ḷan nafɔ̄ ḥεε bake daa nε, ba tekaa dana doj de dɔɔ bela ya. Te kej daa na Yesu Kristo be yεε dokoloŋ o yeŋ man dɔɔ, de ta tekaa yεε mmaraase ḷan nafɔ̄ ḥεε bake daa nε gbeŋawɔ̄ bela ya. Mena dɔɔ de te nyiŋ da wose dεε som Wurubuare lee gbeε wōle kej o felij ḷon ba wola daa nε man. Ka te yεε gbeε bene kej Mosesi

mmaraase ḷan ba wola daa nε ya.

Mmaraase na lese na dukum wola

⁷ Nεnε sena yaa dεε yako baa? Dεε yako baa nyi mmaraase ḷan yεε kolo kum ke? Korakora na mena ya. Mmaraase ḷan yele la te ma gyenja dukum. Nafɔ̄ akpaa mmaraase ḥenaŋ deŋ te yako nyi, "Na yeli n sia keyεε ḥolo kolo ya nε," nafɔ̄ mɔɔ gyenj nyi sia keyεε ḥolo kolo dɔɔ yεε dukum ke ya.

⁸ Mɔna mena mmaraa kei yele la te sibii keyεε kum kamase nyiŋa gbeε kaa gyoo me maŋ. Nyi mmaraase deŋ be kyaa ya nε, nafɔ̄ dukum be dana yele ya.

⁹ Debaŋ kej nafɔ̄ mɔɔ gyenj mmaraase ḷan ya nε, na yεε maŋ ḥgba dukum kamase be doo me maŋ ya nε. Mɔna nεnε kej mɔɔ kaa gyenj mmaraase ḥenaŋ nε te me naawɔ̄ nyi me yεε dukumyεere e, te ma dukum dɔɔ daa na Wurubuare nsana gyae ke tira kek-paak. Kei nawolo baa nyi Wurubuare siaman na, me yεε ḥgba walaŋ ḷon o ba yem nε.

¹⁰ Mena dɔɔ me naawɔ̄ nyi mmaraase ḷan nafɔ̄ ḥe gyae ke fa maŋ nyeedoŋ nε, ḥa moo yeŋ bo kɔna maŋ.

¹¹ Nawolo nyi lee mmaraase ḥenaŋ dɔɔ, te dukum nyiŋa gbeε beo maŋ yela me nyiŋa yeŋ.

¹² Mmaraase ḷan gbagba dɔɔ, ḥe popou lee Wurubuare gyaŋ. ḥe doo na ḥe

gbεε te ḡe dei mō. Dukum kamase be doo ḡe man ya.

¹³ Na kei nawolo baa nyi mmaraase ḡan ḡe dei nε, yele la te me nyiña yen? Korakora, be doo mena ya. Dukum yele la te me nyiña yen. Dukum tēe mmaraase ḡan ḡe dei nε dōc te ḡe yela me nyiña yen, na ke yela balanj kena mena kej dukum doo. Mena dōc lee mmaraase ḡan dōc, te dukum lese ka wose wola nyi kō dei korakora ya.

Walaj kee yoo na dukum

¹⁴ Da gyen nyi mmaraase ḡan dei nawolo nyi ḡe tēe Wurubuare felin ḡon dōc kōj, mōna maŋ dōc me yee deniwalaŋ yakaate e, te nombiakumee te wulu ma nyee. Mena dōc me ta bese gbenj fa dukum.

¹⁵ Maŋ gbagba bee nyii nomibia ḡan mēe yee nε man ya. Nawolo nyi nomibia ḡan mēe gyae nyi maa yee nε mōc ne yee ḡa ya, te ḡan mōc ne gyae nyi maa yee ya nε ḡan te mēe yee.

¹⁶ Te akpaa nyi abōc ḡan mōc ne gyae nyi maa yee ya nε te mēe yee na, kenaj na mēe lēs ke do nyi mmaraase ḡan dei.

¹⁷ Kedoo kei nε, te yee man gbagba ne yee na nomibia kejya ya. Dukum doj kej ne di me dōc nε, kej ne yele la te mēe yee mena nomibia ḡenaj.

¹⁸ Ma gyen nyi debaj kej mē doo me dukum dinōc kei man nε, kolo kpaakpaa kamase be doo me man ya.

Nawolo nyi mēe gyae nyi maa yee nomibia kpaakpaa, mōna mōc ne tale yee ḡa ya.

¹⁹ Nomibia kpaakpaa ḡan mēe gyae nyi maa yee nε mōc ne tale maa yee ḡa ya, mōna nombiakumee ḡan mōc ne gyae nyi maa yee ya nε, ḡan te me gyakaa mēe yee.

²⁰ Akpaa nyi nomibia ḡan mōc ne gyae nyi maa yee ya nε te me gyakaa mēe yee na, kenaj na te yee nyi maŋ gbagba ne yee na ḡa ya. Mōna dukum doj kej ne di me dōc nε, ne yele la te mēe yee mena nomibia ḡenaj.

²¹ Mena dōc ma te naa nyi dukum doj kej ne diina me dōc. Nawolo nyi akpaa mēe gyae nyi maa yee kolo kpaakpaa na, ka te ka lee kolo kum dōc.

²² Maŋ gbagba me konōc man na, nafo mēe gyae nideli nyi maa di Wurubuare mmaraase ḡan dōc.

²³ Mōna mēe naa nyi mmaraa wōle daale kej kōc ne kyaa na Wurubuare mmaraase ḡan ya nε ne yoo na dōja me man. Mena mmaraa kum kei te yeli nombiakumee ta gyoo me man di ma nyee pou.

²⁴ Me nomibia dana warajase nideli. Amote ne gyae la waa lese maŋ lee mena dinōc kum kej doo me man, te ke dana maŋ kee gyu yen man nε man?

²⁵ Mēe fa Wurubuare karaŋ, nawolo nyi ḡon ne gyae la waa ta de Gbeŋgyoo Yesu Kristo dōc na waa lēs maŋ lee mena dinōc kei

man. Nombia atuŋaŋ man yaa. Maŋ gbagba me konco man na mɛɛ gyae nyi maa di Wurubuare mmaraase ḥan dɔc, mɔna dinco kum keŋ doo me man ne dɔc me ta bese dukum gbeŋi.

8

Nyeedoŋ wɔle

¹ Me tebia, nenee dɔc balan baŋ pou baŋ na Yesu Kristo be yee dokoloŋ ne, Wurubuare be gyae waa bu wɔ fɔc bela ya.

² Nawolo nyi lee Yesu Kristo dɔc Wurubuare felij ḥon ta lese daa lee dukum na yeŋ man te o faa daa nyeedoŋ wɔle.

³ Mosesi mmaraase ḥan te tale lese daa lee dukum man ya, nawolo nyi de dinco kum keŋ doo de man ne te yeli dɛɛ tale di mmaraase ḥan dɔc ya. Mɔna Wurubuare tɛɛwɔ gbeɛ wɔle daale dɔc lese da nyee. Gbeɛ kenaŋ yena nyi o kpila ḥon gbagba o bu kɔŋ de gyaŋ ḥgba deniwalan ne, te o wose-naane mo yee ḥgba walan kamase wui keŋ dukum doo ke man ne. Nombiakumɛɛ dɔc te Wurubuare kpila o bu ḥon nyi waa kɔŋ, te ḥon kaa moona balan pou nom-biakumɛɛ seele. Keŋ Wurubuare be yeli o bu ḥon be kaa yem dɔc, o ta lese wola nyi dukum be dana doŋ denibalan dɔc bela ya.

⁴ Wurubuare yee ke mena na ke yela daa baŋ dɔc tekaa doo dinco kum keŋ man ya te dee sila Wurubuare felij

ḥon ne, ke nyiŋ tale yee nombia ḥan ḥa tenɛɛ Wurubuare siaman ḥgbɑ mena keŋ mmaraase ḥan na wolo ne.

⁵ Nawolo nyi balan baŋ be sɛɛ be doo be dinco kum keŋ man ne, be loo gyakaa bo abɔc kumɛɛ ḥan baŋ gbagba ne gyae nyi baa yee tɛele kei dɔc ne dɔc. Mɔna balan baŋ be silana Wurubuare felij ḥon ne, be loo gyakaa bo kpene keŋ Wurubuare felij ḥon ne gyae nyi baa yee ne dɔc.

⁶ Walan ḥon o mo o loo gyakaa abɔc kumɛɛ ḥan ḥon gbagba ne gyae ne dɔc ne, na mo yeŋ bo kɔna e. Te walan ḥon o mo o loo gyakaa Wurubuare felij ḥon dɔc ne, na mo nyeedoŋ na wosefɛɛreŋ bo kɔna e.

⁷ Mena dɔc akpaa ḥolo da mo o loo gyakaa abɔc kumɛɛ ḥan ḥon gbagba ne gyae ne dɔc ne, na mena walan ḥonaŋ ne kɔla Wurubuare. Nawolo nyi o bee di Wurubuare mmaraase ḥan dɔc ya, te o be gyae waa tale di ne dɔc mo ya.

⁸ Balan baŋ bɛɛ yee abɔc kumɛɛ ḥan baŋ gbagba ne gyae ne, be nombia be gyae ke tale gyoo Wurubuare sia ya.

⁹ Mɔna εmɛɛ dɔc nyi ak-paa Wurubuare felij ḥon doo ε man ne, na ε ba tekaa doo ε dinco bene keŋ man ya. ε silana kpene keŋ Wurubuare felij ḥon ne gyae nyi yaa yee ne bo. Akpaa Wurubuare felij ḥon be doo

ηολο man ya ne, na ɔtenate te yee Kristo walaŋ e ya.

10 Te akpaa Kristo doo ε man na, keŋ na keŋ ε ka yeŋ lee nombiakumεε keyεε dɔɔ koran ne, Wurubuare felin ɔnon waa yela ε ke nyiŋ nyeedoŋ bela. Nawolo nyi lee Kristo dɔɔ ε gbeεneŋ ta tenεε Wurubuare siaman.

11 Nyi akpaa Wurubuare ɔnon ɔ be gyuuusu Yesu lee yeŋ man ne felin doo ε man na, kenaŋ na waa ta ɔ felin ɔnon dɔɔ yela ε wosenaane kei keŋ gyae ka yeŋ ne ke nyiŋ nyeedoŋ wole bela.

12 Mena dɔɔ me tebia, kpene keŋ doo fa daa yεna nyi kaboenε nyi dεε yee kpene keŋ Wurubuare felin ɔnon ne gyae. ε na tekaa yela dεε yee kpene keŋ de dinɔɔ kum keŋ ne gyae ne ya.

13 Nawolo nyi akpaa ε yee kpene keŋ ε dinɔɔ kum keŋ ne gyae tεele kei dɔɔ na ε ka yeŋ. Mɔna akpaa ε tεε Wurubuare felin ɔnon doŋ dɔɔ bεε abɔɔ ɔjan εmεε gbagba ne gyae tεele kei dɔɔ na, kenaŋ na ε ke nyiŋ nyeedoŋ kekpaakekpaa.

14 Balaŋ baŋ bee yeli Wurubuare felin ɔnon na wola wɔ gbeε ne, baŋ yεna Wurubuare bia gbagba.

15 Nawolo nyi na felin ɔnon waa yela dεε bese gbeŋa na dee yee gyakoloŋ ne te Wurubuare faa daa ya, mɔna ɔ felin ɔnon waa yela dεε bese Wurubuare bia gbagba ne te ɔ faa daa. Felin ɔnon dɔɔ doŋ man dɔɔ te dεε tale baake

Wurubuare nyi "De kya Wurubuare."

16 Wurubuare felin ɔnon gbagba ne diina adansεε fa daa, yela dεε gyem de konɔɔse man nyi de yee Wurubuare bia gbagbawɔ.

17 Nεnεε akpaa de yee Wurubuare bia gbagbawɔ na, kenaŋ na dee kpu na Kristo nyi abɔɔ ɔjan Wurubuare be desina see fa ɔ balaŋ ne. Te akpaa daa mɔ de naa diyem ɔgba mena keŋ Kristo be naa diyem ne na, kenaŋ na Wurubuare waa yela dee kpu na Kristo di gyroori ɔgyoorobiiri keŋ man.

18 Akpaa ma to me sia kεε gyroorobiiri keŋ ke doo ke daa na daa ne, na kaale keŋ dεε kaa debaŋ kei ne te yee kolo ke ya.

19 Tεele kei na ka abɔɔ ɔjan pou Wurubuare be yee ne, sia te yee ɔneε daa wee keŋ Wurubuare waa lese ɔ bia gbagba baŋ wola ne.

20 Nawolo nyi tεele kei na abɔɔ ɔjan pou Wurubuare be yee ne ta koro yuŋ, mena dɔɔ ɔncɔ gyae ke tale yee kpene keŋ Wurubuare be yee ɔna nyi ɔne dεε yee ne ya. Te yee abɔɔ ɔjenaŋ gbagba kegyaebii man yaa ɔne yee wɔ mena ya, mɔna Wurubuare yele la te ɔne kɔŋawɔ mena.

21 Mɔna keŋa pou wole na, Wurubuare te fa daa loo kegyakaa nyi waa lεε abɔɔ ɔjenaŋ pou nyee na ɔne ke nyiŋ ɔna wose keŋ ɔncɔ wɔlεε leki ya. Na ɔjan mɔ ke kpu na Wurubuare bia ɔgyoorobiiri keŋ man.

²² Da gyeŋ nyi kaa lii na gyeŋ wee kei nε, tεele kei na abɔɔ ḥjan pou doo ke man nε na keketee ḥgba alo ḥjon o na dojee nε.

²³ Na ḥjan ḥaagen na kekete la ya. Mɔna daa baŋ dɔɔ nyiŋ Wurubuare felin ḥjon o yεs kpene gyanjbate keŋ Wurubuare ba mo fa daa nε, daa mo na keketee de konɔɔse man dεs daa Wurubuare ke lεs da nyee lee de dinɔɔ kum kei man na waa yela dεs bese o bia.

²⁴ Lee mena loo kegyakaa kei dɔɔ te Wurubuare lεs da nyee. Nyi n loo gyakaa kpene keŋ n wulaa n dana ke nε dɔɔ na, kenaŋ na ka te yεs loo kegyakaa ya. Nawolo nyi ḥjolo be tale mo o loo gyakaa kpene keŋ o wulaa o dana ke nε dɔɔ ya.

²⁵ Mɔna akpaa da mo de loo gyakaa kpene keŋ dɔɔ dana ke ya nε dɔɔ na, kenaŋ na dee nyiŋ konɔɔ kyaa daa ke.

²⁶ Mena mɔ te Wurubuare felin ḥjon ne kyo daa de kaale man wee na wee lee da kefane man. Nawolo nyi dɔɔ gyeŋ mena keŋ dεs fane na ke kaboen Wurubuare kegyaebii ya. Mɔna ḥjon Wurubuare felin ḥjon o doo de man nε, na sejala de nawɔɔ man mo kakeketee dinaa keŋ ke taŋ keyako ya nε kolosi seŋ de wɔle.

²⁷ Wurubuare gyeŋ kpene keŋ doo walŋ kamase konɔɔ man, te o gyeŋ kpene kamase keŋ mo doo o felin ḥjon agyuen man. Nawolo nyi o felin ḥjonan seŋεs la de

nawɔɔ man o ne fane fa daa Kristotena lee Wurubuare kegyaebii man.

Gyoorobiiri keŋ dee nyiŋ wee daale nε

²⁸ Da gyeŋ nyi balaŋ baŋ bεs gyae Wurubuare nε, nyi diyem man o, yaa gyoŋ man o, Wurubuare ne yeli kpene kamase ne gyu nideli fa wɔ. Baŋ yεna balaŋ baŋ ḥjon Wurubuare be baake wɔ, te o ba mo wo yεs o bia gbagba ḥgba mena keŋ o be wulaa yako see nε.

²⁹ Nawolo nyi balaŋ baŋ Wurubuare wulaa o gyeŋ nε, o wulaa lese wɔ see na waa yela be dinɔɔ ke yεs ḥgba o bu ḥjon wui nε. Na o bu ḥjon ke yεs Wurubuare bia man pou bu kegyia.

³⁰ Baŋ Wurubuare be wulaa lese wɔ see nε, baŋ te o baakewɔ. Te baŋ mɔ o be baake wɔ nε, o lεs wɔ do nyi be gbεεneŋ tenεs o siaman. Te baŋ o be lεs wɔ do nyi be gbεεneŋ tenεs o siaman nε, baŋ te o yela ba bese gyoorobia.

Kolo be tale tira daa lee Kristo man ya

³¹ Kεŋa pou wɔle na, sena te dεs yako bela? Nyi akpaa Wurubuare seŋεs de wɔle na, amote ne gyae la waa tale koro seŋ tia daa?

³² Nolo be kyaa ya. Nawolo nyi akpaa Wurubuare te bεsε daa ḥjon gbagba o bu ya, mɔna o sεεwɔ mo e fa nyi o kaa yεn lεs da nyee na, woŋ dɔɔ te o ba mo abɔɔ ḥjan

pou o be yako see nyi waa fa daa ne mo kpu daa ya?

³³ Akpaa mena te doo na, amote ne gyae la waa tale bu balaj bañ Wurubuare ba lese wo besena o balaj ne fo, kej nyi non lees na wo do nyi be gbessenej tenes o siaman?

³⁴ Amote ne gyae la waa tale bu wo fo? Kristo Yesu gba be gyae waa bu wo fo ya, nawolo nyi non yena walaj non o ba yem fa daa. Na yej kaagej gba te o yejawo fa daa ya, mona Wurubuare gyusu e lee yej man te o kyaa Wurubuare dunoluñ dco o na sola e fa daa.

³⁵ Woj ne gyae la ke tale tira daa lee kegyae kej Kristo ne gyae daa ne man? Diyem kena yaa kayeyee yaa kekola yaa diyem kenaase yaa tanam yaa diyem yaa gyakoloñ nombia yaa yej? Kolo be kyaa kej gyae ke tale tira daa na Kristo nsana ya.

³⁶ Wurubuare nombia anjaraseñ see yakowó yenaj daale nyiaa,

"Lee nyaj dco wee kamaseñ na bæ gyae daa baa ko.

Bæ yee daa njeba namense bañ bæ wæjeee wo be kaa ko ne."

³⁷ Abco kena pou man na dee yoo lee, lee Yesu Kristo non o ne gyae daa ne dco.

³⁸ Nawolo nyi, ma gyen nideli nyi kolo na kolo be kyaa kej ke gyae ke tale tira daa lee kegyae kej Kristo ne gyae daa ne man

ya. Yej yaa nyeedoñ yaa Wurubuare kpilala yaa felinkumee yaa abco non ne kyaa debaj kei yaa non ne gyae ke kaj wole wole ne yaa doj wole daale koraj be gyae ke tale tira daa lee Kristo kegyae kej man ya.

³⁹ Mena mo te dojse non pou ne kyaa adido adido, na non pou ne doo teele ateta ateta yaa kpene kamañ kej Wurubuare be yee teele kei dco ne, be gyae ke tale tira daa lee kegyae kej Wurubuare be tee de Gbengyoo Yesu Kristo dco gyae daa ne man ya.

9

Balaj bañ Wurubuare ba lese

¹ Nombii na anokoare yaa mee kolosi fa non ne. Ka te yee dekara ya nawolo nyi me yee Kristo kpilale e. Wurubuare felij non o doo me man ne ne di maj adansee nyi me konco man nombii kei yee anokoare.

² Dana maj warajase te na wee maj nideli, lee me tebia Gyudatena bañ daa na wo yee fatabo dokoloñ te bco bæ nyi bco lees Kristo di ya ne dco.

³ Nyi ke yee kpene kej ke gyae ke de nyi Wurubuare waa falaa maj na daa na Kristo nsana ke tira, na me tebia Iseraetena kenyij nyij nyeedoñ na nafo me gyae.

⁴ Iseraetena yena balaj bañ Wurubuare ba lese wo te o ba mo wo yee o bia.

Wurubuarə lese ɔ gyoorobi-
iri wola wō te ɔ yakowə see
nyi waa hiraa wō. ɔ moo
ɔ mmaraase ḥan fa wō, te
ɔ wola wō gbeə kpaakpaa-
kej baa mo som e. Kejə
wōle na Wurubuarə besewə
yako see nyi, waa mo abɔɔ
kpaakpaa burum ḥaale mo
kpu wō.

⁵ Iseraetena kewə man
te Wurubuarə balaj tuturu
baŋ bɔɔ kyaa kaalaŋ nε
leewə. Kalola man na, Yesu
Kristo mo lee Iseraetena du-
uluŋ man te ḥon yəna kpene
kamase nyee. Wurubuarə te
kabona nyi baa lese ɔ yele
kekpaakekpaa Amen.

⁶ Kei bεe wolo nyi abɔɔ
ḥan Wurubuarə be yako see
nyi waa yεe fa Iseraetena nε,
ɔ te yεe kina ya. Nawolo
nyi na balaj baŋ pou bɔɔ lee
Iserae nε yəna Wurubuarə
balaj gbagba ya.

⁷ Mena mɔ te na balaj
baŋ pou bɔɔ lee Abraham
duuluŋ man nε yəna Abraham
bia gbagba Wurubuarə
siaman ya. Nawolo nyi
Wurubuarə yako Abraham
nyiaa, "Asiki man te n duu-
luŋ man balaŋ gbagba baŋ
baa lee."

⁸ Kei nawolo baa nyiaa,
na bia baŋ pou Abraham
ba lolo nε yəna Wurubuarə
bia gbagba ya. Məna baŋ
Wurubuarə be yako see pete
Abraham ba lola wō nε,
baŋ yəna Abraham duuluŋ
man balaŋ gbagba.

⁹ Nawolo nyi nombia ḥan
Wurubuarə be yako see
fa Abraham yəna nyiaa,

"Naale kala debaŋ kei me
kaa bese kəj na, n weele
Saara ta lola bu baale."

¹⁰ Na nombii kei kaageŋ
ya. Məna Rebeka lola bia
baala bala, te be popou be
kya yəna de naana Asiki.

¹¹⁻¹² Pete Rebeka ka lola
bia kewə na be kaa bee
gyeŋ kolo kpaakpaa na kolo
kum nε, na Wurubuarə wu-
laa yako ba wose man nom-
bia see nyiaa, "Kegyia ḥon
waa kaa som kemaasa ḥon."
Kpene kej dɔɔ Wurubuarə
be yεe mena yəna nyi, ɔ ne
gyae balaj ka gyeŋ nyi te yεe
nyi ḥolo tom kej ɔ ne yεe
nε dɔɔ te ḥon Wurubuarə
na lese ɔtenate mo e yεe ɔ
wui ya. Məna Wurubuarə
na lese walaŋ bo lee ḥon
gbagba kegyaebii man.

¹³ Mena ke te be
yakowə Wurubuarə nombia
aŋmaraseŋ see ḥan man
nyiaa, "Gyekɔpo te ma
lesewə, te me tinaa Esawu
yela."

¹⁴ Nεnε sena yaa dεe yako
lee nombia kejə man? Kei
nawolo baa nyi Wurubuarə
nombia be doo na ke gbeə
yee? Korakora, be doo mena
ya.

¹⁵ Nawolo nyi Wurubuarə
wulaa yako Mosesi leenaŋ
gyaŋba gyaŋba kej nyiaa,
"Balaj baŋ mεe gyae nyi
maa wii be waranjase
na,
baŋ te maa wii be
waranjase.

Te balaj baŋ mεe gyae nyi
maa nyiŋ konɔɔ fa wō
na,

baŋ te maa nyiŋ konco
fa."

¹⁶ Mena dɔɔ nyi Wurubuarɛ da lese ɣolo na, te yee nyi ɔtenate kegyaebii yaa o tom kej o ne yee ne dɔɔ ya, mɔna kej Wurubuarɛ gbagba be wii ɔtenate waranjase dɔɔ te o lese e.

¹⁷ Nawolo nyi Wurubuarɛ yakowɔ o nombia aŋmarasen̄ see ɣan man lee Igyipite gyoo Faaro wose man nyiaa, "Kpene kej dɔɔ te mɔɔ see neŋ gyroori yena nyi, mɛɛ gyae nyi maa ta n dɔɔ lese me doŋ wola na tɛele kei dɔɔ balan̄ pou kenyiŋ nyii ma yele."

¹⁸ Mena dɔɔ da te naa nyi akpaa Wurubuarɛ ne gyae nyi waa wii balan̄ waranjase na o ne wii be waranjase, te akpaa o ne gyae nyi balan̄ ke yee koncoyuŋ na o ne yeli bɛɛ yee koncoyuŋ.

¹⁹ ε man ɣolo waa tale bɔɔse nyiaa, "Nyi akpaa mena te doo na, weera dɔɔ te Wurubuarɛ ne bu balan̄ fɔɔ lee be nombiakumɛɛ keyɛɛ dɔɔ? Te amote ne gyae la waa tale kyεɛkee Wurubuarɛ kegyaebii?"

²⁰ Mɛɛ bɔɔse ɣon baa nyiaa, deniwalan̄ yena amote kej waa tale ɣon na Wurubuarɛ ke wɔŋjee nombia? Osuŋ gyae ke tale bɔɔse walaj ɣon o be ma ke ne nyi, "Weera dɔɔ te n maa maŋ nnɛ?"

²¹ Kei be tale kɔŋ mena ya, nawolo nyi walaj ɣon o ne ma osuŋse ne waa tale mo tɛele degbaŋ dokolon̄ ma

osuŋ kpaakpaate. Mena mɔ te waa tale mo tɛele degbaŋ dokolon̄ kenaŋ ma osuŋ yakaate.

²² Mena ke te Wurubuarɛ mɔ doo. Nafɔ o ne gyae nyi waa lese o baŋ wola na balan̄ kena nyi o dana doŋ. Mɔna o ne nyiŋ konco nideli fa baŋ o ba gyen̄ baŋ be dɔɔ ne. Nafɔ kaboen̄ nyi waa wɔlɛɛ mena balan̄ benaŋ kekpaakekpaa.

²³ Wurubuarɛ nyiŋ konco fa daa baŋ o ne gyae nyi waa nyiŋ konco fa ne, nawolo nyi o ne gyae nyi waa lese o gyroorobiiri dinaa kej wola balan̄ baŋ o be wulaa lese wɔ see nyi baa kaa di gyroori kpu na e ne.

²⁴ Mena balan̄ benaŋ yena daa baŋ o be baake ne. Te na de popou mɔ yena Gyudatena ya, mɔna baale mɔ lee yenaase.

²⁵ Wurubuarɛ yako mena nombia kejə o dekpeŋkpeŋgyɔɔre Hosea tɔne man nyiaa,

"Balan̄ baŋ nafo ba te yee me balan̄wɔ ya ne,
maa baake wɔ nyi me balan̄.

Te balan̄ baŋ nafo mɔ ne gyae wɔ ya ne,
baa kaa yee me balan̄ baŋ mɛɛ gyae."

²⁶ Mena mɔ te,

"Botɔɔ kej nafo bɛɛ yako wɔ nyi
ba te yee me balan̄wɔ ya ne,
botɔɔtena te baa kaa baake nyi

Wurubuarə ḥon o kyaa
kekpaakekpaa nε
bia."

²⁷ Wurubuarə dekpeŋkpeŋgyo
Yesaya mɔ gyoo dekpeŋkpeŋ
yako lee Iseraetena wose
man nyiaa,

"Doo nyi Iseraetena boe
ŋgba εpo nɔɔman
anjas a nε,
mɔna be man balan ky-
omii baale
te Wurubuarə waa lεs
ba nyee.

²⁸ Nawolo nyi be gyae ke
kyare ya,
de Gbeŋgyoo Wu-
rubuarə waa di
tεele kei dɔɔ balan
pou nombia karatetee
dokolon."

²⁹ Wurubuarə dekpeŋkpeŋgyo
Yesaya mɔ yako mena
nombii kei kaalan nyiaa,

"Nafɔ Wurubuarə donṭe
ḥon
dej te kaase de duu-
luŋ man balan kyomii
baale see ya nε,
nafɔ de popou dej
munuwɔ
ŋgba mena kej Sodom
na Gomora donɔcse
na ḥe man balan pou be
munu nε."

³⁰ Lee mena dɔɔ kpene kej
mεs gyae maa yako yεna nyi
balan baj ba te yεs Gyu-
datenawo ya nε, nafɔ ba
te yase be sia nyi baa yela
be gbeŋneŋ ka tenee Wu-
rubuarə siaman ya. Mɔna
lee ba kelεedi dɔɔ te Wu-
rubuarə lεs wɔ do yela be
gbeŋneŋ teneewo o siaman.

³¹ Te Iseraetena dɔɔ baj
yase be sia be silana Mosesi

mmaraase ḥan, na ḥa ke
yela be gbeŋneŋ ka tenee
Wurubuarə siaman. Mɔna
he yee kina kej be gbeŋneŋ
ta tenee Wurubuarə siaman
ya.

³² Weera dɔɔ te be yεswɔ
kina? Nawolo nyi ba te kεs
ke nyi Wurubuarə kelεedi ne
gyae la ke yela be gbeŋneŋ
ka tenee Wurubuarə siaman
ya. Baj gyεn nyi be nombia
ayεesa ne gyae la ke yela
be gbeŋneŋ ka tenee Wu-
rubuarə siaman. Lee kei dɔɔ
ba te yεs ŋgba balan baj
bɔɔ gyoo na boe dinaa nε.

³³ Wurubuarə nombia
anjmarasen see yako boe kei
nombia nyiaa,

"Kεs, me ta mo boe dinaa
daale see Siyɔn donɔc
man.

Balan baa gyoo na boe kei
kpante,
na baa gyoo na ke yala.

Mɔna walaŋ ḥon o mo o
wose lo walaŋ ḥon
boe kei seŋεs fa e nε dɔɔ
na,
desen be gyae ke di e
ya."

10

¹ Me tebia, kpene kej mεs
gyae me konɔc man te mεs
fane ke dɔɔ yεna nyi, Wu-
rubuarə waa lεs me tebia
Iseraetena pou nyee.

² Maa tale di ba wose man
adansεs nyi bεs yase be sia
lee Wurubuarə nombia ḥan
dɔɔ nideli. Mɔna be sia
keyase kej bεs kyaa na Wu-
rubuarə gbeŋneŋ ya.

³ Nawolo nyi bɔɔ gyεn
gbeŋ kej Wurubuarə na mo

yela balaj gbeεneŋ na te-nee o siaman ya, te baŋ gbagba yase be sia be silana gbeεneŋ ḥan banj gyae nyi ne gyae ke yela be gbeεneŋ ka tenee Wurubuare siaman ne. Lee mena dɔɔ ba te yɔkɔse ba wose na baa sila Wurubuare gbeε keŋ ne yeli balaj gbeεneŋ na tenee o siaman ne ya.

⁴ Kristo yena mmaraase ḥan pou nyee, te o kekɔŋ dɔɔ mmaraase ḥan kesila be dana tɔnɔɔ bela ya. Lee kei dɔɔ walaŋ kamase ḥon o lεs e di na, ɔtenate gbeεneŋ gyae ka tenee Wurubuare siaman.

⁵ De naana Mosesi ḥmarasewɔ̄ lee mena keŋ deniwalaŋ waa sila mmaraase ḥan na o gbeεneŋ ka tenee Wurubuare siaman ne nyiaa, "Walaŋ kamase ḥon o ne di mmaraase ḥan dɔɔ na o gbeεneŋ ka tenee Wurubuare siaman ne, akpaa o kyan o wose di ne dɔɔ nideli keŋ o te yale ne man dokoloŋ dɔɔ ya ne, kenaŋ na waa nyij nyeedon."

⁶ Mɔna walaŋ ḥon o lεs Yesu di te lee o kelεedi dɔɔ o gbeεneŋ da tenee Wurubuare siaman ne, na o na wolo baa nyi ta tekaa yεs nyi ḥolo ke bɔɔse nyi, "Amɔte ne gyae la waa gyen gyu adido" na o kaa mo Kristo kɔŋ ya.

⁷ Yaa ḥolo mo ke bɔɔse nyi, "Amɔte ne gyae la waa tisi gyu tεele ateta" na o kaa gyuusu Kristo lee woya man kɔŋ ya.

⁸ Mɔna Wurubuare nom-

bia ne yako lee balaj baŋ bɔɔ lεs Yesu di, te lee ba kelεedi dɔɔ Wurubuare be lεs wo do nyi be gbeεneŋ te-nee ḥon Wurubuare siaman ne wose man nyiaa, "Wurubuare nombia ḥan benaa na ḥon. Ne doo ε nɔɔse man, te ne doo ε konɔɔse man mɔ." Nombia ḥenaŋ yena kelεedi nombia ḥan dεs yako ne.

⁹ Mena dɔɔ nyi akpaa n gyuusu n nɔɔ yako balaj man nyi, "Yesu yena de Gben̄gyoo" te n lεs di n konɔɔ man nyi Wurubuare gyuusu e lee yeŋ man na, Wurubuare waa lεs n nyee.

¹⁰ Nawolo nyi walaŋ konɔɔ man te o ne lεs di te Wurubuare ne lεs ɔtenate do nyi o gbeεneŋ tenee ḥon Wurubuare siaman. Walaŋ nɔɔ mo te o na mo yako nyi Yesu yena o Gben̄gyoo te Wurubuare ne lεs ɔtenate nyee.

¹¹ Mena mɔ te Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ḥan ne yako nyi, "Walaŋ kamase ḥon o lεs Kristo di na, desεŋ be gyae ke kyan e korakora ya."

¹² N yεs Gyuda baale e o, n te yεs Gyuda baale e ya o, de popou yεs dokoloŋ Wurubuare siaman. Nawolo nyi Kristo ḥonaŋ yena de popou de Gben̄gyoo. Walaŋ kamase ḥon o wii baake e na, waa mo wa abɔɔ kpaakpaa ḥan boele e.

¹³ Nawolo nyi be yakowɔ̄ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ḥan man nyiaa, "Walaŋ kamase ḥon

ɔ wii baake de Gbenyoo
Wurubuarε na waa lεe ɔ
nyee."

¹⁴ Te sena yaa balan̄ baa
tale wii baake de Gbenyoo
ŋon bɔɔ ne lεe e di ya nε
yele na waa lεe ba nyee? Yaa
akpaa be te nyii ta ɔ wose
man nombia ya na, sena te
baa tale lεe e di? Te akpaa
ŋolo mɔ te kolosi ɔ wose
man nombia fa wɔ ya na,
sena te baa yεe na baa nyii
ŋa?

¹⁵ Te akpaa Wurubuarε te
kpila balan̄ nyi baa gyu ke
yako ɔ wose man nombia
ŋenaj̄ ya na, sena te baa
yεe na baa tale gyu ke yako
ŋa? Wurubuarε nombia
aŋmaraseŋ see ŋan ne yako
nyiaa, "Akpaal̄ balan̄ ne kɔŋ
be kaa kolosi nyeedoŋ nom-
bia ŋan na, ba keta na mo
nombia kpaakpaa bo kɔŋ."

¹⁶ Mɔna na baŋ pou
bɔɔ nyii nombia kpaak-
paa ŋan nε lεe na ŋa
di ya. Nawolo nyi Wu-
rubuarε dekpeŋkpeŋgyɔɔre
Yesaya yakowɔ nyiaa, "De
Gbenyoo, amotε lεe na de
nombia ŋan dɔɔ yako nε
di?"

¹⁷ Mena dɔɔ lee Kristo ny-
eedoŋ nombia ŋan keyako
man te balan̄ ne nyii ŋa.
Mena mɔ te lee Kristo nom-
bia ŋenaj̄ kenyii man te
balan̄ ne lεe ŋa di.

¹⁸ "Mɔna ε yela maa bɔɔse
ŋon nyiaa, mena balan̄ kewɔ
te nyii Kristo nombia ŋan
baa yee?" Kenyii dɔɔ be te
nyii, nawolo nyi Wurubuarε

nombia aŋmaraseŋ see ŋan
ne yako nyiaa,

"Nombia ŋan te kili gyu tεele
kei dɔɔ pou.

Te deniwalan̄ kamase mɔ te
nyii nombia ŋenaj̄."

¹⁹ ε yela maa bɔɔse ŋon bela
nyiaa, mena dɔɔ ε ne yako
baa nyi Israetena baŋ bɔɔ
nyii nombia kεŋa nε, be te
nyii nε man yee? Kεnyii
dɔɔ be nyiiwɔ. Mosesi yεna
walan̄ gyan̄gbate ŋon ɔ be
tira mena nombia kεŋa nɔɔ
nyiaa, Wurubuarε kpa,

"Maa mo balan̄ baŋ ba te yεe
Gyudatenawɔ ya nε
do εmεε Gyudatena sibi-
iyam.

Maa mo balan̄ baŋ bɔɔ gyεŋ
daale lee ma wose
man ya nε
do ŋon baŋ."

20 Wurubuarε dekpeŋkpeŋgyɔɔre
Yesaya mɔ gyɔɔ ɔ konɔɔ
yako nyiaa, Wurubuarε kpa,

"Balan̄ baŋ ba te yase be sia
kεo maŋ ya nε,
baŋ naa na maŋ.

Te balan̄ baŋ mɔ bɔɔ ne
bɔɔse me dɔɔ ya nε,
baŋ te maa lese ma wose
wola."

21 Mɔna Israetena baŋ
dɔɔ Yesaya yakowɔ nyi
Wurubuarε kpa,

"Wee na wee na mεε kεε
gbεε nyi
baa kaa lεe maŋ di na
maa lεe ba nyee,
mɔna ba te yεe denele
dɔŋ koro seŋ tia
maŋ."

11

Wurubuare te bεε Iseraetena kekpaakekpaayaa ya

¹ Nyi akpaa nne te nombia keŋja doo na, ε yela maa bɔɔse ḥon bela nyiaa, "Wurubuare bεε ḥon gbagba o balaj baŋ baa yaa?" Korakora, o te bεε wɔ ya. Nawolo nyi maŋ Poɔl gbagba yεε Israe baale e. Ma lee Abraham duuluŋ man, te ma lee Bengyamεn dekpanalaŋ man.

² Te yεε nyi Wurubuare bεε o balaj baŋ o wulaa o gyεŋ wɔ, te o be wulaa lese wɔ see lee tεele kei kewalaŋ ne bo ya. ε tɔɔse mena keŋ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ḥan be yako lee Wurubuare dekpeŋkpeŋgyɔɔre Elia wose man.

³ Elia moo Israetena nombiakumεε kaa see Wurubuare siaman te o yako e nyiaa, "Me Gbenyoo, Israetena ta koe nya akpeŋkpeŋgyɔɔra baŋ pou te be yεlees n kedeesa boyā ḥan pou. Maŋ maagenj kooŋ kaa la, te bεε keo maŋ gba koraj baa ko."

⁴ Keŋte Wurubuare tiranoɔ fa Elia nyiaa, "Koa, na nyaŋ nyaageŋ kaa la ya. Nawolo nyi me ta lese balaj kakpoŋse nyetooro (7,000) see fa ma wose, keŋ be te buŋa ta som bane ḥon bεε baake nyi Baal ne korakora ya."

⁵ Mena mɔ te gyεŋ wee kei ne, Wurubuare te tεε o bεrεε

keŋ dɔɔ lese balaj akalansεε baale see fa o wose.

⁶ Akpaa Wurubuare tεe o bεrεε keŋ dɔɔ lese balaj na, kenaŋ na te yεε nyi o tεe ba tom keŋ bɔɔ yεε ne dɔɔ lese wɔ ya. Nyi ḥon tεe ba tom keŋ bɔɔ yεε ne dɔɔ lese wɔ ne, kenaŋ na o bεrεε keŋ ta tekaa yεε bεrεε gbagba ya.

⁷ Nεnεs sena yaa dεε yako bela? Kpene keŋ Israetena be yase be sia keo ne, be te nyiŋ ke ya. Mɔna balaj akalansεε baŋ Wurubuare ba lese wɔ see ne, baŋ nyiŋa na ke. Balaj akaŋ baŋ dɔɔ, baŋ yεε deŋjele doŋ bo.

⁸ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see yako mena nombii kei nyiaa,

"Wurubuare te yeli ba nyeeya ta yem,
mena dɔɔ bɔɔ ne nyii
nombia ḥan man ya.

Te kaa lii na gyεŋ wee kei ne,
be dana sia mɔna bɔɔ ne
naa ya.

Be dana deŋjela,
mɔna bɔɔ ne nyii Wurubuare nombia ḥan man ya."

⁹ Gyoo Defidi mɔ sola Wurubuare nyiaa,

"Wurubuare yela be dedii ka
bese ba deyalae.

Yela baa naa diyem tɔ ba
dukum kom.

¹⁰ Yela be sia ke yεlees na baa
ta kpaŋte,

na baa kyaa kaale man
debaŋ kamase."

¹¹ ε yela maa bɔɔse ḥon
bela nyiaa, ke yεε ampaŋ nyi
Israetena baŋ kpaŋtewɔ
yala keŋ be ta bese tale

koro yee? Koa, na mena ya. Mōna keleedi kej ba te lεs Wurubuare di ya nε, kej toro na gbeε fa balanj baŋ ba te yεs Iseraetenawō ya nε, na Wurubuare ke lεs ba nyee na ke nyiŋ do Iseraetena benaj sibiiyam.

¹² Nombiakumεs ḥan Iseraetena be yεs nε, kej torona gbeε fa balanj baŋ ba te yεs Iseraetenawō ya nε te Wurubuare hira a wō. Iseraetena benaj keyala be Wurubuare ɔsom man nε, ka moo tōnɔɔ burum kōna balanj baŋ ba te yεs Iseraetenawō ya nε. Mena dɔɔ akpaa Iseraetena baŋ de kaa nyiŋ Wurubuare nyekelεs na, kenaj na tōnɔɔ kej balanj baŋ ba te yεs Iseraetenawō ya nε baa nyiŋ na, ka te yεs nsendee ya.

¹³ Nεnεs εmεs baŋ ε te yεs Gyudatenawō ya nε ε tei nombii kei. Me yεs Kristo kpilale e te ḥon kpila na manj ε gyaŋ nyi me kaa kolosi ɔ nombia ḥan fa ḥon. Mena dɔɔ mɔɔ na mo ma tom kei do nsendee ya.

¹⁴ Nawolo nyi me loo gyakaa nyi me kyc ḥon na, gyae ka do me tebia Gyudatena baŋ sibiiyam na ke yela Wurubuare ke lεs ba nyee.

¹⁵ Debanj kej Wurubuare ba besena ɔ wōle tee Iseraetena nε, ke yela balanj baŋ ba te yεs Iseraetenawō ya nε kaa bese Wurubuare ɔ gyoona. Nyi akpaa mena te doo nε, kenaj na debanj kej Wurubuare waa kaa lεs Iseraetena baŋ do na, gyae

ke yεs balanj baŋ ba te yεs Iseraetenawō ya nε gyoŋ ḥgba be foŋae lee yej man nε.

¹⁶ Akpaa n dana kolo te n lese ke man ḥaale deesi fa Wurubuare na, kenaj na nawolo baa nyi kpene kenaj pou yεs Wurubuare wui. Mena mɔ te akpaa daŋ lila yεs Wurubuare wui na, kenaj na nawolo baa nyi daŋ kenaj pou yεs o wui.

¹⁷ Gyudatena yεs ḥgba oliifi daŋ kej Wurubuare gbagba be duu nε. Te balanj baŋ ba te yεs Gyudatenawō ya nε, baŋ yεs yaa ḥgba ḥale man oliifi daŋ nε. Mena dɔɔ yεs yaa ḥgba Wurubuare te kara oliifi daŋ kej o be duu nε tombia ḥaale leki, te o ke kara ḥale man oliifi daŋ kej tombia ka towaa na ke nε. Kei nawolo baa nyi εmεs baŋ ε te yεs Gyudatenawō ya nε, εmεs mɔ ε ke nyiŋ doŋ nawolo nyi ε ke nyiŋ loŋ lee oliifi daŋ kej Wurubuare gbagba be duu nε man.

¹⁸ Mena dɔɔ ε na gyɔ ε konɔɔ nyi ε kela tombia ḥan bɔɔ kare leki te bɔɔ mo ḥon towaa nε ya. Nawolo nyi na daŋ tombia danaana ke ka seŋεs ya, mōna ke lila danaana ke ka seŋεs.

¹⁹ Mberem na ε ke yako nyi, “Be keretii tombia ḥan bo leki na daa baŋ da te yεs Gyudatenawō ya nε, ke nyiŋ gbeε kaa towaa botɔɔ ne dee nyiŋ nyeedoŋ”

²⁰ Kei yεs ampaŋ. Kej ba te lεs di dɔɔ ya te Wurubuare keretii wō leki, te

kej emee be kaa lęe di dōo te ε kaa seňawō be nawō man. Mena dōo ε na wola ε wose ya, mōna ε kεε ε wose dōo nideli.

²¹ Nawolo nyi Iseraetena baŋ be yęe tombia gbgbawō koran̄ nę, be yęe dukum na Wurubuare te tina wō yela ya, mōna o wōna ba deňele. Mena dōo akpaa emee mo ε yęe dukum na, o be gyae waa tina ḥon yela ya.

²² N kεε nombii kei na, dεe tale naa nyi Wurubuare dana wōe nideli te o nombia mo dana doj nideli. O nombia dana doj fa baŋ bōo ne yęe o kegyaebii ya nę, mōna emee balan̄ baŋ ε yęe kakyej te ε doj o gbeenej man kej ε te tina yela ya na, waa lese o wōe wola ḥon. Na mena ya na waa keretii emee mo leki.

²³ Te akpaa Iseraetena baŋ bōo tina ba kelɛedi yela nę da bese kōj kaa lęe Wurubuare di na, kenaŋ na waa besena wō kaa see be daseňae bene kej man. Nawolo nyi Wurubuare waa tale mo wō kaa towaa na oliifi daj kej bela.

²⁴ Emee baŋ ε te yęe Iseraetenawō ya nę, ε yęe ḥgba ḥale man oliifi daj tombia ḥan bōo kare mo kaa towaa na oliifi daj gbagba kej nę. N kεε na nafo bōo ne kara daj daale tombii kaa towaa na daale ya. Mōna Iseraetena baŋ dōo, baŋ yęna oliifi daj gbagba kej bōo kara ke tombia leki nę. Mena dōo be gyae ke yęe Wurubuare doj nyi waa bese mo tombia ḥenaŋ kaa

towaa na ke naa kej ya.

Wurubuare waa lęe Iseraetena pou nyee

²⁵ Me tebia, nombii daale weesee kej męe gyae ε ke nyii ke man. Akpaa ε nyii ke man na, be gyae ke yela ε ke yęe ya agyuej nyi ε gyen̄ nombia gbaa ya. Nombii kenaŋ yęna nyi Iseraetena dana deňele doj, mōna te yęe nyi baa yęe deňele doj kenaŋ kekpaakekpaa ya. Baa yęe deňele doj kenaŋ bo kelii debaŋ kej Wurubuare waa kaa lęe balan̄ baŋ ba te yęe Iseraetenawō ya nę yaancōle kej o ne gyae nę nyee pe.

²⁶ Dekoj̄ mena na Wurubuare waa lęe Iseraetena pou nyee ḥgba mena kej Wurubuare nombia anjmarasen̄ see ne yako nę nyiaa,

"Siyōn donoč man te nyeeleere ḥon waa lee kōj,

na o kaa lese nombia nkarankaran̄ pou lee Iseraetena man.

²⁷ Akpaa nyi ma lese nombiakumee pou lee be dōo taŋ na,
kej ne gyae la ka wola nyi
nōckeakesee kej doo daa na wō nsana nę te kōj mena."

²⁸ Kej Iseraetena te lęe nyeedoj̄ nombia ḥan di dōo ya, te be kaa bese balan̄ baŋ bęe kōla Wurubuare. Mōna kei kaa yęe tōnoč fa emee baŋ ε te yęe Iseraetenawō ya nę. Te kej be yęe balan̄

baŋ Wurubuare be wulaa
lese wɔ see dɔɔ, mena dɔɔ
ɔ ne gyae be nombia lee be
naanaa dɔɔ.

²⁹ Nawolo nyi akpaa Wurubuare da lese ɿolo te ɔ
mo kolo boele e na, ɔ bɛs
kyεekee wa agyueŋ bela ya.

³⁰ Debaŋ daale kaa laŋawɔ
na εmεε baŋ ε te yεε Iser-
aetenawɔ ya ne ε yεε deŋele
doŋ Wurubuare dɔɔ, mɔna
nεnεε dɔɔ lee Iseraetena
deŋele doŋ dɔɔ Wurubuare
te kaa wii ε waraŋase.

³¹ Mena ke te nεnεε baŋ
mɔ dana deŋele doŋ, na ke
yela Wurubuare ke wii be
waraŋase ɿgba mena keŋ ɔ
be wii ε waraŋase ne.

³² Nawolo nyi Wurubuare
te yeli balaŋ pou te yεε
deŋele doŋ, na waa nyiŋ wii
be popou waraŋase.

³³ Wurubuare wɔe keŋ ɔ
dana ne,
be dana ke maa ya.

ɔ siakekara na ɔ nombia
kagyeŋ dokoso be
kyaa ya.

Amɔte ne gyae la waa tale
nyii Wurubuare abɔɔ
ɿjan ɔ ne yεε,
na mena keŋ ɔ ne yεε ɿja
ne man?

³⁴ Amɔte gyeŋa na de
Gben̄gyoo Wurubuare nyeeman
nombia,
te amɔte ne gyae la waa
tale kolosi fa e?

³⁵ Amɔte faa na Wurubuare
kolo see,
keŋ kaboenya nyi ɿon mo
waa tɔ ɿtenate kom?

³⁶ Nawolo nyi kpene kamase
yεε ɔ wui.

Lee ɔ doŋ man dɔɔ te kpene
kamase kya,
te ɿe popou mo kya fa
e.

Non kabuela nyi dεε lese ɔ
yele kekpaakekpaa.

Amen.

12

*Mena keŋ kaboenya nyi
Kristotena baa kya*

¹ Lee mena dɔɔ me tebia,
keŋ Wurubuare be wii de
waraŋase dɔɔ mεε waase
ɿon bo nyiaa, ε mo ε wose
pou fa e ɿgba kedeesa kolo
ne lee ε kekyaabii man. Na
ε ke kya fa e ɿgba balaŋ
baŋ ayimεε be doo ba wose
man ya, te be nombia na
gyoo ɔ sia ne. Nawolo nyi kei
yεna ɔsom kpaakpaate keŋ
ke kaboenya.

² ε na tekaa mo ε wose
do tεeεle kei dɔɔ balaŋ abɔɔ
ayεesa man bela ya. Mɔna ε
yela Wurubuare ke kyεekee
ε konɔɔ man nombia na
ε dinɔɔ pou, na ε ka bese
balaŋ wɔles ε kekyaabii
man. Kei gyae ke yela ε ka
gyeŋ kpene keŋ Wurubuare
ne gyae, te ke dei te kεε gyoo
ɔ sia ne nideli ne.

³ Lee Wurubuare berεε
keŋ ɔ ba mo boele maŋ te
ɔ be fa maŋ tom kei nyi
maa yεε ne dɔɔ, mεε sola
ε man walaŋ kamase nyi ɔ
na kεε ɔ wose nyi ɿolo be
kyaa ɔ wɔle ya. Mɔna ε man
walaŋ kamase waa yɔkɔse ɔ
wose na waa gyoo ɔ wose
man kεε nyi, mena keŋ ɔ
ne kεε ɔ wose na berεε keŋ
Wurubuare ba mo boele e

lee ɔ keleedi dɔɔ ne doo na
ke gbɛɛ.

⁴ Nawolo nyi de man
walaŋ kamase yɛɛ deni-
walaŋ na ɔ nyee e te ɔ dana
yenaase kpoonkpo, mɔna
yenaŋ kamase dana ka tom
keŋ keɛ yɛɛ.

⁵ Mena ke mɔ te daa Kristo-
tēna mɔ boe, mɔna lee
Kristo keleedi dɔɔ de ta
bese walaŋ dokoloŋ. De
yɛɛ kpoonkpo, mɔna Kristo
dɔɔ da towaa na dɔŋa ŋgba
walaŋ dokoloŋ ne.

⁶ Wurubuare abɔɔ anefan
ŋjan ɔ ba mo boele daa
ne yɛɛ kpoonkpo, mena dɔɔ
kaboena nyi dɛɛ mo ŋja yɛɛ
tom ŋgba mena keŋ ɔ ba mo
ŋja boele daa ne. Nyi ŋjolo
wui kpene keŋ Wurubuare
ba mo fa e yɛna nyi Wu-
rubuare waa ta ɔ dɔɔ kolosi
na, kabōena nyi waa yɛɛ ke
ŋgba mena keŋ ɔ keleedi
doo ne.

⁷ Akpaa ŋjolo wui yɛna
balan̄ kasom na waa yɛɛ
kakyen̄ som. Te akpaa
ŋjolo mɔ wui yɛna Wu-
rubuare nombia ŋjan kawola
na, kabōena nyi waa yɛɛ
kakyen̄ wola.

⁸ Akpaa ŋjolo wui yɛna
balan̄ kakyen̄ kado na, waa
do balan̄ kakyen̄. Te akpaa
ŋjolo mɔ wui yɛna wɔe keyɛɛ
na, kabōena nyi waa lese
ɔ tɔɔman yɛɛ wɔe. Akpaa
ŋjolo wui yɛna nyi waa yɛɛ
siamante ɔ tebia man na,
waa lese ɔ konɔɔ man yɛɛ
ke nideli. Akpaa ŋjolo wui
yɛna balan̄ waranjase kewii
na, waa yɛɛ ke gyoŋ man keŋ
ɔ na toron̄ ya.

ɛ gyae dɔŋa

⁹ ɛ gyae dɔŋa lee ε konɔɔse
man. ɛ kɔla abɔɔ ŋjan pou
ŋje yɛɛ abɔɔ kumɛɛ ŋja ne,
na ε ke kyan̄ abɔɔ kpaakpaa
ŋjan man keŋkeŋ.

¹⁰ ε yase ε sia gyae ε
tebia Kristotēna nideli ŋgba
naalolobia ne, na ε ka mo
obuo fa dɔŋa nideli. ε na keɛ
nyi emɛɛ kela na ŋjolo ya.

¹¹ ε na yeli kegyae keŋ doo
ε man fa Wurubuare nombia
ŋjan ne nɔɔ ke yɔkɔse
ya. ε yela Wurubuare felij
ŋjon ka do ŋjon doŋ, na ε
ka som de Gbengyoo Wu-
rubuare nideli.

¹² ε yela ε lookegyakaa keŋ
ε dana ne ke yela ε ke di
gyoŋ, na ε ke nyiŋ konɔɔ lee
ε kayeyɛɛ man, na ε ke fane
debaŋ kamase.

¹³ ε kyo ε tebia Kristotēna
baŋ be yɛɛ ayematenawɔ ne,
na ε ke lee ŋɔla mɔ nideli.

¹⁴ ε sola wosefɛɛreŋ fa
balan̄ baŋ bɛɛ naase ŋjon
diyem ne. ε sola Wurubuare
wosefɛɛreŋ fa wɔ. ε na falaa
wɔ ya.

¹⁵ Kolo de kɔŋ ŋjolo dɔɔ te
ɔ ne di gyoŋ na, ε kpu na e
di gyoŋ. Mena mɔ te akpaa
kolo de kɔŋ ŋjolo dɔɔ te ɔ ne
di walaŋsa na, ε kpu na ε na
ε ke di walaŋsa.

¹⁶ ε kyaŋ na dɔŋa nideli.
ε na gyina ε wose adido
ya, mɔna ε mo ε wose do
na balan̄ baŋ bɔɔ doo daale
man ya ne. ε na keɛ ε wose
nyi ε dei kela wɔ ya.

¹⁷ Nyi akpaa ŋjolo de yɛɛ
ŋjon nombiikum na, ε na mo
dukum tɔ e kom ya. ε yɛɛ

kakyeŋ na ε ke yεε kpene
keŋ balaŋ pou ne kεε ke nyi
ke dei ne.

¹⁸ Gbeε kamase man na, ε
yεε kakyeŋ na ε ke kyaa na
walaŋ kamase wosefεεreŋ
man.

¹⁹ Me tebia, ε na mo nom-
biakumεε tɔ dɔŋa kom ya.
ε mo kpene kamase fa Wurubua-
re. Nawolo nyi Wurubua-
re nombia ajmaraseŋ
see ḥjan ne yako nyiaa,
“Wurubua- kpa, maŋ ε
Gben̄gyoo ne gyae la maa
tɔ balaŋ kom lee be nom-
biakumεε ḥjan bɔɔ yεε ne
dɔɔ.”

²⁰ Lee mena dɔɔ,
“Akpaa tanam na ko walaj
non ɔ ne kɔla neŋ na,
fa e weenεε waa di.
Akpaa loŋboaneŋ na ko e na,
fa e loŋ waa nyɔɔ.

N yεε mena na, desεŋ gyae
ke kyan e nideli.”

²¹ Na yeli nombiakumεε ke
di n dɔɔ ya, mɔna mo nom-
bia kpaakpaa keyεε di nom-
biakumεε dɔɔ.

13

*ε yɔkɔse ε wose fa kegyi-
ise*

¹ Kaboena nyi walaj ka-
mase waa yɔkɔse ɔ wose fa
teεle kei dɔɔ kegyiise baŋ
bee di de dɔɔ ne, nawolo
nyi kegyia ḥjolo be kyaa keŋ
na Wurubua- see na e ya.
Kegyiise baŋ be kyaa ne pou,
Wurubua- see na wɔ.

² Mena dɔɔ akpaa ḥjolo da
koro seŋ tia kegyiise benaŋ
na, ɔ ta seŋ tia Wurubua-
re baa. Te walaj ḥjan waa yεε

mena na, Wurubua- waa
wɔŋ ɔ deŋele.

³ Balaŋ baŋ bεε yεε nom-
biakumεε tɔ dɔŋa kom ya. Nom-
biakumεε yεε ne yee na
kegyiise benaŋ. Akpaa n bεε
gyae nyi n ke yee teεle kei
dɔɔ kegyiise ya na, kenaŋ na
yεε kpene keŋ dei na baa
nyiŋ kεεs neŋ.

⁴ Nawolo nyi kegyia ḥjon
bɔɔ lese e see kolo noɔman
ne, ɔ yεε Wurubua- tobaale
e keŋ ɔ ne yεε ɔ tom lee nyaj
gbagba n deeli dɔɔ. Mɔna
akpaa n yεε kolo kum na
yela gyakoloŋ ke kyan neŋ,
nawolo nyi ɔ doŋ keŋ ɔ dana
ne te yεε yakaa ya. ɔ yεε
Wurubua- tobaale e ḥjon
Wurubua- ne teε ɔ dɔɔ wɔŋ
nombiakumεε yεεera deŋele.

⁵ Mena dɔɔ kaboenā nyi
walaj kamase waa yɔkɔse ɔ
wose fa kegyiise baŋ. Te yεε
keŋ nyi ɔ ne yee nyi keŋ baa
wɔŋ ɔ deŋele kaagen dɔɔ ya,
mɔna keŋ ɔ gyeŋ lee ɔ konɔɔ
man nyi kaboenā nyi waa
yεε mena dɔɔ.

⁶ Mena mo dɔɔ te kaboenā
nyi yaa tɔ lempoo ne.
Nawolo nyi kegyiise baŋ yεε
Wurubua- tewulεewɔ te
bεε mo ba debaŋ pou yεε
tom.

⁷ ε tɔ walaj kamase kom
keŋ ε dana e ne. Akpaa ke
yεε lempoo ke na tɔ ke, te
akpaa ke yεε toto ke na tɔ
ke. Akpaa ke yεε obuo ke na
bu wɔ, te akpaa ke yεε yele
kalese ke na lese ba yele.

⁸ ε na yeli kom kamase
ke doo εmεε na ḥjolo nsana

ya. Kom kej kaboena nyi ke dεe doo ya nsana yεna balan̄ kegyae kej kaboena nyi yaa gyae dɔŋa nε. Nawolo nyi akpaa ɻolo ne gyae ɔ dɔɔ na, o te yεe kpene kej mmaraa kej ne gyae ne kelii ɔtō.

⁹ Nnε te Mosesi mmaraase ɻan̄ ɻaale ne yako nyiaa, "Na lee n wεelee yaa n baale wole ya, na ko walaŋ ya, na ɻmeele ya, na yeli n sia keyεe n dɔɔ kolo ya." Kejna na mmaraase akaŋ ɻan̄ pou nyee yεna mmaraa kej ne yako nyiaa, "Gyae n dɔɔ ɻgba nyan̄ gbagba n wose nε."

¹⁰ Nyi akpaa ɻolo ne gyae ɔ dɔɔ nε, o be gyae waa yεe e nombiikum ya. Mena dɔɔ nyi n gyae n dɔɔ na, n dii mmaraase ɻan̄ pou dɔɔ baa kelii ɔtō. Nawolo nyi mmaraase ɻan̄ pou nyee yεna kegyae.

¹¹ Kejna pou wole nε, ε kεε debaŋ kej man de kyaa nε na ε kena nyi te lii debaŋ kej dee foŋ lee da dosorɔŋ man. Nawolo nyi nεnεs da nyekelεεweeya ɻan̄ ta benaa kela debaŋ kej dɔɔ tanjbεs lεs Kristo di nε.

¹² Teka kyomii na nelim te lam, na tεe kena mɔ te lii. Mena dɔɔ ε yela dee tina ditinjtεs man abɔɔ keyεe yela, na dεe mo kejmaŋee kegba kej dεe mo yoo na ditinjtεs abɔɔ nε do.

¹³ ε yela da kekyaabii man ke yεe ɻgba balan̄ baŋ be kyaa kejmaŋee man nε. ε na yeli dεe wolee debaŋ gyu ke kyaa nɔɔdedii man di de

nɔɔ na dεe dεe se ya. ε na yeli dεe yεe kafon̄ nombia na nombia nkaranjkaraŋ ya. ε na gyae kale ya, te ε na yεe sibiikum mɔ ya.

¹⁴ Mɔna ε yela de Gbenjyoo Yesu Kristo kedi ε nyee, na ba tekaa yela ε ka gyueŋ nombiakumεs ɻan̄ ε dinɔɔ kum kej ne yeli ε ne yεe nε ya.

14

ε na bu dɔŋa fɔɔ ya

¹ ε lεs walaŋ ɻon̄ o be dana doŋ o Kristo keleedi man ya ne do ε man. Mɔna ε na yeli ε konɔɔ man nombia ɻan̄ dɔɔ walaŋ kamase seŋεs nε, ka mo kewɔŋee kɔŋ ya nsana ya.

² Nolo kyaa na lee o Kristo keleedi dɔɔ o ne lεs di nyi waa tale di kpene kamase. Nolo mɔ keleedi be dana doŋ ya mena dɔɔ ɻon̄ ne di faaren̄ weenεs kaageŋ bo.

³ Gbeε be doo nyi walaŋ ɻon̄ o ne di kpene kamase nε, waa kεε o wose nyi o dei kela walaŋ ɻon̄ o ne di faaren̄ weenεs ne ya. Mena mɔ te walaŋ ɻon̄ o ne di faaren̄ weenεs nε, na bu walaŋ ɻon̄ o ne di kpene kamase nε fɔɔ ya. Nawolo nyi Wurubuarε ne lεs be popou do.

⁴ Nyan̄ yεna amôte kej n ke tale bu ɻolo tobaale yaa wa alebu fɔɔ? Walaŋ ɻonaŋ o gbenjyoo waagen̄ ne gyae la waa tale naa nyi o seŋεs nideli yaa o ba seŋεs nideli

ya. Te waa tale seŋ niđeli na-wolo nyi de Gbenyoo Wu-rubuarę dana doŋ keŋ waa tale yela waa seŋ niđeli.

⁵ Nolo waa tale yako nyi wee daale kela weeya akan ḥjan, te ḥolo mo gyan na weeya ḥjan pou yee kyeekyee. Nombia keŋa man na, kaböena nyi walāŋ kamase waa lee o wui keŋ dōo o seŋee ne do niđeli.

⁶ Nyi akpaa ḥolo da lese wee daale see nyi keŋ kela na weeya akan ḥjan na, o ne yee mena bo na waa mo lese Wurubuarę yele. Te akpaa ḥolo mo ne di kpene kamase na, o ne di ke bo na waa mo lese Wurubuarę yele. Nawolo nyi o ne fane fa Wurubuarę karaŋ lee weenee ḥenaŋ dōo pete o ne dii. Walāŋ ḥon mo o ne di faaren kaagen bo ne, ḥon mo ne di ḥa bo na waa mo lese Wurubuarę yele. Nawolo nyi ḥon mo ne fane fa Wurubuarę karaŋ pete o ne dii.

⁷ Da ke kyaa kei, yeŋ man o nyeedoŋ man o, ḥolo be kyaa fa o wose ya.

⁸ Nyi akpaa de kyaa na, de kyae fa de Gbenyoo Yesu Kristo. Mena mo te akpaa da yem na, da yeŋae fa de Gbenyoo Yesu Kristo. Mena dōo nyi de kyae na de sia o, da yeŋae o, de yee de Gbenyoo Yesu Kristo wui.

⁹ Kei dōo te Kristo yeŋawo te o foŋawo lee yeŋ man. Na ke yela waa nyiŋ bese balan baŋ be kyaa na be sia, na baŋ bōo yekee ne pou Gbenyoo.

¹⁰ Mena dōo tekaboena nyi ḥolo waa bu o dōo fōo yaa waa kee o wose nyi o dei kela o dōo ya. Nawolo nyi de popou dēe kaa seŋ Wu-rubuarę siaman na waa di de nombia.

¹¹ Nawolo nyi Wurubuarę nombia aŋmaraseŋ see ḥjan ne yako nyiaa,

“De Gbenyoo kpa,

‘Maŋ nyiŋa me kyaa ne,
walāŋ kamase waa kaa
buŋ me siaman
na waa toro yako
nyi maŋ yena Wurubuarę.’”

¹² Lee mena dōo de man walāŋ kamase waa kaa tōlee o nōcwoya fa Wurubuarę.

¹³ Mena dōo e yela dee tina ḥoŋja fōo kebu yela. Mōna kaböena bo nyi dēe kee nyi dōo yee kolo na ke yela ḥolo ke yee dukum ya.

¹⁴ Me ka bese Kristo baale kei dōo ne, ma te naa nyi weenee kamase be kyaa keŋ ke yee kolo kum ke ya. Mōna akpaa Kristo baale ḥolo de lee weenee ḥaale do nyi ke yee kolo anekəlaŋ ke na, na ḥtenate gyan te ke yee kolo anekəlaŋ.

¹⁵ Nyi akpaa n weenee ḥaale kedi de yeli n dōo ḥolo wose te fee e ya ne, kenar na n nombia ayeesa bēe wola balan kegyae ya. Na yeli n weenee ḥaale kedi ke yela n dōo ḥolo ke yala o keleedi man ya. Nawolo nyi ḥon mo dōo te Kristo yeŋawo.

¹⁶ Mena dōo na yeli kpene keŋ nyiaŋ ne kee ke nyi ke dei

ne, ka bese kolo kum balan siaman ya.

¹⁷ Nawolo nyi Wurubuare gyoori kej ne, ka te yee kedi na kenyoo nombia jaagen ya. Mɔna ke yee kej nyi walaj waa yee kpene kej tenee Wurubuare siaman, na waa yee kpene kej gyae ka mo wosefɛeren kɔŋ ɔn na o dɔɔ nsana, na dee di gyro kej Wurubuare felij ɔn ne fa daa ne.

¹⁸ Walaj kamase ɔn som Kristo lee mena gbɛɛ kei man ne, o nombia na gyoo Wurubuare sia. Mena walaj ɔnona mɔ te balaj na lese o yele.

¹⁹ Mena dɔɔ debaŋ kamase na ε yela dee mo de loo gyakaa abɔɔ ɔnan gyae ka mo wosefɛeren kɔŋ, te ɔnne do daa doŋ da keleɛdi man ne dɔɔ.

²⁰ Na yeli weenɛɛ ɔnan nyaj ke di ne, ke wɔlɛɛ Wurubuare tom ya. Gbɛɛ doo nyi dee tale di weenɛɛ kamase, mɔna akpaa weenɛɛ ɔnan nyaj kedi ne ne gyae la ke yela ɔnolo ke yala o keleɛdi man na, kenaŋ na na di ɔna korakora ya.

²¹ Nawolo nyi akpaa ɔnolo de bɛɛ naane ketao, yaa o bɛɛ soloŋ kenyoo yaa o bɛɛ kpene kamase kej gyae ke yela o dɔɔ ɔnolo ke yala o keleɛdi man na, kej gba dei la kela.

²² Mena dɔɔ kpene kamase kej n ne lɛɛ di lee mena nombia kejna man na, yela ke doo εmɛɛ na n Wurubuare nsana. Walaj ɔn o

konɔɔ man nombia bee bu e fɔɔ lee abɔɔ ɔnan ɔnon gbagba be lɛɛ ɔna do ne man ya na, ɔnon na nyebam.

²³ Mɔna akpaa ɔnolo de di kolo kej o konɔɔ man nombia ta tenee e ya ne, kenaŋ na Wurubuare waa bu e fɔɔ. Nawolo nyi ɔtenate te lɛɛ Wurubuare di lee kpene ke-naŋ keyee man ya. Te kpene kamase kej ɔnolo te lɛɛ Wurubuare di lee ka keyee man ya ne, na ke yee dukum ke.

15

ε na gyueŋ yaageŋ wui ya

¹ Daa baŋ da seŋɛɛ da keleɛdi man kejkej ne, kaboenɛɛ nyi dee nyiŋ konɔɔ fa baŋ bɔɔ seŋɛɛ ba keleɛdi man kejkej ya ne, na dee nyiŋ kɔɔ wɔ. ε na yeli dee kɛɛ daa daageŋ wui ya.

² ε yela de man walaj kamase ke yee kpene kej dei fa o dɔɔ, na ke kɔɔ e na ɔnon mɔ ka seŋ kejkej o keleɛdi man.

³ Nawolo nyi Kristo gba koraŋ te kɛɛ ɔnon waageŋ wui ya. Be ɔmarasewo Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see man nyi o yako Wurubuare nyiaa, "Tuubia ɔnan balaŋ ba tee neŋ ne, maŋ te ne kaa wuraawo."

⁴ Nombia ɔnan pou bɔɔ ɔmarase see Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ɔnan man ne, be ɔmarase ɔna bo see na ɔne ka wola daa nombia. Kei gyae ke yela dee yee kakyeŋ na dee nyiŋ konɔɔ seŋ kejkej, lee

lookegyakaa kej de dana ne dco.

⁵ Mee sola Wurubuare non o ne yeli balaj ne nyij konco sen kejkej te o na do wo kakyej ne nyiaa, debaj kei kej e silana Kristo Yesu ne, waa yela e ke yee ncodokoloj.

⁶ Dekoj mena na gyae ke yela e popou ka mo konco dokoloj, na ncodokoloj lese Wurubuare non o yee de Gbenyoo Yesu Kristo o kya e ne yele.

⁷ Lee mena dco e lee doja do njba mena kej Kristo be lee non do ne, na balaj ke nyij lese Wurubuare yele.

⁸ Ampa j yaa mee yako non nyiaa, Kristo kaa bese Gyudatena somre na ka wola nyi Wurubuare ne di o nombia dco. Te o nombia jan o be yako see fa Gyudatena be naanaa balaj ne, gyae ke koj mena.

⁹ Kei gyae ke yela balaj ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, ka lese Wurubuare yele lee mena kej o be wii be waranjase njba mena kej Wurubuare nombia ajmarasej see jan be yako ne nyiaa,

"Lee kei dco maa lese n yele balaj ban

ba te yee Gyudatenawo ya ne siaman,
na maa kpee nconej keles nej."

¹⁰ Wurubuare nombia ajmarasej see jan besewo yako nyiaa,

"Mee balaj ban e te yee Gyudatenawo ya ne,

e kpu na balaj ban Wurubuare ba lese ne na e ke nyajee."

¹¹ Wurubuare nombia ajmarasej see jan besewo yako nyiaa,

"Mee ban pou e te yee Gyudatenawo ya ne, e lese de Gbenyoo Wurubuare yele.

Mee teele kei dco balaj pou, e lese Wurubuare yele."

¹² Wurubuare dekpejkpeengycore Yesaya mo yakow o nyiaa,

"Wala jolo waa kaa lee de naana Gyese duulu man koy.

Non ne gyae la o kaa di gyoori

balaj ban ba te yee Gyudatenawo ya ne dco, te o dco te baa mo be loo gyakaa."

¹³ Mee sola Wurubuare non o ne fa balaj lookegyakaa ne nyi waa yela e ke kyaa gyroj na woseferej man lee kelzedi kej e be lee e di ne dco. Na o felij non ke yela e ka mo e loo gyakaa o dco nideli.

¹⁴ Me tebia Kristotena, ma j gbagba gyen nideli nyi e yee balaj kpaakpaawo, te e gyen nombia mo nideli kej e ke tale wola e tebia.

¹⁵ Mona ma te gy me konco yako non nombia jaale me tone kei man, na e be nyij wolee ja ya. Wurubuare beres kej o ba mo boele ma j ne dco, te me talewo yako non nombia jenaaj.

¹⁶ Nawolo nyi Wurubuare lese na ma j nyi maa yee

Yesu Kristo kpilale balan̄ ban̄ ba te yee Gyudatenawo ya ne man. Mee yee tom n̄gba Wurubuare sae ne lee n̄on Wurubuare nyeedoñ nombia n̄an keyako man. Kei gyae ke yela balan̄ ban̄ ba te yee Gyudatenawo ya ne, kaa yee n̄gba kpene kej b̄ee mo deesi fa Wurubuare te na gyoo o sia ne. Nawolo nyi Wurubuare felij n̄on te desina wo kej kolo kum kamase be doo be man bela ya.

¹⁷ Mena d̄oñ me dana gbeεs kej maa tale wola ma wose, lee tom kej Kristo doj kej ne yeli mee yee fa Wurubuare ne d̄oñ.

¹⁸⁻¹⁹ M̄oñ gyae maa yako nombii daale kpu na kej Yesu Kristo be t̄eε me d̄oñ yee ne ya. Maa gȳo me konco bo yako mena kej o be t̄eε me d̄oñ yela balan̄ ban̄ ba te yee Gyudatenawo ya ne be kaa lēs Wurubuare di ne d̄oñ. Me n̄ɔ̄woya na me nombia ayeesa na gyakoloñ nombia na nombia dinaana n̄an Wurubuare felij n̄on be yeli m̄oñ tale yee ne, yele la te balan̄ ban̄ ba te yee Gyudatenawo ya ne kaa lēs Wurubuare di. Mena d̄oñ me t̄eewo kolosi Kristo nombia kpaakpaa n̄an pou lee Gyerusalem donco man menes kelii Ilirkum t̄eеле d̄oñ.

²⁰ Kpene kej doo me konco man debaŋ kamase kej mee gyae nyi maa yee yena nyiaa, mee gyae nyi maa ta kolosi Kristo nombia kpaakpaa n̄an botcose n̄an be te nyii ta ja see ya ne.

M̄oñ ne gyae nyi me kaa kolosi ja botcose n̄an baale be wulaa kolosi ja ne ya.

²¹ Mena te Wurubuare nombia aŋmarasen see n̄an ne yako nyiaa,

"Balan̄ ban̄ ba te yako ta wo Kristo nombia n̄an ya ne baa naa e, te balan̄ ban̄ be te nyii ta o nombia n̄an ya ne baa nyii ne man."

²² Kei d̄oñ te kaa lii naŋ gyeej me te nyija ta gbeεs maa kɔ̄j ε gyaŋ ya ne.

²³ M̄ona n̄enεs d̄oñ ma te taŋ ma tom keyee kebo, te leenaŋ bene bene me wulaa mee gyae gbeεs nyi maa kɔ̄j ε gyaŋ,

²⁴ mena d̄oñ ma te yee ma agyuej nyi akpaa mee lam mee gyu Sepeni na maa ta ε gyaŋ. Mee kɔ̄j me kaa talaa me sia ε gyaŋ weeyaa ala, na ε ke nyij l̄o maŋ gbeεs.

²⁵ M̄ona n̄enεs d̄oñ ma seŋεs Gyerusalem gbeεs d̄oñ baa. Me dana kolo mee gyu me kaa kȳo Kristotena ban̄ be kyaa botcō ne.

²⁶ Nawolo nyi Kristotena ban̄ be kyaa Masedonia na Akaya teelese man ne, ta mo gyro yilaa abco na baa mo yele Kristotena ayemata na ban̄ be kyaa Gyerusalem donco man ne.

²⁷ Ban̄ gbagba kegyaebii man te ba moowó yilaa abco keja, te kaboenā nyi baa taŋ yee mena. Nawolo nyi nyeedoñ nombia kpaakpaa n̄an bco nyii lee Wurubuare gyaj ne, Gyudatena yele la te be nyii ja. Mena d̄oñ nyi

bañ mo da mo ba wose man abco gyu ke kyo Gyudatena benaj na, ke doo na ke gbeε.

²⁸ Akpaa me taj mo abco ñan pou bco yilaa ne do wɔ be nyijmaa man na, maa kaa laj gyu Sepeni teεle man. Akpaa mεε lam mee gyu botco na, te maa kɔŋ ε gyaŋ.

²⁹ Te ma gyeŋ nyi me kεε kɔŋ ε gyaŋ kei ne, gyaε ke yela Kristo ke hiraa daa nideli.

³⁰ Me tebia kpaakpaa, me ta mo de Gbeŋgyoo Yesu Kristo na balaj kegyae kej Wurubuarε felij ñon be yeli ε dana ne mεε sola ñon nyiaa, ε yase ε sia fane fa Wurubuarε kyo maŋ.

³¹ ε fane fa Wurubuarε fa maŋ nyi waa lese maŋ lee balaj bañ ba te yεε Kristotena wɔ ya te be kyaa Gyudia teεle man ne nyijmaa man. ε fane nyi Wurubuarε waa yela Kristotena bañ be kyaa Gyerusalem donco man ne, sia kagye tom kej mee gyu me kaa yεε be gyaŋ ne man.

³² Te akpaa Wurubuarε de sεε na maa kɔŋ ε gyaŋ na gyon, na daa na ñon pou ke kyaa na dee di gyon na dɔŋa.

³³ Wurubuarε ñon o yεε wosefεεreŋ Gbeŋgyoo e ne, waa kyaa na ε popou. Amen.

16

Nɔɔkado

¹ Mεε lese de deesi Kristo alo Foobe maa wola ñon nyi o yεε walaj ñon o ne yee Wurubuarε nideli. Foobe kei yεε kegyia e Kristotena bañ

be kyaa Kenkiria donco man ne man.

² Nyi o kɔŋ ε gyaŋ na ε lee e lee de Gbeŋgyoo Yesu yele man na ε ke kyo e lee gbeε kamase man, ñgba mena kej kaboenia nyi Kristotena baa kyo dɔŋa ne. Nawolo nyi ñon gbagba mɔ te kyo balaj burum, te o te kyo maŋ gbagba mɔ.

³ ε do Pirisila na Akuila nɔɔ fa maŋ, nawolo nyi be yεε me tebiawɔ te daa na wɔ pou ne yεε na Kristo Yesu tom kej.

⁴ Ba moo ba wose fa yεε lee me dɔɔ.

Mena dɔɔ mεε do wɔ cɔu nideli.

Na maŋ maageŋ na do na wɔ nɔɔ ya,

mɔna Kristotena bañ ba te yεε Gyudatenawɔ ya ne mɔ na do wɔ nɔɔ.

⁵ ε do Kristotena bañ beε gyaŋee ba dekpanjalaŋ man ne nɔɔ fa maŋ.

ε do me gyoo gyaagyi Epanetuse nɔɔ fa maŋ. Non yεna walaj ñon o be taŋgbεε lee Kristo di Esia teεle man.

⁶ ε do Mεere ñon o be naa diyem nideli ε dɔɔ ne nɔɔ fa maŋ.

⁷ ε do Andoronikuse na Gyuniase nɔɔ fa maŋ.

Be yεε Gyudatenawɔ ñgba maŋ ne,

te daa na wɔ pou te be kyaŋawɔ tɔ deni see.

Be yεε balaj bañ Kristo kpi-lala bañ pou ne bu wɔ nideli,

te be tangbees maŋ lęe
Kristo di gba.

⁸ ε do Ampeliatuse nōc fa
maŋ.

ɔ yęe me gyoo gyaagyi e lee
Kristo dōc.

⁹ ε do de gyoo Ubanuse ḥon
daa na e pou ne yęe
tom Kristo man ne,
na de dōc kpaakpaa Se-
takise nōc fa maŋ.

¹⁰ ε do Apelese nōc fa maŋ.

ɔ ta lese wola nideli nyi ɔ
sejɛe Kristo nombia
ḥjan man nideli.

ε do balan̄ baŋ pou bōc
lee Aristobuluse dek-
paŋalaŋ man ne nōc
fa maŋ.

¹¹ ε do Herodiən nōc fa maŋ.
ᬁon mō yęe Gyuda baale e
ŋgba maŋ ne.

ε do Kristotena baŋ be kyaa
Nasisuse dekpaŋalaŋ
man ne nōc fa maŋ.

¹² ε do Tirifena na Tirifosa
nōc fa maŋ.

Be yęe ala baŋ bōc kyan̄
ba wose yęe de
Gben̄gyoo Kristo tom
keŋ.

ε do me gyoo gyaagyi Peesi
nōc fa maŋ.

ᬁon mō yęe alo ḥjon ɔ be
yęe tom dinaa fa de
Gben̄gyoo.

¹³ ε do Rufuse na ɔ naa ḥjon
ɔ ba mo maŋ yęe ɔ bu
ne nōc fa maŋ.

Rufuse yęe de Gben̄gyoo
Kristo tobaale ḥjon ɔ
yele ba lee nideli.

¹⁴ ε do Asinkirituse na
Felegon na Hemise
na Patorobase na
Hemase na Kristotena

baŋ pou be kyaa kpu
na wɔ ne nōc fa maŋ.

¹⁵ ε do Filologuse na Gyu-
lia na Neruse na ɔ
deesi na Olimpase na
Kristotena baŋ pou be
kyaa kpu na wɔ ne
nōc fa maŋ.

¹⁶ ε pukaa dōja, na ε ka do
dōja nōc na gyroŋ.

Kristotena akpii akpii ḥjan
pou na do ḥjon nōc.

¹⁷ Me tebia, mées waase
ḥjon nyi ε kεe nideli na ε ka
gyene balan̄ baŋ be kpuε na
ḥjon te bęe wōles ya nsana
ne. Mena balan̄ benaj ne
yeli baale ne yale ba kelezedi
man, te be nombia ḥjan bęe
wolo ne mō yęe kpoolee ḥjan
mōc wola ḥjon ne man. ε
lese ε wose lee mena balan̄
benaj man.

¹⁸ Nawolo nyi mena balan̄
kewō bęe som de Gben̄gyoo
Kristo ya, mōna bęe gyae
baŋ gbagba deeli bo. Be
dōjɛe bęe mo nōcman yeliŋ
na nōcwoya gyroŋ nyiŋan
mo beo balan̄ baŋ bōc gyen̄
daale ya ne.

¹⁹ Emées dōc balan̄ pou te
nyii mena keŋ ε ba mo ε
wose fa Kristo ne, mena dōc
dana maŋ gyroŋ nideli. Mōna
mées gyae ε ka gyen̄ nyansa
na ε ka gyen̄ nombia ḥjan ne
dei, na ε ka lese ε wose lee
dukum keyɛɛ man.

²⁰ Be gyae ke kyare ya
Wurubuarɛ ḥjon ɔ yęe
wosefɛɛrɛŋ pou Gben̄gyoo
e ne, waa yela ε ke sakatee
ɔbɔnsam ε nawōc tɛɛ. De
Gben̄gyoo Yesu waa mo ɔ
berɛɛ boele ḥjon.

21 Me dɔɔ Timoti ḥon daa na
e ne yεε tom dokoloŋ
nε na do ḥon nɔɔ.

Mena ke mɔ te Lusiuse
na Gyasɔn na Sosipata
baŋ be yεε me tebia
Gyudatenawɔ nε mɔ
na do ḥon nɔɔ.

22 Maŋ Tetiyuse ḥon mɔɔ
ηmarase tɔne kei fa
Pɔɔl nε,
mɔ na do ḥon nɔɔ lee de
Gbenjyoo Kristo yele
man.

23 Me denite Gayose mɔ na
do ḥon nɔɔ.

ɔ dekpaŋalaŋ man te daa
Kristotena baŋ pou
de kyaa kεbo nε ne
gyanjee.

Erasituse ḥon ɔ ne kεε donɔɔ
kei kɔba dɔɔ nε,
na de dɔɔ Kuatuse mɔ
na do ḥon nɔɔ.

24 De Gbenjyoo Yesu Kristo
waa mo ɔ berεε boele ε
popou na waa seŋ ε wɔle.
Amen.

25 ε yela dεε lese Wurubuare yele. Non ne tale la
yela ε ne tale seŋ kenken ε
kelεedi man, lee Yesu Kristo
nyeedoŋ nombia ḥan mɔɔ
kolosi fa ḥon ne dɔɔ. Nafɔ
anokoare nombii kei yεε
nombii aweesen ke, mɔna
nεnε dɔɔ Wurubuare te yeli
de ta gyen ke.

26 Nεnε dɔɔ nombii kei ta
tekaa yεε nombii aweesen
ya. Wurubuare te yeli
wa akpenkpenjyɔɔra te
ηmarase anokoare nombii
kei see. Te Wurubuare ḥon
mɔ ɔ kyaa kekpaakekpaa nε
te yeli ba te kolosi nombii kei
fa tεele kei dɔɔ balan pou,

na baa lεε e di na baa ta ɔ
gbεεneŋ dɔɔ.

27 ε yela dεε ta de
Gbenjyoo Yesu Kristo dɔɔ
na dεε lese Wurubuare
yele kekpaakekpaa. Nawolo
nyi ḥon waageŋ kooŋ yεna
nyansɑ pou nyee.

Amen.

Poɔl Tone gyaŋgbate kej ḡ be ḡmarase yelee Korintotena ne

¹ Tone kei lee maŋ Poɔl ḡnon Wurubuarɛ be baake lee ṽ kegyaebii man nyi me kaa yee ṽ kpilale nɛ, na de dɔɔ Sositene gyan.

² Dee ḡmarase ke dee yelee emes Kristotena dikpii kej ε kya Korinto donɔɔ man, na baŋ pou be kya yenaŋ kamase te bee som de Gbengyoo Yesu Kristo ḡnon ṽ yee daa na wɔ pou Gbengyoo e nɛ. Wurubuarɛ te tee Kristo Yesu dɔɔ baake ḡnon te ṽ gberaa ayimee lee ε wose man te ṽ desina ḡnon see fa ṽ wose.

³ De kya Wurubuarɛ na de Gbengyoo Yesu Kristo baa mo be beree boele ḡnon, na baa fa ḡnon wosefeereŋ.

⁴ Debaŋ kamase kej mee fane na, mee fa Wurubuarɛ karaŋ lee mena kej ṽ be tee de Gbengyoo Kristo Yesu dɔɔ mo ṽ beree boele ḡnon nɛ dɔɔ.

⁵ Lee mena kej emes na Kristo be yee nɔɔdokoloŋ dɔɔ, Wurubuarɛ te hiraa ḡnon gbee kamase man. ṽ te yeli ε ta gyeŋ kekolosi te ε nyija nyansa mɔ kpu.

⁶ Nawolo nyi Kristo nombia ḡnan dee kolosi te ε be nyii nɛ, ta gyoo ε man nideli.

⁷ Mena dɔɔ debaŋ kei kej ε kyaa ε ne daa de Gbengyoo Yesu kabese kɔŋ na sibiyyam nɛ, Wurubuarɛ felij kolo anefaj daale be kyaa kej ε te nyija ta ya.

⁸ Non gbagba waa yela ε ka seŋ kenkeŋ kelii oto, kej nyi nombiikum kamase be gyae ke doo ε man ya kelii wee kej de Gbengyoo Yesu Kristo waa bese kɔŋ.

⁹ Wurubuarɛ ḡnon ṽ bee lee ṽ nombia wɔle ya nɛ baake na ḡnon nyi ε kaa yee nɔɔdokoloŋ na ṽ bu Yesu Kristo ḡnon ṽ yee de Gbengyoo e nɛ.

Kristotena ne kale na dɔŋja

¹⁰ Me tebia Kristotena, me ta mo de Gbengyoo Yesu Kristo yele mee doo ḡnon teree nyiaa, ε popou ε yako nombii see dɔŋja na kekpase be kɔŋ ε man ya. ε yee nɔɔdokoloŋ lee ε nyeeman nombia na ε kekolosi pou man.

¹¹ Me tebia, balaj baale ta lee Koloe dekpanjalaj man kaa yako maŋ nyi kale doo ya nsana.

¹² Nombii kej doo yena nyi ε be dana nɔɔdokoloŋ ya. Nawolo nyi ε man baale kpa, “Be silana Poɔl bo,” te baale mɔ kpa, “Be silana Apolo bo,” te baale mɔ kpa, “Be silana Pita bo.” Mena mɔ te baale mɔ kpa, “Kristo te be silana.”

¹³ Mee boose ḡnon baa nyiaa, dee tale kpase Kristo? Poɔl te be gycwɔ sakaa ḡpaŋdaŋ dɔɔ fa ḡnon? Yaa

maŋ Pɔɔl yele maŋ te be sɔɔ
nyon Wurubuare loŋ?

¹⁴ Μες do Wurubuare nɔɔ
nyi lee Krispuse na Gayose
wɔle na, ma te sɔ ŋolo Wu-
rubuare loŋ ya.

¹⁵ Lee mena dɔɔ ŋolo be
tale yako nyi, be sɔɔ e Wu-
rubuare loŋ bo lee ma yele
man ya.

¹⁶ Μες tɔɔse mɔ nyi
me sɔɔ Setefanase na ɔ
dekpaŋalaŋmantena Wu-
rubuare loŋ. Lee kewɔ wɔle
na, mɔɔ ne tɔɔse nyi me sɔɔ
ŋolo Wurubuare loŋ bela ya.

¹⁷ Nawolo nyi Kristo te
kpila maŋ nyi me kaa
sɔ balaŋ Wurubuare loŋ
ya. Mɔna ɔ kpila maŋ
bo nyi me kaa kolosi ɔ
nombia kpaakpaa ḥjan. Me
ta mo denibalaj nyansa
kolosi nombia kpaakpaa
ŋenaŋ ya. Nyi meŋ moo
denibalaj nyansa kolosi
nombia kpaakpaa ŋenaŋ ne,
nafɔ Kristo yεŋ keŋ ɔ ba
yem ɔpaŋdaŋ dɔɔ ne wose
man nombia be gyae ke yεɛ
nɔɔdon ya.

*Kristo yεna Wurubuare
doŋ na ɔ nyansa*

¹⁸ Kristo ɔpaŋdaŋ dɔɔ yεŋ
keŋ nombia yεɛ diyiŋ nom-
bia ḥja fa balaŋ ban bεε yoo
Wurubuare gbeε man ne,
mɔna daa ban Wurubuare
ne lεε da nyee ne dɔɔ ḥje yεɛ
Wurubuare doŋ ke fa daa.

¹⁹ Nawolo nyi Wurubuare
nombia aŋmaraseŋ see ḥjan
ne yako nyiaa,

“Maa yela nyansatena ban
nyansa ke yεɛ yakaa,

na maa yela ban be sia
be kare ne,
mɔ sia kekara keŋ ke yεɛ
yakaa.”

²⁰ Nyi akpaa nne te doo
na, kenaŋ na tεele kei
dɔɔ nyansatena na tɔne
gyenjara na nombia gyenjara
ban daseŋae yεna aleŋ
Wurubuare siaman? Wu-
rubuare ta lese wola nyi
tεele kei dɔɔ nyansa yεɛ
diyiŋ nombia ḥja ɔ siaman.

²¹ Nawolo nyi Wurubuare
nyansa man na, ɔ yεɛ ke nyi
balaŋ be gyae baa tale mo
ban gbagba be nyansa gyen
e ya. Mena dɔɔ ke yεɛ Wu-
rubuare kegyaebii nyi waa
ta na nombia kpaakpaa ḥjan
dee kolosi te balaŋ kpa ḥje
yεɛ diyiŋ nombia ḥja ne dɔɔ
lεε balaŋ ban baa lεε ḥja di
ne nyee.

²² Gyudatena ne gyae
gyakoloŋ nombia bo baa
naa, te Girikitena mɔ ne
gyae nyansa nombia bo baa
nyii.

²³ Mɔna daa ne kolosi
Kristo ḥjon bɔɔ gyɔ e sakaa
ɔpaŋdaŋ dɔɔ ne wose man
nombia bo. Mena nombia
ŋenaŋ yεɛ ban nombia ḥja fa
Gyudatena, te ḥje yεɛ diyiŋ
nombia ḥja fa balaŋ ban ba
te yεɛ Gyudatenawɔ ya ne.

²⁴ Te balaŋ ban pou Wu-
rubuare be baake ne dɔɔ, be
yεɛ Gyudatenawɔ o, yaa ba
te yεɛ Gyudatenawɔ ya ne,
Kristo yεna Wurubuare doŋ
na ɔ nyansa fa wɔ.

²⁵ Nawolo nyi Wurubuare
nyansa keŋ deniwalaj bee
bu ke ya ne, keŋ kela na

deniwalan̄ nyansa, te o doj kej deniwalan̄ bee bu ke ya ne, kej kela na deniwalan̄ doj.

26 Me tebia, ε tōose mena kej ε doo pete Wurubuarε be baake ηon ne. Nawolo nyi debaŋ kenaj na, na ε popou yεna siakaralatena balaŋ siaman ya, te na ε popou mɔ yεna balaŋ di-naana balaŋ siaman ya, te na ε popou mɔ yεna gyo-orobia ya.

27 Mɔna balaŋ baj tεele kei dɔɔ balaŋ ne kεs wɔ nyi be yεs ayiŋtenawɔ ne, baj te Wurubuarε lesewɔ te o moo wɔ do siakaralatena desεŋ. Mena mɔ te balaŋ baj tεele kei dɔɔ balaŋ ne kεs wɔ nyi bɔɔ dana doj ya ne, baj te Wurubuarε lesewɔ te o moo wɔ do baj be dana doj ne desεŋ.

28 Balaŋ baj tεele kei dɔɔ balaŋ ne kεs wɔ nyi ba tek-aboena ya, yaa bɔɔ taŋ tɔnɔɔ ya, te bɔɔ ne kala wɔ mɔ do kolo man ya ne, baj te Wurubuarε lesewɔ. O te yεs mena yela balaŋ baj tεele kei dɔɔ balaŋ ne bu wɔ nyi baj yεna balaŋ ne, te yεs yakaa.

29 O yεewɔ mena na ka wola nyi, ηolo be tale gyina o wose adido Wurubuarε siaman ya.

30 Nawolo nyi ηon Wurubuarε yele la te daa na Kristo Yesu yεs dokoloŋ. Te de nyansa pou lee ηon Kristo gyan̄. Non yele la te de gbeεneŋ teneewɔ Wurubuarε siaman, te da

bese balaŋ baj o be to da nyeeman kom te o gberaa da ayimese pou lee da wose man.

31 Mena dɔɔ ηgba mena kej Wurubuarε nombia aŋmaraseŋ see ne yako ne nyiaa, "Nyan̄ walaŋ ηon nyāŋ ke gyɔ n konɔɔ lee kolo dɔɔ na, kaboen̄ nyi nya gyɔ n konɔɔ lee kpene kej Wurubuarε be yεs fa ner̄ ne dɔɔ."

2

¹ Me tebia, debaŋ kej tɔɔ kɔŋ ε gyan̄ kaa di Wurubuarε nombia ηan wose man adansεs fa ηon ne, ma te kɔŋ kaa wola nyi ma gyeŋ kekolosi yaa ma gyeŋ nyansa kela ε man ηolo ya.

² Debaŋ kej me kyaa ε gyan̄ ne, ma te gyae nyi maa gyeŋ kolo kpu na Yesu Kristo na o yeŋ kej o ba yem ɔpanjdaŋ dɔɔ ne ya.

³ Mena dɔɔ ma moo wose keyɔkɔse na gyakoloŋ na wose keseree kyaa ε gyan̄.

⁴ Ma kekolosi na me kawola ta lee deniwalan̄ agyueŋ na adao gbeεneŋ man ya, mɔna kεs lese doj kej doo Wurubuarε feliŋ ηon man ne debɔɔ bo.

⁵ Na ε be nyiŋ mo ε keleedi gyakaa deniwalan̄ nyansa dɔɔ ya, mɔna ε ka mo gyakaa Wurubuarε doj kej dɔɔ.

Wurubuarε nyansa

⁶ Dεs mo nyansa bo kolosi fa Kristotena baj bɔɔ bee Kristo ɔsom kej man ne. Na tεele kei dɔɔ nyansa na

gyoonej baŋ be doŋ pou ne gyu kɔ ɔto ne nyansa yaa de dana dee kolosi ya.

⁷ Wurubuare nyansa keŋ ka weesɛɛ, te ɔ ba mo ke weese nyi waa mo lese de gyoorobiiri wola pɛte ɔ be yɛɛ kpene kamase ne, keŋ te dɛɛ mo kolosi.

⁸ Teele kei dɔɔ gyoonej baŋ man ɔjolo na ɔjolo te nyii nyansa kei man ya. Nyi beŋ nyii ke man na, nafɔ beŋ te gyo gyoorobiiri Gbenygyoo ɔjon sakaa ɔpaŋdaj dɔɔ ya.

⁹ Mɔna ke yɛɛ kpene keŋ bɔɔ ɔmarase do Wurubuare nombia aŋmarasen see ɔjan man. Be ɔmarasewo nyiaa, "Kpene keŋ sibii te naa ta see ya,

na keŋ deŋele te nyii ta see ya,

na kpene keŋ deniwalan agyueŋ te gyakaa ta ke dɔɔ see ya ne,

keŋ te Wurubuare desinawɔ see fa baŋ bɛɛ gyae e ne."

¹⁰ Nawolo nyi Wurubuare te tɛɛ ɔ felij ɔjon dɔɔ lese ɔ nombia aweesen ɔjan wola daa. Wurubuare felij ɔjonan ne keola kpene kamase man, te ɔ gyeŋ Wurubuare nombia dinaana ɔjan mɔ man.

¹¹ Amɔte gyeŋa na deniwalan nyeeman nombia kpu na felij ɔjon doo ɔtenate man ne? Mena mɔ te walaj be kyaa keŋ ɔ gyeŋ Wurubuare nyeeman nombia kpu na Wurubuare felij ɔjon ya.

¹² Daa dɔɔ, na teele kei dɔɔ nyansa te Wurubuare

faa daa ya, mɔna ɔ felij ɔjon te ɔ faa daa na dee nyij nyii Wurubuare nombia dinaana ɔjan ɔ ba mo fa daa ne man.

¹³ Mena dɔɔ na mena keŋ deniwalan nyansa na wolo ne te dɛɛ mo kolosi ya, mɔna nyansa keŋ Wurubuare felij na wolo ne, te dɛɛ mo kolosi nombia ɔjan fa balaj baŋ Wurubuare felij doo be man ne.

¹⁴ Walaj ɔjon Wurubuare felij be doo ɔ man ya na, ɔ bɛɛ tale lɛɛ nombia ɔjan Wurubuare felij ne yako ne do ya. Nawolo nyi nombia ɔjenan yɛɛ diyiŋ nombia ɔja fa e, te ɔ be gyae waa tale nyii ɔje man ya. Nawolo nyi Wurubuare felij ɔjon waageŋ kooŋ ne tale la yela balaj ne nyii Wurubuare nombia ɔjan man.

¹⁵ Walaj ɔjon Wurubuare felij doo ɔ man ne, ɔ ne tale gyeŋ abɔɔ pou man, mɔna walaj kamase bɛɛ tale gyeŋ ɔtenate nombia man ya.

¹⁶ Wurubuare nombia aŋmarasen see ne yako nyiaa,

"Amɔte gyeŋa na de Gbenygyoo Wurubuare nyeeman,

na waa wola e nombia?"
Mɔna daa gyeŋ nombia keŋa pou man, nawolo nyi de dana Kristo agyueŋ.

3

Wurubuare tewuleɛ

¹ Me tebia, debaj keŋ me kyaa ɛ gyan ne, ma te tale kolosi fa ɔjon ɔgba balaj baŋ Wurubuare felij doo be

man nideli ne ya, mōna me kolosiwō fa ḥon bo ḥgba balan̄ ban̄ be sia gyakaa t̄eеле kei dōc abcō dōc ne, yaa balan̄ ban̄ be s̄ee be yee kyokyoosewō Kristo man ne.

² Yee yaa ḥgba dide loj te ma moowō fa ḥon ne. Nā te yee weenēe doj nyijan ya, nawolo nyi na ε ta bee ta na weenēe doj nyijan ke di ya. Kaa lii na gyen wee kei koran̄ ne, ε ta bee ta na ḥe ke di ya.

³ ε s̄ee ε yee ḥgba balan̄ ban̄ be loo gyakaa t̄eèle kei dōc abcō dōc ne. Nawolo nyi daaworo na aŋmaaren̄ na kale nombia doo ε man. Kenaŋ na ḥgba ε s̄ee ε yee ḥgba balan̄ ban̄ be loo gyakaa t̄eèle kei dōc abcō dōc ne baa?

⁴ Akpaa ḥolo de yako nyi, "Me silana P̄oɔl bo" te ḥolo mo kpa "Me silana Apolo bo" na, ḥgba ε s̄ee ε yee baa ḥgba t̄eèle kei dōc balan̄ ne?

⁵ Ke gbagba na, amôte yena Apolo te amôte yena maŋ P̄oɔl mo. De popou yee de kya Wurubuare tewulēs ban̄ ε be t̄ee de dōc lee nyeedoŋ nombia ḥjan di ne wō. Te de man walaj kamase dana tom kej de Gbenyoo Yesu be fa e nyi waa yee.

⁶ Wurubuare nombia ḥjan dee kolosi ne, yee yaa ḥgba kolo kej bōo duu ne. Maŋ P̄oɔl duu la, te Apolo mo doo ke loj, mōna Wurubuare yele la te ka beewō.

⁷ Mena dōc na walaj ḥjon ε be duu, yaa ḥjon ε ba do ke loj ne danaana yele ya, mōna Wurubuare ḥjon ε

be yeli kōo bee ne danaana yele.

⁸ Walaj ḥjon ε be duu na ḥjon ε ba do ke loj ne, be popou loo gyakaa bo kolo dokolon̄ dōc. Te Wurubuare waa t̄o walaj kamase kom lee ε tom kej ε be yee ne dōc.

⁹ Nawolo nyi daa na Wurubuare bom la d̄ee yee ε tom kej. ε yee ḥgba Wurubuare wōo kej ε ne fare yaa ε deni kej ε ne maa ne.

¹⁰ Lee Wurubuare berεε kej ε ba mo boele maŋ dōc ne, me ta see deni kej mokcō ḥgba deni maare kpaakpaate ḥjon ε gyen ε tom ne. Kejte baale mo kaŋawō b̄ee maa gyakaa ke dōc. Mōna kaboen̄ nyi walaj kamase waa k̄ee mena kej ε ne maa gyakaa ne nideli.

¹¹ Yesu Kristo te Wurubuare moowō see deni kei mokcō. Mena dōc ḥolo be gyae waa tale see mokcō wōle kpu na kej bōo wulaa see ne ya.

¹² Nyi akpaa ḥolo da mo kōba yayam yaa kōba wolom yaa boyā ḥjan ḥe dana koya doj yaa daase yaa kaase ma gyakaa mokcō kasee gyangbate kej dōc ne,

¹³ wee dinaa kej Kristo waa bese kōj na, baa lese kpene kamase debōo na walaj kamase tom kej ε be yee ne ka lee debōo. Nawolo nyi boalan̄ te baa mo lese kpene kamase debōo. Boalan̄ kenaŋ ne gyaela ka lese tom kej walaj kamase be yee ne dinōo wola.

¹⁴ Akpaa nyi ɣolo wui abeo ɣan ɔ ba mo ma ne te kpaa boalaŋ kenaŋ man ya na, Wurubuare waa tɔ e komnideli.

¹⁵ Mɔna akpaa ɣolo wui de kpaa na, ɔ te yee tom leki. Walaŋ ɣonaŋ gbagba dɔɔ Wurubuare waa lɛe e, mɔna gyae ke yee bo ɣgba ɔ kɔlee e bo lee boalaŋ man ne.

¹⁶ ε ba gyen nyi emee gbagba yena Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ, te ɔ felin ɣon doo ε man yee?

¹⁷ Mena dɔɔ akpaa ɣolo de wɔlɛe Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ ne, Wurubuare waa wɔlɛe ɔtenate mɔ. Nawolo nyi Wurubuare desinaa ɔ deni dinaa keŋ bo see fa ɔ wose, te emee yena ɔ deni dinaa kenaŋ.

¹⁸ ε na beo ε wose ya. Akpaa ɣolo doo ε man te ɔ ne kεs ɔ wose nyi ɔ yee siakaralate e tεele kei dɔɔ na, kaboenä nyi waa besena ɔ wose yee diyiŋte na waa nyiŋ bese siakaralate gbagba.

¹⁹ Nawolo nyi tεele kei dɔɔ nyansa yee diyiŋ nombia ɣa Wurubuare siaman. Wurubuare nombia ajmaraseŋ see ne yako nyiaa, "Siakaralatena adao man te Wurubuare na mo kyan wɔ."

²⁰ Te ba besewo ɣumarase see nyiaa, "De Gbenyoo Wurubuare gyen nyi siakaralatena konɔɔ man nombia be dana tɔnɔɔ ya."

²¹ Mena dɔɔ ɣolo na mo ɔ sia gyakaa deniwalan dɔɔ, na waa gyina ɔ wose adido

ya, nawolo nyi kpene kamase yee ε wui.

²² Pooł o Apolo o Pita o tεele kei o nyeedoŋ o yen o debaŋ kei o wee daale o, ne popou yee ε wui.

²³ Emee mɔ yee Kristo wui, te Kristo mɔ yee Wurubuare wui.

4

Kristo kpilala

¹ Mena dɔɔ kaboenä nyi walaj kamase waa lɛe daa do nyi de yee Kristo kpilawo, te de yee balaj baŋ Wurubuare ba mo ɔ nombia dinaana akeesen ɣan do de nyijmaa man.

² Walaj ɣon ɔ ne kεs ɣolo kolo dɔɔ ne, kpene keŋ kaboenä nyi waa yee yena nyi, waa di anokoare fa ɔ gbenyoo ɣon.

³ Te maŋ dɔɔ akpaa nyi ε man baale yaa balaj wɔlɛe baale de bu maŋ fɔɔ na, bεs takaa maŋ ya. Maŋ gbagba koraj bee bu ma wose fɔɔ ya.

⁴ Me konɔɔ man nombia bee bu maŋ fɔɔ ya, mɔna kei bεs wolo nyi nombiikum daale be doo me man ya. De Gbenyoo Yesu yena ɣon ɔ ne di me nombia.

⁵ Mena dɔɔ ε na barase bu ɣolo fɔɔ pεte de Gbenyoo Yesu kekɔŋ keŋ kelii ya. ɣon ne gyae la ɔ kaa lese kpene kamase keŋ weesee ne debɔɔ, na waa lese walaj konɔɔ man nombia pou debɔɔ. Debaŋ kenaj te Wurubuare waa kεlɛe walaj

kamase lee o tom wa ayeeñ dœc.

⁶ Me tebia, emeeñ dœc te mœeñ yako nombia keña te ma moo ma wose mœeñ maa na Apolo wola ñon, na ke yela ε ka gyen Wurubuare nombia ñamaraseñ see ñan man. Nombia ñenañ yena nyiaa, ε na gbaa nombia ñan bœc ñamarase see ne dœc ke yeeñ kolo wôle ya. Nyi akpaa ε yeeñ mena na, ε be gyae ε ke kœs ñolo nyi o dei kela o dœc ya.

⁷ Amote yako na ñon nyi ε kela ε tebia? Woñ te ε dana keñ nyi na Wurubuare faa na ñon ya? Te akpaa Wurubuare faa na ñon na, weera te ε ne gyina ε wose adido ñgba na ñon faa na ñon ya ne?

⁸ ε gyen nyi ε tan ke wulaa nyij kpene kamase keñ ne hia ñon? Te ε gyen nyi ε tan wulaa nyij ε wose? ε gyen nyi ε tan lee de wôle di gyroori keñ daa sœs de yeeñ balañ yakaa nyibanjwɔ? Nañ me gyaewɔ nyi yaa bese gyrooneñ, na daa mœ ke di gyroori kpu na ñon.

⁹ Nawolo nyi ne yeeñ man ñgba Wurubuare ta mo daa Kristo kpilala bañ see wôle wôle, ñgba balañ bañ bœc doo daale man ya, te bœc lese wɔ see nyi baa ko balañ man ne. De ta bese kpene keñ tœele kei dœc balañ na Wurubuare kpilala bañ be kyaadis adido ne pou ne kœs.

¹⁰ Lee Kristo dœc daa yeeñ ayintenawɔ, mœna emeeñ te tœs Kristo dœc bese siakar-

alatena. Daa be dana doñ ya, mœna emeeñ dana doñ. Balañ ne bu ñon, mœna daa dœc bœc ne bu daa ya.

¹¹ Mo kaa lii nañ gyen kei ne, de dœñ na de tanam na da loñboaneñ! De doo abœc akyekpœs man, te bee tuku daa yeñ yeñ te daa gbagba mœ be dana dekyae ya.

¹² Dœs mo daa gbagba nyijmaase yeeñ tom nideli. Akpaa balañ de falaa daa na, daa na sola Wurubuare bœreñ bo fa wɔ. Akpaa be naase daa diyem na, dœs yeeñ kakyeñ señ kelii ñto.

¹³ Akpaa be wôleñ da yele na, dœs mo nœwoya kpaakpaa nyijan tirancœ fa wɔ. Kaa lii nañ gyen wee kei ne, de ta bese tœele kei dœc abœc ayimœ nyijan, na walaj kamase dufunj.

¹⁴ Mœc ne ñamarase nombia keña na maa mo do ñon desenj ya, mœna mœeñ faree ñon bo ñgba me bia kpaakpaa ne.

¹⁵ Akpaa de kœj nyi ε dana balañ bañ baa kœs ε dœc Kristo man ñgba balañ kakpoñse kufu (10,000) korræ na, ε be dana kyañ burum mena ya. Nawolo nyi Kristo man dœc me ta bese ε kya lee debañ keñ mœ yako ñon nombia kpaakpaa ñan ne.

¹⁶ Mena dœc mœeñ sola ñon nideli nyi yaa kasee me dinœc.

¹⁷ Kei dœc te mee kpila me bu Timoti ñon mœeñ gyae e, te o ne di anokoare Kristo man ne ε gyaej. Non ne gyae la o kaa tœse ñon me

gbεεnεη ḥjan mεε mo sila Kristo Yesu te mεε mo wola Kristotena akpiise ḥjan man yenaj kamase nε.

¹⁸ Ε man baale ne yεε konɔɔyυŋ ḥgba mɔɔ gyae maa tekaa bese kɔŋ ε gyan bo ya nε.

¹⁹ Mɔna akpaa de Gbenjyoo de sεe na, be gyae ke kyare ya maa bese kɔŋ ε gyan. Balan̄ baŋ bεε yεε konɔɔyυŋ nε, na be nombia ḥjan bee kolosi nε ḥaagen te mεε gyae me kaa nyii ya, mɔna mεε gyae me kaa naa doŋ keŋ be dana bεε yεε mena nombia keŋa nε.

²⁰ Nawolo nyi Wurubuarε gyoorobiiri keŋ nombia ba seŋεs kekolosi yaa nɔɔwoya ḥaagen dɔɔ ya, mɔna ka seŋae Wurubuarε doŋ keŋ dɔɔ.

²¹ Woŋti te ε ne gyae? ε ne gyae nyi maa mo dambila kɔŋ ε gyan yaa, maa mo balan̄ kegyae na konɔɔ kefεε bo kɔŋ.

5

Kristotena baale ne yεε kewɔlεs nombia

¹ Balan̄ te yeli me te nyii nyi kafon̄ kum daale dinɔɔ ta gyoo ε man, keŋ ε man baale gba ne doo na be kyaɔ wεela. Mena dinɔɔ kum kei be doo banεs somra man gba koran̄ ya.

² Mɔna ke dana ḥjon gyon te ε ne gyina ε wose adido. Nafɔ kaboen̄ bo nyi nombia ḥenaj dεs takaa ḥjon na ke yεε ḥjon desεŋ, na ε ka lese walaj ḥjon o be yεε mena

nombia ḥenaŋ dinɔɔ ne lee ε dikpii keŋ man.

³ Doo nyi maŋ gbagba be kyaa ε gyan koran̄ ya nε, me konɔɔ man na me kyaa ε gyan. Mena dɔɔ me taŋ ke wulaa bu walaj ḥjon o be yεε mena nombia nkaraŋkaraŋ ḥenaŋ nε fɔɔ lee de Gbenjyoo Yesu yele man, ḥgba maŋ gbagba kyaa ε gyan bo nε.

⁴ Deban̄ keŋ εmεs Kristotena ε gyanjee de Gbenjyoo Yesu yele man, te me konɔɔ man na me kyaa ε gyan, te de Gbenjyoo Yesu doŋ keŋ doo ε man nε,

⁵ ε mo mena walaj ḥnonaj do ɔbɔnsam nyijmaa man, na waa naase o wosenaane diyem, na Wurubuarε kenyiŋ lεs o nyee de Gbenjyoo wee otomante keŋ man.

⁶ Mena keŋ ε na wola ε wose nε be dei ya. ε ba gyeŋ nyi bodobodo tee kyomii ne yele la te bodobodo na koro yee?

⁷ Mena dɔɔ ε lese bodobodo tee keŋ seŋεs fa dukum nε lee ε wose man, na ε ka bese bodobodo biliŋ keŋ tee be doo ke man ya nε. Dinɔɔ kei kaboela na ḥjon. Nawolo nyi be ta mo Kristo ḥjon o yεε da nyekelεs nambu e nε deesi.

⁸ Mena dɔɔ tekaboena nyi dεs mo bodobodo keŋ tee doo ke man nε, di da nyekelεswee dinaa keŋ ya. Tee keŋ ne yeli bodobodo na koro nε, seŋεs fa nombiakumεs na akpanyaŋnyaŋ keyεε. Mɔna

ε yela dεε mo bodobodo kej tee be doo ke man ya nε, di da nyekelεewee dinaa kej. Bodobodo kei mο sejεe fa nombia kpaakpaa na anokoare kej.

⁹ Me te wulaa ηmarase tōne yelee ηon nyi, ε na mo ε wose do na balan̄ kafon̄tena ya.

¹⁰ Mōna na tεele kei dɔɔ balan̄ ban̄ bεε yεε kafon̄, na ban̄ be dana sibii, na ηmεelatena na banεε somra yaa me dana ya. Nyi akpaa mena balan̄ kewo yaa me dana na, kenaŋ na nafo kaboenā nyi yaa lese ε wose lee tεele kei dɔɔ pou.

¹¹ Mōna kpene kej mɔɔ ηmarase yelee ηon yεna nyi, akpaa ηolo ne baake o wose nyi Kristo walaj, te o sεε o ne yεε kewołεε nombia, yaa o dana sibii yaa o na som bane yaa o ne woleεε balan̄ yele, yaa o yεε soloŋnyoɔre e, yaa o yεε ηmεelate e na, ε wɔŋ ε wose lee mena walaj ηonaŋ man. ε na dii bom na mena walaj ηonaŋ koran̄ gba ya.

¹² Me woŋ faa la kej nyi maa di balan̄ ban̄ ba te yεε Kristotenawo ya nε nombia? Mōna εmεes Kristotena dɔɔ, kaboenā nyi yaa di dɔŋa nombia.

¹³ Ban̄ ba te yεε Kristotenawo ya nε dɔɔ, Wurubuare ne gyae la waa di be nombia. Mōna kaboenā nyi yaa yεε ηgba mena kej Wurubuare nombia ηjan ne yako nε. Nombia ηenaŋ yεna nyiaa,

ε lese walaŋkum ηon lee ε dikpii kej man.

6

Mena kej kaboenā nyi Kristotena baa desina dɔŋa nsana

¹ Nyi akpaa εmεes Kristotena wolεewoleε de nyiŋ nombia na, weera dɔɔ te ε na mo gyu balan̄ yakaa nyibaŋ gyaŋ, te ε bεε mo gyu ε tebia Kristotena gyaŋ ya?

² ε ba gyeŋ nyi εmεes Wurubuare balan̄ ne gyae la ε ke di tεele kei dɔɔ balan̄ nombia yee? Akpaa nyi εmεes ne gyae la ε ke di tεele kei dɔɔ balan̄ nombia na, weera dɔɔ te ε be tale di εmεes gbagba nsana nombia buruburu keŋa ya?

³ ε ba gyeŋ nyi daa Kristotena ne gyae la dee di Wurubuare kpilala nombia yee? Akpaa nyi daa ne gyae la dee di Wurubuare kpilala nombia na, kenaŋ na dɔɔ tale di da kekyaabii kei man nombia yee?

⁴ Akpaa nyi mena nombia keŋa doo ya nsana na, woŋ dɔɔ te ε na lese balan̄ ban̄ bɔɔ dana daseŋae Kristotena siaman ya nε nyi baa di ε nombia?

⁵ Nombii kei dana desεŋ! Mena dɔɔ ε be dana siakaralate ηolo ε man kej waa tale di ε nombia fa ηon yee?

⁶ Mōna εmεes dɔɔ, ε ne tale ke samenaa dɔŋa fa walaj ηon o te yεε Kristo baale e ya ne nyi waa di ε nombia.

⁷ ε kεε samenaa dɔŋa kei nawolo baa nyi ε te yale

ε keleexdi kej man. Akpaa ηolo de yee nombiikum tia nej na, woj doo te n bee nyij konco fa e ya? Yaa akpaa ηolo da ηere nej do na, woj doo te n bee nyij konco fa e ya?

⁸ Σmees gbagba koran ne yee nombiakumee tia ε tebia Kristotena, te ε na ηere doja do.

⁹ Mena doo ε ba gyej nyi nombiakumεyεera be gyae baa nyij gbeε gyoo Wurubuare gyroori kej man yee? Ε na yeli baa beo ηon ya, nawolo nyi balaj banj bεε yee kafon, na banj bεε som banεε na banj bεε lee be baala yaa be wεela wole, na baala banj bee doo na dɔŋa,

¹⁰ na ηmeεlatena na banj be dana sibii na soloj nyɔora na balaj banj bεε wolee balaj na balaj banj bεε mo doj leo balaj abco ne, be gyae baa nyij gbeε gyoo Wurubuare gyroori kej man ya.

¹¹ Nafø na mena te ε man baale mo doo. Mɔna Wurubuare baake na ηon, te o faafo ηon te o desina ηon see fa o wose. Nenees Wurubuare te lese ηon do nyi ε gbeεnej tenεe o siaman lee de Gbenyoo Yesu Kristo na Wurubuare felij ηon yele man.

Tekaboena nyi Kristotena baa yee kafon ya

¹² "Me dana gbeε nyi maa tale yee kpene kamase, mɔna na ηe popou deila fa maŋ ya. Me dana gbeε

nyi maa tale yee kpene kamase, mɔna mo gyae maa fa kpene kamase gbeε na ke kedi gyroori me doo ya."

¹³ Weenεe doo bo fa dubulu, te dubulu mo doo bo fa weenεe. Mɔna Wurubuare waa kɔŋ kaa wolee keja pou. Ba te yee wosenaane bo fa kafon nombia ya, mɔna be yee ke bo nyi dεe mo som de Gbenyoo Wurubuare. De Gbenyoo Wurubuare tee wosenaane kej.

¹⁴ Wurubuare tεewɔ o doj kej doo gyuusu de Gbenyoo Yesu lee yee man, mena ke te waa ta o doj kenaŋ doo gyuusu daa mo lee yee man.

¹⁵ Ε ba gyej nyi ε wosenaane yee Kristo gbagba wosenaane yenaŋ daale ke yee? Kaboena nyi maa mo Kristo wosenaane yenaŋ daale ke tina kafonje? Korakora, be kɔŋ mena ya.

¹⁶ Ε ba gyej nyi walaj ηon o mo o wose tina kafonje na, ηon na e ta bese wosenaane dokoloj yee? Nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmarasej see ne yako nyiaa, "Alo na o baale baa bese walaj dokoloj."

¹⁷ Mɔna walaj ηon o mo o wose fa de Gbenyoo Yesu na, ηon na e ta bese walaj dokoloj.

¹⁸ Ε lese ε wose lee kafon nombia man. Nombii kamase be kyaa kej ne yee walaj wosenaane ayimeε ngba kafon nombia ne ya. Nawolo nyi walaj kamase

ηον ὃ οὐ γε καφονής νομβία
να, ὃ οὐ γε δυκύμης τια
ηον γβαγβα ωσεναάνε.

¹⁹ Οὐρουβουαρέ φελίη ηον ὃ
βα μονού φα ηον τε ὃ δοός ε
μαν νε, ε βα γγεη νυι ε
ωσεναάνε γενα ὃ δενι δι-
ναα γεε? ε βε κγαα φα ε ωσε
να.

²⁰ Νωλό νυι Ουρουβουαρέ^ε
λεη ηον βονα κογα δοη,
μενα δοός ε μονού ωσεναάνε^ε
λεη ηον Ουρουβουαρέ γελε.

7

Yale wose man nombia

¹ Νενεες λεη νομβία ηαν ε
βε ημαρασε καα βοσε μαη
νε, κεη με δανα μαα γακο
ηον γενα νυι, ναφον δει νυι
ηολονα γαλε γα.

² Μόνα λεη καφονής κυμ δοό
νε, καβονα νυι βααλε κα-
μασε ωω νυι ε ωσε δοό
αλο, να αλο καμασε μονε
νυιη ηον γβαγβα ε ωσε δοό
βααλε.

³ Καβονα νυι βααλε κα-
μασε ωω γε ε κπεη κεη
καβονα νυι ωω γε γαλε
κεη τεε νε φα ε γεελε, να αλο
καμασε μονε γε ε μενα φα ε
βααλε.

⁴ Αλο γαλαλε βε κγαα ε ωσε
δοό γα, μόνα ε κγαα βονο
ε βααλε. Μενα μονε τε βααλε
γαλαλε καμασε βε κγαα ηον
γβαγβα ε ωσε δοό γα, μόνα
ε κγαα βονο ε γεελε.

⁵ Αλο να ε βααλε να
γεεσε δοηα δεδοη γα, γγιεη
βε βαλαλε βονο βε γεε γεε
ηονδοκολοη νυι βααλε κγαα
γεελε ακαλανσεη ηααλε να
βαα νυιη δεβαη γανε. Μόνα
κεηαη γωλε να καβονα νυι

βαα βεη κοη δοηα γγαη
βιλεη, να εβονσαη βε νυιη
γβεη καα κεεηε ω, νυι κεη
βοοη ταη κγαη βα ωσε δοό
γα.

⁶ Μεη γακο ηον νομβία
κεηα βαα γγαη κπεη κεη
δοό να βε γβεη νε, μόνα κα
τε γε ε μμαραα τε μεη βε ηον
γα.

⁷ Νυι βαλαη βονο δοό
γγαη μαη νε ναφον με γγαη,
μόνα γαλαη καμασε δαη
κπεη κεη Ουρουβουαρέ βε βα
ε. Νολο δαη κεη, τε ηολο μο
γωη γε ε κποο.

⁸ Δαγαρασε να γαλα δοό νε,
νυι βεη κγαα γγαη μαη νε
κεη νυι βοοη γαλε γα να ναφο
με γγαη.

⁹ Μόνα ακπαη νυι βοοη γγαη
βαα ταη κγαη βα ωσε γα
δει νυι βαα γαλε. Νωλό νυι
βε γαλε να δει κεη βαα
κγαα να βα ωσε βε κγαη ω.

¹⁰ Αλα να βααλε γαλαλε
δοό μεη γακο ηον νυι, αλο
να γεε ε βααλε γα. Να μαη
νε γακο να νομβιη κεη γα,
μόνα κα λεη δε Γβεηγγοο
Ουρουβουαρέ γγαη.

¹¹ Ακπαη αλο δε γεε ε
βααλε να, καβονα νυι ωω
κγαα μενα. Τε ακπαη ε βε
γγαη ωω ταη κγαα γα να,
καβονα νυι ωω βεη γγυ ε
βααλε ηον γγαη να ηον να
ε καβεη βονο. Μενα μονε
τε καβονα νυι βααλε ωω
ε γεελε γα.

¹² Τε βαλαη ακαη γαλε μονε
μεη γακο ω γεελε, κεη τε λεη
δε Γβεηγγοο Υεσυ γγαη γα
μόνα κα λεη με γγαη, ακπαη
Κριστο βααλε ηολο γαλε να αλο
ηον ε τε γε ε Κριστο αλο ε γα,

te alo ḥon de sse nyi waa kyaa o gyaa na o na bse e ya.

¹³ Mena mo te akpaa Kristo alo ḥolo yala na baale ḥon o te yee Kristo baale e ya, te baale ḥon de sse nyi ḥon na alo ḥon baa kyaa na, alo ḥon na bse e ya.

¹⁴ Nawolo nyi lee Kristo alo ḥon doo ne, Wurubuare te lees baale ḥon do. Mena mo te lee Kristo baale ḥon doo ne, Wurubuare te lees alo ḥon do. Na mena ya na, nafo ε bia ban baa yee bala ban ba wose dana ayimee Wurubuare siaman. Te nenee doo Wurubuare te lees wo do.

¹⁵ M̄na akpaa ḥon o bse lees Kristo di ya ne de bse nyi o be kyaa yale kej t̄s ya na, yela e waa ta. Kolo be kyaa kej ne to Kristo alo yaa Kristo baale gbe lee mena nombia kej man ya. Nawolo nyi Wurubuare baake daa bo nyi de kaa kyaa woseferej man.

¹⁶ Alo yalale, sena te nyany ke tale gyej nyi mberem lee nyany doo na, n baale ḥon waa kaa lees Kristo di na waa nyij nyeedoj kekpaa? Yaa baale yalale sena te nyany ke tale gyej nyi mberem lee nyany doo na, n weele waa kaa lees Kristo di na waa nyij nyeedoj kekpaa?

¹⁷ Mena doo kabona nyi walaj kamasee waa kyan kpene kej de Gbenyoo Yesu ba mo boele e ne man, na waa kyaa ḥgba mena kej nafo o kyaa p̄ete Wurubuare be baake e ne. Kei yena mmaraa kej mes mo fa Kris-

totena pou yena j kamasee kej mee gyu ne.

¹⁸ Nyi akpaa ḥolo kara o baala wose p̄ete Wurubuare baake e te o kaa lees Kristo di na, kabona nyi waa kyaa mena. Mena mo te akpaa ḥolo te kara o baala wose ya te Wurubuare baake te o kaa lees Kristo di na, ḥon mo waa kyaa mena.

¹⁹ Nawolo nyi n kara n baala wose o, n te kare ya o, kej bee hia ya. Kpene kej ne hia yena nyi walaj kamasee waa di Wurubuare mmaraase ḥan doo.

²⁰ Kabona nyi walaj kamasee waa kyaa o kekyaabii kej man o kyaa p̄ete Wurubuare be baake e ne.

²¹ Nyi akpaa n yee gbenji e p̄ete Wurubuare baake nej na, na yeli ke takaa nej ya. M̄na akpaa nyi n ke tale nyij gbeε, kej n ka mo lese n wose lee gbenjiri kej man na, yela n sia keyee.

²² Nawolo nyi walaj ḥon o yee gbenji e p̄ete Wurubuare be baake e ne, o ta bese gyooro bu Kristo man. Mena mo te walaj ḥon o ba lee gbenjiri man p̄ete Kristo be baake e na, o ta bese Kristo gbenji.

²³ Wurubuare lees ḥon bo na koya doj, mena doo ε na mo ε wose bese bala gbeja ya.

²⁴ Me tebia, mena kej walaj kamasee doo p̄ete Wurubuare be baake e ne, kabona nyi waa kyaa mena fa Wurubuare.

²⁵ Dayarase doo, ma te lees ta mmaraa daale lee

de Gbenjgyoo Yesu gyan fa wɔ ya. Mɔna mee kolosi bo fa wɔ lee maŋ gbagba me nyansa man, ŋgba walaŋ ɔnon de Gbenjgyoo Wurubuare be wii me waraŋjase, te o be yeli ε ne lεs maŋ di ne.

²⁶ Mo lee gyen wee kei tεele nombia kedoo dɔɔ ne, kpene kej mεs gyuen yena nyi walaŋ kamase waa kyaa o kekyaabii.

²⁷ Akpaa n te yale na, na bεs yale kej ya. Te akpaa n te yala ta ya na, na gyae yale gbeεs ya.

²⁸ Mɔna akpaa nyi n yale na, ka te yεs dukum ke ya. Te akpaa alebu mo de yale na, ka te yεs dukum ke ya. Mɔna banj bɔɔ yale ne, baa naa diyem ba kekyaa man. Mena dɔɔ te mεs gyae maa lese ɔnon lee ke man.

²⁹ Me tebia, kpene kej mεs gyae maa yako ɔnon yεna nyiaa, dɔɔ gyae dεs kyaa tεele kei dɔɔ kyare ya, mena dɔɔ lee gyen ne gyu ne, εmεs banj ε be yale na, ε kyaa ŋgba ε te yala ta ya ne.

³⁰ Balanj banj bee di walaŋsa ne, baa kyaa ŋgba balanj banj bɔɔ ne di walaŋsa ya ne. Balanj banj bee di gyro ne, baa kyaa ŋgba balanj banj bɔɔ ne di gyro ya ne. Te balanj banj bεs lεs abɔɔ ne, baa kyaa ŋgba abɔɔ ɔnan bεs lεs ne te yεs be wui ya ne.

³¹ Balanj banj bɔɔ mo be sia gyakaa tεele kei dɔɔ abɔɔ keyεs dɔɔ ne, baa kyaa ŋgba balanj banj ba agyuen be gyakaa tεele kei dɔɔ abɔɔ

kejna dɔɔ ya ne. Nawolo nyi tεele kei, na ka abɔɔ pou ne gyu ɔto baa.

³² Mεs gyae nyi nafo yaa lee ε kayeyεs pou man. Baale ɔnon o be dana alo ya na, wa agyuen pou gyakaa bo de Gbenjgyoo Yesu Kristo tom keyεs dɔɔ, lee mena kej waa yεs na o nombia ka gyoo de Gbenjgyoo sia.

³³ Mɔna baale ɔnon o be yale dɔɔ, wa agyuen gyakaa bo tεele kei abɔɔ dɔɔ, lee mena kej waa yεs na o nombia ka gyoo o wεele sia.

³⁴ Lee mena dɔɔ wa agyuen te kpase ala. Mena mo te alo yaa alebu ketej ɔnon o te yala ta ya na, wa agyuen gyakaa bo de Gbenjgyoo Yesu tom keyεs dɔɔ. Lee mena kej waa mo o wose pou fa de Gbenjgyoo, na ayimεs be doo o man ya. Mɔna alo yalale dɔɔ, wa agyuen pou gyakaa bo tεele kei abɔɔ dɔɔ, lee mena kej waa yεs na o nombia ka gyoo o baale sia.

³⁵ εmεs gbagba ε deeli dɔɔ te mεs yako nombia kejna, te yεs nyi mεs tɔ ɔnon kolo gbeεs bo ya. Mɔna mεs gyae ε ke kyaa na ε ke yεs kpene kej kaboen, na ε ka mo ε konɔɔ pou fa de Gbenjgyoo Yesu kekpaa.

³⁶ Nyi akpaa baale ɔnolo de kεs nyi, o be gyae waa tale kyan o wose kyaa daa alebu ɔnon ɔnon na e be bake see nyi baa yala donja ya, te o kεs nyi alebu ɔnon ne ɔmεs na, ε yela waa kpeo alo ɔnon bileŋ. Kei te yεs nombiikum ya.

³⁷ Mōna walaj̄ ḥon ḥon gbagba de yako o konco man nyi waa tale kyaŋ o wose kej̄ ḥolo ta ḥere e ya, te ḥon gbagba ne tale di o wose dōo, te o yee wa agyueŋ nyi o be gyae waa yala alebu ketej̄ ḥon ya na, ḥon mo te yee ke nideli.

³⁸ Mena dōo walaj̄ ḥon o yala alebu ketej̄ ḥon na, o te yee ke nideli. Te ḥon mo o bēe o te yala alebu ketej̄ ḥon ya na, ḥon mo ta bese yee gbāa.

³⁹ Akpaa alo yalale baale kyaa na o sia kej̄ o ta yenza ta ya na, yale mmaraa kej̄ ne bake alo ḥon. Mōna akpaa o baale ḥon da yem na, gbees doo nyi waa tale yala baale ḥon ḥon gbagba ne gyae. Mōna waa kēs nyi baale ḥonaŋ yee Kristo walaj̄ e.

⁴⁰ Maŋ ma agyueŋ man na, akpaa o kyaa mena o te yale bela ya na, waa di gyon̄ nideli kela, te ma gyen̄ mo nyi Wurubuar̄ felij̄ ḥon doo maŋ mo man.

8

Bane ween̄es

¹ Nenees m̄ee gyae maa kolosi fa ḥon lee bane ween̄es wose man. Ke yee ampaŋ ke nyi walaj̄ kamase gyen̄ nombia, mōna mena nombia kagyęŋ kei ne yeli walaj̄ ne gyę o konco wola o wose bo, te balaj̄ kegyae ne yele la Kristotena ne tale kyc̄ dōja na baa sej̄ nideli ba kelęedi man.

² Akpaa walaj̄ na gyueŋ nyi o gyen̄ nombia ne, ḥtenate ba gyen̄ kolo ya. Nawolo nyi o ba gyen̄ ḥgba mena kej̄ kaboenā nyi waa gyen̄ ne ya.

³ Mōna walaj̄ ḥon o ne gyae Wurubuar̄ na, ḥon mo te Wurubuar̄ gyen̄.

⁴ Mena dōo lee bane ween̄es kedi wose man ne, da gyen̄ nyi bane te yee kolo ke t̄eеле kei dōo ya, te da gyen̄ mo nyi Wurubuar̄ dokoloŋ kyaa la.

⁵ Doo nyi bęeneŋ na gben̄gyoona burum kyaa. Nyi akpaa bęeneŋ baŋ balaŋ ne baake wō nyi be gben̄gyoona ne kyaa adido bo o, yaa be kyaa t̄eèle kei dōo bo o ne,

⁶ daa dōo Wurubuar̄ dokoloŋ kooŋ te de dana. ḥon yena de kya ḥon kpene kamase ba lee o gyaj̄, te ḥon mo dōo te de dana nyeedoŋ. Gben̄gyoo dokoloŋ kooŋ mo te de dana, ḥon yena Yesu Kristo. O dōo te Wurubuar̄ t̄eew̄o yee kpene kamase, te ḥon mo dōo te de dana nyeedoŋ.

⁷ Mōna na balaŋ pou gyen̄a na mena nombii kei ya. Nawolo nyi bane nombia ta gyoo be man nideli kej̄ nyi akpaa be di mena ween̄es kej̄a na, ne yee wō nyi be te di bane ween̄es. Te kej̄ ba kelęedi tan̄ doŋ dōo ya ne, na ne yee wō nyi be ta mo ayim̄es tina ba wose.

⁸ Mōna ween̄es be gyae ke tale mo daa benaa na Wurubuar̄ ya. Akpaa de

di ɳa o, yaa de te di ɳa ya ne, ɳe bεe wolee daa na Wurubuare nsana ya.

⁹ Mɔna ε kεe ke nideli nyi gbeε kej ε dana nyi ε ke tale di mena weenεε ɳenaŋ ne, na bese kateesa fa walaj ɳon ɔ kelεedi taŋ doŋ ne ya.

¹⁰ Akpaa walaj ɳon ɔ kelεedi taŋ doŋ ya ne de naa nyi nyaj ɳon n gyeŋ nombia keŋa kyaa bane deni man n ne dii na, ɳgba n na wola e gbeε baa nyi waa ta di bane dεε weenεε?

¹¹ Mena dɔɔ n nombia kagyεŋ beiŋ gyae ke yela n dɔɔ ɳon ɔ kelεedi taŋ doŋ ya, te Kristo ba yem lεe ɔ nyee ne, waa yo Wurubuare gbeε man.

¹² Nyi akpaa n yεε dukum kei dinɔɔ tia n dɔɔ ɳon ɔ kelεedi taŋ doŋ ya, te n yeli ɔ konɔɔ man nombia de yɔkɔse lee ɔ kelεedi man ne, na n te yεε dukum tia Kristo.

¹³ Mena dɔɔ akpaa nyi bane weenεε ɳan maa di, ne gyae la ke yela me dɔɔ ke yala gyoo dukum man yeyεε na, kenaŋ na mɔɔ gyae maa di ɳa korakora bela ya. Nawolo nyi mɔɔ ne gyae nyi me dɔɔ ke yala gyoo dukum man yeyεε ya.

9

Abɔɔ ɳan kaboenan na Yesu kpilale

¹ ε ne kεe maŋ ne ma te yεε Kristo kpilale e yee? Me doo ɳolo tεε? Ma te yεε walaj ɳon mɔɔ naa de Gbeŋgyoo Yesu Kristo na me sia yee? Na ma tom keŋ mɔɔ

yεε ε man ne, yele la te ε lεe de Gbeŋgyoo Yesu di yee?

² Akpaa nyi baale bεe lεe maŋ do nyi me yεε Kristo kpilale e ya na, εmεe dɔɔ ε te lεe maŋ do. Nawolo nyi mena keŋ ε be lεe Kristo di te ε εmεe na e be yεε dokoloŋ ne, na lese la wola nyi me yεε Kristo kpilale e.

³ Nombia keŋa te mεe mo tiranoɔ fa banj bεe yako nyi ma te yεε Kristo kpilale e ya ne.

⁴ Mena dɔɔ tekaboena nyi baa fa daa weenεε na loŋ yee?

⁵ Mena dɔɔ tekaboena nyi daa mɔ dεε yala ala banj be yεε Kristotenawɔ, na baa ta sila daa ɳgba mena keŋ bee sila Pita na Kristo kpilala akan banj, na de Gbeŋgyoo Yesu ɔ naabia banj ne yee?

⁶ Yaa daa na Banabase daageŋ te kaboenan nyi dεε yεε tom, na dεε mo kεe da wose dɔɔ?

⁷ Yoonɔɔte wonjti ne gyuu na yoo, te ɳon gbagba ne tɔ ɔ wose kom? Yaa wɔɔfarale wonjti kyaa la keŋ ɔ ne fara wɔɔ, te ɔ bee dii lee wɔɔ kenaŋ man ya? Wonembia keɛlere wonjti kyaa la, keŋ ɔ ne keɛle wonembia te ɔ bee di be naane ya?

⁸ Denibalaŋ agyueŋ yaa me dana mee kolosi nombia keŋa yaa? Koa, Wurubuare mmaraase ɳan mɔ na wolo mena.

⁹ Nawolo nyi be ɳmarasewɔ do mmaraase ɳan Wurubuare ba mo fa Mosesi ne man nyiaa, "Na bake nunkyue ɳon ɔ ne yεε

tom wɔɔman ne nɔɔ, na o be nyiŋ di weenɛɛ ḥjan ḥjaale ya." Mena dɔɔ ε gyen nyi nunkyue waranjase yaa Wurubuarε ne wii ne?

¹⁰ Na daa te Wurubuarε ne yako mena nombia keŋa fa yee? Ayi, daa te be ḥmarase ḥja fa. Nawolo nyi walaŋ ḥjon o na boolaa wɔɔ na ḥjon o ne gbee weenɛɛ ne, be popou loo gyakaa nyi baa nyiŋ kolo lee wɔɔ keŋ man.

¹¹ Wurubuarε nombia ḥjan dɔɔ kolosi fa ḥjon ne, ḥe yee yaa ḥgba abɔɔ ḥjan dɔɔ duu ε man ne. Mena dɔɔ akpaa εmɛɛ mɔ ε fa daa tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ na, ta kela ḥjon?

¹² Akpaa nyi ε ne kyo baale lee gbeεε kei man na, tek-aboena nyi yaa kyo daa kela wɔ yee? Mɔna daa ta mo mena gbeεε kei dɔɔ ḥjere ḥjon ya. De kyanja da wose te da seŋawɔ keŋkeŋ nombia keŋa pou man, na dɔɔ nyiŋ to Kristo nombia kpaakpaa ḥjan gbeεε ya.

¹³ Mena dɔɔ ε ba gyen nyi balaŋ baŋ bεε yee tom Wurubuarε ɔsom deni dinaa keŋ man ne, bee nyiŋ be weenɛɛ bo lee botɔɔ yee? Te na botɔɔ keŋ bee deesi fa Wurubuarε ne, te somra baŋ mɔ na nyiŋ be weenɛɛ lee yee?

¹⁴ Mena ke te de Gbenjyoo mo yakowɔ nyiaa, balaŋ baŋ bee kolosi nombia kpaakpaa ḥjan ne, kaboenā nyi baa nyiŋ be weenɛɛ lee nombia kpaakpaa ḥjan kekolosi man.

¹⁵ Mɔna me ta mo mena gbeεε keŋ me dana ne, yee

kolo ya. Te mɔɔ ne ḥmarase nombia keŋa fa ḥjon, na ke yela ε ke yee mena abɔɔ keŋa fa maŋ ya. Nyi ma yem gba na dei kela nyi ḥjolo ke fa maŋ kolo, keŋ gyae ketɔ maŋ gbeεε na mɔɔ nyiŋ gyɔ me konɔɔ wola ma wose lee tom keŋ mɛɛ yee ne man ya.

¹⁶ Mɔna gbeεε be doo nyi maa wola ma wose lee nombia kpaakpaa keŋa kekolosi dɔɔ ya, nawolo nyi me gyae o, ma te gyae ya o, ke yee kpene keŋ ke taŋ doo nyi maa kolosi nombia kpaakpaa ḥjenaj. Akpaa ma te yako nombia ḥjenaj ya na, maa laako.

¹⁷ Nyi akpaa maŋ gbagba kegyaebii man te mee kolosi nombia kpaakpaa keŋa na, maa nyiŋ kom ketɔ. Mɔna akpaa te yee maŋ gbagba kegyaebii man ya na, keŋnaŋ na mɛɛ yee tom keŋ de Gbenjyoo Yesu ba mo fa maŋ nyi kaboenā nyi maa yee ne bo.

¹⁸ Woŋ yena kom keŋ baa tɔ maŋ? Keŋ yena nyi maa yako nombia kpaakpaa ḥjan fa balaŋ keŋ nyi me na lɛɛ kolo ya. Te mɔɔ gyae maa mo gbeεε keŋ me dana nombia kpaakpaa keŋa keyako man ne, mo gyae kolo fa ma wose ya.

¹⁹ Doo nyi me kyaε ma wose dɔɔ keŋ ma te yee ḥjolo gbenj e koraj ya ne, me ta mo ma wose besena gbenj fa balaŋ pou, na maa nyiŋ yela be man balaŋ burum kekɔŋ Kristo gyanj.

²⁰ Akpaa me gyu Gy-

datena gyan na, mæs yee ma wose ḥgba Gyuda baale ne, na maa nyij yela be man balaŋ burum kekɔŋ Kristo gyan. Te akpaa me gyu balaŋ baŋ be doo Mosesi mmaraa keŋ tɛe na, mæs yee ma wose ḥgba walaŋ ḥjon o doo mmaraa keŋ tɛe ne, mɔna mɔɔ doo ke tɛe ya. Mæs yee mena na maa nyij yela be man balaŋ burum kekɔŋ Kristo gyan.

²¹ Mena mɔ te akpaa me gyu balaŋ baŋ bɔɔ doo Gyudatena mmaraa keŋ tɛe ya ne gyan na, mæs yee ma wose ḥgba walaŋ ḥjon o be doo mmaraa kenaŋ tɛe ya ne. Mɔna ma te yee walaŋ ḥjon mɔɔ doo Wurubuare mmaraa tɛe ya. Me doo Kristo mmaraa tɛe. Mæs yee mena na maa nyij yela be man balaŋ burum baŋ bɔɔ doo mmaraa kenaŋ tɛe ya ne kekɔŋ Kristo gyan.

²² Akpaa me lii balaŋ baŋ ba keleedi taŋ doŋ ya ne gyan na, mæs yee ma wose ḥgba baŋ ne, na maa nyij yela be man balaŋ burum kekɔŋ Kristo gyan. Me ta mo ma wose yee kpene kamase fa balaŋ pou, na maa yee mena keŋ maa tale ne, na maa nyij yela be man balaŋ burum kekɔŋ Kristo gyan.

²³ Wurubuare nombia kpaakpaa ḥjan dɔɔ te mæs yee kεja pou, na maŋ mɔ kenyij abɔɔ kpaakpaa ḥjan gyae ka lee ḥe man kɔŋ ne.

²⁴ ε ba gyeŋ nyi balaŋ burum ne yeu baa lɛs yele na, be popou ne yeu mɔna

walaŋ dokolon ne lɛs na yele yee? Mena dɔɔ emee mɔ ε kyan ε wose na ε ke yeu nideli, na ε ke nyij yele keyeu kej man.

²⁵ Walaŋ kamase ḥjon o ne desina o wose fa keyeu na, o ne di keyeu mmaraase ḥjan pou dɔɔ. O ne yee kεja pou bo fa yele keŋ be gyae ke kyare ya ne. Mɔna daa ne yee Kristo tom keŋ dɛs mo nyij yele keŋ gyae ke doo kekpaakekpaas ne bo.

²⁶ Mena dɔɔ mɔɔ ne yeu ḥgba walaŋ ḥjon o ba gyeŋ keŋ dɔɔ te o ne yeu ne ya, te mɔɔ ne yoo mɔ ḥgba walaŋ ḥjon o ne funji wa akɔta do felij man yakaa yakaa ne ya.

²⁷ Mɔna maŋ dɔɔ mæs naase ma wose diyem, te mæs yee ke ḥgba me gbeni ne. Na wee daale dekɔŋ nyi ma kekolosi Kristo nombia ḥjan fa balaŋ taŋ wɔle ne, na bɔɔ lese maŋ see yenaj keŋ mɔɔ nyij yele ya.

10

ε na kasee Gyudatena dinčinjya

¹ Me tebia, mæs gyae ε ke tɔɔse kpene keŋ be tun de naanaač baŋ bɔɔ sila Mosesi ne. Wurubuare moo o debuŋta wuu wɔ, te o yela ba gyroowɔ εpo yayam keŋ man lee.

² Wurubuare ka mo o debuŋta keŋ wuu wɔ, na o ke yela be ka gyoo εpo yayam keŋ man lee ne, nawolo baa nyi be soɔ wɔ Wurubuare loŋ baa te ba bese Mosesi silala.

³ Be popou dii weeneeη jan ba lee Wurubuare gyaŋ kaa yala ne,

⁴ te be popou nyɔɔ loŋ keŋ Wurubuare be yeli kɔɔ lee boe keŋ man ne. Mena boe kenaŋ yɛna Kristo gbagba, ḥon na o kpuε na wɔ ba keta man ne.

⁵ Mɔna be man balaŋ burum nombia ta gyoo Wurubuare sia ya, mena dɔɔ ba yekeewɔ leki depampaa dinaa keŋ man.

⁶ Be nombia keŋja pou yɛε kpene keŋ dɛε kɛε na dɛε kasee, na dɔɔ yɛε nombi-akumeeη ngba banj ne ya.

⁷ ε na som bɛεneη ngba mena keŋ be man baale be yɛε ne ya. Wurubuare nom-
bia aŋmaraseŋ see yakowɔ nyiaa, "Balaŋ banj tisiwɔ kyakee na bee dii na bɛε nyɔɔ, te ba korowɔ bɛε yɛε nombia nkaraŋkaraŋ."

⁸ Mena dɔɔ ε na yɛε kafoŋ ngba mena keŋ bɔɔ yɛε kafoŋ nombia, te be man balaŋ kakpoŋse saobatooro (23,000) ba yem wee dokolon ne ya.

⁹ Tekaboena nyi dɛε teese Wurubuare noɔman, ngba mena keŋ be man baale be yɛε te o be yeli doma be kaa koe wɔ ne ya.

¹⁰ Tekaboena nyi dɛε toroŋ ngba mena keŋ be man baale ba toroŋ, te Wurubuare be yeli o kpilale ḥon o na koe balaŋ ne be kaa koe wɔ ne ya.

¹¹ Mena nombia keŋja pou kɔŋjaε be dɔɔ na balaŋ ka mo kasee kolo. Te be

ŋmaraseη ja bo see na baa mo faree daa, nawolo nyi de kyaa debaŋ keŋ tɛεle kei ne gyu kɔ oto ne man.

¹² Mena dɔɔ nyiaŋ walaŋ ḥon ne yɛε neŋ nyi n seŋεε keŋkeŋ ne, kɛε n wose nideli keŋ nyi n ba lee yala ya.

¹³ Kekɛɛsekɛɛ daale te kɔŋja ta ε dɔɔ, keŋ nyi ke dinɔɔ te kɔŋja ta ḥolo dɔɔ see ya. Mɔna Wurubuare ne di o nombia dɔɔ, mena dɔɔ o be gyae waa yela kekɛɛsekɛɛ keŋ kela ḥon ne kekɔŋ ε dɔɔ ya. Te akpaa nyi kekɛɛsekɛɛ de kɔŋ ε dɔɔ na, waa wola ḥon gbɛε keŋ ε ka mo seŋ keŋkeŋ na ε ke tale di ke dɔɔ.

¹⁴ Mena dɔɔ me gyroona kpaakpaa, ε lese ε wose lee bɛεneη ɔsom man.

¹⁵ Mee kolosi baa fa εmɛɛ nyansatena. εmɛɛ gbagba ε gyoo me nombia ḥan man na ε ke kɛε kpene keŋ mɛɛ yako ne.

¹⁶ Debaŋ keŋ dee di de Gbenygooy weeneeη jan o kpa dee di na dɛε mo tɔɔse e ne, leenɔɔ keŋ dɛε sola Wurubuare wosefɛɛreŋ gyakaa ke dɔɔ pɛte dɛε nyɔɔ lee ke man ne, nawolo baa nyi daa na Kristo te yɛε dokoloŋ lee o fatabo keŋ dɔɔ. Mena mɔ te bodobodo keŋ dɛε kpeleɛɛ fa dɔŋja ne, nawolo baa nyi daa na Kristo te yɛε dokoloŋ lee o wosenaane man.

¹⁷ Bodobodo dokoloŋ te dɛε mo kpala fa dɔŋja, mena dɔɔ daa balaŋ burum banj pou ta bese walaj dokoloŋ. Nawolo nyi

bodobodo dokolon kenaj te de popou diiwɔ.

¹⁸ Ε mo kεε Israetena. Balaŋ baj bee di weenεε ñjan bɔɔ mo deesi fa Wurubuarε ne, baj na Wurubuarε na bese na walaŋ dokolon.

¹⁹ Mena dɔɔ sena yaa me nombia keŋa na wolo baa? Bane yεε kolo ke, yaa weenεε ñjan bεε mo deesi fa bane ne yεna kolo?

²⁰ Koa, kpene keŋ mεε wolo yεna nyiaa, weenεε ñjan bane somra na mo deesi fa banεε ne, te yεε nyi Wurubuarε te bεε mo deesi fa ya. Feliŋkumεε te bee deesi fa, mena dɔɔ mɔɔ ne gyae nyi εmεε na feliŋkumεε ke yεε dokolon ya.

²¹ Ε be gyae ε ke tale mo de Gbeŋgyoo Kristo leenɔɔ nyɔɔ, na ε ka bese mo felinkumεε mɔ leenɔɔ nyɔɔ ya. Te be gyae ke de nyi ε ke di de Gbeŋgyoo Kristo nyefale man, na ε ka bese ke di felinkumεε mɔ nyefale man ya.

²² Dεε gyae baa nyi de Gbeŋgyoo Wurubuarε ka gyeŋ baj? Yaa dεε kεε da wose baa nyi de dana doŋ kela e?

²³ "Gbεε doo nyi dεε yεε kpene kamase" mɔna na ñe popou danaana tɔnɔɔ ya. "Gbεε doo nyi dεε yεε kpene kamase" mɔna na ñe popou ne gyae la ke yela dεε bee ya.

²⁴ Nolo na gyae ñon gbagba wui deeli ya, mɔna waa gyae o tebia wui deeli bo.

²⁵ Naane kamase keŋ bεε yɔɔ kebu man ne ε ke tale lεε di, mɔna na bɔɔse naane keŋ dalee na ke yela ñolo konɔɔ man nombia ke yɔkɔse e ya.

²⁶ Nawolo nyi Wurubuarε nombia aŋmaraseŋ see ne yako nyiaa "Tεele kei na kpene kamase keŋ doo ke man ne pou, yεε de Gbeŋgyoo Wurubuarε wui."

²⁷ Akpaa walaŋ ñon o te yεε Kristo baale e ya de baake ñon nyi ε kaa di, te ke yεε keŋ ε ke di na, ε gyu ke di mɔna ε na bɔɔse weenεε ñjan dalee na ñolo konɔɔ man nombia ke yɔkɔse e ya.

²⁸ Mɔna akpaa ñolo de yako ñon nyi, "Weenεε keŋa yεε bane dεε weenεε ña na," lee walaŋ ñon o be yako ñon ne, na balaŋ akan baj konɔɔ man nombia dɔɔ ε na di ña ya.

²⁹ Na εmεε gbagba konɔɔ man nombia dɔɔ ya, mɔna walaŋ ñon o be yako ñon ne konɔɔ man nombia dɔɔ. Nawolo nyi ñolo konɔɔ man nombia be gyae ke tale tɔ maŋ gbeε, nyi me na yεε kpene keŋ me dana gbeε nyi maa yεε ne ya.

³⁰ Mɔna akpaa me fane fa Wurubuarε karaj te me di weenεε keŋa na, woŋ dɔɔ te ñolo waa bu maŋ fɔɔ lee weenεε keŋa kedi dɔɔ?

³¹ Mena dɔɔ kpene kamase keŋ ε ne dii yaa ε ne nyɔɔ, yaa kpene kamase keŋ ε ne yεε nā, ε yεε ñe popou mo lese Wurubuarε yele.

³² Ε na yeli ε nombia ayεesa ke tɔ Gyuda baale,

yaa Giriki baale yaa Kristo walaŋ kamase gbee ya.

³³ Mena mō te mēs yee kakyeŋ maa yee kpene kamase, na ka gyoo walaŋ kamase sia lee gbee kamase man. Nawolo nyi mō ne gyae maŋ gbagba me deeli ya, mōna balan pou deeli te mēs gyae, na de Gbengyoo Yesu Kristo ke nyiŋ lée ba nyee.

11

Mena keŋ kaboenä nyi ala baa yee Wurubuarë cɔsom man

¹ Σ kasee me dinco ḥgaba mena keŋ maŋ mō ne kasee Kristo dinco nē.

² Mēs kelees ḥon ḥgaba mena keŋ ε ne toose maŋ ε nombia pou man, te ε dana me nombia ḥan mō wola ḥon man nideli nē.

³ Mōna mēs gyae ε ka gyenj nyi baale kamase nyee yena Kristo, te alo mō nyee yena ε baale te Kristo mō nyee yena Wurubuarë.

⁴ Mena dōc baale kamase ḥon o ne fane yaa o ne kolosi Wurubuarë nombia balan man, te o mo kolo wu o nyee na o ta do o nyee desenj.

⁵ Mena mō te alo kamase ḥon o ne fane yaa o ne kolosi Wurubuarë nombia balan man, te o ta mo kolo wu o nyee ya na o ta do o nyee desenj. Na yee yaa ḥgaba o gbee o nyee baa nē.

⁶ Nyi akpaa alo bēs gyae nyi waa mo kolo wu o nyee ya na, kenaŋ na kaboenä nyi waa tisi o nyee. Te akpaa desenj dana alo ḥon nyi waa

tisi o nyee yaa o be tale gbee o nyee ya nē, kenaŋ na kaboenä nyi waa mo kolo wu o nyee.

⁷ Tekaboena nyi baale waa mo kolo wu o nyee ya, nawolo nyi Wurubuarë yee baale bo ḥon gbagba dinco man na waa mo lese ḥon Wurubuarë gyoorobiiri wola. Mōna alo dōc o na lese baale gyoorobiiri bo wola.

⁸ Nawolo nyi na baale te Wurubuarë lesewō lee alo man ya, mōna alo te o lesewō lee baale man.

⁹ Na alo dōc te Wurubuarë yee baale ya, mōna baale dōc te Wurubuarë yee alo.

¹⁰ Nombia keŋna na Wurubuarë kpilala baŋ mō dōc nē, kaboenä nyi alo waa mo kolo wu o nyee na ka wola nyi o doe o baale tēs.

¹¹ De Gbengyoo Yesu siaman na alo be kyaa o wose dōc ya, te baale mō be kyaa o wose dōc ya. Be popou kyaa bo fa dōŋa.

¹² Nawolo nyi ḥgaba mena keŋ alo ba lee baale man nē, mena mō te alo na lolana baale. Te kpene kamase mō na lee bo Wurubuarë gyanj.

¹³ Emēs gbagba ε gyoo nombia keŋna man keε. Dei nyi alo waa fane fa Wurubuarë keŋ nyi o na mo kolo wu o nyee yee?

¹⁴ Daa gbagba de nombia ayεesa bēs wola daa nyi akpaa baale de tina o nyeeenyōcse yela te da gyoo kusuu na, ke yee desenj ke yee?

¹⁵ Mōna akpaa alo dana nyeeenyōcse burum na, ne

yeli o ne yee kyeo. Nawolo nyi Wurubuaré faa e nyeenyooce dɔɔlon bo nyi ḥe dee wu o nyee.

¹⁶ Akpaa ḥolo ne gyae waa lεs nombia keṇa aŋmaaren na, daa na Kristotena akan ban pou nombia ayeesa bεs wolo nyi dεs lεs nombia keṇa aŋmaaren ya.

De Gbenyoo weenεε ḥan o kpa dee di na dεs mo tɔɔse e nε

¹⁷ Nεnεε lee nombia ḥan mεs gyae maa kolosi fa ḥon debokeiman ne dɔɔ, mɔɔ ne kelεs ḥon ya. Nawolo nyi ε gyanjee ε ka som na, bεs mo kolo kpaakpaa kɔŋ ya. Na bese wɔles abɔɔ bo kpu.

¹⁸ Nombii gyangbate yεna nyi, mee nyii nyi εmεs Kris-totena dikpii keṇ de gyanjee na ε ne kpase kpookpoo, te mεs lεs nombia keṇa ḥaale di.

¹⁹ Nawolo nyi kabona nyi kekpase kpookpoo kei dεs kɔŋ ε man, na ke nyij lese baŋ be gbεeneŋ tenεs Wurubuaré siaman ne wola.

²⁰ ε kyaa gyanjee ε ke di na, te yee de Gbenyoo weenεε te ε ne dii ya.

²¹ Nawolo nyi ε gyanjee ε ke di nε, walaŋ kamase ne di o wui weenεε bo keṇ ε bεs kyaa daa dɔŋya ya. Tanam na ko baale, te baale mɔ ne dii baɑ dεsε.

²² ε ne yako baa nyi εmεs gbagba be dana ak-pajalanje ḥan man ε ke di na ε ke nyɔɔ yee? Yaa ε ne gyae ε ke fulu Kristotena dikpii keṇ, na ε ka do balan

baŋ bɔɔ dana kolo ya ne desεŋ? Woŋ nombia yaa ε ne gyae maa yako ḥon baa? ε ne gyae nyi maa kelεs ḥon? Koa, keṇa man dɔɔ mɔɔ gyae maa kelεs ḥon ya.

²³ Nawolo nyi kpene keṇ mɔɔ kasee lee de Gbenyoo Yesu gyan ne, keṇ yaa maŋ mɔ moowɔ mεs wola ḥon ne. Nelim keṇ baa lese de Gbenyoo Yesu fa ne o moo bodobodo,

²⁴ te o kefane fa Wurubuaré karaj taŋ ne o kεrεs ke te o yakowɔ nyiaa, "Kei yεna ma wosenaane keṇ Wurubuaré ba mo fa ḥon ne. ε kyaa yee kei na ε ka mo tɔɔse maŋ."

²⁵ Mena mɔ te be ke di weenεε ḥan taŋ ne, o moo leenɔɔ na solon keṇ te o yakowɔ nyiaa, "Kei yεna me fatabo keṇ Wurubuaré ba mo yee noɔkebakesee wole. ε kyaa yee kei debaŋ kamase keṇ ε ke nyɔɔ ke ne, na ε ka mo tɔɔse maŋ."

²⁶ Kei nawolo nyi debaŋ kamase keṇ ε ke di bodobodo kei na ε ke nyɔɔ lee leenɔɔ kei man na, ε ne di de Gbenyoo yεŋ keṇ adansεε baa kelii wee keṇ waa bese kɔŋ.

²⁷ Mena dɔɔ walaŋ kamase ḥon o ta mo gbεs kpaak-paa di bodobodo kei, na waa nyɔɔ lee de Gbenyoo leenɔɔ kei man ya ne, na ɔtenate te yee dukum baa. Nawolo nyi o te bu de Gbenyoo wosenaane na o fatabo keṇ ya.

²⁸ Mena dɔɔ kaboenyi walaŋ kamase waa gyoo ɔ wose man nideli, pena waa di bodobodo kei na waa nyoo lee de Gbenjyoo leenoo kei man.

²⁹ Nawolo nyi walaŋ kamase ḥon ɔ dii te ɔ nyoo, te ɔ te lεs do nyi de Gbenjyoo Yesu wosenaane na ɔ fabo kenaj ya ne, na otenate falaa ɔ wose baa.

³⁰ Lee mena dɔɔ te ε man balaj burum baale wose yɔkɔsewɔ, te baale mɔ gyoo kaweeese te baale mɔ yekewɔ ne.

³¹ Mɔna nyi akpaa da gyoo da wose man nideli pte de di de Gbenjyoo weeneε ḥan na, Wurubuare be gyae waa bu daa fɔɔ ya.

³² Akpaa de Gbenjyoo de bu daa fɔɔ na ɔ ne wɔŋ da deŋele bo, na bɔɔ nyiŋ wɔlεs daa kpu na tεele kei dɔɔ balaŋ akaŋ banj ya.

³³ Mena dɔɔ me tebia, akpaa ε kɔŋ kaa gyanee ε ke di na ε kyaa daa dɔŋa.

³⁴ Mɔna akpaa nyi tanam na ko ḥolo na waa di lee ɔ dεs pena waa kɔŋ, na ε kɔŋ kaa gyanee na bɔɔ nyiŋ bu ḥolo fɔɔ ya. Nyi akpaa me kɔŋ na, maa kaa wola ḥon nombia akaŋ ḥan man kpu.

12

Wurubuare felij abɔɔ anefaj

¹ Me tebia, mɔɔ ne gyae ε ke kyaa kej nyi ε ba gyen kolo lee Wurubuare felij abɔɔ anefaj ḥan wose man ya.

² ε gyen nyi debaŋ kej ε doo wiase man kej ε te lεs ta Wurubuare di ya ne, ε yela ba beo ḥon gyu bεseneŋ gyanj. Bεseneŋ kewɔ mɔ bεs fa nyeedonj ya.

³ Mena dɔɔ mεs gyae ε ka gyen nyi walaŋ ḥon Wurubuare felij doo ɔ man ne, ɔ be gyae waa tale yako mmusuo nombia gyakaa Yesu dɔɔ ya. Te ḥolo mɔ be kyaa waa tale yako nyi Yesu yεna ɔ Gbenjyoo, kej nyi Wurubuare felij be doo ḥenate man ya.

⁴ Wurubuare felij ḥon abɔɔ anefaj kyaa kpookpoo, mɔna ḥe popou lee Wurubuare felij dokoloŋ ḥonaŋ gyanj.

⁵ Wurubuare ɔsom tomse kpookpoo kyaa, mɔna de Gbenjyoo dokoloŋ ḥonaŋ yaa dεs yεs fa.

⁶ Tomse kpookpoo mɔ kyaa, mɔna Wurubuare dokoloŋ ḥonaŋ ne faa na ɔ balaŋ doŋ te bεs mo yεs ḥe popou.

⁷ Wurubuare felij ḥon ne faa na Kristo walaŋ kamase doŋ daale dinɔɔ, na waa mo yεs tom Kristotena dikpii kej man na ke de fa be popou.

⁸ Wurubuare felij ḥonaŋ ne fa ḥolo nyansa kej waa mo kolosi nombia, te ɔ ne fa ḥolo mɔ nombia kagyenj.

⁹ Mena Wurubuare felij dokoloŋ ḥonaŋ ne yele la ḥolo Wurubuare kelεedi ne yεs doŋ, te ɔ ne fa ḥolo mɔ doŋ kej waa mo kyc kaweeese.

¹⁰ Wurubuare felij ḥonan ne faa na ḥolo doj kej waa mo yee gyakoloj nombia, te o ne fa ḥolo mo doj kej waa mo kolosi Wurubuare nombia. Non ne yele la ḥolo ne tale gyen nyi nombii daale lee Wurubuare gyan yaa ke ta lee Wurubuare gyan ya. Non ne faa na ḥolo deise kpookpoo kekolosi, te ḥon ke ne faa na ḥolo mo deise kpookpoo man kalese.

¹¹ Mena aboɔ keja pou yee Wurubuare felij dokoloj ḥonan tom ke, te o ne fa walaŋ kamase lee ḥon felij ḥonan gbagba kegyaabii man.

¹² Deniwalan wose yee dokoloj, mɔna ke dana yenaase kpookpoo burum. Doo nyi ke dana yenaase kpookpoo burum koran ne, ne popou ne bom la yee deniwalan wosenaane dokoloj. Mena ke te Kristo mo doo.

¹³ Daa Kristotena pou na Gyudatena na Girikitena na gbeja na ban be kyaab wose doo ne pou, Wurubuare felij dokoloj ḥonan te ba moowɔ so de popou Wurubuare loj. Non moona daa bom te de popou bese Kristo wosenaane dokoloj kej. Kerje de nyija felij dokoloj ḥonan, te o ne yee tom de popou man.

¹⁴ Na yenaŋ dokoloj ne yee na deniwalan wose kej pou ya, mɔna yenaase kpookpoo ḥan pou bom la yee wosenaane dokoloj.

¹⁵ Akpaa nae de yako nyi,

"Ma te yee nyijmaa ya mena dɔɔ mɔɔ kpuε wosenaane kej man ya na," kei gyae ke tale lese nae kej lee wosenaane kenaŋ man?

¹⁶ Te akpaa dejele de yako nyi, "Na maŋ yɛna sibii ya mena dɔɔ mɔɔ kpuε wosenaane kej man ya na," kej nawolo baa nyi kɔɔ kpuε wosenaane kej man yee? Kei gyae ke tale lese dejele kenaŋ lee wosenaane man?

¹⁷ Nyi akpaa wosenaane kej pou deŋ yee sibii ke na, sena te wosenaane kej gyae ke yee na ke nyii kolo? Te akpaa wosenaane kej pou deŋ yee dejele ke na, sena te wosenaane kej gyae ke yee na ke wɔŋ nyii?

¹⁸ Mo n kee na, Wurubuare moo wosenaane kpookpoo ḥan pou bo bom yee wosenaane dokoloj, lee ḥon gbagba kegyaabii man.

¹⁹ Nyi wosenaane yenaase kpookpoo ḥan pou deŋ yee wosenaane yenaŋ dokoloj na, nafo ke gyae ke yee gyakoloj.

²⁰ Mɔna ḥgba mena kej ke doo ne, wosenaane yenaase ḥan pou boe mɔna wosenaane kej pou yee dokoloj.

²¹ Sibii be gyae ke tale yako nyijmaa nyi, "N be dana tɔnɔ fa maŋ ya," te nyee mo be gyae ke tale yako nae nyi, "N be dana tɔnɔ fa maŋ ya."

²² Mɔna wosenaane yenaase ḥan dees kee nyi ḥe tan doj ya ne, nyi ḥɔɔ doo wosenaane man ya ne nafo wosenaane be gyae ke tale

yεε kolo ya.

²³ Te wosenaane yenaŋ keŋ de bee bu ke ya nε, keŋ gba te dεe ko da wose na ke. Wosenaane yenaŋ keŋ daa ne kee nyi ke bee hia nideli ya nε, keŋ gba te dεe kee ke dɔɔ nideli.

²⁴ Da wosenaane yenaase ḥjan dεe kee nyi ḥje dana kyeo nε, be doo nyi dεe kee ḥje dɔɔ mena ya. Mɔna Wurubuarε ta mo wosenaane yenaase ḥjan pou towaa, te o moo obuo fa ḥjan nafo ḥcc tanj obuo ya nε.

²⁵ O yεε ke mena na kekpase be nyiŋ doo wosenaane yenaase kpookpoo ḥjan man ya, mɔna wosenaane yenaŋ kamase dεe kee ke dɔɔ dɔɔ nideli.

²⁶ Akpaa de kɔŋ nyi wosenaane yenaŋ daale ne naa diyem na, akaŋ ḥjan pou mo ne naa diyem kpu na ke. Mɔna akpaa de kɔŋ nyi wosenaane yenaŋ daale de nyiŋ yele na, ne yεε yenaase akaŋ ḥjan mo pou gyroŋ.

²⁷ Nεε ε popou bom la yεε Kristo wosenaane keŋ, te ε man walaŋ kamase yεε o yenaŋ daale ke.

²⁸ Kristotena dikpii keŋ man nε, Wurubuarε ta see dibiase ḥjaale. Gyangba nyibaŋ yεna Kristo kpilala ban. Baŋ be gyakaa balate yεna Wurubuarε akpeŋkpereŋgyɔɔra, te baŋ be gyakaa batoorote yεna baŋ bεe wola Wurubuarε nombia ḥjan nε. Baale mo yεna baŋ bεe yεε gyakoloŋ nombia, te baale mo yεna

baŋ bεe kyɔ kaweeese, te baale mo yεna baŋ bεe kyɔ be tebia. Baale mo yεna siamantena baŋ bεe kee nyi nombia ḥjan pou bεe yεε nε ne gyu nideli. Te akaŋ baŋ yεna baŋ bee kolosi deise kpookpoo nε.

²⁹ N kee na, na be popou yεna Kristo kpilala ya. Na be popou yεna Wurubuarε akpeŋkpereŋgyɔɔra ya. Na be popou yεna wolala ya. Na be popou ne yεε na gyakoloŋ nombia ya.

³⁰ Na be popou ne kyɔɔna kaweeese ya. Na be popou ne kolosina deise kpookpoo ya. Na be popou mo na lesena deise kpookpoo man ya.

³¹ Mɔna ε yela ε sia keyase Wurubuarε abɔɔ anefan di-naana ḥjan ḥja kela keŋa nε dɔɔ. Nεε ma a wola ḥjan nombia kpaakpaa ḥjan ḥja kela keŋa nε pou.

13

Kegyae

¹ Nyi akpaa mεe tale kolosi deise wɔleɛ kpookpoo yaa Wurubuarε kpilala dei, te balaŋ kegyae be doo me man ya na, kenaj na ma kekolosi pou yεε ḥgbɑ dowuro yaa akpaa kpaaase ḥjan ḥje yεε yeesa yakaa bo nε.

² Akpaa me yεε Wurubuarε dekpeŋkpereŋgyɔɔre e, te maa tale naa Wurubuarε nombia aweesenj ḥjan na maa yako, te ma gyeŋ nombia pou te me dana kelεedi kpaakpaa keŋ maa tale mo kulii bulase, te balaŋ

kegyae be doo me man ya na
me yee yakaa.

³ Mena mo te akpaa ma mo
abco njan pou me dana ne
fa ayemata, te ma mo ma
wosenaane fa nyi baa too, te
balan kegyae be doo me man
ya na njan pou moc yee ne
yee yakaa.

⁴ Nyi n ne gyae walaŋ na
n ne nyiŋ konco fa e, te n ne
wii o waranjase mo. O kolo
beε bere n sia ya te n beε
wola n wose ya, te n beε kεε
n wose nyi n kela e ya.

⁵ Nyi akpaa n ne gyae
walaŋ na, n beε yee e abco
njan tekaboena ne ya, te n
beε gyae nyi nyaŋ nyaagen
wui ke de na njan wui ke
woleε ya. N beε gyeŋ ban
bileŋbileŋ na e ya, te n beε
mo o nombia do n tɔɔman
ya.

⁶ Nyi n ne gyae walaŋ ne
o yee nombiikum na beε yee
neŋ gyon ya, mɔna akpaa o
yee nombii kpaakpaa na ne
yee neŋ gyon.

⁷ Nyi akpaa balan kegyae
doo n man ne, debaŋ kamase
na n ne tale seŋ keŋkeŋ abco
pou man, te ne yeli n kelεedi
na sem nideli. N ne nyiŋ
konco abco pou man, te ne
yeli n ne tale seŋ keŋkeŋ
abco njan n loo gyakaa ne
dɔɔ ne man, te n ne yee
kakyen seŋ keŋkeŋ abco pou
man.

⁸ Nombia njan Wurubuarε
akpeŋkpeŋgyɔra ne kolosi
see, na deise kpookpoo
keklosi na nombia kagyen
pou gyae ke gyu oto. Mɔna
balan kegyae dɔɔ kɔɔ taŋ oto

ya.

⁹ De nombia kagyen na
doŋ keŋ Wurubuarε ba mo
fa daa te dεe tale kolosi o
nombia ne yee yaale yaale.

¹⁰ Mɔna akpaa nyi kpene
keŋ ke yee debiliŋ ne de kɔŋ
na, njan ne yee yaale yaale
ne gyae ke njaalaa.

¹¹ Debaŋ keŋ me yee bu
e na mee kolosi bo ngbɑ
biikyaabii ne, te mεε gyueŋ
mɔ ngbɑ biikyaabii ne, te me
yee ma kpene kamase mɔ bo
ngba biikyaabii ne. Mɔna
me ka bee kei ne, me te tina
biatεes nombia njan pou yela.

¹² Wurubuarε nombia njan
dεe naa debokeiman ne, dɔɔ
ne naa nja nideli ya. Ne
yee fulaa de siaman ngbɑ
mena keŋ n ne kεε kolo di
iku bene man te n beε naa
ke nideli ya. Mɔna debaŋ
daale gyae kelii keŋ dεe naa
de Gbenyyoo Wurubuarε na
de sia fonεε, na waa yela
dεe gyeŋ o nombia njan man
nideli. Debaŋ kei mɔ ne me
nombia kagyen yee kyomii
ne, mɔna debaŋ daale gyae
kelii na, maa gyeŋ nombia
nideli ngbɑ mena keŋ Wu
rubuarε gyeŋ maŋ nideli ne.

¹³ Abco keŋa pou man ne
nombia atoro kyaa la keŋ
nɔɔ taŋ oto ya. Nan yεna
kelεedi na lookegyakaa na
kegyae. Mɔna ne popou
man na, kegyae yεna nja
nyee.

14

*Pɔɔl kabese kolosi lee Wu
rubuarε felij abco anefaa
njan wose man*

¹ Ε γεε kakyeŋ na ε ke gyae dɔŋa, na ε ke yase ε sia gyae Wurubuare felij abɔɔ anefaj ḥan gbεε. Tuturu na, ε yase ε sia gyae kej Wurubuare waa ta ε dɔɔ kolosi ne gbεε.

² Nawolo nyi walaŋ ḥon ɔ ne kolosi deise wɔlɛɛ kpoonkpoɔ nε, ɔ bεε kolosi fa denibalaŋ ya mɔna ɔ ne kolosi bo fa Wurubuare. Nkeε na ḥolo bee nyii ɔ nombia ḥan man ya, nawolo nyi Wurubuare felij ḥon ne tεε la ɔ dɔɔ kolosi nombia aweesεŋ ḥenajan.

³ Mɔna walaŋ ḥon Wurubuare ne tεε ɔ dɔɔ kolosi nε, ɔ nombia ḥan na do balanj don na kakyeŋ te ne yeli bεε tale kyan ba wose.

⁴ Walaŋ ḥon ɔ ne kolosi deise wɔlɛɛ kpoonkpoɔ nε, ḥon waageŋ te nombia ḥan ɔ ne kolosi nε dana tɔnɔɔ fa. Mɔna ḥon Wurubuare ne tεε ɔ dɔɔ kolosi nε, ɔ nombia ḥan ɔ ne kolosi nε dana tɔnɔɔ fa Kristotena dikpii kej pou.

⁵ Nafo ma kegyae yεna nyi ε popou yaa kolosi deise wɔlɛɛ kpoonkpoɔ, mɔna kej mεε gyae kela yεna nyi, Wurubuare ke ta ε dɔɔ kolosi. Nawolo nyi walaŋ ḥon Wurubuare ne tεε ɔ dɔɔ kolosi na, ɔ kela walaŋ ḥon ɔ ne kolosi deise kpoonkpoɔ. Gyisε ḥolo kyaa botɔɔ kej ɔ ne tale lese deise wɔlɛɛ kpoonkpoɔ ḥan man, na kekyɔ Kristotena dikpii kej pou, na baa bee bɔ ɔsom kej man.

⁶ Me tebia, nyi akpaa me kɔŋ ε gyaŋ te me kolosi

deise wɔlɛɛ kpoonkpoɔ na, woŋ tɔnɔɔ yaa ε ke nyij lee ḥe man? Mɔna akpaa me kaa yako ḥon nombia ḥan Wurubuare ba lese wola man, yaa nombia kagyεŋ wose man nombia, yaa nombia ḥan Wurubuare ba mo fa maŋ nyi me kaa yako ḥon, yaa me kaa wola ḥon nombia na, na keŋa be dana tɔnɔɔ fa ḥon yee?

⁷ Mena mo te abɔɔ ḥan nyeedoŋ be doo ḥe man ya ḥgba kefereese na kabereese nε, akpaa be ta wola ḥa nideli ya na amote ne gyae la waa nyii ḥe man?

⁸ Te akpaa yoonɔɔtε ḥon ta wola ɔ kabere nideli ya na, sena te ḥolo waa nyii ke man na waa koro desina ɔ wose fa yoo?

⁹ Mena te doo fa εmεɛ mɔ. Akpaa ḥolo de kolosi dei wɔle kpoo daale, te ḥolo te nyii ke man ya na sena te ḥolo waa yεε na waa tale nyii nombia ḥan ɔ ne yako nε man? Dekɔŋ mena na, ɔ ne kolosi bo do felij man yakaa.

¹⁰ Deise kpoonkpoɔ burum kyaa tεele kei dɔɔ, mɔna dei daale be kyaa kej ḥolo bee nyii ke man ya.

¹¹ Akpaa nyi mɔ ne nyii dei kej ḥolo ne kolosi ya na me yεε ḥɔole e ɔ siaman, te mena mɔ te ḥon mɔ yεε ḥɔole e me siaman.

¹² Mena te doo fa εmεɛ mɔ. Debanj kej ε sia be yεε ε ne keo Wurubuare felij abɔɔ anefaj ḥan nε, ε yεε kakyeŋ keo kej gyae ke yela

Kristotena dikpii kej ka bee bɔ̄ ɔsom kej man nɛ.

¹³ Mena dɔ̄o akpaa nyi ɔjolo ne kolosi dei wɔle kpoo daale na, kaboeni nyi waa fane na waa nyin tale lese ke man.

¹⁴ Nawolo nyi akpaa me fane dei kpoo man na, felij ɔjon o doo me man nɛ ne fane la, mɔna ma agyuej be doo botɔ̄o ya.

¹⁵ Mena dɔ̄o sena yaa maa yɛɛ? Maa mo felij ɔjon o doo me man nɛ fane, na maa mo ma agyuej mɔ fane. Maa mo felij ɔjon o doo me man nɛ kpee nɔɔnej, na maa mo ma agyuej mɔ kpee nɔɔnej.

¹⁶ Nyi ε gyaneε ε ne fane te n mo dei daale kpoo n na lese Wurubuare yele, te walaj yakaa ɔjolo kyaa ε man kej o bee nyii n dei kej man ya na, sena te waa tale sɛɛ neŋ nyi, "Dɛɛkɔŋ Mena," kej nyi o te nyii kpene kej n be yako ne man ya?

¹⁷ Mberem na n fanewɔnideli lese Wurubuare yele, mɔna ke tanj tɔnɔɔ fa n balate ɔjon ya.

¹⁸ Mɛɛ fa Wurubuare karaj ɔgba mɛɛ tale kolosi deise kpookpoo kela ε man walaj kamase nɛ.

¹⁹ Mɔna akpaa me kpuε Kristotena dikpii kej man na, mɛɛ gyae nyi maa kolosi nyansa nombia kyomii bo mo wola balaj nombia, kela kej nyi maa kolosi nombia burum deise kpookpoo man kej bɔ̄o gyae baa nyii ɔne man ya.

²⁰ Me tebia, ε na gyuej

ŋgba bia ne ya. Lee dukum keyɛɛ man na, ε yɛɛ ε wose ŋgba kyokyoosebia baj bɔ̄o gyen dukum ya nɛ. Mɔna lee ε kɛɛ gyuej man na, ε gyuej ŋgba balaj baj bɔ̄o bee Wurubuare nombia man nɛ.

²¹ Wurubuare nombia aŋmarasej see ne yako nyiaa, Wurubuare kpa,

"Maa ta balaj baj bee kolosi deise kpookpoo nɛ dɔ̄o kolosi fa me balaj.
Maa ta ɔjola dɔ̄o kolosi fa me balaj.

Mɔna kejaj wɔle koraj na,
bɔ̄o gyae baa nyii me dei ya."

²² Deise kpookpoo kekolosi te yɛɛ kpene kej Kristotena na mo gyen Wurubuare donj ya, mɔna baj ba te lɛɛ ta Kristo di ya nɛ, bɛɛ mo ke gyene Wurubuare donj. Wurubuare nombia keyako see yɛɛ kpene kej ke dana tɔnɔɔ fa baj bɔ̄o lɛɛ Kristo di nɛ. Te baj ba te lɛɛ ta Kristo di ya ne dɔ̄o, ka be dana tɔnɔɔ fa wɔ̄ ya.

²³ Mena dɔ̄o akpaa Kristotena dikpii kej de gyaneε te walaj kamase ne kolosi deise wɔlɛɛ kpookpoo, te akpaa balaj wɔlɛɛ yaa baj ba te yɛɛ Kristotenawɔ ya nɛ de kɔŋ botɔ̄o na, bɔ̄o gyae baa yako nyi ba nyeyya ne wɔlɛɛ baa yee?

²⁴ Mɔna nyi akpaa Wurubuare de tɛɛ ε popou dɔ̄o o ne kolosi, te walaj yakaate yaa ɔjon o te yɛɛ Kristo walaj e ya nɛ de kaa gyoo ε man na, nombia ɔjan o ne nyii ne gyae ka lese o dukum

keyee debco, na ke yela waa
gyen nyi o yee dukumyere
e.

²⁵ Nombia jenan gyae ka
lese o konco man nombia
jan pou weesee ne debco,
na waa buj som Wurubuare
na waa yako nyiaa, "Ampan
Wurubuare kru e man."

Kristotena kegyanee mmaraase

²⁶ Me tebia, nombia jan
mee yako ne mee wolo baa
nyi akpaa e koe kaa gyane
ne, mberem na jolo dana
nocoen kej waa kpee na
jolo mo dana kolo waa
wola, yaa jolo mo dana
nombii kej Wurubuare ba
lese wola e. Mberem na
jolo mo ne gyae waa mo
deise wolees kpoonkpo kolosi,
yaa jolo mo kyaa kej waa
lese dei wole kei man ne,
kaboena nyi yaa yee keja
pou na e ka mo do Kristotena
ba j kakyen.

²⁷ Akpaa e man baale baa
kolosi deise wolees kpoonkpo
na, baa yee balaj bala te ba
boo paa na baa yee balaj
batooro. Mona kaboina nyi
baa kolosi dokoloj dokoloj,
na jolo mo ka lese ne man.

²⁸ Nyi akpaa jolo be kyaa
kej waa lese nombia jan
man ya ne, kena j na j
o ne kolosi ja ne waa kyan
o noo wu Kristotena dikpii
kej man, na waa kolosi fa
Wurubuare na jon gbagba.

²⁹ E yela Wurubuare
akpejkepenejgyore bala yaa
batooro kekolosi, na balaj
akan ba j ka gyoo be nombia

jan bee kolosi ne man
nideli.

³⁰ Te akpaa jolo kyaa te
Wurubuare da lese nombia
jaale wola e ne, e yela
wala j jon o be tangbees o
ne kolosi ne ke tina kekolosi
yela.

³¹ Nawolo nyi e yee mena
na Wurubuare waa tale ta e
doj dokoloj dokoloj kolosi,
na ke yela e popou ke kasee
kolo lee ke man na ka do jon
kakyen.

³² Walaj kamase jon Wu
rubuare ne tee o doj kolosi
ne, kaboina nyi waa tale
kyan o wose lee o kekolosi
kej man.

³³ Nawolo nyi Wurubuare
te yee wala j jon o ne yee
abco basabasa ya, mona o
yee Wurubuare jon o ne yee
wa abco na ne gbees.

³⁴ Ngba mena kej doo
Kristotena akpiise jan pou
man ne, kaboina nyi ala baa
wu be noo. Be gyanee osom
man na gbees be doo nyi baa
kolosi ya, mona kaboina nyi
baa yokose ba wose jngba
mena kej Mosesi mmaraa
kej na wolo ne.

³⁵ Nyi akpaa bees gyae baa
nyii nombii daale man nideli
na, kaboina nyi baa boose
be baala deni man. Na
wolo nyi ke yee desen ke nyi
alo ke yee noodon Kristotena
desegyanee man.

³⁶ Mena doj e na wolo
baa nyi e gyane te Wurubuare
nombia jan leewa koe, yaa
emee yaagej nyii na ja?

³⁷ Akpaa jolo ne baake o
wose nyi o yee Wurubuare
dekpejkepenejgyore e, yaa o

ne kees o wose nyi o dana Wurubuarə feliŋ aboo anefan̄ ḥan na, kaboenā waa gyeŋ nyi me nombia ḥan mee kolosi ne pou lee Wurubuarə gyaŋ.

38 Te akpaa nyi ḥolo te lees me nombia keŋa di ya ne, emeε mō ε na mo e yee kolo ya.

39 Mena dōo me tebia, ε yase ε sia na Wurubuarə ketə ε dōo kolosi, mō ε na to baŋ bee kolosi deise wōleε kpoonkpo ne gbeε ya.

40 Mōna kaboenā nyi yaa yee nombia pou na ḥe gbeε, ḥgba mena keŋ kaboenā ne.

15

Kristo kefəŋ lee yee man

1 Me tebia, neεε mēε gyaε maa tōse ḥon nyeedoŋ nombia ḥan mō yako ḥon te ε be lees di te ε seŋee ḥe man keŋkeŋ ne.

2 Akpaa ε kyaŋ nombia ḥan mō yako ḥon ne man keŋkeŋ na, Wurubuarə waa ta ḥe dōo lees ε nyee. Mōna akpaa ε te kyaŋ ḥa keŋkeŋ ya na ε kelεedi keŋ yee yakaa.

3 Nawolo nyi kpene keŋ de Gbenygyoo Yesu ba wola maŋ te ke dana tōnō kela kpene kamase ne, keŋ yaa ma moowō mēε wola ḥon ne. Nombia ḥenəŋ yena nyi,

De nombiakumεε dōo te Kristo kaa yenjawo, ḥgba mena keŋ Wurubuarə nombia aŋmarasen̄ see ḥan ne yako ne.

4 Be wuu e te weeya atoorote keŋ na Wurubuarə gyuuusu e lee yee man, ḥgba mena keŋ Wurubuarə nombia aŋmarasen̄ see ḥan ne yako ne.

5 C lese o wose wola Pita. Kenaŋ wōle na te o lese o wose wola o kpilala kufu bala baŋ mō.

6 Kenaŋ wōle ne o besewō lese o wose wola o kaseela baŋ be yaanɔole kela balan̄ sɔŋonon̄ akpen̄ anon̄ (500) ne deban̄ dokoloŋ man.

Be man balaŋ burum sεε be kyaa na be sia te baale mō ta yekee.

7 Keŋte o lese o wose wola Gyemisi, te o besewō lese o wose wola kpilala baŋ pou.

8 Wōle wōle ne, o kaa lese o wose wola maŋ Pɔɔl ḥon nafo ḥolo te gyakaa loo nyi maa kaa bese Kristo walaj ya ne.

9 Maŋ yena Kristo kpilala baŋ pou man kemaasa, te ma tekaboena gba nyi nafo baa baake maŋ nyi Kristo kpilale ya. Nawolo nyi me naase Kristotena baŋ diyem nideli.

10 Mōna lee Wurubuarə berεε dōo te gyeŋ me kaa bese walaj ne. C berεε keŋ o ba mo boele maŋ ne te yee yakaa ya, nawolo nyi me yee tom kela Kristo kpilala akan̄ baŋ pou. Mōna na maŋ gbagba doŋ te ma moowō yee ya, Wurubuarə

bεrεs kej o ba mo boele man
nε yεs la.

¹¹ Mena dɔɔ Kristo nombia
kejə lee me gyan o ḥan lee be
gyan bo o, ḥan te de popou
ne kolosi te ḥan mɔ te ε
lεswɔ di.

Kefoŋ lee yεŋ man

¹² Mɔna akpaa dee kolosi
nyeekelεs nombia ḥan
nyi Kristo yεŋawɔ te Wurubuarε
gyuusu e lee yεŋ
man na, woŋ dɔɔ te εmεs
baale ne yako nyi kefoŋ lee
yεŋ man be kyaa ya?

¹³ Nyi akpaa kefoŋ lee yεŋ
man be kyaa ya na, kenaŋ na
nawolo baa nyi Wurubuarε
te gyuusu Kristo lee yεŋ man
ya.

¹⁴ Te akpaa Wurubuarε te
gyuusu Kristo lee yεŋ man
ya na, kenaŋ na Wurubuarε
nombia ḥan dee kolosi na ε
kelεedi kej mɔ yεs yaka.

¹⁵ Nyi akpaa be doo mena
ya na kenaŋ na daa Kristo
kpilala baj te di dekara
gyakaa Wurubuarε dɔɔ, na-
wolo nyi dεs yako nyi Wurubuarε
gyuusu Kristo lee yεŋ man.
Nyi akpaa woya
be gyae baa foŋ lee yεŋ man
ya na, kenaŋ na Wurubuarε
te gyuusu Kristo lee yεŋ man
ya.

¹⁶ Mɔ akpaa kefoŋ lee yεŋ
man be kyaa ya na, kenaŋ na
Wurubuarε te gyuusu Kristo
lee yεŋ man ya.

¹⁷ Te akpaa nyi Wurubuarε
te gyuusu Kristo lee
yεŋ man ya nε, kenaŋ na ε
kelεedi kej yεs yaka te ε
sεs ε doo ε nombiakumεs
man.

¹⁸ Kenaŋ na Kristotena
baj mɔ bɔɔ yekee nε ta
yekee leki.

¹⁹ Akpaa nyi tεeple kei dɔɔ
kaagen kekyaa dɔɔ te de
loo gyakaa Kristo dɔɔ na,
kenaŋ na de nombia dana
waraŋase kela walaŋ ka-
mase.

²⁰ Mɔna anokoare kej doo
ke man yεna nyiaa, Wurubuarε
gyuusu Kristo lee yεŋ man.
Non Kristo yεna
woya baj pou Wurubuarε
waa kaa gyuusu wɔ nε be
gyaŋbate.

²¹ Nawolo nyi mena kej
yεŋ be tεe walaŋ dokoloŋ
dɔɔ kɔŋ tεeple kei dɔɔ nε,
mena mɔ te kefoŋ lee
yεŋ man mɔ tεewɔ walaŋ
dokoloŋ dɔɔ kɔŋ tεeple kei
dɔɔ.

²² Ngba mena kej balaŋ
pou ba lee Adam man te o
nombiakumεs dɔɔ bεs yekee
nε, mena mɔ te balaŋ baj
pou be yεs Kristo wui nε
baa nyiŋ nyeedon kekpaa lee
Kristo yεŋ kej man.

²³ Mɔna walaŋ kamase
dana o debaj kej Wurubuarε
waa gyuusu e lee yεŋ man.
Kristo tangbεs la
foŋ lee yεŋ man, te wee kej
waa bese kɔŋ na balaŋ baj
be yεs o wui nε mɔ baa foŋ
lee yεŋ man.

²⁴ Kei wɔle na kpene ka-
mase gyae ke kɔŋ kɔ oto.
Debaŋ kenaŋ te Kristo waa
di doŋse pou na gyooneŋ na
ŋe gyoorobiiri pou dɔɔ, na
waa mo gyoori kej do o kya
Wurubuarε nyiŋmaa man.

25 Nawolo nyi kaboena nyi Kristo waa di gyoori, kelii debañ ken Wurubuare waa mo o kɔlala pou do o nawɔɔtɛs.

26 Te kɔlare otomante ɔjon Wurubuare waa wɔlɛs e ne yena yenj.

27 Nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ne yako lee Kristo wose man nyiaa, "Wurubuare ta mo kpene kamase do Kristo tɛs." Mɔna ken Wurubuare be yako nyi o ta mo kpene kamase do o tɛs ne, ken bɛs wolo nyi ɔjon Wurubuare gbagba mɔ doo o tɛs ya. Nawolo nyi ɔjon Wurubuare moona kpene kamase do Kristo tɛs.

28 Debañ ken Wurubuare da mo abɔɔ keŋa pou do o bu ɔjon tɛs tanj ne, o bu ɔjon mɔ waa mo o wose do o kya Wurubuare ɔjon o ba mo kpene kamase do o tɛs ne tɛs. Na balanj pou kena nyi Wurubuare yena kpene kamase nyee.

29 Te akpaa kefɔŋ lee yenj man be kyaa ya na, woŋ dɔɔ yaa balanj banj bɛs lɛs ba woya nɔɔ seŋ nyi baa sɔ wɔ Wurubuare loŋ ne loo gyakaa? Yaa akpaa nyi bɔɔ gyae baa gyuusu balanj lee yenj man korakora ya na, weera te baale ne lɛs ba loŋtona banj bɔɔ yekee ne nɔɔ seŋ nyi baa sɔ wɔ Wurubuare loŋ fa wɔ?

30 Te daa gbagba mɔ de? Nyi akpaa kefɔŋ lee yenj man be kyaa ya na, woŋ dɔɔ te wee kamase dɛs mo da wose

fa yenj?

31 Me tebia, mɛs yako ɔjon nyi yenj nombia ne tuŋ maŋ wee kamase. Lee mena keŋ daa na ɔjon na Kristo yɛs dokoloŋ dɔɔ, mɛs tale mo ɔjon kyo poaa. Mena dɔɔ te mee kolosi nombii kei.

32 Nyi tɛele kei dɔɔ nombia dɔɔ te daa na balanj banj be yɛs ɔgba wonembia banj bɛs kyanj balanj ne yoo yoo dinaa kei Efeso donɔɔ man na, woŋ tɔnɔɔ yaa maa nyin lee ke man? Akpaa nyi kefɔŋ lee yenj man be kyaa ya na, ε yela dɛs yɛs ɔgba mena keŋ dudu daale ne yako ne nyiaa, "ε yela dee di na dɛs nyɔɔ, nawolo nyi kyoo kaageŋ na de ta yem."

33 ε na yeli ɔjolo ka beo ɔjon ya, "Nawolo nyi dɔɔre kum ne wɔlɛs diniɔɔ kpaakpaate."

34 ε bese gyoo ε wose man nideli na ε ke tina nombi-akumɛs keyɛs yela. Nawolo nyi dana desenj ɔgba ε man baale sɛs ε ba gyenj Wurubuare nombia korakora ya ne.

Kefɔŋ lee yenj man na ka wosenaane wɔle

35 Mberem na ɔjolo waa boose nyiaa, "Sena te woya baa tale fonj lee yenj man bela, te wosenaane wonjti yaa baa nyin?"

36 Diyin nombia keboose yaa kei. Nawolo nyi kpene kamase keŋ n duu tɛele man ne, kɛs daale pɛte kolo wɔle ne tuu lee ke man.

37 Akpaa n duu kolo bii ne, keŋ n ba mo duu na

kenj nyaŋ ke ko ne te yee
kyeekyee ya.

³⁸ Mɔna Wurubuare ne faa
na ke ke dinco, ḥgba mena
kenj ḥjon gbagba ne gyae ne.
Kpene kamase kenj n duu na,
Wurubuare ne yeli kεe bee
nyiŋ ke dinco.

³⁹ Wosenaane pou te yee
dokoloŋ ya. Denibalaj wui
kpoo te wonembia wui kpoo
te gyebuse wui kpoo te kpe-
bia mo wui kpoo.

⁴⁰ Mena mo te abco ḥjan
pou Wurubuare be yee ne,
ḥjan ḥje kyaa adido ne ḥja
kyeo kpoo te ḥjan ḥje kyaa
tεele kei dco mo ne kyeo
kpoo.

⁴¹ Weese kεe ḥjalakee
kpoo te gyaalan mo wui
kejhalakee kpoo te kyolobi-
ise mo kεe ḥjalakee kpoo.
Kyolobii kamase mo dana
mena kenj o ne ḥjalakee.

⁴² Mena ke te gyae ke yee
debaŋ kenj balaj baa foŋ lee
yen man ne. Akpaa be wuu
walaŋ na waa dala, mɔna
Wurubuare de gyuusu e na
waa fa e wosenaane wole
kenj be gyae ke dala ya.

⁴³ Nyi akpaa be wuu ke
na kɔɔ dana tɔnoɔ bela ya,
mɔna akpaa be gyuusu ke
lee yen man na ke dana
obuo. Nyi be wuu ke na kɔɔ
dana doŋ ya, mɔna akpaa be
gyuusu ke na ke dana doŋ.

⁴⁴ Deniwalaj wosenaane
kenj bεe mo wuu ne, ke yee
tεele kei dco wosenaane ke.
Mɔna akpaa Wurubuare de
gyuusu ke na ke ta bese Wurubuare
man wosenaane. Tεele kei dco wosenaane

kyaa, mena dco kabona nyi
Wurubuare man wosenaane
mo deε kyaa.

⁴⁵ Wurubuare nombia
anjmaraseŋ see yakowɔ
nyiaa, "Wurubuare moo o
feliŋ do Adam gyangbate
ḥjon man te o nyiŋa ny-
eedoŋ. Mɔna Yesu Kristo
ḥjon bεe baake e nyi Adam
balate ḥjon ne, ḥjon yena
Wurubuare felij ḥjon o ne
fa nyeedoŋ kekpaa."

⁴⁶ Na ḥjon o yee Wurubuare
feliŋ e ne taŋgbεe
la kɔŋ ya, mɔna ḥjon o yee
deniwalaj e ne taŋgbεe
la kɔŋ. Kenaŋ wole na pεte
ḥjon o yee Wurubuare felij
e ne kɔŋawɔ.

⁴⁷ Adam gyangbate ḥjon
lee tεele kei dco nawolo nyi
tεele te Wurubuare moowɔ
yee e, mɔna Adam balate
ḥjon dco ḥjon lee Wurubuare
man adido.

⁴⁸ Mena kenj Adam ḥjon
o ba lee tεele kei dco doo
ne, mena mo te tεele kei
dco balaj doo. Te mena
kenj Adam ḥjon o ba lee Wurubuare
man doo ne, mena mo te
Wurubuare man balaj
doo.

⁴⁹ Mena kenj walaŋ ḥjon
bɔɔ mo tεele ma e dinco
doo de man ne, mena mo te
walaŋ ḥjon o ba lee adido ne
dinco gyae ke doo de man.

⁵⁰ Me tebia, mεe gyae ε
ka gyeŋ nyi kpene kenj ke
yee wosenaane na fatabo ke
ne, be gyae ke tale gyoo
Wurubuare gyoori kenj man
ya. Mena mo te wosenaane
kei kenj gyae ke dala ne, be

gyae ke kyaa kekpaakekpaa ya.

51 Σee deŋele na ε ke tei nombia aweeseŋ keŋja. Nombia ɻenaŋ yεna nyiaa, na de popou ne gyae la dεs yen ja. Mɔna debaŋ keŋ ba wola kabereŋ otomante keŋ na, Wurubuare waa kyεekee de popou karatetee dokoloŋ ɻgba mena keŋ ɔga ne ɻmaale ne.

52 Ba wola kabereŋ otomante keŋ na Wurubuare waa kyεekee de popou, te baŋ bɔɔ yekee ne baa foŋ lee yen man keŋ bɔɔ gyae baa yen bela ya.

53 Nawolo nyi Wurubuare waa besena wosenaane keŋ kεs dale ne yεs wosenaane keŋ ke bεs dale ya. Na waa besena wosenaane keŋ kεs yem ne yεs wosenaane keŋ ke bεs yem ya.

54 Akpaa wosenaane keŋ kεs dale ne da bese wosenaane keŋ ke bεs dale ya, te wosenaane keŋ kεs yem ne da bese wosenaane keŋ ke bεs yem ya ne, kenaŋ na Wurubuare nombia ɻjan bɔɔ ɻmarase see ne te kɔŋ mena. Nombia ɻenaŋ yεna nyiaa, "Da te yoo di yen dɔɔ. Yen be taŋ doŋ de dɔɔ bela ya."

55 "Yen, n doŋ keŋ n dana n ne di balan dɔɔ ne doo alen?"

Yen, n doŋ keŋ n dana n na mo do balan kayeyεs ne doo alen?"

56 Yen doŋ keŋ o dana o na do balan kayeyεs ne yεna

dukum, te mmaraa mɔ ne yele la dukum ne nyiŋ doŋ.

57 Mɔna dεs do Wurubuare nɔɔ, nawolo nyi ɻon yele la te de tεewɔ de Gben̄gyoo Yesu Kristo dɔɔ di kpene kamase dɔɔ.

58 Mena dɔɔ me tebia kpaak-paa ε seŋ keŋkeŋ, ε na yeli kolo ke wosi ɻon ya. Te debaŋ kamase na, ε mo ε wose pou do de Gben̄gyoo Yesu tom keŋ man. Nawolo nyi ε gyen nyi tom keŋ ε ne yεs lee de Gben̄gyoo Yesu doŋ dɔɔ ne be gyae ke yεs yakaa ya.

16

Kristotena toto kado fa be tebia

1 Nεnεs toto keŋ ε ka do na baa mo kyo Wurubuare balan baŋ be kyaa Gyudia tεele man ne, ε yεs ɻgba mena keŋ mɔ wola Kristotena akpiise ɻjan kya Galatia tεele man ne.

2 Kosida kamase keŋ ε gyanee ne, kɔba keŋ walaj kamase be yεs tom Kosida kenaŋ man te o be nyim ne, waa lese ke man o doŋ ketalebii see yenaŋ. Na kɔbase ɻjan pou kegyanee pεna maa kɔŋ.

3 Na akpaa me kaa gyoo ε gyan na, ε ka mo ya abɔɔ ɻjan do balan baŋ emεs gbagba ba lese wɔ ne nyiŋmaa man, na maa ɻmarase me nyiŋmaa man tɔne kpu na ya abɔɔ ɻjan fa wɔ, na baa mo gyina Kristotena baŋ be kyaa Gyerusalεm donɔɔ man ne.

⁴ Te akpaa de kɔŋ nyi maŋ gbagba maa gyu na, maa kpu na wɔ na de popou ke gyu.

⁵ Nyi akpaa ma lee Masedonia tɛele man na maa kɔŋ ε gyanj, nawolo nyi ma te yee ma agyueŋ nyi maa mo na Masedonia tɛele man pɛ maa kɔŋ ε gyanj.

⁶ Me kɔŋ na, mberem maa di weeya ala ɳaale ε gyanj, yaa maa kyaa kelii waare tɛe na ε ke nyin kyo maŋ me gbeεneŋ ɳan maa gyu nɛ man.

⁷ Me gbeε kei man dɔɔ, mɔɔ ne gyae nyi maa kpase kɔŋ kaa do ɳon nɔɔ yakaa na maa bese ya, mɔna akpaa Wurubuarɛ de sɛe na, maa kaa di weeya akalansɛe ɳaale ε gyanj.

⁸ Mɔna maa kyaa Efeso donɔɔ man kɛbo kelii Pentekosite wee keŋ.

⁹ Doo nyi balan̄ burum ta koro seŋ tia maŋ, mɔna ma te naa nyi Wurubuarɛ ta toro gbeε dinaa daale fa maŋ, nyi maa yee tom keŋ ke gyae ke yee tɔnɔɔ nɛ kɛbo.

¹⁰ Akpaa Timoti de kɔŋ ε gyanj na ε lɛe e nideli na ɔ wɔe ke fɛe e, nawolo nyi ɳon mɔ ne yee de Gben̄gyoo Yesu tom bo ɳgba maŋ nɛ.

¹¹ ε man ɳolo na ɳolo na bɛe nyi o be lɛe e ya, mɔna ε lɔ e gbeε wosefɛereŋ man na waa nyin bese kɔŋ me gyanj. Mɛe kɛe o gbeε nyi de tebia Kristotena baale baa kpu na e na baa kɔŋ.

¹² De gyoo Apolo dɔɔ ma doo e kakyeŋ nideli nyi waa

kpu na de tebia Kristotena akaŋ baŋ na baa kɔŋ ε gyanj, mɔna o te sɛe nyi waa kɔŋ ε gyanj debokeiman ya. Akpaa Wurubuarɛ de fa e gbeε na, waa kɔŋ ε gyanj.

¹³ ε na wolee ε wose ya. ε kyanj ε kelɛedi keŋ man keŋkeŋ. ε seŋ ɳgba baala nɛ, na ε ke yee doŋ.

¹⁴ ε yee kpene kamase dɔŋja kegyae man.

¹⁵⁻¹⁶ Setefanase dɔɔ εmɛe gbagba gyeŋ nyi ɳon na o dekpaŋalaŋmantena yena balan̄ baŋ bɔɔ taŋgbɛe lɛe Kristo di Akaya tɛele man. Be ta mo ba wose fa osum keŋ, te bɛe kyo Kristotena baŋ nideli. Me tebia, mɛe waase ɳon bo nyi ε yɔkɔse ε wose fa mena balan̄ kewo dinɔɔ, na baŋ mɔ bɛe yee mena tom kei nɛ.

¹⁷ Setefanase na Fotunatuse na Akayakuse ke kɔŋ me gyanj nɛ yee maŋ gyroŋ nideli. Nawolo nyi baŋ kɔŋala kaa seŋ ε naωɔɔ man.

¹⁸ Nawolo nyi ba te yeli ma nyee man nombia te yee maŋ dokoloŋ, ɳgba mena keŋ εmɛe mɔ wui be yee ɳon dokoloŋ nɛ. Kaboena nyi dɛe lese mena balan̄ kewo dinɔɔ yele.

Nɔɔkado ɔtomante

¹⁹ Kristotena akpiise ɳan kyaa Esia tɛele man nɛ na do ɳon nɔɔ. Akuila na Pirisila na Kristotena dikpii keŋ ne gyanjee be dɛe nɛ, na do ɳon nɔɔ nideli lee de Gben̄gyoo Yesu yele man.

²⁰ De tebia Kristotena baŋ pou be kyaa kɛbo nɛ na do

ηον νο̄. Ε do δօρja νο̄ gyroŋ
man.

²¹ Maŋ Poɔl gbagba moona
me nyijmaa ηmarase
νο̄kado t̄one kei.

²² Akpaa nyi ηolo b̄εε gyae
de Gben̄gyoo Yesu nombia
ya na, Wurubuarε waa falaa
e. Maranata (ka aseε yεna
nyi, de Gben̄gyoo Yesu kɔŋ).

²³ De Gben̄gyoo Yesu waa
mo o berεε boele ηon, na
waa seŋ ε wōle.

²⁴ Μεε gyae ε popou,
te meεε do ηon νο̄ de
Gben̄gyoo Yesu Kristo yele
man. Amen.

Poɔ̄l tɔ̄ne alate keŋ ɔ̄ be ηmarase yelee Korintotena ne

¹ Tɔ̄ne kei lee maŋ Poɔ̄l ηon me yee Yesu Kristo kpilale e lee Wurubuare kegyaebii man ne, na de dɔ̄o Timoti gyang. Dee ηmarase ke dee yelee εμες Kristotena dikpii keŋ ε kya Korinto donɔ̄o man, na Wurubuare balang baŋ ɔ̄ be baake te ɔ̄ be desina wo see fa ɔ̄ wose te be kya Akaya teele dɔ̄o pou ne.

² De kya Wurubuare na de Gbenyoo Yesu Kristo baa mo be beres boele ηon, na baa fa ηon wosefereŋ.

Poɔ̄l kalese Wurubuare yelee

³ ε yela dee do Wurubuare ηon ɔ̄ yee de Gbenyoo Yesu Kristo ɔ̄ kya e ne noo. Non yena Wurubuare ηon ɔ̄ ne wii balang waranase te ɔ̄ ne yako do wo.

⁴ Non ne yakola do daa de kayeyes man, na ke yela daa mo ke tale mo keyakodo keŋ ɔ̄ be yako do daa ne yako do de tebia baŋ bee yeyes ne.

⁵ De kee yeyes ηgba mena keŋ Kristo mo ba yeyes ne, mena mo te Wurubuare waa ta Kristo dɔ̄o yako do daa ηgba mena keŋ ɔ̄ be yako do Kristo ne.

⁶ Nyi daa Kristo kpilala ne naa dijem na, ε nyekelεs na ε keyakodo dɔ̄o te dee naa dijem. Mena keŋ dee nyiŋ

keyakodo ne, ne yeli εμες mo ne nyiŋ keyakodo. Kei ne yeli ε ne tale nyiŋ konoo naa dijem ηgba mena keŋ daa mo ne naa ne.

⁷ Mena dɔ̄o de loo gyakaa Wurubuare dɔ̄o nideli nyi waa yela ε ke tale seŋ keŋkeŋ, nawolo nyi da gyen nyi mena keŋ ε ne naa dijem ηgba mena keŋ daa mo ne naa ηaale ne, mena te ε ke nyiŋ keyakodo ηgba mena keŋ daa mo be nyiŋ keyakodo ne.

⁸ Me tebia, dɔ̄o ne gyae ε ke kya ditintee man lee dijem keŋ dɔ̄o naa Esia teele man ne ya. Balang yela da wose kyang daa nideli, keŋ nyi da te gyakaa loo gba nyi dee nyiŋ nyeedonŋ ya.

⁹ De konoose man na, yee daa ηgba ba te yako daa nyi baa ko daa ne. Kei yela de ta mo da wose lo daa gbagba de donŋ dɔ̄o ya, mona da moo da wose bo lo Wurubuare ηon ɔ̄ ne gyuuusu balang lee yeng man ne dɔ̄o.

¹⁰ Non lesena daa lee yeng nombia keŋja man, te ɔ̄ gyakaa ɔ̄ na lese daa kaa lii gyeng. De loo gyakaa ɔ̄ dɔ̄o nyi waa lese daa debaŋ kamaseŋ.

¹¹ Nawolo nyi ε ne fane fa daa dɔ̄o. Dekŋ mena na, Wurubuare beres keŋ gyae ke koŋ de dɔ̄o lee balang burum kefane dɔ̄o ne, gyae ke yela balang burum ke fane fa Wurubuare karangŋ.

*Poɔ̄l te kyεεkee wa agyueŋ
lee kpene keŋ ɔ̄ ne gyae waa
yee ne man*

¹² Nombii dokoloŋ keŋ dɔɔ te dɛɛ wola da wose nɛ yɛna nyiaa, de konco man nombia ne di daa adansɛɛ nyi, dɛɛ mo de konco pou yɛɛ nombia ḥan ayimɛɛ be doo ḥe man ya nɛ tɛele kei dɔɔ, te dee di anokoare ḥgba mena keŋ Wurubuare ne gyae nɛ. Tuturu na, lee daa na ḥon kekyaa man. Na tɛele kei dɔɔ nyansa te dɛɛ mo yɛɛ nombia keŋya ya, mɔna Wurubuare bɛrɛɛ keŋ o ba mo boele daa nɛ te dɛɛ mo yɛɛ.

¹³ Nombia ḥan pou dɛɛ ḥmarase yelee ḥon nɛ, yɛɛ nombia ḥan εmɛɛ gbagba ε ke tale kala na ε ke nyii ḥe man.

¹⁴ ḥgba mena keŋ ε be nyii de nombia ḥan man kyomii debaŋ kei nɛ, de loo gyakaa nyi ε ke kɔŋ kaa nyii ḥe man nideli wee daale. Daa dɔɔ te ε ke tale wola ε wose, ḥgba mena keŋ lee εmɛɛ mo dɔɔ, daa mo dɛɛ wola da wose wee keŋ de Gbenjgyoo Yesu waa bese kɔŋ nɛ.

¹⁵ Me loo gyakaa nyi ε ke nyii nombia keŋya man nideli, mena dɔɔ te nafo me yɛɛ ma agyueŋ nyi maa tanjbɛɛ kɔŋ ε gyan, na ε ke nyiŋ di gyoŋ bola bola.

¹⁶ Nawolo nyi me yɛɛ ma agyueŋ nyi mee gyu Masedonia tɛele man na maa mo ε gyan, te ma bese lee botɔɔ mɛɛ kɔŋ na maa mo ε gyan bela, na ε ke nyiŋ lɔ maŋ gbeɛɛ na maa gyu Gyudia tɛele man. Mɔna ta tekaa de ya.

¹⁷ Ma ke kyɛɛkee ma agyueŋ kei na, ke yɛɛ biatɛɛ

agyueŋ ke? Yaa mɛɛ yɛɛ me nombia baa ḥgba tɛele kei dɔɔ balan nɛ? Yaa nawolo baa nyi me dana nɔɔse ala ala?

¹⁸ Mena keŋ Wurubuare yɛɛ anokoarete e keŋ o bɛɛ lee o nombii wole ya nɛ, mena mo yaa daa mo de nombia ḥan dɛɛ yako nɛ be yɛɛ nɔɔse ala ala.

¹⁹ Nawolo nyi Wurubuare bu Yesu Kristo ḥon daa na Silase na Timoti be kolosi o nombia fa ḥon nɛ, o te yɛɛ nɔɔse ala ala walaŋ e ya, keŋ waa "Sεε" na waa bese "Bεε" ya. Mɔna ḥon dɔɔ, o sɛɛ na o te sɛɛ.

²⁰ Lee Kristo dɔɔ te Wurubuare nombia ḥan o be yako see nɛ pou kɔŋawɔ mena. Lee ḥon mo dɔɔ te de fane taŋ na, dɛɛ yako nyi "Amen" (Dɛɛ kɔŋ mena) mo lese Wurubuare yele.

²¹ Wurubuare gbagba ne yɛɛ la te daa na ḥon pou na sem keŋkeŋ Kristo kelɛedi keŋ man. Non lesena daa te o kpila daa nyi dee gyu ke yɛɛ o kegyaebii.

²² Non moona o nyijmaa gyakaa de dɔɔ, te o moo o felij ḥon do de koncose man mo kyan nae, na ke di adansɛɛ nyi de yɛɛ o wui, te dee nyiŋ abɔɔ ḥan pou o be desina see fa daa nɛ.

²³ Wurubuare yɛna ma adansɛɛ nyi ma te gyae nyi maa do ḥon kaale ya, mena dɔɔ te me kyɛɛkee ma agyueŋ nyi mo bese kɔŋ εmɛɛ Korintotena gyan ya.

²⁴ Dɔɔ ne gyae dɛɛ ḥere

ηον nyi yaa lεs Kristo nombia ηan dεs yako ηοn ne di ya. Nawolo nyi ε wulaa ε sejεs ε kelεedi kej man keŋkeŋ. Mɔna kej dεs gyae nyi ke yεs ηοn gyro dɔc te daa na ηοn ne yεs tom bom ne.

2

¹ Mena dɔc ma te yεs ma agyueŋ nyi, mɔc gyae maa bese kɔŋ ε gyaŋ na maa yela nombia ke takaa ηοn ya.

² Nawolo nyi akpaa me kɔŋ te me yeli nombia de takaa ηοn na, amote ne gyae la waa yela me sia kagye. Na εmεs baŋ mɔc yeli nombia be takaa ηοn ne yee?

³ Kej dɔc te mɔc ηmarase ηοn tɔne kenaŋ yεna nyiaa, mɔc ne gyae nyi me kɔŋ na kolo ke takaa εmεs baŋ ε ke yela me sia kagye ne ya. Nawolo nyi mεs lεs ε popou di nideli nyi akpaa me sia da gye na, εmεs mɔc sia gyae ka gye.

⁴ Debaŋ kej mεs ηmarase tɔne kei ne, na me tɔc ne kyonji maŋ. Nombia atakaasa na siasaran te ma moowɔ ηmarase ηοn tɔne kenaŋ. Na me ηmarase ηοn tɔne kenaŋ bo na ε wose ka yen ηοn ya, mɔna mεs gyae nyi ε ka gyen mena kej mεs gyae ηοn ne nideli.

Nombiakumεs kamo kyεs

⁵ Walaŋ ηοn o be yεs nombiakum te o be yeli nombia be takaa ηοn ne, na maŋ maageŋ te o yεs ke tia ya, mɔna gbεs daale man na ε popou yaa o yεs ke tia. Kei te

yεs nyi mεs wɔŋee nombia ηan man bo ya.

⁶ Mena kej ε man balaŋ burum be wɔŋ o deŋelete ne, kej kaageŋ tekaboe.

⁷ Mena dɔc kabona nyi yaa mo o nombiakumεs kyεs e na ε kekolosi do e, na mena ya na gyae ke yela waa mutii yen.

⁸ Mena dɔc mεs waase ηοn nyiaa, ε lese ε kegyae kej wola e nideli.

⁹ Kpene kej dɔc te mɔc ηmarase ηοn tɔne kej yεna nyiaa, mεs gyae maa kεs nyi ε ka seŋ keŋkeŋ kekeɛsekεs man, te ε ne nyii me dei debaŋ kamase?

¹⁰ Nyi akpaa ε mo ηolo nombiakumεs kyεs e na, maŋ mɔ maa mo kyεs e. Mɔna nyi akpaa nombii daale doo kej kabona nyi maa mo kyεs e koran gba na, lee εmεs dɔc te maa mo kyεs e lee Kristo yele man.

¹¹ Kei gyae ke yela na ɔbɔnsam be nyin tale di de dɔc ya. Nawolo nyi da gyen wa adaose ηan pou.

¹² Debaŋ kej mɔc gyu ka gyoo Torase doncɔ man me kaa kolosi de Gben̄gyoo Yesu Kristo nombia kpaak-paa ηan ne, me naawo nyi de Gben̄gyoo ta toro gbeε fa maŋ nyi maa kolosi o nombia ηan botɔc.

¹³ Mɔna me wɔe te feε maŋ ya, nawolo nyi ma te naa me dɔc Tituse botɔc ya. Mena dɔc me kalaa Torasetena baŋ te me laja Masedonia tεele man.

¹⁴ Mɔna mεs do Wu-rubuarε nɔc nawolo nyi

Kristo te di o kɔlala pou dɔɔ. Mena mɔ te lee Kristo dɔɔ, daa mɔ ne di de kɔlala baŋ dɔɔ debaŋ kamase. Kristo te tɛe de dɔɔ yela o nombia ḥjan man kagyeŋ te yaasee gyu yenaŋ kamase ḥgba kolo ofonṭe nɛ.

¹⁵ Nawolo nyi Wurubuarɛ siaman na, daa Kristotena yɛɛ ḥgbɑ kolo ofonṭe nɛ balan̄ baŋ Wurubuarɛ ne lɛɛ ba nyee na balan̄ baŋ baa yen leki ne siaman.

¹⁶ Balan̄ baŋ baa yen leki ne gyan na, ofon̄ kei yɛɛ ḥgbɑ kolo wɔnṭe kej gyae kako wɔ nɛ. Mɔna balan̄ baŋ Wurubuarɛ ne lɛɛ ba nyee ne dɔɔ, ofon̄ kei yɛɛ ḥgbɑ kpene kej ne fa wɔ nyeedon nɛ. Te amɔtɛ kabøela na Kristo tom kei keyɛɛ?

¹⁷ Daa be doo ḥgbɑ balan̄ baŋ bɛɛ mo Wurubuarɛ nombia ḥjan di kebu nɛ ya. Mɔna daa dɔɔ Wurubuarɛ siaman na, de yɛɛ balan̄ baŋ ḥnon Wurubuarɛ ba lese te o be kpila daa, te dɛɛ tɛe Kristo dɔɔ mo de konɔɔ pou yako o nombia ḥjan anokoare man nɛ.

3

¹ Nombia da ayakoŋ kejna nɛ, nawolo nyi da bese yaa dɛɛ kɛlɛɛ da wose baa yaa? Yaa kabøena nyi dɛɛ tela tɔne kej gyae ka lese daa wola ne kɔna ḥjon? Yaa dɛɛ lese tɔne kej gyae ka lese daa wola ne lee ε gyan, ḥgbɑ mena kej baale ne yɛɛ nɛ?

² Tekaboena nyi dɛɛ yɛɛ mena ya, nawolo nyi emɛɛ

gbagba yɛna tɔne kej na lese de dinɔɔ wola, kej Kristo be ḥmarase do de konɔɔse man nɛ. Mena dɔɔ emɛɛ yɛna tɔne kej walaŋ kamase waa kala na waa naa de dinɔɔ.

³ Mena dɔɔ emɛɛ na wola la nyi, emɛɛ yɛna Kristo tɔne kej be tɛe de dɔɔ kɔŋ nɛ. Kei te yɛɛ tɔne kej bɔɔ mo nyiŋmaa yakaa ḥmarase ya. Mɔna Wurubuarɛ felij te ba moowɔ ḥmarase ke. Ka te yɛɛ ḥgbɑ mena kej gyangbatena ne ḥmarase gyakaa boyɑ paŋsapana dɔɔ ne ya, mɔna be ḥmarase nɛ bo do deniwalan̄ konɔɔ man.

⁴ Dɛɛ yako mena nombia kejna pou nawolo nyi, dɛɛ lɛɛ Wurubuarɛ di lee Kristo yele man.

⁵ Daa gbagba de doŋ man na, nafo da tekaboena tom kei keyɛɛ ya. Nawolo nyi daa gbagba bɛɛ tale yɛɛ kolo de baam dɔɔ ya. De doŋ pou lee Wurubuarɛ gyan.

⁶ Non faa na daa doŋ te de kaa bese Wurubuarɛ nɔɔkebakesee wɔle kej somra. Nɔɔkebakesee wɔle kei doŋ ta lee mmaraase ḥjan bɔɔ ḥmarase see nɛ man ya, mɔna doŋ kenaj lee Wurubuarɛ felij ḥnon gyan. Nawolo nyi mmaraase ḥjan bɔɔ ḥmarase see nɛ ne kɔna yen. Mɔna Wurubuarɛ felij ḥnon dɔɔ, ḥnon ne fa nyeedon bo.

⁷ Mosesi mmaraase ḥjan dɔɔ, be ḥmarase nɛ bo gyakaa boyɑ patalapatala dɔɔ. Te debaŋ kej Wurubuarɛ ba mo mmaraase

ηαν fa ηον Mosesi ne, ηe kɔŋae Wurubuarε gyoorobiiri man te ke yela Mosesi siagbeε ηalakeewo kej Iseraetena te tale keε o siagbeε ya. Mɔna mena keŋalakkee kenaŋ dɔɔ, na ke nɔɔ na yem. Mena dɔɔ akpaa nyi Mosesi mmaraase ηαn na mo yeŋ kɔŋ ne, kɔŋae na Wurubuarε gyoorobiiri kej na,

⁸ kenaŋ na Wurubuarε felin ηοn o ne fa nyeedon ne, wui gyoorobiiri be gyae ka kela kei yee?

⁹ Nyi akpaa oso m kej ne bu balaŋ fɔɔ ne dana gyoorobiiri mena na, kenaŋ na o som kej ne yele balaŋ gbeεneŋ na tenee Wurubuarε siaman ne, wui gyoorobiiri be gyae ka kela kenaŋ yee?

¹⁰ Gyoorobiiri kej ke kyaa debaŋ kei ne dɔɔ, te yeli gyoorobiiri kej nafo ke kyaa gyangba kej ne te ηaalaa.

¹¹ Akpaa nyi kej ka te kyaa kekpaa ya ne kɔŋawo na gyoorobiiri na, kenaŋ na kej gyae ke kyaa kekpaa na wui gyoorobiiri gyae ka bo kela ke.

¹² Kej de dana mena loo kegyakaa kei dɔɔ, te dεε tale gyɔ de konɔɔ kolosi.

¹³ Daa be doo ηgba Mosesi ηοn o ba mo kolo wu o siagbeε, na Iseraetena be nyiŋ naa o siagbeε debaŋ kej keŋalakkee kej nɔɔ na yem ne ya.

¹⁴ Ke yεε anokoare ke nyi, na ba agyueŋse ta toro ta na baa nyii Wurubuarε nom-

bia ηαn man ya. Te kaa lii na gyεŋ kei ne, akpaa bεε kala Wurubuarε nombia ηαn doo nɔɔkebakesee bene kej man ne, bɔɔ ne nyii ηe man ya. Na yεε yaa ηgba kolo sεε wue ba agyueŋse dɔɔ ne. Nawolo nyi de Gben̄gyoo Kristo kelεedi kaageŋ ne gyae la ke tale gyuuusu walaŋ agyueŋ, na o kala Wurubuarε nombia ηαn na, waa tale nyii ηe man.

¹⁵ Kaa lii na gyεŋ kei koran ne, akpaa Iseraetena de kala Mosesi mmaraase ηαn na, bɔɔ ne nyii ηe man ya. Yεε yaa ηgba kolo sεε wue ba agyueŋse dɔɔ ne.

¹⁶ Mɔna akpaa nyi ηolo da mo o wose fa de Gben̄gyoo Kristo na, waa gyuuusu kpene kej wue walaŋ ηonan agyueŋ dɔɔ ne, na waa nyii o nombia ηαn man.

¹⁷ Nawolo nyi de Gben̄gyoo Kristo na Wurubuarε felin ηοn yεε dokoloŋ. Te botɔɔ kej de Gben̄gyoo felin ηοn kyaa na, walaŋ ne nyiŋ o wose lee mmaraase ηαn tεε.

¹⁸ Te daa baŋ kolo be wue de siagbeε ya ne, dεε lese de Gben̄gyoo gyoorobiiri kej wola. Wurubuarε felin ηοn ne kyεεke de dinɔɔ na ke yεε ηgba Kristo dinɔɔ ne, te debaŋ kamase mɔ na dee nyiŋ o gyoorobiiri kej kpu. Mena nombia keŋa lee de Gben̄gyoo Kristo gyaaŋ. Non mɔ yεna Wurubuarε felin ηοn.

4*Wurubuare doŋ doo Kristotena man*

¹ Lee mena keŋ Wurubuare be wii de warajase, te ɔ ba mo tom kei do daa de nyijmaa man dɔɔ nɛ, dɔɔ ne yee ya.

² Mena dɔɔ te da lese da wose lee desen̄ nombia man, te dɔɔ ne yee kolo mɔ weese ya. Dɔɔ na mo adao gbeñeneŋ man mo kolo kyakale na Wurubuare nombia ɣan ya. Mɔna dɛe lese Wurubuare nombia ɣan ɻe yee anokoare nɛ man nideli, na walaŋ kamase kagyen̄ nyi kpene keŋ dɛe yee nɛ, te yee dekara Wurubuare siaman ya.

³ Te akpaa Kristo nombia kpaakpaa ɣan yee nombia aweesəŋ ɣa na, kenaŋ na ɻe yee nombia aweesəŋ ɣa bo fa balan̄ baŋ baa yo nɛ baagen̄.

⁴ Mena balan̄ kewɔ bɛɛ lɛe nombia kpaakpaa ɣan di ya, nawolo nyi ɭbɔnsam ɣon ɔ yee tɛele kei dɔɔ gyoo e nɛ, ta mo wo do ditintɛe man. Mena dɔɔ bɔɔ ne naa keŋmanjee keŋ doo nombia kpaakpaa ɣan na lese ɔ gyoorobiiri wola nɛ ya. Te bɔɔ ne naa, na baa gyen̄ nyi Kristo yena Wurubuare dinɔɔ gbagba ɣon ya.

⁵ Nombia ɣan dee kolosi fa ɣon nɛ, te yee daa gbagba da wose man nombia yaa dee kolosi fa ɣon ya. Mɔna Yesu Kristo nombia kpaakpaa ɣan yaa dee kolosi fa ɣon, nyi ɣon yena de

Gbeñgyoo te ɣon mɔ dɔɔ te dɛe som ɣon.

⁶ Nawolo nyi Wurubuare ɣon ɔ be yako nyi, "Keŋmanjee dɛe lee ditintɛe man ɣmanjee nɛ," ɣon ke yela la te keŋmanjee ɣmanjeeewɔ de konɔose man, na ke yela dɛe gyeŋ Wurubuare gyoorobiiri keŋ doo Kristo man nɛ.

⁷ Mɔna daa baŋ Wurubuare gyooro abɔɔ keŋa doo de man nɛ, de yee ɭgba kpene keŋ bɔɔ mo tɛele ma ke nɛ. Na ka wola nyi doŋ dinaa keŋ doo de man nɛ, lee Wurubuare gyan̄. Ke ta lee daa gbagba gyan̄ ya.

⁸ Dɛe naa diyem lee gbeɛ kamase man, mɔna da sejɛe keŋkeŋ. Debaŋ ɣaale man na da agyueŋ bee doo debodokolon̄ ya, mɔna da wose bee gbirisi daa ya.

⁹ Bɛɛ naase daa diyem, mɔna Wurubuare bɛɛ lese ɔ sia yela daa ya. Bɛɛ gyro daa lɔ yen̄ yen̄, mɔna dɔɔ na yem ya.

¹⁰ Wee na wee na dɛe naa diyem yen̄ yen̄ da wose man, ɭgba mena keŋ Yesu mɔ be naa nɛ. Na kawola nyi nyeedon̄ keŋ Yesu dana nɛ, keŋ ke te daa mɔ dana.

¹¹ Daa baŋ de kyaa na de sia nɛ, wee na wee na lee Yesu dɔɔ bɛɛ lese daa fa yen̄. Na ke yela walaŋ kamase kena nyi, Yesu nyeedon̄ keŋ doo daa baŋ da wosenaane kei gyae ka yen̄ nɛ mɔ man.

¹² Lee mena dɔɔ daa ne gyen̄ na yen̄ nombia wee kamase, na εmɛe kenyin̄ nyij nyeedon̄ kekpaa.

¹³ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see yenaŋ daale ne yako nyiaa, "Me lεε Wurubuare nombia di dɔɔ, te me kolosi o nombia." Kelεedi dokolon kenaŋ te daa mɔ lεewɔ di, mena dɔɔ te dee kolosi o nombia nε.

¹⁴ Da gyeŋ nyi Wurubuare ḥon o be gyusu de Gbenjyoo Yesu lee yeŋ man nε, waa ta Yesu dɔɔ gyusu daa na waa mo ḥon kpu na daa kaa seŋ ḥon Wurubuare siaman.

¹⁵ E deeli dɔɔ te nombia keŋa pou kɔŋawɔ mena, na ḥgba mena keŋ Wurubuare ba mo o bεrεe boele balan burum te o ne lεε ba nyee nε, ke yela baa fane fa Wurubuare karaŋ nideli na baa lese o yele.

¹⁶ Lee mena dɔɔ da wose bεe yɔkɔse daa ya. Nawolo nyi keŋ na da wosenaane kεe yɔkɔse kei koraj nε, de dinɔɔ wɔle keŋ dɔɔ kee nyiŋ don wee kamase.

¹⁷ Diyem keŋ dεe naa debanj kei nε, ka be gyae ke kyare ya na ka te lam. Ke gyae ke yela dee nyiŋ gyoorobiiri keŋ gyae ke kyaa kekpaakekpaa, keŋ ka dokoso be kyaa ya te ka kela diyem keŋ dεe naa nε.

¹⁸ Mena dɔɔ, dɔɔ na mo de loo gyakaa abɔɔ ḥjan dεe naa na de sia fonee nε dɔɔ ya, mɔna dεe mo de loo bo gyakaa abɔɔ ḥjan dɔɔ ne naa na de sia ya nε dɔɔ. Nawolo nyi abɔɔ ḥjan dεe mo de sia naa ḥja nε, ḥje bεe kyare ya na ḥja te lam. Mɔna abɔɔ ḥjan dɔɔ na mo de sia naa

ja ya nε, ḥje gyae ke doo kekpaakekpaa.

5

Da dekyae wɔle Wurubuare gyau

¹ Da gyeŋ nyi tεeple kei dɔɔ de kyaa nε, dɔɔ gyae dεe kyare ya na de ta yem. Mɔna akpaa da yem na, Wurubuare waa fa daa wose-naane wɔle adido, keŋ ka te yεe tεeple kei dɔɔ wosenaane ke ya. Wurubuare gbagba yεe na ke, te ke gyae ke kyaa kekpaakekpaa.

² Debanj kei na dεe keketee da wose man, nawolo nyi dεe gyae nideli nyi Wurubuare waa faa daa mena wosenaane wɔle kei.

³ Nyi akpaa Wurubuare da mo ke do daa na, dɔɔ gyae dεe ta ditenteli ya.

⁴ Debanj keŋ de sεe de doo wosenaane kei man nε, dεe yeyεe ḥgba kasolɔ daale na ḥjere na daa nε. Na dεe yako baa nyi yeŋ yaa dεe gyae debokeiman ya. Mɔna nafo da kegyaebii yeŋa nyi Wurubuare waa mo wose-naane wɔle keŋ kyaa adido nε do daa. Na wosenaane wɔle keŋ kaa kyaa wose-naane bene keŋ na yem nε cɔcwaa man.

⁵ Wurubuare gbagba desina na daa fa mena kekyεekee kenaŋ, te o moo o felin ḥon do de man. Non te o moowɔ see ateta, mo kyaŋ abɔɔ ḥjan pou waa kaa yεe fa daa nε nae.

⁶ Mena dɔɔ debanj kamase na da wose bεe yɔkɔse daa ya. Da gyeŋ nyi debanj keŋ

de s̄ee de kyaa wosenaane
kei man kebo ne, de ta gyoo
ta bot̄o kej de Gbengyoo
Yesu kyaa ne ya.

⁷ Da ke kyaa t̄eеле kei d̄o
ne, nombia ḥan d̄o l̄ee di ne
ḥan te de silana. Na ab̄o
ḥan d̄ee naa na de sia ne, te
de silana ya.

⁸ Lee mena d̄o de dana
lookegyakaa nideli. Naf̄ da
kegyaebii ȳena nyi, d̄ee lee
wosenaane kei man na de
kaa kyaa de Gbengyoo Yesu
gyan.

⁹ Mena d̄o nyi de kyaa
t̄eèle kei d̄o bo o, yaa da
yenjae o, kpene kej d̄o d̄ee
yase de sia ȳena nyi, d̄ee ȳee
kpene kej gyae ka gyoo de
Gbengyoo Yesu sia.

¹⁰ Nawolo nyi kaboenā nyi
walaŋ kamase waa kōŋ kaa
seŋ Kristo siaman na waa di
ɔ nombia, na waa t̄o walaŋ
kamase kom ḥgba mena kej
otenate be ȳee ɔ tom t̄eèle kei
d̄o ne. Dukum dana ka kom
ket̄o, te debam m̄o dana ka
kom ket̄o.

Yesu d̄o te daa na Wurubuar̄e dana d̄oore

¹¹ Da gyen Wurubuar̄e
keyee kedooobii man d̄o, te
d̄ee do balan̄ kakyeŋ Wurubuar̄e
ɔsom man. Wurubuar̄e
gyen de din̄o, te
d̄ee leedi nyi em̄ee m̄o ε gyen
de din̄o lee ε koncose man.

¹² Te ȳee nyi da bese yaa
d̄ee kelle da wose bo fa ḥon
ya. M̄ona d̄ee toose ḥon
nombia ḥan gyae ke yela ε
ke tale gyina ε wose adido
lee daa d̄o ne bo. Dek̄oŋ
mena na, ε ke tale nyiŋ nom
bii yako balan̄ ban̄ bee gyina

ba wose adido lee ab̄o ḥan
b̄eε mo be sia naa ḥa ne d̄o,
kela ḥan ḥe doo deniwalan̄
konco man ne.

¹³ Akpaa nombia kej̄a d̄o
te ε yako nyi da nyeyea
ne w̄eeɛ na, ḥe w̄eeɛ fa
Wurubuar̄e. Te akpaa da
nyeyea doo m̄o na, kenar̄ na
em̄ee d̄o te da nyeyea doo.

¹⁴ Kristo kegyae kej̄ te di
da nyee, nawolo nyi da gyeŋ
nyi ḥon l̄ee na balan̄ pou yen̄
yen̄. Mena d̄o ȳee yaa ḥgba
balan̄ pou yen̄ la ne.

¹⁵ Kristo yen̄ la fa balan̄
pou, na ke yela ban̄ be kyaa
na be sia ne be nyiŋ kyaa
fa ba wose ya. M̄ona baa
kyaa fa Yesu Kristo ḥon o ba
yem fa w̄o, te Wurubuar̄e be
gyuusu e ne.

¹⁶ Mena d̄o lee n̄en̄ee ne
gyu na, d̄o ne k̄eε balan̄
ḥgba mena kej̄ t̄eèle kei
d̄o balan̄ ne k̄eε w̄o ne ya.
Gyangba kej̄ na, naf̄ de
k̄eε Kristo m̄o mena. M̄ona
n̄en̄ee d̄o, d̄o na tekaa k̄eε
e mena bela ya.

¹⁷ Lee mena d̄o akpaa nyi
jolo de l̄ee Kristo di na, ɔ
ta bese walaŋ w̄ole. ɔ din̄o
bene kej̄ te lam, te n̄en̄ee ɔ
te nyiŋ din̄o w̄ole.

¹⁸ Nombia kej̄ pou lee
Wurubuar̄e gyan̄. ḥon t̄eε
la Yesu Kristo d̄o desina daa
na ḥon Wurubuar̄e nsana, te
ɔ faa daa tom nyi d̄ee yako
ɔ nombia kej̄, na d̄ee mo
desina ḥon na balan̄ nsana.

¹⁹ Nombii kej̄ d̄ee yako
ḥon ȳena nyiaa, Wurubuar̄e
t̄eε la Kristo d̄o desina ḥon
na balan̄ pou nsana, te ɔ moo

be nombiakumee pou kyee wɔ. Te o moo nyon na balan nsana kedesina tom kei do daa de nyijmaa man.

²⁰ Mena dɔɔ daa yena Kristo kpilala banj da sejɛe ɔ nawɔɔ man, kej Wurubuare ne tɛɛ de dɔɔ kolosi sola nyon. Da sejɛe Kristo nawɔɔ man dɛɛ sola nyon nyi, ε yela εmɛɛ na Wurubuare nsana keyee gyoŋ.

²¹ Kristo te yee nombiakum kamase ya. Mɔna Wurubuare yela o kaa moo de nombiakumee pou seele. Te o yenjawɔ ɔngba nombiakumeeɛɛere nɛ, na ke yela de nombia ka tenee Wurubuare siaman lee nyon Kristo dɔɔ.

6

¹ De yee balan banj daa na Wurubuare ne yee na tom. Lee mena dɔɔ dɛɛ waase nyon bo nyiaa, ε na yeli Wurubuare bɛrɛɛ kej o ba mo boele nyon nɛ ke yee yakaa ya.

² Nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see yakowɔ yenaŋ daale nyiaa, "Wurubuare kpa debanj ken kabona nyi maa wii nyon nɛ,
me nyii ε ke fane.

Debanj ken mɔ kabona nyi maa lɛɛ ε nyee nɛ, me lɛɛ nyon."

Te maŋ Pɔɔl ne yako nyon baa ε ke nyii nyiaa, nɛnɛɛ yena debanj ken kabona nyi Wurubuare waa wii nyon. Gyɛŋ wee kei yena nyekelɛɛwɛe kej.

Diyem kej Pɔɔl be naa

³ De bɛɛ gyae nyi nyolo ke wɔlɛɛ da yele lee tom kej dɛɛ yee nɛ man ya. Mena dɔɔ dɛɛ yee kakyeŋ nyi dɔɔ yee kolo, na nyolo kenyiŋ gbɛɛ mo ayimɛɛ wuu daa ya.

⁴ Lee mena dɔɔ de nombia ayɛɛsa pou man na, dɛɛ lese wola nyon nyi de yee Wurubuare tewulɛɛwɔ. Nawolo nyi de nyinj konɔɔ sej kenkeŋ de kayeyee, na debanj kej da wose be kyanj daa nɛ, na de kaale burum man.

⁵ Be tuku daa nideli wɔŋee daa balan man, te be kyanj daa tɔ deni. De kyanj da wose yee tom nideli kej nyi dɔɔ ne nyij dosorɔŋ gba dee doo ya, te de tɛɛwɔ mɔ na tanam.

⁶ Dɛɛ lese wola nyi de yee Wurubuare tewulɛɛwɔ, mo lee da kekyaabii kej ayimɛɛ be doo ke man ya nɛ man. Da gyenj Wurubuare nombia nyi, te dee nyij konɔɔ te dɛɛ yee deeli. Wurubuare felij nyon doo de man, te dɛɛ gyae balan anokoare man.

⁷ Nombii na anokoare te dee kolosi, te dɛɛ yee kpene kamase mɔ bo lee Wurubuare doŋ man. De nombia nyi tenɛɛ Wurubuare siaman nɛ, te de dana demena na dunoluŋ ɔngba yoo abɔɔ nɛ. Nyi te dɛɛ mo yoo lɛɛ da wose.

⁸ Baale na lese da yele, te baale mɔ na do daa desɛŋ. Baale na tee daa, mɔna baale mɔ ne kɛlɛɛ daa. Baale ne kɛɛ daa nyi de yee akɛrɛɛtenawɔ, mɔna de nombia doo na ke gbɛɛ.

⁹ Baale gyaŋ na, da te yee balanjwɔ ya, mɔna da yele ta lee nideli. Kayeyɛɛ dɔɔ akpaa n naa daa na n kpa dɛɛ yem baa, mɔna de dana nyeedonj. Beɛɛ naase daa diyem nideli, mɔna de bɛɛ yem ya.

¹⁰ De dɔŋ waranjase man, mɔna Kristo dɔɔ dee di gyon debaj kamase. De dɔŋ na diyem, mɔna dee yeli balanj burum ne nyiŋ abɔɔ kpaakpaa lee Wurubuare gyaŋ. De dɔŋ ŋgba balanj baŋ bɔɔ dana kolo ya ne, mɔna Kristo dɔɔ kolo na kolo bee hia daa ya.

¹¹ Me tebia Korintotena, da te kolosi nombii na anokoare keŋ fa ɔnon, keŋ de ta mo kolo weese ɔnon ya. Te dɛɛ gyaɛ ɔnon nideli lee de konɔɔ man.

¹² De bɛɛ wɔŋ da wose lee ε man ya, mɔna εmɛɛ ne wɔŋ ε wose lee de man.

¹³ Mee kolosi baa fa ɔnon ŋgba mena keŋ maa kolosi fa me bia ne. Mena dɔɔ ε na wɔŋ ε wose lee de man na daa mɔ ke wɔŋ da wose lee ε man ya.

Εμες na balanj baŋ ba te yee Kristotenawɔ ya ne, na yee nɔɔdokoloŋ ya

¹⁴ Εμες na balanj baŋ ba te yee Kristotenawɔ ya ne na yee nɔɔdokoloŋ ya. Εμες gbagba ε kɛɛ nyi, walaŋ ɔnon ɔ nombia tenɛɛ Wurubuare siaman na walaŋkum baa tale yee nɔɔdokoloŋ? Yaa ditințɛɛ na keŋmanjee gyaɛ ke tale kyaab?

¹⁵ Loŋtoro woŋti doola Kristo na ɔbɔnsam nsana?

Yaa Kristo walaŋ na walaŋ ɔnɔ te yee Kristo walaŋ e ya ne baa tale yee nɔɔdokoloŋ.

¹⁶ Loŋtoro woŋti doola Wurubuare ɔsom deni na bane nsana? Daa yena Wurubuare ɔnon ɔ kyaa kekpaakekpaa ne ɔsom deni keŋ. Wurubuare gbagba yakowɔ ɔ nombia aŋmarasenj see ɔnan man nyiaa,

"Maa kyaa be man, na maa kpu na wɔ, na maa yee be Wurubuare, na baŋ mɔ ke yee me balanj.

¹⁷ Σ lese ε wose lee be man, na ε ke tira ε wose na wɔ.

Σ na tina kpene keŋ ka wose dana ayimɛɛ ne ya.

Σ yee mena na, maa lɛɛ ɔnon do.

¹⁸ Maa yee ε kya, na εmɛɛ mɔ ke yee me bia.

Nne yaa de Gbenyoo Wurubuare donje ɔnon ne yako."

7

¹ Me gyoona kpaakpaa, Wurubuare te wulaa yako see nyi waa yee mena abɔɔ keŋa pou fa daa. Mena dɔɔ ε yela dɛɛ lese ayimɛɛ kamase ɔnan ne wɔlɛɛ da wosenaane na da woo ne leki. Σ yela Wurubuare keyee ke doo de man, na dee desina da wose nideli see fa e, na dɛɛ mo obuo fa e lee da kekyaabii man.

2 Σ booli ε wose na daa, na ε ka mo ε konco pou fa daa. Da te yee ηolo nombiikum daale ya. Da te wolee ηolo nyee ya, te de ta ηere ηolo mō do ya.

3 Mōc ne yako mena nombia keŋa na maa mo bu ηon fō ya. Me wulaa yako ηon kaa laŋ nyiaa, dēs gyae ε nombia nideli lee de konco man. Mena dōc nyi nyeedoŋ man o, yeq man o, daa na ηon yaa.

4 Μεε lēe ηon di nideli te lee εmee dōc mee gyina ma wose adido tēele kei dōc. Keŋ na da diyem keŋ dēs naa kei koran nē, mena dinco kei na do man kakyen nideli te gyon keŋ doo me man mō nē be taŋ ɔto ya.

5 Debaŋ keŋ dōc kōŋ Masedonia tēele man nē, de te nyiŋ da wose gba koran dēs kyaa fēfō ya. Balaŋ naase daa diyem lee gbēe kamase man. Baale korowā seŋ tia daa, yela gyakoloŋ gyoo daa.

6 Mōna Wurubuare ηon ɔ ne yako do balaŋ baŋ dekōkōrōkōc be kyan wo nē, ηon tēe la Tituse ηon ɔ ba lee ε gyan nē dōc kōŋ kaa yako do daa mō.

7 Na Tituse kekoŋ kaagen keŋ doo na daa kakyen ya, mōna kakyen keŋ ε ba do e nē mō kpuε. Nawolo nyi ɔ yako daa mena keŋ me nombia ne gyro ηon loo, na mena keŋ ε ne wii man, na mena keŋ ε be desina ε wose nyi ε ke yoo seŋ me wōle nē. Mena dōc te yeli me sia ta gye nideli.

8 Me nyiwiō nyi tōne keŋ mōc ηmarase yelee ηon nē te fēe ε wōe ya. Mōna te takaa manj ηgba mōc ηmarase ke nē ya. Me naawō nyi tōne kenaŋ man nombia takaa ηon berε, mena dōc takaa manj mō. Mōna ma gyen nyi ka be gyae ke takaa ηon kekpaakekpaa ya.

9 Lee mena dōc nēnēe dana manj gyon. Te yee nyi keŋ tōne keŋ man nombia be takaa ηon dōc ya, mōna keŋ ka be yele ε be kyεεkee lee ε gbēeneŋ kumēe man dōc. Nawolo nyi ka ke takaa ηon keŋ yee Wurubuare kegyaebii man ke. Mena dōc da gyen nyi da te yee ηon kolo kum ya.

10 Kolo de takaa ηolo lee Wurubuare kegyaebii man na, ne yele ɔ ne kyεεkee lee ɔ gbēeneŋ kumēe man na ɔ kaa nyiŋ nyekelēe. Ke bēe takaa ɔtenate wōle wōle bela ya. Mōna nyi kolo de takaa ηolo keŋ ka te yee Wurubuare kegyaebii man ke ya na, kēe mo ɔtenate gyu yeq man.

11 Ketakaa keŋ be yee Wurubuare kegyaebii manj dōc, ε kēe nombia kpaakpaa ηan ba lee ke man kōŋ. Te yeli ε te yase ε sia ε kaa lese wola walaŋ kamase nyi, ε ba gyen kolo lee nombiikum keŋ man ya. ε gyenja baŋ nideli lee nombii kenaŋ dōc, te gyakoloŋ mō gyoo ηon. Te yeli ε ne gyae me nombia, te ε loo gyakaa nyi ε kena manj. Te yeli ε te yase ε sia ε ke

desina nombia ḥenaj man, na ε ke wɔŋ dukumyεere ḥon deñele. Lee gbeε kamase man na, ε ta lese wola nyi ε ba gyeŋ kolo lee nombiikum kei man ya.

¹² Mena tōne kej mɔɔ ḥmarase yelee ḥon ne, na walaŋ ḥon o be yee dukum, yaa ḥon bɔɔ yee dukum tia e ne baagen dɔɔ te me ḥmarase ke ya. Mɔna me ḥmarase ke bo na Wurubuarε ke yela ε ka gyeŋ lee emee gbagba ε konɔɔ man nyi, de nombia yee ε nombia ḥa Wurubuarε siaman.

¹³ Mena abɔɔ keŋa pou na do daa kakyeŋ.

Kei wɔle na, debaŋ kej dɔɔ naa nyi Tituse sia ta gye lee mena kej ε popou be kyo e, te wa agyuen be yee ε dokoloŋ ne, yee daa mɔ gyon nideli.

¹⁴ Me kelees ḥon fa Tituse, te ε te yeli desen ke kyan maŋ ya. Mena kej kpene kamase kej dɔɔ yako ḥon yee ampaŋ ne, mena mɔ te da ke kelees ḥon fa Tituse kej te kaa yee ampaŋ.

¹⁵ Akpaa o kee mena kej ε be bu e, na mena kej ε ba mo obuo lεe e ne, ne yeli o ne gyae ḥon nideli kpu.

¹⁶ Dana maŋ gyoŋ nideli, nawolo nyi ma gyeŋ nyi maa tale mo ma wose lɔ ε dɔɔ nideli.

8

Wɔe keyee

¹ De tebia, dεe gyae ε ka gyeŋ Wurubuarε berεε kej o ba mo boele Kristotena baŋ

be kyaa Masedonia tεele dɔɔ ne.

² Be naa diyem nideli. Mɔna gyoŋ dinaa kej doo be man dɔɔ ne, kej na ba diyem koraj na bεe yee wɔe nideli lee balan abɔɔ kefa man.

³ Mee di adansεe lee ba wose man nyiaa, be faawɔ lee baŋ gbagba be konɔɔ man ba ketalebii man kej ḥolo ta ḥere wɔ ya. Maa tale yako nyi, be faawɔ kela be doŋ oto gba.

⁴ Kej na ba diyem koraj na, ba sola daa nideli nyi dεe fa wɔ gbeε na baa kyo Kris-totena baŋ be kyaa Gyudia tεele man ne.

⁵ Be yee kpene kej da te gyakaa loo gba nyi baa yee ya ne. Be taŋgbεewɔ mo ba wose fa de Gbenjgyoo Yesu, kenaj wɔle na te ba moo ba wose fa daa mɔ Wurubuarε kegyaebii man.

⁶ Mena dɔɔ da sola Tituse nyi, mena kej o be taŋ fi kɔba kelees aseε o na mo kyo ayematena ne, waa yee kakyeŋ na waa kyo ḥon na ε ke yee ke kelii oto.

⁷ Ma gyeŋ nyi ε ne tale yee kpene kamase nideli, lee ε keleedi na ε kekolosi na ε nombia kagyεn, na ε kakyeŋ kado, na ε balan kegyae pou man. Mena dɔɔ ε yee kakyeŋ na ε ke yee ε kɔba kefa tom kej mɔ nideli.

⁸ Te yee nyi mεe ḥere ḥon bo ya. Mɔna mεe gyae maa mo Masedoniatena kakyeŋ kej bεe yee lee balan abɔɔ kefa man ne, mo maa na ḥon na maa naa mena kej emee

mɔ ε balan̄ kegyae doo.

⁹ Σ gyen̄ mena kej̄ de Gben̄gyoo Yesu Kristo bεrεs̄ kej̄ doo. Σ gyen̄ nyi ɔ yεs̄ gyoorobu e, mɔna lee εmεs̄ dɔ̄ te ɔ kaa bese diyemte, na ɔ diyem kej̄ ke yela εmεs̄ ka bese gyoorobia.

¹⁰ Nombia ḥan̄ me dana maa kolosi fa ḥon̄ lee nombia kej̄ man yεna nyiaa, kaboen̄ nyi yaa tɔ̄ole kpene kej̄ ε be ban̄ nae ε ne yεs̄ lee dewii kej̄ nε. Dewii na εmεs̄ kyan̄ na gbeεs̄ kej̄ ε ne gyae nyi ε ke fa abɔ̄o, te εmεs̄ mo tan̄gbεs̄ la fa abɔ̄o ḥen̄aj̄.

¹¹ Mena dɔ̄o tom kej̄ ε be fiasεs̄ ε ne yεs̄ nε, ε gyen̄ yεs̄ ke kelii oto. Kegyae kej̄ ε ne gyae nyi ε ke fa nε, ε mo mena kegyae kenaŋ fa kelii oto lee ε ketalebii man.

¹² Nyi akpaa ḥolo ne gyae nyi waa fa kolo lee ɔ kon̄co man na, kpene kej̄ ɔ dana te ɔ na lese fa lee ɔ kon̄co man nε, kej̄ na gyoo na Wurubuar̄ sia. Na kpene kej̄ ɔ be dana waa fa nε ya.

¹³ Na da kegyaebii yεna nyi baale wose dεs̄ fεs̄ wɔ̄, na εmεs̄ wose kekyan̄ ḥon̄ ya. Mɔna kpene kej̄ dεs̄ gyae yεna nyi, ε popou wose dεs̄ fεs̄ ḥon̄ kyεekyεs̄.

¹⁴ Debaŋ̄ kei dɔ̄o εmεs̄ dana, mena dɔ̄o kaboen̄ nyi yaa kyɔ̄ ban̄ ba wose be kyan̄ wɔ̄ nε. Na wee daale εmεs̄ mo wose de kyan̄ ḥon̄ na, ban̄ mo ke nyiŋ̄ kyɔ̄ ḥon̄. Dekɔ̄ŋ̄ mena na, ε popou wose gyae ke fεs̄ ḥon̄ kyεekyεs̄.

¹⁵ Wurubuar̄ nombia aŋ̄maraseŋ̄ see yakowɔ̄ lee weenεs̄ ḥan̄ Wurubuar̄ be fa Iseraetena lee adido nε wose man nyiaa, "Walan̄ ḥon̄ ɔ be yilaa ḥa burum na, ḥon̄ mɔ̄ ɔ be yilaa kyomii nε, ḥon̄ mɔ̄ nyiŋ̄ ɔ uccocu bo."

Pɔ̄ɔl kekpila Tituse Kointo don̄co man

¹⁶ Mεs̄ fa Wurubuar̄ karaj̄ ḥgba mena kej̄ ɔ be yeli Tituse ne gyae ε nombia, ḥgb̄a mena kej̄ maŋ̄ mɔ̄ ne gyae ε nombia nε.

¹⁷ Na kej̄ dɔ̄o waase Tituse dɔ̄o te ɔ sεεwɔ̄ nyi waa kɔ̄ŋ̄ ε gyaŋ̄ ya. Mɔna ε nombia wulaa gyoo e loo, te ɔ wulaa yεs̄ wa agyueŋ̄ nyi waa kɔ̄ŋ̄ ε gyaŋ̄.

¹⁸ Dee kpila de gyoo Kristobaale ḥolo nyi waa kpu na Tituse na baa kɔ̄ŋ̄ ε gyaŋ̄. De gyoo ḥon̄aŋ̄ kεs̄ tεs̄ kolosi Kristo nombia kpaak-paa ḥan̄ dɔ̄o, te yeli ɔ te nyiŋ̄ yele Kristotena pou man.

¹⁹ Agyakan̄ yεna nyi, Kristotena ban̄ pou lese na e nyi waa kpu na daa na dεs̄ ta lεs̄ kɔ̄base ḥan̄ dεs̄ lεs̄ nε. Mena tom kei de dɔ̄ŋ̄εs̄ dεs̄ yεs̄ nε, na lese Wurubuar̄ yele te kεs̄ lese de kakyeŋ̄ kej̄ daa mɔ̄ na doo na dεs̄ mo kyɔ̄ ḥon̄ ne wola.

²⁰ Dεs̄ kεs̄ da wose dɔ̄o nideli kej̄ nyi, ḥolo be nyiŋ̄ nombiikum daale kolosi lee da wose man, lee mena kej̄ dεs̄ mo tela mena kɔ̄base ḥan̄ ε ne faa nε ya.

²¹ Nawolo nyi da kegyaebii yεna nyi, dεs̄ yεs̄ kpene

kamase ke gbeε dōo. Na dēe yee ke bo nyi ka gyoo Wurubuare waageñ sia ya, mōna ka gyoo denibalāŋ mo sia.

²² Dee kpila de gyoo Kristobaale ḥolo ḥon daa na e ne yee tom ne, nyi waa kpu na wō na baa kōj ε gyañ. De ta gyoo o man naa nyi, gbeε kamase man na o dana kakyeñ. O sia te yee nyi waa kōj ε gyañ na o kaa kyō ḥon, nawolo nyi o te lese ḥon di nideli.

²³ Tewuleε kewō man na, Tituse yena walāŋ ḥon daa na e ne yee tom dokoloŋ som ḥon. Tewuleε akaŋ baŋ dōo, Kristotena baŋ lese na wō nyi be kaa sej be nawōo man, na baa lese Kristo yele.

²⁴ Mena dōo ε lese ε balāŋ kegyae kej wola wō, na ke yela baa gyeñ kpene kej dōo dee gyina da wose adido lee ε dōo ne, na Kristotena baŋ man balāŋ pou ke nyiñ naa.

9

¹ Lee toto kej ε na doo nyi baa mo kyō ε tebia Kristotena ne dōo, nafo tekaboena nyi maa ḥamarase ḥon kolo lee ka wose man bela ya.

² Nawolo nyi ma gyeñ mena kej ε ne yee kakyeñ nyi ε ke kyō ε tebia lee ε konco man. Mena dōo ne yeli mēe kēleε ḥon fa Masedoniatena. Mēe yako wō nyi leenaŋ dewii te emeε baŋ ε kyaa Akaya tēele man ne, desina ε wose fa mena toto kei kado. Kakyeñ kej ε dana

ε na do mena toto kei ne ta do balāŋ burum mo kakyeñ.

³ Mee kpila tewuleε kewō ε gyañ na de kēe kēleε ḥon kej ne be yee yakaa ya. Nawolo nyi debaŋ kamase na, mēe kēleε ḥon fa Kristotena baŋ be kyaa Masedonia ne nyi emeε dōo ε taŋ desina ε wose see.

⁴ Akpaa nyi ε te desina ε wose ya te Masedoniatena baale de sila maŋ kōj na, baa kaa naa nyi me kēe kēleε ḥon kej ne yee yakaa. Dekōj mena ne na daa daageñ ne gyae la dee di desenj ya, mōna emeε mo ε sia gyae ka yej.

⁵ Mena dōo me kēe ke nyi, kaboenā nyi maa kpila tewuleε kewō na baa kyaŋ gbeε kōj ε gyañ na ε ke nyiñ yilaa aboo ḥan ε be yako see nyi ε ke fa ne see. Kenaŋ na akpaa me kōj na be gyae ke yee nyi mēe ḥere ḥon bo ya, mōna emeε gbagba faa la lee ε konco man.

⁶ ε tōose nyiaa, nyi akpaa ḥolo te sēe ḥamatee aboo bia ka bo ya na, mena mo te o be gyae waa kara ka bo ya. Mōna akpaa ḥolo de ḥamatee aboo bia burum na, mena mo te waa kara burum.

⁷ Mena kej walāŋ kamase be yako see nyi waa fa lee o konco man ne, waa fa mena. Te yee nyi bēe ḥere e bo ya. Nawolo nyi walāŋ ḥon o ne booli o sia fa kolo lee o konco man na, ḥon te Wurubuare ne gyae.

⁸ Wurubuare waa tale mo o berεε kej boele ḥon, na waa yela ε ke nyiñ kpene

kamase kej ε ne gyae debaŋ kamase. Waa yela ε ke nyiŋ gbaa, na ε ka mo ḥaale yee deeli.

⁹ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see yakowɔ̄ yenaŋ daale nyiaa,
“Wurubuare te gyusu ε nyiŋmaa ε ne fa aye-matena aboo.

ɔ berεε kej ε dana ne be gyae ke taŋ ya.”

¹⁰ Wurubuare ne faa na wɔ̄farale aboo duulŋ, te ḥon ke ne faa na daa weenεε. Mena doo waa fa ḥon aboo ḥan ε ne gyae ne pou na waa yela ḥe ke wuku. Na ε kenyiŋ yee woe nideli fa ayematena.

¹¹ Wurubuare waa yela ε ke nyiŋ ε wose nideli kpene kamase man, na ε ke tale yee woe debaŋ kamase. Te mena kej ε ne tεε de doo fa balanj aboo ne, gyae ke yela balanj ke fa Wurubuare karan.

¹² Nawolo nyi mena woe ya aneyεεŋ kei ne, te yeli Kristotena burum te nyiŋ kpene kej bεε gyae, te bεε lese Wurubuare yele nideli.

¹³ ε ta lese ε dinɔ̄ wola lee ε deeli keyεε kej man. ε deeli keyεε kej gyae kawola nyi na Kristo nombia kpaak-paa ḥan ḥaageŋ te ε lεewɔ̄ di ya, mɔ̄na balanj baa naa nyi ε ne di Wurubuare nombia ḥan doo. Lee mena doo balanj baa lese Wurubuare yele.

¹⁴ Baa fane fa ḥon nideli lee be konɔ̄ man. Nawolo nyi bεε naa Wurubuare berεε dinaa kej doo ε man ne.

¹⁵ ε yela dεε do Wurubuare nɔ̄, nawolo nyi ε berεε kej ε ba mo boele denibalŋ ne ka dokoso be kyaa ya.

10

*Pɔ̄ol kawola nyi ε yee
Kristo kpilale e ampaŋ*

¹ Maŋ Pɔ̄ol gbagba ne waase na ḥon nombii kei dɔ̄. ε man baale ne yako nyi akpaa me kyaa ε gyau na mɔ̄ dana nɔ̄dɔŋ ya. Mɔ̄na akpaa ma lee ε gyau na, me nɔ̄dɔŋ kela kpene kamase. Mεε mo de Gbeŋgyoo Kristo konɔ̄ kenyiŋ na ε wose keyɔ̄kɔ̄se mεε sola ḥon nyiaa,

² akpaa me kɔ̄ŋ ε gyau na ε na yeli maa mo sibiiyam kolosi na ḥon, ḥgba mena kej maa kolosi na banj bεε yako nyi dεε yee da aboo bo ḥgba tεεle kei doo balanj ne ya.

³ Doo nyi de yee deni-balanjwɔ̄, mɔ̄na na tεεle kei doo balanj adao gbeεnenε te dεε mo yoo ya.

⁴ De yoo aboo ḥan dεε mo yoo ne, te yee tεεle kei doo yoo aboo ya. Mɔ̄na ḥe yee yoo aboo ḥan ḥe doj ba lee Wurubuare gyau. Mena yoo aboo ḥenaŋ, ne tale yɔ̄kɔ̄se ɔ̄bɔ̄nsam kpene kamase kej kyaa tεεle kei doo ne.

⁵ Dεε mo de yoo aboo kejna di aŋmaareŋ kamase doo, te dεε bese mo ḥa di kpene kamase kej na koro sen tia Wurubuare nombia ḥan ne doo. Dεε mo ḥa di agyueŋse

kamase dɔɔ, na ḡe ke nyii Kristo dei.

⁶ Da te desina da wose nyiaa, akpaa ε mo ε konɔɔ pou fa Kristo na daa mɔ dεs wɔŋ walaŋ kamase ḡon waa yεs deñele doj tia Kristo nε deñele.

⁷ Emee dɔɔ ε ne kεs abɔɔ bo adido adido. Akpaa ḡolo de gyɔ c konɔɔ nyi c yεs Kristo walaŋ e na, kaboeni nyi mena walaŋ ḡonan waa tɔose nyi daa mɔ de yεs Kristo balaŋwɔ ḡgba ḡon nε.

⁸ Nyi akpaa ma mo doj kej de Gbeŋgyoo Wurubuarε be fa manj nε gyina ma wose adido na, be gyae ke yεs manj desenj ya. Nawolo nyi c moo c doj kenaj bo fa daa, na ke yela ε kelεedi kej ka bee. Mɔna te yεs nyi ka ke wɔlεs ḡon bo ya.

⁹ Mɔɔ ne gyae ke yεs ḡon ḡeba, mεs mo me tɔna kejmarase ḡan bo ḡmaase ḡon nε ya.

¹⁰ Nawolo nyi balaŋ baale ne yako nyiaa, me tɔna ḡan mεs ḡmarase nε dana doj, te ḡe man nombia mɔ dana yuŋ. Mɔna akpaa manj gbagba kyaa ε gyaj na, me nɔɔ bεs yεs doj ya te ma kekolosi mɔ yεs yakaa.

¹¹ Kaboena nyi mena balaŋ benaj baa gyeŋ nyiaa, mena kej de kyaa lem te dεs ḡmarase tɔna yelee ḡon nε, akpaa de kyaa ε gyaj koran na mena ke te dεs yεs.

¹² Kegbagba na, dɔɔ gyae dεs taŋ mo da wose maa na balaŋ baŋ bεs kelεs ba

wose nε ya. Ε kεs be diyŋ nombia. Beε mo ba wose maa na dɔŋa, te beε mo ba wose kεsse na dɔŋa.

¹³ Daa dɔɔ, dɔɔ gyae dεs gyina da wose adido gbaa mena kej kaboeni nε ya. Kpene kej dɔɔ dee gyina da wose yεna tom kej Wu-rubuarε ba mo fa daa nyi dεs yεs, te dɔɔ yεs ke kaa lii emee mɔ gyaj nε.

¹⁴ Akpaa deŋ te kɔŋ ε gyaj ya te dee gyina da wose adido na, nafo da wose kegyina kej gyae ka bese gbaa mena kej kaboeni nε. Mɔna daa yεna balaŋ baŋ dɔɔ taŋgbεs mo Kristo nombia kpaakpaa ḡan kɔna ḡon.

¹⁵ Ka te yεs kej nyi dεs mo tom kej baale be yεs nε, gyina da wose adido gbaa mena kej kaboeni nε ya. Mɔna de loo gyakaa bo nyi ε ka bee ε kelεedi man, na tomse ḡan dεs yεs ε man nε ke gyu siaman nideli.

¹⁶ Na dee nyiŋ tale gbaa ḡon gyu yenaase wɔlεs mɔ ke yako Kristo nombia kpaakpaa ḡan. Nawolo nyi dɔɔ ne gyae dεs mo tom kej ḡolo be yεs nε lεs yele ya.

¹⁷ Mɔna kaboeni nyi dεs yεs ḡeba mena kej Wu-rubuarε nombia aŋmaraseŋ see ḡan ne yako nε. Be ḡmarasewɔ nyiaa, "Akpaa ḡolo ne gyina c wose adido na, kaboeni nyi waa gyina c wose adido lee kpene kej de Gbeŋgyoo Wurubuarε be yεs fa e nε dɔɔ."

¹⁸ Nawolo nyi na walaŋ ḡon c ne kelεs c wose nε

te Wurubuare ne lęe e do ya, mɔna walaŋ ḥon Wurubuare ne kélée e nę, te o ne lęe e do.

11

Pɔɔl na akerees Kristo kplala baŋ

¹ Mεε waase ḥon nyiaa, akpaa nyi me nombia ḥan mee kolosi fa ḥon nę yee diyiŋ nombia ḥa koran na, ε nyiŋ konco fa maŋ ḥgba mena keŋ ε ne taŋ nyiŋ konco fa maŋ nę.

² Mεε gyae ḥon lee me konco man, ḥgba mena keŋ Wurubuare ne gyae ḥon nę. Nawolo nyi ε yee ḥgba alebu keteŋ ḥon ayimee be doo o man ya, te mɔɔ yako see nyi Kristo waageŋ te maa mo e fa waa yala nę.

³ Mɔna me wɔe ne lɔ maŋ nyi, ḥolo waa beo ḥon na ε ka lese ya agyueŋ lee Kristo ɔsom keŋ dɔɔ, ḥgba mena keŋ dom ḥon ba mo adao gbeɛneŋ man beo Efa gyangba gyangba keŋ nę.

⁴ Nawolo nyi akpaa ḥolo de kɔŋ kaa kolosi Yesu wole ḥolo wose man nombia fa ḥon, lee Yesu ḥon daa be kolosi o wose man nombia fa ḥon nę wɔle na, ε ne nyiŋ konco lęe otenate nombia do. Te ε bęe gataa na felij wɔlees mɔ kelęedi kpu na Wurubuare felij ḥon ε be wulaa nyiŋ, na kawola wɔlees na nyeedonj nombia ḥan ε be wulaa nyii nę ya.

⁵ Mɔɔ ne lęe di mɔ nyi mena balan baŋ be kpa baŋ

yena Kristo kpilala gbagba nę, be man ḥolo kela maŋ ya.

⁶ Nyi akpaa mɔɔ gyen kekolosi ya nę, keŋ bęe wolo nyi mɔɔ gyen nombia bo ya. De ta lese mena nombia keŋja pou man wola ḥon lee gbeɛ kamase man.

⁷ Mena keŋ mɔɔ yekose ma wose kolosi Wurubuare nombia ḥan fa ḥon lese ḥon yele, te ma te lęe ḥon kolo ya nę, me yee dukum baa?

⁸ Debaŋ keŋ mεε yee tom ε gyen nę, ε tebia Kristotena baŋ be kyaa yenaase nę faa na maŋ abɔɔ te me talewɔ som ḥon. Mena dɔɔ maa tale yako nyi, ma moo kaale bo lɔ be dɔɔ na maa tale som ḥon.

⁹ Nawolo nyi debaŋ keŋ me kyaa ε gyen nę, ma wose kyanja maŋ na, me ta mo kaale kenaj lɔ ε dɔɔ ya. Mɔna de tebia Kristotena baŋ bɔɔ lee Masedonia nę, kaa faa maŋ abɔɔ ḥan pou mεε gyae nę. Mena dɔɔ me kyanja ma wose, te me gyakaa mεε kyanja ma wose nyi, mɔɔ bese kasolɔ ε dɔɔ lee gbeɛ kamase maŋ ya.

¹⁰ Nombii na anokoare yaa mεε yako ḥon lee Kristo man nyiaa, ḥolo be kyaa Akaya tεele kei dɔɔ na waa tale tɔ maŋ gbeɛ nyi me na gyina ma wose adido lee nombii kei dɔɔ ya.

¹¹ Woŋ dɔɔ te mεε yako mena nombia keŋja? Nawolo baa nyi mɔɔ ne gyae ḥon yee? Wurubuare gyen nyi mεε gyae ḥon.

¹² Mena keŋ mɔɔ wulaa bęe nyi mɔɔ lęe kolo lee ε

gyan ya ne, mena yaa me seε
ma seŋεε. Maa yee mena
na maa nyiŋ mo tɔ baŋ bee
gyina ba wose adido ne gbeεε.
Na bɔɔ nyiŋ gbeεε wola ba
wose nyi daa na wɔ ne yee
na tom dokoloŋ ya.

¹³ Nawolo nyi mena balan
benaj te yee Kristo kpi-
lalawɔ ya. Beεε beo balan
nyi beεε yee tom bo fa Wu-
rubuare. Mena balan be-
nanj na mo be dinɔɔ gbagba
weese, na beεε yee ba wose
ηgba be yee Kristo kpilalawɔ
ne.

¹⁴ Be yee mena na be
dana gyakoloŋ ya, nawolo
nyi əbɔnsam gbagba koran
moo ɔ dinɔɔ gbagba weese,
te ɔ moo ɔ wose yee ηgba
Wurubuare kpilale kpaak-
paate ηolo ne.

¹⁵ Mena dɔɔ nyi akpaa
əbɔnsam ηonaŋ tewuleε mo
da mo be dinɔɔ weese, te
be yee ba wose ηgba kpilala
baŋ be gbeεeneŋ tenεε
Wurubuare siaman na, be
dana gyakoloŋ ya. Be dinɔɔ
ken be dana ne, ken te Wu-
rubuare waa kεε na waa mo
to wɔ kom wee otomante
ken man.

*Pɔɔl wose kawola lee
diyem keŋ ɔ be naa dɔɔ*

¹⁶ Mεε yako ηon baa
bela nyia, ηolo na yee wa
agyuεŋ nyi me yee diyiŋte
e ya. Mɔna akpaa ε yee ya
agyuεŋ mena na, kenaŋ na ε
lεε maŋ ηgba diyiŋte ne, na
maa nyiŋ tale wola ma wose
kyomii.

¹⁷ Nombii na anokoare na,
mena wose kawola kei te yee

de Gbeŋgyoo kegyaabii man
yaa mee kolosi ya. Mɔna
mee kolosi baa ηgba diyiŋte
ne.

¹⁸ Mena keŋ balan burum
na wola ba wose ηgba mena
keŋ tεele kei dɔɔ balan ne
yee ne dɔɔ, maŋ mɔ maa
wola ma wose mena.

¹⁹ Ε kpa ε yee siakaral-
abiawɔ, mɔna ε ne nyiŋ
konɔɔ kyaα tei ayiŋtena.

²⁰ Nyi akpaa ηolo da be-
sena ηon yee ɔ kegbetibii,
yaa ɔ na ηere ηon do, yaa ɔ
ne kɔ ε nyeyya man di, yaa ɔ
ne di gyoori ε dɔɔ, yaa ɔ
beεε kala ηon do balan man
koran ya na, ε ne nyiŋ konɔɔ
lεε otenate do.

²¹ Ε wui dei ηgba de ta
gyem na dεε gyo de konɔɔ
mo mena nombia keŋa yee
ηon ya ne. Mɔna kpene
kamase keŋ man ηolo de gyo
ɔ konɔɔ ɔ na wola ɔ wose
na, maŋ mɔ maa tale gyo me
konɔɔ wola ma wose kpene
kenaŋ dɔɔ mena. Mee kolosi
baa ηgba diyiŋte ne.

²² Nyi akpaa mena balan
benaj kpa be yee Hiburute-
nawɔ na, maŋ mɔ me yee Hi-
buru baale e. Nyi akpaa be
kpa be yee Israetenawɔ na,
maŋ mɔ me yee Israe baale
e. Nyi akpaa be kpa ba lee
Aberaham duuluŋ man na,
maŋ mɔ ma lee Aberaham
duuluŋ man.

²³ Nyi akpaa be kpa be yee
Kristo tewuleεwɔ na, maŋ
yee Kristo tobaale kpaak-
paate e kela wɔ. Nawolo
nyi me yee tom na doŋ kela
wɔ, te me naa diyem nideli

mo kela wɔ. Be kyaŋa man tɔ deni agbaatee agbaatee, te ba ŋmeree man dambiise nideli, te be naase man diyem yen yen wee na wee. Σ ke yako nyi mee kolosi baa ŋgba walaj ŋon o nyee be doo ya ne, mɔna nombii na anokoare yaa mɛε yako.

²⁴ Gyudatena ŋmeree man dambiise saonakufukadaale (39) betabonoŋ.

²⁵ Ba moo nyela dambiise tuku man betabotooro. Wee daale na, be funjii man boyo yen yen. Me kyaawɔ agbele dinaana man betabotooro ken ŋɛɛ buŋ man, te ɛpo yela kedi man. Te me kyaawɔ loŋ dɔɔ wee dibiliŋ nelim na ka weese.

²⁶ Me tɛɛ gbeεeneŋ burum, te me naa diyem yen yen lee boonenŋ kator, na balanj banj bɛɛ ŋere balanj leo ba abɔɔ dekpaŋkpasare man ne nyiŋmaa man. Me dɛɛ Gyudatena, na banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne, naase man diyem yen yen. Me naa diyem yen yen donɔɔ dinaana man, na ŋalese man na ɛpo dɔɔ, te me naa diyem balanj banj bee dii akereɛ nyi be yɛɛ Kristotenawɔ ne nyiŋmaa man.

²⁷ Me yɛɛ tom nideli ken te yɛɛ nsendee ya, te me naa diyem mo nideli. Me tɛɛwɔ weeya burum ken mo ne nyiŋ dosorɔŋ gba maa doo ya, te me tɛɛwɔ na tanam na loŋboaneŋ. Me tɛɛwɔ weeya ŋaale man ken mo ne nyiŋ kolo na kolo gba tina me noo korakora ya. Me

tɛɛwɔ na waare keŋ me te nyiŋ kolo kpaakpaate wuu ma wose ya.

²⁸ Nombia keŋ pou wɔle na, Kristotena akpiise ŋan pou nombia ne takaa na man wee kamase.

²⁹ Nawolo nyi, nyi ŋolo kelɛedi de yɔkɔse na, man mo wose te yɔkɔse man. Nyi ŋolo mo de yɛɛ dukum na, me tɔɔ loobia te kyoŋii man fa ɔtenate.

³⁰ Nyi akpaa kaboenɛ nyi maa wola ma wose na, maa wola ma wose bo lee abɔɔ ŋan na lese ma keyɔkɔse wola ne bo dɔɔ.

³¹ Wurubuarɛ ŋon o yɛɛ de Gbeŋgyoo Yesu Wurubuarɛ na o kya e, te o kaboenɛ nyi dɛɛ lese o yele kekpaakekkpaa ne, o gyen nyi na dekara yaa mee dii ya.

³² Debaŋ keŋ me kyaα Damasekuse donɔɔ man ne, walaj ŋon o seŋɛɛ gyoo Are-tase nawɔɔ man o ne kɛɛ tɛɛle daale dɔɔ ne lese balanj nyiaa, baa deke Damasekuse donɔɔ keŋ anaancɔse ŋan pou na baa nyiŋ kyan man.

³³ Mɔna ba moo man do dokyonolɔŋ man, te be tisinaa man ta na nfansere te me nyiŋa gbeɛ yeu lee tɛɛle dɔɔ kɛɛre ŋon nyiŋmaa man.

12

Wurubuarɛ kalese nombia ŋale man wola Pɔɔl

¹ Kaboena nyi maa wola ma wose, mɔna ma gyen nyi ma wose kawola kei be dana tɔɔcɔ ya. Σ yela maa yako ŋon nombia ŋan

de Gbeŋgyoo Yesu Kristo ba lese wola maŋ, na ḥan mɔɔ naa ḥa na me sia fonee ŋgba dosee man nε.

² Ma gyeŋ Kristobaale ḥolo keŋ kulutooneŋ kufu anaara yaa ŋgba Wurubuarε be gate e gyu adido adido nε. Nyi o naa ke na o sia fonee bo o, yaa ke yee dosee man ke bo na, maŋ ba gyeŋ ya. Wurubuarε waageŋ gyeŋ la.

³ Ma gyeŋ nyi Wurubuarε moona mena walaj ḥonaj gyu adido adido botɔɔ keŋ bεe baake nyi Paradiso nε. Nyi mena nombia keŋya yee sia fonee nombia bo o, ḥe yee dosee nombia bo o na, maŋ ba gyeŋ ya. Wurubuarε waageŋ gyeŋ la.

⁴ Nombia ḥan walaj ḥonaj be nyii botɔɔ nε ḥe tanj keyako ya, te walaj mo be tale mo o nɔɔ yako ḥa gba ya.

⁵ Mena dɔɔ maa wola ma wose bo mena walaj kei dinɔɔ dɔɔ. Mɔna mɔɔ gyae maa wola ma wose lee maŋ gbagba dɔɔ ya. Nyi akpaa maa wola ma wose koraj na, maa wola ma wose bo lee abɔɔ ḥan na wola ma wose keyɔkɔse ne dɔɔ bo.

⁶ Nyi akpaa ma wola ma wose na te yee diyiŋ nombia ḥa ya, nawolo nyi nombia ḥan mɔɔ yako ḥon nε yee ampaŋ. Mɔna mɔɔ gyae maa wola ma wose ya. Nawolo nyi mɔɔ ne gyae nyi ḥolo ka mo maŋ maa kela mena keŋ kaboenā nε, lee abɔɔ ḥan mεe yee yaa nom-

bia ḥan mee kolosi fa ḥon ne dɔɔ ya.

⁷ Gyakoloŋ nombia dinanaa ḥan Wurubuarε ba lese wola maŋ nε, nafɔ ḥe gyae ke tale yela ma nyee ka koro maŋ na maa wola ma wose. Mɔna Wurubuarε bεe gyae nyi maa wola ma wose ya, mena dɔɔ te o yela woseyooreŋ daale kaa gyoo maŋ. Woseyooreŋ kei yee ŋgba ɔbɔnsam kpila na o tobaale ḥolo nyi waa kɔŋ kaa naase maŋ diyem nε, na be yele ma nyee ka koro maŋ gbaa na maa wola ma wose ya.

⁸ Me waase de Gbeŋgyoo Yesu betabotooro nyi, waa lese mena woseyooreŋ kenaŋ lee ma wose man.

⁹ Mɔna de Gbeŋgyoo Yesu bεe te o yako maŋ nyiaa, "Yela me bεe keŋ mɔɔ mo boele neŋ nε ke kaboenā neŋ. Nawolo nyi n wose keyɔkɔse man te nyaj kena me don." Mena dɔɔ dana maŋ gyɔŋ nyi mεe wola ma wose bo lee ma wose keyɔkɔse man, na Kristo don keŋ kenyij doo me man.

¹⁰ Mena dɔɔ lee Kristo dɔɔ nε, wose keyɔkɔse man bo o tuubia man bo o, diyem kena man yaa diyem kenaase man yaa kaale man bo koraj na, ma wose ne feɛ maŋ. Nawolo nyi ma wose keyɔkɔse man te mεe naa Kristo don.

Pɔɔl kayeyee lee Korintotena dɔɔ

¹¹ Me ta bese diyinje, mɔna εmεe yele la te ma

bese diyiñte. Εμες te kaboenyi nañ yaa kelees mañ. Nawolo nyi ma te yee kolo e ma wose doo koran ya na, moç doo balanj bañ bees baake ba wose nyi be yee Kristo kpilalawo ne tee lee gbees kamase man ya.

¹² Abco ñjan pou kaboenyi walaj waa yee na kwola nyi o yee Kristo kpilale e ne, Wurubuare teewo me doo yee ña ε man. Ñjan yena gyakoloj nombia na woole kalese wola. Te ε naa mena kej moç nyiñ konco sej keñkej, yee mena abco keña pou.

¹³ Na koba te ma te leej lee ε gyañ ya na, nañ won te me yeeewo fa Kristotena akan banj te ma te yee fa ñon ya? Yaa kej ma te leej koba lee ε gyañ doo ya, te ε ne kolosi mena nombia keña? Akpaa mena te doo na, ε wui dei.

¹⁴ Ma te desina ma wose nyi maa bese kaa ta ε doo betabotoorote. Moç ne gyae nyi me kaa mo ma wose lo ε doo ya, nawolo nyi na ya abco ñjan ε dana ne te mee gyae ya, moña emee gbagba te mee gyae. Kegbagba na, na bia ne gyae na abco see ba lolala ya, moña lolala ne gyae na abco see be bia.

¹⁵ Mena doo dana mañ gyon nyi maa mo kpene kamase kej me dana ne, kpu na me dibiliñ wolee ε doo. Nyi akpaa mee gyae ε nombia nideli na, emee be gyae mañ mena yee?

¹⁶ Ma gyen nyi ε ke see nyiaa, ayi me ta mo kasolo

kaa ñere ñon ya. Moña ε man baale ne yako nyiaa me dana nyansa, mena doo te ma moo adao gbeenej nyiñ ñon.

¹⁷ Ma moo balanj bañ moç kpili ε gyañ ne doo di ε nyeeaya man?

¹⁸ Me waase Tituse nyi waa kɔj ε gyañ te me kpila Kristobaale ñolo mo kpu na e. Tituse kaa leej ε nyeeman kolo bo di yaa? Na agyuej dokoloj te daa na e dana yee? Yaa na gbees dokoloj doo te daa na e doj yee?

¹⁹ Emee gyen nyi da sejess baa dee tira de nombia keña noo na dee di derjele? Koa te yee mena ya. Wurubuare ne naa daa nyi Kristo kegyaebii man yaa dee kolosi ne. Me tebia kpaakpaa, lee ε deeli doo te de kolosi nombia keña pou mena ne.

²⁰ Me woe ne lo mañ nyi akpaa me kɔj ε gyañ na, moç gyae maa naa ñon nyi ε kyaa ñgaba mena kej mee gyae ne ya, te emee mo be gyae ε kena me dinco ñgaba mena kej ε ne gyae nyi ε kena ke ne ya. Me woe ne lo mañ nyi mberem na kale nombia, na sibii na banj na yoo nombia na balanj kewolee, na wose kawola na nombia nkarañkaranj keyee gyae ke doo ε man.

²¹ Me woe ne lo mañ nyi akpaa me kɔj bela na, Wurubuare waa yokoñ mañ ε siaman na me too ke kyonejii mañ lee ε man baale nombiakumee ñjan bees yee, te bco ne gyae baa kyeekee lee ñe

man ya ne dɔɔ. Me wɔe ne lo maŋ nyi be sɛɛ bɛɛ yɛɛ kafoŋ na nombia nkaranjkaranj, te bɔɔ ne gyae baa kyεεkee lee be nombiakumɛɛ ḥenaj man kɔŋ Wurubuare gyan ya.

13

¹ Kei yɛna betabotoorote ɲgba mɛɛ kɔŋ ε gyan ne. Mɛɛ gyae ε ke tɔɔse nombii keŋ doo Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see yenaŋ daale ne nyiaa, "Pɛna ε ke bu ɻolo fɔɔ na, kaboenɛ nyi yaa nyii lee balanj bala, yaa balanj batooro nɔɔman nyi nombii keŋ yɛɛ ampaŋ."

² Ma kekɔŋ ε gyan bolate keŋ ne, me wulaa faree balanj baŋ pou bɔɔ yɛɛ nombiakumɛɛ kaalaŋ ne, na balanj akanj baŋ pou. Debanj kei keŋ mɔɔ kyaα ε gyan ya ne, mena yaa me gyakaa mɛɛ faree ɻon nyiaa, akpaa ma bese kɔŋ na, mɔɔ gyae maa mo baŋ be sɛɛ bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ ne wose kyɛɛ wɔ ya.

³ Ȣmɛɛ kpa ε ne gyae ε kena nyi Kristo ne tɛɛ la me dɔɔ kolosi ne, ε kena ke. ε kena nyi Kristo ba woɛ keŋ o be gyae waa wɔŋ ε deŋjele ya. Ȣ dana doŋ ε dɔɔ.

⁴ Ke yɛɛ ampaŋ nyi be gyɔɔ e mataa ɔpanداŋ dɔɔ, ɲgba walaŋ ɻon Ȣ be taŋ doŋ ya ne. Mɔna debokeiman dɔɔ, Ȣ te fom lee yenj man te Ȣ kyaα Wurubuare doŋ man. Mena mɔ te daa mɔ be taŋ doŋ ya. Mɔna keŋ de doo Kristo man

dɔɔ, Wurubuare doŋ doo de man te de dana dɛɛ som ɻon.

⁵ Ȣ gyoo ε wose man nideli na ε ke kɛɛ nyi ε ne lɛɛ Yesu di nideli? Yaa ε ba gyeŋ nyi Ȣmɛɛ na Yesu Kristo yɛɛ dokolon yee? Akpaa ε ba gyeŋ mena ya na, kenaj na ε te yale ε kelɛɛdi man.

⁶ Mɛɛ lɛɛ di nyi ε ka gyeŋ nyi, daa dɔɔ da te yala ta da kelɛɛdi man ya.

⁷ Dɛɛ fane fa Wurubuare nyiaa, Ȣ na yeli ε ke yɛɛ kolo kum ya. Te yɛɛ keŋ nyi balaŋ ke kelɛɛ daa nyi da te yɛɛ daale dɔɔ ya, mɔna akpaa dekɔŋ nyi da te yale da kelɛɛdi man koraj na, dɛɛ gyae bo nyi ε ke yɛɛ nombia ḥjan tenɛɛ Wurubuare siaman ne.

⁸ Nawolo nyi dɔɔ gyae dɛɛ tale lee nombii na anokoare keŋ wɔle ya. Ke man te da seŋɛɛ debaŋ kamase.

⁹ Nyi akpaa daa de yɔkɔse te Ȣmɛɛ seŋɛɛ keŋkeŋ ε kelɛɛdi man na, dana daa gyoŋ. Nawolo nyi dɛɛ fane bo nyi yaa tale seŋ keŋkeŋ ε kelɛɛdi man Wurubuare kegyaebii man.

¹⁰ Mena dɔɔ te de kyaα lem na lem te mɛɛ Ȣmarase tone kei mee yelee ɻon ne. Kenaŋ na akpaa me kɔŋ ε gyan na, mɔɔ gyae maa mo doŋ keŋ de Gbenjyoo Yesu be fa maŋ ne kolosi na ɻon akpanyaŋnyaŋ man ya. Nawolo nyi de Gbenjyoo Wurubuare faa maŋ doŋ kei bo, nyi maa mo kyo ɻon na ε ka bee ε kelɛɛdi man. Ȣ te fa maŋ ke bo nyi maa mo wɔleɛɛ ɻon ya.

¹¹ Me tebia, me nɔɔwoya
oto yεna nyiaa, ε kyaa nideli.
Ε yase ε sia na ε ke kyaa
nideli kelii oto, na ε ke tei
nombia ḥjan mɔɔ yako ḥjon
ne. Ε yεs nɔɔdokoloŋ na ε
ke kyaa wosefεεreŋ man. Na
Wurubuarε ḥjon ɔ ne gyae
balan̄ te ɔ yεs wosefεεreŋ
Gbeŋgyoo e ne ke kyaa na
ḥjon.

¹² Ε mo Kristo balan̄
kegyae keŋ do dəŋa nɔɔ lee
ε konɔɔ man.

¹³ Wurubuarε balan̄ baŋ
pou be kyaa kεbo ne na do
ḥjon nɔɔc.

¹⁴ De Gbeŋgyoo Yesu
Kristo waa mo ɔ bεrεs
boele ḥjon, na Wurubuarε
kegyae keŋ ke doo ε man, na
Wurubuarε felin ḥjon ke yela
ε ke yεs nɔɔdokoloŋ.

Poɔl tone keŋ be ŋmarase yelee Galatiatena ne

¹ Tone kei lee maŋ Poɔl gyaŋ. Me yee Yesu Kristo kpilale e keŋ na deniwalanŋolo lese na maŋ ya, te na deniwalanŋolo mo kpila na maŋ ya. Mona Yesu Kristo gbagba, na de kya Wurubuareŋon o be gyusu Yesu lee yen man ne lese na maŋ te o kpila maŋ.

² Mee ŋmarase ke mee yelee emeɛ Kristotena akpii akpii ŋan pou e kyaa Galatia tɛele man ne. Daa na me tebia Kristotena banŋ pou be kyaa me gyaŋ kebo ne na do ŋon nɔɔ.

³ De kya Wurubuare na de Gbenyyoo Yesu Kristo baa mo be bɛreɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefesereŋ.

⁴ De nombiakumeeɔ te Yesu Kristo moo o wose fa yen, na waa lese daa lee gyen duuluŋ kei nombiakumeeɔ man. Wurubuareŋon o yee de kya e ne, kegyaebii man te nombia keja pou kɔŋawo mena.

⁵ Non Wurubuare te kaboenya niy dɛe lese o yele kekpaakekpaa. Amen.

Nombii wɔle daale be kyaa Kristo nombia kpaakpaa ŋan wɔle ya

⁶ Emee Galatiatena, e nombia dana maŋ gyakoloj gbaa. Emee banŋ Wurubuare

be tee Kristo bɛreɛ dɔɔ baake ŋon ne, e kee mena keŋ e be barase lee o nombia ŋan wɔle. Nenees e te gyu e silana kawola wɔle keŋ balaŋ ne dii akereɛ de man nyi ne yee Kristo nombia ŋa ne.

⁷ Nenees gbagba na, mena kawola kenaŋ ta lee Kristo gyaŋ korakora ya. Mona balaŋ baale ne wɔlees na ya agyueŋ. Bee gyae bo nyi baa tulii Kristo nombia kpaakpaa ŋan.

⁸ Mona akpaa nyi daa gbagba, yaa Wurubuare kplale ŋolo koran da lee adido kɔŋ kaa kolosi nombia wɔlees ŋaale kpoo fa ŋon lee Kristo nombia kpaakpaa ŋan daa be wulaa kolosi fa ŋon ne wɔle na, ɔtenate dɛe laako. Nawolo nyi Wurubuare waa wɔlees e kekpaakekpaa.

⁹ De te wulaa yako ŋon mena nombia keŋja. Mona ma bese yaa mee yako ŋon bela nyiaa, akpaa ŋolo de kɔŋ kaa yako ŋon nombia wɔlees ŋaale bela lee Kristo nombia kpaakpaa ŋan daa be yako ŋon ne wɔle na, Wurubuare waa wɔlees ɔtenate kekpaakekpaa.

¹⁰ Me kee yako ŋon nombia keŋja na, nawolo baa nyi mee gyae nyi denibalanŋ ke keles maŋ yaa? Koa, na mena ya. Yaa mee gyae baa nyi maa yee denibalanŋ kegyaebii? Nyi akpaa me see mee gyae bo nyi denibalanŋ ke keles maŋ na, kenaŋ na nafo ma te yee Kristo tobaale e ya.

*Mena kej Pool ba bese
Kristo kpilale*

11 Me tebia mεε gyae ε ka gyeŋ nyiaa, Kristo nombia kpaakpaa ḥan mɔɔ kolosi fa ḥon ne te yεε nombia ḥan denibalaj be kyaa bake see ya.

12 Na deniwalaj ḥolo moona mena nombia keŋa do maŋ me nyijmaa man ya, te na deniwalaj ḥolo mɔ wola na maŋ mena nombia keŋa ya. Mɔna Yesu Kristo lese na mena nombia keŋa wola maŋ.

13 Emee gbagba ε gyeŋ me dinɔɔ debaŋ kej me doo Gyudatena ɔsom kej man ne. Me dii ba mmaraase ḥan dɔɔ nideli, te me naase Kristotena baŋ Wurubuare ba lese wɔ ne diyem akpanyanŋyaŋ man, te me gyae gbeε nyi nafo maa wɔles nombia ḥan be silana ne.

14 Me yase me sia kasee Gyudatena ɔsom mmaraase ḥan nideli gyu siaman, kela me tebia Gyudatena baŋ daa na wɔ yεε akoso ne pou. Ma moo ma nyee pou do de naanaɔ beneŋ nombia ḥan keyεε man.

15 Mɔna Wurubuare tεewɔ ɔ berεε kej dɔɔ wii me waranjase, te ɔ baake maŋ nyi me kaa yεε ɔ tom. ɔ wulaa lese maŋ see nyi me kaa bese ɔ tobaale pete ba lola maŋ.

16 Lee ḥon Wurubuare gbagba kegyae man dɔɔ te ɔ baake maŋ te ɔ lese ɔ bu Yesu wola maŋ. Na maa nyiŋ kolosi ɔ bu Yesu nombia

kpaakpaa ḥan fa balaj baŋ ba te yεε Gyudatenawɔ ya ne. Wurubuare ke baake maŋ kej ne, me te gyu ḥolo gyaŋ nyi waa fa maŋ agyueŋ lee nombia keŋa man ya.

17 Mena ke mɔ te me te gyu Gyerusalem donɔɔ man nyi me kaa naa Kristo kpilala gyaŋba nyibaŋ baŋ nyi baa fa maŋ agyueŋ lee nombia keŋa man ya. Mɔna ma korowɔ karatetee dokoloŋ gyu Arebia tεele man, pete ma besewɔ kɔŋ Damasekuse donɔɔ man.

18 Kulutoonjerse atoro wɔle ne, me gyuu Pita gyaŋ Gyerusalem donɔɔ man, te me kyaawɔ ɔ gyaŋ weeya kufu anor.

19 Me ke gyu botɔɔ ne, ma te naa Kristo kpilala baŋ man ḥolo ya gyise de Gbenŋyoo Yesu ɔ naabu Gyemisi waagen.

20 Wurubuare gbagba gyeŋ nyi nombia ḥan mεε ḥmarase ne yεε ampaŋ.

21 Kenaj wɔle na te me gyuu Siria na Silia tεele dɔɔ.

22 Mena debaŋ kenaj na, Kristotena akpii akpii ḥan pou be kyaa Gyudia tεele dɔɔ ne ba gyeŋ maŋ gbagba ya.

23 Kpene kej bee nyii yεna nyiaa, “Balee ḥon gyaŋba ɔ ne naase daa diyem ne, nεnεs ḥon dɔŋεs la ɔ ne kolosi Kristo kelεedi kej nafo ɔ be gyae gbeε nyi waa wɔles ke ne wose man nombia ne.”

24 Mena dɔɔ ba lese Wurubuare yele lee mena kej ɔ

be kyεεkee maŋ ne dɔɔ.

2

*Kristo kpilala baŋ keleɛ
Pɔɔl do ba wose man*

¹ Kulutooneŋ kufu anaara wole ne, ma besewɔ gyu Gyerusalem donɔɔ man. Me ke gyu kei na, daa na Banabase na Tituse gyuu la.

² Wurubuarɛ lese la wola maŋ nyi maa gyu Gyerusalem donɔɔ man botɔɔ mena dɔɔ te me gyuuwɔ. De ke gyu botɔɔ na, dɛɛs kya Gyanee na Kristotena kegyiise baŋ baagen bo. De gyanee na, mɛɛs lese Kristo nombia kpaakpaa ḥan me dɔŋ mee kolosi fa balaj baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne man wola wɔ, na daa na wɔ ke yɛɛ nɔɔdokoloŋ. Nawolo nyi ma te gyae nyi tom keŋ mɔɔ yɛɛ kaalaŋ, na keŋ me gyakaa mɛɛ yɛɛ ne ke yɛɛ yakaa ya.

³ Me dɔɔ Tituse ḥon o silana maŋ ne, na o yɛɛ Giriki baale e. Mɔna ḥolo na ḥolo ta ḥere e nyi waa kara o baala wose pɛna baa lɛɛ e do nyi o yɛɛ Kristo tobaale e ya.

⁴ Balaj baale beo la mo ba wose nyi be yɛɛ Kristotenawɔ te be kaa kpuuwɔ de man. Baŋ gyae la nyi nafɔ baa kara e o baala wose. Mena balaj benaj wɛɛlee la kaa gyoo de man, te bɛɛ gyae nyi baa wɔlɛɛs da wosekenyiŋ keŋ dɔɔ nyim lee de Gbenjyoo Kristo man ne. Bɛɛ gyae nyi dɛɛ

bese gyu ke doo Gyudatena mmaraase ḥan tɛɛ na dee di ḥe dɔɔ, na baa mo daa besena ba mmaraase ḥan gbeŋja.

⁵ Mɔna da te fa wɔ gbɛɛ korakora ya. Nawolo nyi dɛɛ gyae nyi ε ke kyan Kristo anokoare nombia ḥan dɔɔ wola ḥon ne man nideli.

⁶ Balaŋ baŋ balaŋ ne kɛɛ wɔ nyi baŋ yɛna siamantena yaa kegyiise Kristo ɔsom keŋ man ne koraj ta mo kolo kpu na Kristo nombia ḥan mɔɔ kolosi fa balaj baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ne ya. Mena balaj benaj kegyiiri kedi keŋ te yɛɛ kolo ke me gyaj ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ bɛɛ kɛɛ ḥolo siaman pɛna waa yɛɛ o kolo ḥgba mena keŋ balaj ne yɛɛ ne ya.

⁷ Mɔna mena balaj kewɔ naawɔ nyi Wurubuarɛ lese na maŋ nyi maa kolosi o nombia kpaakpaa ḥan fa balaj baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne, ḥgb̄a mena keŋ o ba lese Pita nyi waa kolosi nombia kpaakpaa ḥenaj fa Gyudatena ne.

⁸ Nawolo nyi Wurubuarɛ ḥon o be baake Pita te o be fa e dɔŋ nyi waa kolosi o nombia kpaakpaa ḥan fa Gyudatena ne, ḥon ke baake na maŋ te o faa maŋ mɔ dɔŋ nyi maa kolosi o nombia kpaakpaa ḥenaj fa balaj baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne.

⁹ Gyemisi na Pita na Gyɔŋ baŋ balaj ne kɛɛ wɔ nyi be yɛɛ kegyiisewɔ Kristo

ɔsom kej man kena nyi Wurubuarə ta mo o bərəe kej boele daa ne, be gbaa daa do daa nɔɔ na ke yela walaŋ kamase kena nyi daa na wɔ pou yee dokoloŋ tom kej deε yee ne man. Mena dɔɔ daa na wɔ yakowɔ seε donja nyiaa, daa na Banabase dee kolosi Kristo nombia kpaak-paa ɔnan fa balanç banj ba te Gyudatenawɔ ya ne, na banj mɔ kekolosi ɔna fa Gyudatena.

¹⁰ Nombii dokoloŋ kej bɔɔ yako daa nyi deε kyan ke keŋkeŋ yena nyi, de na wolee ayematena dɔɔ ya. Na mena nombii kei tanj doo la me konɔɔ man.

Pɔɔl kakoro seŋ tia Pita

¹¹ Pita ke kɔŋ de gyan Antiōke donɔɔ man ne, ma korowɔ seŋ tia e de tebia Kristotena banj siaman. Nawolo nyi kpene kej o be yee ne be dei ya.

¹² O ke kɔŋ botɔɔ kewalanç kej ne, o sia gyeewɔ na o ne dii bom na balanç banj ba te yee Gyudatenawɔ ya ne. Mɔna Gyemisi ke kpila balanç baale lee Gyerusalem donɔɔ man kɔŋ na, te Pita tira o wose lee o tebia banj man kej o beε tekaa di bom na wɔ bela ya. Nawolo nyi o ne yee Gyudatena banj ba seŋεε nyi kaboenä nyi baa kara Kristotena banj ba te yee Gyudatenawɔ ya baala wose ne.

¹³ Kpene kej Pita be yee ne, yela Gyudatena banj be yee Kristotenawɔ Antiōke donɔɔ man ne mɔ tira ba

wose kej be silana Pita nom-biakumee ɔnan o be yee ne. Ba ke yee kenaŋ dɔɔ yela Banabase gba mo sila be nombiakumee ɔnan bɔɔ yee ne.

¹⁴ Ma kena nyi be nombia ayεesa bεε kyaa na Kristo nombia kpaakpaa ɔnan ya ne, ma korowɔ seŋ tia Pita balanç banj pou siaman nyiaa, "Pita, n yee Gyuda baale e, mɔna n nombia ayεesa bεε wolo nyi n yee Gyuda baale e ya. Woŋ dɔɔ te nεnεe n na njere balanç banj ba te yee Gyudatenawɔ ya ne nyi baa di Gyudatena mmaraase dɔɔ?"

¹⁵ Lolo man na daa na neŋ pou yee Gyudatenawɔ. Da te yee balanç banj ba te yee Gyudatenawɔ, te balanç ne baake wɔ nyi be yee nombi-akumeeεεrawɔ ne ya.

¹⁶ Daa Gyudatena banj de yee Kristotenawɔ ne dɔɔ, da gyen nyi Wurubuarə bεε lεε walanç do nyi o gbeεneŋ tenεε ɔnon Wurubuarə siaman nyi kej o ne di mmaraase ɔnan dɔɔ ne dɔɔ ya, mɔna walanç ɔnon o ne lεε de Gbengyoo Yesu di na te Wurubuarə ne lεε e do. Mena dɔɔ daa mɔ te lεε Yesu di na Wurubuarə ke nyi lεε daa do nyi de gbeεneŋ tenεε o siaman. Na te yee nyi da mmaraase ɔnan dɔɔ kedi dɔɔ te Wurubuarə lεε daa do ya. Nawolo nyi da gyen nyi Wurubuarə be gyae waa lεε ɔnolo do nyi o gbeεneŋ tenεε o siaman, nyi kej o be di mmaraase ɔnan dɔɔ ne dɔɔ ya.

¹⁷ Akpaa dεε gyae nyi Wurubuare ke lεε daa do nyi de gbeεneŋ tenεε o siaman na, kenaŋ na kaboenā nyi dεε lεε Kristo di. Kenaŋ na daa mɔ̄ dεε naa nyi daa Gyudatena mɔ̄ yεε nombiakumεεyεεrawo ḥgba balan̄ baŋ ba te yεε Gyudatenawo ya ne. Akpaa mena te doona, kenaŋ na nawolo baa nyi Kristo na wola na balan̄ nyi baa yεε nombiakumεε baa yaa? Korakora, be doo mena ya.

¹⁸ Nyi akpaa ma bese lee me wɔle gyu ke di mmaraase ḥan mɔ̄ wulaa bεε ḥa ne dɔ̄ na, kenaŋ na nawolo baa nyi me yεε dukumyeεere e.

¹⁹ Gyan̄gb̄a keŋ na nafo me doo Mosesi mmaraa keŋ tεε, mɔ̄na nεnεe dɔ̄ Yesu ta lese man̄ lee ke tεε na maa nyin̄ kyaa fa Wurubuare.

²⁰ Ba ke gyɔ̄ Kristo mataa ḥraŋdaŋ keŋ dɔ̄ te o ba yem ne, na yεε yaa ḥgba daa na e yεŋa la ne. Mena dɔ̄ mɔ̄ tekaa kyaa ḥgba gyan̄gb̄a ma kekyaabii keŋ ne ya, mɔ̄na nεnεe dɔ̄ Kristo kyaa la me man̄. Lee mena dɔ̄ kpene kamase keŋ maa yεε ma kekyaa tεele kei dɔ̄ na, maa mo ma wose lɔ̄ Yesu Kristo dɔ̄ bo. Nawolo nyi o ne gyae man̄, te lee man̄ dɔ̄ te o moo o wose fa yen̄.

²¹ Mɔ̄ ne bεε Wurubuare berεε keŋ o ba mo boele man̄ ne ya. Nawolo nyi nafo akpaa Wurubuare ne lεε balan̄ bo do nyi be gbeεneŋ tenεε o siaman mo lee mmaraase ḥan dɔ̄ kedi dɔ̄ na, kenaŋ

na Kristo yεŋ keŋ o ba yem ne be dana tɔ̄nɔ̄ ya.

3

Kelεedi yaa mmaraase dɔ̄ kesila

¹ Emee Kristotena baŋ ε kyaa Galatia doncɔ̄ man ne, weera te ε ne yεε abɔ̄ ḥgba ayintena ne? Amɔ̄ tulii na ε nyeyya te ε bεε naa anokoare keŋ ya ne? Na ε popou siaman te me kolosi Yesu Kristo wose man nombia fa ḥon nideli nyi, emee dɔ̄ te be gyɔ̄ e ḥraŋdaŋ dɔ̄ te o yεŋawo yee?

² ε tira nombii kei nɔ̄c fa man̄. Mmaraase ḥan kedi yele la te ε nyiŋa Wurubuare felij ḥon yaa, nyekelεε nombia ḥan dɔ̄ kolosi fa ḥon te ε be lεε ḥa di ne dɔ̄?

³ Sena yaa ε gyimwɔ̄ mena? ε fiasseε nideli ε ne sila Wurubuare felij ḥon gbeεneŋ. Nεnεe weera dɔ̄ te ε ne gyae ε ka mo denibalaj gbeεneŋ tɔ̄le ke?

⁴ Kenaŋ na nawolo baa nyi ε diyem keŋ ε be naa lee ε Wurubuare osom man ne yεε yakaa baa? Koa, mɔ̄ ne lεε di nyi ke yεε yakaa ya.

⁵ Mosesi mmaraase ḥan ε be di ḥe dɔ̄ ne dɔ̄ te Wurubuare moo o felij ḥon do ε man te o yεε gyakoloŋ nombia ε man? Yaa keŋ ε be nyii nyekelεε nombia ḥan te ε be lεε ḥa di ne dɔ̄?

⁶ ε tɔ̄se balee ḥon bεε baake nyi Aberaham ne wose man nombia. Wurubuare nombia aŋmarasen̄ see ne yako yenaŋ daale

lee Aberaham wose man nyiaa, "Aberaham lee Wurubuare bo di, mena dō te Wurubuare lee e do nyi o gbeenej tenee non Wurubuare siaman."

⁷ Mena dō kaboenya nyi yaa gyen nyiaa, balan ban bō lee Wurubuare di ḥgba mena kej Aberaham be lee Wurubuare di ne, ban yena Aberaham duuluŋ man balan gbagba.

⁸ Wurubuare nombia aŋmarasej see ḥjan wulaa yakowō see lee gyangba gyangba kej pte nombia ḥjenaj kɔjawō mena nyiaa, akpaa balan baŋ ba te yee Gyudatenawō ya ne de lee ḥnon Wurubuare di na, ḥnon mo waa lee wō do nyi be gbeenej tenee o siaman. Wurubuare wulaa yakowō see fa Aberaham nyiaa, "Lee ḥnya dō te maa hiraa t̄eеле kei dō balan pou."

⁹ Lee mena dō balan ban pou baa lee Wurubuare di ḥgba mena kej Aberaham be lee e di ne, Wurubuare waa hiraa wō ḥgba mena kej o be hiraa Aberaham ne.

¹⁰ Walan kamase ḥnon o yako nyi o ne di Mosesi mmaraase ḥjan dō na o gbeenej ke nyij tenee Wurubuare siaman na, Wurubuare waa falaa ḥtenate. Nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmarasej see ḥjan ne yako nyiaa, "Walan kamase ḥnon o te di kpene kamase kej bō ḥmarase do Mosesi mmaraa t̄one kej man ne dō kelii oto ya na, Wurubuare waa falaa e"

¹¹ Nombii na anokoare yena nyiaa, Wurubuare bēs lee ḥolo do nyi o gbeenej tenee ḥnon Wurubuare siaman nyi kej ḥtenate ne di Mosesi mmaraase ḥjan dō ne dō ya. Nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmarasej see ne yako nyiaa, "Walan kamase ḥnon lee o keleedi dō te o gbeenej da t̄enee Wurubuare siaman na, Wurubuare waa lee ḥtenate nyee."

¹² Nyi akpaa ḥolo da mo o wose lō Mosesi mmaraase ḥjan dō te o yase o sia o ne di ḫne dō na, kenaj na bēs tekaa hia nyi ḥtenate dēs lee Wurubuare di pena waa nyij nyekelēs ya. Nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmarasej see ne yako nyiaa, "Walan ḥnon o ne di Mosesi mmaraase ḥjan dō nideli na, waa nyij nyeedoŋ kekpaa bo lee mmaraase ḥjan kedi dō"

¹³ Mosesi mmaraase ḥjan te yeli Wurubuare te falaa daa, nawolo nyi de bēs tale di ḫne dō kelii oto ya. Mōna Kristo ta lese daa lee mmaraa kenaj kefaala t̄e. Non moona kefaala kenaj gyakaa o wose dō debaŋ kej o be lee da yeŋ yeŋ ḥpanđaŋ dō ne. Nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmarasej see ḥjan ne yako yena daale nyiaa, "Ba te falaa walaj kamase ḥnon waa yeŋ ḥpanđaŋ dō ne"

¹⁴ Kristo yeŋa la tō de nombiakumee pou kom na Wurubuare ke ta o dō hiraa

balan̄ baŋ ba te yee Gyudatenaw̄ ya ne, ḥgba mena keŋ o be hiraa Aberaham ne. Na lee da ke l̄ē Yesu di d̄o Wurubuar̄ ke fa daa o felin̄ ḥon o be yako see nyi waa fa daa ne.

Mosesi mmaraase ḥan na Wurubuar̄ nombia ḥan o be yako see fa Aberaham ne

¹⁵ Me tebia, ε yela maa mo nombia ḥan ε wulaa ε gyeŋ ne mo lese nombia keŋja man wola ḥon. Nyi balan̄ bala de yako nombii see na, ḥolo be kyaa keŋ waa tale w̄l̄ēs ke yaa waa kyεekee ke ya. Mena yaa Wurubuar̄ nombia ayakoŋ see keŋja mo doo.

¹⁶ De naana Aberaham na o duuluŋ man walaŋ te Wurubuar̄ yako mena nombia keŋja see fa. Wurubuar̄ nombia aŋmaraseŋ see ḥan te yako nyi, "Aberaham na o duuluŋ man balan̄" na kawola nyi ba boe ya. M̄na o yako e nyi, "Aberaham na o duuluŋ man walāŋ" na kawola nyi walāŋ dokolon̄ kooŋ nombia te Wurubuar̄ ne yako. Walāŋ ḥonaŋ yena Yesu Kristo.

¹⁷ Nombii keŋ m̄ee yako ne ka aseɛ yena nyiaa, Wurubuar̄ wulaa yakow̄ see fa Aberaham kulutooneŋ sɔŋjonon̄se akpeŋ anaara na sao na kufu (430) w̄le pete o kaa moo mmaraase ḥan fa Mosesi. Mena d̄o mmaraase ḥan o ba mo fa Mosesi ne be gyae ke tale w̄l̄ēs keyako see keŋ o be yako see fa Aberaham ne ya.

¹⁸ Mena d̄o Wurubuar̄ be gyae waa mo o nhira keŋ fa ḥon nyi keŋ ε ne di Mosesi mmaraase ḥan d̄o ne d̄o ya, m̄na lee keŋ o be wulaa kaŋ ntam yako see nyi waa mo fa ḥon d̄o. Mena ke mo te Wurubuar̄ moo o nhira keŋ fa Aberaham yakaa, na-wolo nyi o wulaa yakow̄ see nyi waa mo ke fa e.

¹⁹ Nyi akpaa mena na, woŋ d̄o te Wurubuar̄ faa mmaraase ḥan? Kpene keŋ d̄o o ba mo ḥa kpu na keyako see keŋ fa w̄ yena nyiaa, o ne gyae nyi balan̄ ka gyeŋ kpene keŋ yee dukum ke. Wurubuar̄ faa mmaraase ḥan bo na ḥa ke doo kelii debaŋ keŋ Aberaham duuluŋ man walaŋ ḥon Wurubuar̄ be yako see nyi waa kɔŋ ne ke kɔŋ. Wurubuar̄ t̄e o kpilala d̄o mo o mmaraase ḥan fa Mosesi, te ḥon m̄o moow̄ fa balan̄ ban̄. Nawolo nyi ḥon doo la Wurubuar̄ na balan̄ baŋ nsana.

²⁰ Walāŋ ḥon o doo balan̄ bala nsana ne, o ba seŋɛɛ fa dikpii dokolon̄ ya. M̄na Wurubuar̄ ḥon dana doŋ nyi waa yee kpene kamase o baam d̄o. Mena d̄o o bee hia nyi ḥolo waa doo ḥon na balan̄ nsana ya.

²¹ Na kei nawolo baa nyi Wurubuar̄ mmaraase ḥan, na keyako see keŋ o be yako see ne bεɛ kyaa na d̄oŋa baa ya yaa? Korakora, be doo mena ya. Akpaa nyi mmaraase ḥaale kyaa keŋ gyae ke tale fa walāŋ nyee-

don na, kenaŋ na nafo walāŋ de di ḥe dōc na, otenate gbeεneŋ gyae ka tenee Wurubuare siaman.

²² Mōna Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ne yako nyiaa, dukum te di tēele kei balan pou dōc mena dōc bōc ne tale baa di mmaraase ḥjan dōc ya. Lee mena dōc Wurubuare yakowō see nyiaa, balan banj pou baa lēs Yesu Kristo di na, baa nyiŋ nyeedon kekpaa keŋ o be yako see nyi waa fa balan nē.

*Dōc tekaa yee mmaraa
keŋ gbeŋawō bela ya*

²³ Petē Yesu Kristo ke kōŋ na, Mosesi mmaraase ḥjan te tō daa do ḥgba mena keŋ bēs to walāŋ do deni man nē. Kenaŋ wōle na te Wurubuare kaa lesewō wola daa nyiaa, nyi walāŋ de lēs Yesu Kristo di na waa tale nyiŋ o wose lee mmaraase ḥjan tēs.

²⁴ Kei nawolo baa nyi, na Mosesi mmaraase ḥjan ne diina de dōc petē Kristo kōŋawō. Kristo ke kōŋ wōle na, lee ḥjon Kristo keleedi man te walāŋ gbeεneŋ na tenee Wurubuare siaman.

²⁵ Nēnēs keŋ dōc lēs Kristo di dōc, mmaraase ḥjan ba tekaa dana don de dōc bela ya.

²⁶ Lee mena keŋ ε be lēs Yesu Kristo di dōc, te ε popou bese Wurubuare bia gbagba nē.

²⁷ Nawolo nyi εmee banj pou bōc sō ḥjon Wurubuare loŋ Kristo man nē, te yeli εmee na Kristo ta bese walāŋ

dokoloŋ. Lee mena dōc Kristo dinčo keŋ te kaa doo ε man.

²⁸ Lee mena dōc n yee Gyuda baale o, n te yee Gyuda baale ya o, n yee gbeni o yaa n yee gyrooro bu e, n yee alo e yaa n yee baale o nε, keŋ be famene bela ya. Nawolo nyi ε popou te yee dokoloŋ Kristo man.

²⁹ Nyi akpaa ε yee Kristo balanjwō na, kenaŋ na ε yee Aberaham duuluŋ man balanjwō. Mena ke mō te Wurubuare waa hiraa ḥjon, ḥgba mena keŋ o be yako see nyi waa hiraa Aberaham nē.

4

¹ ε yela maa mo me nombii ma aneyakon kei maa na nombia keŋa wola ḥjon kpene keŋ mēs gyae maa yako nē. Nyi abōc diiri sēs o yee biikyaa e nē, na yee yaa ḥgba o yee gbeni e nē. Be famene nyi abōc ḥjan pou yee o wui ya.

² Nawolo nyi debanj keŋ o sēs o yee biikyaa e nē, o doe kegyiise baale nyiŋmaa man. Banj ne gyae la baa kēs ḥjon na abōc ḥjan pou dōc, kelii debanj keŋ o kya ba see nyi baa mo abōc ḥjan do e o nyiŋmaa man nē.

³ Nafo mena ke te daa mō doo. Nawolo nyi debanj keŋ da te lēs ta Yesu nombia ḥjan di ya nē, na tēele kei dōc nombia ne diina de dōc lee da kekyaabii man ḥgba gbeŋa nē.

⁴ Mōna debanj keŋ Wurubuare ba see nē kelii na,

ɔ kpila ɳon gbagba bu kɔŋ tɛele kei dɔɔ te ɔ yela alo lola e. Mena debaŋ kenaj na, balaj doo bo Gyudatena mmaraase ɳan tɛe.

5 Wurubuare kpila ɔ bu kei bo nyi waa kɔŋ kaa tɔ de nombiakumee pou kom, na waa lese daa lee mmaraa kej doŋ tɛe, na dee nyin bese Wurubuare bia gbagba.

6 Nenee kej dɔɔ bese Wurubuare bia dɔɔ ne, ɔ te yeli ɔ bu ɳon felij ɳon te kaa kyaa de konoɔse man. Felij ɳonaŋ ne yele la te dɛe tale baake Wurubuare nyi "De kya" ne.

7 Lee mena dɔɔ ε te yee gbeŋawɔ bela ya, mɔna nenee dɔɔ ε ta bese Wurubuare bia. Te lee mena kej ε ba bese Wurubuare bia dɔɔ, ε ke nyin abɔɔ ɳan pou waa mo fa ɔ bia ne.

Pɔɔl kayeyee Galatiatena dɔɔ

8 Gyanjba kej ε ta gyenja ta Wurubuare ya ne, na ε na som bɛeneŋ ɳan nafo tek-aboena nyi yaa som ɳa ya ne te ε bese ɳe gbeŋa. Bane mɔ te yee Wurubuare e kej kaboenä nyi yaa som e ya.

9 Mɔna nenee kej ε be kaa gyenj Wurubuare, yaa maa yako nyi nenee kej ɳon Wurubuare ba gyenj ɳon ne, woŋ dɔɔ te ε ne gyae ε ka bese ke sila tɛele kei dɔɔ waranjase abɔɔ ɳan ɳɔɔ taŋ doŋ ya ne? ε ne gyae baa nyi ε ka bese ke doo mena abɔɔ ɳenaj tɛe ɳgba gbeŋa ne bela?

10 Me te nyii nyi ε ne di Gyudatena ɔsom weeya na gyaalaŋna na debanjse na kulutooneŋ kpaakpaa ɳaale ɳgba mena kej ba mmaraase na wolo ne. ε ne yee kɛnɛ pou ne, na emee gyeŋ nyi Wurubuare kegyaebii yaa ε ne yee ne.

11 ε nombia ayɛesa dana maŋ gyakoloŋ. Ne yee maŋ nyi diyem kej mɔɔ naa yee tom ε gyaŋ ne pou te yee yakaa.

12 Me tebia, mɛɛ waase ɳon bo nyi ε kasee maŋ. Nawolo nyi kej na ma keyee Gyuda baale koran ne, ma moo ma wose ɳgba ε man ɳolo ne kej nyi mɔɔ na tekaa di Gyudatena mmaraase ɳan dɔɔ ya. ε te yee ta kolo kum mɔ tia maŋ ya.

13 ε tɔɔse nyi ma kekɔŋ ε gyaŋ gyanjbate kej ne, kawee yele la te me nyiŋa gbeɛ kolosi Kristo nombia kpaakpaa ɳan fa ɳon.

14 Doo nyi na me kawee kenaj yee kateesa ke fa ɳon, mɔna ε te ɳmanyan maŋ ya te ε te bɛe maŋ mɔ ya. ε lɛe maŋ ɳgba Wurubuare kpilale ɳolo lee la adido kɔŋ ne, yaa ɳgba maŋ yena Yesu Kristo ɳon gbagba ne.

15 Mena debaŋ kenaj na me naawɔ nyi gyoŋ daale doo ε man kej nyi nafo yen nyiŋa gbeɛ koran na, yen kulii emee gbagba ε siabia do maŋ. Nenee mena gyoŋ kenaj lanja aleŋ?

16 Kej mɔɔ yako ɳon anokoare kej dɔɔ na, me ta

bese ε kɔlare?

¹⁷ Balan̄ ban̄ bεε beo yεε ba wose nyi be yεε Kris-totenawɔ nε, bεε gyae bo nyi baa beo ηon na ε kaa di Gyudatena mmaraase ηan dɔɔ, mona ɳa be gyae ke yεε tɔnɔɔ kamase fa ηon ya. Bεε gyae bo nyi baa tira daa na ηon nsana, na ε ke nyin mo ε loo pou gyakaa be dɔɔ.

¹⁸ Akpaa ε yase ε sia te ε ne yεε kolo kpaakpaa-te na ke dei. Mɔna kabona nyi yaa yεε ke debaŋ kamase. Te yεε nyi me kyaa ε gyan̄ kaagen̄ te ε ke yεε ke ya.

¹⁹ Me bia kpaakpaa, mena kej alo na dojee te ɔ ne naa diyem nε, mena yaa mεε naa diyem lee εmεε dɔɔ. Te maa naa mena diyem kei kelii debaŋ kej ε ke nyin̄ Kristo dinɔɔ kej.

²⁰ Ma kegyaebii yεna nyi nafo na me kyaa ε gyan̄, na maa kyεεkee ma kekolosi na ke kyaa na ε kegyaebii. Nawolo nyi ε nombia ayεεsa dana maŋ gyakolon̄.

Nɔɔse ala ηan Wurubuarε be bake see nε

²¹ Ε yela maa bɔɔse ηon nombii kei. Σmεε ban̄ ε ne gyae nyi ε ke doo Mosesi mmaraase ηan tεε nε, gbaga-baagba na ε gyeŋ kpene kej mmaraase ηan ne yako?

²² Wurubuarε nombia aŋmaraseŋ see ne yako nyiaa, Aberaham lola bia baala bala. Be man ηolo ɔ naa yεε gbeŋi e, te ηolo mɔ ɔ naa yεε gyroorobu e.

²³ Aberaham bu ηon gbeŋi ηon ba lolo fa e nε, ba lola e bo ηgb̄a mena kej alo kamase ne taŋ lolo nε. Mɔna ηon gyrooro bu ηon ba lolo fa e nε dɔɔ, Wurubuarε wulaa yakowɔ see nyi baa lola e pεte be kaa lola e.

²⁴ Mena nombia kejya yεε dudu ke kej na lese nombia ɳaale wola. Ala bala kewɔ seŋεε fa nɔɔkebakesee ala ηan Wurubuarε be bake see fa ɔ balan̄ nε. Nɔɔkebakesee kej ba lee Sinai bulu dɔɔ nε, kej seŋεε la fa alo ηon bεε baake e nyi Haga nε. ɔ bia yεna balan̄ ban̄ Mosesi mmaraase ηan ba besena wɔ yεε gbeŋa nε.

²⁵ Haga seŋεε fa Sinai bulu kej ke kyaa Arebia tεele man nε. ɔ yεε ηgb̄a gyeŋ wee kei Gyerusalem nε. Mosesi mmaraase ηan ta besena ke man balan̄ ban̄ pou yεε gbeŋa.

²⁶ Mɔna Gyerusalem kej ke kyaa adido nε, kej yεε ηgb̄a gyrooro bu ηon bεε baake e nyi Saara nε. Ke man bia be doo mmaraase kamase tεε ηgb̄a gbeŋa nε ya. Saara ηonaŋ yεna daa ban̄ dɔɔ doo Gyudatena mmaraase tεε ya nε de naa.

²⁷ Nawolo nyi Wurubuarε nombia aŋmaraseŋ see ne yako nyiaa,

"Nyan̄ ɔlamabo ηon n ta lola ta see ya nε,
yela ke yεε neŋ gyoŋ.
Nyan̄ ηon n ta dojee ta see ya nε,
yela ke yεε neŋ gyoŋ na n ke lɔ akelelee."

Doo nyi n baale ta lese o sia
lee n dɔ̄o,
mɔ̄na maa yela waa
bese kɔ̄n n gyan
na n bia ke wuku kela
ŋon o kyaa yale tɛ̄e
ne."

²⁸ Me tebia Kristotena, ε yee ŋgba Asiki ne. Nawolo nyi mena kej Wurubuare be wulaa yako o nombia see pete bɔ̄o kaa lola e ne, mena yaa o yakowɔ̄ see te daa mɔ̄ kaa bese o bia ne.

²⁹ Debaŋ kenaŋ man na, bu ŋon bɔ̄o lola e ŋgba mena kej bɛ̄e lola walaŋ kamase ne, naase bu ŋon bɔ̄o tɛ̄e Wurubuare felin ŋon doj man lola e ne diyem. Mena ke yaa sɛ̄e doo kaa lii gyen wee kei ne.

³⁰ Mɔ̄na sena te Wurubuare nombia ajmaraseŋ see ŋan ne yako? Nombia ŋan yakowɔ̄ nyiaa, "Gegi gbeni ŋon na o bu, nawolo nyi tekaboena nyi gbeni bu ŋon waa di o kya abɔ̄o kpu na gyrooro bu ŋon ya."

³¹ Mena dɔ̄o me tebia, da te yee gbeni ŋon biawo ya. De yee gyrooro bu ŋon biawo.

5

Kristo te yeli de te nyiŋ da wose

¹ Kristo te lee da nyeyea yela de te nyiŋ da wose bese gyrorobia. Mena dɔ̄o kabona nyi yaa sej ε kelεedi kej man keŋkeŋ. ε na fa ŋolo gbeε na waa besena ŋon yee o gbenja bela ya.

² ε tei me nɔ̄owoya nideli. Maŋ Pɔ̄ol ne yako na ŋon

nombia keŋa ne nyiaa, akpaa ε fa gbeε nyi baa kara ŋon ε baala wose ŋgba mena kej Mosesi mmaraase ŋan nawolo ne, na nawolo baa nyi kpene kej Kristo be yee ne be tan tɔ̄nɔ̄ fa ŋon korakora ya.

³ Mee yako ŋon ε ke nyii nideli bela nyiaa, akpaa ε man ŋolo de fa gbeε nyi baa kara e o baala wose ne, kenaŋ na kabona nyi ɔ̄tenate dee di Mosesi mmaraase ŋan pou dɔ̄o.

⁴ Akpaa ε man ŋolo de yee kakyen nyi o ne di Mosesi mmaraase ŋan dɔ̄o na Wurubuare ke nyiŋ lee e do ne, kenaŋ na nawolo baa nyi ɔ̄tenate te tira o wose lee Kristo man. Mena ke mɔ̄ yaa ɔ̄tenate te tira o wose lee Wurubuare bɛ̄rɛs kej o na mo boele balaj ne man.

⁵ Daa dɔ̄o, Wurubuare felin ŋon doj man dɔ̄o de loo gyakaa nyi Wurubuare waa lee daa do nyi de gbeεnen tenee o siaman, nawolo nyi dɛ̄e lee Kristo di.

⁶ Yesu Kristo kelεedi be famene nyi ŋolo kara o baala wose yaa o te kare ya. Mɔ̄na kpene kej ne hia yena nyi dɛ̄e lee Yesu Kristo di, na dɛ̄e gyae Wurubuare na de tebia.

⁷ Kewalaŋ kej na, nafɔ̄ ε ne yee nombia kpaakpaa lee ε kelεedi kej man. Nɛnɛs amote beo na ŋon te ε tinaa anokoare kej kesila yela?

⁸ Ma gyeŋ nyi mena kabeo kei ta lee Wurubuare gyan ya. Nawolo nyi ŋon baake na ŋon nyi ε kaa bese o bia.

⁹ Mena kej bεε mo bodobodo tee kyomii do bodobodo biliŋ man te ne yeli kεε koro nε, mena ke mo te nombiikum bii gyae ke tale beo balan̄ burum.

¹⁰ Mōna mεε lεε de Gbenyoo Yesu di nyiaa, ε be gyae ε ka lee me wole ke lεε nombii wole daale di bela ya. Walaŋ kamase njon waa yela ε ka lee me wole ke lεε nombii wole daale di na, ɔtenate yεε woŋ e o, ɔ te yεε woŋ e ya o nε, Wurubuarε waa woŋ ɔ deňele.

¹¹ Me tebia, nyi akpaa me gyakaa mee kolosi nyi yaa kara ε baala wose pεte Wurubuarε ke lεε njon do ŋgba mena kej Gyudatena mmaraase njan nawolo na, woŋ dɔɔ te bεε naase maŋ diyem? Nyi menj ne kolosi baa nyi, kaboena nyi walaj waa kara ɔ baala wose pena Wurubuarε ke lεε e do nε, nafo Gyudatena be gyae baa naase maŋ diyem nyi mee kolosi Kristo yεŋ kej ɔ ba yem ɔraŋdaŋ dɔɔ nε nombia ya.

¹² Balaŋ ban̄ be dana baala wose kekara nombia bεε naase njon diyem nε, nafo maŋ kegyaebii yena nyi baa gyεŋ gyu ka lese ba wose saayε gba.

¹³ Me tebia, εmεε dɔɔ Wurubuarε baake njon bo nyi ε kaa bese gyooro bia. Mōna ε na yeli ε gyroobiiri kej ke fa njon gbeε na ε ke yela ε lookum ke di ε dɔɔ ya. ε mo balan̄ kegyae gyae dɔŋa na ε ke kyɔ dɔŋa.

¹⁴ Mosesi mmaraase njan pou seŋεε bo nombii dokolon̄ dɔɔ. Kej yena nyiaa, "Gyae n dɔɔ ŋgba nyaj gbagba n wose nε."

¹⁵ Mōna nyi akpaa ε sεε ε ne yoo na dɔŋa ŋgba wonembia kumεε na, kenaŋ na ε kεε ε wose nideli. Na mena ya na, ε ka koe dɔŋa munu.

¹⁶ Mena dɔɔ mεε yako njon baa nyiaa, ε yela Wurubuarε felij njon ke ta ε siaman lee kpene kamase kej ε ne yεε nε man. Akpaa ε yεε mena na, ε ba tekaa sila εmεε gbagba nombiakumεε njan ε ne gyae nε ya.

¹⁷ Nawolo nyiaa, abɔɔ njan deniwalaj kegyaebii kej ne gyae waa yεε nε, na njan te Wurubuarε felij njon ne gyae nyi waa yεε ya. Wurubuarε felij njon na deniwalaj kegyaebii kej bεε gyoo ya. Lee mena dɔɔ εmεε be gyae ε ke tale yεε ε kegyaebii ya.

¹⁸ Mōna akpaa ε yεε kpene kej Wurubuarε felij njon ne gyae nyi yaa yεε na, kenaŋ na ε ba tekaa doo Gyudatena mmaraase njan tεε bela ya.

¹⁹ Abɔɔ njan deniwalaj kegyaebii ne gyae nyi waa yεε nε, ŋe bεε weese ya. Nan yεna nyi n ka lee n weele yaa n baale wole, yaa n ka mo ayimεε wuu n wose, yaa desεŋ nombia keyεε.

²⁰ Naale mɔ yεna bane ɔsom, na yolo nombia, na balan̄ kekɔla, na kale kegyae, na daaworo nombia, na ban̄ kagyeŋ, na kedikum, na

ajmaaren nombia, na dɔŋa wɔle kalee.

²¹ Naale mɔ yena sibii, na solon kenyɔɔ dɛɛse, na nɔɔkedi keŋ ayoi kumɛɛ doo ke man, na nombia nkaraŋkarar keyɛɛ, na nombiakumɛɛ ḥan pou ḥe yɛɛ ḥgba keŋa dinɔɔ ne. Mɛɛ faree ḥon baa bela ḥgba mena keŋ mɔɔ wulaa faree ḥon kaalaŋ ne nyiaa, walāŋ kamase ḥon o ne yɛɛ mena abɔɔ keŋa na, o be gyae waa nyiŋ gbɛɛ gyu Wurubuare gyoorobiiri keŋ man ya.

²² Mɔna nyi Wurubuare felij ḥon de kɔŋ kaa doo n man na, abɔɔ ḥan o ne yeli n ne nyim yena, balāŋ kegyae, na kenyanjee, na wosefɛɛreŋ, na konɔɔ kenyinj, na wɔe keyɛɛ, na deeli keyɛɛ, na anokoare kedi,

²³ na wose keyɔkɔse, na wose dɔɔ kedi. Mmaraa kamase be kyaa keŋ ne tɔ mena abɔɔ kɔŋa keyɛɛ ya.

²⁴ Baŋ pou be yɛɛ Yesu Kristo balanjwɔ ne, be te tina be nombiakumɛɛ na lookum keŋ pou doo be man ne yela.

²⁵ Wurubuare felij ḥon te fa daa nyeedoŋ wɔle. Mena dɔɔ kabona nyi dɛɛ yela felij ḥonaŋ ka wola daa gbɛɛ keŋ man dɛɛ kyaa de dinɔɔ wɔle kenaj man.

²⁶ Mena dɔɔ ε na yeli dɛɛ gate da wose adido, yaa dɛɛ do dɔŋa baŋ yaa de sia keyɛɛ dɔŋa abɔɔ ya.

6

ε kɔɔ dɔŋa

¹ Me tebia, akpaa ε naa nyi ε man ḥolo ne yɛɛ dukum ne εmɛɛ baŋ Wurubuare felij ḥon doo ε man nideli ne, ε gyu kekolosi fa e wose keyɔkɔse man na waa nyiŋ bese kɔŋ gbɛɛ kpaakpaate keŋ man. Mɔna ε kɛɛ ε wose nideli, keŋ nyi εmɛɛ mɔ be yɛɛ dukum kenaj ya.

² ε yela ε tebia nombia ke yɛɛ ε nombia. Akpaa ε yɛɛ mena na, na nawolo baa nyi Kristo kegyaebii yaa ε ne yɛɛ.

³ Akpaa ḥolo ne kɛɛ o wose nyi o yɛɛ walāŋ ḥolo e, mɔna kegbagba na o te yɛɛ ḥolo e ya ne kenaj na o na beo o wose bo.

⁴ Kaboena nyi walāŋ kamase waa gyoo o wose man nideli kɛɛ nyi o nombia ayɛɛsa dei. Akpaa o naa nyi o nombia ayɛɛsa dei na, kenaj na waa tale gyina o wose adido lee ḥon gbagba o nombia ayɛɛsa dɔɔ, keŋ nyi o be gyae waa mo o wose maa na ḥolo ya.

⁵ Nawolo nyi, kabona nyi walāŋ kamase waa seele ḥon gbagba o kasolɔ.

⁶ Walāŋ kamase ḥon bɛɛ wola e Wurubuare nombia ne, abɔɔ kpaakpaa ḥan o dana na kabona nyi waa yela ḥaale ke tuŋ walāŋ ḥon o na wola e nombia ḥan ne.

⁷ ε na beo ε wose ya. Nolo be gyae waa tale kulu Wurubuare ya, nawolo nyi kpene kamase keŋ walāŋ de diuu na, keŋ ke te waa ko.

⁸ Walāŋ kamase ḥon o ne yɛɛ kpene keŋ o dinɔɔ kum

kej ne gyae na, gyae ke yela waa wɔlɛɛ kekpaakekek-paa lee ɔ dinɔɔ kum kenaŋ man. Mɔna walaŋ kamase ɳon ɔ ne yɛɛ kpene kej Wurubuarɛ feliŋ ɳon ne gyae na, gyae ke yela Wurubuarɛ feliŋ ɳon ke fa e nyeedon kekpaakekpaa.

⁹ Σ na yeli deeli keyɛɛ ke takaa daa ya. Nawolo nyi ak-paa deeli keyɛɛ te takaa daa ya nɛ, Wurubuarɛ waa to daa kom debaŋ kpaakpaa-kej man.

¹⁰ Lee mena dɔɔ akpaa de nyin gbɛɛ nyi dɛɛ yɛɛ deeli na, kaboena nyi dɛɛ yɛɛ ke fa walaŋ kamase. Tuturu na ε yela dɛɛ yɛɛ deeli fa de tebia Kristotena.

ε κες ε wose nideli

¹¹ Σ κες me noɔwoya otoman nyiŋan kεŋa na ε kena nyi maŋ gbagba moona me nyiŋmaa ɳamarase keŋmaraseibia dinaana kεŋa yelee ɳon nɛ.

¹² Balan̄ baŋ bɛɛ gyae nyi be nombia ka gyoo Gyudatena sia nɛ, baŋ na ɳere na ɳon nyi yaa kara ε baala wose. Mena balan̄ benan ne yee nyi akpaa be kolosi Kristo yεŋ kej ɔ ba yem ɔpanɖaŋ dɔɔ nɛ wose man nombia na, balan̄ baa naase wɔ diyem.

¹³ N κες na, balan̄ baŋ bɔɔ kara be baala wose ne koran̄ bɛɛ tale di mmaraase ɳan dɔɔ ya. Mɔna bɛɛ gyae bo nyi ε ke kara ε baala wose, na baa nyiŋ gyina ba wose adido nyi baŋ yele la te ε

kara ε baala wose te ε bese be balan̄.

¹⁴ Te maŋ dɔɔ nyi maa gyina ma wose adido koran̄ na, kenaŋ na de Gben̄gyoo Yesu Kristo yεŋ kej ɔ ba yem ɔpanɖaŋ dɔɔ nɛ, ke nombia dɔɔ te maa gyina ma wose adido. Nawolo nyi lee Kristo yεŋ kej dɔɔ, tεele kei dɔɔ abɔɔ pou ta tekaa yɛɛ kolo ke me siaman ya. Mena ke mɔ yaa lee Kristo yεŋ kej dɔɔ, tεele kei dɔɔ abɔɔ kegyae loo ta lee me man.

¹⁵ Nyi ɳolo kara ɔ baala wose yaa ɔ te kare ya o nɛ, kej bee hia ya. Kpene kej ne hia yεna nyi lee Kristo dɔɔ ɔtenate te nyiŋ dinɔɔ wɔle.

¹⁶ Balan̄ baŋ pou bee nyii nombia kεŋa te bee di ɳe dɔɔ nɛ, Wurubuarɛ waa wii be waranjase na waa fa wɔ wosefɛɛreŋ. Mena balan̄ kewɔ yεna Wurubuarɛ bia gbagba baŋ ɔ ba lese nɛ.

¹⁷ Lee gyεŋ ne gyu nɛ, mɛɛ fane nyi ɳolo na tekaa naase maŋ diyem bela ya. Nawolo nyi gyantareɛ ɳan mɔɔ nyim lee ketuku na boyo kefunji kej me yɛɛ Kristo kpilale e dɔɔ nɛ tekaboe maŋ.

¹⁸ Me tebia, de Gben̄gyoo Yesu Kristo waa mo ɔ berɛɛ boele ε popou na waa seŋ ε wɔle Amen.

Efesotena Pooł tɔne kej o be ŋmarase yelee Efesotena nɛ

¹ Tɔne kei lee maŋ Pooł ɔnɔn Wurubuare be gyae nyi maa bese Yesu Kristo kpilale nɛ gyaj. Mɛs ŋmarase ke mee yelee εmεs Kristotena ban ε kyaa Efeso donɔɔ man, te Wurubuare ba mo ɔ nyiŋmaa gyakaa ε dɔɔ te ε ne di anokoare ε gbeεnenɛ man fa Yesu Kristo nɛ.

² Wurubuare ɔnɔn ɔ yεs de kya e, na de Gbenyoo Yesu Kristo baa mo be bεrεs boele ɔnɔn, na baa fa ɔnɔn wosefεeren.

Wurubuare tεe Kristo dɔɔ hiraa balaj

³ ε yela dεs lese de kya Wurubuare ɔnɔn ɔ yεs de Gbenyoo Yesu Kristo Wurubuare na ɔ kya e nɛ yele. Nawolo nyi kej daa na de Gbenyoo Yesu Kristo yεs dokoloŋ dɔɔ, ɔ ta mo abɔɔ ɔnɔn pou kyaa adido nɛ boele daa.

⁴ Yesu Kristo dɔɔ te ɔ lese daa pεte ɔ yεs tεele kei na abɔɔ pou, nyi dεs yεs balan ban de yεs ɔnɔn gbagba wui ɔ siaman kej ayimεs be doo de man ya, lee mena kej daa na Kristo yεs dokoloŋ dɔɔ.

⁵ Lee kegyae kej ɔ ne gyae daa dɔɔ ɔ tangbεewɔ yako see nyi waa ta Yesu Kristo

dɔɔ mo daa yεs ɔ bia lee ɔnɔn gbagba kegyaebii man.

⁶ ɔ lese daa mena na dee nyiŋ lese ɔ gyooro bεrεs yele kej ɔ ba moo fa daa, nawolo nyi de yεs Wurubuare bu ɔnɔn ɔ ne gyae daa nɛ wui.

⁷⁻⁸ Kej Kristo ba yem kyεεkee ɔ fatabo leki dɔɔ, Wurubuare lεs da nyee te ɔ moo de dukum kyεs daa. Kei ne yele la dεs naa nyi Wurubuare bεrεs kej ɔ ba mo boele daa nɛ boe nideli. Wurubuare gbagba nyansa na ɔ nombia kagyeŋ man te ɔ moowɔ yεs mena.

⁹ Te kpene kej ɔ be wulaa yako see nyi waa yεs nɛ, ɔ tεewɔ Kristo dɔɔ lese ɔ nombia ɔnan weesεs nɛ wola daa ɔngba mena kej ɔ ne gyae nɛ.

¹⁰ Kpene kej Wurubuare be yako see nyi waa yεs nɛ yεna nyi, debaŋ kej de lii nɛ waa yilaa kpene kamase kej kyaa adido na kej kyaa tεele kei dɔɔ nɛ pou do Kristo tεs.

¹¹ Te kej de doo Kristo man dɔɔ, Wurubuare ta mo daa yεs ɔ balan mo, ɔngba mena kej ɔnɔn ɔ be yεs abɔɔ pou be yako ɔ nyεeman see nyi waa yεs daa nɛ.

¹² Wurubuare yεs kejna pou na daa ban dɔɔ tangbεes lεs Kristo nɛ, ka lese ɔ gyoorobiiri kej yele.

¹³ Mena te doo fa εmεs mo. ε ke nyii Wurubuare nombia ɔnan ɔne doo ɔne gbeεs dɔɔ te ɔne fa nyeedoŋ nɛ, ε lεewɔ di. Lee mena dɔɔ Wurubuare moo ɔnɔn yεs ɔ wui, te ɔ moo ɔ felij ɔnɔn ɔ be yako see nyi waa mo do

ε man to nōc ne see ḥon. Kei nawola la nyi o ta mo o nyijmaa gyakaa ε dōc nyi ε yεs o wui.

¹⁴ Wurubuare felij kei yena kpene kej doo ε man, ḥgba kpene kej o ba mo see ateta ne. Kei nawolo nyi dee nyi abōc ḥan pou Wurubuare be yako see nyi waa mo fa o balaŋ ne. Kei ne yele la dēs gyem nyi Wurubuare waa lese balaŋ baŋ pou be yεs o wui ne lee be gbeenē Kumee man. Mena dōc ε yela dēs lese Wurubuare gyroorobiiri kej yele.

Pɔɔl kefane

¹⁵ Lee mena dōc me ke nyii mena kej ε be lees Wurubuare di, na mena kej ε ne gyae balaŋ baŋ pou bōc lees Kristo nombia ḥan di ne,

¹⁶ me bee tina Wurubuare nōc ka do yela ya. Mεs toose ε yela debaŋ kamase kej mεs fane fa Wurubuare ne.

¹⁷ Mεs fane mo nyi Wurubuare ḥon o yεs de Gbenyoo Yesu Kristo na gyroorobia pou be kya e ne, waa mo o felij ḥon do ε man na waa yela ε sia kekara, na o felij ḥon ka lese Wurubuare ḥon wola ḥon na ε ka gyej e nideli.

¹⁸ Mεs solo nyi waa gyusu ε koncose, na ε ke nyi gyej kpene kej dōc o ba lese ḥon na kpene kej dōc ε loo gyakaa ne, na ε ke nyi gyej abōc ḥan Wurubuare be yako see nyi waa mo fa baŋ bōc mo ba wose fa

Kristo ne. Ne yεs abōc ḥan o koya dana doj nideli.

¹⁹⁻²⁰ Dēs fane nyi yaa gyej o doj dinaa kej ka dokoso be kyaa ya ne. O ta mo mena doj kei fa daa baŋ dēs lees e di ne. Mena doj kei te o moowō gyuuusu Kristo lee yεs man, te o moo e kyaase o dunoluŋ dōc Wurubuare man.

²¹ Wurubuare te yeli Kristo te di doj kela yela pou na gyrorise pou na bεenē pou na yola pou na woya pou na ḥmeesē pou na kpene kamase kej ne di doj deniwalaj dōc ne.

²² Wurubuare ta mo kpene kamase do Kristo tεs, te o moo e yεs kpene kamase nyee fa Kristo balaŋ baŋ pou.

²³ Kristo balaŋ kewō yena Kristotena dikpii kej. Te wose kei man te Wurubuare ḥon o be yεs kpene kamase, te o kyaa yenaŋ kamase te o ne yeli abōc kamase na sem nideli gbees kamase man ne kyaa.

2

Wurubuare te fa daa nyedoj Kristo man

¹ Gyanjba kej na nombi-akumee keyee te tira εmεs na Wurubuare nsana,

² gyanjba kenaŋ na, ε silana tεle kei dōc nombi-akumee. ε silana ɔbɔnsam ḥon o yεs dukum pou nyee e ne. Te ḥon mo ne diina baŋ pou bōc ne tεs Wurubuare gbeenē dōc ya ne dōc.

³ Nafo nne te daa na wō mo pou kyaawō, na dēs yεs

kpene kej dεε gyae. Dee sila de dinɔɔ̄ benεε ḥjan te dεε yεε kpene kej da wose na de konɔɔ̄ man nombia na wola daa nyi dεε yεε nε. Nafɔ̄ nne yaa Wurubuarε banj kej ne fa denjele kewɔŋ̄ ne doo de dɔɔ̄, ḥgba balaŋ̄ akanj banj nε.

⁴ Mɔna Wurubuarε wii de waranjase te lee o kegyae dinaa kej o ne gyae de nombia ne dɔɔ̄,

⁵ o tεεwɔ̄ Kristo dɔɔ̄ fa daa banj nafɔ̄ debanj̄ kenaŋ̄ man dɔɔ̄ yem de dukum man nε nyeedonj. Mena dɔɔ̄ ε tɔɔ̄se nyi Wurubuarε berεε kej o ba mo boele daa dɔɔ̄ te ε nyija nyeedonj.

⁶ Te mena kej Wurubuarε be gyuusu Kristo lee yeŋ̄ man nε, mena mo yaa o gyuusu daa mo lee mena yeŋ̄ kei man, te o moo daa kekyaa Yesu Kristo gyaŋ̄ adido na daa na e kaa di gyroori.

⁷ O yεε nne kei na debanj̄ kamase kej kεŋ̄ pou gyae kekɔŋ̄ na, kenyinj lese o berεε na o wɔε kej doo Kristo man te ka kela kpene kamase nε wola.

⁸ Nawolo nyi, berεε kej o ba moo boele daa, na da kelεedi kej dɔɔ̄ leedi dɔɔ̄ te o fa daa nyeedonj. Kεŋ̄ pou ta lee daa gbagba gyaŋ̄ ya, ke yεε kpene kej Wurubuarε ba mo fa daa.

⁹ Ta lee tomse ḥjan dɔɔ̄ yεε dɔɔ̄ ya, mena dɔɔ̄ ḥjolo na wola o wose ḥe dɔɔ̄ ya.

¹⁰ Nawolo nyi Wurubuarε yεε na daa mena kej gyenj de doo nε. Kej daa na Kristo be yεε dokoloŋ̄ dɔɔ̄, te o

lese daa nyi dεε yεε tomse kpaakpaa ḥjan o be wulaa desina see nyi dεε yεε nε.

De popou yεε dokoloŋ̄ Kristo man

¹¹ Mena dɔɔ̄ ε tɔɔ̄se mena kej nafɔ̄ lolo man na, ε te yεε Gyudatenawɔ̄ ya nε. Emee te Gyudatena ne baake nyi, banj ba te kara be baala wose ya nε. Be wui baala wose kej bɔɔ̄ kare nε, nyijmaa te ba moowɔ̄ kara.

¹² ε tɔɔ̄se nyi debanj̄ kenaŋ̄ na, emee na Kristo betanj̄ lonjtoro ya. Na ε yεε yenaasetenawɔ̄, ε te yεε banj Wurubuarε ba lese nε ya. Na ε yεε ḥjɔɔ̄la banj ε be kruε kebakesee kej Wurubuarε na o balanj̄ be bake see nε man ya. Na ε sia be gyakaa kolo mo dɔɔ̄ ya, te ε ba gyenj Wurubuarε tεεle kei dɔɔ̄ ya.

¹³ Te nεnε kej ε doo Kristo man dɔɔ̄, emee banj nafɔ̄ ε kyaa lemlem, te ε ba benaa na Kristo ya nε, lee o yeŋ̄ kej o ba yem nε dɔɔ̄, o te tuu ḥjon benaa na o wose.

¹⁴ Non gbagba yena da wosefεerenj. O te yεε Gyudatena na banj ba te yεε Gyudatenawɔ̄ ya nε walanj̄ dokoloŋ̄. Lee o yeŋ̄ dɔɔ̄, o tekerii dekyanj kej nafɔ̄ ke yεε kekɔla dekyanj te ne kpase mena balanj̄ akpeŋ̄ ala kewɔ̄ nsana nε.

¹⁵ Nawolo nyi, o wose te o moowɔ̄ lese Gyudatena mmaraase, na gbεεnenj, na nombia burum ḥjan. Kpene kej dɔɔ̄ o be yεε kei yena nyi, na waa nyij mo mena balanj̄ akpeŋ̄ ala kewɔ̄ yεε

dokoloŋ kɔŋ ɳon gbagba man. Nnɛ te o yela o wosefɛerɛŋ kɔŋawɔ be man.

¹⁶ C tɛɛwɔ ɔraŋdaŋ keŋ dɔɔ pataa akpiise ala kewɔ, kyan wɔ mo do Wurubuarɛ man, yɛɛ wɔ walaj dokoloŋ. Nawolo nyi, o ta mo ɔraŋdaŋ keŋ dɔɔ lese kpene keŋ ne yele bɛɛ kɔla dɔŋa nɛ.

¹⁷ C kɔŋawɔ kaa yako wosefɛerɛŋ nombia ɳan fa ɛmɛɛ Gyudatena baŋ ε be-naa na Wurubuarɛ, na baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ.

¹⁸ Non dɔɔ te Gyudatena na baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne pou nyiŋa gbɛɛ Wurubuarɛ felij dokoloŋ man, mo gyu kya ɳon gyan.

¹⁹ Mena dɔɔ nɛnɛɛ nafo ɛmɛɛ baŋ ε ba be-naa na e ya ne, ε ta tekaa yɛɛ ɳɔɔla na balaj yenaasetenawɔ bela ya. ε yɛɛ baŋ Wurubuarɛ be hiraa wɔ ne be dɔɔna na be tebia na Wurubuarɛ dekpaŋalaŋmantenawɔ.

²⁰ ɛmɛɛ mɔ, be ta mo ɳon ɳgba deni ne, Wurubuarɛ akpeŋkpengyɔɔra na Yesu kpilala baŋ yena dekyaj keŋ mokɔɔ kasee. ɛmɛɛ te bɛɛ mo ma gyakaa ke dɔɔ. Yesu Kristo gbagba yena boe keŋ kɛɛ fa deni keŋ pou don ne.

²¹ Non dɔɔ te deni keŋ boe kamase na sem nideli, te kɛɛ bee bese Wurubuarɛ kedeesa deni keŋ ɳɔɔ maa see fa Wurubuarɛ ɔsom, te ayimɛɛ be doo ke man ya ne.

²² ɛmɛɛ na Yesu te yɛɛ dokoloŋ dɔɔ, te yela ɛmɛɛ na akan baŋ pou bese dekyae

keŋ Wurubuarɛ ne tɛɛ o fe-lin ɳon dɔɔ kya.

3

Pɔɔl tom keyɛɛ baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne man

¹ Mena dɔɔ mɛɛ fane fa Wurubuarɛ. Maŋ Pɔɔl ɳon ɳɔɔ kyan maŋ to deni lee mena keŋ mɛɛ yako Yesu Kristo nombia ɳan mɛɛ fa ɛmɛɛ baŋ ε te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne dɔɔ.

² Ma gyeŋ nyi ε te nyii nyi ɛmɛɛ dɔɔ te Wurubuarɛ moo o bɛrɛɛ keŋ boele maŋ, na maa nyiŋ tale yako Yesu Kristo nombia ɳan fa ɳon lee ε deeli dɔɔ.

³ Wurubuarɛ ta lese nombia ɳan weesɛɛ ne wola maŋ, ɳgba mena keŋ mɔɔ tanjgbɛɛ ɳmarase fa ɳon ne.

⁴ Akpaa ε kala ke na, ε kena mena keŋ mɔɔ nyii Kristo nombia ɳan nafo ɳa weesɛɛ ne man.

⁵ Gyanɔɔba keŋ na, o ta lese mena nombia awesɛŋ keŋa wola deniwalaŋ ya, mɔna Wurubuarɛ te tɛɛ o felij ɳon dɔɔ lese ɳa wola Yesu Kristo kpilala na Wurubuarɛ akpeŋkpengyɔɔra baŋ ayimɛɛ be doo be man ya ne.

⁶ Mena nombia awesɛŋ keŋa yena nyi; lee Wurubuarɛ nombia ɳan dɔɔ balaj baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne, ta bese Wurubuarɛ wui ɳgba Gyudatena ne. Be popou ta bese walaj dokoloŋ na baŋ baa di abɔɔ ɳan Wurubuarɛ be

yako see nyi waa ta Yesu Kristo dɔɔ fa wɔ ne.

⁷ Kej dɔɔ te o moo o bɛrɛɛ boele man, te o moo man yɛɛ Yesu Kristo nombia ḥan kegbeitibii, lee ḥon gbagba o doj kej dɔɔ.

⁸ N kɛɛ na, man yɛna Wurubuare balaŋ baŋ man pou kemaasa, mɔna man mɔ te o moo o bɛrɛɛ kej boele, nyi maa yako Kristo wose man nombia ḥan ḥɛɛ lee koya te ḥa betaŋ oto ya ne fa baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawo ya ne.

⁹ Na maa yela balaŋ pou kena Wurubuare ḥon o be yɛɛ kpene kamase ne, gbeɛ kej o ba weese lee kewalan kej ne.

¹⁰ Te o kegyae yɛna nyi, debaŋ kei man ne waa ta Kristotena dikpii kej dɔɔ yela felin man gyrooneŋ na doŋse ḥan pou ne kyaa adido ne ka gyen Wurubuare sia kekara kej betaŋ oto ya ne kpene kamase man.

¹¹ Wurubuare yɛɛ kei, lee kebake kej o be bake see o nyeeman, te betaŋ oto ya ne dɔɔ. O tsee de Gbenagyoo Yesu Kristo dɔɔ te o yɛɛ kei.

¹² Kej dɔɔ lɛɛ e di te daa na e be yɛɛ dokoloŋ dɔɔ, te dɛɛ tale gyɔ de konco gyu ḥon Wurubuare gyaŋ kej dɔɔ ne yee ya.

¹³ Mena dɔɔ mɛɛ waase ḥon nyi, ε na yela ε wose ke tekerii ḥon lee diyem kej mɛɛ naa fa ḥon ne dɔɔ ya. Kejna pou yɛɛ fa ε deeli dɔɔ.

¹⁴ Kei dɔɔ te mee buŋ ma doona dɔɔ de kya Wurubuare siaman.

¹⁵ Lee ḥon dɔɔ te lonjtoro kamase kej kyaa adido na tɛele kei dɔɔ ne ne nyin ka yele.

¹⁶ Mɛɛ sola Wurubuare nyi, waa mo o gyrooro wose deeli kej na waa ta o felin ḥon dɔɔ, na waa fa ḥon doŋ, na waa do ḥon kakyen.

¹⁷ Waa yela Kristo kekyaa ε konco man ε kelɛedi dɔɔ, na kegyae kej ε ne gyae Wurubuare na balaŋ ne kefa ḥon doŋ na ε ka seŋ keŋkeŋ.

¹⁸ Na εmɛɛ na Kristotena akan baŋ pou kenyin gyen nyi Wurubuare kegyae kej o ne gyae daa ne boe nideli te ka betaŋ oto ya.

¹⁹ Na ε ka gyen nyi kegyae kej Wurubuare ne gyae daa ne boe, kej dɔɔ dɔɔ gyae dɛɛ tale naa ke man taŋ ya. Na Wurubuare ka mo o dinco pou do ε man.

²⁰⁻²¹ ε yela dɛɛ ta Yesu Kristo na Kristotena dikpii kej dɔɔ lese de Wurubuare gyroorobiiri kej yele debaŋ kamase. Nawolo nyi ḥon ne tale la yɛɛ abɔɔ burum kela mena kej dɛɛ bɔɔse yaa dɛɛ gyuen lee o doŋ kej ne yɛɛ tom de man ne dɔɔ. Daa balaŋ baŋ pou dɔɔ lɛɛ e di te daa na e yɛɛ dokoloŋ ne, ε yela dɛɛ lese o yele kekpaakekpaa. Amen.

4

Nɔɔdokoloŋ keyɛɛ Kristo man

¹ Mena dɔɔ neneε man
Pɔɔl ḥon me doo deni man
kej mεε yako Kristo nom-
bia ḥan dɔɔ nε, mεε waase
ḥon nyi ε yela ε dinɔose ke
kaboena kebaake kpaakpaa
kej Wurubuarε be baake
ḥon nε.

² ε yɔkɔse ε wose. ε woo
na ε kenyin konɔɔ. ε gyae
dɔŋa nombia na ε kewii fa
dɔŋa. ε na mo ḥolo mo
nombia do ε tɔɔ man ya.

³ ε kyan ε wose na
nɔɔdokoloŋ kej Wurubuarε
feliŋ ne tεε wosefεereŋ dɔɔ
fa daa nε kekyan ḥon bom.

⁴ De popou yεε dokoloŋ.
Wurubuarε feliŋ dokoloŋ
kyaa la mena dɔɔ te Wurubuarε
baake daa te de sia
gyakaa kolo dokoloŋ kooŋ
dɔɔ.

⁵ De Gbenjyoo yεε
dokoloŋ te Wurubuarε
lonkesɔ mo dokoloŋ kooŋ
kyaa, la te gbeε dokoloŋ mo
dɔɔ te dεε tεε lee Wurubuarε
di.

⁶ De popou dana Wurubuarε
dokoloŋ na kya
dokoloŋ. Non yεna de popou
de Gbenjyoo ḥon o kela
kpene kamase, te o doo de
popou man te o ne yεε tom
de popou man nε.

⁷ Yesu gbagba kegyaebii te
o moo o berεε boele daa
dokoloŋ dokoloŋ, walaŋ ka-
mase na o wui.

⁸ Mena dɔɔ te be
ηmarasewɔ Wurubuarε
nombia ḥan man nyiaa,

“Debaŋ kej o ne gyu adido
nε

o moo baŋ o be yoo dii
be dɔɔ nε kpu na o

wose laŋ,
te o moo abɔɔ fa balan.”

⁹ Te akpaa be yako nyi o
gyenjawɔ gyu adido na na-
wolo nyi sena? Kei nawolo
baa nyi, o tangbeεewɔ tisi
gyoo tεeple kei ateta pe.

¹⁰ Te ḥon o ba gyoo tεeple
man nε, ḥon ke yεna walaŋ
ḥon mɔ o ba koro gbaa ḥoma
pou na waa nyiŋ kyaa yenaŋ
kamase.

¹¹ Abɔɔ ḥan o ba mo boele
o balan yεna nyi, baale
baa bese Kristo kpilala, na
baale ka bese Wurubuarε
akpenkpenjyɔɔra, na baale
mɔ ka bese baŋ bee tεε
kolosi nombia kpaakpaa ḥan
nε, te baale mɔ baa yεε
ɔɔfɔose na wolala.

¹² O moo tomse keŋa boele o
balan, na waa desina wɔ fa
wɔ ɔsom kej, na kenyin yela
Kristotena dikpii kej ka bee
nideli,

¹³ kelii debaŋ kej de popou
dεε bee yεε dokoloŋ, na dεε
lee Wurubuarε bu ḥon di
nideli na dεε lee Kristo de
dinɔɔ man, da keleedi na de
kagyεŋ kej da gyen e nideli
nε man.

¹⁴ Na dɔɔ tekaa bese bia
wɔleε kej balan ka mo ka-
wola kumεε kamase na ba
adao gbeεneŋ kaa beo daa,
na kegyɔ daa gyu sia na wɔle
ŋgbə mena kej feliŋ ne gyɔ
degbele loŋ dɔɔ nε ya.

¹⁵ Mena dɔɔ ε di anokoare
fa dɔŋa lee ε konɔose man,
na ε kegyae dɔŋa nombia, na
ε ka mo gbeε kamase man
bee Kristo ḥon o yεε dikpii
kej nyee nε man.

¹⁶ Yesu Kristo man te wose

man yenaase kpookpoo ḥan pou ne gyanjee nkyakaase man kyan dɔ̄ja nideli. Te akpaa yenaase kpookpoo kamase keŋa ne gyae dɔ̄ja, te ḥee yee tomse ḥan ne kaboenā ḥa na, ne yeli Kristotena dikpii keŋ yenaj daale ke.

Nyeedoŋ wɔle keŋ doo Kristo man ne

¹⁷ Mena dɔ̄o mɛɛ faree ḥon de Gbengyoo ḥon yele man nyi, ε na kyaa bela ḥgba balanj akan baŋ bɔ̄o gyenj Kristo ya, te be gbɛɛnɛŋ betanj tɔ̄nɔ̄o ne ya.

¹⁸ Ba nyeyya man dana ditijtɛɛ, te bɔ̄o taŋ nyeedoŋ keŋ Wurubuarɛ be fa daa ne ya, nawolo nyi ba te to be konɔɔse bɛɛ Wurubuarɛ nombia ḥan kenyii.

¹⁹ Te keŋ bɔ̄o taŋ desenj bela dɔ̄o ya ne, be ta mo ba wose bɛɛ yee nombia akarankaraŋ ḥan tekaboena ya ne, te ḥolo bɛɛ to wɔ̄ gbɛɛ ya.

²⁰ Mo emeɛ dɔ̄o, ε te kasee kei lee Kristo wose man ya.

²¹ Ampaŋ te ε nyii Kristo wose man nombia ḥan. Te keŋ ε yee o silalawɔ̄ dɔ̄o, be ta wola ḥon anokoare keŋ doo Yesu man ne.

²² Mena dɔ̄o ε tina ε dinɔ̄o benɛɛ ḥan na beo ḥon, te ne wɔ̄lɛɛ ḥon ne yela.

²³ ε yela ε nyeyya na ε konɔɔse man nombia ke yee wɔ̄lɛɛ.

²⁴ ε yela Wurubuarɛ dinɔ̄o keŋ tenɛɛ, te ka betanj ayimɛɛ ya ne ke yee dinɔ̄o wɔ̄lɛɛ ε man.

²⁵ Mena dɔ̄o ε tina akereɛɛ kedi yela, na ε kedi anokoare fa dɔ̄ja. Nawolo nyi de man walanj kamase yee Kristotena dikpii keŋ yenaj daale ke.

²⁶⁻²⁷ Te akpaa ε gyenj baŋ na, ε na yeli ε baŋ keŋ ka mo ḥon gyu dukum man ya. ε na yeli weese ka gyoo na baŋ keŋ sɛɛ doo ε man ya. Na mena ya na ε ke fa obɔ̄nsam nae dasenjae na waa keɛse ḥon kɛɛ.

²⁸ Walanj ḥon nafo o yee ḥmɛɛlate e na, waa tina ḥmɛɛleŋ yela, na waa mo o nyiŋmaase yee tom gbeɛɛ kpaakpaa dɔ̄o, na waa nyiŋ kolo na waa fa ayematena mo.

²⁹ ε na yeli noɔwoya ḥan tekaboena ya ne ka lee ε noɔse man ya, mɔ̄na ε yela ε kekolosi ka do balanj kakyen na baa bee.

³⁰ ε na yee kpene keŋ gyae ka wee Wurubuarɛ felin ḥon ya, nawolo nyi ḥon te Wurubuarɛ moowɔ̄ see ḥon nso, keŋ nawolo nyi ε yee o wui. Kei nawola la nyi, wee daale waa kɔ̄ŋ kaa lese ḥon na ε kenyiŋ ε wose.

³¹ ε tina nombia akarankaraŋ keŋa pou, ḥgba tɔ̄man ḥaŋ na akpanyaŋnyaŋ na baŋ na nyeeman boalan na balanj kewɔ̄lɛɛ na kale na balanj katee na kelabereketao na dinɔ̄o kumɛɛ ḥan pou keyee yela.

³² Mɔ̄na ε yee wɔ̄e, na ε ke wii fa dɔ̄ja. ε mo walanj kamase dukum kyee e, ḥgba mena keŋ Wurubuarɛ be

τες Kristo dōc̄ mo ε nombi-
akumee kyee ηon ne.

5

Ε kyaα keηmaηee man

¹ Σμες baŋ ε yee Wurubuarε bia baŋ o ne gyae ε nombia ne, ε yee kakyen na ε kekasee e.

² Ε kyaα na dōja gyoj man, ηgba mena kej Kristo be gyae daa, te o ba mo o wose yee ηgba kedeesa nam, te ba gyoo Wurubuarε sia ne.

³ Te kafoj na dinɔc̄se kumee ηan tekaboena ya, yaa sibii dōc̄, ε na yeli baa baake ηa yela ε man ya. Nawolo nyi ηan tekaboena Kristotena ya.

⁴ Mena yaa desenj nombia, na diyin ayeesa, na nsendeekum tekaboena ηon ya, mōna ε fa Wurubuarε karaj debaŋ kamasə.

⁵ Μεs gyae ε ka gyeŋ nyi, kafonjena yaa baŋ bεs yee ayimee nombia na baŋ be dana sibii ne betaj dekyae Kristo na Wurubuarε gyroori kej man ya. Nawolo nyi n dana sibii na, abɔɔ na bese beεneŋ bo fa neŋ.

⁶ Ε na yeli ηolo ka mo akεrεs nɔc̄woya ηan betaj tɔnɔc̄ ya ne beo ηon ya, nawolo nyi nombia keŋa dōc̄ te Wurubuarε baŋ ne kɔŋ balan̄ baŋ ba deŋela dana doŋ ne dōc̄.

⁷ Mena dōc̄ ε na mo ε wose do na balan̄ kewɔ dinɔc̄ ya.

⁸ Nafo gyangba kej na smee mo kyaα ditintee man,

te nenee kej ε ba bese Kristotena dōc̄ ε kyaα keηmaηee kej man. Lee mena dōc̄ ε ta ηgba balan̄ baŋ be kyaα keηmaηee kej man ne.

⁹ Keηmaηee kei tɔnɔc̄ yεna nyi, balan̄ ne yee abɔɔ kpaakpaa na abɔɔ ηan tenes te bee di anokoare mo.

¹⁰ Ε yee kakyen na ε ke yee kpene kamase kej gyae ke yee de Gbenγgyoo Wurubuarε gyoj.

¹¹ Ε na mo ε wose do na balan̄ baŋ bεs yee ditintee man abɔɔ ηan betaj tɔnɔc̄ ne ya. Mōna ε lese mena ditintee man abɔɔ kumee ηenaŋ debɔɔ.

¹² Yee desenj ke gba nyi smee mo yaa yɔɔ nombi-akumee ηan balan̄ ne yee ditintee man ne afa.

¹³ Te kpene kamase kej keηmaηee kej da lee ke dōc̄ na, kεs lese ke dinɔc̄ gbagba wola.

¹⁴ Nawolo nyi keηmaηee kej ne yee la balan̄ ne naa kpene kamase kej nafo weesee ne dinɔc̄. Mena dōc̄ te be Wurubuarε nombia aŋmaraseŋ see ne yako nyiaa,

“Nyan̄ ηon n be doo ne foŋ
lee n dosoroŋ man,

Foŋ lee n yeŋ man.
Na Kristo keηmaηee kej ke
kɔŋ n man.”

¹⁵ E kεs ε keta man nideli.
E na tεs ηgba ayintena ya, mōna ε ta ηgba siakar-alatena ne.

¹⁶ Te debaŋ kamasə kej ε nyim na, ε mo yee kolo kpaakpaa. E na yeli debaŋ ke laŋ ηon ya, nawolo nyi

nənəe nombiakumee keyee
ta boo.

¹⁷ Mena dɔɔ ε na gyim
ya, ε yee kakyej na ε ka
gyen kpene kej Wurubuarε
ne gyae ε ke yee ne.

¹⁸ ε na deesee ya, nawolo
nyi soloj kedeesee ne wolee
walaŋ bo. Məna ε yela Wu-
rubuarε feliŋ ɻon ke doo ε
man nideli.

¹⁹ ε mo nombia ɻan doo
Wurubuarε noɔneŋse man
ne do dɔŋja kakyej. ε
mo noɔneŋ kekpee na sua
kegyo kej ba lee ε konɔce
man ne lese de Gbenyoo
Wurubuarε yele.

²⁰ Debaŋ kamase na ε ta de
Gbenyoo Yesu Kristo dɔɔ fa
de kya Wurubuarε karaj lee
kpene kamase man.

Ala na baala

²¹ Kej Wurubuarε keyee
doo ε man dɔɔ, ε yɔkɔse ε
wose fa dɔŋja debaŋ kamase.

²² Ala, ε yɔkɔse ε wose fa
ε baala kpene kamase man,
ŋgbə mena kej ε ne yɔkɔse
ε wose fa de Gbenyoo ne.

²³ Nawolo nyi baale ɻon ne
diina doj ɔ wεele ɻon dɔɔ,
ŋgbə mena kej Kristo ne
di doj Kristotena dikpii kej
dɔɔ ne. Te Kristo kei gbagba
lεs na balaj baŋ be doo
Kristotena dikpii kej yee ɔ
wose ke ne nyee.

²⁴ Mena dɔɔ alo kamase
waa yɔkɔse ɔ wose fa ɔ baale
kpene kamase man, ŋgbə
mena kej Kristotena dikpii
kej ne yɔkɔse ka wose fa
Kristo ne.

²⁵ Baala, ε gyae ε wεela
nombia ŋgbə mena kej

Kristo ne gyae Kristotena
dikpii kej nombia, te ɔ ba
yem fa ke ne.

²⁶ Kristo yeŋawɔ fa Kris-
totena dikpii kej, te ɔ moo
ɔ nombia ɻan yee ɳgbə loŋ
ne, faafo balaj baŋ be doo
Kristotena dikpii kej man
lese ba ayimee te ɔ moo wɔ
see fa Wurubuarε.

²⁷ C yee kei na waa nyiŋ
mo Kristotena dikpii kei kɔŋ
ɻon gbagba ɔ siaman kaa
yee ɔ wui, kej gyantare yaa
ayimee, yaa nombiikum ka-
mase be doo ka wose man
ya.

²⁸ Mena ke mɔ te kabona
nyi baala baa gyae be wεela
nombia, ŋgbə mena kej bεε
gyae baŋ gbagba ba wose
ne. Baale ɻon ɔ ne gyae ɔ
wεele nombia ne, ne gyae
ɻon gbagba ɔ wose baa.

²⁹⁻³⁰ Nolo be kyaa kej ɔ
ne kɔla ɻon gbagba ɔ wose
ya, mɔna ɔ ne desina ke te
ɔ ne kεε ke dɔɔ mɔ. Nne
mɔ yaa Kristo mɔ ne desina,
te ɔ ne kεε Kristotena dikpii
kej dɔɔ, nawolo nyi de yee ɔ
wose man balanjɔ.

³¹ Kej dɔɔ te Wurubuarε
nombia ajmarasen see ne
yako nyiaa, "Lee mena dɔɔ
baale waa lee ɔ kya na ɔ naa
gyen, na waa gyu ke kpu na
ɔ wεele na ɻon na e ka bese
walaŋ dokolon."

³² Mena nombii kei yee
nombii kej ke dana yuŋ te
ŋolo mɔ be tale nyii ka aseε
ya. Te maŋ dɔɔ ma gyen nyi
Kristo na balaj baŋ bɔɔ lεs e
di ne wose man nombia yaa
bεε yako.

33 Mena dōo kaboena nyi baale kamase mō waa gyae o wéele ḥgba ḥon gbagba o wose nē, na alo kamase mō ke yókose o wose fa o baale.

6

Bia na ba lolala

1 Bia, kej ε yee Kristoteneawā dōo kaboena nyi yaa tei ε kya na ε naa dei. Nawolo nyi ε ne yee kei na, ε ne yee kpene kej dei.

2 Tei n kya na n naa dei, nawolo nyi kei yena Wurubuare mmaraa gyangbate kej Wurubuare be yako nyi n di ke dōo na, nyāñ kenyij ke tōnōo.

3 Tōnōo kenañ yena nyi akpaa n di mmaraa kei dōo na, kpene kamase gyae ke de fa neñ na n kenyij kyaa tēele kei dōo kyare.

4 Kyañ, ε na do ε bia bañ lee kpene kej ε ne yee wō ne dōo ya. Mōna kaboena nyi yaa kεs be dōo na ε ka wola wō Wurubuare nombia na baa di ḥe dōo.

Gbeña na be gbeñgyoona

5 Mee kolosi mēes fa εmēes gbeña mō nyi, ε tei ε gbeñgyoona bañ ε kyaa be gyāñ ne dei lee ε konçose man, ḥgba mena kej ε ne tei Kristo nē.

6 ε na yako nyi, debañ kej be kyaa ε gyāñ te bεs kεs ḥon dōo te ε ke yee tom ka gyoo be sia na baa kεlεs ḥon ya.

7 ε na yee ε tomse ḥgba denibalaj yaa ε ne yee fa nē ya, mōna ε yee ḥa na gyoy

ngba ε Gbeñgyoo Yesu yaa ε ne yee fa nē.

8 Nyi n yee gbeñi o, n yee gyrooro bu e o, ampanj yaa mēs yako ḥon nyi, Wurubuare waa tō walaj kamase kom, lee o tom kpaak-paa kej o ne yee ne dōo.

9 Emēes gbeñgyoona bañ mō, ε tela ε gbeña ḥgba mena kej kaboena nē, ε naa ḥmaase wō ya. ε tōsē nyi, emēes na ε gbeña bañ pou yee ε Gbeñgyoo ḥon o kyaa adido ne wui. ḥon ne diina nombia kej o bεs kεs ḥolo siaman ya.

ε do Wurubuare yoo abōo

10 Pe me nōowoya kesi na, me nōowoya akan yena nyi, ε sej de Gbeñgyoo wōcle dinaa kej man kejkej.

11 ε mo Wurubuare yoo abōo ḥan pou do ḥgba yoo kegbase nē, na ε ke tale di ḥbōnsam ḥon adao gbeñnenj kumee ḥan pou dōo.

12 Nawolo nyi de yoo kej dee yoo nē, te yee denibalaj yaa dεs yoo na ya. Mōna dee yoo bo na felinkumee ḥan ḥee di donj ḥoma man nē, na felinkumee ḥan ḥee di donj balaj dōo, te bεs som ḥa tēele kei dōo nē. Felinkumee kejla ḥaale yena ḥgba woya, na bεnenj, na yola na ḥmeeserj, na gyabunise na gaose na donse ḥan pou ḥe yee felinkumee ḥa, te ḥe kyaa ditintej man adido na tēele kei dōo kej de bεs mo de sia fonεs naa ḥa ya nē.

13 Mena dōo ε do Wurubuare yoo abōo ḥan pou,

na ε kenyiŋ tale seŋ keŋkeŋ ŋmanyaŋ ɔbɔnsam ŋon nombiakumεε keyεε debaŋ kei man. Te akpaa ε yoo keŋ de taŋ na, baa naa nyi ε sεε ε seŋεε ε da seŋae keŋ man.

¹⁴ Keŋ dɔɔ ε desina ε wose na ε ka seŋ keŋkeŋ. ε yela anokoare keŋ ε ne dii fa Wurubuarε ne ke yee ŋgba abɔɔcɔ nε, na ε ka mo kpaŋ ε teŋase man, na ε gbeεneŋ katenee mɔ ke yee ŋgba nyeele pampasaŋ keŋ yoonɔɔtēna na mo gyee be konɔɔ nε.

¹⁵ Te kegyae keŋ ε ne gyae nyi ε ke yako Wurubuarε nombia ŋan ne fa balan wosefεεreŋ nε, ke yee ŋgba nkyokotase ŋan ε na doo nε.

¹⁶ Keŋ pou wɔle nε, ε yela ε kelεedi ke yee ŋgba nyeele pampasaŋ keŋ nε. Kei te ε ke tale mo lεs ɔbɔnsam ŋon apiase ŋan ŋe nɔose dana boalaŋ nε.

¹⁷ ε yela nyekelεε keŋ Kristo be lεs ŋon nε, ke yee ŋgba nyeele kotɔtɔɔ keŋ yoonɔɔtēna na mo wuu lεs ba nyeyea nε. Na ε ke yela Wurubuarε nombia ŋan, ke yee ŋgba yoosila keŋ Wurubuarε feliŋ ne fa ŋon nyi yaa mo tela gyu yoo nε.

¹⁸ ε mo kefane yee abɔɔ keŋ pou. ε sola Wurubuarε na waa fa ŋon doŋ. ε fane debaŋ kamase, ŋgba mena keŋ Wurubuarε feliŋ ŋon na wola ŋon nε. Lee nne dɔɔ ε doo ε wose dɔɔ nideli, ε na yeli ε wose keyɔkɔse ŋon ya. Na ε ke fane debaŋ kamase fa Wurubuarε balan pou.

¹⁹ ε fane fa maŋ mɔ, nyi me na yee ya. Te me gyu mεε yako Wurubuarε nombia ŋan na, Wurubuarε gbagba ka mo ɔ nɔɔwoya ŋan do me nɔɔman, na maa tale lese nombia aweesen ŋan doo Wurubuarε nombia man ne wola.

²⁰ Lee mena keŋ ma seŋεε fa nombia keŋ dɔɔ, te be kyaŋa maŋ do deni man. ε fane fa maŋ, na maa gyε me konɔɔ yako nombia ŋan ŋgba mena keŋ kabona nyi maa yako nε.

Nɔɔkado otomante

²¹ Mee kpila Tikikuse, de gyoo ŋon dεs gyae ɔ nombia te ɔ ne yee de Gbenjyoo Kristo tom keŋ ke gbeε dɔɔ nε ε gyaŋ. ɔ kɔŋ na waa yako ŋon ma wose man nombia pou, na ε ka gyen ma kekyaabii man.

²² Lee mena dɔɔ te mee kpila e ε gyaŋ, na waa yako ŋon da kekyaabii man, na waa do ŋon kakyen mɔ.

²³ De kya Wurubuarε na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa fa εmεε de tebia baŋ ε silana Kristo nε wosefεεreŋ. Na baa yela ε ke gyae dɔŋa na ε ke lεs Kristo di nideli.

²⁴ Wurubuarε waa mo ɔ bεrεε boele baŋ pou bεε gyae de Gbenjyoo Yesu Kristo kegyae keŋ betaŋ ɔto ya nε.

**Filipitena
Pooł tōne keŋ ɔ
be ɳmarase
yelee Filipitena
nɛ**

¹ Tōne kei lee maŋ Poo
na Timoti baŋ de yee Yesu
Kristo tewuluewō ne gyaŋ.
Dee ηmarase ke dee yelee
εμες Wurubuare balan baŋ
pou εμες na Yesu Kristo be
yee dokoloŋ, te ε kyaa Filipi
donco man ne na Kristotena
kegyiise na baŋ pou bee kyaa
wō ne.

² De kya Wurubuare na de
Gbenjyoo Yesu Kristo baa
mo be berae boele non na
baa fa non wosefere.

*Pooł kefane fa Kristotena
baŋ be kyaa Filipi donɔɔ man
ne*

³ Debaŋ kamase keŋ me
tɔose ḷon na, mɛe fane fa me
Wurubuare karaŋ lee ε dɔo.

⁴ Mena mo te debanj kamaṣe ken mæe fane fa ḥon na mæe mo gyon fane.

⁵ Nawolo nyi lee debaŋ keŋɛ be lɛe Wurubuare nombia ḥan di ne, te ε gyakaa ε ne kyo maŋ lee nombia ḥenaaŋ kekolosi man kaa lii naŋ gyęŋ.

⁶ Te mee lee di nideli nyi
Wurubuare non o be fi tom
kpaakpaa kei asee e man ne,
waa yee ke toole kelii wee
ken Yesu Kristo waa bese
kon ne.

⁷ Μεε γγαε ηον νιδελι λε
με κοντα μαν. Μενα δε

ma gyen nyi ke dei nyi maa
gyuen ε wose man ηgbā
mena kej mεsε gyuen nε. Na-
wolo nyi debaŋ kej bōo kyan
maŋ tō deni, na debaŋ kej
mee yoo lee Kristo nombia
kpaakpaa ḥan dōo, na debaŋ
kej mεsε lese Kristo nombia
kpaakpaa ḥenaŋ man wola
balaŋ nyi ḥe yεsε ampaŋ nε,
ε popou kyōo maŋ lee tom
kej Wurubuare ba mo boele
maŋ nε keyεsε man.

⁸ Wurubuaré gbagba gyen
nyi ε nombia doo me loo
man, te mεε gyae ηon nideli
ηgba mena ken Yesu Kristo
ne gyae daa ne.

⁹ Lee mena dɔɔ mɛɛ fane
fa ɻon nyiaa, ε balaŋ kegyae
keŋ deɛ bee kpu nideli na ε
ke nyii Wurubuare nombia
ɻan man, na ε ka gyeŋ kpene
keŋ kabona nyi yaa yεɛ lee
ε kekyaabii man.

¹⁰ Kei gyae ke yela ε ke tale
gyen kpene kej dei ne nideli,
na ε ke kyaa kej nombiikum
kamase yaa ayimeε kamase
be doo ε wose man ya, ke-
lili wee kej Kristo waa bese
kɔn.

11 Mæs fane mæ nyi Yesu
Kristo waa desina ḥon na
ε ke tale yee abco ḥan
ḥa tenε Wurubuarε siaman
nε, na ke yela balaŋ ka mo
obuo fa Wurubuarε na baa
lese o yele.

*Ba kekyan Pool to deni te
yeli Wurubuare nombia yan
te yaasee*

¹² Me tebia, meε gyae ε
ka gyeŋ nyi nombia ḥan
be tun man ne għa te veli

Wurubuarə nombia ɳan te yaasee.

¹³ Lee mena dɔɔ yoonɔɔtēna banj bɛɛ deke gyoo dɛɛ, na balanj akanj banj pou te nyii nyi kej mɛɛ som Kristo dɔɔ te be kyanja maŋ to deni ne.

¹⁴ Ba ke kyanj maŋ to deni kej ta do me tebia Kristotēna burum kakyen ba kelɛedi man. Ka te yeli bɛɛ gyɔ be konɔɔ kolosi nyekelɛɛ nombia ɳan kej bɔɔ ne yee kolo bela ya.

¹⁵ Ma gyeŋ nyi sibii na daaworo dɔɔ te balanj baale dɔŋɛɛ bee kolosi Kristo nombia ɳan. Mɔna baale mɔ na, banj ne kolosi nombia ɳan bo lee be konɔɔ kpaakpaa man.

¹⁶ Mena balanj wɔle nyibaŋ kewɔ dɔɔ, kej bɛɛ gyae maŋ dɔɔ te bee kolosi nyekelɛɛ nombia ɳan. Nawolo nyi ba gyeŋ nyi Wurubuarə lese na maŋ, na maa nyij lese wola balanj nyi o nyeedoŋ nombia ɳan yɛɛ ampaŋ.

¹⁷ Balanj gyan̄ga nyibaŋ banj dɔɔ, banj gbagba deeli dɔɔ te bee kolosi Kristo nombia ɳan. Bɔɔ na lese be konɔɔ man kolosi nyekelɛɛ nombia ɳan ya, te ba gyeŋ nyi be yɛɛ mena na baa tale yela diyem kej mɛɛ naa nɛ, ka bo kpu debanj kej me doo deni man nɛ.

¹⁸ Mɔna maŋ dɔɔ kei bee hia maŋ ya. Kpene kej ne hia maŋ yena nyi bee kolosi Kristo nombia ɳan. Nyi ba moo konɔɔ kpaakpaa bo kolosi ɳa o, be ta mo konɔɔ kpaakpaa kolosi ɳa ya o nɛ, gbɛɛ kamase man na bee

kolosi Kristo nombia ɳan. Kei dɔɔ te dana maŋ gyroŋ ne, te gyae ke yɛɛ maŋ gyroŋ menɛɛ kelii ɔto.

¹⁹ Nawolo nyi ma gyeŋ nyi ε ne fane fa maŋ, te Yesu Kristo felij ɳon mɔ ne kyɔ maŋ. Mena dɔɔ ma gyeŋ nyi kejaa pou gyae ke yela maa kaa nyij ma wose.

²⁰ Mɛɛ gyae me konɔɔ man nideli te me loo mɔ gyakaa nyiaa, Wurubuarə be gyae waa yela desɛŋ ke kyanj maŋ lee gbɛɛ kamase man ya. Waa yela maa gyɔ me konɔɔ kolosi ɳḡba mena kej mɛɛ tanj yɛɛ ne, na nyi me kyaa na me sia bo o, yaa ma yeŋae o nɛ, na maa nyij lese Kristo yele lee ma kekyaabii man.

²¹ Maŋ dɔɔ, akpaa me kyaa na me kyaa bo fa Kristo. Te akpaa ma yem mɔ na, ke yɛɛ tɔnɔɔ ke fa maŋ.

²² Akpaa me sɛɛ me kyaa nyeedoŋ man na, ke yɛɛ gbɛɛ daale ke fa maŋ na maa nyij yɛɛ tom kpaakpaa fa Wurubuarə. Mena dɔɔ mɔɔ gyeŋ kej maa lese ya. Nyi maa lese nyeedoŋ bo o, yaa maa lese yeŋ bo o, mɔɔ gyeŋ ya.

²³ Ma te dɔɔ abɔɔ ala keŋa nsana. Nafo ma kegyae yena nyi maa yeŋ lee tɛɛle kei dɔɔ na me kaa kyaa Kristo gyan̄ adido, nawolo nyi kej dei kela ma kekyaa tɛɛle kei dɔɔ.

²⁴ Mɔna lee εmɛɛ dɔɔ, dei nyi maa kyaa tɛɛle kei dɔɔ na maa nyij kyɔ ɳon.

²⁵ Mɛɛ lɛɛ di nideli nyi daa na ɳon pou dɛɛ kyaa, na maa nyij kyɔ ɳon na ε ka bee

ε kelεedi man na ε ke nyij di gyroj lee ε Wurubuare kelεedi man.

²⁶ Kei gyae ke yela nyi akpaa ma bese kaa kyaa na ηon na, lee man dɔɔ gyroj kej ε ne dii lee Yesu Kristo dɔɔ ne, gyae ka bese gbaa.

²⁷ Nεnεs kpene kej be kaa ε ke yεs yena nyiaa, ε yela ε kekyaabii ke kyaa na mena kej nyekelεs nombia ηan nawolo ne. Akpaa ε yεs mena ne, kenaŋ na nyi me kyaa ε gyaŋ yaa mɔɔ kyaa ε gyaŋ koraj ya na, maa nyii nyi ε dana Wurubuare nombia ηan keŋkej, te ε seŋεs na ε tebia nɔɔdokoloŋ na ε nombia ayεesa pou man, te ε ta mo nɔɔdokoloŋ ε ne kyo balaŋ na baa lεs Kristo nombia kpaakpaa ηan di.

²⁸ Te maa nyii mɔɔ nyi ε bee yee balaŋ baŋ bee koro seŋ tia ηon ne lee gbeε kamase man ya. ε yεs mena na gyae ka lese wola wɔ nyi Wurubuare waa wɔlεs wɔ, mɔna εmεs dɔɔ Wurubuare waa lεs ε nyee.

²⁹ Nawolo nyi Wurubuare te fa ηon gbeε nyi yaa lεs Kristo di kaagenj bo ya, mɔna o faa ηon gbeε nyi lee ηon Kristo dɔɔ yaa naa diyem mɔ.

³⁰ ε naa diyem kej mɔɔ naa debaŋ kej me kyaa ε gyaŋ ne, te ε ne nyii mena kej me gyakaa mεs naa diyem ne. Mena diyem kenaŋ ηaale yaa εmεs mɔ ne naa ne.

ε yɔkɔse ε wose ηgba
Yesu nε

¹ Lee nɔɔdokoloŋ kej εmεs na Kristo be yεs ε kekyaabii man dɔɔ o na do ηon doŋ, te o balaŋ kegyae kej mɔ na do ηon kakyen. Mena mɔ te lee nɔɔdokoloŋ kej doo εmεs na Wurubuare felij ηon man dɔɔ, ne yeli εmεs na ε tebia ne yεs nɔɔdokoloŋ te ε ne yεs deeli fa dɔŋa te ε ne wii dɔŋa waranjase.

² Mena dɔɔ ε yela ya agyueŋ ke yεs dokoloŋ, na ε ke gyae dɔŋa kyεεkyεs. ε yela εmεs na ε tebia pou ke yεs nɔɔdokoloŋ na ε ka seŋ nombii dokoloŋ dɔɔ. Akpaa ε yεs mena na, ε ke yela gyroj kej doo me man ne ka bo kpu.

³ ε na yεs sibiikum ya, te ε na wola ε wose lee gbeε kamase man ya. Mɔna ε yɔkɔse ε wose fa dɔŋa, na ε ke bu ε tebia nyi ba kela ηon.

⁴ ε na yeli ε sia keyεs εmεs yaageŋ wui abɔɔ dɔɔ ya, mɔna ε gyae ε tebia mɔ deeli.

⁵ ε yela ε dinɔɔ ke kyaa na Yesu Kristo wui.

⁶ ε tɔɔse nyiaa,

Yesu na Wurubuare yεs dokoloŋ lee gbeε kamase man. Mɔna o te kεs o wose nyi ηon na Wurubuare yεs kyεεkyεs ya.

⁷ O te kεs o wose nyi o yεs ηjolo e ya.

Mɔna o mɔo o wose yεs ηgba gbeŋi ne, te o yela ba lola e ηgba deniwalan ne.

⁸ Be ka lola e ḥgba deni-walaŋ ne,
o yɔkɔse o wose te o nyii
Wurubuare dei keli o
yeŋ man.

Yen keŋ o ba yem gba ne,
yɛs keŋ bɔɔ gyɔ e mataa
ɔpanđan dɔɔ ḥgba
dukumyɛere ne.

⁹ Mena dɔɔ Wurubuare gyina e adido adido te o
faa e gyooro dekyae,
te o fa e yele keŋ kela
yele kamase.

¹⁰ Lee mena yele kenaj dɔɔ,
balan na kpene kamase
keŋ kyaa adido
na ḥjan pou ḥe kyaa
tɛele kei dɔɔ,
na ḥjan pou ḥe doo tɛele
kei ateta
ne gyae ke buŋ som
Yesu.

¹¹ Mena ke te walaŋ kamase waa gyuuſu o
nɔɔ yako nyi
Yesu Kristo yena de
Gben̄gyoo.

Kei gyae ke yela balan
ka lese de kya Wurubuare yele.

¹² Mena dɔɔ me tebia kpaakpaa, debaŋ keŋ me
kyaa ε gyaj na ε ne di
nyeekelεs nombia ḥjan dɔɔ.
Mena mo yaa mɛs gyae nyi
nɛnɛs keŋ mɔɔ kyaa ε gyaj
ya ne, ε kyan ε wose na ε ke
di ḥe dɔɔ kela gyajgb̄a keŋ.
ε mo Wurubuare keyee deke
ε wose, na ε ke sila nyeekelεs
nombia ḥjan nideli.

¹³ Nawolo nyi Wurubuare
ne yɛs na tom ε man, mena
dɔɔ te o ne yeli ε ne gyae nyi
ε ke yɛs o kegyaebii te ḥjon

mɔ na doo na ḥjon kakyen te
ε ne tale yɛs o kegyaebii.

¹⁴ Kpene kamase keŋ ε ne
yɛs na ε na toron ya, te ε na
mo gyoo dɔŋa mɔ ya.

¹⁵ ε yɛs mena na ayimɛs
kamase be gyae ke doo ε
wose man ya, te ḥjolo mɔ
be gyae waa nyi nombi-
ikum daale yako lee ε wose
man ya. Na ε ke nyi
bese Wurubuare bia baŋ bɛs
yɛs nombia kpaakpaa balan
kumɛs man. ε yela ε nombia
kpaakpaa keyɛs ka lee debɔɔ
be man, ḥgba mena keŋ ky-
olobiise ne ḥjalakee ditintɛs
man ne.

¹⁶ ε kyan nyeedonj nombia
ḥjan man nideli. Akpaa ε
yɛs mena na, lee εmɛs dɔɔ
maa tale gyɔ me konɔɔ wee
keŋ Kristo waa kɔŋ ne, na
ka wola nyi me kaale na ma
tom keŋ mɔɔ yɛs ne pou te
yɛs yakaa ya.

¹⁷ N te kɛs ya na baa ko
maŋ. Nyi de kɔŋ mena
na maa yɛs ḥgba wonembu
ḥjon ε ba mo deesi fa Wurubuare
lee mena keŋ ε be
lɛs e di dɔɔ ne. Dekɔŋ mena
na gyae ke yɛs maŋ gyroŋ, na
ke yela de popou ke nyanee.

¹⁸ Mena ke te kabona nyi
dɛs yɛs εmɛs mɔ gyroŋ, na
daa na ḥjon pou ke kyaa gyroŋ
man.

Pɔɔl kekpila Timoti na Epaferadituse

¹⁹ Me loo gyakaa de
Gben̄gyoo Yesu dɔɔ nyi o
fa maŋ gbeɛ na, be gyae ke
kyare ya maa kpila Timoti ε
gyaj. Na ke yela maa nyii ε
kekyaabii man, na εmɛs mɔ

ke nyii ma kekyaabii man na ka do maŋ kakyer.

²⁰ Ma be dana ḥolo keŋ ɔ na gyueŋ ε deeli dɔɔ kpu na ḥon Timoti ya.

²¹ Nawolo nyi balanj akan ban pou dɔɔ, be sia gyakaa ban gbagba abɔɔ dɔɔ bo. Bɔɔ na gyueŋ Yesu Kristo nombia ḥan dɔɔ ya.

²² Mɔna ε gyen nyi Timoti ta lese wola nyi, o yee walaŋ ḥon n ke tale mo n wose lo o dɔɔ. Nawolo nyi debanj keŋ mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa ḥan ne, o senjawɔ me gyan ngba mena keŋ bu na sem o kya gyan ne.

²³ Mena dɔɔ akpaa ma betaa naa mena keŋ ma kekyaabii man doo na, maa kpila e ε gyan.

²⁴ Mena mo te me loo gyakaa nyi de Gbenyoo Yesu de seε na, be gyaε ke kyare ya na maŋ gbagba maa kɔŋ ε gyan.

²⁵ Mɔna me naawɔ nyi kabona nyi maa kpila me dɔɔ Kristo baale Epaferadituse ḥon daa na e ne yee tom dokoloŋ, te ε be kpila e nyi waa kɔŋ kaa kyo maŋ ne nyi waa bese kɔŋ ε gyan. Daa na e ne yee na tom dokoloŋ, te dee yoo na nyeedoŋ nombia ḥan keyako ngba yoonɔɔtēna ne.

²⁶ C ne gyaε lee o konɔɔ man nyi waa naa ε popou. Nawolo nyi ε ke nyii nyi o na wee ne ke takaa e nideli.

²⁷ Kawee gbagba na o weewɔ keŋ koran o yela waa yen, mɔna Wurubuarε wii o waranjase. Na ḥon waagenj

waranjase te Wurubuarε wiiwɔ ya, mɔna o wii maŋ gbagba mo waranjase. Na mena ya na nafo meŋ yeyɛɛwɔ nideli.

²⁸ Mena dɔɔ meɛ gyaε nyi waa kɔŋ ε gyan bileŋ, na ε naa e na ke yee ḥon gyon na maŋ mo wɔe ke fεe maŋ.

²⁹ Nyi akpaa o kɔŋ na ε lεe e gyon man, nawolo nyi de popou yee de Gbenyoo Kristo balanjwɔ. ε mo obuo fa mena balanj kewɔ dinɔɔ.

³⁰ Nawolo nyi Kristo tom keŋ dɔɔ te o yela waa yen ne. ḥon moona o wose fa yen kaa seŋ ε naawɔ man kyo maŋ tom keŋ keyee man.

3

Yesu kelεedi ne yele la te Wurubuarε ne lεe walaŋ do

¹ Me tebia, nombii keŋ be kaa maa yako ḥon yena nyi ε yela ke yee ḥon gyon lee kpene keŋ de Gbenyoo Yesu ne yee fa ḥon ne dɔɔ. Maŋ dɔɔ bεe takaa maŋ nyi me ta bese meɛ ḥamarase ḥon nombia ḥan moɔ wulaa ḥamarase ḥon kaalan ne ya. Nawolo nyi ma gyeŋ nyi nombia ḥenaj gyaε ke kyo ḥon, na ε ke tale seŋ keŋkeŋ ε kelεedi man.

² ε kεe ε wose man nideli na balanj ban be dana nombiakumεε te bεe gyaε baa wɔleε ε kelεedi, te bεe jere balanj nyi baa kara be baala wose ne.

³ Daa yena balanj ban bɔɔ kara de baala wose gbagba. Nawolo nyi daa ne tεe bo Wurubuarε felin ḥon dɔɔ

som Wurubuare. Lee Yesu Kristo mo dɔɔ dεε gyɔ de konɔɔ. Mena dɔɔ bεε tekaa hia nyi dεε mo de sia gyakaa baala wose kekara kej bεε mo nyiŋmaa kara ne nombia dɔɔ ya.

⁴ Nafo maŋ yεna walaj ɲon kaboenɛ nyi maa wola ma wose lee mena abɔɔ keŋa dincɔ man.

Akpaa nyi ɲolo dana kpene kej dɔɔ te waa tale mo o wose lo mena abɔɔ keŋa dincɔ dɔɔ na, nafo ɲolo be kyaa me wole ya.

⁵ Kpene kej dɔɔ te mεε yako mena yεna nyiaa, be ka lola maŋ weeya gyanaarate na te be kara maŋ me baala wose. Me yεε Iserae bu gbagba e ɲon mɔɔ lee Gyekɔpo bu Bεŋyamen dek-paŋalaŋ man. Me naanaɔ yεε Hiburutenaŋ mena dɔɔ maŋ gbagba mɔ me yεε Hiburutena fatabo man walaj e. Nyi akpaa de kεε Gyudatena mmaraase ɲan dɔɔ kedi na maa tale yako nyi me yεε Farasii baale e, nawolo nyi me dii ba mmaraase ɲan pou dɔɔ nideli.

⁶ Ma doo kakyeŋ Gyudatena ɔsom kej man nideli, te me naase Kristo silala baŋ diyem nideli. Akpaa nyi nafo kaboenɛ bo nyi walaj waa di mmaraase ɲan dɔɔ pena Wurubuare ke lεε e do na, nafo maŋ dɔɔ nombiikum daale be doo ma wose man ya.

⁷ Abɔɔ ɲan pou nafo ɲe dana tɔnɔ fa maŋ ne, nεnεs lee Kristo dɔɔ ɣɔɔ taŋ tɔnɔ

fa maŋ bela ya.

⁸ Na abɔɔ ɲenaŋ ɲaagen ya. Mɔna abɔɔ ɲan pou nafo gyangba mεε mo ma wose lo ɲe dɔɔ ne, nεnεs mo lee me Gbeŋgyoo Yesu Kristo kagyen kej kela abɔɔ ɲenaŋ pou dɔɔ, me te fuŋ ɲe popou leki. Lee ɲon Kristo dɔɔ kpene kamase te bɔ maŋ, te mεε kεε ɲa ɲgba dufuŋ dɔɔ abɔɔ ne, na maa nyiŋ bese Kristo wui kekpaa.

⁹ Na daa na e ke yεε dokoloŋ kekpaa na me nombia ke nyiŋ tenee Wurubuare siaman. Kei te yεε nyi lee tom kej maŋ gbagba be yεε ne dɔɔ yaa kej mɔɔ di Wurubuare mmaraase ɲan dɔɔ ne dɔɔ ya. Mɔna kej mɔɔ lεε Kristo di dɔɔ te me nombia teneewɔ Wurubuare siaman ya.

¹⁰ Mεε gyae nyi maa gyeŋ Kristo nideli, na maa naa doŋ kej Wurubuare ba mo gyusu e lee yeŋ man ne. Na maa kpu na e naa diyem kej o be naa ne, na ke yεε ɲgba daa na e yeŋa la ne.

¹¹ Mena dɔɔ me loo gyakaa nyi de kɔŋ mena na, wee daale Wurubuare waa gyusu maŋ lee yeŋ man.

Mo n sia gyakaa kpene kej doo n siaman ne dɔɔ

¹² Na mεε yako baa nyi me taŋ ke nyiŋ mena abɔɔ keŋa pou, yaa me gbeɛneŋ tenee Wurubuare siaman kekpaa ya. Mɔna mεε yεε kakyeŋ bo nyi maa nyiŋ kpene kej dɔɔ Yesu Kristo be baake maŋ nyi me kaa bese o wui ne.

¹³ Me tebia, na mæs yako baa nyi me tanj ke nyij kpene kej mee yoo nyi maa nyij ne ya. Mɔna nombii dokoloŋ kej mæs yee yena nyiaa, mee wolee abɔɔ ɔjan pou be kaa lam ne. Mɔɔ na tekaa tɔose ɔja bela ya. Mɔna kpene kej doo me siaman ne, ke dɔɔ te me loo gyakaa.

¹⁴ Akpaa balanj na peree keyeu man na, bɛɛ yee kakyeŋ yeu kelii botɔɔ kej kabøena nyi baa lii ne pœna baa nyij kpene kej dɔɔ bɛɛ peree ne. Mena ke mɔ yaa me gyakaa mæs yee kakyeŋ me kaa lii ɔto, na Wurubuarɛ ke nyij fa maŋ kpene kej o be yako see nyi waa mo tɔ maŋ kom ne. Kom kej Wurubuarɛ waa tɔ maŋ yena nyi, kej mɔɔ lɛs o bu Yesu Kristo di dɔɔ waa yela maa nyij gbeɛ gyu o gyroorobiiri kej man.

¹⁵ Daa baŋ pou dɔɔ bee Wurubuarɛ ɔsom kej man ne, mena dinɔɔ kei te kabøena nyi de popou dee nyij. Mɔna akpaa ε man baale dana agyueŋ kpoo daale na, Wurubuarɛ waa kyɔ ɔjon na ε ke nyii me nombia keŋa man nideli.

¹⁶ Kpene kej ne hia yena nyi, ε yela dæs kyaa ɔgba mena kej Wurubuarɛ be wulaa yako nyi dæs kyaa ne.

¹⁷ Me tebia, ε popou ε kasee ma kekyaabii ɔgba mena kej baale ne yee ne. ε see ε sia tɛele man, na ε ke kasee balanj baŋ ba kekyaabii yee ɔgba mena kej dɔɔ wola ɔjon ne.

¹⁸ Me te wulaa yako ɔjon nombii kei. Te nœnœs mæs mo siasaraŋ mæs yako ɔjon bela nyiaa, balanj baale ta besena ba wose Kristo kɔlala. Be nombia ɔjan bɛɛ yee ne nawolo nyi baŋ gyae na, Kristo yeŋ kej o ba yem ne be dana tɔnɔɔ ya.

¹⁹ Wurubuarɛ waa wɔlɛs mena balanj benaj kekpaakekpaa. Nawolo nyi be ta mo abɔɔ ɔjan baŋ gbagba ne gyae ne besena be Wurubuarɛ. Kpene kej yee desenj nombia ɔja ne, ɔjan man te baŋ ne gyɔ be konɔɔ. Tɛele kei dɔɔ abɔɔ kegyae kaagenj te baŋ na gyuenj.

²⁰ Mɔna daa dɔɔ de dæs yena Wurubuarɛ man adido. Botɔɔ te de loo gyakaa nideli nyi da nyeelɛere ɔjon waa lee kɔŋ. Non yena de Gben̄gyoo Yesu Kristo.

²¹ Debanj kej waa kɔŋ ne, ɔjon ne gyae la waa mo doŋ kej o dana o ne gyee kpene kamase ne kyɛɛkee da wosenanane kei kej gyae ka yeŋ ne, na waa besena ke na ka ke yee ɔgba ɔjon gbagba o wui gyroorobiiri wosenaane kej ne.

4

Pɔɔl kekolosi fa Filipitena

¹ Lee mena dɔɔ me tebia gyaagyí baŋ mæs gyae ε nombia te ε nombia ne gyɔ maŋ loo, ε seŋ keŋkeŋ na ε ke di de Gben̄gyoo Yesu nombia ɔjan dɔɔ. Emæs dɔɔ te maa di gyɔŋ na maa nyij yele.

² Ewodia na Sintike, mεε waase ηον bo nyi ε yεε nɔɔdokoloŋ nawolo nyi ε popou yεε de Gbenyoo balanjwɔ.

³ Nεεε nyaj me dɔɔ kpaakpaa ηον mεε mo ma wose lɔ n dɔɔ, mεε gyae nyi n ke desina ala bala kewɔ nsana. Nawolo nyi debaj kej mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa ηαn nε, ba sejawɔ na maŋ demena na dunoluŋ pou. Mena ala kewɔ na Kelemente na me dɔɔna akaŋ baj pou kyɔɔ maŋ nideli ma tom kej keyεε man. Ba te ηmarase mena balaŋ kewɔ pou yela do nyeedoŋ kekpaa tɔne kej man.

⁴ Debaŋ kamase na, ε yela ke yεε ηον gyoŋ lee kpene kej de Gbenyoo Yesu be yεε fa ηον nε dɔɔ. Mεε yako ηον baa bela nyiaa, ε yela ke yεε ηον gyoŋ.

⁵ ε yela balaŋ pou kena ε wose keyɔkɔse na ε dinɔɔ kpaakpaate kej. Nawolo nyi be gyae ke kyare ya, de Gbenyoo Yesu waa bese kɔŋ.

⁶ ε na barase na kolo ke yεε ya. Mɔna kpene kamase man na, ε fane fa Wurubuare na ε ke fa e karaj lee nombii kamase man, na ε ka mo ε nombia ηαn pou doo ε konɔɔ man nε see o siaman.

⁷ Akpaa ε yεε mena na, kej ε ne lεε Yesu Kristo di dɔɔ Wurubuare wosefεereŋ kej walaj bεε tale nyii ke man ya nε, gyae ke yela ε wɔε ke fεε ηον na ε konɔɔ

man nombia mɔ ke kyaa ηοn κyεεkyεε.

⁸ Me tebia, kpene kej be kaa maa yako ηοn yεna nyiaa, ε mo ya agyueŋ gyakaa nombia ηαn ηε yεε anokoare, na kpene kej ke dana obuo, na nombia ηαn ηε doo na ηε gbεε, na kpene kej dukum be doo ke man ya, na kpene kej na wola balaŋ kegyae, na kpene kej ke dana yele kpaakpaa nε dɔɔ. Akpaa nyi kolo kyaa kej ke dei kej balaŋ ne κελεε ke na, kaboenā nyi yaa gyueŋ mena abɔɔ ηenaŋ dɔɔ bo.

⁹ Abɔɔ ηαn mɔɔ wola ηοn te ε be lεε ηα do, na ηαn ε be naa me man na ηαn ε be nyii mɔɔ kolosi nε, ηαn te kaboenā nyi yaa yεε. Akpaa ε yεε mena na, Wurubuare ηοn o yεε wosefεereŋ Gbenyoo e nε waa kyaa na ηοn.

*Pɔɔl kado Filipitena nɔɔ
lee kekyɔ kej bɔɔ kyɔ e nε
dɔɔ*

¹⁰ Dana maŋ gyoŋ te mεε lese de Gbenyoo Yesu yele, nawolo nyi nεεε ε ta bese lese wola nyi me nombia ne hia ηοn. Ma gyeŋ nyi me nombia wulaa ne hia ηοn, mɔna gbεε te ε te nyim na ε ka lese wola ya.

¹¹ Na ma wose kyaŋa na maŋ dɔɔ te mεε yako nombia keŋa ya. Nawolo nyi maŋ dɔɔ, me te wulaa kasee mena kej maa kyaa gyoŋ man lee gbεε kamase man.

¹² Ma gyeŋ diyem man kekyaa, te ma gyeŋ wosekenyinj man mɔ kekyaa. Kpene kamase man na, ma gyeŋ ma wose katela. Me dii baa bo o, yaa tanam na koo na maŋ bo o, me dana o mɔɔ dana ya o, ma gyeŋ ma wose katela.

¹³ Nawolo nyi Kristo doŋ keŋ doo me man dɔɔ, maa tale yεε kpene kamase.

¹⁴ Mɔna ε yεε ke nideli ŋgba ma wose be kyaŋ maŋ te ε be kyo maŋ nε.

¹⁵ Emee Filipitena gbagba ε gyeŋ nyiaa, debaŋ keŋ mɔɔ fiasεε mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa ɳan fa ɳon te mɔɔ lee Masedonia tεεle man nε, lee emee wɔle na Kristotena baŋ ɳolo na ɳolo te kyo maŋ na kolo ya.

¹⁶ Nawolo nyi debaŋ keŋ gba me kyaa Tesalonika donɔɔ man te ma wose be kyaŋ maŋ nε, ε yelee maŋ abɔɔ agbaatee agbaatee.

¹⁷ Na me sia ne yεε bo nyi yaa yelee maŋ abɔɔ ya. Mɔna kpene keŋ dɔɔ te mεε lεε ya abɔɔ yεna nyi, mεε gyae nyi Wurubuarε ke hiraa ɳon lee ε deeli keŋ ε ne yεε nε man.

¹⁸ Mεε gyae ε ka gyeŋ nyiaa, abɔɔ ɳan pou ε ba mo yelee maŋ nε kaa tuŋa maŋ te ɳan mɔ yεna abɔɔ ɳan ne hia maŋ. Abɔɔ ɳan ε ba mo yelee Epaferadituse ba mo kɔna maŋ nε, te yeli me ta bese nyiŋ gbaa. Ya abɔɔ ɳenɑŋ yεε ŋgba abɔɔ ofoŋ nyiŋ ɳan ε ba mo kaa deesi fa Wurubuarε nε.

Ne yεε kedeesa abɔɔ ɳan ne kaboena, mena dɔɔ ɳa gyoo Wurubuarε sia.

¹⁹ Me Wurubuarε ɳon mεε som e nε, waa fa ɳon abɔɔ ɳan pou kaboena nyi yaa nyiŋ ŋgba mena keŋ ɔ gyoorobiiri man abɔɔ boe nε. Nawolo nyi ε te kaa bese Yesu Kristo balan.

²⁰ Ε yela dεε lese de kya Wurubuarε yele kekpaakek-paa. Amen.

²¹ Ε do Wurubuarε balan baŋ pou be kyaa botɔɔ ne nɔɔ. Me tebia Kristotena baŋ be kyaa me gyan kebo bεε kyo maŋ ne na do ɳon nɔɔ.

²² Wurubuarε balan baŋ pou be kyaa kebo ne na do ɳon nɔɔ. Tuturu na, baŋ be kyaa gyoo dinaa Kaesa dekpanjaləŋ man ne na do ɳon nɔɔ.

²³ De Gbeŋgyoo Yesu Kristo waa mo ɔ bεεε boele ɳon na waa seŋ ε wɔle.

Kolosetena Pooł tøne kej o be ηmarase yelee Kolosetena nε

¹ Tøne kei lee maŋ Pooł
ηon Wurubuare ba lese maŋ
lee o kegyaebii man nyi maa
yee Yesu Kristo kpile ne,
na de dɔɔ Kristobaale Timoti
gyaŋ.

² Dεε ηmarase kee dee
yelee εmee de tebia Wurubuare
balanq banj ε be lee
Yesu Kristo di, te ε silana
anokoare kej te ε kyaa
Kolose donɔɔ man ne. De
kyaa Wurubuare waa mo o
berεε boele ηon na waa fa
ηon wosefεεreŋ.

Nɔɔkado na kefane

³ Debaŋ kamase kej dεε
fane na dεε fa Wurubuare
de Gbenγyoo Yesu Kristo o
kyaa ηon karan lee εmee dɔɔ.

⁴ Nawolo nyi de te nyii
mena kej ε be lee Yesu
Kristo di, na mena kej ε ne
gyae Wurubuare balanq banj
pou ne.

⁵ ε ne yee keja pou na-
wolo nyi, ε sia gyakaa abɔɔ
kpaakpaa ηan Wurubuare
be desina see ηon adido ne
dɔɔ. Wurubuare nombia
ηan ε be taŋgbεε nyii ne,
yele la te ε gyeŋawɔ nyi abɔɔ
kpaakpaa ηaale doo adido
fa ηon. Wurubuare nombia
keja yεna anokoare nombia
ηan.

⁶ Nombia kpaakpaa ηan
bɔɔ yako ηon ne te lee teele
kei pou dɔɔ. Te ηa te
yeli balanq burum ne kyεekεe
lee be gbεεneŋ kumεε man
koŋ Wurubuare gyaŋ, ηgba
mena kej ηa be kyεekεe ηon
lee wee gyaŋbate kej ε be
nyii nombia ηenaj, te ε be
nyii Wurubuare berεε kej
man nideli ne.

⁷ De dɔɔ gyaagyi Epafirase
ηon o yee Yesu Kristo tobaale
e te o ne yee o tom na
anokoare, te daa na e pou
ne yee tom dokoloŋ ne yako
na ηon berεε nombia keja.
Non kaa sejala de nawɔɔ
man te o kyɔɔ ηon.

⁸ Non mɔ kaa yako na daa
mena kej Wurubuare felij
ηon be yeli ε ne gyae Wurubuare
balanq nideli ne.

⁹ Mena dɔɔ lee wee kej
dɔɔ nyii ε wose man nombia
ne, dεε fane fa ηon wee
kamase nyi Wurubuare waa
fa ηon nyansa na waa yela ε
ka gyeŋ o kegyaebii na ε ke
nyii o nombia ηan pou man
nideli.

¹⁰ Kei ne gyae la ke yela ε
ke tale kyaa ηgba mena kej
de Gbenγyoo Wurubuare ne
gyae ne, na ε ke yee abɔɔ
kpaakpaa ηan kaboena ne
gbεε kamase man, na ε ka
gyen o nombia ηan mɔ kpu.

¹¹ Dεε fane nyi Wurubuare
waa mo o gyoorobiiri doŋ
kej ka dokoso be kyaa ya
ne do ε man, na waa yela ε
kenyiŋ konɔɔ sej kejken
kpene kamase kej gyae ke
koŋ ε dɔɔ ne man.

¹² Dεε fane nyi gyoŋ dee

doo ε man na ε ke fa Wurubuare karaŋ debaŋ kamase, nawolo nyi ḥon yele la te ε kaboeʷε nyi yaa nyi abeo kpaakpaa ḥan ε be desina see ε gyroorobiiri keŋ man fa ε balaŋ ne.

¹³ Nawolo nyi ḥon Wurubuare lese na daa lee əbənsam ditintεε keŋ man, te ε moo daa kɔŋ ε bu Yesu ḥon ε ne gyae ε nombia ne gyroorobiiri man.

¹⁴ ε bu Yesu Kristo kei te ε moowā tō de nombiakumεε pou kom. Non Yesu yele la te de nyiŋa da wose te Wurubuare moo de nombiakumεε pou kyεε daa.

Kristo kela kpene kamase

¹⁵ Wurubuare bu Yesu Kristo ḥon ε kyaa pεte Wurubuare be yεε kpene kamase ne, ḥon yεna Wurubuare ḥon walaŋ bεε mo ε sibii naa e ya ne dinco. Non kela na abeo ḥan pou Wurubuare be yεε ne.

¹⁶ Non Yesu dōc te Wurubuare tεewā yεε abeo pou. Abeo ḥan ḥe kyaa adido na ḥan ḥe kyaa tεele man, ḥan dεe mo de sia fonee naa ḥa na ḥan de bεε naa ḥa ya ne, mo kpu na kpene kamase keŋ ne di doŋ yenaŋ kamase ḥgba gbenygoona na gyroonen pou. Non Yesu dōc te Wurubuare tεewā yεε abeo pou, te ḥe popou mō kyae fa e.

¹⁷ Non Yesu Kristo kei wulaa ε kyaa pεte Wurubuare yεε kpene kamase, te ε doŋ man dōc te kpene kamase mō kyaa.

¹⁸ Non yεna ε balaŋ Kris-totena dikpii keŋ pou nyee, te ε na wola wō gbeε ḥgba mena keŋ deniwalaŋ nyee na wola na ε wose pou gbeε ne. Non ke yεna be nyeedon pou nyee, na walaj ḥon Wurubuare be tanjbεε gyuusu lee yεŋ man, na ke yela waa bese abeo pou man siamante.

¹⁹ Ke yεε ḥon Wurubuare gbagba kegyaebii ke nyi, ε dinco pou de kaa doo ε bu ḥon man.

²⁰ Yesu yεŋ keŋ ε ba yem ɔpanjdaŋ dōc na ε fatabo keŋ be kyεεkee leki ne, keŋ kaa desina na kpene kamase na Wurubuare nsana. Keŋ moona wosefεerεŋ kɔŋ adido na ateta abeo pou na ḥon Wurubuare nsana.

²¹ Gyangba keŋ na nafo εmεε na Wurubuare nsana be dana gyoŋ ya, te ε nom-biakumεε dōc ε kola e lee ε koncose man.

²² Mōna nenee dōc Wurubuare te tεε Kristo ḥon ε be kaa bese deniwalaŋ te ε ba yem ɔpanjdaŋ dōc ne dōc desina εmεε na ḥon Wurubuare nsana. Wurubuare yεε kei na ε ke tale kaa seŋ ε siaman keŋ dukum kamase be doo ε man na ke yela waa bu ḥon fōc ya.

²³ Mōna kaboeni nyi yaa seŋ ε kelεedi keŋ man keŋkeŋ, keŋ nyi ε ba lese ε loo lee abeo ḥan Wurubuare be yako see ε nombia kpaakpaa ḥan man nyi waa yεε fa ḥon ne dōc ya. Wurubuare nombia ḥan ε be wulaa nyii ne, ḥan ke te

be dɔ̄ŋɛe bee kolosi fa balan yenaŋ kamase. Wurubuare yele la te man Pɔɔl mo kaa bese nombia ɻenaŋ tomyɛere te me dɔ̄ŋ mee kolosi ɳa fa balan ne.

Tom kej Pɔɔl be yee fa Kristotena

²⁴ Dana man gyoŋ ɳgbɑ emee dɔ̄c mɛe naa diyem debaŋ kei ne. Kei nawolo nyi mena kej Yesu be naa diyem ɔ̄ balan dɔ̄c ne, mena diyem kenaŋ ke yaa ma seŋɛe ɔ̄ nawɔɔ man mɛe naa ɳgbɑ mena kej kaboeni nyi Kristo walaŋ waa naa diyem Kristotena dikpii kej dɔ̄c ne.

²⁵ Wurubuare gbagba lese na man nyi maa bese Kristotena pou tobaale. Tom kej ɔ̄ ba mo do me nyiŋmaa man yena nyi maa lese ɳon Wurubuare nombia ɳan man pou wola ɳon.

²⁶ Gyaŋba kej na Wurubuare moo nombia keŋa weese benenjena baŋ, mɔna nɛnɛe dɔ̄c ɔ̄ ta lese ɳa debɔɔ wola ɔ̄ balan Kristotena baŋ.

²⁷ Ke yee ɳon Wurubuare gbagba kegyaebii ke nyi waa lese ɔ̄ nombia aweesɛŋ ɳan ɳe yee nombia dinaana ɳa, te ɳe dana tɔ̄nɔɔ ne wola ɔ̄ balan pou. Nombia ɻenaŋ yena nyi, kej Kristo doo ɛ konɔɔse man dɔ̄c ɛ loo gyakaa nyi wee daale ɛ ka bese gyoorobia.

²⁸ Mena dɔ̄c te dee kolosi Yesu Kristo kei wose man nombia fa walaŋ kamase ne. Dee mo de nyansa kej pou de dana ne wola walaŋ kamase Yesu Kristo nombia

ɳan te dee mo faree wɔ, na ke yela baa lɛe nombia ɳan di na baa seŋ ɳe man keŋkeŋ, na wee daale baa tale seŋ Wurubuare siaman kej dukum kamase be doo be man ya.

²⁹ Kei dɔ̄c te me yase me sia mɛe mo Kristo doŋ kej ɔ̄ ba mo do me man ne mo yee ɔ̄ tom kej ne.

2

¹ Mɛe gyaε ε ka gyeŋ mena kej mɛe ko ma wose Kristotena baŋ be kyaa Laodisia donɔɔ man, na baŋ pou ba te naa ta man see ya ne dɔ̄c.

² Kpene kej dɔ̄c te mɛe yee mena yena nyi, mɛe gyaε nyi maa do ɳon kakyen na ε ka seŋ ε kelɛɛdi man nideli na ε ke gyaε dɔ̄ŋa na ε ke yee nɔɔdokoloŋ. Kei gyaε ke yela ε ke nyiŋ nyii Wurubuare nombia ɳan nafo ɳa weesee ne man nideli, na ε ke nyiŋ abɔɔ kpaakpaa ɳan pou na lee Wurubuare nombia ɻenaŋ man ne. Yesu Kristo gbagba yena nombii aweesɛŋ kei, te mɛe gyaε ε ka gyeŋ ε nideli

³ Wurubuare ta mo ɔ̄ nyansa na ɔ̄ nombia man kagyen pou weese Yesu Kristo man, na dee nyiŋ ta ɳon Yesu dɔ̄c gyeŋ Wurubuare nombia kpaakpaa ɳan ɳe dana tɔ̄nɔɔ ne man nideli.

⁴ Mee wulaa yako ɳon nombia keŋa pou baa, na ɳolo be nyiŋ mo nɔɔman yelin mo nombia wɔlees ɳaale kaa beo ɳon ya.

⁵ Doo nyi man gbagba be kyaa ε gyan̄ bot̄ō koran̄ ya ne, me kon̄ō man na ma gyeñ nyi me kpuε na ḥon̄. Mena d̄ō me ke nyii nyi ε ne yee kpene kamase ke gbeε d̄ō, na mena kej ε be lee Kristo di te ε sej̄eε nombia ḥan̄ man kejkej ne yee man gyon̄ nideli.

⁶ Mena d̄ō mena kej ε be lee Yesu Kristo di nyi ḥon̄ yena ε gben̄gyoo ne, ε betā kyaña na e mena.

⁷ ε mo ε wose teeli na e na ε ke kasee o nombia kpu, na ε ka sej ε kelεedi kej man kejkej ḫḡba mena kej b̄ō wulaa wola ḥon̄ ne, na ε ka do Wurubuare nōo nideli debā kamase.

⁸ ε kee ε wose d̄ō nideli na ḥolo be nyij mo t̄eεle kei d̄ō nyansa nombia ḥan̄ ḥō tan̄ t̄oñ̄ ya ne kaa beo ḥon̄ ya. Mena nombia ḥen̄a yee denibalañ beneñ nombia na t̄eεle kei d̄ō nombia ayεesa ḥa. Mena nombia ḥen̄a b̄eε wola kolo lee Kristo wose man ya.

⁹ ε na yeli baa beo ḥon̄ ya, nawolo nyi debā kej Yesu Kristo be kōj t̄eεle kei d̄ō koran̄ na, Wurubuare din̄ō na ō doñ pou doo bo ō man.

¹⁰ Nen̄e kej εmee na Kristo be kaa yee dokoloñ d̄ō, ε te nyij ō din̄ō kej pou. ε t̄oñ̄ nyi Kristo yena kpene kamase kej ne di doñ ne nyee.

¹¹ Lee mena kej εmee na Kristo be yee dokoloñ d̄ō, yee yaa ḫḡba ō kara ε baala wose baa te ε kaa bese ō balan̄ ne. Mena baala wose

kekara kei, te yee denibalañ wui kej b̄eε mo nyijmaase kara ne ya. M̄ona baala wose kekara kei yee kpene kej ō ba mo lese ḥon̄ lee ε nombiakumee man.

¹² Ba ke sō ḥon̄ Wurubuare loj kej ne, yee yaa ḫḡba be wuu ḥon̄ baa na Kristo te ba besew̄ gyuusu εmee na e ne. Nawolo nyi ε te lee Wurubuare ḥon̄ ō ba mo ō doñ dinaa gyuusu Kristo lee yej man ne di.

¹³ Gyan̄ḡba kej na nafo ε yee ḫḡba balaj bañ b̄ō yem ne Wurubuare siaman, lee ε nombiakumee na mena kej ε be b̄eε nyi ε be di Wurubuare mmaraase ḥan̄ d̄ō ya ne d̄ō. M̄ona nen̄e ε ke lee Yesu Kristo di d̄ō ne, Wurubuare ta mo ε nombiakumee kyee ḥon̄ te ō faa ḥon̄ nyeedoñ w̄ole, ḫḡba mena kej ō be gyuusu Yesu Kristo lee yej man te ō be fa nyeedoñ ne.

¹⁴ ε yela d̄ee mo kpene kej Wurubuare be yee fa daa ne maa na nombii kei. Yee yaa ḫḡba Wurubuare te ḫmarase de nombiakumee ḥan̄ pou d̄ō yee ne see, te ō buu daa fōo nyi waa w̄on̄ da deñejele nawolo nyi de bee di ō mmaraase ḥan̄ d̄ō ya ne. M̄ona ō ta feefo mena abō ḥan̄ ō be ḫmarase see ne pou lee t̄one kej man. Mena d̄ō Kristo ka yej ɔ̄rañdañ kej d̄ō ne, yee yaa ḫḡba Wurubuare moo t̄one kenañ baa mataa ɔ̄rañdañ kenañ d̄ō gȳo ke w̄olees ne.

¹⁵ Wurubuare te t̄eε Yesu Kristo yej kej d̄ō ȳok̄se fe-

liŋkumεε, na kpene kamase kej ne di doŋ ne. ɔ yεε keŋja pou do wɔ desen na walaj kamase ke nyiŋ naa nyi, Yesu Kristo te di doŋ feliŋkumεε ḥan pou dɔo.

¹⁶ Mena dɔɔ ε na yeli ḥolo ke bu ḥon fɔɔ lee mmaraase ḥan ḥεε tɔ ε kedi na ε kenyɔɔ gbeε, yaa ε weeya dinaana kedi yaa gyaalaŋ wɔle weeya kedi yaa ε kefεεfoweeya kedi mmaraase dɔɔ ya.

¹⁷ Nawolo nyi mena nombia keŋja pou doe, na kawola nyi abɔɔ kpaakpaa ḥaale dɔŋ wɔle ne kɔŋ. Te nombia keŋja pou seŋee bo fa Kristo.

¹⁸ Mena dɔɔ ε na fa walaj kamase gbeε na waa beo ḥon, na waa lese ḥon lee ε gbeε man kɔŋ ḥon wui gbeε kum man nyi ε kaa sila e ya. Mena walaj ḥonaŋ na wola la nyi yaa som Wurubuarε kpilala baŋ be kyaa adido ne. ɔ na beo yɔkɔse ε wose nideli ɔsom man, te ε ne yako nyi Wurubuarε ta lese nombia ḥaale wola e. Mena dɔɔ ε ne kεε ε wose nyi ε yεε walaj dibiliŋ ḥolo e, mɔna ε konɔɔ man nombia ḥan ḥɔɔ gyakaa Wurubuarε nombia dɔɔ ya ne, na beo na e te ε na wola ε wose mena ne. Ke gbagba mo na ε be dana kpene kej dɔɔ kaboenā nyi waa seŋ na waa wola ε wose ya.

¹⁹ Mena walaj ḥonaŋ te tira ε wose lee Kristo ḥon ε yεε ε balaj pou nyee e ne man. Kristo man ke-doo ne yele la te baŋ be silana e ne ne nyiŋ doŋ

te bεε bee ba keleɛdi man ḥgba mena kej Wurubuarε ne gyae ne. Kristo yεε ḥgba deniwalaj nyee ne te ε balaj mo yεε ḥgba ε wose ne. Mena kej deniwalaj wose man abɔɔ ne kyan wose-naane kej towaa te kεε bee ne, mena ke te Kristotena pou doŋ te bεε bee yεε nɔɔdokoloŋ ḥgba mena kej Wurubuarε ne gyae ne.

²⁰ Kristo ka yeŋ ɔraŋdaŋ kej dɔɔ ne yεε yaa ḥgba εmεε na e yeŋala ne, mena dɔɔ tεele kei dɔɔ abɔɔ ba tekaa tanj doŋ ε dɔɔ bela ya. Lee mena dɔɔ tekaboena nyi yaa sila tεele kei dɔɔ abɔɔ anekɔlaŋ ḥgba mena kej balaj baŋ ba te yεε Kristotenaŋ ya ne ne yεε ne ya.

²¹ Ba abɔɔ anekɔlaŋ ḥenəŋ ḥaale yεna nyi, “Ε na mo ε nyiŋmaa kyan kpene kei ya. Ε na daa kpene kei kεε ya. Ε na tina kpene kei ya.”

²² Mena abɔɔ anekɔlaŋ keŋja pou gyae kaa kyom, nawolo nyi ḥe yεε ḥan deni-balaj gbagba be bake see te bεε wola balaj nyi baa di ḥe dɔɔ.

²³ Balaj burum na gyueny nyi mena abɔɔ anekɔlaŋ keŋja kesila yεε nyansa nombia ḥja, mɔna nyansa kamase be doo ḥe man ya. Balaj baŋ bee sila mena abɔɔ anekɔlaŋ keŋja ne, ne naa na sia naase ba wose diyem yεε abɔɔ ḥaale na kawola nyi bεε som Wurubuarε nideli. Bεε beo yɔkɔse ba wose te bεε naase ba wose diyem, mɔna mena abɔɔ anekɔlaŋ keŋja dɔɔ kedi

ne, bee yeli baa tale di ba wose dōc nyi bōc yee dukum bela ya.

3

E kyaa fa Wurubuare

¹ Wurubuare ke gyuuusu Kristo lee yej man ne, yee yaa njba emee na e yaa o gyuuusuwō lee yej man ne, nawolo nyi emee na Kristo te yee dokoloj. Mena dōc debaj kamase na e mo e loo gyakaa abōc jan kyaa adido ne dōc. Wurubuare te gyina Kristo adido te o moo e ka see non Wurubuare dunoluŋ dōc adido botōc nyi waa di gyroori kpu na e.

² Mena dōc e mo ya agyuej pou gyakaa abōc jan kyaa adido ne dōc. E na mo ya agyuej gyakaa tēele kei dōc abōc dōc ya.

³ Nawolo nyi yee yaa njba e ta yem te e nyeedon weesee Kristo man Wurubuare gyanj ne.

⁴ Akpaa Kristo non o yee nyeedon gbagba e ne de bēe lee adido kōj na, emee mo e ke kpu na e o gyroorobiiri dinaa kej man.

⁵ Mena dōc e wōj e wose lee tēele kei dōc nombiakumee pou keyee man. E tina nombiakumee njba kafon na ayimee ka mo wuu wose na lookum na agyuej kum yela. E na yee kedikum ya nawolo nyi walaj non o ne yee kedikum na, non na bane somra yee kyeekeyes.

⁶ E tina nombiakumee kejna pou keyee yela, nawolo nyi Wurubuare waa wōj

balaŋ ban pou bēe yee mena nombiakumee ḥenaŋ ne dejele.

⁷ E tōose nyi gyaŋba e kekyaabii man pete e be kaa lēe Kristo di na, emee mo yee nombiakumee kejna pou.

⁸ Mōna nēnē dōc kaboena nyi yaa wōj e wose lee mena nombiakumee kejna pou man. E tina ban kagyen, na ban kum na balaŋ katee na balaŋ yela kewolee na nombia nkaraŋkaraŋ kekolosi yela.

⁹ E na dii akeree fa doja ya, nawolo nyi e te tina e dinōc bene na ka abōc kumee jan pou yela.

¹⁰ Nēnē kej e be lēe Kristo di ne, te yee njba e ta bese balaŋ wōlēe ne. Wurubuare yele la te e nyiŋ dinōc wōlēe kei, na e ke nyiŋ kyeekee yee nombia kpaak-paa njba non ne. O na wola non nyi ya agyuej na ya abōc ayeesa pou dee yee njba non ne, na e ke nyiŋ gyen e nideli.

¹¹ Nēnē Wurubuare te yee non balaŋ wōlēe Kristo man. Mena dōc be famene nyi ḥolo yee Giriki baale e yaa Gyuda baale e ya. Be famene nyi ḥolo kara o baala wose yaa o te kare ya. Be famene nyi ḥolo yee siakaralate e yaa o yee diyiňte e ya. Be famene nyi ḥolo yee donōcote bu e yaa o yee ḥōcile e ya. Be famene nyi ḥolo yee gbenji e yaa o yee gyroorobu e ya. Mōna kpene kej ne hia yena nyi Kristo yena de popou nyee, te non doo la balaŋ

banj pou bεε lεε e di nε koncose man.

¹² Wurubuarε ne gyae ηon nideli mena dɔɔ te o lese ηon nyi yaa yεε o balan banj nombiikum kamase be doo be man ya. Mena dɔɔ ε yela ε nombia ayεesa pou ke kaboenā ηon Wurubuarε kegyaebii. ε wii dɔŋa waranjase, na ε ke yεε deeli na ε ke yɔkose ε wose, na ε ke nyiŋ konc fa dɔŋa, na ε ke yela ε sia kedoo tεeple man.

¹³ Ε na mo dɔŋa nombia do ε tɔose man ya. Akpaa ηolo de yεε o dɔɔ nombiikum na, waa mo kyεε e. Kaboena nyi yaa mo nombiakumεε kyεε dɔŋa, ηgbα mena kej de Gbenjyoo Kristo mɔ ba mo ε nombiakumεε kyεε ηon nε.

¹⁴ Nombia keŋa pou wɔle na, ε mo balan kegyae to nɔɔ. Nawolo nyi balan kegyae ne yele la te balan ne tale yilaa kyaa debodokoloŋ te bεε yεε nɔɔdokoloŋ.

¹⁵ Kristo baake ηon bo nyi yaa kyaa wosefεerεn man na dɔŋa, mena dɔɔ ε yεε kpene kamase kej ε ke tale nε, na ε ke kyaa na dɔŋa wosefεerεn man. Nawolo nyi ε popou yεε walaj dokoloŋ. Wurubuarε lese na ηon nyi yaa yεε o balan, mena dɔɔ te o ne gyae nyi εmεε na ε tebia pou yaa kyaa na dɔŋa, na debaj kamase na ε ne fane fa ηon Wurubuarε karaj.

¹⁶ Ε yela Kristo nombia ηan ke doo ε man nideli. ε mo nyansa wola dɔŋa nombia ηenaj na ε ke faree wɔ

nyi be na yεε nombiakumεε ya. ε kpee Wurubuarε oso nɔɔneŋ kpoonkpo do Wurubuarε nɔɔ gyoy man lee ε koncose man.

¹⁷ Te kpene kamase kej ε ne yεε yaa kej ε keyako na, ε yεε ηe popou lee de Gbenjyoo Yesu yele man. Na ε ke ta o dɔɔ do de kya Wurubuarε nɔɔ.

Kristotena dekpaŋalaŋ man kekyaabii

¹⁸ Εmεε ala yalala, ε yɔkose ε wose fa ε baala ηgbα mena kej kaboenā nyi Kristo walaj waa yεε nε.

¹⁹ Εmεε baala yalala mɔ, ε gyae ε weela nombia. ε na ηmanyaŋ wɔ ya.

²⁰ Εmεε bia mɔ, ε nyii ε lolala dei kpene kamase man. Nawolo nyi mena te de Gbenjyoo Yesu ne gyae nyi yaa yεε.

²¹ Εmεε lolala, ε na yεε ε bia akpanyaŋnyaŋ ya. ε yεε mena na, ba wose gyae ke yɔkose wɔ.

²² Εmεε banj ε yεε gbeŋawɔ nε, ε mo obuo fa ε gbeŋgyoona tεeple kei dɔɔ gbeε kamase man. ε na bu wɔ be siaman kaagen kej ε ne gyae nyi baa kεlεε ηon dɔɔ ya, mɔna ε bu wɔ lee ε konc man nawolo nyi ε ne yee Wurubuarε dɔɔ.

²³ Kpene kamase kej ε ne yεε na, ε yεε ke lee ε konc man ηgbα ε ne yεε ke fa de Gbenjyoo Wurubuarε nε. ε na kεε nyi deniwalaj te ε ne yεε ε ke fa ya.

²⁴ Ε yεε ε tom nideli nawolo nyi ε gyεŋ nyi de

Gbenyoo Yesu Kristo waa tɔ ɣon kom nideli. Waa tɔ ɣon kom kej o be yako see nyi waa fa o balan nε. E tɔose nyi Kristo yena walan ɣon ε ne yee tom fa.

²⁵ Walan kamase ɣon o yee nombiikum na, Wurubuare waa wɔŋ ɔtenate dejele ɻgba mena kej kaboen nombiikum kej o be yee nε. Wurubuare ne di o nombia na, o bee kεe walan siaman ya.

4

¹ Emee baŋ ε dana gbeŋa nε, ε tela wɔnideli na ε ke fa wɔkpene kamase kej kaboen nyi yaa fa wɔnε. E tɔose nyi emee mo dana gbenyoo ɣolo ɣon o kyaa adido, te o ne naa kpene kamase kej ε ne yee nε.

² E yase ε sia fane deban kamase. Akpaa ε ne fane na, ε mo ya agyueŋ pou gyakaa Wurubuare dɔɔ na ε ke fa e karaj.

³ E fane fa daa mo nyi Wurubuare waa toro gbeε fa daa, na dee nyiŋ kolosi o nombia ɣan nafo ɣa weesee nε fa balan. Wurubuare nombia keja keyako dɔɔ te be kyanja maŋ tɔ deni nε.

⁴ E fane nyi maa tale lese nombia ɣan man wola balan nideli ɻgba mena kej kaboen nyi maa yee nε.

⁵ Akpaa emee na balan baŋ ba te yee Kristotenawo ya ne kyaa na, ε kyaa na wɔnyansa man. E kεe nideli

nyi akpaa ε nyiŋ gbeε kyomii kej ε ka mo kolosi Wurubuare nombia fa wɔna, ε na yeli ka ke lan ɣon ya.

⁶ E ne kolosi fa wɔna, ε yela ε noowoya keyee gyroŋ na ka do wɔkakyen na baa nyiŋ tei ɣon. Akpaa ε yee mena te ɣolo de boose ɣon kolo lee ε Kristo kelεedi kej man na, ε ka gyeŋ mena kej ε ke tirancɔ fa e.

⁷ De dɔɔ gyaagyi Tikikuse ɣon o ne yee o tom anokoare man te o kpue na maŋ te dεe yee Kristo tom kei ne de kɔŋ na, waa kaa yako ɣon ma kekyaabii man nombia pou.

⁸ Mena dɔɔ te mee kpila e ε gyan na o kaa yako ɣon da kekyaabii man nombia na waa do ɣon kakyen.

⁹ Non na de dɔɔ Onesimuse ɣon dεe gyae o nombia nideli, te o ne di anokoare fa Kristo te o yee ε man ɣolo e nε ne kɔŋala. Baŋ ne gyae la be kaa yako ɣon de kεbo nombia na da kekyaabii man pou.

¹⁰ Arisitakuse ɣon bɔɔkyan daa na e tɔ deni nε na do ɣon noo. Mena mo te Banabase o naabu Maake mo na do ɣon noo. Me taŋ wulaa yako ɣon Maake kei wose man nombia, mena dɔɔ akpaa o kɔŋ ε gyan botɔɔ na ε lεe e nideli.

¹¹ Gyosua ɣon bee bese baake e Gyustuse nε mo na do ɣon noo. Mena balan batooro kewɔ baagen yena Gyudatena baŋ be kpue na maŋ te dee kolosi Wurubuare gyoorobiiri kej

nombia. Ba te yeli me wœ te fee man̄ nideli.

¹² Ε δες baale Epafirase ḥjon ɔ na som Yesu Kristo nideli nε na do ḥjon nɔɔ. Debaŋ kamase na ɔ ne yase ɔ sia fane fa Wurubuare nyi waa yela ε ka sen̄ ken̄ken̄ ε kelεεdi man, na ε ka bee nideli Wurubuare nombia ḥjan kagyeŋ man na ε ke yεε Wurubuare kegyaebii.

¹³ Maa tale gyɔ me konɔɔ yako nyi ɔ na yen̄ ε yen̄. Mena ke te ɔ na yen̄ Kristotena ban̄ be kyaa Laodisia na Hirapolise donɔɔse man mɔ ne yen̄.

¹⁴ De dɔɔ gyaagyi Luka ḥjon ɔ yεε dɔketa e nε, na Demase mɔ na do ḥjon nɔɔ.

¹⁵ Ε do de tebia Kristotena ban̄ be kyaa Laodisia donɔɔ man nε, na de deesi Nimfa na ban̄ bεε gyanjee ɔ dekpaŋalaŋ man nε nɔɔ fa maŋ.

¹⁶ Akpaa be kala tɔne kei fa ḥjon na, ε mo ke yelee Kristotena ban̄ be kyaa Laodisia donɔɔ man nε, na ban̄ mɔ ke kala ke, na εmεε mɔ ke lεε keŋ mɔɔ ḥmarase yelee wɔ ne kala.

¹⁷ Ε yako Akipuse nyi waa yεε kakyeŋ na waa kεε nyi ɔ te tɔɔle tom keŋ de Gbeŋgyoo Yesu Kristo ba mo do ɔ nyiŋmaa man nε pou.

¹⁸ Maŋ Pɔɔl gbagba moona me nyiŋmaa ḥmarase nɔɔkado ɔtomante kei nε. Ε tɔɔse nyi me doo deni man, na ε ke fane fa maŋ. Wurubuare waa mo ɔ bεεs boele ε popou.

1 Tesalonikatena

Pool tone gyangbate keñ be ñmarase yelee

Tesalonikatena nε

¹ Tone kei lee mañ Pool na Silase na Timoti gyañ. Dee ñmarase ke dee yelee ñmee Kristotena bañ ε kyañ Tesalonika dono man, te ε ba mo ε wose fa de kya Wurubuare na de Gbenyoo Yesu ne. De kya Wurubuare waa mo o bereε boele ñon na waa fa ñon wosefereñ.

² Debañ kamase keñ dee fane na, dee fa Wurubuare karaj lee ε doo.

³ Debañ kamase keñ dee fane na, de gyakaa dee toose mena keñ ε na mo ε kelεedi yes tom. Dee toose ε kakyen keñ ε na doo lee ε balan kegyae, na mena keñ ε ne kyañ ε wose señ keñkeñ lee ε kelεedi keñ ne yeli ε na mo ε loo gyakaa de Gbenyoo Yesu Kristo doo ne.

⁴ De tebia, da gyeñ nyi Wurubuare ne gyae ñon te o lese ñon nyi yaa bese o balan.

⁵ Nawolo nyi debañ keñ doo kon kaa yako ñon Wurubuare nombia ñan ne, na kekolosi kaagen te de konawo kaa kolosi fa ñon ya. Mona de yela ε naa Wurubuare felij ñon doj keñ. Te de yela ε gyeñawo

nyi daa gbagba te lee di nyi nombia ñan dee kolosi ne yes ampañ. ε gyeñ aboc ñan pou doo yes debañ keñ de kyañ ε gyañ ne, nawolo nyi ñmee gbagba ε deeli doo te de yes mena aboc ñenañ pou.

⁶ ε kasee daa na de Gbenyoo Yesu nombia ñan doo yes ne. Mena doo ε kayeyee man koraj na, ε moo gyoñ keñ ba lee Wurubuare felij ñon gyañ ne lee nyeedoñ nombia ñan.

⁷ Lee mena doo te yeli Kristotena bañ pou be kyañ Masedonia na Akaya teele man ne, ne keñ ya aboc ayeesa mo kasee ñon.

⁸ Nawolo nyi lee ñmee doo, de Gbenyoo nyekelere nombia ñan te yaasee bo gyu Masedonia na Akaya teele man kaagen ya, mona ña te yaasee gyu yenañ kamase. Mena doo kolo be doo keñ dee yako lee ke man bela ya.

⁹ Nawolo nyi mena balan benañ pou ne kolosi lee mena keñ ε be lee daa gyoñ man debañ keñ doo kon ε gyañ ne. Bee kolosi lee mena keñ ε be tina banes kasom yela, kon ε na som Wurubuare dokoloñ kooñ ñon o kyañ kekpaakekpaa ne.

¹⁰ Bee kolosi mo nyi ε ne daa o bu Yesu ñon o be gyusu e lee yen man ne ka bese lee adido kon. Non Yesu ne gyae la waa lese daa wee keñ Wurubuare waa mo bañ di balan nombia ne.

2

Tom kej Pɔɔl be yεε Tesanoniaka donɔɔ man

¹ Me tebia, εμες gbagba ε gyen nyi da kekɔŋ kej dɔɔ kɔŋ ε gyan ne te yεε yakaa ya.

² Σ gyen mena kej bɔɔ naase daa diyem, te bɔɔ fulu daa Filipi donɔɔ man pete dɔɔ kɔŋ kaa lii ε gyan. Mɔna kej na balan̄ ka koro seŋ tia daa koran̄ ne, Wurubuarε doo daa kakyeŋ te de gyɔɔ de konɔɔ kolosi o nombia kpaakpaa ḥjan fa ḥjon.

³ Nawolo nyi de nombia ḥjan dεε yako ne, te yεε dekara yaa adao nombia ya. Te na dεε gyae bo nyi dεε kɔ ε nyeyya man di dɔɔ te dεε yako ḥjon mena nombia ḥjenaj ya.

⁴ Mɔna Wurubuarε lεs na daa do, te o mo nyeedon̄ nombia keŋa kekolosi do daa de nyijmaa man. Na denibalan̄ kegyaabii yaa dεε yεε ya, mɔna Wurubuarε ḥjon o gyen de konɔose man ne kegyaabii yaa dεε yεε.

⁵ Σ gyen nideli nyi de ta mo noɔwoya ḥjan ne dana gyon̄, yaa kabeo nombia kɔŋ ε gyan na dεε mo nyij kolo lee ε gyan ya. Wurubuarε gbagba yεna da adansεete lee mena nombia keŋa man.

⁶ Da te yεε de nombia na εμες yaa ḥjolo ke kεleε daa ya. Lee mena kej de yεε Kristo kpilalawɔ dɔɔ ne, nafo gbeε doo nyi dεε mo da wose lɔ ε dɔɔ.

⁷ Mɔna de yɔkɔse da wose kyaa na ḥjon, ḥgba mena

kej talabo ne kεε o bia dɔɔ ne.

⁸ Mena kej dεε gyae ε nombia nideli dɔɔ, na Wurubuarε nombia ḥjan ḥjaageŋ te da moowɔ kɔna ḥjon ya. Mɔna da moo daa gbagba da wose kpu fa ḥjon gyon̄ man, nawolo nyi ε ta bese balan̄ ban̄ ε nombia doo de konɔɔ man nideli.

⁹ Me tebia, ma gyen nyi ε ne tɔɔse mena kej dɔɔ yεε tom na kaale ne. Debaŋ kej dee kolosi Wurubuarε nyeedon̄ nombia ḥjan fa ḥjon ne, de yεε tom nelim na ka weese, na dɔɔ nyij mo de kasolɔ lɔ ḥjolo dɔɔ ya.

¹⁰ Εμες Kristotena na Wurubuarε ne diina adansε fa daa nyi, debaŋ kej de kyaa ε gyan na da wose be dana ayimε ya. De gbeεneŋ tenε te da wose mo be dana nombiikum daale ya.

¹¹ Σ gyen nyi da tela ḥjon ḥgba mena kej kya na tela o bia ne.

¹² Da wola ḥjon kpene kej dei, te da doo ḥjon kakyeŋ te de kolosiwɔ fa ḥjon na ε kekyaabii ke nyij kaboena Wurubuarε ḥjon o be baake ḥjon kɔŋ o gyoori na o gyoorobiiri kej man ne.

¹³ Dεε do Wurubuarε noɔ debaŋ kamase, nawolo nyi debaŋ kej ε be nyii Wurubuarε nombia ḥjan lee de gyan ne, ε te lεs nombia ḥjenaj ḥgba denibalan̄ nombia ne ya. Mɔna ε lεs ḥja di nyi ne yεε Wurubuarε nombia ḥja ampaŋ. Mena nombia keŋa ne yεε na tom εμες ban̄ ε be lεs di ne man.

¹⁴ De tebia, da te naa nyi emeε mo ε yee njgbaw Wurubuare balan ban be yee Kristo Yesu wui, te be kya Gyudia teele man ne. Nawolo nyi ε naa diyem ε tebia nyijmaa man, njgbaw mena kej ban mo be naa diyem be tebia Gyudatena nyijmaa man ne.

¹⁵ Ban Gyudatena benan konna de Gbenjyoo Yesu, na Wurubuare akpenkpengyɔra, te be naase daa mo diyem gegi daa lee be doncose man. Be nombia bee gyoo Wurubuare sia ya, te bɔɔ ne gyae balan mo nombia ya.

¹⁶ Nawolo nyi be ta koro sej to daa gbeε, na dɔɔ nyij kolosi nyeedon nombia ḥan fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, na Wurubuare ke nyij lεε ba nyee ya. Kei te yeli be nombiakumεε ta boo kpu, mena dɔɔ Wurubuare ta gyeŋ ban nyi waa woŋ ba deŋele.

¹⁷ De tebia, ba ke yela daa na ḥon nsana ketira te dii ta weeya ya. Kej na de kya lem na lem de bee naa doŋa koran ya ne, ε nombia doo de konco man nideli. Mena dɔɔ deε gyae gbeε nideli nyi deε bese kɔŋ kaa kεε ḥon.

¹⁸ Nafɔ de gyae gbeε nyi deε kɔŋ ε gyan. Tuturu na, maŋ Pɔɔl gbagba yee kakyeŋ agbaatee agbaatee nyi maa kɔŋ ε gyan, mɔna ɔbɔnsam te yeli dee nyij gbeε ya.

¹⁹ De gyae wɔŋ nyi deε bese kɔŋ kaa naa ḥon, nawolo nyi da gyeŋ nyi ε seŋεε ε kelεedi

man nideli. Mena dɔɔ de loo gyakaa ε dɔɔ nideli nyi, wee kej de Gbenjyoo Yesu waa bese kɔŋ ne, emeε ne gyae la ε ke yela waa kelεe daa na dee nyij yele na de sia kagye o siaman.

²⁰ Kegbagba na, emeε ne gyae la ε ke yela dee nyij yele na dee di gyoŋ.

3

¹ Nεnεs da kena nyi nombia ta kela daa kej dɔɔ gyae deε tale kaa naa ḥon dɔɔ ya ne, de yee da agyueŋ nyi deε bese kya Atense donco man.

² Mena dɔɔ dee kpila de dɔɔ Timoti ḥon o yee Wurubuare tobaale e, te o kruε na daa Kristo nombia kpaakpaa ḥan kekolosi man ne ε gyan. Dee kpila e nyi o kaa do ḥon kakyeŋ na ε ka sej keŋkej ε kelεedi man,

³ na nyi akpaa kayeyεε kei diŋɔɔ de kɔŋ ε dɔɔ na, ε man ḥolo be nyij bese o wɔle ya. Nawolo nyi emeε gbagba ε gyeŋ nideli nyiaa, mena kayeyεε kei yee kpene kej Wurubuare be yako see nyi gyae ke kɔŋ de dɔɔ.

⁴ Deban kej de kya ε gyan ne, de wulaa yako ḥon agbaatee agbaatee nyiaa, baa naase daa diyem njgbaw mena kej be kɔŋ te ε ne naa ne.

⁵ ε kayeyεε kej ε na yeyεε ne ne takaa maŋ nideli, te ma te gyae gbeε kej maa mo kɔŋ botɔɔ kina. Mena dɔɔ te mee kpila Timoti ε gyan. Me kpila e bo nyi waa kɔŋ kaa kεε nyi ε seŋεε ε kelεedi kej

man keŋkeŋ. Nawolo nyi me wœ ne lɔ maŋ nyi, nne əbɔ̄nsam te kaa kεeſe ḥon kεeſe yela ε te tina ε kelεedi keŋ yela. Nyi de kɔ̄ŋ mena na, na da tom keŋ pou te yεeſ yakaa.

⁶ Mɔ̄na Timoti ka lee ε gyaŋ kɔ̄ŋ yaa, te o te kɔ̄ŋ kaa yako daa nombia kpaakpaa nyi ε seŋeſe keŋkeŋ ε kelεedi man te ε ne gyae balaŋ mɔ̄. O te kaa yako daa nyi debaŋ kamase na ε ne tɔ̄ose daa, te ε sia te yεeſ nyi ε kena daa ŋgba mena keŋ daa mɔ̄ ne gyae nyi dεeſ naa ḥon ne.

⁷ De tebia, mena dɔ̄o keŋ na de kayeyεe na be kεeſ naase daa diyem pou man na, ε kelεedi keŋ na do daa kakyeŋ.

⁸ Nawolo nyi lee mena keŋ ε seŋeſe keŋkeŋ de Gbenjyoo Yesu nombia ḥan ε be leſe di ne man dɔ̄o, de wœ te fεeſ daa nideli.

⁹ Nɔ̄okado wonṭi kabuela keŋ dεeſ tale mo do Wurubuarε, lee kpene keŋ o be yεeſ fa ḥon ne dɔ̄o? Dεeſ fa e karaŋ lee gyoŋ keŋ dɔ̄o nyim o siaman lee εmeeſ dɔ̄o ne dɔ̄o.

¹⁰ Nelim na ka weese na dεeſ fane fa Wurubuarε nyiaa, waa yela dεeſ bese naa ḥon na de sia, na dεeſ kyo ḥon na ε ka seŋ ε kelεedi keŋ man keŋkeŋ kelii oto.

¹¹ Dεeſ fane nyi de kya Wurubuarε gbagba na de Gbenjyoo Yesu, baa toro gbeε ſa daa na dεeſ kɔ̄ŋ ε gyaŋ.

¹² Dεeſ fane nyi de Gbenjyoo Yesu waa yela ε

balaŋ kegyae keŋ ke doo ε man nideli, na ε ke nyiŋ gyae dɔ̄ja na balaŋ baŋ pou, ŋgba mena keŋ daa mɔ̄ ne gyae ḥon ne.

¹³ De Gbenjyoo Yesu waa desina ε koncoſe man, na wee keŋ ḥon na balaŋ baŋ pou Wurubuarε be desina wɔ̄ see fa o wose ne baa kɔ̄ŋ na, ε ke yεeſ balaŋ baŋ ayimεe na nombiikum kamase be doo ε man ya de kya Wurubuarε ḥonaŋ siaman.

4

Nombia ḥan na gyoo Wurubuarε sia

¹ De tebia, nombia ḥan be kaa mεe gyae maa yako ḥon yεna nyi, da wola ḥon mena keŋ yaa kyaa na ε kekyaabii na ε nombia ayεesa pou kenyiŋ gyoo Wurubuarε sia, ŋgba mena keŋ ε be taŋ wulaa ε ne yεeſ ne. Dεeſ waase ḥon lee de Gbenjyoo Yesu yele man nyi, ε kyaŋ ke keŋkeŋ na ε ke yεeſ kela mena gba.

² Nawolo nyi ε gyeŋ nombia ḥan dɔ̄o tεe de Gbenjyoo Yesu Kristo doŋ dɔ̄o wola ḥon ne.

³ Wurubuarε kegyaebii yεna nyi ε na mo ayimεe wuu ε wose ya, na ε ka leſe ε wose lee kafon nombia man.

⁴ ε man walaj kamase waa gyeŋ mena keŋ waa tela o wose nideli lee gbeε ſa kamase man, ŋgba mena keŋ na gyoo Wurubuarε sia te ke dana obuo mɔ̄ ne.

⁵ ε na yεeſ kewɔ̄leſ nombia ŋgba mena keŋ balaŋ baŋ

bɔɔ gyεŋ Wurubuarε ya ne yεε nε ya.

⁶ Mena ke mɔ te ɣolo na yεε ɔ dɔɔ nombiikum yaa ɔ na ɣere e do ya. Walaj kamase ɣon ɔ ne yεε mena nombiakumee kεŋa pou na, de Gbenjyoo Wurubuarε waa wɔŋ ɣtenate denjele ɣgba mena keŋ dɔɔ wulaa yako ɣon te dɔɔ faree ɣon nε.

⁷ Nawolo nyi Wurubuarε te baake daa kɔŋ ɔ gyan nyi de kaa yεε ayimee nombia ya, mɔna ɔ baake daa bo nyi de kaa yεε balaj baŋ ayimee be doo ba wose man ya.

⁸ Mena dɔɔ walaŋ kamase ɣon ɔ bεε mena kawola kei na, na deniwalaŋ nombia te ɔ bεewɔ ya mɔna Wurubuarε ɣon ɔ ba mo ɔ felij do ε man ne nombia yaa ɔ bεewɔ.

⁹ Nεnεs lee εmεs na ε tebia dɔŋa kegyae wose man nombia dɔɔ, tekaboena nyi dεs bese ɣmarase ke man kolo yelee ɣon bela ya, nawolo nyi Wurubuarε te wulaa wola ɣon nyi yaa gyae dɔŋa.

¹⁰ Ke yεε ampaŋ nyi ε wulaa ε ne gyae ε tebia Kristotena baŋ be kya Masedonia tεele keŋ pou dɔɔ nε. Mɔna de tebia, dεs waase ɣon bo nyi yaa yεε kela mena.

¹¹ ε yεε kakyer na ε ke kya wosefεerε man, na ε man walaj kamase ke nyii na ɔ wui. Emεs gbagba ε kyan ε wose yεε tom, ɣgba mena keŋ dɔɔ wulaa wola ɣon nε.

¹² ε yεε mena na, ε be gyae ε ka mo ε wose lɔ ɣolo dɔɔ ya. Kei gyae ke yela balaj baŋ bɔɔ kpu na ɣon ya ne ke bu ɣon.

De Gbenjyoo Yesu kabese kɔŋ

¹³ De tebia, lee balaj baŋ bɔɔ yekee ne wose man nombia dɔɔ, dɔɔ ne gyae ε ke kya ditintεs man na ε ka yeyεs ɣgba balaj baŋ be loo be gyakaa kolo dɔɔ ne ya.

¹⁴ Dεs lεs di nyi Yesu yeŋawɔ te Wurubuarε gyusu ε lee yen man. Mena ke mɔ te dεs lεs di nyi wee keŋ Yesu waa bese kɔŋ na, Wurubuarε waa gyusu baŋ pou bɔɔ lεs e di pεte bɔɔ yem ne lee yen man na baa kpu na e.

¹⁵ De Gbenjyoo Yesu nombia ɣan ɔ ba wolo te dεs yako ɣon ne yεna nyi wee keŋ waa bese kɔŋ nε, daa baŋ dɔɔ kaa te de sεs de kya nyeedoŋ man nε, dɔɔ gyae dεs taŋgbεs baŋ bɔɔ yekee ne foŋ gyu ke gyanee na e ya.

¹⁶ Nawolo nyi de Gbenjyoo Yesu gbagba waa mo yeesa dinna kolosi lee adido kɔŋ, te Wurubuarε kpilale kegyia ɣon mɔ waa mo yeesa kolosi, na baa wola Wurubuarε kabere keŋ. Dekɔŋ mena na, balaj baŋ bɔɔ lεs e di pεte bɔɔ yem nε, baŋ ne gyae la baa taŋgbεs foŋ lee yen man.

¹⁷ Kenaŋ wɔle na, daa baŋ de sεs de kya nyeedoŋ man debaŋ kenaŋ nε, baa mo daa na wɔ pou gyu adido ɣɔma

man, na de kaa gyanjee na de Gbenjyoo Yesu na daa na e ke kyaa kekpaakekpa.

¹⁸ Mena dōo ε mo mena nombia keŋja do dōnja kakyen.

5

ε desina ε wose daa Yesu kabese kɔŋ

¹ De tebia, bεε tekaa hia nyi ɣolo waa bese ɣmarase kolo lee debaŋ yaa wee keŋ mena nombia keŋja gyae kekɔŋ ne wose man nombia fa ɣon bela ya.

² Nawolo nyi εmee gbagba ε gyen nyi wee keŋ de Gbenjyoo Yesu waa bese kɔŋ ne, gyae ke yεε bo ɣgba mena keŋ ɣmεelate ne kɔŋ nelim ne.

³ Debaŋ keŋ balanŋ baa yako nyi, "De kyaa wosefεeren man, te de wε mo bεε lō daa ya ne," mena debaŋ kenaŋ te kayeyεε dinaa gyae kaa futaa wō, ɣgba mena keŋ kadoŋee ne futaa fulute ne. Dekɔŋ mena na, be man ɣolo na ɣolo be gyae waa tale lese ɔ wose lee mena kayeyεε kenaŋ man ya.

⁴ Mōna de tebia, εmee ba tekaa doo ditintεε man, na wee kenaŋ kaa futaa ɣon ɣgba ɣmεelate ne ya.

⁵ Nawolo nyi ε popou yεε keŋmaŋee man balanŋwō, te ε doo keŋmaŋee kenaŋ man. Dōo tekaa yεε ditintεε man balanŋ ban be dōŋ ditintεε man ne ya.

⁶ Mena dōo ε na yeli dee doo wolee da wose, ɣgba

mena keŋ baale ne yεε ne ya. Mōna ε yela dee doo da wose dōo na dεε deke nideli.

⁷ Nawolo nyi banj bee doo ne ne doo bo nelim, te banj mō bεε dεeſe ne ne dεeſe bo balinčo.

⁸ Mōna keŋ daa doo keŋmaŋee man dōo, ε yela dεe kεe da wose dōo nideli na dεe mo da keleedi na de balanŋ kegyae mo yεε nyeele pampasanŋ mo gyee da wose ɣgba yoončtena ne, na dεe mo da nyekelεe keŋ dōo de loo gyakaa ne wuu da nyeyya dōo ɣgba nyeele kotčtč ne.

⁹ Nawolo nyi Wurubuarε te baake daa nyi waa naase daa diyem ya, mōna ɔ baake daa bo nyi dεe ta de Gbenjyoo Yesu Kristo dōo nyij nyekelεe.

¹⁰ Non de Gbenjyoo Yesu yεja la fa daa, mena dōo nyi de kyae na de sia yaa da yεjae koraj na, daa na e pou dεe kyaα.

¹¹ Mena dōo ε kolosi fa dōnja na ε ka do dōnja kakyen, ɣgba mena keŋ ε ne tanj yεε ne.

¹² De tebia, nεnε dεe waase ɣon bo nyiaa, balanŋ ban de Gbenjyoo ba lese wō nyi baa yεε ε siamantena, te bεε yεε ba tom na kakyen kolosi fa ɣon ne, ε bu wō nideli.

¹³ ε gyae wō na ε ke bu wō nideli lee ba tom keŋ bεε yεε ne dōo, na ε ke kyaa wosefεeren man na dōnja.

¹⁴ De tebia, dee kolosi fa ɣon nyiaa, ε kolosi fa kebɔŋaletena banj. ε kolosi

do banj gyakoloŋ dana wɔ ne. ε kyɔ banj bɔɔ dana doŋ ya ne, na ε ke nyiŋ konɔɔ fa walaŋ kamase.

¹⁵ ε kεε nyi ɲolo na ɲolo na mo dukum tɔ dukum kom ya, mɔna ε yee deeli fa dɔŋa na balaŋ pou debaŋ kamase.

¹⁶ ε kyaa gyroŋ man debaŋ kamase.

¹⁷ ε fane debaŋ kamase.

¹⁸ ε do Wurubuarɛ nɔɔ abɔɔ pou man debaŋ kamase. Mena nombia kεŋja te Wurubuarɛ ne gyae nyi yaa yee, nawolo nyi εmee na de Gbenyoo Yesu Kristo yee dokoloŋ.

¹⁹ ε na ko Wurubuarɛ felij ɲon o ba mo do ε man ne nɔɔ ya.

²⁰ ε na lɛɛ Wurubuarɛ nombia ɲan o be tɛɛ wa akpenkpenyɔɔra dɔɔ kolosi ne aŋmaareŋ ya.

²¹ Mɔna ε gyroŋ nombia pou man kεε, na ε ke kyan ɲan dei ne man nideli.

²² ε wɔŋ ε wose lee nombiikum kamase man.

²³ Dɛɛ sola Wurubuarɛ ɲon o yee wosefɛɛreŋ Wurubuarɛ e ne, nyi waa gberaa ε wose ayimee pou leki na waa yela ε gbɛɛneŋ ka tenee keŋ nombiikum daale na doo ε man ya, mo kelii wee keŋ de Gbenyoo Yesu Kristo waa bese kɔŋ ne.

²⁴ Wurubuarɛ ɲon o be baake ɲon ne, waa yela kekɔŋ mena nawolo nyi o ne di o nombia dɔɔ.

²⁵ De tebia, ε fane fa daa mɔɔ.

²⁶ ε do de tebia Kristotena banj pou nɔɔ nideli.

²⁷ Meε waase ɲon de Gbenyoo yele man nyiaa, ε kala tone kei fa ε tebia Kristotena banj pou.

²⁸ De Gbenyoo Yesu Kristo waa mo o bɛrɛɛ boele ε popou na waa seŋ ε wole.

2 Tesalonikatena Pooł Tōne alate kej o be ηmarase yelee Tesalonikatena nε

¹ Tōne kei lee maŋ Pooł na Silase na Timoti gyaŋ. Dεs ηmarase ke dee yelee εmεs Kristotena banj ε kyaas Tesalonika donɔo man, te ε yεs de kya Wurubuarε na de Gbenygyoo Yesu Kristo balanjwɔ nε.

² De kya Wurubuarε na de Gbenygyoo Yesu Kristo baa mo be bεrεs boele ηon na baa fa ηon wosefεsereŋ.

³ De tebia, kaboenia nyi wee na wee na dεs do Wurubuarε nɔɔ lee εmεs dɔɔ ηgbα mena kej kaboenia nε. Nawolo nyi ε kelεedi kej na bee kpu, te walaŋ kamase s mbaŋ kegyae kej o dana fa o dɔɔ nε na bee kpu.

⁴ Lee mena dɔɔ dεs tale gyɔ de konɔɔ kolosi ε wose man nombia Wurubuarε balanj man yenaŋ kamase. Nawolo nyi ε kayeyεs na ε diyem kena pou man koran na, ε ne yεs kakyeŋ sej ε kelεedi man.

⁵ Kejŋa pou na lese la wola nyiaa, Wurubuarε ne di o nombia na ke gbeεs bo. Kei gyaε ke yela ε ke kaboenia Wurubuarε gyoori kej dɔɔ ε ne naa diyem nε man kagyoo.

⁶ Wurubuarε ne di o nombia na ke gbeεs, mena dɔɔ

waa tɔ balaŋ banj bεs naase ηon diyem nε kom,

⁷ na waa yela daa banj de yεs o balanjwɔ te dεs naa diyem nε ke fεefo wee kej de Gbenygyoo Yesu na o kpilala banj be dana doŋ te boalaŋ gyae ke kilisiwɔ lee adido kɔŋ nε.

⁸ Wurubuarε waa wɔŋ balaŋ banj bɔɔ gyεŋ e ya, te be ta mo de Gbenygyoo Yesu nyeedoŋ nombia ηan yεs kolo ya nε deŋeje.

⁹ Waa wɔŋ mena balaŋ benaŋ deŋeje, na baa naa diyem kekpaakekpaa. Kej kpuε bela yεna nyi, waa lese wɔ lee de Gbenygyoo Yesu na o gyoori dinaa kej man.

¹⁰ Debaŋ kenaj man kej waa bese kɔŋ nε, o balaŋ banj Wurubuarε be baake wɔ te o be desina wɔ see fa o wose nε baa lese o yele adido, na banj pou bɔɔ lεs e di nε ke kelεs e. εmεs mɔ ε ke kpu na wɔ, nawolo nyi ε lεs nombia ηan dɔɔ yako ηon ne di.

¹¹ Lee mena nombia kejŋa dɔɔ te dεs fane fa ηon debaŋ kamase nε. Dεs sola Wurubuarε nyi waa yela ε ke kaboenia o kebaake kej o be baake ηon nε, na waa fa ηon doŋ na ε ka mo tɔɔle nombia kpaakpaa ηan pou ε ne gyae ε ke yεs nε. Na ε ke tale yεs tom kej ε ne yεs nε kelii ɔtο lee mena kej ε ne lεs e di nε dɔɔ.

¹² De kɔŋ mena na, de Gbenygyoo Yesu yele gyae ka koro adido. Balanj baa naa o gyoori kej, te Yesu dɔɔ εmεs mɔ ε yele gyae ka lee. Lee

de kya Wurubuare, na de Gbenjyoo Yesu Kristo bərəe
kej bɔɔ mo boele ḥon dɔɔ,
baa yela kekɔŋ mena.

2

¹ Me tebia, lee de Gbenjyoo Yesu Kristo kabese kɔŋ na mena kej waa yilaa de popou mena wee kenaj nε man nombia yaa mεs gyaε maa lese wola ḥon nideli nε.

² Balaŋ baale dɔŋ bεs yako nyiaa, de Gbenjyoo Yesu taŋ ke kɔŋ. Mena dɔɔ dεs sola ḥon bo nyi, ε na yele mena nombia kejə ke yela ε wɔε kelɔ ḥon ya. Nne balan̄ baale te di dekara nyi daa kpa Wurubuare felij ḥon yako na daa nombia kejə te daa mo kaa yako ḥon yaa daa gbagba yako na ḥon nombia kejə yaa daa gbagba ḥmarase na tɔne yelee ḥon nyi Yesu taŋ ke kɔŋ.

³ ε na yeli ḥolo ka beo ḥon lee gbeε kamase man ya. Nawolo nyi pεna wee dinaa kenaj kekɔŋ na, balan̄ baa koro sej tia Wurubuare. Mena ke te baa lese walaj ḥon o bee di mmaraase dɔɔ ya nε debɔɔ. De Gbenjyoo Yesu nɔɔman weesε te waa mo feefu e ko, na waa mo o gyoorobiiri kejalakee kej wɔlεs e kekpaakekpaa.

⁴ Waa gyina o wose adido, na waa koro sej tia Wurubuare na kpene kamase kej balan̄ na som nε. Waa kaa kyaa Wurubuare ɔsom deni dinaa kej man, na waa yako nyi ḥon yena Wurubuare.

⁵ ε bεs tɔɔse nyi debaj kej me kyaa ε gyaŋ na, mεs kyaa yako ḥon mena nombia kejə yee?

⁶ Mɔna nεnεs ε gyeŋ kpene kej be kyaŋ e dɔɔse dɔɔ te ɔte kɔŋa ta ya. Debaŋ kej Wurubuare ba see e nyi waa kɔŋ nε de lii na, waa kɔŋ.

⁷ Balaŋ taŋ ke fiasεs bεs lee Wurubuare wɔle yεs nombiakumεs weese. Mɔna pεna nombii kej mɔɔ yako ḥon nyi gyaε kekɔŋ nε ke kɔŋ na, kaboenā nyi Wurubuare waa lese walaj ḥon o ne tɔ ke gbεs nε.

⁸ Kenaŋ wɔle na te baa lese walaj ḥon o bee di mmaraase dɔɔ ya nε debɔɔ. De Gbenjyoo Yesu nɔɔman weesε te waa mo feefu e ko, na waa mo o gyoorobiiri kejalakee kej wɔlεs e kekpaakekpaa.

⁹ Walaj ḥon o bee di mmaraase dɔɔ ya na, waa mo ɔbɔnsam doj bo kɔŋ. Waa kaa beo yεs gyakoloŋ nombia na nombia dinaana burum.

¹⁰ Waa mo nombiakumεs kamase beo baj pou baa yeŋ leki nε. Baa yeŋ leki kekpaa nawolo nyi ba te bεs nyi bɔɔ lεs nombia ḥan ḥe doo na ḥe gbeε, ḥan gyaε ke yela Wurubuare ke lεs ba nyee nε do ya.

¹¹ Lee mena dɔɔ Wurubuare te yeli akεrεs nombia te kaa gyoo be man, te akεrεs nombia ḥaagen̄ te bεs lεs di.

¹² Mena dɔɔ Wurubuare waa bu balan̄ baj pou ba

te lεe anokoare nombia ɳan di ya, te bεe gyae akεrεe nombia bo ne foo.

¹³ Mɔna εmεe de tebia ban de Gbenjgyoo Yesu ne gyae ɳon ne dɔɔ, kaboeni nyi debaŋ kamase na dεe fane fa Wurubuarε karaŋ lee ε dɔɔ. Nawolo nyi Wurubuarε wulaa lese ɳon see leenaj kewalaŋ keŋ nyi waa lεe ε nyee. Wurubuarε tεewɔɔ feliŋ ɳon doŋ man te ε desina ɳon see, nawolo nyi ε lεe nombia ɳan ɳe doo na ɳe gbeε ne di.

¹⁴ Non Wurubuarε tεe la nyeedoŋ nombia ɳan dεe yako ne dɔɔ baake ɳon kɔŋ nyeedoŋ kei man, na ε ke nyiŋ gbeε gyoo de Gbenjgyoo Yesu Kristo gyroori keŋ man.

¹⁵ De tebia, lee mena dɔɔ ε seŋ keŋkeŋ na ε ke kyan de nombia ɳan dεe wola ɳon ne, na ɳan dee kolosi fa ɳon ne, na ɳan dɔɔ ɳmarase yele ɳon ne man nideli.

¹⁶ De kya Wurubuarε ne gyae daa, te ε tεewɔɔ ε bεrεe keŋ dɔɔ do daa kakyeŋ kek-paakekpaa, te ε faa daa loo kegyakaa kpaakpaate. Dεe solo nyi de Gbenjgyoo Yesu Kristo gbagba na de kya Wurubuarε,

¹⁷ baa do ɳon kakyeŋ na baa fa ɳon doŋ na ε ke tale yεe abɔɔ kpaakpaa lee ε kekolosi na ya abɔɔ ayεesa pou man.

3

¹ De tebia, nombia ɳan be kaa mεe gyae maa yako ɳon yεna nyi ε fane fa daa,

na de Gbenjgyoo Yesu nombia ɳan ke nyiŋ gbeε yaasee biliŋbileŋ na balaŋ ke lεe ɳa di obuo man ɳgba mena keŋ ε be lεe ɳa di obuo man ne.

² ε bese fane nyi Wurubuarε waa lese daa lee nombiakumεe na balaŋ kumεe nyiŋmaa man, nawolo nyi na balaŋ pou lεe na Wurubuarε di ya.

³ Wurubuarε yεe walaŋ ɳon ε ne di ε nombia dɔɔ, mena dɔɔ waa do ɳon doŋ na waa kεe ε dɔɔ keŋ nyi ε ba gyoo walankum ɳon nyiŋmaa man ya.

⁴ Dεe lεe di lee de Gbenjgyoo Yesu yele man nyi ε ne yεe nombia ɳan dɔɔ wola ɳon ne. Te dεe lεe di mɔɔ nyi ε ke yεe mena kelii εtō.

⁵ Dεe sola de Gbenjgyoo nyi waa desina ε koncose na ε ka gyeŋ kegyae keŋ Wurubuarε ne gyae ɳon ne, na ε ke nyiŋ koncɔ seŋ kayeyεe man ɳgba mena keŋ Kristo mɔɔ be nyiŋ koncɔ seŋ ne.

⁶ De tebia, dεe faree ɳon lee Yesu Kristo yele man nyiaa, Kristobaale kamase ɳon ε yεe kebɔŋjalete e te ε nombia ayεesa mɔɔ bεe kyaan na nombia ɳan dɔɔ wola ɳon ya ne, ε wɔŋ ε wose lee mena walaŋ ɳonaŋ man.

⁷ Emεe gbagba ε gyeŋ mena keŋ kaboeni nyi yaa kasee daa, nawolo nyi debaŋ keŋ de kyaan ε gyaŋ ne da te yεe kebɔŋjale ya.

⁸ Mena mɔɔ te de te di ɳolo weenεe yakaa keŋ nyi da te tɔɔ e kom ya. Mɔna de yase

de sia kyan da wose yee tom
nideli nelim na ka weese, na
doo nyiŋ bese kasolo ε man
ηjolo doo ya.

⁹ Ka te yee nyi gbeε be doo
kej nyi dεε lee kolo lee ε
gyan bo doo te de yee tom
mena ya, mōna de yee mena
na kabese kolo kekasee fa
ηjoni na ε ke nyiŋ kasee daa.

¹⁰ Debaŋ kej de kyaa ε
gyan koraj na de faa ηjoni
mmaraa nyiaa, "Nyi akpaa
ηjolo bεε gyae nyi waa yee
tom ya nε, tekaboena nyi
waa di ya."

¹¹ De te nyii nyi ε man
balaj baale dɔŋεε kej bɔɔ
ne yee tom daale ya. Be dɔŋ
bo bεε do be nɔɔse balaj
nombia man.

¹² Mena dɔɔ dεε faree
mena balaj benaj te dεε
do wɔ kakyen de Gbenjyoo
Yesu Kristo yele man nyiaa,
baa tisi kyaa ba mokɔɔ dɔɔ
na baa yee tom na baa nyiŋ
kolo do be nɔɔman.

¹³ De tebia, εmεε dɔɔ ε na
yela nombia kpaakpaa keyεε
ke takaa ηjoni ya.

¹⁴ Akpaa ηjolo te di de
nombia ηjan doo tɔne kei
man dɔɔ ya nε, ε mo ε sia
gyakaa o dɔɔ na ε ke wɔŋ
ε wose lee o man, na desej
kenyiŋ kyan e.

¹⁵ Mōna ε na kεε e nyi o
yee ε kɔlare e ya, ε faree e
ηgba ε dɔɔ Kristobaale nε.

¹⁶ Nεnεε dεε fane nyi Yesu
Kristo ηjoni o yee wosefεereŋ
Gbenjyoo e nε, waa fa ηjoni
wosefεereŋ abɔɔ pou man
debaŋ kamase na waa kpu
na ε popou.

¹⁷ Maŋ Pɔɔl gbagba moona
me nyiŋmaa ηmarase
nɔɔkado tɔne kei mee yelee
ηjoni nε. Mena kejmarase
kei te mεε ηmarase me tɔna
pou man lese wola nyi maŋ
ηmarase la.

¹⁸ De Gbenjyoo Yesu
Kristo waa mo o bεεε boele
ε popou na waa seŋ ε wɔle.

1 Timoti Pɔɔl tɔne gyaŋgbate kej o be ŋmarase yelee Timoti ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl gyaŋ. Da nyelere Wurubuare na de Gbenyoo Yesu Kristo non dɔɔ de loo gyakaa ne, lese na maŋ nyi maa yee Kristo kpilale.

² Mɛɛs ŋmarase tɔne kei mee yelee nyi Timoti non lee Yesu Kristo kelɛedi man dɔɔ te n ba bese me bu gbagba ne. Mɛɛs fane nyi de kya Wurubuare na de Gbenyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛs boele neŋ, na baa wii n waranjase na baa fa neŋ wosefɛeren.

*Pɔɔl ke faree Timoti lee
akerɛɛs wolala wose man*

³ Ngba mena kej mee gyu Masedonia tɛele man te mɔɔ do neŋ kakyeŋ nyi nya kya Efeso donɔɔ man ne, mena yaa mɛɛs gyae nyi n ke kya botɔɔ. Na n ke tɔ balaŋ baŋ be kya Efeso botɔɔ bɛɛs wola akɛrɛɛ kawola Kristo ɔsɔm kej man ne nyi baa tina ḥa yela bileŋ.

⁴ Yako wɔɔ nyi be na wɔlɛɛs debaŋ na beneŋ beneŋ ḥola kegyo, na be naanaɔ kalola kegyakaare nombia kawola ya. Nawolo nyi kej pou na mo aŋmaaren bo kɔŋ, te ḥe bee yeli balaŋ ke yee Wurubuare kegyaebii ya. N

lɛɛ Wurubuare di na te nyi ke tale yee o kegyaebii.

⁵ Kej dɔɔ te mɛɛ yako neŋ mena nombia kejna yɛna nyiaa, mɛɛ gyae nyi kegyae kej ba lee konɔɔ kpaakpaa man ne, na konɔɔ man nombia kpaakpaa na Kristo kelɛedi kpaakpaa kej ke doo Kristo walaŋ kamase man.

⁶ Balaŋ baale ta yoo gbeɛs lee abɔɔ kpaakpaa kejna man te ba gyoo afa kumɛɛ keyɔɔ.

⁷ Bɛɛs gyae nyi baa bese Wurubuare mmaraa wolala, mɔna kpene kej baŋ gbagba ne kolosi na nombia ḥan dɔɔ ba seŋɛs keŋkeŋ bee kolosi ne bɔɔ gyeŋ ne man ya.

⁸ Da gyeŋ nyi mmaraa dei. Akpaa ḥolo de di ke dɔɔ nideli na ke dei fa e.

⁹ Da gyeŋ mɔɔ nyi ba te yee mmaraa bo fa balaŋ kpaakpaa ya. Mɔna be yee ke bo fa baŋ bɔɔ ne di mmaraase ḥan dɔɔ ya, na baŋ bɔɔ ne yɔkɔse ba wose ya, na baŋ bɔɔ gyeŋ Wurubuare ya na nombiakumɛɛyɛera na baŋ ayimɛs doo ba wose man na baŋ bɔɔ ne sila Wurubuare gbeɛnɛŋ ya, na baŋ bɛɛs koe be kyaɔ yaa be naɔ ne na baŋ mɔ bɛɛs koe balaŋ ne,

¹⁰ na kafontena na baala baŋ bee doo na dɔŋa, na baŋ bɛɛs mo balaŋ gyae kɔba, na akɛrɛɛtena na baŋ bɛɛs beo kaŋ ntamse, na kpene kamase kej bɛɛs kya na kawola kpaakpaa kej ya ne.

¹¹ Mena kawola kpaakpaa kei kyaawɔ na nyeedoŋ nombia kpaakpaa ḥan

Wurubuare ba mo do me nyijmaa man nyi maa kolosi fa balanj ne. Kawola kpaakpaa kei lee Wurubuare donte ηon balanj na lese o yele ne gyaŋ.

Wurubuare b̄erεε kej o ba mo boele Pɔɔl ne

¹² Mεε fa de Gbenjyoo Yesu Kristo ηon o be fa maŋ don kei nyi maa yεε o tom ne karanj. Mεε fa e karanj ηgba o be kεε maŋ nyi me yεε walanj kpaakpaa e, te o ba lese maŋ nyi me kaboenia nyi maa yεε o tom kej o ba mo do maŋ me nyijmaa man ne.

¹³ Gyangba kej na me kolosi mmusuo nombia tia Yesu, te me naase o kaseela banj diyem te me kola wɔ mo. Mɔna kεŋja pou wɔle na Wurubuare wii me waranjase, nawolo nyi na mɔɔ gyen kej mεε yεε ne ya te ma te lεε Kristo mo di ya.

¹⁴ De Gbenjyoo Yesu Kristo moo o b̄erεε kej boele maŋ nideli, te o yela me lεε e di te o moo o kegyae kej do me man.

¹⁵ Kei yεna anokoare nombii kej kaboenia nyi walanj kamase waa lεε di. Nombii kenaj yεna nyi, Kristo Yesu kɔŋjae tεele kei dɔɔ o kaa lεε nombiakumεyεera nyee. Maŋ Pɔɔl gba yεna nombiakumεyεera pou nyee.

¹⁶ Mɔna lee mena nombii kei dɔɔ te Wurubuare wii me waranjase, na Yesu Kristo ke nyij ta maŋ nombiakumεyεera pou nyee kei dɔɔ lese o konɔɔ kej o dana

ne wola. Na ka ke yεε kekasee nombii fa balanj banj pou baa kaa lεε e di na baa nyij nyeedonj kekpaa kej ne.

¹⁷ Ε yela dεε kεlees e nyi, "Nyanj nyaageŋ yεna Wurubuare na gyoo ηon n kyaa kekpaakekpaa. Nyanj yεna Wurubuare ηon n bεε yem ya, te ηolo mo bεε naa neŋ na o sia fonee ya. Nyanj nyaageŋ yεna Wurubuare ηon n kaboenia nyi baa mo obuo na gyoorobiiri fa neŋ kekpaakekpaa. Amen."

¹⁸ Me bu Timoti, nombia ηjan mɔɔ mo do n nyijmaa man, na ηjan Wurubuare akpeŋkpeŋgyɔɔra be wulaa yako see lee n wose man ne, mena nombia ηenaŋ pou yεε dokoloŋ. Mena dɔɔ mo nombia ηenaŋ tela ηgba yoo abɔɔ ne, na n ka mo yoo na akεrεε nombia wolala banj.

¹⁹ Na tina n kelεedi na n konɔɔ man nombia kpaakpaa ηjan yela ya. Baale te bεε nombia kpaakpaa kεŋja te be yela ba Kristo kelεedi kej mo wɔlεewo.

²⁰ Balanj benaj baale yεna Hameneyose na Alekesanda. Me ta mo wɔ fa ɔbɔnsam nyi waa wɔŋ ba dejela na bɔɔ tekaa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare bela ya.

2

Wurubuare ɔsom

¹ Mena dɔɔ kpene kej mεε gyae ε ke taŋgbεε yεε yεna nyi, mεε waase ηon nyi yaa fane fa walanj kamase na ε ka sola Wurubuare wosefεεreŋ fa wɔ. Ε sola

Wurubuarə bərəs fa wɔ, na ε ke fa e karaŋ lee kpene kamase kej ɔ ne yee fa wɔ ne dɔc.

² Mena mɔ te kaboenyi yaa fane fa gyooneŋ na balan̄ ban̄ pou bee di doŋ de dɔc ne, na de wɔe ke fəs daa na dee nyiŋ kyaa wosefɛerən man na dee nyiŋ som Wurubuarə gbəs kpaak-paate man lee da kekyaabii man.

³ Mena nombia keŋa deila, te ɻee gyoo da nyeeleere Wurubuarə ɻon sia.

⁴ Nawolo nyi Wurubuarə ne gyae nyi waa ləs walan̄ kamase nyee na baa gyen̄ wa anokoare kej.

⁵ Wurubuarə dokolon̄ kooŋ kyaa la, te walan̄ dokolon̄ kooŋ mɔ doo la Wurubuarə na balan̄ nsana. Non yena Yesu Kristo.

⁶ Yesu kei moona ɔ wose fa yen̄ tɔ balan̄ pou nyemman kom lee ba dukum kej bɔɔ yee ne dɔc. Mena nombii kei te Wurubuarə yeewɔ debaŋ kej ɔ ba see ne man, na kedi adansee fa balan̄ pou nyi ɔ ne gyae nyi baa nyiŋ nyekeləs.

⁷ Lee kei dɔc te Wurubuarə lese maŋ nyi maa bese ɔ kpilale, na maa yako ɔ nombia kpaakpaa ɻan fa balan̄ ban̄ ba te yee Gyudatenawɔ ya ne. Nombia ɻan mæs yako ne te yee dekara ya.

⁸ Mena dɔc mæs gyae nyi baala baa gyina ba nyiŋmaase ɻan ayimee be doo ne man ya ne adido, na baa fane debaŋ kamase. Be

na mo ban̄ na aŋmaaren̄ do ba kefane man ya.

⁹ Mena mɔ te mæs gyae nyi ala baa do abɔɔ ɻan kaboenyi ne, na baa desina ɻa nideli. Be na do ba nyeeenyɔɔse adaose beiŋ ɻgba balan̄ yakaa nyibaŋ ne ya. Te be na mo kɔba abɔɔ na abɔɔ ɻan ɻa koya dana doŋ ne mia ba wose ɻgba mena kej tekaboena ne ya.

¹⁰ Mɔna baa yee nombia kpaakpaa ɻan kaboenyi na balan̄ ban̄ bəs som Wurubuarə ne.

¹¹ Kaboena nyi ala baa yɔkɔse ba wose na baa kyaa yididi na baa kasee Wurubuarə nombia.

¹² Mɔɔ ne fa ala gbəs nyi baa wola yaa baa di doŋ baala dɔc ya. Kaboena nyi baa wuu be nɔc.

¹³ Nawolo nyi Adam te Wurubuarə taŋgbəewɔ yee, pete ɔ yee Efa.

¹⁴ Na Adam te obɔnsam beowɔ ya. Mɔna alo ɻon te obɔnsam beowɔ te ɔ leewɔ Wurubuarə wɔle yee dukum.

¹⁵ Mɔna akpaa alo de kyaa ɔ kelɛedi man nideli na balan̄ kegyae te ayimee be doo ɔ konɔɔ man ya na, Wurubuarə waa ləs e ɔ kalola man.

3

Kristotena kegyiise kalese

¹ Ke yee ampaŋ nyi "Ak-paa ɻolo ne gyae waa yee Kristotena kegyia na, tom kpaakpaate yaa ɔ ne gyae ne."

² Kaboena nyi Kristotena kegyia waa yee walaŋ ḥon ḥwoſe man be dana nombiikum keŋ balan̄ baa naa kolosi ya. Kaboena nyi o weele dees yee dokoloŋ. Waa yee walaŋ ḥon o sia doo tæele man te o ne tale di o wose dœ̄. Waa yee walaŋ ḥon o wose man dana obuo te o ne tale lœ̄ ḥoola. Waa yee walaŋ ḥon o ne tale wola nombia mœ̄.

³ O na yee soloŋnyɔ̄re e ya te o na yee walaŋ ḥon o wose ne gyae nombia mœ̄ ya, mœ̄na waa yee walaŋ ḥon o woſe. O na yee kale gyaere e ya, te o na yee walaŋ ḥon o sia ne yee kɔ̄ba beiŋ ya.

⁴ Waa yee walaŋ ḥon o ne tale kœ̄ o dekpaŋalaŋ dœ̄ nideli, te o bia mœ̄ ne nyii o dei nideli te bee bu e lee gbeɛ kamase man.

⁵ Nawolo nyi akpaa ḥolo bœ̄ tale kœ̄ o dekpaŋalaŋ dœ̄ nideli ya na, sena te waa tale kœ̄ Kristotena dikpii keŋ dœ̄ nideli?

⁶ Walaŋ ḥonaŋ na yee walaŋ wœ̄le ɔ̄som keŋ man ya. Na mena ya na waa gyina o wose adido na waa yala, na Wurubuar̄ ke bu e fœ̄ ḥngba mena keŋ ɔ̄bɔ̄nsam be yee te Wurubuar̄ be bu e fœ̄ ne.

⁷ Kaboena nyi balan̄ baŋ bœ̄ doo Kristo man koran̄ ya ne, baa baake Kristotena kegyia ḥonaŋ yele kpaak-paa, na o be nyii yala ɔ̄bɔ̄nsam kɔ̄ta man na desen̄ kedi e ya.

⁸ Mena mœ̄ te kaboena nyi kegyiise baŋ bœ̄ kyo

siamantena baŋ ɔ̄som keŋ man ne, baa yee balan̄ baŋ ba wose man dana obuo te balan̄ mœ̄ ne lœ̄ wœ̄ di nideli. Tekaboena nyi baa yee soloŋnyɔ̄crawœ̄ ya, te be sia mœ̄ na yee kɔ̄ba dœ̄ beiŋ ya.

⁹ Baa mo konœ̄ kpaak-paa kyaŋ anokoare keŋ Wu-rubuar̄ ba lese wola wœ̄ lee ba kelɛ̄edi keŋ man ne nideli.

¹⁰ Kaboena nyi Kristotena baa gyoo kegyiise baŋ man nideli, na baa kœ̄ nyi nombiikum kamase be doo be man ya pena baa mo wœ̄ see kegyiise.

¹¹ Mena mœ̄ te kaboena nyi be weela baa yee ala baŋ ba wose man dana obuo, te bœ̄ ne gyae balan̄ wose man nombia kekolosi ya. Kaboena nyi baa yœ̄kœ̄ ba wose lee gbeɛ kamase man, na balan̄ ke nyii tale mo ba wose lœ̄ be dœ̄.

¹² Kaboena nyi kegyia weele dees yee dokoloŋ, te waa yee walaŋ ḥon o ne tale kœ̄ o bia na o dekpaŋalaŋ dœ̄ nideli.

¹³ Kegyiise baŋ bœ̄ yee tom nideli ne, baa nyii dasenjae kpaakpaa na baa nyii don mo di adansœ̄ lee ba kelɛ̄edi keŋ doo Yesu Kristo man ne man.

¹⁴ Me loo gyakaa nyi be gyae ke kyare ya maa kœ̄ n gyaŋ. Te mœ̄ ḥmarase neŋ tœ̄ne kei baa na,

¹⁵ nyi me dœ̄ wœ̄le koran̄ ne, tœ̄ne kei gyae ke yela n ka gyen̄ mena keŋ kaboena nyi balan̄ baa kyaa Wu-rubuar̄ dekpaŋalaŋ man.

Dekpaŋalaŋ kenaŋ man balan̄ yēna Kristotena dikpii keŋ be yēs Wurubuare ḥon ṽ kyaa kekpaakekpaa nē balan̄wō nē. Anokoare keŋ Wurubuare ba lese wola nē, Kristotena dikpii kei yēna ka mokcō na ka tuula.

¹⁶ Nyeekelēs nombia ḥan ta tekaa yēs nombia aweesē dō ḥsom keŋ man ya nē, yēs nombia ḥan ḥe dana yun. Nombia keŋa te dēs mo nōdokoloŋ yako nyiaa,

"Wurubuare ta lese ṽ wose wola ḥgba deniwalan̄ nē.

Wurubuare felin̄ ḥon ta lese e wola nyi

᷊ gbeeneŋ tenēs Wurubuare siaman.

Wurubuare kpilala baŋ naa e,

te Kristotena yako ṽ wose man nombia tēele kei pou dōo.

Balan̄ lēs e di tēele kei pou dōo,

te Wurubuare moo e gyu adido gyoorobiiri man."

4

Akērēs nombia wolala

¹ Wurubuare felin̄ ḥon yakowō nideli nyiaa, tēele kei da benaa kō ḥto na balan̄ baale baa tina Wurubuare kelēedi yela, na baa tei felin̄kumēs na ḥbōnsam dekarate ḥon nombia.

² Mena kawola keŋa lee balan̄ baŋ be dōŋēs bēs beo ba wose te bee dii akērēs laŋ ne gyaŋ. Ba nyeeya ta yem ḥgba nyela te ba moowō do boalan̄ man nyakee ḥa nē.

³ Bēs tō balan̄ gbees nyi be na yale ya, te bēs yako wō bela nyi be na di weenēs ḥjaale ya. Mōna Wurubuare yēs weenēs bo nyi balan̄ baŋ bēs lēs e di te ba gyeŋ anokoare keŋ nē, baa fane fa e karaŋ na baa di.

⁴ Nawolo nyi kpene kamase keŋ Wurubuare be yēs na ke dei, te akpaa nyi de fane fa e karaŋ na tekaboena nyi dēs bēs ḥa ya.

⁵ Nawolo nyi Wurubuare nombia ḥan na kefane keŋ te desina ḥa.

⁶ Akpaa n mo mena nombia keŋa wola Kristotena na, n ke yēs Yesu Kristo tobaale kpaakpaate ḥon bōc mo kelēedi na kawola kpaakpaate keŋ n silana nē kēele e nē.

⁷ Lese n wose lee ḥcla nombia na kawola ḥan ḥcōc tan̄ tōnōc ya ne man, na n ke sila Wurubuare ḥsom kpaakpaate keŋ gbees nideli na ka ke male nej.

⁸ Nawolo nyi wose kewōŋee dana tōnōc kyomii bo fa deniwalan̄. Mōna Wurubuare ḥsom dana tōnōc nombia pou man, nawolo nyi kēs fa nyeedoŋ gyēt te kēs fa nyeedoŋ kekpaakekpaa debaŋ keŋ gyaε ke kōj ne man.

⁹ Nombia keŋa yēs ampan̄, te kabōena nyi dēs lēs ḥa di nideli.

¹⁰ Kei dōo te dēs kyan̄ da wose yēs tom nideli debaŋ kamase, nawolo nyi de loo gyakaa Wurubuare ḥon ṽ kyaa kekpaakekpaa nē dōo.

Non yena balan pou nyelere, tuturu na balañ banj pou bëe lëe e di ne.

¹¹ Wola wō mena nombia keñja, na n ke kees nyi walaj kamase te kasee ña nideli.

¹² Na yeli ñolo na ñolo ke kees neñ nyi n yee bu e ya, mōna yela n kekolosi na n dinco na n balañ kegyae na n kelëedi na n kekyaa keñ ayimee be doo n wose man ya ne, ka bese kolo kekasee fa balañ banj bœc lëe Wurubuare di ne.

¹³ Petè maa køj na, mëe gyae nyi n ke yee kakyen mo n debanj na n doñ kala Wurubuare nombia ñan balañ man, na n ke yako wō nyekelëe nombia ñan, na n kawola wō ñe man nideli.

¹⁴ Mo Wurubuare kolo anefanj keñ Wurubuare akpeñkpeñgyoora be yako ke nombia, debanj keñ kegyise ba mo ba nyijmaase gyakaa n dœc te n be nyim ne yee tom nideli.

¹⁵ Yee kakyen di mena nombia keñja pou dœc debanj kamase na n ka mo n wose fa ña, na balañ kenyij naa n siaman kegyu na n nombia ñan n ne yee ne.

¹⁶ Kees n dinco na n kawola man nideli. Yee kakyen di ñe dœc debanj kamase. Akpaa n yee mena na, n ke lëe emees na banj bee tei neñ ne pou nyee.

5

Mena keñ kaboenä nyi Kristotena baa kyaa na dœña

¹ Akpaa n ne kolosi na baala kegyiise ne, na fae wō ñgba nya akoso ne ya mōna kolosi na wō ñgbä n kyaç ne. Kolosi na tewulës mō ñgbä n kegyiise yaa n naabia ne.

² Kolosi na ala kegyiise ñgbä n naø ne, na n ke kolosi na alebia ñgbä n desina ne, keñ n ba gyuej ba wose man agyuej kum kamase ya.

³ Kaboena nyi nya lese n konco man tela liala banj bœc tanj banj baa kees be dœc ya ne, na n ka mo obuo mō fa wō.

⁴ Mōna akpaa lialo ñolo dana bia yaa naanasebia ne, kaboenä nyi bia yaa naanasebia banj baa tela e nideli na ka lese be Wurubuare ñsom nombia ñan bœc kasee ne wola. Be yee mena ne, na bëe tø be kyaç na be naanaø kom baa nawolo nyi mena te Wurubuare ne gyae.

⁵ Lialo ñon o kyaa o wose dœc keñ o be dana walaj ñon o ne kees o dœc ya ne, o na mo o loo pou gyakaa Wurubuare dœc bo. Mena dœc nelim na ka weese pou na o gyakaa o ne fane fa Wurubuare nyi waas kees o dœc.

⁶ Mōna lialo ñon o ne gyae teele kei dœc gyoj kedi ne dœc o dœc bo yakañ keñ o be dana nyeedoñ ya.

⁷ Kolosi nombia keñja fa Kristotena banj, na ñolo be nyij nombiikum daale yako lee ba wose man ya.

⁸ Nyi akpaa ñolo bëe tale kees o lojtona dœc ya, tuturu na ñon gbagba o deni-mantena dœc ya ne, na na-

wolo baa nyi o te tina o Wurubuaré kelεedi kej yela. Mena walaŋ ḥonaŋ nombiakumee keyee gba kela walaŋ ḥon o bεe lee Kristo di ne ya.

⁹ Lialo ḥon o te dii ta kela kulutooneŋ sɔŋotooro (60) ya na, be na kala e kpu liala dikpii kej man ya. Kaboena nyi waa yee alo ḥon o be kyaa baale dokoloŋ gyaaŋ, kej o ta lee o baale ḥonaŋ wole ya.

¹⁰ Waa yee walaŋ ḥon balan na lese o yele lee o nombia kpaakpaa keyee man, na mena kej o be tale keele o bia nideli te o ne lese ḥoočla te o ne kee be dōo nideli mo ne. Waa yee walaŋ ḥon o ne lese Wurubuaré balan te o ne kee be dōo nideli, te o ne yee deeli fa ban ba wose be kyaŋ wo mo ne. Waa yee walaŋ ḥon o ne nyiŋ debaŋ yee nombia kpaakpaa lee gbeε kamase man.

¹¹ Liala ban ba te ḥmee ta ya ne, na kala wo kpu mena liala dikpii kei man ya. Nawolo nyi yale de gyɔ wo loo kela ba kelεedi kej na, baa lee Yesu Kristo wole na be kaa yala bela.

¹² Nyi akpaa be yee mena na, Wurubuaré waa bu wo fɔo nawolo nyi ba te yala ntam kej bɔo taŋbεe kaŋ fa Kristo ne dōo.

¹³ Kenaj wole na, bεe wolee ba debaŋ yakaa na be dōŋ na akpanjalaj akpanjalaj. Kei wole na, bεe kolosi balan wose man nombia na be dana ba wose bεe

yee abeo ḥan tekaboena nyi baa yee ya ne, te bεe kolosi nombia ḥan tekaboena nyi baa kolosi ya ne.

¹⁴ Lee mena dōo mεe gyae nyi liala ban be yee alebiawo ne, baa yala na baa lola bia na baa kee ba akpanjalajse dōo nideli. Be yee mena na, de kɔlala ban be gyae baa nyiŋ nombiikum kamase kolosi lee da wose man ya.

¹⁵ Nawolo nyi liala baale taŋ lee Wurubuaré wole gyu be silana ɔbɔnsam.

¹⁶ Nyi akpaa Kristo alo ḥjolo dana liala o dekpanjalaj man ne, kaboena nyi waa kee be dōo kej o na mo wo lo Kristotena ban dōo ya. Na Kristotena ban ke nyiŋ kee liala ban bɔo taŋ ban baa kee be dōo ya ne dōo.

¹⁷ Kristotena kegyiise ban be yee siamantenawo te bεe yee ba tom nideli ne, kaboena nyi baa bu wo nideli. Tuturu na kegyiise ban bεe kyaŋ ba wose kolosi Wurubuaré nombia ḥan te bεe wola balan ḥe man nideli ne.

¹⁸ Nawolo nyi Wurubuaré nombia ḥan ne yako daa nyiaa, "Wonembu ḥon o ne tuku amčla ne, bɔo ne bake o noo ya. Mena mo te walaŋ ḥon o ne yee tom na, kaboena nyi baa tɔ e kom."

¹⁹ Nyi akpaa ḥjolo da mo nombiikum daale gyakaa kegyia ḥjolo dōo ne, ε na lese ke do ya. Gyise ε be nyiŋ adansεetena bala yaa

batooro pena ε ke leε ke do.

²⁰ Balaŋ baŋ bεε yεε nombiakumεε nε, ε lese si wɔ balanq nsana na gyakoloŋ ke nyiŋ gyoo balanq akaŋ baŋ mɔ.

²¹ Mεε faree neŋ nideli lee Wurubuarε na Yesu Kristo na o kpilala baŋ o ba lese wɔ ne siaman nyiaa, kεε nyi n te di mmaraase keŋa dɔɔ keŋ nyi n be gyae ηolo kela ηolo ya.

²² Na barase na n nyiŋmaa ka mo gyakaa balanq dɔɔ biliŋbileŋ nyi n na lese wɔ nyi baa yεε Wurubuarε tom ya, te na mo n wose do balanq nombiakumεε ηan bεε yεε ne man ya. Tela n wose nideli keŋ nyi n be yεε nombiakum ya.

²³ Lee n tɔɔ kawee na n kεε wee biliŋbileŋ keŋ dɔɔ nε, na tekaa nyɔɔ loŋ kaagenj ya mɔna nyɔɔ soloŋ kyomii kyomii.

²⁴ Balaŋ baale wui nombiakumεε na lee debɔɔ biliŋ pena baa di be nombia. Mɔna baale wui nombiakumεε dɔɔ ηa weesεε bo, wɔle wɔle pete na lee debɔɔ.

²⁵ Mena mɔ te nombia kpaakpaa keyεε bεε weese ya. Ηan ηa weesεε koranq nε, ηe gyae kaa lee debɔɔ.

6

*Nombia kpaakpaa wolala
na nombiakumεε wolala*

¹ Εμεε baŋ ε doo balanq tεε nε, ε mo obuo fa ε gbeŋgyoona lee gbeεε kamaſe man. Ε yεε mena na

ηolo be nyiŋ kolosi nombiakum lee Wurubuarε na de kawola keŋ wose man ya.

² Nyi akpaa ηolo o gbeŋgyoo yεε Kristo baale e nε, o na kεε nyi keŋ be popou yεε Kristotenawɔ dɔɔ o be bu e nideli ya. Keŋ gba te kaboenā nyi waa mo obuo fa e nideli nawolo nyi baŋ bee di ba tom tɔnɔɔ nε, be yεε Kristotenawɔ te bεε gyae be nombia mɔ. Mena nombia keŋa te kaboenā nyi nya wola wɔ na n ka do wɔ kakyεŋ na baa di ηe dɔɔ.

³ Walan kamase ηon o na wola nombia kpoø ηan ηɔɔ ne kyaa na de Gbeŋgyoo Yesu Kristo kawola keŋ na Wurubuarε osom nombia ya nε,

⁴ na mena walaj ηonaŋ yεε walaj ηon o ne gyina o wose adido te o ba gyen daale mɔ ya. Aŋmaareŋ kum na kale nombia ηan ηɔɔ taŋ tɔnɔɔ ya ne doo la o kawola keŋ man. Keŋa na moona nombiakumεε ηgbá balanq kekɔla na aŋmaareŋ keles na daaworo na ɔmanso na balanq katee na nyeeman ditintεε na dɔŋa kekɔla ne kɔŋ.

⁵ Mena balanq kewɔ nyeeya ta yekee, mena dɔɔ te debaŋ kamase na be dana nombia bεε wɔŋee na dɔŋa. Anokoare be doo be man ya. Baŋ gyenj nyi Wurubuarε osom yεε gbeεε keŋ baa mo nyiŋ kɔba.

⁶ Nyi akpaa kyomii keŋ n dana te n yela ke da gyoo n sia na, Wurubuarε osom

dana tɔnɔɔ nideli fa neŋ.

⁷ Nawolo nyi de ta mo kolo kɔŋ tɛele kei dɔɔ ya, mena mɔ te dɔɔ gyae dɛɛ mo kolo lee tɛele kei dɔɔ gyu ya.

⁸ Mɔna nyi akpaa de dana weenɛɛ na abɔɔ ɔnan dɛɛ do na, kaboena nyi ɔne dɛɛ gyoo de sia.

⁹ Balan̄ ban̄ bɛɛ gyae kɔba beiŋ ɔne ne yale kekɛɛsekɛɛ na ɔbɔnsam kɔta man, te ne yeli bɛɛ yɛɛ abɔɔ nkaranjkaran na be ta yoo lee Wurubuarɛ gbeɛneŋ man na ba te wɔlɛɛs kekpaakekpaa.

¹⁰ Nyi walan̄ de yase ɔ sia do kɔba kegyae dɔɔ beiŋ man na, na mo e gyu dukum man. Baale te sila kɔba kegyae beiŋ kei te be tinaa ba kelɛedi keŋ yela, te ba moo ba wose do kayeyɛɛ dinaa man.

Pɔɔl kekolosi fa Timoti

¹¹ Mɔna nyiŋ Wurubuarɛ walan̄ dɔɔ yeu lee mena nombia keŋ pou man, na n ke sila nombia ɔnan ɔna teneɛ Wurubuarɛ siaman ɔne na Wurubuarɛ ɔsom kpaakpaate, na nombia ɔnan n be lɛɛ di ne na balan̄ kegyae na n ke yɛɛ kakyeŋ sen keŋkeŋ, na n ke bu n wose debaŋ kamase.

¹² Yoo keŋ n ne yoo nyi keŋ n be lɛɛ Kristo di dɔɔ ɔne, sen keŋkeŋ na n ke yoo ke nideli na n ke nyiŋ nyeedon̄ kekpaak keŋ. Kei dɔɔ te Wurubuarɛ lɔɔ yele baake neŋ, debaŋ keŋ n be gyuuus n nɔɔ kolosi n kelɛedi keŋ nombia balan̄ burum siaman ɔne.

¹³ Ma seŋɛɛ Wurubuarɛ ɔne ɔ ne fa kpene kamase nyeedon̄ ɔne, na Yesu Kristo ɔne ɔ be di Wurubuarɛ nombia ɔnan adansɛɛ kegyia Pontiose Pilato gyae nyi ɔne yɛɛ anokoare ɔne siaman mɛɛs yako neŋ nyiaa,

¹⁴ kɛɛ na n kedi mmaraase keŋa dɔɔ. Na kyɛɛkee ɔna ya, na n ke kɛɛ nyi ɔnolo mɔ be nyiŋ nombiikum daale yako lee n wose ya, kelii wee keŋ de Gbenjyoo Yesu Kristo waa bese kɔŋ.

¹⁵ Wurubuarɛ waagen kaboela nyi dɛɛ lese ɔ yele. Nawolo nyi ɔnon waagen yɛna doŋ pou nyee, na gyoonen̄ pou Gyoo na gbenjyoona pou Gbenjyoo. Non ne gyae la waa yela Yesu Kristo kabese kɔŋ wee keŋ ɔnon gbagba ba see ɔne man.

¹⁶ Non waagen kyaa la kekpaakekpaa te ɔ bɛɛ yem ya, te ɔ kyaa keŋmaŋee keŋ walani bɛɛ tale benaa ke ya ɔne man. Non te walani te naa ta e see ya, te ɔnolo mɔ be gyae waa tale naa e ya. Non danaana doŋ keŋ be taŋ ɔto ya, te ɔ kaboena nyi baa lese ɔ yele debaŋ kamase. Amen.

¹⁷ Faree balan̄ ban̄ be dana ba wose tɛele kei dɔɔ ɔne nyi be na gyina ba wose adido ya te be na mo be loo gyakaa abɔɔ ɔnan be dana ɔne dɔɔ ya, nawolo nyi ɔnɔɔ gyae ke kyaa kekpaakekpaa ya. Mɔna kaboena nyi baa mo be loo pou gyakaa Wurubuarɛ ɔnon ɔ ne fa daa abɔɔ pou te ne yɛɛ daa gyroŋ ɔne dɔɔ.

¹⁸ Faree wo nyi baa yɛɛ

deeli, na baa yela be deeli keyεε keŋ ka bo. Baa yεε wœ na baa nyiŋ tale mo ba abɔɔ ḥjan be dana nε ḥnaale fa balanj.

¹⁹ Nyi akpaa be yεε keŋna, bεε yεε bo see ba wose wee daale. Kei man te baa tale mo nyiŋ nyeedonj kek-paa keŋ.

²⁰ Timoti, kεε kpene keŋ bɔɔ mo do n nyiŋmaa man nε dɔɔ nideli. Lese n wose lee afa kumεε keyɔɔ na anjmaaren yakaa yakaa ḥjan balanj ne baake nyi nyansa nombia nε man.

²¹ Nawolo nyi balanj baale kpa be dana mena nyansa kei, mena dɔɔ te yeli be ta yoo lee ba kelεedi man. Wurubuarε waa mo ɔ bεεε boele ḥjon. Amεn.

2 Timoti Pɔɔl tɔ̄ne alate kej o be nymarase yelee Timoti nε

1-2 Tɔ̄ne kei lee maŋ Pɔɔl gyanj. Mεε nymarase ke mee yelee nyaj me bu gyaagyi Timoti. Wurubuare kegyae-bii man te o lese maŋ nyi maa yee Yesu Kristo kpilale. O kpila maŋ nyi maa gyu ke yako nyekelεs nombia ḥjan o be yako see nyi dee nyij lee daa na Yesu Kristo dokolon keyes man dɔɔ nε fa balanj. De kya Wurubuare na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa mo be berεs boele nej, na baa wii n waranjase na baa fa nej wosefεerεn.

Pɔɔl kado Timoti kakyej

3 Debaŋ kamase kej mεε fane na, mεε tɔ̄se nej te mεε fa Wurubuare mo karanj. Mεε som e lee me konɔɔ kpaakpaa man ḥgba mena kej me naanaɔ be yee nε.

4 Mεε tɔ̄se debaŋ kej moɔ tina nej yela te n be wii nε. Mena dɔɔ me loo gyakaa nyi maa naa nej na me wɔe ke fεe maŋ.

5 Mεε tɔ̄se mena kej n ba mo n konɔɔ pou lese Yesu Kristo di ḥgbaa mena kej n naana alo Loise na n naa Yunisi be lese di nε. Ma gyej mo nyi nyaj mo n sεe n dana mena kelεedi kenaj.

6 Mena dɔɔ mεε tɔ̄se nej nyiaa, kpene kej Wurubuare ba mo fa nej debaŋ kej moɔ mo me nyijmaa gyakaa n dɔɔ nε, kεε na n ke kyanj ke nideli kej kɔɔ lee n nyijmaa man ya.

7 Nawolo nyi Wurubuare te fa daa felij ḥjon gyae ka do daa gyakoloj ya. Mɔna felij ḥjon gyae ka do daa doŋ te kee yeli, dεε gyae balanj te kee yeli dεε tale di da wose dɔɔ nε te o faa daa.

8 Na yeli desεŋ ke kyanj nej lee de Gbenjyoo nyekelεs nombia ḥjan keyako man ya. Mena mo te na yeli desεŋ ke kyanj nej nyi ba te kyanj maŋ do deni man ya. Mɔna lee Wurubuare doŋ kej dɔɔ, nyaj mo yee kakyen na n kena diyem nyekelεs nombia ḥjan keyako man ḥgbaa maŋ nε.

9 Non Wurubuare lese na da nyee, te o baake daa nyi de kaa bese o bia. Na de nombia ḥjan dɔɔ yee nε dɔɔ te o baake daa ya, mɔna lee mena kej ḥjon gbagba be wulaa yako see dɔɔ te o boele daa. Wurubuare tεewɔ o bu Yesu Kristo dɔɔ mo o berεs kei boele daa pεte o yee kpene kamase

10 Mɔna nεnεs o ta lese o berεs kej wola lee da nyekelεs nombia kpaakpaa ḥjan dɔɔ wola daa gbeε kej dεε mo nyij nyeedoŋ kekpaak kej.

11 Wurubuare lese na maŋ nyi maa yee o kpilale na

maa ta kolosi na maa wola
ɔ nombia ḥan.

¹² Lee kei dɔɔ te mɛɛ
naa diyem ma anenaaj kei.
Mɔna desen be dana maŋ ya,
nawolo nyi ma gyeŋ walaŋ
ḥon mɔɔ lɛs e di. Te mɛɛ
lɛs di nideli mɔɔ nyi waa tale
keɛ kpene kej mɔɔ mo do e ɔ
nyiŋmaa maŋ ne dɔɔ nideli
kelii wee kej waa bese kɔŋ
ne.

¹³ Tela nombia kpaakpaa
ḥan n be nyii lee me gyaŋ
ne nideli, na n ka mo ḥa yɛɛ
gbeɛ kej nyāŋ ke sila. Tela
kelɛedi na balan kegyae kej
dɔɔ nyim lee Kristo Yesu dɔɔ
ne nideli.

¹⁴ Tela kpene kej Wurubuarɛ
feliŋ ḥon ɔ doo de
man ba do n nyiŋmaa man
ne nideli.

¹⁵ N gyeŋ nyi Kristotena
baŋ bɔɔ lee Esia tɛele man
ne pou te bɛɛ maŋ. Be
man baale yɛna Figeluse na
Hemogenese.

¹⁶ Mɔna Onesiforuse dɔɔ
Wurubuarɛ waa wii ḥon na
ɔ dekpaŋalaŋmantena pou
waranjase, nawolo nyi ɔ ne
yeli ma wose ne fɛɛ maŋ te
bɛɛ yɛɛ e desen gba nyi ba
te kyan maŋ tɔ deni ya.

¹⁷ Kenar wôle korar na ɔ
ka gyoo Roman donɔɔ man
na ɔ yɛɛ kakyen keo maŋ
kaboena ɔ naa maŋ.

¹⁸ De Gbenjyoo Wurubuarɛ
waa yela de Gbenjyoo Yesu ke wii ɔ
waranjase ɔ wee dinaa kej
waa bese kɔŋ ne man. N
gyen mena kej ɔ be kyɔ maŋ
lee gbɛɛneŋ burum man

debaŋ kej me kyaa Efeso
donɔɔ man ne.

2

Di anokoare fa Yesu Kristo

¹ Mena dɔɔ me bu Timoti,
sola Wurubuarɛ na waa ta
Yesu Kristo bɛrɛɛ kej dɔɔ
yela n ka seŋ keŋken.

² Nombia ḥan mɔɔ wola
neŋ balan burum siaman ne,
mo ḥa do balan baŋ n ne
lɛs wɔ di ne nyiŋmaa man,
na baŋ mɔ ke tale mo wola
balan wɔlɛs.

³ N nyiŋa n yɛɛ Yesu Kristo
yoonɔɔte kpaakpaate e ne,
yɛɛ kakyen na n kena diyem
ŋgbɑ daa ne.

⁴ Yoonɔɔte ḥolo be kyaa
kej nyi akpaa ɔ kyaa ɔ tom
man na, ɔ na bese mo ɔ nɔɔ
ka do balan yakaa nyibɑŋ
nombia man ya. Mɔna ɔ ne
yɛɛ kpene kej gyae ka gyoo
ɔ kegyia ḥon sia bo.

⁵ Mena mɔ te akpaa ḥolo
ne yeu te ɔ te di keyeu kej
mmaraase ḥan dɔɔ ya na, ɔ
be gyae waa nyiŋ yele keyeu
kej man ya.

⁶ Wɔɔfarale ḥon ɔ yɛɛ
ɔ tom nideli na, ḥon te
kaboena nyi waa taŋgbɛɛ di
ɔ wɔɔ kej man weenɛɛ.

⁷ Gyuen nombia ḥan mɛɛ
yako neŋ ne man, nawolo
nyi de Gbenjyoo waa yela
n ke nyii nombia ḥenaŋ pou
man nideli.

⁸ Na wolee Yesu Kristo ḥon
ɔ ba lee gyoo Defidi loŋtoro
man, te Wurubuarɛ be gyu
usu e lee yen man ne nombia
ya. Kei yɛna Wurubuarɛ

nombii kpaakpaa kej me dɔ̄j mee kolosi n̄e.

⁹ Kej m̄ d̄o te m̄ee naa diyem, te be kyaŋa man ket̄ deni te ba doo man agbaraagbaraase ḥgba nombiakumεεyεere n̄e. M̄na Wurubuare nombia ḥjan d̄o, ḥolo be tale do ḥa agbaraagbaraase ya.

¹⁰ Kei d̄o te m̄ee yεε kakyen̄ sej kenkej me diyem kena man lee balan̄ baj Wurubuare be wulaa lese w̄o see n̄e d̄o. Na Wurubuare keta Yesu Kristo d̄o l̄e ba nyee na baj m̄ kenyin̄ o gyroorobiiri kej ke kyaa kekpaakekpaa n̄e.

¹¹ Nombia ḥjan b̄o yako see n̄e yεε ampaŋ. Be yakow̄ nyi,

"Akpaa daa na Kristo ta yem na,

daa na e d̄eε kyaa bela.

¹² Akpaa de yεε kakyen̄ sej kenkej da diyem kena man na,

dee kpu na e di gyroori.

Te akpaa de b̄eε e na,

ḥjon m̄o waa b̄eε daa.

¹³ Akpaa daa b̄eε l̄eε di ya na, ḥjon d̄o waa di o nombia d̄o

nawolo nyi o b̄eε yako nombii bese lee ke w̄ole ya."

Tomyεεre kpaakpaaate ḥjon Wurubuare be l̄eε e do

¹⁴ Debaŋ kamase na t̄oɔse Kristotena baj nombia keŋa na n̄ ke faree w̄o Wurubuare siaman nyiaa, baa tina nombia kewɔŋee yela nawolo nyi ḥoo taŋ t̄oɔoo ya. M̄na

ηεε w̄olee balan̄ baj bee tei w̄o ne bo.

¹⁵ Yεε kakyen̄ na n̄ ke nyin̄ yele Wurubuare siaman, ḥgba tomyεεre kpaakpaaate ḥjon o bee di desεŋ o tom keyεε man ya n̄e. Kaboena nyi nya tale wola nyeedoŋ nombia ḥjan ḥe yεε anokoare nombia ḥja ne man nideli.

¹⁶ Lese n̄ wose lee nombia ḥjan ḥja te yεε Wurubuare kegyaebii ya ne afa keyεε man. Nawolo nyi ηεε desina bo w̄olee walaŋ na Wurubuare nsana.

¹⁷ Ba afa ḥjan b̄eε ȳo n̄, ne yaasee bo ḥgba kawee kum n̄e. Balaŋ benaj man baale yεna Hameneyose na Filetuse.

¹⁸ Mena balaŋ kew̄o ta yoo lee anokoare gbeε kej man. B̄eε wola balan̄ nyi debaŋ kej balan̄ baa foŋ lee yεn̄ man ne taŋ ke kɔŋ lan̄, mena d̄o ba te yeli baale ta lee w̄ole ba kelεedi man w̄olee.

¹⁹ M̄na Wurubuare anokoare kej sejεε kenkej kej nyi kolo be tale wosi ke ya. Nombia keŋa te ba moow̄o to ke ḥoo. Nombia ḥenaj yεna nyiaa, "Wurubuare gyen̄ balan̄ baj be yεε o wui." "Walaŋ kamase ḥjon o be l̄eε de Gben̄gyoo Yesu di na, kaboena nyi waa lese o wose lee nombiakumεε keyεε man."

²⁰ Dekpanalaŋ dinaa kamase man na, be dana kuruwaase kpookpoo. K̄oba yayam na k̄oba wolom wui doo, te ḥjan b̄o mo t̄eεle na

daase yee ḥa mo ne doo. Beε mo ḥaale do weenee debaŋ kamase, te beε mo ḥaale bo see daa wee dinaa.

²¹ Mena mo te nyaj walaj ḥon n lese n wose lee nombiakumee keyee man na, Wurubuare waa mo nej yee kolo kpaakpaa. Nawolo nyi nyaj walaj ḥonaj wose taŋ ayimee ya. N wose dana tōcō fa n Gben̄gyoo te n te desina n wose fa tom kpaakpaa kamase keyee.

²² Mena dōcō lese n wose lee lookum kej ne yele alebia na tewulee ne wolee ne man. Emee na baŋ bεε mo koncō kpaakpaa te som Wurubuare ne ε mo ε loo gyakaa nombia ḥan tenee ne dōcō, na ε ka sej nombia ḥan ε be lεe di ne dōcō nideli na ε ke gyae dōjna na ε ke yee nōcōdokoloŋ.

²³ Lese n wose lee aŋmaaren ḥan ḥočō taŋ tōcō ya ne man, nawolo nyi n gyeŋ nyi ḥee mo kale bo kɔŋ.

²⁴ Tekaboena nyi de Gben̄gyoo tobaale waa mo ε wose do kale nombia man korakora ya. Mōna kabona bo nyi waa yee deeli fa walaj kamase, na waa yee walaj ḥon ε gyeŋ Wurubuare nombia kawola, te ε ne nyiŋ koncō fa walaj kamase.

²⁵ Kabona nyi waa nyiŋ koncō na waa kolosi fa balaj baŋ bεε lεe ε aŋmaaren ne. Na waa gyakaa loo nyi mberem Wurubuare waa yela baa kyεekee be koncōse, na baa gyeŋ anokoare kej.

²⁶ Kei gyae ke yela be sia ke ḥmanjee wɔ, na baa yeu lee ḥbōnsam ḥon ε be di be dōcō te ε ne yeli bεε yee ε kegyaebii ne kota man.

3

Kayeyee kej gyae ke kɔŋ debaj ḥtomante kej man ne

¹ Me bu Timoti, tōose nyi tεele kei da benaa kɔ oto ne kayeyee gyae kekɔŋ.

² Nawolo nyi balaj baa gyae baŋ baagen wui bo na kɔba kegyae, na baa gyina ba wose adido na baa wola ba wose na baa tee balaj yakaa yakaa. Baa yee deŋele doŋ ba lolala dōcō te baa yee boniayetena te bōc gyae baa gyeŋ Wurubuare ya.

³ Balaj kegyae be gyae ke doo be man ya, te bōc gyae baa mo nombia kyεε ya. Baa tao balaj kelabere te bōc gyae baa tale di ba wose dōcō ya. Baa yee akpanyaŋnyaŋ te bōc gyae baa gyae kolo kpaakpaa mɔ ya.

⁴ Baa lese dōjna fa na baa barase yee abɔɔ. Baa gyina ba wose adido beiŋ na baa gyae tεele kei dōcō gyoŋ kedi kela Wurubuare.

⁵ Baa gyae Wurubuare ḥsom kej nombia na be sia, mōna be koncōse man na bōc ne lεe Wurubuare doŋ kej di ya. Mena dōcō lese n wose lee mena balaj benaj man.

⁶ Mena balaj benaj baale dōjneε la na akpanyalaj akpanyalaj bεε beo ala baŋ bōc ne tale kyan ba wose ya te nombiakumee be wulu wɔ,

te lookum dɔɔ bee sila gbɛɛs kum kamase ne.

⁷ Debaŋ kamase na mena balan kewɔ ne kasee nombia, mɔna bɔɔ gyae baa gyen anokoare keŋ ya.

⁸ Mena keŋ Gyanese na Gyamberese ba seŋ tia Mosesi ne, mena ke yaa balan kewɔ mo na sem tia anokoare nombia ḥan. Be yee balan ban ba nyeyea man nombia be wɔlɛe te bɔɔ dana dasenae keleedi keŋ man ya.

⁹ Mɔna bɔɔ gyae baa lii lem ya te be diyi nombia ḥan gyae ka lee debɔɔ, na walaŋ kamase kena ḥgbɑ mena keŋ be yee Gyanese na Gyamberese ne.

¹⁰ Mɔna nyaj dɔɔ n gyen me kawola na me dinɔɔ na nombia ḥan dɔɔ ma sejɛɛs ne, na ma keleedi na me konɔɔ kenyiŋ na me balan kegyae na me kakyeŋ keŋ me dana,

¹¹ na mena keŋ bɔɔ naase maŋ diyem, na diyem keŋ mɔɔ naa Antiōke na Ikonium na Listra donɔɔse man, na mena keŋ mɔɔ yee kakyeŋ seŋ keŋkeŋ diyem keŋ bɔɔ naase maŋ ne man. Mɔna de Gbenyoo lese maŋ lee nombia keŋ pou man.

¹² Ampaŋ yaa mɛɛs yako neŋ n ke nyii nyiaa, walaŋ kamase ḥon o ne gyae nyi waa yee Wurubuarɛ kegyae-bii lee de Gbenyoo Yesu Kristo yele man ne, balan baa naase e diyem.

¹³ Te balan kumɛɛs na ban bɛɛs beo balan ne, baa bese yee nombiakumɛɛs kpu. Baa

beo balan na balan mo ka beo wɔ.

¹⁴ Mɔna nyaj dɔɔ kyaŋ kpene keŋ n be kasee te n be leedi ne man nideli, nawolo nyi n gyen balan ban gyan n be kasee mena nombia ḥenaŋ lee.

¹⁵ Nawolo nyi leenaŋ n biatee te n wulaa kasee Wurubuarɛ nombia anmaraseŋ see ḥan gyae ke yela n ka gyen nyansa na n ke nyin nyeedon lee Yesu Kristo keleedi man ne.

¹⁶ Wurubuarɛ nombia anmaraseŋ see ḥan pou lee Wurubuarɛ gyan, te ḥe dei fa nombia kawola na nombia kalese si walaŋ, na nombia kedesina na mena keŋ n ka wola walān kolo lee Wurubuarɛ kegyae-bii man.

¹⁷ Kei gyae ke yela Wurubuarɛ walāŋ ḥon ke desina o wose nideli, na waa tale yee tom kpaakpaate kamase keŋ Wurubuarɛ ne gyae nyi waa yee ne.

4

Kolosi Wurubuarɛ nombia debaŋ kamase

¹ Timoti, tɔose nyi de Gbenyoo Yesu Kristo waa bese kɔŋ o gyroobiiri man na o kaa di balan ban be kyaa na be sia, na ban bɔɔ yekee ne pou nombia. Mena dɔɔ mɛɛ faree neŋ nideli lee Wurubuarɛ na de Gbenyoo Yesu Kristo siaman nyiaa,

² kolosi Wurubuarɛ nombia ḥan fa balan. Yee kakyeŋ kolosi ḥa debaŋ kamase. Kolosi fa wɔ na n ka wola wɔ gbɛɛs keŋ kabona

nyi baa mo, na n ka lese nombiakumee ḥan balaj ne yee ne si wɔ, na n ka do wɔ kakyej na n ke nyij konco fa wɔ lee n kawola kej man.

³ Nawolo nyi debaŋ daale gyae kekɔŋ kej balaj baa bɛe nyi bɔɔ tei nombia kpaakpaa ḥan ya. Te lee mena kej ba deŋjela man na toree wɔ dɔɔ ne, baa ta yilaa akɛrɛe wolala na be kaa kolosi nombia ḥan baŋ gbagba ne gyae nyi baa nyii ne fa wɔ.

⁴ Baa bɛe anokoare kej kenyii, na baa tei ḥɔla nombia.

⁵ Mɔna nyaŋ Timoti dɔɔ, yela n sia ke doo tɛele man na n ke yee kakyej sen keŋkeŋ diyem kamase man. Yee tom kej Wurubuarɛ nombia kolosire ne yee ne, na n ke yee Wurubuarɛ osom tom kej nideli kelii ɔto.

⁶ Nawolo nyi maŋ Pɔɔ dɔɔ, ma debaŋ te lii nyi baa kyɛkɛe me fatabo leki ḥgba mena kej bee deesi te bɛe toosi soloŋ woli ne. Ma debaŋ te lii nyi maa lee tɛele kei dɔɔ.

⁷ Ma te yoo yoo kpaakpaa kej tanj, te ma te yeu keyeu kej mɔ kelii ɔto. Ma te kyan ma kelɛedi kej man mɔ kelii ɔto.

⁸ Mena dɔɔ de Gbenjgyoo Yesu Kristo ḥon o ne di nombia na ḥe gbeɛ ne, te desina gyooro kotɔɔ kej nawolo nyi me gbeɛneŋ tenɛe ne see na waa mo tɔ maŋ kom. Na maagej te waa yee mena fa ya, mɔna baŋ pou bee gyeki

ɔ kabese kɔŋ ne mɔ kpus.

⁹ Timoti, yee kakyej na n kekɔŋ me gyaŋ bileŋ,

¹⁰ nawolo nyi kej tɛele kei dɔɔ abɔɔ kegyae loo doo Demase man dɔɔ ne, o te tina maŋ yela lan Tesalonika donco man. Kiresense te lam Galatia donco man, te Tituse mɔ te lam Dalematia donco man.

¹¹ Luka waagej kyaa la me gyaŋ. N ne kɔŋ na mo Maake kpu na n wose kɔŋ, nawolo nyi o ne kyu maŋ ma Wurubuarɛ tom keyee man.

¹² Me te kpila Tikikuse nyi waa gyu Efeso donco man.

¹³ Akpaa n ne kɔŋ na, mo ma kegba wurikyim kej mɔ tina yela Kapuse gyaŋ Torase donco man ne na me tɔna ḥan kɔna maŋ. Tutturu na mo tɔna ḥan bɔɔ mo wonembu tɔne yee ḥa ne kɔna maŋ.

¹⁴ Alekesanda ḥon o yee luure e ne, te yee maŋ nombiikum daale. De Gbenjgyoo waa tɔ e kom lee nombiikum kej o be yee maŋ ne dɔɔ.

¹⁵ Mena dɔɔ kɛe n wose man nideli na e, nawolo nyi o bɛe gyae de nombia kpaakpaa ḥan dɛe yako ne korakora ya.

¹⁶ Me nombia kedi gyangbate kej man ne walaj na walaj ta sem me wɔle ya, be popou bɛe maŋ bo. Mɛɛ sola Wurubuarɛ nyi o na mo mena nombia kejna tɔ wɔ kom ya.

¹⁷ Mɔna de Gbenjgyoo Yesu seŋawɔ me wɔle, te o doo maŋ kakyej te me kolosi o nyeedoŋ nombia ḥan fa baŋ

pou ba te yεε Gyudatenawo
ya nε, te be nyiwɔ te Wu-
rubuare lese maŋ lee yeŋ
man.

¹⁸ Mena dɔɔ de Gbeŋgyoo
waa lese maŋ lee dukum ka-
mase man, na waa mo maŋ
gyu o gyoori keŋ man adido
wosefεerε man. Non te
kaboena nyi baa lese o yele
kekpaakekpaa. Amεn.

¹⁹ Mεε do Pirisila na
Akuila na Onesiforuse na
o dekpaŋalaŋmantena pou
nɔɔ.

²⁰ Erasituse kyaŋ Korinto
donɔɔ man, te me te tina
Tirofimuse ḥon o na wee nε
yela Miletuse donɔɔ man.

²¹ Yεε kakyeŋ na n kekɔŋ
pεna waare debaŋ keŋ kelii.
Ubuluse na Pudense na Li-
nuse na Klɔɔdia na de tebia
Kristotena baŋ pou na do
neŋ nɔɔ.

²² De Gbeŋgyoo Yesu
Kristo waa kpu na neŋ, na
Wurubuare ka mo o bεrεε
keŋ boele ḥon.

Tituse Pool tõne kej o be ȳmarase yelee Tituse ne

¹ Tõne kei lee maj Wurubuare tobaale Pool ȳon me yes Yesu Kristo kpilale e ne gyaj. Wurubuare lesena maj nyi me kaa kyo balan**ba** ȳon Wurubuare gbagba ba lese wo see fa o wose ne, na baa sej ba keleedi man kejkej na maa wola wo Wurubuare nombia ȳan ȳe doo na ȳe gbes ne, na baa gyej ȳa kpu nideli. Nombia keja kagyen ne gyae la ke tale yela balan**ba** ke yes Wurubuare kegyaebii.

² Kei gyae ke yela baa nyij nyeedoj kekpaat kej doc de loo gyakaa ne. Wurubuare ȳon o bee di dekara ya ne, wulaa yakowo see leenan**g** kewalan**g** kej nyi dee nyij mena nyeedoj kekpaat kei pete o yes kpene kamase.

³ Mena doc deba**g** kpaap-paate kej ȳon Wurubuare gbagba ba see kelii ne, o lese mena nombia keja deboc. Da nyeeleere Wurubuare ȳon o ne fa balan**g** pou nyeedoj ne, ȳon yako na mena nombia keja fa maj Pool nyi me kaa yako fa balan**g** pou.

⁴ Mes ȳmarase tõne kei mee yelee nyaj Tituse ȳon moc mo nej ȳgba me bu gbagba ne. Nawolo nyi

Kristo te daa na nej pou leswdi. De kya Wurubuare na da nyeeleere Yesu Kristo baa mo be beres boele nej na baa fa nej wosefeserenj.

*Tituse keyes tom Kreti
tezele man*

⁵ Kpene kej doc te moc tina nej yela Kreti tezele man yena nyi, mes gyae na n kenyij desina aboc ȳan be kaa na kedesina ne nideli, na n ka lese kegyiise fa donoc kamase ȳgba mena kej moc wola nej ne.

⁶ Kaboena nyi Kristotena kegyia waa yes wala**g** ȳon o wose man be dana nombiikum kamase ya. O weele dees yes dokoloj. Kaboena nyi o bia mo baa yes balan**ba** bee les Yesu di te bee bu balan**g**, te ba wose man be dana nombiikum daale kej balan**g** baa naa kolosi ya.

⁷ Lee mena kej kegyia sejjees la Wurubuare tom kej siaman doc ne, tekaboena nyi baa nyij nombiikum kamase lee o wose man ya. O na yes wala**g** ȳon o na wola o wose yaa o na gyej ba**g** bilejibilej ya. O na yes solojnyoore yaa wala**g** ȳon o ne gyae kale yaa wala**g** ȳon o sia ne yes koba doc bei**g** ya.

⁸ Mona kaboena nyi waa yes wala**g** ȳon o ne les ȳoila, te o ne gyae nombia kpaap-paa keyes. Kaboena nyi waa yes wala**g** ȳon o gyej o wose katela, te o nombia ayeesa mo doo na ke gbes. Kaboena nyi waa yes wala**g**

ŋon ayimɛɛ be doo ɔ man ya
te ɔ ne tale di ɔ wose dɔɔ.

9 Kaboena nyi waa kyaŋ
Wurubuare nombia ḥan ḥe
doo na ḥe gbeε ḥgba mena
keŋ bɔɔ wolo ne man nideli.
Kaboena nyi waa kyaŋ ḥa
nideli na waa nyiŋ tale mo
nyeedoj nombia ḥan wolal
balan na ke gbeε, na waal
lese nombiakumee wolala
ban nombiakumee si wo.

10 Nawolo nyi balanj bu-
rum ta koro seŋ tia Wu-
rubuare nombia ḥan, te be
dana be nombia ḥan ḥoo taŋ-
tɔnɔcɔ ya ne beε beo balanj.
Tuturu na Kristotena baŋ be
yεε Gyudatenawɔ te be sεε
be dana baala wose kekara
mmaraa keŋ man ne, ne yεε
na mena nombia keŋa.

11 Kaboena nyi yaa to wo
mena nombia njenaj ka-
wola, nawolo nyi be see be
dana nombia jan tekaboena
nyi baa wola ya ne man. Kei
te yeli akpañalaŋ akpañalaŋ
man balaj burum ta yoo
gbes lee kawola kpaakpaate
keŋ man. Ke yee desenj
nombii ke, nawolo nyi koba
kegyae doo te bee yee keŋja
pou ne.

12 Baŋ Kretitena be-
nan gbagba be kegyia
ŋolo yako ba wose man
nombia nyiaa, "Kretitena
yee akereetenawo. Be
dana akpanyaŋnyaŋ ŋgbaw
wonembu kum ne, te be yee
kebɔnaletena na diirawo."

¹³ Mena nombii kej o be yako ne yee ampaq, mena dco faree Kristotena baq be kyaa Kreti teele dco ne

nideli nyi baa kyan ba Kristo
kelęedi keñ man nideli.

14 Na baa tina Gyudatena
benej nombia jan ja te yee
ampar ja, na balan ban bco
ne lees anokoare kej di ya ne
mmaraase dco kedi yela.

¹⁵ Balanj banj ayimees be
doo be man ya ne, kpene
kamasee dei fa wo. Mōna
balanj banj ayimees doo be
man te bōo ne lēe Kristo
nombia ḥan di ya ne dōo,
kolo be kyaa ken ke dei fa
wo ya. Nawolo nyi nombi-
akumee te di ba agyueŋ na
be konoɔ man nombia pou
dōo, te nombiakumee keyee
mō be dana wo desen ya.

¹⁶ Beε gyɔ be konɔɔ yako
nyi ba gyeŋ Wurubuare,
mɔna be nombia ayεεsa
beε wolo nyi ba gyeŋ Wu-
rubuare ya. Be yεε balan
kumεewɔ Wurubuare sia-
man te bɔɔ ne bu e ya. Ba
tekaboena nombii kpaakpaa
mɔ keyεε ya.

2

Nombia yan kaboena nyi nya wola Kristotena

¹ Nyanj cōc wola wō
anokoare nombia ḥan ne
kyaa na Wurubuare nombia
ḥan ne.

² Wola baala kegyiise banj nyi baa yela be sia ke-doo tæele man. Baa yεε balanj banj obuo doo ba wose man, na baa gyeŋ ba wose katela. Wola wɔ na baa lεε anokoare nombia njan di, na baa gyae balanj lee be koncose man na baa nyin

konoo sej ba keleedi kej man nideli.

³ Mena mo te wola ala kegyiise banj nyi baa kyaa n̄gba balanj banj bee yee Wurubuarə ne. Be na yee balanj banj bee kolosi balanj wose man nombia ya, te be na yee soloŋnyɔora ya. M̄ona kaboenā bo nyi baa wola nombia kpaakpaa.

⁴ Nyi akpaa be yee mena na, baa tale wola alebia mo na baa gyae be baala na be bia nombia,

⁵ na baa gyenj ba wose katela kej b̄o w̄olee ba wose ya. Na baa yee ala yalala kpaakpaa nyibaŋ banj b̄ee yee deeli, te b̄ee yɔkɔse ba wose fa be baala. Dekɔŋ mena na, ɣolo be gyae waa nyiŋ nombiikum daale kolosi lee Wurubuarə nombia ɣan wose man ya.

⁶ Mena ke te do tewulee mo kakyen na baa tale di ba wose d̄o.

⁷ Kaboena nyi nya yee nombia kpaakpaa ab̄o pou man na balanj kena na baa kasee nej. N nombia ka-wola man na yela balanj kena nya anokoare na n sibi-iyam.

⁸ Kolosi nombia ɣan ne doo na ne gbeε ne, na balanj banj b̄ee koro sej tia nej ne be nyiŋ nombiikum daale yako lee n wose man ya. Na desej ke nyiŋ kyaŋ w̄o na-wolo nyi b̄o gyae baa nyiŋ nombiikum daale kolosi lee da wose man ya.

⁹ Wola tewulee na alebia nyi baa yɔkɔse ba wose fa be gben̄gyoona lee kpene

kamasə man, na baa yee kpene kej gyae ka gyoo be gben̄gyoona banj sia. Be na kolosi na be gben̄gyoona banj kyεεkyε ya.

¹⁰ Be na ɣmeele be gben̄gyoona banj kolo ya. M̄ona baa yee kpene kej gyae ke yela be gben̄gyoona banj ke l̄ee w̄o di nideli. Na be nombia ayeesa pou ke yela da nyeelere Wurubuarə nombia ɣan b̄ee wolo ne kegyo balanj loo.

¹¹ Nawolo nyi Wurubuarə ta lese o berεe kej gyae ke yela balanj ke nyiŋ nyeedon ne wola balanj pou.

¹² Wurubuarə berεe kenaŋ na wola daa mena kej dee tina t̄eεle kei d̄o nombia, na gbeεneŋ ɣan ɣa te yee Wurubuarə gbeεneŋ ya ne kesila yela. Na d̄ee tale di da wose d̄o na de gbeεneŋ mo ka tenee Wurubuarə siaman, na d̄ee kyaa t̄eεle kei d̄o Wurubuarə kegyaebii man.

¹³ E yela d̄ee yee mena debaj kej de kyaa d̄ee daa Wurubuarə na da nyeelere Yesu Kristo kabese kɔŋ o gyoorobiiri man kej d̄o de loo gyakaa ne.

¹⁴ Yesu moona o wose fa nyi baa ko na waa mo to da nyeeman kom l̄ee daa lee de nombiakumε pou man. Na d̄ee bese balanj banj de yee ɣon waageŋ wui, na waa desina daa na d̄ee tale yee ab̄o kpaakpaa.

¹⁵ Mo n doŋ pou wola w̄o mena ab̄o keŋa. Do banj b̄ee yɔkɔse ne kakyen, na n ka

lese banj mō bēe yee nombiakumee nē nombiakumee si wō. Na yela be man ḥolo ke kēe nej nyi n yee bu e ya.

3

Mena kej kaboena nyi Kristotena baa kyaa

¹ Tōose Kristotena banj nyi baa yōkōse ba wose fa gyooonej na tēele kei dōo kegyiise, na baa di kegyiise banj mmaraase dōo, na baa doo ba wose dōo na abōo kpaakpaa nyijan keyee debanj kamases.

² Kolosi fa wō nyi be na mo nombiikum gyakaa ḥolo dōo ya mōna baa yela banj na balaj nsana ke yee gyonj. Be na ḥmanyaj balaj ya te debanj kamases mō na kaboena nyi baa yōkōse ba wose fa walaŋ kamases.

³ Nawolo nyi nafo gyaŋba kej na daa mō yee ayintenawō te de yee denjele doj te da yoo gbēe. Da abōo ḥjan dēe gyae, na tēele kei dōo abōo kegyae dii da nyeyea. Da kekyaabii man na, de dana agyuej kumee na sibii. Balaj kōla daa te daa mō kōla wō.

⁴ Mōna debanj kej da nyelere Wurubuare ba lese o deeli na o balaj kegyae kej debōo nē,

⁵ o lēe da nyee. Kei te yee nyi daa gbagba tom kpaakpaa kej dōo yee nē dōo te o lēe da nyee ya, mōna o wii de warajasse bo te o tēewō Wurubuare felij ḥjon dōo saase de nombiakumee pou leki, te o yela de dincoo

kyeekeewō ḥgba ba bese yaa lola daa wōle nē.

⁶ Wurubuare tēewō da nyelere Yesu Kristo dōo yela o felij ḥjon ka kyaawō de man nideli.

⁷ Wurubuare yeeewō mena na ke yela waa lēe daa do, na dee nyij nyeedonj kekpaakekpaa kej de loo gyakaa ke dōo nē, lee o beres kej dōo.

⁸ Mena nombia kejaa yee ampanj te mēe gyae nyi n ke yase n sia wola ḥe man nideli. Kei gyae ke yela banj bōo lēe Wurubuare di nē ke kyanj ba wose yee abōo kpaakpaa. Nawolo nyi mena nombia kejaa yee nombia kpaakpaa ḥja, te ḥe dana tōoco fa walaŋ kamases.

⁹ Σ tina diyij na aŋmaarenj nombia yela. Σ tina ε lolo kegyakaare dōo aŋmaarenj kelēs yela. Σ lese ε wose lee kale na aŋmaarenj lee Gyudatena mmaraase ḥjan wose man. Nawolo nyi mena nombia kejaa pou yee yakaa te ḥjōo taŋ tōoco daale ya.

¹⁰ Walaj ḥjon o doo ε man te o na koro sej tia Wurubuare nombia ḥjan te o na mo aŋmaarenj do balaj man na, kolosi na e dokoloj yaa bola. Akpaa o te nyii nej ya na, lese n wose lee o man.

¹¹ Gyej nyi mena walaŋ kei dincoo yee nombiakumee yeeere e te o bēe gyae anokoare ya. ḥjon gbagba nombia ayeesa ne buu na e fōo.

¹² Maa kpila Atemase yaa Tikikuse n gyaŋ. Ḍ kɔŋ na yεε kakyeŋ na n kaa gyanjee na man Nikopolise donɔɔ man. Nawolo nyi ma te yεε ma agyueŋ nyi maa kyaa botɔɔ waare tεe.

¹³ Yεε kakyeŋ na n ke kyo Senase ŋon ɔ yεε mmaraa wolale e ne na Apolo be gbεε keta man, na n ke kεε nyi baa nyiŋ kpene kamase keŋ bεε gyae.

¹⁴ Kaboena nyi daa Kris-totena dεε mo da debaŋ yεε kolo kpaakpaa, na dεε tale nyiŋ kolo kyo balaŋ na baa lee ba diyem man. Tek-aboena nyi dεε kyaa ke-huhoori man ya.

¹⁵ Balan̄ ban̄ pou be kyaa me gyan kεbo ne na do neŋ nɔɔ. Yako de gyoona ban̄ bɔɔ lεε Kristo di te bεε gyae daa ne nyi dεε do wɔ nɔɔ. Wurubuarε waa mo ɔ bεε boele ε popou.

Filemon Pooł tøne kej o be ɻmarase yelee Filemon ne

¹ Tøne kei lee maŋ Pooł ɻon me silana Yesu Kristo dɔɔ te bɔɔ kyaŋ maŋ tɔ deni ne, na de gyoo Kristobaale Timoti gyan. Dæs ɻmarase ke dee yelee nyau de gyoo gyaagyi Filemon ɻon daa na neŋ ne yee tom dokoloŋ ne,

² na Kristotena baŋ bɛs kyaŋ gyanjee n dekpaŋalaŋ man ne, na de gyoo Kristo alo Afia, na de gyoo Akipuse ɻon daa na e yee yoonoɔtenawo Wurubuarə nombia ɣan keyako man ne.

³ De kya Wurubuarə na de Gbenyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛs boele ɻon na baa fa ɻon wosefɛereŋ.

⁴ Me dɔɔ Filemon debaŋ kamase kej mɛs tɔɔse neŋ ma kefane man na, mɛs fa me Wurubuarə karaŋ lee n dɔɔ,

⁵ nawolo nyi me nyii mena kej n ne gyae Wurubuarə balan baŋ o be baake wo te o be desina wo see fa o wose ne, na mena kej n be lɛs de Gbenyoo Yesu di ne.

⁶ Mɛs fane nyi Wurubuarə waa kyo neŋ na n ke nyiŋ tale kolosi Kristo nombia ɣan n be lɛs di ne nideli, na ke yela n ka gyen abɔɔ kpaakpaa ɣan pou Wurubuarə be fa daa lee kej

daa na Yesu yee dokoloŋ dɔɔ ne⁷

Me dɔɔ, n balan kegyae keŋ na do maŋ kakyen te kɛs yee maŋ gyoŋ nideli, nawolo nyi kɛs do Wurubuarə balan baŋ o be baake wo te o be desina wo see fa o wose ne kakyen nideli.

Pooł doo Filemon teree fa Onesimuse

⁸ Kristo dɔɔ nafo me dana gbees nyi maa ɣere neŋ nyi nya yee kpene kej kaboenä nyi nya yee ne.

⁹ Mɔna lee kegyae dɔɔ mɔɔ na ɣere neŋ ya, mɛs waase neŋ bo. Maŋ Pooł ɻon ma seŋees Yesu nawoɔ man te nɛnɛs me sɛs me doo deni man lee ɻon dɔɔ ne ne waase na neŋ ne.

¹⁰ Me bu Onesimuse nombia yaa mɛs sola neŋ ne. Kristo dɔɔ o ta bese me bu nawolo nyi me dɔɔ te o tɛewa lɛs Kristo di debaŋ kej bɔɔ kyaŋ maŋ tɔ deni ne.

¹¹ Gyaŋba kej na nafo o be dana tɔnɔ daale fa neŋ ya, mɔna nɛnɛs dɔɔ o dana tɔnɔ fa daa na neŋ pou.

¹² Nɛnɛs mɛs besena e baa nyi waa bese kɔŋ n gyan. O yee walaj ɻon o nombia doo me konɔɔ man nideli.

¹³ Nafo me gyaewɔ nyi waa kyaŋ n nawoɔ man me gyan kɛbo, na waa kyo maŋ debaŋ kej me doo deni man lee nyeedoŋ nombia ɣan keyako dɔɔ ne.

¹⁴ Mɔna mɔɔ ne gyae nyi maa ɣere neŋ nyi nya kyo maŋ ya, mɛs gyae bo nyi nya kyo maŋ lee nyau gbagba n konɔɔ man. Mena dɔɔ nyi n

te sse ya na mōo gyae maa
yεε kolo ya.

¹⁵ Mberem na Onesimuse
wɔŋa o wose bo lee n gyan
debaŋ kyomii na ke yela waa
nyiŋ kaa bese n wui kek-
paakekpaa.

¹⁶ Neneε dɔɔ o ta tekaa
o yεε n gbeni e kaageŋ ya,
o kela gbeni. O yεε de
naabu gyaagyi e. Mεε gyae
o nombia nideli te ma gyeŋ
nyi nyaŋ ne gyae o nombia
nideli gba kela man. Nawolo
nyi o yεε n gbeni e te o
besewo o yεε n naabu e de
Gbengyoo Yesu dɔɔ.

¹⁷ Mena dɔɔ nyi akpaa n
gyeŋ nyi me yεε n dɔɔ e na,
lεε e do ḥgba mena keŋ nyaŋ
ke lεε man do nε.

¹⁸ Nyi akpaa o te yεε
neŋ nombiikum daale, yaa o
dana neŋ kolo kom na mo ke
nyi man danaana neŋ kom
nε.

¹⁹ Maŋ Pɔɔl gbagba moona
me nyiŋmaa mεε ḥmarase
mena nombii kei nε. Maa
tɔ neŋ kom keŋ o dana
neŋ nε, mōna na wolee
nyi nyaŋ gbagba koran dana
man kom ya. Nawolo nyi
man yele la te n nyiŋa nyeed-
on wεle Kristo man. Kei na
wolo baa nyi n dibiliŋ koran
yεε me wui.

²⁰ Mena dɔɔ me dɔɔ
kpaakpaa yεε nombii kei
fa man lee de Gbengyoo
Wurubuarε yele man. Kristo
dɔɔ yεε ke fa man, na n ke
yela me wεe ke fεe man.

²¹ Mεε lεedi nyi me tɔne
kei gyae ke yela n ke yεε
kpene keŋ mōo yako neŋ nε,

te ma gyeŋ nyi nyaŋ ke yεε
gba kela mena.

²² Mεε ḥmarase neŋ tɔne
kei nε, mεε gyae nyi n ke
desina dekyae see maŋ na-
wolo nyi ma gyeŋ nyi Wu-
rubuarε waa nyii ε kefane
keŋ pou, na waa besena maŋ
kɔŋ ε gyan.

²³ Epafrirase ḥon lee Kristo
Yesu dɔɔ te bɔɔ kyan daa na
e tɔ deni nε, na do neŋ nɔɔ.

²⁴ Mena ke te Maake na
Arisitakuse na Demase na
Luka ban daa na wɔ ne yεε
tom dokoloŋ ne mɔ na do
neŋ nɔɔ.

²⁵ De Gbengyoo Yesu
Kristo waa mo o bεrεε boele
ε popou na waa seŋ ε wεle.

Təne kej bɔɔ ŋmarase yelee Hiburutena nɛ

*Wurubuare keta o bu dɔɔ
kolosi fa balaj*

¹ Gyaŋba gyaŋba kej na, Wurubuare tεεwɔ wa akpenkpenŋgyɔɔra dɔɔ kolosi agbaatee agbaatee fa de naanaɔ lee gbεεnεŋ kpoonkpo man.

² Mɔna debaŋ kei man kej tεele kei ne gyu kɔ oto ne, o tεe o bu Yesu dɔɔ kolosi fa daa. O bu ŋonan dɔɔ te o tεewɔ yee tεele kei pou. Non te Wurubuare lesewɔ see nyi tεele kei dɔɔ abɔɔ pou dee doo o tεe.

³ O bu ŋonan dɔɔ te ŋon Wurubuare tεewɔ lese o gyroobiiri wola, te o bu ŋonan mɔ lesena Wurubuare dinɔɔ gbagba kej wola. O bu kei noɔwoya ŋan ŋe dana doŋ ne, te o moowɔ o dana tεele kei pou. O ka yεŋ lεe denibalaŋ lee ba dukum man wɔle na, te o gyuuwɔ ke kyaa adido o kya Wurubuare dekpatakperɛ ŋon dunoluŋ dɔɔ.

⁴ Lee mena dɔɔ Wurubuare bu kei kela Wurubuare kpilala pou, te yele kej mɔ Wurubuare be fa e ne kela Wurubuare kpilala banj wui.

⁵ Nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmarasen̄ see man ne, Wurubuare te yako ta

ɔ kpilala banj man ŋolo see nyi,

“N yee me bu e,
te gyeŋ maŋ yεna n kya ya.”

Mena mɔ te o te yako ta be man ŋolo see nyi,

“Me ta bese n kya,
te nyaj mɔ n ta bese me bu ya.”

⁶ Mɔna debaŋ kej Wurubuare ne gyae waa kpila o bu kegyia nyi waa kɔŋ tεele kei dɔɔ ne o yakowɔ nyiaa, “Kaboena nyi Wurubuare kpilala pou baa som e.”

⁷ Te nne te Wurubuare kolosiwɔ lee o kpilala banj wose man. O yakowɔ nyiaa, “Maa yela me kpilala ke yee ŋgba felij nɛ,
na maa yela me tewulee ke yee ŋgba boalaŋ nɛ.”

⁸ Mɔna Wurubuare yakowɔ lee o bu ŋon wose man nyiaa,

“Wurubuare, n ke di gyroori kekpaakekpaa,
te nyaj ke di ke ke gbεε dɔɔ.”

⁹ N ne gyae nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbεε,
te n ne kɔla nombi-akumɛɛ.

Mena dɔɔ maŋ n Wurubuare ŋon
ta lese neŋ yele kela n tebia pou,
te me yela n dii gyoŋ mɔ kela wɔ.”

¹⁰ Wurubuare besewɔ yako nyiaa,

“De Gbeŋgyoo,

lee kewalaŋ kej na
nyaq see na tεeple kei
mokɔɔ,
te nyaq yεena abɔɔ ḥan
pou ḥe kyaa adido nε.
 11 Adido na ateta pou gyae
kaa ḥaalaa,
mɔna nyaq dɔɔ nyaq ke
kyaa kekpaakekpaa.
Ne popou gyae kaa lɔɔree
ṅgba kanyaŋ nε.
 12 Nyaŋ ke bɔ adido na ateta
ṅgba kanyaŋ nε
na n ke kyεekεe ḥa.
Mɔna nyaq dɔɔ n kedoobii te
n doo,
te nyaq ke kyaa kek-
paakekpaa.”
 13 Nombii kej Wurubuare ba
bese yako ḥe bu ḥon yεna nyi,
”Koŋ kaa kyaa me dunolun
dɔɔ,
kelii debaŋ kej maa yoo
di n kɔlala pou dɔɔ.”
Kpilala baŋ man woŋti te
Wurubuare yako e
mena nombii kei see?
 14 N kεe na kpilala baŋ
dɔɔ, be yεε Wurubuare
tewulεewɔ te be dɔŋ bo felin
man. Wurubuare ne kpilii
wɔ bo nyi be kaa kyɔ balan
baŋ ḥon Wurubuare waa lεe
ba nyee wee daale nε.

2

Nyeekeleε dinaa

¹ Lee mena dɔɔ kaboenɛ
nyi dεe kyan nombia ḥan
dɔɔ nyii nε man nideli na
dɔɔ nyij yo gbεε ya.

² Nawolo nyi nombia ḥan
Wurubuare be tεe ḥe kpilala
dɔɔ kolosi nε doo na ḥe gbεε.
Mena dɔɔ debaŋ kamase kej
balan be yεε deŋele don te

be te di o nombia ḥan dɔɔ ya
na, ḥe wɔŋja ba deŋele ḡgbɛ
mena kej kaboenɛ nε.

³ Akpaa nne te doo na, ke-
naŋ na nyi de bεε nyeekeleε
dinaa kei nombia ḥan Wu-
rubuare be fa daa debaŋ
kei na, sena te dεe yεε na
dεe tale lee deŋele kewoŋ
kej waa wɔŋ daa nε man?
De Gbeŋgyoo Yesu gbagba
taŋgbεε la yako nyeekeleε
nombia keŋa fa balan. Ke-
naŋ wɔle na balan baŋ bɔɔ
taŋgbεε nyii ḥa nε, mo dii
nombia keŋa adansεε fa daa
nyi ḥe yεε ampan.

⁴ Wurubuare gbagba mo
lesewɔ wola nyi nombia ḥan
bɔɔ kolosi nε doo na ḥe gbεε.
Nawolo nyi ḥe faa wɔ doŋ te
be yεε gyakoloŋ nombia na
nombia dinaana, te ḥe moo ḥe
felin ḥon abɔɔ ḥan ḥe na mo
boele balan nε boele wɔ ḥe
kegyaebii man.

*Walaj ḥon dee sila na dee
nyij nyeekeleε*

⁵ Tεeple wɔle kej gyae ke
kɔŋ wee daale te dee kolosi
ka wose man nombia nε,
Wurubuare te yako nyi waa
mo ke do ḥe kpilala baŋ
nyijmaa man bo ya.

⁶ Gyoo Defidi yakowɔ Wu-
rubuare nombia aŋmaraseŋ
see ḥan man yenaŋ daale
nyiaa,

“Deniwalan yεna amote te n
na gyueŋ ḥe dɔɔ,
yaa tɔŋɔ wɔŋti doo la
deniwalan bu man
te n ne kεe ḥe dɔɔ mena?
 7 N ke yεε deniwalan na,

n yökose e te n yela n
kpilala baŋ kela e de-
baŋ kyomii daale,
kenaj wôle te n kaa faa
e gyroorobiiri na obuo,
8 te n moo kpene kamase do
o tœs."

Kei na wolo baa nyi Wurubuare moo kpene kamase do o tœs kej o te kaase kolo ya. Mōna debaŋ kei man nœ, de bœs naa nyi abœc njan pou doo o tœs ya.

9 Mōna da te naa nyi Yesu njon Wurubuare be yökose e kyomii kela o kpilala baŋ debaŋ kyomii nœ, nœnœs dœc Wurubuare ta mo gyroorobiiri na obuo fa e nawolo nyi o naa diyem te o yeňawo. Wurubuare bœres kej o na mo boele balanç nœ dœc, te Yesu lœs walaŋ kamase yen yen.

10 Wurubuare yœna kpene kamase te o moo o doj o dana nja na ne gbees. Mena dœc ke yœs kpene kej doo na ke gbees nyi waa yela o bia burum ke kœj o gyaj na baŋ mœ kaa di gyroori kpu na e. Lee mena dœc te o yela Yesu Kristo nyeelære njon baa ta o dœc nyij nyekelæs nœ, nyijna dasenjae kej kaboenä nœ njon Wurubuare siaman te o naa diyem yen. Kei na wolo baa nyi Yesu dœc te baa ta, na baa nyij nyekelæs.

11 Yesu ne gberaa na ayimœs lee walaŋ wose man na o gbeenej ka tenee Wurubuare siaman. Walaŋ njon o ne gberaa ayimœs lee balanç wose man, na balanç baŋ bœc gberaa ayimœs lee ba wose

man nœ, be popou be kya yœs dokolonj. Mena dœc desœj be dana e nyi waa baake wœ nyi o lojtona ya.

12 Yesu yako Wurubuare nyiaa,

"Maa lese n nombia njan n be yœs ne wola ma lojtona.

Botœc kej balanç de gyanjee nyi baa som nej na, maa kœlœs nej be siaman."

13 C besewœ yako nyiaa,

"Maa mo me loo pou gyakaa n dœc."

Te o besewœ yako bela nyiaa, "Kœs, daa na balanç baŋ n ba mo wœ do me nyijmaa man nœ yaa"

14 Balaŋ baŋ Yesu be baake wœ nyi o lojtona nœ be yœs denibalanjœ kej be dana wosenaane na fatabo. Mena dœc te Yesu mo kaa bese deniwalanj njgbœ baŋ nœ, na waa ta o yen kej dœc di œbœnsam njon o dana doj yen dœc nœ dœc.

15 C yœs mena na waa nyij lœs balanç baŋ bee yee yen, te debaŋ kamase na ba agyuej pou gyakaa bo yen dœc nœ nyee.

16 Kei nawolo baa nyi na Wurubuare kpilala te Yesu kœnjawœ o kaa kœj ya, mōna o kœnjae o kaa kœj Aberaham duuluŋ man balanç.

17 Lee kei dœc te o bese deniwalanj njgbœ o lojtona nœ gbees kamase man, na waa nyij bese Wurubuare sae kegyia njon o ne wii balanç waranjase, te o ne di anokoare Wurubuare œsom kej man. Na waa nyij

yen pataa denibalaŋ na Wurubuarε nsana.

¹⁸ Əbənsam keeſe ɳon gbagba keeſ te o naa diyem nideli, mena dɔɔ waa tale kyɔ balaŋ baŋ pou əbənsam ne keeſe wɔ keeſ ne.

3

Yesu kela na Mosesi

¹ Lee mena dɔɔ emeeſ me tebia Kristotena baŋ mɔ ε be lεs Wurubuarε di ne, ε mo ya agyueŋ pou gyakaa Yesu dɔɔ. Non yena Wurubuarε kpilale na Wurubuarε sae kegyia ɳon dɔɔ lεs e di ne.

² O moo o konco pou fa Wurubuarε ɳon o ba leſe e ne, ɳgba mena kej Mosesi mɔ ba mo o konco pou fa Wurubuarε ɳon o ba leſe e nyi o kaa keeſ o balaŋ dɔɔ ne.

³ Da gyej nyi walaj de baŋ deni na, ɳon ne nyiŋa na yele kela deni kej o be bam ne. Mena mɔ te Yesu dana yele kela Mosesi.

⁴ Walaj ne banja na deni, mɔna Wurubuarε yεſena walaj na kpene kamaseſ.

⁵ Mosesi moo o konco pou yεſ tom Wurubuarε balaŋ man ɳgba Wurubuarε tobaale ne, te o tangbeſewo kolosi nombia ɳan Wurubuarε waa kaa kolosi wee daale ne.

⁶ Mɔna Kristo dɔɔ ɳon yεſ Wurubuarε bu e, te o leſe o konco pou keeſ Wurubuarε balaŋ dɔɔ. Mena dɔɔ akpaa de nyiŋ konco te da mo de sia gyakaa abɔɔ ɳan o be yako see nyi waa fa daa ne dɔɔ na, kej ne gyae la ke yela dees tale bese o balaŋ.

ɛ na yεſ dejele doj ya

⁷ Lee mena dɔɔ Wurubuarε feliŋ ɳon yakowɔ nyiaa,

"Gyej kei akpaa nyaj ɳon n nyii Wurubuarε nombia ɳan na,

⁸ na yεſ dejele doj ɳgba mena kej

ɛ naanač be yεſ te bɔɔ koro sej tia

Wurubuarε depampaa dinaa kej man, te bɔɔ teese o nɔɔman ne ya.

⁹ ɛ naanač naa kpene kej Wurubuarε be yεſ kulutooneŋ sɔŋola ɳan man, mo kenaŋ wɔle na ba teese o nɔɔman keeſe e keeſ.

¹⁰ Mena dɔɔ Wurubuarε gyej baŋ o balaŋ benaj dɔɔ te o yakowɔ nyiaa, 'Debaŋ kamaseſ na bεſ yo gbeſ nawolo nyi bɔɔ ne sila me nɔɔwoya ya.'

¹¹ Kejte ma gyej baŋ kaŋ ntam nyiaa, 'Bɔɔ gyae baa nyiŋ gbeſ gyoō botɔɔ kej mɔɔ desina see wɔ nyi be kaa kyaa na baa feefo ne korakora ya.'

¹² Mena dɔɔ me tebia, ε keeſ nideli nyi ε man ɳolo be nyiŋ agyueŋ kum na waa lεs aŋmaareŋ na waa lee Wurubuarε ɳon o kyaa kekpaakekpaa ne wɔle ya.

¹³ Mena dɔɔ ε nyiŋaa ε kyaa na ε sia ne, ε kolosi do dɔŋa kakyeŋ wee na wee.

Na nombiakumee ba beo ε man ηolo na waa yεε deñelete doñ ya.

¹⁴ Akpaa de kyanj da kelεedi keñ dɔɔ tañgbεε lεε Kristo di ne man keñkeñ kelii da yeñ wee na, na daa na Kristo yεε dokoloñ baa.

¹⁵ Wurubuarε nombia aŋmaraseñ see ḥjan yakowɔ nyiaa,

"Gyeñ akpaa nyañ ηon n nyii Wurubuarε nombia ḥjan na,

na yεε deñelete doñ
ηjgb̄a mena keñ ε
naanaaç be yεε deñelete
doñ

tia Wurubuarε ne ya."

¹⁶ Balañ bomo nyiina Wurubuarε nombia ḥjan te ba korowɔ señ tia e? Na banj yεna balañ banj Mosesi be tεε be siaman mo wɔ lee Igyipite tεele man ne yee?

¹⁷ Balañ bomo te Wurubuarε gyeña banj do kulutooneñ sɔñola ḥjan man? Na banj yεna balañ banj bɔɔ yεε nombiakumee, te o be yeli bɔɔ yekkee depampaa dinaa keñ man ne yee?

¹⁸ Balañ bomo te Wurubuarε gyeña banj kañ ntam do nyi bɔɔ gyae baa gyoo botɔɔ keñ o be desina see wɔ nyi be kaa fεεfo ne ya? Na banj yεna balañ banj bɔɔ yεε deñelete doñ te ba te lεε e di ne yee?

¹⁹ Mena dɔɔ da te naa nyi keñ ba te lεε Wurubuarε di dɔɔ ya, te ba te tale ka gyoo botɔɔ keñ o be desina see wɔ nyi be kaa kyaa fεεfo ne ya.

4

¹ Wurubuarε keyako see keñ o be yako nyi o te desina defεεfoe daale see fa o balañ ne, ke seε ka señee mena. Mena dɔɔ ε yela deε kεε nideli keñ de man ηolo be yεε kolo kum daale, na ka ke tɔ e gbεε keñ o be nyiñ gyoo botɔɔ ya.

² Nawolo nyi nombia kpaakpaa ḥjan bɔɔ kolosi fa de naanaaç ne, ḥjan ke te be kolosiwɔ fa daa mo. Mɔna nombia ḥjan bɔɔ nyii ne te yεε tɔñcɔ fa wɔ ya, nawolo nyi ba te lεε ḥja di ya.

³ Mena dɔɔ daa banj dɔɔ lεε o nombia ḥjan di ne, daa daagen ne gyae la dee nyiñ gbεε gyoo botɔɔ keñ o be desina see o balañ nyi be kaa kyaa fεεfo ne. Nawolo nyi Wurubuarε yakowɔ nyiaa, "Me ta mo banj kañ ntam nyi, 'Bɔɔ gyae baa gyoo botɔɔ keñ moɔ desina see me balañ nyi be kaa kyaa fεεfo ne korakora ya.' "

Mɔna da gyeñ nyi Wurubuarε wulaa bake o nombia see leenaj debañ keñ o be yεε kpene kamase tan ne.

⁴ Wurubuarε nombia aŋmaraseñ see ḥjan yakowɔ yεnañ daale lee wee nyetoorote keñ man nyiaa, "Weeyaa looro te Wurubuarε moowɔ yεε kpene kamase, te o fεεfowɔ wee nyetoorote keñ man."

⁵ Wurubuarε besewɔ yako lee kefεεfo kei wose man bela nyiaa,

"Bɔɔ gyae baa gyoo botɔɔ
keŋ mɔɔ desina
see me balan̄ nyi be kaa
kyaa fεɛfo ne ya."

⁶ Balaŋ baŋ bɔɔ tanjbɛɛ
nyii Wurubuare kefɛɛfo kei
wose man nombia ne, lee ba
deŋejele doŋ dɔɔ Wurubuare
te fa wɔ gbeɛɛ na baa gyoo
botɔɔ keŋ o be desina see
wɔ nyi be kaa kyaa fεɛfo ne
ya. Kei nawolo baa nyi balan̄
wɔlɛɛ baale te Wurubuare
waa fa gbeɛɛ na baa gyoo
botɔɔ ke kyaa fεɛfo.

⁷ Mena dɔɔ Wurubuare ta
bese see wee daale keŋ o ne
baake ke nyi "Gyeŋ," na ke
yela balan̄ ke nyiŋ gbeɛɛ gyoo
o defɛɛfoe keŋ man. Kulutooneŋ burum ḥaale wole
ne, o tɛɛwɔ gyoo Defidi dɔɔ
bese kolosi lee wee kenaŋ
wose man, ḥgba mena keŋ
bɔɔ wulaa kolosi ka wose
man nombia tɔne kei man
ne nyiaa,

"Gyeŋ akpaa nyaŋ ɣon n
nyii Wurubuare nom-
bia ɣan na,
na yee deŋejele doŋ ya."

⁸ Debaŋ keŋ de naana
Gyosua be tɛɛ Iseraetena
siaman ne, o te tale yela baa
nyiŋ mena kefɛɛfo kei ya.
Nyi ɣon talewɔ yela baa nyiŋ
mena kefɛɛfo kei ne, nafo
Wurubuare be gyae waa
kolosi kefɛɛfowee wole daale
wose man nombia bela ya.

⁹ Kei nawolo baa nyi wee
daale kyaa keŋ Wurubuare
balan̄ baa fεɛfo ḥgba mena
keŋ Wurubuare be fεɛfo wee
nyetoorote keŋ man ne.

¹⁰ Walaŋ kamase ɣon Wu-

rubuare waa yela waa gyoo
o defɛɛfoe keŋ man ne, nyi
otenate de yee o tom tan na
waa fεɛfo ḥgb̄a mena keŋ
Wurubuare mɔ be yee o tom
tan te o be fεɛfo ne.

¹¹ Gyangba gyangba balan̄
baŋ yee deŋejele doŋ, mena
dɔɔ be te nyiŋ gbeɛɛ gyoo Wu-
rubuare defɛɛfoe keŋ man
ya. Lee mena dɔɔ ε na yeli
daa mɔ ke yee deŋejele doŋ
na dɛɛ yo gbeɛɛ ya. Mɔna
ε yela dɛɛ yee kakyeŋ na
dɛɛ yee Wurubuare kegyae-
bii, na dee nyiŋ gbeɛɛ gyoo o
defɛɛfoe keŋ man.

¹² Wurubuare nombii keŋ
nɔɔ dana boalan̄ te kɛɛ fa
nyeedoŋ kekpaa. Ke yee
ḥgb̄a sila sia na wɔlete ne,
te ke dana beeŋ kela sila
sia na wɔlete kamase. Kɛɛ
tale kara gyoo deniwalan̄
yenaj kamase, lese deni-
walan̄ dinɔɔ na o nyeeman
na o konɔɔ man nombia pou
debɔɔ.

¹³ Abɔɔ ɣan pou Wu-
rubuare be yee ne, ḥe
man dokoloŋ be kyaa
keŋ ka weesɛɛ o siaman
ya. Kpene kamase doo o
siaman penṭeŋperein. Non
Wurubuare siaman te de
popou dɛɛ kaa seŋ tɔlɛɛ de
nɔɔwoya wee daale.

*Yesu yena de Wurubuare
sae kegyia*

¹⁴ Mena dɔɔ ε yela dɛɛ
kyaj da kelɛɛdi keŋ de dana
ne man keŋkeŋ. Nawolo
nyi de dana Wurubuare
sae kegyia kpaakpaate ɣolo.
Non yena Yesu, Wurubuare

bu ɳon o be lam Wurubuare gyan adido ne.

¹⁵ Wurubuare sae kegyia ɳon de dana ne, o yee walaj ɳon o ne wii daa te o ne yeli dees tale yee abeo ɳan kaboeni nyi dees yee te doo ne tale yee ya ne. Nawolo nyi obɔnsam keese e kee lee gbees kamase man ɳgaba daa ne, mɔna ɳon doo o te yee dukum ya.

¹⁶ Mena doo e na yeli dee yee Wurubuare gyan kegyia ya. Nawolo nyi da gyen nyi waa wii de warajase na waa mo o beres boele daa, na waa kyo daa debaj kamase kej da wose de kyan daa na.

5

¹ Walaj kamase ɳon ba lese e nyi waa yee Wurubuare sae kegyia na, bεe lese e bo lee ɳon gbagba o balaj man na waa sej be nawoo man lee be Wurubuare osom man. Na waa lees ba kedeesa abeo mo gyu ke deesi fa Wurubuare, na Wurubuare ke nyij mo be nombiakumee kyees wo.

² ɳon gbagba mo yee deni-walaj e te o ne tale yee kpene kej be dei ya, mena doo o ne nyij konoo fa balaj ban bɔɔ gyen ya te bee yee abeo ɳan be dei ya te ne woŋee wo lee Wurubuare gbeesene man ne.

³ Mena doo te kaboeni nyi waa taŋgbεes deesi fa Wurubuare lee ɳon gbagba wui nombiakumee doo, pεna waa tale deesi fa o balaj ban

mɔ wui nombiakumee ɳan bɔɔ yee ne.

⁴ Akpaa Wurubuare te baake ɳolo nyi o kaa yee o sae kegyia ɳgaba mena kej o be baake Aarɔn ya ne, walaj ɳonaŋ gbagba be tale see o wose Wurubuare sae kegyia ya.

⁵ Mena te Kristo mɔ ta see o wose Wurubuare sae kegyia ya. Mɔna Wurubuare lese na e te o yako e nyiaa,

"N yee me bu e,
gyen me ta bese n kya."

⁶ Wurubuare besewo yako o nombia aŋmaraseŋ see man yenaŋ daale bela nyiaa,

"N yee Wurubuare sae e kek-paakekpaa,
ɳgaba mena kej
Mekesedeké be di
Wurubuare saere kek-paakekpaa ne."

⁷ Yesu ke kyaa tεele doo ne, o moo yeesa wii lese siasaran fane fa Wurubuare. Nawolo nyi ɳon waagen kooŋ ne gyae la waa tale lese e lee yen man. Lee mena kej o be yɔkɔse o wose mo obuo fa Wurubuare doo, Wurubuare nyii o kefane kej.

⁸ Kej na kej Yesu yee Wurubuare bu e koraj na, o naa diyem nideli. Lee o diyem kena kenaŋ man ne, o kasee mena kej waa nyii o kya dei.

⁹ Yesu ke tei Wurubuare yee kpene kamase kej o be yako e nyi waa yee taŋ ne, kej yele la te o kaa bese nyeeleɛre na waa yela ban pou bee nyii o dei ne ke nyij nyekelɛs kekpaakekpaa.

¹⁰ Mena dōo Wurubuare lese e nyi waa yee o sae kegyia, ḥgba mena kej Mekesedekē be yee o sae kegyia ne.

ε na bese ε wole ya

¹¹ Nafo de dana nombia burum dēs yako lee Mekesedekē na Yesu saere kedi kei wose man, mōna nombia ḥjan man kalese dana banj nawolo nyi ε nombia man kenyii dana doj.

¹² Debanj kei ne nafo kaboenā nyi εmee mo yaa bese Wurubuare nombia ḥjan wolala. Mōna ε s̄ee ε yee ḥgba bia banj be kaboenā bo nyi ḥolo waa bese wola wō Yesu Kristo ɔsom nombia ḥjan kewalaŋ ne. ε yee yaa ḥgba bia banj be s̄ee εmase dide ne. ε ta bee ta na weenee doj nyijan kedi ya.

¹³ Nawolo nyi walaŋ kamase ḥon ɔ s̄ee ɔ ne εmase dide ne, na ɔ yee bu e. ɔ ta gyeja ta kpene kej yee dukum yaa debam ya.

¹⁴ Mōna kegyiise ne tale la di weenee doj nyijan. Nawolo nyi lee mena kej nombia be yala wō te bōo gyoo ḫe man nideli te bōo naa dōo, ba gyej kpene kej yee dukum na kpene kej yee debam.

6

¹ Lee mena dōo ε yela dee tina Kristo ɔsom nombia ḥjan dōo kasee kewalaŋ ne yela mena, na dēs kasee abōo ḥjan ḫe doo de siaman te ḫe gyae ke yela da Kristo kelxedi ke yee doj ne.

Ta tekaa kaboenā nyi dēs bese kasee nombia kewalaŋ ḥjan dōo kasee kaalaŋ, ḥgba kekyekee lee dinčo ḥjan be dana tōnōo ya te ḫee mo daa gyu yej man, na Wurubuare kelxedi ne ya.

² ε na yeli dēs tekaa kasee kolo lee Wurubuare lonjkeso, na nyijmaa kamo gyakaa balaj dōo, na woya kefōj lee yej man, na Wurubuare nombia kedi debanj otomante kej man bela ya.

³ Te nyi akpaa Wurubuare de s̄ee na dee tina mena abōo kej pou keyee yela, na dēs bee gyu de siaman.

⁴⁻⁵ Nyi Wurubuare da toro walaj agyuen te otēnate da gyej Wurubuare nombia, te Wurubuare da mo ɔ bērēs boele e te ɔ mo ɔ felij ḥon do ɔ man te ɔ nyii Wurubuare nombia te ɔ naa nyi ḫe dei te ɔ gyej doj kej Wurubuare waa kaa lese wola debanj otomante kej man ne, lee kej pou wōle te otēnate da besena ɔ wōle tee Wurubuare na, kolo be kyaa kej deniwalaj waa yee na kabesena otēnate kōj Wurubuare gyaŋ ya.

⁶ Mena dōo nyi akpaa ba lee mena nombia kej wače ne, gyae ke yee doj fa wō nyi baa tina be nombiakumee ḥjan bēs yee ne yela na baa kōj Wurubuare gyaŋ bela. Be nombia ayeesa ḥjenaj nawolo baa nyi, na yee yaa ḥgba ba bese yaa bēs gyō Wurubuare bu ḥon baa sakaa ḥpanđaj dōo fulu e balaj man ne.

⁷ Tεεle kej ḥoga ne ḥεε woli ke te ne yeli wɔɔfarale ne nyiŋ weenεε kpaakpaa lee ke man nε, Wurubuarε ne hiraa na ke.

⁸ Mɔna akpaa sɔɔse na ḥalese ne tuu la ke dɔɔ na, na mena tεεle kenaŋ be dana tɔɔcɔ ya. Te n te kεε ya na Wurubuarε waa tale falaa ke, na waa yela boalaŋ ke kpa ke.

⁹ Me gyoona kpaakpaa, kej na de kεε yako kei koran̄ nε, da gyen̄ nyi εmεε dɔɔ nombia kpaakpaa ḥaale doo ε man, kej ḥεε kyaa na nyeekeleε nombia ḥan̄.

¹⁰ Wurubuarε yεε walaj̄ ḥon̄ o ne di o nombia ke gbeε dɔɔ. Mena dɔɔ o be gyae waa wolee ε tom kej ε be yεε, na ε balaj̄ kegyae kej ε na lese wola e nε ya. Nawolo nyi lee ḥon̄ dɔɔ ε te kyɔ ε tebia Kristotena, te ε gyakaa ε ne kyɔ wɔ.

¹¹ Da kegyaebii yεna nyi, ε man walaj̄ kamase waa kyaŋ nombia kpaakpaa keŋa man nideli kelii oto. Kei gyae ke yela ε ka gyen̄ nideli nyi ε ke nyiŋ kpene kej dɔɔ ε loo gyakaa nε.

¹² Dɔɔ ne gyae nyi ε man ḥolo waa yεε keboŋale Wurubuarε ɔsom kej man ya. Mɔna dεε gyae bo nyi yaa kasee balaj̄ baŋ bɔɔ lεε Wurubuarε di te bɔɔ nyiŋ koncɔ yεε kakyeŋ seŋ ba kelleedi kej man kelii oto, te Wurubuarε be fa wɔ kpene kej o be yako see nyi waa fa wɔ nε.

Wurubuarε

nombii

ayakoŋ see te kɔŋ mena

¹³ Debaŋ kej Wurubuarε be yako o nombii see fa de naana Aberaham nε, o moo ḥon̄ Wurubuarε gbagba yele bo kaŋ ntam. Nawolo nyi na ḥolo be kyaa kej o kela ḥon̄ Wurubuarε kej waa mo walaj̄ ḥonaŋ yele kaŋ ntam ya.

¹⁴ Wurubuarε yako de naana Aberaham nyiaa, "Ampaŋ yaa mεε yako neŋ nyi maa hiraa neŋ, na maa yela n duuluŋ man balaj̄ ka bo nideli."

¹⁵ Mena dɔɔ de naana Aberaham mɔ nyiŋa koncɔ kyaa daa kpene kej Wurubuarε be yako see nyi waa fa e nε, te o nyiŋmaa kaŋa ke.

¹⁶ Nyi akpaa ḥolo ne gyae waa kaŋ ntam na, o na mo walaj̄ ḥon̄ o kela e nε yele bo kaŋ ntam. Ntam kekaŋ kenaŋ na wola la nyi, nombia ḥan̄ ɔtenate be yako ne yεε ampaŋ kej aŋmaareŋ keles be doo ke man ya.

¹⁷ Kej Wurubuarε ne gyae nyi balaj̄ baŋ baa nyiŋ kpene kej o be yako see nyi waa fa wɔ nε, ka gyen̄ nideli nyi o be gyae waa kyεεkee wa agyueŋ ya dɔɔ nε, mena dɔɔ te o kaŋa ntam kpu na nombii kej o be yako see nε.

¹⁸ Nombii kej Wurubuarε be yako see na ntam kej o be kam nε, o be gyae waa kyεεkee nombia ala keŋa man daale ya nawolo nyi o bee di dekara ya. Mena dɔɔ nombii kei na do daa baŋ dɔɔ yeu kaa gyoo e nε

kakyeŋ da kelɛedi man, na dɛɛ tale kyan kpene keŋ dɔɔ ɔ be yeli de loo gyakaa ne man nideli.

¹⁹ Da nyeedon pou seŋee mena lookegyakaa kei dɔɔ. Ken yele la te de nyiŋa gbɛɛ gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinnaa tɔɔmante keŋ man, botɔɔ keŋ bɔɔ mo kanyaŋ kpase ke keŋ nafo gyan̄ba na walaŋ yakaate bee nyiŋ gbɛɛ gyoo botɔɔ ya ne.

²⁰ Yesu te kaa bese Wurubuarɛ saese pou kegyia kekpaakekpaa, ɔgba mena keŋ Mekesedɛke be di Wurubuarɛ sae kegyia kekpaakekpaa ne. Te ɔ te kyan daa gbɛɛ ka gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinnaa tɔɔmante keŋ man, na daa mɔ ke sila e.

7

Wurubuarɛ sae Mekesedɛke wose man nombia

¹ Na Mekesedɛke kei yɛɛ donɔɔ keŋ bɛɛ baake ke nyi Saalem ne gyoo e, te ɔ besewɔ ɔ yɛɛ Wurubuarɛ dekkpatakpere ɔnon sae e. Debaŋ keŋ de naana Abraham be gyu ke yoo gyrooneŋ baale di be dɔɔ bese ɔ ne kɔŋ ne, ɔ kaa gyan̄eewɔ na gyoo Mekesedɛke kei. Botɔɔ te Mekesedɛke hiraa ɔnon de naana Abraham.

² Keŋte de naana Abraham kpase abɔɔ ɔnan pou ɔ be nyim lee yoo keŋ man ne akpeŋ kufu, te ɔ moo dekpeŋ daale fa Mekesedɛke ɔnonaj. Mekesedɛke yele kei asɛɛ yena nyi "Gyoo ɔnon ɔ gbeɛneŋ tenɛɛ Wurubuarɛ

siaman," te Saalem gyoo mɔ nawolo nyi "Wosefɛeren gyoo."

³ Nolo ba gyen Mekesedɛke kei ɔ kya yaa ɔ naa yaa ɔ duulun man dalee ya. Ba te yako kolo mɔ lee ɔ kalola yaa ɔ yen wose man ya. ɔ yɛɛ Wurubuarɛ sae e kekpaakekpaa ɔgba Wurubuarɛ bu ɔnon ne.

⁴ Emeeɛ gbagba ε keɛɛ na, ε kena nyi ɔ yɛɛ walaŋ dinnaa e te ɔ dana yele mɔ. De naana Abraham ɔnon ɔ dana yele Wurubuarɛ siaman koraj ne kpase abɔɔ ɔnan ɔ be nyim lee yoo man ne akpeŋ kufu, te ɔ moo ɔne man dekpeŋ fa Mekesedɛke ɔnonaj.

⁵ Mosesi mmaraase ɔnan nawolo nyiaa, kaboena nyi Gyudatena ban be yɛɛ de naana Abraham ɔ naanasewɔ ne, baa kpala ba abɔɔ ɔnan be dana ne akpeŋ kufu na baa mo ɔne man dekpeŋ dokoloŋ fa Lewitena ban be yɛɛ saesewɔ ne. Da gyen nyi Lewitena kewɔ mɔ yɛɛ de naana Abraham ɔ naanasewɔ, mɔna Wurubuarɛ faa Gyudatena mena mmaraase ɔnenaj nyi baa tɔ mena abɔɔ ɔnenaj fa ban gbagba be tebia Lewitena ban.

⁶ Mekesedɛke kei ta lee Lewi duulun man gba ya, mɔna ɔ talewɔ lɛɛ abɔɔ kekpase kufu man dekpeŋ dokoloŋ kei lee de naana Abraham ɔnon Wurubuarɛ be yako see nyi waa yɛɛ kolo fa e ne gyan̄ te ɔ hiraa e.

⁷ Walaŋ kamase tan gyeŋ nyi kegyia ne hiraa na ke-maasa keŋ aŋmaareŋ be doo ke man ya.

⁸ Lewitena ban bɛɛ lɛɛ abɔɔ kekpala kufu man dekpen kei ne be yee balan ban bɛɛ yem, mɔna Mekesedekɛ ŋon de naana Abraham be tɔ abɔɔ keŋ fa ne dɔɔ, o ta yem ya ŋgba mena keŋ Wurubuare nombia be yako ne.

⁹ Dɛɛ tale yako nyi Lewi mɔ teewɔ de naana Abraham dɔɔ tɔ abɔɔ kufu man dekpen kei fa Mekesedekɛ.

¹⁰ Nawolo nyi deban keŋ de naana Abraham be gyanee na Mekesedekɛ ne, na be ta lola ta Lewi ya. Deban kenaj na o seɛ o doo o naana Abraham teŋa man.

¹¹ Deban keŋ Wurubuare be tɛɛ de naana Mosesi dɔɔ mo mmaraase ŋan fa Gyudatena ne, o lese balan lee Lewitena man nyi baa di saere. Nyi Lewitena saere tom keŋ bɔɔ yee ne deŋ talewɔ yela balan gbɛɛneŋ ka tenee Wurubuare siaman na, nafo bɛɛ tekaa hia nyi Wurubuare waa bese lese sae ŋolo ke kɔŋ ŋgba Mekesedekɛ ne ya. Te nɛnɛɛ dɔɔ, Wurubuare te kpila ŋolo nyi o kaa di saere ŋgba Mekesedekɛ ne. Mɔna o ta lee Aaron ŋon o yee Lewi baale e ne duulun man ya.

¹² Nyi walaŋ ŋon o te yee Lewi baale e ya ne de kaa di Wurubuare saere na, na kabona nyi baa kyɛɛkee mmaraa keŋ, nawolo nyi Lewitena baageŋ te kabona

nyi baa di Wurubuare saere.

¹³ Mena nombia keŋa dɛɛ yako ne, na Yesu Kristo wose man nombia yaa dɛɛ yako ne. Nawolo nyi o ta lee Lewi dekpanalan man ya te ɔ kaa dii Wurubuare saere. ɔ lee dekpanalan kpoɔ daale man, te ŋolo mɔ te dii ta Wurubuare saere lee mena dekpanalan kenaj man see ya.

¹⁴ De popou gyeŋ nyi de Gbenygyoo Yesu lee Gyuda dekpanalan man, te de naana Mosesi mɔ te yako kolo lee Gyuda dekpanalan mantena benaj saere kedi wose man ya.

Yesu yee Wurubuare sae e ŋgba Mekesedekɛ ne

¹⁵ Nɛnɛɛ dɔɔ nombii kei man kenyii be dana ban bela ya. Nawolo nyi walaŋ wɔle kpoɔ kɔŋala kaa di Wurubuare saere ŋgba Mekesedekɛ ne.

¹⁶ O saere keŋ o be kaa dii ne, te yee tɛele kei dɔɔ mmaraase yaa dekpanalan keŋ man o ba lee ne dɔɔ te o dii ke ya. Mɔna o dii saere kenaj bo lee o don keŋ o dana, keŋ yeŋ be tale di o dɔɔ ya ne dɔɔ.

¹⁷ Nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see yakowɔ nyi, Wurubuare yako Kristo nyiaa,

*"N yee Wurubuare sae e kek-paakekpaa,
ŋgba mena keŋ Mekesedekɛ mɔ be di Wurubuare saere kek-paakekpaa ne."*

¹⁸ Mena dōo lee gbēe daale man na, dēe tale yako nyi Wurubuare ta mo Mosesi mmaraase benēs ḥan see yenaŋ. Nawolo nyi ḥōc dana tōnōc ya, te ḥōc dana nōdōn mō ya.

¹⁹ Mosesi mmaraase ḥan te tale yela de gbēeneŋ ka tenee ḥgba mena keŋ Wurubuare ne gyae nē ya. Mena dōo Wurubuare te fa daa lookegyakaa kpaakpaate keŋ ka kela bene keŋ. Lee mena dōo nēnē dēe tale tuu bennaa Wurubuare.

²⁰ Wurubuare kaŋ ntam pete o see Yesu saere kek-paakekpaa, mōna saese akan banj dōo o bēe kanj ntam pete bēe see wō saere ya.

²¹ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ ne yako nyi, pē Wurubuare ka see Yesu saere na o kaŋ ntam nyiaa, "Maŋ Wurubuare te kaŋ ntam

te mōo gyae maa kyεekee ma agyuen ya.

'Nyaŋ ke di me saere kek-paakekpaa.'

²² Wurubuare ntam keŋ o be kam nē, keŋ yele la te Yesu kaa bese walaŋ ḥon o seŋee ntam kenaj wōle, na ka wola nyi nōokebakesee wōle kei dei kela bene keŋ.

²³ Gyaŋba keŋ na Wurubuare saese banj boe, nawolo nyi yεŋ bee yeli baa yεs be saere tom keŋ kelii oto ya.

²⁴ Mōna Yesu dōo o saere kedi keŋ be gyae ka lee o gyaŋ gyu ḥolo gyaŋ ya, nawolo nyi ḥon kyaa kek-paakekpaa.

²⁵ Lee mena dōo waa tale lēe balaj banj pou bēe tēe o dōo kōŋ Wurubuare gyaŋ nē nyee, nawolo nyi o kyaa kekpaakekpaa te o ne fane fa Wurubuare lee be dōo.

²⁶ Yesu Kristo yεna Wurubuare sae kegyia ḥon o ne tale yεe kpene keŋ dēe gyae nē fa daa. Nawolo nyi o gbēeneŋ tenēs Wurubuare siaman, te nombiikum kamase na ayimēs kamase mō be doo o man ya. Wurubuare lese e lee nombiakumεyεera man te o gyinnaa e adido kela walaŋ kamase.

²⁷ Yesu be doo ḥgba Wurubuare saese kegyiise banj bōo kyaa kaalan nē ya. Banj na wee na wee na kaboenā nyi baa deesi gberaa ba wose ayimēs, pēna be kaa deesi gberaa be balaj mō wui ayimēs na Wurubuare ka mo be nombiakumεs kyεs wō. Mōna Yesu dōo tekaboena nyi waa yεs mena ya, o kedeesa keŋ yεs dokoloŋ kooŋ. Debaŋ keŋ o ba yem ḥpanjdaŋ dōo nē, te o moo o wose fa ḥgba kedeesa kolo nē lee balaj nombiakumεs dōo, na Wurubuare ka mo be nombiakumεs kyεs wō.

²⁸ Balaŋ banj bōo tēe Mosesi mmaraase ḥan dōo lese wō nyi baa yεs Wurubuare saese kegyiise nē, ba te yεs balaj banj be gbēeneŋ tenēs Wurubuare siaman kelii oto ya. Mōna mmaraase ḥan wōle na Wurubuare kaŋ ntam kpu na nombii keŋ o be yako see

ne, te o lese o bu Yesu Kristo
non dukum kamase be doo
o man ya ne nyi waa bese o
sae kegyia kekpaakekpaa.

8

Yesu Kristo yena de Wurubuare sae kegyia

¹ Nombia jan dεε yako
ne pou nyee yena nyiaa, de
dana Wurubuare sae kegyia
non o kyaa Wurubuare dek-
patakpare non gyoorogbeli
kej dunoluŋ dɔɔ.

² O ne yεε o saere tom
kej Wurubuare ɔsom deni
dinaa tɔɔmante kej man
adido botɔɔ. Kei yena Wurubuare
ɔsom deni gbagba
kej. Na denibalaj baŋa na
mena deni kenaj ya, mɔna
Wurubuare gbagba baŋa na
ke.

³ Akpaa ba see sae kegyia
kamase tεele kei dɔɔ na,
o tom yena nyi waa mo
kedeesa aboo na wonembia
baŋ balaj ne faa ne deesi
fa Wurubuare. Mena dɔɔ
te kaboena nyi sae kegyia
Yesu mɔ, waa nyij kpene
kej waa mo gyu ke deesi fa
Wurubuare.

⁴ Nyi Yesu deŋ kyaa tεele
kei dɔɔ ne, nafo non te nyij
gbeε di saere kei ya. Na-
wolo nyi na be te wulaa lese
balaj baŋ baa di saere ne
see, ɔgba mena kej Mosesi
mmaraase jan ba wola wɔ
ne.

⁵ Tom kej bεε yεε Wurubuare
ɔsom deni dinaa
kej man adido ne, kej yaa
saese baŋ ne kasee yεε Wurubuare
ɔsom deni dinaa
kej man tεele kei dɔɔ ne.

Mena mɔ ke te debaŋ kej
Mosesi ne gyae waa baŋ
Wurubuare ɔsom deni kej
bɔɔ mo kanyaŋ yεε ne, Wu-
rubuare faree e nyiaa, "Kεε
na n ke yεε kpene kamase
nideli, na ke kyaa na kej
mɔɔ lese wola neŋ bulu kej
dɔɔ ne pεεreεε."

⁶ Yesu saere tom kej o be
kaa yεε tεele kei dɔɔ ne dei
kela saese beneε baŋ bɔɔ
kyaa kaalaŋ ne wui. Mena
mɔ te noɔkebakesee wɔle
kej dɔɔ o ba moo, na ke yela
balaj gbeεneŋ ka tenee Wu-
rubuare siaman ne dei kela
noɔkebakesee bene kej. Na-
wolo nyi aboo jan o be yako
nyi waa ta noɔkebakesee
wɔle kei dɔɔ yεε ne, dei kela
aboo jan o be yako nyi waa
ta noɔkebakesee bene kej
dɔɔ yεε ne.

⁷ Nyi noɔkebakesee
gyaŋgbate kej wose man
deŋ be dana nombii ya ne,
nafo noɔkebakesee wɔle ba
tekaa hia bela ya.

⁸ Mɔna Wurubuare naawɔ
nyi noɔkebakesee bene kej
te yeli o balaj gbeεneŋ ka
tenee o siaman ɔgba mena
kej o ne gyae ne ya. Mena
dɔɔ te o yako ba wose man
nombia nyiaa,

"Debaŋ daale ne kɔŋ,
kej maa bake noɔ wɔle
see fa me balaj Iser-
aetena
na Gyuda duuluŋ man
balaj.

⁹ Kei be gyae ke yεε ɔgba
noɔkebakesee kej daa
na be naanaɔ be bake
see,

9

Gyudatena ɔsom

¹ Nɔɔkebakesee gyanjbate kej man ne Wurubuare wola wɔ gbεε kej man baa mo som e, na botɔɔ kej baa som e tεele kei dɔɔ.

² Be baŋa ɔsom deni dinaa te ba moo kanyaŋ dinaa daale kpase ke man ala. Siamante kej man te ba moo kanea na tebulu kej dɔɔ bεε mo bodobodo gyakaa fa Wurubuare kedi ne see. Botɔɔ te bεε baake nyi Wurubuare ɔsom deni dinaa siamante.

³ Wɔlete kej mɔ te bεε baake nyi Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔɔmante.

⁴ Abɔɔ ḥjan doo botɔɔ yεna kedeesa boe kej bɔɔ mo kɔba yayam yεε ke te bεε too oliifi ke dɔɔ ne, na adakaa kej bɔɔ mo kɔba yayam mataa mataa ke pou kilisi ne. Adakaa kenaŋ seŋεε la fa nɔɔkebakesee wɔle kej. Abɔɔ ḥjan doo adakaa ke- naŋ man yεna, kɔba yayam nyefale kej weenεε ḥjan bεε baake ḥja nyi maana doo ke man ne, na Aarɔn gbutu kej ba potee ne na boyā patala-patala ala ḥjan bɔɔ ḥmarase mmaraase ḥjan Wurubuare ba mo fa Mosesi ne gyakaa ne dɔɔ ne.

⁵ Ba te yεε Wurubuare kpi-lala bala baŋ bɔɔ feleε be beŋkelεε ne gyakaa adakaa kej dɔɔ. Kei na wola la nyi Wurubuare kyaa botɔɔ kenaŋ. Bεε baake Wurubuare kpi-lala benaŋ nyi Kerubimse. Kerubimse baŋ nsana nsana te Wurubuare

debaŋ kej mɔɔ mo me
doŋ lese wɔ lee

Igyipite tεele man ne ya.

Nawolo nyi kej be te di me
nɔɔkebakesee

kenaŋ dɔɔ kelii oto dɔɔ
ya ne,

te ma lese me sia yela
wɔ.

¹⁰ Nɔɔkebakesee wɔle kej
maa bake na me balan̄
Iseraetena yεna nyiaa,

'Maa mo me nombia ḥjan do
ba agyueŋse man,
na maa ḥmarase ḥja do
be konoɔose man.

Maŋ ne gyae la maa yεε be
Wurubuare,
na baŋ mɔ ke yεε me
balan̄.'

¹¹ Njolo be gyae waa tekaa
wola o dɔɔ nombia
bela,
yaa ḥjolo mɔ ke yako o
loŋto nyi

'Maa wola neŋ Wurubuare
gbεεneŋ ya!'

Nawolo nyi be popou baa
gyeŋ maŋ lee
ba kemaasa dɔɔ kelii be
kegyia dɔɔ.

¹² Maa mo be nombiakumεε
pou kyεε wɔ,
kej mɔɔ gyae maa tekaa
tɔɔse abɔɔ
ḥjan bɔɔ yεε tia maŋ ne
bela ya.'

¹³ Wurubuare ke baake
nɔɔkebakesee kei nyi
nɔɔkebakesee wɔle ne, na o
na wolo baa nyi gyanjbate
kej te yεε bene. Te kpene
kamase kej ka de yεε bene
na, kɔɔ doo kolo man bela
ya. Nawolo nyi be te nyiŋ
kolo wɔle see ke nawɔɔ man.

ne wii balanj waranjase mo be nombiakumee kyeε wō. Kei yena kpene kej maa tale yako ḥon debanj kei, nawolo nyi mō gyae maa tale lese nombia kejna man pou wola ḥon debokeiman ya.

⁶ Nyi akpaa ba see abō kejna pou deni kej man tan ne, Wurubuare saese banj na gyoo deni siamante kej man ke yee be saere tom wee kamase.

⁷ Mōna Wurubuare sae kegyia ḥon waagen te kabona nyi waa gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa tōmante kej man. Kulutoo dokolon man na, dokolon koon te o na gyoo ke man. Pete waa gyoo ke man mō na, kabona nyi waa nyij wonembu fatabo kej waa mo gyoraa o wose na o balanj banj pou lee be nombiakumee ḥan be ta gyem ya te bō yee ne dō.

⁸ Wurubuare felij ḥon dō nombia kejna dō o na wola daa lee abō kejna man nideli nyiaa, debanj kej Wurubuare kanya ɔsom deni dinaa kei nyija ka sejje ne, na gbeε ta toro ta fa balanj yakaa nyibaŋ nyi baa gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa tōmante kej man ya.

⁹ Kei yee nombia ḥan doo fa daa tsele kei dō balanj, na dēe kasee kolo lee ke man. Nombia kejna na wola daa baa nyi, wonembia na abō ḥan balanj ba mo deesi pataa Wurubuare ne, te tale gberaa ba ayimeε na baa gyen be koncose man nyi

Wurubuare ta mo be nombiakumee kyeε wō ya.

¹⁰ Nawolo nyi bo ɔsom pou yee wosenaane man ɔsom ke. Te ba kpene kamae gyakae kedi na kenyō na wose kefaafō mmaraase dō, ḥgba mena kej ba mmaraase na wolo ne. Kejna doowō menee kelii debanj kej Wurubuare be kaa wola wō gbeε wōle kej baa mo som e lee nookebakesee wōle kej man ne.

¹¹ Neneε dō Kristo yena de Wurubuare sae kegyia, te o ta mo abō kpaakpaa kōj ɔsom wōle kej neneε de dana ne man. Mena abō kejna kela abō ḥan nafo ḥe doo ɔsom bene kej man ne. Te Wurubuare ɔsom deni dinaa kej man o ne yee o tom ne, kela bene kej lee gbeε kamase man. Ka te yee ɔsom deni kej denibalanj ba mo be nyijmaase ma ke ya. Mena dō ka te yee tsele kei dō ɔsom deni ke ya.

¹² Debanj kej o ba gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa tōmante kej man ne, na asoose na nunkyuese bia fatabo te o moowō gyoo botō ya. Mōna ḥon gbagba fatabo te o moowō gyoo botō ke deesi karatetee dokolon mo tō nombiakumee kom kekpaakekpaa. Lee mena dō, te yeli Wurubuare ta mo de nombiakumee pou kyeε daa kekpaakekpaa.

¹³ Gyangba gyangba kej na, nyi akpaa ḥolo da mo ayimeε tina o wose ne, bēe mo asoo na nunkyue baale fatabo, na nunkyue

bu ɳon bɔɔ too e ne tɔŋ ɳmatee ɔtenate mo gberaa wa ayimɛɛ ɳan lee o wose man.

¹⁴ Nyi akpaa nunkyuese na asoose fatabo ne tale gberaa ayimɛɛ lee balaj wose man ne, kenaŋ na Kristo fatabo gyae ke tale yee kela mena na ke kyɛɛkee de dinɔɔ. Nawolo nyi na ayimɛɛ kamase be doo o man ya, te o t̄ee Wurubuare felij ɳon o kyaa kekpaakekpaa ne doŋ dɔɔ mo o wose deesi fa Wurubuare lee de nombiakumɛɛ dɔɔ. O fatabo keŋ ne faafo na de nombiakumɛɛ lee de konɔɔse man, na d̄es tale som Wurubuare ɳon o kyaa kekpaakekpaa ne nideli.

¹⁵ Lee kei dɔɔ Kristo te kaa bese walaŋ ɳon o doo daa na Wurubuare nsana lee nɔɔkebakesee wole keŋ man, na ke yela balaj baŋ Wurubuare be baake wo ne ke nyiŋ kpene keŋ o be yako see nyi waa fa wo kekpaakekpaa ne. Te lee Kristo yen kei dɔɔ, nombiakumɛɛ ɳan balaj be yee debaŋ keŋ be doo nɔɔkebakesee gyangbate keŋ man ne, Wurubuare ta mo ne popou kyee wo.

¹⁶ Nyi akpaa ɳolo de yee o yen wole abɔɔ kekpala t̄one see ne, kaboenä nyi ɔtenate waa yen pɛna ɳolo ke di wa abɔɔ. Nawolo nyi walaj ta yenja ta ya na, bɔɔ ne di wa abɔɔ ya.

¹⁷ Nyi ɳolo da yem na, pete o yen wole abɔɔ kekpala t̄one keŋ ne yee tom. Nyi

akpaa walaŋ ɳon o be yee ke ne ta yenja ta ya na, t̄one kenaŋ bɛɛ yee tom ya.

¹⁸ Lee kei dɔɔ te Wurubuare moo fatabo tɔnɔɔkebakesee gyangbate keŋ nɔɔ.

¹⁹ Mena dɔɔ te debaŋ keŋ Mosesi be yako balaj baŋ pou Wurubuare mmaraase ɳan tarj ne, o moo nunkyuese bia na asoose fatabo mo kyakale na loŋ. Kenaŋ wole te o moo wona ɳaale ɳgba kekuŋ ne te o kpera danj daale tombii, te o moo ɳa bom sɔɔ loŋ na fatabo keŋ man te o moowɔ ɳmatee mmaraa t̄one keŋ na balaj baŋ pou mo gyoraa wɔ.

²⁰ Keŋte Mosesi yako balaj baŋ nyiaa, kei yena fatabo keŋ Wurubuare ba mo tɔ nombia ɳan emɛɛ na e be bake see nyi yaa di ne dɔɔ ne nɔɔ.

²¹ Mena mɔ te Mosesi moo fatabo keŋ ɳmatee Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ, na ɔsom abɔɔ ɳan pou.

²² Ke yee ampaŋ nyi Mosesi mmaraase ɳan nawolo nyi, fatabo te bɛɛ mo gberaa kpene kamase lese ka ayimɛɛ. Mena dɔɔ nyi akpaa fatabo ta lee ya na, kenaŋ na dukum ka mo kyee mɔ be kyaa ya.

²³ Mena dɔɔ kaboenä nyi baa mo wonembia deesi, na baa mo gberaa abɔɔ ɳan ne kyaa t̄eɛle kei dɔɔ te ɳa sejɛɛ fa adido wui ɳan ne. Mɔna adido wui ɳan gbagba dɔɔ, kaboenä nyi baa mo kpene keŋ kɛɛ gyoo sibii kela

wonembia fatabo ne deesi
bo mo gyoraa na.

²⁴ Nawolo nyi na osom
deni dinaa kej boc kasee
adido wui kej yee ne
tooman te Kristo gyoowoo ya,
mona o gyoe adido gbagba
botoc kej Wurubuaré kyaa
ne. Te nenee o sejje de
nawoo man Wurubuaré
siaman o na sola e fa daa.

²⁵ Kulutoo kamase na,
Gyudatena saese kegyia non
na mo wonembu fatabo gyu
Wurubuaré osom deni dinaa
toomante kej man ke deesi.
Mona Kristo doo non ta mo
o wose gyu botoc ke deesi
fa Wurubuaré kulutoo na
kulutoo ya.

²⁶ Nyi Kristo dey yewoo
mena ne, nafo non naa
diyem agbaatee agbaatee
mo leenaj debaj kej
Wurubuaré be yee teele
kei kewalan ne. Mona
teele kei kee gyu ko oto
ne, o lese o wose wola te o
moo o wose deesi karatetee
dokoloj na waa mo lese de
nombiakumee.

²⁷ Doo fa deniwalañ ka-
mase nyi yen dokoloj te waa
yen teele kei doo. Lee kenaj
wole na Wurubuaré waa di
o nombia.

²⁸ Mena yen dokoloj ke-
naj ke te Kristo mo yenawo
mo o wose fa, na waa nyij
lese balan burum lee ba
dukum man. Yesu waa bese
koj teele kei doo bela. O
kej kej kei doo, na o ne
koj bo o kaa lese balan lee
be nombiakumee man ya.
Mona o ne koj bo o kaa lës
balan banj boc yee kakyen be

kyaa be daa na e ne nyee.

10

¹ Mosesi mmaraase jan
sejje bo fa abco kpaakpaa
jan doj wole kaa koj ne,
ja te yee abco kpaakpaa
jenaj gbagba ya. Lee kei
doo kedeesase jan balan ne
deesi kulutoo kamase njeba
mena kej mmaraase jan ba
wola wo ne, be gyae ke tale
yela walaj gbeenej ka tenee
Wurubuaré siaman ya.

² Nyi ba kedeesase jenaj
dey talewo yela be gbeenej
dey teneewo Wurubuaré
siaman ne, nafo bej wulaa
tinaa kedeesase jenaj yela.
Nyi je dey talewo lës wo
ne, nafo boc tekaa wolees nyi
Wurubuaré waa kaa woj ba
dejjele lee be nombiakumee
jenaj doo ya.

³ Mona anokoare kej doo
nombii kei man yena nyiaa,
kulutoo kamase na mena
kedeesase jan bee deesi ag-
baatee agbaatee ne, na bese
bo yela bës töse be nombi-
akumee jan boc yee kaalan
ne.

⁴ Nawolo nyi nunkyuese
na asoose fatabo, be gyae ke
tale faafo dukum lee deni-
walañ wose man ya.

⁵⁻⁶ Lee mena doo debaj
kej Kristo ne gyae waa koj
teele kei doo ne, o yako o kya
Wurubuaré nyiaa,

"Na kedeesa na abco jan
bës mo sola nej ne na
gyoo na n sia ya.

Wonembia katoo kedeesa,
na dukum kasola
kedeesa koraj bës
gyoo n sia ya.

Mona n te desina ma wose-naane na maa mo ke deesi fa nej.

⁷ Mena dɔɔ,

'Me Gbenjyoo maŋ yaa.

Me kɔŋae me kaa yee n kegyaebii,

ŋgba mena keŋ bɔɔ ŋmarase ma wose man

nombia do n nombia aŋmaraseŋ see ŋjan man ne.'

⁸ Kristo taŋ wulaa yako kaalaŋ nyiaa, "Wurubuarɛ bɛe gyae kedeesa na abɔɔ ŋjan bɛe mo sola e na wonembia katoo kedeesa na dukum kasola kedeesa ya, te ŋje bɛe gyoo o sia mɔ ya." Mona kenja pou yee kpene keŋ Mosesi mmaraase ŋjan na wolo nyi baa yee.

⁹ Botɔɔ te Kristo besewɔ yako nyiaa, "Me Gbenjyoo maŋ yaa. Me kɔŋae me kaa yee n kegyaebii." Kei nawolo baa nyi Wurubuarɛ te bɛe kedeesa gyaŋbate keŋ, te o moo Kristo wui keŋ o ba mo o wose deesi ne kaa see ke nawɔɔ man.

¹⁰ Wurubuarɛ kegyaebii keŋ Kristo be kɔŋ kaa yee mo o wose deesi karatetee dokoloŋ kekpaakekpaa ne, keŋ lese na da ayimɛe desina daa see fa Wurubuarɛ.

¹¹ Wee na wee na, Gyudatena saese baŋ gyakaa bee deesi kedeesa dokoloŋ kenja agbaatee agbaatee. Mona ŋje bɛe tale lese dukum lee deniwalan wose man ya.

¹² Mɔ Kristo dɔɔ ŋon moo o wose deesi fa Wurubuarɛ karatetee dokoloŋ kekpaakekpaa, na waa mo lese

de nombiakumɛe. Kenaŋ wɔle na te o ke kyaawɔ Wurubuarɛ dunoluŋ dɔɔ adido.

¹³ Lee mena debaŋ kenaŋ pou ne, o sɛe o kyaa botɔɔ o ne daa wee keŋ Wurubuarɛ waa mo o kɔlala pou do e o nawɔɔ tɛe ne.

¹⁴ Kristo kedeesa keŋ o ba mo o wose deesi fa Wurubuarɛ dɔɔ ne, te yeli balan baŋ pou o be baake wɔ te o be desina wɔ see fa o wose ne, ta bese balan baŋ ayimɛe be doo be man ya ne kekpaakekpaa.

¹⁵ Wurubuarɛ felij ŋon gbagba mo ne di adansɛe lee mena nombia keŋa wose man, ŋgba mena keŋ bɔɔ ŋmarase Wurubuarɛ nombia aŋmaraseŋ see man ne nyiaa.

¹⁶ Wurubuarɛ kpa,
"Nɔɔkebakesee keŋ maŋ ε Gbenjyoo Wurubuarɛ na me balan be bake see yena nyiaa,

Debaŋ daale de lii na,
maa mo ma mmaraase ŋjan do be konɔɔse na ba nyeyya man."

¹⁷ Kenje o besewɔ yako nyiaa,

"Mɔɔ gyae maa tɔɔse be nombiakumɛe na be nombia nkaranjkaraŋ ŋjan bɔɔ yee ne bela ya."

¹⁸ Te nyi akpaa Wurubuarɛ ta mo de nombiakumɛe kyɛe daa na, ta tekaa kaboeni nyi dɛe bese deesi fa e lee de nombiakumɛe dɔɔ bela ya.

ε yela dee tuu benaa Wurubuare

¹⁹ Me tebia, lee Yesu yen kej dɔɔ de te nyij gbɛɛ kej dɛɛ tale gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔɔmante kej man yakaa.

²⁰ Nenɛɛ dɛɛ tale gbaa kanyaŋ kej bɔɔ mo kpase deni dinaa kej man nɛ. Nawolo nyi Yesu ta mo ɔ wose deesi mo toro gbɛɛ wɔle kej na mo daa gyu nyeedoŋ wɔle kej man nɛ fa daa.

²¹ Nenɛɛ de te nyij Wurubuare sae kegyia dekpatakperɛ ɔnon daa Wurubuare balan pou doo ɔ nyijmaa man.

²² Mena dɔɔ ε yela dɛɛ mo konɔɔ kpaakpaa tuu benaa Wurubuare, na dɛɛ kyan kelɛedi kej dɔɔ leɛdi ne man kejkej. Ε yela dɛɛ yee balan banj bɔɔ gberaa be nombiakumɛɛ lee ba wose man kej bɔɔ tekaa wɔles na ɔna bela ya, na dɛɛ yee balan banj bɔɔ mo Wurubuare loŋ faafo da ayimɛɛ pou leki nɛ.

²³ Ε yela dɛɛ kyan nombia ɔnan dɔɔ leɛdi te de loo gyakaa ɔne dɔɔ ne man kejkej kej dɔɔ lee de wɔle ya. Nawolo nyi Wurubuare de yako nombii see na, ɔ bɛɛ lee ke wɔle ya. Mena dɔɔ abɔɔ ɔnan ɔ be yako see nyi waa yee fa daa nɛ, waa yee ɔna fa daa.

²⁴ Mena dɔɔ ε yela dɛɛ gyueŋ mena kej dɛɛ do dɔŋa kakyen, na dɛɛ gyae dɔŋa na dɛɛ yee nombia kpaakpaa fa dɔŋa.

²⁵ Ε na yeli dee tina

kegyanjee som ɔnɔba Kris-totena ne yela, ɔnɔba mena kej baale ba mo ke yee be dinɔɔ ne ya. ɔnɔna ε yela dɛɛ kyaa gyanjee na dɛɛ do dɔŋa kakyen nideli, tuturu na neneɛ kej dɔɔ naa nyi de Gbenjyoo Yesu wee dinaa kej ɔ be yako see nyi waa bese kɔŋ na benaa nɛ.

²⁶ Akpaa nyi ɔnɔlo gyeŋ nyeedoŋ nombia gbagba ɔnan te ɔ bese naa na sia yee nombiakumɛɛ ne, kenaj na kedeesa daale be kyaa kej ɔtenate waa deesi fa Wurubuare, na Wurubuare ka mo ɔ nombiakumɛɛ kyee e bela ya.

²⁷ ɔnɔna ɔtenate waa kyaa bo na wɔe kelɔ ɔ ne daa nombia kedi wee, na boalan degyapaa kej gyae kaa kpa balan banj pou bɔɔ koro seŋtia Wurubuare ne.

²⁸ Gyanjba gyanjba kej ne, akpaa ɔnɔlo te di Mosesi mmaraase ɔnan dɔɔ ya te balan bala yaa batooro de di adansɛɛ tia e ne, bɛɛ ko ɔtenate kej bɔɔ ne wii ɔ waranjase ya.

²⁹ Akpaa mena te doo ne, kenaj na deŋele kej baa wɔŋ walaj ɔna ta mo Wurubuare bu ɔnon nombia ɔnan yee kolo ya ne, ka dokoso be kyaa ya. Baa wɔŋ ɔtenate deŋele nideli, nawolo nyi ɔ nombia ayeesa nawolo baa nyiaa Yesu fatabo kej ɔ ba mo tɔ nɔɔkebakesee wɔle kej nɔɔ, te ɔ ba mo gberaa da ayimɛɛ lee da wose man ne be dana tɔnɔɔ fa e ya, te ɔ ta mo Wurubuare felin ɔnɔ

ɔ na mo ɔ bərəe boele balan
mɔ ne yee kolo ya.

³⁰ Nawolo nyi da gyen
nyi Wurubuare yakowɔ
nyiaa, "Maŋ ne gyae la maa
tɔ me balan kom lee be
nombiakumee dɔɔ." Wu-
rubuare nombia aŋmaraseŋ
see na bese yako nyiaa,
"De Gbenyoo Wurubuare
ne gyae la waa di ɔ balan
nombia."

³¹ Ke gyae ke yee gyakoloŋ,
nyi ɣolo ke yala Wurubuare
ɣon ɔ kyaa kekpaakekpaa ne
nyiŋmaa man.

³² ɛ tɔose debaŋ ken ɛ
be taŋgbɛe lɛe Wurubuare
nombia ɣan di kewalaŋ ne.
Nombia dinaana yala ɣon,
mɔna ɛ kyanja ɛ wose seŋ
keŋkeŋ di ɣe dɔɔ.

³³ Weeya ɣaale man na
bɛe tee ɣon, fulu ɣon balan
man. ɣaale man mɔ na,
ɛ na sem ɛ tebia baŋ bɛe
naase wɔ diyem ne wɔle,
naa diyem ɣgba baŋ mɔ ne.

³⁴ ɛ wii ɛ tebia baŋ
bɔɔ kyanja wɔ to deni ne
waranjase. Be leo ya abɔɔ
koraj na ɛ ta ko ɛ wose ya,
mɔna ke yee ɣon gyoŋ bo,
nawolo nyi ɛ gyen nyi ɛ dana
abɔɔ kpaakekpaa ɣan ɣa kela
teɛle kei dɔɔ abɔɔ, te ɣe doo
fa ɣon kekpaakekpaa ne.

³⁵ Mena dɔɔ ɛ na yeli ɛ
wose ke yɔkɔse ɣon Wurubuare
osom keŋ man ya. ɛ
kyanja nombia ɣan ɛ be leedi
ne man keŋkeŋ, nawolo nyi
wee daale Wurubuare waa
to ɣon kom.

³⁶ Kaboena nyi yaa yee
kakyen seŋ keŋkeŋ na ɛ

ke nyiŋ tale yee Wurubuare
kegyaebii. ɛ yee mena na ɛ
ke nyiŋ kpene keŋ ɔ be yako
see nyi waa fa ɣon ne.

³⁷ Nawolo nyi Wurubuare
nombia aŋmaraseŋ see ɣan
ne yako nyiaa,

"Be gyae ke kyare ya,
walaŋ ɣon kabona nyi
waa kɔŋ ne waa kɔŋ.
ɔ be gyae waa dɔɔ wɔle na
kekɔŋ ya.

³⁸ Me balan baŋ be gbeεneŋ
tenɛe me siaman ne,
lee ba kelɛedi dɔɔ te baa
nyiŋ nyeedoŋ kyaa.
Mɔna akpaa be man ɣolo
ta seŋ ɔ kelɛedi man
keŋkeŋ ya

te ɔ lee ɔ wɔle na,
ɔ nombia be gyae ka
gyoo me sia ya."

³⁹ Daa te yee balan baŋ
bɔɔ lee Wurubuare wɔle, te
baŋ na e nsana be tiri kek-
paakekpaa ne ya. Mɔna daa
yena balan baŋ dɔɔ lɛe Wu-
rubuare di, te ɔ be lɛe da
nyee ne.

11

Wurubuare kelɛedi

¹ Woŋ yena Wurubuare
kelɛedi? Keŋ yena nyi deni-
walaŋ ka gyen ɔ konɔɔ man
nideli nyi, abɔɔ ɣan ɔ loo
gyakaa ɣe dɔɔ ne waa nyiŋ
ɣa. Doo nyi ɔ bɛe naa mena
abɔɔ ɣenaŋ na ɔ sia ya,
mɔna ɔ gyen ɔ konɔɔ man
nideli nyi mena abɔɔ ɣenaŋ
kyaa, te wee daale waa kaa
nyiŋ ɣa.

² Mena ke te benɛntena
baŋ mɔ lɛe Wurubuare di,

te lee ba kelεedi dɔɔ Wurubuare kelεes wɔ.

³ Lee mena kej dɔɔ lεs Wurubuare di dɔɔ te da gyen nyi nɔɔwoya ḥaaagen te o kolosiwɔ, te abɔɔ ḥan pou ḥe kyaa adido na ateta ne kɔŋawɔ. Kei nawolo baa nyi abɔɔ ḥan pou deniwalan bεs naa ḥa o sia ya ne, ḥan te Wurubuare moowɔ yεs abɔɔ ḥan dεs naa na de sia ne.

⁴ Abele kelεes kej o be lεs Wurubuare di dɔɔ, abɔɔ ḥan o ba mo deesi fa Wurubuare ne gyoo Wurubuare sia kela o kegyia Kani wui. Mena dɔɔ Wurubuare mɔ lεs e do nyi o gbεεneŋ tenεs ḥon Wurubuare siaman. Abele wulaa yeŋawɔ mɔna o kelεedi nombia ḥan o be yεs ne, ḥe sεs ḥe doo fa daa.

⁵ Enɔke mɔ kelεes kej o be lεs Wurubuare di dɔɔ te Wurubuare gate e gyu adido na o sia foneε. Nolo te naa e ya nawolo nyi Wurubuare moo e gyu adido. Pe Wurubuare ka mo Enɔke gyu adido ne, Wurubuare dii adansεe lee o wose man nyi o nombia na gyoo ḥon Wurubuare sia.

⁶ Nyi akpaa ḥolo bεs lεs Wurubuare di ya ne, ɔtenate nombia be gyae ka gyoo Wurubuare sia korakora ya. Walan kamase ḥon o ne gyae nyi waa kɔŋ Wurubuare gyan ne, kaboenā nyi ɔtenate dεs lεs di nyi Wurubuare kyaa, te waa mo abɔɔ kpaakpaa to balan ban pou bεs yase be sia kεo o gbεεneŋ man nideli ne kom.

⁷ Nowa mɔ kelεes kej o be lεs Wurubuare di dɔɔ, debaŋ kej Wurubuare be faree e lee kayeyεs dinaa kej gyae ke kɔŋ tεele dɔɔ ne, doo nyi na o ba gyen kayeyεs kenaŋ dinɔɔ ya, mɔna o lεs Wurubuare di te o yae adakaa dinaa. Kejte ḥon na o dekpanalaŋmantena pou gyroowɔ ke man, te be nyija nyeedoŋ debaŋ kej lon be waale tεele pou ne. O kelεedi kei te yeli o te bu balan akaŋ ban pou fɔɔ nyi be yεs nombiakumεyεerawɔ, kej kaboenā nyi Wurubuare waa wɔlεes wɔ. Lee Nowa kelεedi kei dɔɔ te Wurubuare lεs e do nyi o gbεεneŋ tenεs o siaman.

⁸ Abraham mɔ kelεes kej o be lεs Wurubuare di dɔɔ, debaŋ kej Wurubuare be baake e yako e nyi waa koro lee o tεele man, na waa gyu tεele wɔlε daale kej o be yako see nyi wee daale ke gyae kaa bese ḥon na o duulun man balan pou wui dɔɔ ne o nyii Wurubuare dei. Debaŋ kenaŋ na Abraham ba gyen tεele kej Wurubuare ne yako ne wose man kolo ya, mɔna o korowɔ tina o donɔɔ yela gyu botɔɔ.

⁹ Lee Abraham kelεedi dɔɔ o gyuuwɔ kekyaa tεele kej Wurubuare be yako see nyi ke gyae kaa bese o wui ne dɔɔ ḥgba ḥɔole ne. O ke kyaawɔ kanyaŋ denεs man ḥgba mena kej o bu Asiki na o naanabii Gyekɔpo mɔ ba ke kyaa ne. Wurubuare yakowɔ see fa Asiki

na Gyekopo mo nyi wee daale mena teele kenaŋ gyae kaa bese be wui, ḥgba mena kenj o be yako see fa Aberaham ne.

¹⁰ Na Aberaham dɔɔ, ḥon sia gyakaa bo donɔɔ keŋ Wurubuare gbagba ba mo adao lese ke, te ka seŋɛɛ nidieli te ke dana doŋ te ke kyaa kekpaakekpaa ne dɔɔ.

¹¹ Doo nyi na Aberaham te ɲmɛɛ gbaa lolo te o weele Saara mo yee ɔlamanko e, mɔna lee keleɛɛ keŋ o be leɛ Wurubuare di dɔɔ Wurubuare yela o lola bu. Nawolo nyi debanj keŋ Wurubuare be yako see nyi waa fa wo bu ne, o leswɔ di nyi Wurubuare waa di o nombia ɣan o be yako see ne dɔɔ.

¹² Lee mena dɔɔ Aberaham ḥon o be ɲmɛɛ gbaa lolo te o loo be gyakaa nyi nafo waa tale lola bela ya ne, o kaa lola bu te o duuluj man balanj kaa wukuwo ḥgba kyolobiise ɣan ne kyaa adido, yaa epo nɔɔman aŋasa ne.

¹³ Mena balanj kewɔ pou te nyij kpene keŋ Wurubuare be yako see nyi waa fa wo ne ya, mɔna be gyakaa bɛɛ leɛ Wurubuare di pɛte ba yekeewɔ. Nawolo nyi lee ba keleɛedi dɔɔ yee yaa ḥgba be wulaa naa abɔɔ ɣan na lem keŋ wee daale baa kaa nyij ɣa ne. Mena dɔɔ be nyaneewɔ do Wurubuare nɔɔ, te be leswɔ do nyi be yee ḥɔɔlawɔ teele kei dɔɔ.

¹⁴ Balanj baŋ bɔɔ gyuusu be nɔɔ yako mena nombia keŋa ne, na bɛɛ wolo baa nyi

bɛɛ keo baŋ gbagba be teele na baa kyaa ke dɔɔ.

¹⁵ Kei nawolo baa nyi na be loo be gyakaa teele keŋ bɔɔ koro tina ke yela ne dɔɔ ya. Nawolo nyi, nyi be loo denj gyakaa ke dɔɔ ne, nafo be dana gbeɛ nyi baa bese gyu botɔɔ.

¹⁶ Mɔna ba moo be loo bo gyakaa teele keŋ ke dei kela keŋ bɔɔ koro yela ke ne dɔɔ. Mena teele ke-naŋ yena Wurubuare gyan adido. Mena dɔɔ be dana Wurubuare desenj nyi mena balaŋ benaj baa baake e nyi be Wurubuare ya. Nawolo nyi o te desina teele kpaak-paa daale see wo.

¹⁷⁻¹⁸ Wurubuare nombia aŋmarasenj see ne yako nyiaa, Wurubuare yako Aberaham nyi, "N bu Asiki dɔɔ te maa ta na maa yela n duuluj man balanj ke wuku." Mɔna Wurubuare keɛse Aberaham keleɛdi keɛ te o yako e nyi waa mo o bu Asiki ɣonaŋ deesi fa e. Te lee keleɛ keŋ Aberaham be leɛ Wurubuare di dɔɔ, o desina o wose nyi waa mo o bu Asiki deesi fa Wurubuare.

¹⁹ Abraham sɛɛwɔ nyi waa mo o bu Asiki deesi fa Wurubuare, nawolo nyi wa agyueŋ man na o gyeŋ nyi o bu ḥon da yem koraj na, Wurubuare waa tale gyuusu e lee yeŋ man. N keɛ gba na, na yee yaa ḥgba o moo e baa deesi fa Wurubuare ampanj, te Wurubuare gyuusu e lee yeŋ man ne.

²⁰ Asiki mo keleɛ keŋ o be leɛ Wurubuare di dɔɔ, te o

talewə yako ɔ bia Gyekopo na Esawu abɔɔ ɳan Wurubuare waa yee fa wɔ wee daale nɛ.

²¹ Gyekopo mɔ kelɛɛ kej ɔ be lɛɛ Wurubuare di dɔɔ debaj kej ɔ yen ba benaa nɛ, ɔ sejawə teeli na ɔ gbutu te ɔ doo Wurubuare nɔɔ, te ɔ sola e nyi waa hiraa ɔ naanassebia Gyosefo bia baala bala banj.

²² Gyosefo mɔ kelɛɛ kej ɔ be lɛɛ Wurubuare di dɔɔ pɛ waa yen nɛ, ɔ yako ɔ balanj Iseraetena nyi wee daale baa kaa lee Igypite tɛele man. Kenje ɔ wola wɔ mena kej baa yee ɔ ɳɔɔ.

²³ Mosesi ɔ kya na ɔ naa mɔ kelɛɛ kej bɔɔ lɛɛ Wurubuare di dɔɔ be ka lola be bu Mosesi nɛ, be talewə weese e deni man gyaalanja batooro, kej ba te yee Igypite gyoo mmaraa kej ɔ ba see nyi baa koe bia baala banj bɔɔ lola wɔ kewalaŋ nɛ ya. Nawolo nyi be naawɔ nyi bu ɳon te yee walaj yakaate e ya.

²⁴ Mosesi mɔ kelɛɛ kej ɔ be lɛɛ Wurubuare di dɔɔ debaj kej ɔ ba bee nɛ, ɔ bɛewɔ nyi be na tekaa baake e nyi Igypite gyoo bu alebu ɳon bu bela ya.

²⁵ Nawolo nyi ɔ kegyae-bii yena nyi waa kaa kpu na ɔ tebia Wurubuare balanj banj na baa naa diyem, kela kej waa kyaa gyoo Faaro des di gyor weeya akalansɛɛ ɳaale, na waa wɔlɛɛ na dukum man kedoo.

²⁶ ɔ naawɔ nyi akpaa nyelɛere ɳon waa kaa kɔŋ nɛ

dɔɔ te ba do e deseŋ na, dana tɔɔnɔ fa e kela abɔɔ kpaak-paa ɳan pou waa nyiŋ Igypite tɛele man nɛ. Nawolo nyi kpene kej dɔɔ ɔ loo gyakaa nɛ, yena abɔɔ kpaakpaa ɳan Wurubuare waa kaa fa e wee daale nɛ.

²⁷ Lee Mosesi kelɛɛ kej ɔ be lɛɛ Wurubuare di dɔɔ, ɔ korowɔ lee Igypite tɛele man kej ɔ te yee banj kej gyoo ɳon waa gyeŋ ɔ dɔɔ nɛ ya. Doo nyi nombia ɳan be tuŋ e gbeɛnaa man ne dana doŋ, mɔna ɔ ta bese ɔ wɔle ya. Nawolo nyi yee e ɳgba ɔ naa Wurubuare ɳon walaj bɛɛ naa e na ɔ sia ya ne nyi ɔ kpuɛ na e.

²⁸ Mosesi kelɛɛ kej ɔ be lɛɛ Wurubuare di dɔɔ te ɔ banja ba nyekelɛewee kedi kej daŋ, te ɔ yela ba koo wonembu te ba moo ɔ fatabo ɳmatee ba anaancɛse dɔɔ. Kej dɔɔ bɛɛ yee mena yena nyi, akpaa Wurubuare kpliale ɳon de kɔŋ nyi ɔ kaa koe bia baala gyangba nyibaŋ banj Igypite tɛele man nɛ, na waa gbaa Iseraetena wui denɛɛ ɳan tina be bia baala banj yela.

²⁹ Iseraetena kelɛɛ kej bɔɔ lɛɛ Wurubuare di dɔɔ, te be talewɔ ta ɛpo yayam kej man toŋ ɳgba be dɔŋ bo tɛele dɔɔ nɛ. Mɔna debaj kej Igypitetena mɔ ba gyoo nyi baa toŋ na, te boo kej wuuwɔ mo wɔ pou laŋ.

³⁰ Iseraetena kelɛɛ kej bɔɔ lɛɛ Wurubuare di dɔɔ te be talewɔ ta kilisi Gyeriko donɔɔ weeya nyetoro, te

dekyan̄ kej b̄o maa kilisi don̄o kej n̄e pou tekeriow̄ yala.

³¹ Futooli alo ηolo kyaaw̄ Gyeriko don̄o kenaq̄ man kej b̄eε baake e nyi Rahabo. Rahabo kei kel̄es kej o be l̄es Wurubuare di d̄o, debaŋ̄ kej Mosesi be kpila tewulee nyi baa gyu ke k̄es Gyeriko don̄o kej kedooobii n̄e, o l̄es tewulee benaq̄ ηɔɔlale. Mena d̄o debaŋ̄ kej b̄o kaa koe balaj̄ ban̄ pou b̄o yee deŋ̄ele doŋ̄ tia Wurubuare don̄o kenaq̄ man n̄e, be ta ko ηon Rahabo ya lee o kel̄esdi d̄o.

³² Naf̄ me dana nombia burum maa bese t̄l̄es fa ηon. M̄na debaŋ̄ be doo fa maŋ̄ na maa yako ηon kolo lee benen̄tena ηgb̄a Gidiȳon na Baraki na Sam-sen na Gyefeta na Defidi na Samuele na Wurubuare akpeŋkpeŋgyɔɔra ban̄ b̄o l̄es Wurubuare di n̄e wose man bela ya.

³³ Lee ba kel̄es kej b̄o l̄es Wurubuare di d̄o, be man baale talewo yoo di gyooneŋ̄ d̄o te baale m̄o dii gyroori ke gb̄es d̄o, te baale m̄o nyiŋ̄ aboŋ̄ ηan Wurubuare be yako see nyi waa fa w̄o n̄e. Baale m̄o dii laamantese d̄o kej ba te tale kyan̄ w̄o tao ya.

³⁴ Ban̄ m̄o b̄o mo w̄o do boalaŋ̄ degyapaa man n̄e leew̄o ke man kej ba te nya-kee ya, te baale m̄o leew̄o be k̄lala nyijmaa man kej ba te tale ko w̄o ya. Ban̄ m̄o naf̄ b̄o dana doŋ̄ ya n̄e nyiŋ̄ doŋ̄ nideli yoo, te be

dii be k̄lala pou d̄o kej ba te tale sen̄ be siaman ya.

³⁵ Lee ala baale m̄o kel̄es kej b̄o l̄es Wurubuare di d̄o, Wurubuare gyuusu be balaj̄ ban̄ b̄o yekee n̄e lee yeŋ̄ man fa w̄o.

Be naase be man baale diyem yeŋ̄ yeŋ̄, m̄na be te tina ba kel̄esdi yela lee Wurubuare w̄ole ya. Nawolo nyi b̄eε gyae nyi wee daale Wurubuare ke gyuusu w̄o lee yeŋ̄ man, na waa fa w̄o dekyae kpaakpaa kej ka kela t̄eεle kei d̄o wui.

³⁶ Lee baale m̄o kel̄es kej b̄o l̄es Wurubuare di d̄o be naase w̄o diyem fulu w̄o do w̄o desen̄, te ba doo be man baale m̄o agbaraagbaraase mo w̄o ket̄ deni.

³⁷ Be fuŋji be man baale boyo koe, te be b̄eεse be man baale yaaleŋ̄ ala te ba moo silase koe baale. Namense na asoose t̄ona te be man baale moow̄o wu ba wose, te be t̄eεw̄o na diyem te balaj̄ kola w̄o naase w̄o diyem.

³⁸ Tekaboena nyi naf̄ mena balaj̄ kew̄o baa kyaa t̄eεle kei d̄o kpu na nombiakumεeyεera ya. Lee ba kel̄esdi d̄o be naa diyem, te be t̄eεw̄o yeŋ̄ε depampaa dinaa man na bulase d̄o ηgb̄a balaj̄ ban̄ yoo be gegi w̄o lee ban̄ gbagba be t̄eεle man n̄e, te be t̄eεw̄o dokii boyo b̄ɔɔneŋ̄ na t̄eεle b̄ɔɔneŋ̄ man.

³⁹ Wurubuare kel̄es mena balaj̄ kew̄o pou nideli lee ba kel̄es kej b̄o l̄es e di d̄o. M̄na be man ηolo na ηolo te nyiŋ̄ kpene kej o be yako

see nyi waa fa wɔ ne ya.

⁴⁰ Nawolo nyi Wurubuare te desina kolo kpaakpaa kej ke dei kela gyaŋgbate kej ne see daa. Te o kegyaebii yena nyi daa na wɔ pou de dinɔɔ dɛɛ yɛɛ dinɔɔ kej dukum kamase be doo ke man ya.

12

E yela dee sila Yesu Kristo

¹ Mena balan burum kewɔ ban bɔɔ lεe Wurubuare di ne, ne di adansɛɛ fa daa nyi Wurubuare ne di o nombia dɔɔ. Mena dɔɔ ε yela dee tina kpene kamase kej ne tɔ daa gbɛɛ lee de Wurubuare ɔsom man, na nombiakumɛɛ ḥjan ne bake daa te ne yeli dɛɛ yale da kelɛedi man bilenbilej ne yela, na dɛɛ yase de sia na dɛɛ kyan dɔ ɔsom kej man nideli kelii ɔto ḥgba mena kej de Gbenjyoo ba wola daa ne.

² Lee mena dɔɔ ε yela dɛɛ mo de sia gyakaa Yesu waagen dɔɔ. ḅon ne yele la te dɛɛ tale sej kenken da kelɛedi man, nawolo nyi da kelɛedi pou gyakae o dɔɔ lee ka kewalan kelii ɔto. Lee gyon kej o loo gyakaa ke dɔɔ ne dɔɔ, o te yeli ɔpanɖaŋ dɔɔ yen kej ke yɛɛ e desenj ya. Mɔna o nyiŋa konɔɔ sej kenken yela be gyɔɔ e ɔpanɖaŋ dɔɔ. Te nɛnɛɛ o kyaa o kya Wurubuare dunoluŋ dɔɔ o gyoori kej man.

³ E toose mena kej Yesu be naa diyem nombiakumɛɛyeera ban bɔɔ koro sej tia e nyiŋmaa man ne.

Lee kejə pou wɔle na o nyiŋa konɔɔ sej kejkenj. Lee mena dɔɔ emee mɔ ε na yeli ε wose keyɔkɔse ḅon ya, mɔna ε yela kei ka do ḅon kakyej na ε ka sej kejkenj mena, na ε be nyiŋ lee o wɔle ya.

⁴ Nawolo nyi ε gyej nyi debaj kej ε ne fiti nyi ε ka lese ε wose lee dukum man ne, ε man ḅolo te fiti ta kelii debaj kej kabona nyi baa ko e lee o kelɛedi dɔɔ ya.

⁵ Yaa ε te wolee Wurubuare nombia aŋmarasenj see ḅjan ne yako mo do ε man walaŋ kamase kakyej lee kej ε yɛɛ o biawo dɔɔ ne? Wurubuare yakowɔ nyiaa,

"Me bu, nyi akpaa maŋ n Gbenjyoo ne desina nej ne, see deŋele na n ke tei maŋ nideli.

Akpaa ma lese nombia si nej ne, na yeli n wose ke yɔkose nej na n ka lee me wɔle ya

⁶ Nawolo nyi walaŋ kamase ḅon mɛɛ gyaɛ o nombia na te mɛɛ desina e.

Mena mɔ te walaŋ kamase ḅon me lεe e do nyi o yɛɛ me bu e na, ḅon te mɛɛ wɔŋj o deŋele."

⁷ Diyem kej ε ne naa ne, ε nyiŋ konɔɔ na ε ka mo ke nyi Wurubuare ne wɔŋj ε deŋele baa. Nawolo nyi o ta mo ḅon yɛɛ o bia. Te bikyaa wonṭi kyaa la kej o kya bɛɛ wɔŋj ε deŋele ya?

⁸ Nyi akpaa Wurubuare te wɔŋ ε deŋele ḥgba mena keŋ ɔ ne wɔŋ ɔ bia pou deŋele ya nε, na nawolo baa nyi ε te yεε ɔ bia gbgbawɔ yā.

⁹ De popou dana kyač tεeɛle kei dɔɔ, keŋ nyi akpaa de yεε kolo na bεε wɔŋ da deŋele te dee bu wɔ. Nyi akpaa mena te doo nε, kenaŋ na kaboenā nyi dεε yɔkɔse da wose fa de kya Wurubuare ḥjon ɔ kyač adido nε, na dee nyiŋ nyeedon̄ kekpaakekpaā.

¹⁰ De kyač baŋ be kyač tεeɛle kei dɔɔ nε, bεε wɔŋ da deŋele bo baŋ gbagba kegyaebii man weeya akalansεε ḥjaale. Mōna Wurubuare dɔɔ, ḥjon ne wɔŋ da deŋele bo lee daa gbagba de deeli dɔɔ na dee nyiŋ nyiŋ ɔ dinɔɔ kpaakpaa keŋ dukum be doo ke man ya nε.

¹¹ Nyi akpaa be wɔŋ ḥjolo deŋele nε bεε yεε e gyoy ya. Ne takaa e nawolo nyi gbeε keŋ man baa mo e ta nε dana doŋ. Mōna wōle wōle ne baŋ pou bee nyiŋ konɔɔ di deŋele kewɔŋ keŋ dɔɔ nε, be gbeεneŋ na tenee Wurubuare siaman te ba wose mɔ ne fεε wɔ ba kekyaabii man.

ε kεε nideli na dukum ba gyoo ε man ya

¹² Mena dɔɔ ε na yeli ε wose ke yɔkɔse ḥjon ya! ε do ε wose kakyeŋ na ε ka seŋ nideli ε kelεedi man.

¹³ Anokoare gbeε keŋ ε silana nε, ε kyaŋ ε wose na ε ke sila ke nideli kelii ḥto, na ε ke tale kyo ε tebia baŋ ba

kelεedi be dana doŋ ya nε, na baa tale seŋ keŋken ba kelεedi man kelii ḥto.

¹⁴ ε yase ε sia na ε ke kyaa na walaŋ kamase wosefεereŋ man, na ε ke yase ε sia mo ε wose pou fa Wurubuare keŋ ayimεε kamase be doo ε wose man ya. Nawolo nyi akpaa ayimεε doo ḥjolo man nε, ḥtenate be gyae waa naa de Gben̄gyoo na ɔ sia wee daale ya.

¹⁵ ε kεε ε wose man nideli keŋ nyi ε man ḥjolo be yεε kolo na Wurubuare bεεkeŋ keŋ ke bɔ e ya, te ε kεε nideli mɔ nyi walankum ḥjolo na doo ε man na waa mo nombiikum kaa gyoo ε man na ke yela balan̄ burum ka yo gbeε ya.

¹⁶ ε kεε ε wose nideli keŋ nyi ε man ḥjolo be yεε kafoŋ nombia, yaa waa yεε walaŋ ḥjon ɔ bee yee Wurubuare ya ḥgba Esawu ḥjon weenεε nyefale dokolon̄ dɔɔ, ɔ ba mo ɔ kegyiiri yɔɔ fa ɔ naabu nε ya.

¹⁷ Kenaŋ wōle nε εmεε gbagba gyeŋ nyi nafo ɔ gyaewɔ nyi ɔ kya ke hiraα e ḥgba ɔ bu kegyia ne mōna ɔ te nyim ya. ɔ moo siasaran̄ gyae gbeε keŋ nafo waa mo kyεεkee ɔ kya agyueŋ na waa hiraα e, mōna te dee ɔ kya ke kyεεkee wa agyueŋ ya.

¹⁸ Wurubuare gyaŋ yaa ε kɔŋawɔ. Mōna ε te kɔŋ ɔ gyaŋ bulu keŋ ε ke tale tina ke ḥgba mena keŋ Iser-aetena be kɔŋ ɔ gyaŋ Sinai bulu keŋ teŋa man nε ya. Debaŋ keŋ bɔɔ kɔŋ ɔ gyaŋ

bula kej teja man ne, be naawo nyi boalanbii daale ne kpaat te batoor biriwo tuum te felij dinaa mo gyewo.

¹⁹ Be nyii kabere kewii batoor na woya jaale mo. Balan ban kenyii woya jan ne, gyakoloq gyoo wo te ba solawo nyi woya jan na tekaa kolosi fa wo ya, na-wolo nyi nombia jan bco nyii ne je yee nombia dinana ja.

²⁰ Nombia jenaj yena nyi, "Nyi wonembu yaa kpene kamase de tina bula kej na, baa funji e boyo ko."

²¹ Kpene kej be koj batoor ne dana gyakoloq nideli. Lee mena doo te Mosesi gbagba yakow o nyiaa, "Gyakoloq dana man, te ma wose pou mo ta yej man."

²² Mona emes baaj e be lees Yesu di ne doo, e te koj kaa lii bula kej bee baake nyi Siyon ne tses. E te koj kaa lii Wurubuare jon o kyaa kekpaakekpaa ne des. Batoor yena Gyerusalém donoo kej ke kyaa Wurubuare gyan adido ne. Batoor te Wurubuare kphilala baaj jolo na jolo be tale kala wo ya ne gyaneeewo bee nyanee.

²³ E te koj Wurubuare bia gyangbatena baaj bco jamarase ba yela adido te bco gyanee bee nyanee ne gyan. E te koj Wurubuare jon waa di balan pou nombia ne gyan. E te koj gyangba balan baaj Wurubuare be desinawo see fa o wose ne gyan.

²⁴ Nenees doo Yesu gyan yaa e koyawo. Non yena walaj jon Wurubuare be tses o doo, te o be bake nookebakesee wole kej fa denibalaj ne. Non yenjala fa walaj kamase, te o fatabo kej ba lee o man leki ne ne gyaal ka mo aboo kpaapaa kona daa kela Abele wui fatabo kej.

²⁵ Mena doo e see dejele nideli na e ke tei walaj jon o ne kolosi fa jon ne. Nawolo nyi gyangba balan ban bco bee be te nyii Wurubuare nombia jan Mosesi be yako fa wo tsesle kei doo ya ne, Wurubuare wonya ba dejele. Nyi akpaa mena te doo ne, kena j na nyi de bee de te nyii walaj jon o ne kolosi lee adido dei ya ne kena na Wurubuare waa woy da dejele nideli kela wo.

²⁶ Mena debaj kena j man ne, Wurubuare woya yela tsesle wosiwo. Mona nenees o te yako see bela nyiaa, "Maa bese yela tsesle ke wosi bela. Na tsesle kaagen te maa yela ka ke wosi ya, mona maa yela adido mo ke wosi kpu."

²⁷ Kej Wurubuare be yako nyi "Waa bese yela tsesle ke wosi ne, ke dana ka assee." Kei nawolo baa nyi, aboo jan pou o be yee te baa tale wosi ja ne, waa lese ja pou leki na ke ka aboo jan bco tale wosi ja ya ne.

²⁸ Mena doo e yela des do Wurubuare noo, nawolo nyi des kaa di gyoori o gyroorobi-iri kej ke bee wosi ya te ke kyaa kekpaakekpaa ne man.

Σ yela dεε do e nɔɔ na dεε som e gbeε kpaakpaa kej ɔ ne gyae ne man, na dεε mo keyee na obuo fa e nideli.

²⁹ Nawolo nyi Wurubuare dejele kewɔŋ yεε ηgbα boalan̄ kej ne kpaα wɔlεε abɔɔ nε.

13

Mena kej dεε yεε na de nombia ka gyoo Wurubuare sia

¹ Σ na tina dɔŋa kegyae yela korakora ya. Σ gyae dɔŋa debaŋ kamase ηgbα naa lolobia nε.

² Σ na bεε ηɔɔla kelεε ya. Nawolo nyi gyaŋba baale lεε ηɔɔla, kej be ta gyem gba nyi be yεε Wurubuare kpilalawo ya.

³ Σ tɔose ε tebia baŋ bɔɔ kyan̄ wɔ tɔ deni nε. Σ yela be nombia ke hia ɳon ɳgbα εmεε na wɔ yaa be kyanawo tɔ deni nε. Te baŋ mɔ bεε naase wɔ diyem nε, ε yela baŋ mɔ nombia ke hia ɳon ɳgbα εmεε na wɔ ne naa na diyem kenaŋ nε.

⁴ Σ bu yale nyi ke yεε kolo kpaakpaa ke ε siaman, na ε ke di yale mmaraase dɔɔ nideli kej ɳolo ba lee ɔ dɔɔ wole ya. Tekaboena nyi baala na ala yalala baa lee dɔŋa wole yaletεε ya. Nawolo nyi Wurubuare waa wɔŋ baŋ pou bεε yεε kafoŋ nombia, na baŋ pou bεε lee dɔŋa wole yale tεε nε dejele.

⁵ Σ na yela ε sia keyεε kɔba kegyae dɔɔ beiŋ ya. Σ yela kpene kej ε dana nε

ka gyoo ε sia. Nawolo nyi Wurubuare gbagba yakowɔ nyiaa,

"Mɔɔ gyae maa tina ɳon yela ya,

te mɔɔ gyae maa lese me sia mɔ yela ɳon ya."

⁶ Lee mena dɔɔ dεε tale gyɔ de konɔɔ yako nyiaa,

"De Gben̄gyoo Wurubuare yεna walaŋ ɳon ɔ ne kyɔ maŋ,
mena dɔɔ mɔɔ ne yee gyakoloŋ ya.

Woŋ te deniwalan̄ waa tale yεε maŋ?"

⁷ Σ tɔose ε siamantena baŋ gyaŋba bɔɔ yako ɳon Wurubuare nombia ɳan nε. Σ kεε dinɔɔ kpaakpaa kej man bɔɔ kyaa mo ka yeŋ nε na ε ke kasee wɔ, na ε ke kyan̄ ε Kristo kelεedi kej man keŋkeŋ.

⁸ Nawolo nyi Yesu Kristo bεε kyεεkee ya, ɔ kedoobii te ɔ doo. Mena kej ɔ doo gyaŋba nε, mena te ɔ doo gyεŋ te mena mɔ te waa doo kekpaakekpaa.

⁹ Σ na yeli balaŋ ka mo kawola nkaranjkaraŋ ɳaale kaa beo ɳon, na ke wɔŋ ɳon lee gbeε kpaakpaate kej man ya. Nawolo nyi Wurubuare bεε kej ɔ ba mo boele daa nε yεna kpene kej na do da kelεedi doŋ, na weenεε kekɔla mmaraase dɔɔ kedi ya. Mena weenεε kekɔla mmaraase keŋa bεε tale kyɔ balaŋ baŋ bee di ɳe dɔɔ nε gbeε kamase man ya.

¹⁰ Gyudatena saese baŋ bɔɔ som Wurubuare kanyan̄ deni dinaa kej man nε, be

man ɣolo be dana gbεε waa kpu na daa na dεε mo da kedeesa abɔɔ ɣan dεε mo lese Wurubuare yele nε, fa e dɔ ɔsom deni man ya.

¹¹ Kulutoo kamase ne Gyudatena sae kegyia ɣon na mo wonembu fatabo gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa kej tɔɔmante kej man gyu ke deesi sola balaj nombiakumεε ɣan bɔɔ yεε nε. Mɔna wonembu ɣon dibiliŋ dɔɔ, bεε mo e lee donɔɔ kej man gyu ka too e.

¹² Mena ke mɔ te ba moo Yesu lee Gyerusalem donɔɔ kej man, te o kena dijem yεε te o moo ɣon gbagba fatabo gberaa nombiakumεε pou lee balaj wose man na baa yεε balaj baj be gbeεneŋ tenεε Wurubuare siaman.

¹³ Yesu dii desεŋ nideli donɔɔ kej nɔɔman. Mena dɔɔ ε yela daa mɔ ke wɔŋ da wose lee donɔɔ kej man gyu botɔɔ, na daa mɔ kaa di desεŋ kej o be dii nε.

¹⁴ Nawolo nyi dɔɔ dana donɔɔ kej dεε kya ke man kekpaakekpaa tεele kei dɔɔ ya. Mɔna de sia gyakaa bo donɔɔ kej wee daale dεε kaa kya ke man kekpaakekpaa ne dɔɔ.

¹⁵ Lee mena dɔɔ daa baj dɔɔ tale gyuusu de nɔɔ yako nyi Wurubuare yεna de Gbenyooo nε, da kedeesa kej dεε tale mo fa Wurubuare yεna nyi dεε ta Yesu dɔɔ na dεε do Wurubuare nɔɔ debaj kamase.

¹⁶ ε yεε kakyen na ε ke

yεε deeli fa dɔŋa debaj kamase, na ε ke kyo dɔŋa mɔ. Nawolo nyi mena abɔɔ kej keyεε yεna kedeesa kej na gyoo Wurubuare sia.

¹⁷ Kaboena nyi yaa mo obuo fa ε siamantena baj, na ε ke nyii be dei. Nawolo nyi baj ne kεε na ε dɔɔ, te wee daale Wurubuare waa bɔɔse ε wose man nombia lee be gyan. Akpaa ε mo obuo fa wɔ na, baa yεε batom kej gyon man. Te akpaa ε ta mo obuo fa wɔ ya na, bɔɔ gyae baa yεε ba tom kej gyon man ya. Dekɔŋ mena na εmεε mɔ be gyae ε ke nyiŋ tɔnɔɔ daale lee ke man ya.

¹⁸ ε fane fa daa debaj kamase. Da gyeŋ nideli nyi de konɔɔ man nombia bee bu daa fɔɔ ya. Te da kegyaebii mɔ yεna nyi dεε yεε kpene kamase ke gbeε dɔɔ.

¹⁹ Mεε waase ɣon nideli nyiaa, ε fane fa Wurubuare na maa nyiŋ gbeε kɔŋ ε gyan biley.

²⁰ Wurubuare gyuusu na de Gbenyooo Yesu lee yεŋ man. Yesu yεε ɣgba namensekεelere ɣon o ne kεε o namense dɔɔ nideli nε. Nawolo nyi ɣon gbagba moona o wose deesi fa Wurubuare lee o balaj dɔɔ. O fatabo te Wurubuare moowɔ tɔ nɔɔkebakesee wɔle kej o be bake na o balaj te ke kya kekpaakekpaa ne nɔɔ.

²¹ Mεε fane nyi Wurubuare ɣon o ne fa wosefεεreŋ nε waa fa ɣon abɔɔ kpaakpaa kamase, ɣan ne gyae ke kyo ɣon na ε ke

tale yee o kegyaebii. Mee
fane nyi Wurubuare waa ta
Yesu Kristo doo na waa kyo
non, na e ke tale yee kpene
kej na gyoo o sia. Non Yesu
te kaboenia nyi dee lese o
yele kekpaakekpaa. Amen.

²² Me tebia mee waase non
bo nyiaa, e nyij konco na
e ke tei me nombia kyomii
jan moq qumarase me dana
mee do non kakyen ne.

²³ Mee gya e ke nyii nyiaa,
be ta lese de do Timoti non
boc kyan e to deni ne lee
deni man. Akpaa o koy me
gyan biley te mee koy e gyan
ne, maa mo e kpu na ma
wose na dee koy e gyan.

²⁴ Mee do e siamantena
baaj na Wurubuare balanj
baaj pou noo. De tebia baaj
pou boc lee Itali teele do ne
mo na do non noo.

²⁵ Wurubuare waa mo o
beres boele e popou, na e
ke kyaa woseferej man.
Amen.

Tone kej Gyemisi be ñmarase ne

¹ Tone kei lee mañ Gyemisi ñon me yee Wurubuare na de Gbenjyoo Yesu Kristo tobaale e ne gyañ. Mee ñmarase kei mee yelee Kristotena banj pou bco yaasée gyoo tsele yenañ kamase ne. Mee do e popou noo.

Mena kej nyaj ke kyañ n wose kayeyee man

² Me tebia nyi akpaa nombia na kayeyee kamase de yala ñon na, e yela ke yee ñon gyroñ nideli.

³ E tcoose nyi akpaa mena kekeesekes keña de koy e dco te e tale sej e keliedi man na, kei gyae ke yela e ke tale nyij konco sej lese Wurubuare di lee gbees kamase man.

⁴ Mona kaboina nyi yaa yee kakyen kyan e wose sej mena kelii oto. E yee mena na e ke nyij dinco kpaakpaate kej kaboina nyi yaa nyij te ko gyae ke kyeekee ya ne.

⁵ Nyi akpaa e man ñolo ne gyae nyansa kej gyae ke yela waa tale yee Wurubuare kegyaabii na waa sola Wurubuare na waa fa e. Wurubuare dana woe te o beroe boe mena dco walaj kamase ñon o sola e kolo na, o be gyae waa beees e ya nawolo nyi o bees kees walaj siaman ya.

⁶ Akpaa walaj ñonan na sola Wurubuare na, waa lese di nyi o nyijmaa gyae ke kañ kpene kej o ne boose ne. O na lese aymaaren ya nawolo nyi walaj ñon o ne lese aymaaren na, o yee ñgba epo loj kej felij ne gyoo gyu bese gyoo koy ne.

⁷ Walaj ñon o ne lese aymaaren ne, o na yee wa agyuej nyi waa nyij kolo lee Wurubuare gyañ ya.

⁸ Nawolo nyi walaj ñonan agyuej be doo debodokoloj ya, te o bees tale mo wa agyuej gyakaa kolo dokoloj mco dco ya.

⁹ Kristo walaj ñon balaj bees kala e do daale man ya ne, waa yela ke yee e gyroñ nawolo nyi Wurubuare siaman na o yee walaj e.

¹⁰ Mona walaj ñon mo o dana o wose na nyi Wurubuare de yokoñ e na waa yela ke yee e gyroñ. Nawolo nyi be gyae ke kyare ya na o ta yem ñgba mena kej ñale kyenkyenkoose bees kyare ya na ñe te kpiisi yala ne.

¹¹ Weese na gyem te ke noo ne yee doj na, ne yeli ñale na boto na ka kyenkyenkoose pou te kpiisi. Dekoñ mena na ka kyeo pou ne ñaalaa. Mena ke te gyae ke koy walaj ñon o dana o wose ne dco. Nawolo nyi debaj kej o sia be yee o doj o kebu gbeenej man ne, na yej te ka mo e.

¹² Walaj ñon o ne naa diyem o kekyaabii man, te o ne tale kyan o wose sej lese Wurubuare di na ñon na

nyeebam. Nawolo nyi akpaa mena walaŋ ɣonaŋ de tale seŋ kekeɛsekɛs kenaŋ man kelii ɔto na, waa nyiŋ nyeedoŋ kekpaa keŋ Wurubuare be yako see nyi waa fa balan baŋ bɛe gyae e ne.

¹³ Nyi akpaa kekeɛsekɛs daale de kɔŋ ɣolo dɔɔ na ɔ na yako nyi, Wurubuare ne keɛse na e waa keɛ ya. Nawolo nyi ɣolo be tale keɛse Wurubuare keɛ nyi waa yee dukum ya, mena mɔ te Wurubuare bɛe keɛse ɣolo keɛ nyi waa yee dukum ya.

¹⁴ Mɔna nyi akpaa kekeɛsekɛs daale de kɔŋ ɣolo dɔɔ na, na mena walaŋ ɣonaŋ gbagba lookum beo na e wɔŋee e ka do dukum man.

¹⁵ Akpaa lookum kenaŋ da boo na ne yeli ɔ ne yee dukum, te dukum mɔ da boo na keɛ mo yeŋ kɔŋ.

¹⁶ Me tebia kpaakpaa, ε na beo ε wose bo.

¹⁷ Kolo kpaakpaa kamase na kpene kamase keŋ ke dei ne, na lee bo Wurubuare gyaŋ. Non yɛena abɔɔ ɣan pou ḡe kyaadido te ɣee fa keŋmaŋee ne. Mena abɔɔ kɛŋda lee na keŋmaŋee te kɔŋ, te ɣe da gyoo na ditintɛs mɔ te kɔŋ. Mɔna Wurubuare ɣon be doo mena ya nawolo nyi ɔ bɛe kyɛkkee ya.

¹⁸ Ke yee ɣon gbagba kegyaebii man te ɔ tɛɛwɔ wa anokoare nombii keŋ dɔɔ fa daa nyeedoŋ wɔle. ɔ yee mena na daa ka bese wa abɔɔ ɣan pou ɔ be yee ne man gyaŋbatena.

*Ε nyii nombia ɣan na, ε di
ŋe dɔɔ*

¹⁹ Me tebia, ε yela ε man walaŋ kamase ke yee ɔsa na nombia kenyii. Mɔna ε na barase na nombia kekolosi ya, te ε na gyen baŋ mɔ biliŋbileŋ ya.

²⁰ Nawolo nyi walaŋ da gyen baŋ na ɔ bɛe tale yee kpene keŋ tenɛs Wurubuare siaman ya.

²¹ Mena dɔɔ ε wɔŋ ε wose lee ayimɛs nombia kamase man, na ε ke tina nombi-akumɛs keyɛs yela. Ε yɔkɔse ε wose na ε ke lee Wurubuare nombia ɣan ɔ ba mo do ε konɔɔse man ne do. Nombia ɣenaŋ ne gyaela ke tale lee ε nyee.

²² Ε yee ŋgba mena keŋ Wurubuare nombia ɣan ne yako ne. Ε na nyii ḡa yakaa ya. Nyi akpaa ε ne nyii ḡa yakaa bo na, kenaŋ na ε na beo ε wose bo.

²³ Akpaa walaŋ ɣolo de nyii nombia ɣan te ɔ te yee ŋgba mena keŋ nombia ɣan na wolo ya ne, na walaŋ ɣonaŋ yee ŋgba walaŋ ɣon ɔ ne keɛ ɔ wose diiku man ne.

²⁴ ɔ keɛ ɔ wose na ɔ ne naa mena keŋ ɔ dinɔɔ doo. Mɔna akpaa ɔ tuu lee botɔɔ na ɔ te wolee mena keŋ ɔ dinɔɔ doo.

²⁵ Mɔna walaŋ ɣon ɔ na gyoo Wurubuare nombia kpaakpaa ɣan ne lee balan nyee ne man nideli, te ɔ ne kyaŋ ɔ wose kasee ḡa debaŋ kamase na ɣon na nyeebam abɔɔ ɣan pou ɔ ne yee ne man. Nawolo nyi Wurubuare waa hiraa e. Na

ɔ ne nyii nombia ɳan bo yakaa na ɔ te wolee ɳa ya, mɔna ɔ na mo ɳa yee tom.

²⁶ Nyi akpaa ɳolo ne kεε wose nyi ɔ yee Wurubuarε somre kpaakpaaate e te ɔ ta do ɔ laakem dekɔŋ ya na, kenaŋ na ɔtenate ɳonaaŋ Wurubuarε ɔsom kej yee yakaa, te ɔ na beo ɔ wose mo bo.

²⁷ Wurubuarε ɔsom kej ke dei te kεε gyoo de kya Wurubuarε sia ɳena nyi, balaŋ baa kεε yoyolobia na liala dɔɔ ba diyem kena man, na baa wɔŋ ba wose lee tεele kei dɔɔ nombia nkaraŋkaraŋ keyee man.

2

¹ Me tebia, ε yee balaŋ ban ε be lεs de Gbenyoo Yesu Kristo ɳon ɔ yee gyoorobiiri gbenyoo e ne di. Mena dɔɔ ε na kεε waləŋ siaman pena ε ke yee kolo ya.

² ε yela dεe mo ke nyi ε te gyanee na balaŋ bala baale te kɔŋ kaa lee botɔɔ. Nolo doona kegbase kpaakpaa nyiŋan na kɔba kɔlabii ɔ nyiŋmaa man, na ɳolo mo yee diyemte e te ɔ doo kegbase ayimee ayimee atiriisa ɳaale kɔŋ botɔɔ.

³ Te akpaa ε mo obuo nideli fa waləŋ ɳon ɔ doona abɔɔ kpaakpaa nyiŋan te ε yako e nyiaa, "Nyan kaa kyaŋ gbeli kpaakpaaate kei dɔɔ kebo," te ε yako diyemte ɳon mo nyi "Nyan seŋ botɔɔ yaa tisi kyaŋ tεele man kebo."

⁴ Akpaa ε yee mena na ɳgba ε ne kεε balaŋ siaman baa pete ε ne yee kolo, yaa ɳgba ε na mo ya agyueŋ kumee baa di balaŋ nombia?

⁵ Me tebia ε tei maŋ nideli. Balaŋ baŋ balaŋ ne kεε wɔ nyi be yee ayematenawɔ tεele kei dɔɔ ne, baŋ te Wurubuarε lesewɔ nyi baa lεs Yesu Kristo di. Mena balaŋ benaŋ te Wurubuarε lesewɔ nyi baŋ ne gyae la baa nyiŋ gbeε gyoo ɔ gyoori kej ɔ be wulaa yako see nyi waa mo fa balaŋ baŋ beε gyae e ne. Wurubuarε siaman na mena balaŋ kewɔ ɳena balaŋ baŋ be dana ba wose.

⁶ Mɔna emee dɔɔ ε beε mo ayematenε yee kolo ya. Na balaŋ baŋ be dana ba wose ne ne naase na ɳon diyem yee? Na baŋ ke ne wɔŋee na ɳon gyu nombia dedii man yee?

⁷ Na mena balaŋ benaŋ ke ne kolosina nombia nkaraŋkaraŋ tia ε Gbenyoo Yesu Kristo gyoorobiiri yele kej yee?

⁸ Wurubuarε nombia anmarasenε see yakowɔ yenaj daale nyiaa, "Gyaε n dɔɔ ɳgbɑ nyaj gbagba n wose ne." Nyi akpaa ε kεε te ε di mena mmaraa kei dɔɔ nideli na, kenaŋ na ε ne yee nombia kpaakpaa baa.

⁹ Mɔna nyi akpaa ε kεε balaŋ siaman pete ε yee kolo na ε te yee dukum, kej nawolo nyi ε te yala Wurubuarε mmaraa kej dɔɔ.

¹⁰ Nawolo nyi waləŋ kamase ɳon ɔ di Wurubuarε mmaraase ɳan pou dɔɔ te

ɔ yala ɳe man dokoloŋ dɔɔ na, Wurubuarɛ siaman na nawolo baa nyi ɔ te yala mmaraase ɳan pou dɔɔ.

¹¹ Wurubuarɛ ɳon ɔ be yako nyi "Na lee n wɛɛle yaa n baale wɔle ya" nɛ, ɳon ke yakola nyi "Na ko walaŋ ya" Mena dɔɔ nyi akpaa n ta lee n wɛɛle yaa n baale wɔle ya te n ko walaŋ na, kenaŋ na n yala mmaraa keŋ dɔɔ baa.

¹² Σ tɔɔse nyi wee daale Wurubuarɛ waa di ε nombia mo lee mena keŋ ε ba mo di ɔ mmaraase ɳan na lese balan lee dukum man ne dɔɔ. Mena dɔɔ ε kεεs ε kekolosi na ε nombia ayεesa man nideli.

¹³ Akpaa ɳolo te wii ɔ dɔɔ waraŋase ya na, Wurubuarɛ mɔ waa di walaŋ ɳonaŋ nombia keŋ ɔ be gyae waa wii ɔ waraŋase ya. Nawolo nyi walaŋ ɳon ɔ ne wii ɔ dɔɔ waraŋase na ɔ bee yee Wurubuarɛ nombia kedi ya.

Keleɛdi na tom kpaakpaa keyεε

¹⁴ Me tebia, nyi akpaa ɳolo de yako nyi ɔ te lɛɛ Wurubuarɛ nombia di, mɔna ɔ bεε yεɛ Wurubuarɛ kegyaebii ya na, woŋ tɔnɔɔ yaa ɔ keleɛdi kenaŋ dana? Mena keleɛdi kenaŋ gyae ke tale lɛɛ ɔ nyee?

¹⁵ Σ yela dεε mo ke nyi Kristo walaŋ ɳolo kyaa keŋ ɔ be dana kegbase yaa weenεε ɳan waa di ya,

¹⁶ te akpaa walaŋ ɳonaŋ de kaa sola neŋ kolo te n yako e nyi, "Wurubuarɛ waa seŋ n wɔle na n ke kyaa

nideli," te n te fa walaŋ ɳonaŋ kpene keŋ ne hia e ya na woŋ tɔnɔɔ doo la ke man?

¹⁷ Mena ke yaa keleɛdi mɔ doo. Nyi akpaa ɳolo ta mo ɔ keleɛdi yεɛ tom Wurubuarɛ kegyaebii man ya na, na ɔ keleɛdi kenaŋ be dana tɔnɔɔ ya.

¹⁸ Walaŋ ɳolo waa tale yako nyiaa, "Baale na baŋ ne lɛɛ Wurubuarɛ di bo te baale mɔ na baŋ ne yεɛ nombia kpaakpaa bo." Sena yaa nyaaŋ ke tale yako nyi n te lɛɛ Wurubuarɛ di lee debaŋ keŋ n bεε yεɛ kolo kpaakpaa na ke kyaa na Wurubuarɛ kegyaebii ya? Maŋ dɔɔ me nombia kpaakpaa ɳan mεε yεɛ te ɳe kyaa na Wurubuarɛ kegyaebii nɛ, ɳan te mεε mo wola nyi ma te lɛɛ Wurubuarɛ di.

¹⁹ N ne lɛɛdi nyi Wurubuarɛ dokoloŋ kyaa la. Akpaa n ne lɛɛdi mena na dei, mɔna tɔɔse nyi felinkumεε mɔ ne lɛɛdi nyi Wurubuarɛ dokoloŋ kyaa la, te ne yeli bee ɳejii.

²⁰ Nyanj diyinje! N ne gyae baa lese wola neŋ nyi akpaa ɳolo bεε mo ɔ keleɛdi yεɛ kolo kpaakpaa ya na, ɔ keleɛdi kenaŋ be dana tɔnɔɔ yee?

²¹ Σ tɔɔse de naana Abraham, woŋ kɔŋala te Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi ɔ gbεεneŋ tenεε ɳon Wurubuarɛ siaman? Ngba keŋ ɔ be sεε mo ɔ bu Asiki gyu nyi waa mo ke deesi fa ɳon Wurubuarɛ dɔɔ?

²² Ngba n naawɔ nyi ɔ keleɛdi na ɔ nombia ayεesa

pou kyaawā kyeεkyε? ḥ nombia ayεesa yele la te ḥ kelεedi kej seŋawā nideli.

²³ ḥ nombia ayεesa ḥenaŋ yele la Wurubuarε nombia ḥan bōcō ȳmarase see yenaŋ daale ne kɔŋawā ampaŋ nyiaa, "Aberaham lεe Wurubuarε di, mena dōcō Wurubuarε lεe e do nyi ḥ nombia tenεε ḥ siaman." Mena dōcō te balan̄ baake Aberaham nyi Wurubuarε ḥ gyoo.

²⁴ Ngba ε naawā? Wurubuarε ne tεε bo walaŋ nombia kpaakpaa ḥan ḥ ne yεε ne dōcō te ḥ ne lεe e do nyi ḥ gbeεneŋ tenεε, na ȳtenate kelεedi kaagen̄ dōcō ya.

²⁵ Mena ke te futooli alo ḥon bεε baake e nyi Rahabo ne, ḥ nombia ayεesa yele la te Wurubuarε lεe e do nyi ḥ gbeεneŋ tenεε ḥon Wurubuarε siaman. Nawolo nyi Rahabo lεe balan̄ ban̄ Iseraetena be kyaa kpila nyi baa gyu ka deke kεε Gyeriko doncō kej dincō ne ȳɔlale, te ḥ wola wō gbeε wole daale te be yeuwā lee Gyeriko doncō kenaŋ man kej be te nyiŋ wō kyaŋ ya.

²⁶ Mena kej akpaa weesεε be doo walaŋ man ya na ḥ yεε walaŋ deyen̄ e ne, mena ke te akpaa ḥolo dana kelεedi te ḥ bεε mo ke yεε tom ya na, na ḥ kelεedi kenaŋ mo ta yem.

3

Do n laakem dekɔŋ

¹ Me tebia, ε na yeli ε man balan̄ burum sia keyεε nyi ε ka bese Wurubuarε

nombia wolala ya. Nawolo nyi ε gyen̄ nyi debaŋ kej Wurubuarε waa di de nombia na, daa wolala ban̄ wui nombia kedi gyae ke yεε doŋ kela balan̄ akaŋ ban̄.

² De popou ne yale gbeεneŋ burum man agbaatee agbaatee. Nyi akpaa ḥolo kyaa kej ḥ te yεε ta nombiikum daale lee ḥ kekolosi man see ya na, kenaŋ na walaŋ ḥonaŋ nombia doo na ke gbeε te dukum be doo ḥ man ya. Kenaŋ na nawolo baa nyi walaŋ ḥonaŋ ne tale tela ḥ wose nideli.

³ ε yela dεε mo nombii kej dεε wolo ne mo maa na dεεkyɔŋ. Nyi akpaa ḥolo ne gyae nyi dεεkyɔŋ ke nyii ḥ dei na, ḥ na mo ḥmeleŋ do e ḥ nɔɔman. Kei ne yeli ḥ ne tale wɔŋee e gyu botcō kej ḥ ne gyae.

⁴ Yaa ε yela dεε bese mo ke maa na degbele dinaa kej ke gyakaa loŋ dōcō ne. Kej na mena kej ka keereε te felij dinaa ne tεεse na ke koraj ne, kolobii peperee daale te saare ḥon na mo kikii ke gyu botcō kej ḥ ne gyae.

⁵ Mena ke te deniwalan̄ laakem mɔ doo. Ke yεε kolobii peperee ke deniwalan̄ wose man, mɔna ke dana nɔɔdɔŋ. ε kεε mena kej boalan̄bii peperee ne tale yela laa dinaa dinaa ne kpaa pou.

⁶ Deniwalan̄ laakem mɔ yεε ḥngba boalan̄ ne. Ke yεε deniwalan̄ wosenaane yenaŋ daale ke mɔna tεele

kei dɔɔ nombiakumɛɛ pou doe ke man. Ke gyae ke tale yela deniwalaŋ kekyaabii man pou kewoɬɛɛ. Ke gyae ke tale yela deniwalaŋ wose ke yoi e ɳgba o doe boalaŋ man ne. Mena boalaŋ kei lee ɔbɔnsam gyaŋ.

⁷ Balaŋ ne tale yɔkɔse wonembia burum ɳgba gye-buse, na wonembia baŋ bee tuu be tɔose dɔɔ, na loŋ man wonembia pou ne. Bee yeli be dinoɔ ne kyɛekee na baa tale kyaa denibalaŋ man.

⁸ Mɔna laakem dɔɔ ɳjolo bɛɛ tale yɔkɔse ke ya. Kɔ dana kekyan ya te ke yɛɛ ɳgba tee kum ne.

⁹ De nɔɔ te dɛɛ mo lese de Gbenjgyoo na de kya Wurubuarɛ yele. Mɔna keŋ ke te dɛɛ mo falaa de tebia denibalaŋ baŋ Wurubuarɛ be yɛɛ wɔ ɳgba ɳon gbagba dinoɔ ne.

¹⁰ Mena nɔɔdokoloŋ kenaŋ ke man te akelegyi na kefaala pou na lee. Me tebia, tekaboena nyi dɛɛkɔŋ mena ya.

¹¹ Loŋ kpaakpaate na loŋ kum be gyae ke tale lee ditiribuŋ dokoloŋ man ya.

¹² Me tebia, mango dan̄ be gyae ke tale se paya bia ya, te dukutu dan̄ mɔ be gyae ke tale se mango bia ya. Mena mɔ te ditiribuŋ dokoloŋ be gyae ke tale fa loŋ kpaakpaa na loŋ kum ya.

Nyansa keŋ ba lee Wurubuarɛ gyaŋ

¹³ Amote danaana nyansa ε man te o gyen nombia? Kaboena nyi mena walaj

ŋonaŋ waa lese o dinoɔ kpaakpaate wola. Akpaa ɔtenate de yɔkɔse o wose lee o nombia kpaakpaa keyɛɛ man na, gyae kawola nyi o dana nyansa ampan̄.

¹⁴ Mɔna nyi akpaa ε dana sibiikum te ε bɛɛ gyae nyi ɳjolo ke dee kpu na ɳon ya na, kenaŋ na tekaboena nyi ya wola ε wose nyi ε dana nyansa ya. Nyi n dana mena dinoɔ kei te n sɛɛ n na wola n wose na, na nawolo baa nyi n te bɛɛ anokoare keŋ.

¹⁵ Mena nyansa kenaŋ ta lee Wurubuarɛ gyaŋ ya. Ke yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ nyansa ke te ka lee deniwalaŋ agyueŋ kum man. Mena nyansa kenaŋ yɛɛ ɔbɔnsam nyansa ke.

¹⁶ Nawolo nyi akpaa balaŋ sia ne yɛɛ be tebia abɔɔ dɔɔ te bɛɛ gyae mɔ bo nyi baageŋ wui ke de na, kenaŋ na aŋmaareŋ na nombiakumɛɛ kamase gyae ke doo be man debaŋ kamase.

¹⁷ Mɔna nyansa keŋ ba lee Wurubuarɛ gyaŋ ne dɔɔ, ayimɛɛ be doo ke man ya. Mena nyansa kenaŋ ne fa wosefɛɛreŋ te kee yeli walaj ne yɔkɔse o wose te o ne yɛɛ wɔe fa balaj. Kee yeli ɳjolo ne wii o dɔɔ waranjase debaŋ kamase, te o ne yɛɛ nombia kpaakpaa mɔ. Mena nyansa kenaŋ bee yeli ɳjolo ke kɛɛ walaj siaman ya, te ne yeli o ne di anokoare mɔ.

¹⁸ Balaŋ baŋ bɛɛ gyae wosefɛɛreŋ gbɛɛ ne, debaŋ kamase na bɛɛ kyo be tebia na baa ta wosefɛɛreŋ man.

Be yee mena na bee naa nyi deeli na lee kpene kej bee yee ne man. Na yee yaa ngba be duu kolobii daale baa balanj benaj koncose man ne. Kenaj wole na bee naa nyi kpene kej bco duu ne, kolo kpaakpaa ta lee balanj banj dinco man kcj ngba deeli keyee ne.

4

E mo e kpene kamase fa Wurubuare

¹ Woj na moona yoo na kalese nombia kcj ya nsana? Na lookum kej doo e man te ke dana non kce wceejee gyu kcj ne, na moona yoo na kalese nombia kcj ya nsana yee?

² E sia ne yee kej e ne gyae abco mona e bee nyij ja ya. Mena doc e na koe balanj te e sia ne yee balanj abco doc mona e bee nyij kpene kej e ne gyae ya. E ne kale te e ne yoo na daja mona e bee nyij abco non e ne gyae ya, nawolo nyi e bee sola Wurubuare ya.

³ Akpaa e sola Wurubuare koraj na e bee nyij ja ya, nawolo nyi e bee mo agyuej kpaakpaa sola ya. E na sola e abco non bo na emee gbagba ka mo di e kegyaebii man. Mena doc te e bee nyij ja ya ne.

⁴ E yee yaa ngba ala banj bco lee be baala wole ne, nawolo nyi e bee di anokoare fa Wurubuare ya. E ba gyej nyi akpaa non de yeli tesse kei doc abco kegyae de di o nyee na, nawolo baa nyi

o ne kola Wurubuare yee? Mena doc nyi akpaa non de yeli tesse kei doc abco de di o nyee na, na o ta bese Wurubuare kolare.

⁵ E te wolee nyi Wurubuare nombia anmarasej see jan yakow yenaq daale nyi, "Wurubuare felij non o ba mo do de man ne o ne yoo daaworo?" Yaa e gyej nyi o yako mena nombia nenaq bo yakaa?

⁶ Wurubuare ta mo o beras boele daa nideli. Mena doc te o nombia anmarasej see jan besewo yako yenaq daale bela nyiaa, "Wurubuare ne bee balanj banj bee wola ba wose ne,

mona o na mo o beras boele banj bee yckose ba wose ne."

⁷ Mena doc e yckose e wose fa Wurubuare. E sej tia obonsam, na waa yeu lee e gyaq.

⁸ E tuu benaa Wurubuare, na non mo ke tuu benaa non. Emee nombiakumeeeyera, e lese e nyijmaase lee e nombiakumee man. Emee banj ya agyuejse ne yee non ala ala ne, e lese nombiakumee lee e koncose man na e ke nyij koncose kpaakpaa.

⁹ E nyii weelej nideli lee e nombiakumee doc, na dokpokpo ke kyan non na e ke wii. E yela e bojese ka bese kewii, na e gyon kedi kej ka bese jan.

¹⁰ E yckose e wose fa de Gbenyoo Wurubuare, na waa gyina non siaman.

E na wolee doc ja ya

¹¹ Me tebia, ε na tεε wɔlεεs dɔŋa ya. Nyi akpaa ηolo de kolosi nombiikum gyakaa ε dɔɔ ηolo dɔɔ yaa ε bu ε fɔɔ na, kenaŋ na nawolo baa nyi ε ne kolosi nombiakumεs tia Wurubuare mmaraa te ε ne bu ke fɔɔ mɔ baa. Na ε bεε tekaa di mmaraa kenaŋ dɔɔ baa ya, te ε ne kεε ε wose nyi ε dei kela mmaraa keŋ.

¹² Wurubuare waagen yεna walaj ηon ε ne fa mmaraa te ε ne di balaj nombia. Non waagen ne gyaela waa tale lεε balaj nyee, te ηon ne gyaela waa tale wɔlεε ba woya mɔ kekpaakekpraa. Te nεnεs nyaŋ yεna amɔtε ηon nyaŋ ne di n dɔɔ nombia bu e fɔɔ?

ε na gyɔ ε konɔɔ kyoo dɔɔ ya

¹³ Σmεεs baŋ ε koro na ε ne gyɔ ε konɔɔ yako nyi "Gyεŋ yaa kyoo dεε koro gyu donɔɔ kei yaa donɔɔ daale man, na de kaa kyaa botɔɔ kulutoo na dee di kebu gyae kɔba" ne, ε tei me maŋ nideli.

¹⁴ ε ne yako mena, mɔna ε ba gyεŋ kpene keŋ gyae ke kɔŋ ε dɔɔ kyoo gba ya. ε gyεŋ ε nyeedoŋ kedoobib? ε yεε ḥgba debuŋta ne, kɔɔ ne kyare ya na ka te ḥaala.

¹⁵ Kpene keŋ kabona nyi yaa yako yεna nyiaa, "Akpaa Wurubuare de sεε te de kyaa nyeedoŋ man na, dεε yεε kpene kei yaa kedɔɔ kei."

¹⁶ Mɔna ε ne gyina ε wose adido te ε na wola ε wose. Mena wose kawola kenaŋ yεε dukum ke.

¹⁷ Mena dɔɔ nyi walaj kamase ηon ε gyεŋ nombii kpaakpaa keŋ kabona nyi waa yεε, te ε te yεε ke ya na ε te yεε dukum.

5

Gyemisi kekolosi fa kɔbatena

¹ Nεnεs ε tei maŋ εmεε baŋ ε dana ε wose ne. ε wii na ε ke di walajsa nideli, nawolo nyi kayeyεs dinaa daale gyae ke kɔŋ ε dɔɔ.

² ε kɔba ηan ε dana ne pou te wɔlεε, te paapaase mɔ te wɔlεε ya abɔɔ ηan pou ε dana ne.

³ ε kɔba yayam na ε kɔba wolom abɔɔ ηan ε ba mo weese ne pou te doo kandorɔse. Kei ne gyae la kawola nyi ampaŋ ε te yεε dukum Wurubuare siaman. Mena kej kandorɔse ηan be wɔlεε abɔɔ ηan ne, mena ke te ε wosenaane mɔ gyae ke wɔlεε ḥgba mena keŋ boalaŋ ne wɔlεε abɔɔ ne. Nεnεs keŋ tεele kei ne gyu kɔ oto keŋ Wurubuare waa di walaj kamase nombia na, keŋte ε ne yilaa abɔɔ see fa ε wose?

⁴ Balaŋ yεε tom ε wɔɔse man fa ηon mɔna ε bεε ε te tɔ wɔ kom ya. ε nyii mena keŋ bee mutii. Balaŋ baŋ bɔɔ kyɔ ηon te ε be keřεε ε wɔɔse man weenεε ne, be kewii te lii de Gbenγyoo Wurubuare doŋ pou nyee ηon γyai.

⁵ Debaŋ keŋ ε kyaa tεele kei dɔɔ ne, ε wose te fεε

ηον te εμεε gbagba kegyae-bii mō te ε ne yεε. Ε te di weenεε kpaakpaa nyijan doo nuŋ ε ne daa Wurubuarε nombia kedi wee keŋ, ηgba wonembu ne dii doo nuŋ daa wee keŋ baa ko e ne.

⁶ Ε buu balanj baŋ be nombia tenεε Wurubuarε siaman ne fɔ̄o te ε koe wɔ̄. Mōna ba te yεε nombiikum kamase ya te be ta koro seŋ tia ηοn lee gbεε kamase man gba nyi ε na yεε ε kegyaebii ya.

Ε nyij koncɔ̄

⁷ Mena dɔ̄o me tebia, ε nyij koncɔ̄ kelii wee keŋ de Gbenjyoo Yesu waa bese kɔ̄j ne. Ε kεε mena keŋ wɔ̄ofarale ne nyij koncɔ̄ gyeki kelii debaŋ keŋ waa nyij abɔ̄o kpaakpaa lee o wɔ̄oman ne. O ne nyij koncɔ̄ gyeki oga gyanjbate na oga otomante ke ηεε do o weenεε, te o ne nyij koncɔ̄ gyeki kelii debaŋ keŋ o weenεε ηan na bee.

⁸ Lee mena dɔ̄o εmεε mō ε nyij koncɔ̄ na ε ka seŋ keŋkeŋ, nawolo nyi de Gbenjyoo Yesu ka bese kɔ̄j keŋ ta benaa.

⁹ Me tebia, ε na toroŋ na dɔ̄ja ya, na mena ya na Wurubuarε waa di ε nombia na waa bu ηon fɔ̄o. Ε kεε, walaŋ ηon waa di de nombia ne, o kekɔ̄j ta benaa.

¹⁰ Me tebia, ε tɔ̄ose Wurubuarε akpeŋkpεŋgyɔ̄ra baŋ bɔ̄o naa diyem, lee mena keŋ bɔ̄o kolosi de Gbenjyoo Wurubuarε nombia ηan dɔ̄o ne. Na ε

ke kasee mena keŋ bɔ̄o nyij koncɔ̄ seŋ keŋkeŋ be kayeyεε man.

¹¹ Balanj baŋ bɔ̄o nyij koncɔ̄ seŋ keŋkeŋ naa diyem kelii oto ne, baŋ na nyeebam. Ε yela dεε mo nombia keŋa maa na balee ηοn bεε baake e nyi Gyɔ̄bo ne. Ε nyii mena keŋ o be nyij koncɔ̄ seŋ keŋkeŋ debaŋ keŋ o doo kayeyεε man ne. Ngba ε naa mena keŋ de Gbenjyoo Wurubuarε be tɔ̄ e kom kpaakpaa te o be yeli be yεε e gyroŋ o kaale keŋ oto na? Kei nawolo baa nyi de Gbenjyoo Wurubuarε dana wɔ̄e te o ne wii balanj waranjase.

¹² Me tebia, nombii keŋ mεε gyae ε ka gyeŋ nideli yεna nyiaa, ε na kaŋ ntam ya. Ε na kaŋ adido yaa tεele yaa kolo daale ntam ya. Nyi nombii kaboena nyi ya sεε nyi "Ayi" na, ε sεε nyi Ayi, te akpaa ke kaboena nyi ya bεε nyi "Koa" na, ε bεε nyi Koa. Ε yεε mena na wee keŋ Wurubuarε waa di balanj nombia na o be gyae waa bu ηon fɔ̄o ya.

Ε fane na ε lεε di

¹³ Akpaa ε man ηolo ne naa diyem na waa fane fa Wurubuarε. Akpaa ε man ηolo wose de fεε e na waa kpee nɔ̄oneŋ lese Wurubuarε yele.

¹⁴ Akpaa ε man ηolo na wee na waa baake Kristotena kegyiise na be kaa

fane fa e, na baa tiu e nuŋ
de Gbenjgyoo Yesu yele man.

¹⁵ Nyi akpaa ba mo keleedi
fane na, kaweete ḥon waa
nyiŋ kawee kekyo. De
Gbenjgyoo Yesu waa kyɔ e
kawee na o wose ke yεε e
don. Nyi akpaa o yεε nombi-
ikum daale bo koran na, waa
mo ke kyεε e.

¹⁶ Mena dɔɔ ε lese ε nom-
biakumεε ḥan ε ne yεε tia
dɔŋa ne yako dɔŋa, na ε ke
fane fa dɔŋa na Wurubuare
ke nyiŋ kyɔ ḥon ε kawees.
Walaŋ ḥon o gbeεneŋ tenεε
Wurubuare siaman ne, o ke-
fane dana nɔɔdɔŋ te kεε yεε
tom mɔ nideli.

¹⁷ ε yela dεε mo nom-
bii kei maa na Wurubuare
dekpeŋkpeŋgyɔɔre ḥon bεε
baake e nyi Elaegya ne. O
yεε deniwalaŋ e ḥgba daa
ne. O fanewɔ nideli lee o
konɔɔ man nyi ḥga na ḥεε
ya, te ampaŋ ḥga seŋawɔ
teɛle kenaŋ dɔɔ kulutooneŋ
atooro na yale.

¹⁸ Keŋte o besewɔ fane
bela te ḥga ḥon torowɔ,
te teɛle kenaŋ besewɔ dee
weenεε bela.

¹⁹ Me tebia, gyae ke tale
kɔŋ nyi ε man ḥolo waa
yo gbeε lee Wurubuare gbeε
keŋ ka tenεε ne man, na
ḥolo ka besena e kɔŋ gbeε
kenaŋ man.

²⁰ ε tɔɔse nyiaa, nyi akpaa
ḥolo da besena walaŋkum
lee o gbeε kum man na,
na mena walaŋ ḥonaŋ te
lεε walaŋkum ḥon nyee lee
yen kekpaakekpa keŋ man.
Kei gyae ke yela Wurubuare
ka mo nombiakumεε burum

ḥan ɔtenate be yεε ne kyεε
e.

Tɔne gyanjbate kej Pita be ηmarase nε

¹ Tɔne kei lee maŋ Pita ηon me yee Yesu Kristo kpilale e nε gyanj. Mεe ηmarase kei mee yelee εmee baŋ Wurubuare ba lese yee o balan, te ε be yaasee gyu ka bese ηɔla Pontuse na Galatia na Kapadosia na Esia na Bitinia tεlese man nε.

² De kya Wurubuare wulaa bakewo see leenaŋ gyanjbba gyanjbba kej nyi waa lese ηon yee o balan. Non tεe la o felij ηon dɔɔ lese ηon, te o desina ηon see ηgbba ηon gbagba o balan nε, na ε ka som Yesu Kristo. Na Yesu Kristo ka mo o fatabo faafo ε nombiakumee pou leki, na ε ka bese balan baŋ ayimee be doo ε wose man ya Wurubuare siaman. De Gbenjyoo Wurubuare waa mo o berεe kej boele ηon nideli na waa fa ηon wosefεerenj.

Loo kegyakaa kpaakpaate

³ ε yela dεe lese de Gbenjyoo Yesu Kristo o kya Wurubuare ηon yele. Non wii na de waranjase nideli, mena dɔɔ te o tεewo Yesu Kristo kefɔŋ lee yen man kej dɔɔ fa daa nyeedon wole. Mena nyeedon wole kei dɔɔ te de dana loo kegyakaa kekpaa nyi waa gyusu daa lee yen man wee daale.

⁴ Mena dɔɔ de loo gyakaa nyi dee nyij abɔɔ kpaakpaa ηan Wurubuare be desina see o balan adido nε. Mena abɔɔ kejya yee abɔɔ ηan ηɔɔ gyae ηa ke wolee ya, te ηɔɔ gyae ηa ke pɔ mo ya. Ne gyae ke doo ηa kedoobii kek-paakekpaa.

⁵ Lee ε keleedi dɔɔ Wurubuare ta mo o doŋ o ne gyee ηon na kolo be nyij yee ηon ya, kelii debaŋ kej tεele kei gyae ke gyu kɔ oto. Wurubuare wulaa bakewo see nyi, waa lese mena kej waa lese balan nyee nε wola mena debaŋ kenaj man.

⁶ Mena dɔɔ kaboeni nyi yaa yela mena nombia kejya ke yee ηon gyoŋ. Mɔna debaŋ kei dɔɔ n te yee ya na ε kena diyem debaŋ kyomii, nawolo nyi baa keeße ηon kεe lee gbeεneŋ burum man. Mɔna ε tɔose nyi mena kekeεsekεe kei be gyae ke kyare ya na ka te kɔŋ oto.

⁷ Kekεsekεe kejya ne kɔŋ bo ε dɔɔ na ka lese ε keleedi dinɔɔ kej ka kela kɔba yayam gba nε wola. Kɔba yayam gba koraj pε baa naa ke dinɔɔ gbagba na, bεe do ke bo boalan man. Kenaŋ wole koraj na kεe tale wolee. Te n kεe na Kristotena keleedi ne hia kela kɔba yayam. Nyi ε keleedi yee anokoare te ε seŋ ke man keŋkej na, wee kej de Gbenjyoo Yesu Kristo waa lese o wose wola balan pou nε, Wurubuare waa do ηon nɔɔ fa ηon karaj na waa yela ε ka bese gyoorobia.

⁸ Ε te naa ta de Gbenjgyoo Yesu na ε sia ya, mɔna ε ne gyae e. Kej na kej ε bεs naa e na ε sia debaŋ kei koran ya nε, ε ne lεs e di te gyoŋ kej ke tan keyako ya nε doo ε man.

⁹ Nawolo nyi nyekelεs kej dɔɔ ε be kaa lεs Wurubuare di nε ε ne nyiŋ ke.

¹⁰ Wurubuare akpeŋkprenjyɔɔra banj bɔɔ yako Wurubuare berεs kej waa mo boele njon wose man nombia see nε, yase be sia bukitii tɔna, keo nε man nideli na baa gyeŋ nyekelεs kei wose man nombia nideli.

¹¹ Kristo feliŋ njon ɔ doo Wurubuare akpeŋkprenjyɔɔra banj man nε, yako na wo mena kej Kristo waa naa diyem pεna ɔ kaa nyiŋ gyoorobiiri na obuo. Mena dɔɔ be yεs kakyeŋ gyoo nombia njan man na baa gyeŋ debaŋ kej mena nombia keŋa gyaε ke kɔŋ, na gbeε kej man nε gyaε ka mo kɔŋ.

¹² Wurubuare lesewɔ wola wɔ nyi nombia njan bεs yako nε te yεs fa banj gbagba ya, mɔna nε yεs fa balan banj baa kɔŋ be wole nε. Mena balan benaŋ yεna εmεs banj ε ne nyi nombia keŋa nε. Nombia nenaŋ yεna nyeedonj nombia njan balan ne tεs Wurubuare feliŋ njon ɔ be kpili lee adido nε doŋ dɔɔ kolosi fa njon nε. Wurubuare kpilala banj be kyaa adido nε gbagba koran gyaewɔ nideli nyi baa gyeŋ mena nombia keŋa man.

Ε kyaa kej ayimεs na doo ε wose man ya

¹³ Lee mena dɔɔ ε yela ya agyueŋse ke doo njon kyεsεkyεs, na ε ke desina ε wose na ε ke tale yεs Wurubuare kegyaebii. Ε tela ε wose nideli na ε ka mo ε loo pou gyakaa Wurubuare berεs kej waa mo boele njon wee kej de Gbenjgyoo Yesu Kristo waa bese kɔŋ bela nε dɔɔ.

¹⁴ Kej ε yεs Wurubuare bia gbagbawɔ te ε ne nyi ɔ dei nε dɔɔ, ε na bese ε wole gyu ke yεs abɔɔ njan ε be yεs gyan̄gba kej ε ba gyeŋ Wurubuare nε ya.

¹⁵ Ε tɔɔse nyi Wurubuare njon ɔ be baake njon kɔŋ ɔ gyaŋ nε, ɔ yεs walaŋ njon ayimεs be doo ɔ man ya. Mena dɔɔ kpene kamase kej ε ke yεs na, ε kεs nyi ayimεs na doo ke man ya.

¹⁶ Wurubuare nombia aŋmarasenj see njan yakowɔ yenaŋ daale nyiaa, "Wurubuare kpa ε na yeli ayimεs ke doo ε wose man korakora ya, nawolo nyi ayimεs be doo me man ya."

¹⁷ Ε ne fane na ε ne baake Wurubuare nyi de kya. Non Wurubuare ne diina walaŋ kamase nombia ngb̄a mena kej ɔtenate nombia ayeεsa doo nε. ɔ bεs kεs nholo siaman pεte ɔ ne di ɔ nombia ya. Mena dɔɔ debaŋ kej ε kyaa tεele kei dɔɔ ngb̄a nɔɔla nε, ε mo obuo fa njon Wurubuare.

¹⁸ Nawolo nyi ε gyeŋ kpene kej Wurubuare ba mo tɔ kom lεs njon, te

ε be nyij ε wose lee nombiakumεε ηjan ε be kasee lee ε naanaç gyaŋ ne man. Na kɔba yayam yaa kɔba wolom ηjan ne wɔlεε ne te o moowɔ lεε ηjon ya.

¹⁹ Mɔna Yesu Kristo fatabo kej ke dana koya doj ne te Wurubuare moowɔ tɔ ε nyeeeman kom. Yesu Kristo kei yεε ηgba nambu ηjon ayimεε kamase be doo o wose man ya te bɔɔ mo deesi ne.

²⁰ Pεte Wurubuare ke yεε tεele kei ne, na o tanj ke wulaa lese Yesu Kristo see nyi waa kaa yεŋ lεε daa wee daale. Mɔna εmεε dɔɔ te o lese e wola debaŋ kej tεele kei ne gyu kɔ oto ne.

²¹ Lee ηjon Kristo dɔɔ te ε lεε Wurubuare ηjon o be gyuuusu e lee yεŋ man te o ba lese e yele ne di. Mena dɔɔ te ε kelεedi na ε loo pou gyakae Wurubuare dɔɔ ne.

²² Ma yεŋ nyi ε ne di nombia ηjan ηe doo na ηe gbeε ne dɔɔ te ε ne gyae ε tebia Kristotena mɔ nideli, mena dɔɔ ayimεε kamase be doo ε man ya. Nεnε dɔɔ, ε kεε na ε ke gyae dɔŋa nideli lee ε konɔɔse man.

²³ Nawolo nyi Wurubuare ta lola ηjon wɔle. Mɔna na deniwalan ηjon o be gyae waa kyaa kekpaakekpaa ya ne dɔɔ te o tεewɔ lola ηjon wɔle ya. O tεe ηjon Wurubuare nombia ηjan ηe bεε tanj ya, te ηe bεε kyεεkee korakora ya ne dɔɔ lola ηjon wɔle.

²⁴ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ηjan yakowɔ yenaŋ daale nyiaa,

"Walaŋ kamase yεε ηgba ηjale ne,

te o gyroorobiiri mɔ pou yεε ηgba ka kyεŋkyεŋkɔose ne.

Nale kej na yem na ka kyεŋkyεŋkɔose ηjan mɔ te kpiisi yala.

²⁵ Mɔna de Gbenjyoo Wurubuare nombia ηjan dɔɔ ηjan kyaa kekpaakekpaa."

Nombia ηenaŋ yεna nyeedoŋ nombia ηjan bɔɔ kolosi fa ηjon ne.

2

¹ Nεnε be ta lola ηjon wɔle. Mena dɔɔ ε lese nombiakumεε kamase lee ε kekyaabii man. Ε na dii akεrεε bela ya. Ε na yεε nɔɔse ala ala ya. Ε na yeli ε sia keyεε balan abɔɔ ya. Ε na wɔlεε balan yela lee gbeε kamase man ya.

² Mɔna debaŋ kamase na ε yela Wurubuare nombia ηjan ηaageŋ ke gyro ηjon loo, ηgba mena kej dide lon ne gyro biikyaa loo ne. Akpaa ε yεε mena na gyae ke yela ε ka bee ε kelεedi kej man nideli, na ε ke nyij nyeedoŋ kekpaak kej.

³ Ε yela ε loo ke gyakaa mena nombia kejā dɔɔ debaŋ kamase, nawolo nyi εmεε gbagba te naa nyi de Gbenjyoo Yesu Kristo dana wɔe nideli.

⁴ Mena dɔɔ ε tuu benaa de Gbenjyoo Yesu Kristo, nawolo nyi ηjon yεna nyeedoŋ pou nyee. O yεε ηgba boe kej deni maara ne kεε ke nyi

koo taŋ tɔnco ya ne. Mɔna Wurubuare ḥon o ba lese e ne siaman na, o dana tɔnco nideli.

⁵ Emee mo te nyij nyeedonj. E yee yaa ḥgba boyan Wurubuare ba mo o ne ma o deni dinaa kej ne, te e bese o saese na e ke ta Yesu Kristo ḫo fa e kedi kej na gyoo o sia.

⁶ Nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmarasej see ḥan yakowɔ yenaŋ daale nyiaa, "Wurubuare kpa e kεe,

me ta mo boe kpaak-paate daale
mee see deni mokɔ Gyerusalem donco man.

Maŋ lese na e,

mena ḫo walaŋ kamasej ḥon
o lees e di na desej be gyae ke kyaŋ e ya."

⁷ Emee baŋ e ne lees e di ne ḫo o dana tɔnco fa ḥon, mɔna balaj baŋ bɔɔ bεe e ne ḫo ba te yeli Wurubuare nombia ḥan o be ḥmarase see ne te kaa yee ampanj. Nombia ḥenaŋ yena nyi,

"Boe kej deni maara be bεe ke ne,

kej bese la kaa yee boe kej
koo kyaŋ deni kej seŋ keŋkej."

⁸ Wurubuare nombia aŋmarasej see ḥan besewɔ yako yenaŋ daale bela nyiaa,

"Boe kei ḫo te balaj baa gyɔ nae kpante.

Mena boe kenaj ḫo ke te balaj baa sarakee yala."

Kpene kej ḫo te baa sarakkee ke ḫo yala yena nyi ba te bεe Wurubuare nombia ḥan. Wurubuare wulaa yakowɔ lee gyanjba gyanjba kej nyi be fareba kenaŋ.

⁹ Mɔna emee ḫo, emee yena balaj baŋ Wurubuare ba lese ne. Emee yena o saese na o gyroorobia. Emee yena balaj baŋ Wurubuare ba lese te o be desina wɔ see fa o wose. Emee yena Wurubuare balaj gbagba baŋ. ḥon lesena ḥon na e ke nyij kolosi o nombia dinaana ḥan ḥo taŋ keyako ya ne fa balaj. ḥon lesena ḥon lee ditintee man kɔŋ o keŋmanjee dinaa kej man.

¹⁰ Gyanjba kej na nafo e te yee Wurubuare balajwɔ ya, mɔna nenee ḫo e te kaa bese o balaj gbagba. Gyanjba kej na Wurubuare te wii e waraŋase ya, mɔna nenee ḫo o te kaa wii e waraŋase.

¹¹ Me tebia kpaakpaa, e tɔɔse nyi e yee ḥɔclawɔ te e be gyae e ke kyaa teele kei ḫo kekpaakekpaa ya. Mena ḫo mee waase ḥon bo nyiaa, e lese e wose lee e wosenaane lookum kej ne wɔnjeet ḥon wee na wee ne man. Nawolo nyi mena abɔɔ ḥenaŋ be gyae ke yela e ke tale yee Wurubuare kegyae-bii ya.

¹² Kej e kyaa bom na balaj baŋ ba te yee Kristotenawɔ ya ne ḫo, e yela e kekyaabii ke yee loo. Nyi akpaa be yako

gba nyi "Kristotena kewo yee nombiakumeeeyee rawo" na, ε yela baa naa abeo kpaakpaa ḥjan ε ne yee ne na debaŋ kej Wurubuarε waa bese kɔŋ kaa di balan nombia na, baa nyij lese ε yele.

Ε yɔkɔse ε wose fa ε siamantena

¹³ Ε yee balan baa ε silana de Gbenyoo Yesu Kristo, mena dɔɔ ε yɔkɔse ε wose fa balan baa pou bee di doŋ tɛele kei dɔɔ ne. Ε mo obuo fa gyoo dinnaa ḥjon o ne di doŋ walaj kamase dɔɔ ne.

¹⁴ Mena mɔ te ε mo obuo fa balan baa gyoo dinnaa ḥjon ba lese wɔ nyi baa wɔn nombiakumeeeyeeera deŋe, na baa kεlεs balan baa bεs yee nombia kpaakpaa ne.

¹⁵ Nawolo nyi Wurubuarε kegyaabii yena nyi yaa yee nombia kpaakpaa lee ε kekyaabii man. Akpaa ε yee mena na balan baa bɔɔ gyeŋ kolo ya te bεs wɔlεs ε yele ne, be gyae baa nyij nombiikum daale kolosi lee ε wose man ya.

¹⁶ Ε kyaa ḥgbα balan baa be kyaa ba wose dɔɔ ne. Mɔna ε na yeli ε wose dɔɔ kekyaa kenaj ke fa ḥjon gbeε na ε ke yee nombiakumee ya. Ε kyaa ḥgbα balan baa bεs som Wurubuarε ne.

¹⁷ Ε mo obuo fa walaj kamase, na ε ke gyae ε tebia Kristotena baa mɔ. Ε yela Wurubuarε keyee ke doo ε man debaŋ kamase, na ε ka mo obuo fa ε gyoo dinnaa ḥjon.

¹⁸ Εmetε baa ε kyaa balan gyaŋ ne, ε yɔkɔse ε wose fa ε gbenyooona na ε ka mo obuo fa wɔ nideli. Na ε gbenyooona baa be dei te ba wose ne baagen te ε ke yɔkɔse ε wose fa ya, mɔna kaboe na nyi yaa yɔkɔse ε wose fa ε gbenyooona baa be dana akpanyaŋnyaŋ mɔ ne.

¹⁹ Nyi akpaa walaŋ ḥjon o loo gyakaa nyi waa yee Wurubuarε kegyaabii de naa diyem kej nafo tekaboena nyi waa naa ya te o tale seŋ ke man keŋkej kelii oto na, Wurubuarε waa hiraa e.

²⁰ Akpaa nyi ε man ḥjolo de yee kolo kum te bee tuku e te o nyij konɔɔ seŋ lεs o ketuku kenaŋ pou na, woŋ dɔɔ te kaboe na nyi baa kεlεs ε? Mɔna akpaa n nombia kpaakpaa keyεs dɔɔ te n ne naa diyem te n nyij konɔɔ seŋ ke man keŋkej kelii oto na, kenaŋ na Wurubuarε waa hiraa nej.

²¹ Mena nombia keŋa dɔɔ te Wurubuarε baake ḥjon nyi ε kaa bese o balan, nawolo nyi Kristo gbagba mɔ naa diyem ε dɔɔ. O yee mena see ḥjon na ε ke nyij kasee e na ε ke sila o nawɔɔ.

²² "Non Kristo te yee dukum daale ya,
te ḥjolo mɔ te nyii dekara nombii daale
mɔ lee o ḥjɔɔman korakora ya."

²³ Debaŋ kej bɔɔ tee e ne, o ta tee ḥjolo tɔ kom ya. O naa diyem mɔna o te falaa ḥjolo ya. O moo o sia bo gyakaa Wurubuarε ḥjon o ne

di nombia na ke gbeε ne dɔɔ. 24 Non Yesu Kristo gbagba lεs na de nombiakumεs pou seele debanj kej bɔɔ gyɔ e mataa ḥraŋdaŋ dɔɔ ne. Na ke yela dee nyij da wose lee de nombiakumεs pou man, na dɛs kyaaa Wurubuarε kegyaebii man. Kristo gyameε ḥjan o be nyim ne dɔɔ te de nyija kawee kekyɔ.

25 Gyaŋgbɑ kej na nafɔ ε yεs ḥnba namense baŋ bɔɔ yoo ne. Mɔna nεnεs dɔɔ ε ta bese kɔŋ ε silana ε Gbengyoo ḥjon o ne kεs ε dɔɔ ḥnba namensekεelere ne, na kolo kum kamase be yεs ḥjon ya.

3

Ala na be baala

1 Emεes baŋ ε yεs ala yalalawɔ ne, kaboenɑ nyi yaa yɔkɔse ε wose fa ε baala. Akpaa ε yεs mena na, ε dinɔɔ gyae ke yela ε baala baŋ bɔɔ ne lεs Wurubuarε nombia ḥjan di ya ne, ke kyeεkεe ba agyuen na be kaa lεs Kristo di kej ta tekaa yεs nyi ε ka mo ε nɔɔ yako wɔ nombii daale ya.

2 Nawolo nyi ε baala baŋ baa naa ε dinɔɔ kpaakpaa kej ε dana, na mena kej ε ne bu Wurubuarε nideli ne.

3 Na abɔɔ ḥjan ε ka mo desina ε wose ḥnba nyeeya ke desina, na kɔba yayam abɔɔ kado na abɔɔ kpaakpaa nyijan kado ne gyae la ke yela ε ke yεs kyeo ya.

4 Mɔna ε yela ε dinɔɔ gbagba kej ka lese ε kyeo

wola. Kej yεna konɔɔ kenyij na wose keyɔkɔse. Kei yεna kyeo kej ke bεs wɔlεs ya te kεs gyoo Wurubuarε sia mɔ.

5 Nawolo nyi mena te gyaŋgbɑ ala baŋ bɔɔ mo be loo pou gyakaa Wurubuarε dɔɔ ne, moo be dinɔɔ lese ba kyeo wola. Be yɔkɔse ba wose fa be baala.

6 Mena te alo ḥjon bεs baake ε nyi Saara ne mɔ yεswɔ. O nyii o baale Abraham dei te o baake ε nyi o gbengyoo. Mena dɔɔ akpaa ε yεs nombia kpaakpaa debanj kamase te ε te yee kolo ya na, emεes mɔ ta bese o bia.

7 Emεes baala yalala mɔ, mena mɔ te akpaa emεes na ε wεela kyaaa na kaboenɑ nyi yaa wii be waranjase na ε ke nyij konɔɔ fa wɔ, nawolo nyi baŋ be dana doŋ ḥnba emεes ya. ε mo obuo fa wɔ nawolo nyi Wurubuarε na mo o berεs kej boele wɔ ḥnba mena kej o na mo boele ḥjon ne. Akpaa ε yεs mena na, kolo be gyae ke tɔ ε kefane gbeε ya.

Nombia kpaakpaa keyεs na ka diyem kena

8 Me nombii otomante yεna nyiaa, ε popou ε yεs nɔɔdokoloŋ. ε wii doŋja waranjase na ε ke gyae ε tebia Kristotena baŋ mɔ, nawolo nyi ε yεs balanj dokoloŋ. ε wii doŋja waranjase, na ε ke yɔkɔse ε wose fa dɔŋja.

9 Akpaa ḥnolo de yεs nej nombiikum na, na mo dukum tɔ e kom ya. Akpaa

ηολο da tee neŋ na, nyaj na tee e tɔ kom ya. Mɔna nyaj sola Wurubuare wosefεerεn fa e. Nawolo nyi kei dɔɔ te Wurubuare baake ηon, na waa nyiŋ hiraa ηon.

¹⁰ Nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ηan yakowɔ yenaŋ daale nyiaa, "Akpaα ηolo ne gyae nyi o kekyaabii man
ke de fa e na waa kya
gyu siaman na,
kenaŋ na kaboenia nyi
waa tina nombi
akumεε
keyεε na akεεε nombia
kekolosi yela.

¹¹ Kaboena nyi otenate dεε
wɔŋ o wose
lee nombiakumεε keyεε
man
na waa yεε nombia
kpaakpaa.

Kaboena nyi waa yase o sia
gyae wosefεerεn gbeε
na waa sila ke.

¹² Nawolo nyi Wurubuare
sia gyakaa balaŋ baj
beε yεε nombia kpaak
paa ne dɔɔ,
te debaŋ kamaseŋ mɔ na
o ne nyii ba kefane.

Mɔna balaŋ baj beε yεε
nombiakumεε ne dɔɔ,
Wurubuare na lese o sia
yela wɔ."

¹³ Nyi akpaa ε ne yεε
kakyeŋ lee ε konɔɔ man nyi
ε ke yεε nombia kpaakpaa
na, amtε kyaa la keŋ waa
tale yεε ηon kolo kum?

¹⁴ Mɔna akpaa ε naa
diyem lee nombia kpaakpaa
keyεε dɔɔ na, εmεε na nyee
bam. ε na yee denibalaj ya,

te ε na yeli ε wɔe ke lɔ ηon
mɔ ya.

¹⁵ ε bu Yesu Kristo nideli
lee ε konɔɔse man, nawolo
nyi o yεε de Gbenjgyoo e.
ε doo ε wose dɔɔ keŋ nyi
ηolo de bɔɔse ηon nombii
daale lee kpene keŋ dɔɔ te
ε loo gyakaa Yesu Kristo dɔɔ
na, ε ke nyiŋ tale tiranɔɔ fa
otenate. Mɔna ε mo wose
keyɔkɔse na obuo tiranɔɔ fa
otenate.

¹⁶ ε mo wose keyɔkɔse
na obuo tira mena nombia
ηenaŋ nɔɔ, na ke yela ε
konɔɔ man nombia ke doo
ηon kyεεkyεε. Akpaa ε yεε
mena na desεŋ gyae ke kyaŋ
balaŋ baj bee kolosi nombi
akumεε lee ε dinɔɔ kpaak
paa keŋ ε dana lee Kristo
man nε.

¹⁷ Nyi akpaa ke yεε Wurubuare
kegyaabii ke nyi
yaa naa diyem lee nombia
kpaakpaa keyεε dɔɔ na, ke
dei kela keŋ ε kena diyem lee
nombiakumεε keyεε dɔɔ.

¹⁸ Nawolo nyi Yesu Kristo
gbagba ηon dukum kamase
be doo o man ya nε, yεŋ
dokoloŋ te o yεŋawɔ fa daa
nombiakumεεyεεra keŋ o be
gyae waa yεŋ bela ya, na
waa nyiŋ mo daa benaa
na Wurubuare. Ba koo e,
mɔna Wurubuare tεεwɔ o
feliŋ ηon dɔɔ gyuuusu e lee
yεŋ man.

¹⁹ Kenaŋ wɔle na, Wurubuare
feliŋ ηon yela o
gyuuuwɔ ke gyε anokoare
nombia ηan dekpeŋkpeŋ fa
woya baj bɔɔ kyaŋ wɔ tɔ
deni nε.

²⁰ Mena woya kewɔ yεna
balaŋ baj leenaj gyanjba

gyangba de naana Nowa debaŋ keŋ, bɔɔ bɛε ba te lεε Wurubuare nombia ḥan di ya debaŋ keŋ Nowa ne yae adakaa dinaa keŋ ne. Wurubuare nyija konco fa wɔ nyi baa kyeekee lee be nombiakumee man mɔna be bɛε. Balaŋ kyomii baale baŋ be yaancolle yee balan gyanaara ne gyoo la adakaa dinaa keŋ man, te Wurubuare lεε wɔ lee loŋ keŋ man.

²¹ Mena loŋ kei yee yaa ḥgba Wurubuare loŋkeso keŋ ne yeli dee nyij nyeedon ne. Wurubuare loŋkeso kei te yee loŋ keŋ gyae ke faafo da ayimee lee da wose man ya. Mɔna loŋkeso kei nawolo nyi dεε sola Wurubuare bo nyi waa faafo da ayimee pou leki na waa fa daa dinco kpaakpaate. Kei nawolo nyi lee Yesu Kristo kefɔŋ lee yeŋ man dɔɔ, te walaŋ ne tale mo konco man nombia kpaakpaa nyinjan kɔŋ Wurubuare gyan.

²² Nenee ḥjon Yesu Kristo te lam adido te o kyaa Wurubuare dunoluŋ dɔɔ. Botoo te o ne di gyroori Wurubuare kpilala, na kpene kamase keŋ ne di doŋ adido botoo ne dɔɔ.

4

ε kyaa fa Wurubuare

¹ Kristo naa diyem tεele kei dɔɔ. Mena dɔɔ εmee mo ε yela mena dinco kenaŋ ke doo ε man. Nawolo nyi akpaa ḥolo de naa diyem

mena na, dukum bεε tale di doŋ o dɔɔ bela ya.

² Mena dɔɔ ḥtenate bεε tekaa yela tεele kei dɔɔ aboo kumee kegyae ke di o dɔɔ bela ya. Mɔna o sia gyakaaboo nyi waa yee Wurubuare kegyaebii debaŋ kamase.

³ Gyan̄gba keŋ na ε wɔlεes ε debaŋ yee aboo ḥan balaŋ baŋ bɔɔ gyeŋ Wurubuare ya ne yee ne. ε yee aboo nkaraŋkaraŋ ḥan εmee gbagba ne gyae ne bo. ε yee lookum nyoo soloŋ dεese te ε yee desen̄ nombia kpu na banee ɔsom ḥan Wurubuare ne kɔle ne. Tekaboe mena, ε tina mena aboo keŋa keyee yela.

⁴ Nenee te doo balaŋ baŋ ba te yee Kristotenawo ya ne nɔɔ, ḥgb̄a εmee na wɔ bεε tekaa yee mena aboo nkaraŋkaraŋ keŋa bom bela ya ne. Mena dɔɔ bεε tee ḥjon.

⁵ Mɔna kabona nyi mena balaŋ benaŋ baa gyeŋ nyiaa, baa kaa seŋ Wurubuare siaman na baa tira be nombia ḥan bɔɔ yee ne pou nɔɔ. Wurubuare te desina o wose nyi waa di balaŋ baŋ be kyaa na be sia, na baŋ bɔɔ yekee pou ne nombia.

⁶ Kei dɔɔ te Kristo gyuuwɔ kekolosi Wurubuare nombia ḥan fa balaŋ baŋ bɔɔ yekee ne. Yeŋ keŋ bɔɔ yem ne yee kpene keŋ Wurubuare ba mo bu wɔ fɔɔ, ḥgb̄a mena keŋ waa bu walaŋ kamase fɔɔ ne. Mɔna Kristo kolosi o nombia ḥan fa wɔ, na ba woya ke nyij tale kaa kyaa Wurubuare gyan̄ kek-

paakekpaa.

⁷ Debaŋ keŋ teele kei gyae ke gyu kɔ oto ne ta benaa. Mena dɔɔ ε yela ya agyueŋ ke doo ḥon kyεεkyεε, na ε ke kyan ε wose na ε ke nyiŋ tale fane fa Wurubuarε.

⁸ Kpene keŋ kela keŋa pou yena nyi ε gyae dɔŋa nideli lee ε konɔɔse man. Nawolo nyi akpaa ε ne gyae dɔŋa na, ε ke tale mo nombiakumεε kyεε dɔŋa.

⁹ ε yee ḥɔɔlale fa dɔŋa nideli keŋ ε na toroŋ ya.

¹⁰ Wurubuarε faa ε man walaŋ kamase wa abɔɔ anefan ε ḥan kpoonpoo. Mena dɔɔ ε man walaŋ kamase waa keε keŋ ɔ be nyim ne dɔɔ nideli, na waa mo ke kyɔ ɔ tebia.

¹¹ Akpaa ḥolo wui yena Wurubuarε nombia ḥan kekolosi na, kabona nyi waa kolosi Wurubuarε nombia bo. Akpaa ḥolo wui yena balan kasom na, waa mo doŋ keŋ Wurubuarε be fa e ne mo som nideli. Akpaa ε yee mena na gyae ke yela balan ke ta Yesu Kristo dɔɔ lese Wurubuarε yele nombia pou man. Non Yesu kabuela na gyoorobiiri na doŋ pou kekpaakekpaa. Amen.

Diyem keŋ doo Kristo ke-sila man

¹² Me tebia kpaakpaa, ε na yeli kayeyεε keŋ ε na yeyεε ne ke yee ḥon gyakoloŋ ḥgba kolo wɔle daale ne yεena ḥon ne ya. Nawolo nyi mena kayeyεε kei ne keεε ḥon bo keε nyi ε seŋεε keŋkeŋ ε kelεedi man.

¹³ Mɔna ε yela ke yee ḥon gyoŋ nyi ε ne naa diyem keŋ Kristo mɔ be naa ne. Nawolo nyi kei ne gyae la ke yela ke yee ḥon gyoŋ nideli debaŋ keŋ waa kaa lese ɔ gyoorobiiri keŋ debɔɔ ne.

¹⁴ Akpaa balan na tee ḥon lee keŋ ε silana Yesu Kristo dɔɔ na, εmee na nyeebam. Nawolo nyi kei nawola la nyi Wurubuarε felij ḥon ɔ dana gyoorobiiri ne doo ε man.

¹⁵ ε na yeli baa naase ε man ḥolo diyem nyi ɔ yee awudiini e yaa ḥmeεlate yaa nombiakumεεyεεre, yaa ḥgba walaj ḥon ɔ na mo ɔ nɔɔ do balan nombia man ne ya.

¹⁶ Akpaa nyi n yee Kristo baale e dɔɔ te bεε naase neŋ diyem na, na yeli ke yee neŋ desen ya. Mɔna fa Wurubuarε karaŋ nyi Kristo yele keŋ gyakaa nyāŋ mɔ dɔɔ.

¹⁷ Debaŋ te lii keŋ Wurubuarε waa di balan nombia. ɔ nombia kedi kenaŋ gyae ke fiasεε bo lee Kristotena dɔɔ. Te akpaa waa fiasεε bo lee daa Kristotena dɔɔ na, kenaŋ na woŋ ne gyae la ke kɔŋ balan baŋ bɔɔ ne lεε Wurubuarε nombia ḥan di ya ne dɔɔ?

¹⁸ Wurubuarε nombia anmaraseŋ see ḥan yakowɔ yenaŋ daale nyiaa,

"Akpaa nyi dana doŋ nyi baa lεε balan baŋ
be gbeεneŋ tenεε Wurubuarε siaman ne nyee na,
kenaŋ na woŋ ne gyae la ke kɔŋ balan baŋ

bɔɔ gyen Wurubuare ya
nɛ,
na nombiakumεεyεera
dɔɔ?"

¹⁹ Mena dɔɔ balaj baŋ bɛɛ
naa diyem lee Wurubuare
kegyaebii man nɛ, kaboen
nyi baa mo ba wose do Wu-
rubuare ɔnon o ne yɛɛ kpene
kamase nɛ nyiñmaa man, na
baa kyan be nombia kpaak-
paa keyɛɛ kej man nideli.
Nawolo nyi kpene kej Wu-
rubuare de yako nyi waa yɛɛ
na, kej te o ne yɛɛ.

5

Pita kekolosi fa kegyiise na tewuleɛ

¹ Me dana nombii kej mɛɛ
gyae maa mo see εmɛɛ Kris-
totena kegyiise baŋ siaman.
Maŋ mɔ me yɛɛ Kristotena
kegyia e ḥgba εmɛɛ nɛ. Me
naa mena kej Kristo be naa
diyem nɛ na me sia, te maŋ
mɔ maa nyiñ dekyae kpu
na e o gyroorobiiri kej man
debaŋ ken waa bese kɔŋ nɛ.

² Mɛɛ waase ɔnon bo nyiaa,
ε kɛɛ balaj baŋ Wurubuare
ba mo wɔ do ε nyiñmaa man
nɛ dɔɔ nideli, ḥgba mena
kej namensekεelere ne kɛɛ
o namense dɔɔ nɛ. ε na yeli
ke yɛɛ ḥgba bɛɛ ɔnere ɔnon
bo ya, mɔna ε yela ka lee
εmɛɛ gbagba ε konɔɔ man
ḥgba mena kej Wurubuare
ne gyae nyi yaa yɛɛ nɛ. ε na
yɛɛ ḥgba ε ne yɛɛ ke bo mo
gyae kɔba nɛ ya, mɔna ε yɛɛ
ke ḥgba kej ε ne gyae nyi
ε ka som Wurubuare nideli
dɔɔ.

³ ε na ɔnere balaj baŋ
Wurubuare ba mo wɔ do ε
nyiñmaa man nyi yaa keɛ be
dɔɔ nɛ ya, mɔna ε yela ε
nombia ɔnan ε ne yɛɛ nɛ ke
gye wɔ loo na baa kasee ɔna.

⁴ Akpaa ε yɛɛ mena na wee
kej Yesu Kristo ɔnon o yɛɛ
namensekεelere kegyia e nɛ
de kaa bɛɛ lee na, kpene kej
waa mo to ɔnon kom nɛ be
gyae ke wɔlɛɛ korakora ya.

⁵ εmɛɛ alebia na tewuleɛ
mɔ, mena ke te kaboen
nyi yaa yɔkɔse ε wose fa
kegyiise baŋ. ε popou ε
yɔkɔse ε wose fa dɔŋja,
nawolo nyi Wurubuare
nombia aŋmaraseŋ see ɔnan
yakowɔ yenaŋ daale nyiaa,
"Wurubuare na seŋ tia
balaj baŋ
bee gyina ba wose adido
nɛ,
mɔna o na mo o bɛrɛɛ
boele baŋ
bɛɛ yɔkɔse ba wose nɛ."

⁶ Mena dɔɔ ε yɔkɔse ε wose
na ε ka mo ε wose do Wu-
rubuare ɔnon o yɛɛ doŋ pou
Gbeŋgyoo e nɛ tɛɛ, na waa
gyina ɔnon adido o debaŋ
kpaakpaate kej man.

⁷ ε mo ε nombia ɔnan ne
takaa ɔnon nɛ pou see Wu-
rubuare siaman, nawolo nyi
o na gyueŋ ε wose man.

⁸ ε yela ya agyueŋ ke doo
ɔnon kyεɛkyεɛ na ε ke doo
ε wose dɔɔ. Nawolo nyi ε
kɔlare ɔbɔnsam ɔnon dɔŋɛɛ o
ne kili ḥgba wonembu kum
nɛ, kej o ne gyae ɔnolo waa
kyan tao.

⁹ ε seŋ keŋkej ε keleɛdi
man na ε ke to e gbɛɛ. ε
tɔɔse nyi ε tebia Kristotena

baŋ be kyaa tεele kei dɔɔ
pou nε mɔ ne naa diyem
mena.

¹⁰ Mɔna akpaa ε naa
diyem debaŋ kyomii na,
Wurubuarε gbagba waa yela
ε ka bese seŋ nideli. Waa
do ɳon kakyeŋ na ε ka seŋ
keŋkeŋ. ɳon yεna bεrεε pou
nyee. Non baake na ɳon nyi
yaa ta Kristo dɔɔ na ε ke
nyiŋ o gyroorobiiri keŋ kyaa
kekpaakekpaan ne.

¹¹ ε yela dεe lese Wu-
rubuarε yele nawolo nyi ɳon
te doŋ pou yεε o wui kek-
paakekpaan Amen.

¹² Silase kyoo na man
te me ɳamarase mena tɔne
kei. Ma gyeŋ nyi o yεε
Kristo walaŋ kpaakpaate e
keŋ dekara be doo o man ya.
Mεε ɳamarase tɔnebii kei bo
maa mo do ɳon kakyeŋ, te
mεε gyae ε ka gyeŋ nyi Wu-
rubuarε bεrεε keŋ o ba mo
boele daa nε te yεε dekara
ya, mena dɔɔ ε seŋ ke man
nideli.

¹³ De tebia Kristotena baŋ
be kyaa Babilɔn donɔɔ man
ne na do ɳon nɔɔ. Wu-
rubuarε lese na baŋ mɔ
ŋgba mena keŋ o ba lese ɳon
ne. Mena ke te me bu Maake
mɔ na do ɳon nɔɔ.

¹⁴ ε mo Kristo kegyae keŋ
pukaa dɔŋja do dɔŋja nɔɔ.
Wurubuarε waa fa εmεε baŋ
pou εmεε na Kristo be yεε
nɔɔdokoloŋ ne wosefεεreŋ.

Tɔne alate ken Pita be ɲmarase nɛ

¹ Tɔne kei lee maŋ Simɔn Pita ɲon me yee Yesu Kristo tobaale na o kphilale e ne gyan. Mɛe ɲmarase ke mee yelee ɛmee baŋ pou ε ne lɛe Yesu Kristo di nideli ɲgba mena kej daa mɔ ne lɛe e di ne. Mena kelɛedi kpaak-paa kei lee Wurubuarε ɲon o gbɛeneŋ tenɛe ne, na da nyelɛere Yesu Kristo gyan.

² Wurubuarε waa yela ε ka gyeŋ ɲon Wurubuarε na de Gbenyoo Yesu nideli, na ke yela waa mo o bɛrɛe boele ɲon nideli na waa fa ɲon wosefɛreŋ kej ka dokoso be kyaa ya ne.

Dinɔɔ kej na wolo nyi Wurubuarε baake na daa

³ Lee de Wurubuarε kagyen dɔɔ Yesu Kristo te tɛe o doŋ kej ka dokoso be kyaa ya ne dɔɔ fa daa kpene kamase kej ne hia daa, na dɛe tale yee o kegyaebii tɛe le kei dɔɔ. Lee ɲon Wurubuarε gbagba dinɔɔ kpaakpaa na o wɔe dɔɔ te o baake daa nyi de kaa bese o balan.

⁴ Lee mena dinɔɔ kei dɔɔ te o faa daa o nombia kpaak-paa ɲan o be yako see nyi waa fa daa ne. O moo o nom-bia kej fa daa na ke yela ε ke nyiŋ lese ε wose lee abɔɔ kumɛɛ ɲan ɛmee gbagba ne gyae tɛe le kei dɔɔ te ne yeli walaŋ ne wɔeε ne man, na

ε ke nyiŋ Wurubuarε dinɔɔ kej.

⁵ Lee mena nombia kejna dɔɔ ε yee kakyeŋ na ε ka mo deeli keyee kpu na ε Yesu Kristo kelɛedi kej. Kenaŋ wɔle na ε mo nombia kagyen kpu na ε deeli keyee kej.

⁶ Nombia kagyen wɔle na, ε mo wose kekyan kpu, te wose kekyan wɔle na ε yee kakyeŋ seŋ kejken. Kakyeŋ wɔle na ε mo Wurubuarε ɔsom kpaakpaaate mɔ kpu.

⁷ Wurubuarε ɔsom kpaak-paaate wɔle na ε mo dɔŋa kegyae kpu, te dɔŋa kegyae wɔle na ε mo balan kegyae kpu.

⁸ Nawolo nyi akpaa ε kyan nombia kejna man nideli na, gyae ke yela ε ka gyeŋ de Gbenyoo Yesu Kristo na ke yela ε ke yee balan baŋ ε kelɛedi dana tɔnɔɔ.

⁹ Mɔna walaŋ ɲon o be dana mena dinɔɔ kpaakpaa kei ya na, kenaŋ na walaŋ ɲonaŋ sia te wɔeε kej nyi o bɛe naa gyu lem ya. O taŋ ke wolee nyi be ta lese e lee o nombiakumɛɛ benɛɛ ɲan man.

¹⁰ Me tebia mena dɔɔ ε yee kakyeŋ na ε ke kyaa dinɔɔ kpaakpaaate man, na ε dinɔɔ kenaŋ ka wola nyi Wurubuarε baake na ɲon te o lese ɲon. Akpaa ε yee mena na ε be gyae ε ka lee wɔle ε kelɛedi man ya.

¹¹ Kejna keyee ne gyae la ke yela Wurubuarε ke fa ɲon gbeɛ na ε ke nyiŋ gbeɛ gyoo de Gbenyoo Yesu Kristo ɲon o yee da nyelɛere e

ne gyoorobiiri kej ke kyaa
kekpaakekpaan ne man.

¹² Ma gyej nyi ε wulaa ε
gyej mena nombia kejja, te
ε wulaa ε sejεs anokoare
nombia ḥjan mō yako ḥjon
ne man kejkej. Mōna mēs
gyae nyi maa kyaa tōose ḥjon
nombia kejja debaj kamase.

¹³ Ma gyej nyi debaj kej
me sεs me kyaa tεsle kei dō
ne, kaboeni nyi maa kyaa
tōose ḥjon nombia kejja na ε
be nyin wolee ḥja ya.

¹⁴ Nawolo nyi de
Gbenjyoo Yesu Kristo ta lese
wola maŋ nyi ma woya akan
tεsle kei dō ta tekaa bo ya.

¹⁵ Lee mena dō te mēs
yεs kakyej yako ḥjon nom
bia kejja, na akpaa ma yem
koraj na ε ke tale tōose ḥja
debañ kamase.

¹⁶ De kεs kolosi de
Gbenjyoo Yesu Kristo doj
dinaa na o ka bese kōj kej
nombia ne, te yεs nyi ḥjola
nombia ḥjan balaj na mo sia
kekara gyō ne yaa dee kolosi
ya, mōna daa gbagba naa
o gyoorobiiri kej na de sia
foneε.

¹⁷ Debañ kej me kya Wur
ubuarε ba lese Yesu Kristo
yele te o ba lese o gyoorobiiri
wola ne, na de kyaa botōo.
De nyii nōwoya ḥjaale lee
Wurubuarε Kpatakperε ḥjon
gyoorobiiri kej man nyiaa,
“Kei yεna me bu ḥjon mēs
gyae e lee me konō man, te
o na gyoo me sia mō nideli”

¹⁸ Daa gbagba nyii
nōwoya kejja ḥjan ba lee
adido kōj debaj kej daa
na de Gbenjyoo Yesu Kristo

kyaa Wurubuarε bulu kej
dō ne.

¹⁹ Kei yele la da gyejawō
nideli nyi Wurubuarε
akpenjpenjyōra nombia
ḥjan bōo yako see ne yεs
ampaj. Mena dō ε see
dejjele na ε ke nyii ḥja
nideli. Nombia ḥjenaj yεs
ηgbā kanea kej bōo kyanee
see ditintεs man ne. Kεs
ηmajeε kelii debaj kej
nebo kyolobii ḥjon waa lee.
Kei na wola ḥjon baa nyi yaa
kyaj Wurubuarε nombia
ḥjan man nideli kelii debaj
kej Yesu Kristo waa kaa yela
ε konōsε ke gyusu na ε
ke nyii o nombia ḥjan man
nideli.

²⁰ Lee kejja pou wōle
na nombii tuturu kej mēs
gyae ε ka gyej nideli
yεna nyiaa, Wurubuarε
akpenjpenjyōra bañ man
ηjolo te yako nombii daale
kej bōo ηmarase do Wur
ubuarε nombia ajmarasej
see ḥjan man ḥjon gbagba o
baam dō ya.

²¹ Nawolo nyi Wurubuarε
nombia ḥjan be tεs wa
akpenjpenjyōra dō te
bōo yako ne, ḥje man
dokoloj be kyaa kej ka lee
deniwalañ gbagba kegyaebii
man ya. Mōna Wurubuarε
feliñ ḥjon wola na wō
nombia ḥjan ba lee ḥjon
Wurubuarε gyañ te be
yakowō.

2

Akerεs nombia wolala
¹ Mena kej gyanjba
baale ba beo mo ba wose

nyi be yee Wurubuare akpeñkpeñgyoçrawo Israætena man ne, mena mo te akerees wolala baa kyaa e man. Baa mo nyansa wola nombia jan te yee anokoare ya. Baa ta wola balan nombia jan gyae ke yela baa yo ne. Baa bee nyi bœ gyen de Gbenjyoo Yesu Kristo jan o ba yem lees daa gba ne ya. Mena doo be gyae ke kyare ya, kayeyee dinaa daale gyae ke kœ be doo.

² Balan burum baa sila wœ yee ba desen nombia jan bee yee ne. Te be nombia jan bee yee ne doo, balan baa kolosi nombiakumee tia Kristo anokoare gbeenee jan.

³ Lee sibii doo mena akerees wolala kewœ baa mo akerees nombia beo jan, na baa mo nyansa gbees mo jan gyae kœba. Mena doo leenañ beneñ beneñ kej Wurubuare yakowo see nyi waa wœ ba denjele, te waa tan wœles wœ bo.

⁴ E tcose nyi debanj kej Wurubuare kpilala banj be kyaa adido be yee nombiakumee ne, Wurubuare te tina wœ yela ya. Mœna o moo wœ do kayeyee kekpaakekpaan man. O doo wœ agarbaraagbaraase man te o moo wœ ka do ditijtee man, na baa doo botœ kelii o nombia kedi wee kej.

⁵ Wurubuare te tina benenjena banj be te nyii o dei ya ne yela ya. Nowa yako wœ mena kej baa yee na be gbeenee ka tenee Wurubuare siaman, mœna

ba te kyeekee ba agyueñ ya. Mena doo Wurubuare yela lonj waalewo wœles teele kej na ke balan banj pou be te nyii o dei ya ne. Mœna balan banj Wurubuare be lees ba nyee yena Nowa jan o gbeenee tenee Wurubuare siaman ne na o dekpañalanjmantena balan nyetoro.

⁶ E tcose nyi Wurubuare buu Sodom na Gomoratena fœ. O yela boalan kpa be popou bese tonj. O yee mena na ka wola nyi nne ne gyae la ke kœ balan banj bœ ne nyii o dei ya ne doo.

⁷ Mœna Wurubuare lese Loote lee mena denjele kewœj kei man. Nawolo nyi Loote yee walañ jan o gbeenee tenee jan Wurubuare siaman, mena doo balan banj nombia nkarañkarañ jan bee yee ne takaa e nideli.

⁸ Loote kekyaa balan kumee kewœ man na o kena be nombia nkarañkarañ jan bee yee, na be noçwoya kumee jan bee kolosi ne takaa e nideli. Nawolo nyi o yee walañ jan o gbeenee tenee Wurubuare siaman.

⁹ Nombia keja pou nawolo baa nyi, Wurubuare gyen mena kej waa lese o balan lee be kaale man. Te o gyen mena kej waa yee, na waa wœ balan kumee denjele kelii wee kej waa di walañ kamase nombia ne.

¹⁰ Keja pou wœle na, balan banj bee yee nombia nkarañkarañ jan banj gbagba ne gyae te ñee wœles

wō te bōo na mo Wurubuare yee kolo ya nē, Wurubuare waa wōn̄ ba denjele nideli. Mena akerees wolala kewō dana koncoyuŋ te bēe wola ba wose, te bēe tale gyō konco kolosi nombiakumēs tia banj be kyaa adido te be dana gyoorobiiri nē.

¹¹ Mōna Wurubuare kplala banj gba koran̄ be dana doj kela akerees wolala kewō nē, ta tee balan̄ banj be dana gyoorobiiri adido nē yaa baa mo nombiakumēs gyakaa be dōo de Gbenygyoo Wurubuare siaman ya.

¹² Mōna mena balan̄ kewō banj be dana koncoyuŋ nē dōo, nombia ḥjan̄ bōo ne nyii ḥne man ya na mmusuo nombiikum kamase kej be gyae na te bee kolosi lee ka wose man. Be dinco yee ḥngba ḥnale man wonembia banj balan̄ na koe nē. Kpene kamase kej de kōj ba nyee man na, kej te bēe yee. Mena dōo baa yen̄ leki ḥngba ḥnale man wonembia nē.

¹³ Wurubuare waa naase wō diyem nideli ḥngba mena kej banj mō be naase baale diyem nē. Banj gyaŋ na nombia nkaran̄karan̄ keyees balan̄ man yena gyoŋ kedi. Mena dōo ε gyanee ε ne di ε nōo te be kaa kyaa bom na ḥjan̄ na, be dana wō desen̄ gba nyi baa yee be nombia nkaran̄karan̄ ḥjan̄ ε man ya. Kei ne yeli bēe wōlēe ε yele do ḥjon̄ desen̄.

¹⁴ Bōo ne gyō sibii naa alo laj̄ ya, te nombiakumēs keyees yena be wui. Bēe beo

balan̄ banj bōo dana doj ba keliedi man ya nē, te bee yeli balan̄ benan̄ ne yee dukum. Be dana sibii nideli. Mena abōo kumēs kēja pou dōo Wurubuare te falaa wō.

¹⁵ Be te tina Kristo gbēs kpaakpaa kej yela gyu ka mo banj gbagba be gbēs kej be yeli bōo yoo nē. Be silana Beeyō bu Baalam nawōo. Na Baalam kei yee Wurubuare dekpen̄kpen̄gyōore e, te o be famēn̄ na nombiakumēs keyees lee kōba kej waa nyin̄ lee ke man dōo ya.

¹⁶ Mena dōo Wurubuare yela ḥjon̄ Baalam afurum kolosiwō na e lee o nombiakumēs ḥjan̄ o ne yee nē dōo. Wonembu bēe tale kolosi ya mōna afurum ḥjon̄ kolosiwō na e ḥngba deniwalan̄ nē, te o yela o tinaa diteŋ nombia ḥjan̄ nafo o ne gyae waa yee nē yela.

¹⁷ Mena akerees wolala kewō be dana tōoč ya ḥngba atiribuŋe ḥjan̄ ḥn̄ dana loj̄ ya nē, te ba bese yaa be yee ḥngba ḥn̄ma ḥjan̄ felin̄ ne gyō ḥja laj̄ nē. Botōo kej Wurubuare be desina see wō nyi ke dēe yee ba dekyae kekpaakekpaa yena ditintēs tuum kej man.

¹⁸ Be yee noōman bo mōna nombii kpaakpaa kamase be doo ba kekolosi man ya. Bēe yee kewōlēs nombia te bēe wola balan̄ nyi baa tale yee kpene kamase kej banj gbagba ne gyae nyi baa yee. Mena nombia kēja te bēe mo beo balan̄ banj bōo leedi kewalaŋ te bōo lese ba wose lee mena dinco kumēs

ŋenaj man ne, na be ta bese ke yala ne man bela.

¹⁹ Mena balaj kumes benaj na beo balaj kewo nyi baa yela na baa nyij ba wose, na baa tale yee kpene kamase kej baŋ gbagba ne gyae kej Wurubuarə mmaraa kamase be bake wo ya. Mɔna baŋ gbagba koraj sse be yee gbeŋjawo fa nombia nkaraŋkaraŋ keyee. Nawolo nyi deniwalaŋ kamase yee gbeŋi e fa kpene kamase kej ne di o dɔɔ ne.

²⁰ Nyi walaŋ da gyeŋ de Gbenyoo Yesu Kristo ɣon o yee da nyeelere e ne te o lese o wose lee tɛelee kei dɔɔ abɔɔ nkaraŋkaraŋ ɣan ɣee wɔlɛe walaŋ ne keyee man, te o bese gyu o ne yee ja bela na ne gyae ke di doŋ o dɔɔ. Dekɔŋ mena na o dinɔɔ gyae ka bese wɔlɛe kela mena kej nafo o doo pete o be kaa lɛe Kristo di ne.

²¹ Nyi nafo ɔtenate deŋ ta gyeŋ gbeɛs kej waa mo na o nombia ka tenɛe Wurubuarə siaman ya na, nafo dei fa e kela kej o ba gyeŋ ke te o ba besena o wɔle tee Wurubuarə nombia ɣan bɔɔ wola e ne.

²² Ba te gyɔ aduya ɣaale see nyiaa, "Babaa ne toe na o ta bese ka mo o tɔla di" te "N sɔ kekuiri na, o na bese bo ka gyoo depate man." Mena balaj kewo dinɔɔ nawolo nyi aduya keja yee ampaŋ.

3

Wee kej de Gbenyoo
Yesu Kristo waa bese kɔŋ ne

¹ Me gyoona kpaakpaa, kei yena me tɔne alate kej mɛɛ ɣmarase ɣon. Me ɣmarase tɔna ala keja pou bo na maa mo tɔose ɣon nombia ɣan ε wulaa ε gyeŋ ne na maa do ɣon kakyen, na ε ke nyij mo agyuen kpaakpaa lee nombia ɣenaj man.

² Mɛɛ gyae nyi ε ke tɔose nombia ɣan Wurubuarə akpeŋkprenyɔɔra baŋ be yako see leenaŋ beneŋ kej ne. Na ε ka bese tɔose nombia ɣan de Gbenyoo Yesu Kristo ɣon o yee da nyeelere e ne be tɛe daa o kpilala baŋ de kyaa ε man ne dɔɔ yako nyi yaa yee ne.

³ Nombii kej mɛɛ gyae ε ka gyeŋ nideli yena nyiaa, weeyaa otoman nyiŋan pete Yesu ke kɔŋ na, balaj baale baa kɔŋ kaa yee nombia nkaraŋkaraŋ ɣan baŋ gbagba ne gyae. Baa kulu ɣon gbeɛs kamase man lee ε kelezedi dɔɔ.

⁴ Baa bɔɔse ɣon nyiaa, "Ngba o yakowɔ see nyi waa bese kɔŋ, o kyaa aleŋ? Woromɔ yaa waa kɔŋ? De bɛe lɛe nombia keja di ya, nawolo nyi de naanaɔ te wulaa yekee kaalan, mɔna kpene kamase sse doo ɣgba mena kej ne doo leenaŋ kewalaŋ kej Wurubuarə be yee adido na ateta ne. Kolo na kolo te kyεekee ta ya."

⁵ Akpaa be yako mena na be karae. Nawolo nyi ba te wolee nyi lee gyanɔba gyanɔba kej na, nombii yakaa te Wurubuarə kolosiwɔ te adido na ateta

beεewɔ̄ lee. Wurubuare yela teεle leewɔ̄ loŋ man kɔ̄ŋ, te loŋ kenaŋ dɔ̄c te o teεwɔ̄ yεε teεle kei.

⁶ Ba te wolee mɔ̄ nyi loŋ kenaŋ te Wurubuare yela ke kaa waalewɔ̄ wɔ̄lεεs gyanjbatenā banj bɔ̄o kyaa debaj kenaŋ man ne.

⁷ Wurubuare nombii kenaŋ te o moowɔ̄ o dana adido na teεle keŋ dɔ̄c ε kyaa ne. Ne doo ηεε daa debaj keŋ Wurubuare waa mo boalaŋ wɔ̄lεε ηa ne. Ne doo menεε kelii nombia kedi wee dināa keŋ Wurubuare waa wɔ̄lεε balaj banj pou be te nyii o dei ya ne.

⁸ Me gyroona kpaakpaa, ε na wolee nombii dokoloŋ kei ya. Nombii kenaŋ yεna nyiaa, Wurubuare siaman na wee dokoloŋ yεε ηgba kulutooneŋ kakpoŋ (1,000) ne, te kulutooneŋ kakpoŋ (1,000) mɔ̄ yεε ηgba wee dokoloŋ ne.

⁹ Baale na gyueŋ nyi Wurubuare de yako nyi waa yεε kolo na o beε yεε ke bileŋ ya. Na mena te doo ya, mɔ̄na o ne nyiŋ konɔ̄o bo fa ηon, nawolo nyi ka te yεε o kegyaebii ke nyi ε man ηolo waa yeŋ leki ya. O ne gyae bo nyi walaŋ kamase waa kyεekee wa agyueŋ lee o gbeεneŋ kumεε man na waa kɔ̄ŋ o gyaŋ.

¹⁰ Wee keŋ de Gbeŋgyoo Yesu waa kɔ̄ŋ ne, waa kaa futaa daa bo ηgba mena keŋ ηmεelate ne kɔ̄ŋ ne. Mena wee kenaŋ na adido gyae ka mo yeesa ηaala. Boalaŋ

gyae ke kpa kpene kamase keŋ doo adido na ateta ne pou dugudugudugu.

¹¹⁻¹² Nyi akpaa mena te abɔ̄o pou gyae ke wɔ̄lεε na, kenaŋ na sena te kaboena nyi ε dinɔ̄o dεε yεε? ε ke kyaa ε ne daa Wurubuare wee kei te ε sia be yεε nyi ke dεε kɔ̄ŋ bileŋ ne, kaboena nyi yaa kyaa Wurubuare kegyaebii man, keŋ dukum kamase be doo ε man ya. Mena wee kenaŋ na boalaŋ gyae ke wɔ̄lεε adido pou te boalaŋ kenaŋ ogyefeliŋ keŋ gyae ke yalakee kpene kamase keŋ doo adido botɔ̄o ne.

¹³ Mɔ̄na daa dɔ̄c de kyaa dεε daa adido wɔ̄le, na teεle wɔ̄le keŋ Wurubuare be yako see nyi waa yεε ne. Botɔ̄o te balaj banj pou be gbeεneŋ tenεε ne baa kyaa.

¹⁴ Mena dɔ̄c me gyroona kpaakpaa debaj keŋ ε sia gyakaa mena abɔ̄o keŋa pou dɔ̄c ne, ε yase ε sia na ε ke yεε abɔ̄o kpaakpaa ηan gyae ke yela ε ke tale kaa seŋ Wurubuare siaman, keŋ nyi ayimεε yaa nombiikum daale be doo ε wose man ya, na εmεε na Wurubuare nsana ke yεε gyroŋ.

¹⁵ ε tɔ̄ose nyi de Gbeŋgyoo Wurubuare konɔ̄o keŋ o be nyim ne, ke yεε kpene keŋ ne fa deniwalaŋ gbeε na waa nyiŋ nyiŋ nyekelεε pena o wee keŋ kelii. Mena nombia ηenaŋ ke, te de dɔ̄c gyaagyí Pɔ̄o mɔ̄ moo nyansa keŋ Wurubuare be fa e ne ηmarase o tɔ̄na pou man

yeleē ḥon.

¹⁶ Mena ke te ḥ
ŋmarasewɔ yako mena
nombia keṇa ḥ tōna pou
man. ḥ nombia ḥnaale doo
ጀ tōna ḥnaaj man keṇ ḥe
man kenyii dana baṇ. Balan
baale baṇ bɔɔ gyeṇ nombia
ya te bɔɔ seṇee kelεedi keṇ
man keṇkeṇ ya ne, ne tulii ḥ
nombia ḥnaaj bo. Mena ke
mɔ te bee tulii Wurubuarɛ
nombia aŋmaraseṇ akaṇ
ḥan mɔ. Beε yee mena ne,
na Wurubuarɛ kefaala yaa
beε gyae baa fa ba wose ne.

¹⁷ Me gyroona kpaakpaa, ε
wulaa ε gyeṇ mena nom
bia keṇa. Mena dɔɔ ε
doo ε wose dɔɔ nideli, na
balan baṇ bɔɔ ne di Wu
rubuarɛ nombia ḥan dɔɔ ya
ne, be nyiṇ mo ba akεrεs
nombia ḥan wɔṇee ḥon lee
ε daseṇae kpaakpaaate keṇ
man ya.

¹⁸ Mɔna ε yela de
Gbeŋgyoo Yesu Kristo ḥon
ጀ yee da nyeelɛere e ne,
ka mo ḥ berɛe boele ḥon
na waa yela ε ka gyeṇ e
nideli. ḥon te gyroorobiiri
kaboena gyeṇ kei na weeya
pou kekpaakekpaa. Amen.

E ta keŋmajee man

Tɔne gyanjbate keŋ Gyɔn be ŋmarase nɛ

Nombii keŋ kɛe fa nyeedonj

¹ Walanj ɔnon ɔ be kyaa leenaŋ kewalaŋ keŋ nɛ wose man nombia yaa mɛɛ ŋmarase mɛɛ fa ɔnon. ɔnon yɛna walaj ɔnon dɔɔ nyii ɔ nɔɔwoya te dɔɔ naa e. Daa gbagba naa e na de sia foneɛ te da moo de nyiŋmaase tina e. Non yɛna Yesu Kristo, nombii keŋ kɛe fa nyeedonj kekpaa nɛ.

² Wurubuare lesena mena walaj kei wola daa te de naa e. Non ne faa na nyeedonj keŋ ba lee Wurubuare gbagba gyaj nɛ. Debanj kei man nɛ ɔ wose man nombii yaa dee di adansɛɛ yako ɔnon nyiaa, ɔnon yɛna walaj ɔnon ɔ ne fa nyeedonj kekpaa keŋ. Nafɔ na ɔ kyaɛ kya ɔnon gyaj, mona neneɛ dɔɔ ɔ ta lese e wola daa.

³ Walanj ɔnon daa gbagba be naa e na de sia, te dɔɔ nyii ɔ nɔɔwoya nɛ wose man nombia yaa dɛɛ yako ɔnon nɛ. Dɛɛ yako ɔnon baa na εmɛɛ mɔ kenyinj kaa kpu na daa baŋ daa na de kya Wurubuare na ɔ bu Yesu Kristo ɔnon nɔɔ yɛɛ dokoloŋ nɛ, na de popou nɔɔ ke yɛɛ dokoloŋ.

⁴ Dɛɛ gyae nyi mena gyoŋ kei ke doo de man nideli, mena dɔɔ te dɛɛ ŋmarase ɔnon mena nombia keŋa nɛ.

⁵ Nɔɔwoya ɔnan Wurubuare bu ɔnon ba mo fa daa te daa mɔ ne yako ɔnon nɛ yɛna nyiaa, Wurubuare yɛɛ ɔgba keŋmajee nɛ te ditintɛɛ be doo ɔ man korakora ya.

⁶ Lee mena dɔɔ nyi akpaa de yako nyi nɔɔdokoloŋ doo daa na e man te de sɛɛ dɛɛ yɛɛ ditintɛɛ man abɔɔ na, dee dii akereɛ bo te anokoare keŋ Wurubuare ba lese wola nɛ be doo de man ya.

⁷ Mɔna nyi akpaa de kyaa Wurubuare keŋmajee keŋ man ɔgba mena keŋ ɔnon gbagba kyaa ke man nɛ, na nɔɔdokoloŋ doo daa na de tebia man. Kenaŋ na ɔ bu Yesu Kristo fatabo keŋ ne gberaa da ayimɛɛ kamase lee da wose man.

⁸ Akpaa de yako nyi dukum be doo de man ya na dɛɛ beo da wose bo, te anokoare keŋ Wurubuare ba lese wola nɛ be doo de man ya.

⁹ Nyi akpaa de lɛɛ di de koncose man nyi da te yɛɛ dukum te de tɔlɛɛ ɔna fa Wurubuare na, waa mo ɔna pou kyɛɛ daa na waa gberaa daa lee ayimɛɛ kamase man. Nawolo nyi ɔ ne di ɔ nombia dɔɔ te ɔ gbeɛneŋ mɔ tenɛɛ.

¹⁰ Akpaa de yako nyi da te yɛɛ ta dukum korakora ya na, de ta besena Wurubuare yɛɛ dekarate. Kei nawolo baa nyi de bɛɛ lɛɛ ɔ nombia ɔnan ɔ be yako daa ne di ya.

2

¹ Me bia, məe əmarase nombia keŋa məe fa ənon na ε be nyiŋ yee dukum ya. Te akpaa əholo de yee dukum na, de dana tereete ənon o seŋee Wurubuarə siaman o ne doo teree fa daa. Non yena Yesu Kristo ənon o gbeεneŋ tenee Wurubuarə siaman ne.

² Non gbagba moona o wose deesi to de nombiakumee kom, lee mena dəc te Wurubuarə moo de nombiakumee kyee daa. Na daa daageŋ nombiakumee te o moowə kyee daa ya, məna təele kei dəc balan pou nombiakumee mə kruə.

³ Akpaa nyi de nyii Wurubuarə dei na, kenaŋ na dəe tale gyə de konc nyi da gyeŋ e.

⁴ Lee mena dəc nyau walaŋ ənon n yako nyi "N gyeŋ e" məna n bee nyii o dei ya na, n yee dekarate e te anokoare keŋ Wurubuarə ba lese wola ne be doo n man ya.

⁵ Te nyau ənon n ne nyii Wurubuarə dei na, Wurubuarə kegyae gbagba keŋ doo n man nideli. Kpene keŋ gyae ke yela dəe gyeŋ nyi daa na e dana nɔɔdokoloŋ yena nyi,

⁶ nyau ənon n yako nyi emee na Wurubuarə dana nɔɔdokoloŋ na, kaboeni nyi nya kyaa əgba mena keŋ Yesu be kyaa ne.

Wurubuarə kpa dəe gyae dəcja

⁷ Me gyoona kpaakpaa, na mmaraa wole yaa məe

əmarase maa fa ənon ya, məna mmaraa bene keŋ ε be nyii lee debaŋ keŋ ε be lee Yesu di ne. Mmaraa kei yena nombia əjan ε betaŋ nyii ne.

⁸ Məna kei ta bese mmaraa wole keŋ məe əmarase məe fa ənon. Yesu Kristo kekyaa man na, o dincə wolawə nyi ke yee mmaraa wole ke. Emee gbagba mə ε dincə na wolo nyi ke yee mmaraa wole ke. Nawolo nyi keŋmaŋee keŋ tan bəe lee, te ka te yeli ditintee keŋ mə ne ənalaa.

⁹ Nyaŋ ənon n kpa n doo keŋmaŋee keŋ man te n səe n ne kola n dəc na, n səe n doo ditintee keŋ man baa.

¹⁰ Məna nyaŋ ənon n ne gyae n dəc na n doo keŋmaŋee keŋ man, te kolo mə be doo n man keŋ gyae ke yela n kegyo n nae ya.

¹¹ Mena dəc nyaŋ ənon n ne kola n dəc na, n doo ditintee keŋ man te n dəŋee ke man. N ba gyeŋ botcə keŋ n ne gyu ya nawolo nyi ditintee keŋ te to n sia.

¹² Me bia kpaakpaa,
məe əmarase nombia
keŋa mee yelee ənon,
nawolo nyi lee Kristo
yele man dəc
Wurubuarə ta mo ε
nombiakumee kyee
ənon.

¹³ Kyao, məe əmarase nombia keŋa mee yelee ənon,
nawolo nyi ε gyeŋ walaŋ
ənon o kyaa lee ke-
walaŋ keŋ ne.

Tewulees, mæs ñamarase nombia keñja mee yelee ñon,

nawolo nyi ε te di walanjum ñon dœ.

Me bia kpaakpaa, mæs ñamarase nombia keñja mee yelee ñon,
nawolo nyi ε te kœ
kaa gyeñ de kya Wurubuare ñon.

¹⁴ Kyac, mæs ñamarase nombia keñja mee yelee ñon,

nawolo nyi ε gyeñ ñon o
kyaa lee kewalañ keñ
nε.

Tewulees, mæs ñamarase nombia keñja mee yelee ñon,

nawolo nyi Wurubuare
nombia doo ε man
te ε señes ñe man nideli
te ε te di walanjum ñon
dœ.

*ε na mo ε sia gyakaa tœle
kei dœ cœ abœ cœ ya*

¹⁵ ε na mo ε sia gyakaa
tœle kei abœ dœ na, na-
wolo baa nyi o bœs gyae de
kya Wurubuare ñon ya.

¹⁶ Mena abœ ñenañ ñaale
yena ñgba abœ kumœs ñan
deniwalan ne gyae nyi waa
yœs nœ, na ñan deniwalan sia
ne naa te ñœs gyo e loo, na
ñan de dana te dœs gyo de
konœs nœ. Mena dinœ keñja
pou ta lee de kya Wurubuare
gyañ ya. Na lee lookum keñ
dœs mo gyakaa tœle kei dœ
abœ dœ nœ man.

¹⁷ Tœle kei na ña abœ
ñan pou balan na mo be loo

gyakaa ñe dœ nœ ne lem
baa. Mœna walañ kamase
ñon o nyii Wurubuare dei te
o yœs kpene keñ Wurubuare
ne gyae na waa nyiñ nyeedoñ
kekpaÑ keñ.

Kristo kœlare ñon

¹⁸ Me bia kpaakpaa, de-
banj keñ tœle kei gyae kekœ
kœ oto nœ ta benaa. De
tanj tangbœs yako ñon nyi
tœle kei da benaa kœ oto
na, Kristo kœlare ñon waa
kœ. Te debokeiman nœ dœs
naa nyi Kristo kœlala burum
kyaa tœle kei dœ. Kei na-
wola la nyi debanj keñ tœle
kei gyae kekœ kœ oto nœ ta
benaa.

¹⁹ Nafœ mena balan kœwœ
kpuœ na daa, te keñ daa na
wœ nœ te yœs dokoloñ dœ
ya te ba leewœ de man. Daa
na wœ nœ deñ yœs dokoloñ
na, nafœ beñ ta lee de man
ya. Be ka lee de man nawolo
nyi daa na be man walaj
kamase te yœs nœdokoloñ
ya.

²⁰ Mœna emœs dœ ε gyen
anokoare keñ Wurubuare ba
lese wola nœ, nawolo nyi
Kristo ta mo o felij ñon do
ε man.

²¹ Na keñ ε ba gyen
anokoare keñ dœ te mæs
ñamarase ñon tœne kei ya,
mœna keñ ε gyen anokoare
keñ dœ. Te ε gyen nyi
dekara kamase be doo
anokoare keñ Wurubuare ba
lese wola nœ man ya.

²² Amœte yena dekarate
baa? Dekarate yena ñon o
bœs nyi na Yesu yena Kristo,
walanj ñon Wurubuare be

yako see nyi waa kaa ləe da nyee ya nə. Ətenate yəna Kristo kəlare ɳon, nawolo nyi ɔ te bəe de kya Wurubuare ɳon na ɔ bu Yesu Kristo ɳon pou.

²³ Nyaŋ ɳon n bəe Wurubuare bu ɳon na n te bəe de kya Wurubuare ɳon mə baa, te nyaŋ ɳon n ləe Wurubuare bu ɳon di na n ləe de kya Wurubuare ɳon mə baa di.

²⁴ Ə kee nideli nyi Kristo nombia ɳan ε be nyii lee kewalaŋ nə, dəe dəo ε man debaŋ kamase. Akpaa ε yeli Kristo nombia ɳan ε be nyii lee kewalaŋ kej de dəo ε man na, gyae ke yela εməs mə na Kristo na ɔ kya Wurubuare keyee nɔɔdokoloŋ.

²⁵ Lee mena dəo dee nyiŋ nyeedoŋ kekpaa kej ɔ be yako see nyi waa fa daa nə.

²⁶ Balan̄ ban̄ bəe beo ɳon ne dəo te məe ɳmarase nombia keja mee yelee ɳon, na ε ke nyiŋ doo ε wose dəo.

²⁷ Məna εməs dəo Wurubuare feliŋ ɳon Kristo ba moo do ε man ne te dəo ε man. Lee mena dəo tekaboena nyi ɳolo waa wola ɳon kolo bela ya. Nawolo nyi Wurubuare feliŋ ɳon ne gyae la waa wola ɳon kpene kamase. Abəo ɳan pou ɔ na wolo ne yee anokoare kej dekara be doo ne man ya. Mena dəo ε yee nɔɔdokoloŋ na Kristo ɳgba mena kej Wurubuare feliŋ nawola ɳon nə.

²⁸ Me bia kpaakpaa ε gyakaa yee nɔɔdokoloŋ na e,

na wee kej ɔ bese kəj na dəe tale gyə de konco ɔ siaman kej desen̄ yaa gyakoloŋ be kyan̄ daa ya.

²⁹ Ə gyeŋ nyi Kristo nombia tenes̄, lee mena dəo walaj kamase ɳon ɔ ne yee kpene kej dei Wurubuare siaman na ətenate yee Wurubuare bu e.

3

¹ Ə kee kegyae kpaakpaa kej de kya Wurubuare ne gyae daa, te ɔ ne baake daa nyi ɔ bia gbagba te ampan̄ de yee ɔ biawo. Kpene kej dəo təele kei dəo balan̄ ba gyeŋ nyi de yee Wurubuare biawo yəna nyi, bəo gyeŋ Wurubuare gbagba ya.

² Me gyoona kpaakpaa, nənəs̄ de yee Wurubuare biawo, te dinco kej waa yela dee nyiŋ wee daale nə, ɔ ta lese ta ke wola daa ya. Məna da gyeŋ nyi wee kej waa kəj ne dəe yee ɳgba ɳon nə, nawolo nyi dəe naa e na dəe gyeŋ mena kej ɔ doo.

³ Walaj kamase ɳon ɔ loo gyakaa ɔ dəo mena nə, ətenate waa wəj ɔ wose lee dukum keyee man ɳgba Kristo nə.

⁴ Walaj kamase ɳon ɔ yee dukum na ɔ ta fom Wurubuare mmaraa kej, nawolo nyi dukum keyee yəna Wurubuare mmaraa kafom.

⁵ Məna ε gyeŋ nyi Yesu Kristo kənjae na ɔ kaa lese daa lee dukum man, te ε gyeŋ mə nyi dukum kamase be doo ɔ man ya.

⁶ Mena dəo walaj kamase ɳon ɳon na Kristo dana

nōcokoloŋ na, o bee doo dukum keyeɛ man bela ya. Kei nawolo nyi ḥon o gyakaa o ne yee dukum na, o te naa ta Yesu Kristo ya te o ba gyen o dinc̄o m̄o ya.

⁷ Me bia kpaakpaa, ε na yela ḥolo ka beo ḥon do dukum keyeɛ man ya. Nyan ḥon n yee nombia kpaakpaa na, n gbeɛneŋ tenes Wurubuare siaman ḥgba mena kej Kristo gbeɛneŋ tenes ne.

⁸ Walan ḥon o gyakaa o ne yee dukum na o yee ḥbɔnsam walaŋ e, nawolo nyi ḥbɔnsam yee dukumyere e leenaŋ ke-walaŋ kej pou. Kpene kej dɔɔ Wurubuare bu ḥon be kɔŋ yena nyi, o kɔŋjae o kaa wɔlɛs ḥbɔnsam tom.

⁹ Walan ḥon o yee Wurubuare bu e na, o be doo dukum keyeɛ man ya na-wolo nyi Wurubuare dinc̄o doo o man. Te o be gyae waa tale gyakaa dukum keyeɛ dɔɔ ya, nawolo nyi o yee Wurubuare bu e.

¹⁰ Nne te dees mo gyen baŋ be yee Wurubuare bia na baŋ be yee ḥbɔnsam wui. Nyan ḥon n bɛs yee kpene kej dei ya yaa nyan ḥon n bɛs gyae n dɔɔ ya na n te yee Wurubuare bu e ya.

ε gyae dɔŋa

¹¹ Nombii kej ε be nyii leenaŋ debaŋ kej ε be lεs Yesu Kristo di ne yena nyi "Dees gyae dɔŋa."

¹² ε na yee ḥgba balee ḥon bɛs baake e nyi Kani ne ya. Na Kani yee ḥbɔnsam walaŋ

e te o koo o naabu. Woŋ dɔɔ te Kani koo o naabu? Nawolo nyi ḥon Kani gbeɛneŋ ba tenes Wurubuare siaman ya, te o naabu gbeɛneŋ tenes.

¹³ Mena dɔɔ me naabia, nyi tεele kei dɔɔ balan ne kɔla ḥon na ε na yeli ke yee ḥon gyakoloŋ ya.

¹⁴ Da gyen nyi daa dɔɔ de ta lee yeŋ man kɔŋ nyeedoŋ kekpaa man, nawolo nyi dees gyae dɔŋa dɔɔ. Walaŋ ḥon o bɛs gyae o dɔɔ ya na, o sɛs o doo yeŋ nyiŋmaa man.

¹⁵ Nyan ḥon n ne kola n dɔɔ na n yee awudiini e Wurubuare siaman, te ε gyen m̄o nyi awudiini kamase be dana nyeedoŋ kekpaa kej ya.

¹⁶ Yesu Kristo ka mo o nyee lεs daa dɔɔ, te da gyen mena kej kaboeni nyi daa m̄o dees gyae de tebia. Mena dɔɔ kaboeni nyi daa m̄o dees mo da nyeyya lεs de tebia.

¹⁷ Nyi akpaa ḥolo dana abɔɔ tεele kei dɔɔ te o naa nyi te hia o dɔɔ, te o bɛs lese o sia yela e na sena te otenate waa tale yako nyi Wurubuare kegyae doo o man?

¹⁸ Me bia kpaakpaa, ε na fa dees mo nɔɔ yakaa gyae dɔŋa ya, mɔna ε yela dees yee deeli fa dɔŋa anokoare man.

¹⁹ Kei ne gyae la ke yela dees gyen nyi de yee Wurubuare ḥon o dana anokoare kej ne wui. Mena dɔɔ akpaa de konɔɔse de bu daa fɔɔ koran na, dees tale sej Wurubuare siaman kej dɔɔ yee gyakoloŋ ya.

²⁰ Nawolo nyi Wurubuare kela de koncose te o gyen kpene kamase man.

²¹ Me gyoona kpaakpaa, akpaa de koncose bee bu daa fɔɔ ya na, dɛɛ tale sej Wurubuare siaman kej dɔɔ yee kolo ya.

²² Te da sola e kpene kamase na dee nyiñ ke, nawolo nyi dee nyii o dei te dɛɛ yɛɛ kpene kej o ne gyae.

²³ Kei yɛna kpene kej o ne gyae nyi dɛɛ yɛɛ. Dɛɛ lɛɛ o bu Yesu Kristo di, na dɛɛ gyae dɔñja ñgba mena kej o be yako daa ne.

²⁴ Walaj kamase ñon o ne nyii Wurubuare dei na, ñon na Wurubuare nɔɔ yɛɛ dokoloj. Wurubuare felij ñon o ba mo do de man ne, yele la da gyeñawɔ̄ nyi daa na Wurubuare nɔɔ yɛɛ dokoloj.

4

Wolala kpaakpaa na wolala kumee

¹ Me gyoona kpaakpaa, ε na lɛɛ walaj kamase ñon o kpa Wurubuare felij ñon doo o man ne di yakaa yakaa ya. Mɔna ε keesee o nombia ñan o na wolo ne kɛɛ nyi ja lee Wurubuare gyan? Nawolo nyi balaj burum dɔñ bee dii akerees nyi be nombia ñan bee kolosi ne lee Wurubuare gyan.

² Nne te ε ka mo gyeñ nyi Wurubuare felij ñon doo ɔtenate man. Walaj kamase ñon waa lɛɛ do yako

nyi Yesu Kristo bese deniwalañ kɔñ tɛele kei dɔɔ ne, na Wurubuare nombia ñan walañ ñonañ ne kolosi ne yɛɛ anokoare.

³ Te walañ ñon o bɛɛ lɛɛ nombii kei do na waa yako ke mena ya na, keñaj na Wurubuare nombia ñan ɔtenate kpa o ne kolosi ne yɛɛ dekara ke, nawolo nyi ke ta lee Wurubuare gyan ya. ɔtenate yɛɛ Kristo kɔlare ñon walañ e. Be wulaa yako ñon Kristo kɔlala kewɔ̄ kekɔñ nombia, te debokeiman man gba be wulaa be kyaa tɛele kei dɔɔ.

⁴ Me bia kpaakpaa, εmɛs dɔɔ ε yɛɛ Wurubuare biawɔ te ε te di akereetena kewɔ dɔɔ. Ba te tale beo ñon ya, nawolo nyi Wurubuare felij ñon o doo ε man ne, o kela Kristo kɔlare ñon felij kej doo tɛele kei dɔɔ balaj man ne.

⁵ Mena akereetena kewɔ dɔɔ be yɛɛ tɛele kei dɔɔ balajwɔ te tɛele kei dɔɔ agyueñ te be dana, mena dɔɔ te tɛele kei dɔɔ balaj ne nyii wɔ̄.

⁶ Te daa dɔɔ de yɛɛ Wurubuare biawɔ. Walaj ñon o gyeñ Wurubuare ne ne nyii daa, te ñon o te yɛɛ Wurubuare wui ya na o bee nyii daa ya. Lee kei man te dɛɛ mo gyeñ bañ be nombia ñan bɛɛ wolo ne ba lee Wurubuare anokoarete ñon gyan, na bañ be wui ba lee Wurubuare kɔlare dekarate ñon gyan.

E fa dɛɛ gyae dɔñja

7 Me gyoona kpaakpaa, ε fa dεε gyae dɔ̄ja nawolo nyi dɔ̄ja kegyae kei lee Wurubuarε gyaŋ. Ε man walaŋ kamase ηon o ne gyae o tebia na, ɔtenate yεε Wurubuarε bu e te o gyeŋ Wurubuarε mɔ̄.

8 Walaŋ kamase ηon o bεε gyae o tebia ya na ɔtenate ba gyeŋ Wurubuarε ya. Nawolo nyi kegyae pou nyee yεna Wurubuarε.

9 Nne te Wurubuarε lesewɔ̄ wola nyi o ne gyae daa. Wurubuarε kpila o bu dokoloŋ kooŋ ηon o dana nε kɔŋ tεele kei dɔ̄o, na dεε ta o dɔ̄o nyiŋ nyeedoŋ kekpaa.

10 Nne yεna kegyae gbagba. Te yεε nyi daa tangbεε la gyae Wurubuarε nombia ya, mɔ̄na ηon gyae na daa te o kpila o bu te o kaa moo o wose deesi fa de nombiakumεε. Te Wurubuarε tεewɔ̄ ke dɔ̄o mo de nombiakumεε ηenaj kyεε daa.

11 Me gyoona kpaakpaa, nyi nne te Wurubuarε gyae daa na kabona nyi daa mɔ̄ dεε gyae dɔ̄ja mena.

12 Nolo na ηolo te naa ta Wurubuarε na o sia ya, mɔ̄na akpaa de gyae dɔ̄ja na daa na Wurubuarε nɔ̄o te yεε dokoloŋ, nawolo nyi o te yeli dεε gyae dɔ̄ja ηgb̄a mena kej o ne gyae nε.

13 Lee o felin ηon o ba mo do de man dɔ̄o, da gyeŋ nyi daa na e dana nɔ̄odokoloŋ.

14 Da te naa mɔ̄ te dee di adansεε nyi de kya Wurubuarε ηon kpila na o bu

Kristo ηon nyi o kaa lεe tεele kei dɔ̄o balanç pou nyee.

15 Walaŋ kamase ηon o lεe do te o gyuusu o nɔ̄o yako nyi Yesu yεna Wurubuarε bu ηon na, ɔtenate na Wurubuarε dana nɔ̄odokoloŋ.

16 Da gyeŋ kegyae kej Wurubuarε ne gyae daa, mena dɔ̄o de ta mo da wose lɔ̄ kegyae kei dɔ̄o. Kegyae pou nyee yεna Wurubuarε mena dɔ̄o nyaj ηon n ne gyae Wurubuarε na n tebia na, emεε na Wurubuarε dana nɔ̄odokoloŋ.

17 Akpaa kegyae kei doo de man nideli ηgb̄a mena kej Wurubuarε ne gyae nε, na gyae ke yela wee kej Wurubuarε waa di tεele kei dɔ̄o balanç pou nombia nε, dεε tale seŋ o siaman kej nyi dɔ̄o yee kolo ya. Nawolo nyi da ke kyaa tεele kei dɔ̄o na, daa na e dana nɔ̄odokoloŋ.

18 Nyi kegyae doo balanç man na gyakoloŋ bee doo be man ya. Nawolo nyi kegyae kpaakpaa ne gegi gyakoloŋ. Walaŋ ηon o gyeŋ nyi baa wɔ̄ŋ o deŋele na ηon ne yee la. Mena dɔ̄o walaŋ ηon o ne yee nyi Wurubuarε waa wɔ̄ŋ o deŋele nε, na Wurubuarε kegyae kej be doo ɔtenate man ηgb̄a mena kej Wurubuarε ne gyae nε ya.

19 Dεε gyae Wurubuarε na de tebia nawolo nyi ηon tangbεε la gyae daa.

20 Akpaa n yako nyi "N ne gyae Wurubuarε" te n ne kɔla n dɔ̄o na n yεε dekarate e. Nawolo nyi nyaj ηon n bεε gyae n dɔ̄o deniwalaŋ

ηον n ne naa e na n sia ya na, sena te n ke tale gyae Wurubuare ηον n bεε naa e ya nε?

²¹ Mmaraa kej Kristo ba mo fa daa yεna nyi, nyān ηον n ne gyae Wurubuare na kaboenā nyi nya gyae n dɔɔ mɔ.

5

Wurubuare bia te di doj tεεle kei dɔɔ

¹ Walaŋ kamase ηον waa leedi nyi Yesu yεna Kristo ηον ne yεε Wurubuare bu e, te ηοlo ne gyae bu o kya ne na o ne gyae bu ηοn mɔ baa.

² Akpaa dεε gyae Wurubuare te dee nyii o dei na, kei nawola la nyi dεε gyae Wurubuare bia.

³ Akpaa de nyii Wurubuare dei na, kej nawola la nyi dεε gyae Wurubuare te o mmaraase ηan mɔ be tanj doj nyi dɔɔ tale di ηe dɔɔ ya.

⁴ Nawolo nyi Wurubuare bu kamase te di doj tεεle kei dɔɔ, te da ke lεε Yesu Kristo di yele la te de dii doj tεεle kei dɔɔ.

⁵ Amôte ne gyae la waa tale di doj tεεle kei dɔɔ? Nolo be kyaa ya, gyisε walaŋ ηοn o be lεε di nyi Yesu yεna Wurubuare bu ηοn ne, ηοn ne gyae la waa tale di doj tεεle kei dɔɔ.

⁶ Yesu Kristo yεna walaŋ ηοn o be kɔŋ tεεle kei dɔɔ te bɔɔ sɔ e Wurubuare loŋ. Kenaŋ wole na be gyɔɔ e mataa ɔpāndaj kej dɔɔ te o fatabo leewɔ leki. Mɔna

na Wurubuare loŋ kaageŋ te be sɔɔ e ya, o yεŋawɔ te o fatabo mɔ leewɔ leki. Wurubuare felij ηοn o yεε anokoare felij e nε, ne diina nombii kei adansεε nyi ke yεε anokoare.

⁷ Mena dɔɔ abɔɔ atooro kejna ne diina nombii kei adansεε.

⁸ Wurubuare felij ηοn na loŋ kej na fatabo kej, te abɔɔ atooro kejna pou ne sεε dɔŋja.

⁹ Deniwalanj de di nombii wose man adansεε na dεε lεε ke do, mɔna Wurubuare de di nombii wose man adansεε na ka kela deniwalanj wui kej. Mena dɔɔ ηan pou Wurubuare be yako lee o bu ηοn wose man ne kaboenā nyi dεε lεε ηa do.

¹⁰ Walaŋ ηοn o lεε Wurubuare bu ηοn di ne, na o yεŋ o konɔɔ man nyi adansεε nombii kej yεε anokoare. Te nyān ηοn n bεε lεε Wurubuare di ya na n ta besena e dekarate. Nawolo nyi n bεε lεε adansεε kej Wurubuare be dii lee o bu ηοn wose man ne di ya.

¹¹ Nombii kej Wurubuare be yako yεna nyi o te fa daa nyeedoŋ kekpaa, te o bu ηοn dɔɔ te dεε ta na dee nyiŋ mena nyeedoŋ kei.

¹² Lee mena dɔɔ walaŋ kamase ηοn ηοn na Wurubuare bu ηοn dana nɔɔdokoloŋ ne, o dana mena nyeedoŋ kei. Te walaŋ kamase ηοn ηοn na Wurubuare bu ηοn be dana nɔɔdokoloŋ ya na, o be dana

mena nyeedoŋ kei ya.

Nyeedoŋ kekpaa keŋ

¹³ Mee ŋmarase keŋma maa fa emee baŋ ε be lεe Wurubuarε bu ŋon di ne, na ε ke nyiŋ gyeŋ nyi ε dana nyeedoŋ kekpaa keŋ.

¹⁴ Lee mena dɔɔ kpene kamase keŋ dεs sola e na de bεs lo wɔε ya, nawolo nyi da gyeŋ nyi akpaa da sola e te ke yεs o kegyaebii man na waa yεs fa daa.

¹⁵ Akpaa da gyeŋ nyi da sola e kolo ke gbeε dɔɔ te o ne yεs fa daa na, kenaŋ na da gyeŋ nyi de nyiŋmaa te kaŋ ŋan dɔɔ sola e ne.

¹⁶ Akpaa n naa n dɔɔ ne yεs dukum keŋ be gyaε ke tira ŋon na Wurubuarε nsana kekpaa ya ne, sola Wurubuarε fa e. N sola Wurubuarε fa e ne, waa fa e nyeedoŋ kekpaa. Baŋ be dukum be gyaε ke yela baŋ na Wurubuarε nsana ke tira kekpaa ya ne baŋ yaa me dana. Mɔna dukum daale kyaa keŋ ŋolo de yεs na, gyaε ke tale tira walaj ŋonaŋ na Wurubuarε nsana kekpaa. Na walaj ŋon waa yεs dukum kei dinɔɔ yaa me kpa yaa sola Wurubuarε fa e yā.

¹⁷ Nan pou walaj ne yεs te be dei ya ne yεs dukum ke, mɔna nombiakumεs ŋaale kyaa keŋ ŋe bee tira walaj na Wurubuarε nsana kekpaa ya.

¹⁸ Da gyeŋ nyi Wurubuarε bu kamase bee doo dukum keyεs man ya, nawolo nyi Wurubuarε bu ŋon ne gyee e

mena dɔɔ ɔbɔnsam be gyaε waa tale nyiŋ e ya.

¹⁹ ɔbɔnsam ne di doŋ teele kei pou balaj dɔɔ, mɔna daa dɔɔ da gyeŋ nyi de yεs Wurubuarε biawo.

²⁰ Da gyeŋ mɔ nyi Wurubuarε bu ŋon te kɔŋ kaa yela de ta gyeŋ Wurubuarε gbagba ŋon. Keŋ daa na o bu Yesu Kristo dana nɔɔdokoloŋ dɔɔ, daa na Wurubuarε gbagba kei mɔ dana nɔɔdokoloŋ. Non waageŋ yεna Wurubuarε gbagba ŋon o ne fa deni-walaj nyeedoŋ kekpaa keŋ.

²¹ Me bia kpaakpaa, ε wɔŋ ε wose lee bεsneŋ osom man.

Tōne alate kej Gyōn be ñmarase nε

¹ Maŋ ε kegyia Gyōn ne ñmarasena tōne kei mee yelee εmεs Kristotena baŋ ε kyaá botcā nε. Mεs gyae ε nombia nideli lee me koncō man. Mōna na maageŋ ne gyae na ε nombia mena ya, baŋ pou ba gyen anokoare kej Wurubuare ba lese wola nε mō ne gyae ε nombia.

² Anokoare kej doo de man nε dōc te dεs gyae ε nombia mena. Mena anokoare kei gyae ke doo de man kekpaa.

³ De kεs yεs kpene kej Wurubuare ne gyae te dεs gyae dōja mō nε, de kya Wurubuare na o bu Yesu Kristo baa mo be bεreε boele daa na baa wii de warajase na baa fa daa wosefεeren.

Anokoare na kegyae

⁴ Dana maŋ gyoŋ nideli ñgba mōc naa ε man baale ne sila anokoare kej, ñgba mena kej de kya Wurubuare njon ba wola daa nε.

⁵ Kristotena, mεs waase njon bo ε yela dεs gyae dōja. Kei te yεs nyi mmaraa wole yaa mεs ñmarase mee yelee njon ya. De wulaa da gyen mena mmaraa kei lee debaŋ kej dōc lεs Kristo di nε.

⁶ Wurubuare kegyae gbagba yεna ñgba dee di o mmaraase dōc. Wurubuare mmaraa kej o be fa daa lee

kewalaŋ kej yεna nyi dεs gyae dōja.

⁷ Akεrεetena burum te yaasee gyoo tεele kej dōc te be dōjεs bεs beo balan. Be dōjεs bεs yako nyi Yesu Kristo ta bese deniwalaŋ kōj tεele kei dōc ya. Walan kamase njon o ne yako mena nombia kejā dinčō na o yεs Kristo kɔlare dekarate njon walanj e.

⁸ Mena dōc ε deke ε wose nideli, na kpene kej dōc ε ne sila Wurubuare ne ba lee ε nyijmaa man ya, na Wurubuare kenyij tō njon kom pou.

⁹ Walan njon o bee sila nombia njan Kristo ba wolo nε ḥaagen ya te o na mo o wui ḥaale kpu nε, na njon na Wurubuare be tan nɔodokoloŋ ya. Te walanj njon o ne sila nombia njan Kristo ba wolo nε ḥaagen na, otenate na de kya Wurubuare na o bu Yesu Kristo dana nɔodokoloŋ.

¹⁰ Mena dōc akpaa ḥolo de kōj ε gyan te o na wola kawola daale kej ke yεs kpoole kej Kristo ba wola daa nε na, ε na lεs otenate see ε gyan ya te ε na do e nɔc gba ñgba Kristo walanj nε ya.

¹¹ Walan kamase njon o lεs e na o kpuε na e o nombi-akumεs keyεs man.

¹² Me dana nombia burum maa yako njon, mōna me bεs gyae maa ñmarase ḥa yelee njon ya, nawolo nyi me loo doo nyi maa kōj kaa naa njon na dεs kyaá kolosi. Kej ne gyae la ke yela dee di gyoŋ nideli.

13 Ε tebia Kristotena banj
be kyaa kəbo ne na do ɳon
nɔɔ nideli.

Tōne atoorote kej Gyōn be ηmarase nē

¹ Maŋ kegyia Gyōn ḥon ne ηmarasena tōne kei mee yelee nyaj me gyoo kpaakpaa Gayose ḥon mēe gyaε nej lee me koncō man nē.

² Me gyoo kpaakpaa, mēe fane nyi kpene kamase dēe de fa nej, na n ke kyaα wosedoŋ man ηgba mena kej n dōjēe Kristo gbεεneŋ dōcō nideli nē.

³ Yεε maŋ gyro debaŋ kej de tebia Kristotena baale be kōj kaa yako maŋ nyi n dana anokoare kej man nideli debaŋ kamase nē. Te maŋ gbagba mō ma gyeŋ nyi n dōjēe anokoare kej man nideli.

⁴ Kolo bεε yεε maŋ gyro nideli ηgba me nyii nyi me bia silana anokoare kej nē ya.

⁵ Me gyoo kpaakpaa, n dana anokoare ηgba mena kej n ne kεe da loŋtona Kristotena dōcō na baŋ gba be yεε ηcōlawā nē.

⁶ Be man baale te yako daa Kristotena baŋ de kyaα kεbo nē mena kej n ne gyaε balan̄. Be kōj bee gyu na, yεε kakyeŋ na n ka lese n koncō man lō wō gbεε, ηgba mena kej Wurubuar̄ nē gyaε nē.

⁷ Nawolo nyi lee Kristo yele man dōcō te be dōjēe, te bōcō ne lēe kolo lee baŋ ba te

yεε Kristotenawā ya nē gyaε ya.

⁸ Mena dōcō daa Kristotena te kaboena nyi dēe tela balan̄ kewā dinōcō nideli, na daa na wō ke yεε nōcōdokoloŋ na dee nyij yako anokoare nombia ḥan Wurubuar̄ ba lese wola nē fa balan̄.

⁹ Ma te taŋgbεε ηmarase tōne yelee εmēe Kristotena baŋ ε kyaα botōcō nē, mōna Dioterefese bεε mo nombia ḥan mōcō ηmarase yelee ḥon nē yεε kolo ya. Nawolo nyi o kegyaebii yεna nyi ḥon ke yεε ε siamante.

¹⁰ Mena dōcō akpaa me kōj na maa lese nombia ḥan o ne yεε nē pou debōcō. C dōj o ne di akεrēe wōle da yele. Keja pou bεε baa e ya, kenaj wōle na o ne bεε de tebia Kristotena baŋ be dōjēe bεε yako Wurubuar̄ nombia nē kelεe. Te o ne tō baŋ bεε gyaε baa lēe wō ne gbεε, te o ne gegi wō gba lee Kristotena baŋ man.

¹¹ Me gyoo kpaakpaa, na kasee dukum keyεε ya mōna kasee deeli keyεε. Nyaŋ ḥon n ne yεε deeli na, n yεε Wurubuar̄ bu e, te nyaŋ ḥon n ne yεε dukum na n ba gyeŋ Wurubuar̄ ya.

¹² Walan̄ kamase ne di adansεe lee Demetiriyu wose man nyi o yεε walan̄ kpaakpaa e. Te mena kej o ne sila Wurubuar̄ anokoare kej nē nawolo nyi o yεε walan̄ kpaakpaa e. Te daa gbagba mō ne di adansεe lee o wose man nyi o yεε walan̄ kpaakpaa e, te ε gyeŋ nyi

nombia ɳan pou dεε yako
nε yεε anokoare.

¹³ Me dana nombia burum
maa yako neŋ, mɔna me bεε
gyae maa ɳmarase ɳa do
tɔne man ya.

¹⁴ Me loo doo nyi maa
kɔŋ kaa naa neŋ weeya ala
keŋja. Wurubuarε waa fa
neŋ wosefεεreŋ. N tebia baŋ
be kyaa kebo nε pou na do
neŋ nɔɔ. Do de tebia baŋ
pou be kyaa botɔɔ nε walaŋ
kamasε nɔɔ fa maŋ.

Tone kej Gyuudi be ȏmarase ne

¹ Tone kei lee man Gyuudi non me yee Yesu Kristo tobaale e, te me kegyia yena Gyemisi ne gyan. Mee ȏmarase ke mee yelee Kristotena banj pou de kya Wurubuare ne gyae wo te o be baake wo te Yesu Kristo ne kee be doo ne.

² Mee fane nyi Wurubuare waa wii e waranjase na waa fa non woseferej, na waa yela balaj kegyae ke doo e man nideli.

Gyuudi kekolosi akerees wolala wose man nombia

³ Me gyoona kpaakpaa, nafo me gyaewo nideli nyi maa ȏmarase non lee nyeedon kej daa na non be nyim ne wose man. Mona me naawo nyi kabona nyi maa ȏmarase sola non nyi yaa yee kakyej sej kejkej e keliedi kej man, na balaj kena nyi nombia non do yako non ne yee ampa. Wurubuare ta mo mena nombia kej do o balaj nyijmaa man karatetee dokoloj kekpaakekpaa.

⁴ Nombiakumeesera baale te nyij gbess weelie kaa gyoo e man. Be dojess bee tulii Wurubuare nyeedon nombia non o ba mo boele daa ne, na baa nyij gbess yee kewolee nombia. Ba te bess de Gbenyoo Yesu Kristo dokoloj koon non, non waagen yena

de gyoo na de Gbenyoo ne. Wurubuare nombia anjmarasen see jan wulaa kolosiwo lee denjele kewon kej doo daa na wo ne wose man.

⁵ Ma gyej nyi e wulaa e gyej nombia kej man mona mes gya maa tooce non nyiaa, de Gbenyoo Wurubuare lese o balaj lee Igypite telle man, mona wole wole na o koe banj pou ba te lse e di ya ne.

⁶ Mee gya maa tooce non bela nyiaa, debaj kej Wurubuare kpilala banj be kyaa adido ne te tale kyan be kegyiiri na be dasejaae kej Wurubuare ba mo fa wo ne man nideli ya te bo Lee ke wole ne, Wurubuare doo wo agbaraagbaraase man kekpaakekpaa, nyi baa doo ditintes kej te yee nsendee ya ne man. Botoo te baa doo kelli wee kej Wurubuare waa di be nombia ne.

⁷ Mena ke te Sodom na Gomora na doncoce jan pou be kilisi ja gyanee ne man balaj naa diyem boalan man. Nawolo nyi ba moo ba wose do kafoj na nombia nkaranjkaraj jan ne taj keyako ya ne keyes man. Wurubuare moo kei baa fee daa kyoola na des gyej nyi, banj pou baa yee mena nombiakumees kej dinco ne, baa naa diyem nideli boalan kej ke bess yem ya ne man.

⁸ Mena te mena balaj kumees banj booo nyij gbess weelie kaa gyoo e man ne doo. Bess beo doosi dosees jan ne fa wo doj nyi baa yee

nombia nkaraŋkaraŋ mo do ba wose ayimɛɛ ne, te bɔɔ ne kɛɛ nyi Wurubuare dana donj be dɔɔ ya. Mena ke te bee kolosi nombiakumɛɛ gyakaa Wurubuare kpilala banj be dana gyroorobiiri ne dɔɔ.

⁹ Mōna Wurubuaré kpi-lale kegyia ḥon bεε baake e nyi Maekélé ne gba te yεε mena ya. Nawolo nyi debanj ken ḥon na əbɔ̄nsam ne wɔ̄ŋee Mosesi woo dɔ̄o koran̄ ne, o te tale gyɔ̄ o konco yako nombiikum daale tia əbɔ̄nsam ya, mōna o yako e bo nyi “De Gben̄gyoo Wurubuaré waa wɔ̄n n deŋele.”

¹⁰ M̄na mena balaj kewo
doo nombia ḥan bō gyeñ ne
man ya na, b̄e yako bo nyi
ḥa be dana tōcōc ya te b̄e
yee be nombia m̄ bo ḥgba
wonembia ne kej nyansa be
doo ke man ya. Kpene kej
de kōj ba nyee man na kej
te b̄e yee. Mena nombia
kejna ne wɔlēs na wɔ.

11 Mena balaj benaj baa laako. Nawolo nyi be ta mo balee ηon bεe baake e nyi Kani ne gbeenej kumεε nawɔɔ, te kɔba dɔɔ be ta mo ba wose do gbeenej kumεε man ηgba mena kej balee ηon bεe baake e nyi Baalam be yεε ne. Be ta koro seŋ tia Wurubuarε ηgba mena kej balee ηon bεe baake nyi Kora be yεε ne. Mena dɔɔ banj mo baa yekee ηgba Kora nonan ne.

12 Akpaa ε gyanee te ε yεε
nɔɔdokoloŋ ε ne di weenεε
te mena balan benaŋ kpuε ε

man na, be yee ḥgba abco
kumee ḥjan kyakalee ε man
te ḥee wōlee ḥjon ne. Beε
gyueŋ baŋ baageŋ wui bo te
beε ḥmaa weeneε keŋ beε
yee wō desεŋ ya. Be yee
ḥgba ḥjoma ḥjan felij dana
na ne kyeŋgbεŋ te ḥcc na
mo ḥga kɔŋ ya ne. Be yee
ḥgba daase ḥjan ḥe beε see
bia debaŋ keŋ kaboenā nyi
ne deε se ya, te bcc kulu
ḥjan na ḥja lila te ḥcc yem
kekpaakekpaa ne.

¹³ Be yee ḥgba epo loj kej
feliŋ ne gyoo gyu bese gyoo
koy ne. Ba desen nombia
jan bese yee ne, yee ḥgba
afofo na ayimee jan epo ne
gyoo lese ḥa see dekenken
doo ne. Be yee ḥgba kyolobii
kej koo na sem debodokoloŋ
ya ne, te ba dekyae yena di-
tiŋtęe tuum kej Wurubuare
be desina see wɔ kekpaakek-
paa ne man.

¹⁴ Mena balanj kumεεs
kewo wose man nombia te
Wurubuare tεεwɔ Enɔke
non o gyakaa Adam dɔɔ
kalola kegyakaare man
nyetoorote ne dɔɔ yako see
nyiaa, "E kεε de Gbengyoo
Wurubuare ne kɔŋ. Non na
balanj kakpoŋ kakpoŋse banj
o be baake wɔ te o be desina
wɔ see fa o wose, kεŋ nyolo be
tale kala wɔ ya ne ne kɔŋala.

15 Waa kɔŋ kaa di balanç
pou nombia na waa bu
balanç kumee baŋ foo lee
be nombiakumee ḥan pou
boo yee, na nombiakumee
ḥan boo kolosi tia ḥon Wu-
ruhuare ne dɔɔ."

16 Mena balan kumεε

kewo yee balaŋ baŋ bεε toroŋ debaŋ kamase, te debaŋ kamase mɔ na bεε nyiŋ nombiikum lee balaŋ wose man. Nombia nkaraŋkaranjŋan baŋ gbagba ne gyae nyi baa yee nε te bεε yee. Bεε wola ba wose te bεε mo nɔɔwoya gyoŋ nyiŋjan beo balaŋ na baa mo nyiŋ ba wose.

¹⁷ Mɔna me gyoona kpaakpaa, ε tɔose kpene keŋ de Gben̄gyoo Yesu Kristo kpi-lala baŋ be yako see kaalanj nε.

¹⁸ Be yakowɔ nyiaa, "Tεele kei da benaa kɔ oto na, balaŋ baale baa kɔŋ na be kaa mo Wurubuarε nombia njan kulu nɔn. Mena balaŋ benaa baa yee baŋ gbagba kegyaebii bo, na Wurubuarε kegyaebii te baa yee ya."

¹⁹ Mena balaŋ kewo yεna balaŋ baŋ bεε wɔlεε balaŋ nsana nε. Baŋ gbagba kegyaebii te bεε yee te Wurubuarε felinj be doo be man ya.

²⁰ Mɔna me gyoona kpaakpaa, εmεε dɔɔ ε mo Wurubuarε nombia kpaakpaa njan ε be lεe di nε do doŋa kakyeŋ, na ε ke tale seŋ keŋkeŋ ε kelεedi man. ε fane lee Wurubuarε felinj nɔn doŋ man.

²¹ Debaŋ keŋ ε kyaa ε ne daa wee keŋ de Gben̄gyoo Yesu Kristo waa bese kɔŋ, na o kaa wii de waraŋjase na waa mo daa gyu de kaa kyaa o gyaŋ kekpaa kekpaa nε, ε mo Wurubuarε balaŋ kegyae keŋ kyaa na doŋa.

²² ε wii balaŋ baŋ bɔɔ gyenj be daseŋjae Kristo man nideli ya nε waraŋjase, na ε ka do wɔ kakyeŋ.

²³ ε wɔŋ balaŋ baŋ bee gyu boalaŋ man lese na ε ke lεe ba nyee. Balaŋ baale mɔ kyaa na, nombiakumεε njan baŋ gbagba ne gyae nε te bεε yee. Kaboena nyi yaa wii be waraŋjase, mɔna ε kεε ε wose dɔɔ nideli keŋ nyi bɔɔ mo be nombiakumεε njan kyaŋjee nɔn ya.

²⁴ ε yela dεe lese Wurubuarε yele nawolo nyi nɔn danaana doŋ keŋ waa tale kyo daa na dɔɔ yo gbeε ya. Non ne gyae la waa tale gberaa ayimεε kamase lee da wose man, na waa yela dεe tale mo gyoŋ kaa seŋ o siaman o gyoorobiiri keŋ man.

²⁵ ε yela dεe ta de Gben̄gyoo Yesu Kristo dɔɔ lese Wurubuarε yele, nawolo nyi nɔn waagen kooŋ yεna Wurubuarε na da nyeelεere. Non waagen kooŋ yεna gyoo te nɔn waagen kooŋ danaana doŋ kpene kamase dɔɔ leenaŋ gyaŋba gyaŋba keŋ, na gyεŋ wee kei na weeya akanj njan pou kekpaa kekpaa. Amen.

Nombia Kalesewola Nombia ḥan Yesu Kristo ba lese wola Gyɔn nε

Siaman Nombia

¹ Nombia ḥan doo tōne kei man nε, Wurubuare moona ḥa fa o bu Yesu Kristo nyi waa lese ḥa wola o balanj, na baa nyij gyej nombia ḥan gyae kekɔŋ weeya keŋa man nε. Keŋte Kristo kpila o kpilale lee adido te o kaa lese mena nombia keŋa wola maŋ o tobaale Gyɔn.

² Te maŋ Gyɔn mɔ ḥmarase nombia ḥan pou maŋ gbagba be naa na me sia nε see. Mee di adansεe nyi nombia keŋa yεε Wurubuare nombia ḥan Yesu Kristo ba lese wola maŋ nε.

³ Walanj kamasε ḥon o kala tōne kei man nombia fa balanj na, ḥon na nyebam. Te balanj baŋ mɔ bee nyii tōne kei man nombia te bee di ḥe dɔɔ nε, baŋ na nyebam. Nawolo nyi debanj keŋ mena nombia keŋa pou gyae ke kɔŋ ne ta benaa.

Tōna ḥan Gyɔn be ḥmarase yelee Kristotena akpiise nyetoro ḥan ḥe kyaa Esia tεele man nε

⁴ Maŋ Gyɔn ne ḥmarase na tōne kei mee yelee Kristotena akpiise nyetoro ḥan pou ḥe kyaa Esia tεele man nε. Wurubuare ḥon o

kyaa te o wulaa o kyaa lee gyan̄gb̄a gyan̄gb̄a keŋ te waa kyaa kekpaakekpaa nε, na o felij ḥon o dana doŋse nyetoro te o seŋεe ḥon Wurubuare gyooro gbeli keŋ siaman nε, baa mo be bεrεe boele ḥon na baa fa ḥon wosefεerεn̄.

⁵ Yesu Kristo mɔ waa mo o bεrεe boele ḥon na waa fa ḥon wosefεerεn̄. Non yεna walanj ḥon o ne di o nombia dɔɔ, te o ne di Wurubuare wose man adansεe anokoare gbeε. Non yεna walanj gyan̄gbate ḥon o be taŋgbεe foŋ lee yεn̄ man, te ḥon mɔ ne diina gyoori tεele kei dɔɔ gyooneŋ pou dɔɔ. O ne gyae daa nideli mena dɔɔ te o yεŋawɔ kyeɛkee o fatabo leki mo lεs daa lee de nombiakumεe pou man.

⁶ O ta mo daa kpu o gyoori keŋ man, na dee di gyoori kpu na e. Te o see daa saere na dεe som de Gben̄gyoo Wurubuare ḥon o yεε o Wurubuare na o kya e nε. Non Yesu Kristo kabuela na gyoorobiiri te o dana doŋ kekpaakekpaa. Amen.

⁷ E kεε, o dɔŋ ḥɔma man o ne kɔŋ!

Walanj kamasε waa naa e na o sia,

te balanj baŋ gba bɔɔ sɔɔ
e apia ne baa naa e.

Te lee ḥon dɔɔ deise pou balanj baa kyaa walanjsa man.

Mena ne gyae la kekɔŋ.
Amen.

⁸ De Gben̄gyoo Wurubuare ḥon o kyaa te o wulaa o kyaa lee gyan̄gb̄a

gyaŋba, te waa kyaa kekpaakekpaa kej ɣon yena doŋ pou nyee nε kpa nyiaa, "Maŋ yena gyangbate na ɡtomante."

Gyɔn naa Yesu na o sia ɻgba dosee man ne

⁹ Maŋ Gyɔn ɣon me yεε ε dɔɔ Kristo baale e nε ne ɣmarase na tɔne kei. Lee kej me silana Kristo dɔɔ, daa na ɣon pou nyiŋa na konɔɔ te dεε naa diyem kej balan̄ ban̄ be doo o gyoori kej man ne naa nε. Nawolo nyi kej mɔɔ kolosi Wurubuar̄ nombia ɣan te mɔɔ di Yesu Kristo wose man adansεe dɔɔ, te be funja maŋ kelo tɛɛlebii kej loŋ be kilisi ke gyanjee te bεε baake ke nyi Patimose ne dɔɔ.

¹⁰ De Gben̄gyoo Wurubuar̄ ɔsom wee daale nε, Wurubuar̄ felij ɣon kaa gyoowɔ me man nideli te me nyii woya ɣaale me wɔle keŋkej ɻgba kabere te ba wolawɔ nε.

¹¹ Kejte woya ɣan yako maŋ nyiaa, "Nmarase kpene kamase kej n ne naa nε do tɔne man, na n ka mo tɔne kenaj yele Kristotena akpiise nyetooro ɣan ḥe kyaas Esia tɛɛle man nε. Donɔɔse ɣan man akpiise ḥenaŋ kyaas nε yena, Efeso na Simaena na Pegamum na Tiatira na Saadise na Filadefia na Loadisia."

¹² Botɔɔ te ma besenaa ma wose na maa kεε walaŋ ɣon o ne kolosi na maŋ nε. Me kabesena ma wose nε, te me naa nyela nyetooro ɣaale. Koba yayam te ba moowɔ

yεε ɣa, te bεε mo kanease bo gyakaa ḥe dɔɔ.

¹³ Me kεε na kolo seŋεε la nyela nyetooro ɣan nsana nsana ɻgba deniwalan̄ nε. O doona kegba wurikyim tɔ o nawɔɔ pou, te o moo kɔba yayam abɔɔcɔɔ kpaŋ karase o konɔɔ man.

¹⁴ C nyee wolosee parepare ɻgba akaralee nε, te o siabia mɔ ne ɣalakee ɻgba boalan̄ laakem nε.

¹⁵ O nawɔɔ ne ɣalakee ɻgba ba moo nyeele bo do boalan̄ man kyalase ke nε, te o woya mɔ ne seree ɻgba boo wuu laa ne lam nε.

¹⁶ Na o dana kyolobiise nyetooro o dunoluŋ nyiŋmaa man, te yoosila kej ke yεε sia na wɔle te kεε bee nideli nε tosεe o nɔɔman. Na o siagbees mɔ ne ɣalakee ɻgba weese ne gyɔɔ la kpalala nε.

¹⁷ Ma kena e nε, ma soo ma wose lo o nawɔɔtεε ɻgba ma yεŋae nε. Kejte o moo o dunoluŋ nyiŋmaa gyakaa me dɔɔ te o yako maŋ nyiaa, "Na yee ya. Maŋ yena gyangbate na ɡtomante ɣon.

¹⁸ Maŋ yena walaŋ ɣon me kyaas nε. Kεε, ma yεŋawɔ kaalan̄ mɔna nεnεe me kyaas kekpaakekpaa. Te me dana doŋ yεŋ na woyadee pou dɔɔ.

¹⁹ Mena dɔɔ ɣmarase nombia ɣan n ne naa nε pou see. Nmarase ɣan pou ḥe kyaas debokeiman, na ɣan pou ḥe gyae kekɔŋ wɔle wɔle nε see.

20 Kyolobiise nyetoro
ηjan n be naa me dunoluŋ
nyiŋmaa man, na nyeela
nyetoro ηjan bɔɔ mo kɔba
yayam yee ηja te bɛe mo
kanease gyakaa ηje dɔɔ
nɛ, mena aboo ηenaj yee
nombia aweesenj ηja. Te
kpene keŋ ηja seŋɛe fa yaa
mɛe gyae maa wola neŋ
nɛ. Kyolobiise nyetoro
ηjan seŋɛe fa kegyiise
baŋ ba seŋɛe Kristotena
akpiise nyetoro ηjan ηje
kyaa donɔɔse nyetoro ηjan
siaman nɛ. Te kɔba yayam
nyeela nyetoro ηjan bɛe
mo kanease gyakaa ηje dɔɔ
nɛ mo seŋɛe fa Kristotena
akpiise nyetoro ηjan.”

2

Tone key cba ymarase
yelee Kristotena ban be kyaa
Efeso conoq
ne man conoq

1 Kenje ወ besewo yako
maj Gyōn bela nyiaa,
"Nmarase nombia keja
yelee Kristotena baŋ be kyaa
Efeso donco man ne be
kegyia ነ. Yako e nyiaa.

Nne yaa maŋ walanj
ŋon me dana kyolobiise
nyetoro me dunoluŋ
nyiŋmaa man, te me
dɔŋɛɛ nyela nyetoro
ŋan bɔɔ mo kɔba yayam
yee ŋa te bɛɛ mo kanease
gyakaa ŋe dɔɔ ne nsana
nsana ne yako.

² Ma gyej ε nombia
ayεesa. Ε ne kyanj ε wose
yεε tom, te ε ne nyij konco
sej keŋkeŋ ε kayeyεε man.
Ma gyej nyi ε bεε mo ε

wose do na balaj kumεε
ya. Ε ta gyoo balaj baŋ bεε
beo baake ba wose nyi be
yεε Kristo kpilalawo ne wose
man kee, te ε naawo nyi be
yεε akerεetenawo.

³ Lee mena keŋ ε be lεε
maŋ di dɔɔ ε nyiŋa konco
seŋ keŋkeŋ naa diyem, keŋ ε
wose te yɔkɔse ḥon na ε ka
lee me wole ya.

⁴ Məna nombii dokoloŋ
keŋ mɔɔ naa lee ε wose
man keŋ be dei ya yena
nyiaa, balaŋ kegyae keŋ
doo ε man lee kewalanŋ keŋ
ε be lee Kristo di nε, ta lee
ε man.

5 Mena dōo ε tōose botcōo
kej nafo ε sejεe pete ε ba-
lee ε wole ne. ε kyεεkee lee
ε gbeεnej kumee man na ε
ke kōj Wurubuarε gyan, na
ε ke yee aboo yan nafo ε
ne yee kewalan kej ne. Nyi
akpaa ε te kyεεkee ε dinco
ya ne, maa kōj kaa gate dan-
kej dōo ε kanea kej gyaka-
ne lee ke dasenae man.

⁶ Мəна nombii dokoloŋ
keŋ ε ne yεε te ke dei me
gyaŋ yena nyi, ε ne kola
Nikolaitena nombia ayeεesa
ŋgba mena keŋ maŋ mɔ ne
kola na ne.

7 Walanj kamase η on
ɔ dana dejele anenyijŋ
dei ne, waa see dejele
na waa nyii kpene keŋ
Wurubuarę felij η on ne
kolosi fa Kristotena baŋ
ne. ɔ kpa nyiaa, walanj
kamase η on ɔ sem keŋkeŋ
te ɔ yoo di nombiakumeeɛ
pou dɔɔ ne, maa fa ɔtenate
gbee na waa di nyeedon

dañ kej ka señes Wurubuare gyañ botco kej beñ baake nyi Paradiso nebia.' "

Tone kej bco ñmarase yelee Kristotena ban be kyaa Simaena donco man ne

⁸ Kenje o besewo yako mañ nyiaa, "Ñmarase nombia keña yelee Kristotena ban be kyaa Simaena donco man ne be kegyia ñon. Yako e nyiaa.

'Nne yaa mañ walañ ñon mañ yena gyangbate na otomante, te moç yem te moç bese foñ lee yen man ne ne yako.

⁹ Ma gyeñ nombia ñan be yala ñon na kayeyes kej ña yeyes. Ma gyeñ mo nyi ñ yee ayematenawo, mona Wurubuare gyan na e te yee ayematenawo ya. Ma gyeñ nombiakumee ñan balan ne kolosi lee e wose man. Mena balan benañ ne baake ba wose nyi be yee Gyudatenawo, mona ke yee dekara ke. N kee na be yee obonsam balanjwo.

¹⁰ E na yeli kayeyes kej gyañ kaa koo e doo ne ka do ñon gyakoloñ ya. Mee yako ñon baa nyiaa, obonsam waa yela baa kyañ e man baale keto deni na wañ mo keeñe ñon kee. E kena diyem menee weeya kufu. Nyi akpaa ke yee yen ke koran na, e señ kejken kelii oto. Akpaa e yee mena na, maa mo nyeedoñ kekpaa to ñon kom.

¹¹ Walañ kamase ñon o dana deñeñ anenyiñ

dei ne, waa see deñeñ na waa nyii kpene kej Wurubuare felij ñon ne kolosi fa Kristotena ban ne. O kpa nyiaa, walañ kamase ñon o sem kejken te o yoo di nombiakumee pou doo ne, otenate be gyañ waa tekaa yen yen bolate kej bela ya.'

Tone kej bco ñmarase yelee Kristotena ban be kyaa Pegamum donco man ne

¹² Kenje o besewo yako mañ bela nyiaa, "Ñmarase nombia keña yelee Kristotena ban be kyaa Pegamum donco man ne be kegyia ñon. Yako e nyiaa.

'Nne yaa mañ walañ ñon me dana yoosila sia na wole kej kee bee nideli ne ne yako.

¹³ Ma gyeñ e dekyae. Ma gyeñ nyi e kyae botco kej obonsam ne di gyoori ne. Debañ kej Antipase ne kolosi ma wose man nombia anokoare man fa balan botco te bco ko e koran ne, e señawo kejken e keleedi man kej e ta lee me wole.

¹⁴ Mona nombia bia ñan moñ naa lee e wose man kej ñco dei ya yena nyiaa, balan baale doo e man kej be silana Baalam kawola kej. Baalam ñonañ wolana Balaki nyi waa beo Israetena na baa yee nombiakumee. Kenje o beo wo yela be dii weenesee ñan bco mo deesi fa bæneñ ne, te o besewo

yela be yee kafoj nombia kpu.

¹⁵ Mena ke mo te balaj baale doo ε man kej be silana Nikolaitena kawola kej.

¹⁶ Mena dɔɔ ε kyεεkee lee ε gbeεnej kumee man na ε ke kɔŋ Wurubuare gyan. Na mena ya ne be gyae ke di weeya ya maa kɔŋ ε gyan, na maa mo yoosila kej doo me nɔɔman ne kaa yoo na mena balaj benaj.

¹⁷ Walaj kamasej ɳon ɔ dana dejele anenyiiŋ dei ne, waa see dejele na waa nyii kpene Wurubuare felin ɳon ne kolosi fa Kristotena baj ne. ɔ kpa nyiaa, walaj kamasej ɳon ɔ sem kejkej te ɔ yoo di nombiakumee pou dɔɔ ne, maa fa otenate weenee ɳan weesee te bεε baake ɳa nyi Maana ne ɳaale waa di. Maa bese fa otenate boe wolom kej bɔɔ ɳmarase yele wole daale gyakaa ke dɔɔ ne kpu. Njolo be gyae waa gyen yele kej gyakaa boe kenaŋ dɔɔ kpu na walaj ɳon waa nyij ke ne ya.’ ”

Tɔne kej bɔɔ ɳmarase yelee Kristotena baj be kyaa Tiatira donɔɔ man ne

¹⁸ Kejte ɔ besewɔ yako maŋ bela nyiaa, “Nmarase nombia keja yelee Kristotena baj be kyaa Tiatira donɔɔ man ne be kegyia ɳon. Yako e nyiaa,

‘Nne yaa maŋ Wurubuare bu ɳon me sia ne ɳalakee ɳgba boalan

laakem ne, te me nawoo mo ne ɳalakee ɳgba nyeele kej bɔɔ mo do boalan man kyalase ke ne ne yako.

¹⁹ Ma gyen ε nombia ayεesa. Ma gyen ε balaj kegyae na ε kelεedi na yɔ ɔsom na ε kεε kyaŋ ε wose sej kejkej kayeyee man. Ma gyen nyi nεnεs dɔɔ, ε ne yee nombia kpaakpaa kela debaj kej ε be taŋgbεε lεs maŋ di ne.

²⁰ Mɔna nombii dokoloj kej mɔɔ naa lee ε wose man kej be dei ya yεna nyiaa, ε ne fa alo ɳon bεε baake e nyi Gye-sebeli ɳon ɔ ne baake ɔ wose nyi ɔ yee Wurubuare dekpenjpenjyɔɔre e ne gbeε te ɔ ne yee ɔ kegyabii. Nawolo nyi ɔ dana ɔ kawolakum kej ɔ na beo me tewulee, te ɔ ne yeli bεε yee kafoj nombia te ɔ ne yeli bee di weenee ɳan bεε mo deesi fa bεεnej ne.

²¹ Ma te kεε ɔ siaman kyare nyi nafo waa kyεεkee lee ɔ gbeεnej kumee ɳenaŋ man na waa kɔŋ Wurubuare gyan, mɔna ɔ bεε gyae waa tina ɔ nombiakumee ɳenaŋ keyee yela ya.

²² Lee mena dɔɔ maa gyɔ e do kawee, na waa doo dofɔnjɔ dɔɔ yeyee. Te akpaa balaj baj pou baj na e ne yee mena kafoj nombia ɳenaŋ te wɔŋ ba wose lee ɔ nombiakumee ɳenaŋ keyee man ya ne, maa yela baj mɔ kena diyem nideli ɳgba ɳon ne.

3

²³ Maa koe o balañ bañ pou be silana e ne. Me yee mena ne, Kristotena bañ pou baa gyeñ nyi mañ yena walañ ñon o gyeñ balañ konoçose na ba agyueñse man nombia pou. Nombia ñan walaj kamase ne yee ne te maa kës na maa to e kom.

²⁴ Nëneë emeë balañ akañ bañ e kyaa Tiatira donco man te e be bëe e te sila Gyesebeli kawolakum kej ya, te e be bëe e te kasee kpene kej bañ be silana alo ñonan ne ne baake nyi obõnsam nombia aweesëñ ñan ya ne, moç gyae maa mo kasolo daale lo e dco bela ya.

²⁵ Mona e kyañ nombia ñan e dana ne man kenkeñ kelii debañ kej maa bese kœj.

²⁶⁻²⁷ Walaj kamase ñon o sem kenkeñ te o yoo di obõnsam dco te o yee ma kegyaebii kelii ñto ne, maa fa e doj na waa di tælese pou dco, ñgba mena kej me kya be fa mañ doj ne.

Maa fa e doj na waa di tæle
kei balañ pou dco,
kej o be gyae waa wii be
warajase ya.

Waa yelës wø bogobogobogo
ñgba mena kej bëe
yelës saabuse ne.

²⁸ Na maa bese fa ñtenate
nebo kyolobii ñon kpu.

²⁹ Walaj kamase ñon o
dana dejele anenyiñ dei ne,
waa see dejele na waa nyii
kpene kej Wurubuare felij
ñon ne kolosi fa Kristotena
bañ ne.' "

Tone kej bco ñmarase
yelee Kristotena bañ be kyaa
Saadise donco man ne

¹ Kejte o besewo yako
mañ bela nyiaa, "Ñmarase
nombia kejta yelee Kris-
totena bañ be kyaa Saadise
donco man ne be kegyia
ñon. Yako e nyiaa.

Nne yaa mañ walaj ñon
me dana Wurubuare fe-
linje nyetoro, na kyolo-
biise nyetoro ñan me
nyijmaa man ne ne yako.
'Ma gyeñ e nombia ayeesa.
E te leës yele nyi e dana
nyeedoñ, mo n kës na e ta
yekee te e dcoj.

² Mena dco e koro na e
ka do e kelëedi kyomii kej
be kaa te kës gyae ke ka yen
ne doj. Nawolo nyi ma te
naa nyi e nombia ayeesa bëe
tekaa gyro me Wurubuare
sia ya.

³ Mena dco e töose nom-
bia ñan bco wola ñon na
ñan e be nyii te e be leës di
ne, na e ke kyañ ña nidieli.
Na e ke kyeekee e dinco lee
e gbëneñ kumës man kœj
Wurubuare gyan. Nyi akraa
e te kyeekee e dinco ya ne,
maa kœj kaa futaa ñon ñgba
mena kej ñmëelate ne kaa
futaa walaj ne. Nawolo nyi
e be gyae e ka gyeñ debañ
kej maa mo kœj ya.

⁴ Mona e dana balañ ky-
omii baale Saadise donco
man botco, kej bañ te yee
nombiakumës mo ayimës
kpatee ba wose ya. Mena

balan̄ benāj baa do keg-base wolomēe parepare-pare sila māj, nawolo nyi be kaboenā nyi baa sila māj.

⁵ Walāj ḥjon ɔ sem keŋkeŋ te ɔ yoo di nombi-akumeē pou dōo ne, maa do ətenate kegba wolom ḥgba mena balan̄ benāj ne. Mōo gyae maa lese ətenate yele lee nyeedōj tōne keŋ man ya. Maa di ətenate wose man adanseē fa me kya na ɔ kpilala ban̄ pou nyi ɔ yeē me walāj e.

⁶ Walāj kamasē ḥjon ɔ dana dejele anenyiīj dei ne, waa see dejele na waa nyii kpene keŋ Wurubuar̄ felin̄ ḥjon ne kolosi fa Kristotena ban̄ ne.' "

Tōne keŋ bōo ḥmarase yelee Kristotena ban̄ be kyaa Filadefia doncō man ne

⁷ Kente ɔ besewō yako māj bela nyiaa, "Nmarase nombia keŋa yelee Kris-totena ban̄ be kyaa Filade-fia doncō man ne be kegyia ḥjon. Yako e nyiaa.

Nne yaa māj walāj ḥjon ayimēe be doo ma wose man ya, te mee di anokoare ne ne yako. Māj danaana gyoo Defidi gyoorobiiri safowaa keŋ. Ak-paa me kyaŋ ke tō na, ḥjolo be tale toro ke ya. Te akpaa ma toro ke na, ḥjolo mō be kyaa waa tale kyaŋ ke tō ya.

⁸ 'Keē, ma gyēj ε nom-bia ayeesa pou. Ma gyēj nyi ε be dana doj nideli

ya, mōna ε dana me nombia ḥjan man keŋkeŋ keŋ ε ta lee me wōle ya. Mena dōo me ta toro denanc̄ō see ḥjon keŋ ḥjolo be kyaa waa tale to ke ya.

⁹ Meē gyae ε ka gyēj nyi mena əbōnsam tewuleē ban̄ bē̄ beo baake ba wose nyi be yeē Gyudatenawā, mōna ba te yeē Gyudate-nawā ya ne, maa yela mena balan̄ benāj pou kaa bunjii ε naawc̄tē̄s, na be popou kena nyi mē̄ gyae ε nombia nideli.

¹⁰ Lee mena keŋ ε be di me nombia dōo te ε be nyij koncō sej keŋkeŋ ε kayeyeē man dōo, maa lese ḥjon lee kayeyeē dinaa keŋ gyae ke kōj kaa keesee tē̄le kei dōo balan̄ pou kē̄ ne man.

¹¹ Keē, be gyae kedi weeya ya, maa kōj. Mena dōo ε kyaŋ anokoare ka-wola keŋ ε gyēj ne man keŋkeŋ, na ḥjolo be nyij leo gyooro kotat̄ō keŋ mōo yako nyi maa fa ḥjon ne lee ε nyijmaa man ya.

¹² Walāj kamasē ḥjon ɔ sem keŋkeŋ te ɔ yoo di əbōnsam na nombiakumeē pou dōo ne, maa mō e yeē ḥgba dekparadāj ne me kya Wurubuar̄ osom deni dinaa keŋ man. Mena walāj ḥjonāj be gyae waa tuu lee botōo korakora ya. Maa ḥmarase me kya Wurubuar̄ yele, na me kya Wurubuar̄ doncō Gyerusalem wōle keŋ yele gyakaa ɔ dōo. Mena Gyerusalem wōle kei gyae ke tisi bo lee me kya

Wurubuaré gyañ adido kɔŋ. Na maa bese ñmarase mañ gbagba mɔ̄ yele wɔle gyakaa ṣtenate dɔɔ.

¹³ Walaj kamase ñon o dana deñele anenyiñ dei nε, waa see deñele na waa nyii kpene keñ Wurubuaré feliñ ñon ne kolosi fa Kristotena bañ nε.' "

Tɔne keñ bɔɔ ñmarase yelee Kristotena bañ be kyaa Laodisia donɔɔ man nε

¹⁴ Keñte o besewɔ yako mañ bela nyiaa, "Ñmarase nombia keña yelee Kristotena bañ be kyaa Laodisia donɔɔ man nε be kegyia ñon. Yako e nyiaa.

Nnε yaa mañ Yesu ñon Wurubuaré nombia ñan pou be tεe me dɔɔ kɔŋ mena, te mεe mo me konɔɔ pou kolosi Wurubuaré nombia ñan anokoare man, te mañ yεna abɔɔ ñan pou Wurubuaré be yεe ne nyee nε ne yako.

¹⁵ Ma gyeñ ε nombia ayεesa pou nyi ε be lajεes ya, te ε be fεe mɔ̄ ya. Ma kegyaebii yεna nyi nafɔ yaa lanje yaa ε fεe.

¹⁶ Mɔna keñ ε be lajεes ya, te ε be fεe mɔ̄ ya, te ε yεe bo molaa ne dɔɔ, mεe gyae maa buusu ñon lee me nɔɔman leki.

¹⁷ Emεe kpa ε te nyiñ ε wose keñ abɔɔ pou te dee fa ñon, mena dɔɔ kolo bee hia ñon bela ya. Mɔ n kεe na ε dɔŋ kyekpakyek-pakyekpa, te ε yεe ayemate-nawɔ. ε sia te yεlεe te ε

dɔŋ diteneteli, te ε nombia mɔ̄ dana waraŋase.

¹⁸ Mena dɔɔ mεe yako ñon baa nyiaa, ε kɔŋ kaa lεs kɔba yayam kpaakpaate keñ bɔɔ mo ke do boalañ man kyalase ke nε me gyañ. Keñ ne gyae la ke yela ε ke nyiñ ε wose nideli. ε kɔŋ kaa lεs kegbase wolomεe me gyañ na ε ka mo wuu ε wose diteneteli na ε desεñ keñ. ε kɔŋ kaa lεs sia tee me gyañ do ε sia, na ε ke nyiñ naa nideli.

¹⁹ Mεe gyae ε ka gyeñ nyi balañ bañ pou mεe gyae be nombia nε bañ te mεe kale na, na ma te wɔŋ ba deñele. Mena dɔɔ ε yase ε sia kyεkkee lee ε gbεεneñ kumεe man, na ε ke kɔŋ Wurubuaré gyañ.

²⁰ ε tei mañ. Ma señes denanɔɔ man mεe gyɔ disim keñ. Nyi akpaa ñolo de nyii ma woya te o toro mañ disim keñ nε, maa gyoo ṣtenate gyañ na daa na e ka do nyiñmaa di.

²¹ Walaj kamase ñon o sem keñkeñ te o yoo di ɔbɔnsam na nombiakumεe pou dɔɔ nε, maa fa ṣtenate gbεe na waa kyaa me gyañ me gyrooro gbeli keñ dɔɔ. Ngba mena keñ mañ mɔ̄ ba sem keñkeñ yoo di ɔbɔnsam na nombiakumεe pou dɔɔ, te mɔ̄ gyu ke kyaa me kya gyañ o gyrooro gbeli keñ dɔɔ nε.

²² Walaj kamase ñon o dana deñele anenyiñ dei nε, waa see deñele na waa nyii

kpene kej Wurubuare felij
ηον ne kolosi fa Kristotena
baŋ ne.”

4

Adido ɔsom

¹ Kejna pou wôle ne, ma besewo kεs na te me naa disim daale adido Wurubuare man na ka toroe. Kejte ma besewo nyii woya ηan be kolosi na maŋ kaalaŋ ηgba kabere te ba wolawo ne ne yako maŋ nyiaa, “Gyen kɔŋ adido kebo, na maa lese abɔɔ ηan pou kaboena nyi ne dɛɛ kɔŋ kejna wôle ne wola neŋ.”

² Karatetee dokoloŋ te Wurubuare felij ηοn kaa gyoowɔ me man, te o yela me naa gyooro gbeli daale adido, na ηolo kyaak ke doɔ.

³ Na walaj ηοn o kyaak gyooro gbeli kej doɔ ne ne ηalakee ηgba boy a kpaak-paa nyinjan ηan bɛɛ baake ηa nyi Gyasipa na Kanelia ne. Te okyimaale ηolo mo te kilisi gyooro gbeli kenaŋ gyanjee, na o ne ηalakee ηgba boe kpaakpaa kej bɛɛ baake ke nyi Emeradi ne. Boya kejna pou yee boy a kpaakpaa ηan bɔɔ ne sɛɛ ηe doɔ ya.

⁴ Na gyooro gbellee sao anaara (24) ηaale mo te kilisi gyooro gbeli dinaa kej gyanjee, te kegyiise sao banaara (24) mo kyakεs gbellee ηenaj doɔ. Kegyiise benaj doona abɔɔ wolomεs parepare, te be wuuna gyooro kotötɔse ηan bɔɔ mo kɔba yayam yee ηa ne.

⁵ Na ηga kejmaale na ηga kefae na lee gyooro gbeli dinaa kej dedoi man. Te kanease nyetooro mo baŋεs gyooro gbeli kenaŋ siaman ηεs kpa. Kanease ηenaŋ yena Wurubuare felijse nyetooro ηan.

⁶ Kejte me naa kolo gyooro gbeli kej siaman ηgba εpo loŋ ne. Na ke yee geleŋgeleŋ te kεs ηalakee ηgba diiku ne. Na wonise banaara baale baŋ be dana nyeedon ne dɔŋεs nsana nsana kilisi gyooro gbeli kej. Be dana sia be siaman na be wôle pou.

⁷ Woni gyanjbate ηοn yee ηgba dinaate ne, te balate ηοn mo yee ηgba nunkyüe baale ne. Batoorote ηοn siagbεs yee ηgba deniwalaj ne, te banaarate ηοn mo yee ηgba otoloku ηοn o ne furufu felij man ne.

⁸ Mena wonise banaara benaj pou dana beŋkelees looro looro. Be dana sia ba yenaj kamase na be beŋkelees ηan ateta gba. Boɔ ne tina nɔɔneŋ kekpee yela ya. Nelim na ka weese pou na bee kpee nɔɔneŋ lese Wurubuare yele nyiaa,

“De Gbenjyoo Wurubuare
Dekpatakperε,
Ayimεs kamase be doo n
man ya!
Ayimεs kamase be doo n
man ya!
Ayimεs kamase be doo n
man ya!
Nyan yena doŋ pou nyee.
Nyan yena walaj ηon n be
kyaa kaalaŋ.

Nyan yena walaŋ ɻon n
kyaa deban kei.

Te nyan yena walaŋ ɻon
nyan ke kyaa
kekpaakekpaa."

⁹ Wonise banaara baŋ ne
kpee noɔneŋ kelse walaj
ɻon o kyaa gyooro gbeli kej
dɔɔ kekpaakekpaa ne lese o
yele. Deban kamase kej be
yee mena na,

¹⁰ na kegyiise sao banaara
baŋ te tisi bunji walaj ɻon
o kyaa gyooro gbeli kej dɔɔ
kekpaakekpaa ne siaman na
be ta som e. Bee gyusu
be gyooro kototose ɻan see
gyooro gbeli kej siaman, na
ba te yako nyiaa,

¹¹ "De Gbenyoo, nyan yena
de Wurubuarɛ.

N kabona nyi baa lese n
yele na baa mo obuo
fa neŋ.

N dana doŋ, nawolo nyi
nyan yεna kpene ka-
mase.

N yee kpene kamase bo n
kegyaebii man,
te n kegyaebii man te ne
popou mo kyaa ne."

5

Yesu Kristo waageŋ
kaboela nyi waa toro tɔne
kej

¹ Keja wole ne, me
naa tɔne debɔɔsa daale
doo walaj ɻon o kyaa
gyooro gbeli kej dɔɔ ne
dunoluŋ nyinmaa man. Ba
te ɻamarase do tɔne kej
siaman na ke wole pou,
te ba moo kolo anemaataŋ
ŋgba keeni ne tɔ ke noɔ
betabonyetoro.

² Kejte me naa Wu-
rubuarɛ kpilale doŋte ɻolo
fae yeesa keŋken bɔose
nyiaa, "Amote kaboela nyi
waa wolee keenise ɻan, na
waa toro tɔne kej?"

³ Mɔna, na ɻolo be kyaa
adido yaa tɔele kei dɔɔ, yaa
tɔele kei ateta kej waa tale
toro tɔne kej na waa kala ke
ya.

⁴ Mena dɔɔ me wiiwɔ
nideli, nawolo nyi be te nyin
walaj ɻon o kabona nyi
waa toro tɔne kej yaa waa
kala ke ya.

⁵ Botɔɔ te kegyiise baŋ
man ɻolo yako maŋ nyiaa,
"Na wii ya. Kεε, walaj
ɻon bεε baake nyi Dinaate
ɻon o ba lee Gyuda dek-
paŋalaŋ man na gyoo Defidi
duuluŋ man te o yee walaj
dinaa e ne te yoo di ɔbɔnsam
dɔɔ. Mena dɔɔ ɻon ne gyaε
la waa tale wolee keenise
nyetoro ɻan, na waa toro
tɔne kej."

⁶ Kejte me naa Nambu
ɻon o yee ɻgba ba koo e bo
ne seŋεε gyooro gbeli kej
na wonise banaara baŋ, na
kegyiise sao banaara baŋ
nsana nsana. O dana woo
nyetoro na sia nyetoro.
Sia nyetoro ɻan yεna
Wurubuarɛ feliŋse nyetoro
ɻan o be kpili kɔŋ tɔele kei
dɔɔ yenaŋ kamase ne.

⁷ Botɔɔ te Nambu ɻon
kɔŋawɔ kaa lεε tɔne kej lee
walaj ɻon o kyaa gyooro
gbeli kej dɔɔ ne nyinmaa
man.

⁸ O ke lεε tɔne kej ne,
wonise banaara (4) baŋ na

kegyiise saobanaara (24) banj kaa buñawo som Nambu ḥonaŋ. Na be man walaŋ kamase dana adolee na kɔba yayam nyefale, na oliifi te wulu ḥe man. Oliifi kej seŋee baa fa Kristotena kefane kej bee fane fa Wurubuare ne.

⁹ Kejte be kpee nɔɔneŋ wole fa Nambu ḥon nyiaa, "Nyaŋ kabuela nyi nya lεs tɔne kej na n ke wolee keenise ḥan.

Nawolo nyi ba koo neŋ, te n moo n fatabo lεs balaj fa Wurubuare.

N lεs balaj lee akpaŋalan kamase man, na deise kamase na tεele kei dɔɔ duulun kpoonkpo man, na tεelese kamase man fa Wurubuare.

¹⁰ N ta mo mena balaj benaj kpu n gyoori kej man, te n yela ba bese gyoorobia na saese na baa som Wurubuare, na be kaa di gyoori tεele kei balaj pou dɔɔ."

¹¹ Me ka bese geese kεε ne, te me nyii Wurubuare kpilala burum baale woya. Ba boe kej nyi ḥolo na ḥolo be tale kala wo ya. Na be te kilisi gyooro gbeli kej na wonise banaara banj na kegyiise sao banaara banj pou.

¹² Na bee kpee nɔɔneŋ keŋkeŋ nyiaa, "Nambu ḥon bɔɔ ko e ne, ḥon kabuela nyi dεe lese o yele na dεe mo obuo fa nideli.

Non te doŋ na nyansa na wosekenyiŋ pou kaboen."

¹³ Botɔɔ te me nyii kpene kamase kej Wurubuare be yεe te ḥe kyaa adido, na ḥan ḥe kyaa tεele dɔɔ na ḥan ḥe doo tεele ateta, na ḥan ḥe doo εpo man ne pou kpee nɔɔneŋ yako nyiaa,

"Walaŋ ḥon o kyaa gyooro gbeli kej dɔɔ, na Nambu ḥon te kaboen nyi dεe lese ba yele na dεe mo obuo na gyoorobiiri fa wo kekpaakekpa."

¹⁴ Kejte wonise banaara banj sεewo yako nyi, "Amen." Te kegyiise sao banaara banj tisiwɔ bunjii ba doona dɔɔ, te ba moo be sia bun tεele man te ba somwɔ.

6

Yesu ke wolee keenise nyetooro ḥan

¹ Me ka seŋ mεe kεe ne, te Nambu ḥon wolee keenise nyetooro ḥan bɔɔ mo mataa tɔne kej to ke nɔɔ ne man gyangbate kej. Botɔɔ te me nyii wonise banaara banj man ḥolo fae yeesa kejkej ḥgba ḥga fae la ne baake nyiaa, "Kɔŋ!"

² Karatetee dokoloŋ me kεe na, dεekyɔŋ wolom pareparepare ḥolo seŋee laa. Na walaŋ ḥon o kyaa o dɔɔ ne dana baŋdaŋ, te ba moo gyooro kotɔtɔ fa e. Kejte o kyaawo dεekyɔŋ ḥon dɔɔ lee laj ḥgba walaŋ ḥon o ne yoo di debaŋ

kamase nε, te o lajawo o
kaa yoo di.

³ Nambu ηon ke wolee
keeni alate kej nε, te me nyii
wonise banaara baj man
balate ηon woya baakewo
nyiaa, "Kɔŋ!"

⁴ Karatetee dokoloŋ te me
naa dεekyɔŋ balate ηolo mɔ
leewo kɔŋ. Kei ηon yεes
dεekyɔŋ yayam e. Te be faa
walaŋ ηon o kyaa o dɔɔ nε
don nyi waa lese wosefεerεn
lee tεele kei dɔɔ, na balan ke
nyiŋ yoo koe dɔŋa. Kenje ba
moo yoosila dinaa daale do e
o nyiŋmaa man.

⁵ Nambu ηon ke wolee
keeni atoorote kej nε, me
nyii wonise banaara baj
man batoorote ηon woya
baakewo nyiaa, "Kɔŋ!" Me
kεs na dεekyɔŋ bibiini
kirikirikiri ηolo seŋεs laa
me siaman. Na walaŋ ηon
o kyaa o dɔɔ nε dana kɔta
kej bεs mo keri abɔɔ nε o
nyiŋmaa man.

⁶ Botɔɔ te me nyii kolo
ŋgbɑ walaŋ kekolosi nε
wonise banaara baj man
nyiaa, "Baa yɔɔ kefaa
biliŋ kuruwaatɔɔ lεs walaŋ
wee dokoloŋ tom keyεs
kɔba. Mena mɔ te baa
yɔɔ wambela biliŋ kuruwaa
tɔose atooro lεs walaŋ wee
dokoloŋ tom keyεs kɔba.
Mona nuŋ na soloŋ dɔɔ, ηolo
na tina ḥa ya!"

⁷ Nambu ηon ke wolee
keeni anaarate kej nε, te
me nyii wonise banaara baj
man banaarate ηon woya
baakewo nyiaa, "Kɔŋ!"

⁸ Me gεεse kεs na, dεekyɔŋ
kpalaŋ kɔŋkɔsɔŋ ηolo seŋεs
laa botɔɔ. Walaŋ ηon o
kyaa o dɔɔ nε te bεs baake
nyi Yeŋ. Na woyadεs mɔ
silana e wɔle wɔle. Ba te fa
wɔ doŋ nyi baa mɔ yoosila
na tanam, na kaweesa na
wonembia kumεs baj be
kyaa tεele kei dɔɔ nε, koe
balaŋ baj be kyaa tεele
kei dɔɔ nε be man kek-
pase anaara man dekpeŋ
dokoloŋ.

⁹ Nambu ηon ke wolee
keeni anοntε kej nε, te me
naa balan baale woya na be
doo Wurubuarε kedeesa boe
kej ateta. Mena woya kewɔ
yεna balaŋ baj lee Wurubuarε
nombia ηan keyako
dɔɔ te bɔɔ koe wɔ nε. Mena
balaŋ benaŋ seŋawo keŋkeŋ
di Wurubuarε nombia ηan
wose man adansεs, kej be ta
lee be wɔle ya.

¹⁰ Botɔɔ te woya baj fae
yeesa keŋkeŋ bɔɔse nyiaa,
"De Gbenygyoo Wurubuarε,
nyaj yεna dontε. Nyaj
nyaageŋ yεna walaŋ ηon n
ne di anokoare, te ayimεs
kamase mɔ be doo n man ya.
Woromɔ te nyaŋ ke di tεele
kei dɔɔ balaŋ nombia, na n
ke wɔŋ ba deŋele lee mena
kej bɔɔ koe daa nε dɔɔ?"

¹¹ Kenje Wurubuarε faa
woya baj man walaŋ
kamase kegba wolom
wurikyim. Te o yako wɔ
nyiaa, "E nyiŋ konɔɔ kyaa
kyomii. Nawolo nyi kaboenā
nyi ε tebia Kristotena akan
baj kaboenā nyi baa koe wɔ
lee Wurubuarε nombia ηan

keyako dɔɔ, ḥgba mena kej bɔɔ koe ḥjon ne be yaanɔole kej kelii pɛ."

¹² Nambu ḥjon ke wolee keeni loorote kej ne, karatee dokolon te tɛele wosiwɔ keŋkeŋ, te weese kyɛɛkeewɔ biri tuum ḥgba kanyaŋ bibi-ni ne. Te gyaalaŋ mo kyɛɛkeewɔ yase goon ḥgba fatabo ne.

¹³ Botɔɔ te kyolobiise kuliiwɔ lee adido yala tɛele man, ḥgba mena kej felin dinaa de gyɔɔ te daasebia adendelees ne tirii yala ne.

¹⁴ Kejte adido mɔ bɔɔwɔ ḥgba mena kej bɛɛ bɔɔ dofonɔŋ ne te ke ḥaalaawɔ. Te bulase na tɛeləsebia ḥjan loŋ be kilisi ḥa gyanjee ne, pou ḥaalaawɔ lee botɔɔ kej ḥa seŋees ne.

¹⁵ Te tɛele kei dɔɔ gyrooneŋ na yoonoɔtena kegyiise, na balanj banj be dana kɔba na tɛele kei dɔɔ kegyiise na gbeŋi kamase, na gyroobia pou yekiiwɔ ka yo boyo bɔɔneŋ man na kpanajse ḥjan ḥe gyakaa bulase dɔɔ ne ateta.

¹⁶ Kejte be fae yeesa baake bulase na kpanajse ḥjan nyiaa, "ɛ bilinji kaa wuu de dɔɔ. Na walaj ḥjon ɔ kya Gyoro gbeli kej dɔɔ ne be nyij naa daa ya, na Nambu ḥjon mɔ be nyij mo banj wɔɔ da deŋe ya.

¹⁷ Nawolo nyi wee dinaa kej baa mo banj di balanj nombia ne te lii. Te amotε ne gyae la waa tale seŋ be siaman?"

7

Wurubuare balanj banj o ba do wɔ nso ne

¹ Kejta pou wɔle ne, me naa Wurubuare kpilala banaara baale na ba seŋees tɛele kei yenaase anaara ḥjan man. Te be tɔɔ felinse ḥjan ḥee gyɔɔ lee tɛele kei yenaase anaara ḥjan pou, na ḥɔɔ nyij gyɔɔ tɛele dɔɔ yaa epo dɔɔ yaa daŋ kamase dɔɔ ya.

² Kejte ma besewɔ naa Wurubuare kpilale ḥjolo, na o ta lee weese dɛɛlee yenaj. O dana kpene kej Wurubuare ḥjon o kyaakpaakekpaa ne na mo do o balanj nso ne o nyijmaa man. Botɔɔ te o lɔɔ nɔɔ yako Wurubuare kpilala banaara banj Wurubuare be fa wɔ doŋ nyi baa mo kayeyɛɛ kɔŋ tɛele na epo dɔɔ ne nyiaa,

³ "ɛ na wɔles tɛele yaa epo yaa daase ḥjan ya, kelii debanj kej dɛɛ mo kpene kej de Wurubuare na mo do o balanj nso ne, fee banj pou bɛɛ som e ne tirinɔose dɔɔ pɛ."

⁴ Botɔɔ te ba wola maj balanj banj Wurubuare ba do wɔ nso ne be yaanɔole. Be yaanɔole yee balanj kakponse kufu ala akpeŋ kufu ala (144,000). Mena balanj kewɔ pou lee Iser-aetena akpanjalaj kufu ala ḥjan pou man.

⁵ Balanj kakponse kufu bala (12,000)
lee la Gyuda duuluŋ man.
Balanj kakponse kufu bala (12,000)

lee la Ruben duulun man.
 Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000)
 lee la Gade duulun̄ man.
⁶ Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000)
 lee la Asa duulun̄ man.
 Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000)
 lee la Nafitali duulun̄.
 Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000)
 lee la Manase duulun̄ man.
⁷ Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000)
 lee la Simeon duulun̄ man.
 Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000)
 lee la Lewi duulun̄ man.
 Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000)
 lee la Isaka duulun̄ man.
⁸ Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000)
 lee la Sebulon duulun̄ man.
 Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000)
 lee la Gyosefo duulun̄ man.
 Te balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000)
 m̄o lee la Bengyamen duulun̄ man.

Balan̄ burum bañ yolo be tale kala wo ya ne

⁹ Kenañ wōle me kēs na, balan̄ burum baale sej̄es laa keñ yolo na yolo be tale kala wo ya. Mena balan̄ benañ lee t̄elesē na debise na deise na akpanjalaiñse na balan̄ kpoonkpo kamasē man. Mena balan̄ benañ pou sej̄es gyooro gbeli

keñ na Nambu yon siaman. Ba doona kegbase wolomēs wurikyim, te walaj kamases m̄o dana ɔkēs faaren̄ o nyijmaa man.

¹⁰ Na b̄ēs fae yeesa keñkeñ yako nyiaa,
 "Wurubuar̄ yon o kyaa gy-
 ooro gbeli keñ d̄o ne,
 na Nambu yon ne lēs na
 da nyee."

¹¹ Debañ kenaj̄ na, Wurubuar̄ kpilala bañ pou sej̄es kilisi gyooro gbeli keñ, na kegyiise sao banaara bañ na wonise banaara bañ. Be popou tisiw̄ bunji mo be sia buñ t̄elesē man gyooro gbeli keñ siaman, te ba som Wurubuar̄

¹² te be s̄eew̄ nyiaa,
 "Amen."

De Gbenygo Wurubuar̄ danaana doj̄ na nyansa na gyoorobiiri. Mena d̄o e yela d̄ēs do e n̄o lēs o yele kekpaakek-paa.

Amen."

¹³ Bot̄o te kegyiise sao banaara bañ man yolo b̄oose mañ nyiaa, "Balan̄ bom̄ yena bañ ba doona kegbase wolomēs wurikyim keñ te aleñ yaa ba leew̄?"

¹⁴ Keñte me tiranc̄ fa e nyi "Kegyia, nyaj̄ gyeña la." Te o yako mañ nyiaa, "Balan̄ kew̄ yena balan̄ bañ Wurubuar̄ ba lese wo lee kayeyes dināa keñ be koñ be d̄o ne man. Bañ yena balan̄ bañ b̄o faafo ba kegbase Nambu yon fatabo keñ man te ȳo lee wolose pareparepare ne.

¹⁵ Mena d̄o,

te be yela be kaa señawo
 Wurubuare gyooro gbeli
 keñ siaman nε.
 Beε som Wurubuare o deni
 dinaa keñ man nelim
 na ka weese.
 Walaj ñon o kyaa gyooro
 gbeli keñ dœ nε,
 waa feleε o kanyañ wuu
 wœ na waa gyee wœ.
 16 Tanam be gyae ka ko wœ
 bela ya,
 te loñboanen mo be
 gyae ka ko wœ bela ya.
 Weese be gyae waa nyakee
 wœ ya,
 te duwulawula mo be
 gyae ke nyij wœ ya.
 17 Nawolo nyi Nambu ñon o
 señee
 Wurubuare gyooro gbeli
 keñ nsana nsana nε,
 ñon ne gyae la waa kεe be
 dœ
 ñgba mena keñ na-
 mensekεelere
 ne kεe o namense dœ
 nε.
 Non ne gyae la waa ta be
 siaman
 mo wœ gyu nyeedon loñ
 keñ gyan.
 Te Wurubuare gbagba ne
 gyae la
 waa feefo ba siasaran
 pou lee be siaman."

8

*Nambu ñon ke wolee
 keeni otomante keñ*

¹ Nambu ñon ke wolee
 keeni nyetoorote keñ bœ mo
 to tøne keñ nœ nε, adido
 botœ pou yεewœ yididi kelii
 ñgba debaj yaale nε.

² Botœ te me naa Wu-
 rubuare kpilala nyetoro

bañ beε sem Wurubuare
 siaman nε. Te ba moo
 kabereñ nyetoro fa wœ.

³ Keñte Wurubuare kpilale
 ñjolo kɔñawœ kaa señ
 kedeesa boe keñ gyan. Na
 o dana kɔba yayam nyefale
 o nyijmaa man. Te ba moo
 oliifi burum ñaale fa e nyi
 waa mo kpu na Wurubuare
 balaj bañ kefane keñ beε
 fane nε, na waa mo gyakaa
 kedeesa boe keñ bœ mo
 kɔba yayam yεe ke, te ke doo
 gyooro gbeli keñ siaman nε
 dœ.

⁴ Keñte oliifi keñ nyccose
 ñjan na Wurubuare balaj
 bañ kefane keñ leewœ
 Wurubuare kpilale ñon
 nyijmaa man gyu Wurubuare
 gyan.

⁵ Keñte Wurubuare kpilale
 ñon lese boalan lee kedeesa
 boe keñ dœ do kɔba yayam
 nyefale keñ man wulu. Te
 o funja ke na boalan keñ
 lee adido botœ ke lœ tæle
 man. Karatetee dokoloj te
 ñga ñmaalewœ te o faewœ na
 yeesa, te tæle mo wosiwo.

*Wurubuare kpilala ka-
 wola be kabereñ*

⁶ Botœ te Wurubuare kpilale
 nyetoro bañ be dana
 kabereñ ñjan nε, desina
 ba wose na baa wola be
 kabereñ ñenañ.

⁷ Keñte Wurubuare kpilale
 gyanjbate ñon wola o
 kabereñ keñ. O kawola ke pε
 te be funja akpeleñkpelenjbia
 na boalan keñ fatabo
 kyakalee ke man nε lee
 adido kaa lœ tæle dœ.
 Kekɔñ mena nε, boalan kpaa

teele kei kekpase atooro man dekpeñ dokoloñ, na daase pou kekpase atooro man dekpeñ dokoloñ na ḥalese nalañ nyijan pou.

⁸ Kenañ wole te Wurubuarë kpilale balate ḥon mō wola o kabere keñ. Ḫ kawola ke ne, te be funja kolo ḥgba bula dinaa daale ne kpaa la ne kaa lo epo man. Karatetee dokoloñ na epo kekpase atooro man dekpeñ dokoloñ ta bese fatabo gooñ.

⁹ Ke man wonembia pou mō kekpase atooro man dekpeñ dokoloñ yekeewo. Te agbelese dinaana ḥan ḥe dōj epo dōc ne, ḥe man kekpase atooro man dekpeñ dokoloñ wōlēewō pou.

¹⁰ Kenté Wurubuarë kpilale batoorote ḥon mō wola o kabere. Ḫ kawola ke ne, te kyolobii dinaa ḥon o ne krapa ḥgbā boalan na daakpee ne, leewo adido kaa yala boonej na loñse ḥan ne puu lee teeple man ne kekpase atooro man dekpeñ dokoloñ man wōlēeñ ḥa pou.

¹¹ Kyolobii ḥonañ yele yena Nante. Mena dōc loñse ḥan pou kekpase atooro man dekpeñ dokoloñ yee ḥa, te balan bañ pou bōc nyōce loñ kenañ ne, be man burum yekeewo lee ke ḥa keñ dōc.

¹² Kenañ wole te Wurubuarë kpilale banaarate ḥon mō wola o kabere. Ḫ kawola ke ne, te weese kekpase atooro man dekpeñ, na gyaalan kekpase atooro man dekpeñ, na kyolobiise kekpase atooro man dekpeñ

pou gyoo ditijtæ tuum. Wee dibiliñ mō kekpase atooro man dekpeñ dokoloñ te nyij keñmanjee korakora ya. Mena mō te be kpala nelim man akpeñ atooro na, ke man dekpeñ dokoloñ mō te nyij keñmanjee ya.

¹³ Me ka sej mēs kēs ne, te me naa otoloku ḥolo na o ne furufu adido adido. Kenté me nyiwo o ne yako kenkeñ nyiaa, "Balan bañ baa kyaa teeple kei dōc kelii debaj keñ Wurubuarë kpilala batoro akañ bañ baa wola be kabere se ne, baa laako bola bola!"

9

¹ Kenañ wole te Wurubuarë kpilale banoyte ḥon mō wola o kabere keñ. Ḫ kawola ke ne, te me naa kyolobii ḥolo kuluwōlee adido kaa yala teeple man. Botōc te Wurubuarë moo safowaa keñ bēs mo toro disim keñ tōe bōc kyilimkyilim keñ ke tañ oto ya ne fa kyolobii ḥon.

² Ḫ ka toro bōc keñ nōc ne, nyōce leewo ke man ḥgbā mena keñ nyōce na lee boalan degyapaa man ne. Te nyōce keñ yela weese na ḥoma pou biriwō tuum.

³ Kenté akpataana leewo nyōce ḥan man kaa yala teeple dōc. Te be faa wō doñ keñ baa mo tō balan ḥgbā kanase ne.

⁴ Be yako wō nyi be na wōlēeñ teeple kei dōc ḥalese na daase na abōc ḥan ne tuu teeple dōc ne ya. Mōna baa

naase balañ banj Wurubuarε ta do wɔ nso be tirinçose dɔɔ ya ne diyem.

⁵ Ba te fa wɔ doj nyi baa ko balañ benañ ya. Mɔna be faa wɔ doj bo nyi baa mo naase wɔ diyem gyaalañna banonj. Te diyem kej bɔɔ naa ne, wee wɔ ḥgba kana tɔɔ na walaj ne.

⁶ Mena weeya ḥenañ man ne, balañ baa gyae yej nyi baa yej mɔ bɔɔ gyae baa yej ya. Baa gyae nyi yej de kaa mo wɔ, mɔna yej be gyae waa benaa wɔ ya.

⁷ Mena akpataana benañ yee ḥgba dɛɛkyɔñse banj bɔɔ desina wɔ baa mo gyu yoo ne. Abɔɔ ḥaale gyakaa ba nyeeya dɔɔ ḥgba kotötçose ḥan bɔɔ mo kɔba yayam yeej ja ne, te be siagbεe mɔ yee ḥgba denibalañ ne.

⁸ Ba wose wona yee ḥgba ala nyeenyçose ne, te be kela mɔ yee ḥgba dinaate kela ne.

⁹ Na abɔɔ ḥaale mataa be konçose dɔɔ, ḥgba nyeeela pampasanj ḥan yoonçotena na mo gyee be konçó ne. Te be beñkelεs mɔ ne yee yeesa ḥgba dɛɛkyɔñse burum ne tuu na be kɔtase bee gyu yoo ne.

¹⁰ Na be dana gyuñse ḥan ne tɔ balañ ḥgba kanase ne. Te doj kej baa mo naase balañ diyem gyaalañna banonj ne, doo bo be gyuñse ḥenañ man.

¹¹ Be gyoo ḥon ɔ ne kεs be dɔɔ yεna ḥbɔnsam kpilale ḥon ɔ ne kεs bɔɔ kyilimkyilim kej ke tañ ḥto ya ne dɔɔ ne. Gyudatena dei man na

bεe baake e nyi Abadɔn, te Girikitena dei man na bεe baake e nyi Apoliyɔn kej nawolo nyi Abɔɔwɔlere.

¹² Kayeyεs gyangbate kej kaalanja laa ne. Ala mɔ doj gbεe ne kɔj.

¹³ Kenje Wurubuarε kpilale loorote ḥon mɔ wola ɔ kabere. ɔ kawola ke ne, te me nyii woya ḥaale leewɔ Wurubuarε kedeesa boe kej bɔɔ mo kɔba yayam yee ke te ka sejεs Wurubuarε siaman ne, ka yenaase anaara ḥan man.

¹⁴ Woya ḥenañ yako Wurubuarε kpilale loorote ḥon ɔ dana kabere kej ne nyiaa, "Tina ḥbɔnsam kpilala bananaara banj bɔɔ bake wɔ do boo dinaa Efurate man ne yela."

¹⁵ Mena dɔɔ be tinaa wɔ yela. Na Wurubuarε te desina wɔ see fa mena debanj kei, na mena wee kei na mena gyaalañ kei na mena kulutoo kei, nyi baa koe tεele kei dɔɔ balañ kekpase atooro man dekpen dokolonj.

¹⁶ Kenje ba wola mañ balañ banj be kyaa dɛɛkyɔñse banj dɔɔ ne be yaancɔle. Na be yaancɔle yee kakponj kakponjse sɔñonoñse ala (200,000,000).

¹⁷ Dɛɛkyɔñse na balañ banj be kyaa be dɔɔ te mɔɔ naa wɔ ḥgba dosee man ne, be dincɔ yaa mεs gyae maa wola ḥon ne. Nyeeela pampasanj ḥan balañ banj be kyaa dɛɛkyɔñse banj dɔɔ ba mo gyee be konçose ne, ḥe ḥaale yasεs ḥgba boalanj ne, te ḥaale mɔ biree yuu

te ኃaaለ mə yee kegyim nuŋ ኃgbा kpatakpela nε. Dεεkyoŋse baŋ nyeeya yee ኃgbा dinaate nyee nε. Na boalaŋ na nyooſe na kpatakpela na lee be nooſe man.

¹⁸ Boalaŋ na nyooſe na kpatakpela ኃan ba lee be nooſe man nε, ኃan yee na kayeyee nombia ኃan ba ko tæle kei dœ balaa kekpase atoro man dekpeŋ dokoloŋ nε.

¹⁹ Dεεkyoŋse baŋ doŋ kej bœ mo koe balaa nε doe be nooſe na be gyuŋse man. Be gyuŋse yee ኃgbा doma nε, te እ Dana nyeeya ኃan bœ mo gooli balaa.

²⁰ Balaa baŋ bœ kaa tæle kei dœ kej be ta yem lee mena kayeyee nombia keŋa man ya nε, te tina be nombiakumee keyee yela ya. Ba te kyeekee ba agyueŋ na baa tina abœ ኃan baŋ gbagba ba mo be nyijmaase yee እa ne kasom yela ya. Be te tina felinkumee na bæneŋ ኃan baŋ gbagba ba mo kɔba yayam yaa kɔba wolom yaa nyeela yaa boyaa daase yee እa ne kasom yela ya. Mɔna mena bæneŋ kewœ bœ naa ya, te እ bee nyii dei ya te እ bee tœ mœ ya.

²¹ Mena ke mœ te ba te kyeekee ba agyueŋ na baa tina balaa kakoe, na ኃmeeſeŋ nombia na kafon nombia na ኃmeeleŋ nombia yela ya.

10

Wurubuare kpilale እn o

dana tœnebii kej bœ bœ ke nε

¹ Kei wøle nε, ma besewœ naa Wurubuare kpilale donje ኃolo bela na o ta lee adido o ne kɔŋ. Na debunja te kilisi o wose gyanee ኃgbा kegba te o doona nε, te kolo mœ te kilisi o nyee gyanee ኃgbा okyimaale nε. O siagbees ne ኃalakee ኃgbा weese nε, te o nawœ mœ yee ኃgbा daakpeese na boalaŋ seŋees la ne kpaa nε.

² Na o dana tœnebii daale kej bœ gyusu ke nε o nyijmaa man. Kejte o mœ o dunoluŋ nae gyakaa εro dœ, na o demena nae mœ seŋees tæle dœ.

³ Kejte o fae yeesa keŋkeŋ ኃgbा dinaate muusu la nε. O ke fae yeesa kej nε, te oga faewœ betabonyetoro.

⁴ Oga ke fae betabonyetoro kej nε, nafo me gyaewœ nyi maa ኃmarase kpene kej mœ nyii lee oga kefae kej man nε see. Mɔna me nyii woya ኃaaле lee adido kej ne yako maŋ nyiaa, "Kyaŋ nombia ኃan n be nyii nε do n nyee man. Na ኃmarase ኃa see ya."

⁵ Botœ te Wurubuare kpilale እn mœ naa o seŋees kej o nae daale gyakaa εro dœ, te o nae daale mœ seŋees tæle dœ nε gyinaa o dunoluŋ nyijmaa adido.

⁶ Kejte o kaŋa Wurubuare እn o kyaas kekpakekpaa, te o be yee adido na abœ ኃan pou እ kyaas botœ, na ateta na abœ ኃan pou እ kyaas kebo, na εro na abœ ኃan pou እ doo ke man nε ntam.

Ntam kej o be kam ne yena nyiaa, "Wurubuarε be gyae waa dɔɔ wɔle lee kpene kej o ne gyae nyi waa yee ne man ya.

⁷ Mɔna debaq kej Wurubuarε kpilale nyetoorote ḥon waa wola o kabere kej ne, debaq kenaq te nombia aweesən ḥan Wurubuarε be yako fa o tewuləs baq be yee wa akpeñkpeñgyɔɔrawo ne, gyae ke kɔŋ mena."

⁸ Botɔɔ te woya ḥan mɔɔ nyii lee adido kaalaq ne besewɔ kolosi fa maŋ bela nyiaa, "Ta gyu ke lee tɔnebii kej bɔɔ gyuusu ke ne lee Wurubuarε kpilale ḥon o sejɛs te o nae daale gyakaa ɛro dɔɔ, te o nae daale mɔ sejɛs t̄eеле man ne nyijmaa man."

⁹ Mena dɔɔ me gyuuwɔ Wurubuarε kpilale ḥon gyaj nyi waa mo tɔnebii kej fa maŋ. Kejte o yako maŋ nyiaa, "Lee ke na n ke tao ke. N ne tao ke ne, ke gyae ke yee nej gyon n noɔman ḥgba teeboɔ ne. Mɔna akpaa n lila ke na, ke gyae ke yee ḥaj n tɔɔman."

¹⁰ Botɔɔ te me lee tɔnebii kej lee Wurubuarε kpilale ḥon nyijmaa man te ma moo ke tao. Me kɛɛ tao ke ne, na ke dana gyon ḥgbɑ teeboɔ ne me noɔman. Mɔna ma ke tao ke mo lila ne, me tɔɔman pou yee maŋ ḥaj bo.

¹¹ Ma ke tao ke taŋ ne te me nyii woya ḥaale yako maŋ nyiaa, "Kaboena nyi nya bese gyɔ Wurubuarε nombia ḥan o be yako nej

ne dekpeñkpeñ fa balaŋ burum, na t̄eèle na deise na gyoonej ḥgbɑ mena kej Wurubuarε ba lese wola nej ne."

11

Wurubuarε adansɛetena bala baq

¹ Kejta wɔle ne, te ḥolo faa maŋ gbutu kej ke yee ḥgbɑ dan kej bɛs mo maa kolo ne. Kejte o yako maŋ nyiaa, "Koro gyu ke maa Wurubuarε ɔsom deni dinaa kej na Wurubuarε kedeesa boe kej, na n ke kala balaŋ baq pou bɛs som Wurubuarε botɔɔ ne.

² Mɔna na maa t̄eèle kej ke doo Wurubuarε ɔsom deni dinaa kej yenaase ne ya, nawolo nyi be ta mo botɔɔ fa balaŋ baq ba te yee Gyudatenawo ya ne. Baq ne gyae la baa di doŋ Gyerusalɛm donɔɔ kej dɔɔ gyaalaŋna sɔŋola na ala.

³ Te maa kpila ma adansɛetena bala, na baa do lia abɔɔ kɔŋ kaa kolosi me nombia ḥan mɔɔ lese wola wɔ ne gyaalaŋna sɔŋola na ala."

⁴ Adansɛetena bala baq yena oliifi daase ala na kanease daase ala ḥan sejɛs Wurubuarε ḥon o yee t̄eèle kei pou Gbenjyoo e ne siaman ne.

⁵ Akpaa ḥolo de kɔŋ nyi o kaa yee mena Wurubuarε akpeñkpeñgyɔɔra bala kewɔ nombiikum daale ne, boalaŋ na lee be noɔse man kaa ko be kɔlala benaq. Te walaj kamase ḥon o ne gyae

nyi waa yee wō kolo kum daale na, mena gbees kenañ man te bēs mo ko otenate.

⁶ Mena Wurubuaré akpeñkpeñgyoora bala kewō dana doñ, keñ baa tale tō gbees nyi debañ kamase keñ baa kolosi Wurubuaré nombia na òga na ñee ya. Be dana doñ keñ baa tale yela lonyse pou ka bese fatabo, te baa tale yela kayeyees kamase mō ke yala tæele kei dɔɔ debañ kamase keñ bēs gyae.

⁷ Akpaa Wurubuaré akpeñkpeñgyoora bala bañ de kolosi be nombia ñan tan ne, wonembukum ñon o ne kyaa lee bɔɔ kyilimkyilim keñ ka be tan òto ya man ne, waa kaa yokii na wō na waa di be dɔɔ na waa koe wō.

⁸ Te baa tina ba woya yela donɔɔ dinaa keñ abɔñtere man. Mena donɔɔ kei man te be gyɔɔ be Gbenjyoo sakaa ɔpanðañ dɔɔ ko. Balan̄ ta do mena donɔɔ kenañ yele nyi Sodom yaa Igipite.

⁹ Balan̄ baa lee donɔɔse kpookpoo, na deise kpookpoo na tæelese kpookpoo man kɔñ kaa kεs woya benañ weeya atooro na yaale. Mōna balan̄ baa bēs nyi be na wuu wō ya.

¹⁰ Ba yen gyae ke yee tæele kei dɔɔ balan̄ gyroñ. Baa di wee kenañ ñgba ba wee dinaa daale ne, na baa kyεs dɔña abɔɔ. Nawolo nyi Wurubuaré akpeñkpeñgyoora bala kewō naase balan̄ diyem nideli tæele kei dɔɔ.

¹¹ Mōna weeya atoro na yaale kei wōle ne, Wurubuaré yela o weesee kaa gyoo be man te be foñawō koro kyaa. Kei yela gyakoloñ gyoo balan̄ bañ pou bɔɔ naa wɔ ne nideli.

¹² Botɔɔ te Wurubuaré kpilala bala bañ nyii woya ñaale kolosiwō na wō keñkeñ lee adido nyiaa, "E gyen kɔñ adido kebo." Keñte ba moowō ñoma man gyeñ gyu adido, na be kɔñlala bañ señee bēs kεs wō.

¹³ Mena debañ kenañ man ne, tæele wosiwō nideli keñ nyi donɔɔ dinaa keñ kekpase kufu man dekpeñ dokoloñ yelæewō. Tæele kewosi kenañ mō koo balan̄ kakpoñse nyetoro (7,000). Te gyakoloñ gyoo balan̄ akan̄ bañ be ta yem ya ne, te ba lese Wurubuaré ñon o kyaa adido ne yele.

¹⁴ Kayeyees nombia ñan alate kaalaña laa, te atoorote mō ne kɔñ.

Be kawola kabere nyetoroote keñ

¹⁵ Keñte Wurubuaré kpile nyetoroote ñon wola o kabere. O kawola ke ne, te me nyii woya ñaale lee adido keñkeñ nyiaa,

"Nenee tæele kei dɔɔ gyroori ta bese de Gbenjyoo Wurubuaré na o bu nyelere ñon wui, te de Gbenjyoo Wurubuaré ne gyae la waa di gyroori kekpakekpa."

12

Alo fulute ηolo na wonembukum dekpatakpare ηolo wose man nombia

16 Keñte kegyiise sao banaara bañ be kyaa be gyooro gbeles dɔɔ Wurubuare siaman ne, korowɔ buñii som Wurubuare.

17 Te be yakowɔ nyiaa,

"De Gbenyoo Wurubuare doj pou Gbenyoo,
nyan̄ kyaa la kaalan te
nyan̄ sse la n kyaa.

Dεε do nej nɔɔ nawolo nyi
n ta mo n doj keñ ka
dokoso be kyaa ya ne,
n ne di gyoori tεele kei
dɔɔ.

18 Balan̄ bañ bɔɔ gyen̄ nej ya
ne ta gyen̄ bañ n dɔɔ,
mɔna nεnε te kaboen̄
nyi nya lese n bañ
wola.

Debañ te lii keñ nyan̄ ke di
balan̄ bañ bɔɔ yekee
ne nombia,
na n ke tɔ n tewulee
akpeñkpeñgyɔɔra
na n balan̄ bañ pou bεε
som nej ne kom.

N ke tɔ balan̄ bañ bee yee
nej ne,
na balan̄ bañ be dana
yele,
na balan̄ yakaa nyibañ
pou kom.

Te debañ te lii keñ nyan̄ ke
wɔlee balan̄ bañ pou
bεε wɔlee tεele kei ne."

19 Botɔɔ te be kyaña
Wurubuare osoom deni
dinaa keñ ke kyaa adido
ne toro, te me naa
Nɔɔkebakesee Adakaa keñ.
Keñte oga ηmaalewɔ te o
faewɔ, te tεele wosiwɔ te
akpeñkpeñbia dinaana
yalawɔ.

¹ Keñta wɔle te gyakoloñ
nombia ηaale lese ηa wose
wola lee adido bela. Me naa
alo ηolo na weese kilisεε na
e ηgba keñ te o doona ne,
te gyaalañ mɔ doo o nawɔɔ
tεε. Na o wuuna gyooro
kotɔtɔɔ keñ kyolobiise kufu
ala mataa na ke.

² Na alo ηonaj dana fulu
keñ o na dojeee, te weeleñ
keñ dɔɔ o ne fae yeesa.

³ Keñte ma besewɔ naa
gyakoloñ nombia ηaale lee
adido bela. Me naa wonem-
bukum yayam dekpatakpare
ηolo na o yεε ηgba lajan̄ ne,
na o dana nyeeya nyetoro
na woo kufu. Na gyooro
kotɔtɔɔse nyetoro gyakaa o
nyeeya ηan dɔɔ.

⁴ Akpaa n kpala kyolobiise
man akpeñ atooro na,
wonembu ηon moo o gyuŋ
gberaa ηe man dekpeñ
dokoloñ lɔ tεele man. Na
wonembu ηonaj señεε alo
ηon o na dojeee ne siaman,
nyi akpaa o lola o bu ηon
na waa mo e lila debokenañ
man.

⁵ Botɔɔ te alo ηon lola
bu baale ηon waa di gyoori
tεele kei dɔɔ balan̄ pou dɔɔ,
keñ o be gyae waa wii be
waranjase ya ne. O ka lola bu
ηon pe, te be kaa too e leo lee
o naa ηon nyijmaa man mo
e gyu kefa Wurubuare ηon o
kyaa o gyooro gbeli dɔɔ ne.

⁶ Keñte alo ηon yeuwɔ ka
gyoo kefula man, botɔɔ keñ

Wurubuare be desina see e nyi baa kεε ɔ dɔɔ gyaalaŋna sɔŋjola na ala.

⁷ Keŋte yoo yalawo adido botɔɔ. Wurubuare kpi-lale kegyia Maekele na ɔ tewulεε yooowɔ na wonembukum dekpatakpare ɳon na ɔ tewulεε.

⁸ Mɔna wonembukum ɳon na ɔ tewulεε te yee doŋ ya, mena dɔɔ be te nyiŋ daseŋjae adido botɔɔ ya.

⁹ Keŋte be gegi wonembukum ɳon lee adido botɔɔ. ɳon yena beneŋ beneŋ dom ɳon bεε baake e nyi yele wɔlεere yaa ɔbɔnsam, ɳon ɔ na beo balan̄ pou tεele kei dɔɔ ne. Te be fuŋa ɳon na ɔ tewulεε baŋ pou lee adido kaalɔ tεele man.

¹⁰ Botɔɔ te me nyii woya njaale adido ne yako kenken nyiaa,

"Neneɛ debaŋ keŋ Wurubuare
waa lεe ɔ balan̄ nyee ne
te lii."

Wurubuare ta lese ɔ doŋ na ɔ gyroori debɔɔ,
te Kristo nyeeleŋre ɳon
mɔ ta lese wola nyi
ɔ dana doŋ tεele kei
balan̄ pou dɔɔ.

Nawolo nyi be te fuŋ
ɔbɔnsam ɳon
ɔ na mo nombiakumεε
gyakaa Kristotena dɔɔ
Wurubuare siaman ne-
lim na ka weese ne ke
lo tεele man.

¹¹ Nambu ɳon ɔ ba mo ɔ
wose fa kedeesa ne fa-
tabo,
na anokoare nombia
ɳan bɔɔ kolosi ne,

ɳan te ba moowɔ di
ɔbɔnsam dɔɔ.

Be te wii baŋ gbagba nyee-
doŋ ya,
mɔna ba moo ba wose fa
yεŋ lee ba kelεedi dɔɔ.

¹² Mena dɔɔ εmεε baŋ pou ε
kyaa Wurubuare man
ne,
ε yela ke yee ɳon gyoŋ.

Mɔ εmεε baŋ pou ε kyaa
tεele kei dɔɔ
na epo man ne ε laako,
nawolo nyi ɔbɔnsam ta
mo baŋ tisi
lee Wurubuare man kɔŋ
ε gyan̄.

ɔ ta mo baŋ tisi kɔŋ,
nawolo nyi ɔ gyeŋ nyi ɔ
weeya ɳan
be kaa tεele kei dɔɔ ne
ta boo ya!"

¹³ Debaŋ keŋ wonembukum ɳon be naa nyi be
te fuŋ e lee Wurubuare man
kaa lo tεele man ne, te ɔ
korowɔ ɔ ne gegi alo ɳon
ɔ ba lola bu baale ɳon ne.

¹⁴ Mɔna Wurubuare faa
alo ɳon otoloku dinaa ɳolo
beŋkelεε ala, na waa nyiŋ
tale mo furufu yela wonembukum ɳon gyu kefula man,
botɔɔ keŋ bɔɔ desina see
e nyi baa kεε ɔ dɔɔ kulu-
tooneŋ atooro na yale ne, na
wonembukum ɳon be nyiŋ
gbεε ke yee e kolo botɔɔ ya.

¹⁵ Botɔɔ te wonembukum
ɳon puu loŋ lee ɔ nɔɔman
ŋgba boo kakpela ne, na ke
gyɔ alo ɳon lan̄.

¹⁶ Mɔna tεele kyɔɔ alo
ɳon. Tεele bεεwɔ te ke nyɔɔ
loŋ keŋ pou wonembukum
ɳon be puu lee ɔ nɔɔman ne.

¹⁷ Mena dōc wonembukum ḥon gyeña bañ alo ḥon dōc, te o lajawā yela e nyi o kaa yoo na o bia akan banj. Alo ḥonañ bia benañ yena balaj bañ pou bee di Wurubuare nombia ḥan dōc, te bee di Kristo wose man adansēs nē. Keñte wonembukum ḥon gyuuwo ka señ epo nōcman.

13

Wonembukum ḥon o balee epo man nē

¹ Botōc te me naa wonembukum ḥolo na o ta lee epo man o ne kōj. Na o dana woo kufu na nyeyya nyetoro, te gyrooro kototcōse wus woo ḥan pou dōc. Te be ḥamarase mmusuo nombia ḥaale gyakaa nyee kamase dōc.

² Wonembukum ḥon moa naa nē yee ḥgba mokōcōte nē. O dana gelase ḥgba ḥsakuru nē, te o nōc mo yee ḥgba dinaate nē. Keñte wonembukum gyangbate ḥon moo o doj na o gyrorobiiri na o kegyiiri ḥan pou o dana nē fa wonembukum kei.

³ Gyam dinā daale kyaawā kyaaw wonembukum ḥon nyee kej daale dōc kej nafo ke gyae ke tale ko e, mōna gyam kenañ ta yem. Wonembukum ḥonañ nombia dana gyakoloj, mena dōc tæele kei dōc balaj pou sila e.

⁴ Balaj burum som wonembukum dekpatakperē ḥon, nawolo nyi na o ta mo o doj fa wonembukum kei.

Ba som wonembukum kei te be kēlēs e nyiaa, "Amōte kyaa la ḥgba wonembukum kei nē, te amōte mo ne gyae la waa tale yoo na e?"

⁵ Keñte be feefuwō do wonembukum ḥon nyi waa yee kegyira nombia, na waa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare. Te be faa e doj nyi waa mo di tæele kei dōc gyaalañna sōjola na ala.

⁶ Te wonembukum ḥon gyuuusu o nōc kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare wōlēs o yele, na o deni dinaa kej na bañ pou be kyaa Wurubuare man nē.

⁷ Keñte ba besewō fa e doj nyi waa mo yoo na Wurubuare balaj bañ na waa di be dōc. Te be faa e doj bela nyi waa mo di akpanjalansē, na tæele kei dōc balaj na deise na lonjtoro kamase balaj dōc.

⁸ Tæele kei dōc balaj burum baa som wonembukum kei. Mena balaj kewō yena balaj bañ ba te ḥamarase ba yela do nyeedoj tōne kej man ya nē. Nyeedoj tōne kenañ yee Nambu ḥon o ba mo o wose fa kedeesa leenañ tæele kei kewalanj nē wui.

⁹ Walaj ḥon o dana dejele anenyiñ dei nē, waa see dejele na waa tei.

¹⁰ Akpaa yee nyi baa kyan ḥolo yoo man na, yoo man te baa tanj kyan e.

Te akpaa yee nyi ḥolo waa
yen sila nōcman na,
sila nōcman te waa tanj
yen.

"Kei nawolo baa nyi,

kaboena nyi Wurubuarə
baləŋ baa nyiŋ končo
na baa seŋ keŋkeŋ ba
keləedi man."

*Wonembukum ḥon o be
bεε lee tεeple man nε*

¹¹ Botčo te ma besewo
naa wonembukum ḥolo te
bεε lee tεeple man bela.
Na o dana woo ala ḥgba
nam nε, mōna o kekolosi
yεε ḥgba wonembukum
dekpatakpere ḥon nε.

¹² Doŋ keŋ wonembukum
gyaŋgbate ḥon dana nε, keŋ
te balate kei mō dana o ne
yεε o tom o dčo ḥon yele
man. Te o yela tεeple kei
dčo baləŋ pou som wonem-
bukum gyaŋgbate ḥon o
dana gyantare dinaa o nyee-
man nε.

¹³ Wonembukum kei mō
yεε gyakoloŋ nombia
di-naana. O yela boalaŋ gba
koran leewo adido kɔŋ kaa
yala tεeple man te baləŋ pou
naawo.

¹⁴ Lee gyakoloŋ nombia
njan o be yεε wonembukum
gyaŋgbate ḥon yele man nε
dčo, o talewə beo tεeple kei
dčo baləŋ pou. Te o ḥere
wō te be maa bane ḥgba
wonembukum gyaŋgbate
ḥon, bčo mo yoosila gooli
e o nyeeeman yεŋ yεŋ te o ta
yem ya nε.

¹⁵ Be faa wonembukum
balate kei doŋ nyi waa fa
bane ḥon bčo maa ḥgba
wonembukum gyaŋgbate
ḥon nε nyeedoŋ na waa tale
kolosi, na waa yela baa koe
baŋ pou bčo bεε nyi bčo som
bane ḥonaŋ ya nε.

¹⁶ Te mena wonembukum
kei besewo ḥere walaŋ ka-
mase, baləŋ baŋ be dana
yele na baləŋ yakaa nyibaŋ,
na baŋ be dana kɔba na
ayematena na gyoorobia na
gbeŋa pou yela ba doo wō
nso be dunoluŋ nyiŋmaase
man na be tirinoose dčo.

¹⁷ Walaŋ kamase ḥon
o be dana wonembukum
gyaŋgbate ḥon nso ken ya
nε, ḥtenate be dana gbeɛ
nyi waa yčo kolo yaa waa
lεε kolo ya. Nso kei yεna
wonembukum ḥon yele, yaa
o yele ken nombia.

¹⁸ Walaŋ ḥon Wurubuarə
be fa e nyansa nε, ḥon
waageŋ ne gyae la waa tale
nyii nombii kei man. Walaŋ
ḥon o dana agyueŋ nε, ḥon
ne gyae la waa tale gyen
wonembukum ḥon nombia
kei yaancōle, nawolo nyi
nombia kei yεε deniwalan
ḥolo yele ke. Nombia ke-
naŋ yεna sɔŋonoŋse looro
na sɔŋotooro na looro (666).

14

Nambu ḥon na o baləŋ

¹ Kenaj wōle ma besewo
geɛse keɛ na, te me naa
Nambu ḥon o ba mo o
wose fa kedeesa nε seŋɛɛ
Siyɔŋ bula keŋ dčo. Na
baləŋ kakpoŋse kufu bala
akpeŋ kufu ala (144,000)
seŋɛɛ Nambu ḥonaŋ gyanj.
Ba te ḥamarase Nambu ḥon
yele na o kya Wurubuarə
yele gyakaa mena baləŋ be-
naŋ tirinoose dčo.

² Keŋte me nyii woya
njaale lee adido ḥgba boo

wuu la waale ne lam ne, te ka besewo wii ḥgba ḥga fae la ne. Woya ḥjan moɔ nyii ne, ḥye yee ḥgba baale ne gyoo na adoleesee ne.

³ Mena balaj kewo senjawo Wurubuare gyooro gbeli kej, na wonise banaara banj na kegyiise banj siaman kpee noonej wole. Te ḥjolo te tale kasee noonej kenaq kpu na balaj kakponse kufu bala akpen kufu ala (144,000) banj Wurubuare be to ba nyee man kom lęe wo lee tæele kei doo ne ya.

⁴ Mena balaj kewo yena balaj banj bɔɔ tela ba wose nideli, kej ba te doo na ala yaa baala see korakora ya ne. Bee sila Nambu ḥjon gyu yenan kamase kej o ne gyu ne. Balaj kewo yena balaj banj Wurubuare be to ba nyee man kom lęe wo lee tæele kei doo ne. Be ta mo wo fa Wurubuare na o Nambu ḥjon, ḥgba mena kej walaj na mo o wɔɔman weenee gyaŋba nyijan deesi fa Wurubuare ne.

⁵ Be te di dekara see korakora ya, te nombiikum kamase mo be mataa na wo ya.

Wurubuare kpilala battooro banj

⁶ Kenaq wole te ma besewo naa Wurubuare kpilelaje ḥjolo na o ne furufu felij man adido. Na o dana Kristo nombia kpaakpaa ḥjan ḥye kyaa kekpaakekpaa ne waa kolosi fa deise, na akpanjalajse na tæele kei doo balaj pou.

⁷ Kejte o kolosiwo kejkej nyiaa, "E yee Wurubuare na e ka lese o yele, nawolo nyi o nombia kedi debanj kej te lii. E som Wurubuare, nawolo nyi ḥjon yee na adido na ateta na epo na lojse pou."

⁸ Botoo te Wurubuare kpilelaje balate ḥjolo mo kɔŋawo kaa yako nyiaa, "Babilon donoo dinaa kej te yee. O te yale, nawolo nyi o ta mo o kafoŋ nombia kyanjee tæele kei doo balaj pou. O kafoŋ kei yee yaa ḥgba soloŋ donte te o moowoo fa tæele kei doo balaj te be nyooowoo deesee ne."

⁹ Kejte Wurubuare kpilelaje batoorote ḥjolo mo kaa yakowoo kejkej nyiaa, "Akpaan ḥjolo da som wonembukum ḥjon, yaa bane ḥjon bɔɔ maa ḥgba ḥjon ne, yaa o seet te ba do e nso o nyijmaa man yaa o tirinoo doo ne, be gyae ke de fa e ya.

¹⁰ Wurubuare waa gyeŋ banj otenate doo na waa woŋ o deŋele nideli. Gyaε ke yee ḥgba Wurubuare gbagba moona soloŋ donte do leenoo kej nawolo nyi o ta gyeŋ banj ne man fa e. Mena walaj ḥjonaŋ waa naa diyem nideli boalaŋ kej ne kpaa ḥgba ba moo kpatakpelaboo do ke man ne Wurubuare kpilala na Nambu ḥjon siaman.

¹¹ Boalaŋ kej man mena walaj ḥjonaŋ waa yeyees ne, ke nyooose gyae ka gyeŋ gyu adido kekpaakekpaa. Te balaj banj bee som wonembukum ḥjon, na

bane ḷon b̄o maa ḷgba
wonembukum ḷonaŋ ne,
na banj pou odo c̄ba
wonembukum ḷonaŋ nso
ne, b̄o gyae baa feɛfo
korakora ya. Baa naa diyem
nideli nelim na ka weese.”

¹² Mena dɔɔ kaboenä nyi
Wurubuare balanj banj bee di
Wurubuare mmaraase dɔɔ,
te be silana Yesu anokoare
man nɛ, baa nyij konɔɔ na
baa sen̩ keŋken̩ gbɛɛ kamaseɛ
man.

13 Kenje me nyii woya
naale lee adido bela nyiaa,
"Nmarase see nyiaa, 'Balaŋ
baŋ pou baa yεŋ de
Gbenyoo yele man lee gyεŋ
wee kei ne gyu nε, baŋ
na nyeebam.' " Kenje
Wurubuarε feliŋ ɳon mo
sεewo nyiaa, "Ayi, ke yεε
ampar. Baa feefo lee be
kaale pou man, nawolo nyi
be nombia ɳan bɔɔ yεε nε
ne gyae la ke sila wo."

¹⁴ Ma besewo gëeße këe na,
te me naa ḥoma wolomes
ḥaa. Te me naa ḥolo
kyaa ḥoma ḥenaq dō ḥgba
“Deniwalan” ne. O wuuna
gyoro kototo o nyee dō, te
o dana sakawa kej këe bee
bañbañ ne o nyijmaa man.

15 Kenje Wurubuare kpile
lale ηolo mo leewo Wurubuare ɔsom deni dinaa
keŋ man adido kɔŋ, te o
kolosiwɔ keŋkeŋ yako walaŋ
ηon o kyaa ɿɔma ηan dɔɔ
ne nyiaa, "Mo n sakawa keŋ
na n ke kerɛe weenɛe ηan.
Nawolo nyi tɛele kei dɔɔ
weenɛe ηan te yee, te ηa
kekereɛ mɔ debaŋ te lii."

¹⁶ Mena dōc walān cōnūl jēlōo.

kyaa ηćma ηan dōp funja
o sakawa kej kerēe abo
ηan nou yee tēele dōp
ηe.

¹⁷ Kenaj wole te Wurubuare kpilale ηolo mo besewo lee Wurubuare ɔsom deni dinaa kej man adido bela. Na ηon mo dana sakawa banban daale.

18 Kenje Wurubuare kpilale nolo mo leewo botwo kej bee deesi fa Wurubuare ne man koj. Wurubuare kpilale kei ne kse na kedeesa boalan kej doo. Te o fae yeesa kejken yako walan non o dana sakawa banban kej nyiaa, "Mo n sakawa kej na n ke ko gerepo saase jan pou nco yee teele kei doo ne lee ne wonse jan man."

19 Mena dɔɔ Wurubuare
kpilale ηon mɔ funja ɔ
sakawa keŋ ko gerepo saase
ηan pou lee ηe wojse man,
te ɔ funja ηa do bɔɔ dinaa
keŋ man bɛɛ ηmaase bia
ηan lese ηa loŋ mo yɛɛ solon
nɛ. Mena bɔɔ kei seŋɛɛ fa
Wurubuare baŋ kum keŋ.

²⁰ Kenje be sakatee gerepo bia ḥan botoo ḥmaase ḥa lese ḥa loj donoo ken noɔman. Te loj ken ba lee ḥe man ne bese fatabo te ḥe lajawo ḥgba boo ne. Fatabo kenaj kelaj dɔolaj man gyae ke yee ḥgba maelese sɔŋononje ala ne (200), te ke siiliŋ mo gyae ke yee ḥgba naawɔɔcɔse aŋoŋ ne.

15

be dana kayeyεε nombia nyetooro nε

¹ Kenaŋ wole te ma besewo naa gyakoloŋ nombii dinaa daale Wurubuarε man adido bela. Me naa Wurubuarε kpilala nyetooro baale na be dana kayeyεε nombia nyetooro. Kayeyεε nombia keŋja yεna Wurubuarε balan̄ deŋelete kewɔŋ ɔtomante keŋ. Nawolo nyi ḥa de kaa lam na, Wurubuarε mɔ wɔe gyae ke fεε.

² Keŋte me naa kolo gyooro gbeli keŋ siaman ḥgba ερο ḥoŋ nε. Na ke yεε gelenjgeleŋ te kεε ḥjalakee ḥgba diiku nε, na boalan̄ mɔ kyakalee ke man. Te me naa balan̄ baale seŋεε ερο kenaŋ nɔɔman. Balan̄ benaŋ yεna balan̄ baŋ bɔɔ yoo di wonembukum ḥon na bane ḥon bɔɔ maa wonembukum ḥonaj dinɔɔ man, te o nɔmba seŋεε fa o yele dɔɔ nε. Na be danaadolεeε ḥan Wurubuarε be fa wɔ nε.

³ Na bee kpee Wurubuarε tobaale Mosesi nɔɔneŋ, na Nambu ḥon nɔɔneŋ nyiaa, "De Gbenjyoo Wurubuarε doŋ pou nyee, n nombia ḥan n ne yεε nε yεε nombia dinaana ḥa, te ḥe dana gyakoloŋ.

Nyaŋ yεna tεele kei dɔɔ pou gyoo.

N nombia doo na ḥe gbeε, te ḥe yεε anokoare mɔ.

⁴ De Gbenjyoo, amôte kyaa la keŋ o be gyae waa yee neŋ ya,

te amôte mɔ be gyae la waa lese n yele ya?

Nawolo nyi nyaŋ nyaagen koŋ

yεna walaŋ ḥon ayimεε be doo n man ya.

Tεele kei dɔɔ balan̄ pou baa kɔŋ

kaa buŋ neŋ na baa som neŋ.

Nawolo nyi n ta lese n nombia

ḥan ḥe doo na ḥe gbeε nε debɔɔ."

⁵ Kei wole te me kεε adido na, te me naawo na Wurubuarε ɔsom deni dinaa ɔtɔmante keŋ ne di adansεε nyi Wurubuarε kyaa botɔɔ nε ta toro.

⁶ Botɔɔ te me naa Wurubuarε kpilala nyetooro baŋ be dana kayeyεε nombia nyetooro ḥan nε, ta lee Wurubuarε ɔsom deni dinaa keŋ man. Ba doona akaralee kegbase wurikyim ḥan ḥεe ḥjalakee nε, te ba moo kɔba yayam abɔɔcɔse kpaŋ karase be konɔɔse man.

⁷ Keŋte wonise banaara baŋ man ḥolo moo kɔba yayam nyefalee nyetooro fa Wurubuarε kpilala nyetooro baŋ. Abɔɔ ḥan doo nyefalee nyi man nε, yεε kayeyεε kumεε ḥan Wurubuarε ḥon o kyaa kekpaakekpaa nε waa mo baŋ mo ḥa do tεele kei dɔɔ balan̄ nε.

⁸ Botɔɔ te Wurubuarε gyoorobiiri na o doŋ yela nyɔɔse kaa wulu Wurubuarε ɔsom deni dinaa keŋ man. Mena dɔɔ ḥolo te tale gyoo Wurubuarε ɔsom deni dinaa keŋ man ya, kelii debaŋ keŋ kayeyεε nombia

nyetoro ኃን Wurubuarε ba mo fa የ kpilala nyetoro banj ne taŋawč.

16

¹ Kejte me nyii woya ኃaaale Wurubuarε ዝsom deni dinaa kej man ne yako Wurubuarε kpilala nyetoro banj kejkej nyiaa, “E gyu ke kyεekee Wurubuarε banj kumee ኃን ሥ doo ε nyefaleε nyetoro ኃን man ne woli tεele doo.”

² Botčo te Wurubuarε kpilale gyaŋbate ኃን gyuuwā ke kyεekee kpene kej doo የ nyefale kej man ne woli tεele doo. ይ ke kyεekee ke woli tεele doo pε, te gyamee Kumee ኃaaale kaa gyoo balaŋ banj pou boo do wā wonembukum ኃን nso, te bee som bane ኃን boo maa wonembukum ኃnonaŋ dinoo man ne.

³ Kenaŋ wole te Wurubuarε kpilale balate ኃን mo kyεekee kpene kej doo የ nyefale kej man ne do εro man. Botčo te εro loŋ kej kyεekeewo yee ኃgbawalanj deyeje fatabo ne, te wonembu kamase ኃን የ doo εro man ne yeŋawč.

⁴ Kejte Wurubuarε kpilale batoorote ኃን mo kyεekee kpene kej doo የ nyefale man ne do booneŋ na loŋse man, te ሥ popou bese fatabose.

⁵ Botčo te me nyii Wurubuarε kpilale ኃን የ ne kee loŋse ኃን doo ne yakowā nyiaa,

“Nyaŋ yena Wurubuarε ኃን n wulaa n kyaa lee kewalaŋ kej,

te nyaŋ yena Wurubuarε ኃን n kyaa debaŋ kei.

Nyaŋ yena Wurubuarε ኃን ayimeε kamase be doo n man ya.

Te n deŋelete kewoŋ kej n ne wāŋ balaŋ ne, doo na ke gbeε.

⁶ Nawolo nyi ba koe n balaŋ na nya akpeŋkprenyooora banj.

Mena doo te n moo fatabo fa wā nyi baa nyoo, ኃgbawalaŋ mena kej kaboenā wā ne.”

⁷ Kejte me nyii ኃolo kolosiwā lee botčo kej bee deesi ne nyiaa,

“Ampaŋ, de Gbeŋgyoo Wurubuarε doj pou nyee,

n nombia kedi yee anokoare te ke doo na ke gbeε.”

⁸ Kenaŋ wole te Wurubuarε kpilale banaarate ኃን mo kyεekee kpene kej doo የ nyefale kej man ne woli weese doo. Te be faa weese doj nyi waa nyakee balaŋ ኃgbawalaŋ ne.

⁹ Mena doo weese ኃን nyakee balaŋ banj nideli, te be falaa Wurubuarε ኃን የ dana doj mena kayeyee nombia ኃን doo ne yele. Məna be bee ba te kyεekee ba agyueŋ na baa tina be nombiakumee keyee yela, na baa lese Wurubuarε yele ya.

¹⁰ Kejte Wurubuarε kpilale banonte ኃን mo kyεekee kpene kej doo የ

nyefale kej man ne woli wonembukum non gyooro gbeli kej doo. Botoo te ditintees gyoowonembukum non gyoori kej pou. Kayeyees kej be koy balanj doo ne, yela be nyii weelen nideli te be tao be kela.

¹¹ Be gyamees jan bco nyim na weelen kej bco nyii ne, yela be falaa Wurubuar non o kyaa adido ne. Mona be bee ba te kyeekee ba agyuee na baa tina be nombiakumee keyee yela, na baa koy o gyaan ya.

¹² Kenye Wurubuar kpilelale loorote non mo kyeekee kpene kej doo o nyefale kej man ne, do boo dinaa kej bee baake ke nyi Efurate ne man. Te loj kej pou yoow, na gbees ke doo fa gyoonee banj baa lee weese deelie man koy ne.

¹³ Botoo te me naa felinkumee atooro jaale na ye yee ngba penlase ne. Na lee wonembukum dekpatapkere non na wonembukum gyangbate non, na wonembukum balate dekarate non noose man.

¹⁴ Mena felinkumee kewo yee obonsam tewulawo, te be dana doj kej bee tale yee gyakoloj nombia dinaana. Be doj teele kei gyoonee pou doo bee yilaawo, na be kaa yoo na Wurubuar donte non o wee dinaa kej man.

¹⁵ De Gbenyoo kpa nyiaa, "E toose nyi maa koy kaa futaa non bo ngba yemselate ne! Mena doo walaj ka-

mase non waa kyaa gyee kej o be wolee o wose ya, te waa desina o wose kej o be te ditejeteli na desen balanj man mena wee kenaaj ya ne, non na nyebam."

¹⁶ Kenye felinkumee jan yilaa gyoonee banj, te be gyuuwaa kegyanee botoo kej bee baake ke Gyudatena dei man nyi Amagedon ne.

¹⁷ Kenaaj wole te Wurubuar kpilelale nyetoorote non mo kyeekee kpene kej doo o nyefale kej man ne woli felin man. Botoo te me nyii yeesa kejken jaale lee gyooro gbeli kej ke doo Wurubuar osom deni dinaa kej man ne nyiaa, "Nenee doo te tan!"

¹⁸ Kei wole te oga jmaalewo agbaatee agbaatee, te o faewo agbaatee agbaatee, te teele wosiawo nideli. Leenaj debanj kej balanj be kyaa teele kei doo pou ne, teele te wosi ta mena see ya.

¹⁹ Kenye donco dinaa kej kpaseewo akpej atooro, te doncose dinaana jan pou ne kyaa teele kei doo ne yelawo. Te Wurubuar toose nombiakumee jan Babilonena be yee ne, mena doo o gyenja banj kum do wo nideli ngba mena kej kaboenan ne.

²⁰ Te doncose jan pou loj be kilisi ja gyaanee ne, na bulase pou jaalaawo.

²¹ Te akpelenkpelenbia dinaana jan ye dana yun nideli ne leewo adido yala balanj doo. Mena doo

balan̄ bañ falaa Wurubuar̄ lee kayeyee nombia ñan akpeleñkpelen̄bia ñan ba mo k̄ej be d̄o ñe d̄o. Nawolo nyi diyem kej akpeleñkpelen̄bia ñan be naase w̄ ñe, te yee nsendee ya.

17

Futooli alo kum ñon

¹ Kenañ w̄ole te Wurubuar̄ kpilala nyetoro bañ be dana nyefalee nyetoro ñan ñe, be man ñolo k̄ejawo me gyañ kaa yako mañ nyiaa, "K̄ej na maa wola neñ mena kej maa w̄oñ futooli alo ñon dejele. Alo ñonañ yena donco dinaa kej b̄o bañ ke booneñ burum noçman ñe."

² Tæele kei d̄o gyoonen̄ ta gyem tisi o d̄o ke yee kafon̄ nombia na e. O ta mo o kafon̄ nombia w̄olee tæele kei d̄o balan̄ pou nyee, ñgba mena kej soloñ ne w̄olee soloñ nyɔora nyeeya ñe.

³ Kejte Wurubuar̄ felin̄ ñon kaa gyoow̄ me man nideli, te Wurubuar̄ kpilale ñon moo mañ gyu depampaa dinaa daale man. Botco te me naa alo ñolo na o kyaa wonembukum yayam ñolo d̄o. Ba te ñmarase mmusuo yela ñan ñees tia Wurubuar̄ ne gyakaa o d̄o pou. Wonembukum ñonañ dana nyeeya nyetoro na woo kufu.

⁴ Na alo ñonañ doona kanyañ yayam na agoo abco. Te o moo k̄oba yayam abco na kegyañase kpookpoo

kpaakpaa nyiñan ñan ñees ñalakee te ñe dana koyadoñ ne mia desina o wose. Te o dana k̄oba yayam kuruwaan̄ kej o nombia nkarañkarañ na o futooli nombia ñan be wulu ke man ne o nyiñmaa man.

⁵ Ba te ñmarase yele daale kej walañ na walañ ba gyeñ ka asse ya ne gyakaa o tirin̄ c̄o nyiaa,

"BABILON DINAÑ,
FUTOOLI ALA POU BE NAÑ,
TÆELE KEI NOMBIA
NKARAÑKARAÑ POU
NYEE."

6 Kejte me naaw̄ na, alo ñon te nyco Wurubuar̄ balan̄ fatabo baa d̄esee ñgba soloñ te o nyoco ñe. Balan̄ kewo yena bañ b̄o koe w̄, kej b̄o mo be konco pou sila Yesu ne d̄o. Ma kena alo ñonañ ñe, ma wose gbirisí mañ nideli.

7 Botco te Wurubuar̄ kpilale ñon b̄o se mañ nyiaa, "Woñ d̄o te n wose gbirisí neñ? Yela maa lese alo ñon na wonembukum ñon o dana nyeeya nyetoro na woo kufu, te alo ñon kyaa o d̄o ne nombia aweesen̄ ñan man wola neñ.

8 Wonembukum ñon n be naa ne nafo na o kyaa, mona ñenee d̄o o be kyaa bela ya. Waa lee b̄o kyilimkyilim kej ke tañ oto ya ne man k̄ej, na o kaa yee leki. Nyi akpaa tæele kei d̄o balan̄ bañ pou ba te ñmarase ba yela do Wurubuar̄ nyeedoñ tone kej ke kyaa leenañ kewalañ kej Wurubuar̄ be yee tæele kei

ya ne de naa wonembukum ḥon na, gyakoloj gyae ke kyaŋ wɔnideli. Nawolo nyi naſa na wonembukum kei kya, te nenee dɔɔ o be kya ya. Mɔna waa bese kaa lese o wose wola bela.

⁹ Walaj ḥon o dana nyansa te o gyeŋ nombia ne, ḥon ne gyae la waa tale nyii nombia keŋ man nideli. Wonembukum ḥon nyeyya nyetoro ḥan seŋee fa bulasebia nyetoro, te bulasebia ḥenaŋ dɔɔ te alo ḥon ne kya. Bulasebia ḥenaŋ mɔ seŋee fa gyoonej nyetoro.

¹⁰ Gyoonej kewo man banoj ta yekee. Loorote ḥon gyakaa o ne di gyoori, te nyetoro te kɔŋa ta ya. Akpaa nyetoro te kɔŋa ne, waa di gyoori keŋ bo debaj kyomii na baa gegi e.

¹¹ Wonembukum ḥon o be kya kaalaŋ te nenee o be kya bela ya ne, ḥon yena gyoo gyanaarate ḥon te o kpuɛ gyoonej nyetoro banj man. Te ḥon dɔɔ o ne gyu baa o kaa yeq leki.

¹² Woo kufu ḥan n be naa ne, ḥan mɔ seŋee fa gyoonej kufu, mɔna be te dii ta gyoori ya. Mɔ baa fa gyoonej kufu benaj na wonembukum ḥon doŋ, na baa di gyoori debaj dokoloj bo.

¹³ Nombii dokoloj dɔɔ te gyoonej kufu benaj pou seŋee. Baa yee noɔdokoloj na baa mo be kegyiri na be doŋ pou fa wonembukum ḥon, na waa mo di gyoori.

¹⁴ Baa yoo na Nambu ḥon, mɔna Nambu ḥon na o balaj banj o be baake wɔ mo wɔ yee o wui, te be silana e anokoare man ne baa di o dɔɔ. Nawolo nyi ḥon yena gbengyoonou pou Gbengyoo na gyoonej pou Gyoo."

¹⁵ Botɔɔ te Wurubuarɛ kpi-lale ḥon yako maŋ bela nyiaa, "Boonej ḥan n be naa keŋ futooli alo ḥon kya ne gya ne, seŋee fa balaj kpookpoo banj be kyaas tæle kei dɔɔ ne."

¹⁶ Te wonembukum ḥon na woo kufu ḥan n be naa ne, baa kɔla futooli alo ḥon nombia. Baa wɔlɛɛ e ne kyekpakyekpakyekpa, na baa tina e yela ditenjeteli. Baa tao e, na baa too akan keŋ.

¹⁷ Nawolo nyi Wurubuarɛ yele la te gyoonej kufu banj sɛewɔ, te be yee ḥon Wurubuarɛ kegyaebii. Mena dɔɔ te ba moo be doŋ pou fa wonembukum ḥon nyi waa di gyoori kelii debaj keŋ Wurubuarɛ nombia aŋmarasen see ḥan gyae ke kɔŋ mena ne.

¹⁸ Alo ḥon n be naa ne, ḥon yena donɔɔ dinaa keŋ ke gyoo ne di doŋ tæle kei dɔɔ gyoonej pou dɔɔ ne."

18

Wurubuarɛ keyelɛɛ Ba-bilɔn donɔɔ

¹ Kei wɔle ne, te ma besewɔ naa Wurubuarɛ kpi-lale ḥolo te tisi lee adido o ne kɔŋ. Na o dana doŋ te o gyoorobiiri ḥalakeewɔ tæle kei dɔɔ pou.

2 Kejte o fae yeesa kejken
 nyiaa,
 "Babilon donco te yel'es!
 Babilon donco dinaa kej te
 yel'es.
 Botco ta bese obonsam na o
 tewulex,
 na felinkumee na gye-
 buse kume,
 na gyebuse nkaranjkaraq
 pou dekyae.
 3 Nawolo nyi o ta mo o kafon
 nombia
 kyanee te'e le kei doo
 balan pou.
 4 kafon kei yee yaa nqba
 soloj donje
 te o moowoo fa te'e le kei
 doo balan
 te be nyccwo dæse ne.
 Te'e le kei doo gyoonej ta
 gyem tisi o doo
 ke yee nombia
 nkaranjkaraq,
 nqba mena kej baala
 kafon'tena na gyem
 tisi
 futooli alo doo ne.
 Te te'e le kei doo kebudiira
 burum mo
 te te'e o futooli kej doo nyij
 ba wose."
 4 Kenje me nyii woya qnaale
 lee adido bela nyiaa,
 "Me balan,
 e koro lee Babilon donco
 dinaa kenaj man.
 Na emee mo be nyij yee
 nombiakumee
 jan doo donco kenaj
 man,
 na Wurubuare ke woj e
 dejele
 nqba mena kej waa
 woj mena balan be-
 naq dejele ne ya.
 5 Wurubuare te tqose o nom-
 biakumee jan,

nawolo nyi ne ta boo
 nideli
 kej nyi o be tale wolee
 ja ya.
 6 Nombiakumee jan o ba mo
 yee balaq ne,
 e mo ne dinco akpej ala
 to e kom.
 Te soloj kej o be fa balaq be
 nycc ne,
 e mo kej ke dana don
 akpej ala
 kela o wui kej ne fa e
 waa nycc.
 7 Mena kej o be di gyon
 te o ba lese o gyroorobiiri
 wola ne,
 mena mo te e naase e
 diyem
 na e ke yela waa yeyee
 nideli.
 Nawolo nyi o gyakaa o ne
 gy o konco yako nyi,
 'Me yee ala gyoo e, ma te yee
 lialo e ya.
 Te moq gyae maa di walaqsa
 mo korakora ya.'
 8 Lee mena doo weese
 dokoloj kooj man
 te kayeyee dinaa kej
 gyae kekq o doo.
 Kayeyee kenaj yena yen,
 na walaqsa kedi na
 tanam dinaa.
 Kenaj wole koraj na,
 baa too e kekpaa.
 Nawolo nyi de Gbeqgyoo
 Wurubuare jan
 waa woj o dejele ne,
 o dana don."
 9 Te'e le kei doo gyoonej
 baj bco gyem tisi o doo yee
 kafon nombia na e, te bco
 di gyoj kamase kpu na e ne,
 akpaa be naa boalan kej ne
 kpa e ne nyccse na, baa wii
 na baa di o walaqsa nideli.

10 Diyem kej gyae kekɔŋ Babilɔn donɔɔ kej dɔɔ nε, gyae ke yεε gyoonej baŋ gyakoloŋ. Mena dɔɔ baa sej lemlem wii na baa yako nyiaa,

"Babilɔn donɔɔ laako!
Babilɔn donɔɔ dinaa,
nyaq na gyerebi!"

Nyaŋ ηon nafɔ n dana don nε,

na debaŋ dokoloŋ kooŋ
kei yaa
be tan wɔlεε neŋ nε?"

11 Teele kei dɔɔ kebudiira baŋ mɔ baa wii na baa di walaŋsa o dɔɔ. Nawolo nyi ηolo bεε tekaa lεε ba abɔɔ bela ya.

12 Nolo bεε tekaa lεε ba kegyaŋase na abɔɔ ηan bɔɔ mo kɔba yayam na kɔba wolom na boy a kpaakpaa nyiŋan yεε ηa nε ya. Nolo bεε tekaa lεε ba akaralee kpaakpaa nyiŋan, na agoo kanyaŋse na kanyaŋse yayama na abɔɔ ηan bɔɔ mo tuu kela yεε ηa nε ya. Nolo bεε tekaa lεε abɔɔ ηan bɔɔ mo daase kpookpoo ηan ηe dana koya doŋ yae, na abɔɔ ηan bɔɔ mo nyeela kpookpoo na boy a ηan ηe dana koya doŋ yεε ηa nε ya.

13 Nolo bεε tekaa lεε ba abɔɔ buruburu ηan ηe dana ofoŋ te bεε mo saa weenεε, na adudo na oliifi na rεperε na soloŋ na nuŋ na biliŋ na nunkyuese na namense na dεεkyoŋse na ηe kɔtase, na gbeŋa na baŋ bɔɔ kyaŋ wɔ yoo man nε ya.

14 Kebudiira baŋ baa yako nyiaa, "Abɔɔ kpaakpaa ηan

pou n be yase n sia gyae nε, ηe popou ta lee n nyiŋmaa man. Mena kej n be nyiŋ n wose, na yele kej n be lεε nε pou ta yoo kekpaakekpaa."

15 Nombia ηan gyae ke kɔŋ Babilɔn donɔɔ kej dɔɔ nε, gyae ke yεε kebudiira baŋ bɔɔ di kebu donɔɔ ke- naŋ man nyiŋ ba wose nε gyakoloŋ. Mena dɔɔ baa sej lemlem wii, na baa di walaŋsa.

16 Baa wii yako nyiaa,
"O Babilɔn donɔɔ dinaa laako!
O Babilɔn donɔɔ dinaa,
nyaq na gyerebi."

Nafɔ n ne kaa akaralee na abɔɔ yayama
na agoose bo.

Nafɔ kɔba yayam abɔɔ,
na boy a kpaakpaa nyiŋan abɔɔ,
na kegyaŋase kpaakpaa nyiŋan
ηan ne ηalakee nε abɔɔ
te n na doo.

17 Mɔna debaŋ dokoloŋ kei man na,
nya abɔɔ ηan pou te ηaala."

Kegyiise baŋ bεε kεε ag- bele dinaana dɔɔ, na baŋ pou bεε kyaa ηe man, na baŋ pou bεε yεε tom ηe man, na kebudiira baŋ pou bεε tεε εpo dɔɔ di kebu nε, baa sej lemlem na bεε kεε donɔɔ kenaŋ.

18 Baa sej botɔɔ na baa kεε donɔɔ kej kekpabii. Be naa ke kεε kpaakpaa kej nε baa yako nyiaa, "Donɔɔ wɔŋti kyaa kaalaŋ, kej kelii mena donɔɔ dinaa kei."

¹⁹ Baa kyaa ḥgba liala ne
na baa wii waranjase man
nyiaa,

"O Babilon donco dinaa laako!

O Babilon donoo dinaa,
nyan na gyerebi!

Nyan doo te kebudiira ban
pou

cb mo agbele dinaana
ta epo dco di kebu ne,
nyin̄a ba wose.

M̄na debaq dokoloŋ kooŋ
man na,
nya aboo ḥan n be nyim
ne pou te ḥaalaa.

20 Εμες βαν pou ε kyaadido,
na Wurubuarε balan na
Kristo kpilala,
na Wurubuarε akpeñkpe
pou
ε yela ke yeeηon gyoη.

Nawolo nyi Wurubuaε te
wɔŋ donɔɔ keŋ deŋelee
lee diyem keŋ o be naase
non ne dɔɔ."

²¹ Botɔɔ te Wurubuare kpi-lale Dekpatakperé ŋolo moo boe dinaa dinaa daale, te o fuŋa ke ka do epo man te o yakowɔ nyiaa,

"Nne te baa mo doŋ wɔlɛɛ
Babilon donco dinaa
ken,
te ŋolo na ŋolo be gyae
waa tekaa naa ke bela
ya.

²² Nolo mɔ be gyae waa
tekaa nyii adoleeɛ
gyɔɔra na ncoɔnɛŋ
kpeera yaa keferee na
kaberɛ wolala nkaj
donɔɔ dinaa kei man
bela ya.

Nolo be gyae waa tekaa
naa tom kamasse yeeere
botoo bela ya.

Mena mo te bœ gyae baa
tekaa nyii nyi
ŋolo ne naŋ kolo boe
dœ bela ya.

²³ Te ηolo na ηolo be gyae
waa tekaa naa
kanea daale keñmanjee
botoo bela ya.

Nolo mo be gyae waa nyii
alowɔclere nombia
donco kenaj man bela
ya.

Nawolo nyi dono kenaj
man kebudiira yena
balan ban be dana yele
teele kei doo.

Mona ke man ñmeeßenäna,
te yeli tæle kenañ dɔc
balanç pou ta yoo.

94 Babilon donc dinaa kei
man
te ba koo Wurubuaré
akpenjkpenyuccra,
na e balan na balan ban
pou ceb koo teele kei
dco ne.

Lee mena cōc te Wurubuaré
ne cconop lōw ne kenan
dejèle n̄.

19

¹ Keja pou wôle nè, menyii yeesa ñaale adido ñgba balan burum yeesa nè nyiaa, "E lese Wurubuare yele.

De Wurubuare yena ny-eelære.

Non te gyoorobiiri na doŋ
pou yee o wui.

² Nawolo nyi Wurubuaré
ne di nombia ke gbëë
dɔɔ.

te kaboenā mo.
○ te bu futooli alo dinaa njon
o ha me.

○ kafon nombia wōles
teele kei dōc balan ne
fōo.

Te lee mena kej ○ ba koe
Wurubuaré tewulēs
dōc,
te Wurubuaré ne wōn c
denjele tō kom ne."

³ Kejte ba besewō fae yeesa
adido botōc bela nyiaa,
"E lese Wurubuaré yele.

Be ka too Babilōn donōc kej
ne,
boalan kej nyōcse ta
koro laj adido kek-
paakekpaa."

⁴ Botōc te kegyiise
saobanaara banj, na wonise
banaara banj tisiwō buj te
ba som Wurubuaré ḥon ○
kyaa ○ gyooro gbeli dōc ne
te be s̄ewō nyiaa,
"E lese Wurubuaré yele.
Amen."

⁵ Kejte yeesa ḥaale leewō
gyooro gbeli kej gyan nyiaa,
"Emee Wurubuaré tewulēs
pou,
ε lese ○ yele.

Emee banj pou ε ne yee Wu-
rubuaré ne,
ε lese ○ yele.

Balan banj be dana yele na
balan yaka nyibanj
pou,
ε lese Wurubuaré yele."

⁶ Botōc te me nyii yeesa
ḥaale adido ḥgba balan bu-
rum baale yeesa ne bela.
Yeesa ḥenaj nkan yee ḥgba
boo dinaa daale wuu la yaa
ɔga kefae ne nyiaa,
"E lese Wurubuaré yele.

Nawolo nyi de Gbenygyoo
Wurubuaré ḥon
○ yee doj pou nyee e ne,
ḥon ne diina gyoori.

7 E yela ke yee daa gyon na
dēs nyajee
na dēs lese Wurubuaré
yele.

Nawolo nyi debaj te lii nyi
Nambu ḥon
○ ba mo ○ wose fa
kedeesa ne ka kpeo
alo.

Te ałowōle ḥon mō te desina
○ wose see.

8 Be ta mo akaralee kej ke
dana kyeo
te ka wolosee nideli ne,
kegba fa ałowōle ḥon
nyi waa do."

(Akaralee kej sejje fa
Wurubuaré balan nombia
kpaakpaa ḥan bēs yee ne.)

⁹ Kejte Wurubuaré kpi-
lale ḥon yako maŋ nyiaa,
"Nmarase nyiaa, 'Balan banj
bōc baake wō Nambu ḥon
ałowōle weenēs tēs ne, banj
na nyebam.' " Te ○ besewō
yako maŋ nyiaa, "Wu-
rubuaré nōcwoya gbagba
yena kej."

¹⁰ Botōc te me tisiwō buj ○
nawōtēs nyi maa som e, te
○ yako maŋ nyiaa, "Naa yee
mena ya. Nawolo nyi maŋ
mō yee Wurubuaré tobaale
e, ḥgbā emee na n tebia banj
pou de dana Kristo nombia
ḥan ○ ba lese wola daa man
nideli ne. Mena dōc Wu-
rubuaré waagen te kaboen
nyi dēs som."

Nawolo nyi anokoare kej
Yesu ba lese wola daa ne,
kej ne faa na ○ balan don te
bēs tale kolosi ○ nombia.

Walaŋ ḥon ○ kyaa
dēs kyaj wolum ḥon dōc ne

¹¹ Kejte me naawo na adido ta toro, te me kës na dëekyona wolom ñolo sejës laa, na ñolo kyaa o ñoo. Walañ ñon o kyaa o ñoo ne yele yena nyi, "Walañ ñon o dana anokoare, te o bee di dekara ya." Nawolo nyi o ne di o nombia na ke gbeës, te o ne yoo o yoo mo na ke gbeës.

¹² Na o siabia yee ñgba boalañ laakem ne, te o wuuna gyooro kototcose burum. O dana yele daale kej bëo ñmarase gyakaa o ñoo, kej ñolo ba gyeñ yele kenaj kpu na e ya.

¹³ O doona kegba wurikyim daale kej bëo mo ke do fatabo man. O yele kej bëe baake e yena nyi, "Wurubuare Nombii."

¹⁴ Na Wurubuare adido yoonoçtena kyaa dëekyona se woloma ñoo be silana e. Ba doona akaralee kegbase kpaakpaa nyinjan, ñan ayimee kamase be doo ñe man ya.

¹⁵ Yoosila kej ke yee sia na wole te kës bee nideli ne tosëe o noçman. Yoosila kenaj te waa mo yoo di tæele kei balaj pou ñoo. Waa yee don na waa di gyoori tæele kei balaj pou ñoo, kej o be gyae waa wii be warajase ya. Te waa yela Wurubuare ñon o yee don pou nyee e ne, ka mo o banj kum kej waoj ba dejele nideli, ñgba mena kej bëe ñmaase danbjii lese ka loj ne.

¹⁶ Te yele kej bëo ñmarase gyakaa o kegba na o yii ñoo yena nyiaa,

"GYOONEN POU GYOO,

NA GBENGYOONA POU GBENGYOO."

¹⁷ Botoo te me naa Wurubuare kpilale ñolo sejës weese man. Kejte o fae yeesa kejken baake gyebuse bañ pou bee furufu adido ne nyiaa, "E këj kaa yilaa Wurubuare Dekpatakpera ñon gyan, na e ke di weenës ñan o be desina see ñon ne.

¹⁸ E këj kaa kyonji gyoonen na yoonoçtena kegyise, na yoonoçtena bañ bëo yale yoo man ne naane. E këj kaa kyonji dëekyona se na bañ be kyaa be ñoo ne, na balaj pou na gbeña na gyoorobia na balaj bañ be dana yele na balaj yakañ nyibañ pou naane."

¹⁹ Kejte me naa wonembukum ñon, na tæele kei ñoo gyoonen na be yoonoçtena pou, na be te yilaa bëe këj be kaa yoo na walañ ñon o kyaa dëekyona wolom ñon ñoo ne, na o yoonoçtena.

²⁰ Môna be dii wonembukum ñon, na dekara dekpeñkpeñgyore ñon o be yee gyakoloj nombia wonembukum ñon yele man ne ñoo. Nawolo nyi gyakoloj nombia keja te o moowoo beo balaj bañ bëo do wë wonembukum ñon nso, te bëo som bane ñon bëo maa wonembukum ñon dinco man ne. Kejte be funja wonembukum ñonañ, na obënsam dekara dekpeñkpeñgyore ñon na be sia fonëe do boalañ degyapaa kej kës kpaaj ñgba kpatakpera ne man.

²¹ Yoosila kej doo walañ ñon o kyaa dëekyooñ wolom ñon dœc nœoman ne, kejte o moowœ koe balaj akañ baj pou, te gyebuse kaa wuuwœ be naane dœc te be dii ña ba kegyaabii.

20

Kulutoonej kakpoñ ñan

¹ Kejte me naa Wurubuarë kpilale ñolo te tisi lee adido o ne kœj. O dana safowaa kej bœs mo toro bœc kyilimkyilim kej ke tanj oto ya ne, na agbaraagbaraa dinaa daale o nyijmaa man.

² Botœc te o kyanya wonembukum dekpatakpare ñon o yee ñgba lajan ne doj man. Non yena benej benej dom ñon bœs baake e nyi yele wœleere yaa œbœnsam ne. Kejte o bake e see nyi waa doo botœc kulutoonej kakpoñ (1,000).

³ Te Wurubuarë kpilale ñon fuña e do bœc kej ke tanj oto ya ne man, te o too ke safowaa. Kejte o moo kolo to ke nœc, na o ba tekaa nyij gbees ta beo balaj tœele kei dœc bela ya, kelii kulutoonej kakpoñ (1,000) ñan oto. Kenañ wœle na, baa bese lese e debaj kyomii daale bela.

⁴ Kenañ wœle te me naa gyrooro gbelees ñaale bela. Na balaj baj be kyakœs ñe dœc ne, yena balaj baj bœc fa wœ doj nyi baa di balaj nombia ne. Kejte ma besewœ naa balaj baj bœc kolosi Wurubuarë nombia ñan, te bœc di Yesu Kristo

wose man adansœc dœc bœc kœrœs ba nyeyya ne ba woya. Mena balaj kœwo yena balaj baj be te buñ som wonembukum ñon ya, yaa bane ñon bœc maa wonembukum ñon dinœc man ya, te ba te sœc mœ nyi baa do wœ wonembukum ñon nso be tirinœcse dœc yaa be nyijmaase dœc ya ne. Mena balaj kœwo fonjae lee yej man, na baj na Kristo kedi gyoori kulutoonej kakpoñ (1000).

⁵ Kœwo yena balaj gyangbatena baj bœc tangbœs fon lee yej man. Woya akañ baj dœc, bœc gyae baa fon ya kelii kulutoonej kakpoñ (1000) ñan oto pe.

⁶ Balaj baj be kruë balaj gyangbatena baj bœc tangbœs fon lee yej man ne, baj na nyeebam te Wurubuarë siaman na, ayimes kamase be doo be man ya. Mena balaj kœwo dœc, yej bolate kej be dana doj be dœc bela ya. Baa bese Wurubuarë na Kristo saese, na baj na Kristo ke di gyoori kulutoonej kakpoñ (1000).

Be te fuñ œbœnsam do boalaj man

⁷ Kulutoonej kakpoñ (1000) ñan wœle ne, baa lese œbœnsam lee botœc kej bœc to e do ne.

⁸ Waa ta beo tœele kei dœc yena kamase balaj pou, na waa yilaa wœ fa yoo. Be yaancœle yee ñgba œro nœoman aŋasa ne. Tœelese

keṇa te bεε baake nyi Goge na Magoge.

⁹ Non na o balan yaaseewo gyoo tεele kei dɔɔ pou, te be kilisi Wurubuare balan na o donɔɔ keŋ o ne gyae ke ne. Mɔna boalan leewo adido kɔŋ kaa kpa wɔ pou.

¹⁰ Keṇte be fuŋa ɔbɔnsam non o ba beo wɔ ne do boalan degyapaa keŋ kεε kpaa ḥgba kpatakpla ne man. Botɔɔ keŋ bɔɔ wulaa fuŋ wonembukum non na dekara dekpenkpenyɔɔre non do ne. Botɔɔ te baa naa diyem nelim na ka weese kekpaakekpaa.

Nombia kedi otomante

¹¹ Keṇte me naa gyooro gbeli wolom dinaa dinaa daale, na walaj non o kyaa ke dɔɔ ne. Te adido na ateta pou ḥalaawɔ o siaman, keŋ ḥolo na ḥolo te naa ḥa bela ya.

¹² Te me naa balan banj pou be dana yele na balan yakaa nyibaŋ banj bɔɔ yekee ne, na ba seŋɛɛ gyooro gbeli keŋ siaman. Botɔɔ te be gyusu tɔna ḥaale man. Keṇte ba besewo gyusu tɔne keŋ bεε baake ke nyi nyeedon tɔne ne. Te be dii woya banj nombia, ḥgba mena keŋ bɔɔ ḥmarase ba wose man nombia do tɔna ḥan man ne.

¹³ Botɔɔ te εpo lese balan banj pou bɔɔ yem dɔɔ ke man ne debɔɔ, te yeŋ na woyadεε mɔ lese woya banj be doo be nyiŋmaa man debɔɔ. Te be dii be man walaj kamase nombia, ḥgba mena keŋ bɔɔ

ḥmarase be nombia ayεesa do tɔna ḥan man ne.

¹⁴ Keṇte be fuŋa yeŋ na woyadεε do boalan degyapaa dinaa keŋ man. Boalan degyapaa kei yεna yeŋ bo-late keŋ.

¹⁵ Walaj kamase non ba te naa o yele nyeedon tɔne keŋ man ya ne, bee fuŋ ɔtenate bo do boalan degyapaa keŋ man.

21

Adido wɔle na tεele wɔle

¹ Kenaj wɔle te me naa adido wɔle na tεele wɔle. Adido gyangbate na tεele gyangbate keŋ, na εpo pou te ḥaalaa.

² Botɔɔ te me naa Gyerusalem donɔɔ wɔle keŋ ke yεε Wurubuare donɔɔ ke ne, te tisi lee Wurubuare gyaj adido ne kɔŋ tεele man. Wurubuare te desina donɔɔ kenaj, ḥgba mena keŋ bee mia alowɔle na o kaa gyanee na o baale ne.

³ Keṇte me nyii woya ḥaale kolosiwɔ keŋkeŋ lee gyooro gbeli keŋ gyaj nyiaa, "Nεnε dɔɔ, Wurubuare te tisi kɔŋ o kaa kyaa o balan man. Waa kyaa be man, na banj mɔ ka bese o balan. Wurubuare gbagba waa kyaa be man, na waa bese be Wurubuare.

⁴ Non Wurubuare ne gyae la waa feefo be siasaran pou. Te yeŋ yaa kewii, yaa walajsa kedi yaa weelen ba gyae ka tekaa kyaa botɔɔ bela ya. Nawolo nyi abɔɔ benɛɛ ḥan pou te lam."

5 Botəɔ te walaŋ ŋon e
kyaa gyooro gbeli keŋ dɔɔ
ne yakowɔ nyiaa, “E kɛɛ!
Nɛnɛɛ mɛɛ yɛɛ kpene ka-
mase wɔle!” Keňte ɔ be-
sewɔ yako maŋ bela nyiaa,
“N̄marase nombia ŋan n ne
nyii ne see, nawolo nyi ne
yɛɛ anokoare, te kaboen
nyi walaŋ kamase waa lɛɛ
na di.”

⁶ Te o besewo yako maŋ nyiaa, "Te taŋ! Maŋ yena Alfa na Omega, kpene kamase gyanqbate na otomante. Balaŋ baŋ loŋboaneŋ na ko wɔ ne, maa kyee nyeedonŋ loŋ keŋ fa wɔ na baa nyoo, keŋ boo gyae baa tɔ kom ya.

7 Walanj kamase ḷon o sem
kenken te o yoo di nombi-
akumee pou dōo na, maa fa
e abōo kēja pou. Maa bese
otenate Wurubuaré, na ḷon
mo ka bese me bu.

⁸ Mōna gyakolojtena, na
banj bōo ne lēe maŋ di
ya, na banj bēe yēe nom-
bia nkaraŋkaraŋ na banj
bēe koe balaŋ na kafontena
na ḥmeesentena, na bane-
somra na akereetena pou
dōo, baa fuŋ wō bo do
boalaŋ degyapaa ken kεε
kpaa ḥgba kpatakpela nε
man. Kei yēna yēŋ bolate
ken.”

*Gyerusalem doo o wole
ken*

⁹ Kente Wurubuarε kpi-lala nyetoro, baŋ nafo be dana kayeyε nombia nyetoro akan ɳan doo nyefaleε nyetoro ɳan man

ne, be man nolo kɔŋawɔ kaa kolosi na maŋ nyiaa, "Kɔŋ, na maa wola neŋ alowole nɔn. Nɔn yɛna Nambu nɔn weele nɔn."

¹⁰ Kerjte Wurubuare felij
ñon kaa gyoowó me man
nideli, te Wurubuare kpilale
ñon moo mañ gyu bulu di-
naa dinaa daale keñ ka koreë
në nyee man. Botoo te o yela
me naa Gyerusalem donoo
wóle keñ ke yee Wurubuare
donoo ke në, na ke te tisi
lee Wurubuare gyanj adido
ne kón teele man.

¹¹ Na Wurubuarə gyooro-
biiri te yeli donɔɔ kenaŋ
ne ɳalakee, ɳgba boe keŋ
ke dana koyadonj te bɛɛ
baake ke nyi Gyasipa te kɛɛ
ɳalakee ɳqba diiku ne.

12 Na ba te ma dekyan
dɔɔloŋ dɔɔloŋ daale kilisi
cɔɔnɔn kenaj, te ke dana
anaanoɔse kufu ala. Na Wu-
rubuare kpilala kufu bala
ne kɛɛ na anaanoɔse ɳan
dɔɔ. Ba te ɳamarase Iserae
akpaŋalanse kufu ala ɳan
yela gyakaa anaanoɔse ɳan
pou dɔɔ.

13 Dekyan̄ ken̄ dana
yenaase anaara, te
anaançose atooro m̄
doo yenaj̄ kamase man.
Anaançose atooro doo weese
dælee, te atooro m̄ doo
weese dæyalae. Atooro doo
ado, te atooro m̄ doo ata.

¹⁴ Boya kufu ala te ba
moowō see dekyan̄ ken̄ be
kilisi donc̄o ken̄ ne mokc̄o,
te be ɻamarase Nambu ɻon̄
kpilala kufu bala ban̄ yela
gyakaa boyā nenaq̄ doo.

¹⁵ Na Wurubuarε kpilale ḥon የ be kolosi na maŋ nε, dana daŋ keŋ bɔɔ mo kɔba yayam yεs ke te bεs mo maa abɔɔ nε. Keŋ te waa mo maa donɔɔ keŋ, na ka anaanɔɔse ḥan na ka akyanje ḥan pou.

¹⁶ Donɔɔ keŋ ɔfalaboŋ na ke dɔɔloŋ pou yεs kyεekyεs. Wurubuarε kpilale ḥon moo የ daŋ keŋ maa donɔɔ keŋ dɔɔloŋ man na, ke gyaε ke yεs እgba maelese kakpoŋ dokoloŋ na yaale nε (1,500). Donɔɔ keŋ dɔɔloŋ na kɔ ɔfalaboŋ na kɔ əkooroŋ pou yεs kyεekyεs.

¹⁷ Wurubuarε kpilale ḥon maa donɔɔ keŋ dekyaŋ keŋ əkeereŋ man na, na ke yεs nawɔɔtɔɔse sɔŋonoŋse akpeŋ ala na kufu looro.

¹⁸ Boe kpaakpaa keŋ bεs baake ke nyi Gyasipa nε, te ba moowɔ baŋ dekyaŋ keŋ. Te kɔba yayam gbagba keŋ kεs እjalakee እgba diiku nε, te ba moowɔ baŋ donɔɔ ke-naŋ.

¹⁹⁻²⁰ Boya kpoonkpo kpaakpaa nyiŋan ḥan እ Dana koyadoŋ te እ Dana kyeo nε, te ba moowɔ see dekyaŋ keŋ be kilisi donɔɔ keŋ nε mokɔɔ.

Boe gyangbate keŋ yεna Gyasipa,
alate yεna Safire,
te atoorote yεna Agate
te anaarate yεna Emeradi
te anonje keŋ yεna Oniki
te loorote yεna Kanelia
te nyetoorote yεna Kirisolite
te gyanaarate yεna Berile
te kadaalete yεna Topasi
te kufute yεna Kirisopase

te kufudaalete yεna Yasinti
te kufu alate yεna Ametisiti.
²¹ Kegyanjase kufu ala te ba moowɔ yεs anaanɔɔse kufu ala ḥan pou. Kegyanjase dinaa dokoloŋ te ba moowɔ yεs denanɔɔ kamase. Te ba moo kɔba yayam gbagba keŋ ne naa እgba diiku nε, yεs donɔɔ keŋ abɔntere dinaa keŋ.

²² Ma te naa Wurubuarε ዓsom deni dinaa daale donɔɔ kenaŋ man ya. Nawolo nyi na de Gben̄gyoo Wurubuarε doŋ pou nyee ḥon, na Nambu ḥon kyaa bɔtɔɔ keŋ balaŋ na som wɔ yenaŋ kamase.

²³ Bεs tekaa hia nyi weese yaa gyaalaŋ dεs lee donɔɔ kenaŋ man ya. Nawolo nyi Wurubuarε gyoorobiiri keŋ ne እmanjee la bɔtɔɔ, te Nambu ḥon yεna ke kanea.

²⁴ Mena keŋmanjee kenaŋ man te tεele kei dɔɔ balaŋ pou baa naa ta, te tεele kei dɔɔ gyooneŋ mo baa mo ba wosekenyiŋ kɔŋ donɔɔ ke-naŋ man.

²⁵ Baa toro donɔɔ kenaŋ anaanɔɔse ḥan see, keŋ bɔɔ gyaε baa tɔ እa korakora ya. Nawolo nyi ditinjtεs be gyaε ke kyaa donɔɔ kenaŋ man ya.

²⁶ Debiise pou balaŋ baa mo be gyoorobiiri na ba wosekenyiŋ kɔŋ donɔɔ ke-naŋ man.

²⁷ Mɔna kpene kamase keŋ ke dana ayimεs nε be gyaε ka gyoo donɔɔ kenaŋ man ya. Walaj kamase ḥon mɔ የ nε yεs nombiakumεs, yaa

desenj nombia yaa ḥon o ne dii akerees ne, be man ḥolo na ḥolo be gyae waa gyoo donoɔ kenaj man ya. Mɔna balaj baŋ bɔɔ ḥamarase ba yela do Nambu ḥon nyeedonj tɔne kej man ne, baŋ baagenj ne gyae la baa gyoo donoɔ kenaj man.

22

¹ Kejte Wurubuarɛ kpilale ḥon wola maŋ boo kej ka loŋ ne fa nyeedonj ne, na ke yee geleŋgeleŋ te kɛɛ ḥalakee ḥgba diiku ne. Na loŋ kenaj na lee bo Wurubuarɛ na Nambu ḥon gyooro gbeli kej tɛɛ.

² Loŋ kej dɔŋ bo na abɔntere dinaa kej ke doo donoɔ kej nsana nsana ne. Nyeedonj daŋ seŋɛɛ boo kej diŋgyiŋ na diŋgyiŋ. Daŋ kenaj na see bia betaboku-fuala kulutoo dokoloŋ man. Kei nawolo baa nyi gyaalanj kamase man na, kɛɛ see bia. Te ke faarenjse mɔ te bɛɛ mo kyɔ tɛɛle kei dɔɔ balaj kawees pou.

³ Kpene kamase kej Wurubuarɛ ne kɔle ne, be gyae ke kyaa donoɔ kenaj man ya. Wurubuarɛ na Nambu ḥon gyooro gbeli gyae kedoo donoɔ kenaj man, te o tewulɛɛ mɔ baa som e.

⁴ Baa naa Wurubuarɛ na be sia, te o yele gyae ke gyakaa be tirinɔose dɔɔ.

⁵ Tɛɛ be gyae ke yu botɔɔ bela ya. Te bɔɔ gyae baa hia kanea yaa weese mɔ botɔɔ ya, nawolo nyi de Gbeŋgyoo Wurubuarɛ ne gyae la waa

yee ba kejmaŋee. Te baa di gyroori mɔ kekpaakekpaa.

⁶ Kejte Wurubuarɛ kpilale ḥon yako man nyiaa, nombia kejya yee anokoare kej kaboenɛ nyi walaŋ kamase waa lɛɛ ḥa di. De Gbeŋgyoo Wurubuarɛ ḥon o ba mo o felij do wa akpenkpenyɔɔra man ne, kpila na maŋ nyi me kaa lese nombia ḥan ḥe gyae ke kɔŋ weeyya kejya man ne wola o balaj.

Yesu ne kɔŋ

⁷ Yesu kpa ε tei nideli, be gyae ke di weeyya ya maa kɔŋ. Walaŋ kamase ḥon waa di nombia ḥan mɔɔ lese wola ḥon tɔne kei man dɔɔ ne, ḥon na nyebam.

⁸ Maŋ Gyɔn mɔ yena walaŋ ḥon mɔɔ nyii nombia kejya pou te mɔɔ naa ḥa na me sia. Me ke nyii ḥa na ma kena ḥa wole ne, me tisiwɔ buŋ Wurubuarɛ kpilale ḥon o ba lese ḥa wola man ne nawɔctɛɛ nyi nafo maa som e.

⁹ Mɔna o yako man nyiaa, "Na yee mena ya. Nawolo nyi maŋ mɔ yee Wurubuarɛ tobaale e, ḥgba emɛɛ na n tebia Wurubuarɛ akpenkpenyɔɔra baŋ, na baŋ pou be dana mena tɔne kei man nombia nideli ne. Mena dɔɔ Wurubuarɛ waagenj te kaboenɛ nyi dee som."

¹⁰ Kejte o yako maŋ nyiaa, "Na weese nombia ḥan bɔɔ yako see tɔne kei man ne ya,

nawolo nyi debaŋ keŋ nombia keŋa pou gyae kekɔŋ ne ta benaa.

¹¹ Walaŋ ɻon o kpa nombiakumee te waa yee na, waa gyakaa o nombiakumee keyee dɔɔ. Walaŋ ɻon mo o kpa nombia nkaraŋkaraŋ te waa yee na, waa gyakaa o nombia nkaraŋkaraŋ keyee dɔɔ. Walaŋ ɻon o ne yee nombia kpaakpaa na, waa gyakaa o nombia kpaakpaa keyee dɔɔ. Te walaŋ ɻon mo o kyaa keŋ ayimee be doo o man ya ne, waa yee kakyeŋ kyaa mena."

¹² Keŋte Yesu besewo yako nyiaa, "E kee! Be gyae ke di weeya ya maa kɔŋ. Me kɔŋ na, maa tɔ walaŋ kamase kom ɻgba mena keŋ kaboeni nyi maa tɔ e lee tom keŋ o be yee ne dɔɔ.

¹³ Maŋ yena Alfa na Omega. Siamante na wɔlete, gyangbate na otomante."

¹⁴ Emee baŋ ε ne faafo ε kegbase na ε ke nyiŋ gbeε kɔŋ nyeedoŋ daŋ keŋ gyaaŋ, na ε ke nyiŋ gbeε mo de-nanɔɔ keŋ man gyoo donɔɔ dinaa keŋ man ne, emee na nyeebam.

¹⁵ Mɔna baŋ baa dɔɔ donɔɔ keŋ noɔman ne, baŋ yena baŋ bεε yee nombia nkaraŋkaraŋ, na ɻmeesentena na kafontena na baŋ bεε koe balan, na baŋ bεε som bεeneŋ na baŋ bεε gyae akεrεe te bee di akεrεe ne.

¹⁶ Keŋte Yesu besewo yako nyi, "Maŋ kpila na me kpi-lale ε gyaaŋ nyi o kaa yako

nombia keŋa fa Kristotena baŋ. Ma lee gyoo Defidi du-ulun man. Maŋ yena nebo kyolobii ɻon o ne ɻalakee nideli ne."

¹⁷ Te Wurubuare felij ɻon na ałowele ɻon yakowɔ nyiaa, "Kɔŋ!" Walaŋ kamase ɻon o ne nyii nombia keŋa ne, ɻon mo waa yako nyi "Kɔŋ." Walaŋ kamase ɻon loŋboaneŋ na ko e na, waa kɔŋ. Te walaŋ kamase ɻon mo o gyae na, waa kɔŋ na o kaa nyɔɔ nyeedoŋ loŋ keŋ Wurubuare na mo fa balan yakaa ne.

Nombii Otomante

¹⁸ MEE faree walaŋ kamase ɻon o ne nyii nombia ɻan bɔɔ yako see tɔne kei man ne nyiaa, akpaa ɻolo da mo kolo kpu nombia keŋa man na, Wurubuare waa yela kayeyee ɻan pou doo tɔne kei man ne ke kɔŋ o dɔɔ.

¹⁹ Mena mo te akpaa ɻolo da lese kolo lee nombia ɻan bɔɔ yako see tɔne kei man na, Wurubuare waa lese o dedii lee nyeedoŋ daŋ keŋ, na Wurubuare donɔɔ keŋ o be yako ke nombia tɔne kei man ne man.

²⁰ Yesu ɻon o be di adansee nyi nombia keŋa pou yee anokoare ne kpa nyiaa, "Be gyae ke di weeya ya maa kɔŋ" Te maŋ mo seewo nyi, "Amen. De Gbenygyoo Yesu, kɔŋ."

²¹ De Gbenygyoo Yesu waa mo o berεe boele Wurubuare balan pou, na waa seŋ be wole. Amen.